
C
II.

ANT. ANDREAE
CONVENTVALIS
FRANCISCANI,
EX ARAGONIAE PROVINCIA
AC IOANNIS SCOTI DOCTORIS SVBTILIS
DISCIPVLI CELEBERRIMI,

In quatuor Sententiarum Libros opus longe absolutissimum:

QVOD, CVM DIV LATVERIT: A F. CONSTANTIO A SARNANO eiusdem ordinis, è tenebris iam nunc uindicatum, summa industria expolitum, locupletissimisq; Indicibus, necnon ad marginem Annotationibus illustratum; felici auspicio prodit.

ADDITIS AB EODEM F. CONSTANTIO ANNOTATIONIBVS ad Creationis opus spectantibus, in quibus D. Thomas, Scotus, & Auerroes conueniunt, atque dissentiunt.

Incredibili vero labore emendatum a F. ANGELO Rocch. de Camerino Eremita Augustiniano, & S. Theol. Doct. qui typos, & exemplum ab innumeris erroribus expurgauit.

CVM PRIVILEGIIS.

VIRTVTI SIC

CEDIT INVIDIA.

Venetijs, Apud Damianum Zenarum.

MDLXXVIII.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO FELICI PERETTO, A MONTE ALTO.

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

F. Constantius Sarnanus optimam felicitatem.

SEDVLO iam dudum mecum ipse perquiro Cardinalis amplissime, qua nam potissimum ratione singularis erga te obseruantiæ meæ, & promptissimi obsequij studium amplitudini tuæ commostrem. enim vero quid ni pro virili mea enitar, virum in summo iam humanæ felicitatis apice constitutum, maximis ingenij ac sapientiæ ornamentis florentem, omnibus cum animi, tum corporis virtutibus apprimè cumulatum, virum inquam, qui innumerabilia in me contulerit beneficia, qui nec in hanc vsque diem gratificari mihi desinat, reuereri, suspicere, ac pro ingenij tenuitate modis omnibus colere, obseruareque? Huic secundum Deum non omnes vitæ rationes, non omnes studiorum labores, incrementaquè, non me ipsum iure optimo consecraveto? Inhumanus profectò, & agrestis fuero, nisi id effecero: nec non turpissimo ingratitudinis vitio in hominum cætu contabescere compellar. Quarecum fratris Antonii Andreæ præclarum in sententiarum libros volumen, in manus meas peruenerit; quod rectius epitomen vel compilationem esse dixerim, è quatuor Ioannis Duns Scoti libris in sententias excerptam, tibi præcipue Cardinalis Amplissime dedicare id decreui; cui præceteris magis deuinctum me & sentio, & profiteor: quemadmodum & alia non nulla amplitudini tuæ iam pridem à me dedicata fuere. Neque vero hoc ea ratione à me suscipitur, vt maiorem amplissimæ dignitati tuæ splendorem conciliare uelim: Cum exploratum omnibus sit, eo iam fastigij illam suffectam esse, vt nullam propè humanæ gloriæ accessionem videatur amplius posse recipere. Quorsum ergo? Idcirco nimirum, vt omnes intelligant, me quo ad mortalem hanc vitam spirauero, acceptorum à te beneficiorum semper memorem futurum; & vt insigne id opus, doctis eruditisque viris (si sub nominis tui fulgore prodeat) commendetur magis, acceptiusquè reddatur. Accedit quod Reuerendissimus Petrus Antonius Camillus Nuceriensis ordinis nostri prudentissimus, vigilantissimusquè Generalis Antistes studiosorumquè omnium summus Mecœnas mihi per litteras commi-

ferit; dem operam vt hi fratris Antonii Andreæ libri typis mandentur emendatissimi: ob id vel maximè, ut quod fusè nimis à Scoto nostro prolixè, ve pertractatum est; id instituti nostri iuuenes ex hoc perspicuo authore, & vtili epitome, dilucide & feliciter assequantur; sicquè magno compendio, paruo labore, hoc ductore, ad eminentissimum diuinæ scientiæ culmen perducantur. Contulit insuper non parum ad hoc negotium accuratè perficiendum, Clarissimi LVDOVICI MICHAELIS patricij Veneti, viri eruditissimi, & ordinis nostri humanissimi fautoris, liberalitas; qui amplitudini tuæ obsequentissimus, præclare in hoc clarissimi patris tibi similiter addictissimi, æmulatus vestigia, suis impensis ac sumptibus, suscepit se in amorem, ac recentem amplitudinis tuæ memoriam, hoc opus optimi Typographi fide ac industria euulgaturum. Impulsus igitur propensissimo meo erga Amplitudinem tuam studio, nec non Reuerendissimi patris Generalis mandato, (cui in re per se tam honesta, ordini nostro gloriosa, orbi vniuerso vtili, repugnare nefas, ac prope piaculum fuisset) hos insignes libros, opera nostra, è tenebris erutos, in lucem atque communem studiosorum vtilitatem quàm fieri potuit emunctissimè profero. Tu accipe Cardinalis Amplissime, qua soles benignitate, ac Serenitate Sarnani seruuli tui beneuolum animum, propensionem, studia, & quæ potest offerre munuscula; eiquè faueto, vt in posterum gratiora & vberiora donet ingenij ac sui erga te studij munera & testimonia. Vale. Patauii in ædibus D. Antonii. A' partu virginis. M. D. LXXVIII. Calendas Septembris.

BENIGNO LECTORI.

EA est præstantis ingenij dignitas, optimarumque artium laus & excellentia; vt qui ijs omnibus prope seculis ornati fuerunt, non modo dum hac lucis vsura fruerentur, sed dum vita quoque ipsa defuncti essent, mirificam apud omnes laudem incredibilemque inter barbaras etiam Gentes famam sibi compararerint. Perspicuis plena sunt tum Græcorum, tum Latinorum scripta testimonijs; quanto in pretio docti & eruditi homines semper sint habiti; quibus gloriæ ornamentis, quibus honoribus cumulati fuerint: constat profecto eos veluti deos quosdam omnibus admirationi semper extitisse. Eorundem verò doctorum hominum gloriam, qui iam ex hac mortali vita emigrarunt, quis est, qui vel in meridiana luce ita caecutiat, vt non facillime perspiciat? Cuius obsecro res recentior cum veneratione, ac laude memoria est, quam antiquissimorum Poetarum Homeri, atque Vergilij? Quænam illustrior clariorque fama est, quam Demosthenis, & Ciceronis, clarissimorum oratorum? Et quæ celebrior ac insignior hodie etiam excellentia est, quam Euclidis, Ptolemæi summorum Mathematicorum? Quænam humana vnquam gloria æquari potest ei, quam adepti sunt, qui rerum omnium a Deo optimo maximo conditarum naturas, proprietates, viresque solertissimè indagarunt? Anaxagoram intelligo, Pythagoram, innumerabilesvè alios, quorum omnium præclara scientia, summæ existimationis dignitatisque nomen ijs peperit. Platonem vero & Aristotelem philosophorum omnium sine controuersia principes, diuinitatis etiam nomen adeptos esse, quis inficias ibit? Vt interim Aesculapium, Hyppocratem, Galenum, Iurisperitosque omnes prætereamus, quorum longè magnificentior gloria & memoria est, quam quæ rudibus & incompositis verbis celebrari possit. Quod si hi omnes ingenij viribus, & ope secularium artium freti, tantum sibi gloriæ splendorem acquisiuerunt; eò sanè illustriorem (quo diuina humanis præstantiora sunt) eos adeptos esse statuamus necesse est; qui totos sese diuinis addiscendis litteris tradiderunt. Nulla profecto vel longissimi temporis diuturnitas summorum Theologorum, Basilij, Nanzianzeni, Chrisostomi, Augustini, Hieronymi, Ambrosij, Gregorij, D. Thomæ Aquinatis celebritatem ex hominum memoria tollere unquam potuit, aut certe sic obscurare; quò minus adhuc virens permaneat, in omnemque posteritatem sit semper perduratura. Obliterare nè vel saltem labefactare non nihil potuit vlla temporis series, miram eorum excellentiam, qui scholasticæ Theologiæ principes extiterunt? minime vero. Testantur hoc non Italiæ solum sed & vtriusque Germaniæ, Hispaniæ, Galliæ, celeberrimæ, antiquissimaque Academiæ: affirmant id concordes eruditorum omnium voces: plena sunt gloriosis eorum nominibus, omnia Christiani orbis Gymnasia; resonant eorum encomijs omnia scholarum subsellia; in quibus omnium in ore assiduè versantur: commendantur tanquam lumina, facesque diuinæ illius scientiæ: admirandis exornantur præconijs sacra columina, & acerrimi sacratissimæ facultatis propugnatores, D. Thomas, Albertus Magnus, D. Bonauentura, Ricardus, Scotus, Egidius Romanus, Antonius Andreas, innumerabilesque alij, quorum recensendis nominibus non solum præfationis modum excederemus, sed vel longissimum tempus vix sufficeret. Inter quos Ioannes Duns Scotus, velvt sol, lucidissimum inter radiantia Sydera astrum, acerrimo ingenij acumine; subtilitate ac profunditate abdita & mirè recondita doctrinæ, præ cæteris omnibus subtilissimus doctor coruscat; nemini mea quidem sententia, qui in hoc scientiæ genere vlla ætate floruerit, secundus. Cuius ingenii monumenta (quę non sine maxima doctorum hominum admiratione diligentissimè leguntur) cum & doctrinæ genere, & subtilitate einsmodi sint, vt optima quæque ingenia exerceant, excitent, acuantque ad sublimiorem quandam diuinarum rerum cognitionem; mirandum non est grauissimos viros eruditissimosque in ea sententia fuisse, vt dicerent; Scotum vnum non solum coæuos suos, sed & priorum posteriorumque seculorum summos Theologos ingenii magnitudine, doctrinaque sublimitate sine controuersia superasse. Fuit subtilis hic doctor, nobilissimę Scoticæ sectæ auctor & dux longe clarissimus; quæ doctrinam suam complexa, constanter docet, defendit, amplificat, & vbique sic diffundit; ut iam per vniuersum orbem disseminata, nulla ea sit illustrior. Ex hac secta, tanquam ex equo troiano plurimi postmodum prodierunt illius scientiæ laudatissimi principes, quorum & in docendo labor, innumera doctis viris commoda attulit, & in scribendo industria, sacram Theologorum scholam ita exornauit, auxitque, maiorem vt eruditionis accessionem videatur non posse recipere. Inter innumeros penè eius doctrinæ proceres, floruit hic frater Antonius Andreas fidelissimus Scoti discipulus, tum felicissimo ingenio, tum acerrimo iudicio præditus, & quem merito omnia magistri encomia exornent. Qui inter plurima alia ingenii sui monimenta hoc in sententiarum libros omnibus numeris absolutissimum opus elaborauit. Quo quidem opere quid res litterarię his maxime temporibus, in tanta scholasticorum scriptorum multitudine, afferri vtilius potuerit, prorsus non uideo. Dies me defecerit, si singulas huius libri utilitates recensere voluero. Magno certè compendio in breuem epitomen omnem Scoti doctrinam, quæ plurimis & maximis voluminibus continetur, redegit; praeclarissima methodo & insigni scribendi perspicuitate cuncta complexus est; ut omnes difficultatum, & quæstionum sphinges prorsus sustulerit. Omitto, ne præfationis modum nimia prolixitate excedam, quam pulchrè singulas quasque res suis definitionibus tanquam

facibus illuminauerit; diuisionibus aptè distinxerit; breuissimis & subtilissimis argumentationibus tam doctè, tam argutè om-nia complexus sit, ut nisi omnino hebeti & obtuso quispiam fuerit ingenio, facillime omnia & clarissime sis percepturus. De-nique ut omnia huius libri commoda, vno uerbo absoluam, tanta facilitatis & claritatis laude (quod pracipue mireris in sub-tili doctrina) omnia pertractauit; vt dubio procul clarissimam facem, Scoti prasubtilitate obscurissimis scriptis, adhibue-rit; ut horum librorum adminiculo nemo iam possit dubitare, quin nullo negotio difficillimum doctorem facillimum habeat. Non necesse posthac erit, mihi crede, tantos impendere labores in Scoto intelligendo; Hoc doctore omnia clara, omnia per-spicua, omnia facilia reddentur: quam in hoc volumine impendes operam lector, ea omnis iucunda, plenaque voluptatis e-rit. Perlege tu sedulo, dies noctesque euoluito hos sacra doctrina thesauros; depro me hinc eos ingenii & scientia fructus, qui & uberrimi & maximi sunt ad immortalem nominis famam comparandam. Complectere igitur, Candide lector, ex animo hos ingenii fatus nobilissimos, complectere & venerare tantum virum, qui tibi hac commoda suis lucubrationibus parauit: com-plectere & ordinem hunc nostrum vniuersum, eumque omni ratione foue, qui tibi & Ecclesia Catholica tales alumnos, ta-les doctores, nutrit, alit, producitque. Complectere denique nos quoque passis vlnis, qui tam insigne monumentum tot secu-lis occultatum; nostra impensa, studio, labore, censura, iam tandem vindicauimus, correximus, & in tuam vtilitatem per pul-chrè exornauimus. Deo redde gratias, qui hac munera mortalibus largitur, ad ueram & solidam doctrina gloriam acquiren-dam. Fruere qui ex eiusmodi libris colliguntur fructibus. Erga nos grati memoriam animi semper conserues, qui, quoquo modo possumus, rei litteraria prosumus. Vale.

Admonitum te ideo uult frater Constantius Sarnanus, se summa animi viriumque contentione hoc aureum Opus Hanni-balis Balsami Alexanensis non spernendi philosophi opera, ex Francisci Storella celeberrimi philosophia professoris Biblio-theca, ut in Theologorum omnium commodum & posteritatis gratiam excuderetur, adeptum esse, qui Storella id iam dudum non paruа pecuniarum summa coemptum reliquis libris (quorum copiosum habebat numerum) magna impensa comparatis, adscripserat: ut & maiori religione ut antiquissimum opus & hactenus nondum impressum excipias, & in tanti auctoris a-morem, ut par est, venereris, ac suspicias.

INDEX
RERVM OMNIVM, QVAE ABSOLVTISSIMA HAC ANTONII ANDREÆ IN SINGVLAS SENTENTIARVM LIBRORVM QVAESTIONES EXPOSITIONE,

scitu digne reperiuntur: in alphabeti ordinem distinctus.

A

INDEX

B

D

INDEX

E

Ens

INDEX

INDEX.

Natur

INDEX

Q

Quid-

INDEX

R

S

INDEX

Finis Tabulæ.

QVAESTIONVM ANTONII ANDREÆ. ORDINIS MINORVM CON. IN QVATVOR SENTENTIARVM LIBROS.

Quæstiones libri primi sententiarum.

Di-

INDEX

INDEX QVAESTIONVM SECVNDI LIBRI SENTENT.

ANTONII ANDREAE Ordin. Min. Conuen.

INDEX

Distinctio. xiij.

Distinctio. xiiij.

Distinctio. xv.

Distinctio. xvj.

Distinctio. xvij.

Distinctio. xviij.

Distinctio. xix.

Distinctio. xx.

Distinctio. xxj.

Distinctio. xxij.

Distinctio. xxiij.

Distinctio. xxiiij.

Distinctio. xxv.

Distinctio. xxvj.

Distinctio. xxvij.

Distinctio. xxviij.

Distinctio. xxix.

Distinctio. xxx.

Distinctio. xxxj.

Distinctio. xxxij.

Distinctio. xxxiij.

Distinctio. xxxiiij.

Distinctio. xxxv.

Distinctio. xxxvj.

Distinctio. xxxvij.

Distinctio. xxxviij.

Distinctio. xxxix.

Distinctio. xl.

Distinctio. xlj.

Distinctio. xlij.

Distinctio. xliij.

Distinctio. xliiij.

INDEX QVAESTIONVM

TERTII LIBRI SENTENTIARVM ANTONII ANDREAE

Ordin Minor. Conuentualium,

Distin-

INDEX QVAESTIONVM

QVARTI LIBRI SENTENT.

ANTONII ANDREAE
Ordin. Min. Conuen.

Distinctio. x.

Distinctio. xj.

Distinctio. xij.

Distinctio. xiij.

Distinctio. xiiij.

Distinctio. xv.

Distinctio. xvj.

Distinctio. xvij.

Distinctio. xviij.

Distinctio. xix.

Distinctio. xx.

Distinctio. xxj.

Distinctio. xxij.

Distinctio. xxiij.

Distinctio. xxiiij.

Distinctio. xxv.

Distinctio. xxvj.

INDEX

Vtrum

Distinctio. L.

FINIS.

TABVLAE

EXIMII THEOLOGI
ANTONII ANDREAE
ORDINIS MINORVM CONVENT.
EX ARAGONIAE PROVINCIA IN PRIMVM SENTENTIARVM.

Quæſtiones ſubtiliſſimæ.

PRIMO QVAERITVR.

VTRVM HOMINI PRO STATV ISTO SIT NECESSARIVM aliquam Doctrinam ſpecialem ſupernaturaliter inſpirari, ad quam uidelicet non poſsit attingere lumine naturali intellectus.

Hocidem quæſitum mouet Scotus in prologo primi ſent. q. 1.

D. Thomas prima parte ſummę. q. 1. Artic. 1.
Ricardus primo ſent. q. 1. prologi.
Franciſcus de Mayronis in prologo primi ſent. q. 21.
Ioannes Bacconitanus primo ſent. q. 21.

Quæſtio prima.

Triplicem ſtatũ ponit Scotus in 14. q. quolib.

CIRCA prologũ primi ſententiarum libri Quæritur primo, Vtrum homini pro ſtatu iſto ſit neceſſarium aliquam doctrinam ſupernaturaliter inſpirari, ad quam non poſſit naturali lumine intellectus attingere.

PROBATVR, quòd non. Potentia poteſt habere actum ſuum circa quodcunq; per ſe contentum ſub ſuo per ſe primo obiecto, obiectum per ſe, & adæquatum, & naturaliter intellectus, eſt ens, ergo. Quodcunque ens intelligere poteſt naturaliter, & per conſequens non ens, ſi ſit tale intelligibile, quia negationes intelliguntur per affirmationes, Maior iſtius rationis patet, per inductionem de uiſu, & de omnibus potentiis ſenſitiuis; quia poſſunt ſentire omnia poſſibilia contenta ſub ſuis primis obiectis, ut uiſus circa omne uiſibile, & ſic de aliis.

4. Met. cõtex. 2. & 16. & ſecũdo pyrmenias ad finẽ.

Patet etiam per rationem, quia ſuperius includitur in ſuo inferiori, ergo ſi non poteſt habere actum circa omne, quod per ſe continetur ſub formali ratione ſui primi obiecti, ſequitur, quòd illud non eſt primum obiectum, & adæquatum illius potentiæ, ſed excedebat potentiam; Minor patet, per Auicen. ubi dicit, quòd ens, & res prima impreſſione imprimuntur in anima, nec poſſunt manifeſtari ex aliis. *1. Met. cap. 5.*

Item ſenſus naturali uirtute poteſt habere actum ſuum circa omne ſenſibile, ergo & intellectus circa omne intelligibile, conſequentia probatur, quia natura non deficit in neceſſariis tertio de Anima, & ſi non deficit in potentiis inferioribus, multo minus in ſuperioribus. *tex. 45.*

Itẽ ſi intellectus non poteſt conſequi ſuum propoſitum proprium, & ultimum finẽ ſua propria uirtute; ſed indiget aliquo adiutorio ſupernaturali, hoc eſt, quia eſt ſibi improportionatus, ergo oportet, quòd proportionetur per aliquod naturale, & tunc pari ratione, de ſe fuiſſet ſibi proportionatus. Vel igitur fiet ſibi proportionatus per aliquod ſupernaturale, & tunc illi ſupernaturali erit improportionatus, & tunc oportebit, quòd per aliud ſibi proportionetur, & ita procederetur in infinitum, quod non poteſt *tex. 5.* fieri, ſecundo met. uel ſtabitur in primo, quòd

scilicet intellectus de se erit proportionatus sibi.

1.Thim.ca.3. in fine.

CONTRA. Apostolus dicit; Omnis doctrina diuinitus inspirata, utilis est ad arguendum. &c.

Opinio Arist. & sequaciũ.

In ista quæstione non concordant Philosophi, & Theologi, dicit enim Philosophus, quòd intellectus potest naturaliter acquirere omnem scientiam sibi necessariam ad cõsequendum suũ ultimum finem, quod probatur per illud tertio de Anima: Intellectus agens est, quo est omnia facere, & possibilis, quo est omnia fieri.

tex. 18. & 9. met. tex. 10. & inde.

Ex quo arguitur sic:

Vide Scotum in 1.d.3.q.3. & clarius in 4. disti. 10.q. 8.& 45.q.1.& in quol. q.6. 13.& 14.

ACTIVO, & passiuo, sufficienter dispositis, & approximatis, & non impeditis, necessariò sequitur actio, sed intellectus agens, & possibilis sunt huiusmodi, respectu cuiuscunque intelligibilis. Maior patet, quia ex talibus dependet actio, ex se naturaliter tanquam ex immediata, & sufficiẽti causa: minor patet ex dicta auctoritate.

primo de cœlo & mundo contra Platonem. & 3.de Anima. tex.18.

Item omni potentiæ passiuæ naturali correspondet actiuum naturale, alias talis potentia passiua esset frustra in natura, sed intellectus possibilis est naturale passiuum, respectu omnis intellectionis, cuius ratio est, quia per omnem intellectionem perficitur.

tex.2.

Item 6. Met. Habitus speculatiui esse non possunt nisi, metaphisicus, & mathematicus, quia sufficienter isti considerant de omni ente in se, & in suis partibus, sed omnes possunt naturaliter acquiri, ergo &c.

Item potens naturaliter cognoscere principia, potest naturaliter cognoscere conclusiones contentas in eis, sed prima principia cognoscuntur naturaliter, & in eis continentur omnes conclusiones scibiles, ergo Maior patet, quia cognitio conclusionis dependet ex principiis primo Post. & termini sunt sicut ianus in domo, quã nullus ignorat. 2. Metaphisicæ. Patet etiam, quãtum ad secundã partem, quia termini primorum principiorum sunt communissimi.

2.Met. tex.1.

Quõ Deus sit finis. uide Scotum in 4.di. 49.q.8.

CONTRA. Agenti cognoscenti propter finem, cuiusmodi est homo, est necessaria distincta cognitio illius finis: sed finis hominis est Deus, cuius distincta cognitio haberi non potest naturaliter, ergo. Minor patet, Quia talis agens, agit ex appetitu finis, sed nihil potest appeti nisi præcognitum, & quod homo sit tale agens patet, 2. physic. Minor, patet 2. Metaphisicæ, ubi dicitur, quòd intellectus se habet ad manifestissima in natura, sicut oculus noctuæ ad lucem solis.

tex. 49.61. & 75.
tex.3.

Sed instatur contra istam rationem, sic: Omnis natura creata dependet à qualibet per se causa, ergo natura hominis essentialiter depẽdet sic à suo fine, qui scilicet est una de per se causis ipsius naturæ 2. physi. ergo per naturam hominis, quæ naturaliter est cognoscibilis, cum non sit improportionata nostro intellectui, poterit naturaliter cognosci suus ultimus finis, qui est Deus, saltem cognitione, quia, & forte cognitione quidditatiua, quia qui potest cognoscere fundamentum, potest cognoscere fundamenti respectum in illo; & per consequens possunt cognosci termini illius respectus, & eodem genere cognitionis.

tex.19.

Quõ demonstratio, quia præsupponat cognitionem causæ.

Et si dicatur, quia non ualet nisi de fine naturali, qui est una de per se causa.

CONTRA. Non minus, imo magis dependet effectus à fine supernaturali, quàm naturali, ergo si per dependentiam cognusceretur, magis cognosceretur finis supernaturalis, quàm naturalis.

Item, homo naturaliter appetit beatitudinem, ergo naturaliter ordinatur ad ipsam, ergo ex tali ordine poterit naturaliter deuenire in cognitionem illius.

Item est naturaliter cognoscibile, quòd ens est primum obiectum naturale intellectus nostri secundum Auic. ubi supra, & simpliciter cognoscibile, quod optimũ sub primo obiecto est finis potentiæ, quia ibi potentia quiescit ex decimo Ethicorum, & naturaliter est cognoscibile, quod est diuinum optimum in toto ente, ergo naturaliter est cognoscibile, quòd homo secundum intellectum ordinatur ad Deum, tanquã ad suum ultimum finem, & perfectum, ergo. &c.

1.Met. cap.5. cap.4.

Qualiter Deus dupliciter possit dici finis hominis.

AD PRIMUM istorum dico, quòd obiectio procedit de fine, qui est causa finalis, & non de fine, qui per operationem attingitur, cuiusmodi est Deus respectu intellectus creati, ut ipsum beatificat.

Dico etiam, quòd intellectus noster, non est nobis naturaliter cognoscibilis, ut est capax gratiæ, & gloriæ. Et ideo talis respectus, qui in ipso fundatur non potest à nobis naturaliter cognosci, Nec etiam cognoscitur anima nostra naturaliter à nobis pro statu isto, nisi sub ratione communi, & generali abstracta, uel abstrahibili à sensibus.

Nulla natura pro statu isto cognosci põt sub propria ratione.

Ad secundum dico, quòd iste talis ordo, quo homo tendit in Deum, ut in suum finem beatificum fundatur in homine secundum propriam rationem, & propriissimam, secundum quam rationem non est à nobis naturaliter cognoscibilis in uia, ut infra suo loco patebit.

Ad tertium dico, Quòd licet ens sit primum obiectum & naturale intellectus nostri primitate adæquationis: Nam quicquid intelligitur est ens, uel formaliter, uel uirtualiter; nõ tamen id quod mouet intellectum naturaliter coniunctum, est ratio entis formaliter, sed quidditas rei sensibilis sicut infra dicetur. Non ergo est naturaliter cognoscibile, quod ens secundum totam suam communitatem, prout se extendit ad sensibilia, & insensibilia sit naturale obiectum intellectus coniuncti. Auicen. tamen hic errauit, posuit enim 9. Metaphisicæ, quòd anima separata ex suis propriis naturalibus, perfectè, & distinctè cognoscit substantias separatas, quod tamen falsũ est.

Vide Scotũ in primo distin. 3.q.4.

9.met.c.7. Quòd Aia separata nõ possit cognoscere Deum sub propria ratione. uide Scotũ in 14. q.quolib. tex.2.

ITEM contra opinionem philosophorum arguitur secundo: Cognitio substantiarũ separatarũ est nobilissima 6. Met. qa circa nobilissimũ genus entis, ergo est nobis maximè necessaria, qa maximè pficit intellectũ, ex quo est nobilissima, & magis cognitio earum proprietatum, quã contatum,

tatum, in quibus conueniunt cum ſenſibilibus, ſed illæ proprietates ſunt nobis naturaliter ignotæ, cognitione propter quid, & cognitione quia, Cognitione ꝓp quid, quia tali cognitione nõ cognoſcũtur niſi propriæ ſubſtantiæ, ipſæ aũt ſubſtantiæ naturaliter ſunt nobis ignotæ, ſaltẽ perfecta, & diſtincta notitia, quia intellectus noſter ſe habet ad ipſa, ſicut oculus noctuæ &c. 2. Metaphiſicæ. Cognitione quia. ſ. per effectus naturaliter cognoſci non poſſunt, quia nullus effectus cauſatur ab eis, maxime ſecundum aliquas de illis proprietatibus. Nam prima proprietas primæ ſubſtãtiæ eſt, quòd ſit in tribus ſuppoſitis, ſed ut ſic nihil cauſat, ſed ut unus cauſat, & ideo effectus potius ducit in oppoſitã notitiã, & ſi ſecundum aliquas proprietates aliquid cauſaret, tñ nõ poſſunt naturaliter cognoſci per illos effectus. Nam philoſophus per effectus argueret, Deũ omnia produxiſſe ab æterno, & non contingenter, ſed ex neceſſitate naturæ, & arguit eas intelligentias eſſe perpetuas, & neceſſarias, & multa talia, quæ omnia ſunt falſa. ergo.

Vide Scotũ in 2. diſt. 3. q. 6.

tex. 1.

Amplius de his uide 5. di. 2. q. 5. & 7. q. quolib.

Cõtra iſtam rationem arguitur ab Hẽrico in ſua ſũma.

INSTATVR contra iſtam rationem primo ſic: Omnes propoſitiones neceſſariæ, quarum termini naturaliter cognoſcũtur poſſunt naturaliter cognoſci, ſed omnes propoſitiones reuelatæ ſpectãtes ad diuinitatem ſunt huiuſmodi, puta Deum eſſe Trinum, ergo. &c. Maior probatur; Nam, uel eſt immediata, & tunc cognoſcitur cognitis terminis primo Poſt. & ita erit per ſe nota naturaliter; uel eſt mediata, & tunc cum extrema, ut dictũ eſt, naturaliter cognoſcantur, cognoſcentur & ipſa media naturaliter, & ita cõiungendo medium cum extremo, uel habebo immediatam, & tunc per ipſam cognoſcam omnes alias, uel mediatã, & tunc faciam ſicut prius, donec ueniam ad immediatam, per quam cognoſcam omnes alias. Minor etiam patet, quia iſta: Deus eſt Trinus eſt propoſitio neceſſaria, & termini ſunt naturaliter cognoſcibiles, nam Deus naturaliter cognoſcitur. 8. Phyſ. & 12. Metaphiſicæ, & etiam iſte alius terminus, Trinus, naturaliter cognoſcitur, puta in numeris, & ita naturaliter poterit coniungi, & complecti.

tex. 6.

tex. 34. & 12. Met. 29. iſte terminus trinus cognoſcitur in numeris.

AD iſtud dico, quòd cognitis naturaliter extremis perfectè, & completè, quantum ad omnes rationes tam eſſentiales, quàm particulares in eis contentas, & tunc naturaliter cognoſcuntur omnia media inter illa extrema, & naturaliter poterunt attribui illis extremis omnia ſibi cõpoſſibilia, uel attribuibilia, per illas rationes, & per illa media, ſed in propoſito non eſt ſic. Nam ratio illa, per quam hoc prædicatum, Trinus, attribuitur Deo, eſt ſibi quædam particularis ratio, quæ non continetur eſſentialiter ſub eo, prout naturaliter cognoſcitur. 8. Phyſic. & 12. Metaph. & ideo non naturaliter cognoſcitur in Deo illa particularis ratio, quæ eſt medium ad cognoſcendam Trinitatem de Deo. Exemplum: homo naturaliter cognoſcitur, & albũ naturaliter cognoſcitur, & tamen non naturaliter cognoſcitur iſta complexio: homo eſt albus, propter quod nõ naturaliter cognoſcerem iſtam particularem rationem in homine, propter quam ineſt ſibi albedo: quæ quidem, quia non eſt homini eſſentialis, non ſtatim cognoſcitur cognito homine, quantum ad omnia ſua eſſentialia, poteſt etiam cognoſci cognitione, quia, per ſenſum, ſed hoc non habet locum in Trinitate. ergo &c.

8. phyſ. contex. 34. & 12. Met. contex. 29.

Pulchrũ exẽplum.

RESPONDEO igitur ad quæſtionẽ, ad cuius intellectum præmitto iſtam diſtinctionem; quod paſſiuum, quandoque ſe habet in potentia naturali, quandoque in potentia uiolenta; quandoq; in potentia neutra, & qñq; in potentia ſupernaturali uel obedientiali. Et dico, quòd potẽtia naturalis, & uiolenta, & neutra ſumitur præciſè, & formaliter per comparationem ad formam, ſupernaturalis autem, ſiue obedientialis per comparationem ad agens, & hoc primo declaro ſic:

Paſſiuũ accipitur trib. modis.

Vide in 4. di. 43. q. 4.

Illa enim eſt potentia naturalis, per quam aliquid naturaliter inclinatur ad formam ſibi naturalem, ut graue ad ubi deorſum, & iſta eadem eſt uiolenta per comparationem ad ſurſum, quæ eſt forma oppoſita ei, ad quam naturaliter inclinatur. Tunc eſt potentia neutra quando non inclinatur magis ad unam formam, quàm ad eius oppoſitam, ut corpus reſpectu albedinis, & nigredinis. Illa autem eſt potentia ſupernaturalis, uel obedientialis, per quam poteſt ab agente ſupernaturali ſupernaturaliter tranſmutari reſpectu alicuius formæ, ut animæ reſpectu gratiæ. Et quod naturale, & uiolentum ſumantur præciſè per comparationem paſſiui ad formam, & non ad agens probo ſic:

Quæ nã potẽtia naturalis.

Quæ ſit potẽtia obedientialis.

Illa eſt ſufficiens cauſa alicuius effectus, qua poſita, & omni alio circumſcripto, ſequitur effectus, & quo circumſcripto, & omni alio poſito non ſequitur effectus, ſed ita eſt in propoſito, ergo. Maior eſt per ſe nota; minor declaratur; Nam poſita habitudine grauis ad ubi deorſum, & remoto agente, & omni alio de mundo, ſtatim habetur in graui reſpectu illius ubi potentia naturalis, & hac habitudine remota, quantumcunque ponatur habitudo ipſius grauis ad agens, nunquã tamen habetur in ipſo potentia naturalis ſicut patet. & ita eſt de uiolenta.

Et ſi dicas, quòd ſufficit in paſſiuo reſpectu agentis tantum, quid poteſt potentia naturalis ſolum, quod poteſt naturaliter pati ab eo.

Dico, quòd niſi per illam potentiam inducatur in paſſiuo aliqua forma, puta paſſio ipſa, uel aliquid tale, nunquam aliter ſufficit, & ita patet, quòd nunquam circumſcribitur habitudo ad formam, licet ſimul cum ipſa poſſit ſuperuenire habitudo ad agens. Et ſimile iudicium eſt de uiolento, & neutro: ſicut patet; Quod autem potentia ſupernaturalis, ſiue obedientialis ſumatur per comparationem ad agens, patet à ſimili. Nam ſtante habitudine paſſiui ad agens, & omni alio circumſcripto, ſi illud paſſiuum poſſit ab illo agente naturaliter tranſmutari, dicitur in potentia naturali reſpectu eius: ſi poteſt tranſmutari, ſupernaturaliter dicitur in potentia ſupernaturali ſiue obedientiali.

Dubium.

Sed hic est dubium, quia nullomodo uidetur excludi hæc habitudo à forma, quá ſcilicet illud agens, poteſt dare illi paſſiuo, uel modo naturali, uel modo ſupernaturali, & ita uidetur, ꝙ potentia ſupernaturalis in paſſo nõ ſumatur præcisè ex habitudine eius ad agens omni alio circumſcripto.

Materia eſt ĩ potentia obediẽtiali reſpectu Dei.

Dico, quòd immo patet expreſsè, quãdo Deus anihilaret materiã, uel aliquid tale, nã patet quod matèria eſt in potẽtia obediẽtiali reſpectu Dei ad anihilationem, per quam tamen anihilationẽ nullam formam recipit.

An forma poſsit eſſe in paſſo ſine agente.

Item totum hoc probatur ſic: Nam licet quantum ad induci nulla forma poſsit eſſe in paſſo ſine agente, tamen quantum ad permanere forma naturalis, & uiolenta, & neutra, poteſt eſſe in paſſo, omni agẽte naturali circumſcripto, ſed forma ſupernaturalis, nec quantum ad induci, nec quantum ad permanere poteſt eſſe ſine agente ſupernaturali, ergo potẽtia naturalis, & uiolẽta, & neutra ſumitur per comparationem ad formam, ſupernaturalis uero per comparationem ad agens.

Omnis intellectio eſt forma quædam.

Tunc ad propoſitum dico, quòd cum omnis intellectio ſit forma quædam per comparationes ad intellectum, nulla dicetur intellectui ſupernaturalis, cum ſupernaturale, ut probatũ eſt, non ſumatur per comparationẽ ad formam, Immo cum omnis intellectio ſit forma, naturaliter perficiet intellectum, quantum eſt de ſe, ideo reſpectu eius intellectus ſemper erit in potentia naturali & non in potẽtia uiolenta, nec neutra, tamẽ reſpectu agentis illa ſola diceretur ſibi naturalis, quam cauſat in eo intellectus agens, qui eſt ſuum naturale actiuum, & quia intellectus agens non eſt ſine phantaſmate. 3. de Anima, & omne phantaſiatum eſt ſenſibile, ideo ſola cognitio ſenſibilium eſt naturalis per comparationem ad agens, & nullum in ſenſibile poteſt naturaliter cognoſci niſi arguitiuè per effectus ſenſibiles, & quia Deus, ut Trinus, non eſt quid ſenſibile, nec ut ſic aliquid cauſat, ideo nunquam poteſt à nobis hoc naturaliter cognoſci. Et quia hæc cognitio ſcilicet Dei Trini, & aliorum articulorũ fidei eſt nobis neceſſaria ad ſalutem, ideo nobis neceſſarium fuit aliquam doctrinã infundi ſupernaturaliter, per quam cognoſceremus iſta, quæ naturali cognoſcere non poteramus.

contex. 30.

Deus cognoſcitur arguitiue.

Cognitio Dei Trini, & aliorum Articulorum fidei, eſt nobis neceſſaria ad ſalutem.

PRIMA ratio ſuperius facta, quę eſt cõtra opinionem philoſophorum, eſt pro iſta opinione. Confirmatur per Auguſtinum dicentem ſic. Philoſophi neſcientes ad quem finem eſſent iſta referenda, falſa locuti ſunt. Ecce ergo præcognitio finis eſt neceſſaria agenti propter finem, quod dicebat ratio prima.

De ciuit. Dei lib. 13. ca. 41.

Secunda ratio facta ad idem confirmatur per Auguſtinum, ubi ſic ait: ea quę ſunt remota à ſenſibus noſtris, quæ quandoque teſtimonio noſtro ſcire non poſſumus, aliorum teſtimonio requirimus. Ecce ergo quòd cognitio ſubſtantiarum ſeparatarum eſt nobis neceſſaria, quod dicebat nobis ratio ſecunda. & quia ipſam naturaliter habere non poſſumus, aliorum teſtimonium habere debemus, quod eſt principale quæſitum.

2. de ciuita. Dei. cap. 3.

Ad Solutionem rationum in oppoſitum.

AD PRIMAM propoſitionẽ Ariſt. Dico, quòd ſecundum Auguſt. Notitia paritur à cognoſcẽte, & cognito, ergo intellectus agens, & poſsibilis, nõ ſufficiunt ſine obiecto, Omne autẽ obiectum non eſt phantaſiabile, ſunt autem agens, & poſsibilis, quo eſt omnia facere, & oĩa fieri, ſed ut eia partialiter actio cõpetit, & maximè agenti. ergo.

9. de trinita. cap. ultimo.

Ad ſecundũ dico, quòd maior eſt falſa; nã corpus humanum ſufficienter diſpoſitũ organizatũ eſt in potentia naturali, ad recipiẽdũ animã intellectiuã, & tñ nulla naturalis potẽtia actiua põt eã producere. Põt tñ naturale actiuum introducere debitã diſpoſitionẽ, & tunc agẽs primũ, quod dici põt naturale in quantũ eſt principium totius coordinationis entis introducit formã illam; Nec ex hoc naturalis potentia paſſiua redditur minus digna, ſed magis, quia. ſ. eſt capax pfectioris formæ, quã naturale agẽs, poſſit ſibi dare; non ergo potentia paſſiua, eſt fruſtra, ſi põt recipere perfectiorẽ formã, quã agens naturale poſſit ſibi dare; immo ex hoc eſt magis nobilis. Veruntñ potẽtia actiua organica erit otioſa, ſi nõ haberet organa, p quæ poſſet exercere debitos actus, ſecũdũ qđ dicitur ſecundo de cœlo, quod ſi natura dediſſet ſtellis potentiam ambulandi, dediſſet ſibi pedes.

context. 59.

Ad tertiũ ſic rñdet D. Tho. in 1. par. q. 1. arti. 1. Qđ diuerſa rõ cognoſcendi, diuerſitatẽ ſcientiarũ inducit. Nã eandẽ concluſionẽ demõſtrat Aſtrologus, & Naturalis. Ille tñ p medium mathematicũ à materia abſtractum, & iſte p mediũ naturale circa materiã cõſideratũ, puta qđ terra ſit rotunda, unde nihil prohibet de eiſdem, de quibus philoſophicæ diſciplinæ tractant in lumine naturali, eſſe Theologicum in lumine reuelato.

1. poſt. contex. 43.

CONTRA. ſi de eiſdẽ ſcibilib. de qbus eſt Theologia, pñt eſſe aliæ ſciẽtiæ naturales, Theologia nõ erit ſimpliciter neceſſaria. cõſequẽs eſt abſurdũ, cõſequentia probatur p exẽplum ſuum. Nã poſito qđ ſcire terrã eſſe rotundã ſit neceſſariũ ad ſalutem, ſi ergo hoc ſcire per medium naturale ſufficere mihi, nec obſtat, quòd ſcirem per aliud medium.

Exemplũ. D. Thomæ.

DICO ergo ad argumẽtum, qđ & ſi ſciẽtiæ acquiſitæ humanitus tractẽt de oĩ ſibili, nõ tñ quantum ad omnia cognoſcibilia de eis, habent enim ſubſtãtiæ ſeparatæ quaſdam proprietates, quæ naturaliter inueſtigari nõ pñt, & de talib. eſt Theologia in lumine fidei.

Ad quartũ dico, qđ ſecunda pars maioris eſt falſa. Ad probationẽ dico, qđ cõiſsimus termin⁹, qui eſt, ens nõ cõtinet formaliter nec uirtualiter oĩa, quia nõ paſſiones entis, nec ultimas differentias, ſicut ĩfra patebit, ergo p cõiſsimos terminos primorũ principiorũ nõ poſſũ naturaliter cognoſcere illas cõcluſiones in quibus aliqua particularis paſſio pdicatur, puta Deum eſſe incarnatũ, & hmõi. Dico ergo, quòd prima principia licet poſſint naturaliter concludere de inferioribus paſſiones cõmunes, non tamen particulares: Exemplum per hoc principium. Omne totum. &c. põt

Exemplum.

natu-

naturaliter cognosci, quòd quaternarius est maior binario, sed nõ potest per hoc cognosci, quòd sic habeat in dupla proportione ad binarium.

Obiectũ duplex, aliud naturale, quod à potẽtia naturaliter attingitur, ut color à uisiua, Aliud uolũtarium, quod attingitur à potẽtia secũdũ beneplacitũ ipsius, & tale obiectũ uolũtariũ est Deus in 1. distin. 3. q. 3. & in quolib. q. 14. & alibi.

Ad primum principale dico, quòd ens non est naturale obiectum intellectus pro statu isto, quod sit à nostro intellectu totum naturaliter attingibile, sed q̃a ad ipsum noster itellectus naturaliter ordinatur & etiam primitate adæquationis, sicut dictum est supra, & hoc modo debet exponi Auicenna. Hoc autem dicetur plenius in 3. distin. ubi ostendetur, quid est naturale obiectum intellectus.

Ad secundum dico, ut patuit supra, accidit, quòd intellectus possibilis sit capax maioris perfectionis, quàm primum naturale actiuum possit sibi dare.

Ad tertium dico, quòd intellectus noster naturaliter sicut est improportionatus cõclusionibus theologicis, ita lumini fidei, uel lumini gloriæ: sed quantum ad potentiam obedientialem, in qua est respectu Dei est proportionatus lumini fidei, & lumini gloriæ, &, ipsis mediantibus, est proportionatus conclusionibus theologicis reuelatis. ergo &c.

DE SVFFICIENTIA, ET VTILItate sacræ Scripturę.

Vtrum cognitio superuaturalis necessaria Viatori tradita sit sufficienter in sacra scriptura.

Scotus in prologo primi sent. q. 2.
D. Thomas prima parte summę q. 1. Artic. 1.
Durandus q. 3. prologi primi sent.
Ioannes Bacconitanus. q. 1. prologi primi sent.

Quæstio secunda.

Quæstio breuis, & facilis.

QVæritur, utrum cognitió supernaturalis necessaria uiatori, sit sufficienter tradita, in sacra scriptura, & arguitur quòd non.

Cognitio necessaria uiatori, nunquã defecit generi humano, sed in lege naturę non erat sacra scriptura, ergo ex ipsa non habetur talis cognitio.

Præterea, In sacra scriptura uidentur esse multa superflua, scilicet historiæ, & cerimoniæ, & huiusmodi, quæ potius offuscant intellectum, ne intelligat, quæ necessaria sunt intelligere. ergo.

Præterea, Multa sunt peccata, de quibus non habetur certitudinaliter in sacra scriptura, utrum sint peccata. ergo.

11. de Ciuit. Dei. cap. 3.

In contrarium est Augustinus loquens de scriptura catholica, ait: Hic fidem habemus de iis rebus, quas ignorare non expedit. ergo.

De multiplici Hæresi dãnãte sacram Scripturam.

Circa istam quæstionem, esset primo uidendum de multiplici hęresi damnante sacram scripturam, sicut patet in libris Augustini, & Damasceni, de heresibus. Quidam enim de sacra scriptura, nihil recipiunt. Quidam aliquid, sed nihil de ueteri testamẽto, ut Manichei, dicentes: Vetus testamentum esse à malo principio. Quidã tenẽt uetus testamentum, ut Iudei. Quidam aliquid utriusque, sicut Saraceni. Quidam aliquod dictum in nouo testamento, male intelligendo, sicut aliqui hæretici, ut, uerbi gratia, Illud Iacobi: Confitemini alterutrum peccata uestra, ubi est error circa sacramentum pœnitentię. Nam dicunt hoc posse fieri cuicunque nõ sacerdoti, qđ est falsum.

cap. quinto. Quo intelligatur illa authoritas Iacobi, uid Scotum in 4. dist. 17. q. unica.

Contra omnes istas hereses, sunt octo uię concludendi contra eas rationabiliter, scilicet:

Pronunciatio Prophetica. Scripturarum concordia.
Authoritas scribentium diligentissima.
Rationabilitas contentorum in ipsa sacra scriptura.
Rationabilitas contentorum singulorum errorum.
Ecclesię sanctæ stabilitas
Diligentia recipientium, & miraculorum claritas.

Mediorum efficacia notabilis hæresis reprobandæ.

De his omnibus, uide in Scoto, quibus uisis clare habetur contra omnes istos hęreticos, quòd scriptura catholica est tota uerissima.

Vide Scotum in 2.

Sed secundo uidendum est, Vtrum sit necessaria, & sufficiens uiatori ad consequendum finem suum, siue sufficienter tradita. Dico igitur, quòd sic sine dubio; Nam in ipsa clarissimè traduntur ea, quæ sunt necessaria, & sufficientia ad finem ultimum consequendum, scilicet decem præcepta præcipuè. si uis, inquit, ad uitam ingredi serua mãdata, de quibus etiam habetur Exodi. Horum etiã explicatio, siue declaratio quantum ad credenda, & quantum ad operanda habetur in diuersis locis sacræ scripturæ noui, & ueteris testamentij. Notitia etiam, & proprietates substantiarum immaterialium in ipsa traduntur, quãtum est possibile, & utile uiatori. Traditur etiam in ipsa quid sit iste finis, etiam quantum ad omnes circunstantias eius, puta quando habebitur ab homine immortali, post resurrectionem in anima, & corpore simul.

Matth. 19. Exod. 20. & 23.

Ad Argumenta in oppositum.

Ad primum, concedo maiorem. Ad minorem dico, quòd licet in lege naturæ non esset sacra scriptura tamen talis cognitio potuit esse aliter tradita. Nam modica doctrina inspirata sufficiebat eis quomodocunque.

Ad secundum dico, quòd illa non sunt superflua, & quando dicitur, quod uidentur offuscare intellectum dico, quòd quia dulcius capitur, quod sub aliqua sententia literali latet, quàm si esset dictum expressè, ideo ad deuotionem, illa, quæ de se sunt manifesta, sæpius sub figura uelantur.

Ad tertium dico secundum Origenem. Nulla sententia clarè explicat omnia scienda in illa, sed tantum illa, ex quibus possunt sufficienter elici talia, nam multæ uirtutes necessariæ non explicãtur in sacra scriptura, & si uirtualiter contineantur in illa.

In homilia.

Et si dicatur: multa sunt dubia in actibus humanis, utrum sint peccata mortalia, etiam, suppositis omnibus doctrinis catholicis.

Respondeo: uia salutis non est dubia, quia à talibus debet homo cauere, tãquam à peccatis periculosissimis, nec exponere se periculo ullo mõ.

VTRVM THEOLOGIA SIT DE Deo,ut de ſubiecto primo.

Seraphicus Bona.primo ſent.q.1.prologi Arti.1.
Alexander Alenſis prima parte ſumma.q.1.mēb.3.
Scotus primo ſent.q.3.prologi.
D.Thomas prima parte ſumma q.1.Artic.7.
Ricardus primo ſent.q.6.prologi.
Durandus primo ſent.q.5.prologi.
Ioannes Bacconitanus in prologo primi ſent.q.3.

Quæſtio Tertia.

An Deus ſub ratione deitatis ſit ſubiectum Theologiæ, ly Deus ſtat pro parte materiali. ly ſub ratione deitatis ſtat ſub rōne formali.

QVæritur, utrum Theologia ſit de Deo tā quam de primo obiecto, uel ſubiecto. QVOD non. Quia non eſt de aliquo ſubiecto, ergo non eſt de Deo, conſequentia patet. Antecedēs probatur multipliciter, primo per Auguſtinum primo de Doctrina chriſtiana: Omnis ſcriptura eſt de rebus, uel ſignis.

Item, Theologia habet quatuor ſenſus ſcilicet literalem, Tropologicum, Allegoricum, & Analogicum, ergo habet quatuor ſubiecta, illis correſpondentia.

cap.1. primo de tri. cap.3.

Item Boetius: forma ſimplex ſubiectum eſſe non poteſt, Deus eſt forma ſimplex. ergo.

2. phyſ. contex.70. 2. phyſ. contex.43.

Item ſecundo phyſicorum, Materia non coincidit, nec in idem numero, nec in idem ſpecie, cum aliis cauſis, ſed finis & efficiens, ſed Deus eſt efficiens, & finis theologiæ, ergo non eſt ſubiectum.

context. 35. 42.& 48.

Item primo poſt. ſubiectum ſcientię debet habere partes, principia, & paſſiones, ſed Deus non habet partes nec integrales, cum ſit ens ſingulare, Non principia, cum ſit primum principium, non habet paſſiones, quia in eo non poteſt eſſe accidens: paſſiones enim manant de numero accidentium, ſecundum Boetium, ergo &c.

. de ciuita.

CONTRA. Auguſtinus: Theologia eſt ſermo, uel ratio de Deo.

VTRVM THEOLOGIA SIT DE Deo ſub aliqua ratione.

Seraphicus Bona.primo ſent.q.1.prologi Artic.1.
Alexander Alenſis prima parte ſumma.q.1.mēb.3.
Scotus primo ſent.q.1 laterali ipſius prologi.
D.Thomas prima parte ſumma.q.1..Artic.7.
Ricardus primo ſent.q.6.prologi.
Durandus primo ſent.q.5.prologi.
Ioannes Bacconitanus primo ſent.q.3.prologi.

Quæſtio prima lateralis.

Gloſa ipſius Caſſiodori ſuper pſalmiſtam, repetita ibidem à Nicolao de Lyra in ſua poſtilla.

CIrca hoc quero, utrum Deus ſit ibi ſubiectū, ſub aliqua ratione ſpeciali.

QVOD ſic, Hugo de ſacramentis in principio uult, quòd opera reſtaurationis ſint ibi ſubiectum, ergo Deus ſub ratione redemptoris.

Item Caſſiodorus uult, quòd. Chriſtus ſit ibi ſubiectum, ergo Deus in quantum incarnatus.

Item, Deus ſub ratione abſoluta, eſt ſubiectū in Metaphiſica, ergo non in Theologia. maior patet, quia alias non eſſent diſtinctę ſcientiæ, metaphiſica, & Theologia. Antecedens probatur 6. met. uult enim phyloſophus, quòd metaphiſica ſit ſcientia nobiliſſima, quia eſt circa nobiliſſimum genus, hoc autem eſt Deus ſub ratione abſoluta, & ꝓpterea appellatur ibi Theologia ſciētia. tex.6.

Item, cum ſit nobiliſſima, eſſe debet de nobiliſſimo ſubiecto, ſub nobiliſſima ratione, huiuſmodi autem eſt ratio boni, quæ eſt ratio finis, quia finis & bonum idem ſunt, tertio Met. Vnde Auicenna. 6. Met. dicit, quòd ſcientia, quæ eſt de cauſa finali, eſt nobiliſſima, ergo Deus eſt ibi ſubiectum ſub ratione boni. text.3. 6.Met. c. ult.

CONTRA. Cognitio cōtracta alicuius ſubiecti ꝑſupponit cognitionem abſolutam eiuſdem, & illa eſt prior, & certior, ergo alia theologia eſſet de Deo, ſub ratione abſoluta, quæ eſſet prior, & certior iſta, quod non datur.

Reſpondeo circa ſolutiones iſtarum quæſtionum, Primo diſtinguam de Theologia in ſe, & in nobis, ſecundo aſſignabo rationem primi ſubiecti, tertio diſtinguam, de Theologia, quantum ad partes eius.

Theologia duplex eſt in ſe primo, & nobis ſecundo.

DE PRIMO dico, ꝙ Theologia in ſe eſt illa, quæ eſt nata haberi de ſubiecto eius ab intellectu proportionato ſibi. Theologia uero in nobis eſt quæ nata eſt haberi de ſubiecto ab intellectu noſtro. Exemplum: ſi aliquis intellectus nō poſſet capere principia philoſophiæ, & tamen poſſet credere iſti intellectui, philoſophica non erit ſcientia, ſed fides, & tamen in ſe, eſt uera ſcientia, quia nata eſt habere euidentiam ex obiecto intellectui proportionato, & bene diſpoſito. Theologia ergo in ſe, eſt quæ nata eſt haberi de Deo ab intellectu proportionato. Theologia uero in nobis eſt illa, quæ nata eſt haberi ab intellectu noſtro.

De ſecundo dico, quòd ratio primi obiecti eſt eſſe adæquatum illi habitui, cuius eſt primū obiectū, pro ut hic accipitur, primitas accipitur nim pro adæquatione, & tunc dico, quòd primū obiectum continet uirtualiter omnes ueritates illius habitus, cuius eſt primum obiectum.

QVOD probo ſic: Obiectum primum eſt cauſa ſui habitus, ergo obiectum primum eſt cauſa adæquata habitus, cuius eſt obiectum primum, cū primitas recipiatur hic pro adæquatione, ſed adæquata cauſa continet uirtualiter totum effectum, alias non eſſet adæquata, ergo obiectum primum cōtinet uirtualiter totum habitum, ideſt omnes ueritates illius habitus, cuius eſt obiectū. Exemplum: poſito, quòd homo ſit primum obiectum alicuius habitus, in quo habitu continentur per ordinem omnes iſtæ ueritates, ſiue concluſiones: homo eſt rationalis; homo eſt riſibilis, homo eſt animal manſuetum, homo eſt bipes. Tunc certum eſt, quòd homo uirtualiter continet iſta prædicata, ita tamen, quòd ſecundum mediante primo, & tertium mediante ſecundo, & quartum mediante tertio, & ita continet, quòd à nullo illorum dependet in continendo, ſed illa ab ipſo. Nā

dato

dato per impossibile, quòd omnia illa amouerentur, & staret conceptus hominis, adhuc in eius cõceptu continerentur uirtualiter omnia illa.

Contra istum secundum articulum arguitur primo sic: Sicut se habet primum obiectum potentiæ ad potentiam, ita primum obiectum habitus ad habitum, sed primum obiectum potentiæ est aliquid commune ad omnia inferiora, quæ possunt mouere potentiam, sicut sensibile ad omnia sensibilia, ergo primum obiectum habitus nõ consistit in continentia uirtuali; obiectum autẽ, ut dicis, scilicet quòd sit causa adæquata habitus, cuius est obiectum, sed est quid cõmune ad omnia inferiora.

Cõcordatio. D. Thomę cũ Scoto, dicit D. Thom. quòd principia sciẽtiæ continẽt totã sciẽtiam uirtualiter, quẽadmodũ Metaphisica cõtinetur in suis principiis. Scotus uero tenet, quòd tota scia contineatur i suo subiecto, & ideo uidetur quædã differẽtia inter istos. Vtraque opinio põt sustineri hac data dist. Scientiã contineri dupliciter contingit, mediate, & immediate, totũ subiectũ immediate cõtinet totã scientiã, quia per propriã passionẽ subiectũ põt pducere sciẽtiã, mediate uero scientia continetur in suis principiis, & ideo D. Thom. dicit hõ, & Scotus.

Item; & est quasi confirmatio, quia ita uidetur in exemplo. Nam obiectum metaphisicæ ponitur ens, quod est, quid commune ad omnia, quæ tractantur in metaphisica.

Ad primum istorũ dico, quòd nõ est simile, Nã obiectũ se hẽt ad potẽtiã in rõne mouẽtis ad motũ, siue agẽtis ad passum; & ideo quodlibet particulare contẽtum sub uniuersali obiecto põt mouere illam potentiam, & quamlibet aliam, eiusdem rationis, quodlibet enim particulare uisibile potest mouere omnem potẽtiam uisiuam, sed obiectum se habet ad habitum in proportione causæ ad effectum. Non autem quodlibet, in quo est ratio talis causæ, potest causare eundem effectum, Nam non sequitur, quòd si magis calidum potest generare ignem in ligno, quod paruum calidum hoc potest, Plus enim requiritur ad posse causare, quam ad posse mouere, sicut patet. Et ideo primum obiectum intellectus debet assignari secundum continentiam uirtualem, & non secundum communitatem, sicut primum obiectum potentię.

Ad secundum dico, quòd accidit obiecto primo habitus, quòd sit quid commune communitate prædicationis, sed sufficit communitas applicationis, sed per se requiritur in eo, quòd sit uirtualiter continens. Nam ut dicetur inferius in eadem quæstione: Essentia diuina, ut singularissima, est primum obiectum Theologiæ.

De tertio dico, quòd aliquæ ueritates theologicæ sunt necessariæ, ut Deus est trinus, & unus, & huiusmodi omnes, quæ sunt per respectum ad intra. Aliquæ sunt contingentes, ut Deus creat, filius est incarnatus, & omnes quæ sunt per respectum ad extra, & patet, quod istæ sunt Theologicæ, quia ad nullam aliam scientiam pertinent.

Sunt ergo duæ partes integrales theologiæ, scilicet ueritates necessariæ, & contingentes.

His præmissis, ad primam quæstionem loquendo de Theologia in se, & secundum distinctionem datam in primo articulo, & quantum ad ueritates secundum distinctionem datam in tertio articulo, Dico, quòd primum, & adæquatum subiectum eius, Deus est, quod probo sic:

Primum obiectũ habitus cõtinet oẽs ueritates illius habitus, sed nihil cõtinet oẽs ueritates illarũ propositionum necessariarum, nisi Deus, ergo. Maior patet ex secundo articulo, minor probatur. Nam nihil continet eas, ut causa, quia diuina non habent causam, nec aliquid continet eas, ut effectus demostratione quia, nullus enim effectus ducit in cognitionem istius, quòd Deus est trinus, & unus. ergo.

Diuina nõ habent causam.

Item; Theologia talis est de obiecto soli intellectui diuino naturaliter cognito, sed solus Deus est intellectui diuino naturaliter notus, ergo est de Deo. Maior probatur. Nam cum intellectus Dei sit infinitus, est naturaliter plurium cognoscitiuus, quàm aliquis alius, igitur, si Theologia non est de obiecto soli Deo naturaliter noto, nõ erit nobilissima, & prima. Maior probatur, quia omne aliud à Deo est finitum, & per consequens põt esse naturaliter notum ab intellectu finito.

Item; in nulla scientia perfecta notia traditur, ita de non per se subiecto eius, sicut de per se subiecto eius. Cum ergo metaphisica sit de Deo, si Theologia non est de Deo, perfectior notitia habebitur de Deo in metaphisica, quàm in Theologia, quod est falsum.

Sic dico, quòd Theologia uerè cõsiderata, quantum ad aliam eius partem integralem, scilicet quantum ad ueritates contingentes est de Deo, ut de primo obiecto: quia idem & sub eadem ratione est obiectum habitus, quantum ad omnes partes eius integrales. Non autem obiectum primum continet eodem modo ueritates contingentes, & necessarias sui habitus, quia necessarias continet determinatè, sed ad contingentes, & ad suas oppositas, indifferenter se habet.

Est autem sciendum, quòd in contingentibus ueritatibus Theologicis est ordo. Nam quædam pertinent ad totam trinitatem, & in illis est ordo. Nam ista est prima: Deus creat. secunda: Deus conseruat, tertia: Deus gubernat, et ita de aliis. Quædam uero pertinent ad personam uerbi, quarum prima est: Verbum est incarnatum, Nam natura humana in uerbo est quasi prima passio, qua mediante insunt aliæ, Vt, uerbum est natum, & ita de aliis.

In contingẽtibus ueritatibus est ordo. quę sit prima propositio inter oẽs propositiones cõtingẽtes, pro hoc uide lichetũ, ubi dicit quòd nulla est absolutè prima. Sed in rei ueritate ista est prima cõtingẽs, ad quam pendent oẽs aliç. Deus uult aliud à se.

Respondeo ad quæstionem secundam. Ad cuius intellectum pono exemplum: Homo intelligitur, ut rationalis, ut substantia, ut risibilis, & ut nobilissimum animalium; sed certũ est, quòd cognoscere hominem, ut substantia, est imperfecta cognitio, & communis, quia sub conceptu cõmuni, & confusè. Cognoscere etiam hominem, ut est risibilis, est etiã imperfecta cognitio, quia per accidens; Cognoscere etiam eum, ut nobilissimum animalium, est etiam imperfecta, quia respectu alterius respectiui cognitio præsupponit cognitionem absolute. Cognoscere autem eum, ut rationalem, est cognitio perfecta, & quidditatiua, & propria.

Nota hos intelligibiũ gradus pluribus applicãdos in doctrina Aristo. & Auerrois.

Ita igitur in proposito, aliqui ponunt Deum esse subiectum sub ratione, quasi communi, quia sub ratione entis infiniti.

Opiolo Hẽrici in sua summa & in 12. quolib. q. 1.

Alii sub ratione, quasi accidentali, quia sub ratione attributali, quæ licet transeat in identitatẽ

Opinio Guilielmi, Varr. 1. li. in prol.

 essen-

essentiæ propter infinitatem ipsius essentiæ, tamen de sui formali ratione, est quasi passio essentiæ, secundum Damascenum.

Opinio Egidii quol. 3. q. 2.

Alii sub ratione respectiua, quia sub ratione redemptoris, uel glorificatoris, uel aliquid tale; Alii sub ratione propriæ essentiæ.

CONTRA istas igitur opiniones tres arguo. Cōtra primam sic: conceptus de Deo sub ratione entis infiniti, potest esse nobis naturaliter notus, sed Theologia est de subiecto soli Deo naturaliter noto, ut probatur in solutione primæ quæstionis, ergo.

Item conceptus Dei sub ratione infiniti entis non continet ueritates theologicas pertinentes ad diuinas personas, ut Deum esse trinum, & huiusmodi, ergo non est primo obiectum sub tali ratione nobis naturaliter notum, consequentia patet superius ex secundo articulo. Antecedens probatur sub tali ratione: Conceptus est nobis naturaliter notus, sed particularia non sunt nobis naturaliter notá. ergo,

CONTRA secundá arguitur sic: Si attributa essent essentialiter distincta, realiter causarentur ab essentia, ergo essentia tantum ex se haberet rationem increati, attributum uero non ex se, sed ab essentia, cum qua est idem realiter, & propter quam identitatem est infinitum, & habet rationē increati, ergo cognitio essentiæ, sub ratione essentiæ, est prior, & perfectior, cum ipsa essentia sit per se infinita, & increata, attributa uero non per se, sed per essentiam.

Item potest argui contra istam, sicut contra primam, quia naturaliter est nobis notus Deus sub tali ratione bonitatis.

Item, (sicut tactum est supra) esset cognitio quasi per accidens, sed cognitio quidditatis est perfectior. 7. metaphisicę. ergo.

CONTRA tertiá opinionem sunt prima, & tertia ratio factæ contra secundam, sed specialiter contra eam sic; Omnis respectus Dei ad extra, est respectus rationis, ergo Theologia esset scientia non realis, sed rationalis, sicut Logica, quæ est de secundis intentionibus adiunctis primis, antecedens patet infra dist. 30. consequentia patet.

Item: Absolutum, & respectiuum, non faciunt unum per se, sed per accidens, sed cognitio alicuius aggregati per accidens, non est prima, quia præsupponit cognitionem utriusque partis aggregationis, sicut patet de scientia subalterna, ergo Theologia non esset nobilissima, & prima.

Item nullus respectus ad extra, est de Deo necessarius, sed contingens, ergo nulla pars Theologiæ esset de ueritatibus necessariis, ex quo sic esset de Deo, non respectu alicuius necessarii, sed contingentis, cuius contrarium dictum est supra in primo articulo.

Concedo igitur quartum membrum, quòd scilicet Deus sub ratione propriæ essentiæ, & huius singularis essentiæ, siue quidditatis est subiectū in Theologia in se considerata, & ut est in intellectu diuino, qui est intellectus sibi proportionatus, & etiam in Theologia beatorum.

Loquendo autem de Theologia in nobis, dico ad duas quæstiones simul, quòd non est sibi assignari primum obiectum, sed primum notum, & hoc dico quantum ad ueritates necessarias, & quantum ad contingentes.

Quod sic declaro: Obiectum primum, & adæquatum alicuius habitus continet omnes ueritates illius non solum absolutè, ut obiectum, sed ut cognitum per illum habitum, alias non esset adæquatum obiectū illius habitus, sed habitus Theologiæ, ut est in nobis, continet ueritates necessarias, & contingētes Theologicas, saltem omnes, quæ sunt articuli fidei, & quæ sunt necessariæ ad salutem, sicut patet, licet tamen minus perfectè, ergo si est ibi assignare primum obiectum, & illud obiectum, ut á nobis cognitum continet omnes alias ueritates, & per cōseqnēs habitus Theologiæ in nobis, non est habitus credē̄tis in alio, sed est propriè habitus habens euidentiā ex obiecto. Sed patet esse falsum, quia non uidemus nisi ex fide, quòd Deus est trinus, & unus, & huiusmodi. Dico ergo, quòd est ibi assignare primum notum, & hoc est conceptus infinitatis, quia ad ipsum resoluimus omnes alios conceptus Nam ideo concedimus Deum esse trinum, posse creare, posse incarnari, & huiusmodi, quia ipsum scimus esse infinitum. Nec mirum si dictum est supra, quòd Deus ratione suæ singularis essentiæ est subiectum in Theologia, quia ipse ex se, est sua essentia, & sua singularitas, & non abstrahitur in eo ratio uirtutis, & ratio generis, & huiusmodi, sicut in creaturis.

Opinio seraphici Bona. I prologo primi lib. q. 1. Verum Seraphicus Bona. & alii q̄ tenēt ꝙ Christus sic subiectum in Theologia, possent suam sustinere opinionem, data hac disti. ut dicit Gabriel Biel. 9. q. prologi.

PONITVR etiā hic aliā opinio, quòd Christus est subiectum in tota Theologia beatorum, & uiatorum, quam sic declarat Dionysius in exame ron, dicit enim, quòd Christus habet duplicē unitatem, unam essentialem, in quantum Deus ad patrem, & ad spiritum sanctum, aliā suppositalem in quantum homo ad suppositum uerbi. Tertiam mysticam unitatem ad membra Ecclesiæ, cuius est caput, & secundum hanc triplicem unitatem saluantur omnes propositiones Theologicæ, tā necessariæ, quàm contingentes, sicut patet.

SED contra istam opinionem sunt rationes factæ superius contra tertiam opinionem.

Item in speciali contra eam sic: Si uerbum nō fuisset incarnatum, Theologia non fuisset eiusdē speciei, sicut modo, & eiusdē speciei erat in prophetis, ante aduentum Christi, ergo.

Ad Solutionem Argumentorum.

AD PRIMVM primæ quæstionis Dico, ꝙ Augustinus non loquitur de subiecto primo, & proprio, sed de materia communi Theologiæ.

Ad secūdum dico, quòd ex perfectione Theologiæ est, quòd una existens habeat plures sensus, quod tamen conuenire non potest aliis scientiis, ergo pluralitas sensuum non tollit sibi unitatem subiecti, quia iam tolleret sibi perfectionē, uel dico, quòd omnes illi sensus reducuntur ad unum, quia sensus, qui est mysticus in una parte

scri-

Exemplum. Hester. ca. 1.

scripturæ, in alia parte est literalis. Exemplum. Rex Assuerus fecit grande conuiuium, &c. Et significauit mysticè cœnam Christi futuram, cum discipulis suis, quam postea ad literam ita fecit.

Ad tertium, dico, quòd Boetius loquitur ibi de subiecto formæ accidentalis, & non de subiecto considerationis.

Subiectũ sciẽtiæ non reducitur ad subiectũ causæ materialis, sed efficiẽtis.

Ad quartum dico, quòd Philosophus loquitur ibi de materia prima, seu de causa materiali, quæ quidem cum sit de se, sine omni actu, non potest sibi competere causalitas alicuius alterius causæ, non autem sic est subiectum scientiæ, sicut patet, Dico etiam, quòd secundum ueritatem subiectum scientiæ non reducitur ad subiectum causę materialis, sed efficientis, ut patuit supra in secundo articulo in solutione primæ instantiæ. Cum dicitur autem materia, hoc est propter aliquam similitudinem, quam habet cum ea; Nam sicut uidemus, quod operationes extrinsecæ reales, sunt circa materiam, ut operatio, qua fit archa, est circa materiã, ita intellectus uersatur circa obiectũ.

Pulchrũ exẽplum.

Ad quintum dico, quòd ex perfectione accidit quod diuina essentia sit ex se hæc, & per consequens non habeat partes subiectiuas. Vel potest dici quod diuinæ personæ sunt quasi partes subiectiuæ essentiæ ut est hæc essentia quæ tamẽ propter sui perfectionem non numeratur in eis sicut uniuersale in particularibus. Attributa autem sunt quasi passiones essentiæ, ut patuit supra.

Essentia est singulare illimitatum, sine sui diuisione cõicatur pluribus.

De principio uero dico, quòd non oportet subiectum scientiæ habere principia essendi, sed cognoscendi, nam ens absolute est subiectum in metaphisica, & tamen non habet ut sit principium essendi, quia iam omne ens haberet principium, & tunc Deus haberet principium, quod patet esse falsum. Principium autem cognoscendi sufficiẽs est essentia respectu omnium attributorum, & quia tendunt in identitatem cum ipsa essentia, & per ipsam, & de ipsa certius concluduntur.

An ens hẽat principia, uide hũc auctorem. 1. Metaph. q. 1.

CONTRA eadẽ sunt principia essendi, & cognoscendi secundo metaphisicę.

Vide Scotum in 4. q. 2. di. 1.

RESPONDEO, quod subiectum sciẽtiæ naturalis, non est simpliciter simplex sed compositum, ideo partes componentes subiectum faciũt propositionem complexam, quæ est medium ad demonstrandum passionem de subiecto: & ideo dicit philosophus, quod eadem sunt principia. Exẽplum: animal, & rationale, quæ sunt principia hominis faciunt cõplexionem, quæ est principium siue medium ad probandum risibilitatem de homine sicut patet, sed in proposito non tenet ubi est subiectum omnino simplex. &c.

Pulchrũ exẽplum. Qũo eadem sint pricipio essendi, & cognoscendi.

AD articulum primum. 2. q. ad Hugonem; & Cassiodorum dico sicut ad primum Augu. q. 1.

Ad tertium dico, quòd non ens sit commune uniuocum, ad Deum, & creaturam, sicut infra patebit. Si metaphisica non esset de ente in communi, & absolutè, sed de ente contracto, scilicet de ente diuino, iam metaphisica, non esset prima scientia, sed oporteret dare aliam priorem, quæ esset de illo ente in cõmuni, absolutè. Deus ergo non est primum obiectum metaphisicæ

An ens sit cõmune uniuocum Deo, & creaturis, uide. 3. dist. 1. q. 3. & hunc auctorem in 1. Met. q. 1.

sed primum, & principale notum, & per hoc patet auctoritas philosophi.

Ad quartum dico, quòd ratio boni, & finis unomodo dicit respectum, & ut sic non est perfectissima ratio sicut patet. Aliomodo dicit fundamentum proximum illius respectus; & tunc dato quod bonitas sit ratio absoluta, & formaliter infinita, adhuc tamen ratio quidditatis, & essentiæ, quæ est radicale fundamentum omnium perfectionum, ratione cuius omnes perfectiones absolutę sunt infinitæ, & per id, quod ultimatè sit, est perfectior.

Essentia est ratio, & fundamentũ radicale oĩum perfectionũ.

VTRVM THEOLOGIA SIT DE omnibus ex attributione ipsorum, ad primum subiectum.

Scotus in prologo primi sent. q. 3.
D. Thomas prima parte summa. q. 1. Artic. 7.

Quæstio secunda lateralis.

QVæritur utrũ Theologia sit de omnibus. ARGVITVR quod non, quia quidditates creatæ, ut distinctæ ab essentia continent uirtualiter omnes ueritates de se ipsis, & per consequens possunt causare sufficientem habitum de se ipsis in quocunque intellectu. Probatio istius: Nam si per impossibile circumscripto omni alio, quidditates illæ essent increatæ adhuc continerent tales ueritates, sicut patet de linea, & numero quantum ad propositiones immediatas de eis, non ergo oportet Theologiã, quæ est de Deo, esse de omnibus.

CONTRA. Quia essentia diuina, de qua est theologia, continet uirtualiter, & eminenter omnia.

An Theologia sit de omnibus.

RESPONDEO, quod theologia in se est de omnibus, quia de diuina essentia tanquã de primo obiecto, quod continet uirtualiter omnes quidditates, & per consequens continet uirtualiter omnes ueritates contentas in illis quidditatibus de se ipsis. Theologia uero ut est in Deo, est de omnibus propter causam prædictam, & est ipsi Deo omnis cognitio, quia licet quidditates illę sint natæ causare ueritates, quas continent in omni intellectu in quantum est de se, tamen intellectus diuinus propter sui eminentiam, non potest recipere aliquam causationem ab extrinseco, quia uilesceret eius intellectus, ut dicitur. 12. methaphisicę. Et ideo in eo non sunt distincti habitus scientifici, sed quicquid Deus cognoscit, theologica cognitione cognoscit illa scilicet cognitione, cuius obiectum primum est diuina essentia, ut hæc, quæ est obiectum theologicum.

Intellectus diuinus nõ põt recipere. contex. 51.

Diuina essentia est obiectum Theologicum.

Ipsa uero diuina essentia, ut hæc causat distinctam, & perfectissimam cognitionem de se ipsa, & de suis ueritatibus, quas continet, puta quia est trina, & una, & bona, & huiusmodi in intellectu diuino, eo modo quo potest sibi causatio in primo signo naturæ. In secundo uero signo naturæ causat distinctissimam cognitionem de quidditatibus omnibus factis, & possibilibus, quas conti-

net eminenter. In tertio uero signo causat etiam distinctissimam, & perfectam cognitionem omnium ueritatum, quas illæ quidditates continent de se ipsis, quia easdem continet ipsa diuina essentia eminēter, quod probo sic: Diuina essentia est primum obiectum continens eminenter omnia, non autem est primum communitate prædicationis, sed uirtualiter, si uero de aliquo haberetur scientia in uirtute alterius ab ipso primo obiecta, uel in uirtute propria, tunc ipsum primum obiectum scilicet diuina essentia non contineret omnia uirtualiter, quod est falsum, & non est ordo causalitatis secundi ad tertium sicut patet, sed est ordo duorum effectuum subordinatorum respectu eiusdem causæ. Nam ut dictum est, cognitiones, quas de se ipsis continent illæ quidditates nō causant ipsæ quidditates in intellectu diuino, sed ipsa diuina essentia, quæ in secundo signo causauit cognitionem ipsarum quidditatum, in tertio signo causauit ueritatum ipsarum quidditatum cognitionem. Exemplum: secundum aliquos sol causat calorem mediante splendore, ita quod splendor, & calor sunt effectus subordinati eiusdem causæ, & intelligas tamen, quòd ista prædicta sunt ab æterno.

Diuina essentia est primū obiectum cō tinens eminē ter omnia.

Exemplum.

Theologia uerò beatorum, & uiatorum est de omnibus inquantum est de diuina essentia, quæ continet omnia eminenter. Sed distinctè Theologia beatorum est de ipsa diuina essentia, quam distinctè uident, & de omnibus, quæ sibi uoluntariè Deus ostendit: Est enim diuina essentia uoluntarium speculum, Nec talis Theologia est ipsis beatis omnis cognitio, quia possunt habere habitus cognitionis alicuius humanitus acqsitos.

Quō Theologia beatorū, & Viatorū, sit de oibus. Theologia beatorū, pōt esse de oibus scibilibus, & non de oibus cognoscibilibus.

Sed Theologia uiatorum distinctè est de illis ueritatibus, quas Deus uoluntariè reuelat sibi, uel per se ipsum, uel per substantiam creatā, possunt etiam habere alios habitus, sicut patet.

Ex hoc patet solutio ad argumentum in contrarium, &c.

DE DOCTRINAE THEOLOGIæ Qualitate.

Vtrum Theologia sit sapientia, uel scientia sub alternans, uel sub alternata.

Alexander Alensis prima part. sūma. q. 1. memb. 1.
Scotus in prologo primi sent. q. 4.
D. Thom. prima parte summæ. q. 1. Art. 2. & 6.
Ricardus primo sent. q. 2. prologi.
Durandus primo sent. q. 7. prologi.
Franciscus de Mayronis in prologo primi sent. q. 14.

Quæstio 4. & 5. lateralis.

QVæritur utrum Theologia in se sit scientia, & utrum respectu alicuius alterius scientiæ sit subalterna, uel ēt subalternās.

RESPONDEO ad primā quęstionem, & dico, quòd sicut patet primo Post. quando diffinitur scientia strictè sumpta, habet quatuor has conditiones, scilicet quod sit cognitio certa, quod sit de obiecto necessario, quod obiectum sit, habens euidentiam, siue faciens euidentiam intellectui, & quod sit causata per discursum sillogisticum à præmissis ad conclusionem, tres primæ cōditiones dicunt perfectionem in scientia sicut patet. Sed quarta conditio dicit imperfectionem tum quia principium causat cognitionem conclusionis minus perfectā, quàm sit cognitio suiipsius, & ita non est uniuoca respectu eius, sed æquiuoca, tum etiam quia quando intellectus est sub cognitione principii cum principia sint prius nota naturaliter, adhuc est in potentia passiuè, ad hoc quòd sit sub cognitione conclusionis.

côtex. 5. & 2. per totum.

Conditiones scientiæ sunt quatuor scdm Scotum, scdm Franciscū de May. sunt septē, unde Franciscū in prologo. q. 14. Scientia per discursum habita, dicit imperfectionē.

Theologia ergo in se, & ut est in intellectu Dei, est uerissima scientia, quantum ad tres primas conditiones, sed quantum ad quartam nullo modo.

Theologia uerò beatorum est scientia quantum ad duas primas conditiones, & quantum ad quartam, sed non quantum ad tertiam sicut patet. Potest autem absolutè dici scientia prout sciētia distinguitur contra oppositum, & suppositionem, sicut accipitur ex 6. Ethicorum, cap. 4. quia est habitus, quo determinatè uerum dicimus.

Theologia uerò beatorum est scientia quantum ad tertias primas conditiones, sicut patet.

SED utrum sit scientia quantum ad quartā, dubium est. Videtur posse dici per Augustinum, ubi dicit sic: fortasse non erunt ibi uolubiles cogitationes nostræ tunc; sed totam scientiam nostram unico intuitu uidebimus, ergo non cum discursu.

15. de tri. ca. 15.

OPPOSITVM uidetur posse probari, quia discursus non requirit ordinem temporis, sed naturę, Nunc autem sic est, quòd quidditates rerum eminenter in diuina essentia continentur, & ipsæ insunt ibi sicut extra ueritates de se ipsis.

Discursus nō requirit ordinem tēporis, sed naturæ tātum.

Et ita prius natura, causant in intellectu cognitionem de se ipsis, quæ sunt principia, quam de illis ueritatibus, quæ sunt conclusiones.

Et ita est ibi discursus. Auctoritas Augustini non uidetur cogere, quia loquitur ibi dubitatiuè, potest tamen assertiuè exponi de diuina essentia, & eius essentialibus, quam & beati uident sine discursu, quia intuitiue.

Theologia necessariorū in Beatis est scientia, quo ad oēs quatuor cōditiones scientiæ.

SED CONTRA hoc uidetur esse, quia secūdum hoc Deus intelligeret, & cum discursu, cum in priori signo naturæ prius intelligat quidditates, quàm ueritates, quas continent, ut patuit supra in alia quæstione.

RESPONDEO, & dico, quòd Deus intelligit res, sicut exigunt ipsæ intelligi. Et quia sic exigunt intelligi, scilicet quòd prius natura intelligantur quidditates, quàm ueritates, quas cōtinent, iō &c. Non tamen quia sic exigunt, ideo sic intelligunt, sed econuerso, cum scientia Dei sit causa rerum & non econuerso, sed scientia beatorum causatur à rebus, & ideo propriè est ibi discursus à causa ad effectum.

Quō Deus intelligat res.

Scientia Dei est causa rerum, scientia Beatorū causatur a rebus.

SED adhuc est dubium, Vtrum theologia contingentium sit scientia, quantum ad tres primas conditiones. Et uidetur, quod non, quia contin-

gentia

gentia non ſunt neceſſaria, imo ex oppoſito diuiduntur, & ſic deficit ibi ſecunda conditio, & prima per conſequens, quia contingens non cauſat de ſe ipſo cognitionem certam, & adhuc deficit tertia, quia contingens non eſt natum facere euidentiam ex ſe, ex quo nõ cauſat cognitionem certam.

Dico, quòd contingentia in theologia, ut articuli de humanitate ſunt hæc innata uideri in uerbo, & ut ſic habent infallibilitatem, dico autem abſolutè, quòd tota theologia poteſt dici ſapientia potius, quàm ſcientia. Eſt enim de altiſſimis cauſis tanquam de obiecto primo.

Ad Secundam. q. dico, quòd Theologia, non eſt ſubalterna, nec ſubalternans, primum patet, quia licet ſubiectum eius aliquo modo contineatur ſub ſubiecto metaphiſicæ, tamen nulla cõcluſio theologica probatur per principium metaphiſicum aliquod, nec per aliquam concluſionẽ metaphiſicam quam oporteret.

D.Tho. in 1. parte ſũmæ. q.1. Artic. 2.

Secundum etiam, quia nulla ſcientia humanitus acquiſita, reſoluit ſuas ueritates in ueritates theologicas, quod tamen oporteret.

Sed Contra. Omnes ueritates omnium ſciẽtiarum poſſunt reſolui ad claram uiſionem ipſarum in uerbo, ubi certius apparet, quàm in aliquo alio principio, ut ꝑ ſe noto, & talis uiſio eſt Theologica, & tali modo eſt Theologia.

Conditiones ſcientiæ ſubalternatæ: diffuſius habet Scotus in 3. diſtin. 24.

Respondeo: conditio ſcientiæ ſubalternatæ eſt, quod ueritas eius cauſetur ex cognitione ſubalternantis ſcientiæ, ſed uiſio ueritatum in uerbo non eſt cauſa ueritatum, nec concluſionum, quæ habentur in principio per ſe noto naturali, niſi eo modo, quia ſcientia Dei eſt cauſa rerum, ſed hoc aliud eſt, Nam quidditates cauſatę à ſciẽtia Dei continent uirtualiter in ſe ipſis continentia uirtuali ueritatem de ſe ipſis, &c.

VTRVM THEOLOGIA SIT ſcientia practica, uel ſpeculatiua.

Scotus primo ſent. q.4. & 5. prologi.
D. Thomas prima parte ſumma. q. 1. Artic. 4.
Durandus in prologo primi ſent. q.6.
Ricardus primo ſent. q.4. prologi.
Franciſcus de Mayronis 1. ſent. diſt. 48. q.2.
Ioannes Bacconitanus primi ſent. q.4. prologi.

Quæſtio Quarta.

Quæritur. Vtrum theologia ſit ſciẽtia practica, uel ſpeculatiua.

cap. 20.

Quod non practica. Ioan. Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, ſed credere eſt ſpeculatiuum, quia ſibi ſuccedit uiſio.

3. de Anima. contex. 49. & 51.

Item tertio de Anima, & 6. Ethi. dicitur, quòd ſubiectum practici habitus eſt contingens, ſed ſubiectum huius non eſt contingens, ſed neceſſarium, ergo.

1. Ethic. in prohemio. Idem 6. Ethi. lib. 1. de trin. cap. 2.

Item Boetius de Trin. aſſignat tres partes ſpeculatiuę ſcientiæ, quarum una eſt theologia.

Item ſpeculatiua eſt nobilior practica, ſed nulla nobilior iſta, ergo. Maior probatur, tùm, quia ſpeculatiua eſt ſui gratia, & practica eſt cauſa uſus, tùm quia ſpeculatiua eſt certior, ex primo metaphiſicæ. In prohemio

Contra. Ad Rom. finis legis eſt dilectio, & Matth. In his duobus mãdatis. ſ. dilectione Dei, & proximi, tota lex pendet. Met. cap. 13. cap. 22.

Item Auguſtinus ait: Ille tenet quicquid patet, in diuinis ſermonibus, qui charitatem tenet in omnibus, hoc autem non eſt purum ſpeculatiuum, ergo non eſt purè ſpeculatiua: &c. De laude charitatis.

Iuxta hoc quæritur, Vtrum habitus dicatur practicus ex comparatione ad finem, uel ad obiectum

Respondetvr. Ex comparatione ad finem. 3. de Anima, Intellectus extenſione ad finem fit practicus, ergo & habitus ſimiliter. contex. 49.

Item ſecundo metaphiſicæ, finis ſpeculatiuę eſt ueritas, finis practicę eſt opus, ergo ex fine dicitur aliquid ſpeculatiuum, uel practicum. contex. 2.

Contra. 6. metaphiſicæ. Diſtinguit Philoſophus practicum, & ſpeculatiuum penes obiecta. contex. 2. 6. Ethic. ca. 2.

Prætera tertio de Anima, aſſignat philoſophus ubiectum practicæ eſſe bonum, non autem quodcunque ſed agibile, & contingens, ergo eſt practica ex obiecto. contex. 51.

Respondeo. cum communiter concedatur, Quòd habitus practicus aliquo modo extenditur ad praxim. Eſt primo uidendum, quid ſit praxis. ſecundo quomodo habitus practicus extendatur ad praxim, & quid ſit talis extenſio.

Tertio utrum habitus dicatur practicus ex extenſione ad praxim, aut ex comparatione ad obiectum, quod eſt principale quæſitum huius quæſtionis, quibus uiſis patebit ueritas quæſtionis ſextæ.

De primo dico, quòd praxis eſt actus alterius potẽtiæ ab intellectu, natura poſterior intellectione natus conformiter elici rationi rectæ. Diffinitio ipſius praxis.

Prima conditio patet, quòd praxis eſt terminus extenſionis intellectus, ſiue intellectionis extenſæ, ergo non eſt actus intellectus, quia iam logica, quæ conſiderat actus intellectus eſſet ſcientia practica.

Secunda cõditio patet, Nam actus natura priores intellectione, cuiuſmodi ſunt actus potentiæ uegetatiuæ, ſenſitiuæ, & etiam appetitiuæ, & nutritiuæ, ſunt cõmunes nobis, & brutis, ſed totum illud, quod eſt practicum, ſeu cognitio practica, quantum ad actum extenſum, ſiue ad actum extenſionis eſt alienum a brutis.

Ex dictis duabus cõditionibus, ſequitur unum corollarium, quod. ſ. praxis eſt actus uoluntatis, uel elicitus, uel imperatus, quia ſolum tales actus ſunt quid poſterius intellectione ut patet, non tamen poteſt eſſe praxis actus intellectus imperatus à uoluntate, tum quia hoc excluditur per primam diffinitionis particulam, tum quia intellectus non dicitur extendi niſi ad aliquid extenſè, praxis uero eſt actus extenſionis intellectionis.

Tertia autem conditio patet ex dicto correlatio, Nam omnis actus elicitus, uel imperatus à uolun-

uoluntate potest esse conformis rationi rectæ, de actu elicito à uoluntate nõ est dubium, de imperato patet, quia potest per imperium uoluntatis, quæ est potentia libera.

Ex secunda & tertia conditione patet aliud corolarium, scilicet quòd praxis per se, & primo est actus elicitus à uoluntate; imperatus autem per accidens, scilicet per imperium uoluntatis, quia ex ea habet, quòd sit natura posterior intellectione, & quod possit conformari rationi rectæ.

Ea dictis autem, maximè ex duabus ultimis conditionibus ipsius praxis, patet primus, & secundus articulus principalis, de quo dico, quòd eatẽsio praxis consistit in duabus relationibus prioritatis naturalis, & conformitatis, ita tamen, quòd non sunt relationes actu, sed aptitudine, aliter idẽ habitus quandoque esset practicus, quandoque non, cum quandoque habens habitum, actu consideret, quandoque non. Ex isto secundo articulo patet unum corollarium, ꝙ (scilicet) speculatiuum, & practicum non sunt differentiæ essentiales ipsius habitus, sed accidentales, quia respectiuum non est de essentia absoluti; habitus autem est quid absolutum cum sit in prima specie qualitatis. Est ergo talis diuisio, quasi per proprias passiones, ac si diceretur animalium, aliud risibile, aliud rudibile.

Opinio Gotfredi quolib. 10.q.11.

CIRCA tertium articulum principalem, aliqui dicunt, quod non ex eodem dicuntur practici intellectus actus, & habitus; sed intellectus ex obiecto, actus uero, & habitus ex fine, scilicet extensione ad praxim.

Opinio Henrici quolib.8. q.1.

Alii autem dicunt, quòd tam intellectus, tàm actus, quàm habitus dicuntur practici ex fine, scilicet ex extensione ad praxim;

Vide de hoc opinionẽ Egidii lib.1.sent.

Breuiter ergo discurrendo de ista quæstione, quã Scotus prolixe tractat, dico secundum eum, quod uidetur debere dici ea dictis suis, quòd habitus dicatur practicus ex fine scilicet ex praxi. Nam ratio practici secundum eum consistit in duplici habituali respectu, scilicet prioritatis naturalis, & cõformitatis, sed talis duplex respectus, non est habitus ad obiectum, sed ad praxim, ut patet ex antedictis, ergo.

An theologia sit speculatiua, uel practica. D.Tho. 1.parte summæ.q.1.Arti. 5. asserit, ꝙ partim speculatiua, partĩ practica est.

Ipse tamen uult, quòd quilibet actus, & habitus denominatione extrinseca possit dici practicus, ex fine scilicet ea praxi. Ipse tamen uult, ꝙ ista non sit causa prima denominandi actum, uel habitum practicum. Sed prior causa est ab obiecto, cuius causa est, quia ab obiecto, à quo causatur actus, & habitus, mediante actu, habent tam actus, quàm habitus, quòd extẽdatur ad praxim; Vndẽ quia obiectum est tale habitus ab eo causatus, uel actus est talis. Non enim à potentia habet habitus, quod sit practicus, uel speculatiuus. Nam respectu intellectus habitus omnis existẽs in eo habet, quòd sit intellectus, & non aliud, & actus, quòd sit intellectio, & non aliud. Ab ipsa autem praxi nõ potest habere habitus, uel actus, quod sit speculatiuus, uel practicus, cum ipsa sit posterior, ergo habent præcisè ab obiecto. Vnde quia obiectum est tale puta speculabile causat actum, & habitum speculatiuum, quia uero est tale puta, nõ solum speculabile, sed supra hoc est practicabile, ideo causat actum, & habitum practicum, & speculatiuum, ergo practicum, & speculatiuum sunt ab obiecto tanquam à causa priori.

Opinio domini Aureoli in prologo. q.1. Artic.5.

Aureolus dicit, quòd nec habitus, nec actus dicitur formaliter practicus ex obiecto, nec ex fine qui est praxis, sed ex aliquo intrinseco, dicit .n. quòd omnis habitus intellectualis, habet fortè partialem actiuitatem respectu actus eliciti, qui est considerare, & ab ista actiuitate non dicitur practicus, quia iam omnis habitus intellectualis esset practicus, aliquis autem habitus habet actiuitatem, respectu ulterioris actus, quid est operatio, & praxis, & ab illa actiuitate est actus formaliter, & intrinsecè practicus, & ille qui hanc actiuitatem non habet, est speculatiuus. Exemplum utriusque habitus: Medicina non solum habet actiuitatem, respectu actus, qui est considerare sanitatem, sed etiam respectu actus, qui est operari circa sanitatem, & propter istam actiuitatem secundam est practicus formaliter, habitus autem philosophicus nullá actiuitaté habet circa physicalia, nisi respectu actus, qui est considerare, & ideo est speculatiuus, & non practicus. Vnde dicit, quòd si Deus daret actiuitatem habitui speculatiuo physico, respectu unius rei physicæ, puta quòd philosophus mediante isto habitu posset producere unam rosam naturalẽ, sicut Medicus sanitatem; iam ille habitus esset uerè practicus.

Opinio Scoti in q.4.& 5. prologi. asserit ꝙ sit scientia practica.

Veritas cõcilians opiniones horum.

Et dicit ulterius, quòd ista actiuitas, à qua formaliter habitus dicitur practicus, non est actualis, sed habitualis. Actus autem istius habitus, habet actiuitatem actualẽ, respectu illius operationis, per quam actiuitatem est ipse formaliter practicus, Actus autem speculatiui habitus, nullam actiuitatem habet, & ideo est actus speculatiuus; Dicit etiam, quòd iste actiuitates actus, & habitus, à quibus dicitur formaliter practicus, ut dictũ est, non sunt actiuitates elicitiuæ, sed determinatiuæ agentis. Dicit enim, quòd sicut ignis potest dici calidus, quia calefacere potest, & quia habet in se formam caliditatis, tamen illa esset denominatio extrinseca, & ita propria, & formalis, ita actus, & habitus possunt dici practici denominatione extrinseca à fine, qui est praxis & ab obiecto, sed tamen formaliter, & intrinsecè, & propriè diceretur à dicta actiuitate, ex hoc conueniẽter dicit, quod non oportet, quod praxis, ad quã extenditur intellectus sit actus alterius potentiæ ab intellectu, ratio potest ibi esse actus intellectus, ad quem habitus dicuntur extendi, si respectu eius dictam habeant actiuitatem. Vnde dicit, quòd Grãmatica, Dialectica, & Rethorica, uerè sunt scientiæ practicæ, quia non solum habent actiuitatem particularem, respectu actus, qui est considerare sua obiecta, & passiones circa ipsa, sed etiam habent actiuitatem ulteriorem, respectu operationis circa ipsa. Nam logica non solum considerat Syllogismum, sed etiam facit Syllogismum, & ita de aliis. Modo autem ita

est,

est, quod ubicunque in habitu, uel in actu reperitur talis activitas erit ibi uera ratio practici, non obstante uariatione materiæ, sicut patet, quia ita habet tres triangulus in cinere, sicut in auro. uel ergo operatio quæ est praxis, sit in intellectu, uel extra; habitus, qui respectu eius dictam actiuitatē habet, est uerè practicus.

EX HOC consequenter dicit quod diuisio habitus per speculatiuum, & practicum, non est diuisio accidentalis ut dicit Scotus, sed est essentialis, quod patet ex mente philosophi. 6. metaphisicæ, ubi diuidit habitum, primo per speculatiuum, & practicum, & postea alterum membrum scilicet speculatiuum, subdiuidit in mathematicum, metaphysicum, & physicum, sed certū est, quod ista subdiuisio istius membri est essentialis, ergo & prima diuisio fuit essentialis, alias male sciuisset artem diuidendi. contex. 20.

ET SI ARGVATVR contra eum, quòd respectus non est de essentia absoluti, sed ratio practici formaliter consistit in respectu, etiam secundū eum, quia actiuitas illa cum non sit nec de termino tam noto nisi respectus, ergo ratio practici non est differentia essentialiter in habitu.

Vide simplicium cap. de qualitate.

RESPONDET & dicit, quod secundum sympli cium supra prædicamenta, habitus essentialis, & ea, quæ sunt in prima specie qualitatis, cathegorizantur, hoc est nonficantur, uel denominātur ex respectu, hoc est, quod essentialiter includunt respectum, ex hoc consequenter dicit ad primam quōem superius positam, q̄ theologia humanitus acquisita est uerè practica, quia uerè habet actiuitatem, non solum respectu actus, qui est cōsiderare, sed respectu operationis, quæ est articulus fidei declarare, & respectu operationis, quæ est scire, diligere Deum, proximum, & hmōi.

Ex dictis Scoti, & dñi Aureoli, omne practicū est speculatiuū.

EX DICTIS considera, q̄ secundum opinionē Aureoli, & forte Scoti uidetur posse dici, q̄ omne practicum est speculatiuum, sed non ēconuerso, quia practicum non uidetur aliud facere, nisi addere supra speculatiuum illam actiuitatem secundum Aureolum, uel illum duplicē respectum secundum Scotum. Scotus uero dicit ad q. primā, quod tota theologia necessaria intellectui creato est simpliciter practica, cuius ratio est talis, habitus habens prioritatem naturalem, & conformitatem ad ueram praxim est simpliciter practicus, sed tota theologia est huiusmodi, ergo. Maior patet ea secundo articulo principalis qōnis; Minor probatur, quia tota theologia est de Deo, tāquam de primo obiecto, ut patet ex 3. q. huius prologi.

Tota Theologia & de Deo tanquam de primo obiecto.

Item omnis uolitio est uerè praxis, ut patet ex primo & secundo corollario huius quæstionis, sed Deus determinat naturaliter intellectū creatum ad notitiam sui ante omnem uoluntatē quam tum est de se, & est uirtualiter conformis omni uolitioni rectæ cum ab eo sumatur omnis rectitudo in uolitione, ergo omnis cognitio theologica necessaria est conformis nolitioni rectæ, q̄ est uera praxis, & de se est naturaliter prior ipsa. ergo.

AD PRIMAM rationem in oppositum primæ quæstionis, dico, quòd fides non est habitus speculatiuus sed practicus, & nisi quæ sibi succedit non est speculatiua, sed practica. Nam est natura prior fruitione, & est apta conformiter elici rationi rectæ, & uisioni rectæ ipsa fruitio, & ista est prioritas, & conformitas uisionis ad fruitionem, quæ est uera praxis, & similiter fidei in uia ad Deum diligere.

Fides nō est habitus speculatiuus, sed practicus.

Ad secundum dico, quòd non oportet, quod subiectum primum scientię practicæ sit contingens, sed sufficit, quod praxis ad quam extenditur sit contingens, & ita accipitur ibi subiectum pro termino, & fine.

Ad tertium dico, quòd Boetius accipit Theologiam pro metaphisica.

Ad quartum dico, quòd in proposito maior est falsa, & ad primam probationem ipsius, dico, q̄ ea quæ habent ordinem, ad aliquid perfectius, nō sunt ea hoc minus perfecta, sed magis. Exemplum: Sensitiua in Homine, quæ ordinatur ad intellectiuam est perfectior, quàm in Bruto: modo sic est, quod theologia est gratia fruitionis, quæ est actus nobilissimus. Vnde si Arist. posuisset ueram fruitionem, quam nos ponimus cōcessisset, quod scientia, quæ est gratia eius esset nobilissima. Et ad secundam eius probationem dico, quòd omnis scientia in se est æquè certa, quia quælibet resoluit suas conclusiones in principia immediata finaliter, sed ratione obiecti non; quia aliqua obiecta sunt magis, uel minus necessaria; Modo quia Arist. posuit scientiam practicam circa contingētia operabilia à nobis, iō, &c. sed quia nos ponimus praxim, quæ est finis theologiæ, esse dilectionem circa Deum, & Deus est maxime necesse esse, ideo, &c.

Exemplum.

Sensitiua in Homine est perfectior q̄ in Bruto.

AD PRIMVM secundæ qōnis, dico, q̄ solutio patet ex respōsione sua. s. Scoti, & in corpore quęstionis, & idem dico, De secundo, & tertio.

Finis Prologi.

DISTINCTIO I.

VTRVM FRVITIO SIT TANtum ultimi finis.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 3.
Scotus primo sent. dist. 1. q. 1.
D. Thomas prima secundę. q. 11. Artic. 3.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 1. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 1. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio prima DISTINCTIONIS PRIMAE.

CIrca distinctionē primā Quæritur, Vtrum p se obiectū fruitionis, sit tm̄ ultimus finis.

QVOD NON. August. dixit, qđ fruendum est bonis inuisibilibus, sed hmōi sunt multa, ergo. 83. quæstionum. q. 30.

Item capacitas animæ est finita, ergo potest satiari aliquo finito, sed quocunque potest satiari il

lo est fruendum.ergo.

Item aliquid est maius capacitate animæ, ut Deus, qui sufficit suæ capacitati, quæ est maior, & aliquid est minus ut corpus, ergo erit aliquid æquale sibi, quod erit minus Deo, & maius corpore, & illud sibi sufficit.

Item quæcunque forma satiat capacitatē materię, ergo quodcunq; obiectum satiat capacitatē potentię: Probatio consequētiæ, quia potētia per formam in ipsa receptam respicit obiectum, ergo si forma satiat materiam intrinsecè, & obiectum per ipsam receptum, satiabit etiam extrinsecè; Probatio antecedentis: quia si forma non satiaret materiam, iam uiolenter staret sub una forma, ut patet de leui deorsum.

Item terminus intellectus assentit alicui uero, quàm summè uero, ergo uoluntas firmius assentiet alii bono, quàm summo bono.

cap. 1. CONTRA. Augustinus de doctrina Christiana ait: Res, quibus fruēdum est, est pater, filius, & spiritus sanctus. & hi tres una res sunt.

RESPONDEO. Primo distinguo de fruitione ordinata, & in communi sumpta.

Secundo dicā, quid est primum obiectum fruitionis inordinatæ. Tertio dicam de obiecto fruitionis in communi. Quarto quomodo sit intelligendum, fruitionem esse circa finem.

Fruitio in cōmuni præcedit fruitionē ordinatorū. DE PRIMO dico, quòd fruitio in cōi præcedit fruitionem ordinatam, quia uoluntas sic est libera, quòd non determinatur ad actum ordinatum, sed est indifferens ad actum ordinatum, & inordinatum; & quod fruitio possit esse actus inordinatus patet per August. qui dicit, quod uoluntas est 83. q̄oum. q. 30. peruersa, q̄n utitur fruendis, & fruitur utendis, ergo fruitio absolutè sumpta uniuersalior est fruitione ordinata, quæ cōnotat debitas circunstantias.

9. met. cap. 4. DE SECVNDO dico, quòd Auicenna dicit, q̄d intelligentia prima causat secundam, & secunda intelligendo primam, causat tertiam, & sic deinceps, ex quo sequitur, quod perfecta fruitione intelligentia tertia fruitur secunda, & ita obiectum beatæ fruitionis non est tantum ultimus finis. Illa consequentia probatur per Proculum, ubi dicit, quòd unumquodque natum est conuerti ad illud, à quo procedit, & in tali reditu uidetur esse In propositione. 35. circulus cōpletus, & sic perfectio, igitur intelligētia producta pfectè quietatur in producēte. &c.

D. Bona. in prima dist. 1. Art. 2. q. 3. ratione. 3. ante oppositum. D. Tho. 1. parte summæ. q. 12. Artic. 1. CONTRA hoc arguitur sic: Anima est ymago Dei, ergo est capax eius, igitur non potest quietari in aliquo minore Deo, ex quo est capax Dei.

Item anima immediate creatur à Deo, ergo in solo Deo quieta est.

Sed istæ rationes non sunt propriè contra Philosophos, quia, ut patet, solum ex fide habetur, q̄ anima sit ymago Dei, & quod immediatè causatur à Deo, & ideo ipsi hoc negarent.

ARGVO igitur aliter contra eum, primo sic: Potentia non perfectè quietatur nisi in eo, ubi perfectissimè reperitur ratio primi obiecti sui, sed secundum eum 1. Meta. ens absolutè est obiectum Auic. cap. 1. intellectus, igitur intellectus non quietatur, nisi ubi perfectissimè reperit rationem entis, cuiusmodi est solus Deus.

Item potētia, quæ de se inclinatur ad plura, nō pfectè quietatur nisi in eo, q̄d pfectè cōtinet oīa illa ad quæ inclinatur, eo modo, quo in aliquo cōtineri pñt, sed solū Deus cōtinet uirtualiter, & pfectè oīa illa, ad q̄ inclinatur ītellectus & uolūtas.

Item intelligentia tertia intelligens secundam aut intelligit eā finitā, & tunc non perfectè in ea quietatur, quia uidet posse esse aliquid maius, aut intelligit eā infinitā, & tūc intellectio est falsa, & p cōsequēs nō beatificatur, quia non consistit in falsa intellectione beatificatio: Aut non intelligit eam finitam, nec infinitam, & tunc ēt non beatificatur, quia talis est intellectio imperfecta.

DE TERTIO dico, quòd obiectum fruitionis in cōi est finis ultimus, aut uerus, aut falsus, secundum quod oritur à ratione errante aut præstitutus à uoluntate. s. quando uoluntas determinat se ad aliquod bonum uolendo ipsum tanquam ultimum bonum. Duo priora mēbra apparēt, tertiū probatur. Nā cum uoluntas sit libera, sicut in potestate eius est uelle, & nō nelle, ita ēt modus uolendi, igitur potest hoc obiectum uelle propter aliud, & nolle pp se, ergo pōt sibi præfigere hoc obiectum, uolendo eum non propter aliud, sed pp se, & ita esset sibi ultimus finis præstitutus.

DE QVARTO dico, q̄ cum finis dicatur respectus rationis; finis ut sic, nō est de ratione obiecti fruibilis: Item quia respectus, non est de ratione absoluti, & obiectum fruibile ut sic, dicit quid absolutum, tum quia quod plus est, est respectus rationis, tum quia si per impossibile, summum ens nō esset ultimus finis, tū uerè esset obiectum beatificum. Cōcomitatur autē respectus finis ipsum obiectum fruibile fruitionis ordinatæ, quia de se, sic est, quod summum ens est ultimus finis. In fruitione uerò inordinata respectus finis consequitur actum, nā quia uoluntas gulosi delectatur in cibo, ideo cibum præfigit sibi tanquam ultimum finem. Ecce igitur quod hæc ratio finis, cōsequitur actum, qui est dilectio, sed in alio concomitabatur ipsum obiectum.

AD primū principale dico, q̄ uel frui accipit largè ibi pro amore honesti, distincto contra amorē utilis, & delectabilis, uel accipitur ibi pluralitas, non pro pluralitate reali, sed pro pluralitate rationum perfectionalium extimatum in obiecto fruibili, quæ omnes sunt rationes fruibiles, cum dicant perfectionem simpliciter.

AD secundum dico, q̄ relatio potentiæ ad obiectum non est relatio similitudinis, & æqualitatis, sed proportionis, & ideo non requirit æqualitatem in terminis. Vnde licet capacitas animæ sit in natura finita, tamen potest habere alium terminum infinitum. Et ideo non potest satiari aliquo finito, quasi possit capax infiniti esse.

Ad tertium dico, quòd nihil est maius obiecto capacitatis aīæ, capacitas autē Dei est maior ex parte subiecti. Et iō id idē obiectum pfectius caplet. Exēplum: Si sit una albedo decē graduū, & ponatur unus qui uideat eā secūdum quinq; gradus, & alius acutioris uisus uideat eam secundum

istos

tos decem gradus, hic non esset excessus ex par te obiecti, sed ex parte actus.

Ad quartum dico, quòd plures appetitus sunt in materia, & tot, quot sunt in potentia formæ receptibiles, igitur dico, quòd quælibet forma totaliter non satiat materiam, quantum ad omnem appetitum, nisi ipsa forma esset perfectissima & includeret omnem formam in materia receptibilem, & non est simile de quiete materiæ & uoluntatis, quia omne finitum potest quietari à quocunque finito, intrinsecè in eo recepto, & non quietatur uiolenter sub una forma, quia materia prima indeterminatè se habet ad omnes formas; potentia autem cum respiciat extrinsecè obiectum, solum obiecto ultimatè satiatur perfectissimo, quod est summum bonum.

Ad aliud dico, quòd non est simile, quia intellectus assentitur uero cuilibet, & hoc est secundū euidentiam ipsius ueri, sed uoluntas intensius assentitur obiecto, sicut placet sibi, quia libera.

UTRUM ULTIMUS FINIS HAbeat tantum unam rationem fruibilitatis.

Scotus primo sent. dist. 1 q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 1 q. 6.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 1 q. 2.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, utrum in Deo sint plures rationes fruibiles, adeo distinctæ, quòd uoluntas possit frui una sine alia.

cap 7. QVOD SIC. Primo Ethico. Arist. & Auerroes dicunt, quòd sicut ens, & uerum, sunt in omni genere, ita & bonum, ergo sicut relatio habet entitatem propriam, ita & bonitatem propriam, igitur cū in Deo sint distinctæ relationes, realiter erunt ibi distinctæ bonitates fruibiles.

Item sicut unum conuertitur cum ente, ita & bonum, sed in Deo est ueritas essentialis, & personalis, ergo & bonitas essentialis, & personalis.

Item stante una ratione ex parte obiecti stat unitas ex parte actus, sed nos cū credamus Deū ut Trinum, erunt tria credita, & per consequens tres credulitates, & ita tres uisiones, quia fidei succedit uisio, sed uisio est pars fruitionis, ergo.

CONTRA. Deus est unum primum efficiēs sub una ratione, & unum tanta unitate, quòd una persona non possit efficere, alia non efficiente, ergo est unus ultimus finis sub ratione talis unitatis, quod una persona non possit finire actum fruitionis sine alia, nec est una ratio attributalis sine alia, cum minus distinguatur, quàm personæ.

Item in omni ordine essentiali est dare unum primum, igitur in ordine fruitionis.

Præterea, Primo efficienti correspondet tamē unus finis, sed solum unum primum efficiens est, ergo solum unus finis, respectu cuius est fruitio.

Item, sicut Deo est una maiestas, ita una bonitas, sed propter eius maiestatem conuenit ei una adoratio, ita quòd non conuenit adorare unā personam sine alia, ita nec frui.

RESPONDEO. Quæstio pōt habere quadruplicem difficultatem, secundum quatuor distinctiones, quæ sunt in diuinis, quarum prima est essentiæ ad personā; secūda personæ ad personā; tertia essentię ad attributa, & attributorum adinuicem; quarta essentię ad ydeas; sed qa de tertia & quarta infra prolixius dicetur, iō ad præsens primo dicā de fruitione uiatoris quātū ad possibilitatem; secundo de fruitione beatorū quātū ad potētiam Dei absolutū; tertio de fruitione beatorū quantū ad uoluntatem ipsius, quarto de fruitione beatorum, & uiatorum, quātum ad id qđ est de facto.

DE PRIMO dico, ꝙ uiator fruitione ordinata potest frui essentia, non fruendo persona & potest frui una persona sine alia.

PRIMAM probo secundum Augu. 7. de Trini. cap. 1. sic: Nulla essentia, ut sic relatiuè dicitur, nā nē, quod relatiuè dicitur, est aliquid, excepto relatiuo. Vnde infert Augustinus, ꝙ si pater non est aliquid ad se, non erit aliquid, quod dicitur ad alterum, quod patet rōne, quia essentia est ens ad se, igitur essentia diuina est conceptibilis, in cuius cōceptu nō includitur relatio, ergo pōt cōcipi sine persona, quia persona includit relationē, & sic cōcepta dicit summum bonū, igitur cōcepta sine relatione, quiescit in ea intellectus, & pari rōne uoluntas, ex quo est in ea ratio omnis boni.

SECUNDAM sic probo: nam & si pater, ut pater relatiue dicatur ad filium, non tamen ad spiritum sanctum, ergo potest concipi pater, non cōcepto spiritu sancto, sed concipiendo patrem concipitur ibi ratio omnis boni, cum includat essentiam, igitur poterit uiator frui patre, non fruendo spiritu sancto, nec etiam fruendo filio, poterit frui patre, quamuis simul intelligantur, quia licet relatiua intelligantur simul, tamen, quia frui est actus uoluntatis, potest frui uno sine alio, hoc est uelle unum sine alio, nec esset inordinata fruitio, & ex hoc saltem patet, quòd potest frui creatore, sine creatura, & sic patet, quòd potest frui Deo in quantum creator, non fruendo creatura, quod est aliud correlatiuum.

PRIMUM sic probatur: Respectu trium psonarum sunt tres articuli fidei distincti tribus personis correspondentes, igitur una poterit concipi, alia non concepta, & includitur, & intelligitur relatio summi boni. Et si dicas, quòd sunt correlatiua, igitur si concipitur una, & alia, dico quòd non oportet, licet cognitio unius requirat cognitionē alterius, non tamen oportet cognoscentem, & fruentem uno, frui alio.

DE SECUNDO dico, quòd nullo modo potest beatus intuitiuè, uidere essentiam sine persona, nec unam personam sine alia.

PRIMUM sic probatur: Essentia est quid cōe ad tres personas, igitur si uideretur sine persona esset cognitio cōfusa, & indistincta, sed uisio beata est distinctissima. ergo.

Item uisio intuitiua concernit essentiam, & in hoc distinguitur ab astractiua, quæ abstrahit

ab eſſentia, & præſentialitate, ſicut infra dicetur, ſed eſſentia non exiſtit niſi in perſonis ergo.

Hẽricus quo lib. 2. q. 7. q̃te eum alibi, & alios.

Item non poteſt intuitiue, & diſtinctè uideri aliquid niſi uideantur omnes partes eius, quæ ſunt in eo diſtinctæ ex natura rei, ſed perſonæ diſtinguuntur in eſſentia ex natura rei, ergo.

Ex hoc ad aliam diſtinctionem, nam ex quo non poteſt uideri eſſentia ſine perſona, cum pari ratione uideatur in una perſona, & in alia, cum æquè immediatè ſe habeat ad unam & ad aliam, ſequitur quòd non poteſt uideri una perſona ſine alia.

Ex hoc ad ſecundum ſic: Voluntas non eſt magis abſtractiua, qnàm intellectus, ſed ut probatum eſt, cũ intellectus nõ poſſit intuitiue uidere eſſentiam ſine perſona, nec unam perſonam ſine alia, ergo nec uoluntas poteſt uelle.

Item, quantum ad tertium mẽa eſt imago Trinitatis, ergo non poteſt quietari niſi in Trinitate, ſed frui eſt quietatio, ergo.

His non obſtantibus dico, quòd de potentia Dei abſoluta, poteſt beatus frui eſſentia ſine perſona, & perſona una non fruendo alia.

Patèr eſt perfectè beatus, ideſt omnem perfectionem quam habet pater habet à ſe, & nullam à filio.

A D H O C poſſunt eſſe rationes ſuperius factæ de Viatore, ſed in ſpeciali ſic probo de poſſibilitate: Pater in diuinis ordine originis præcedit filium, in illo autem priori perfectiſſimè eſt beatus, nullam autem perfectionem expectat à perſona producta, à qua realiter diſtinguitur, & beatitudo eſt perfectio intrinſeca, ſed in illo priori non habet pro obiecto beatifico eſſentiam communicatam perſonis, ſicut patet, ergo eſſentia abſolutè, & ex ſe eſt obiectum beatificum perfectiſſimum. Non eſt ergo contradictio poſſe frui perfectiſſima fruitione eſſentia ſine perſona, & ſimiliter una perſona ſine alia, quia in illo priori prima perſona cum includat eſſentiam, eſt perfectiſſimum obiectum beatificum.

Item beatitudo in Deo eſt perfectio ſimpliciter, ſed perfectiones in Deo ſimpliciter aliquo modo præcedunt notionalia, ergo ante productionem perſonarum eſt in Deo beatitudo perfecta, cuius obiectum eſſe non poteſt eſſentia, ut communicata tribus perſonis. Modus autem poſitionis iſtius eſt talis: actus habet obiectum primum, à quo eſſentialiter dependet, & habet obiectum ſecundarium à quo non eſſentialiter dependet, ſed non eſt impoſſibile manere eundem actum cum obiecto primo circumſcripto obiecto ſecundo. Exemplum: Diuina eſſentia eſt obiectum primum beatitudinis, & res uiſæ in ea ſunt obiectum ſecundarium, & ideo poteſt unus Angelus ſimpliciter eſſe beatus fruendo diuina eſſentia, ſubſtracta ſibi uiſione eerum contentarum in ipſa, etiam ſtante eodem actu fruitionis, qui & prius. Ita in propoſito diuina eſſentia non communicata tribus eſt quaſi ſummum obiectum fruitionis.

Exemplum. Eſsẽtia eſt primũ obiectũ beatitudinis.

Eſſentia diuina eſt indiuiſibilis.

AD P R I M V M in contrarium dico, quòd eſſentia diuina propter ſui perfectionem non diuiditur in perſonas, Et ideo ita eſt in tribus, quod tamen in ſe eſt hæc, & ita eius cognitio ſine perſonis non eſt confuſa, ſicut cognitio uniuerſalis ſine particularibus.

Ad ſecundum dico, quòd uiſio intuitiua concernit ſemper exiſtentiam, licet non ſubſiſtentiam incommunicabilem; Exemplum: Albedo non ſubſiſtit niſi in ſuppoſito, & tamen ſi eſſet ſeparata, quia haberet ueram eſſentiam, uerè uideretur intuitiuè, ſic in propoſito eſſentia in ſe uerè exiſtit, licet ſubſiſtentiam non habeat incommunicabilem niſi in perſona.

Exemplum.

Ad tertium dico, quòd maior eſt falſa, niſi ubi illud totum diuiditur in illas partes, ſed diuina eſſentia non diuiditur in perſonas.

E X H O C patet ſolutio ad alias ſuas conſequentias, ex quo negatum eſt antecedens, tamen dico, quòd conſequentia de uelle eſt falſa, poteſt enim intellectus oſtendere uoluntati unum obiectum totale in quo ſunt plura, quorum unum includit reliquum, & tamen uoluntas propter ſui libertatem habebit actum ſuum uolendi circa primum includens, non habendo circa ultimum incluſum Exemplum: Aliquis poteſt uelle epiſcopatum nolendo ſacerdotium maxime actu negato nolendi, & tamen intellectus oſtendit quod ſacerdotium includitur in epiſcopatu.

Exemplum Scoti in litera.

Ad ultimum de imagine, patet quod non eſt argumentum neceſsitatis, ſed cuiuſdam congruẽtiæ; Nam ſi per impoſſibile, Deus non eſſet Trinus, adhuc beatificaret ſi eſſet ſummum bonum.

D E T E R T I O articulo dico, quòd intellectus creatus beatus cum ſua potentia naturali agente ſuo obiecto beatifico agit ipſe in quantum poteſt, & quia eius obiectum eſt eſſentia communicata tribus perſonis, ideo ipſe de ſui potentia non poteſt uidere eſſentiam niſi in tribus perſonis, ita etiam non poteſt intuitiue uidere eſſentiam ſine perſona, nec unam perſonam ſine alia, nec etiam frui fruitione ordinata, quantum ad uoluntatem, quia ſicut non frui, & poſſibile frui eſt peccatum ita poſſe frui perſona, & non frui cum ſit fruibile, eſt peccatum.

V T R V M autem poſſit de ſua potentia abſoluta, maius dubium eſt, tamen credo, quod non in quantum bonus, quia cum ſit in bono confirmatus, nec poteſt peccare, & per conſequens nec poteſt non frui eo, quod eſt fruibiſe, ſed loquendo præciſè de ſua potentia abſoluta naturali forte erit dicendum ſicut de niatore.

D E quarto dico, quòd de facto omnes beati unica fruitione fruuntur una eſſentia, & tribus perſonis, ſicut patet per Auguſtinum primo de Trinitate.

cap. 10. in fine.

A D P R I M V M principale dico, quòd bonum quod cum ente conuertitur, & reperitur in omni prædicamento non eſt bonum ſimpliciter perfectum, cuiuſmodi debet eſſe finis, & terminus fruitionis.

Ad ſecundum etiam patet, quòd bonitas perſonalis, ſi dici poſſit illa, quæ conuertitur cum ente, non eſt illa quidditatiua bonitas ſimpliciter

citer

citer perfecta, quæ terminat actum fruitionis.

Ad tertium dico, quòd quia Viator non uidet Trinitatem sicut est, sed cócipit eá tribus conceptibus, quasi similiudinariè ad aliqua tria creata, sed in beatitudine essētia, quę est una in tribus, est primum obiectum, quod, quia intuetur sicut est, ideo est una uisio essentiæ, & trium personarum.

Quæ nam sit causa formalis uisionis.

Qvod autem dicitur: uidemus Deum, in quántum Trinus, dico quod ly in quantum non replicat causam formalem, Nam trinitas non est formalis causa uisionis, sed essentia, quæ una est, uel unitas essentiæ, & non est simile de credere, quia essentia non causat in nobis propter imperfectionem intellectus nostri actum credendi, uel cognoscendi, sicut actum uidendi. Nam credimus, uel cognoscimus personas distinctas ex creaturis.

Sola persona filii terminat dependentiā ad suppositū.

Ad alivd in oppositū dico, quòd in Deo per respectum ad extra aliud est efficere, aliud est determinare; Nam humana natura in Christo causatur à tota trinitate, & tamen in sola persona uerbi suppositatur, ita quod sola persona filii terminat illam dependentiam ad suppositum. Ita in proposito dico, quod essentia sine persona, & una persona sine alia potest terminare actum fruitionis de potentia Dei absoluta.

Ad aliud dico, quòd unus finis ultimus in se habens rationem formalem, ut est ultimus finis, potest tamen habere alias rationes, ab illa quæ non sunt rationes ultimi finis, & potest frui eo secundum rationem ultimi finis, non fruendo eo sub rationibus aliis.

Duplex adoratio, actualis, & habitualis.

Ad aliud dico, quòd duplex est adoratio una habitualis, & alia actualis. Modò sufficit quod adorans unam actualiter adoret aliam habitualiter. Et sic potest adorari una persona nō adorādo aliam, ut patet in illo hymno: Veni creator.

VTRVM FRVITIO SIT PASSIO recepta in Voluntate, puta aliqua Delectatio.

Seraphicus Bona. primo sent. distin. 1. q. 1. Artic. 2.
Scotus primo sen. dist. 1. q. 3.
D. Thomas prima secundæ. q. 11. Artic. 1.
Ricardus primo sent. distin. 1. q. 1.
Durandus primo sent. distin. 1. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. distin. 1. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. distin. 1. q. 1.

Quæstio tertia.

elicitiuè fruitio est actus uoluntatis, præsuppositiuè uero est actus intellectus, bene dicit D. Thomas, & bene Scotus.

TErtio quæro Vtrum frui sit actus elicitus à uoluntate, uel sit passio, & delectatio consequens actum, posito, quòd per se pertineat ad uoluntatem.

Qvod sit passio, & delectatio, Apostolus ad Gal. c. 5. ait: Fructus spiritus sunt, gaudiū, & pax; hæc autem non sunt actus, sed consequentia actum, Vnde philosophus 10. ethic. cap. 4. delectatio sequitur actum, ergo frui non est actus elicitus.

Contra. Voluntas, uolendo Deum actu elicito, aut uult Deum propter aliud, & tunc utitur Deo, & est peruersa; aut uult eum propter se, & tunc fruitur, & tunc habetur propositum.

Respondeo: Primo uidendum est de actibus potentiarum; secundo, de principali proposito. De primo dico, quòd sicut intellectus alicui uero assentit propter se, ut principio, alicui propter aliud, ut conclusioni, cui assentit in uirtute principii. Ita uoluntas aliquid uult propter se, ut finem, aliquid propter aliud, sicut quæ sunt ad finem, quæ uult propter ipsum finem, & tamen in ista similitudine est diferētia duplex. Vna quia illi duo assensus intellectus distinguuntur pręcisè ex obiectis, quorum unum per se notum, aliud per aliud, & ideo intellectus qui est naturalis potentia, non potest aliter assentire nisi illi propter se, & illi propter aliud, sed non sic ex parte uoluntatis, quia cum ipsa sit potentia libera ex se idem obiectum potest uelle propter se, uel pp aliud, qa illa est in sua libertate modi uolédi, sicut ipse actus, & ita isti actus distinguūtur pręcisè propter libertatem uoluntatis. Secunda differentia est quia illi duo assensus sufficienter diuidunt totum assensum intellectus, quia cum sit potentia naturalis non potest assentire nisi secundum naturam ipsius ueri. Omne autem uerum complexum est uel principium, uel conclusio, Ex parte autem uoluntatis est dare medium, quia intellectus potest sibi ostendere aliquod bonum absolute non ostendendo, utrum sit uolendum propter se uel propter aliud, & tunc uoluntas ex sui libertate potest absolute illud uelle, non uolendo ipsum nec propter se, nec propter aliud, sed potest tunc imperare intellectui, ut uideat qualiter sit uolendum, & ista uoluntas habet actum uolendi propter aliud, qui dicitur uti, & habet actum uolendi propter se, qui dicitur frui, & habet actum neutrum: De secundo quod est principale quæsitum, aliquæ auctoritates Augustini nituntur dicere, quod frui sit præcisè actus perfectus elicitus à uoluntate, qui est uelle propter se. Vnde Augustinus: Omnis peruersitas, quę uitium nominatur, est uti 83. qq. q. 30
fruendis, & frui utendis, talis autem peruersitas formaliter est in actu uoluntatis elicito, & non in delectatione, quia delectatio non est praua, nisi quia actus, hoc etiam uidetur dicere primo de doctrina Christiana: Frui est cap. 1.
amore inhærere alicui propter se. Aliquæ aliæ nituntur dicere, quòd est delectatio consequens actum primo de Trin. Plenum gaudium cap. 10.
est frui Trinitate, gaudium autem est formaliter delectatio propriè intendendo. Aliqui aiunt, uide dist. 49. q. 7.
quod frui dicit utrumque secundum actum uolendi propter se, & delectationem consequentem actum. Et secundum hoc frui non est aliquod unum ens per se, sed unum per accidens aggregatum ex illis duobus, & hoc uidetur ex-

presſè uelle ex diffinitione, quam ipſe ponit. 10. de Trin. frui eſt, inquit, cognitis in quibus uoluntas delectata propter ſe conquieſcit. in quantum dicit, fruimur cognitis, notificat actum elicitum, qui eſt circa obiectum cognitum. in quantum dicit, in quibus uoluntas delectata eſt, notificat ipſam paſsionem conſequentem actum ſine ipſam delectationem. Et ita ſecundum hoc, aliæ auctoritates eius ſunt incompletæ reſpectu iſtius.

Ad Argumenta patet reſponſio.

Vtrum autem actus, uel delectatio ſit magis proprium ſignificatum iſtius uocabuli frui, difficile eſt probare, poteſt tamen dici, quòd actus, quia hoc uocabulum frui conſtruitur cum ablatiuo ſignificante obiectum ex ui tranſitionis, quę conſtructio approbatur uerbis ſignificantibus actum.

Ad Argumenta in oppoſitum poteſt dici, quòd auctoritas eſt potius pro nobis, quàm contra. Nam fructus eſt actus gaudii, ſi uero frui nõ eſſet actus, tunc frui non eſſet delectari.

VTRVM FINE APPREHENSO per Intellectum neceſſe ſit uoluntatem frui eo.

Scotus primo ſent. diſt. 1. q. 4.
D. Thomas prima ſecundæ. q. 10. Artic. 1. & 2.
Franciſcus de Mayronis 1. ſent. diſt. 1. q. 7.

Quæſtio Quarta.

Qvarto Qvaeritvr, Vtrum fine apprehenſo per intellectum uoluntas neceſſario uelit eum.

Qvod sic. Sicut efficiens mouet propriè, ita finis mouet mediate ſed efficiente approximato cum paſſo bene diſpoſito, & neutro impediente neceſſario ſequitur actio, ergo ſic erit ex parte finis. ſed tunc eſt ſufficiens approximatio, quádo finis eſt apprehenſus per intellectum, ergo.

Contra. Neceſsitas naturalis non ſtat cum libertate, ſed uoluntas eſt potentia libera, ergo non poteſt neceſsitari: Maior probatur, quia neceſsitate, & liberè ſunt oppoſiti modi prædicandi & incompoſsibiles: Minor probatur, ſcilicet quod uoluntas ſit libera etiam circa finem, Nam liberè uult ea quæ ſunt ad finem, ergo & finem, alias non eſſet eadem potentia, ſed conſtat quod ſicut circa omnia intelligibilia eſt unus intellectus: ita circa uolibilia omnia, eſt uoluntas una.

An uoluntas ſit libera.

Respondeo, ꝙ quæſtio poteſt intelligi, uel de fine obſcurè apprehenſo in uniuerſali, uel de fine obſcure apprehenſo in particulari; uel de fine clarè uiſo in particulari.

Opinio Henrici quolib. 3. q. 17. & quol. 4. q. 11.

De primo dicitur, quòd fruitur neceſſario uoluntas; fine confusè apprehenſo in uniuerſali, quod probatur ſic, per illud 2. phyſ. Sicut ſe habet principium in ſpeculabilibus, ita finis in operabilibus, ſed intellectus neceſſariò aſſentit primo principio, in ſpeculabilibus, ergo uolũtas neceſſario uult finem in operabilibus.

D. Tho. 1. 2. q. 10. Artic. 1. & 2.

Item uoluntas non poteſt aliquid non uelle niſi inueniat ibi aliquam malitiam, uel aliquem defectum boni, ſed neutrum iſtorum oſtendit ſibi intellectus in fine ultimo apprehenſo in uniuerſali, ergo.

De Secvndo dicitur, quòd uoluntas poteſt frui fine apprehenſo confusè, & in particulari, cuius ratio eſt, quia poteſt tunc frui aliquo alio particulari bono incompoſsibili illi.

Egidius quolib. 5. q. 6.

De Tertio dicitur, quòd uoluntas neceſſariò fruitur fine clarè uiſo, quod probatur per ſecundam rationem primi articuli. Etiam additur alia hic, quod uoluntas nullo modo poteſt frui fine ultimo etiam clarè uiſo ſine charitate, cuius ratio eſt, quia agere præſupponit eſſe, ergo agere ſupernaturale, cuiuſmodi eſt frui ultimo fine etiam clarè uiſo, præſupponit eſſe ſupernaturale, quod eſt charitas.

D. Tho. 1. parte ſummæ. q. 82. Artic. 1.

Agere ꝓſuppónit eſſe. cap. 9. & 22.

Contra Primvm articulum Auguſtinus primo rettractationum dicit, quòd nihil eſt in poteſtate uoluntatis magis, quàm ipſum uelle, ſed actus alicuius alterius potentiæ eſt ſimpliciter in ſua poteſtate, quòd ſit uel non ſit, puta quòd intellectus conſideret finem, uel non conſideret, ergo multo magis actus ſuus propriis erit in ſua poteſtate, quòd ſcilicet uelit finem, uel nolit.

Item ſi neceſſario uellet finem ſibi oſtenſum ab intellectu neceſſario, imperaret intellectui, quòd ſemper conſideraret de fine, quod tamen falſum apparet.

Item ea neceſsitate, qua graue quieſcit deorſum, tendit deorſum, & è diuerſo, & etiam remouet omne prohibeas minus eo, ergo uoluntas neceſſario uult finem ſibi ab intellectu oſtenſum, neceſſario imperat intellectui, quòd oſtendat ſibi finem, & neceſſario tenet intellectum in conſideratione finis, quod tamen eſt falſum.

Secvndvm articulum concedo quantum ad concluſionem, non tamen uidetur poſſe ſtare cũ articulo eorum; primo quia ſecunda ratio primi Articuli ſi erit bona, magis includeret de fine in particulari apprehenſo, quam in uniuerſali, & ita uidetur ponere incompoſsibilia.

Contra tertium articulum, ſtante eodẽ principio agendi; & eadem ratione agendi, ſtat uniformitas in modo agendi. Sed uiator obſcurè uidens finem non neceſſario, ſed contingenter, & liberè, uult eum, ergo comprehenſor clarè uidẽs finem, cum habeat eãdem numero uoluntatem, quam prius, quæ eſt principium agendi, & eandẽ numero charitatem, quæ eſt ratio agendi, licet tñ perfectiorem, ſequitur, quòd non neceſſario, ſed contingenter, & liberè uult finem.

Confirmatur, quia clarè uidere, & obſcurè uidere, non uidetur eſſe niſi maior, & minor approximatio potentiæ in ratione obiecti, ſed maior & minor approximatio non tollit modum agendi, ſed facit eſſe actum magis, uel minus intẽſum. Exemplum: ignis de neceſsitate naturæ calefacit calefactibile remotum, & propinquum, ſed hoc magis intensè, & illud minus.

Pulchrũ exẽplum.

Item uoluntas, ut uoluntas, eſt formaliter uoluntas

luntas libera, sicut intellectus, ut intellectus est formaliter potentia naturali; sed uoluntas, cui intellectus representat obiectum clarè uisum, est formaliter uoluntas, ergo est libera formaliter, ergo non necessariò, sed contingenter uult quicquid uult, quia non est formaliter libera, si non est domina sui actus.

Voluntas est formaliter libera.

DICO IGITVR quantum ad primum, & secúdum, & tertium articulum, quòd uoluntas cótingenter, & non necessariò uult finem, quocunque modo ostendatur sibi, & etiam ea, quæ sunt ad finem.

Voluntas cótingenter, & non necessario uult finé.

Ex hoc dico, quòd est ex se, & dico etiam sic, quòd intellectus de potentia Dei absoluta potest clare uidere finem absque eo, quòd fruatur uoluntas eo, cum tam contrarium isti dicant, & hoc probo sic: Quádocunque sunt duæ entitates absolutæ, quarum una naturaliter præcedit aliá, Deus potest facere primam sine secúda, ergo potest facere, quòd sit clara uisio in intellectu absq; uolitione in uolūtate, quia & est entitas absoluta, & naturaliter prior.

Nota. & bene.

RESPONDETVR ad hoc, quòd uerum est quando nec primum dependet a posteriori, nec ambo a tertio, sed sic ambo procedunt ab obiecto clarè uiso.

CONTRA. Voluntariè causans, potest sine contradictione causare primum effectum, nec causando secundum, quando prius non dependet a secundo, sed Deus uoluntariè causat quicquid causat ad extra, ergo potest causare uisionem clatam in intellectu, absque uolitione, quam causet in uoluntate.

CONTRA illud, quòd dicunt etiam in tertio articulo de charitate, arguo sic: Illud, per quod agens formaliter agit, & præcisè, est potentis, ergo si per charitatem uoluntas potest frui, & sine charitate non potest, sequitur, quòd charitas est potentis, & non habitus.

Item uoluntas sine charitate ex suis naturalibus potest diligere unum bonum creatum per se, & per consequens frui ipso, Et de clarè uiso, multo fortius cum inueniatur ibi plus de ratione fruibilitatis.

Ad solutiones Argument.

AD PRIMVM alterius positionis adductum in primo Articulo dico, quòd si similitudo esset in omnibus, concluderet multa falsa. Nam sicut intellectus necessariò assentit conclusioni propter principia, ita uoluntas propter finem necessario uellet ea, quæ sunt ad finem, quod patet esse falsum, super omnes dico tamen, quòd tenet similitudo in hoc, quia sicut intellectus ex principio elicit conclusionem, ita uoluntas ex appetitu finis persequitur ea, quæ sunt ad finem, sine quibus ostenditur sibi ab intellectu, quod finem cósequi non potest, sed in modo agendi non est similitudo, cum intellectus sit potentia naturalis, & uoluntas sit potentia libera.

Ad secundum dicitur, quòd si uoluntas nó potest non uelle finem sibi ostésum actu. s. affirmato circa obiectum negatum, cum in fine tali nó sit malitia, uel defectus cuiusmodi debet esse obiectum uolitionis, potest autem illud non uelle illud actu. s. negato circa obiectum negatum, & illud est contradictorium de uelle, & non est sibi contradictorium nolle, cum actus sit positiuus, potentia autem libera, ut patet ad contradictoria, & ita uidetur sequi, quòd etiam uoluntas beata, quantum est ex se, licet non possit nolle obiectum beatificum tãquam non sit nolibile, potest tamen non uelle. i. suspendere actum nolendi eú.

SED CONTRA. Non potest non uelle obiectú actu. s. negato, nisi uolendo actu affirmato illum actum propter quam nolebat obiectum, sed ille non est nolibilis, cum non sit in eo malitia, & defectus.

Volútas beati an possit suspendere actú uolendi.

Præterea si ipse actus posset nolli, posset etiã nolli respectus fundatus in ipso, & per consequés posset nolli Deus, qui est terminus illius respectus.

Item uoluntas Dei est libera, & tamen non potest suspendere actum, ergo suspendere posse actum non est de ratione libertatis.

Volútas Dei est libera.

Item qua ratione posset substrahere actú pro uno, nunc posset pro alio, posset diu sustinere actum suspensum, quia quandocunque reelicere contingeret, eliceret alias, pro tunc non esset libera, sed diu tenere actum suspensum à uolendo Deum, est peccare, cum præceptum sit: diliges Dominum Deum tuum, ergo uolútas beata posset peccare, quod est falsum.

AD PRIMVM istorum potest dici uno modo, quòd & si actus ille non sit malus, est tamen imperfectus negatione, quia non dicit omnem perfectionem, & ideo potest nolle. Et similiter ille respectus obiectum terminat, aut non, quia dicit omnem perfectionem, nec tamen oportet quòd licet intellectus non intelligat respectum sine termino, uoluntas tamen, quæ nó sequitur modum intellectus, cum sit libera, potest unum uelle sine alio, & nolle sicut patrem sine filio, & econuerso uel potest dici quòd non uelle obiectum non oportet esse per nolitionem actus, sed per substractionem omnis actus.

Ad secundum dico, quòd omnis uoluntas in quantum uoluntas est libera, & potest ut sic substrahere actum, sed quòd uoluntas Dei hoc non possit, hoc accipit, quia ille actus est infinitus, & est quoddam necesse esse & per consequens ipse etiam est immutabilis.

Vide Franciscum de Mayronis in dist. præsenti, q. ultima. quomodo uoluntas sit libera; & quo nó sit libera.

Ad tertium dico supposito, quòd uoluntas substrahat actum per nolitionem ipsius actus, ut dicebatur in prima solutione illius instantiæ adductæ contra solutionem secundi argumenti primi articuli, dico, quòd quia uoluntas beata est à Deo in bono confirmata, adeo Deus non coagit sibi in illo actu uolitionis per quam de se posset nolle actum, & ita non impeditur eius libertas. Nam si Deus uoluntati meæ non coageret, nihil possem uelle, & tamen uoluntas mea libera est.

AD ILLVD, quod adducebatur ad probationé

secundæ partis tertii articuli, dico, quòd licet præsentatio obiecti clarè uisi sit super naturalis, tamē ipso præsentato, naturale est uoluntati posse illud uelle libere propter se, & per consequens frui ipso.

Ad Principale dico, quòd si efficiēs sit agens naturale approximato sibi passo, & non impedito, necessario agit, sed si sit agens uoluntarium approximato sibi passo, non necessario, sed contingenter agit, & ita si finis ostendatur agenti uoluntario, non necessario, sed contingenter uult eum. &c.

Vltimo circa Distinctionem istam primam Quæritur,

VTRVM DEO CONVENIAT frui.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 1. q. 1. Arti. 3.
Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæstio quinta.

Quinto quæritur, utrum Deus fruatur.

Quod non. Quia frui est respectus finis, sed Deus finem non habet, ergo.

Contra. Deus uult se, nō propter aliud, quia tunc uteretur se, ergo propter se, & per consequens fruitur se ipso.

QVAERO SECVNDO VTRVM uiator fruatur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæritur tertio.

Hic tamē notādum est quòd Deus utitur nobis, & aliis creaturis, nō tamē eo mō, sicuti nobis, sed digniori mō, nā Deus non fruitur nobis, quia ut ait Dauit Psal. 15. Bonorū meorū non indiget.

Circa hoc quæritur, Vtrum uiator possit frui.

Quod non. Quia uelle, quod est frui, est perfectissimus actus, ergo non conuenit uiatori.

Contra. Propter se potest uelle aliquid, cum habeat uoluntatē liberam, ergo potest frui illo, & per consequens fruitur.

VTRVM PECCATOR fruatur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæritur quarto.

Circa hoc adhuc quæritur, utrum peccator possit frui.

Quod non, quia ipse adhæret bono cōmutabili, fruendum est autem bono incommutabili.

Contra. Sicut dictum est de uiatore.

VTRVM BRVTA fruantur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
D. Thom. prima secundæ q. 11. Artic. 2.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæritur quinto.

Adhuc quæritur circa hoc, utrum Bruta fruantur.

Quod Sic. Augustinus 83. q. 30. frui qualibet uoluptate non absurdè æstimantur, & bestiæ.

Contra. Frui est amore inhærere &c. bestiæ non amant.

VTRVM OMNIA fruantur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.

Adhuc circa hoc quæritur, utrum omnia fruantur.

Quod Sic. Primo Ethicorum: Omnia bonum appetūt naturali amore, ergo omnia possunt amare bonum naturaliter, & aliquod propter se.

Contra. Fruimur cognitis, sed non omnia cognoscunt. ergo.

Respondeo ad solutionem istarum quæstionum. & præmitto tale exemplum: Centrum est in medio immobiliter stans secundum naturam. Terra per se primo, & immediate, & propriè & immobiliter sibi adhæret, quæ est corpus graue, Lapides uerò, & corpora grauia, ut metalla, quæ sunt in uisceribus terræ propriè, & immobiliter sibi adhærent, sed non immediatè, & per se, sed mediante terra; Corpora autem grauia, quæ sunt in superficie terræ, adhærent sibi propriè, sed nō immediatè, & per se, sed mediante terra, & non immobiliter, quia possunt moueri. Corpus autē, quod esset in manu, esset aptum natum sibi adhærere propter sui grauitatem, tamen non sibi adhæret, sed adhæret manui, quæ continet modo. Exemplum.

Tunc ad propositum: Centrum immobile accipio pro ultimo fine, qui est immobilis cuncta mouens, grauitatem accipio pro uoluntate. Tunc pro terra, quæ immobiliter, & immediatè per se adhæret centro, accipio uolūtatem Dei, quæ hoc modo adhæret sibi ipsi. Corpora grauiora quiescētia in medullis terræ accipio pro beatis, qui immobiliter, & propter se adhærent ultimo fini nō immediatè, & per se, sed mediante uoluntate diuina, cui confirmantur, quæ significabatur per terram: Corpora grauia quiescentia in superficie terræ accipio pro uoluntate uiatoris iusti, qui adhæret centro mediante terra, adhærent Deo mediāte uoluntate diuina, cui confirmantur, sed nō immobiliter, donec sunt in superficie terræ. i. in statu

tu isto. Corpus graue, quod est adhærens manui, accipio per uoluntate peccatoris, quæ cum sit apta adhærere Deo, adhæret tamen rei mobili.

Ex His patet solutio ad tres prædictas quæstiones.

Ad quartam uero, & quintam dico, quòd nihil, quod non habet uoluntatem propriè, frui potest, cum frui consistat in actu uoluntatis, uel delectatione consequente illum actũ, uel in utroq;.

Ad Argumentum contra primam quæstionem dico, quòd ut dictum fuit in præcedentibus, respectus, qui est finis, non est terminus fruitionis, sed illud absolutum, quod subiicitur illi respectiui, ergo uoluntas diuina fruitur ipsa diuinitate, quæ fundat respectum finis ad omnia causata, & nõ ad se ipsam, quia causalitas causæ finalis est more metaphisico efficiens ad agẽdum effectũ, cuius dicitur causa finalis, sicut patet quòd inhabitatio domus quæ est finis mouet domificatorem, qui est efficiens ad faciendam domum, igitur quod est ineffectibile cuiusmodi est Deus est finibile. Illud ergo uulgatum uerbum, quod dicitur quòd Deus agit propter finem, intelligendum est quòd quandoque agit propter finem nõ tamen propter finem suum, sed propter finem effectus.

Ad Argumentum secundæ quæstionis dico, quòd frui Deo est perfectior actus, qui haberi possit in uia.

Ad illud tertiæ dico, quòd quia peccator fruitur bono commutabili, ideo imperfectè fruitur, & est peruersus, quia fruitur utendis.

Ad Argumentum quartæ, & quintæ quæstionis patet, quòd non accipitur frui nisi impropriè per omni sensitiuo appetitu, uel inclinatione naturali.

DISTINCTIO II.

Circa istam secundam Distinctionem. In qua Magister agit de essentia Dei, & eius Vnitate, & personarum pluralitate, primo Quæritur,

VTRVM IN ENTIBVS SIT ALIquid existens Infinitum.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 2. q. 3. Artic. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ. q. 6. mẽb. 1.
Scotus primo sent. dist. 2. q. 1. & in quolib. q. 5.
D. Tho. prima parte summa. q. 7. Artic. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 2. q. 7.

Quæstio prima

Circa distin. secundam quæro primo, Vtrũ sit dare aliquid actu infinitum.

Qvod non. Quia si calor esset actus infinitus, non cõpateretur secũ aliquod frigidum, ita infinitum bonum non compateretur secum aliquod malum, sed multa mala sunt in uniuerso. ergo.

Item. Infinitum corpus nullum aliud corpus secum compateretur, ergo nec infinitum ens, aliquod ens; sed multa sunt etiam præter Deum.

Item. Quod est ita hic, quòd non est alibi, est finitum secundum ubi, & quod ita est nũc, quòd non alias, est finitum secundum quando. & quod ita potest hoc, quòd non aliud, est finitum secundum potentiam. ergo quod est ita hoc, quòd nõ illud, est finitum secundum entitatem. Sed Deus ita est substantia, quòd non est accidẽs, & ita est hæc singularis substantia, quòd non illa, ergo est finitus. 8. phys. cõtex. 78. & ultimo.

Contra. Octauo phys. probat Arist. primum mouens esse infinitum &c.

VTRVM HAEC PROPOSITIO Deus est, sit per se nota.

Scotus primo sent. dist. 2. q. 2.
Thomas prima parte summæ. q. 2. Artic. 1.
Ricardus primo sent. dist. 3. q. 2. Artic. 1.
Durandus primo sent. dist. 3. q. 3.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur circa hoc, Vtrum tale infinitum esse, sit per se notum. li. 1. fid. orth. cap. 1. & 3.

Qvod Sic. Quod omnibus naturaliter est insertum, est per se notum, sed Deum esse per Dam. omnibus naturaliter est insertum, ergo Deum esse est per se notum.

Itẽ ueritatem esse, est per se notum, sed Deus est ueritas, ergo. Maior patet, quia sequitur ex suo opposito, Nam si nulla ueritas est, ubique est ueritatem non esse. Psal. 13. & 52.

Contra. Per se notum non potest negari, sed dixit insipiens in corde suo, non est Deus. ergo.

Respondeo, quòd secundum philosophum 2. met. contex. 15. secundo Met. in conueniens est simul quærere scientiam & modum sciendi, quod exponens cõmentator dicit, quòd primo debemus quærere modum sciendi, ideo primo dicam ad secundam quæstionem, quæ inquirit de modo cognoscẽdi istam propositionem, Deus est. Circa quod dicam primo, quod est perfectio per se nota. Secundo q̃ sunt termini talis propositionis. Tertio inferam duo corollaria. Quarto dicam ad propositũ.

De Primo dico, quòd in propositione per se nota ly per se non excludit terminos propositionis, quia prima principia cognoscimus in quantũ terminos cognoscimus primo Poster. Sed excludit quòd non est nota per aliam causam, siue per aliquam copulationem, siue per aliquid aliud, qđ sit extra per se conceptum terminorum, sed est nota ex suis terminis, qui sunt intrinsecè aliquid eius, qui termini & ex se, & in se continent euidentem uirtutem eius. primo post. contex. 6. primo post. contex. 10. & expressius in secũdo post. habetur contex. 8.

De Secvndo dico, quòd termini propositionis per se notę sunt diffinitio & diffinitum, quod

sic

ſic probo per philoſophum primo poſt. ubi dicit, quòd diffinitio ſiue quòd quid eſt alterius extremi eſt mediũ in demoſtratione, igitur altera præmiſſarum in demoſtratione, quæ tamen per ſe eſt nota, formatur ex diffinitione, & diffinito ſicut patet.

D. Tho. in 1. parte ſummę q. 2. Arti. 1. in ſolutione principali.
Quare dicatꝰ propoſitio ꝑ ſe nota.

De tertio dico, ꝙ ex dictis ſequitur quòd non eſt diſtinctio inter propoſitionem per ſe notã, & per ſe noſcibilem. Nam non dicitur per ſe nota, quia actu cognoſcatur ab aliquo intellectu, quia ſi nullus intellectus eſſet, adhuc eſſent propoſitiones per ſe notæ, ſed dicitur per ſe nota, eò quòd eius termini quantum eſt ex ſe ſemper habent euidentem notitiam de ea.

Secundo sequitur, quòd non eſt diſtinctio inter propoſitionem per ſe notam in ſe, & in nobis, uel ſapientibus; quia quæcunque eſt in ſe per ſe, non omnibus eſt per ſe nota, uel per ſe noſcibilis, quia nullus poteſt eam cognoſcere niſi per ſuos terminos, qui continent eius notitiam euidentem.

De quarto dico, quòd hæc propoſitio, Deus eſt, eſt maxime per ſe nota, quia cum eſſe ſit propriiſſimũ Dei ita, quòd nõ dicitur de eſſentia eius in ſecundo modo dicendi per ſe, ſed in primo. Ita, quòd eſſe Dei eſſentia eſt ſuum eſſe, ideo ſequitur, quòd termini iſtius propoſitionis, Deus eſt, maxime continent eius notitiam euidẽtiſſimam ita, quòd cuicunque eſſent noti ipſi termini, ſtatim eſſet notæ copulæ terminorum, & non per aliquid aliud.

Vide ſenten. Scoti, & domini Trombetæ in ſuis formalitatibus, in ea. de diſtinctione. & identitate, ex natura rei.

Eſſe enim ita euidentiſſime, & immediatiſſime ſe habet ad eſſentiam Dei, quòd per nullum medium poteſt demonſtrari, nec oſtendi.

Est autem ſciendum, quòd de nullo alio cõceptu ipſius Dei eſſe, eſt per ſe notum niſi de ipſa eſſentia, ut dictum eſt. Cuius ratio eſt, quia quãdocunque prædicatur aliquid immediatiſſimè, in eſt alicui ſubiecto, illud ſubiectum eſt ſufficiens medium ad demonſtrandum ipſum habere eſſe demonſtratione propter quid, illud prædicatum de omni reperto in ipſo ſubiecto, & de omni in quo ipſum ſubiectum reperitur: Exemplum, habere tres immediatiſſimè ineſſet triangulo, triangulus eſſet ſufficiens medium ad demonſtrãdum ipſum habere tres de omni & quòd reperitur in triangulo, puta de figura, & de omni eo, in quo eſt triangulus, puta de yſocheleſ. Igitur hæc eſſentia Dei cum immediatiſſimè in Sit, eſt inſufficiẽs medium ad demonſtrandum eſſe Dei infinite, de neceſſe eſſe, de ſummo bono, & de omnibus iſtis conceptibus repertis in Deo, & ita per cõſequens omnes iſtę concluſiones demonſtrabiles neceſſe eſt eſſe, infinitum ens eſt, ſummum bonum eſt, & ita non erunt per ſe notæ, ſed ſola iſta erit per ſe nota, quæ eſt immediatiſſima, hæc eſſentia eſt. Similiter etiam non eſſet propoſitio per ſe nota illa, in qua prædicatur de Deo aliquis iſtorum conceptuum, ut Deus eſt infinitus, Deus eſt neceſſe eſſe, & huius modi, cuius ratio eſt quia talia prædicãtur quaſi ut paſſiones. Nunc autem ita eſt ꝙ omnis paſſio uel prima uel non prima eſt demõſtrabilis de ſubiecto per medium, quod uel erit diffinitio ſubiecti, uel paſſionis prædicatæ, & licet propriè in Deo non ſint paſſiones, & etiam quæ ſunt in Deo non propriè diffiniuntur, tamẽ illa prædicata habent quaſi modum paſſionis, & poſſunt quaſi diffiniri. Et ideo iſta: Deus eſt infinitus, poterit ſic demonſtrari: omne potẽs in omni factibili eſt infinitum Deus eſt huiuſmodi, ergo. Et nunc infinitus demonſtratur de Deo per medium, quod eſt quaſi diffinitio ſubiecti, uel ſi debet accipi medium, quod ſit diffinitio paſſionis ſecundum aliam opinionem, accipitur illud, quod erit quaſi diffinitio infinitatis.

Exemplum. Scoti in declaratione li tetræ.

Omnis paſſio eſt demõſtrabilis de ipſo ſubiecto.

Prædicata in Deo habent quaſi modũ paſſionis.

Notandum autem, quòd ad declarationem ſecundi articuli ſupradicti, quòd ubicunque prædicatur diffinitio de diffinito eſt propoſitio per ſe, ſecundum quòd probat ratio illa, nõ tamẽ eſt è conuerſo, quia poteſt eſſe propoſitio per ſe nota abſque hoc, ſicut in principio, & etiam in propoſito Deus eſt. ſufficit enim ad propoſitionem per ſe notam, quòd eius termini ex ſe contineãt euidentem notitiam illius compoſitionis, quia illa eſt in diffinitione, & diffinito. Ideo talis propoſitio eſt per ſe nota, & quia ita eſt in aliquibus alijs, ideo &c.

Quid ſufficiat ad propoſitionẽ ꝑ ſe notam.

Notandum inſuper diligentius, quòd omnis propoſitio, quæ in ſe, eſt per ſe nota; eſt per ſe nota omnibus potentibus cognoſcere eius terminos ſecundum proprias rationes, cum dictum ſit, quòd termini talis propoſitionis continent euidentiam illius compoſitionis, & quia uiatori nõ eſt notus iſte terminus, Deus, ſecundum propriã rationem, ideo propoſitio, Deus eſt, non eſt per ſe nota uiatori, eſt tamen per ſe nota Deo, & beatis, quia apprehendunt eius terminos ſecundum proprias rationes. Eſt autẽ Dictum ſupra, quòd non eſt diſtinctio inter propoſitionem per ſe notã in ſe, & in nobis, quia illa, quæ in ſe eſt per ſe nota, eſt nobis per ſe nota, ſi apprehendimus terminos eius, alias non. Nam ideo dicitur per ſe nota, quia per terminos eius eſt nota, & quia inſipiens non apprehendebat ſub propria rõne hunc terminũ, Deus, ideo poterat dicere: nõ eſt Deus.

Ad primum ergo dico, quòd uerbum Damaſceni intelligitur pro eo, quòd ex creaturis naturaliter deuenięmus in cognitionem creatoris & ideo naturaliter eſt nobis inſerta uia cognoſcẽdi Deum, ſcilicet per creaturas.

Ad ſecundum dico, quòd ſi nulla ueritas eſt, uerum eſt ueritatem non eſſe, & illud erit uerum in conceptu, cuiuſmodi non eſt Deus: Et ideo argumentum rationale, probat ad propoſitum.

Tunc dico ad quæſtionem, ꝙ eſſe eſt demonſtrabile de infinito demõſtratione propter quid, & hoc eſt ex natura terminorum per ipſam diuinam eſſentiam, quæ eſt immẽdiatum ſubiectum illius prædicati, ſicut dictum eſt in permiſſa quæſtione, ſed habere tres angulos, triangulus, qui eſt immediatum eius ſubiectum, poteſt demonſtrari de omni eo, quod eſt in triangulo, ſed quia diuina eſſentia non eſt nobis nota ſecundum propriſſimam rationem, ideo demonſtratione pro-

pter

Ordo singularis procedendi.

pter quid non possumus demonstrare, nec ostendere esse de infinito, sed possumus demonstrare demonstratione quia; talis autem demonstratio perfectius habetur, per proprietates relationis, quã ꝑ proprietates absolutas, cuius ratio est, quia immediatè cognito uno correlatiuorum cognoscitur & reliquum.

Arist. in cap. de relatiuis.

PRIMO igitur dicam de proprietatibus relatiuorum ipsius entis infiniti, secundo declarabo esse de ipso ente infinito. De primo sex conclusiones. Prima est, quòd in entibus est aliquod simpliciter primum in ratione efficientis; secunda est, quòd illud oĩno est ineffectibile. tertia est, ꝙ in entibus est simpliciter primum in ratione finis. quarta est, quòd illud tale est omnino infinibile. quinta est, quòd in entibus est simpliciter primũ secundum eminentiam. sexta est, quòd unum, & idem est simpliciter primum secundum prædictas tres proprietates.

Prima cõclusio.

PRIMA CONCLVSIO sic probatur: In entibus est aliquod effectibile, ergo ab aliquo effectiuo uel igitur a se, & hoc est impossibile, quia nulla res se ipsam gignit, ut dicit August. primo de Tri. uel a nullo, quod etiam est impossibile. quia nihil nullius est effectiuum, uel ab alio & tunc illud est simpliciter primum, & sic habetur propositum, uel non est simpliciter primum & tunc habebit aliud ante se, & tunc petã de illo, & cum non sit procedere in infinitum, erit deuenire ad unum effectiuum, quod est simpliciter primum.

primo de Tri. cap. 1.

secundo de anima. contex. 47.

CONTRA istam dicitur primo sic, quòd philosophi non habent pro incõueniẽti processum in infinitum in efficientibus, quia secundum eos in generatione unum generatur ab alio, ita tamẽ generans, quod non est dare primum generans, ergo.

Secundò sic, quia prædicta ratio non demonstrat, quia accipit contingentia, nam contingens est, quòd primum efficiens efficiat.

Ad primum dico, quòd philosophi non negant processum in infinitum in causis accidentaliter ordinatis sicut patet per Auicen. 6. Met. Vbi loquitur de generatione indiuiduorum sub una specie; sed tamen negant processum in infinitum in causis per se essentialiter ordinatis.

6. Met. cap. 5.

Ad cuius declarationem sciendum est, quòd non est idem dicere causam per se, & per accidens, & causas essentialiter siue per se, & per accidens ordinatas, nam in primo dicto est compositio causæ ad effectum tantum, ut illa dicatur per se quæ per se ipsam siue per suam propriam naturam causat illum effectum; & illa per accidẽs, quæ per aliud sibi adiunctum causat illum effectum. Exemplum: Homo per suam naturam propriam generat hominem, sed per albedinem sibi adiunctam disgregat. In secundo uero dicto est comparatio causarum ad inuicem ex comparatione ad effectum, ut illę dicantur causæ essentialiter ordinatę respectu eiusdem effectus, quarum una dependet ab alia in causando, & illę per accidens, quarum una non dependet ab alia in causando. Est.n. duplex differentia inter causas essentialiter ordinatas, & accidentaliter ordinatas, quarum prima est, quòd in causis essentialiter ordinatis causa secunda dependet a prima in causando. In illis uero non. Secunda differentia est, quia in causis essentialiter ordinatis causante secunda necessario causat prima, & hæc est differentia secunda, quæ dependet ex prima, sicut patet. In illis uero non sic. i. in essentialiter ordinatis secundum quòd totum patet intuenti; Ex duabus his differentiis ad propositum sequitur quòd impossibile est procedere in infinitum in causis essentialiter ordinatis, quia ut patet, oportet quòd ad eundem effectum cõcurrerent infinitæ causæ accidentaliter causantes, ergo.

Exemplum.

AD SECVNDAM rationem dico, quòd licet sit contingens, quòd primum efficiens efficiat, & quòd effectibile efficiatur, tamen necesse est, ꝙ primum effectiuum sit effectus & quòd effectibile sit efficiens, hoc modo accipiebat ratio, & ideo demonstrat demonstratione tantum, quia. Probata est conclusio prima, quòd scilicet in entibus est aliquod efficiens, quod est simpliciter primũ.

Secunda conclusio.

SECVNDA conclusio, quòd tale est ineffectibile statim patet. Nam si causet effectibile, ergo ab aliquo effectiuo primo, quia effectiuum præcedit effectibile, non enim potest aliquis seipsum efficere, ut probatum est in prima conclusione, ergo sequitur quòd ipsum non erit primum effectiuum, si est effectibile. Cõtradictio ergo est, ꝙ primum effectiuum est effectibile.

Tertia cõclusio.

TERTIA conclusio, quòd scilicet aliquid sit in entibus primũ in ratione finis sic probatur, quasi sicut prima; nam aliquid est finibile, ergo ab aliquo fine, sed non a se ipso, ergo a fine alio a se, uel illud est ultimus finis, & tunc habetur propositum, si non est ultimus accipiam alium, & cum sit status, ergo. Et si contra istam instatur, sicut primam, saluatur eodem modo.

Quarta conclusio.

QVARTA conclusio, ꝙ tale est infinibile, probatur, sicut secunda sicut totum patet.

Quinta, conclusio.

QVINTA cõclusio scilicet quòd in entibus est aliquod primum secundum eminentiam, sic probatur; Primum effectiuum est extra totam coordinationem omnium effectibilium, alias nõ esset primum effectiuum sicut patet. igitur est extra rationem factibilium, igitur effectiuum nõ est uniuocum, sed æquiuocum, & per consequens eminentius omnium, quia causa æquiuoca eminẽter continet effectum, ergo sequitur quòd in tota coordinatione factibilium est unum primum secundum eminentiam, quod est extra illam coordinationem, & sic patet quinta conclusio; & est probatum, quòd tale est primum effectiuum, & sic patet una pars sextæ conclusionis. Tunc probo aliam partem, quòd scilicet illud sit primum in ratione finis. & hoc sic: Illud, quod ꝑ se, & primo agit, non agit propter aliud à se, quia iam non per se primo ageret, ex quo in agendo dependeret ab alio à se, propter quod similiter ageret, ergo propter se, & primo agit, non autem propter aliud, ergo ipsum idem, quod est simpliciter primum effectiuum, est ultimum in ratione finis, ꝙ idem

Causa æquiuoca eminenter continet effectum.

idem est suo modo accipiendo. Est ergo probatum, quod unum, & idem est primum in ratione efficientis, & in ratione finis, & secundum eminentiam, & hæc erit sexta conclusio.

Tamen de primo articulo in quo, ostensę sunt proprietates relatiuę de ipso ente infinito; dico ꝙ primitas dicit relationẽ ad illud cuius respectu est primum, & etiam esse dicit priuationem relationis.

De Secundo articulo principali, ubi ostendẽdum est, esse de ente infinito, dico quinque conclusiones. Prima, quòd illud, de quo pręostensa est illa triplex proprietas, est necessario esse. Secunda quod est intelligens, & uolens. Tertia, ꝙ sua intellectio, & sua uolitio sunt sua essentia realiter. Quarta quòd distincte cognoscit & uult res naturaliter priusquam sint in se ipsis. Quinta, ꝙ tale est actu infinitum, quod est propositum principale.

Prima cõclusio. Secunda conclusio. Tertia cõclusio. Quarta conclusio. Quinta conclusio.

Probatio primæ.

Prima Probatur sic: Omne penitus increabile est ea se, sed illud, quod est ex se est necesse esse. Illud est penitus increabile, quia est inefficibile, ut patet ex secunda conclusione primi articuli & est infinibile, ut patet ex quarta conclusione primi articuli, ergo est penitus increabile.

Probatio secundæ.

Secunda Conclusio sic probatur: Aliquid causatur contingenter in entibus, ergo illud primum effectiuum contingenter causat, antecedẽa patet secundum Theologos, & philosophos, consequentia probatur, quia in essentialiter ordinatis causa secunda dependet à prima in causando, ut patet ex primo articulo, ergo si prima causa necessario causat, & secunda licet non èconuerso, ergo si aliud contingenter causatur, necessarium est quòd prima causa contingenter causet. Tunc ultra omne quod contingenter agit est agens uoluntarium, quia præter uoluntatem omne aliud agẽs non agit uoluntariè, sequitur. ergo quòd primum agens est uoluntarium agens, & per consequens intellectuale. Declaratur hæc ratio, quia causa secunda ita dependet à prima in causando, quòd non causat nisi in uirtute primæ, & ut mota à prima, ergo si prima necessario mueret, secunda necessario causaret, relinquitur, quòd prima contingenter mouet, & per consequens uoluntariè.

8. phys. & 8. phys. 2. de generatione, & 12. met.

Probatio tertiæ

Tertia Conclusio sic probatur; ut patet ex prædictis. Illud agens de quo agitur est simpliciter primum effectiuum, & per consequens à se effectiuum à nullo alio dependet, ergo potest ex se causare omnem effectum, quem posset circumscripto omni alio à se, sed non potest causare uolitionem, quæ est ad eum pertinens circumscripta intellectione, quia nihil est uolitum, nisi per intellectum, ergo intellectus nõ est aliud à sua essentia, & pari ratione nec uolitio, & hoc argumentum ultimum concludit de omni uolitione, & intellectione eius uel intelligat, ut uelit se ipsum, uel aliud à se.

Probatio quartæ.

Quarta Conclusio probatur sic, ut patet ex prædictis: Hoc ens, de quo agitur est necesse esse, & est simpliciter primum effectiuum, ergo quidquid est idem sibi est ex se necesse, & est simpliciter primum, sed intellectio, & uolitio sua est realiter idem sibi, ut patet ex præmissa conclusione, ergo prius natura cognoscit res, quàm sint in se ipsis & distinctè, quia non cadit in eo imperfectio, ut patet ex quinta conclusione primi articuli, cognitio uero indistincta arguit imperfectionem in cognoscente, ergo.

Probatio quintæ.

Quinta Conclusio, quæ est principaliter intenta in isto articulo, & in tota quæstione scilicet, quòd tale ens est actu infinitum, probatur multis uiis.

8. phys. & 12. met. contex. 78. & ultra contex. 41. & 42. Hẽricus quolib. 4. q. 8.

Prima uia sumitur ex parte efficientis quàm ponit Arist. 8. phys. & in 12. Met. & arguitur sic: Primum mouens mouet motu infinitu, ergo habet uirtutem in finitam, sed uirtus infinita non potest esse nisi in essentia infinita. Declaratur ratio sic, primo quantum ad antecedens, nam si non mouet motu infinito, sicut forte philosophus intelligebat, tamen quantum est ex se potest mouere motu infinito. i. per infinitam durationem: & ideo tantum ualet ad propositum ostendendum, quantum si moueret. Prima consequentia declaratur sic: Ex eo, quòd ex se mouet, & non in uirtute alterius, & à nullo dependet in mouendo, oportet, quòd comprehendat in se uirtualiter totum illum modum, quẽ causare potest ex se per infinitã durationem, & in omnes effectus, quos causare potest per illum motum, sed si ille motus esset infinitus, & illi effectus essent infiniti; ergo ipsum continens uirtualiter actu in se, & similiter talia, est actu infinitum.

Secunda uia sumitur ex eo, quòd est intellectus agens, & arguitur sic, sicut patet ex quarta conclusione istius secundi articuli: Hoc ens, de quo agitur prius natura, quàm res sint in se ipso, cognoscit eas distinctè, ergo cognitio rerum, quam habet, non causatur ex rebus cognitis, ex quo ipsę nõ præexiguntur cognitioni, ergo causatur ab alio, quod est primum obiectum sui intellectus, & hoc non potest esse nisi sua essentia. ex quo nulla alia res præexigitur suæ intellectioni, ergo sua essentia ex se potest causare sufficienter cognitionem cognoscibilium, & qua ratione unius, pari ratione alterius, ex quo illud non præexigitur, ergo omnium intelligibilium, sed omnia intelligibilia sunt infinita, ergo illa uirtus, qua sua essentia potest causare cognitionem omnium intelligibilium, est infinita, quia maior uirtus est posse causare cognitionem duorum, quã unius, & illa infinitarum est infinita, & per consequens ipsa essentia est infinita.

Tertia uia summitur ex eo, quod est ultimus finis, & arguitur sic: Voluntas nostra naturaliter inclinatur ad amandum summum bonum, secundum Augustinum, sed summum bonum est infinitum, ergo est aliquid actu infinitum, alias naturalis inclinatio uoluntatis esset ad nihil.

de libero arbitrio cap. 2.

Præterea ex eadem uia uoluntas naturaliter appetit beatificari, sed non beatificatur nisi perfectè quiescat, non autem perfectè potest quiescere in aliquo finito, quia semper potest plus appetere,

petere. ergo ultimus finis, in quo beatificatur, est aliquid actu infinitum, alias suus naturalis appetitus erit frustra.

Secunda via sumitur ex eo, quòd est primum secundum eminentiam, sicut patet ex quinta conclusione primi articuli, & arguit sic: Eminentissimo repugnat aliquid esse maius, sicut patet, quia iã non esset eminentissimum, sed nulli finito repugnat aliquid esse maius, ergo eminẽtissimum nec est finitum, ergo est infinitum.

Ad Argumenta istius quæstionis primo propositæ, sed secundo determinatæ, dico, ꝙ si actiuum infinitum formaliter, uel etiam uirtualiter, ꝙ tantum ageret de necessitate naturæ, & non contingenter destrueret omne sibi contrarium, & nullum compateretur secum, sed Deus nõ agit ad extra de necessitate naturæ, sed uoluntariè, & contingenter.

Ad secundum dico, ꝙ non ualet consequentia, quia dimensio unius corporis repugnat dimensioni alterius corporis respectu eiusdẽ loci, sed entitas una, non repugnat alteri entitati, quia una entitas non sic replet totam naturam entitatis secundum dimensionem, quasi essentialem. sicut dimẽsio unius corporis replet totum unum locum, secundum dimensionem localem. Potest etiam dici, ꝙ dimensiones corporis glorificati possunt simul stare cum dimensionibus alterius corporis, & hoc propter sui subtilitatem, ergo multo magis diuina essentia propter sui simplicitatem.

Ad tertium Dico, ꝙ consequentiæ illę non ualẽt, nisi illud, quod demonstratur in antecedente, à quo alia separantur, sit finitum. Exemplum: Posito per impossibile, ꝙ esset aliquod ubi infinitum, & aliquod corpus impleret illud, tunc non ualeret, si diceretur, ꝙ ita est hic, ꝙ nõ alibi est, īfinitũ secundum ubi. Ita quia secundum philosophum motus est infinitus in tempore infinito, non ualet contra eũ, si dicatur motus, quia ita est in hoc tempore, quòd non in alio est finitus, sed in proposito sic est ꝙ illud, quod demonstratur in antecedente, non est infinitum. &c.

Exemplum.

VTRVM SIT TANTVM Vnus Deus.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 2. q. 1. Artic. 1.
Alexander Alensis prima parte summa, q. 14. membro secundo.
Scotus primo sent. dist. 2. q. 3.
D. Thomas prima parte summa. q. 11. Artic. 3.
Durandus primo sent. distin. 2. q. 1.

Quæstio tertia.

Circa unitatẽ dei. quæritur tãtum unum, utrum sit, &c.

Tertio quæritur utrum sit tantum unus Deus.

Quod non. Plura bona finita sunt meliora paucioribus bonis finitis cæteris paribus, ergo plura bona infinita sunt meliora uno bono infinito, sed quod est melius est ponẽdum in uniuerso, ergo sunt plura summè bona, uel plures Dij.

Contra. Deuteronomij: Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est. Deut. cap. 6.

Respondeo. Certum est apud fideles, quòd est unus solus Deus. Aliqui dicunt, quòd hoc non est demonstrabile, sed pure creditum, quòd sic probatur: Si posset demonstrari Deum esse unũ naturaliter, posset cognosci eius singularitas, ex quo naturaliter cognosceretur eius unitas, & ita naturaliter posset cognosci sub propria singulari ratione, cuius contrarium dictum est supra. Dico, quòd potest ostendi naturaliter esse unũ Deũ, & hoc multis uijs, quarum una sumitur ex parte intellectus infiniti ipsius Dei, & arguo sic:

Potest naturaliter ostendi esse unũ Deũ.

Si sunt plures Dij, uel unus non intelligit alium; & sic neuter est Deus, ex quo non intelligit id, quod est maxime intelligibile, uel unus intelligit alium; & tunc uel Deus, qui uocatẽ, a, intelligit Deum, qui uocatur, b, per essentiam ipsius, a, uel per essentiam ipsius, b, uel per aliquam similitudinem, non primo modo, quia cum Deus sit intelligibilis per suam essentiam, tunc Deus, a, uel imperfectè eum intelligeret, & sic ipse nõ esset Deus, uel oportebit, quòd contineat eum eminenter, & sic Deus, b, contentus esset Deus. Nec secundo modo, quia cum intellectio, quæ non est idem obiecto, sit natura posterior ipso obiecto, sequeretur, quod intellectio ipsius Dei, a, esset natura posterior ipso Deo, b, & per cõsequẽs Deus, a, non esset, Deus. Nec etiam tertio modo, quia quod per suam essentiam est intelligibile, imperfectè intelligitur per similitudinem, & ita Deus, a, nõ esset Deus. Relinquitur ergo, quòd sit unus Deus tantum.

Secundo ex eadem uia arguitur sic: Idem actus non potest habere plura obiecta adæquata, sed si sic Deus, a, intelligeret perfecte se, & Deũ, b, Eodem modo, & actu simul, eius actus haberet duo obiecta adæquata, si uero intelligeret alio modo, & alio actu, tunc non erit Deus, ex quo habet diuersos actus, si uero non intelligeret, similiter non erit Deus.

Secunda uia sumitur ex uoluntate infinita, & arguitur sic: Deus, b, cum sit summum bonum, est infinitus, & infinitè diligendus à uoluntate infinita recta potẽte eũ sic diligere. Igitur, si Deus, a, non diligit Deum, b, hoc modo non est Deus. quia uel non habet infinitam uoluntatem, uel nõ habet eam rectam; si diligit eum hoc modo, sequitur quòd naturaliter non plus diligit se, quàm illud, cuius non est pars, nec effectus; quod est impossibile.

Tertio ex eadem uia sic: Vel Deus, a, fruitur Deo, b, & tunc idem actus fruitiuus habet duo obiecta fruitiua adæquata, quod est impossibile; quia tunc uno substracto reliquum sufficit; & tamen id, qđ substrahitur erat totale obiectum, cũ esset summum bonum. Vel utitur, & tunc est peruersus, & ita non est Deus.

Tertia uia sumitur ex infinita potentia, & arguitur sic: Eiusdem effectus non possunt esse duę causæ totales: cuius ratio est, quia una substracta, sufficit alia; & ita totaliter remaneret effectus

substracta sua causa totali, quod nō est intelligibile, Sed quælibet causa infinitæ potentiæ est sufficiens causa respectu cuiuslibet effectus producibilis. ergo non possunt esse plures causę simul habentes potentiam infinitam.

QVARTA uia sumitur ex eo, quod est necesse esse & sic: Necesse esse est ex se, ut patuit supra in alia q̄stione; ergo, si pō: esse, est. ergo, si possunt esse plures dij, necesse sunt. Consequens est falsum ergo id, ex quo sequitur.

QVINTA uia sumitur ex omnipotentia, & sic: Aliquid omnipotens omnia potest, ergo Deus, a, potest destruere omne aliud à se, ergo potest destruere Deum, b; & per consequens Deus, b, non est Deus. Sed ista ratio nihil ualet. quia omnipotētia, ut accipiunt eam Theologi, non est nisi respectu possibilium. sicut igitur nō cadit sub omnipotentia posse destruere se, cum sit necesse esse, ita nō cadit sub ea posse destruere Deum, b, cum ponatur necesse esse.

Omnipotentia non est nisi respectu possibilium.

ARGVO ergo sic ex eadem uia: Sicut cadit sub omnipotētia posse producere oē producibile, ita posse impedire, ne producatur, uel ergo Deus, b, potest impedire effectum, quem uult producere Deus, a; & ita Deus, a, non est Deus.

AD rationes igitur alterius positionis dico, ꝙ cōiter oēs dñi Deum esse posse demonstrari demonstratione quia, & Phylosophus demōstrat 8. Physic. Tunc peto, utrum in fine demōstrationis cōcipiatur Deus unus, uel plures. Certū est, ꝙ unus, & tñ non cognoscitur ꝑꝑ hoc sub sua singularitate propriè distincta. Ita in proposito: hæc demōstratio, Deū esse unū in fine demonstrationis nō cōcipitur sub sua singularitate, in qua cum nullo participat, sed cōcipitur confuse, & indistinctè. unde sciendum est, ꝙ omnis cognitio, quæ habetur de Deo in uia est confusa, & indistincta, propter aggregationem conceptuum transcendentium, ut Deus est ens infinitum, ens, conceptus est transcendens; & ita est negatio transcendēs & infinitum sibi. Vnde quodlibet istorum per se inuenitur in creaturis. Sed omnes sunt simul in solo Deo. Vnde cognoscendo Deum esse unum, non propter hoc cognosco distinctè illam suam singularitatem propriam.

Contex. 84.

Ens est cōceptus transcendens.

A D principale dico, ꝙ si essent possibilia plura bona infinita, essent meliora uno, sed quia non sunt possibilia, ideo unum bonū infinitum, & summum est melius, quod cōtinet omne bonum. Vnde melius est id, quod est bonū possibile, quàm illud, quod est impossibile.

Melius est bonum possibile, quàm impossibile.

S I dicatur ulterius, Quòd est articulus fidei, dicente ecclesia: Credo in unum Deum, & ita est purè creditū, & per cōsequēs nō est demōstratū.

D I C O, quòd quia nō omnis intellectus est potens demonstratione &c. quia in demonstrationibus potest contingere error in nescientibus, & populus communiter est rudis, ideo illud potest credi, quod tamen de se est demonstrabile, etiam uia naturali.

E T S I dicatur, ꝙ omnis uiator tenetur credere omnes articulos fidei; sed ille, qui demōstrat, iam haberet scientiam, & per consequens non fidem; dico, ꝙ scientia de se est certior habitus, quàm fides. & ideo sufficeret, sicut patet de beatis, in quibus non est fides, sed clara uisio. Nō enim ipse habitus fidei ratione sui ipsius est necessarius ad salutem; sicut habitus charitatis, sed propter hoc, quod creditur. ergo si illud scitur, sufficit. Verum quia ipse habitus fidei de se est imperfectus, ideo in patria succedit ei uisio. ergo si in uia succedat sibi scientia, quæ est perfectior habitus, sufficit, sicut patet, &c.

Omnis uiator tenetur credere omnes articulos fidei.

In Beatis nō est fides, sed clara uisio.

VTRVM CVM VNITATE DIVINæ essentiæ simpliciter stet pluralitas personarum.

Seraphicus Bona 1. sent. distin. 2. q. 2. Artic. 1.
Alexander Alensis 1. parte summa. q. 14. memb. 5.
Scotus primo sent. distin. 2. q. 4.
D. Thomas 1. par. summæ q. 39. Artic. 2.
Durandus primo sent. dist. 2. q. 4.
Ricardus primo sent dist. 2. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 2. q. 14.

Quæstio quarta.

QVAERITVR quarto, utrum cum unitate essentiæ stet pluralitas personarum.

QVOD non. Quia ipsæ personæ diuinæ plures, uel distinguerentur se totis, & tunc tollerent unitatem essentiæ, sicut patet; uel distinguerētur per aliquas alias rationes; & tunc uel illæ rationes sunt necesse esse, & sic erunt plura necesse, cuius contrarium superius est probatum; uel sunt possibiles & tunc non erunt in Deo.

Item quicquid perfectionis est in una persona, est & in alia. ergo superfluū est ponere pluralitatem personarum, ex quo nulla perfectio ex hoc additur, sed nihil superfluum est ponendum in Deo. ergo.

Item si pluralitas personarum nō tollit simplicitatē essentiæ; oporteret, ꝙ personę sint simpliciter esse. Sed quæ uni, & eidē sunt simpliciter idē, inter se sunt simpliciter idē, ergo non sunt plures.

Itē essentiale, & accidētale diuidūt totum ens. id ergo, in quo per se distinguuntur, cum non possit esse accidentale, erit sibi essentiale, sed qñ aliqua sunt essentialiter idem, uno multiplicato. multiplicatur & reliquum, ergo non stat pluralitas personarum cum unitate essentiæ.

CONTRA. Esse potest omne id, quod non includit contradictionem, sed ꝙ sit una essentia, & pluralitas personarum relatiuarum non includit contradictionem, cum non referantur ad idē pluralitas, & unitas. Pluralitas enim refertur ad relationem, & unitas ad essentiam. ergo.

IVXTA HOC QVAERO VTRVM sint tantum tres personæ in essentia Diuina.

Seraphycus Bona primo sent. distin. 2. q. 4. Art. 1.

Alexan-

Alexander Alesis prima parte summę.q.14.mēb.5.
Scotus primo sent. distin.2.q.5.
D.Thomas prima parte summa q.39.Artic.2.
Ricardus primo sent.2 dist.q.2.Arti.2.
Durandus primo sent.distin.2.q.4.
Franciscus de Mayronis primo sent.distin.2.q.9.

Quæstio quinta.

IVXTA hoc queritur, Vtrum sint tantum tres personæ in diuinis.

QVOD non. Quia omnea relationes sunt ibi eiusdem dignitatis. ergo qua rōne una constituit, & alia. ergo, cum sint ibi quatuor relationes, s. paternitas, & filiatio, spiratio actiua, & spiratio passiua erunt ibi quatuor personæ.

Prima Ioannis. cap.5. CONTRA. Ioānes ait: Tres sunt, q̄ testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & spiritus sanctus, ergo tres personę, non quatuor.

VTRVM ESSENTIA DIVINA posset stare in aliquo, & ipsum esse productum.

Scotus primo sent.distin.2.q.6.

Quæstio sexta.

AD HVC Quæritur, Vtrum esse productum stet cum necessitate, & unitate, & summa perfectione diuinæ essent iæ.

QVOD nō cum necessitate probatur sic: Nullū productum ex se est necessarium, sed qcquid est in Deo est ex se necessaria ergo. Maior probatur multipliciter, & primo sic:

Quod producitur, possibile fuit produci, non autem fuit impossibile, sed possibile distinguitur contra necesse. ergo.

Secundo sic: Productum sicut non est à se pro ductum, sed ab alio, ita non à se, sed ab alio hēt esse, quocunq; circumscripto nō haberet esse, ergo nō à se est necessarium, sed ab alio, à quo hēt esse.

Item, q̄ non cū immutabilitate; Quia producēs aliquo mō præcedit productū, ergò in illo priori nō intelligitur productum, & in alio signo posteriori intelligitur productum, ergo est ibi mutatio:

Item: Generatio includit essentialiter mutationem, ut vr, ergo gn̄atio nō pt esse sine mutatione.

Dependentia dicit imperfectionem. Itē q̄ non cum summa perfectione: Productū dependet à producēte, alias posset esse sine ipso, sed dependere dicit ex se imperfectionem.

Item: Aliæ mutationes sunt perfectiores, q̄ generatio. cuius signum est, q̄a cœlum ex sui perfectione habet, q̄ nō generet, & tn̄ pt mutari motu locali, & aliquibus alterationib. ergo gn̄atio arguit impfectionē in genito, ergo nō est in Deo, & maximè q̄a nō sunt ibi alię mutationes perfectiores.

11. de Tri. ca. 41. CONTRA id est Augustinus.

ITEM quæritur circa hoc Vtrum sint ibi plures productiones.

QVOD nō. Quia necessariæ essent specie distinctæ, & per consequens per se productę essent specie distinctæ. hoc est impossibile; quia tūc necessariò una esset perfectior alia.

CONTRA id est Magister in litera, ut patet.

IVXTA HOC QVAERO IN SPEciali, Vtrum sint ibi tantum due productiones intrinsece.

Scotus primo sent.dist.2.q.7.
D.Thomas prima parte summa.q.27.Artic.5.

Quæstio septima.

VLtimo quæritur circa hoc, & circa hanc distinctionem, Vtrum sint tantum duæ productiones.

QVOD nō. Philosophus 2. Physic. distinguit naturam, & intellectum, tāquam duo principia actiua, ergo sunt ibi tria principia productiua scilicet natura, intellectus, & uoluntas, & per consequens tres productiones. 2. Phy. cōtex. 49.

IN CONTRARIVM est Magister in litera, quia pluralitas est numerus personarum diuinarum. Declaratur autem ex productione.

IDEO primo respondeo ad quæstionem primā de productione, quæ est tertia in ordine; & dico, q̄ in diuinis est productio, quod sic declaro: Illud quod de sui ratione formali est principium alicuius productionis, ubicumque ponatur, erit principium talis productionis, sed memoria perfecta, & intellectus cum obiecto adæquato sibi proximo in ratione obiecti de sua ratione formali est principium productionis notitiæ genitæ, & adæquatę de ipso obiecto, ergo ubicumq; ponetur, erit ita. Sed in Deo est itellectus perfectissimus, quia formaliter infinitus, bn̄s obiectum perfectissimū, & maxime proximum in rōne obiecti, secundum diuinā essentiā in Deo. est ergo perfectissimū principium productiuū, & per cōsequens est ibi productio. Maior huius rationis est de se nota. Minor patet per Augustinū libro de Trinitate in diuersis locis. Nono de Tri. cap.VI.

INSTANTIA cōtra istam rōnem ad maiorem declarationem. Cōcedo igitur maiorem, sed contra minorē dico, q̄ minor est uera q̄n intellectus formaliter perficitur per illā notitiā productā, sine qua esset formaliter imperfectus, & hoc accidit in intellectu creato, sed intellectus infinitus, puta intellectus paternus non formaliter perficitur per notitiā genitā, sed per ingenitā, q̄ est idem realiter secum, qua formaliter intelligit.

Preterea in illo priori, in quo intellectus pater nus origine præcedit notitiā genitā, hēt notitiā ingenitā adæquatā, qua formaliter intelligit. non. n. tunc intelligit, ergo ipse intellectus paternus eum obiecto non potest esse principium productiuum alterius alicuius notitiæ.

His non obstantibus confirmo rationē factā.

Ad instantiam respondeo.

Ad primū dico, q̄ intellectus creatus habet potentiā receptiuā, quæ est potentia passiua: & ideo p̄ notitiā genitā formaliter perficitur, sed q̄ hēat potentiā passiuā, hoc est imperfectionis in esse; Intellectus creatus hēt potentiā receptiuam

Sed quòd sit principium productiuum, hoc est perfectionis, ergo non ratione potentiæ passiuæ, quæ dicit imperfectionem intellectua

ctus est principium productiuum. Ergo non obstante, quod intellectus paternus non habeat potentiam receptiuam passiuam: & per consequens quando formaliter non perficiatur per notitiam genitã; nihilominus cum obiecto eodem mõ, quo est dictũ, est principiũ productiuum, & per consequens non notitię insistentis, sed subsistentis.

Ad secũdum dico, quod notia ingenita, qua intellectus paternus formaliter perficitur, cũ nõ sit producta, nõ adequat intellectum paternum in ratione principij productiui, & per consequens non tollit sibi rationem principij productiui.

Relationes oppositæ secundi modi sunt cõpossibiles in eadẽ natura.

Item secũdo cõtra cõclusionẽ principalẽ arguo sic: Relationes oppositę secũdi modi sunt cõpossibiles in eadẽ natura; sicut patet de relationibus motiui ad mobile in uolũtate, quãdo mouet se. Sed relationes producẽtis, & producti sunt secũdi modi, sicut patet 5. Met. ergo sunt cõpossibiles in natura diuina. Et cõfirmatur, quia sicut uolũtas quodãmodo est illimitata ad uniuersaliter continere illũ actũ, quẽ formaliter in se põt recipere; ita, & multò magis diuina essẽtia ẽ illimitata ad extrema illius relationis.

5. met. cap. de Ad aliquid.

Tunc ad rationes in oppositum.

Ad primũ dico, quod maior est falsa.

possibile duplex.

Ad primã eius probationẽ dico, quod possibile est duplex; Vnũ, quod distinguitur cõtra necesse, & est idẽ quod contingens, & tali possibili nõ fuit possibile produci, quod tale põt non esse. Aliud est possibile, quod descẽdit à possibili cõi, & stat cũ necesse; & tale distinguitur contra impossibile; & hoc possibili possibile fuit uerbum produci, & possibile est Deum esse Deum.

Ad secũdam probationẽ dico, quod illud aliud, à quo hẽt esse est essentialiter idẽ secum, & non hẽt esse ab alio essentialiter distincto, & necesse esse ex se, quia non ab alio essentialiter ab eo distincto, sed non ex se precise, sicut patet.

5. de Tri. c. 14

Pręterea, dicit Augustinus, quòd pater est principium totius diuinitatis.

Ad secũdum principale dico, quod si posset intelligi in aliquo priori persona producẽs, siue persona producta, nõ tñ in illo priori intelligitur, ut nõ producta, & ut non habens esse in ipsa persona producta, & ideo est solũ ibi mutatio in intellectione, quia primò non intelligitur, postea intelligitur.

Quomodo una persona præcedat aliam.

Et si dicas, quod uerè ex natura rei persona producens pręcedit personã productã; dico, quod nõ est præcessio creationis, sed originis, quæ quid sit, inferius dicetur.

Ad tertium dico, quod in creaturis gñatio dicit mutationem, & productionem. & istę duę rõnes non necessariò se includunt. Sed mutatio dicit imperfectionem, & est mutatio forma. productio aũt dicit perfectionem, & est uia ad terminum, & tunc trãsfertur ad diuina solum rõtione productionis, dimissa mutatione, quæ dicit imperfectionem.

Ad quartũ dico, quod cum productũ non essentialiter distinguatur à producente, ideo non est ibi dependentia, quæ dicat imperfectionem.

Ad quintũ dico, quod amota à gñatione rõne mutationis, iam nullã imperfectionem dicit, sed perfectionem, quam dicit, communicationem eiusdem naturæ numero sine mutatione.

Ponuntur aũt hic aliquę rationes contra quęstiones de productione. & primo probatur, quod in diuinis nulla sit productio. secundo quod sint tres. tertio, quòd non sit nisi una. quarto, quod sint sex.

An in diuinis sit productio.

Primum sic probatur: Vera productio verè elicitur, sed nec generare, nec spirare uere dr̃, ergo nullum ipsorũ est uera productio ad intra. Maior vr̃ manifesta, minor probatur, quia sicut nihil põt elicere se, ita nõ põt elicere id, quo formaliter est suppositũ eliciens: sed pater parternitate formaliter est pater, & ut pater hẽt elicere, & paternitas est realiter, & formaliter idẽ, quod generare, ergo. &c.

Secũdum probatur sic: Nõ sunt in diuinis alię productiones nisi spirare, & generare, & hęc sunt intrinsecè. sed istę sunt idẽ, ergo &c. Minor probatur, quia sunt in eodẽ supposito omnino simplici.

Tertiũ probatur sic: Vbi est sufficiẽs principiũ productiuum, ibi põt esse productio, sed in quolibet diuino supposito sunt duo sufficientia principia productiua. ergo ĩ uniuerso sex productiones possunt esse, & si pñt, sunt, quia non differt ibi posse & esse. Minor probatur, quia in quolibet supposito est intellectus cũ obiecto pñte in rõne obiecti, & uolũtas cũ suo obiecto pñte ĩ rõne obiecti:

In æternis actus & potentia simul sũt 3. Phys. contex. 32.

Ad primũ istorũ dico, quod Deus uerè producit creaturã per se, & creationẽ passiuã per accidẽs. & tñ creationem passiuam nullo modo elicitiuè producit, cum sit idẽ, quod ipse. Ita suo modo est in proposito, quod uerè producit pater uerbũ per se, & filiationẽ in uerbo quasi per accidens, & ita non oportet, quod elicitiuè producat, sed gñret actiuè. est enim alius modus in Deo, & creaturis, ubi sua actio non est sua substantia, nec illud, per quod constituitur in esse suppositi.

Ad secũdum dico, quod sicut in creaturis intellectus cum obiecto, uel specie obiecti integrant memoriam, quæ est principium productiuum uerbi, ita suo modo in Deo intellectus diuinus cum natura diuina, q̃ est suũ proprium obiectum integrãt memoriam, quæ est principium productiuum uerbi.

Ad tertium dico, quod generare, & spirare nõ sunt idem formaliter, nec realiter, realitate relatiua.

Quod probo tripliciter primo sic, quia idem spirare est in patre, & filio, sed generare repugnat, quòd sit in filio.

Secundo quia tunc Pater per eandẽ relationẽ diceretur ad filium, & ad spiritum sanctum.

Memoria diuina est secũda quatenus est productiua prolis.

Tertio, quia quæ in aliquo signo sunt, nõ idem in nullo signo sunt idem, nisi forte alterum erit in potentia passiua ad alterum, quod dico propter gradum remissum, & intẽsum eiusdem formę, qui secundum multos fiunt idem, quod tñ in proposito esse non põt. Sed mõ sic est, quod in primo signo originis, in quo est paternitas, siue generare, nõ est ipsum spirare. nã cum pater, & filius sint unus spirator, spirare nõ põt esse prius, q̃ filiatio. sed paternitas præcedit origine filiationẽ. &c. Hinc et potes notare, quãdo ordo originis nõ est solum esse ab alio.

Ad quartam dico, quod si intellectus, & obiectum suum pręsens in ratione obiecti sint in spiritu sancto, non tamen, ut sunt ibi, sunt principium productiuum

ductiuum uerbi, sed prius origine, quàm sint ibi habent productionem, & terminum adæquatũ, & permanentium quando scilicet sunt in patre, & ita etiam est de similibus.

Nunc respõdeo ad quartam & quintã quæstionem simul de numero productionum, & dico, ꝙ sunt duę tñ scilicet gñatio, & spiratio. Hoc aũt ab aliquibus sic declaratur: Actus notionales fundantur super actus essentiales, sed actus essentiales ad intra sunt tantum duo. s. intelligere, & uelle, ergo & notionales ad extra sunt tantũ duo. s. dicere, & spirare, & istæ sunt productiones.

Hẽricus quodlib. 6. q. 1. & quolib. 2. q. 6. & in summa Artic. 54.

Modus istius opinionis, quæ est Henrici, dicitur essetalis: Obiectumpñs intellectui in rõne sufficiẽtis obiecti expræssiuè est in intellectu, & tunc tanquã suum purum actiuum producit notitiã sui ipsius simplicem, in ipsum intellectũ, tanquã purum natura'e principium passiuum: sed tunc intellectus informatus iam notitia simplici, respectu cuius erat purè passiuus, fit fęcũdus, & accipit uirtutem actiuã ad producendã notitiã declaratiuã. Sed antequã ipsam producat est iste ordo, ꝙ intellectus iã informatus uirtute simplici, non mediante illa notitia, sed ut nudus propria, & naturali sua uirtute conuertit se supra se intelligentẽ, & super actum simplicẽ intelligendi, & supra ipsum obiectũ, qđ intelligit actu: & ita in ista cõuersione est purè actus, tñ nõ poterat se cõuertere, nisi primo informaretur illa simplici notitia, ut sic haberet supra qđ cõuerteretur. Tunc igitur intellectus informatus simplici notitia producit actiuè, mediante simplici notitia, tanquã rõne agendi notitiã declaratiuã, q̃ est verbũ in ipsum intellectũ nudũ cõuersum, & de ipso, tanq̃ de materia. Sequitur Voluntas primo iformata de obiecto simplici uolitione postea ut nuda cõuertẽs se supra se volẽtẽ illa simplici uolitione, & supra ipsum actũ simplicis uolitionis, & supra obiectũ illius uolitionis, actiuè producit amorẽ adęquatũ; ita tñ, ꝙ principiũ actiuum ipsius amoris adęquati, & elicituũ, est uolũtas nuda conuersa, & illud de quo producitur quasi de materia ast ipsa uoluntas informata simplici uolitione. & ita est duplex differentia, ex parte intellectus, & ex parte uoluntatis;

Modus opinionis Henrici.

Voluntas nuda secundum Hẽricum est principium actiuum ipsius amoris adæquati.

Vna, ꝙ respectu simplicis notitiæ intellectus ẽ purè passiuus, & obiectum purè actiuum. Sed ex parte uoluntatis respectu simplicis uolitionis, uoluntas est passiua, & obiectum est quasi materiale, de quo dicitur, & producitur.

Secũda differẽtia est, qa ex parte intellectus respectu notitiæ declaratiuæ ipse intellectus informatus simplici notitia est actiuus: & ideo intellectus nudus cõuersus est passiuus; ex parte aũt uoluntatis est è cõuerso, ut pdictum est, & rõ huius diuersitatis est, qa intellectus de se est potẽtia passiua, & uoluntas de se est potẽtia actiua. Vñ ẽt notandum, ꝙ intellectus de se nõ dicitur natura, sed informatus simplici notitia est natura. & iõ principium productionis verbi est natura, nõ autẽ dicitur natura intellectus nudus, qa ut sic, est potentia passiua, ut dictum est.

Intellectus de se est potentia passiua. & uoluntas actiua secundum Henricum.

Iste modus est sedm istum Doctorẽ in çreaturis, & in diuinis, excepto qđ notitia simplex, & uolitio simplex, nõ sunt accidẽtia in Deo, excepto ꝙ ibi pp suã perfectionem notitia, declaratiua, & amor adæquatus producuntur, ut subsistentes.

Cõtra. Iste modus ponit tres articulos, quorũ unus est, ꝙ intellectus nudus cõuertitur. Alius ẽ, ꝙ cõuersio intellectus nudi est necessaria ad hoc, ꝙ ex tunc sit sufficiẽs receptiuum ipsius uerbi. Alius est, qđ intellectus informatus, notitia genita est principium actiuum ipsius uerbi.

Instantia contra Henricũ.

Contra primum articulum sic: Conuersio est actio, actiones sunt suppositorum, ergo intellectus, qñ conuertitur est alicuius suppositi, sed nõ suppositi sedi, quia cum cõuersio præcedat sedm te productionẽ uerbi, non erit suppositi sedi ante eius productionẽ, qđ est falsum ergo est suppositi primi. Tunc sic intellectus cõuersus nudus est sufficiens receptiuum ipsius verbi. & intellectus informatus simplici notitia est sufficiens productiuum. ergo producetur uerbum, & nõ habebitur sedm suppositum in diuinis, quod est absurdum.

Contra sedm sic per Augustinum: Verbum producitur à memoria, sed memoria sedm eum ibidem integratur ex gratia, & obiecto præsenti; dicit. n. ꝙ ex cognoscente, & cognito paritur notitia, quę est verbum, ergo non procedit solum ab intellectu formato simplici notitia. 9. Thri. c. ult.

Contra tertium sic: Non uideo necessitatẽ, quare debeam ponere intellectum nudum cõuersum adhoc, ut de ipso producatur uerbum; sed credo, ꝙ statim, ꝙ est memoria integrata, gignit uerbum absq; aliqua alia cõuersione. Tñ ad probatiõnẽ dico, ꝙ in Diuinis sunt duæ productiones ad intra. s. gñatio, & spiratio. cuius rõ est, qa cum productiones ipsæ ad intra sint adæquatæ suis principiis productiuis, & sint coæternæ, nõ pñt esse plures, nec pauciores, nisi, ꝙ sunt principia ipsarum. sed principia ipsarum sunt tñ duo. Qđ probo p Augustinum ubi supra, nã ex quo pricipium productiuum est memoria, & memoria integrat ex obiecto præsente in ratione obiecti, & potentia, quot igitur potẽtiæ, tot erunt principia, sed potẽtię sunt duę. s. intellectus, & uoluntas. &c.

Est igitur talis modus, ꝙ tã ĩ diuinis, q̃ in creaturis præcisè integratur ex potẽtia, & obiecto nullo addito, sed in diuinis est ita, ꝙ intelligere essentiale est idẽ esse, & est perfectio simpliciter ipsius essentiæ, & iõ est nullo mõ producta; sed cõcata, sicut ipsa essentia, & alia attributa. & iõ dr̃ notitia essẽualis, & est illa, qua Pater, & filius, & spiritus sanctus, formaliter intelligunt; & formaliter sunt Beati, & iõ ista p̃supponitur ad productionẽ uerbi, sicut & aliæ perfectiones simpliciter, & ita ẽ simpliciter de uolitione essẽtiali. Sed tñ, sicut dixi, memoria integratur ex obiecto, potentia, & ipsa est formale principium productionis uerbi, sed producẽs actiuè est ipsum suppositum primum.

Memoriã diuina est æterna. memoria nostra an sit æterna, data æternitate Animæ. ad huc lis sub Iudice est.

Sed si quęras per quid tunc constituitur inesse suppositi; Dico, ꝙ per ipsum dicere, cuius ipsa memoria est formale principium, & ita primum suppositum est memoria, ut includit dicere. & dico, ꝙ licet increaturis dicere sit actio de genere

Per quid constituatur compositum.

actionis, in diuinis tñ est de gñe relationis, & est paternitas, siue ipsa generatio actiua, & qa ipsa nõ est intellectio, iõ non hẽt obiectum, sed quia est relatio, ideo hẽt terminum. Terminus autem eius est uerbum productum, qđ quidem per summã eius perfectionem non est inhærens, sed subsistens, & non est propriè notitia, quæ est intellectio, sicut in creaturis sed est suppositum, & persona constituta in esse suppositali, per qđ correspõdet illi dicere, qđ quidem dicere nõ est de genere passionis, sed relationis, & est ipsa filiatio, & ita in ipsa productione uerbi communicatur ipsi uerbo producto eadem natura numero, quæ est in producente. ita etiam ex parte uoluntatis, & ipsa uoluntas cum obiecto est formale principium spirationis, quæ spiratio est relatio correspondẽs in quo termino producto communicatur eadem natura numero, quæ est in ipso, & secundo supposito. In hoc autem est differentia, ꝙ ipsum spirare non constituit suppositum, sicut dicere: cuius ratio est, quia non erant iam duo supposita constituta, in quibus est obiectum ipsum, & uoluntas, quæ est formale principium spirandi. & ideo ipsum spirare est elicitiuè à duobus suppositis distictis. & iõ dicitur cõis notio, qa est illorum duorum.

Omnia, quæ sunt in Deo.

Et si quæras ordinem istarum duarum productionum, dico, ꝙ omnia, quæ sunt in Deo, sunt essentialia, & notionalia absolutè, & relatiuè simul, non solum duratione, sed natura. Sed tamen origine pater præcedit filiũ, & pater & filius præcedunt spiritum S. & per cõsequens paternitas filiationem, & spiratio actiuè spirationem passiuã.

Pater origine pcedit filiũ.

Et si quæras quid est ordo originis, dico, quòd sumitur ex natura rei, & est esse ab alio.

Scotus de ordine originis in primo dist. 10. & 12. q. 2. inferius dist. 26. in 2. dist. 1. q. 1. & in quolib. q. 4.

Et sic patet quòd inter paternitatem, & filiationẽ ad spirationem actiuam, uel passiuam, non est ordo originis, quia unum non habet esse ab alio: & si dicas, quòd nec filiatio propriè habet esse à paternitate; dico, quòd filius, qui formaliter constituitur in esse filij per paternitatem, habet esse ab ipso patre; & si dicas, quod sicut paternitas est simul origine cum patre, ita spirari cum spiritu sancto, ergo sicut pater origine pręcedit spiritum sãctum, ita paternitas ipsum spirari; dico, quòd pater, & filius præcedunt origine spiritum sanctum, non ut pater, & ut filius, sed ut spirantes, & ita ipsi, ut spirantes sunt simul origine, & tamen pater, ut pater præcedit filium origine, & ita possunt patere omnia dubia similia.

Quomodo pater, & filius, præcedant spiritum sanctũ.

Sed si quæras, quomodo pater eodem dicere, quo constituitur in esse suppositi producit uerbum; dico, quòd quia in creaturis suppositum est absolutum; ideo dicere, uel agere cum sint de genere actionis nõ cõstituunt suppositũ, sed supponunt cõstitutum in deo, aut ubi est suppositum relatiuum ꝑ eundem rõnem cõstituit, & producit.

Quare dicere in deo nõ ẽst de genere actionis.

Sed si quæras, quare in Deo non est de genere actionis; dico, quòd quia non est ibi motus, nec mutatio, ideo est purus respectus non fundatus in motu, & per cõsequẽs est de gñe rỗnis.

Et si quæras, quare uerbum dicitur producere per modũ naturæ; dico, quòd ratio est, quia intellectus est potentia naturalis, & ideo approximato sibi obiecto, de necessitate naturæ sequitur actio; & ideo memoria intellectiua dicitur non contingenter, sed de necessitate naturę. uoluntas autem & si inclinatur ab obiecto, non tamen cogitur, & ideo contingenter, & liberè agit.

Sed si quæras de productione uerbi in creaturis; dico, ꝙ sicut in diuinis, ita & in creaturis memoria præcisè integratur ex obiecto & potentia nullo addito.

In creaturis memoria integratur ex obiecto, & potentia.

Sed si quæras, à quo est elicitiuè ipsum dicere; dico, ꝙ à supposito, puta Hoĩe, vel Angelo.

Formale principium ipsius dicere est memoriã fęcunda.

Et si quæras, quid est formale principium ipsius dicere; dico, quòd est memoria.

Et si quæras, quid est ipsum dicere; dico, ꝙ est de genere actionis.

Et si quæras, quid sit immediatissimus eius terminus; dico, quod est ipsum dici, quod est de genere passionis; actio. n. ex se inest passioni.

In creaturis omnis intellectio est à memoria, tãquã à principio formali.

Etsi quæras, qđ sit terminus quasi ex consequenti; dico, quòd est ipsum uerbum productum, qđ est notitia declaratiua, & est actus absolutus. s. nõ subsistens, sed inhærens de genere qualitatis. Et ita nunc dico, ꝙ in creaturis omnis intellectio est à memoria, tãquã à principio formali, & est producta per dicere, quod est de genere actionis, & ipsa est absoluta de genere qualitatis.

Et Nota etiam, quòd omnis intellectio est uerbum, & aliquando est uerbum magis perfectum, & aliquando minus perfectum. In Deo autem nulla intellectio est producta, sed ingenita; & essentialis, sicut prædictum est. & uerbum non est intellectio, sed suppositum relatiuum. Nota insuper, quòd in creaturis post uerbi productionem sequitur relatio producentis ad productum, quæ est de genere relationis, & eodem ordine naturæ sequitur ipsum dicere de genere actionis, & ipsum dici de genere passionis, & ipsum uerbum productum. Nam ipsum uerbum productum est fundamentum alterius extremi illius relationis. quod quidem extremum est simul natura cum alio extremo. & ideò dico, quòd tota ista relatio producentis ad productum sequitur ordine naturæ uerbum productum, & dicere, & dici, & talis relatio est innominata præterquam in eminentibus, & uocatur paternitas, & filiatio: in diuinis autem relatio producẽtis ad productũ est ipsum dicere, & dici, q cõstituunt supposita, & iõ nõ sequtur uerbum productũ, sicut totũ patet.

His igitur dictis, quæ ualent ad quæstiones propositas, & ad multa alia ita dicenda;

Respondeo ad argumenta in oppositum. Ad illud autem. q. 4. in ordine propositũ dico, quòd motus specie differentes nõ arguunt rationes specie differentes, nisi quando motus est formaliter idem cum termino. Exemplum: Quando dealbatio est idem, qđ albedo deducta, differentes solũ secundum perfectum, & imperfectum: & ideo albatio, & denigratio arguunt terminos specie differentes. Exemplum de aliis. Motus non est idem cum ubi, & idem motus rectus, & circularis, qui sunt specie distincti secundum philosophum terminantur

Exemplum.

Exemplum.

minátur ad idem ubi. In proposito autem est ita, quòd si productiones ipsę sunt inter se distinctæ specie, nõ tamen termini, quia cum ipsę sint relationes, ut prædictum est, nõ sunt formaliter idẽ cum natura, q̃ est formaliter idem cum termino producto, nam, sicut motus specie distincti possunt terminari ad idem, ubi numero; ita productiones istæ terminantur ad diuersos terminos, in quibus est eadem numero personalis ratio, scilicet natura; & propter hoc non differre dicuntur specie, quáuis constituentia terminos in esse suppositi sint diuersarum rationum. ratio enim specifica non sumitur à ratione suppositali, & indiuisibili, sed à natura.

Arist. parum locutus fuit de uoluntate, ut distinguitur contra intellectum. contex. 49.

Ad Aliud quæstionis ultimæ in ordine positæ dico, quòd philosophus parum fuit locutus de uoluntate, ut distinguitur cõtra intellectũ. & ideo cõmuniter pro intellectu ipse accipit totã partem intellectiuam pro ut includit uoluntatem & intellectum, & ita accipit secundo Phys. quando distinguit intellectum contra naturam.

Nunc Respondeo ad quæstionem secundam de numero personarum, & dico, quòd in diuinis sunt tantum tres personæ, quod sic probo: Vbicumque sunt tantum duę personæ productæ, & una tantum improducta; ibi sunt tantum tres personæ. sed in Diuinis est ita, ergo. Maior est manifesta. & minorem probo, & primò, quòd ibi sunt tantum duæ personæ productę. Secundo, q̃ non plures productæ. Tertiò, quòd est ibi una nõ producta. Quartò quòd non plures.

Primum Sic probo: Vbicunque sunt duo principia productiua sufficientia non impedita, ibi sunt duę productiones, & per consequens duo termini productionũ, sed in diuinis sunt duo talia principia, & etiam duæ productiones, ut totum patet ex pręcedenti quæstione. ergo &c.

Secundo sic probo: Quandocunque terminus adęquatus principio productiuo stante termino, non potest tale principium producere alium terminum, sed personæ productæ in diuinis, cùm sint formaliter infinitæ ratione essentiæ, quam includunt adęquatè, & etiam manent, cum sint ibi coęternæ, ergo. &c.

Tertiò probo sic: In Diuinis est persona producta, ut patet ex dictis, ergo & ꝑsona producẽs. Consequentia patet, quia quicquid producitur nõ à se, ab alio producitur, circulus autem in producendo esse non potest.

Quarto uero sic: Est unus Deus tantum, ergo una persona tantum non producta. Antecedens patet ex quæstione de unitate Dei. Consequentia probatur ꝑ Hilarium sermone de synodo, ubi dicit, q̃ q̃ dicit duos inascibiles cõfitetũ duos Deos.

In sermone de synodo.

Item per rationem sic: In diuinis non sunt personæ absolutæ, quia ibi esset compositio, sed sunt personæ respectiuę, ergo per relationes constitutæ, si igitur sunt plures non productæ, uel sunt cõstitutæ per relationes originis, & tunc altera erit ab altera, uel per relationes disperatas, & tunc uel habent respectum ad ante, & sic ambæ erunt productę, uel ad post, & tunc non erunt plures, sicut patet de paternitate, & spiratione actiua, quę quia sunt ad post per respectum, nõ constituunt diuersas personas, ergo. &c.

Istae probationes non uidentur efficaces; prima. n. non necessariò cogit, quia innascibilitas non dicit perfectionem absolutam, uel perfectionem simpliciter, & talibus sic non repugnat multiplicari, sicut repugnat diuinitati, quæ est perfectio infinita. Hylarius non dicit sic esse de facto, quòd qui dicit plures innascibiles, dicit plures Deos, quia non sunt plures innascibiles, sicut nec plures Dij. Tñ si aliud nõ repugnaret, possent fortè esse plures innascibiles, stante Dei unitate. &c.

Tertia autem rõ nõ uidetur sufficiens; tum quia supponit primam personam non posse constitui, nisi per relationem, tum quia nõ sufficienter probat, quòd relationes disperatæ, & diuersæ habentes habitudinẽ ad primum, non pñt constituere diuersas personas. Iõ aliter probo propositum sic:

Probatio authoris.

Id, quod de se est illimitatum ad plura, & non determinatur ad certum numerum per aliud à se, non repugnat sibi esse in infinitis, quantum est de se: si ergo innascibilitas erit illimitata ad plura supposita, cum ipsa non determinetur ad suppositum per aliud suppositum (innascibile. n. non est ab alio) sequitur, quòd de se possit esse in infinitis suppositis, & si põt esse, est, q̃a in perpetuis, maximè i eo, qd est necesse, nõ differt esse à posse. &c.

3. Phys. cõtex 32.

Ad Argumentum principale istius secundæ quæstionis dico, quòd spiratio actiua non constituit personam, non quidem quòd ipsa sit ignobilior alijs relationibus, sed quia ipsa est in suppositis iam constitutis per aliquas relationes aliquo modo priores.

Nota Hic bonam difficultatem, nam uel oportet dicere, quod ordo originis non est solum esse. ab alio, & esse à se, uel oportet dicere, quòd filiatio præcedat spirationem natura, quod est falsum, uel aliter effugere.

Nota pulcherrimam difficultatẽ.

Ad Quæstionem primo propositam dico, quòd pluralitas personarum stat cum unitate essentię, & cum simplicitate, q̃ ad ipsam requiruntur.

Duplex communitas.

Ad Quod declarandum, est sciendum, quòd duplex est communitas; Vna per identitatem eo modo, quo uniuersale cõicatur singulari. Alia in ratione quo, eo modo, quo forma cõmunicatur materiæ. Tunc dico, quòd ratio suppositi consistit in duplici incommunicabilitate opposita isti duplici communicabilitati dictæ. ratio autem naturę includit istam duplicem communicabilitatẽ dictam. Natura ergò quantum est de se, est communicabilis pluribus suppositis, quorum quodlibet sit ipsum, ut Homo, Petro, & Ioanni, & est cõmunicabilis in ratione quo, ut suppositum per ipsam sit quidditatiuè tale. Sed quod in tali communicatione ipsa natura diuidatur hoc accidit ex imperfectione naturæ. Cum ergo à Natura diuina excludatur omnis imperfectio, & exclusio nõ tollat sibi rationem naturæ, sic illa 12. incommunicabilitas patet, quòd potest cõmunicari pluribus suppositis realiter distinctis stante eius unitate, & ita quodlibet istorum suppositorum erit ipsum,

Ratio suppositi consistit in duplici incommunicabilitate.

ſum, & erit quidditatiuè tale. ſicut quilibet particularis homo eſt hoc, & eſt quidditatiuè homo. & cum indiuiſibilitas, & ſimplicitas, & neceſsitas nō tollant ſibi rationem naturæ, & de rōne ſit cōmunicabilitas, ut dictum eſt, ſicut de ratione ſuppoſiti eſt incommunicabilitas, ſequitur, quòd natura diuina ſecundum ſui indiuiſibilitatem, & ſingularitatem, & neceſsitatem poteſt communicari pluribus ſuppoſitis realiter diſtinctis.

Quō natura diuina, ſecundum ſuam ſingularitatē ſit communicabilis.

Item illud probatur, ſic: Communicabilitas in natura dicit perfectionem, & quod natura diuina ſit ſua ſingularitas, & ſit indiuiſibilis, & ſit neceſſe eſſe, accidit ex eius perfectione. Sed ſecunda perfectio non tollit primam, niſi contineat eam eminenter: ergo cum Natura diuina ſit una natura, ſtāte ſua ſingularitate, indiuiſibilitate, & neceſsitate, erit communicabilis pluribus ſuppoſitis realiter diſtinctis. Prima propoſitio probatur, quia ſunt priuatiuum. ſ. incommunicabilitas in natura diceret imperfectionem, quia iā tolleretur tota coordinatio entium. In ſuppoſito autem non dicit imperfectionem, quia non eſt ſubiectum aptum cōmunicari. Et ideo in eo incommunicabilitas non eſt propriè priuatio, ſed potius negatio. Sicut ergo, quia cæcitas dicit imperfectionem uiſus, cuius ipſa eſt priuatio, q̄ dicit iperfectionē, & hoc in ſubiecto apto nato, ſ. in occulo; ita quòd incommunicabilitas in natura dicit imperfectionē, & cōmunicabilitas in ea dicit perfectionem. Et patet, quòd talis communicabilitas apta in natura eſt in ſuppoſito realiter, & diſtincta: & ut ſic dicit perfectionem; quia ut ſic incōmunicabilitas in ea diceret imperfectionem. ergo &c. Sed quia non uidetur eſſe intelligibile, quòd eadem natura numero ſit in diuerſis ſuppoſitis realiter diſtinctis, niſi ipſa natura aliquas habeat diſtinctiones ad illas rationes, per quas ſuppoſita realiter diſtinguuntur, ideo ſine præiudicio melioris ſententiæ dico, ꝙ eſſe naturæ habet aliquam diſtinctionem contra relationes præcedentem omnem actum intellectus creati, & increati, ita ꝙ eſt ex natura rei. Hoc probo ſic: Formalis ratio eſſentiæ eſt eſſe ad ſe, & eſſe quid abſolutum, & eſſe quid communicabile, & hoc ex natora rei. Formalis ratio paternitatis eſt eſſe ad filium, non ad ſe, & eſſe per reſpectum & hoc ex natura rei. Sed ad ſe eſſe, & non ad ſe, ad aliud & non ad aliud, abſolutum, & reſpectiuum, incommunicabile, & communicabile ſunt oppoſita ex natura rei. ergo. &c.

natura diuina eſt ſua ſingularitas.

cæcitas dicit imperfectionem uiſus.

Cōmunicabilitas in eſſentia dicit perfectionem.

Modeſtia authoris.

idem dicit in prima. q. quolib.

Eſſentia & paternitas diſtinguuntur formaliter, & ex natura rei.

Item quę ſunt totaliter idem ex natura rei uno multiplicato multiplicatur & reliquum; ſed relatio multiplicatur realiter in diuinis manente unitate eſſentiæ, ergo non ſunt idem totaliter ex natura rei. &c.

Item quæ uni, & eidem ſunt totaliter idem ex natura rei, inter ſe ſunt totaliter idem ex natura rei, ſed paternitas, & filiatio inter ſe diſtinguuntur realiter, ergo non ſunt totaliter idem eidē ex natura rei ipſi eſſentiæ: ſed tamen dico, ꝙ licet habeant, ut dixi, aliquam diſtinctionē ex natura rei, quæ poteſt à te formaliter uocari diſtinctio formalis, habent tamen ſummam identitatem realē.

Quod probo multipliciter. Primo quia ſecundum Magiſtrum in litera, alterum prædicatur de altero in abſtracto prędicatione dicēte: Hoc eſt hoc, ut paternitas eſt eſſentia, & è conuerſo, ad quam prędicationem nullo modo ſufficit minor unitas, quàm realis. &c.

Vide Magiſtrū in litera.

Secundo, quia alias in perſona eſſet compoſitio, quia diuerſarum rerum compoſitio.

Tertio, quia infinitum formaliter, cuiuſmodi eſt eſſentia, neceſſariò trahit ad ſuam identitatem eſſentiæ, quod eſt ſibi compoſsibile. &c.

ITERVM DICO ob maiorem ſimplicitatē ſaluādam, ꝙ illa diſtinctio nō eſt relatio, uel aliquid poſitiuum ſecūdum quòd eſt in creaturis, ſed eſt pura negatio, ut dicatur diſtincta ex natura, id eſt nō tollitur idem ex natura rei: Et ideo dico, quòd non eſt bona conſequentia dicere: Non ſunt idē formaliter, ergo ſunt diſtincta formaliter, accipiē do diſtinctionem pro aliquo poſitiuo ſecundum quòd eſt ultimum diuidentium ens, quando diuiditur per idem, & diſtinctū. Tunc. n. dicit aliquid poſitiuum, quia cōdiuidens participat de illo, qđ diuidit, alias diuiſio eſſet nulla. Non. n. dicemus aliquid aliud nihil.

Ens quādo diuiditur ꝑ idē & diſtinctum, tunc dicit aliquid poſitiuum.

Et quòd non ſit bona conſequentia probo ſic: Qn̄ aliqua, quorum quodlibet uel alterum non conſiſtit in indiuiſibili, ſed habet gradus, & diuidit alium tertium, poteſt ſtare negatio ſupremi gradus unius condiuidentis abſque poſitione alicuius gradus alterius condiuidentis. &c. Exemplum: ſi albedo, & nigredo diuidunt totum colorem, cum quilibet ipſarum gradus poſſit negari à ſubiecto albedinis abſque poſitione alicuius gradus nigredinis, ita quòd non erit albiſſimum, & tamen in nullo eſſet nigrum.

Exemplum.

Et ſi dicas hic: Quantum ſubiectum recedit ab uno oppoſitorum, tanto appropinquat ad aliud oppoſitum, & ideo ſi recedit per illum gradum à ſuprema albedine, accedit per unum gradum ad nigredinem; dico, quòd non eſt ſic. Sed dico, ꝙ propoſitio habet ueritatem hoc mō: Quanto recedit ab uno, tanto appropinquat ad aliud, quia erit facilior tranſitus, ſicut patet. Tunc ergo formo minorem ſed modo eſt ſic, quòd idem, & diſtinctum diuidunt totum ens ſecundum Ariſt. & uterque habet gradus, eſt enim identitas formalis, & realis, & ita de diſtinctione. & identitas formalis eſt ſupremus gradus ſumptus ex natura rei, quia, quæ ſunt idem formaliter ſunt maximè idē ex natura rei. & ſi forte ſit alius gradus magis ſupremus, qui uocaretur modalis, de quo forte inferius dicetur, ſaltem ipſe non eſt infimus, ergo poteſt negari iſte gradus formalis identitatis ab aliquibus abſq; eo quòd ponatur aliquis gradus diſtinctionis, non tamē poſſet negari primus gradus, puta idētitas realis, niſi poneretur diſtinctio, quia ipſo negato nihil remaneret, & ideo ſequeretur diſtinctio ſicut negata tota albedine à ſubiecto, poneretur nigredo, ſi non erit alius medius color; ergo illa, quæ non ſunt idem realiter, ſunt diſtincta realiter; ſed illa, quæ non ſunt idem formaliter, & ſunt tamen realiter idem, neceſſariò

5. met. cōtex. 20.

Quæ ſunt idē formaliter, ſunt maxime idem ex natura rei. uide & authorem formalitatum.

Negaret iſtē gradus formalis, ab ipſis Thomiſtis.

ſunt

ſunt diſtincta formaliter.&c.

Contra dicta multæ ſunt difficultates.

SED CONTRA hæc dicta, multæ difficultates inſurgunt. & primò arguitur contra primum dictum, quod. ſ. eſſentia, & relatio in Deo ſunt idem formaliter ſic: Sicut infinitum realiter trahit ad ſuam realitatem omne ſibi compoſsibile, ita infinitam formaliter trahit ad ſuam formalitatem omne ſibi compoſsibile. ergo eſſentia, quæ eſt formaliter infinita, formaliter includit paternitatem, quæ eſt ſibi compoſsibilis.

Item ad prædicationem alterius de altero in abſtracto non ſufficit identitas realis ſine identitatẽ formali; Noo enim eſt hæc uera: Humanitas eſt animalitas, & tamẽ ſunt idem realiter, cum anima intellectina contineat unitatem ſenſitiuam. &c.

Item ralatio adueniens eſſentiæ conſtituit ſuppoſitum reale, non ſolum formale, ergo manet realiter, non ſolum formaliter.&c.

CONTRA ſecundum dictum. ſ. quòd ſunt realiter idem, arguo ſic: Pater per paternitatem eſt realiter diſtinctus à filio, & per eſſentiam eſt realiter idem filio. ergo eſſentia, & paternitas nõ ſunt realitas una.&c.

Item ſecundum te hæc eſſentia eſt realiter, hæc paternitas, & hæc filiatio, eſt realiter, hæc paternitas, ergo eſt falſa. ergo aliqua præmiſſarum, & qua ratione una, & altera.&c.

Item illa tria argumenta ſuperius poſita ad probandum inter ea diſtinctionem formalem poſſunt pari modo hic fieri ad probandum inter ea diſtinctionem realem, ita quòd ſi ualent ibi, ualebunt & hic, ſicut patet intuenti.

CONTRA ſecundum dictum, q. ſ. nõ ſit bona cõſequentia hoc modo: ſunt non idem formaliter ergo diſtincta formaliter.

Exemplum.

Arguo ſic: Per idem res diſtinguuntur, & conſtituuntur ab omni non tali. Exemplum: Homo per animam intellectiuam formaliter eſt hoc, & per eandem diſtinguitur ab omni non homine, & per illas ergò diuerſas formalitates, per quas conſtituuntur in diuerſo, ſiue in alio, & in alio eſſe formali diſtinguuntur formaliter.&c.

AD ILLVD ultimum dico, quòd unũ eſt, quod diſtinguitur negatiuè, quod unum non eſt aliud, ſicut non eſt homo non habens animam intellectiuam; ſed nõ ſequitur, quòd inter ea ſit aliqua diſtinctio poſitiua, quæ ſit aliquid aliud ab illis formalitatibus.&c.

Solutiones Scoti author non inuenit in ſcripto, iõ non poſuit.

SOLVTIONES uero ad inſtantias contra alia duo prædicta non ponuntur hic propter breuitatem; tum quia eas non inueni in ſcripto.

AD PRIMVM uero principale adductum in alia prima quæſtione dico, quòd relationes, quibus diſtinguuntur perſonæ, ſicut nõ tranſeunt formaliter in eſſentiam, ita non ſunt formaliter neceſſe eſſe; ſed ſicut ſunt una realitas cum eſſentia, ita ſunt unum neceſſe eſſe, & ideo non ſequitur quod ſint poſsibilitates, ſicut etiam paternitas ipſa formaliter non eſt infinita, nec finita, quia ratio finitatis, & infinitatis non competit formaliter ſibi, tamen realiter eſt infinita ratione ipſius eſſentiæ. Ita poſsibile eſſe, & neceſſe non competit ſibi formaliter, ſed realiter, competit ſibi neceſſe eſſe ratione eſſentiæ, ſicut etiam nec eſt perfecta, nec imperfecta formaliter, ſed realiter eſt una perfectio cum eſſentia. ſi enim formaliter eſſet perfecta, aliqua perfectio deeſſet alijs ſuppoſitis, ſi autem eſſet formaliter imperfecta; pater eſſet imperfectus.

Paternitas eſt perfecta realiter, non formaliter.

Ad ſecundum dico, quod quicquid perfectionis eſt in uno ſuppoſito eſt in alio. Sed paternitas non dicit perfectionem ſimpliciter, ſed tantum in eo, in quo eſt, & ideo nulla perfectio ſimpliciter debet eſſe alijs ſuppoſitis, & tamẽ in patre nõ eſt ſuperflua ipſa paternitas.&c.

CONTRA. Vel paternitas dicit perfectionem ex ſe, & tunc ubicunque ponatur dicit perfectionem. & ita oportebit, quòd ponatur in quolibet ſuppoſito. Vel recipit perfectionẽ ab eo, in quo ponitur. & tunc cum quodlibet ſuppoſitum ſit æquè perfectum, in quocunque ponatur recipit illam perfectionem, & ita qua ratione ponetur in uno, & in alio.&c.

DICO ERGO aliter ad argumentum, quod ex ſumma perfectione diuinæ eſſentiæ accidit; quòd ſtante ſua unitate communicetur tribus ſuppoſitis realiter diſtinctis, ſed non poſſunt eſſe realiter diſtincta, niſi aliquid ſit in uno, quod non in alio; ergo non eſt ſuperfluum, ſed neceſſarium, quòd ſint tres perſonæ, & quòd paternitas in patre ſit, & non in alijs ſuppoſitis.&c.

AD TERTIVM dico, quòd perſonæ ſunt ſimpliciter, & totaliter idem eſſe, quãtum ad eſſe reale, ſed habent aliquam diſtinctionem formalem, de qua ſupra dictum eſt ratione relationum, quas includunt ipſæ perſonæ, quæ quidem diſtinctio ſufficit ad hoc, ut ſuppoſita ſint inter ſe diſtincta, realitate relatiua, ſed ſunt idem realiter re abſoluta ratione eiuſdem eſſentiæ, quam includunt.

Quo ſuppoſita ſint inter ſe diſtincta.

Ad quartum dico, quòd id, per quod perſonæ diſtinguuntur, non eſt eſſe accidentale inhærens, ſed poteſt largo modo, & impropriè tamen dici ſibi accidentale, pro quanto eſt extra formalem rationem ipſius.&c.

DISTINCTIO III.

Circa primam partem Tertiæ Diſtinctionis, in qua Magiſter agit de cognoſcibilitate Dei

QVAERITVR VTRVM DEVS ſit naturaliter cognoſcibilis ab intellectu Viatoris.

Seraphicus Bona. 1. ſent. diſt. 3. q. 1. Art. 1.
Alexãder Alenſis 1. par. ſumma. q. 2. mẽb. 1. Art. 1.
Scotus 1. ſent. diſtin. 3. q. 1.
D. Thomas prima parte ſumma. q. 12. Art. 12.
Ricardus primo ſent. diſt. 3. q. 1. Art. 1.
Durandus primo ſent. diſt. 3. q. 1.
Franciſcus de Mayronis primo ſent. diſt. 3. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo ſent. diſt. 3. q. 1.

Quæſtio

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem tertiam, quæro primo, Vtrum Deus sit naturaliter cognoscibilis ab intellectu uiatoris.

3. de Anima contex. 30. & 39. QVOD NON, Per Arist. sic: Nihil intelligimus, sine phantasmate; nam sicut se habent sensibilia ad sensum, ita intelligibilia ad intellectũ, sed Dei non est phantasma cum nõ sit sensibilis, ergo. &c.

Item 2. Met. Intellectus noster se habet ad manifestissima in natura, sicut oculus Noctuæ ad Solem, sed ibi est impossibilitas. ergo.

Item 1. Phys. infinitum inquantum infinitum est ignotum. sed Deus inquantum Deus est infinitus, ergo. &c.

Libro primo homilia. 8. Item Gregorius super ezechielẽ: Quãtũcunq; mens mea in Dei contẽplatione profecerit nõ ad hoc, quod ipse est, sed ad id, quod sub ipso est. &c.

Contex. 2. CONTRA 6. Met. scientia, uel theologia est de Deo, sed habitus metaphisicæ: naturaliter potest acquiri, ergo. &c.

Quæstio secunda.

Scotus primo sent. distin. 3. q. 2.
Franciscus de Mayronis 1. sent. dist. 3. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 1. sent. dist. 3. q. 1.

IVXTA Hoc quæritur, Vtrum Deus sit primum cognitum naturaliter à uiatore.

2. met. cõtex. 40. QVOD SIC ex 2. Met. Sicut se habet res ad esse, ita ad cognosci, sed Deus est primum ens, ergo est primo cognitum.

1. met. in prohemio, & 2. post. in fine. CONTRA. Omnis naturalis cognitio oritur à sensu, primo metaphisicæ, & secundo posteriorum, sed Deus est à sensu remotissimus, ergo nõ est naturaliter primo cognitus.

PRIMA quæstio non quærit de si est, quia hoc supra fuit quæsitum; sed quærit, utrum intellectus uiatoris possit habere aliquem simplicem conceptum, in quo cognoscatur Deus aliquo modo quid est.

Thomas prima parte summæ. q. 12. Artic. 12. Ad hoc dicunt aliqui, quod Deus à uiatore solum cognoscitur negatiuè, sed hoc nõ ualet, quia negationes non cognoscuntur, nisi per affirmationes quarto Metaphisicæ, & secundo perihermenias in fine. Nam ideo aliquid remouetur ab aliquo, quia attribuitur sibi aliquid affirmatiuè, cui id erat sibi incompossibile. Vnde remouemus à Deo compositionem, quia attribuimus sibi simplicitatem.

ALITER dicitur, quòd Deus cognoscitur à uiatore non in se, sed in creatura, in qua relucet, hoc etiã non ualet, quia licet purè creatura cognoscatur, & tunc non cognoscitur Deus, uel ipse Deus, qui est in creatura cognoscitur & tunc in se cognoscitur per creaturas.

Vel sic: Deus cognoscitur discursiua ratione, tunc iste discursus si fit, uel est in Deo, & sic habetur propositum, uel in creatura, & sic idẽ est principium, & terminus discursus, & per consequens nihil cognoscitur. Vel saltem Deus sic scitur in creatura.

lib. 1. cap. 4. Aliter dicitur, quòd Deus cognoscitur à creatura non per se, sed quasi per accidens, quia concipitur non propria ratione deitatis, sed ratione aliqua attributali, quæ est sibi quasi accidentalis secundum Damasc. lib. 1. ubi dicit, quòd non dicunt attributa Dei naturam, sed quæ circa naturam, & in cognoscendo Deũ sapientem, & huiusmodi cognoscit eum quasi per accidens, quia per aliquam quasi accidentalem rationem.

CONTRA. Quando cognoscit Deum sapientẽ esse, cognoscit ei sapientiam inesse, quasi in secundo modo dicendi per se, ergo cognoscit quidditatem substractam, cui attribuit illam perfectionem, quasi accidentalem sufficienter secundo modo. &c.

Viator potest habere aliquem conceptum quidditatiuum de Deo. DICO ergo quinque articulos in solutione primæ quæstionis. Primo dico, quòd uiator potest habere naturaliter aliquem conceptum quidditatiuum de deo, in quo aliquo modo licet imperfectè cognoscetur ipse Deus. Nam naturaliter potest cognoscere Deum esse sapientẽ, ergo sapientiam attribuit naturæ diuinæ, ergo aliquo modo cognoscit quidditatiuè ipsam naturam diuinam.

Secundo dico, quòd non potest habere naturaliter cõceptũ huius essentię diuinę, ut hec essẽtia. cuius ratio est, quia ut sic nõ est naturale obiectũ nostri intellectus, nisi ipsius intellectus diuini, aliorum autem, ut sic est, obiectum motiuum, & beatificum.

Idem dicit Franciscus de Mayronis in primo distin. 3. q. 6. Tertiò dico, quòd potest peruenire in cognitionem multorum conceptuum propriorum Dei cuiusmodi sunt omnis conceptus in summo, ut cõcipiendo eum summè sapientem, summè bonum, & id genus alia. Inter quos tamen conceptus perfectior est conceptus infinitatis, quia infinitas nõ est quasi attributum, sed gradus intrinsecus essentiæ; sicut albedo intensa non est quasi aliquid accidentaliter additum albedini, sed est eius gradus intrinsecus. &c.

Nota, quòd summum sumptum correlatiuè ad aliud dicit respectum. sumptum uero absolute dicit mihi perfectum simpliciter, & ut sic magis explicatur infinitum.

Quarto dico, quòd tota ista cognitio naturaliter possibilis, quę potest haberi de Deo in uia, est p̃ spẽs creaturarũ, & est quasi arguitiua; & fit hoc modo: Habeo. n. speciem sapientiæ, & habeo speciem actus, & habeo speciẽ summi lapidis. Tunc compono istas tres species, & formatur unus conceptus, q̃ est summa sapientia actualis. Et tunc arguo talem esse sapientiam Dei, & sic de alijs. & hoc potest fieri per locum à minori. Nam uirtus imaginatiuà hoc facit, quando imaginatur montem aureum componendo simul speciem auri, & speciem montis, & per hoc patet, quòd cognitio naturalis possibilis haberi de Deo non est cognitio huius essentiæ sub propria rõne essentiæ. &c.

Quinto dico, quòd ex quo per species creaturæ habetur cognitio naturaliter possibilis haberi de Deo, necessario oportet, quòd cõceptus communis Deo, & creaturis sit uniuocus, & uoco conceptum uniuocum, conceptum unum tanta unitate, quæ

te,q̃ sufficit ad extrema contradictionis, & ad me diũ syllogisticum sine fallacia Aequiuocationis. Hoc autẽ probo tripliciter,primo sic: Non est naturalis cognitio,nisi sit naturaliter causata, nõ est naturaliter causata, nisi ab eo ꝙ naturaliter mouet intellectum possibilẽ non naturaliter mouet intellectum possibilem, nisi obiectum relucẽs in phantasmate cum intellectu agente: omne autem tale est quid sensibile, ergo Deus non potest naturaliter cognosci,nisi per species sensibilium;species autem sensibilis non potest ducere in cognitionem Dei, & rerum spiritualium, nisi hoc mõ. sed species sensibilis, puta lapidis causat cognitionem lapidis,& omnium suorum superiorum puta corporis, substantiæ, & entis,& istum conceptum entis,qui habetur per speciem lapidis,attribuendo sibi aliquos conceptus, siue componendo eum cum aliis conceptibus, sicut est dictum in quarto Articulo. Dico enim Deum esse talem, & ita habeo de Deo cõceptum entitatis.Sed hoc esse non posset,sicut patet,nisi conceptus entis esset uniuocus ad Deum,& lapidem,aliter.n.conceptum entis,quod causat in me species lapidis, nõ possem attribuere ipsi Deo.&c.

Deus non pt naturaliter cognosci.nisi per species sẽsibilium.

Secundo sic: Intellectus concipiendo sapientiam creatam concipit eam,unde dicit imperfectionem,& tunc remouendo imperfectionem, uidelicet limitationem,& huiusmodi, conseruando formalem rationem sapientię, attribuit eã Deo, sed hoc fieri non posset, nisi conceptus sapientiæ esset uniuocus ad sapientiam creatam, & increatam;imò oporteret,quòd totum amoueretur, & ita nihil acceptum à creaturis possemus attribuere Deo.&c.

Conceptus sapiẽtiæ est uniuocus ad sapiẽtiam creatã.& in creatam.

Tertio sic:Conceptus,quem philosophi habebant de Deo, siue de primo principio,quod erat ens,erat creatus. Sed utrum erat ens creatum uel increatum, talis conceptus non erat certus.ergo cõceptus entis erat neuter ad talem, & talem cõceptum,& per consequens erat uniuocus ad illos.

Cõceptus de deo, quẽ habebant philosophi erat creatus.

Ad argumenta. Ad primum patet ex dictis in quarto,& quinto articulo. &c.

Ad secundum dico, quod secundum Commentatorem,hoc non est impossibilitas, sed difficultas, cuius ratio est, quia natura ociosè fecisset substantias separatas,si non possent ab aliquo intellectu intelligi.Sed hoc non ualet, quia non est finis earum,ut à nobis intelligantur. Vnde si à nobis non intelligerentur, non propter hoc essent ociosè factæ.&c.

a.met.cõm.1.

Cõfutatio cõmentatoris.

Præterea non sequitur, ꝙ si non possent intelligi à nobis,quòd non possint à se ipsis intelligi.

Dicendum est ergo, quòd oculus noctuæ nõ habet, nisi uisionem intuitiuã, sicut patet. & tunc dico, quòd sicut impossibile est oculum noctuæ uidere Solem;ita impossibile est, quòd naturaliter à Viatore intuitiuè uideatur Deus.&c.

Aliter potest dici, quòd oculus noctuæ in crepusculo uidet lucem,& sicut imperfectè,ita etiam nos imperfectè intelligimus illa.

Ad tertium dico,quòd Arist.loquitur ibi de infinito possibili, & tale inquantum infinitum est ignotum, sed Deus est quid infinitum actu, ergo.&c.

Ad Gregorium dico, quòd quantumcunque mens uiatoris in Dei contemplatione profecerit nõ ad distinctam cognitionem attingere poterit, sed bene ad aliquam Dei cognitionem naturalem,non autem essentię,ut hæc essentia,sed ad cognitionem Dei,uel essentiæ sub ratione entis.Huiusmodi autem dicitur inferior;quia nõ perfecta, & distincta cognitio,sicut essentiæ, ut hæc essentia.quare &c.

Intellectus Viatoris cognoscit Deũ sub ratione entis.non aũt sub ratione talis entis.

Nunc ad secundam q.dico,quòd triplex est ordo intelligibilium;Primus originis,uel generationis.Alius est ordo perfectionis. Tertius est adæquationis, siue causalitatis pcisè. De duabus primis primitatibus loquitur Phylosophus 9. methaphisicæ. De tertia philosophus primo post. de diffinitione uniuersalis, quia primo dicit præcisionem,& adæquationem. Primo igĩt uidendum est de cognitione habituali. Quantum ad hoc dico,quòd duplex est conceptus;Vnus, qui est simpliciter simplex,qui.s. non est resolubilis in alios conceptus ulteriores,cuiusmodi est cõceptus entis,& ultimarum differentiarum. Aut est conceptus simplex; sed non simpliciter simplex, qui.s. est resolubilis in alios conceptus ulteriores cuiusmodi est conceptus diffiniti, qui est resolubilis in conceptus partium diffinitionis. & ita de alijs cõ similibus terminis.&c.

Triplex ordo intelligibilium.

9.met. cõtex. 15. primo post., contex. 19.

Duplex conceptus.

Secundo dico, ꝙ secundus est cognitio, una actualis,alia habitualis.&c.

Duplex cognitio.

Tertio dico, ꝙ cognitio actualis est duplex; Vna distincta,qua.s.cognoscitur actualiter res tota,& totaliter actualiter.Alia est confusa qua.s.nõ cognoscitur res totaliter actualiter, quia non actualiter cognoscuntur omnia quæ sunt cognoscibilia de ipsa.Exemplum:Contradictio.n.esset intelligere hominem actualiter, nisi intelligantur oĩa, quæ includuntur in eo essentialiter. Tamen non oportet,quòd intelligantur actualiter,sed habitualiter: Vnde quando omnia intelligerentur actualiter,tunc illa res diceretur cognosci distinctè,quia cognosceretur actualiter tota, & totaliter.Sed quando illa inclusa nõ intelliguntur actualiter sed habitualiter; tunc illa res dicitur cognosci confusè

Cognitio actualis duplex.

Exemplum.

Quarto dico, quòd aliud est cognoscere confusè, & distinctè, aliud est cõfusum & distinctũ, quia ibi se tenet confusio, & distinctio ex parte cognitionis,& hic ex parte rei,sicut patet.

Quid sit cognoscere confusè,& distinctè.

His præmissis dico, quòd loquendo de cognitione actuali, de qua hic agit primum cognitum naturaliter confusum naturaliter cõfusa cognitione est species specialissima, sed primum cognitum naturaliter cognitione distincta est ens:Hoc autem sic declaratur:

Primum,à quo naturaliter mouetur intellectus possibilis est obiectum representatiuum in phantasmate cum intellectu agente,& id secundum cõmunem opinionem non immediatè, & directè representat particulare, sed uniuersale.s. naturam specificam: ergo natura specifica est naturaliter

primo

primo cognita: & quia in ipsa multa includunt, quorum primum inclusorum est ens, quod est supremum, ideo si distinctè debeat illa natura cognosci, oportet, quòd incipiatur ab ente, & quòd ens habeat conceptum simpliciter simplicem, ita, quòd nihil aliud includat. ideo non potest cognosci, nisi distinctè, & ita patet, quòd primum cognitum distinctè est ens, & primo cognitum confusè est species specialissima. Sed qa magis uniuersalia sunt magis confusa, ideo dicitur primo phy. quòd confusa magis sunt nobis primum nota. Quod intelligendum est de cognitione distincta, quia tūc ab eis incipimus, sicut dictum est, & tali cognitione distinctum magis est ultimo cognitum, sicut patet. &c.

1. phy. cōt. 3. Quomodo confusa sint nobis magis nota.

Est autem hic notandum, quòd ut Scotus sentire uidetur, in statu isto nullū particulare cognoscitur nec ab intellectu, nec à sensu secundum propriam rationem. Cuius ratio est, quia si secundum propriam rationem cognosci posset, posset ab omni non illo distingui, & tamen non potest. Nam posito, quòd sit hic una albedo, quæ obiicia tur sensui tuo, & Deus sua uirtute eam annihilaret, & subito repararet non eandem numero, sed multo sibi similem, tu putabis esse eandem, & tamen non erit, sed si proprie cognouisses illam primam secundum propriam suam naturam singularem, statim certè aduertens, quòd non esset illa, hoc etiam de multis aliis appareret, quæ nec persensum, nec aliquo modo scis inter illa distinguere, & tamē uerè sunt distincta. Cognoscitur. ergo particulare & singulare pro statu isto & ab intellectum, & à sensu, non secundum propriam rationē singularitatis, sed per aggregationem multorum accidentium, uidelicet, magnitudinis figuræ, coloris, & multorum talium.

Singulare nō cognoscitur ab intellectu, & à sēsu, sub propria ratione singularitatis.

Ad primum in oppositum dico, quòd illa propositio non est uera quantum ad omnia, nisi respectu intellectus diuini, qui cognoscit res secundum gradus suæ entitatis, & ideo id, quod est primum ens, & maxime ens ab eo primo cognoscitur, & maxime cognoscitur. Sed quia nostra cognitio incipit à sensu, ideo sensibilia sunt nobis primo cognita, quę tamen non habent primo esse. est ergo uerum, quòd primum ens est primo cognoscibile de se, sed non primo cognoscitur, nisi ab intellectu perfectissimo, qui cognoscit etiā secundum omnes gradus. &c.

VTRVM DEVS SIT OBIECTVM adæquatum intellectus nostri.

Scotus primo sent. dist. 3. q. 3.
D. Thomas prima parte summa q. 85. Arti. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. distin. 3. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 3. q. 1.

Quæstio tertia.

SECVNDO quæritur utrum Deus sit obiectum primum adæquatum intellectus Viatoris. & quòd sic.

SICVT non est ens participatum, nisi sit ens per essentiam, ita non cognoscitur ens participatum, nisi prius cognito ente imparticipato. ergo Deus, qui est ens per essentiam, est primum obiectum adæquatum intellectus cuiuscumque. & cætera.

Primum in uno quoque genere est causa omnium, quę sunt in illo genere, ex secundo metaphisicę. Sed Deus est primū, & perfectissimum inter omnia cognoscibilia ergo. &c. Contex. 4.

Præterea Sicut se habet res ad esse, ita & ad cognosci, sed Deus est primum. ergo. &c. 2. met. cont. 4.

CONTRA: Primum obiectum potentiæ primitate adæquationis prædicatur de omni cognoscibili ab illa potētia, sicut uisibile de omni eo, quod uisus potest uidere, sed Deus non prædicatur de omni, quod intellectus uiatoris intelligit, ergo. & cætera.

Præterea: Nulla potentia potest appræhendere, uel intelligere aliquod obiectum sub ratione communiori, quàm sit ratio sui primi obiecti: sed intellectus intelligit sub ratione communiori, quàm sit Deus: ergo Deus non est primum obiectum intellectus.

RESPONDEO, & dico, quòd Thomas ponit, quod sicut est triplex potentia, una omnino separata à materia in essendo, & in operando; alia omnino materialis in essendo, & in operando; tertia separata à materia in operando, sed non in essendo. Prima est intellectus separatus, secunda est potentia organizata, tertia intellectus coniunctus, qui perficit materiam in essendo, sed non utitur organo in operando; Ita est triplex obiectum correspondens proportionabiliter. Nam primæ potentiæ correspondet pro obiecto primo quidditas immaterialis, secundæ particulare materiale, tertię quidditas rei materialis, quæ & si sit in materia, cognoscitur tamen non in materia singulari, quia depuratur ex irradiatione intellectus agentis. D. Thomas prima parte summæ q. 12 Ar. 4. & q. 85. Artic. 1.

CONTRA: Potentia manens eadem potentia, per nullum habitum sibi additum potest habere actum circa aliquod obiectum non conceptum sub formali ratione obiecti primi adæquati illius potentiæ, sed intellectus beatus, & non beatus est idem intellectus numero, ergo quantumcunque intellectui beato addatur habitus gloriæ, cum talis habitus non faciat eum non esse eandem potētiam, quam prius, non poterit intellectus beatus habere actum circa substantias separatas. Quod est absurdum. Minor probatur, quia obiectum primum habitus, uel continetur sub primo obiecto potentiæ, uel saltem non excedit, alias non esset habitus illius potentiæ.

Henricus autem dicit, quòd primum naturaliter obiectum intellectus, & uoluntatis est Deus. cuius ratio est, quia sicut ipsum est naturaliter simpliciter primum, ita etiam naturaliter primo mouet intellectum, & uoluntatem, & quicquid aliud mouet, in eius uirtute mouet. &c. Hēricus quolib. 15. q. 9. & quolib. 13. q. 9.

CONTRA hoc est argumentum adductum contra principale. Supponendo igitur uniuocationem

nem entis, quæ probata est in quæstione huius tertiæ distinctionis, dico, ꝙ primum obiectum adæquatum naturale intellectus, & ēt uoluntatis est ens. Tamen primo dicam ad quæ se extendit uniuocatio entis, & ad quæ nō. Secundò ostendam propositum. De primo dico, ꝙ ens non dicitur uniuocè, & in quid de ultimis differentiis, nec de passionibus entis.

PRIMVM probo dupliciter, quia si sic, ergo ultimæ illę duæ differentiæ, quæ sunt, a, &, b, non erunt primo se totis diuersæ, sed erūt differentes, quia erunt aliud unum ens, hoc est, erunt unum in ente. ex quo includunt aliud unum. s. conceptū entis, & tunc accipiam præcise illas rationes, per quas differunt, & ita erit procedere in infinitum, uel erit dare aliquas ultimas differentias, quæ ita erunt se totis ita diuersæ, quòd nihil commune includūt, & per consequens cum dicat unum conceptum, ut probatum est, non includitur in illis quidditatiuè. &c.

SECVNDO SIC: Sicut res composita componitur ex actu, & potentia, ita conceptus cōpositus ex cōceptu actuali, formali. & sicut actus nō includit potentiam: ita conceptus actualis non includit potētialē. & ita, sicut cōceptus entis, qui est potētialis, est simplr simplex; ita cōceptus simplex ultimus, ad quem stat ultima resolutio, est simpliciter simplex. & sic ens, qđ dicit qd potētiale, non prædicabitur de differentia, quæ dicit qd actuale.

4. met. cōtex. 1. & primo post. cont. 9. SECVNDVM Probo secundum phylosophum 4o. metaphysicę sic: Ens inquantum ens habet passiones, & secundum eundem, primo post: Passiones prædicātur de subiecto in secundo modo, & non in primo. ergo sicut passio non includit subiectum quidditatiuè, ita passiones entis non includunt ens quidditatiuè.

Dico, quòd licet ens non contineatur quidditatiuè in omni intelligibili, quia non in passionibus, & ultimis differentijs, ut dictum est; & per consequens ens non est commune ad omnia intelligibilia communitate prædicationis quidditatiuè, tamen est alioquo modo commune ad omnia secundum continentiam uirtualem, & ista continētia uirtualis sufficit, ut ens dicatur esse obiectum naturale primum, & adæquatum intellectus, & uoluntatis, commune ad omnia intelligibilia. & licet ad hoc sequatur, quod ratio adducta contra principale, & contra opinionem Henrici, ꝙ non

Qūo ualeat ratio ipsius Scoti contra Henricum. sit formaliter in se bona, tamen ualet contra Henricum, quia Deus nō prædicatur quidditatiuè de omni intelligibili, nec continetur essentualiter in omni, ut includitur intelligibile, sicut patet.

SED CONTRA dicta in primo articulo, & contra uniuocationem entis, quam posuit iste, aliter arguitur per phylosophū 3. metaphysicæ ubi

Contex. 10. dicit, quòd ens non est genus, quia iam eius differentia non esset per se ens. & si dicas sic esse, sequitur, quòd ens sit genus, quia de inferioribus prædicatur uniuocè secundum te; & aliquid potest esse extra rationem secundum te, & tunc illud poterit esse uera differentia.

Contex. 2. Item contra uniuocationem entis: Dicit phylosophus 4. metaphysicæ, quòd ens dicitur de omnibus entibus, sicut sanū de sanis, ergo nō logicè.

Item ibidem dicit, quòd omnia, de quibus est metaphysica, non sunt unum, sed ad unum; ergo ens, quòd est ibi subiectum, nō est uniuocum, sed analogum. &c.

Item 7. metaphysicæ: Accidentia non sunt entia, sed entis. &c. Contex. 14. & 15.

Item dicit Porphyrius: siquis omnia entia uocet æquiuocè, & non uniuocè nuncupabit. &c. Cap. de specie

His non obstantibus, ad uniuocationem adduco unam etiam rationem talem. &c. Pulcherrima rō authoris.

Quæcūq; propriè cōparant in aliquo tertio, uniuocè i illo sūt uniuocata; sed substātia, & accidēs, ens creatū, & increatum propriè cōparātur in ente, ergo &c. Maior patet ex 7. phys. & patet in exēplo. nam hæc nō est uera: albedo est magis color, quàm sanus; cuius ratio est, quia color non habet aliquam unitatem ad albedinem, & sonum, sed ad albedinem tantum. Minor patet, quia propriè substantia est magis ens, quàm accidens, & ens increatum, quàm creatum; & patet per phylosophum 7. metaphysicę, ubi dicit, quod substantia est præstantior accidente; sed non potest intelligi quòd substantia sit magis substantia, quàm accidens, quia iam accidens erit substantia, nec potest intelligi, quòd accidens sit minus accidens. &c. Contex. 26. Contex. 5.

Ad instātias adductas respōdeo: Ad primā partē primæ instātiæ dico, ꝙ ens de multis differētiis prædicatur in quid, sed solum de ultimis differentijs, & de passionibus entis nō prædicatur in quid. illud expositum est. Sed ad rōnem generis exigit, ut omnes differentiæ tam immediatæ, quàm aliæ inferiores sint extra rationem eius. &c.

Et ideo dicit Arist. ibi, ꝙ si esset genus omnes differentiæ essent per se non ens, ꝙ est inconueniens, sed non est inconueniens, imo necessarium est de illis ultimis differentiis, & de passionibus, sicut ostensum est.

Ex hoc patet solutio ad secundam partē illius instantiæ, quia ex quo non oēs differentiæ excludunt ens quidditatiuè, ipsum non pōt esse genus. Ad scđm & tertiū & quartū, & ad oēs authoritates sumptas de phylosophia, q̄ possent ad hoc adduci, dico, ꝙ naturaliter, & metaphysicè loquēdo, uerū est, ꝙ ens est analogū, pro quāto nō dicit aliquā unitatē realē extra intellectum, & ad eadē; de q̄bus dr̄; Sed tn̄ logicè est uniuocū, quia cōceptus entis uerè abstractus ab illis, & uerè unus conceptus est, scđm ꝙ p̄ dictū est, & expositū. & confirmò: Nā dicit phylosophus 7. phys. ꝙ latent equiuocationes in genere, ꝙ pro tāto dicit, qa non oē genus hēt unitatē realē ad suas spēs, imo qn̄q; generis rō sumit ab alia forma realiter, à qua sumitū rō differētię, sicut patet scđm ponētes pluralitatē formarū, & tn̄, hoc nō obstāte, illud ē uerū genus logicū, qa ab illis naturaliter, à realiter diuersis pt abstrahi unus cōceptus, patet ergo, ꝙ nō obstāte, ꝙ accidēs sit ens p attributionē ad substantiā, naturaliter loquēdo ꝙ ēt conceptus entis abstractus ab aliis est uniuocus logicaliter, & habet aliquam unitatem, sicut expositum est supra. Non Ens est uniuocū metaphysicum & logicum, non uēt physicum, ui de etiam Ioā. canonicum primo phys. q. 3. Arti. 3. Contex. 31.

eũ erat imaginandũ, ꝙ ens dictũ de Deo, & creatura haberet unitatem realẽ extra intellectũ, quia tũc tale ẽs naturaliter ꝑcederet ipsum Deum, & ita Deus non erit primum principium. &c.

Ad Porphy. dico, ꝙ Arist. quem ipse allegat ibi, nõ dicit in logica sua, ꝙ ens sit æquocũ, si uerò dicit in physica, uel in met. iam expositum est. &c.

Iam accedo ad secundũ articulum, qui est de principali proposito. & dico, ꝙ naturale obiectũ primũ adequatũ ĩtellectus, & ẽt uolũtatis est ens. Qđ probo de intellectu dupliciter & primo sic: Obiectu m habitus, non excedit obiectũ potentiæ illius habitus, quia iã nõ esset illius potentiæ, sed obiectum habitus, q est in metaphysica est ens, sicut patet 6. metaphysicæ, & habitus ille est intellectualis, ergo nihil inferius ad ens ꝑt poni obiectum adequatum intellectus, superius autem nihil est, ergo est ipsum.

6. contex. 1.

Secundo sic: Obiectum primũ adequatum potẽtiæ dẽt continere sub se quidditatiuè uel uirtualiter oẽ illud, ad qđ se extendit ipsa potẽtia, alias nõ esset adæquatũ, sed nihil est, ꝙ contineat oẽ intelligibile, nisi ens. ens. n. ut supra expositũ est, oĩa cõtinet uel quidditatiua cõtinẽtia, uel uirtuali, secundũ qđ expositum est supra. Probo ꝙ uerũ nõ sit obiectũ, quia licet uerũ sit transcẽdens, sicut ens, nõ tñ ꝑt poni primum obiectum adæquatũ, quia nõ cõtinet oĩa intelligibilia. est. n. sicut passio entis nõ cõtinẽs esse, nec ea, quæ sunt per se ens, nec quidditatiuè, nec uirtualiter, sed econuerso subiectum cõtinet passionẽ uirtualiter, licet nõ qdditatiuè. &c.

Quõ uerum non sit obiectum adequatum.

Quod autẽ sit primum obiectum adequatũ uoluntatis p hoc patet, quia quicquid intellectus ꝑt intelligere, uolũtas ꝑt uelle, cum sit libera, dum tñ illud intellectum hẽat rõnem entis. intellectus. n. de se est proportionatus uoluntati, multi tñ nõ cõcedunt, ꝙ uoluntas possit uelle quicquid potest intellectus intelligere. &c.

Contra istum articulum arguitur sic: Quia distinctæ potentiæ hñt distincta obiecta formaliter ex secundo de aĩa. Sed uolũtas, & intellectus sunt distinctæ potentiæ formaliter, & sensus, & intellectus sunt potentiæ distinctæ formaliter, & tñ sensibile non est distinctum formaliter ab ente, imo includit ipsum formaliter, tanquam suum superius.

Contex. 13. Regula Ari. est uera de actibus generi eis, & de obiectis specie distinctis, etiam numero.

Item quia tunc intellectus poterit naturaliter intelligere substãtias separatas per se, cum per se cõtineantur sub ente.

Ad primum istorũ dico, ꝙ potẽtiæ disperatæ, cuiusmodi sunt uisus, auditus & sicut sunt potẽtiæ formaliter distinctæ, ita hñt obiecta formaliter distincta, sed potẽtiæ subordinatæ eiusdẽ gñris, cuiusmodi sunt potẽtia sensitiua, cognitiua, & potẽtia intellectiua, quæ est ẽt cognitiua, sicut ipsæ sũt subordinatæ, ita oportet ꝙ habeãt obiecta subordinata, & sicut patet de sensu particulari, & sensu cõi, ergo oportet, ꝙ sensibile nõ sit distinctum ab intellectu, sed contineat sub eo. Potentiæ tñ, quæ hãt ordinẽ, nõ tñ sunt eiusdẽ generis, cuiusmodi, intellectus, & uoluntas sunt, non oportet, ꝙ hẽant obiecta formaliter distincta, ex quo habent ordinem, imo possunt habere idẽ obiectum, quia omne uolitum est præcognitum. &c.

Ad secundum dico, ꝙ, sicut dictum fuit in superioribus, intellectus pro statu isto nõ naturaliter intelligit, nisi illud, à quo naturaliter mouetur, sed non naturaliter mouetur, nisi ab obiecto, qđ relucet in phantasmate cum intellectu agente, & oẽ tale est sensibile. Et ideo quidditas rei sensibilis, est primum motiuum naturale intellectus pro statu isto; sed tñ primum obiectum adæquatum dẽt sibi assignari, in quod põt intellectus. Vnde intellectus, ut tale, est oẽ ens. Nã intellectus cõiunctus, & nõ coniunctus est idẽ intellectus numero imo oĩs intellectus cõiunctus beatus põt in omni intelligibili, & in omni ente. Sed ꝙ pro statu isto nõ possit naturaliter moueri, nisi à re sẽsibili, accidit uel ꝑ cõnexionem naturalẽ potẽtiarum inferiorum, uel superiorum, uel ꝑ peccatum primi Parentis, sicut uĩ dicere Augustinus 15. de Trinitate & hoc forte magis uĩ, quia intellectus beatus esset coniunctus eidẽ post glorificationẽ, & per cõsequens esset eadem connexio, & tamen intelligeret substãtias sensibiles. &c.

Doctrina singularis.

15. de tri. cap. ultimo.

Ad primum igitur principale dico, ꝙ sicut nõ est ens participatum, nisi sit ens p essentiã, ita non gnoscitur ens participatum, nisi sit ens ab ente p essentiã. Sed non sequitur, sicut est ens ab ente in participato, ita non nisi cognito ente imparticipato cognoscitur; & nisi cognoscatur per rationem entis per essentiã. Exemplum: Lapis nõ est ens, nisi ens per essentiam. Sit ens; nõ tñ sequitur: Lapis non est formaliter albus, uel durus, nisi ens per essentiam sit album, uel durum.

Exemplum.

Per hoc patet solutio ad argũ Hẽrici. Licet. n. Deus sit simpliciter primum ens, & ex se primũ cognoscibile, tñ à nobis nõ est naturaliter primũ cognitum, nec primũ cognoscibile. Ab intellectu uero suo, q est simplr simplex intellectus, sic est.

Solutio ad argumenta Henrici.

QVAERITVR VTRVM ALIQVA ueritas certa & sincera possit naturaliter cognosci ab intellectu Viatoris absque lucis increatæ speciali illustratione.

Scotus primo sen. dist. 3. q. 4.

D. Thomas prima parte summæ q. 44. Art. 3.

Quæstio quarta.

Vtrum Viator possit habere aliquã ueritatem sinceram, & certam, absque speciali illustratione lucis increatæ.

Et uidetur, quòd non: Quia Augustinus 9. de Trin. Quod inuenimus inuiolabilem ueritatem, ex qua dicimus qualis esse mẽs hominis sempiternis rationibus debeat.

9. de tri. ca. 8

Et ibidem: In illa ueritate, ex qua temporalia facta sunt omnia, formam conspicimus, inde conceptam ueram notitiam, tanquam uerbum apud nos habemus.

Et eodem li. cap. 7.

Et Augustinus. 12. Confess. Si ambo uidemus uerum, nec tu in me, nec ego in te. Sed ambo, q̃ supra

12. confessionum c. 2. & 3.

pra intellectum incommutabili ueritate.&c.

Cap. 1. In contrarium, ad Romanos: inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, ab intellectu constituuntur. Istæ rationes æternæ sunt, inuisibilia Dei. ergo cognoscuntur ex creaturis, igitur ante uisionem istarum habetur certa cognitio creaturarum.&c.

Quaeritur hic de cognitione ueritatis, quæ cognoscitur intellectu cōponente, & diuidēte, & non quæritur hic de cognitione ueritatis uel entitatis primæ, sed de Idea.&c.

Henricus in summa Arti. 1. q. 2. Et est una opinio Henrici, q nō: Vbi est aduertendum, q sicut est duplex exemplar, s. creatum & increatum; increatum, sicut ydea; creatum, sicut species intelligibilis impressa. Ita est duplex conformitas correspondens. Modò dicit Henricus, q per exemplar creatum, uel acquisitum in nobis, non potest haberi omnino certa, & sincera ueritas, & est fallibilitas, quòd probat sic.

Prima ratio Henrici. Obiectum illud, à quo est abstractum exēplar creatum. i. uera species superius posita, est mutabile, ergo non potest esse causa alicuius immutabilis. Sed certa notitia alicuius ueritatis, & sincera de aliquo habetur de eo sub ratione immutabilis. non igitur habetur per tale exemplar. Vnde Augustinus. 83. quæst. non est à sensibilibus expectāda ueritas sincera, quia mutabilia sunt.&c.

83. q. q. 9.

Secūda ratio. Præterea anima non regulatur, nec perficitur per aliud mutabilius ea, sed huiusmodi exemplar creatum superius positum est mutabilius anima, ergo.&c. Maior est Angu. de uera Religione.&c.

Lex omnium artium.&c.

Tertia ratio. Præterea habens talem Veritatem debet habere unde discernat uerum à nō uero, uel à uerisimili, quod non habet Viator: nam non pōt esse illud exemplar creatum, s. species. Et probo, quia, uel repræsentat se tanquàm se, & sic est intellectus uerus, uel repræsentat se tanquam obiectum, & tunc est falsus, ergo pōt errare, ut patet in somniis. Ex his concluditur, quòd non potest haberi certa ueritas aspiciendo ad exemplar creatum. Modus ponendi est iste: Dicit. n. Deus non ut cognitum habet rationem exemplaris, ad quod aspiciendo cognoscitur sincera ueritas. est ergo cognitum in generali attributo; sed est cō cognoscēdi, ut nudum exemplar, & propria rō essentiæ increatæ. Vñ dicit, q lux increata quasi recto aspectu intellectum Angelicum illustrat. & ut uisa est cō uidendi alia in ipso: Intellectum autem nostrum pro statu uiæ quasi obliquato aspectu illustrat, & ideo est ratio uidendi intellectui nostro, & non uisa.

Modus ponēdi Hērici, nobilis pictoris.

Efficacissima confutatio. Contra opinionem istam, arguo, & primo deducēdo rationes eius in oppositum. Nā & si obiectum continentiæ mutatur, non potest haberi aliqua certitudo de ipso sub rōne immutabili, imo nec in quocunq; lumine certitudo posset haberi, qa nō est certitudo, qñ obiectum alio mō cognoscere, q subiectum se habet. nō igit est certitudo, cognoscendo mutabile, ut immutabile, patet ēt, q antecedens huius rōnis est falsum, hoc. n. imponebatur Heraclito, s. q sensibilia continuè mutantur.

Contex. 22. 4. metaphysicæ. sequitur ēt si pp mutabilitatē exēplaris, quæ est in aīa nostra nō posset esse certitudo; cum quicquid ponatur in aīa subiectiuè, sit mutabile, ēt ipse actus intelligendi sequitur, q per nihil i aīa rectificabit aīa, ne erret. Similiter species creata scd̄m istā opinionem in hærens cum specie ista sola absente; Sed qñ aliquid cognoscitur, qd̄ repugnat certitudini, nō pōt certitudo haberi. Sicut. n. ex altera de contingenti ad alterā de contingenti sequitur conclusio de contingenti. Ita ex certo, & incerto concurrentibus ad aliquam cognitionem non sequitur conclusio certa.&c.

Primo priorū cap. 21.

Itē ēt patet de tertia rōne. Quia si species ipsa abstracta à re concurrat ad oēm cognitionē, & non pōt iudicare, qñ ista repræsentat se tamq̄ se, & se tanquam obiectum; igitur quantuncunq; aliud cōcurrat, non potest haberi aliqua certitudo, per quam discernat uerum à uerisimili.&c.

2. Soliloquiorum. Quòd autē ista opinio non sit opinio Augustini, sicut quidā uolūt dicere, patet per Augustinū; qui dicit: Spectamina disciplinarum quisque uerissima esse nulla rōne concedit.

De hebdomadibus. Et Boetius: Cōis animi conceptio est illa, quā quisque probat, audita ipsa.

2. met. cont. 1 Et Philosophus scd̄o metaphysicæ: Prima principia sūt oībus certa, & nota, sicut ianua in domo.

Ex istis tribus authoritatibus arguitur sic: Quicquid cōuenit oībus alicuius speciei, sequitur naturā specificā. ergo cum quis hēat de primis principijs notitiam certam; & notitia conclusionum dependeat à notitia principiorum; sequitur q cuilibet scita pōt esse certa cognitio conclusionis. Et alibi Augustinus: Absit, ut ea, quæ didicimus per sensum corporis, uera esse, & certa dubitemus. 15. de tri. c. 12

Soluuntur rationes Henrici. Nunc soluo rōnes Hērici.&c. Ad primum, cū dr̄ de mutabilitate obiecti, dico, q antecedens est falsum. Nec est opinio Augustini, sed Heracliti, qui nolebat loqui, sed mouere digitum, ut dicitur 4. metaphysicæ. Et dato, q antecedēs esset uerū; adhuc posset haberi de hoc certa cognitio scd̄m Arist. q oīa cōtingenter mouentur. & ex quo oīa cōtingēter sunt mobilia, hr̄ certa, & sincera, & immutabilis cognitio, q mutabile oīno esset mutabile. Non. n. sequitur: Obiectū est mutabile, igit qd̄ gignitur ab eo, nō est repræsentatiuū alicuius sub rōne immutabilis, qa mutabilitas in obiecto non est rō cognoscendi, sed natura ipsius obiecti, qd̄ est mutabile: Genitū igitur ab ipso repræsentat naturam per se. Iō si natura hēat aliquā immutabilē habitudinē ad aliud, id aliud per suū exēplar repræsentat, ut imutabiliter unita, & ita p duo exēplaria. 4. met. cōt. 22

Duplex mutabilitas in Anima. Ad scd̄m dico, q in aīa duplex mutabilitas pōt intelligi; una est ab affirmatione in negationē, & è cōuerso, puta à nō intellectione ad intellectionē & è cōuerso. Alia quasi à cōtrariis in cōtrariū, puta à certitudine in deceptionē, uel è cōuerso. Aīa quo ad quæcunq; obiecta est mutabilis prima mutabilitate, & p nihil formaliter i ea existēs, tollitur ab ea talis mutabilitas, sed nō est mutabilis scd̄a mutatione, nisi circa prima cōplexa, q̄ nō hn̄t euidētiā ex terminis. Circa uero illa, q̄ sunt ex terminis, euidentia mutari non pt̄ scd̄a mutabilitate. Quia ipsi termini apprehēsi sunt. cā necessaria cōformitatis, compositionis ad ipsos terminos.

igitur si aĩa est mutabilis à rectitudine ĩ errorẽ ab solutè, nõ sequitur, ꝙ ꝑ nihil à se possit rectificari, saltẽ.n. rectificari pt circa obiecta, circa q̃ nõ pt intellectus errare apprehentis terminis. &c.

Hĕricus quo lib.5.q.16. Ad tertium dico, ꝙ, cum dr: Species intelligibilis, uel exemplar non repræsentat in somnis se tanquã obiectum, est phantasma & non spẽs intelligibilis, ergo si intellectus solo phantasmate utatur, per qđ obiectum est sibi præsens, non utatur alia specie intelligibili, non vr̃, ꝙ per aliquid, in quo obiectum relucet, possit discernere uerũ à uerisimili, sed ponẽdo spẽm impressã in intellectu, nõ ualet rõ q̃a intellectus non pt uti ista pro se, ut pro obiecto, nam nõ contingit uti ista in dormiendo.

Et si dicatur, ꝙ cum phãtasma possit repræsentare obiectum, ergo saltem poterit errare intellectus, & etiam ligari ne operetur rectè, ut patet in freneticis, & dormientibus.

Dico, ꝙ tũc intellectus nõ errat, nã tunc nõ hẽt aliquẽ actũ, & sic patet rñsio ad rõnes Herici. &c.

Contra Henricum. Modo restat arguere cõtra cõclusionẽ opinionis. Hinc quæro, q̃d intelligit ꝑ ueritatem sinceram: Nam, aut intelligit ueritatem certã, & infallibilem absq; dubitatione, & deceptione; & ista pt hři ex puris naturalib. Aut intelligit de ueritate, q̃ ẽ passio entis, cũ aũt ens naturaliter possit cognosci, & passio eius. s. uerũ, & per consequens ueritas ꝑ abstractionem. Nam quæcunq; forma pt intelligi in aliquo, pt etiã intelligi ꝑ se abstractiuè. Aut intelligit ꝑ ueritatem sincerã, cõformitatem ad exemplar. & tunc quæro, aut ad exemplar creatum, & sic habeõ propositũ; aut increatum, & si ad increatũ, cũ nõ possit cognosci cõformitas, nisi cognoscat illud, ad qđ ẽ; sequr ꝙ exẽplar illud increatũ erit cognitũ, ꝙ ẽ cõtra modũ eius ponẽdi. Præterea intellectus intelligens aliq̃d confusè, illud põt cognoscere diffinitiuè inquirendo sic distinctionẽ illius ꝑ uiã diuisionis; hæc cognitio est perfectissima, & ptinet ad intellectũ simplicẽ ex tali cognitione pfectissima terminorũ pt intells pfectissime ĩtelligere principiũ & ex pricipio cõclusionẽ, & sic cõpletur notitia intellectiua. &c.

Ad rõnem dico, ꝙ pp uerba Augustini oportet concedere, ꝙ ueritates infallibiles vñr in regulis æternis. hoc autem potest accipi ly in obiectiuè. Hoc autẽ quadrupliciter uel sicut in obiecto proximo uel sicut incontinente obiectum proximũ, uel sicut in eo, uirtute cuius obiectum proximum mouet uel sicut in obiecto remoto.

Ad intellectũ primi dico, ꝙ oĩa ĩtelligibilia actu intellectus diuini hñt esse ĩelligibile, & in eis oẽs ueritates de se relucent, & tanq̃ intellectus intelligens ea, & uirtute eorũ intelligens necessarias ueritates de eis uidet in eis, sicut in obiectis istas ueritates necessarias. Ista autem inquãtum sunt obiecta secundaria intellectus diuini sunt ueritates, q̃a conformes suo exemplari, intellectui. s. diuino. & sunt lux, q̃a manifestatiuè, & sunt ibi immutabiles & necessariæ; sunt ẽt æternæ, sed scđm quid, quia æternitas est conditio scđm quid existentis, & ista nõ hñt existẽtiã, nisi scđm q̃d. Sic ergo primo possumus dicere uidere in luce æterna, hoc est in obiecto secundario intellectus diuini, quod est ueritas, uel lux externa modo exposito.

Secvndvs modus patet, q̃a intellectus diuinus cõtinet istas ueritates, q̃si liber, sicut dicit auctoritas Augustini de trin. ꝙ istę regulæ scriptæ sunt in libro lucis æternæ. i. in intellectu diuino, inquã tum cõtinet istas ueritates, & licet liber nõ uideatur, tñ vñr esse quidditates, quæ sunt scriptæ in libro illo. & posset dici intellectus nõ uidere ueritates in luce, hoc est, in libro illo, sicut in cõtinente obiectum & hoc secundum modum uel ẽt in illis ueritatibus, quæ sunt lux ęterna secundum q̃d, sicut in obiectis uidemus. & hoc secundum primũ modũ. Alter uero istorũ modorum vř esse de intellectu Augustini, ꝙ rõ quadrati corporis manet incorruptibilis & immutabilis, non autem manet talis, nisi ut ẽ obiectũ secđariũ intellectus diuini. &c. — De trini. cap. 14. & 15. — 12. de tri. ca. 14.

Sed contra istud est dubium. s. n. non uidemus istas ueritates, ut in intellectu diuino; quia non uidemus intellectum, ergo dicemur uidere in luce increata, ex hoc, ꝙ uidemus in tali luce æterna secundum q̃d quæ hẽt esse in luce increata, sicut in intellectu cognoscente. Huic rñdet secundum membrum, ꝙ ista, ut sunt obiectum secundarium intellectus diuini, non hñt esse, nisi secundum q̃d. Operatio ãt uerè realis nõ cõpetit alicui ꝑcisè enti scđm q̃d uirtute sui; sed si aliquo modu cõpetit hoc oportet esse uirtute alterius, cui cõpetit esse simpr. Istis ergo obiectis secundum Arist. non cõpetit mouere intellectum ꝑcisè, nisi in uirtute esse itellectus diuini, qđ est esse simpř; per quod ista hñt esse secundum q̃d, sic igitur in luce æterna secundum quid, sicut in ubiecto proximo uidemus, sed in luce increata, sicut in causa proxima, uirtute cuius obiectum proximum mouet. &c. — Subtilissima instantia.

Ivxta hoc posset dici, ꝙ quãtum ad tertiũ modum uidemus in luce æterna, sicut in cã proxima obiecti in se. Nã intellectus diuinus producit ista actu suo inesse intelligibili, & actu suo dat huic obiecto esse tale, & illi tale, & per cõsequẽs datur eis talis rõ obiecti, ꝑ quas rõnes primo mouẽt intellectũ ad cognitionẽ certã. Quod autem uerè possit dici, intellectum materiæ uidere in luce ęterna q̃a lux est cã obiecti; apparet per simile, quia proprië dicimur intelligere in lumine intellectus agẽtis, cum tñ id lumen nõ sit, nisi cã actiua, uel faciẽs obiectũ in actu, uel uirtute, cuius obiectũ mouet, uel utrumq;. Ista igitur duplex cãlitas intellectus diuini, quæ est uera lux increata uidelicet, q̃ producit obiecta secundaria in esse intelligibili, & est id, cuius uirtute obiecta secundaria etiã producta mouent actualiter intellectum; pt quasi integrare unum tertium membrum de causa, propter quam dicamur uerè uidere in luce æterna. — De his uide in primo dist. 35. contra Henricum.

Si autem obiicias cõtra istos duos modos integrantea tertium membrum de causa, quia tunc magis uidetur, ꝙ diceremur uidere in Deo uolente, uel in Deo, ut uoluntas, quam in Deo, ut lux est, quia uoluntas diuina est principium immediatum cuiuslibet actus ad extra. &c. — Dubitatio nobitabilis.

Respondeo ꝙ intellectus diuinus inquãtum aliquo modo prior est uoluntate diuina, producit — Responsio.

ducit ista obiecta î esse intelligibili,& ita respectu istorum uř esse merè cã naturalis, quia Deus non est cã libera respectu alicuius,nisi,q̃ psupponitur ante se aliquo mõ uolẽtẽ,seu actũ uolẽtis& sic in tellectus,ut prior actu uoluntatis producit obiecta intelligibilia, ita ut prior cã uideatur coopera ri illis intelligibilibus ad effectum eorum naturaliter,ut.s.apprehensa, & cõposita causant apprehensionis conformitatẽ ad se. Vř ergo q̃ contradictionẽ includat intellectũ aliquẽ talẽ cõpositionẽ facere,& cõpositionẽ non esse conformem in terminis,licet possibile sit istos terminos nõ cõcipere, quia licet Deus uolũtariè coagat ad hoc qđ

Nota qui intelligis.

intellectus terminos cõponat,uel nõ;Tñ, cum cõposuerit,ut illa cõpositio sit conformia terminis, hoc vř necessariò sequi rõnem terminorum, quã hñt ex intellectu Dei causante istos terminos in esse intelligibili naturaliter. Et ita apparet,qualiter nõ est necessaria specialis illustratio ad uidendum in regulis æternis. Nã August.non ponit in eis uideri, nisi uera, q̃ sunt necessaria extrema ex ui terminorũ,& in talibus ẽ maxima necessitas. s. tã cãæ proximæ q̃ remotæ respectu effectus, puta,tã intellectus diuini ad obiecta mouẽtia, q̃ illorum obiectorum ad ueritatẽ cõplexionis de eis.Si autẽ ponatur, q̃ Deus coagat influentia gñali ad effectum istũ,non tñ necessitate naturali, Dico,q̃ siue sit ibi influentia generalis,siue necessitas naturalis,patet q̃ non necessariò requiritur illustratio spãlis. Assumptum de intentione Augustini patet per ipsum 4.de Trin.ubi loquitur de his. Non

4.de Tri.c.15

nulli potuerunt aciem mentis ultra oẽm creaturã leuare in lucẽ incõicabilis ueritatis quacunque ex parte attingere, qđ Christianos multos sola fide uiuentes nondum posse derident. Igitur uult q̃ Christiani credita non uident in regulis æternis. Sed Philosophi uident in illis necessaria multa secundum Augustinum de Trin.dicentem: Nõ qua

9.de Tri.c.6.

lis sit uniuscuiusq; hois mẽs.oportet. Quasi dicat; Contingentia nõ vñr ibi,sed necessaria; igitur intelligit p regulas ęternas, q̃ non cognoscãtur illa contingentia,q̃ tantum per sensus cognoscuntur, uel per historiã creduntur,& tñ specialis illustratio magis requiritur in credendis cõtingentibus, q̃ in cognoscendis necessarijs, ubi maximè remouetur illustratio spãlis,& sufficit sola gñalis.&c.

12. de Trin. cap.14.

Contra. Quid ergo dicit Augustinus q̃ paucorum est peruenire mentis acie ad rõnes intelligibiles,& nõ nisi purę animæ ad istas pertingunt?&c.

83.q.46.

Respondeo, q̃ non debet intelligi puritas ista à uitijs,qa uult, qđ iniustus in regulis uideat æter

14. de Trini. cap.15.

nis,quid in his sentiendum. Sed debet intelligi eleuãdo intellectum ad intelligendas ueritates, ut in se relucent,nõ tñ ut relucent in phantasmate. Vbi sciendum est,q̃ res sensibilis cãt phãtasma unum confusum,& unum per accidens in uirtute phãtastica representans.s.rem scđm quãtitatem,figurã, & colorem, & alia sensibilia accidentia. Et sicut phantasma representat sãtum confusè,& p accidẽs; ita multi pcipiunt tñ ens p accidens. Veritates autẽ purę sunt pcisè tales ex propria rõne terminorũ, inquãtum illi termini abstrahũtur ab oĩbus p accidens cum eis coniunctis. Nam ista propositio. Omne totum est maius sua pte, est uera, nõ mõ,ut est totum,in lapide,uel in ligno; Sed,ut totum abstrahitur ab oĩbus, quibus cõiungit per accidens. Ideo intellectus intelligens sic,ut in ligno,uel lapide,nõ habet sincerã ueritatem, & sic dicit August.q̃ paucorum esse ĩtelligere isto mõ; quia pauci sunt tale ingenium hñtes ita subtile; Intelligens autem in tali cõceptu confuso,& per accidens à phantasmate representato,est in ualle & aere nebuloso circundatus. Qui autem intelligit ueritates pure,& ut pcisè ex ratione terminorum intelligit est in monte lato, hñs sincerum uallem & aerem nebulosum;Hoc igitur modo pt cõcedi,q̃ ueritates sincerę cognoscuntur in luce increata,tanquã in obiecto remoto cognito,quia lux increata, est primum principium entium speculabilium,& ultimus finis rerum practicarũ. Et hoc mõ sumuntur principia speculabilia,& practica. Ideo cognitio entium per talia principia nobilior est,& talis pertinet ad Theologos. Nõ obstante hoc dicit,q̃ potest haberi ueritas sincera absq; speciali illustratione.&c.

CIRCA SECVNDAM PARTEM huius Distinctionis tertiæ,in qua Magister ait de cognoscibilitate Dei per Vestigium.

QVAERITVR VTRVM IN OMNI creatura sit Vestigium Trinitatis.

Scotus primo sent.dist.3.q.5.
D.Thomas prima parte summa q.45.Arti.7.
Ricardus primo sent.distin.3.q.1.Art.1.
Durandus primo sent.distin.3.q.4.
Franciscus de Mayronis primo sent.distin.3.q.3.

Quæstio quinta.

Quaeritur tertio, utrum in creaturis sit uestigium Trinitatis.

Quod nõ, Quia uestigium ducit in cognitionem uestigiati;& ita possemus cognoscere trinitatem, quod est falsum.

Item in natura intellectuali est imago Trinitatis,non igitur uestigium,nam imago,& uestigium habent oppositas rationes repræsentandi.&c.

Item natura intellectualis,quia nobilior est,hẽt aliã rõnem representandi,quã substãtiæ inferiores,ut rõnẽ imaginis,sed circa naturã intelligibilẽ sunt multę naturæ hñtes ordinem imperfectiorẽ sicut sunt animata supra inanimata, & uiuẽta super simpliciani ergo eis erit alia ratio representandi, ita q̃ ratio uestigij nõ erit communis omnib. &c.

In oppositum est Aug.6.de Trin.qui ait:oportet ut creatorem per q̃ facta sunt, conspicientes, intelligamus trinitatem, cuius in creatura, ut dictum est,appositum uestigium.&c. 6 de Trin.ca. ultimo.

Respondeo q̃ scđm philosophum. 6. Thopic. oẽs trãsferẽtea scđm aliquẽ similitudinẽ trãferũt. 6.Thopic.c.a

Primo uidendũ est,quid est uestigium in creaturis,scđo in quo cõsistit,prout trãsferẽ ad diuina

Tertio utrum in qualibet creatura sit uestigium. De primo dicitur, quòd uestigium est impressio derelicta à pede animalis ex eius transitu. Si aliquid sibi cedens, repræsentans

id, cuius est non perfectè, sed arguitiue, & non secundum propriam rationem indiuidui, sicut imago, sed magis secundum rationem speciei, Exemplum: Si uideo in puluere uestigiũ pedis equi, arguo ibi fuisse equum, sed non hunc, uel illum, sed absolutè esse aliquem equum, & hoc etiam posset fallere, q a potuisset esse pes separatus à toto. &c.

Hẽricus quolib. 9. q. 1. & 2.

De secundo dicitur, quòd quęlibet creatura refertur ad Deum, secundum triplicem respectum, ut exemplatum ad causam exemplarem, & ut productũ ad cãm productiuã, & ut ordinatũ ad cãm finalem; & isti tres respectus sunt partes uestigij.

6. de Tri. capitulo ultimo.

Aliter tamen uidetur dicendum secundum Augustinum. 6. de Trin. Nam ipse uult, ꝙ partes uestigij sint unitæ species, & ordo, quorum duo prima sunt absoluta, secundum quod patet. &c.

De tertio dicitur, ꝙ quælibet creatura hẽt propriam unitatem, per quã distinguitur ab omni nõ tali, & habet propriam speciem, per quam imitatur propriam ideam, & habet proprium ordinẽ, per quẽ tenet certum gradum in entibus; & ideo in qualibet creatura est uestigium.

Ad argumentum in oppositum dico, ꝙ ex quo arguitiue, & imperfectè uestigium ducit in cognitionem eius, cuius est uestigium, non sequitur, ꝙ per tale uestigium creatum possit cognosci Trinitas personarum distinctarum. &c.

Ad secundum dico, ꝙ licet essentia creata, in quantum est tale exemplar, creata est, secundum determinatum exemplar. Ideo quęlibet representat Deum sub ratione uestigij: natura aũt intellectualis, in quãtum habet in se essentiam unam, & operationes multas, inter quas est ordo originis, repræsentat Trinitatem ratione omnium istorum occurrentium in tali natura, in quantum natura intellectualis non eodẽ modo est uestigium, & imago, ut patebit inferius. &c.

In quæstione de imagine.

Ad ultimum dico, ꝙ in essentijs creaturarum est alia ratio repræsentãdi uidelicet ratio uestigij, sed quia in aliqua materia cõcurrunt multa repræsentantia unitatem, & Trinitatem; ideo talis natura habet rationem imaginis, sicut natura intellectualis. Talis autem concursus nõ est in aliqua natura inferiori natura intellectuali, & ideo omnes aliæ naturæ inferiores habent rationem uestigij præcisè. &c.

CIRCA TERTIAM PARTEM DIstinctionis, in qua Magister agit de imagine. Quæritur primo de Memoria.

VTRVM IN PARTE INTELLEctiua propriè sumpta sit memoria propriè, idest, intellectus habens speciem intelligibilem priorem naturaliter actu intelligendi.

Scotus primo sent. dist. 3. q. 6.

D. Thomas 1. par. summa. q. 79. Art. 6.

Quæstio sexta.

QVARTO quæritur, Vtrum necessariò secundum naturã aliqua species impressa in intellectu possibili præcedat omnem intellectionem.

QVOD non. Species non ponitur, nisi propter præsentiam obiecti, sed prius natura est obiectũ præsens intellectui, quã sint species impressæ. ergo frustra ponitur. maior probaẽ, q a nõ causatur, nec imprimitur, nisi obiecto præsente & confirmatur, nam id obiectum, quod est in phantasmate, cum intellectu agente potest causare, & imprimere speciẽ in intellectu possibili, secundum te, ita potest causare simplicem naturalis, ergo frustra imprimeretur. &c.

Item quia tunc sequeretur, quod intellectus possibilis non immediatè moueretur ab intelligibili ad intelligendum, sed primo pateretur ab eo quadam passione reali recipiendo. s. illam realem speciem impressiuè; hoc autem est inconueniens. &c.

CONTRA. Intellectus possibilis quandoq; est in potentia essentiali ad intelligendum, quandoque in potentia actuali. &c. Sed non fit de potentia essentiali in potentia accidẽtali, nisi per aliquã eius realem mutationem, sicut patet in omnibus similibus. Talis autem realis mutatio non est, nisi impressio speciei, ergo.

Hẽricus quolib. 4. q. 79. & 21. & quolib. 5. q. 14.

RESPONDEO. Hẽricus negat omnem speciem impressam in intellectu possibili, propter rationes factas in principali, & ponit solum expressam ita ꝙ obiectum, quod relucet in phantasmate illuminatum ab intellectu agẽte est impressiuè in ipsa potentia fantastica & expressiue in intellectu possibili, nisi actus intellectus, & habitus. &c.

CONTRA. Idem nõ potest repræsentare diuersis modis diuersa, sed phantasma, ut est phantasia representat singulare, ergo non uniuersale, ergo uniuersale non posset intelligi, si non ponitur species intelligibilis impressa in intellectu possibili. &c.

RESPONDEO. Idem potest simul repræsentare diuersa sub diuerso lumine. Vnde phantasma representat particulare in lumine phantastico, & uniuersale in lumine intellectus agentis. & confirmatur, quia secundum te anima separata per eãdem speciem intelligit uniuersale, & singulare, & ꝙ plus est non alio, & alio lumine. Non ergo uidetur cogere hæc instantia contra Henricum.

Author arguit contra Henricum.

ARGVO ergo aliter contra eum, primo sic: Intellectus agens est actiuus, & nõ receptiuus, eius autẽ actio est realis, ergo terminus eius actionis est realis; Talis autem terminus nõ põt esse intellectio, quia obiectum, ut obiectum naturali ordine præcedit intellectionẽ; obiectum autẽ, ut obiectũ, est uniuersale, & obiectum nõ fit uniuersale, nisi ab intellectu agẽte, ergo primus, & immediatus terminus actionis intellectus agentis est uniuersale, siue uniuersalitas, & ipsa non est intellectio, sed conditio obiecti se tenens ex parte obiecti, sed iste realis terminus actionis intellectus agentis non est in ipso agente, quia ipse non est receptiuus, ut dictum est, nec est in phantasia; tum quia non ponitur, & nihil imprimit intellectus agens in ipso phantasmate positiuum, tum quia ad plura non extenditur agens actiuè quàm patiens siue possibile passiuè. & oĩs actio actiua ab agente reci-

Vide q̃'o dẽtur species intelligibiles secundum authorem.

te reci-

te recipitur passiue. Impossibile est ergo uniuersale, quod est primus actionis terminus intellectus agentis, recipiatur in intellectu possibili impressiuè ante omnem intellectionem; & hoc non est aliud, nisi species intelligibilis impressa in intellectu possibili representatiuè est primo & per se uniuersale.&c.

CONFIRMATVR, quia prima operatio intellectus agentis secundum omnes, est facere actu intelligibile, quod est potentia intelligibile.& hoc secūdum omnes, ut dictum est. Terminus eius actionis non est, nisi in intellectu possibili, Nā sicut ipse est, quo est omnia facere, ita iste est, quo est oīa fieri. esse autem actu intelligibile se tenet ex parte obiecti, non tamen ex parte actus, ergo.&c.

3. de Anima contex.18.

Item intellectus possibilis prout distinguitur à parte sensitiua, dicitur obiectum præsens habere in ratione obiecti, sed non habet, nisi esset species intelligibilis impressa in ipso, quæ est representatiua obiecti, ergo.&c.

DICO igitur propter istas rationes, quarum una sumitur ex parte agentis, alia ex parte possibilis, quod est dare speciem intelligibilem impressam in intellectu possibili præcedente ordine naturæ omnem intellectionem, in qua quidem specie relucet obiectum, ut præsens in specie obiecti, & accipit ibi esse cognitum.&c.

AD PRIMVM principale dico, quòd, ut patet ex dictis, ordo naturalis requirit, quòd primus & immediatus terminus actionis intellectus agentis nō sit intellectio, sed illa species, quæ representatiuè est naturalis, & representat obiectum, ut actu intelligibile.&c.

Et per idem patet respōsio ad secundum. Nam ordo naturalis requirit, quod primo moueatur intellectus possibilis ad impressionem speciei intelligibilis, quàm ad intellectionem, bene tamē immediatè mouetur ab intellectu representatiuo speciem ad intelligendum, sed primo ad impressionē speciei, ut dictum est.

QVAERO VTRVM PARS INTELlectiua propriè sumpta, uel aliquid eius, sit causa totalis gignens notitiam actualem, uel ratio gignendi.

Scotus primo sent. distin. 3. q. 7.
D. Thomas prima parte summæ. q. 85. Art. 2.

Quæstio septima.

QVINTO quæritur, Vtrum intellectus possibilis respectu notitiæ genitæ sit purè passiuus.

QVOD sic per Arist. tertio de anima, qui ait: Intellectus agens est quo est omnia facere, & possibilis quo est omnia fieri. sicut ergo intellectus agēs respectu intellectionis est purè actiuus, ita intellectus possibilis est purè passiuus.&c.

3. de Anima contex.18.

CONTRA. Quādoq; intellectus possibilis est in potentia essentiali ad intelligendum, quandoq; in potentia accidentali: sed ista distinctio non potest propriè accipi in aliquo purè passiuo, ergo.&c.

DICITVR ab aliquibus, quòd ipse est purè actiuus, ideo intelligere est actus merè uitalis; ergo est à principio uitali, & per consequens non ab obiecto, sed à potentia.&c.

Item forma quanto est perfectior, tanto est actualior: Cum ergo intellectus sit forma perfecta inter alias inferiores, ergo est purè actiuus.

Item tertio de anima: Intellectio est actio immanens, ergo non ab obiecto effectiuè, quia iā esset transitus extra agentem, cum subiectiuè sit in intellectu possibili.&c.

Item intellectio est actio, quæ distinguitur cōtra passionem, sed talis actio est in agente, & est eius perfectio tertio physicorum, & secundo ethic. & 9. metaphisicæ. ergo cum intellectus possibilis perficiatur per ipsum ab ipso est actiuè: hæc dicitur esse intentio Augustini quarto de trin. cap. 5. & super Gen. 28.&c.

CONTRA per Aug. 9. de trin. qui ait: Ab utroq; id est à cognoscente, & cognito ponitur notitia, & secundo de trin. Ex uisibili, & uidente gignitur uisio, & 15. de trin. ab ea re, quam scimus, uerbū est, ergo aliquam actiuitatem tribuit obiectum.&c.

9. de trin. cap. ulti. & 30. de paruis, & 2. de trin. cap. 2. uel 5. & 15. de tri. cap. 10. & 24.

Item ratione sic: Ex efficiente, & materia sufficit dispositis, & approximatis & non impeditis necessariò si sit efficiens, naturale, uel pōt sequi, si sit uoluntarium. Ex eis enim dependet effectus essentialiter, sed intellectus possibilis est sufficiens materia successiua intellectionis, ergo si ipse idem respectu eiusdem intellectionis sit sufficiens, & purè actiuum sequitur intellectio omni alio circumscripto, & ita erit, intellectio sine obiecto, quod est impossibile.&c.

ALII dicunt aliud extremum, quòd scilicet est purè passiuus: ratio quia ipse est susceptiuus, sicut materia, intellectionis. si igitur esset effectiuus eiusdem, tunc coinciderent materia, & efficiens in idē numero, quod est contra Ar. 2. physicorum ubi dicit, quòd non coincidunt.&c.

Auer. 3. de Anima comm. 17. & 18. & Goifredum quol. 7 q. 7. 2. physi. contex. 70.

Item tunc sequeretur, quòd idem respectu eiusdem esset actiuum, & passiuum, quod est cōtra primum principium.&c.

Item sequeretur, quòd extrema resolutionis realis scilicet producentia, & producti essent in eodē fundamento, quod uidetur impossibile.

Hinc dicunt, q, cum intellectus agens sit idem, quòd intellectus possibilis realiter nihil agit, uel causat in intellectu possibili, sed solum facit, quòd obiectum in phantasmate relucens sit actu intelligibile potens mouere ipsum intellectum possibilem ad intelligendum. Intellectio autem, & uolitio, ut dicunt, causantur, precisè ab obiecto intellectiuo, scilicet ab obiecto, quod relucet in phantasmate actu phantasiatum, & illustratum ab agente, & uolitio ab obiecto actu intellectiuo.&c.

CONTRA, Anima sensitiua est realiter idem, qd intellectiua. ergo qua ratione secundum istos intellectus agens non potest aliquid causare, & agere in intellectu possibili, non potest esse in anima sensitiua, uel ergo intellectus agens aliquid causat

Anima sensitiua, & intellectiua, sūt realiter idem.

 positiuè

positiuè in phantasmate, quod est contra eos, uel aliquid ibidem remouet, puta materiales conditiones & ad genera alia, & tunc idē sequitur, quia agendo remouet, uel nihil facit, & tunc purè phātasma causabit intellectionem, quod est falsum, tamen quis effectus esset nobilior sua causa; tamen quia ignobilius ageret in illud, quod est nobilius. &c.

Item actus discursiuus, compositiuus, & diminutiuus, sicut potet similiter nec actus reflexiuus, similiter nec relatio rationis similiter, nec logicales intentiones, & tamen omnes isti actus sunt intellectiones. &c.

Item actus mentalis. &c.

Hēricus quo lib. 5. q. 14. ALITER dicit Henricus, quòd respectu impressionis speciei nec est actiuus, nec passiuus, quia nō est dare speciem impressam, ut dicit. Respectu autem simplicis notitiæ est purè passiuus, quia non est dare speciem impressam, quia illa tamen causatur ab obiecto, quod relucet in phantasmate, quòd idem expressiuum est in intellectu. Respectu autē ulterioris notitiæ, quæ est uerbum, est actiuus, mediante ipsa simplici notitia, quæ primo informatur.

CONTRA hoc, licet superioris in alia quæstione sit argutum contra istam opinionem, quæ non ponit speciem impressam, tamen iterum quātum spectat ad præsens arguitur contra eam sic:

PRIMA notitia, quæ dicitur simplex, est confusa & imperfecta respectu secundæ secundum eū, & potest esse eiusdem speciei cum illa, quia potest esse de eodem obiecto, & sic principium formale causandi effectiuum non potest esse imperfectius ipso effectu eiusdem speciei causato. ergo intellectus informatus simplici notitia non potest per eam fieri actiuus ad causandum secundum, si respectu personæ erat purè passiuus. &c.

ALITER dicunt Thomistæ, & Egidius, quòd ipsum obiectum in memoria si est per se primis, uel species obiecti in memoria, causat aliam speciem intellectiuam & ista species secunda est notitia genita, prima uerò non. & in hoc differunt à potentia secunda, quæ ponit, quod nihil primo imprimitur in intellectu absoluto quàm notitia, & in hoc conueniunt cum Henrico, sed ponit, quod respectu omnis notitiæ tam primæ, quàm secundæ est purè passiuus, & omnes causantur ab obiecto, & in hoc differunt ab Hērico: sed isti ponunt, quòd bene respectu omnis notitiæ intellectus est purè passiuus, tamen quando obiectum nō est per se ipsum præsens, prima impressio speciei in memoria non est intellectus, sed secunda intelligentia.

D. Thomę & Egidii, differētia ab Hērico. AD OPPOSITVM. De actu discursiuo, & uitali, & reflexiuo, & huiusmodi sicut contra secundam opinionem; Dico quòd intellectio non est praecisè ab obiecto, uel specie obiecti, & propter rationes factas contra talem opinionem, & etiam quia iam in mente, ubi mens est, non saluatur ratio imaginis, quia nihil ipsius mentis haberet rationem parentis, causa intellectionis. Dico etiam, quod non est totaliter à potentia, & propter rationem factas contra primam opinionem, & propter duas alias.

Primo, quia intellectio non esset similitudo obiecti sed potentiæ, ex quo non causaretur, nisi à potentia: hoc autem est inconueniens, quia intellectus est de obiecto, non de potentia, obiectum enim intelligitur.

Secundo quia oporteret, quòd potentia haberet uirtutem actiuam, & infinitam non successiuè potest intelligere infinita intelligibilia specie differentia: sed ex eo, quòd actu intelligit, non acquirit sibi uirtutem, sed oportet, quòd habeat uirtutem, ut possit intelligere, ergo oportet, quòd præhabeat tantam uirtutem posse intelligere infinita, sed per aliam, & aliā uirtutem intelligit aliud, & aliud intelligibile specie diuersum, sicut per eandem plura eiusdem speciei, ergo cum duæ uirtutes fiant plus, quàm una, infinitæ uirtutes extensiuè essent infinitæ intensiuè. & si dicas, quòd ignis potest successiuè comburere infinita cōbustibilia, & tamen non est infinitæ uirtutis; dico, quòd non è simile, quia omnia combustibilia sunt eiusdem speciei ratione combustientis, & ideo totum facit per eandem uirtutem. Intelligibilia autem non. Quia intellectus intelligit unum, ut specie distinctum ab alio. &c. Omnia combustibilia sūe eiusdem speciei rōne cōbustientis.

Dico ergo, quòd tam potentia, quàm obiectum, siue species sunt quælibet per se causæ partiales, & ambæ simul integrant unam causam totalem. Hoc confirmatur per August. 9. de trin. sicut supra allegatum est. &c. 9. de trin. cap. ultimo.

Sed sciendum, quod plures esse in genere efficientis concurrentes ad eundem effectum quandoq; concurrunt ut plures ad trahendum pondus, quandoque subordinatæ ita tamen, quòd inferior accipit uirtutem à superiori sicut causa in creatura ab increata, quandoque sunt essentialiter ordinatæ ita tamen quòd una non recipit uirtutem ab alia, licet una sit præstantior alia, sicut est de patre, & matre ad generationem prolis secundum illos, qui ponunt, quòd mater habet ibi uirtutem actiuam, primo modo, istæ non conueniunt, quia, sicut ibi posset superueniens fortior, qui solus traheret, quātum duo trahebant, ita posset unus intellectus uirtuosior, qui solus sine obiecto causaret intellectiunē, quod tamen est impossibile, nec cōueniunt secundo modo.

QVAERO DE COMPARATIONE istarum duarum causarum partialium, quæ causant notitiam genitam.

VTRVM PRINCIPALIOR CAVSA notitiæ genitæ sit obiectum in se, uel in specie præsens, uel ipsa pars Intellectiua Anima.

Scotus primo sent. distin. 3. q. 8.

Quæstio octaua.

SED tūc quæritur, quæ istarum sit principalior. Videtur primo, obiectum ipsum mouet nō mo rum tertio de Anima, sed intellectus ad intellectionem non mouet nisi motus, quia primo mouetur 3. de Anima contex. 54.

uetur à ſpecie impreſſa ab obiecto; ſecundo quia effectus ſcilicet intellectio magis aſſimilatĕ obiecto, quàm potentiæ.

Contra. Quia cauſa actualior reſpectu eiuſdē effectus eſt principalior, quàm cauſa minus actualis. Sed potentia intellectiua eſt huiuſmodi, maxi mè cum obiectum habet eſſe diminutum.

Item obiectum coagit potentiæ, & nō ecōuerſò quia poſſumus intelligere cum uolumus per Ariſt. quod nō eſſet, ſi obiectum eſſet principalis cauſa.

Item obiectum eſt determinatum ad intellectionem hanc tantum. i. ad ſolam intellectionem de ſe. Sed potentia eſt determinata ad intellectionem, & ideo cauſa uniuerſalior, & indeterminatior ea uniuerſalitate, & indeterminatione, quę dicit perfectionem ſicut patet, & ideo ſequitur, ꝙ eſt principalior. ergo propter iſtas tres rationes maxime propter ultimam concedo hanc concluſionem. &c.

Ad Solvtiones rationum. Ad primum primæ opinionis, dico licet non uiuum non poſſit eſſe cauſa totalis effectus uitalis, poteſt tamen eſſe cauſa partialis, ſicut patet de ſole in generatione hominis. &c.

Ad ſecundum dico, ꝙ quia eſt infinitum perfectum, ideo non repugnat ſibi, quòd non ſit totaliter actiuum; ſed ſufficit ſibi, quòd habeat aliquā actiuitatem. &c.

Ad tertium dico, quòd ſatis eſt, immanens, ex quo non tranſit extra ſuppoſitum agentis, nec extra ſuam cauſam totalem, & licet trāſeat extra cauſam partialem minus principalem, manet autem in ſua cauſa partiali principali, & hoc ſufficit ad actionem propriè dictam; & per hoc patet ſolutio ad quartum.

Ad illud Auguſtini dico, quòd non fuit ſuæ intentionis illud, ſed iſtud, ſicut patet in locis præallegatis.

Ad Primvm ſecundæ quæſtionis dico, quòd uerum eſt de materia propria dicta, quæ eſt purè potentia, ſed non eſt uerum de ſubiecto formæ accidentalis, quæ eſt materia, ſecundum quid, dicit enim unum actum in ſe, & ideo ſibi non repugnat cauſa efficiens. &c.

Ad ſecundum dico, quòd idem reſpectu eiuſdem non poteſt eſſe actiuum, & paſſiuum eodem modo, ut puta, quòd ſit formaliter tale actu, & potentia. Sed poteſt eſſe uirtualiter tale in actu, & formaliter tale in potentia, & hoc quādo eſt agēs æquiuocum. eſt autem ab agente æquiuoco omnis motus, qui eſt ad formam non actiuam. Nam formale principium agendi eſt forma actiua ſemper, aliàs non eſſet principium agendi, ergo motus, qui eſt ad formam non actiuam, eſt ad formā diſſimilem à principio agendi, & per conſequens actiuo æquiuoco. Tunc dico, quòd in agentibus æquiuocis poteſt quandoq; fallere, licet non ſemper fallat, ſicut etiam quandoque poteſt eſſe motus ab agente æquiuoco, & tamen ad formam actiuam, ſufficit autem ad rationem æquiuoci, ꝙ formalis terminus motus ſit alterius rōnis à formali principio agēdi. Exemplum de propoſito ſecūdum illos, qui ponunt ſubſtantiam cauſare actiue in ſe proprium accidens in illo priori, in quo ſubiectum præcedit accidens proprium, eſt uirtualiter tale in actu, & formaliter tale in potentia reſpectu eiuſdem. &c.

Formale principium agēdi eſt forma actiua ſemper.

Exemplum.

Ad tertium dico, quòd aliquæ relationes ſunt incōpoſſibiles in eadem natura, & in eodem ſuppoſito, ſicut relationes cauſæ ad cauſatum. Cuius ratio eſt, quia tam idem eſſentialiter dependeret à ſe, cum cauſatum eſſentialiter dependeat à cauſante. Aliquæ ſunt impoſſibiles in eodem ſuppoſito & non in eodem natura, quando natura illa eſt cōmunicabilis pluribus ſuppoſitis ſine diuiſione, cuius eſt natura diuina, & illę ſunt relationes motus ad motum. Cuius ratio eſt, quia ſicut natura diuina ex ſe eſt illimitata ad illius relationis extrema, ita quoddamodo ſuppoſitum aliquod, uel natura pōt illimitari ad extrema relationis iſtius, & ita eſt in propoſito, quòd intellectus, & uoluntas de ſe ſunt illimitati ad poſſe, intelligere, & uelle uirtualiter informari talibus actibus. &c.

Aliquæ relationes ſūt incompoſſibiles in eadem natura.

Ad primum principale dico, quòd anima ratione intellectus agentis eſt actiua omnis intellectionis, & ratione intellectus poſſibilis eſt receptiua omnis intellectionis; & intelligas de illa intellectione, quæ eſt de obiecto naturaliter mouente potentiam, aliàs intellectus agens nō eſſet actiuus reſpectu illius, tamen dico, quòd actiuitas intellectus agentis non eſt immediate ad intelligendum, ſed ad illuminandum, quæ tamen illuminatio eſt neceſſariò præuia intellectioni naturali; & ideo oportet, quòd actiuitas intellectionis immediatè ſit ab obiecto, & potentia immediatè, ſicut prædictum eſt. &c.

Q̄ō Anima eſt actiua, & receptiua.

Intellectio autem animæ ſuiipſius, benè eſſet totaliter ab eo, quia ipſa eſſet intelligens, & intellecta: ſed tamen ſecundum Scotum non poteſt haberi in uia, ſed ſolum arguitiuè per ſpecies aliorum ſenſibilium; cuius ratio eſt, quia ſolum ſpecies ſenſibilium ſunt in phantaſmate & illuminantur ab agente.

Oppoſitio Scoti.

Tvnc ad primum primæ quæſtionis dico, ꝙ mouens motum non eſt minus principalis cauſa, quàm mouens nō motum, niſi ita ſit mouens motum, quòd recipiat uirtutem mouendi per illum motum, quo ipſe mouetur, ſed modo ita eſt, quòd per impreſſionem ſpeciei nullam uirtutem intelligendi in ſe recipit intellectus, ſed oportet imprimi ſpeciem ad hoc, ut ſit ſimul ipſa, & intellectus, ut duæ cauſæ partiales integrantes unā cauſam totalem. Vnde dico, quòd tam intellectus agens reſpectu impreſſionis ſpeciei eſt principalior cauſa, quàm phantaſma cum qua integrat unam cauſam totalem, & tam intellectus poſſibilis reſpectu intellectionis eſt principalior cauſa, q̄ obiectum, uel ſpecies. &c.

Ad ſecundum dico, quòd cauſa, quæ magis aſſimilat effectum, cui eſt aſſimilandum, ipſa eſt principalior, & non neceſſariò illa, cui effectus magis aſſimilatur. Exemplum: Effectus ſimilis cauſatus à Deo, & à cauſa ſecunda magis aſſimilatur

Exemplum.

cauſę,

causæ secundæ, & tamen Deus est principalior causa. Vnde causa minus principalis non magis assimilat sibi effectus actiuè, sed bene magis sibi assimilatur.&c.

Assimilatio a quo fiat. Sed actiuè à causa principaliori fit magis talis assimilatio. certum est enim quod species intelligibilis magis assimilatur Phantasmati, quàm agenti. & tamen intellectus agens est principalior causa, alias minus nobile ageret in magis nobile, tanquam principale agens.&c.

VLTIMO CIRCA ISTAM PARtem Distinctionis, Quæro utrum in mente sit distinctè Imago trinitatis.

Seraphycus Bona.primo sent.distin.3.q.3.
Alexāder Alēsis 1.par.summæ.q.61.mēb.3.Art.1.
Scotus primo sent.dist.3.q.9.
D.Thomas prima parte summæ.q.93.Art.5.& 6.
Ricardus primo sent.dist.3.q.1.Art.2.
Durandus circa secundam partem 3.Distinct.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent.dist.3.q.4.
Ioannes Bacconitanus primo sent.dist.3.q.3.

Quæstio nona.

QVAERITVR ultimo circa istam tertiā distinctionem; Vtrum in Anima sit imago trinitatis distinctè.

QVOD NON; Quia tunc possemus per ipsam naturaliter peruenire ad distinctam notitiam Trinitatis. Cōsequentia probatur sicut imago per se distinctè est respectiua eius, cuius est imago.&c.

Præterea in mente nihil plus repræsentat mens unam personam, quàm aliam, ut patet per Augustinum de Trin. dicentem: pater est memoria intellectiua, uoluntas, sicut memoria, & filius similiter, ergo memoria non magis distinctè repræsentat patrem, quàm filium, nec è conuerso.

1 de trin. cap. 7.& 14.

Præterea in trinitate duæ personæ sunt productæ, ut filius, & spiritus sanctus in imagine, in memoria autem nulla est producta, & per cōsequēs memoria non est repræsentatiua alicuius productionis, & sic nec Trinitas. Probatio quòd in memoria nulla persona sit producta est, quia ipsi actus sunt animæ exemplari, nec secundi quia actio nis non est actio, quia tunc procederetur in infinitum in illa actione.&c.

CONTRA id est Augustinus in 14. de Trin. qui ait: Quærenda est imago Trinitatis, & inuenienda ubi nostra natura melius non habet.&c.

PRIMO dicendum est, unde sumitur in creaturis ratio imaginis de quo dico, quòd imago est repræsentatiua per se totius, sicut dico, quòd uestigium repræsentatiuum est partis per se, & totius in ratione speciei arguitiuè. & est apta nata imitari ipsum, cuius est imago, & illud exprimere. Quapropter licet unum omnino alteri simile sit, tamē, quia unum aliud non imitatur, unius alterius imago dici non debet. Vnde impressio pedis in puluere est imago pedis, & uestigium totius animalis.&c.

Secundo est dicendum, respectu cuius in Deo sumitur ratio imaginis in nobis; De qua dico, quod respectu trium personarum, & unius essentiæ, & processionis ipsarum personarum. Vbi sciendum est, quòd conceptus unius personæ est cōceptus partialis respectu totius trinitatis. Ipsa creatura, quæ ducit nos in cognitionem totius trinitatis per modum imaginis, repræsentabit totam trinitatem, quantum ad illum totalem conceptum, quem intellectus noster potest habere de ea, repræsentabit igitur distinctionem personarum, & unitatem essentiæ, & ordinem originis, quia ista distinctio realis, quæ est in diuinis est per relationes originis, habebit imitationem essentialem ad illam trinitatem, quam repræsentat.

RESPONDEO, quòd est dicendum in quo in nobis sit imago: Vbi sciendum est, quòd in mente sunt actus primi scilicet intellectus, & uoluntas & actus secundi scilicet intellectio, & uolitio, & principia istorum actuum secundorum sunt principia distincta, secundum rationes formales, quæ sunt actus, & uoluntas cum obiectis præsentibus: Ex quo actus sunt diuersarum rōnum, quia unus cognoscitiuus, & alius uolitiuus habebunt principia distincta.&c.

SCIENDVM autem, quòd imago non consistit in solis actibus paternis, tùm quia non sunt, nisi duo, & sic solùm esset imago dualitatis, & non trinitatis etiam quia inter ipsos non est realis distinctio rei, & rei, nec etiam ordo originis, licet sit ibi consubstantialitas, quia communicata ipsi animę; licet sit essentialis unitas, tùm etiam, quia unus nō producitur ab alio, nec etiam in solis actibus, tum quia nō sunt essentialiter idem, tum propter alias duas causas modo dictas scilicet quia duo tātum, & unus ab alio non originatur.&c.

Tunc dico, quòd consistit in actibus primis & secundis hoc modo, quia anima, ut habens in se perfectionem intelligendi, & uolendi in ratione actus secundi scilicet respectu notitiæ genitæ ex obiecto sibi præsente in ratione obiecti habet rationem memoriæ, & parentis, sicut patris. prout uero habet in se perfectionē posse in se recipere notitiam genitam, habet rationem uerbi, & prout habet in se perfectionem posse recipere amorem productum, sic habet rationem spirati. & ita est trinitas, quorum primum est parens, secundum est genitum, tertium est spiratum.&c.

Sed sunt hic duo dubia, primo quia uidetur ibi quaternitas, quia ab alia memoria producitur notitia, ab alia amor.&c.

CIRCA quod sciendum, quòd actus primus respectu uolitionis, ut puta uoluntas non concurrit in aliquo trium in imagine non cum tertia parte, quia idem non est principium sui ipsius, nec cum secunda, quia actualis intelligentia non est uoluntas, nec cum prima, etiam quia memoria dicitur propriè principium productiuum notitiæ genitę, igitur uoluntas est quartum cum istis.&c.

Secundum Dubium quia notitia genita non concur-

concurrit ad productionem amoris, ſicut in diuinis natura prima perſona originat ſecundam, & prima & ſecunda originant tertiam, ſed ſic non eſt in imagine, quia nec prima eſt cauſa ſecundę, nec prima & ſecunda eſt cauſa tertiæ. &c.

RESPONDEO, & dico, quòd Auguſtinus duplicem aſsignat rationem imaginis: uno modo 9. de Trinitate, & deinceps. Sic mens, notitia, & amor. Aliam autem aſsignationem facit ſic 10. de trin. & deinceps: Memoria, intelligentia, & uoluntas pertractando illas duas aſsignationes 15. de trin. dicit, quòd illa, quæ dicta eſt in quarto, eſt euidentior pro quanto memoria magis exprimit rõnem parentis, quàm mens. Ad euidentiam primæ partis imaginis eſt notandum, quòd ipſa mens poteſt ſumi dupliciter, uel per ipſam mentem poſſumus intelligere actum primum & perfectum reſpectu utriuſque actus ſecundi, ut puta fęcunditatem ad gignendum filium, & ſpirandum ſpiritum ſanctũ. Hoc modo mens habet perfectam rationem parẽtis, quia includit utranque fęcunditatem. & inter iſta uidelicet notitia & amor ſunt duo producta obiecta ordine quodam, & ſic non erit quaternitas, quia in parente habente rationem perfecte parentis concurrit actus primus duplex. & iſto modo eſt in diuinis, quia in patre eſt fęcunditas ad generandum, & etiam ad ſpirandum. & habet à ſe, & non ab alio derelictam, ut ex productione filii. ut quidam dicunt. Probatio huius, eſt quia tunc ſequeretur, quod pater nunquam haberet illam fęcunditatem, nullam enim realitatem nec abſolutam, nec reſpectiuã habet pater aliquo modo per productionem filii, & ideo quamcunque realitatẽ non habet in primo ſigno originis inquantum ſcilicet præintelligitur ordine originis filio nunquã habebit, non ergò habet huiuſmodi fęcunditatem gignendi, & ſpirandi ex productione filij. Alio modo poteſt accipi mens pręcisè ſolum pro actu primo, ut habet tantum fęcunditatem gignendi, uel reſpectu notitiæ genitæ, quod idem eſt, & ſic imperfectè aſsignatur ratio imaginis, & ſic etiam mens non habet rationem perfectè parentis. Ita dico nec plus, nec minus de illa aſsignatione imaginis, ubi ponitur memoria, quia ſi accipiatur memoria ut primus actus præcisè reſpectu notitiæ genitæ, uel reſpectu gignentis, ſic imperfectè aſsignatur ratio imaginis. ſi autem accipiatur, ut dicat actum primum perfectum reſpectu utriuſque actus ſecundi, uidelicet, fęcunditatem ad gignendum, & ad ſpirandum, ſic habet perfectè rationẽ parentis; & ſic perfectè aſsignatur ab Auguſtino ratio imaginis. &c.

TVNC dico, quòd ſiue mens, ſiue memoria debet accipi, prout habet perfectam rationem parẽtis: ſed non eſt perfectè parens, niſi ſit reſpectu notitiæ, & amoris; ſicut patet, quòd pater in diuinis ex ſe habet fęcunditatem reſpectu utriuſque, ergo pro mente ſecũdum primam aſsignationem, ſiue pro memoria, ſiue ſecundum aſsignationem ſiue pro prima parte imaginis accipi debet ipſa anima prout intelligit rationem actus primi intellectus cum ſuo obiecto ſibi præſente in ratione obiecti, & uoluntatis cum ſuo obiecto ſibi præſente in ratione obiecti. &c.

PRO. ſecunda parte imaginis accipitur notitia genita, ſiue uerbum, & pro tertia accipitur amor productus: & ita patet, quòd non eſt ibi quaternitas, quia duplex concurrit habitudo fęcunditatis in parente, ſi eſt parens perfectè.

AD ſecundum dubium dico, quòd quia in anima notitia genita eſt accidens, & accidens nõ poteſt habere rationem producentis; ideò memoria generans notitiam, non communicat ſibi fœcunditatem ſpirandi, ſicut in Diuinis; ubi notitia genita eſt ſubſiſtens, & habet communicatam eãdem naturam, quæ eſt in generante, & ideo quãtum ad hoc, & etiam quantum ad identitatem realem re. abſoluta ſecundum diſtinctionem reſpectiuã nõ eſt totalis ſimilitudo hic, & ibi, ſicut patet; habent tamen ſecunda & tertia pars imaginis, & ſi non ordinem originis, proprie tamen aliqualem ordinẽ naturalem, quia uolitio naturaliter, & neceſſariò præſupponit intellectionem, & aliqualiter poteſt ibi aſsignari origo, quia intellectio concurrit ad rationem parentis amoris. Nam obiectum uoluntatis neceſſariò eſt actu cognitum, ſicut obiectũ intellectus eſt formaliter actu Phãtaſiatum & per hoc poteſt uidere, qualiter intellectus agens pertineat ad imaginem. &c.

Notitia genita in Anima eſt accidens.

Volitio præſupponit intellectionẽ.

AD ARGVMENTVM principale dico, quòd hæc aſsignatio imaginis in anima ualet tantum credẽti trinitatem, ut poſsit aliqualiter eam inueſtigare; ſed non facit cauſa naturaliter cognoſci, tum quia non eſt creata à Deo, ut trino; tum quia omnia iſta ſunt etiam una prima ſicut patet.

Ad ſecundum dico, quòd maior eſſet efficax, ſi poneretur patrem generare inquantum intelligit, ſicut dicunt aliqui, & malè, ut ſuperius fuit improbatum, quia non ſic pater generat, ſed pater, dixi, diſtinctione ſecunda habens diuinam eſſentiam præſentem ſibi ſub ratione actu intelligibilis, q. competit patri, inquantum eſt memoria, hoc modo gignit; non autem inquantum eſt intelligẽs, ſicut ibi fuit declaratum. & ideo dico, quòd antecedens eſt falſum, quia memoria magis repræſentat patrem, quàm filium non quo ad hoc, quòd ſola memoria ſit in patre, uel ſola intelligentia ſit in filio, & quò ad hoc, quòd pater gignit filium, inquãtum habet rationem memoriæ; & nõ ut habet rationem intelligentiæ, uel uoluntatis. &c.

Hẽricus quo lib. 6. q. 2.

Quõ pater generet.

Ad aliud dico, quòd actus ſecundi ſunt producti. Argumentum eſt pro ſe. Vnde cum dicitur; actionis non eſt actio, aut actio non eſt actionis terminus, & iſta uere terminat actionem, ut dicit Auguſt. 9. de Trin. quòd notitia gignitur, & uolitio procedit, ut dicit 15. de Tri. ergo iſtæ nõ ſunt actiones de genere actionis, & ſunt formæ abſolutæ de genere qualitatis. Cum probas, quòd ſunt actiones propriè, quia ſunt actus ſecundi dico, quòd quædam ſunt formæ, quæ habent eſſe fixum, & permanens non dependens à ſua cauſa, ut calor in ligno, quædam ſunt, quæ habent cõmunicatam dependentiam ad ſuam cauſam, ſicut lumen in medio ad ſolem, & de hoc dicit Auguſti.

9. de tri. cap. ultimo.

15. de tri. ca.

Formæ ſunt in duplici differentia.

cap. 9.

sti.8. super Gen. quòd aer non est factus lucidus, sed fit lucidus, sic primæ formæ propter suam independentiam à sua causa in esse non sunt, nec dicuntur actiones; secundæ autem formæ propter suam independentiam magis uidentur habere esse in fieri, quàm in esse, quapropter uidetur actiones, & tamen secundum ueritatem non sunt, cum habeant oēs partes simul quod repugnat actioni nec in passio, quia toto simul in esse, & non pars post partem acquiritur, & huiusmodi formæ sunt intellectio, & uolitio, habent enim continuam dependentiam ad præsentiam suæ causæ, &c. Intellectio, & uolitio transeunt in aliud, ut in terminum non intelligibilis, est quòd sit uolitio, uel intellectio, & non sit alicuius, quid sit illud nō curo. Videtur propter huiusmodi dependentiam cōtinuam, & quia transeunt in terminum, dicuntur actus secundi, sunt tamen ueræ formæ immanentes cum toto simul, sicut & non pars post partem acquiritur. &c.

DISTINCTIO IIII.

CIRCA QVARTAM DISTINctionem quæritur, utrum ista sit uera: Deus est pater, Filius, & Spiritus sanctus.

Alexāder Alensis 1. par. summæ. q. 65. mēb. 3. Ar. 1.
Scotus primo sent. distin. 4. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quartam quæritur. Vtrū hæc sit uera: Deus est Pater, & filius, & Spiritus sanctus. Quod non, quia eius cōtradictoria est uera, scilicet nullus est pater, & filius, & Spiritus sanctus. Probatio huius est, quia quælibet sua singularis est uera, scilicet pater nō est pater, & filius, & Spiritus sanctus, & filius non est pater, & Spiritus sanctus, & Spiritus sanctus non est pater, & filius. &c.

Detrin. multis in locis. Contra hæc est uera secundum Augustinum in multis locis de Trin. Pater & filius, & Spiritus sanctus sunt unus Deus, ergo & eius conuersa est uera scilicet unus Deus est pater, & filius, & Spiritus sanctus. &c.

Duplex prædicatio. RESPONDEO, & dico, quod in diuinis est duplex prædicatio; Vna est formalis, & est, quādo subiectum de sua formali ratione habet, quòd includat prædicatum per idētitatem, sicut Deus est infinitus de formali sua ratione diuinitatis est quia includit infinitatem per identitatem, tanquam per intrinsecum gradum; secunda & identica, & hæc est, quando subiecti non habet de sui formali ratione, quòd includat prædicatum per idētitatem, sed quod sint idem subiectum, & prædicatum prouenit aliunde, ut puta, quando subiectum transit in prædicatum realiter; non autem formaliter, & hoc propter infinitatem prædicati, sicut hæc paternitas est diuinitas, Nam de formali ratione paternitatis non est esse idem cum Deo formaliter, (Quid sit prædicatio identica.)

quia tunc omnis paternitas esset diuinitas, & ita paternitas creata esset diuinitas, cum sit uera paternitas: prouenit ergo illa identitas non ex forma li ratione paternitatis, sed ex infinitate essentiæ, quæ trahit ad suam identitatem realem omne sibi compossibile. &c.

TVNC ad propositum dico, quòd hæc est uera: Deus est pater, & filius, & Spiritus sanctus, non tamen est prædicatio formalis, quia in formali ratione Dei non includitur paternitas, nec aliquis respectus, & hoc, cum illud sit quid absolutum, & ad se. & illud quid ad aliud. est ergo prædicatio idētica, quia diuinitas, qua Deus ē formaliter Deus, est eadem non diuersa in tribus suppositis & habet identitatem realem propter suam infinitatem cum illis tribus. &c. (Deus est pater, & filius, & spiritus sanctus, est prædicatio idētica.)

Ad argumentum principale dico, quòd illa est uera. & eius contradictoria nō est uera. & ad probationem dico, quòd pater inquantum Deus est pater, & filius, & Spiritus sanctus, sed inquātum pater non, tamen pater inquantum pater nō est propriè singularis illius. &c.

DISTINCTIO V.

CIRCA ISTAM QVINTAM DIstinctionem, in qua Magister agit de generatione in comparatione ad essentiam,

QVÆRITVR VTRVM ESSENTIA Diuina generet, uel generetur.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 5. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alensis 1. par. summæ q. 42. mēb. 3. Ar. 1.
Scotus primo sent. dist. 5. q. 1.
D. Thomas 1. parte summæ q. 39. Art. 5.
Ricardus primo sent. dist. 5. q. 1. & 2.
Durandus primo sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de mayronis primo sent. dist. 5. q. 1. & 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quintam, Quæritur primo, utrum diuina essentia generet, uel generetur.

QVOD SIC. Essentia communicatur, ergo generatur: Antecedens patet per Augustinum 7. de trin. consequentia patet, quia communicari dicit relationem originis, natura relatiue dicitur ad cōmunicare, sed relatio originis non est, nisi per se uel generari, uel spirari, ergo. &c. (7. de tri. cap. 1. & 12.)

Præterea quando aliquid prædicatum per se prædicatur de aliquo, potest supponere pro eo, ut patet in superioribus, & inferioribus, sed essentia per se prædicatur de patre & non per accidens, ut habetur 5. metaphisicæ ergo sicut ista est uera, pater generat, ita ista: essentia generat, à simili, sicut uera est: filius generatur, ita ista: essentia generatur. &c. (5. met. cap. de uno.)

Præterea essentia est pater filij, ergo essentia generat, probatio antecedentis per conuersionem,

nem, pater filii est essentia, ergo essentia est pater filii, Probo consequentiam: essentia est pater filii, ergo filius est filius essentiæ: probatio istius cõsequentiæ, quia in relatiuis est mutua consequentia, ut si a. est pater b. est filius ipsius. a. ergo si essentia est pater alicuius, ut filii, & filius essentiæ est filius essentiæ. &c.

In relatiuis e mutua consequentia.

Præterea genitum inquantum genitum in diuinis est aliquid, quia non est nihil, sed inter nihil, & aliquid non est dare medium, sed nihil in diuinis est, nisi sit in essentia, ergo filius inquantum genitus est essentia. &c.

Item si homo hominem generat, uel generat, quia prædicatur per se de eo. ergò quia pater generat, essentia generat, & etiam generat, quia de patre per se dicitur, & de filio prædicatur. n. per se non per accidens de patre dicendo; pater est deitas. &c.

Contra id est Magister in litera.

Opinio Ioachin.

Respondeo & dico, quod Abbas Ioachin dicit, quod magister errauit ponendo, quòd in diuinis erat res. s. essentia, quæ nec generat, nec generatur, quia ex hoc, ut dicit, sequeretur quaternitas in diuinis scilicet res, quæ generat, & res, quæ generatur, & res, quæ spiratur, & res, quę nec generat, nec generatur, & quæ nec spirat, nec spiratur. & ad uidendum hoc inconueniens ponit ipse, quòd triplices personæ nõ habent unitatem, nisi eo modo, quo fideles sunt unum compagine charitatis; & hoc modo probat per dictum saluatoris in Ioanne, qui orando ad patrem pro fidelibus diait: Oro pater, ut sint unũ, sicut nos unum sumus.

Ioannis ca. 7.
Ioannis. ca. 7.

Ista opinio Ioachin est damnata, & opinio magistri approbata, extra, de summa trin. & fide catholica. &c.

Cap. damnamus.

Arguitur sic ibi contra Ioachin: Pater dat essentiã filio, & filius & pater dant. s. sancto, uel igitur dant illam totam, quam ipsi habent, & tunc habet propositum, uel partem, & hoc non; quia est simplex, & indiuisibilis, uel aliam, & hoc nõ, quia tunc filius, & spiritus s. essent creati. &c.

Et probatio eius soluitur, quia intelligitur illud, quod ita fideles essent unũ charitate sibi proportionata, & possibili. s. charitate participata sicut sunt ipsi unum charitate sibi conuenienti. s. una charitate & natura essentiali. Exemplum, ut habetur Matthæi cap. 5. estote pfecti, sicut pater uester celestis perfectus est. Sed certum est, quòd non poterant esse perfecti per essentiam, sicut pater, qui est Deus, ergo. &c.

Pro opinione nostra tam solemniter approbata per Concilium, adducuntur rationes, prima est talis:

Generans differt realiter à genito, quia nihil generat seipsum, primo de tri. sed nihil est in diuinis, à quo realiter differat essentia, ergo. &c.

Item generans, ut generans refertur relatione reali ad genitum, sed essentia, ut essentia dicitur ad se, ergo.

Sed potest sic instari: Hæc est uera: Deus generat, quia tunc Deus supponit pro patre, ita quod Deus generans non realiter distinguitur à genito, secundum quod Deus, ergo hæc est uera: essentia generat, quæ supponit pro patre. &c.

Respondeo de abstracto ultimata abstractione non potest prædicari aliquod prædicatum, quòd de sui formali ratione dicit modum adiectiuum, & informatum, nisi sit de formali conceptu ipsius subiecti, sed essentia est nomen abstractum ultima abstratione, & generare de sui formali ratione dicit modum adiectiuum, & informatũ per modũ actus eliciti, & non est de formali cõceptu ipsius essentiæ, cum essentia formaliter sit ad se, & generatum formaliter sit ad aliud, ergo ista non est uera: essentia generat, uel generatur spirat, uel spiratur. Tamen uera ista: Deus generat, quia, cum sit nomen concretum potest supponere pro supposito, etiam ista est uera: essentia est paternitas, quia prædicatum non dicit de sui formali ratione modum informatiuum & modum actus, sed est prædicatum substantiuum, Nam sufficit, quòd habet realem identitatem cum subiecto, ad hoc, ut sit uera prædicatio nõ formalis, sed identica. &c.

Ad primum principale, dico, quòd consequentia est falsa, quòd produci, sit communicari, cuius ratio est; quia relatio producentis ad productum est realis in diuinis, quia termini sunt reales in communicante, & in eo cui communicatur, & ideo communicari ad communicare est relatio realis, uel præsuponit necessariò relationem realem, quæ est producentis ad perductum, est ergo falsa probatio consequentiæ illius, quæ dicebat quòd communicari erat idem, quòd produci, cũ produci sit realatio realis, & communicari nõ sit de se relatio realis, ex quo idem penitus communicatur, quod est in communicante.

An communicari ad cõmunicare sit relatio realis.

Ad secundum dico, quòd sicut hæc est uera: homo generat, ergo aliud generat, cũ aliud tunc supponat pro homine. ita hæc est uera, pater generat, ergo Deus generat, quia Deus tunc supponit pro patre. Sed sicut non est uera, homo generat, ergo animalitas generat. ita in proposito non est uera, pater generat, ergo essentia generat. &c.

Et Si dicas, quòd non est simile, quia animalitas non prædicatur de homine, sicut essentia de patre, Dico, quòd iam superius est assignata causa quando non sufficit realis identitas, sed requiritur formalis ad hoc ut generare prædicetur de aliquo abstracto. &c.

Sed Tu potes instare, quia secundum hoc, hæc uera: paternitas generat, cum prædicatum sit formaliter idem, quod subiectum. Dico, quòd generare dicit agere non est abstractorum proprie, sed concretorum. ideo non proprie dicitur paternitas generat, sed pater. &c.

Generare nõ nõ abstractorum, sed concretorum.

Et per consequens dico, quòd non uideo, quare ibi addatur, nisi formaliter includatur in subiecto, imo si includitur magis uidetur impedire prædicationem, quando prædicatum est producere, quia tunc idem produceret se ipsum formaliter, ita quòd penitus essent formaliter idẽ

producens, & productio, quòd uidetur inconueniens, cum producens sit suppositum & productio sit actio, & licet pater includat formaliter generare, tamen quia etiam formaliter includit essentiam, potest assignari aliqua distinctio formalis inter ipsam, & generare, sed nullum simplex, & abstractum ultima abstractione nullã formalem distinctionem habet ad illud, quod formaliter includit. &c.

Ad aliud dico quòd nec per se, nec per accidens prædicatur, sed identice. Vnde sicut in creaturis, non omnis productio est per se, uel per accidens, accipiẽdo per accidens propriè, natura. n. generis per se non prædicatur de differentia, ergo nec per accidens, quia unum alteri non accidit, nec ambo tertio, & sic argumentum non currit. &c.

Ad aliud dico, quòd essentia est pater ergo, & filii, concedo, igitur filius est filius essentiæ, nego consequentiam, cũ pater, quòd in relatiuis est mutua consequentia. Respondeo, quòd illa mutua consequentia tenet in relatiuis, quæ per relationes referũtur, quę primo & per se sunt relatiua, & de quibus formaliter dicuntur relationes, sicut formaliter Sortes est pater Platonis, & Plato est filius eius. in his autem, quæ non referuntur, nec formaliter dicuntur de eis, sed per identitatem sicut est in diuinis, non ualet mutua cõsequentia. &c.

Quo in relatiuis sit mutua consequẽtia.

Ad aliud, cum dicitur quòd genitum in quantum genitum est aliquid. Respõdeo quòd falsum est, & tu probas, ergo nihil. nego: unde dico, quod propositiones istæ quãdo summuntur cum reduplicatione tollitur contradictio; ita quòd non sint contradictoriç. Nã homo in quantum homo, nec est albus, nec non albus. &c.

SED contra. Quia genitum in se sumptum formaliter est per identitatem, essentia ergo, ut genitum, est aliquid. Dico, quòd potest concedi, quòd genitum inquantum gen. tum est persona uel subsistens, sed non sequitur ergo est aliqnid, accipiendo aliquid pro essentia. & hoc est propter non idẽtitatem formalem.

SECVNDO QVAERO DE SEcunda parte Distinctionis, Vtrum filius generetur de substantia patris.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 5. q. 2.
Alexãder Alẽsis 1. par. summæ. q. 42. mẽb. 4. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 5. q. 2.
D. Thomas. prima parte summæ q. 41. Arti. 3.
Ricardus primo sen. dist. 5. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 5. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 5. q. 6.
Ioannes Bacconitanus primo lib. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio secunda.

SEcundò quæritur, Vtrum hæc sit uera: Filius est de substantia patris.

QVOD NON. Augustinus 7. de trinit. Tres personas ex eadem substantia non dicimus, ergo nec filius, quia qua ratione una persona, & alia. *7. de tri. 6. & 12.*

Constructio alicuius cum genitiuo non notat maiorem distinctionem constructibilium, quàm propositio cum suo casuali, quando additur eidẽ constructibili, ergo nõ maior distinctio notatur hic filius essentiæ patris, quàm filius de essentia patris, sed non conceditur, quòd filius sit filius essentiæ patris; tunc quia essentia patris generaret formaliter filium. &c.

Præterea, cum dicitur filius generatur de substantia patris, aut lyde de notat distinctionem, aut non. Si sic, propositio est falsa, quia essentia non distinguitur realiter à filio: si non: ergo hæc est uera: Pater est de essentia filii, uel de essentia patris, quòd non conceditur. Contra est augustinus 15. de trin. tractãns illud uerbum apostoli ad coloss. trastulit nos in regnum filii charitatis suæ, quod dictum est, ait, filii charitatis suę nihil aliud est, quam filii suæ substantiæ, igitur de substantia patris est. & alibi Augustinus contra Maximinũ, & ponitur in litera nullo modo filiorum Dei eo gratis. si ipsum de substantia patris esse negatis. *15. de tri. c. 19* *ad collos. c. 1.*

Item in Creaturis est filius, quia gignitur de substantia patris, non in inanimatis, uel in plantis, quia ergo in diuinis est filius propriè, pater, quod de substantia erit genitus.

RESPONDEO & dico, q aliqui dicunt, q sicut in generatione naturaliter est materia, quæ est generationis subiectum, & forma, quæ per generationem includitur, & compositum resultans eis, quòd per generationẽ producitur, ita suo modo in diuinis est essentia quasi materia, & subiectum generationis, & est ibi relatio, quasi forma, & est ibi persona, quasi compositum resultans ex eis. & ita sequitur quòd sicut naturale compositum producitur quodammodo, ita suo modo filius de substantia patris. *Dominus Aegidius distin. 5. q. 1. propositione secunda arguit contra hanc opinionem Henrici.*

Ad hoc adducuntur rationes, prima est ratio Augustini contra Maximinũ quæ ponitur in litera, filius non est de nihilo, ergo est ex substãtia patris, antecedens declaratur, quia non est de nihilo negatiue eo modo, quo dicimus quis loquitur de nihilo quando non de nihilo loquitur nec est de nihilo, quasi de materia, quia nihil non est materia alicuius, nec est ordinatum de nihilo. i. post nihil. ergo nullo modo est de nihilo. quia istos tres modos tantum ponit Anselmus in nono libro, qui inscribitur: Monologion, capite uero octauo. &c. *Anselmus mologion. cap. 8.*

Item isti dicunt, quòd diuina essentia licet nõ generetur obiectiuè, tamen generatur subiectiuè. Ratio est: Illud generatur subiectiue, quod manet idem numero in gerante, & genito, sed diuina essentia est huiusmodi, ergo. &c. *Opinio Gotfredi quolib. 9.*

Ex hoc dicunt, quòd filius generatur de substantia patris, quasi de materia, quia materia generatur subiectiuè.

CONTRA arguitur, quòd nec diuina essentia generetur subiectiuè, nec filius generetur de sub-

de substãtia patris, quasi de materia, & probo sic: Natura diuina est formalis terminus generationis diuinæ, ergo nõ est materia, uel quasi materia. Antecedens probatur tripliciter primo sic, q alias nõ esset gñatio uniuoca, sicut patet, sed hoc esset incõueniens, sicut dicetur in distinctione 7. quia motus specificatur ex formali termino ad quem, ut dealbatio ex albedine, quę est eius formalis terminus, si gñationis terminus nõ esset natura, sed relatio uidetur, quia non potest appellari generatio, sed potius aut quietatio, uel tale huiusmodi. &c.

2. phys. coñ. 84. Secũdo, quia Ari. 2. phys. dicit, q generatio uocatur natura pro eo, quod est uia in naturam: ergo consequenter est manifesta, quia materia & forma non possunt coincidere 2. phys.

2. phy. cõ. 70. Item prius natura est respectus agentis ad passum, quàm producentis ad productum: exemplum.

Exemplum. Prius est respectus ignis, ut actiuum, ad lignũ, ut passiuum quàm de eo producat ignem, ergo si filius producitur quasi de materia de ipsa essentia, sequitur, quòd respectus spiritus ad essentiam, ut ad passum præcedat respectum, qui est paternitas, & filiatio, & ita in patre erit respectus positiuus præcedens paternitatem, quod est impossibile. &c.

Dico ergo cum antiquis Doctoribus, qui nullo modo fuerunt ausi nominare naturam in diuinis quòd filius est de substantia patris, sicut dicit Augustinus, non tamen sicut de materia, nec quasi de materia.

Ad Cuius declarationem sciendum, quòd generatio in creaturis duo dicit, s. mutationẽ, & productionem, quæ tamen duo sunt distincta, & possunt ab inuicẽ sine cõtradictione separari, mutatio est actus agentis, qui accidit pp eius imperfectionẽ, sed productio respicit terminũ productum, si igitur esset agens ita perfectum, quòd posset producere totum effectum sine præsuppositione materiæ, ita esset productio sine mutatione.

Cùm igitur Deus excludat omnem imperfectionem, producit omne producibile totum, & formaliter sine sui mutatione.

Habes ergo quòd pater producit filiũ sine sui mutatione & sine suppositione alterius materię, uel quasi materiæ. Tunc ulterius dico quòd non producit eum de nihilo, sed uerè de substãtia sua. Vbi est sciendum, quod ad hoc dicatur produci de eius substantia non sufficit distinctio producti à producente, & non præsuppositio materię, quia iam creatura produceretur de substantia Dei, cũ sint ibi ista duo, nec sufficit sola communicabilitas, quia iã pater esset de substãtia filii, nec sufficit ibi sola originatio, quia iam creatura esset de substantia Dei. Requiritur ergo ibi originatio, & aliqua distinctio, & consubstantialitas; & quia omnia ista sunt in filio respectu patris, ideo uerè est de substantia patris, & non de nihilo, ex quo est consubstantialis patri, pater autem non est de substantia filii, dicens, quod iam non originatur ab eo. creatura etiam non est consubstantialis. hoc dicto modo exponit magister in litera authoritatẽ Augustini, qui dicit, q filius est de substantia patris. &c.

Hic est una magna difficultas; non. n. uidetur possibile quòd in persona concurrant essentia, & relatio, & unum non habeat rationem potentiæ, & materiæ, & reliquum rationem actus, & formæ. & cum relatio respectu essentiæ nullo modo possit esse materia, uel quasi materia, sequitur quòd ipsa essentia in persona est materia, uel quasi materia. & confirmatur, quia ipsa est fundamentum relationis. confirmatur etiam, quia ipsa non distinguit personas, sed relatio distinguit, distinguere autem pertinet ad actum septimo metaphysicæ. &c. Dubitatio notabilis

Respondeo, & dico, quòd quidditas creata est, qua aliquid est ens quidditatiuè, & hoc dicit perfectionem in ea. sed quod contrahatur, & diuidatur per rationem indiuidualem, hoc accidit ex eius imperfectione. Vnde quidditas est actus simpliciter perfectior, quàm ratio indiuidualis quantum est ex sua ratione formali, sed propter eius imperfectionem, quia diuiditur, habet aliquo modo rõnem potentiæ in supposito respectu rõnis indiuidualis, p quã diuiditur, sed in Deo amouetur omne, quod dicit imperfectionem, & conseruatur omne, quod dicit perfectionem, ideo relatio, quę est relatio suppositalis nõ diuidit, nec contrahit essentiam, sed ipsa essentia ex se est actus perfectus huius habens ultimatam unitatem, quam quidditas creata recipiebat à ratione indiuiduali, & ideo ipsa essentia imperfecta respectu relationis nullo modo est materialis quasi materia, sed est actus quidditatis dicens perfectionem simpliciter ex sui formali ratione. relatio antem non est potentia respectu eius, nec est actus quidditatiuus dicens perfectionem simpliciter ex sui formali ratione, sed est actus personalis faciẽs unum simpliciter in persona, non quidem unum compositum, quia tunc bene oporteret alterum habere rationem potentiæ respectu alterius, sed faciunt unum summè simplex. & ratio huius ueritatis est, quia essentia, quæ est formaliter infinita, trahit relationem ad suam unitatem realem, licet ratio formalis unius non sit ratio formalis alterius, per hoc patet resp. ad ultimã confirmationem. Concedo enim quòd relatio est actus personalis, & ideo personaliter distinguit solum. & cætera. 7. met. cõ. 49. Essentia non est materialis nec quasi materia, sed est actus quidditatis, relatio est actus personalis.

Ad Primam uero confirmationem, quòd secundum Augustinum 7. de Trinit. licet essentia non sit id, quo pater est formaliter pater, est tamen illud, quo pater est, & filius est; ergo cum essentia sit illud, quo paternitas est paternitas, sequitur quòd essentia est actus relationis. & nullo modo è conuerso. &c. 7. de tri. ca. 1.

In Creaturis uero, ubi relatio est alia res, uel alia realitas à fundamento, oportet, quod sit quidam actus formalis receptus in fundamento tanquam in suo materiali. Sed in diuinis, ubi nec est alia res, nec alia realitas, licet formaliter Quõ relatio se habeat in creaturis.

non sit idem, oportet, quòd nullomodo sit actus formalis receptus in essentia, tanquam in suo materiali. tamen facit idem secum simpliciter, quia hoc idem, quòd est actualiter res est per essentiam, sicut patet per Augustinum ubi supra.&c.

Ad rationes alterius opinionis respondeo, & dico ad illud Augustini, quòd filius non est de nihilo, imo uerè est de substantia patris, non tamen sicut de materia, uel quasi de materia, &cætera.

Ad secundum dico, quòd ex quo essentia est formalis terminus in producto, ut probatum est supra, sequitur, quòd non possit esse quasi materia. unde ipsa est communis eadem in producente, & producto, non sicut materia, quia ex hoc non haberetur, quòd generatio esset uniuoca, sed sicut forma, & natura.&c.

Ad primum principale dico, quòd ideo tres personæ non dicuntur ex eadem substantia, quia nullomodo persona patris potest dici ex substantia sua, uel alterius, cum non originetur ab alio.&c.

Ad aliud dicitur, quòd licet Augustinus dicat filium esse substantiæ patris 15. de Trinit. & doctor quidam dicit illam esse propriam, tamen uidetur probabilis, quòd quandocunque relatiuum cum aliquo construitur in tali habitudine casuali, in qua natum est terminare illam relationem, ut correlatiuum tunc construitur cum isto precise, & cum correlatiuo. Nam pater construitur in habitudine genitiui cū suo correlatiuo simile in habitudine datiui maius in habitudine ablatiui, secundum cōmunē sermonem, uidetur tamen quodcunque construitur relatiuum expresse in tali habitudine casuali illud uocatur esse correlatiuum huius relatiui. Non enim dicimus: Iste canis est filius hominis, quia est filius, & est hominis, quia uidetur significare, quòd constructio cum ly canis sic etiam ratio relatiui ut paternitas.

15. de tri. cap. 19. D. Bona. in 1. dist. 5. q. 2.

Ita igitur in ista: Filius est essentiæ, uidetur accipi essentia, ut correlatiuum eius relatiuum, cum quo construitur, tunc auctoritas Augustini 15. de trin. debet exponi, sicut ipse exponit, filij charitatis suæ, id est filij dilecti sui, & tunc ad argumentum istud cum arguitur, est de essentia, sequitur ista, quòd est essentiæ, nego consequentiam.

Authoritas Augustin. 15. de tri. cap. 19. exponitur, sicut ipse exponit.

Ad aliud dico, quòd de non notat identitatem tantum, sed notat identitatem sui casualis. & hoc in ratione formæ cum distinctione illius, quod additur suo casuali, ut principiū originantis, sicut prius dictum est. sic filius generatur de substantia, hoc uerum est si ly de denotat aliquid essentiæ patris, & filij, quòd sit terminus formalis generationis, & non substantiæ uel materia, uel aliquid quasi materia generationis. &cætera.

DISTINCTIO VI.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem sextam quæro, utrum Deus pater genuit Deum filium uoluntate.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 6. q. 2. Art. 1.
Alexāder Alensis 1. par. summæ. q. 42. mēb. 5. Art. 1.
Scotus primo sent. distin. 6. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 34. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 6. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de mayronis primo sent. dist. 6. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo lib. sent. dist. 6. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem sextam quæritur, utrum pater genuerit filium uoluntate.

QVOD SIC. Augustinus contra Maximinum: lib. 3. dicit sic: Si Pater non genuit filium æqualem, aut quia noluit, & tunc fuisset inuidus, aut quia non potuit, & tunc fuisset impotens, ergo cum neutrum sit ponendum, relinquitur, quòd uolens genuit.&c.

Lib. 3. cap. [illegible] et penitus fin. 20.

Præterea Ricardus de Trin. sexto post alia tractata de productione dicit ultimo super his, quæ diximus, audite uerbum abbreuiatum ingenitum uelle habere de se conformem, atque cōdignum. idem mihi uidetur dicere, quod gignere filium, & tam genitum, quàm ingenitum habere condilectum. idem uidetur dicere, quòd producere spiritum sanctū, sic patrem uelle habere conformem, est gignere, ergo sicut pater uult uoluntate habere conformem, ita uoluntate genuit.&c.

6 de trin. cap 17.

Item quinto metaphisicę de necessario: Omne in uoluntarium est triste, sed nihil est triste in diuinis, ergo nihil in diuinis erit inuoluntarium, & per consequens uoluntate genuit. Contra. Magister in litera, & Damascenus lib. primo: Generatio est opus naturæ.

5. met. cōtex 6.

cap. 8.

RESPONDEO, quod quidam dicunt, quòd pater non generat uolens, nec uolūtate, sed pręcise modo naturali ideo intelligere patris, ut patris, est producere uerbum, sed intelligere præcedit uelle, ergo.&c.

CONTRA. Intelligere patris dicit perfectionem simplr, & producere, siue dicere uerbum, non ergo non sunt formaliter idē, maior probatur, quia pater, ut pater est beatus, ergo intelligere patris est pars beatitudinis & per consequens dicit perfectionem simpliciter. Minor etiā probatur, quia alias filius, & Spiritus sanctus qui non dicunt, non essent simpliciter perfecti in diuinis autem propter summam perfectionem uerbū, quod est terminus ipsius dicere non est qualitas nec propriè intellectio, sed est suppositum subsistens, actus autem, qui est intelligere præcedit, & est essentialis non elicitus, uel productus, sicut dictum fuit supra: & etiam ipsum dicere non est de genere actionis, sed relationis. Negata igitur

Dicere nō est de genere actionis, sed relationis.

Igitur ratione istorum concedo conclusionem, quantum ad hoc, quod pater non producit filium uoluntate tanquàm principio formali elicitiuo cuius ratio est, quia idem obiectum distinctū nō pōt esse formale principium productiuum duarum productionum nō eiusdem rationis. sed uolūtas cū obiecto est formale principium productiuum, spiritus sancti in patre scilicet & filio, ergo. &c.

Sed hic oritur difficultas ex dictis Augustini. dicit enim 9. de tri. Verbum amore concipitur, & 9. de tri. notitia placita, & amata uerbum est: Arguitur etiam hoc in nobis, quia si uoluntas nullomodo concurrat ad intellectionem frustra diceret philosophus 3. de anima, intelligimus cum uolumus. &c.

9. de tri. cap. 7. uel 10. 9. de tri. cap. 11. & 12.

3. de Anima contex. 55. & 60.

RESPONDEO quòd in nobis non est unicus actus intelligendi, nec loquendo de actu, qui est dicere, & est de genere actionis, qui est gignere uerbum, & qui est de genere qualitatis, imo de eodem obiecto possumus habere multos actus. Vnde & si uoluntas nostra non posit habere actum suum circa actū intellectus simpliciter primum potest tamen habere subsequentes circa actus imperando sibi: & ideo auctoritates Augustini uere uerificantur in nobis. in diuinis uero, ubi est unicum dicere permansiuum, & unicum uerbum productum, & unicum intelligere essentiale nullomodo concurrit uoluntas ad productionem uerbi, ut principium productiuum, bene tamen circa uerbum iam genitum potest habere actum complacentiæ, non autem potest esse principium formale productiuum, & isto modo debent intelligi auctoritates Augustini & licet uelle essētiale, quod aliquo mō procedit ab intelligere essentiali: ipsum aliquo modo præcedat in patre cognitionē uerbi, sicut enim pater cōplete beatus in illo priori, non propter hoc concurrit ut principium productiuum uerbi, quia sic concurrit ad productionem spiritus sancti. &c.

Quō uolūtas non concurrit ad productionem uerbi, ut principium, productiuum.

AD principale igitur de Augustino contra Maximinum dico, quòd non genuit uolens actu scilicet affirmato circa obiectum negatum, nec genuit nolens uoluntate concurrente, ut principium formale productiuum proximum, uel remotum, sed genuit uoluntate eo modo ut dictum est, ut patet. Quòd non, ut principium proximum patet, quia principium unius rationis non potest esse nisi principium unius productionis, modo uoluntas est unius rationis, & est principium productionis spiritus sancti, ergò nō erit principium generationis filij, nec etiam remotum, quia uoluntas, ut est principium operatiuum posterius producit quàm ipse intellectus, & ita non erit causa prior, uel superior in productione, quæ est propriè ipsius intellectus. &c.

Ad aliud de Ricardo, dico, quòd non uoluit. Augustinus scilicet quod uelle præsens sit formaliter gignere: Nam secundum Augustinum spiritus sanctus non producitur quomodò natus, sed quomodo datus, quia per modum uoluntatis libere, & ideo oportet exponere Ricardum, quod intellectus concomitante uoluntate. &c.

5. de tri. cap. 14. uel 11.

Ad aliud de inuidia, dico, quòd inuidia est non tantum in substrahendo illa bona, quæ possint communicari actu uoluntatis immediate, sed quæcunque nolens potest communicare. & ideo dico, quod pater uolens communicat filium. Vbi scientia est ex sententia Augustini quòd ipsius uoluntatis est duplex actus, unus, qui est coniungere parentem cum prole, hoc modo habet causalitatem respectu gignitionis prolis, & dicitur dilectio actus tantum. Alius est actus, qui est circa obiectum, & iste actus dicitur dilectio obiecti eiusdem, quod est obiectum memoriæ, & intelligētiæ ut apparet per Augustinum de tri. unde potest sempiterna immutabilique natura recoli, conspici, & concupisci. hoc idem tangit August. in plerisque locis. isti reperiuntur in uolūtate nostra, sed istorum secundorum principalior est, quia sensus causa est aliunde: primi, ut patet intuenti. primus autem est uniuersalior, potest enim esse circa malum, ut patet, dicit enim Augustinus: Nō etiam quòd uoluntas in nobis, ut pars imaginis representat uoluntatem in Deo, non quantum ad actum secūdum sed quantum ad actum primum. dico ergo, quod produxit, quia uoluit primo modò, non autem secundo modo, quia, ut sic uolūtas est principium productiuum formaliter spiritus sancti. &c.

Duplex est actus uoluntatis.

13. de tri. ca. 20. uel 42.

Ad ultimum dico, quòd ibi nihil est inuoluntarium, imo quicquid ibi est uoluntarium est, ergo producitur uoluntate tanquàm formali principio productiuo; nego. &c.

DISTINCTIO VII.

QVAERO VTRVM POTENTIA generandi in patre sit aliquid absolutum, uel proprietas patris.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 7. q. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 7. q. 1.
D. Thomas 1. parte summa. q. 1. Art. 3.
Ricardus primo sent. dist. 7. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 7. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 7. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 5. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA istam septimam distinctionem quæritur, Vtrum formale principium generandi in patre, sit essentia, uel relatio.

QVOD SIT. Relati. Augustinus 5. de trinit. eo est pater, quo est ei filius, sed paternitate est pater. ergo paternitate est ei filius, ergo paternitate generat, quia eo generat, quo pater est. &c.

5. de tri. cap. 6.

Confirmatur, quia proprius actus patris ut patris, est generare, sed proprius actus est à propria forma sicut communis à causa, & uniuersalis ab uniuersali, ex 2 physic. & quinto metaphisicæ, sed paternitas est propria forma, ergo paternitate generabit, ergo. &c.

2. phys. contex. 38. & 5. met. contex. 2.

10. met. com. tex. 22.

Item medium est eiusdem rationis cum extremis, sed supposita sunt extrema, & sunt relatiua, ergo principium formale productiuum, quod est ibi, tanquam medium erit relatiuorum.

Item productio est relatiua, ergo & principiũ formale, & terminus formalis est relatio, quia ab eis capiet speciem. &c.

Prætereà potentia est eiusdem generis cum actu, imo in diuinis sunt idem, sed actus generandi est respectus, ergo & potentia, & principium generandi erat relatio.

cap. 8.

Cõtra per Damasc. lib. primo: Generatio est opus naturæ, sed non ut generantis, quia natura nõ generat, ut dictum fuit supra, ergo, ut principii formalis in producente generandi, & ut termini formalis in producto. &c.

In hoc primo distin. 5.

Respondeo, quòd quidam dicunt, quòd illud, quo pater generat est essentia, nam ratio, quia pater assimilat sibi filium non relatione, sed in natura, generans uniuocè assimilatur sibi genitum in forma, qua agit, sed filius assimilatur patri in essentia, non in proprietate, ergo. &c.

Item in creaturis formale principium generãdi nõ est proprietas indiuidualis, sed natura, ergo ita est in diuinis, sed relatio est proprietas personalis correspondens proprietati indiuiduali in creaturis. ergo. &c.

Contra. Forma, quæ est in supposito, est sufficiens formale principium agendi separata à supposito potest per se agere similem actionem.

Exemplum.

Exemplum: Si caliditas separaretur, calefaceret sicut albedo in sacramento disgregat, ergo si diuina essentia sit sufficiens principium generandi formale in genere in illo priori, in quo aliquo modo præcedit omnem generationem generaliter, quod est inconueniens. &c.

Item productio, & forma, quæ formaliter producit, est idem relatio, & productum, & hoc modo accipitur secundo phisi. & quinto metaphisicæ, ubi dicit philosophus, quòd ad idem genus causæ reducuntur ars, & ædificator, & ita ad idem genus principij reducuntur producens & forma, qua producit. si ergo essentia est formale principium producendi habebit realem relationem, & etiam distinctionem ad productum, sicut producens, quod est simile. &c.

Aliter ergo dicitur, quòd cum productio diuina sit actio positiua, oportet ibi assignare ꝓ formali principio aliquid positiuum, & quia in diuinis non est positiuum, nisi essentia, & relatio oportet ponere alterum istorum. Sed cum relatio non sit nec terminus, nec principium, nec actus per se ex quinto physico. relinquitur, quòd sit essentia, sed quia essentia de se est indeterminata ad plures productiones, ideo oportet, quòd, determinetur per relationem puta ad generationem per paternitatem. est ergo essentia principium elicitiuum, sed relatio est principium determinatiuum. Exemplũ in creaturis, ubi eadem forma est principium actus primi, & secundi; sed ad actum primum determinatur per respectũ ad

5. physi. contex. 10. & 7. physi. cõtra. 25.

materiã, & ad actum secundum per respectum ad obiectum.

Contra, quòd essentia diuina sit illimitata ad plures productiones, & non illimitata ad unum tantum non est ex imperfectione, sed ex perfectione. sed si esset limitata ad vnam tantum non indigeret determinatione, ergo nec mõ indiget, ex quo illa illimitatio accidit non ex imperfectione, sed ex perfectione. &c.

Item natura est illimitata quò ad illas duas productiones, sed ordine quodam, quia per prius ad generationem, & mediante ipsa ad spirationem, & non indiget alia determinatione. Istud patet esse confirmatio primi articuli contra opinionem. &c.

Item paternitas est formaliter idem, quod dicere, & est ratio suppositi, ergo non potest esse determinatiuum principium ipsius differentiæ, quia iam præcedit se ipsam. &c.

Dico ergo, quòd formale principium generationis, quod quidem est proximum, & immediatum fundamentum ipsius relationis, quæ est generatio, non est aliquid relatiuum, sed absolutum, primum probo tripliciter, primo sic: Omne relatiuum equaliter respicit suum correlatiuum, si igitur relatiuum aliquod esset formale principium personarum, nunquam generatio, & spiratio possent distingui, quòd una esset per modum naturæ, alia per modum libertatis, sic, quia tunc eadem relatio esset principium sui ipsius, cùm paternitas, & generare sit eadem relatio. &c.

Secundo, quia tunc paternitas esset perfectior, quàm filiatio, quod probatur dupliciter, primo quia ipsa esset principium actus, & filiatio non. secundo quia forma, quæ est principium actus, cuius terminus est alterius rationis ab ipsa, continet ipsam eminenter. &c.

Quòd sit aliquid absolutum probo sic; Terminus generationis formalis est aliquid absolutum, ergo & principium formale productiuum. Antecedens est probatũ supra distinct. quinta, quia in prima ratione, contra primam opinionem. cõsequentiã probo, quia forma, qua agẽs agit, uel est eque perfecta sicut forma termini producti per illam actionem, nisi si sit agens uniuocum, uel est perfectior, ut si sit equiuocũ, tunc enim cõtinet ipsam eminenter, in diuinis autem nihil perfectius est absoluto, quia est formaliter infinitum, relatio autem non, hic non expressè dicit, quòd est illud absolutum, tamen ex dictis suis superius potest dici, quòd formale principium sit memoria, & suppositum sit producens mediante memoria existẽte in ipso. quid autem sit memoria dictum est suprà, & quia argumenta sua contra primam opinionem sunt contra eum, sicut patet, ideo soluit ea per quod patet, quod satis concordat ipse cum prima opinione. & ideo non potest soluere rationes primæ opinionis; quia non sunt contra suam conclusionem.

Formale priciptũ est memoria secunda.

Ad secundam opinionem dico, quòd nullo modo illa determinatio in diuinis locum habet, sicut patet ex ipsius impugnatione, nec etiam in creaturis

turis, uidelicet, quia sicut patet, respectus producentis ad productum, sequitur actum productionis: ergo non determinat principium actus productiuus, nisi fortè dicatur, quòd respectus agentis ad passum, qui præcedit respectum producentis ad productum, etiam in eadem ipse est, qui determinat, sed saltem in diuinis locum habet, quia ibi non duplicatur respectus. &c.

Ad primam uerò contra primam opinionem dico, quòd forma, quæ est principiũ actus, cuius terminus formalis est ab ea distinctus potest esse principium consimilis actus, si per se separatur, sed alter non è conuerso, aut sic est, quòd essentia, quæ est principium producendi in patre non est distincta à forma termini producti: & ideo licet in supposito possit esse illud, quo respectus productionis per se, non tamen potest esse quod.

Ad secundum dico, quòd uerbum phylosophi non habet ueritatem, nisi in creaturis, ubi productum distinguitur à producente, & habet ad eausam relationem realem: Sed non distinguitur à forma, qua producens producit, & ideo non põt ad cum habere relationem realem. &c.

Ad primum principale, dico, quòd authoritas Augustini est uera, quia paternitate est ei filius, & paternitate est pater formaliter. sed cum dicis, proprius actus. &c. dico, q non est uniuersaliter uera, quia multæ formæ dant esse primũ, quæ nõ dant agere. &c. Exemplum; forma lapidis, & de numero talium est paternitas, quæ dat esse primo ipsi supposito & non tamen dat agere assignare autem causam, quia quædam formæ minus perfectè dant esse, & agere, ut formæ elementares, & quædam magis perfectè, ut multorum mixtorum non dant, nisi esse primum difficile est. &c.

Multę formę dant esse primum, & non agere. Exemplum.

Ad secundum dico, quòd medium, quod participat naturam extremorũ est eiusdem generis cum extremis, uerum est de medio, quod est medium ex natura rei, sicut fuscum inter nigrum, & album, de alijs uero medijs accidentaliter suppositis non habet ueritatem, sicut patet, qđ generatio quod est medium inter generans, & genitum, uel intellectio, qua anima intelligit se est media inter se, & intelligere, & tamen ipsa est accidens & extrema sunt subiecta, & ita patet, quòd argumentũ non habet necessitatẽ, uel potest dici, quòd illud formale principium non est medium, sed tenet se ex parte alterius extremi. s. principij productiui. Medium autem est ipsa productio, quæ cum sit relatio est eiusdem generis cum extremis, q̃ extrema sunt termini relatiui. &c.

Qũo mediũ sit eiusdẽ generis cum extremis.

Quæ sint extrema.

Ad tertium dico, quòd consequentia est nulla, nam calidum producit calorem per actionem, quæ est de genere actionis, & ita est ferè in omnibus. ergo &c. Ad aliud dico, quòd maior illa debet intelligi de potentia actiua opposita, quæ quidem diuidit ipsum ens: Vnde eadem est & eiusdẽ rationis cum albedine in actu, & potentia. Potentia aut generandi non est huiusmodi potentia, qa potentia isto modo non habet esse in differentijs quia illa generatio est simpliciter necessaria, & iõ non est ibi potentia repugnans actiui.

VTRVM IN DIVINIS SIT GEneratio uniuoca, uel æquiuoca.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 9. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alensis prima parte summæ q. 42 mẽb. 1.
Scotus primo sent. distin. 7. q. 1.
Durandus primo sen. distin. 4. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO queritur utrũ generatio diuina sit ęquiuoca, uel uniuoca. Quod æquiuoca probatur, Persona producta differt specie à producente, ergo productio est æquiuoca, consequentia patet. Antecedens probatur, quia differunt secundum quidditates proprias, & talis est specifica differentia, tum quia differunt, ut puræ formæ, & puri actus alterius, & alterius rationis. Consequẽtia patet, quia non est maior differentia in principiis, quàm in principiatis, & etiam, quia eadem est differentia differentium, & rationũ, per quas præcisè differunt, uel constituentium, & constitutorum.

Franciscus de Mayronis dist. 4. primi. q. 5. allegat Scotũ & tenet cum eo, q ista generatio est uniuoca, et eo. q generãs & genitum habent eandem naturam.

Item productiones in diuinis differunt specie inter se, sicut patet, ergo & producta. Consequentia probatur, tum quia aliàs non esset proportio productionum ad producta, tum quia productiones, & producta sunt eiusdem rationis, quia utrũque relatio.

Item differentia specifica est perfectior, quàm differentia numeralis, quia est de perfectione uniuersi, ergo est ponenda in diuinis, priusquàm numeralis. ista consequentia patet. antecedens probatur, quia distinctio specifica est de perfectione uniuersi mundi, numeralis autem non. &c.

Contra. Generans æquiuocum continet genitum eminenter, & per consequens est perfectius eo. Sed una persona in diuinis non est perfectior alia. ergo. &c.

Preterea in termino generationis. s. in ipso producto duo concurrunt, s. natura, & relatio, uidelicet filiatio, aut generatio dicitur uniuoca, uel ęquiuoca à termino formali generationis, aut à proprio, ut puta relatione propria ipsi supposito. si à primo quia eadẽ, natura in producente, & producto sic erit uniuoca. si propriè uidelicet à relatione, sic nulla generatio erit uniuoca. &c.

Hanc conclusionem concedo. Ad rationes in contrarium. Ad primam dico, quòd licèt in diuinis non sit propriè ratio generis, & differentię & speciei, tamen aliquo modo concesso paternitatem, & filiationem differre specie; quia non fundantur super unitatem, sicut similitudo, & æqualitas, & in plus differt paternitas à filiatione, quàm paternitas à paternitate, non tamen constituta differunt specie, quia ipsæ relationes relatiuè non cõstituunt personas in esse specifico, sed in esse indiuiduali etiam includunt aliquid commune, & ideo aliquomodo habent esse specificam, & illud est essentia. & cum dicis: maior est distinctio in principijs, quàm in principiatis, dico quod nõ est uerum de principijs indiuidualibus, sicut patet.

Paternitas & filiatio differunt specie.

Nam rationes indiuiduales plus differunt. i. minus conueniunt, quia sunt se totius, se primo diuersa. &c.

Per hoc potest patere ad secundum. Nam productiones sunt idem quod relationes, & ad primam probationem consequentiæ, dico, quod non requiritur ad illam proportionem, quòd productio, & terminus formalis eius sit eiusdē speciei, sicut patet etiam in creaturis ubi per actionem de genere actionis producitur qualitas. Sed sufficit, quod per talem productionem productū producatur.

Ad secundum dico, quòd licet productum inquantum sit suppositum relatiuum tamen includit naturam absolutam, quæ est ibi formalis terminus. &c.

Ad tertiū dico, quod in creaturis, ubi est limitatio perfectionum, & aliqua imperfectio differentia specifica dicit perfectionem pro eo, quòd perfectio, quæ non est in una specie sit in alia & sic ratio specifica supplet perfectionem, sed essentia christiana, quæ est infinitæ perfectionis una existens singularia non oportet ponere talem. Exemplum: Generatio in hominibus, uel creaturis dicit perfectionem ad hoc, ut nostra natura specifica, quæ non pōt conseruari in se, conseruetur in indiuiduis. & tamen ista de causa non dicit perfectionem in Deo, nec etiam in Angelis, & sic nō oportet ponere talem perfectionem supplētem aliquā imperfectionem, quia naturalis est &c.

Exemplum.

DISTINCTIO VIII.

QVAERITVR VTRVM DEVS SIT summæ simplex, & perfectè talis.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 8. q. 1. Arti. 1.
Alexander Alensis prima parte summa. q. 5. mēb. 2.
Scotus primo sent. di st. 8. q. 1.
D. Thomas. prima parte summa q. 3. Arti. 2.
Ricardus primo sent. dist. 8. q. 1. Art. 1.
Durandus primo sent. dist. 8. q. 4.

Quæstio prima.

Circa distinctionem octauam quæritur utrū Deus sit summè simplex.

Ricardus distinctione præsenti Artic. 2. q. 1. ibi docet quo tria requiruntur ad hoc quod aliquid sit summe simplex.

QVOD NON. Simplicitas de sua formali ratione non dicit perfectionem, ergo non est ponēda in Deo, ut essentialis. Antecedens probatur, quia in creaturis generabilibus, & corruptibilibus dicit imperfectionem, quia talia, quanto magis cōposita, tantò perfectiora, sicut patet de materia, & composito de elemento, & mixto. &c.)

Item quod uno est accidens, nulli est substantia primo phys. sed sapientia in nobis est accidens & ninnocē est in Deo, & in nobis. ergo in Deo est compositio substantiæ, & accidentis. &c.

CONTRA. Augustinus. 6. de tri. Deus est uere, & summè simplex. &c.

NOTANDVM, quòd compositum potest accipi. s. modis. s. ex partibus essentialibus, sicut ex materia, & forma, ex ptibus formalibus sicut mixtum ex elementis, ex subiecto. & accidente, sicut corpus album; Ex partibus quantitatiuis, sicut numerus, & linea; Ex positiuo, & priuatiuo, sicut ē omnis creatura, quia est priuata aliqua perfectione. Deus autem est summè simplex cōtra omnes istos modos quinque.

Compositū quinque modis potest sumi.

Respondeo modo ad propositum, & probo primo Dei simplicitatem per rationes speciales, secundo aliunde.

Quātum ad primum probo primo de Deo simplicitatem oppositam compositioni ex partibus essentialibus, s. materia, & forma, secundo simplicitatem oppositam compositioni ex partibus quātitatiuis, tertio simplicitatem oppositam compositioni ex subiecto, & accidente. &c.

Primum istorum sic probo: Causalitas materię, & causalitas formæ non est causalitas simpliciter prima, sed præsupponit causalitatem efficientis unientis formam materię, & non sui ipsius, sed alterius efficientia prioris, quia non possunt seipsis coniungi, ergo si Deus esset compositus ex partibus essentialibus, uel ex materia, & forma non esset simpliciter prima causa, quod tamen probatū est supra distinctione secūda. Prӕterea materia de se non est sub aliqua forma, sed in potentia passiua, & contradictionis ad formam, & non potest reduci ad formā per ipsam formam, ergo præsuponit aliam causam reducentem.

Deus nō est cōpositus ex materia & forma. Distin. 2. q.

Præterea omnis una entitas causata habet esse ab aliqua una causa, sed compositio materiæ, & formę est una entitas causata. ergo.

Secūdum sic probat Ar. 8. phy. & 12. metaphi sic: Virtus primi entis est infinita, sed infinita uirtus non potest esse in magnitudine infinita; magnitudo aūt infinita non potest dari. relinquitur ergo quòd sit sine omni magnitudine. &c.

8. phys. cō. 72. & inde, & 12. met. cō. 41. & inde.

Sed ista ratio uidetur deficere, quia qui poneret infinitā uirtutem in magnitudine finita, diceret, quod est eiusdem rationis in tota magnitudinē & in parte, & ita non oportet esse magnitudinē infinitam. Exemplū: Anima intellectiua, quæ est tota in toto, & tota in parte secundum eandem rationem non est maior in toto, quàm in parte, nec in magno corpore, quam in paruo. Dico, quòd ratio Arist. ualet, quia intentio sua est, quòd uirtus, quæ est in magnitudine extendatur per accidens ad extensionem magnitudinis, quo posito, necessario sequitur, qd in maiori magnitudine sit maior uirtus, & in minori minor.

Exemplum.

Exemplum de calore in igne, qui licet sit æqualis intēsionis in parte, & in toto, tamē maior ignis maioris est potentiæ, & efficatiæ in toto, quàm in parte. ex hoc sequitur quòd omnis talis potētia extensa per accidens, quādiu est in magnitudine finita potest intelligi crescere, & quamdiu crescere per augmentum magnitudinis potest intelligi. tam diu est finita in æfficientia: ex hoc sequitur, quod potentia infinita inefficientia non est in magnitudine finita; non est ergo potentia infinita intensiue secundum efficientiam, & tunc ultra cum non sit aliqua magnitudo idfinita patet, quod nū est aliqua talis potentia infinita in magnitudine finita,

finita,ſed quid adhoc,cum omnino talis potentia non ſit in magnitudine finita. Reſpondeo. Cum talis potentia,ut oſtenſum eſt ſuperius,ſit ſine materia,ſtatim ſequitur propoſitum.

Tertium ſic probo. Cum ipſa non ſit materialis,ſicut patet ex modo dictis non poſſe eſſe accidentia materialia,& corporalia,& ſpiritualia, aut in eo eſſe non poſſunt,cuiuſmodi ſunt uelle, & intelligere,& ſapientia,& huiuſmodi,quia ut probatum eſt diſtinctione ſecũda talia ſunt idem,quòd ſubſtantia Dei.

Diſt.2.q.1.

Item oſtendo principale propoſitum per neceſſe eſſe, & probo ſic:quòd ſi primum ſit compoſitum,uel componentia,ut a.& b. ſunt ex ſe neceſſe eſſe, & tunc nõ poſſunt facere unum per ſe, quia utrumque eſt ultimatè actus,& ſic unum nõ eſt in potentia ad aliud etiam ſi. a. & b. ſint ex ſe neceſſe eſſe, tunc per quodlibet erit neceſſe eſſe; & ſic bis erit neceſſe eſſe,etiam ex duobus erit neceſſe eſſe,quorum uno oblato, non minus erit neceſſe,uel ſunt poſſibilia eſſe, & tunc Deus non erit ſibi ex ſe neceſſe eſſe, ꝙ eſt impoſibile & tunc non naturaliter eſſe eſſet neceſſe eſſe.&c.

De iſta ſimplicitate dei, & compoſitione aliorũ a primo. tractat. Auer. in 3. de. Anima comm.5.

Item oſtendo,quòd non eſt componibilis alteri,nec aliud ſibi, quia ſi ſic,ergo careret perfectione eius,cui erit componibilis, & per conſequens non eſſet ſimpliciter infinitus:cuius contrarium dictum eſt ſupra di.2.

Præterea,quòd alteri eſt componibile, poteſt eſſe pars alicuius totius, ſed cuilibet parti poteſt aliquid addi,infinito autem nihil poteſt addi, ergo cum Deus ſit infinitus, pars alicuius eſſe non poterit, & per conſequens, nec alteri componibilis.

Ad primum dico,ꝙ illa ſimplicitas tacta in argumento non dicit perfectionem ſimpliciter, eo quòd non excludit poſſe componi cum alio. Vbi ſciendum eſt, ꝙ duplex eſt ſimplicitas nam quędam eſt,quod excludit omnem compoſitionem, ita quod ſimpliciter tali ſimplicitate nec alteri cõponibilis,nec ſibi aliud, & nũquam compoſitum perfectius tali ſimplicitate. Alia eſt ſimplicitas;& iſta eſt in creaturis, qua quidem quodlibet ſimplex alteri componibile eſt,uel alterum ſibi,& de tali arguitur.&c.

Duplex eſt ſimplicitas.

Ad ſecundum dico,quòd ſapientia, quæ eſt in Deo,eſt idem, quod eius natura, ſicut probatum eſt diſt.2.q.2.nec obſtat,quòd in conceptu tranſcendenti uniuocetur, quia & ſubſtantia, & accidens,Deus & creatura uniuocantur in tali conceptu,ut dictum eſt ſupra di.3.q.1.uel poſſunt dicere,quòd ſapientia ſecundum quod eſt ſpecies qualitatis nõ eſt in nobis,& in Deo eiuſdem rationis.

Sciẽtia in deo eſt ſubſtãtia, & ratio eſt, quia ſcientia nõ uniuoce, ſed ęquiuoce dicitur de ſciẽtia noſtra, & de ſciẽtia dei ſicut ſcribit Auer.12. me. cõmẽto 51.

SECVNDO QVAERO VTRVM aliqua creatura ſit ſimplex.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt.8.q.2. Art.2.
Alexãder Alenſis prima parte ſumma q.5 .memb.3.
Scotus primo ſent. diſtin.8.q.2.
D.Thomas 1. parte ſumma q.3. Art.4.
Ricardus primo ſent. diſt.8.q.2.
Durandus primo ſen. diſtin.8.q.2,

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum aliqua creatura ſit ſimplex:Quòd ſic; quia partes cõpoſiti creati primo ſunt ſimpliciter ſimplices, alias iretur in infinitum, quia qua ratione iſtæ partes eſſent compoſitæ,& illę; & ſic ſemper partes partium erunt compoſitæ. Oppoſitum eſt 6. de trin. ubi dicit Auguſtinus,quòd nulla creatura eſt in ſe ſimplex. Hic dicitur quòd quælibet creatura; eſt compoſita ex actu,ex potentia,quia nulla eſt pura potentia, quia iam nihil eſſet, nec eſt purus actus,quia tunc eſſet Deus. item quælibet creatura habet eſſe non per eſſentiam,ſed per participationem, ergo eſt compoſita ex participatione, & participato.&c.

D.Thomas prima parte ſummæ q.3. Art.4.& 2. ſol nendo tertiũ & quartum argumẽtum. & lib.2. cõtra gẽtiles c.49.

CONTRA. Si quælibet res creata eſſet compoſita ex re,& re,tunc erit proceſſus infinitum, quia accipio rem ex quo aliquid eſt compoſitum, aut illa res eſt compoſita,aut ſimplex : ſi ſimplex habeo propoſitum, ſi compoſita,tũc iterum quęrã, & ſic in infinitum. Concedo igitur ꝙ non omnis creatura eſt compoſita ex re & re, ſed eſt compoſita ex poſitiuo, & priuatiuo, pro eo, quod caret aliqua perfectione ſibi poſſibili in eſſe,non quidẽ ex ratione ſuæ ſpeciei ſemper, quia agens non caret perfectione ſibi poſſibili debita ſecũdum gradum ſuum ſpecificum,cum careret perfectione ſibi poſſibili in eſſe in quantum creatura eo modo, quo dicit phyloſophus 5.metaphyſicæ de uiſu, & priuatione, quòd talpa eſt cæca, non quod uiſus ſit ſibi aptus l eſſe ex natura ſuæ ſpeciei,ſed ex nã ſui generis.i.in quantum animal: etiam Creaturæ non compoſitæ in ſe ex re,& re nõ ſolum ſunt compoſitę ex priuatione mõ dicto, ſed etiam nõ ſimpliciter ſimplices, quia ſunt cõponibiles alijs, ſicut ſunt partes compoſiti.

5.met. cõ.27

Ad primum reſp. de cõpoſitis patet ex dictis.

Ad ſecundum dico,quòd natura arguit cõpoſitionem ex re & re, quia omnis res creatã habet eſſe participatum,& ita nulla pars eſt res participãs non participata.&c.

Ad principale,& patet ex dictis.

TERTIO QVAERO VTRVM CVM ſimplicitate Diuina ſtet, quòd Deus uel aliquid formaliter Dictum de Deo ſit in genere.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt.8.q.4.
Alexãder Alenſis 1. par. ſumma q.48. mẽb.4. Ar.2.
Scotus primo ſent. diſt.8.q.3.
D.Thomas prima parte ſumma q.3. Art.5.
Ricardus primo ſent. diſt.8.q.2.
Ioannes Bacconitanus primo ſent. diſt.9.q.1.

Quæſtio tertia.

QVæro tertio, Vtrum Deus uel aliquid dictũ de Deo ſit in genere, quod ſic: Conceptus entis eſt

3. distinctione primi. q. 1.

entis est uniuocus Deo, & creaturæ; sicut dictum est. dist. 3. & ille conceptus dicitur de Deo formaliter in quid, ergo habet aliquem conceptum aliũ determinantem eum ad Deum, & talis cõceptus se habebit ad illum sicut conceptus qualis ad conceptus qualis ad conceptũ quid. & per consequẽs erit conceptus essentialis, & ita constituens Deũ in ratione speciei.

Item sapientia dicta de Deo est uniuoca cum sapientia nostra, sicut probatum est ibidem. ergo est species generis, ipsa formaliter dicitur de Deo ergo &c.

Contra id est magister in litera, & adducit Augustinum.

Henricus in sua sũma Artic. 22. q. 1. 2. & 3. & Artic. 26.

Respondeo & dico, quòd Deus nullo modo est in genere, quod probatur sic: Deus non habet aliquem communem conceptum cum creatura, ergo nec est in genere, consequentia patet, quia coordinatio prędicta mẽtalis est de conceptibus creaturarum, ergo si conceptus Dei est omnino extraneus ab ipsis, erit omnino extra coordinationem prædicamentalẽ: Antecedẽs fuit probatũ, & improbatur superius dist. 3. tamen aliter hic probat, & primo sic; Deus est primo diuersus à creatura, aliàs haberet in quo conueniret, & differret, & ita non esset simpliciter simplex, ergo in nullo conceptu uniuoco conuenit cum creatura. &c.

Distinctione. 3. q. 1.

Distinctione 3. q. 1.

Contra quæstionem istius rationis fuit argumentatũ ibi distinct. 3. Tamen, & hic arguo contra eam sic; Deus potest aliquo modo naturaliter à nobis cognosci, ergo habet aliquem communẽ cõceptũ cum creatura. antecedẽs patet. 8. phy. & 12. met. cõsequẽtia probatur qa nulla est naturalis cognitio, nisi quæ in nobis naturaliter causatur; non autem causatur in nobis naturaliter nisi ab eo, quod naturaliter mouet intellectum nostrũ: huiusmodi aũt nõ est, nisi aliquod sensibile, cum intellectu agente, ergo omnis conceptus in nobis naturaliter causatus est alicuius rei creatæ per se, ergo si in tali conceptu non cognoscitur Deus, nec modò naturaliter cognoscetur: conceptus. n. secus proprius in nobis naturaliter causari non potest, sed in illo conceptu creaturæ non potest cognosci, nisi sit communis sibi, & creaturæ: ergò &c.

8. physi. cont. 34. & me. cõ. 39.

Responsio Hẽrici quolib. 10 q. 7.

Respondetur ad hoc, & dicitur, quòd relatiuũ naturaliter causat nõ solũ cognitionẽ sui, sed correlatiui, cũ relatiua sint simul naturali itelligẽtia, sed creatura realiter refertur ad Deũ; ergo Creatura naturaliter causat in nobis cognitionem sui ipsius, & Dei.

Sed contra hanc rationem arguo sic: Licet relatio creaturæ hẽat causare cognitionẽ sui correlatiui correspondentis, tamen illa relatio correspondens, quæ se tenet ex parte Dei, quæ est relatio rationis, non continet uirtualiter, nec formaliter aliquem conceptum absolutum & ita ex hoc nõ poterit cognosci aliqua absoluta perfectio de Deo &c.

Cap. 8.

Cap. t.

Aliter dicitur, quòd Deus est in genere, quod probatur per Damascenum in elementario. item Boetius de Trinitate dicit, ꝙ duo pdicamẽta manẽt in diuinis. s. substãtia & relatio. Itẽ rõne: Substantia est communis conceptus ad substantiam creatam, & increatam, & ita neutra habet conceptum simplicem simpliciter, s. nec substantia creata, nec increata, sed habet conceptum in genus & in differentiam resolubilem. ergo &c. Item quia tunc secundum ponentes Angelos immateriales nulla substantia immaterialis esset in genere. &c. Item accidentia non essent in genere secundum illos, qui ponunt ea habere simplicem essentiam, si simplicitas Dei excludit eum à ratione generis.

Opinio uera authoris ꝙ Deus non sit in genere.

Dist. 3. q. 1. 7. de Tri. c. 5. uel 3a.

Teneo autem, ꝙ Deus non est in genere, & tamẽ habet conceptum communem cum creaturis. ista secunda pars probata est superius dist. 3. Primam partem probo per Augustinũ 7. de tri. ubi dicit, ꝙ abusiuè Deus dicitur substantia; cuius ratio est, quia substantia dicitur eo quod substat accidentibus.

Item arguit Auic. 8. metaphysicę sic: Genus dicit partẽ, Deus autem est simplex nõ habens partem, ergo non est in genere. &c.

Quod Deus non sit in genere, nec cõpositus, docet Auer. in libro destr. destr. disputatione 7. dubio primo & 2.

Item per rationes arguo primo ex infinitate sic: Vnus conceptus indifferens ad finitum & ad infinitum potest esse conceptus generis, sed omnis, conceptus formaliter dictus de Deo, & creatura est huiusmodi. ergo. Minor patet, quia creatura est formaliter finita, essentialia in Deo sunt formaliter infinita, relationes formaliter non sunt finitæ nec infinitæ, maior probatur, quia realitas à quo sumitur ratio generis est potẽtialis respectu realitatis, à qua sumitur ratio differentiæ, sicut patet. 8. metaphysicę ubi dicitur: omnem terminum .i. diffinitionem esse per orationem longã, quod significat aliqd de aliquo, & oportet illud esse materiam, & illud formam, ergo alterum positorum in diffinitione. s. genus, est materia, & alterũ. s. differentia est forma. Nullum autem infinitum, uel non finitum formaliter esse potest potentiale respectu alterius, ergo nullus conceptus formaliter dictus de Deo pt, esse conceptus generis. Maiorẽ iterum declarando dico, ꝙ quandoque ratio generis sumitur ab alia re, quàm ratio differentiæ, ut sicut ponentes sensitiuam in homine aliam ab intellectiua & tunc uere illa res, à qua sumitur genus est potentialis respectu illius, à qua sumitur differentia, quandoque sumitur ab eadem re; sed ab alia, & alia realitate, scilicet in albedine ratio coloris sumitur ab alia realitate, quàm ratio differentiæ constituentis speciem albedinis & tunc licet una realitas non sit in potentia respectu alterius, quia cum sint una res simul producantur ad productionem ipsius rei, tamen de se realitas, à qua sumitur genus, est potentialis respectu illius, & si seorsum producerentur uere essent in potentia absoluta. &c.

8. met. cõc. 9.

Ocham in 4. q. 10. difficultate prima, tenet ꝙ Anima sensitiua distinguitur realiter in homine ab intellectiua.

Item ex eadem infinitate arguitur sic: Id, à quo sumitur conceptus differentiæ nõ potest esse gradus itrinsecus eius rei, à qua sumitur cõceptus speciei, sed finitum, & infinitum habẽtia ens ad Deũ, & creaturam, sunt gradus intrinseci ipsi Deo, & creaturæ, igitur tales esse non possunt conceptus differentiales, & per consequens conceptus formaliter

maliter dictis de Deo nõ potest, esse conceptus generis, nec ipse Deus potest esse species. Maior patet, quia alias albedo posset esse genus, quia gradus intensus, uel remissus posset esse differentia.&c.

8.met. cap.4. Item ex necesse arguo sic, & est ratio Auicen. octauo metaphisicę: Necesse esse est cõceptus generis, ergo conceptus generis includit differentiam, quod est contra Arist. 10. metaphisicæ. 10. met.cop. tex.92. Probatio consequentiæ, quia necesse esse ex se habet esse in actu ultimo, sed non potest esse in actu ultimo nisi per differentiam, ergo à primo ad ultimum si necesse esse est genus, igitur includet generis differentias, ergo in necesse esse, cuiusmodi est Deus, non potest sumi ratio generis.&c.

In quæstione ista sunt multa dubia.

1.dubium. Primum, quomodo ista prædicta, ens, sapiens, bonus, & huiusmodi dicuntur de Deo, & tamen ipsa descendunt in prædicamenta, Deus autẽ non est in prædicamento.

2.dubium. Secundum dubium est, quomodo sapientia dicitur transcendens, cum non dicatur de omni ente, transcendentia autem uidentur debere dici de omni ente.

3.dubium. Tertium dubium est, quare Deus ratione infinitatis excluditur à prædicamento, cùm linea infinita si esset poneretur in prædicamento quantitatis.&c.

4.dubium. Quartum dubium est, quomodo alicuius conceptus est uniuocus Deo, & creaturæ, & tamen creatura est in prædicamento, Deus autẽ nõ.&c.

Rursus ad primum. Ad primum dubium dico, quòd ens prima diuisione diuiditur per finitum, & infinitum & ens finitum in decem prædicamenta, & ita Deus remanet ex una parte entis antequam ens diuidatur in decem prædicamenta.&c.

ad secũdum. Ad secundum dubium dico, quòd ens sicut generalissimum dicitur primo pro eo, quod non est sibi aliquid super ueniens genus, & modo per respectum ad inferiora, ita transcendens dicitur nõ pro eo quòd ipsum dicatur de omnibus hoc enim accidit sibi, ut transcendens est, sed pro eo, quod non habet aliquid supra se dictum de eo in quid. &cætera.

ad tertium. Ad tertium dubium dico, quòd non sequitur, perfectissimus asinus, ergo perfectissimum animaliũ, bene tñ sequitur tunc perfectissimus homo, ergo perfectissimum aĩaliũ, quia homo de se est nobilissimus animalium, ita in proposito nõ sequitur infinita linea, ergo infinitum ens simpliciter, quia Deus est nobilissimũ entium de se, & ideo linea infinita posset esse in prædicamẽto, quia licet esset illimitata in longitudine uel in ratione quantitatis, uel si esset corpus, esset tamen limitata in ratione entis, sed Deus ita est, q̃ nullomodo est limitatus.&c. Deus non est limitatus.

ad quartum. 7. de tri. cap. uel 32. Ad quartum dubium dico, quòd illud est possibile, Quod probo per Augustinum 7. de Tri. ubi negat Deum esse substantiam, & tamen concedit ipsum esse ueram essentiam; sed si acciperet ipse ibi conceptum essentiæ, siue entis æquiuoce ad Deum, & creaturas, ita posset eum concedere esse substantiam accipiendo ęquiuocè in conceptu substantiæ.

Item probatur per aliam rationem, q̃ Deus non sit in prædicamento sic: Deus nõ potest diffiniri, ergo Deus non est in prædicamento. Antecedens probatur, quia propria diffinitio datur per priora ad ipsum diffinitum, Deus autem non habet priora cum ipsum sit primissimum, consequentia probatur quia quicquid habet genus, potest habere differentiam, genus autem, & differentia integrant propriam diffinitionem, ergo si aliquid posset dici de eo ut genus, Deus posset propriè diffiniri.&c.

Tunc ad solutionem argumẽtorũ. Ad primũ in oppositum de Damasceno dico, quòd licet multa uerba dicat quibus uidetur dicere, quòd Deus sit in genere, tamen omnia soluit in elementario cap.8. ubi expressè uult, quòd substantia non sit in genere, sed supra omne genus.

Ad secundum de Boetio dico, quòd ipse nunquam dicit, q̃ genus aliqđ, nec modus generis sit in Deo; imò expressè dicit contrarium in lib. de tri. ca.1. tamẽ dicit ibi, quòd essentia continet unitatem, & relatio multiplicat unitatẽ & ex hoc uolunt aliqui, quòd ipse posuerit remanere ista duo prædicamenta, sed tamen malè intelligũt eũ, sicut patet ibidem, ut dictum est suprà.&c. Genus, nec modus generis est in Deo secundum authorem quic qd dicit Hieronymus Gadius in 2. q. quolib.

Ad tertium dico, q̃ increatum est gradus intrinsecus talis entis, & ideo non potest esse cõceptus differentialis ut supradictum est.&c.

Ad quartum & quintum dico, quòd licet Angelus, & forma accidentalis non dicant compositionem ex re, & re, tamen dicunt compositionẽ ex realitate, & realitate quarum una est potentialis respectu alterius, & ideo &c. In Deo autem non.&c.

Ad primum principale patet ex dictis, quia conceptus ille, quasi determinans ens, ut increatum uel infinitum, uel necesse esse, uel aliquid tale non possunt esse conceptus differentiales, cũ sint gradus, sicut gradus intrinseci.

Ad secundum etiam patet, q̃ sapientia dicitur de Deo antequàm descẽdat in prædicamẽta.&c.

Ad rationem primæ opinionis factam contra uniuocationem entis dico, q̃ licet realiter Deus, & creatura sint primo diuisi, imo infinite distent, tamen abstrahibilis est ab eis unus conceptus, secundum quod probatum est supra distinctione tertia. Dist.3.q.1.

Quarto quæro

VTRVM CVM SIMPLICITATE Dei possit stare aliquo modo Distinctio perfectionum essentialium præcedens aliquo modo omnem actum Intellectus.

Scotus primo sent. dist.8.q.4.
D.Thomas in primo scripto primi sent. dist.2. Art.4.
Franciscus de mayronis primo sent. dist.8.q.7.
Joannes Bacconitanus primo sent. dist.2.q.1.

Quæstio

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum cū summa simplicitate possit stare aliqua distinctio ex natura rei perfectionum essentialium præcedens omnem actum cuiuscumque intellectus. Quod nō. Augustinus. 5. de Tri. non sicut in creatura ita in Deo iustitia & bonitas sunt duæ qualitates, sed quæ iustitia est in Deo ipsa est bonitas. 5. de tri. ca. 5.

Tunc sic prædicatio in abstracto non est uera, nisi sit in primo modo dicendi per se, & ita subiectum includit prędicamentū, & per consequens nulla distinctio ex natura rei. 7. met. cō. 43

Contra, Dam. lib. primo; si iustum, si bonum, uel aliquid tale dixeris non naturam, sed quæ circa Dei sunt dixisti, &c.

Respōdeo & dico, quòd quidam dicunt, quòd attributa diuina solum differant ratione facta ab intellectu nostro comparante ipsa ad talia reperta in creaturis. Vnde sicut dexteritas, & sinistritas in colūna differunt ratione facta ab intellectu nostro comparante, ita ad dextrum, & sinistrum animalis ubi differunt realiter, ita bonitas, & sapientia differunt in Deo rōne per cōparationem s. ad bonitatem, & sapientiam creaturæ, ubi differūt realiter; & ideo, ut dicunt, circumscriptis omnibus istis, quæ dicunt perfectionem in creaturis, solum concipietur Deus unico conceptu, & si attribuantur sibi, tunc plura nomina erunt sinonima idem penitus significantia, & aliter erunt nomina noua, quibus nihil correspondebit in re, nisi ponātur significare idem: & ex hoc sequitur q sempiternitas, & infinitas, & huiusmodi non sunt attributa, nec aliquo modo differunt, quia nō inueniuntur in creaturis, ut possunt ab eis trāsferri ad diuina, & possint dici differre per comparationem ad ipsa. &c.

Ratio huius positionis est talis, quia quæcumque differunt, uel differunt ex se ipsis, uel per cōparationem ad alia, si secundo modo habetur propositum, si primo modo sequitur quòd differunt, sicut res, & res; talis autem differentia arguit compositionem realem, quę repugnat omnino diuinę simplicitati. &c.

CONTRA. quidquid dicit perfectionem simpliciter principalius, & prius est in Deo, quàm in creaturis, sed bonitas, sapientia, & talia sunt huiusmodi, ergo non sumuntur per comparationem ad creaturas, maior probatur quia perfectius non dependet ab imperfecto, sed talia in creaturis sunt imperfecta, quia limitata, licet de sua formali ratione dicant perfectionem simpliciter, in Deo autem sunt sine omni perfectione. &c.

Item distinctio emanationum præsupponit distinctionem attributorum; cuius ratio est, quia, filius procedit ut natus per modum intellectus, & Spiritus sanctus, ut datus per modum uoluntatis, &c.

Item Deus est perfecte Beatus sine respectu ad creaturas perfectas, perfecta autem beatitudo eius consistit in actibus intellectus & uoluntatis, ergo absque respectu ad extra est ibi intellectus & uoluntas, intelligere, & uelle, & obiectum. ergo. &c.

Item secundum istos, obiectum intelligo, ut uerum, & nolo, ut bonum; ergo Deus ab eterno, intellexit essentiam suam, & ueram, non ut bonā, & uoluit ut bonam, non ut ueram. ergo. &c.

Aliter ergo dicitur, quòd distinctio attributorum in Deo non est tantum ab intra, nec tantum ab extra, sed partim ab intra, & partim ab extra, prout scilicet ratione suæ perfectionis, & imperfectionis intellectus nostri; noster intellectus nō non potest unica apprehensione totam eam capere, sed ratio sui excessus modo capit eam sub ratione sapientiæ, modo sub ratione intellectus, modo sub ratione uoluntatis & sic de alijs. & ista distinctio attributorum est distinctio relationum rationum ex parte essentiæ, prout modo refertur ad intellectum creatum sub ratione sapiētiæ, modo sub ratione uoluntatis & de alijs, & ista partim est ad intra ratione scilicet eius excessus, partim est ab extra ratione non intellectus defectus. hoc confirmatur per commentatorem 12. met. ubi dicit, quòd multiplicitas rationum in Deo non est tantum intellectus sed in quantum ueritas, prout scilicet habet esse in intelligentia. Héricus quo lib. 5. q 1. & quolib. 13. q. 1. 12. met. cō. m. 39.

Contra istam opinionem sunt omnes rationes factæ contra aliam opinionem, quia secundum ueritatem, ista opinio negat omnem distinctionem attributorum ex natura rei præcedens omnem actum, & solum ponit differentiam rationis. &c.

Dico ergo, quòd inter attributa diuina non est solum distinctio rationis, sed est distinctio ex natura rei, præcedens omnem actum intellectus, ita quòd sapientia diuina non est formaliter bonitas, & sic de alijs. Quō attributa distinguātur.

Hoc probo, primo sic: Si infinita Dei sapientia est formaliter infinita Dei bonitas, sequitur, q sapientia in communi est formaliter bonitas in cōmuni, consequens est falsum. &c.

Consequentia probatur, quia infinitas addita sapientiæ non tollit formalem rationem sapientiæ, sicut gradus intensus albedinis non tollit formalem rationem albedinis. &c.

Nota, quòd hæc ratio uidetur supponere unitatem uniuocam conceptuum transcendentium Dei, & creaturæ. istud confirmatur per Damasc. libr. 1. ubi dicit, quòd diuina essentia est pelagus diuinarum infinitarum perfectionum. Sed hoc modo propriè diceretur solum propter infinitas relationes rationis, quia circa quodcunque obiectum posset intellectus noster successiuè hoc facere. & si dicis, quòd exurgunt ibi ex aptitudine ex parte diuinæ essentiæ, habeo propositum, scilicet, quòd ea natura rei est ibi inter attributa aliqualis distinctio. &c. cap. 9.

Item Augustinus 15. de trin. dicit, quòd tales perfectiones attributales sunt sibi ad inuicē equales, sed certum est, quòd nihil propriè est sibi ipsi omnino æquale, aliquam ergo distinctionem ponit ibi Augustinus ex natura rei. &c. 15. de tri. ca. 9.

Item intellectus est magis idem sibi, quàm uoluntati

luntati ex natura rei. ergo distinguitur ex natura rei. Consequentia patet. Antecedens probabitur, quia si non, ergo, quæcunque contradicunt circa unum contradicunt circa ambo. sed hoc est falsum. Nam istæ uere contradicunt sibi: Deus intelligit: & non intelligit per intellectum, sed istæ non contradicunt; Deus intelligit per intellectum, & non per uoluntatem. & hoc confirmatur, quia actu affirmato intelligit mala, sed actu affirmato non uult mala, ergo non sunt penitus idem ex natura rei intellectus, & uoluntas, uel intelligere, & uelle, & ita de alijs attributis.

SED contra hoc sunt multa dubia.

Primum dubium.

Primum est, quia, ut uidetur, essentia diuina non esset omnino simplex. &c.

Secundum, quia iam tales perfectiones ex natura rei distinctè essent in essentia diuina, & infoematiuè, sicut diuersæ formæ, quod est inconueniens. & confirmatur. quia Deus per sapientiam est formaliter sapiena, ergo sapientia informatiue est in eo. &c.

Deus per sapientiam est formaliter sapiens.

Tertium, quia non uidetur posse poni medium inter distinctionem realem, & rationis, sicut tu ponis. Cuius probatio est, quia omne ens uel est in anima, & tunc est ens rationis, uel extra animam, & tunc est ens reale. ergo similiter omnis differentia est in intellectu &c. uel in re extra. Cōsequentia probatur, quia passio non est maioris habitus, quàm subiectum; idem autem, & distinctum sunt passiones, uel passio entis. &c.

7. de tri. ca. 1.

Quartum quia secundum Augustinum, 7. de trinitate non eodem est, quo Deus, tamen eodem est magis, quo Deus, & bonus, quomodo sapiens. Illam ergo identitatem attribuit inter perfectiones attributales, quam negant inter paternitatem, & deitatem: sed hic negatur solùm identitas formalis, ergo. &c.

Quintum, quia, sicut sapientia non esset realiter infinita si non esset eadem realiter bonitati, ita non esset formaliter infinita si non sit formaliter sibi eadem. &c.

Dist. 2. q. ult.

Ad primum istorum dico, quòd sicut distinctio rationis, & essentiæ non tollit simplicitatem personæ, sicut dictum est dist. secunda, ita in proposito confirmatur, quia in eodem simplici supposito patris sunt plure relationes reales realiter distinctæ. sicut paternitas, & spiratio, & etiam innascibilitas, quæ secundum Augustinum, 15. de Trinitate est alia à paternitate: Sed utrum sit positiua: fortè dicetur ita suo loco. & cætera.

16. de tri. c. 6.

Forma in creaturis habet tres conditiones.

Ad secundum dico, quòd forma in creaturis habet triplices conditiones; quarum duæ primæ dicunt imperfectionem, s. quòd informat & quod est pars totius. Tertia dicit perfectionem, & consequitur formam secundum essentialem rationem formæ, s. quòd est illud, quo aliud est tale. In Deo autem non est tale secundum duas primas conditiones, sed secundum tertiam, & cætera.

Et ad confirmationem dico, quòd consequentiæ forma, quæ est pars denominat aliam partem; ut cum dicitur corpus animatum, quandoque uerò, & magis propriè denominat totum, cuius ipsa est aliquid; ut cum dicitur: homo est rationalis, & si alicui sit adhuc maior identitas, quàm inter rationale, & hominem, illud uero determinabit, uel denominabit, & ita est in proposito.

Ad tertium dico, quòd ista non est distinctio, quæ est relatio, & aliquid positiuum præter distincta, cuiusmodi est passio entis, sed est distinctio, quæ est negatio, sicut dictum est distinctione secunda.

Dist. 1. q. de proprietatibus relationis, ad essentiam.

Ad quartum dico, quòd multipliciter Deus eodem est bonus, quo sapiens, uel magnus, & tamen non Deus, quo patet. Probo: quia utraque illarum perfectio absoluta & quidditatiua, paternitas autem est ratio suppositalis, & relatiua, Secundo, quia utrumq; illorum dicit perfectionē simpliciter, paternitas uero non. Tertio, quia utrumque illorum est formaliter infinitum, paternitas uero non.

Paternitas est ratio suppositalis, & relatiua.

Ad quintum dico, quòd infinitas est gradus intrinsecus realitatis, ex realitate consurgens, & ideo quodcunque est realiter idem illi realitati est realiter infinitum, illa eadem infinitate & si formali rationi eius, quæ est sibi idem realiter illi realitati non repugnat infinitas, resultat in ipso etiam formalis infinitas, ita tamen, quòd est quodammodo alia ab illa, sicut dicetur. Sed si formali rationi eius repugnet infinitas, non consurget in ipso formalis infinitas. Exemplum: Essentia est infinita per continere infinitas perfectiones extra speciem, quarum quælibet continet infinitos gradus illius perfectionis, bonitas ergo diuina, quæ est idem realiter essentiæ est infinita realiter infinitate essentiæ, & est infinita formaliter per continere infinitos gradus bonitatis, quæ tamen infinitas continetur in infinitate essentiæ, sicut patet & consurgit in ipsa bonitate ex identitate reali, quam habet cum essentia, quia suæ rationi formali non repugnat talis infinitas, paternitas uero, quia est realiter idem essentiæ est realiter infinita infinitate essentiæ, sed quia suæ rationi formali non competit infinitas; non enim est uirtuale, quantum, & ideo non resultat in eo formalis infinitas, nec finitas. &c.

Exemplum.

TVNC ad solutionem argumentorum in contrarium, & ad rationem primæ opinionis dico, quòd distinguuntur se ipsis formaliter, non realiter à distinctione, quæ est negatio, non relatio. &c.

Non est credendum Auerroi in hoc.

Ad illud opinionis secundæ de commentatore dico, quòd non est sibi credendum in tali materia, circa quam imperfectè loquutus est sicut in multis aliis locis, in quibus ipse Auerroes non tenetur, nec teneri debet, uel potest exponi, sicut patet.

Ad principale dico, quòd uerum est, quòd in Deo non sunt qualitates, sicut in creaturis,

Quãdo abstractum prædicatur de abstracto non est prædicatio formalis, sed identica.

imo idem, quod essentia realiter. Ideo abstractum prædicatur de abstracto, & est prædicatio non formalis, sed identica. ratio autem quare realis identitas sufficit in diuinis, & non in creaturis, quod abstractum prædicetur de abstracto, est, quia in Deo, uel utrumque terminorum, uel alterum est infinitum; & ideo abstractio quidditatis formalis, quæ fit ibi nunquam tollit inter extrema identitatem realem, Vnde uera est: bonitas est sapientia, & uera est paternitas est diuinitas scilicet identicè, & non formaliter, & si tolleret talis abstractio identitatem realem non esset uera. Vnde nõ cõceditur ista; paternitas est spiratio, quia ibi tollit abstractio identitatem, ex quo neutrum est infinitum formaliter. & quia in creaturis neutrum est infinitum, ideo abstractio de se tollit identitatem, Vnde humanitas de sua quidditatiua ratione non est idem, quod animalitas, & quod sint, & idem, in tertio hoc accidit sicut accidit, quòd paternitas, & spiratio sint idem in supposito. Sed non accidit, quòd paternitas quantumcunque abstracta sit idem realiter, quod essentia. essentia enim est infinita formaliter, & ideo trahit ad identitatem realem omne sibi compossibile. &c.

Nulla relatio est formaliter infinita secondũ Scotum in 5. q. quolib.

DE IMMVTABILITATE Dei.

VTRVM SOLVS DEVS SIT IMMVTABILIS.

Seraphicus Bona. primo senten. distinct. 3. q. 3. Articu. 2.
Alexander Alensis prima parte summa q. 4. membro 2.
Scotus primo sent. dist. 8. q. 5.
D. Thomas prima parte summa q. 9. Artic. 1.
Ricardus primo sen. dist. 8. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 8. q. 3.
Franciscus de Mayronis primo senten. distinctio. 9. quæst. 2.

Quæstio quinta.

Quintò quęritur, Vtrum Deus sit immutabilis. Quòd non; quia aliunde agit, puta creat aliunde non creat ergo, mutabiliter de non agente in agens, & è conuerso.

CONTRA: Augustinus septimo de Trinitate: Omnis creatura mutabilis omnino, & solus Deus immutabilis. — 7. de trin. c. 6.

Respondeo, & dico, quòd hic sunt duo uidenda, primo utrum Deus sit omnino immutabilis, secundo utrum aliqua creatura sit immutabilis. Primum probat Augustinus 7. physicor. Omne, quòd mouetur, ab aliquo mouetur, & cùm non sit procedere in infinitum est deuenire ad unum primum mouens immobile. ista ratio requirit declarationem, & forte non plus probat, nisi quòd primum mouens non mouetur, ut corpus, uel uirtus in corpore. Sed omittendo hoc psens ad propositũ sic; Deus est ex se necesse, & est summè simplex, ergo est omnino immutabilis, prima pars antecedentis probata est distinctione secunda, secunda pars probata fuit in ista distinctione 8. consequentiam probo, nam ex quo est necesse esse, ex se non potest mutari de non esse in esse, uel è conuerso, ex quo etiam est summe simplex non potest mutari recipiendo in se aliquam formam, uel aliquod accidens, ergo. &c.

7. phy. cõtex. t. & inde.

Dist. 2. q. 1.
Distin. 8. q. 1.

De secundo est sciendum, quòd philosophi, & Theologi discordant. Ad cuius intelligentiam sciendum est, quòd tribus modis quantum ad præsens creatura potest intelligi esse immutabilis,

Tribus modis intelligi potest creaturam esse immutabilem.

Primo quòd sit formaliter necesse esse, & ab alio sit causaliter,

Secundo, quòd sit in se formaliter necesse esse, sed ab alio non causaliter, sed dependenter, & hoc est, dependere, sicut imperfectum à perfecto, ita sicut ens secundum à primo, ita quòd non possit esse sine primo,

Tertio modo quòd ex se sit possibile esse, sed ab alio perpetuetur, primum modum ponit Auic. secundum uidetur ponere Aristoteles 12. metaphisicæ quando dicit: Ab hoc primo dependet cœlum, & natura. Tertium modum ponunt Theologi, sicut patet: est autem hic sciendum, quòd cõmuniter philosophi ponunt primam causam necessariò causare primum causatum, cuius rationes sic uidentur, quia cum omnis causa secunda non causaret, nisi causante prima; si prima causaret contingenter nullus effectus causaretur simpliciter necessariò, nec aliqua causa secunda necessariò simpliciter causaret, sicut patet intuenti, hoc autem habent pro impossibili. &c.

12. met. cõt. 35.

Contra istam opinionem arguo sic: Prima causa est ex se simpliciter, & omnino, & perfectissime necesse esse, ergo non necessario causat, antecedens est probatũ distinctione secunda, quòd tamen ipsi philosophi concedunt, imo oppositum habent pro impossibili. Consequentiam probo, quia si necessario causat primum causatum, ut dicunt, ergo necessarium habent habitudinem ab ipsam, sine qua habitudine esset prima causa secundum suppositum, & per consequens remoto primo causato non remaneret prima causa, quia non remaneret illa habitudo, sed hoc est falsum, quia licet illud primum causatum sit aliquo modo necesse esse secundum ipsos, non tamen quantum causa prima etiam secundum ipsos, ergo minus impossibile est, quòd non sit primum causatum, quã ꝙ non sit prima causa, & ita ad minus impossibile sequeretur maius impossibile, quod est falsum. &c.

Dist. 2. q. 1.

Ad ra-

Ad rationem eorum, dico, quòd licet multi effectus causentur necessario per respectum ad causas naturales, quæ de se necessario causant, tamen per respectum ad causam primam omnia alia ab ipsa sunt contingentia. &cæt.

Ad huc contra eos, quòd. s. causa prima non necessario causat: arguitur sic. aliquid contingenter causatur in entibus. ergo prima causa non necessario causat, omnes ipsi concedunt. Cõsequentiam probo, quia causa secunda non causat nisi mota à prima, ergo si prima necessario mouet secundã, secunda necessario causat, & non contingenter, & ita ulterius sequitur, quòd nullum malum morale erit, quia omne tale uoluntarie causatur, & non necessario. &c.

Item si prima causa necessario causat, nulla causa secunda aliquid causabit, & per consequens nulla causa secunda erit causa, consequens est falsum etiam secundum ipsos: consequentiam probo, quia agens necessario, sicut non est in sua potestate agere, & non agere, ita non est in sua potestate intense, & remisse agere, sed agit quantum potest, prima autem causa continet eminenter uirtutem omnium causarum secundarum, & etiã prius natura attingit causatum, quàm causa secunda ex prima propositione de causis, ergo in illo signo priori, ex quo causat quantũ potest, & potest quicquid potest omnis causa secunda causabit causatum totum, & totaliter, & per consequens causa secunda in secundo signo nihil causabit, sed totum inueniet causatum, imò etiam sequeretur, quòd in primo signo, in quo potuit prima causa causare causauit omne causabile, quia omne causabile potest ipsa causa causari, hæc autem sunt manifeste falsa etiam secundum ipsos.

Prima causa continet eminenter uirtutem omniũ causarum.

Dico ergo quantum ad hoc, ꝙ prima causa nihil ad extra causat necessariò, sed solum contingenter.

Deum agere ad extra mere, libere, & contingenter uide Scotum in primo dis. 2. q. 1. & in 2. dist. 1. q. 1. & in 7. q. quol. Omnis creatura est mutabilis.

Tunc de secundo principali dico, quòd omnis creatura est mutabilis mutatione, quæ est Versio, est enim in nihilo & est uertibilis in nihil aliud tamen sunt generabiles, & corruptibiles, aliquę tamen non, sed sunt per accidentia alterabiles, ut augeri per intellectionem, aliquæ uerò non sunt susceptiuæ aliorum accidentium; & hoc accidit ex eorum imperfectione, quia non sunt capaces perfici aliis accidentibus, ut relationes, & huiusmodi. &cæt.

Tunc ad argumentum principale dico, quòd Deus uoluntate sibi essentiali ab æterno uoluit omnia causari in illo puncto, in quo causata sunt, quæ causata sunt, & in aliquo causabuntur, quæ causabuntur, & ita ipse non expectat tempus ad uolendum, & causandum, & adueniente tali tempore, non mutatur de non uolente in uolens, uel de non causante in causans, sed tota mutatio est ex parte creaturæ. &c.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM NONAM Quæritur, Vtrum generatio filij sit ęterna in Diuinis.

Seraphicus Bona. primo senten. distinct. 9. q. 3. Articu. 1.
Alexander Alensis 1. parte summa q. 42. memb. 5. Artic. 1.
Scotus primo sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 42. Art. 2.
Durandus primo sent. dist. 9. q. 4.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 9. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem Nonam quæritur primo, utrum generatio filii sit æterna, & permansiua. Quod non æterna, quia esse, & duratio sunt idem, & pater est principium esse filii, ergo & durationis, sed quod est æternum causat sine principio. ergo. &c.

Aeternitas est modus intrinsecus omniũ diuinorum, nõ solum absolutorũ, sed etiam relatiuorum, uide Franciscum de May. prime sent. dist. 9. q. 1.

Item quod non permansiua, quia secundum Augustinum, 83. q. quod semper nascitur, nunquam natum est, ergo si filius semper generatur, nunquam erit genitus, & per consequens, & nunquam erit filius & confirmatur; quia de rebus permanentibus dum fiunt, non sunt. & cætera. 83. q. q. 37.

Contra id est Magister, & adducit Ambrosiũ, & Hylarium.

Respondeo, & dico, quod generatio filii est æterna; quia sicut dictum est distinctione quinta ab ipso excluditur mutatio, est enim productio sine mutatione: Sed mutatio est illa, quæ facit terminos generationis esse incompossibiles in eodem signo: nã permutationi accidit, quod generatio est mutatio de non esse in esse, & per consequens genitum primo habet nun esse quàm esse, & non simul est sub utroque: Sed quia in Deo excluditur mutatio, ideo filius non prius est sub non esse, quàm sub esse, imo in eodem signo durationis, & naturæ, in qua est pater, est filius sibi coæuus. & quia talis generatio est pura productio, & non est ibi productio de genere actionis, sed relationis. & etiã & non est ibi mutatio transiens, & ideo sequitur quòd est simul æterna permansiua. Vbi sciendum, ꝙ generatio, productio, originatio, & pullulatio, se habent per ordinem tanquam inferius, & superius. Vnde generatio est productio & non est conuerso. & sic per ordinem de alijs & cætera.

1. de tri. ca. 6. Dist. 5. q. 2.

Ocham ualde magnificat hanc rationẽ Scoti, sed Frãciscus de mayronis di. præsenti. q. 1. Ar. 2. arguit contra hanc rationem, Scoti &c.

Generatio productio originato, & pullulatio, se habẽt sicut inferius & superius.

Ad primum dico, quòd sicut pater est principium generatiuum esse filij, ita Pater est principium originatiuum durationis filij, pro quanto duratio filii, & esse filii sunt idem, sed tamen non dicitur pater absolutè

principium durationis filii, quia uidetur sensus, quòd filius inceperit, & non fuerit semper. ergo, &c.

In quæstione præallegata ca. 1. & 13. Moraliū 29. super illud Iob. 38. Hier. cap. 11. Ad secundum dico, quòd Augustinus uidetur uelle, quòd non debeat dici: filius semper nascitur, sed semper natus est: Gregorius uero i mora libus, & Orig. super Hieremiam, & communiter alii doctores nolunt, quòd dicatur semper nascitur, & semper natus est, tamen secundum ueritatem omnes benedicunt secundum eorum intentiones. Nam Augustinus ideo non dicit semper nascitur, ne per ly nascitur, quod nominat quasi actum in fieri detur intelligi aliquid in completum. Beatus autem Gregorius uult, quòd possit dici semper nascitur, & semper natus est, ad significādum, quòd generatio filii adeo est æterna, & quod instans æternitatis, in quo est existit omni instanti temporis præteriti, præsentis, & futuri, & non est apud Deum præteritio, nec futuritio temporis. &c.

DISTINCTIO. X.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem Decimam Quæro, Vtrum spiritus sanctus producatur per modum uoluntatis.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 10. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alensis 1. par. summæ q. 43. mēb. 3. Ar. 2.
D. Thomas 1. parte summæ q. 41. Art. 2. ad tertium.
Scotus primo sent. distin. 10. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 10. q. 1.
Durandus primo sen. distin. 10. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sen. dist. 10. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem decimam quæritur, Vtrum Spiritus sanctus procedat, ut uolitum.

15. de tri. cap 17. QVOD non. quia nihil est uolitum, nisi præcognitum ex 15. de Tri. ergo si procedit, ut uolitum primo est à patre, & filio præcognitus, sed non ni si cognitione intuitiua, quia cognitio abstractiua non est ibi cùm dicat imperfectionem. cognitio autem intuitiua concernit existentiam, & præsentiam obiecti, ergo Spiritus sanctus erit prius, quā producatur, quod est impossibile.

5. de tri. c. 14. uel 15. CONTRA id est Augustinus 5. de trin. ubi dicit, quòd spiritus s. es it quomodo datus, non quo modo natus, quod idem est, quod uolitum. &c.

Respondeo & dico, quòd sicut formale principium producendi uerbum est memoria paterna scilicet intellectus cum obiecto sibi præsente in ratione obiecti & ex hoc Verbum dicitur procedere per intellectum, ita formale principium producendi Spiritum sanctum est uoluntas patris, & filij cum obiecto sibi præsente in ratione obiecti. &c.

SED HIC sunt duo dubia: Primum dubium.

Primum est, cum in spiritu sancto eadem natura communicatur, quæ est in patre, & filio, quo modo uoluntas potest esse principium communicandi naturam. &c.

Secundum dubium est, quomodo cum libertate uoluntatis stet incommutabilis necessitas ipsius productionis, & termini producti, quorum principium est ipsa uoluntas, quæ est potentia. Secundum dubium.

Ad utrumque dico, quòd diuina uoluntas, quia est formaliter infinita, & habet obiectum formaliter infinitum, ideo sunt sufficiens principium producendi terminum formaliter infinitum, & quia nihil est formaliter infinitum, nisi essentia, si ne natura diuina, ideo sunt sufficiens principium cōmunicandi naturam diuinam &c. & quia nullū infinitum est potentiale, sed possibile, imo necessarium, ideo est ibi incommutabilis necessitas. Non ergo hæc sibi conueniunt in quantum uoluntas absolute, sed inquantum infinita habens obiectum etiam infinitum. & quia nulla creata uoluntas est talis, ideo sibi non conueniunt talia. &c.

Ad argumentum in contrarium dico, quòd licet uolitum debeat esse præcognitum, tamen non oportet, quòd ipsa uolitio sit præcognita. & dico, quòd diuina essentia, quæ amatur quando producitur Spiritus sanctus est amor productus, sicut uerbum dicitur notitia, genita, uel potest dici, quòd sicut ab æterno Deus intellexit intuitiue suam essentiam, quæ perfectissime repræsentat omne intelligibile, ita in proposito in illo priori originis pater & filius intelligendo essentiam intelligebat Spiritum sanctum intuitiue absque eo, quòd in se existeret in illo signo originis. &c.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTONEM XI: Quæro, Vtrum Spiritus sanctus procedat à patre, & filio.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 11. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ. q. 43. membro 4. Arti. 4.
Scotus primo sent. dist. 11. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ. q. 36. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 11. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 11. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 11. q. 1
Ioānes Bacconitanus primo sent. dist. 12. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem Vndecimam quæritur, Vtrum Spiritus sanctus procedat à patre, & filio. Libro primo cap. 11.

QVOD NON. Damascenus ait: Spiritum ex patre dicimus, ex filio autem non dicimus, & à patre procedentem, & in filio quiescentem Lib. 1. cap. 8.

spiritum

Spiritum sanctum dicimus. Item per rationem græcorum nihil est credendum in talibus nisi quòd exprimitur, uel innuitur in nouo testamento, sed quòd Spiritus sanctus procedat à filio non innuitur ibi, nec exprimitur. &c.

Item spiratio passiua non est minus perfecta, quàm spiratio actiua, sed illa non est, nisi in uno supposito, ergo. &c.

Contra. In simbolo, n. Apostolico legitur: Qui ex patre, filioque procedit, & in simbolo Athanasii, Spiritus s. à patre, & filio &c.

Respondeo & dico, quòd in ista quæstione uidentur discordare Latini, & Græci, forte tamen, quòd discordia ista est potius uocalis, quàm realis. Durum. n. uidetur, quod tàm ualentes doctores, sicut Damasc. beatum Basiliũ, & plures alios quis audeat hæreticos appellare, & durius ad hoc Augustinum Hieronymũ, & huiusmodi, qui fuerunt latini. &c.

Sed quicquid sit de hoc, ex quo expressè determinatum est extra de summa tri. & fide catholica, firmiter tenendum, &c. scilicet quòd Spiritus sanctus ab utroque procedat, ideo adduco rationem talem, phylosophus origine patris producit filiũ, quàm producatur Spiritus sanctus, & in illo priori pater communicat filio quicquid sibi non repugnat, sed non repugnat sibi uoluntas, ergo communicat, sibi tam nec repugnat sibi fecunditas uoluntatis, quia nondum habet terminum adæquatum, ergo communicat sibi uoluntatem fecundam. ergo. &c.

Ponitur ratio quõ spiritus sanctus procedat a patre & à filio.

Ad primum Damas. dico, quòd prima authoritas eius posset fortè sic exponi: Spiritus sanctus à patre, & nõ ex filio dicimus supple principaliter. Nã sicut filius recipit eẽ à patre, ita recipit ab eo uirtutem spiratiuam. Aliter posset exponi, quòd Spiritus sanctus quiescet in filio producente. i. quòd non est alia persona post patrem, quæ ipsum producat, nisi filius: & confirmatur ista expositio, quia certum est, quod non intelligit ipsum quiescere in filio formaliter, quia una persona nõ est in alia formaliter, & si esset non essent distinctæ personæ, quòd ipse non diceret. &c.

Vna persona nõ est in alia formaliter, bene per in circum incessionem ergo qui uidet patrem uidet & filiũ, uidet & essentiam.

Ad secundum dico, quòd in nouo testamento non exprimitur, quòd Christus descenderit ad inferos, & tamen est articulus fidei etiam positus in simbolo apostolorum, non enim fuerunt tradita Omnia in scriptis. Vnde dixit Christus in Ioãne 16 Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem uenerit spiritus sanctus, ille uos docebit omnem ueritatem: & ideo multa tradiderunt apostoli de Spiritu sancto & aliqua ex scriptis, aliqua non sumuntur ex consuetudine ecclesiæ. &c.

Ad tertium dico, quòd non est simile de spiratione actiua & passiua, nã plura supposita unica productione possunt producere idem productũ, quia possunt habere idem principium productiuum, sed idem productum non potest bis produci eadem productione ex hoc patet, quòd plures productiones actiuæ possunt esse in eodem supposito, quia diuersis principiis productiuis potest diuersas productiones habere & ipsis mediantibus potest producere, sed idem productum nec eadem productione bis nec diuersis productionibus potest produci: & ideo non possunt esse in eodem supposito plures productiones passiuæ. &c.

Plures productiones actiuè, possunt esse in eodẽ supposito.

SECVNDO VTRVM SI SPIRITVS sanctus non procederet à filio, posset stare Distinctiõ realis ipsius à filio.

Scotus primo sent. dist. 11. q. 2.
D. Thomas. prima parte summæ q. 36. Arti. 2.
Ricardus primo sen. dist. 11. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 11. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 11. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum Spiritus sanctus distingueretur realiter à filio, si non procederet ab eo.

Ricardus q. 2. huius distin. mouet istam quæstionem, & docet tenere opinionem D. Thomæ & opinionẽ quã in sequitur Scotus.

QVOD NON. Boetius de Trinit. essentia continet unitatem, relatio multiplicat Trinitatem, ergo ubi non est oppositio relatiua, ibi non est distinctio. &c.

Contra. Quia adhuc filius exiret, ut natus Spiritus sanctus, ut datus secundum Augustinum 5. de Trinitate.

Libro pruno. cap. 12 5. de Tri. cap. 14. uel 9.

Respondeo & dico, quòd quidam dicunt, quòd ista quæstio est nulla, quia ista opinio Egidij supponit id, quod est maximè impossibile, sed illud non ualet. Nam ista quæstio mouetur ad sciendum distinctionem filii, & spiritus sancti, utrum scilicet distinguantur solum spiratione actiua, & passiua, uel etiam filiatione, & spiratione passiua. Augustinus etiam 5. de Trinit. dicit si pater non esset innascibilis, nihil prohiberet eum genuisse filium, impossibile tamen est patrem non genuisse filium, &c.

Gotfredus in quolib. q. 4.

5. de tri. ca. 6. uel 13.

Alii uero ad quæstionem omissa opinione D. Thomæ dicunt, quòd non distingueretur ratio, quia si relationes disperatæ distinguuntur, sequitur, quòd pater erit diuersæ personæ, in ipso sunt spiratio, & paternitas.

Vide D. Thomam quolib. 4. art. 7. opinionem cum Scoto est hic.

Item uel relatio distingueretur secundum esse & hoc nõ, quia secundũ esse nõ habent aliud esse ab essentia uel quidditatiue & tunc nõ distinguit, nisi ab opposito, quia ratio sua quidditatiua est respectus ad oppositum. &c.

Egidius quolib. 1. q. 16.

Contra. Idem est constitutum alicuius in esse tali, & distinctum ab omni non tali, ergo filiatio constituens filium in esse filii distinguit eum ab omni non filio. Item productiones ex se distinguuntur, ergo & termini, antecedens patet, quia habent diuersa principia formalia; consequentia etiam patet, quia alias idem terminus produceretur diuersis productionibus: ergo. &c.

Concedo ergo hanc conclusionem, quòd si di ſt inguerentur: nam certum eſt, quod modo diſtinguitur filius à ſpiritu ſancto perſonaliter, ſed non per ſpirationem actiuam, ergo per filiationẽ; imò ſi non ſit ita, ſequitur, quòd modo plus diſtinguuntur, & perſonaliter inter ſe, & non à Spiritu ſancto. &c.

Ad argumentum principale patet reſp.

DISTINCTIO. XII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem duodecimam, in qua Magiſter agit de modo procedendi Spiritus ſancti a patre, & filio.

VTRVM PATER, ET FILIVS SPIrent Spiritum ſanctum. In quantum omnino vnum, uel in quantum aliquo modo diſtincti.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt. 11. q. 3. Art. 1.
Scotus primo ſent. diſtin. 12. q. 1.
D. Thomas 1. parte ſumma q. 36. Art. 4.
Ricardus primo ſent. diſt. 11. q. 3.
Durandus primo ſen. diſtin. 11. q. 3.
Franciſcus de Mayronis primo ſen. diſt. 12. q. 1.
Joannes Bacconitanus primo ſent. diſt. 12. q. 1.

Quæſtio prima.

Circa diſtinctionem duodecimam quæritur primo, utrum pater, & filius ſpirent ſpiritum ſanctum, ut idem, uel ut diſtincti. (Magiſter agit de modo procedendi ſpiritus ſancti a patre, & filio.)

Qvòd ut diſtincti probatur: Actio eſt ſuppoſiti, igitur duorum ſuppoſitorum non eſt una actio, Spiritus ſanctus autem producitur actione patris, & filij, ut agentium, igitur inquantum diſtincti.

Contra id eſt Auguſtinus, 5. de Trin. Pater & filius ſunt unum principium ad Spiritum ſanctum. &c. (5. de tri. ca. 14)

Respondeo & dico, quòd hæc eſt concluſiõ certa determinata in cõcilio lugdunenſi, ſicut habetur extra de ſumma tri. & fide catholica, & eſt hodie in 6. lib. decretalium. Ratio huius concluſionis eſt iſta: Principium formale ſpirationis ſpiritus ſancti eſt uoluntas cum obiecto præſente in ratione obiecti ſicut dictum eſt ſupra, ſed uoluntas, & obiectum, ſcilicet diuina eſſentia eſt omnino eadem, & idem in patre, & filio, actus autem recipit unitatem à ſuo principio formali, ergo. &c. & ex hoc patet, quòd pater diligendo filium, non producit Spiritum ſanctum, ſicut aliqui dicunt, ſed pater, & filius eadem uoluntate, & eadem dilectione diligendo eſſentiam producunt Spiritũ ſanctum, qui eſt amor adæquatus. &c. (Diſtin. 10. q. unica.)

Sed contra hoc eſt difficultas, quia in nullo ſigno originis, in quo pater præcedit filium, pater habet uoluntatem, & eſſentiam ſibi præſentem in ratione obiecti, & ita conſequens ſufficiens principium Spiritus ſancti ergo non concurrit filius ad productionem Spiritus ſancti. &c.

Dico, quòd non concurrit filius ad ſupplendã imperfectionem patris, quia pater de ſe eſſet ſufficiens, unde hoc non accidit ex imperfectione producentis, nec ex excellentia termini producti, ſed ex natura rei, non. n. filius cum patre ſunt aliquid maius, ſeu perfectius, ſed quia ſicut intellectus præcedit uolũtatem, & intelligere præcedit uelle naturaliter, ita uerbum, quod pertinet ad intellectum præcedit ſpiratum, quod pertinet ad uoluntatem, & quia in illo priori, in quo uerbum præcedit ſpiratum habet eandem uoluntatẽ, & eã dem eſſentiam cum patre ſibi ab eo communicatam, ergo. &c.

Item eſt hic alia difficultas, quaſi grãmaticalis, quare pater, & filius dicũtur duo ſpirantes, & nõ duo ſpiratores, ſed unus.

Solutionem huius require in litera.

Item eſt alia difficultas, utrum pater ſpiret principalius.

Reſpondeo & dico, quòd conſiderando actum ſpirandi in ſe, & in compoſitione ad termi num non eſt principalitas, imò omninò unitas, quia una ſpiratio, & unus terminus patris, & filij, ſed per comparationẽ ad ſuppoſitum ſicut filius recipit eſſe à patre, ita recipit ab eo uim ſpiratiuã, & ita ab eo habet, quòd ſpiret, ſicut ab eo, habetur, quid ſit. &c. (Vtrum pater ſpiret ſpiritũ ſanctum principalius. pro hoc uide Alexandrum Alenſem in præſenti diſt. q. 2. & D. Bona. q. 2. in fine.)

Ad argumentum principale dico, quòd licet ſint duo ſuppoſita, & ex hoc habẽt, quòd ſint duo ſpirantes, tamen quia habent eandem uim ſpirandi, & idem formale principium, ideo ſunt unus ſpirator. &c.

DISTINCTIO XIII.

CIRCA ISTAM XIII. DISTINctionem, in qua Magiſter agit de proceſſione Spiritus ſancti, prout Diſtinguitur contra generationem filij.

Quæritur,

VTRVM SPIRITVS SANCTVS SIT genitus, uel Vtrum productio Spiritus ſancti ſit generatio, uel diſtinguatur ab ea.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt. 13. q. 2. Art. 1.
Alexãder Alenſis 1. par. ſumma. q. 43. memb. 3.
Scotus primo ſent. diſt. 13. q. 1.
D. Thomas prima parte ſumma. q. 27. Art. 2.
Ricardus primo ſent. diſt. 13. q. 3.
Durandus primo ſent. diſt. 13. q. 2.
Ioãnes Bacconitanus in corpore quaſtionis. 13. q. vnica.

Quæſtio prima.

Circa diſtin. decimamtertiam quæritur, Vtrũ ſpiratio ſit generatio:

Qvòd sic. In creaturis illa dicitur generatio, per quam producitur aliquid in eſſe ſub.

se substantiali, & per hoc distinguitur ab alijs speciebus mutationum, sed per spirationem producitur spiritus sanctus in esse substantiali, & diuino, sicut etiam producere, sicut ergo dicere est generatio, ita spiratio est generatio. Contra id est. Augustinus 5. de tri.

5. de tri. cap. 14.

Quid dicat generatio, in diuinis.

Respondeo & dico, ꝙ gñatio in diuinis de sua formali rõne dicit productionẽ alicuius simul in natura cuius productionis formale principiũ sit ad hoc naturale inclinatiuũ, sed ꝙ productum sit essentialiter distinctum à producente, & fiat cũ motu, uel mutatione, hoc accidit ex imperfectione creaturę, & quia adeo excludit omnis imperfectio, ideo est ibi generatio solum secundum id formale, quod includit & quia formale principiũ spirandi non est inclinatiuum naturale, sed uoluntarium, ideo non potest uocari generatio, sed quia eius formalis terminus nõ est accidens, nec ipsa includit motum, uel mutationem, ideo non potest uocari aliqua species motus, quæ reperitur in creaturis, sed est quædam specialis productio reperta solum in Deo, quæ uocatur spiratio. Actio autem illa de genere actionis, per quã producitur à uoluntate creatã ipsum uelle fotte aliquo modo posset dici spiratio, licet differat ab ista, tum quia ista relatio, tum quia iste terminus totalis est subsistens, & terminus formalis, est natura diuina. &c. Ex dictis patet ad argumenta in contrarium resp.

Actio de genere actionis aliquo modo põt dici spiratio.

Secundò quæritur, utrum generatio, & spiratio sint realiter distinctæ.

Quod non. Quia nec ipsarum principia formalia, nec termini formales ipsarum sunt realiter distincti. sunt patet. Talia non distinguuntur ex principijs, & ex terminis formalibus ex quinto physi.

5. physi. contex. 4. & 48.

Contra. Termini totales distinguuntur totaliter, ergo & productiones, quia non est maior distinctio in principiatis, quam in principijs formalibus. &c.

Respondeo, & dico, ꝙ quidam dicunt, quòd distinguuntur ex terminis totalibus, sicut modo est argutum.

Contra. Non habent esse ex terminis, ergo nec distinguuntur. Antecedẽs patet, quia intelliguntur, ut priores.

Aliter dicunt, quòd distinguuntur ex eo quod una est ab una persona, & alia ex duabus.

Contra. sicut ab uno supposito possunt esse diuersæ productiones, mediantibus diuersis principijs formalibus, ita potest esse econuerso, ergo non est ista præcisa causa distinctionis. &c.

Gotfredus quolib. 3. q. 5. & quolib. 7. q. 4.

Alij dicunt, quòd distinguuntur, quia alter terminus unius istarum productionum stat simul in eodem supposito cum altero terminorum alterius productionis, & cum suo. Sic patet, quòd spiratio actiua stat simul cum paternitate, & filiatione, quæ quidem ipsæ sunt sibi incompossibiles, & cætera.

Contra. Ista assignatio est à posteriori, sicut patet, nam ideo uis spiratiua potest stare cum generatione actiua, & passiua, quæ tamen ad inuicem stare non possunt, quia ipsa in se & talis est naturæ formaliter alterius ab illa, & non è cõuerso. Nam negatio est per affirmationem, & non è conuerso, sicut patet secundo perhyer. & quarto metaphisicæ.

2. perhiermenias ad finẽ. 4. met. cõtex. 16.

Alij dicunt, quòd distinguuntur ex eo, quod una scilicet generatio de sui natura est prior, ꝙ spiratio, & persona per generationem producta prior est persona producta per spirationem, &c.

Contra. Ista assignatio est per posteriora: oportet enim scire causam, quare una est prior, & altera posterior.

Alij dicunt, quòd distinguuntur ex eo quod formalia principia earum sunt realiter distincta scilicet uis generatiua, & uis spiratiua, quæ sunt secundum istos distinctæ relationes, sed hoc improbatum est.

Vide I dist. 7.

Alij dicunt, quòd distinguuntur ex eo, quod formalia principia earum scilicet natura, & uoluntas distinguuntur ratione, & habent oppositũ modum principiandi. &c.

Hẽricus quolib. 5. q. 9.

Contra. Distinctio realis nõ potest esse præcise ad distinctionem rationis, nisi fotte effectiue, tamen formaliter non. &c.

Alij dicunt, quòd istæ duæ productiones habent unum formale principium omninò indistinctum scilicet diuinam essentiam, quia sicut duo principia distincta causata possunt esse principia diuersorum actuum, ita una essentia diuina indistincta, cum sit illimitata ad illa duo, & contineat in se uirtualiter, & eminenter plura principia causata.

Frater Adam lib. 1. dist. 6. q. 1. Art. 2.

Contra. Actus uolendi non est formaliter, sed libertas attribuitur formali principio actus, scilicet uolũtati. ergo si nulla sit distinctio in principijs istarum productionum nunquam dicitur una naturalis, & alia per modum libertatis.

Dico ergo, ad quæstionem, quòd principia istarum productionum aliquomodo distinguuntur, sicut dictum est, in quæstione de attributis; sed dico, quod distinguuntur formaliter seipsis, & non alio modo ita quòd tota formalis ratio unius est alia à tota formali ratione alterius: nec oportet quærere causam huius, nisi ꝙ una est talis naturæ formaliter, & alia talis. sicut quare ignis non est lapis, quia est ignis, originatiuè uerò distinguuntur à principijs, à quibus habent originatum esse; sicut generatio habet esse à patre, ita habet distingui originatiuè. & spiratio à patre, & filio, sicut etiam ignis & aqua ab alijs distinguuntur, à quibus habent esse effectiuè. sed sicut seipsis sunt formaliter, ita seipsis formaliter distinguuntur. &c.

Dist. 8. q. de attributis.

Ad Argumentum principale dico, quòd dictũ illud de quinto physico. non habet ueritatem nisi quando motus est eiusdem rationis cum termino, sicut de albatio & albedo, quæ introducuntur in idem differentes secundum imperfectũ, & perfectum: & ideo tunc ualet, quòd productio specificatiue, & distinguitur à termino, sed in proposito non est sic, quia productio est formaliter relatio, & formalis terminus est natura. & ideo pos-

5. phy. cõtex. 4. & 48.

sunt plus distingui productiones, quàm termini etiam in creaturis non est semper sic, quia duo locales motus diuersarum rationum puta obliquus, & rectus possunt esse ad eudem terminum numero.

DISTINCTIO XIIII. XV. ET XVI.

CIRCA ISTAM XIIII. DISTINctionem & duas sequentes, scilicet, 15. & 16. ubi Magister agit de missione temporali Spiritus sancti.

Quæritur,

VNVM GENERALITER QVANtum ad omnes personas. Vtrum qualibet persona Diuina mittat quamlibet personam, & mittatur.

Seraphicus Bona, primo sen. dist. 13.q.3. & 4. Art. 1.
Alexander Alensis 1. parte summæ q. 71. memb. 1.
Scotus primo sent. dist. 14. 15. & 16.
D. Thomas 1. par. summæ q. 43. Art. 1. 4. 5. & 7.
Ricardus primo sen. dist. 15. q. 1. & 2.
Durandus primo sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

In istis distinctionibus Magister agit de missione temporali spiritus sancti.

CIRCA distinctionem 14. 15. & 16. similiter quæritur, utrum qualibet persona diuina uel mittat, uel mittatur.

QVOD sic. Mittere, & mitti est essentiale tribus personis: ergo qualibet persona mittit, & mittitur. Antecedens probatur, quia dicit respectum ad creaturam, cum sit missio.

4. de tri. c. 20. CONTRA id est Augustinus, 4. de trinit. Pater non dicitur missus.

Opinio magistri sententiarum. 2. de tri. ca. 6. uel 2. RESPONDEO & dico, quòd Magister dicit, quòd omne mittere est simul à tribus personis, cuius ratio est, quia mittere est aliquem effectum ad extra causare, hoc confirmatur per Augustinum 2. de trin. ubi dicit, quòd filius à patre mitti non potest sine spiritu sancto: dicit autem, quòd mitti nõ competit patri, quia licet dicat respectum ad creaturam, tamen connotat processionem æternam, & ita non mittitur, nisi qui ab alio procedit, hoc confirmatur per Augustinum, sicut patet in litera. &c.

CONTRA. Si non potest mitti ad extra nisi persona, quæ procedit ab intra, ergo pari ratione non potest mittere, nisi persona, quæ producit ab intra, sed spiritus sanctus non producit ad intra, ergo spiritus sanctus non mittit filium, nec seipsum, cum nõ producat filium, nec ipsum, & tamẽ Magister dicit, & allegat Augustinum, in litera, quòd Spiritus sanctus mittit filium, & mittit se. &c. Videtur ergo esse dicendum, quòd nec persona nõ producta mittitur, cuiusmodi est pater, nec persona non producens mittit, cuiusmodi est spiritus sanctus, & ita nulla persona mittit, nisi persona, quæ producit, nec mittitur, nisi à persona, à qua producitur, & ita per consequens nulla persona mittit se, nec spiritus sanctus mittit filium.

Confirmatur hoc, nam secundum Augustinum 4. de tri. pater non dicitur missus, cùm non procedat ab alio, ex quo colligitur, quòd licet mittere dicat respectum ad extra, tamen connotat respectum ad intra, & ita nulla persona mittitur, nisi quæ procedit ab ea, à qua procedit.

TVNC ad authoritates Augustini, quibus dicitur filius misit se, & quòd spiritus sanctus misit filiũ posset exponi, quòd filius non inquantum Deus, sed inquantum homo missus fuerit à se & in quantum Deus, à Spiritu sancto, & hæc uidetur intentio Ambrosii lib. 3. de Spiritu sancto licet autem hæc uia uideatur probabilis, & rationalis, tamen propter authoritates Augustini, 2. de trin. ubi uidetur uelle, quòd filius mittatur à Spiritu sancto non solùm in quantum homo, sed etiam inquantum Deus; potest teneri opinio Magistri. li. 3. c. 2. uel 3 2. de tri. ca. 6. uel 2. Opinio Magistri. tueri potest.

Ad argumentum principale in contrarium dico, quòd licet dicat respectum ad extra, tamẽ connotat respectum ad intra, tam mittere, quàm mitti, ut dictum est. &c.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. in qua Magister agit de immissione inuisibili.

Primo Quæritur, *VTRVM NECESSE sit ponere charitatem creatam formaliter inhærentem naturæ Beatificabili.*

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 16. q. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 17. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 17. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 17. q. 4.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 17. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem 17. quæritur primo utrum charitas, qua diligimus Deum, sit spiritus sanctus formaliter. Magister agit de missione inuisibili spiritus sancti.

QVOD sic; Augustinus 15. de tri. dicit, quòd nullũ est excellentius donum charitate: hoc autem, nõ esset uerum, nisi esset formaliter quid infinitum: hoc etiam confirmatur per eundem 15. de tri. ubi dicit, quòd cum dicitur: Deus est dilectio, quà diligimus Deum, non ita dicitur sicut quando dicitur; tu es patientia mea. 15. de tri. c. 18. 15. de trin. c. 17.

CONTRA id est Augustinus de moribus ecclesiæ pertractans illud ad Romanos: Quis nos separabit à charitate Christi? ubi uult, quòd charitas sit quid creatum. cap. 4. cap. 8.

Hæc dicitur fuisse opinio magistri, qui ait, quòd non est dare charitatem, quæ sit habitus creatus. Opinio magistri.

Ad hoc arguitur primò sic: Habitus facilitat ad agendum, sed modo uideamus, quod si de magno peccatore fit iustus non statim faciliter agit bona opera, imo quasi ita difficulter, uel parum minus sicut prius, ergo non habet habitum, & tamen habet charitatem.

Item

Item posito tali habitu, ad huc oportet operari, ad diligendum Deum: Sed cum habitus non sit aliquid intrinsecum ipsi actui dilectionis Dei, potest Deus sine ipso creare in nobis illum actum diligendi Deum: ergo non est necessarium ponere charitatem creatam.

Contra. Iniustitia est priuatio, sed tollere priuationem est ponere habitum, ergo quando ex iniusto fit iustus infunditur in eo habitus.

Item non omnis dilectio Dei est meritoria; ergo dilectio meritoria ad aliquid plus concurrit, quam uoluntas, & obiectum, sed non nisi per habitum charitatis. Nec ualet si dicas, quòd spiritus sanctus tunc mouet uoluntatem, quia in omni actione causæ secundæ etiam agit, uel coagit causa prima.

Et si dicas, quòd tunc speciali agit sequitur quod habitu causat.

Item maior idẽtitas est patris ad filium, quàm spiritus sanctus ad uolũtatem, sed propter ipsam identitatem pater non operatur filio; non enim intelligit sapientia genita secundum Augustinum 7. de tri. ergo propter specialem imitationem spiritus sanctus ad uoluntatem nostram non diceretur uelle nolitione meritoria, nisi aliquis habitus infundatur, qui sit formaliter in uoluntate.

9. de tri. cap. 1. & 4.

Hic sunt tria uidẽda. Primo utrum debeamus ponere charitatem creatam.

Secundum dato quod sic: utrum sit simpliciter necessarium ipsam habere ad hoc, ut homo possit saluari.

Tertium quid circa hoc asserit Magister.

De primo dico, quòd cum dilectio, qua uoluntas Deum diligit ex puris naturalibus non sit meritoria necesse habemus dicere, quòd aliquis habitus infunditur animæ, quo mediante redditur Deo grata & ipsa anima, & eius actus.

Ad hoc autem probandum sufficiant rationes factæ superius contra opinionem, quæ dicitur esse Magistri.

Dico etiam circa hunc articulum, quod non potest cognosci esse in nobis talis habitus uia naturali, quia omnem actum, quam possumus elicere habitu ipso possumus sine ipso, uel ex puris naturalibus, uel ex habitibus amicitiæ, & prudentiæ naturaliter acquisitis, excepto quod ille actus habebit hoc, quod esset Deo acceptus, & per consequens meritorius, & iste non, & quia diuina acceptatio est uoluntaria, & nobis naturaliter ignota nos habere talem habitum; uerum illud nemo scit si odio, uel amore dignus sit.

Diuina acceptatio est uoluntaria non ex natura, seu proprietate charitatis uide Scotũ in 17. primi.

Sed oritur hic dubium, Vtrum meritum supra actum addat aliquid. Dico, quòd sic necessariò. Quia idem actus nullo modo uariatus, sed omnino idem secundum omnem modum non potest habere contradictorias cõtradictiones, quod scilicet sit meritorius, & non meritorius.

Sed tunc ultra quæritur, utrum addat aliquid reale: Videtur, quod sic, quia respectu actus meritorij charitas, quæ habitus est, partialis causa est, ergo in ipso partialiter aliquid causat.

Præterea iustitiæ distributiua requirit æquiualentiam in terminis, nam si tibi redditur secundũ ipsa decem & mihi unum, tanquam pro uno actu oportet quòd unus actus tuus æquiualeat duobus meis. Sed Deus secundum substantiam distributiuam reddit pro actu meritorio uitam ęternam, & pro actu non meritorio non. ergo oportet, quòd aliquam bonitatem addat ratio meriti super rationem actus absoluti & per consequẽs aliquam realitatem.

Dicò, quòd nõ addit, nisi respectum rationis, quia idem actus numero potest esse meritorius, & non meritorius: ergo nõ addit, nisi respectum rationis. Antecedens probatur; pono, quòd quis diligat Deum ex puris naturalibus antequam habeat charitatem; & pono quòd Deus conseruet istam dilectionem eandem, & infundit isti nolenti charitatem. Vnde sequitur, quòd illa dilectio, quæ primo non erat meritoria adueniente charitate ipsa, eadem fuit meritoria. nullus enim diceret, quod dilectio uoluntatis habentis charitatem non sit meritoria, nec aliquis diceret ipsam esse meritoriam ante aduentum charitatis, nec aliquis diceret uoluntatem ex suis puris naturalibus nõ non dicere talem dilectionem. & multo minus, quod Deus non posset eandem numero conseruare.

Idẽ actus numero põt esse meritorius, & non meritorius.

Et si dicas, quòd charitas infusa fieret per tale principium illius actus, & per consequens adderetur sibi aliqua realitas, dico, quod nõ fieret, sed solum esset ratio meriti.

Dico ergo, quòd meritum supra actum addit quatuor respectus rationis. Vnum ad Deum ipsum acceptantem, secundum, ad pręmiũ, ad quod Deus ipsum acceptat, uel comparat. Tertium, ad charitatẽ, quæ est ratio talis, acceptationis. Quartum, ad uoluntatem, ut liberam & dico ut sic est, potens mereri. & etiam quia uoluntas, ut causans talem actum habet respectum ad Deum realem, & è conuerso, sed producentis ad productum & talis respectus non pertinet ad meritum, quia uel sit meritorius, uel non, habet talem respectum.

Meritum supra actum addit quatuor respectus.

Tunc ad primam obiectionem dico, quod nõ non est cõcessum, utrum habitus sit partialis causa respectu actus; hoc enim dicetur in quæstione sequenti. Tamen quicquid sit de hoc ratio nõ cogit, quia certum est, quòd actus alterius potentiæ imperatus à uoluntate habente charitatem est de se uerè meritorius & Deo acceptus, puta dare eleemosynam, & tamen respectu eius charitas nõ est partialis causa. &c.

Ad secundum dico, quòd quãdocunque actus præmiatur secundum iustitiam distributiuam, secundum æquiualentiam actus ad præmium, sicut quando uni militi per suam fortitudinem liberanti regnum datur à rege unum castrum, quãdoque autem fit talis præmiatio ex institutione superioris. Exemplum: Dicit Rex: Quicũque percusserit pilam pede in platea, habeat unum castrum, tunc percutiens pilam, recipiet castrum secundum iustitiam distributiuam & non secundum æquiualentiam actus ad præmium, quia ille actus percussionis non æquiualet illi præmio, nisi ex institutione Regis. Ita, in proposito, pro tali actu meritorio

Pulchrũ exemplum.

torio recipitur præmium uitæ æternæ, nõ quidem quod ille actus de ſe æquiualet illi præmio, ſed quia Deus ita inſtituit ex ſua libertate, quod quicunque bene operatur cum charitate habeat uitam æternam. & confirmatur iſta ſolutio, nam certum eſt, quòd tota bonitas actuum noſtrorũ non æquiualet illi præmio: Vnde Apoſtolus: Non ſunt condignæ paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriam.

Romanorum cap. 8.

Tunc de ſecundo principali dico, ꝙ de potentia Dei abſoluta ſine charitate poſſet anima, & etiam eius operationes eſſe Deo acceptæ, & meritoriæ: non enim alligauit Deus ſuam potentiam uni habitui creato. unde reſpectus acceptationis, & meriti non poſſunt fundari immediate ſupra ipſum actum, & ſupra ipſam animam, abſque aliquo habitu, ſed ſolum ex imperio uoluntatis diuinæ.

Quòd charitas nobis cõdonata, qua Deum & proximum meritoriè diligimus, eſt ſpiritus ſanctus perſonaliter, & hæc opinio attribuitur Magiſtro,

De tertio principali poteſt fortè dici, ꝙ Magiſter non negauit charitatem creatam, cuius ſignũ eſt, quia in ſecundo ponit gratiam creatam; gratia autem eſt realiter idem, quod & charitas. Dixit autem fortè illa uerba in hac 17. diſt. quia uidebat, quòd charitas erat alterius conditionis, quàm alii habitus infuſi, cuiuſmodi ſunt fides, & ſpes. Nam ipſis exiſtentibus in anima, nõ propter hoc mediantibus ipſis habitat in anima ſpiritus ſanctus, ſed charitate in anima exiſtente ſtatim ibi inhabitat ſpiritus ſanctus & ita non negauit ſimpliciter charitatem creatam, ſed negauit omnem alium habitum ultra ipſam, quo mediante inhabitet in anima ſpiritus ſanctus, & hoc iã in uia, quam in patria. Quod non accidit de fide, & ſpe quia nec in uia inhabitat ſpiritus ſanctus in anima mediantibus ipſis, nec in patria remanent, ſed mutantur in alios, qui ſibi ſuccedũt, cuiuſmodi ſunt uiſio, & tenſio.

Tunc ad rationes adductas pro opinione, quã dicunt fuiſſe Magiſtri, patet ex dictis, quia Deus de potentia ſua abſoluta potuiſſet aliter ordinare, ſed placuit ſibi ita ordinare.

Ad primum dico, quòd habitus ſubito infuſus non ſtatim tantum facilitat potentiam ad agendi, quantum habitus acquiſitus ex actibus frequẽtatis, ſicut adhuc de ſe patet, nec ad hoc principaliter infunditur charitas, ſed ut ſit ratio acceptationis.

Ad principale dico, quòd charitas eſt excellẽtius donum inter omnia dona creata. & ad confirmationem dico, quòd quia charitas de ſe dicit perfectionem ſimpliciter, & ita dicit in nobis charitatem, quod eſt etiam in ſe formaliter charitas per eſſentiam, ſed quia patientia non dicit perfectionem ſimpliciter de ſui formali ratione ideo Deus cauſando in nobis patientiam, non tamẽ in ſe eſt formaliter patientia. &c.

Exemplum,

Exemplum: ita cauſat in homine bonitatem, quod tamen in ſe eſt formaliter bonus: ſed tamẽ ita creat lapidem, quod non eſt formaliter lapis, & ratio eſt, quia bonitas de ſui formali ratione dicit perfectionem ſimpliciter, quia non dicit limitationem nec illimitationem, ſed lapis non dicit perfectionem ſimpliciter, quia de ſui formali ratione dicit, quod limitatum, & ita eſt de ſimilibus. &c.

SECVNDO IVXTA ISTAM QVAEſtionem, Aliam in generali propono de habitu,

VTRVM SIT NECESSE IN HABItu ponere rationem principij Actiui reſpectu Actus.

Scotus primo ſent. diſt. 17. q. 2.
Franciſcus de Mayronis primo ſent. diſt. 17. q. 4.

Quæſtio ſecunda.

QVæritur ſecundo abſolutè de habitu: Vtrum habitus habeat aliquam cauſalitatẽ ſuper actum.

QVOD SIC. Quia uel eſt cauſa partialis actiua, & tunc habetur propoſitũ, uel eſt principium formale, quo potentia agit, & tunc habetur propoſitum, ſicut patet de calore ignis reſpectu calefactionis, & confirmatur ſecundum membrum per commentatorem 3. de anima: ubi dicit, ꝙ habitus eſt quo utimur cum uolumus, & per Ariſt. 2. de anima, & 8. phy. ubi dicit, quòd anima ſine habitu eſt in potentia eſſentiali ad ſpeculãdum, ſed habito habitu fit in potentia accidentali. ergo habitus eſt principium, quo.

3. de Anima commẽt. 10. 2. de Anima contex. 55. 2. phyſi. contex. 32.

CONTRA. Relatio non poteſt eſſe principium actiuum ex 5. phyſic. ſed habitus eſt ad aliquid 7. phyſic.

5. phy. cõtex. 17. & 5. met. contex. 20. Henricus quolib. 4. q. 10.

Reſpondeo, & dico, quòd habitus acquiſitus non habet cauſalitatem actiuam ſuper actus, ſed habitus infuſus ſic. & ratio huius diuerſitatis eſt; quia habitus acquiſitus eſt perfectio potentiæ, quæ præſupponitur in reſpectu actus in ratione principij alicui, & etiam ante aduentum ipſius habitus. ſed potentia, in qua recipitur habitus infuſus nullomodo ſua naturali uirtute poterat habere actiuitatem ſuper actum, quæ competit illi habitui ſupernaturali infuſo.

CONTRA. Accidens non concurrit actiue ad actionem, quæ recipitur in ſubiecto, in quo eſt ipſum: nam ignis mediante caliditate non calefacit ſe, ſed omnis actus potentiæ habituatæ recipitur in ipſa, in qua eſt habitus.

Item, ſicut caliditas ſeparata calefaceret, ita charitas ſeparata diligeret.

Item cùm charitas non ſit formaliter libera, ſi ipſa ſit totale principium actiuum, quo uoluntas uult, ſequitur, quod uelle non formaliter elicitur liberũ. item ſicut ignis nõ poteſt frigefacere pro eo quod habet formam caloris, quæ inclinat eũ ad oppoſitum agere, quæ forma eſt ſibi reſpectu illius actionis formale principium agendi, ita uoluntas habens charitatem nõ poſſet peccare, quia charitas, quæ ponitur totale principium bene agendi ſemper inclinaret eam ad bene agere. &c.

Aliter, ergo dicitur, quòd omnis habitus tam

infuſ. s

infusus, quàm acquisitus habet actiuitatem super intentionem actus, substantia autem actus est à potentia, ita quod sicut sunt duo in actu scilicet substantia, actus, & intensio, ita correspondēt duo ex parte principij actiui; cuius ratio est, quia certum est, quòd actus elicitus à potentia habituata est magis intensus, & perfectior, quàm actus elicitus à potentia non habituata.

Contra. Intensio non est aliquid extrinsecū ab actu, sed est gradus suus intrinsecus faciens cū eo per se unum, ergo non est ab alio effectiuo unum, quàm aliud.

Item habitus cum non sit formaliter liber, ipse de se materialiter agit, ergo uoluntate causante substantiam, actus ipse semper causaret consimilem intensionem respectu eiusdem obiecti, & ita omnis actus elicitus à potentia habituata siue cum magno, siue cum paruo conamine semper esset ęquè intensus. quod tamen est manifestè falsum.

Aliter ergo dicitur, quòd sicut potētia, & obiectum sunt duæ partiales causæ integrantes unam causam totalem respectu actus imperfecti, ita obiectum & potentia, & habitus, sunt tres partiales causæ integrantes unam totalem respectu actus perfecti. confirmatur hoc per rationem secundæ opinionis, sed si quæratur, quæ sit principalior causa, uel habitus, uel potentia, dicendū est, ꝙ potentia, quia est illuminatior intensiue sicut patet: & quia utitur habitu, quasi sicut instrumento & non è conuerso: & quia sine, habitu potest agere, & non è conuerso, sicut totum patet.

Quæ nam sit principalior causa, uel habitus, uel potentia.

Contra istam opinionem arguitur sic: Actus præcedens, & sequens habitum sunt eiusdem speciei, ergo habitus nō habet actiuitatem aliquam supra actum. Antecedens patet quia non differt, nisi sicut perfectum, & imperfectum, quæ differentiæ non diuersificant speciem: consequentia probatur quia in causis æquiuocis, & causatis nō potest esse circulus, nec inter eadem numero, nec inter eadē specie. & ratio est, quia causa eminenter continet causatum, ergo non potest causatum continere eminenter causa, nec eadem numero, nec eadem specie. Sed modo sic est, quod actus præcedens habitum habet actiuitatem æquiuocā supra habitum; actiuitatem quidem, quia habitus generatur ex actibus; ęquiuocam autem, quia nō sunt eiusdem speciei actus, & habitus. &c. & confirmatur quia si actus præcedens, qui est quid imperfectius habet actiuitatem æquiuocam per habitum, & per consequens non potest habitus habere super illum actum multo minus poterit super actum potentiorem, qui est perfectior. Item quicquid est causa causæ est causa causati, ergo si potentia cum habitu causat actum perfectū, potentia cum actu imperfecto poterit causare actum perfectum, cum actus imperfectus, sit causa habitus, & sic esset circulus.

In causis æquiuocis, & causatis, non pōt esse circulus.

Aliter ergo dicitur scilicet quòd habitus non est causa actus: sed solum disponit potentiā, qua recipitur ad facilius, & perfectius agendum.

Sed contra id est ratio facta in principio, & declaratio primæ opinionis.

Dico ergo, quòd duæ primæ uiæ non sunt probabiles, sed tertia, & quarta uia utraque est probabilis, & tenendo tertiam, Respōdeo ad rationem contra eam. Ad primam, quæ erat ratio principalis, contra rationem principalem dico, quòd omnis qualitas est aliquid absolutum: & quia habitus est in ipsa specie qualitatis; ideo est quid absolutum: tamen si essentialiter includat respectum, sicut accidit de creatura, quæ includit respectū ad Deum, qui est idem secum realiter, & non formaliter, secundum quòd dicitur distin. 3 tamen dico quòd est partiale principium actiuum secundum quòd est quid absolutum. & non secundum quòd est respectus, uel includens respectum.

Tertia, & quarta uia utraque est probabilis.

Ad illud opinionis primæ de habitu acquisito, quod non est actus, quia. &c.

Dico, quòd potentia præsupponit in ratione principii partialis tantum, respectu actus perfecti.

Ad primum dico contra primam opinionē, quod est etiam contra hanc tertiam, quòd sicut species intelligibilis est partiale principiū actiuum respectu intellectionis receptæ in intellectu, in quo est ipsa, ita potest esse in proposito.

Ad secundum dico, quod hæc tertia uia nō ponit habitum esse principium totale formale, sed causam partialem.

Ad tertium etiam patet per idem, quòd autem sit causa partialis non tollit libertatem uoluntatis, id patet de obiecto uoluntatis. & per idem patet ad quartum.

Ad primum contra istam opinionem tertiam oportet dicere, quòd totus ille processus est uerus de causis æquiuocis totalibus, sed non de causis partialibus, & per idem ad confirmationem.

Ad secundum potest dici, quòd naturale est actui imperfecto non concurrere immediate ad causationem actus perfecti, sed naturale est concurrere habitum ad talem causationem.

Præterea non unus solus actus causat habitus, sed unus incipit causare dispositionem, & alius addit aliquem gradum ad dispositionem, & tandem ultimus actus causat unum gradum, per quē illa dispositio reponitur in specie habitus, ergo habitus est perfectior, quàm aliquis unus actus præcedens; ideo mediante habitu potētia potest elicere actum perfectum, & non mediante uno actu imperfecto, omnes autem illi actus, qui generant habitum simul esse non possunt, sicut patet. Tenendo uerò uiam quartam, respondeo ad sibi opposita, scilicet ad primum principale, quod est contra hanc uiam, & dico ꝙ nec est partialis causa actiua, nec principium quo actiuū, sed est quo potentia inclinatur, & facilitatur, & dirigitur ad agendum, & ad delectabiliter agendum; & ex hoc patet resp. ad confirmationē illius rōnis. &c.

Quō unus actus non causet habitus.

Ad secundum membrum primæ opinionis de habitu infuso, quod est etiam contra, Dico fortè omnem actum, quem habet potentia habituata habitu infuso posset habere sine habitu infuso quantum ad substantiam actus, licet forte non ita

facilitér,

faciliter,quod non contingeret si habitus infusus esset partialis causa actiua,quia substracta aliqua de per se causis substrahitur effectus; probatur assumptum;quia puer non baptizatus, & per consequens non habens habitum infusum posset cōuersari inter fideles, & exauditu crederet Deum trinum,& unum,& sic de alijs.&c,

Ad rationem secundæ opinionis potest forte dici,quòd potentia, quæ inclinatur, & dirigitur, & facilitatur per habitū potest elicere perfectiorem, & magis intensum actum, quàm sine habitu.

Quis habitus uocetur species intelligibilis.

Ad secundam uerò confirmationem rationis principalis,dico quòd habitus, per quem potentia reducitur de potentia essentiali ad potentiam accidentalem appellatur species intelligibilis, & non habitus aggeneratus per actum, de quo est sermo;& de illa est uerum,quod est partialis causa actiua,quia tenet uicem obiecti.

Bonitas, in actu, est triplex.

SED si in speciali quæratur, Vtrum habitus moralis in quantum uirtus habeat aliquam actiuitatem super bonitatem moralē in actu,dico quòd bonitas in actu potest esse triplex.Prima,quę cōuertitur cum ente,& est passio entis. Secūda quæ contrahit actus ex debita materia, super quā transit, & ista habet malitiam sibi oppositam, quam scilicet contrahit actus ex transitu super indebitam materiam.Tertia quæ contrahit actus ex debitis circunstantijs; quarum maxime est circunstantia finis;al.æ sunt debitus locus,debitum tempus,debitus modus,& huiusmodi. Prima bonitas consequitur inseparabiliter omnem actū, & omne ens. Secunda non,sed uel ipsa, uel malitia sibi opposita inest omni actui,& uocator ista bonitas ex genere.Tertia etiam habet sibi malitiam oppositam,sicut patet,& uocatur bonitas moris.& nota,quòd potest esse actus indifferens,qui nec habebit malitiam,nec bonitatem moralem, ut colligere festucam,& huiusmodi.

Pulchritudo non dicit aliquid per se unum.

TVNC ulterius dico, quòd sicut pulchritudo non dicit aliquid per se unum, sed quoddam aggregatum ex debita magnitudine & ex debito colore,& ex debita proportione membrorū, & ex debitis huiusmodi circunstantijs,ita bonitas moralis non est aliquid per se unum, sed est quoddā de communi actu aggregatum ex debita proportione ad potentiam,ad obiectum,ad finem, ad locum,ad tempus,ad modum,& huiusmodi.

5.physi. contex.10.

TVNC ad propositum dico,quòd nō;cuius ratio est, quia uirtus moralis, ut moralis non addit supra substantiam habitus, nisi debitum respectū ad rationem rectam;sed respectus non potest esse principium actiuum ex 5. physicu. illud probatur,quia eadem substantia habitus aggenerata ex actibus imperatis à uoluntate sequente rationem erroneā est uitium morale: & stante eadem substantia habitus à uoluntate operante per ipsum habitum sequendo rationem rectam esset habitus,& uirtus moralis, siue bonitas moralis,ut sic, dicit respectum, quia dicit quandam aggregationem,ut patet ex dictis. Potest etiam patere intuēti, quod idem actus potest esse bonus bonitate entis, & malus ex genere, & malus moraliter, & potest esse bonus bonitate entis, & bonus ex genere, sed malus moraliter, & potest esse neuter moraliter, ut interficere huminem per iustitiam. De talibus fortè dicetur alibi clarius.&c.

TERTIO CIRCA AVGMENTVM charitatis supposito quod charitas possit augeri.

VTRVM TOTA CHARITAS præexistens corrumpatur cum noua inducitur.

Seraphicus Bona.primo sen.dist.17.q.1.
Scotus primo sent.dist.17.q.3.
D.Thomas prima parte 2. q.52.Art.1.& 2.
Ricardus primo sent.dist.17.q.1.
Durandus primo sent.dist.17.q.5.
Franciscus de Mayronis dist.18.q.2.
Joannes Bacconitanus primo sent.dist.15.q.1.

Quæstio tertia.

TERTIO Quæritur, Vtrum augmentatione charitatis,& cuiuscunque habitus corrumpatur tota substantia habitus præexistentis. — Ponitur libr. 2.dist.26.positus etiā in reportationibus.

QVÒD SIC. Quia aliàs forma non esset simplex,nec inuariabilis,sicut patet,quod est contra Authorem sex principiorum.

CONTRA id,& primo de generatione augmētom est præexistentis additum.&c. — 1.de gene.cō tex.31.& 95.

RESPONDEO & dico,quòd hic sunt uidēda tria. Primo,charitas auget.Secundo, quòd in eius augmento charitas præexistens nō corrumpitur. &c. Tertio, quòd augetur per gradus positiuos alios à præexistentibus.

PRIMVM patet breuiter per Boetium,& per illud Augustini 6.de trin.in rebus spiritualibus idē est maius esse,& melius esse.Sed certū est, quòd charitas Christi est melior charitate petri, ergo est maior. — Lib.1.cap.3. 6.de tri. cap. 7.uel 8.

De secundo dicitur, quòd sicut in homine dicimus uegetatiuam præcedere sensitiuam,ad aduentum tamen intellectiuæ, quæ est perfectior, continens in uirtute uegetatiuam, & sensitiuam, desinunt esse. Ita in proposito corrumpitur charitas præcedens,& inducitur alia perfectior, Dicitur, quòd termini motus sunt incompossibiles, ergo charitas præexistens, quæ est terminus, à quo, non manet cum gradu perfectiori, qui est terminus ad quem. — 5. physi.contex.26.& alibi.

Contra.Patet enim ad sensum, quòd calidum agens in frigidum,antequam corrumpat totā frigiditatem,diminuit de ea, tunc quæro si tota præcedens frigiditas sit corrupta & alia minor generata,a quo est generata.Non enim à calido, quia contrarium non causat contrarium, nec etiam à frigiditatis subiecto; quia subiectum non agit in se ipsum hoc modo sicut patet, ergo a nullo nisi recurras ad causam uniuersalem, & tūc est fuga.

Itē motus positus à philosopho informis sub-

stantia-

ſtantialibus, formæ autẽ accidentales habent aliũ motum, alias ita introducerentur nun per motũ, ſed per mutationem, ſicut ſubſtantiales.

Item hoſtia conſacrata quandoque propter locum humidum extenditur, & quandoque propter caliditatem loci, uel temporis contrahitur, & per conſequens uariatur per gradus. Ergo ſi uariatione graduum corrumpitur forma præexiſtens, ſequitur, ꝙ ibi definit eſſe corpus Chriſti, ſicut patet, cuius contrarium tenet eccleſia.

Dico igitur propter iſtas rationes, quòd in augumento formæ accidentalis manet realitas præexiſtens ipſius formæ.

5. Phyſ. cont. 46. & alibi.

Et ad rationem oppoſitam dico, quòd propriè loquendo termini motus, qui ſunt incompoſſibibiles ſunt contradictorũ. ſ. non hoc, & hoc, quia introducitur, ut in propoſito, non gradus ad quẽ terminatur augumentum. & iſte eſt propriè terminus à quo, & gradus, ad quem terminatur eſt terminus ad quẽ. Sed termini materiales, ſicut tu accipis, nunquam ſunt incompoſſibiles, quando idem omnino tranſit de imperfecto ad perfectũ, & illud, quod dicit de ſenſitiuo, & intellectiuo, potius facit ad oppoſitum, quia, ut dictum eſt, alius motus eſt in formis accidentalibus, quàm in ſubſtantialibus.

Gotfredus ut ſupra & Burleus.

De tertio dicitur, quòd nulla forma abſtracta à ſubiecto habet gradus, ſed quęlibet in ſe eſt ſimplex, & indiuiſibilis, dicitur autem ſuſcipere magis, & minus ſecundum, quòd eſt in ſubiecto magis, uel minus diſpoſito. hoc probatur per Ariſtotelẽ 8. Met. ubi dicit, ꝙ formæ ſunt ſicut numeri, ergo gradus additus formæ uariat ſpeciem.

Item nullus gradus poſterior, & prior eſſet eiuſdem ſpeciei, & tunc plura accidẽtia eſſent eiuſdem ſpeciei, ꝙ eſt impoſſibile, uel eſſent alterius ſpeciei, & tunc una forma numero eſſet diuerſarum ſpecierum.

Contra. Albedo, & nigredo in remiſſo ſimul eſſe poſſunt, ergo aliquid realitatis habent in ipſo intenſo, quod non habent in remiſſo eſſe. Nam idem omnino inuariatum nõ poteſt eſſe alterius compoſſibile, & incompoſſibile.

Item quãdo album fit albius, uel acquiritur de nouo aliqua realitas albedinis, & tũc habetur propoſitum, uel non, & tũc uel motus terminatur ad nihil, uel ad idem, quod eſt terminus à quo, & ita termini motus erunt idem, & idem generabitur bis.

Item illa diſpoſitio ſubiecti habet gradus, ex quo eſt maior, uel minor, alias procederet in infinitum, & ſi dices, quòd per aliam diſpoſitionem ſubiecti ergo pari ratione aliæ formæ habent gradus. Non. n. ipſa eſt magis priuilegiata, quàm aliæ. Tunc ad authoritatem Ariſtotelis dico, quòd loquitur ibi de rationibus quidditatis, & tunc eſt unum quod ratio quidditatiua addita formæ uariat ſpeciem, ſicut unitas, quæ eſt in genere numeri, eſt ratio quidditatiua uariat ſpeciem, ſed de gradu indiuiduali non eſt ſic.

Ad ſecundum dico, quòd gradus additus non pertinet ad rationem indiuidui, & non eſt alius realiter à primis, ſed eſt gradus eiuſdẽ indiuidui cum primis, ita quòd additus, & præexiſtens omnes faciunt unum indiuiduum reale, & ſi dicas, quòd tunc ſequitur, quòd quidditas ſpecifica, quę ſaluabatur in charitate præexiſtente aliquid accidentale additur. Dico, quòd non additur ſibi accidens aliquid à primo, ſicut quando albedo additur ſuperficiei, ſed bene additur ſibi aliquid quod eſt extra quidditatem, & rationem eius ſpecificam, & habere neceſſariam, quia ſemper ratio indiuidualis contrahens ſpeciem ad indiuiduũ eſt huiuſmodi, ſicut etiam genus contrahitur per differentiam, quæ eſt hoc modo extra ipſius rationem, quãdo ſumitur ab eadem forma, ut in homine animal & rationale.

Ad principale dico, quòd omnis forma eſt ſimplex. i. non realiter compoſita ex partibus realiter diuerſis, & eſt immaterialis, quia ipſa non eſt primo ſubiectum uariationis, ſed materia, in qua eſt. &c.

Quò omnis forma ſit ſimplex.

Quarto quæritur, Vtrum augumentatio charitatis fiat per abſtractionem noui gradus de potẽtia ad actum.

Qvod Sic. Quia alias gradus additus non faceret per ſe unum cum præcedentibus.

Contra. Quia uniuerſale contraheretur de potentia ſubiecti, & tunc non cauſaretur, ſed generaretur naturaliter charitas, quod eſt falſum; uel de potentia graduum præcedentium, & tunc etiam ſequeretur, quòd augumentum charitatis non fieret per creationẽ, quod eſt inconueniens, & etiam illud eſſe non poteſt, quia idem non poteſt eſſe materiale principium reſpectu eius, quod eſt realiter idem ſecum.

Respondeo, & dico, quòd in creatione charitatis ſunt duo conſideranda, primum quòd charitas de nouo producitur de non eſſe ad eſſe, & hoc fit in primo inſtanti naturæ, & iſta eſt uera creatio. Aliud quòd anima charitate fit cara, & hoc fit in ſecundo inſtanti naturæ, licet utrumque fiat in eodem inſtanti durationis, & iſtum ſecundum non eſt ſimplex creatio, quia præſupponitur ſubiectum. ſ. anima, ſed potius eſt generatio ſecundum quid cuius per ſe terminus eſt totum aggregatum ex anima & charitate, in prima autem erat per ſe terminus eſſe, charitas enim, quia nihil præſupponebatur, erat uera creatio.

In creatione charitatis, ſun duo cõſideranda.

Tunc ad propoſitum dico, quòd augumentatio charitatis non fit per abſtractionem, ſed per nouam creationem noui gradus, & nouę realitatis, quæ quidem non eſt realiter quidditatiua, & ſpecifica, ſed indiuidualis.

Ad rationem in oppoſitum dico, quòd Deus, qui de nihilo creat nouum gradum charitatis poteſt facere, quòd fiat per ſe unum cum præcedentibus Exemplum naturale: Liquor additus liquori eiuſdem rationis fit cum illo unum indiuiduum. &c.

Pulchrũ Exẽplum.

C DISTIN-

DISTINCTIO XVIII. & XIX.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XVIII. & XIX. Quæro duo, primo,

VTRVM PERSONAE SINT æquales secundum Magnitudinem.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 19. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ q. 47. membro. 1.
Scotus primo sent. dist. 19. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 42. Art. 4.
Ricardus primo sent. dist. 19. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 19. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 20. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem decimam octauam, & decimamnonam quæritur, utrum tres personæ sint æquales secundum magnitudinem.

QVOD NON. Quod dicit imperfectionem, non est ponendum in diuinis, sed æqualitas est huiusmodi. ergo, Minor probatur per Augustinum 83. q. si omnia inquit essent ęqualia non essent omnia.

83. q. q. 41.

CONTRA. In simbolo Athanasij: tres personæ coeternæ sibi sunt, & coæquales.

RESPONDEO, quòd primo uidendum est de æqualitate, strictè sumpta. Secundo de æqualitate in communi sumpta. Tertio quomodo est in Deo.

De primo sciendum est, quòd secundum philosophum quinto Met. cap. de relatione: Tres relationes fundantur super unitatem scilicet identitas super unum in substantia, æqualitas super unum in quantitate, & similitudo super unum in qualitate. Ita dico hic, quòd remotum fundamentum identitatis est res de genere substantiæ. æqualitas est de genere quantitatis, similitudo est de genere qualitatis, sed proximum fundamentum identitatis communis est unitas talis generis, ut unitas in substantia est proximum fundamentum identitatis & sic de alijs.

5. met. cōtex. 20.

Quid sit fundamentū idētitatis. de hoc uide in 2. distin. 3.

De secūdo dico, quòd æqualitas communiter dicta est fundata super ens in communi secundum, quòd dicit philosophus 10. Met. quòd omne ens omni enti est æquale, uel in æquale.

10. met. contex. 12.

De tertio dico, quòd sicut nullum genus uel prædicatum dicitur formaliter de Deo ita nulla passio determinati generis dicitur formaliter de eo, sed sicut ens dicitur formaliter de Deo; ita passio entis conuertibilis cum ente dicitur formaliter de Deo. Et si sit passio distincta dicitur de eo. Alterum membrum, quod uel dicit perfectionem, uel non dicit, & quia, ut dictum est in secundo articulo, omne ens alteri enti est æquale, uel in æquale, Alterum membrum istorum scilicet æqualitas est in Deo, quia ipsa non dicit imperfectionem. Non est ergo in Deo æqualitas strictè sumpta, quæ est passio determinati generis, cuius fundamentum est unitas quantitatis molis, sed æqualitas, quæ est alterum membrum passionis entis, quia ista quodāmō sumitur ad similitudinem illius oportet dicere, quòd fundamentum istius est quantitas uirtualis, & quia quantitati, ut quantitas est non repugnat infinitas, nunquam est perfecta quantitas uirtualis nisi sit infinita, & per consequens, nunquam inter aliqua est æqualitas perfectissimè, nisi fundatur in quantitatē uirtuali infinita. & quia quantitas uirtualis in Deo est ipsa infinitas, ideo in eo est æqualiter perfectissimè, & quia infinitas, quæ est in tribus personis, non solum habet aliquam unitatem, imo est simpliciter una numero. Ideo perfectissimè tres personæ sunt æquales.

Quō in Deo sit æqualitas.

Quę sit quantitas uirtualis in Deo.

SED SVNT hic multa dubia. Primum, quia cum infinitas, quæ fundat æqualitatem, sicut gradus intrinsecus essentiæ, non uidetur, quòd æqualitas sit alia relatio ab identitate, quæ fundatur in essentia, nec etiam uidetur alia a similitudine, quę fundatur super perfectionibus attributalibus, cū infinitas attributi, quæ fundat æqualitatem personarum habentium idem attributum, sit gradus intrinsecus illius attributi.

1. Dubium.

Secundum dubium est, quia cum perfectiones attributales sint infinitę similitudines, & æqualitates, & etiam identitas, quælibet enim persona habet idem attributum, erunt infinitę, & ita aliquid eiusdem rationis multiplicabitur in diuinis, quod est inconueniens.

2. Dubium.

Tertium Dubium est, utrum tales relationes in Deo sint reales. uidetur enim quòd non, quia non habent fundamenta realiter distincta, imo idem numero, & ita uidetur relatio rationis. Exemplum: Identitas, qua Petrus est idem sibi, est relatio rationis, cum habeat idem fundamentum, sed similitudo inter Petrum & Martinum album, est relatio, quia fundatur super unitate specifica qualitatis, & distinctione reali numerali.

3. Dubium.

Exemplum.

AD PRIMVM istorum dico, quòd æqualitas non tantum distinguitur a similitudine, & idētitate quantum similitudo, & identitas in se secundum quòd fundamentum eius non tantum distinguitur a fundamentis illarum, cum sit earum gradus intrinsecus, quantum illa fundamenta distinguuntur inter se, quia nec attributum est gradus intrinsecus essentiæ, sed quasi passio, nec unum attributum alterius, unde uidetur hic dicere Scotus quòd non est distincta relatio æqualitas ab illis, sed est modus perfectionalis illarum, & exemplum illius est: Nam duo alba, quorum unū sit albius alio, sunt similia, sed non perfectè, sed si sunt æqualiter alba tunc sunt perfectè similia. ergo æqualitas est perfectionalis modus similitudinis, & identitatis.

Respōsio ad primum dubium.

Ad secundum dicitur: quot sunt perfectiones attributales, tot sūt similitudines, & ęqualitates, & ēt identitates, quia quodlibet attributum idem est

Responsio ad secundum

in tribus

in tribus personis, & quodlibet habet suam infinitatem, quæ est continere infinitos gradus illius perfectionis, & tunc dicit, quòd sicut fundaméta nó sunt idem formaliter, & infinitates etiam alterius rationis, quia infinitas sapientiæ est continentia infinitorum graduum sapientiæ, & bonitatis, ita etiam ipsę relationes, idétitates, & similitudines, & æqualitates sint diuersorum rationum.

Responsio ad tertiú dubiú. Ad tertium dubium dicitur, ꝙ identitas, qua est una persona eadem sibi & similitudo, qua una persona est similis sibi, istę sunt relationes rõnis, sed identitas qua una persona est eadé in essentia alterius personæ est realis, quia licet habeat idé numero fundamétū quo refertur, habet tñ distincta supposita ad quæ refertur. Nam si eadem albedo numero esset in Petro, & Martino non essent minus similes, sed magis, & ita est de identitate, & æqualitate, accidit enim relationi reali, ꝙ habeat fundamenta numero distincta, sed per se est, ꝙ inter fundamenta sit aliqua identitas, ergo quantò maior, tantò melius, sed bene est per se, ꝙ supposita, quæ referuntur, sint distincta, quia idem ad se non refertur. Vnde identitas rationis ponit distinctionem rationis sui ad se. ergo pater est in patre.

Ad principale in oppositum dico, ꝙ creatura est limitata, ideo non tota perfectio potest esse in una. Ad supplendum ergo aliqualiter perfectionem unius creaturæ in alia, ideo inæqualitas in eis dicit perfectionem, sed in Deo non est simile, quia quælibet persona est infinita. &c.

SECVNDO QVAERITVR DE circumincessione personarum.

VTRVM QVAELIBET PERSONA Diuina sit in alia.

Scotus primo sent. dist. 19. q. 2.
D. Thomas prima parte summa q. 42. Art. 5.
Durandus primo sent. dist. 19. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 19. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 20. q. 3.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 19. q. 2.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, utrum persona sit in alia.

Ioan. cap. 16. QVOD NON. Filius exiuit à patre. ergo non in patre.

4. physi. contex. 14. Item Arist. 4. physi. arguit sic: Aer est in igne, ignis est in cœlo, ergo aer est in cœlo. Ita à simili: pater est in filio, filius est in patre, ergo pater est in patre; sed ista conclusio non conceditur. ergo.

CONTRA. Ioan. Ego in patre, & pater in me est.

Ioan. cap. 14. Magister adducit Ambrosium, & Hylarium.

RESPONDEO, & dico, quòd hæc est conclusio certa, sicut patet ex dicto Christi, ubi supra.

Potest autem sic declarari: Sicut ad relationem similitudinis non sufficit unitas fundamenti sine distinctione suppositorum; non enim aliquid est sibi simile; nec sufficit suppositorum distinctio sine fundamenti unitate, quia tunc album esset simile nigro. tamen ista duo dicta integrant unam causam totalé; ita in proposito ad hoc quòd una persona sit in alia non sufficit distinctio suppositorum sola, nec unitas essentiæ sola, sed ambo simul, sed sicut ibi unitatis fundamentum est principalior causa, quam distinctio suppositorum: Ita hæc est principalior causa unitas essentiæ. Quid enim est, patrem esse in filio, nisi filiú esse consubstantialé, & idé de spiritus.

Ad primum in oppositum dico, ꝙ filius exiuit à patre per generationem, tamen manet in patre per essentiæ unitatem.

Ad secundum dico, ꝙ ratio Philosophi tenet, quia arguit procedendo, & non referendo. Vnde non ualeret, si diceret: Aer est in igne, ignis est in aere, ergo aer est in aere; quia tunc argueret redeundo. Ita, ergo in proposito non ualet. Vnde tamen ualet, sic: Pater est in filio, filius est in spiritu sancto, ergo pater est in spiritu sancto. &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XX. Quæro unum utrum tres personæ sint æquales in potentia.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 20. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alensis prima parte summa q. 47. mēb. 5.
Scotus primo sent. dist. 20. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 42. Art. 6.
Ricardus primo sent. dist. 20. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 20. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 20. q. 2.

Quæstio prima.

CIrca distin. Vigesimam quęritur, Vtrú tres personæ sint æquales in potentia.

QVOD NON. Prima causa plus causat quá cá secunda, ex propositione de causis, & 2. Met. & primo Poster. Sed prima persona dat secundæ personæ, ꝙ causet, ergo ipsa plus causat, quàm secunda, & per consequens plus potest. 2. met. cõtex. 2. Et 1. poste. cõtex. 4.

CONTRA. In simbolo: Omnipotens pater, omnipotens filius; omnipotens spiritus sanctus.

RESPONDEO, quòd quidam dicunt, quòd posse generare, cadit sub omnipotentia patris, & non filij, cuius ratio est, quia illud, quod non includit contradictionem, cadit sub omnipotentia, sed patrem generare non includit contradictionem, filium generare includit contradictionem, ergo. Egidius Roman⁹, & Varro. in præsenti quæstione.

CONTRA. Si posse generare absolutè sumptum, est terminus alicuius potentiæ actiuæ, in quocunque non est illa potentia actiua, non est omnipotens, nec ratio tua ualet, quia licet filius non possit generare, ita ꝙ generare sit in eo formaliter, potest tamen causare in aliquo ipsum generare, cui non repugnat, alias nó esset oipotens. Exemplum: Deus non potest currere formaliter

quia sibi non conuenit, potest tamen causare cur sum in alio, cui non repugnat. Dico igitur quòd actiuum, ut actiuum habet pro suo correlatiuo possibile, sed non possibile causare, quod distinguitur contra impossibile, quia hoc modo, possibile est Deum esse, & tamen nulla potentia actiua potest facere Deum, ergo est possibile determinatum, sed non nisi illud, de quo loquitur Auicen. 6. Met. & in plerisque locis, sed possibile, quod distinguitur contra esse, ex se necesse esse, sed modo sic est, quòd quicquid est in Deo, uel est ex se formaliter necesse esse, uel per identitatem ad essentiam, ergo nullum producere ad intra cadit propriè sub omnipotentia secundum, quòd sancti accipiunt omnipotentiam, sed semper respicit posse ad extra, sed in talibus patet, quòd tres personæ sunt æquales in potentia, cum habeant idem principium formale agendi. Sed hic est dubium de dicto Augustini contra Maximinum. dicit enim, quòd si pater non posset generare filium sibi æqualem, hoc esset, quia non haberet sufficiens principium productiuum, & quare quasi idem omnino est formale principium productiuum ad intra, & ad extra. Ideo si pater non posset producere ad intra, consequens esset, quòd non posset producere ad extra, & ita non esset omnipotens. Sed de filio, ut sic, quia non est ratio, quare non potest generare, quòd non habet principium generandi, imo habet idē, quod pater, sed est ratio, quia, ut est in filio, est iam terminus formalis generationis, & quia est permansiua, non potest, ut est in filio esse principium, ergo.

De hoc uide diffusius 7. q. quolib. & di. 42. huius.

Libr. primo.

AD RATIONEM principalem in contrarium dico, quòd illud habet ueritatem quando scilicet habet aliam uirtutem a se, sed in proposito eadē uirtus est in utroque, & tamen nulla potentia actiua potest facere Deum, ergo est impossibile,

DISTINCTIO XXI.

CIRCA ISTAM DISITNCTIOnem XXI, Quæro unum,

VTRVM HAEC SIT VERA: Solus pater est Deus.

Quæstio prima.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 21. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis prima parte summa q. 60. membro. 3 Art. 1. & 2.
Scotus primo sent. dist. 21. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 32. Art. 4.
Ricardus primo sent. dist. 21. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 21. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 21. q. 1.

Circa distinctionem uigesimam primā quæritur, Vtrum hæc sit uera: Solus Pater est Deus.

QVOD SIC. Solus Deus, qui est pater, est Deus, ergo solus pater est Deus. Antecedens conceditur. Consequentia probatur per simile: solū aial, quod est homo, currit, ergo solus hō currit.

CONTRA id est August. 6. de trin. 6. de tri. ca. 8.

Hic respondetur, dicēdo: solus Deus est pater, non excluditur filius, cuius ratio est, quia unum correlatiuorum est de intellectu alterius.

Sed contra hoc est, quod dicitur 1. phys. si solum principium est, ergo principiatum nō est. & tunc ad rationem dico, quod unum correlatiuū non est de intellectu primario alterius ita, quod sit aliqd eius, sed dicitur de intellectu alterius, quia terminat habitudinem, & intellectionē alterius. Dico ergo, quod hæc dictio exclusiua, solum, non attribuitur alicui subiecto, de quo affirmetur hoc prædicatum: Deus, si tamen illud subiectum sit aliquid quod de sui formali ratione dicat aliquid speciale in Deo, ut sunt supposita, & attributa, quia nihil tale est solitarium in Deo, unde non dr̄ sola sapiētia, est Deus, solus pater est Deus, & huiusmodi, tā bene dicitur solus omnipotens est Deus, solū ens est substātia, & infinitū ens est Deus solus Deus est Deus, & huiusmodi, quia talia concernunt totum Deum, sicut patet. 1. phys. com- tex. 8.

AD RATIONEM principalem in oppositū dico, quod antecedens potest esse duplex, si intelligatur in sensu composito est falsa, quia cum dicitur solus Deus, qui est Pater determinatur Deus quod est in subiecto ad solam personam Patris, & tunc non habet inferre illud prædicatum est Deus sine patre. Si uero accipiatur in sensu diuiso, & tunc est uera. Et tunc fiant de ea duæ cathegoricę, quę sunt istæ: Solus Deus est Deus, & solus Deus est Pater. Sed tunc non potest inferri ergo solus pater est Deus, quia Deus est quasi terminus communis, respectu patris, sicut patet. &c.

Solus Deus est pater, est uera, si accipiatur in sensu diuiso.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXII. Quæro unum, utrum Deus sit nominabilis à Nobis Viatoribus, aliquo nomine significante essentiam Diuinam.

Seraphicus Bona. primo sentent. distinctio. 22. q. 1. Arti. 1.
Alexander Alensis prima parte summa q. 48. membro 1.
Scotus primo sent. dist. 22. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 13. Art. 1.
Ricardus primo sen. dist. 22. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 22. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 22. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem Vigesimam secundam quæritur primo, utrum Deus sit nominabilis à uiatore aliquo nomine significante essentiam diuinam, Vt est hic. Dicitur, quòd eo modo, quo aliquid intelligitur, eo modo nominatur, & quia diuina essentia non est distinctè cognoscibilis

Henricus in sua summa Arti. 22. q. 1 & 3.

bilis à niatore, sequitur, quòd nõ est distinctè no minabilis à uiatore aliquo nomine distinctè causa significante. &c.

Dico, quòd res potest a nobis distinctius nominari quam intelligi nam sicut dictum est distin. tertia: substantia a nobis nõ distinctè cognoscitur sed quasi arguitiue hoc modo secundum uiam Augustini 6. de trinit. Cognoscimus enim per sensum plura accidentia esse simul & cognoscimus unum non esse aliud, quia uidemus unum remanere alio corrupto, ex hoc arguimus quod aliquid est hic substractum, & illud dico esse substantiam. Nõ ergo ipsam distinctè cognoscimus, cum ipsa de se non moueat intellectum possibilem in mediato sicut patet, sed cognoscimus eam arguitiue modo dicto, & etiam in communi cõceptu entis in quo conuenit cum eo, quod per se mouet intellectum, & tamen nominamus eam distinctè nomine representante aliquid de genere substantiæ, & non alterius generis. Ita dico in proposito, quòd credendum est Deum nominari in scriptura sacra multis nominibus significantibus ipsam Dei substantiam ut est hęc, & maxime quia talia nomina forte in primo posita sunt ab eo qui distinctè causam cognoscit ut ab ipsomet Deo, uel ab Angelo, ut ipse dicebat Moysi exodi: Hæc dices filijs Israel: qui est, misit me ad uos, hoc est nomen meum, ergo. &c.

Distin. 3. q. 1. Art. 5. & q. 3. & in 2. met. q. 3. 6. de tri. ca. 6.

Exod. cap. 3.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXIII. Quæro unum utrum persona secundum quod dicit aliquid commune patri, filio, & spiritui sancto dicat præcisè aliquid secundæ Intentionis.

Scotus primo sent. dist. 23. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 24. q. 2.
Joannes Bacconitanus primo sent. dist. 24. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam tertiam quæritur, utrum persona, ut est communis tribus personis, in diuinis dicat intentionem primam, uel secundam.

Quod primam ꝓ duu Personæ cõuenientia. Primo, quia persona est terminus realis productionis. Secundo, quia adoratur, quæ duo nõ possunt competere intentioni secundæ.

Contra. Quia si sic, tunc aliquid reale esset diuisum, & numeratum in pluribus, & per consequens, illud uerè esset respectu illorum, aut genus, aut species, quod est contra id, quod dictum est dist. 8. probatio consequentiæ, quia persona non est quid infinitum, sic quòd per diuisionem multiplicetur in pluribus.

Henricus & Egidius.

Respondeo quòd quidam dicunt, quòd dicit puram intentionem secundam. Ratio est, quia sicut se habet indiuiduum ad omnia genera, & suppositum ad genus substantiæ, ita persona ad naturam intellectualem, sed illa duo dicunt puram intentionem secundam. ergo. Addunt autem ꝙ non dicit aliquid in abstracto, sed in concreto, & ideo prædicatur de prima intentione, dicendo: Pater est persona.

Contra. A rationibus constitutiuis abstrahitur aliquis conceptus realis, dicens primam intentionem, ergo a constitutiuis. Consequentia patet. Antecedens probatꝰ, quia relatio, ut res primę intentionis, prædicatur de paternitate, & filiatione, ergo persona, ut prima intentio, potest abstrahi à patre, & filio, & prædicari de eis.

Item omnis secunda intentio est relatio rationis habens, & per consequens suum correlatiuum: sed persona ut dicit relationem rationis, quia ad nullum correlatiuum dicitur, ergo. Maior patet, quia genus species genus, & è conuerso, particulare uniuersalis particulare, & indiuiduum alicuius speciei indiuiduum. si dicit secundam intentionem.

Respondeo, & dico, quòd accipiendo personam eo modo, quo diffinit eam, uel describit Ricar. 4. de tri. dicens: persona est intellectualis naturæ incommunicabilis subsistẽtia, per quam exponitur, uel corrigitur diffinitio Boetij dicentis: Persona est intellectualis naturæ indiuidua substantia; quia ex hac sequeretur, quòd anima esset persona, quod non conceditur. Dico, quòd nihil secundæ intentionis pertinet ad illam diffinitionem, quia circumscripta omni operatione intellectus, Pater esset intellectualis naturæ incõmunicabilis subsistentia.

Quid sit persona uide Ricardum. 4. de tri. cap. 22.

In libro de duabus naturis, & una persona Christi.

Et nota, ꝙ Scotus hic uidetur uelle, ꝙ persona formaliter non dicit primam intentionem, nec secundam, sed formalis eius ratio uidetur cõsistere in duplici negatione. s. incõicabilitatis, & in ratione cõis, uniuersalis, quorum inferiorũ quodlibet est ipsum & in ratione formæ communicatæ materiæ, uel subiecto, quod tamen communicatur non est ipsum, sicut patet, totum.

Tunc ad primam rõnem principalẽ põt dici, quod formalis rõ psonæ, nec est per se terminus productionis, nec adoratur, sed id, qđ est ꝑsona.

Ad rõnem oppositam põt dici, ꝙ indiuidui formalis ratio dicit unã de illis negationibus, & formalis ratio suppositi dicit ambas, sicut persona, excepto, ꝙ persona in natura intellectuali suppositum aut in omni natura substãtiali & non ꝙ istæ negationes non sunt negationes simpliciter, sed materia hæc, sicut patet.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXIIII. Quæro utrum in Diuinis sit propriè numerus.

Seraphicus Bona. primo sent dist. 24. q. 1. Art. 1.

Alexāder Alensis prima parte summæ q.45 mēb.1.
Scotus primo sent.dist.24.q.1.
D.Thomas prima parte summæ q.30. Art.3.
Ricardus primo sent.dist.23.q.1.
Durandus primo sent.dist.24.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent.dist.24.& 25.

Quæstio prima.

Quære Henricū quolib. 5.& 6.

Circa distin.uigesimam quartam quæritur, Vtrum in diuinis sit numerus.

Respondeo quòd quidam dicunt,ꝙ numerus dicit quandam unam formam, respectu cuius ipsæ unitates illius numeri sunt quasi materia. Alij dicunt, quòd non dicit aliquam unam formam, sed quādam aggregationem illarum unitatum. Alij dicunt,quòd numerus nihil addit super unitates, sed tantum dicit aliquid in conceptu illius,qui simul intelligit plures unitates, quæ autem sit uerior opinio alias dicetur quando dicetur de numero.Sed ad præsens dico, quòd secundum primam opinionem in diuinis non est ponendus numerus, quia cum quælibet persona sit infinita, non potest esse materialis respectu alicuius unius formæ.etiam secundum opinionem secundam non est ibi ponendus numerus, quia ipsæ personæ sunt distinctissimæ,ut personæ nō aggregatæ,ut aceruus lapidum .secundum autem opinionē tertiam potest ibi poni numerus, quia unus intellectus potest simul concipere ibi esse tres personas.&c.

Quære hoc in repositatis, ad hoc.

DISTINCTIO XXV.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXV.quæro utrum persona in diuinis dicat substantiam, uel relationem.

Seraphicus Bona.primo sent.dist.25.q.1. Arti.1.
Alexander Alēsis prima parte summæ q.56 mēb.2.
Scotus primo sent.dist.25.q.1.
D.Thomas prima parte summæ q.29. Art 4.
Ricardus primo sen.dist.25.q.1.
Durandus primo sent.dist.23.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist.24.q.4.

Quæstio prima.

Circa distinctio. uigesimamquintam quæritur,utrum persona dicat substantiam,uel relationem.

Dico, quòd non dicit relationem propriam cum sit communis tribus, nec dicit relationem communem. cuius ratio est, quia correlatiuum ita refertur sub propria ratione ad suum correlatiuum primo & per se,quòd tamen non refertur per se in ratione sui superioris licet non primo.Exemplum:Duplum primo,& per se est duplum dimidij , est etiam per se, licet non primo multiplicis dimidij , ergo si persona diceret relationem communem;tunc pater,qui primo est filij pater diceretur etiam pater filii persona , licet non primo,sed hoc est falsum. Nec dicit substantiam primam,cum sit communis tribus , nec dicit substantiam secundam, quia nullum absolutum diuiditur,& numeratur, persona autē numeratur,quia sunt tres personæ.

Vide hoc exēplum in uniuersalibus.

de duplo . & multiplici.q. 12. ubi melius , quā hic docetur.

Nullum absolutum diuiditur , & numeratur.

Dico igitur quòd secundum illos qui dicunt formalem rationem personæ consistere in aliquo positiuo dico , quòd persona in diuinis dicit conceptum positiuum communem indifferentem ad substantiam,& relationem.nec ratio subsistentiæ est de se indifferens ad ista duo, supposito,ꝙ personæ diuinæ sint relatiuæ.

Secundum uero illos,qui dicunt personam formaliter dicere illam duplicem negationem; persona in diuinis dicit conceptum communem negatiuum illa duplici negatione,ita tamen,quòd secundum utranque opinionem connotat primo ipsum suppositum subsistens.sed secundario connotat formalem rationem subsistentiæ , & tertio connotat essentiam , quæ includitur in persona.&c.

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem 26. quæro utrum personæ diuinæ constituantur in esse personali per relationes originis.

Seraphicus Bona.primo sent.dist.26.q.3.
Scotus primo sent.dist.26.q.1.
D.Thomas prima parte summæ q.40. Art.2.
Ricardus primo sent.dist.26.q.1.
Durandus primo sent.dist.26.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent.dist.26.q.1.

Quæstio prima.

Circa distin. uigesimam sextam quæritur,utrum personæ constituantur in esse personali per relationes originis.

Quod Non.Quia tales relationes differrent, specie, & per consequens generatio esset equiuoca,quod improbatum est,plus enim differunt paternitas,& filiatio,quàm paternitas à paternitate, uel filiatio à filiatione , & ita personæ differunt specie,& per consequens generatio esset æquiuoca,quod improbatum est distin.7.

Contra.Boetius de trinitate: Relatio multiplicat trinitatem, & essentia continet unitatem diuinam,quòd cum persona sit simplex, sicut essentia constituitur , & distinguitur seipsa, & nihil aliud est sibi assignare. & confirmatur , quia idem significat concretum, & abstractum , ergo sicut essentia constituitur in esse tali,& distinguitur ab omni non tali seipsa, & sicut etiam paternitas, ita & persona.

In fine libri de trin. Opinio præpositi.

Contra.

CONTRA. Persona includit essentiam, & pater & filius habent eandem essentiam numero. ergo non se totis distinguũtur. ergo est ibi assignare cõstitutiuum, & distinctiuum

Item in patre est spiratio, & per spirationem non distinguitur à filio, ergo non se totis distinguuntur.

D.Thomas prima parte sũmæ. q. 40. Art. 2.
5. de tri. ca. 8.
3. de tri. c. 10.

Est ergo communis opinio, quæ dicit quòd personæ constituuntur, & distinguũtur per relationes, & adducunt Augustinum 5. de trin. & Anselmum de processione spiritus sancti & Damasc. & Ricardum 3. de trin. qui omnes uidentur uelle, quòd omne, quod in diuinis ad se dicitur, & est absolutum conuenit tribus, & per consequens id, per quod per se in esse personali constituuntur & distinguuntur, est relatiuum.

Item confirmatur per rationes, primo sic: Absolutum supra absolutum facit compositionem. ergo persona esset composita si constituatur per absolutum cũ per constitutiuũ distinguatur ab alia persona, & per essentiam, non, & ita esset aliud ab essentia, de relatione autem non sic, quia ipsa transit ad essentiam & manet ad oppositum, & ita distinguitur ab opposito sine compositione cum essentia, sed absolutum cum de se non respiciat oppositum, sed dicatur ad se, uel non transit, & tunc faciet compositionem, uel si transit omnino transit, & nullo modo manet, & ita non distingueret.

Item una essentia non potest esse in diuersis suppositis absolutis sine sui diuisione, ergo.

Itẽ ex quo pater, est pater, paternitas est in eo, si ergo non constituit esset adueniens, & quasi accidentalis, quod est contra simplicitatem personæ. Dicit ulterius ista positio, quòd non quæcunque relatio etiam realis constituit, sed relationes tantum originis, quia ipsæ sunt primo, quæ primo pullulant in essentia.

CONTRA istã tamen opinionem arguo sic: Relatione aliquid formaliter refertur, sed non ipsamet relatio, quia secundum Augustinũ 7. de Tri. relatiuum est aliquid præter relationem. Nam esse, quod ad esse dicitur est aliquid excepta relatione non etiam refertur essentia, quia ipsa nõ distinguũtur, refertur ergo suppositum, ergo suppositũ est formaliter suppositum præter relationem.

5. met. cap. de eodem. & cõtex. non habẽte commẽtũ.

Item relatio realis præexigit ante se distinctionem realem terminorum & ex hoc probat philosophus 5. Met. Identitatem non esse relationẽ realẽ, quia non præhabet terminos realiter distinctos. ergo ante relationem supposita diuina sunt realiter distincta. ergo formale constitutiuũ, & distinctiuum principium ipsorum non est relatio.

Item esse suppositi aliquo modo præintelligitur actioni eiusdem suppositi in illo, ergo priori, uel intelligitur suppositum absolutum, & tunc habetur propositum, uel relatiuum, & tunc in illo priori eodem intelligitur filius cum relatiua sint simul naturali intelligentia, ergo filius præintelligitur generationi patris. ergo, uel in illo priori intelligentur esse supposita absoluta, uel constituta per alias relationes, quàm per relationes originis.

Item primæ constitutionis alicuius in aliquo esse uno primo repugnat diuisio opposita illi unitati, in qua primo constituitur. Exemplum: Si rationale primo constituit hominem in esse specifico, primo sibi repugnat diuisio specifica, ergo si spirati primo constituit spiritum sanctum in esse in communicabili primo sibi repugnabit cõicari pluribus. Sed hoc non uĩ, quia non uĩ ipsa de sui formali ratione magis incommunicabilis quã sua opposita, sed illa communicatur pluribus.

Exemplũ notabile.

Item ab ultimis distinctiuis, uel constitutiuis, non potest abstrahi aliquis conceptus unus, qui dicatur de eis in quid, quia tunc in aliquo conuenirent, & in aliquo differrent, & ita non essent ultima, sed à paternitate, & filiatione abstrahitur cõceptus, qui est relatio, quæ dicitur de eis in quid.

Item constitutiuum suppositi in aliqua natura facit per se unum cum illa natura, sed relatio non uidetur per se posse facere unum cum absoluto.

Item ad hoc adducuntur authoritates. Augustinus enim 7. de Trin. uidetur uelle, ꝙ in diuinis res ad se subsistit.

7. de tri. ca. 4.

Item ad idem adducuntur aliæ rationes, prima talis est: Prima substantia est maximè substãtia in prædicamentis Arist. ergo quidquid addit supra secundam est substantia, alias non esset maximè substantia, sed addit rationem subsistendi, ergo.

Cap. de substantia.

Item secunda substantia dicit totum esse primæ substantiæ, ergo ratio subsistentiæ, quã addit prima substantia supra secundam, non potest esse relatio.

Et si dicatur contra hoc, quia ista opinio non est consona fidei, cum saluator in Euangelio semper expressit Trinitatem per nomina relatiua dicẽs: Baptizate in nomine Patris & filii, & spiritus sancti, & Ioan. in sua canonica: Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo pater, uerbum, & spiritus sanctus; Potest dici, quòd hæc opinio non tollit relationes originis à personis, imo potius saluat quàm alia opinio sicut patet ex suis fundamentis & rationibus. secundo dicit quòd relationes non constituunt, nec primo distinguũt, nominat autẽ nobis Saluator Trinitatẽ per nomina relatiua, ut nobis essent magis illa nomina intelligibilia, & ut exprimeret originem personarum.

Matth. ulti.
Ioannes c. 5.

Posset autem hæc opinio per testum scripturæ aliqualiter declarari. Nam Prouerb. post multas quæstiones quæsitas de Deo, quærit Salomõ, quod est nomen eius, & quod est nomẽ filii eius, si nosti, sed si secundum suppositum constitueretur in esse suppositali per filiationem propriissimum nomen eius esset filius, & ita quæstio uideretur nulla, quia quæreret de eo, quod uoce exprimeret, cum tamen dicatur 7. Met. ꝙ omnis quæstio quærit aliquid dubii.

Prouerb. c. 30
7. met. c. ulti.

Hæc positio non uidetur contra fidem, quia non negat origines, & distinctionem relatiuam inter personas diuinas, sed dicit, quòd aliqua alia distinctio est prima, & principalior, quàm illa, cuius tamen contrarium non expressit Saluator, nec alii sancti expresserunt, nec ecclesia expressit, nec in symbolo apostolorum, nec in sym-

D.Thomas prima parte summæ. q. 40 Art. 2. dicit. ꝙ relatio cõstituit nõ ut origo, sed ut proprietas.

bolo Niceno, nec in aliquo Concilio generali. Bene quidem expressit Saluator origines, & relationes inter personas, nec tamen negabit, quòd alia distinctio principalior non sit inter eas. Vnde sicut per generationem communicatur natura diuersis indiuiduis, & illa indiuidua dicuntur distingui per generationem, quasi effectiuè; sed formaliter, & principaliter distinguuntur per alias rationes indiuiduales; ita suo modo in proposito, ergo.

Ioannes de ripa de Marchia primo sen. di. 25. & 26. est huius opinionis. D. Bona. lib. primo di. 22. q. 3.

Qui uellet tenere hanc opinionem posset respondere ad opposita. Ad autheritates posset dici, quòd secundum Ricardum de Sancto Victore dupliciter substantia dicitur ad se. Nam substantia quæ dicit quidditatem dicitur ad se primo modo ut homo, sed substantia, quæ non dicit quidditatē, sed indiuiduum, ut hic homo dicitur ad se secundo modo, non primo.

Substantia dupliciter dicitur.

Ad primam rationem potest dici, quòd minus esset composita persona isto modo, quàm alio, quod patet, quia in creaturis relatio addit supra fundamentum, sicut alias dicetur, & per consequens facit aliqualem compositionem; ratio autem indiuidualis non addit rem supra speciem, & ideo non facit cum ea compositionem; sed cum tu dicis; ergo non distinguit, dico, quòd pro tanto relatio dicitur distinguere inter psonas, quia formaliter non est essentia, & quia hæc ratio, quam pono, non est essentia formaliter, ideo primo distinguit inter personas uere, imo magis quàm relatio, in quantum dicit maiorem entitatem.

Relatio formaliter non est essentia.

Ad secundam potest dici, quòd sicut tu ponis posse esse eadem essentiam in pluribus suppositis relatiuis suppositaliter, & distinctis, ita ego dico posse esse in proposito. Ratio. n. quare eadē essentia est in tribus, est infinitas eius, sed ita esset infinita tunc sicut nunc.

Ad tertiam potest dici, quòd sicut secundum te spiratio actiua non constituit suppositum, sed est quasi aduenitia, & tamen non facit compositionē in persona ita esset in proposito, ergo. Qui uult tenere aliam opinionem. s. secundam in ordine, potest tenere, & respondere ad rationes istius tertiæ opinionis, quæ sunt contra ipsam secundā, prima namque tria argumenta uidetur posse solui per hoc, quòd ipsa relatio diuina est singularis relatio ab alijs relationibus creatis, ita quòd ipsa eadem constituit suppositum in esse suppositi, & refertur ad id, qđ constituit, & est ipsa actio, q̄ nō conuenit in aliqua relatione creata, & ita illa tria argumenta non uidentur habere locū nisi in creaturis. Alias rationes non soluit hic Scotus, sed relinquit eas soluendas ei, cui plus placet. Ita secunda opinio, quæ tamen est opinio communis. Authoritates possunt exponi suo modo, cogita tu solutiones, opinionum, & rationum, & expositiones authoritatum, si uis.

Scotus nō soluit alias rationes dimittit soluendas lectori.

Ad principale uero dico, quòd si relationes cōstituant supposita, tunc nō est assignare inter eas differentias specificas, sed erunt primo diuersæ sicut rationes indiuiduales in creaturis suo modo. & cum dicis, quòd plus differunt. Dico etiam, q Petreitas plus est diuersa, à Bruneleitate huius asini, quàm à matereitate, & tamen non per illas rationes formaliter distinguuntur specie Petrus, & Brunellus, sed per rationale, & irrationale, ergo.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXVII. Quæritur de uerbo,

VTRVM VERBVM CREATVM SIT intellectio actualis.

Scotus primo sent. dist. 27. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 34. Art. 1.
Durandus primo sent. dist. 26. q 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 27. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 17. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. Vigēsimam septimam Quæritur, Vtrum uerbum creatum sit intellectio actualis.

Quod nō. Augustinus 8. de Tri. accipit Verbum pro specie intellectuali. 8. de tri. ca. 6.

Præterea Augustinus: Verbū quod foris sonat est signum quod intus latet. 15. de tri. cap. 11. & 25.

Contra id est Augustinus 15. de Trin. qui appellat uerbum notitiam, & dicit, quod est uisio de uisione, & notitia de notitia. 15. de tri. ca. 15. & 17.

Respondeo, quod dicit Henricus, quòd simplex notitia causatur tota ab obiecto, & recipitur in intellectu respectu cuius, ipse intellectus est pure passiuus, sed informatus iam notitia simplici recipit uirtutem actiuam. Sed tunc intellectus, nudus conuertit se supra se, & suum actum simplicis notitiæ intelligendo se intelligere illa simplici notitia, & intellectus nudus sic cōuersus est sufficiens receptiuum notitiæ declaratiuæ, quæ est uerbum, quæ tamen creatur ab intellectu non informato illa simplici notitia, & ita non quælibet notitia est uerbum, sed illa ultima declaratiua. Prima autem uocatur simplex notitia, respectu cuius intellectus est purè passiuus secunda est illa conuersiua, quæ etiā nō est uerbum, respectu cuius intellectus nudus est purè actiuus. Tertia est declaratiua, & est uerbum respectu cuius intellectus informatus prima simplici notitia est pure actiuus, & intellectus conuersus receptiuus, & ita uerbū est notitia de notitia; iuxta sententiam Augustini in notitia declaratiua de notitia simplici, & dicit etiam, quòd ista notitia declaratiua producitur ab intellectu informato per unam actionem de genere actionis, quæ uocatur dicere. De ista materia habitum fuit supra. tamen contra eam arguo, & primo sic: Dist. 2. quæstione de productionibus.

Non uidetur bene ratio, quare intellectus nudus potest esse passiuus respectu intellectionis cōuersæ cum sit pure passiuus secundum te respectu simplicis notitiæ.

Item forma imperfectior non uidetur posse esse

esse principium formæ perfectionis, sicut tu ponis, quòd simplex notitia est principium respectu uerbi.

15.de tri.cap. 10.uel.24. Item producere uerbum est actus memoriæ secundum Augustinum, ergo non est actus intelligentiæ, sicut tu ponis. Nam intelligentia est simplici notitia intellectus informatus.

Item aut simplex notitia, quæ informat intellectum concurrit ad producendum uerbum, quando est actu, & tunc secundę notitiæ eiusdem obiecti erunt simul in eodem intellectu, quod non cōceditur communiter, aut quando non est, quod non est dicendum, quia, quod non est, non potest esse causa entis.

Doctrina metaphorica ipsius Henrici quolib. 2.q.6. Aliter ergo dicitur, quòd uerbum est notitia, sed non omnis notitia, sed declaratiua. Ita quod declaratiuum additur notitiæ, tanquam differentia specifica uerbi.

Contra. Notitia ingenita, quæ est in patre, qua formaliter est beatus, uere est declaratiua, & tamen non est uerbum.

Item etiam dicta positio confirmatur per Augustinum, ubi dicit formata quippe cognitio uerbum meum est; sed formata accipitur ibi pro declaratiua.

9.de trin. cap. ultimo. Aliter ergo cum dicitur, quòd uerbum est notitia non omnis, sed illa, quæ est terminus inquisitionis, quòd probatur per Augustinum 9. de Tri. ubi dicit, quod uerbum est partum mētis, sed partum idem est, quod repertum, est autem repertū per inquisitionem, ergo.

Contra. Tunc in Deo nō esset uerbum cum non discurrat, & inquirat, nec in Angelo, nec in beatis, quæ omnia uidentur absurda. Dico igitur quòd omnis notitia genita est uerbum, & quia omnis notitia creata est genita; ideo omnis creata notitia est uerbum. Sed tamen dico, quòd non omne uerbum est æque perfectum, sed aliquod magis, aliquod minus. Primum istorum patet per
9.de tri.ca.10 Augustinum 9.de Trin. ubi dicit: omne quod natum est uerbum dicitur animæ impressum. Secun
1.phys.cōt. 3 dum patet per philosophum primo physicorum, ubi dicit, quòd confusa magis sunt nobis prius nota natura. Vnde prius imprimitur nobis notitia obiecti sub aliquo conceptu communiori, & postea per inquisitionem peruenimus ad cognitionē illius obiecti sub cōceptibus magis distinctis, ergo.

9.de tri.c.ult. Item illud primum confirmatur per Augustinum 9.de Trin. Vbi dicit, quòd ex cognoscente, & cognito paritur notitia, & talis notitia est uerbum, sicut ipse dicit 15.de Trin. uerbum nostrum
15.de tri.cap. 10.uel 24. est notitia de memoria, uel de scientia in memoria, uel de obiecto relucente in scientia.

Sed oritur hic dubium, Vtrum ad perfectionē omnis uerbi concurrat uoluntas ipsa, siue copulans obiectum, siue speciem obiecti cum potentia, secundum quòd uidetur dicere Augustinus in multis locis.

Respondeo, quòd istam quæstionem mouet Augustinus 9.de Trin. & respōdet, quòd non om-
9 de tri.c. 10. nis notitia est amata, uel uolita: sed aliqua sic, & aliqua non. Dico igitur, quòd ad nullam notitiam concurrit necessario uoluntas quòd sit pars essentialis, uel quòd sit uoluntas respectu uerbi, aliqua per se causa, sed ad notitiam, quæ est uerbum perfectum, concurrit concommitanter imperando intellectui discursum.

Ad primam autem notitiam, quæ est perfectū uerbum nec sic oportet eam concurrere, quia origine naturæ oportet, quod prima intellectio præcedat primam uolitionem.

Ad primum principale de Augustino dico, quod sicut patet per Augustinū in multis locis de Tri. 15.de tri.cap. 10.uel 24.
Verbum est notitia genita, siue producta à memoria, ergo oportet, quòd ita exponatur, quod species non est uerbum formaliter, sed causaliter in quantum est ipsa species pars memoriæ. Aliæ authoritates Augustini adductæ pro opinionibus possunt exponi suo modo. &c.

DISTINCTIO XXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII.

in qua Magister agit de proprietatibus constitutiuis

Quæritur,

VTRVM INGENITVM SIT PROprietas patris.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 28.q.3.
Alexander Alensis 1.par. summa q.69. membr. 3.
Scotus primo sent. dist. 28.q.1.
D.Thomas prima parte summe q.33. Art.4.
Ricardus primo sent. dist. 28.q.2.
Durandus primo sent. dist. 28.q.2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 28.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinct. Vigesimam octauam quæritur primo, Vtrum ingenitum sit proprietas patris. Magister agit de proprietatibus constitutiuis.

Qvod non. Quia quod non conuenit essentiæ formaliter, non est proprietas alicuius personæ, sed essentia formaliter est ingenita. ergo.

Item spiritus sanctus est ingenitus. Item, quia tunc pari ratione inspirabilitas est proprietas patris, & filii, & ita erunt sex notiones.

Contra id est Augustinus ad Horosium. Cap.2.

Ivxta hoc quero, Vtrum innascibilitas cōstituat primum suppositum.

Qvod sic per Damascenum libr. primo: Omnia sunt unum in diuinis, præter in generationē, Libro 1.ca.2.
& spirationem. Videtur ergo uelle, quòd sicut spiratio non constituit, nisi unum suppositum, ita generatio non constituat nisi unum. s. filium, & ita relinquitur, quòd ingeneratio constituit patrem.

Contra. Sicut filiatio ad secundum, ita paternitas ad primum.

Respondeo primo ad primam quæstionem, & dico, quòd ingenitum non componitur cum aliquo multipliciter. Nam genitum propriè, & primo dicitur de per se, & Primo & totali termino generationis, & hoc modo solus filius

est geni-

est genitus. Secundo modo & minus proprie genitum dicitur formalis terminus generationis, & isto modo etiam conuenit essentiæ, secundum, quòd Hilarius dicit, quòd nihil est in filio non genitum. Tertio, & improprie, siue communissimè dicitur genitum omne productum productione, quæ præexigit ante se generationem, & isto modo conuenit spiritui sancto. Ingenitum, ergo prout incomponitur cum genito dicto primo, & secūdo, & tertio modo conuenit soli patri, sicut patet, & isto modo accipitur, ut est proprietas patris.

(9. met. cōt. 27 & 10. met. cō tex. 19.)

Sed nunc restat quærere, Utrum ingenitum sit proprietas in diuinis.

(Opinio D. Bona. 1. sent. dist. 27. q. 2. & dist. 28. q. 1. & dist. 13. q. 4.)

RESPONDEO, quòd ingenitum potest sumi dupliciter uno modo, ut principium, & ut sic dico, quòd non est, & ratio est, quia quod est in diuinis, debet pertinere ad dignitatem, & quia nec negatio, nec priuatio de se formaliter pertinet ad dignitatem, ergo ingenitum, ut sic non erit proprietas Patris, uel perfectio. Alio modo potest sumi, ut dicit aliquod positiuum, ideo oportet, quòd ingenitū connotet in patre aliquod positiuum ad dignitatem pertinens, connotat autem, ut dicunt duplicē fœcunditatem s. generandi, & spirandi.

(5. de tri. ca. 6.)

CONTRA id est Augustinus 5. de Trin. q dicit, quòd si pater nō genuisset, nihiltamē prohiberet eum esse ingenitum.

Item talis fœcunditas fundamentaliter non est nisi essentia formaliter non est nisi generare, & spirare, ergo ingenitum, ut proprietas distincta non dicit aliquod positiuum. Dico ergo, quòd ingenitum non dicit formaliter aliquod positiuum, nec oportet, quòd proprietas personalis dicat formaliter aliquam dignitatem; sed sufficit, quòd formaliter nō dicat imperfectionem. Et si posito, quòd dicat dignitatem, nunquam potest dici, quòd sicut posse generari dicit perfectionem, uel dignitatem in filio, ita non habere genitorem dicit dignitatem in patre.

Ex dictis superius in solutione quæstionis patet responsio ad argumenta duo principalia.

Ad tertium potest dici, quòd inspiratio nō dicit distinctam notionem, quare cōtinetur in innascibilitate. Nam sicut dictum est supra spirare præexigit generare, ergo ingeneratio includit inspirationem, & non econuerso. & si dicas quòd inspiratio uere est in filio, & nō ingeneratio, ergo aliquo modo non sunt idem, sed distinctæ notiones. Posset forte concedi, quòd sunt sex notiones. Nā tempore Ambrosii non erāt tot usitatæ notiones, sicut fuerunt postea.

(Quære in 'reportatis dist. præsenti quæstione finalis)

Tunc ad secundam uidetur posse dici, quòd sic. Ratio est, quia diuina essentia intelligitur non cōmunicata actu, sed communicabilis antequam intelligatur actu communicata, & in illo priori intelligitur in aliquo supposito; sed illud suppositū nō potest intelligi per tunc nisi ingenitum. ergo, & confirmatur per Augustinum, 5. de Trin. ubi dicit quòd si pater non genuisset, nihil tamen prohiberet eum esse ingenitum.

(5. de tri. ca. 6.)

Contra primum suppositum est formaliter positiuum, sicut secundum, & tertium. ergo constituitur formaliter in esse suppositi personę aliquid positiuum, sicut secundum, & tertium. Concessa conclusione huius rationis potest dici ad rationē oppositam, quòd si uera sit opinio, tertia posita in secunda dist. de constitutione personarum in diuinis, ratio non cogit, nec confirmatio Augustini cogit: sicut, totum patet; si uerò tenetur ibi opinio secunda potest dici, quòd in illo priori originis in quo intelligitur essentia non communicata, sed communicabilis, est primum signum naturæ in quo pater coexistit filio, nam in primo signo naturæ est primum, & secundum signum originis, ergo.

Ad principale Damasceni potest dici, quòd nō est simile de generatione, & spiratione, quia spiratio actiua non constituit pro eo, quod iam inuenit constitutum, sed generatio actiua non inuenit constitutum, ergo. &c.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX.

Quæritur Unum scilicet,

UTRUM PRINCIPIUM UNO MOdo dicatur de principio sumpto personaliter, & Notionaliter, & sumpto etiam essentialiter.

Seraphycus Bona. primo sent. dist. 29. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alēsis 1. par. summa q. 70. mēb. 1. Ar. 1.
Scotus primo sent. dist. 29. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 33. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 29. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca dist. Vigesimam nonam quæritur, Utrum nomen principij conueniat Deo uniformiter.

RESPONDEO, & dico, quòd principium dicitur per respectum ad principiatum. Principiatum uero quoddam est ad extra. s. creatura, respectu cuius Deus dicitur principium essentiale, quia tres personę sunt simul unum, & idem principium. Aliud est ad intra. s. filii, & spiritus sancti, respectu quorū principiū sumitur notionaliter, Principiū autē primo modo sumptū refertur ad principiatum relatione rationis, ut in sequenti distin. patebit. Sed principium secundo modo sumptum refertur relatione reali, sicut patet, ergo nomē principii non sumitur uniformiter, &c.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX.

Quæro duo. primo, Utrum De Deo dicatur Aliqua relatio ex tempore.

Seraphycus Bona. primo sent. di. 30. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis 1. par. summa. q. 53. memb. 2.

Scotus

Scotus primo sent. dist. 30. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 13. Art. 7.
Ricardus primo sent. dist. 30. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 30. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 30. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 30. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. Trigesimam quæritur, Vtrum aliqua relatio dicatur de Deo ex tempore.

Qvod non. quidquid. n. de Deo dicitur, æternum est, quia Deus est, ergo non ex tempore.

Item æternum non dicitur de aliquo temporali, nec econuersò.

5. de tri. c. vl. Contra id est Augustinus 5. de Trin.

Itē relatiua sunt simul natura, sed creatura est creata, & est effectus in tempore, ergo.

SECVNDO QVAERO VTRVM Dei ad creaturam possit esse aliqua relatio realis.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 30. q. 3.
Alexāder Alēsis 1. par. summa q. 53. mēb. 4. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 30. q. 2.
D. Thomas prima parte summa. q. 13. Art. 7.
Ricardus primo sent. dist. 30. q. 4.
Durandus primo sent. dist. 30. q. 3.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 30. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio secunda.

Ivxta hoc quæritur, Vtrum Deus referatur ad creaturam relatione reali.

Qvod sic. Creatura. n. est realiter creata, ergo Deus est realiter creator.

Item omnipotentia, & omni scientia distinguũtur in Deo ex natura rei, cum dicant perfectionē simpliciter, sed talia respiciunt creaturam scibilē, & potentialem.

5. met. cō. 20 Item relationes fundatæ super quātitatem sunt reales secundum philosophum 5. Metaphisices, ergo inæqualitas Dei ad creaturam, quæ fundatur super infinitatem, quæ est quantitas uirtualis, est relatio realis; & confirmatur, quia æqualitas, quæ est inter personas fundatur super idem fundamētum, est relatio realis.

Durandus in præsenti distinctione. 5. met. contex. 10. Item relationes de secundo modo fundatæ super actionem, & passionem sunt reales 5. Met. ergo relatio, ut dicitur ad creaturam, ut creator, & ut causa, est realis.

Hēricus quo lib. 7. q. 1. & quoli. 9. q. 1. Ad quæstionem dicitur, quòd sicut idem est Deus creaturus pro futuro, & creans pro præsenti, & creator pro præterito, ita eadem relatio, qua refertur, ut creator, creans & creaturus, & quia ab æterno fuit creaturus, ideo nulla noua relatio ex parte est attributa Deo, sed tātū noua appellatio.

Contra. Sicut. n. est eadem creatura creanda, quæ creatur, & creata, & quia ab æterno est creā da, & creabilis, sequitur ꝙ nulla noua relatio est in creatura, sed refertur relatione æterna, quod est absurdum.

Hēricus quo lib. 2. q. 4. Aliter dicitur, quòd Deus non refertur ad creaturam, nisi quia creatura refertur ad Deum, & ideo relatio, qua Deus refertur ad creaturam, non est in eo, sed in creatura, & per consequens nihil ex tempore dicitur de Deo, quod sit in eo.

Contra. Relatio non est sine fundamento, sed si Deus refertur ad creaturam, fundamentum est in Deo.

Item relationes causæ ad causatū sunt oppositæ, ergo non sunt in eodem. ergo.

Relatio qua refertur creatura ad Deū est relatio realis. Dico igitur, quòd relatio, qua creatura refertur ad Deum est relatio realis noua, sed nō oportet, quòd habeat relationem mutuam realem in aliquo termino nec nouam, nec antiquam: quia relationes tertii modi, cuiusmodi sunt relationes mensurati ad mensuram non sunt realiter mutuæ, sicut patet de scientia, & scibili. Refertur namque sciētia ad scibile relatione reali, sed scibile ad sciētiam solum relatione rationis. Ita igitur Dei ad creaturam sicut ad mensuratum est relatio rationis creata ab intellectu diuino non in tempore quia esset ibi in mutatio, sed ab æterno; nec est hoc in cōueniens, quia etiam scibile prius est, quā sciatur. Vnde relatio rationis potest præcedere relationem realem sibi oppositam, sed relatio realis non, ergo. Non autem potest intellectus creatus causare aliquam relationem, rationis, quæ sit in Deo, sicut patet; sed bene de nouo appellat, uel refertur.

Ricardus dist. præsenti q. 4. tenet ꝙ dei ad creaturam est relatio rationis, & ita concordat cum Anton. Andrea, & cum Basolo. Nota tamen diligenter, quòd bene in Deo est relatio rationis creata ab intellectu diuino ab æterno; in qua. s. intellectus eius comparabat ipsum Deum ad creaturam possibilē causari ab eo pro tali puncto temporis, quæ quidem relatio, in quo fundatur, & qualiter ista, patebit in quæstione de Ideis, sed illa talis relatio, in qua fundatur ille respectus, quo realiter creatura refertur ad Deum, quia ut dictum est, relationes de tertio modo nō hoc requirunt, sed possunt terminari in mediate ad absolutum, sed tamen dico, ꝙ intellectus creatus causat de nouo relationem rationis, quæ quidē formaliter est in ipso intellectu, quo refertur Deus ad creaturā de nouo & ex tempore, ut Dominus, uel Creator, & huiusmodi. Et ita patet, ꝙ nulla nouitas, uel mutatio est ex parte Dei, sed tātū ex parte creaturæ, & ꝑ hoc patet resp. ad dicta Augustini 5. de Trin. & quòd aliquid possit denominari per id, quod formaliter non est in ipso, patet in exemplo. Dicitur. n. opus humanum nō per humanitatem in tali opere existentem formaliter ex dictis possunt patere aliæ opiniones, & argumenta principalia ex utraque parte. 5. de tri. c. ult.

Tunc ad secundam quæstionem Dicitur, quòd Deus potest referri ad creaturas relatione reali, non quidem in eo formaliter existēte, sed in creatura: Nam sicut dictum est, quòd Deus potest referri ad creaturas relatione rationis noua existente in creatura; ita uidetur posse dici de relatione reali. Ista autem opinio insurrexit post tempora

Scoti,

Nulla est relatio realis in deo ad creaturam, quia relatio realis coexigit existentiam secundum Scotum.

Scoti, & est unius Magistri scotistę, ut dicitur. Scotus uero dicit ad istam quæstionem secundam, quod nulla realis relatio est in Deo ad creaturam, cuius ratio est, quia relatio realis coexigit existentiam sui correlatiui, & ista aliquid esset in Deo, quod non esset ex se necesse esse, ex quo exigeret existentiam creaturæ.

Tunc ad primum in oppositum dico, quod prius dependet effectus à causa, quàm è conuerso; & ita creatura ita est realiter creatura, quòd realiter dependet; sed creator est realiter creator realitate absoluta, ergo.

Ad secundum dico, quòd de omnipotentia, & omni scientia responsio patebit inferius in specialibus quæstionibus de eis.

Ad tertium dico, quòd ad relationem realem non sufficit realitas fundamenti, nisi sit ibi etiam realis ordo, & quia æqualitas creaturæ ad creaturam est realis ordo æqualitatis, ideo est realis relatio ibi, & quia etiā inter personas diuinas est realis ordo æqualitatis, ideo est realis relatio ibi. sed quia Dei ad creaturam non est realis ordo, ideo, & cætera.

Ad quartum patet ex dictis in quæstione, quod relationes de tertio modo non necessario sunt mutuæ. &c.

DISTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. quæro unum, Vtrum identitas, similitudo, & æqualitas sint relationes reales in Deo.

Seraphicus Bona. 1. sent. dist. 31. q. 2.
Alexāder Alēsis 1. par. summa q. 54. mēb. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 31. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 42. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 31. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 31. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 31. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 31. q. 1.

Quæstio prima.

Aequalitas diffinitur ab Ari. 10. met. 10. & 11. textibus.

Circa distinct. Trigesimam primam quæritur, Vtrū æqualitas, similitudo, & identitas sint relationes reales in Deo. Videtur posse dici, quod sic. Nam tria uidentur sufficere ad hoc, quod relatio sit realis.

Quid sit fundamentum æqualitatis.

Primum, quòd fundamentum sit reale, & terminus realis. Secundum, quod extrema sint realiter distincta. Tertium, quod talis relatio consurgat inter extrema ex natura fundamenti absque comparatione alicuius potentiæ hoc ad illud. Sed ita hic uidetur in proposito. Nam fundamentum æqualitatis proximum est quantitas uirtualis. s. infinitas, quæ uera res est, & terminus formæ, sicut patet. Extrema etiam sunt realiter distincta. s. ipsæ personæ. Vna. n. persona nō est sibi æqualis secundum Hilarium 3. de trin. & secundum Augustinum 6. de trin. Vbi dicit, quòd æqualitas est in filio, sed si pater posset sibi esse ęqualis, prima ęqualitas esset in eo, tertium etiam concurrit hic, quia circumscripta hic omni operatione intellectus, personæ ex se essent æquales. Idem iudicium est de similitudine, cuius fundamentum est aliqua perfectio attributalis. Et idem iudicium est de Identitate, qua. s. una persona est idem sibi sicut patet, sed quia, ut alias dictum est, infinitas non est attributum, sed gradus intrinsecus essentiæ, & cuius libet attributi sicut patet. Ideo uidetur esse dicendum, quòd æqualitas non est distincta relatio ab identitate, & similitudine; Sed est earum gradus perfectionalis quasi. Nam si minus de essentia, & scientia, per impossibile, esset in una persona, quàm in alia, adhuc essent idem, & similes, sed nō æquales. Vnde sicut fundamentum istius est intrinsecus essentiæ perfectionalis gradus illarum, ita &c.

3. de tri. 6. de tri. ca. 9.

Infinitas est modus intrinsecus, uide Scotum in 8. dist. primi. q. 3. & 5. q. quol. lib.

Sed uidetur dubium, cum perfectiones attributales sint infinitæ, & ita aliquid eiusdem rationis multiplicatur in diuinis.

Item cum idem fundamentum numero sit in omnibus personis, nō uidetur, quòd possint talea relationes esse reales.

Ad primum potest dici quòd quot sunt attributa, tot sunt similitudines; sed sicut omnia sunt una res, ita omnes similitudines & omnes æqualitates sunt una res.

Ad secundum potest dici, quòd illud non impedit. nam uerius, & perfectiua essent similes Petrus, & Martinus, si haberent unam numero albedinem, quam modo &c.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. Quæro, duo, primo.

VTRVM PATER ET FILIVS DIligant se spiritu sancto.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 32. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alēsis 1. par. summa q. 67. mēb. 3. Ar. 3.
Scotus primo sent. dist. 32. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 37. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 32. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 32. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 32. q. 3.

Quæstio prima.

D. Bona. asserit ista tria, scilicet habere pater dilectionem, Amorem, dilectionem, & charitatem, 6. de trin. c. 5.

Circa distin. Trigesimam secundam quæritur, utrum pater, & filius diligant se in secundo signo originis, in quo spiritus sanctus nondum intelligitur spiratus.

Contra. Augustinus 6. libro de Trini. Spiritus sanctus est, quo genitus à generante diligitur, genitoremque suum diligit.

Respondeo, & dico, quòd amor productus in nobis habet relationem realem ad producentem, & ita est mutua pertinens ad secundum modum, & habet aliam relationem ad obiectum amatum, sicut mensurati ad mensuram. & ista est tertii modi,

modi, & non est mutua. Et ita dico, quòd spiritus sanctus, qui dicitur amor productus, habet realem relationem mutuam ad producentem, & habet quasi relationem rationis non mutuam ad obiectum amatum.

Qualibet persona diligit se amore essentiali.

Tunc ad propositum dico, quòd licet quælibet persona diligat se amore essentiali eodem numero; tamen potest dici, quòd pater, & filius diligunt se mutuò spiritu sancto, pro quanto per modum amoris producti, qui est amor adæquatus, & productus, qui habet relationẽ rationis ad ipsum amatum, ut dictum est. &c.

Secundo Quæro,

VTRVM PATER SIT SAPIENS sapientia genita.

Seraphicus Bona. primo senten. distinct. 32. q. 1. Artic. 2.
Alexãder Alẽsis 1. par. summæ q. 67. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 32. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 39. Art. 7.
Ricardus primo sent. dist. 32. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 32. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 32. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 32. q. 4.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum Pater sit sapiens sapientia genita.

Dico, quòd in nobis licet species sit pars memoriæ loco obiecti, Obiectum tamen non declaratur in specie, sed latet in specie, & declaratur in actu.

Tunc dico, quòd notitia producta à memoria habet realem relationem ad producens, & est relatio mutua secundi modi: habet etiam relationem ad obiectum, quod declarat, sicut declarati ad declaratum, & ista pertinet ad tertium modum, & non est mutua.

His præmissis ad propositum dico, quòd dicere propriè nominat illam actionem, per quam producitur uerbum sive notitia genita, quæ quidem in nobis est de genere actionis, & in Deo est relatio, & hoc modo accipiendo, Pater non dicit uerbum; sed dicit Verbo, & hoc modo loquitur Augustinus 7. de Trin. Et hoc modo solus Pater dicit, quia dicere hoc modo est actus memoriæ. Alio modo dicere minus propriè potest nominare illam habitudinem, quę est actus ad obiectum, quę declaratur in actu, & tunc si nominat eam formaliter, potest dici, quòd Verbum dicit seipsum, declarat obiectum, quod latet in memoria, & hoc modo loquitur Augustinus 15. de Trin.

7. de tri. ca. 1. & 2. solus pater dicit, uide Ricardum. 6. de tri. c. 2.

15. de tri. ca. 14.

Tunc ad principale propositum dico; sicut secundum Hilarium quidquid est in filio est genitum; ita quidquid est in patre est ingenitum. & cum pater ex se formaliter habeat quidquid dicit perfectionem simpliciter; cuiusmodi est sapientia; Ideo sequitur, quòd pater est sapiens formaliter sapientia ingenita: & sapientia genita. &c.

DISTINCTIO XXXIII. ET XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIII. & XXXIIII. Quęritur, Vtrum proprietas relatiua sit idem cum persona. & secundo Vtrum sit idem cum essentia. sed ad istas tres quæstiones responsum fuit dist. secunda. hinc transeo. require ibi.

Circa distinct. Trigesimam tertiam, & quartam quæritur, Vtrum proprietas relatiua sit idem cum persona. Et secundo, utrum sit idem cum essentia. Sed ad istas tres quæstiones responsum fuit distinct. secunda, hinc require ibi. &c.

Quære in reportatis has quęstiones ad plenum.

DISTINCTIO XXXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXV. quæro unum, utrum in Deo sint relationes æternæ ad omnia scibilia, ut quidditatiue cognita

Scotus primo sent. dist. 35. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 15. Art. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. Trigesimam quintam quæritur, Vtrum in Deo sint relationes æternæ intellectus, uel intellectionis suæ ad omnia intelligibilia, quæ ab æterno intelligit.

Quod sic. per Augustinum uidetur 83. q. 83. q. q. 46.

Item Deus ab æterno intelligit omnia intelligibilia distinctè, ergo per distinctas rationes, sed non per rationes absolutas distinctas, ergo per relatiuas.

Contra: Prius Deus intelligit oẽ intelligibile, quàm intelligat se intelligere. quia actus reflexus præsupponit actum rectum, ergo, si intellectio Dei ad creaturam intelligibilem, uel intellectam sit relatio, non esset relatio rationis facta ab intellectu comparante intellectionem ad intelligibile; sed esset ex natura rei, & per consequens aliqua realis esset Dei ad creaturam secundum esse intellectiuum creaturæ, cuius tamen contrarium dictum est.

Distinctione 10. q. 2. Vide D. Thomam prima parte sũmæ q. 15. Ar. 2. & & Gotfredũ.

Respondeo, & dico, quòd cum Deus unico intellectu intelligat omnia intelligibilia ab æterno per suam essentiam omnia repræsentantem, oportet, quòd ipsius essentiæ, quæ est ratio repræsentandi, sit aliqua relatio ad repræsentatum, per quam scilicet determinetur ad ipsum repræsentatum, & per consequens alia, & alia relatione determinetur essentia ad aliud, & aliud repræsentatum, & ita ab æterno sunt in Deo tales relationes, quæ dicuntur Ideæ, quæ quidem

Plures Ideæ sunt in intellectu Dei obiectiuè, unica tãtum est formaliter.

realiter omnes ſunt una eſſentia, ſed per aliam, & aliam relationem ad aliud, & ad aliud determinatam.

CONTRA. Deus prius intelligit eſſentiam ſuam, ut præſentatiuam omnium intelligibilium, quàm intelligat omnia intelligibilia, ergo non poterit intellectus diuinus intelligere eſſentiam, ut repręſentatiuam omnium, ſiue ſic quaſi plurificetur per illas relationes eam determinantes, niſi ipſe intellectus, uel eſſentia, ut primum obiectum eius, determinetur ad ipſam, ut ſic plurificatam. Siue non determinetur ad illas plures relationes, quę ſunt rationes determinatiuæ; & ſic eſſet proceſſus in infinitum, ſicut patet.

Diſt. 30. q. 1. Relationes tertii modi non ſunt mutuæ.

DICO igitur, ſicut dictum eſt, relationes tertũ modi non ſunt mutuæ, ſed immediatè poſſunt determinari ad obiectum in alio extremo, & quia creatura ſecundum eſſe cognitum refertur ad diuinam eſſentiam, quæ eſt repręſentatiua omnium ſecundum menſuratum ad menſuram, quæ eſt relatio tertũ modi. Ideo dico, quòd Deus immediatè per ſuam eſſentiam abſolutè ſine aliqua relatione determinante, intelligit omnia intelligibilia. Poteſt autem fortè aſſignari talis ordo, quòd in primo ſigno æternitatis Deus intelligit perfectiſſime ſuam eſſentiam, tanquam primum cognitum, & primum adęquatum obiectum. In ſecundo ſigno producit creaturas in eſſe intelligibili, hoc eſt intelligit omnia intelligibilia, quæ perfectiſſimè repręſentantur per eſſentiam. In tertio ſigno comparat intellectionem ſuam ad omnia intelligibilia, quæ intelligit, & tunc cauſat relationem rationis ipſius intellectionis ad omnia intelligibilia. ſed in ſecundo erat relatio ipſorum intelligibilium ad ipſam intellectionem, tanquam meſurati ad menſuram; quia ſcientia Dei eſt cauſa, & menſura rerum, & non èconuerſu; & non erat relatiu ipſius intellectionis ad ipſa intelligibilia, quia, ut dictum eſt, talis relatio tertũ modi non eſt mutua; & ita patet, quòd nulla relatio neceſſariò præcedit in Deo intellectionem creaturarum. In quarto ſigno ipſe intellectus diuinus intelligit ſe intelligere, & intelligit illam relationem rationis, quam cauſauit in tertio ſigno, & illas res intelligibiles cauſatas in eſſe intelligibili. In ſecundo ſigno appellat Ideas. & ita patet, quòd Idea non eſt ratio intelligendi, ſed eſt res intellecta; non enim relationes ſecundum illas res intellectas appellat ideas, ſed non poteſt aliqua relatione neceſſariò præcedere illam intellectionem, quæ eſt in ſecundo ſigno.

Scientia Dei eſt cauſa, & menſura rerũ.

Idea non eſt ratio intelligendi, ſed res intellecta.

Ad aliud, ſcilicet ad ſecundum dico, quòd ſicut una potentia intelligendi limitata ad unum intelligibile immediata ſine alia determinatione, quæ ſit relatio, ſed ſolum per ſe ipſam determinatur ad illud intelligibile; ita diuina eſſentia ad omnia intelligibilia, ad quæ eſt indeterminata. & cætera.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI. quæro Unum, Utrum creatura in quantum eſt fundamentum relationis ęternæ ad Deum, ut cognoſcentem habeat uerè eſſe eſſentiæ ex hoc quod ſub tali reſpectu.

Seraphycus Bona. primo ſenten. diſtinct. 36. q. 1. Artic. 1.
Scotus primo ſent. diſt. 36. q. 1.
Ricardus primo ſent. diſt. 35. q. 4.
Durandus primo ſent. diſt. 36. q. 2.

Quæſtio prima.

CIrca diſtinctionem trigeſimam ſextam quæritur, Utrum res habuerint aliquod eſſe, quod non fuerit nihil ab æterno.

QUOD SIC. Quia Deus ab æterno intellexit eas diſtinctè, & ut diſtinctas à ſua eſſentia. Sed certum eſt, quòd tunc non intellexit nihil, ergo aliquid, ſed non ſecundum eſſe exiſtentiæ, ergo eſſentiæ.

CONTRA id eſt Magiſter in litera huius diſtinct. exponens authoritatem Auguſtini ſuper Geneſim. Cap. 1. Cap. 5. ſuper Geneſim.

RESPONDEO, & Dico, quod ſic. Ratio eſt prima illa, quæ facta eſt ad principale.

Item ſi purum potentiale cuiuſmodi eſt res factibilis antequam fiat eſt nihil, cum & purum potentiale ſit nihil, ſequitur, quòd unum nihil eſt minus alio, quod uidetur ualde inconueniens: Nam purum potentiale eſt propriè ens, quam impoſſibile, & ita in nullo erunt gradus.

CONTRA, & primo, quia tunc creatio non eſſet de nihilo, ſicut patet.

Item anihilatio eſſet nihil.

Item ſecundum iſtum Doctorem eſſe exiſtentiæ non addit ſupra eſſe eſſentiæ, niſi reſpectum ad efficientem, ſequitur, quòd creator non eſſet ad eſſe ſimpliciter & eſſe abſolutum, ſed ad eſſe ſecundum quid, & reſpectiuum, & ſic dicitur minus, quàm generatio, & uno modo magis, quàm alteratio, ſicut patet.

Henricus in ſua ſumma, Art. 2. q. 23. & 25. & quolib. 8. q. 9. & quolib. 9. q. 1 & 2. & quolib. 11. q. 3.

Item uel idem eſſe eſſet improductum, & tunc eſſet neceſſe eſſe & Deus: uel eſſet productum, & tunc aliquid eſſet cauſatum ab æterno, cuius contrarium poteſt demonſtrari.

Item uel Deus producit res in eſſe exiſtentię, ut intelligens, & tunc pari ratione dicendum eſt, quòd eſſe exiſtentiæ fuit æternum, ex quo ab æterno intellectum, uel non, ut intelligens, & tunc produceret non contingenter, ſed de neceſſitate naturæ, ſicut ignis caliditatem, quod eſt falſiſſimum.

DICO igitur ſecundum Auguſtinum 5. ſuper Gen. quòd Deus non aliter cognoſcit res factas, quàm fiendas, ergo ſequitur, quòd ab ęterno cognoſcit res ſecundum eſſe eſſentiæ, & exiſtentiæ,

Super Gene. cad. 7.

& totale

& totale;& tamen nullus Theologus ex hoc ponit res habere eſſe exiſtentiæ ab ęterno,ergo nec eſt ponendum eas haberè eſſe eſſentiæ ab æterno in mente diuina ſecundum,quòd eſſe producitur in ſecundo ſigno æternitatis, & eſt idea ſecundum, quod dictum eſt in præcedenti diſtinct. eſt eſſe diminutum.

Dubium.

SED hic eſt duplex dubium,primum quia cum illud eſſe fundet relationem ad intellectionem, ut ad eius menſuram,ut dictum eſt, & ſecundum tale eſſe producatur in ſecundo ſigno, ut ibidem dictum eſt, & relatio non producatur niſi in aliquo abſoluto,etiam relatio rationis, ſequitur, ꝙ illud non eſt eſſe diminutum, ſed eſt aliquod eſſe abſolutum.

In diſtinctione 35.q. unica.

Secundum dubium, quia peto, Vtrum ſit aliquid illud eſſe,uel nihil,& ita deueniam,quòd uel aliquid non Deus,eſſet æternum, & tunc eædem difficultates erunt contra hoc,quæ motæ ſunt cõtra primam opinionem,uel noluit nerũ, quod dictum eſt in præcedenti diſtinct.

RESPONDEO ad primum iſtorum, & dico, ꝙ illa productio in illo ſecundo ſigno eſt alterius rationis ab omni productione reali, tam ſecundum eſſe ſimpliciter, quàm ſecundum eſſe ſecundum quid;& tamen dico, ꝙ non producitur ſola illa relatio,ſed fundamentum,& ſecundum eſſe abſolutum,non tamen reale,ſed diminutum.

Ad ſecundum dico,quòd illud eſſe, in ſe & realiter non eſt aliud,quàm ipſa diuina eſſentia in ſecũdo ſigno intellecta ab intellectu diuino,in quo ſigno repreſentat ſibi perfectisſimè,&diſtinctisſimè eſſe repreſentabile.non poteſt ergo inferri,ergo ipſa eſſentia eſt eſſe diminutum: ſed ipſe lapis in ſecũdo ſigno hẽt in eſſe, eſſe diminutum. Intellectio autem ipſius Dei realis eſt, & terminatur ſemper ad eſſentiam, ſed prout eſſentia terminat eam in primo ſigno,& ipſa eſſentia dicitur intellecta pro ut terminat eam in ſecundo ſigno,ipſe lapis dicitur intellectus.Exemplum:Eſto,quòd Petrus,& ſpecies eius,quæ eſt formaliter in me,anihilatur, tamen manet eius imago depicta,tunc in imagine ego intelligam Petrum, & nõ intelligam nihil, & patebit ibi eſſe cognitum, & tamen uerè Petrus erit nihil,ſicut ſi non eſſet imago. Per hoc patet reſpõſio ad principale.

Intellectio Dei eſt realis & terminatur sẽper ad eſſentiam.

Pulchrũ exẽplum.

Ad primum pro opinione prima patet reſponſio.

Per idem ad ſecundum dico, quòd negatio poteſt ineſſe alicui ſubiecto dupliciter, uel propter carentiam puram eius, quod negatur uel propter inſiſtentiam ſui oppoſiti. Exemplum: Si ſuperficies neutra eſt non alba, & ſuperficies magna eſt non alba, & utraque ſimplex non alba, nec una propoſitio eſt magis uera, quàm altera, & tamen magis difficulter tollitur ab illo ſubiecto iſta negatio ſecunda,quàm prima; ita eſt in propoſito ſuo modo, quòd purum poſſibile hic acceptum eſt ſimpliciter nihil, & purum impoſſibile ſimiliter nec unum magis altero, licet unum poſſit fieri ens, reliquum non, & cætera.

Negatio põt ineſſe alicui ſubiecto dupliciter. Exemplum.

DISTNCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXXVII. quæro Vnum Vtrum Deum eſſe præſentem ubique ſecundum potentiam, inferat ipſum eſſe ubique ſecundum eſſentiam, hoc eſt, Vtrum omnipotentia inferat immenſitatem.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt. 37. q. 2. Art. 1.
Alexãder Alẽſis 1. par. ſummæ q. 9. mẽb. 2. & 3.
Scotus primo ſent. diſt. 37. q. 1.
D. Thomas prima parte ſummæ q. 8, Art. 3.
Ricardus primo ſent. diſt. 37. q. 1.
Durandus primo ſent. diſt. 37. q. 2.
Franciſcus de Mayronis primo ſent. diſt. 37. q. 1.

Quæſtio prima.

CIrca diſtinct. Trigeſimam ſeptimam quæritur, Vtrum omnipotentia Dei neceſſario inferat eius immenſitatem, hoc eſt, Vtrum ſuum poſſe agere arguat eum neceſſariò eſſe ubique.

QVOD ſic. Agens eſt præſens paſſo, uel mediate uel immediate. 7. phy.

7. phyſ. cont. 4. & inde.

CONTRA. Deus poteſt cauſare aliquid extra uniuerſum, ubi non eſt præſens per eſſentiam, & ita fecit in prima creatione mundi. ergo.

RESPONDEO, quòd agens creatum eſt propinquum paſſo mediatè, uel immediatè, tamen quandoque mediatè, quandoque non ſecundum eandem rationem agit in medio, & in extremo, &. quandoque non ſecundum eandem potentiam. Exemplum primi: Piſcis in rete mortificat manum piſcatoris, & non mortificat rete. Exemplum ſecundi: Corpus cœleſte generat aurum in uiſceribus terræ, & tamen nihil generat in medio, ſed tamen alterat, & ita in medio agit ſecundum potentiam accidentalem, & in extremo ſecundum potentiam formę ſubſtantialis, quia non ſubſtantia non generat ſubſtantiam, ratio autem huius ordinis eſt uel colligentia potentiarum accidentalium, uel imperfectio agentis non potentis facere ſecundum formam perfectiorem, niſi primo agat ſecundum formam imperfectiorem, uel utrumque. Cum ergo Deus ſit omnipotens, & ſua uirtus ſit ſua eſſentia, & ſit perfectisſima, uidetur eſſe dicendum, quòd ſi Deus per impoſſibile non eſſet ubique, per ſuam tamen potentiam poſſet agere ubique. Et confirmatur, quia ſuum agere, eſt ſuum uelle. Velle autẽ nõ uidetur magis reſpicere propinquum, quàm remotum.

Pulchrũ exemplum.

Doctrina peripatetica.

Agere Dei ẽ ſecum uelle.

Ad rationem in oppoſitum dico, quòd uerum eſt de agente creato. &c.

DISTINCTIO XXXVIII. & XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVIII. & XXXIX. quæritur primo utrũ Deus habeat determinatã notitiam oĩum quantũ ad omnes cõditiones rerum neceſſarias, & cõtingentes.

In ſecunda parte Diſtinctionis de infallibilitate ſcientiæ diuinæ, & diſtinctione 39. tractat de immutabilitate ſcientiæ diuinæ. Quantum igitur ad iſtam materiam quæruntur quinque.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt. 35. & 39. q. finali Arti. 2.
Alexāder Alēſis 1. par. ſumma q. 23. mēb. 3. Art. 4.
Scotus primo ſent. diſt. 38. & 39.
D. Thomas prima parte ſummæ. q. 14. Art. 9. & 13. & 1. contra gentiles. cap. 66.
Franciſcus de Mayronis primo ſent. diſt. 38. & 39.

Quæſtio prima.

CIRCA diſt. Trigeſimam octauam, & nonā quęritur primo, Vtrum Deus habeat determinatam notitiam omnium, quantum ad omnes conditiones rerum neceſſarias, & contingentes.

Secundo, Vtrum habeat certam & infallibilē.

Tertio, Vtrum habeat immutabilem, & inuariabilem.

Quarto, Vtrum ſciat neceſſariò, uel contingēter omnia, quæ ſcit.

Quinto, Vtrū cum infallibilitate ſuæ notitiæ ſtet contingentia aliqua ex parte rerum:

Iſtæ quinque quæſtiones quærūtur ſimul, quia eandem habent ſolutionem.

Primo perhyerm. c. ulti.

CONTRA PRIMAM quæſtionē arguitur, quòd non, quia ſecundum phyloſophum primo perhyerm. in futuris contingentibus non eſt determinata ueritas, quia ſi eſſet, iam non oporteret conſiliari, & negotiari, & ita uidetur poſſe argui in propoſito, ſicut patet.

Contra ſecundam etiam quæſtionē arguitur, quòd non ſequitur: Deus nouit me cras ambulaturum, & non ambulabo cras, ergo nouit falſum, & ita à ſimili, uti uero Deus nouit me cras ambulaturum, & cras poſſum nō ambulare, ergo ſua notitia poteſt eſſe falſa. ergo.

CONTRA tertiam etiā arguitur, ꝙ non. Iā nō eſſet tranſitus à contradictorio in contradictorium ſine mutatione, ſed cras poſſum ſedere, & poſſum non ſedere, & tunc Deus ſciet me non ſedere, ergo ſuum ſcire poteſt tranſire de contradictorio in contradictorium.

Contra quartam etiā arguitur, quòd ſic: Quicquid in Deo eſt ex ſe eſt neceſſe eſſe, ergo quicquid ſcit, neceſſariò ſcit, & non contingenter.

Contra quintam arguitur, quòd nō, quia ſcire Dei eſt infallibile, q̄dquid ſcit debere euenire neceſſariò eueniet, ergo non contingenter.

Paſſiones cō uertibiles cū ente non poſſunt demonſtrari de eo.

CIRCA ſolutiones iſtarum quæſtionum primo uidendum eſt, quomodo contingentia ſint in rebus uel in entibus. Vbi ſciendū eſt, quòd paſſiones conuertibiles cum ente non poſſunt demonſtrari de ente, quia cum tam ens, quàm paſſio cōuertibilis cum ente habeat cōceptum ſimpliciter ſimplicem, nō poteſt accipi diffinitio, quę ſit medium ad demonſtrandum hoc de illo, ſi etiam ſint paſſiones ſub ordinatę, nō poteſt per primam demonſtrari: Secundò, quia ordo paſſionum entis, non poteſt facilè ſciri: ſi uerò ſit paſſio diſiuncta tota ſimul non poteſt demōſtrari de ente propter dictam rationem. poteſt tamen neceſſariò concludi in eſſe membrum nobilius per membrum ignobilius. ſequitur. n. ens finitum. Eſt ergo & aliquid infinitum ens, à quo illud dependet neceſſariò, & ſimiliter ſequitur aliquod ens eſt poſſibile. ergo aliquod ens eſt neceſſe eſſe: ſed nō ſequitur è conuerſo, ſicut patet; & ideo phyloſophus probauit contingentiam, & poſſibilitatem in entibus deducens ad inconuenientia, quædam, ut primo Perhier. cap. ultimo, & primo Top. cap. 9. eſt ergo in talibus recurrendum ad modum Auicen. 1. Met. Vbi dicit, ꝙ negātis prima principia ſunt uerberandi, & exponendi igni, donec cōfiteantur nō eſſe idem uerberari, & non uerberari, comburi, & non comburi. Ita agitur in propoſito aſſerentes omnia neceſſe euenire, & nihil cōtingenter, ſunt exponendi tortoribus, donec cōfiteantur eſſe poſſibile, eos non torqueri, ergo.

Ant. Andr. in 1. met. ponit ordinē inter paſſiones. hic uero non ſe determinat. Tartaretus uero 1. met. q. notabili dicit ꝙ talis ordo paſſionū, non uidetur eſſe probabilis, ſed diſtinguit de cauſ. & eff. in primo diſt. 27. & 2. diſt. 1. q. 1. & 7. quolib. 2. met. ca. ult.

Quō uolūtas creata dicatur libera.

Secundo eſt uidendum, quomodo libertas eſt in uoluntate. Vbi ſciendum eſt, ꝙ uolūtas creata dicitur libera. ſ. ut productiua, & ut operatiua, ut operatiua per comparationem ad obiectum eo, ꝙ habēs eam poteſt liberè operari circa obiecta oppoſita, uel circa idem oppoſito modo uolēdo, & non uolendo & iſta libertas dicit perfectionē ſine omni imperfectione, ut productiua dicitur libera per operationem, quia poteſt producere circa idem obiectum oppoſitos actus, oppoſitos tamen conditione, quorum alter eſt forte purè negantis, & iſta libertas includit duplicem imperfectionem, ſ. limitationem in actu, & potentiam paſſiuam in poteſtate, Nam pro tanto oportet, ꝙ eliciat oppoſitos, quia nō poteſt elicere unum actu illimitatum ad uelle oppoſita obiecta. Similiter etiam ex quo eſt actus productus, cū non tranſeat extra potentiam, oportet, ꝙ potentia ſit quodammodo in potentia pura, reſpectu ipſius.

Prima ergo libertas. ſ. illa, quæ non dicit imperfectionem eſt in uoluntate diuina, alia non; quia cum eius actus ſit infinitus, eſt illimitatus ad omnia uolibilia, & omnes modos uolendi, & nolēdi, qui non includunt imperfectionem. Similiter cū idem ſit, ꝙ eſſentia, non recipitur impoſſibile formaliter ſicut in ſubiecto. per unicum ergo actum infinitum poteſt Dei uoluntas uelle, & non uelle, uel nolle omnia, ſicut ſibi placet.

Tunc ad tres primas quæſtiones dico ſimul, quòd ſic.

Reſpondeo, ꝙ intellectus diuinus habet pro primo, & adæquato obiecto eſſentiam diuinam, quæ quidē in primo ſigno eſt intellecta perfectiſſimè, in ſecundo ſigno repręſentat intellectui perfectiſſimè omnia repręſentabilia facta, & fienda & poſſibilia fieri cum omnibus circunſtantiis eorum, & modis, & conditionibus. Nam formaliter ipſa eſt infinita omnia perfectiſſimè, & eminenter continens, & ideo in illo ſecundo ſigno intellectus diuinus, cuius intelligere

Diuina eſſentia eſt infinita, ex ſe, a & per ſe.

ligere est eminenter, quia æternitati omnia sunt præsentia, omnia, ut præsentia perfectissimè intuetur. Scit ergo in illo secundo signo omnia, obiectum, circunstantias, & modos, & conditiones, determinatè, certissimè, & infallibiliter, & inuariabiliter, quia, ut dictum est, omnia intuetur, ut præsentia sibi, licet uideat illa præsentia sibi, esse aliqua futura nobis.

Intellectus diuinus omnia uidet, ut præsentia sibi.

Ad rationem contra primam quæstionem patet, quòd sibi non sunt futura cõtingentia, & ideo non oportet consilium, nec negociari, sed nobis sic, quia sunt futura nobis contingentia, & ideo de eis non habemus determinatam ueritatem.

Ad rationem contra secundam quæstionem, dico, quòd Deus ab æterno sciuit me ambulare posse cras, & posse non ambulare, & sciuit, quã partem habeam contingenter eligere, & non necessariò, & sciuit quam partem contingenter debeam dimittere, & sciuit modũ, & omnia, & ideo in nullo potest decipi, nec falli.

Ad rationem contra tertiam quæstionem, dico, quòd ibi nullus est transitus de contradictorio in contradictorium scilicet de intellectu diuino, sed semper scit omnia sicut sunt, & euenient; & scit, quæ contingenter euenient, posse non euenire, cum sciat determinatam partem, quæ contingenter eueniet, & ita nulla potest esse mutatio in sua scientia.

Tunc ad quartam quæstionem, & ad quintam simul dico, quòd licet intellectus diuinus, quantum ad actum intelligendi, qui præcedit omne uelle, omnia intelligat de necessitate naturæ siue naturali necessitate, cum intellectus sit potentia merè naturalis; tamen cum hoc stat contingentia tam ex parte uoluntatis diuinæ, quæ contingẽter uult, quæ uult; tam ex parte rerum, quæ contingenter eueniunt, quas diuina uoluntas uult contingenter euenire. Nam in illo priori diuinus intellectus ostendit uoluntati uel terminos incomplexos, puta lapidem esse, & hoc instans temporis, quod uocetur, a, & tunc diuina uoluntas liberè, & contingenter acceptat hos terminos scilicet lapidem, & esse, completum in hoc instanti, a, uel fortè ostendit sibi copulationes terminorum, tamen neutras, & tunc diuina uoluntas acceptat contingenter, quæ uult acceptare; & sicut uult, & quia acceptat, quòd contingentia contingenter, & necessaria necessariò euenient, ideo non absolute, infallibilitate diuinæ scientiæ, & intellectione naturali diuini intellectus. Stat tamen cum hoc, quòd diuina uoluntas contingenter uult, quæ uult, & quod contingentia contingenter eueniunt.

Ad rationem contra quintam quæstionem dico, quòd licet uelle Dei in quantum est idem, quod essentia, sit necesse esse; tamen contingenter hanc copulationem pro tali nunc, & aliam pro alio nunc, quia eodem actu cum sit illimitatus, ut dictum fuit supra, potuisset non acceptasse, uel accepisse pro alio nunc.

Ad rationem contra quintam dico, quòd cum scire Dei sit infallibile, quantum ad omnem modum, ideo oportet, quòd res eueniant, quas ipse sit debere euenire, quia sit contingentia contingenter euenire debere, ideo oportet, quòd contingenter eueniant. Vnde, quia scit me cras contingenter sessurum, & sit me pro illo tunc nõ posse sedere, ideo oportet, quòd cras contingenter sedeam, & non possum non sedere; alias eius scientia falleretur. Argumentum autem arguit oppositum, non propositum, ergo, &c.

DISTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCTIONEM XL. Quæro Vnum, Vtrum prædestinatus possit damnari.

Scotus primo sent. dist. 40. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 41. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quadragesimam Quæritur, Vtrum prædestinatus possit damnari.

Prædestinatio ẽ duplex, simpliciter, & secundum præsentem iustitiam.

QVOD NON. Quia qui modo est prædestinatus ab æterno fuit prædestinatus, & ita prædestinatio transit in post. ergo non potest non fuisse prædestinatus, quia hoc solo priuatur Deus, si uero mutat prædestinationem, sequitur, quòd ipse mutetur de opposito in oppositum.

CONTRA: Quia tunc quis conaretur ad benè operandum, & ita perirent præcepta, consilia, & tota lex.

RESPONDEO, & dico, quòd prædestinatio non confirmat uoluntatem nostram, quin possit liberè agere, & benè, & malè agere, ita scit me posse saluari, & damnari, non enim sua prędestinatio arguit in aliquo nostram uoluntatem, hæc autem apparebunt melius in sequenti distinct.

Gabriel Biel in hac quæstione asserit qđ istæ propositiones affirmatiuę, scilicet prædestinatus potest dãnari, & præscitus saluari, sunt ueræ in sensu diuiso, & falsæ in sẽsu cõposito. sed negatiuę istarũ, ut puta, prædestinatus nõ potest damnari & præscitus nõ põt saluari opposito modo se habent. quoniã sunt ueræ in sensu cõposito, & falsæ in sensu diuiso, & hoc bene notabis. quoniam per pulchrum est.

Ad rationem in oppositum dico, quòd eius prædestinatio cum sit actus suæ uoluntatis non transit in præteritum, sed semper est præsens, & semper est in æternitate. Vnde licet res, quę præterit nobis, puta ambulatio hesterna, sibi coexistat, tamen non ipsa prædestinatio, & ipsa Dei uolitio transiit, uel præterijt, sed ambulatio. Vnde sicut quando uoluntas mera destinat, Vtrum debeat hoc eligere, uel non, antequam determinet, potest eligere, uel non eligere; ita uoluntas diuina, quæ non facit istam motionem; tamen, quia semper est in eodem instanti æternitatis, in quo fuit ab æterno, & nulla est præteritio; potest nunc prædestinare, & non prædestinare. Ita dicit hic Scotus, & non plus. Credo tamen, quòd ipse diceret, quòd si prædestinatio fuisset posita in effectũ extra, puta, quòd prædestinatus iam recepisset præmium prædestinationis; hoc tamen non posset non fuisse propter ipsum effe-

ctum, quia iam transijt in præteritum, & istud est, quo priuatur Deus, quia includit contradictionem.

DISTINCTIO XLI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLI, quæro unum, Vtrum sit aliquod meritum prædestinationis.

Seraphicus Bona. primo sentent. distinctio. 41. q. 2, Arti. 1.
Alexander Alensis prima parte summa q. 28. membro 3. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 41. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 23. Art. 5.
Ricardus primo sen. dist. 41. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 41. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 42. q. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam primam quæritur, Vtrum prædestinatio præexigat meritum.

QVOD SIC. Quia alias uidetur, quòd sit acceptio personarum, si unum prædestinat, alium reprobat nullis meritis, uel demeritis, cum uterque æquè sit capax beatitudinis.

CONTRA. Quia ab æterno prædestinat, & reprobat, sed non ab æterno fuerunt, ergo non poterant mereri, neque demereri.

RESPONDEO, quòd in his, quæ Deus operatur circa creaturas, nulla est quærenda causa, nisi sua uoluntas, quæ confirmatur per illud ad Romanos cap. 9. Iacob dilexi, Esau autem odio habui, cum tamen adhuc non fuissent nati, & per illud. Rom. cap. 11. O altitudo diuitiarum.

ALITER tamen dicitur, & rationabiliter, quantum mihi uidetur, quod licet in effectu ex parte nostra nulla præcedant merita, uel demerita, tñ sit hoc modo, quòd diuinus intellectus præsentat uoluntati hos terminos, puta Petrum esse & talem nunc temporis, & tamen diuina uoluntas liberè acceptat hos terminos mutari, scilicet Petrum esse, & in tali nunc & hoc est magnæ libera litatis, & bonitatis ex parte Dei, quòd nullis præcedentibus meritis acceptat sibi dare esse. tñ ponit secundam rationem, uidelicet Deus uelit Petrum posse bene, & malè agere ex sua libertate, & similiter Iudam, sed uidet, quòd Petrus licet possit malè agere, tamen uidet, quòd finaliter liberè benè agit: & talis preuisio est per se sufficiens causa, quòd ipsum non reprobat, quia uideretur iniustus, si eum reprobaret tali præuisione præmissa. Sed tamen non est per se sufficiens causa, quare eum prædestinat ad præmium æternum, quia talis bona operatio non sufficit ad tantum præmium, sicut patet. Tamen licet Deus ex sua bonitate, & libertate eum prædestinat, & ita illa præuisio fuit per se causa non reprobationis, & causa sine qua non ipsius approbationis. Iudam uidit finaliter debere malè agere, licet posset bene agere, & ista præuisio fuit per se causa reprobationis, ut à iusto iudice pro culpa reddatur debita pena, & ita in reprobatis relucet diuina misericordia in quantum liberè dedit eis esse; & relucet diuina iustitia, in quantum liberè eos damnauit. In approbatis uerò relucet Dei iustitia, in quantum eos non damnat, ex quo non sunt digni: sed semper relucet in eis eius misericordia, quia liberè dat eis esse, & quia longè plus eos præmiat, quàm exigant præmia. Huic autem opinioni satis concordat Scotus, quantum ad reprobatos; sed de prædestinatis uidetur uelle, quòd nulla præuidentur merita ipsi prædestinationi, sed totum est attribuendum ueritati, & libertati diuinæ uoluntatis.

SI ARGVATVR de pueris inadultis, in quibus non præuidentur merita, nec demerita, & tamen aliqui moriuntur sine baptismo, & damnantur, & aliqui cum baptismo, & saluantur. Potest fortè dici, quòd illos, qui moriuntur sine baptismo, præuidit, quòd si superuixissent malè egissent, & ideo melius fuit eis, quòd tunc permitteret eos mori, & alios.

SEd pro euidentiori dilucidatione huiusmodi quæstionis declarata ab Ant. non possum non recensere hic discordiam, quam inter Theologos inuenio.

D. enim Hieronymus, D. Chrysostomus, & Origenes, expresse fatentur, & asserunt causam nostræ prædestinationis esse præscientiam bonorũ operum nostrorũ, & bonum usum liberi arbitrij in 8. & 9. cap. D. Pauli ad Romanos.

D. Augustinus in cap. 23. retractationum suarum de prædestinatione,

D. Bernardus, D. Hylarius, D. Thomas, Subtilis doctor, Franciscus de Mayronis, tenent causam nostræ prædestinationis esse diuinam uoluntatem solum, & diuinum propositum, & non bona opera nostra. cui opinioni uidetur fauere uerba Apostoli ad Roma. ca. 9. Iacob dilexi &c. quia ita illi placuit.

Pro declaranda horum controuersia, notandũ est, quòd quatuor sunt modi, quibus potest considerari hæc controuersia, Primus quòd causa prædestinationis potest dupliciter cõsiderari Vno modo pro causa motiua, & formali.
Alio modo pro causa sine qua non.

Prima causa est diuina uoluntas, ac diuinũ propositum, & diuinum beneplacitum.

Causa uero, sine qua non, sunt nostra bona opera preuisa, ac merita, ac bonus usus liberi arbitrij ab æterno præuisus, qui regulariter non pt esse finis prædestinationis. sine bono usu liberi arbitrij nostri.

Doctores primi benedicunt loquentes de cã sine qua non, secundi uero benedicunt loquentes de causa motiua etc. Secundus modus dicendi.

Quòd prędestinatio põt accipi duobus modis, Vno modo pro æterna creaturæ intellectualis prædestinatione detestationis, & præparationis ad gloriam, & sic prædestinatio nostra habet pro causa

causa diuinam uoluntatem, & diuinum bene placitum, & sic intelligunt secundi doctores.

Alio modo potest intelligi pro possessione finis, scilicet gloriæ ac cœli, & sic pro causa habet opera nostra, & merita ac bonũ usum liberi arbitrij, & de ipsa ualet opinio prima doctorum.

DISTINCTIO XLII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLII. in qua Magister agit de omnipotentia Dei, quæro Vtrum Deum esse omnipotentem possit probari naturali ratione.

Seraphycus Bona. primo sent. dist. 43. q. 1. Art. 1.
Alexãder Alẽsis 1. par. summa q. 21. mẽb. 1. Ar. 1.
Scotus primo sent. dist. 42. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 25. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 43. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 43. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragessimam secundã queritur, Vtrum Deũ esse omnipotentem, possit ostendi naturali ratione.

8. physi. cont. 72. 12. met. contex. 41.

QVOD SIC: Naturali ratione ostenditur 8. physicorum, & 12. Metaph. Primum ens habet potentiam infinitam, sed infinita potentia est, qua maior cogitari non potest, ergo est omnipotentia.

CONTRA. In simbolo Apostolorum dicitur: Credo in unum Deum, patrem omnipotentem, ergo omnipotentia est purè credenda de Deo.

8. phys. contex. 78. 12. met. contex. 41.

Diffusius uide hoc in 7. q. quolib.

RESPONDEO accipiendo omnipotentiam pro potentia, quæ potest in omni possibili mediatè, & immediatè, dico quòd potest dici potentia infinita, quæ probatur de Deo 8. physicorũ, & 12. Met. & quæ probata est distin. 2. est omnipotentia. Sed accipiendo omnipotentiam, ut accipiunt theologi pro potentia, quæ immediatè potest in omni possibili circumscripto omni alio non uidetur probari posse de Deo naturaliter. Nam benè credunt philosophi, quòd Deus potest producere omne compositum producibile mediante causa naturali, de qua scilicet producitur, sed non conceditur ipsum posse producere de nihilo circumscripto omni alio.

Et si dicas, quòd nec omnipotentia ista, quam ponunt theologi, potest in omni possibili circumscripto omni alio, quòd non potest producere effectum sine causis intrinsecis, puta compositum sine materia, & forma; dico, quòd nõ potest producere effectum sine causa intrinseca, cum non sit producibilis sine ipsa, potest tamen nullo alio præsupposito producere, & totum de nihilo, & immediatè ea se potest producere hoc totũ de nihilo, quod non concedunt rationes philosophorum.

Est ergo uera omnipotentia, posse producere immediatè omne producibile, circumscripto omni alio, quod non est de eius intrinseca ratione, uel producere ipsum, & illud, quod est de eius intrinseca ratione, & totum de nihilo; Potentia uero infinita, quam philosophi ponũt, est posse producere omne producibile, cum eo, quod est de eius intrinseca ratione, præsupposito tamen aliquo, de quo producatur; quia secundum eos non est aliquid producibile de nihilo 1. physic. Videtur igitur sentire hic Scotus, quòd nullæ rationes philosophorum probant in Deo ueram omnipotentiam, quam theologi ponunt. Vtrum autem ipse crediderit hoc posse probari necessaria ratione, quòd Deus possit producere de nihilo omne producibile, hoc non exprimit. Si uerò cadat sub omnipotentia posse generare, & posse spirare, tunc esset dicendum, quòd naturaliter omnipotẽtia de Deo ostendi nõ potest, sed de hoc dictum est alibi. Vtrum scilicet posse generare cadat sub omnipotentia.

1. physi. contex. 24. & alibi.

Vide Scotum in 1. dist. 20. q. unica. & 2. q. quolib.

TVNC ad argumentum principale potest dici, quòd benè potentia infinita, quam philosophus ponit, est, qua nulla maior secundum eum, sed diceret ipse, quòd non de nihilo potest producere, & quia non est factibile, & non quòd sit effectus potentiæ.

Ad rationem in oppositum tenendo, quòd uerè posset ostendi, posset dici, quòd de eodem potest haberi fides, & scientia à diuersis, non omnes possunt demostrare omnia, quæ sunt demonstrabilia, & ideo tales credunt id, quod est de se demonstrabile, sicut dictum est in quęstione de unitate Dei. &c.

DISTINCTIO XLIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIII. ubi Magister improbat opinionem alteram Quæro,

VTRVM PRIMA RATIO IMPOSsibilitatis rei fiendæ, fiat ex parte Dei, uel ex parte rei factibilis.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 42. q. 3.
Alexander Alensis prima parte summa q. 21. membro. 5. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 43. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 25. Art. 3.
Ricardus primo sent. dist. 42. q. 5.
Durandus primo sent. dist. 42. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 43. q. 2.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem quadragesimam tertiã quæritur, Vtrum impossibilitas rei, cui repugnat esse, sumatur primo ex parte creaturę, uel ex parte Dei.

QVOD EX parte Dei: Sicut dictum est, res producuntur in esse intelligibili ab intellectu diui- Distin. 36.

no in ſecundo ſigno, ex tunc ſicut habẽt tale productum, ita poſſunt produci à uoluntate diuina in eſſe reali, ergo ſi alicui repugnat eſſe, hoc non uidetur poſſe eſſe, primo niſi ex impotentia intellectus diuini, uel neſcientia, non potentis, uel neſcienis illud tale producere in eſſe intelligibili,

Cap. 3. CONTRA id eſt Anſelmus de caſu Diaboli.

RESPONDEO, quòd duo ſunt dicẽda. Primum eſt, quòd prius potentia actiua eſt in Deo, quàm paſsiua ſibi correſpondens ſit in creatura,

Secundum eſt impoſsibilitas rei, cui repugnat eſſe, non ex parte Dei, ſed ex parte creaturæ licet quaſi principiatiuè poſſet dici à Deo, Primũ ſic patet: Potentia actiua Dei reſpectu creaturæ, eſt potentia abſoluta, quæ dicitur omnipotentia, quæ dicit perfectionem ſimpliciter, Sed omnia talia ſunt in Deo in primo ſigno, in quo uerè, & perfectiſsimè eſt Deus, ſicut patet; Res autẽ producuntur in eſſe intelligibili in ſecundo ſigno; & tunc etiam producuntur in eſſe poſsibili ad eſſe. Res uero antequam habeãt eſſe intelligibile, nec modo intelliguntur habere eſſe poſsibile, quia ſunt ſimpliciter nihil, non tantum prout nihil diſtinguitur contra eſſe reale, ſed contra eſſe rationis, & diminutum, ergo,

Secundum ſic patet: Cum Deus contingenter agat ad extra, & non ſit potentia naturalis, ſequitur, quòd intellectus, ut intellectus, non eſt formaliter potentia Dei, quæ dicitur omnipotentia, ſed uel uoluntas, uel potentia alia executiua poſterior uoluntate & ſubdita ſuo imperio; ergo res non producuntur in eſſe intelligibili, & poſsibili per illam potentiam, quæ dicitur omnipotentia, ergo impoſsibilitas rei, cui repugnat eſſe, nõ eſt ex Dei omnipotentia, ſed nec formaliter, nec productiuè, ſicut patet, quòd ipſe non habet eas poſſe producere, ſicut ipſe inuenit eas habere poſsibile. Intellectus autem per quem producuntur in tali eſſe poſsibili, & intelligibili eſt potentia naturalis habens uirtutem infinitam, & eſſentia, quę eas repræſentat ſibi eas naturaliter eſt infinita, ergo producuntur in tali eſſe poſsibili, & intelligibili, quanto perfectiori modo ſunt producibiles, ergo impoſsibilitas in eis formaliter non poteſt eſſe niſi ex ſe ipſis, & ex ſuis formalibus rationibus, licet illa impoſsibilitas aliquarum rerum nõ ſe inuicem compatientium, poſſint quodammodo dici eſſe principiatiuè ab intellectu diuino.

Impoſsibilitas eſt ex parte rei. non autẽ ex Dei oipotentia.

Ex his dictis patet reſponſio ad rationem principalem. &c.

DISTINCTIO XLIIII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XLIIII. ubi Magiſter tractat Vtrum Deus potuit feciſſe meliores res, quàm fecit,

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt. 44. q. 1. Art. 1.
Scotus primo ſent. diſt. 44. q. 1.
D. Thomas prima parte ſumma q. 25. Art. 6.
Ritardus primo ſent. diſt. 44. q. 1.
Durandus primo ſent. diſt. 44. q. 1.

Quæſtio ſecunda.

CIrca diſtinct. quadrageſimam quartam quęritur, Vtrum Deus potuerit melius facere, ea quæ fecit.

QVOD NON. Quia, ut uidetur, ſi potuit, & non fecit, ergo fuit inuidus, Confirmatur per Auguſtinum contra Maximinum, qui arguit hoc modo uolendo ſibi oſtendere, quòd pater genuit filium æqualem. *Lib. 3. cap. 7.*

CONTRA. Cum omne creatum ſit formaliter finitum, ſequitur, quòd nullum creatum adæquat Dei potentiam, quæ eſt formaliter infinita, ergo,

RESPONDEO primo, quòd uidẽdum eſt, utrum poterit res ordinare aptius, quàm ordinauerit, Secundo utrum potuerit eas facere meliores, De primo ſciendum eſt, quòd omne agens per intellectum, & uoluntatem, uel agit de potentia ordinata, uel de potentia abſoluta.

Tunc autem dicitur agere de potentia ordinata, quando agit ſecundum legem ſibi præfixam. Tunc autem dicitur agere de potentia abſoluta, quando agit contra legem, uel quando agit præter illam legem, Quando autem lex præfixa non eſt in poteſtate agentis, tunc quandocunque agit præter, uel contra illam legem, quantum ad eam, quæ ad ipſum ſpectant, agit non rectè. Quãdo uerò lex præfixa eſt in poteſtate agentis, poteſt agere præter, uel contra illam legem, & tamen rectè, quia poteſt ſibi præfigere aliam legem, ſecũdum quam aget. Exemplum: Iudex ſi non agit ſecundum legem ſibi præfixam à principe, agit non rectè, ſed princeps poteſt ſibi aliam legem præfigere, ſecundum quam aget rectè, ſicut totum patet.

Quid ſit agere, de potẽtia ordinata, & abſoluta.

Pulchrũ exemplum.

Tunc ad propoſitum dico, quòd intellectus diuinus uoluntati diuinæ oſtendit ab æterno omnes terminos incomplexos, uel copulationẽ neutram, ſicut dictum fuit, & uoluntas acceptauit, ſicut ſibi placuit. *Diſt. 39.*

Item illa acceptatio uoluntatis fuit lex, quam ſibi Deus præfixit circa res faciendas, & quia omnia eueniunt ſecũdum illam acceptationem, ideo dicuntur fieri à Deo de potẽtia ſua ordinata. Sed quia illa lex, ſiue acceptatio eſt in ſua poteſtate, & non eſt ibi preteritio, ſicut dictum eſt; ideo potuit, & poteſt aliter acceptare, & tunc præfigeret ſibi aliam legem, & agendo ſecundum ipſam, rectè ageret, & diceretur tunc agere de potentia ordinata. Sed modo per comparationem ad legem, cauſa ſibi præfixam dicitur illud poſſe de potẽtia abſoluta, ſicut totum patet; potuit ergo, & poteſt res producere, & ordinare aliter, & nun inordinatè, ſed ordinatè agendo,

Acceptatio diuinæ uoluntatis lex eſt apud Deum.

Diſt. 41.

Secundum autem patet, quia ex quo effectus non adæquat cauſam, poteſt perfectionem effectum producere, ſed non effectum formaliter infinitum, quia hæc ſunt incompoſsibilia, quòd ſit effectus cauſatus, & ſit formaliter infinitus. Nam quod eſt formaliter infinitum, eſt ex ſe neceſſe eſſe, quod autem cauſatum eſt ex ſe poſsibile. ergo;

Quod nõ ſit formaliter infinitum.

Ad principale dico, quòd non ſequitur, quia ad hoc quòd Deus cauſet aliquid ad extra, non

accidit, quòd ad hoc teneatur, sed sua libertate, & ad cōfirmationem Augustini dico, quòd ipse sic loquebatur contra illum Hereticum propter quędam, quæ ipse dixerat, & quæ requirebant fortè talia. Tamen quidquid sit de hoc, similitudo non ualet de filio, qui producitur in unitate substātię, & non de creatura. ergo. &c.

DISTINCTIO XLV.

CIRCA DISTINCTIONEM XLV. in qua Magister agit de uoluntate Dei, quæro Vtrum Deus ab æterno uoluerit alia a se.

Scotus primo sent. dist. 45. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 19. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 45. q. 4.
Durandus primo sent. dist. 45. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. quadragesimam quintam quæritur, Vtrum Deus ab æterno uoluerit alia à se.

Quod non. Quia tunc eius ad res uolitio, fuisset relatio realis, cuius contrarium dictum est. Dist. 2. q. 1. Consequentia probatur, quia prius Deus uult aliquid, quàm intelligat se uelle illud, ergo non causatur per actum intellectus, sed procedit ex natura rei.

Contra. Tunc esset mutabilis, si modo uellet illud, quod ab æterno noluit.

Respondeo, quòd omnis potentia perfecta non impedita, est nata operari circa omne obiectum sibi debitum. Cum ergo in Deo sit uoluntas perfecta non impedita, ut patet, & ab æterno sint productæ res aliæ à Deo in esse intelligibili in illo secūdo signo, ut patet, & omne intellectum sit proportionatum uoluntati, sequitur, quòd diuina uoluntas potest uelle alia à se, sed de nouo non incipiēdo, quia hoc non posset esse sine ipsius mutatione, ergo ab æterno uoluit omnia, quæ uoluit, & per illud uelle produxit res in esse uolito in tertio signo sicut intellectus produxit in esse cognito in secundo. Dist. 36. q. unica.

Dist. 30. q. 1. Ad rationem responsio patet ea dictis, & multis alijs uicibus, quòd relationes tertij modi terminātur ad absolutū, & nō sunt mutuæ. ergo. &c.

DISTINCTIO XLVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVI. in qua Magister agit de Voluntate Dei quantum ad eius impletionem quæro, Vtrum uoluntas beneplaciti Dei semper impleatur.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 47. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alensis prima parte summæ q. 36. mēb. 3.
Scotus primo sent. dist. 46. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 19. Art. 6.
Ricardus primo sent. dist. 47. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 46. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam sextā quæritur, Vtrum uoluntas beneplaciti Dei semper impleatur.

Quod non. Prima Ad Thim. Deus uult omnes homines saluos fieri, sed omnes non saluantur, ergo. Cap. 2.

Contra. Omnia quæcunque uoluit Deus, fecit in cœlo, & in terra. ergo. Psal. 113.

Respondeo & dico, quòd cum uoluntas Dei sit rectissima, & perfectissima, & infinitæ uirtutis in nullo, & à nullo potest impediri; sed necessariò oportet, quòd impleatur, quando determinat se ultimatè determinatione ad aliquid uolendum.

Ad uerbum Apostoli dico, quòd uoluntate antecedente, & permissiua uoluit omnes homines saluos fieri: Volūtate permissiua, quia permittit omnes homines bene operari, & ipse de se paratus, est dare gratiam, nolentibus eam recipere digne, & uoluit etiam uoluntate antecedente, quòd plus, quia ipse dedit uoluntatem liberam bene operandi, & dedit & dat, & administrat, quantum est ex se omnia necessaria ad salutem. &c. D. Bona. 1. sent. dist. 46. q. 1. dat tres sensus ad auctoritatē Pauli.

DISTINCTIO XLVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVII. quæro, Vtrum permissio diuina sit aliquis actus uoluntatis diuinæ.

D. Bona. primo sent. dist. 47. q. 3.
Scotus primo sent. dist. 47. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distin. quadragesimam septimam quæritur, Vtrum permissio diuina sit aliquis actus uoluntatis eius. Hic titulus præsupponit Deum multa mala permittere, qđ ualde egregiè declarat. D. Bona. dist. 47. q. 3.

Quòd sic. Quia, ut frequenter supradictum est, intellectus diuinus ostendit uoluntati diuinæ uel terminos, uel copulationes terminorum, ergo nulla potest euenire determinata copulatio, nisi illa, quam uoluntas acceptat; sed acceptatio uoluntatis est actus eius, ergo esse futurum contingens est acceptatum à uoluntate diuina actu acceptationis, ergo permissio non potest esse non actus.

Contra. Quia tunc actu posito uellet malū, cum nullum præterfugias Dei permissionem.

Respondeo & dico, quòd uoluntas creata habet triplicem actum. Vnum affirmatiuum circa obiectum affirmatum, qui dicitur uelle, & alio nomine dicitur amare, siue diligere. Alium affirmatiuum circa obiectum negatū, qui dicitur nolle, & alio nomine odire. tertium negatiuum circa obiectum negatum, qui dicitur nolle, & iste uidetur pura negatio. Voluntas autem diuina, quia habet obiectum infinitum, & illimitatum eodem actu uult, & non uult, sicut sibi placet. Volūtas creata habet triplicē actum.

Tūc ad propositum dico, quòd permissio pro

priè

priè est uoluntatem non obuiare futuro contingenti, sibi ostenso ab intellectu, cui tamen obuiare potest. Et quia diuinus intellectus diuinæ uoluntati omnia ostēdit, & ipse sua uirtute omnibus potest obuiare, ideo sequitur, quòd omnia, quæ eueniunt, permittit, aliqua tamen bona non solū permittit, sed acceptat uoluntate beneplaciti. Nihil ergo fit contra, nec præter permissionem, alias Deus esset inscius, uel impotens, sicut patet. Nihil etiam fit contra uoluntatem beneplaciti. Multa enim id est omnia mala fiunt contra uoluntatem beneplaciti diuini. Primum istorum patet, quia alias Deus esset impotens. Secundum patet, quia alias uideretur prauus.

Tunc ad rationem in contrarium dico, quòd propositis uoluntati diuinæ per intellectum diuinum his terminis scilicet Iudam esse tali nunc temporis, Vniri hos terminos scilicet Iudam esse in tali nunc effectiuè, sed non sic acceptat hos terminos uniri scilicet Iudā, & praua opera, uoluntas acceptat, sed hoc acceptat solum non prohibendo, nā ex prima acceptatione, in qua relucet sua libertas, recipit Iudas tale esse, quòd potest benè, & malè agere. Et licet intellectus diuinus uideat hos terminos debere uniri scilicet Iudam, & praua opera, uoluntas tamen non acceptat illā unionem effectiuè, nisi quantum ad materiale subiectum, & prauitatem, de quo alias dicetur, sed quātum ad formale prauitatis non acceptat positiuè, sed non prohibet, cum possit, & hoc est permittere. ergo. &c.

DISTINCTIO XLVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVIII. & ultimam huius libri, in qua Magister tractat de conformitate uoluntatis humanæ ad uoluntatem diuinam. quæro Vtrum uoluntas humana, uel generalius.

VTRVM VOLVNTAS CREATA sit bona moraliter, quandocunque conformatur uoluntati diuinæ.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 48. q. 1.
Alexāder Alēsis 1. par. summæ q. 41. mēb. 1. & 3.
Scotus primo sent. dist. 48. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 48. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 48. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 46. q. 5.

Quæstio prima.

Quid sit bonitas ex genere, & bonitas moralis, & bonitas meritoria, declarat ut scis ex his quæ hēt Scotus i materia praxi & practica.

CIrca distinct. quadragesimam octauam quæritur, Vtrum uoluntas creata sit bona moraliter, quandocunque conformatur uoluntati increatæ.

QVOD SIC. Quia intellectus creatus est uerus, quando conformatur intellectui increato, ergo à simili de uoluntate.

CONTRA. Iudæi uoluerunt Christum mori, & Deus uoluit, & tamen ipsi peccauerunt iuxta illud: Pater dimitte eis. — Lucæ ca. 20.

Respondeo sic: Dyonisius de diuinis nominibus ait: Bonū est ex causa integra. & philusophus 2. Ethi. dicit, quòd ad hoc, ꝙ actus moralis sit moraliter bonus, oportet simul cōcurrere omnes circunstantias. Sufficit tamen defectus cuiuscunque unius circonstātiæ ad hoc, ꝙ moraliter sit malus. Nō ergo sufficit ad bonitatem moralem in actu uoluntatis creatæ sola conformitas ad actum uoluntatis increatæ, quantum ad substantiam actus ad idem obiectum, quia potest esse deformis in aliqua circunstantiarum. Exemplum est in argumento adducto superius, nam Deus uoluit Christum pati, & Iudęi uoluerunt, sed Deus propter redemptionem humanæ naturæ, Iudęi uero propter inuidiam. Dicit etiam Scotus hic, licet non asserat, ꝙ fortè conformitas & quantum ad substantiam actus, & quantum ad obiectum, & quantum ad omnes circunstantias non sufficit ad bonitatem moralem actus uoluntatis creatę, & increatæ. Exemplū forte potest poni tale, licet ipse non ponat: Deus quandoque uult patrem alicuius mori in peccato mortali, ad hoc, ut puniatur in inferno propter multa sua mala, quæ commisit, & noluit pœnitere, cum daretur sibi longum spacium, & hoc uoluit Deus, ut in eius punitione in inferno reluceat eius iustitia, & tamen bonus filius, licet uideat, ꝙ hoc est iustum, & ꝙ in eius punitione relucebit eius iustitia; debet tamen uelle ei misericordiam, & nō iustitiam, & debet uelle, quòd Deus agat cum eo misericorditer, & non secundum iustitiam, & ratio huius diuersitatis est, quia Deus est iudex, & ideo pertinet ad eum uelle iustitiam quandoque. Ille autem filius nō est iudex in talibus, & ideo non tenetur, nec debet ei uelle iustitiam, sed misericordiam. — Cap. 20. 2. Ethi. cap. 3. — Exemplum. — Exemplū pulchrū, ipsius authoris.

Ad rationem in contrarium dico, ꝙ non est simile, quia ueritas in intellectu solum depēdet ab obiecto, & ideo si intellectus creatus conformatur intellectui increato, nō potest esse uerus, nisi obiectum intellectus creati sit infallibile. Bonitas autem moralis in actu non solum dependet ab obiecto, sed à circunstantijs, ut dictū est. Non ꝙ in modo uolendi uoluntas creata debeat conformari uoluntati increatę, ꝙ sicut uoluntas increata est recta in uolēdo, & debet uelle propter debitas circunstantias sibi conuenientes: Ita uoluntas creata debet esse recta in uolendo, etiā debet uelle propter debitas circunstantias sibi conuenientes. In uolitu autem non semper; ut dictum est, quia Deus intuitu iustitiæ quandoque uoluit mortem alicuius patris, & filij, sed intuitu misericordiæ potest uelle uitam. — Veritas in intellectu depēdet ab obiecto.

Et nota, ꝙ principalior circunstantiarum est circunstantia finis. Deus autem est ultimus finis, & primum principium, quia est Alpha, & ω, qui est trinus, & unus, & uiuit, & regnat in sęcula sęculorum. Amen. Deo gratias.

EXIMII
SACRAE THEOLOGIAE
F. ANTONII ANDREAE
ORDINIS MINORVM CONVENTVAL.
IN SECVNDVM SENTENTIARVM.
DISTINCTIO I.

Circa Distinctionem primam Quæritur;

VTRVM POSSIBILE FVERIT NATVRAM humanam uniri uerbo in unitate suppositi.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 1. q. 1.
Scotus 3. sent. dist. 1. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 2. Art. 3.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 1. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA Secundum librũ sententiarum quæritur de productione creaturarũ, & circa primam distinctionem quæritur, Vtrũ prima causalitas omniũ creabilium secũdũ quodcunque esse ipsorum necessariò sit in tribus personis diuinis.

QVOD NON. Ricardus 3. de trin. Si tantum esset una persona, adhuc esset in ea plenitudo potentiæ, & scientiæ.

In prohemio primi libri met. & expositurà Scoti in 4. dist. 12. q. 3.

Item actiones sunt suppositorum, ergo una actio non nisi unius suppositi.

CONTRA. Operatio enim numeratur secundũ numerationem principij formalis; sed principiũ formale producendi creaturas est aliquid essentiale, quod est unum in tribus. ergo.

RESPONDEO, ꝙ hic sunt tria uidenda, primo dico, ꝙ causalitas respectu creaturarum producibilium quantum ad earum esse unum, & simplex, est in tribus personis necessariò.

QVOD probo sic: Productio diuinarum personarum præcedit naturaliter productionem creaturarum secundum earum unum esse, & simplex, ergo causalitas earum, quantum ad tale esse, necessariò est in tribus personis diuinis. Anteccedẽs probatur dupliciter. Primo, quia duarum productionum ab eodem productarum, quarũ una est contingens, & extrinseca, & alia necessaria, & intrinseca; contingens præsupponit necessariam, & non è conuerso. Sed productio personarum est necessaria in diuinis, & intrinseca, & essentialis: & productio creaturarum extrinseca, & contingens, ergo.

Productio in diuinis est necessaria, in creaturis est contingens.

Secundo quia habitudo naturę ad suppositum cum sit habitudo secundum esse pręcedit naturaliter habitudinem eiusdem naturæ ad actum, secundum quem est agere, quia agere pręsupponit esse, non solum tale, quale, sed etiam suppositi, cũ actiones sint suppositorum, ut agentium: sed patet, ꝙ diuina natura est in tribus personis per intrinsecam productionem. Consequentia probatur, quia in primo instanti, in quo diuina persona producitur, cõicatur sibi à producente quicquid sibi non repugnat, sed talis causalitas non repugnat personis productis, ergo. Ista est sententia August. 5. de trin. ꝙ sicut Pater, & Filius sunt unũ principium respectu Spiritus sancti; Ita omnea tres personę sunt unum principiũ respectu creaturarum productarum.

Agere pręsupponit esse. ui de Scotũ in 1. dist. 7.
Qũo natura diuina sit in tribus personis.
5. de tri. c. 14

Secundo dico ꝙ ẽt causalitas respectu omniũ creabilium producibilium in esse cognito, & uolito

lito necessario etiam est in tribus personis; ad cuius intelligentiam est sciendum, quòd in diuinis potest assignari duplex ordo alterius, & alterius rationis. s. ordo naturæ, & ordo originis; Et quia sicut alterius rationis ordo completus potest assignari in uno signo alterius ordinis; est. n. ordo naturæ, & ordo originis, & totus ordo originis assignatur in uno signo ordinis naturæ. Exemplum, quia in creaturis sunt alterius rationis ordo naturæ, & ordo durationis in uno istanti; tamen durationis saluatur totus ordo naturæ. In eodem. n. instanti durationis producitur subiectum quantum, & quale, & tamen in primo signo naturæ producitur subiectum, & in secúdo quantitas, uel qualitas. In diuinis autem simplex primus ordo est ordo naturæ, & secúdus est ordo originis, & totus ordo originis saluatur in primo signo naturæ. Nam primum signum ordinis naturæ accipitur per comparationem primi obiecti ad potentiam. Secundum uerò signum per comparationẽ secundarii obiecti ad eandem potentiam. In primo ergo signo naturæ diuina essentia tanquam proprium obiectũ comparatur ad diuinum intellectũ in ratione obiecti cogniti uoliti. In secũdo uerò signo naturæ producuntur obiecta secũdaria, s. creaturæ omnes fiendæ, & possibiles fieri in esse cognito, & uolito suo modo. In illo autẽ primo signo naturæ accipitur totus ordo originis unus, & primus Nam essentia præsens intellectui in ratione obiecti cogniti, est integrata, & perfecta ratio memoriæ paternæ, & talis memoria est operatiua, & etiam productiua, sed primo operatur intelligendo. s. intellectus essentiam perfectissimè, & hoc totum est in primo signo originis. deinde producit notitiam infinitam adæquatam subsistentem. i. uerbum, & hoc in secundo signo originis. Deinde uoluntas una existens in prima persona producente, & secunda producta habens essentiam præsentem in ratione obiecti uoliti, & operans circa eam perfectè uolendo ipsam, cum sit etiam potentia productiua producit amorem infinitum adæquatum subsistentem, idest spiritum sanctum, & hoc in tertio signo originis. Est autẽ idem, quod primum signum naturæ, totum hoc; quia ut patet, totus iste ordo originis est completus comparando primum obiectum ad personas, in tali comparatione accipiebatur supra primum signum naturæ. Dixi autem supra, quia ordo naturæ in diuinis est simpliciter primus, quia licet ordo originis terminetur priusquàm ordo naturæ, ex quo in primo signo naturæ completur totus, tamen ordo naturæ prius incohatur, ut patet ex dictis.

His uisis statim patet propositum. Nam in illo primo ordine originis, qui cõpletur in primo signo naturæ, producuntur duæ personæ diuinæ in esse personali, una existente improducta, & in eodem signo, in quo quælibet persona diuina producitur, communicatur sibi quicquid ei non repugnat, & sibi non repugnat talis causalitas in secundo signo naturæ, in quo habet locum talis causalitas, in quo, s. producuntur obiecta secundaria, s. creaturæ in esse cognito, & uolito ab intellectu, & uoluntate diuina, talis causalitas est in tribus, quæ completè sunt in esse personali in primo signo naturę, ut patuit. Hoc cõfirmatur, quia si creaturæ haberent esse cognitum in memoria paterna in quantum memoria est principium producẽdi uerbum, & priusquam produceretur uerbum tunc uerbum non solum esset uerbum patris, uel essentiæ, imo etiam esset uerbum lapidis, & ligni & omnium, quia producitur de tota notitia paterna secundum Augustinum 15. de Trin.

Si dicatur, ꝙ de omnibus, quę sunt in notitia patris, gignitur uerbum;

Contra. Quia Pater non tantum nouit creaturas, sed etiam ipsum filium. si igitur de omnibus quæ sunt in notitia patris, ergo uerbum gignitur de se ipso.

Est autem hic maximum dubium. Quia si creaturæ tanquam obiecta secundaria ponerentur, ut cognita in diuino prospectu, sequitur alterum de tribus, uel. s. quòd non intelligit Deus omnia, uel quòd eius intellectio est falsa, uel quòd continuũ componitur ex indiuisibilibus, quod etiam est falsum. hæc autem patent intuenti secundum eum, uel quòd continuum non est diuisibile in infinitum, quod etiam est falsum, & ideo ipse dicit, ꝙ non potest cognoscere in prospectu, ut secundaria obiecta cognita, sed pro tanto cognoscit omnia, quia intelligit suam essentiam, quæ est eminẽter omnia, & ideo cognoscit omnia eminẽter modo, quo sunt in se ipsis.

Vltra hoc de propositis est sciendum, quòd in illo secundo signo naturæ, in quo creaturæ producuntur in esse cognito, & uolito, ut obiecta secũdaria, potest assignari totus, uel alius ordo originis, quia prius origine Pater producit lapidem in esse cognito, quàm filius, & filius quàm spiritus sanctus; tamen totum hoc fit in eodem signo naturæ. sed iste secundus ordo originis non est originatio simpliciter, secundum quam originationem producũtur personæ diuinæ in esse diuino, sed est quasi originatio secũdum quid cõtinens illam primam originationem, ut patet.

Sed tunc consurgit dubium contra prædicta, quia tunc sequitur, quòd idem lapis producitur tribus productionibus in esse cognito, & uolito, quia prius à patre, secundo à filio, tertio à spiritu sancto, & cum hoc sit inconueniens; relinquitur, ꝙ solus pater producit, & ita non esset illa causalitas in omnibus tribus personis.

Respondeo, quòd prius origine non est nisi esse à se, posterius origine est esse ab alio. & ideo dico, quòd eadem productione, qua pater producit à se, filius producit, sed hoc non habet esse à se sed à patre; & spiritus sanctus producit habens ab utroque, & ita non ter, sed semel producitur idẽ, quia totum fit in eodem signo naturæ, ut supra dictum est, & etiam non tribus, sed una productione producitur, & de tribus personis. Et hoc de secundo articulo principali.

Tertio dico, quòd si per impossibile non esset in diuinis, nisi unum suppositum absolutum,

adhuc

Duplex ordo assignatur in diuinis.

Exemplum.

Speculatio notabilis.

Ordo naturæ in diuinis est simpliciter primus.

De isto ordine naturæ, uide etiam Scotũ in quolib. q. 14.

15. de tri. cap. 14.

Maximum dubium.

Deus omnia intelligit terminatiue precisè in sua sapientia, uide Scotũ in 15. q. quolib. & in 4. dist. 16. q. 2.

Dubium contra prædicta.

Scotus in primo sent. dist. 10. & author formalitatem in cap. de dist. & idẽtitate ex natura rei. sic diffiniũt prioritatem originis, prioritas originis est qua quis intelligitur a se, & a quo alius.

adhuc non esset negãdum, quin illud suppositum posset producere creaturas secundum quodcunque ipsorum esse. Ad cuius intelligentiam, est sciẽdum, quòd quando duo effectus sub ordinati dependent ab eadem causa, quòd unna mediante alio adhuc esset essentialior dependentia utriusque effectus ad causa, quàm unius effectus ad alterum. cuius ratio est, quia effectus dependet à causa, & non èconuerso. Eaemplum: Si sol calefacit mediante illuminare, adhuc essentialius dependet à sole calefacere, & illuminare, quàm calefacere dependeat ab illuminare; modo autem sic est, quòd remoto uno minus necessario, non est negandum aliud magis necessarium. ergo per impossibile, posito, quòd Sol non illuminaret, adhuc non esset negandum, quin calefaceret, stante sole, quia magis necessarium est, quòd sol calefaciat, quàm quòd calefacere dependeat ab illuminare, ex quo essentialius dependat. ergo.

Tunc ad propositum: duæ productiones. s. intrinsecę personarum, & extrinsecę creaturarum dependent ab eodem principio, sicut quasi duo effectus subordinati, quia extrinseca præsupponit intrinsecam, ut patet ex duobus primis articulis, ergo si per impossibile tolleretur productio intrinseca personarum, & poneretur una sola persona absoluta, adhuc esset neganda ab illa productio extrinseca creaturarum, quia magis est necessaria dependentia. ergo.

Resolutio difficultatis.

Ad quæstionem igitur patet, quòd causalitas respectu creaturarum, quantum ad omne esse ipsarum, necessariò est in tribus personis, nisi supposito uno impossibili.

Ad primum principale Ricardi patet respõsio ex modò dictis, nam illud supponit unum impossibile.

Ad secundũ dico, ꝙ actiones sunt suppositorũ. ut agentiũ, numerãtur tñ ad numerationem principij formalis agendi, sed in tribus personis est idem formale principium.

SECVNDO QVAERO, VTRVM Deus posit aliquid de nouo create.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 1. q. 2.
Scotus 2. sent. dist. 1. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ. q. 45. Art. 2.
Durandus 2. sent. dist. 1. q. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 1. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO queritur, utrum Deus possit aliquid de nouo creare.

QVOD NON. Non creatur aliquid, nisi aliquid sit, quod aliter se habeat nunc, quàm prius, sed creatum non aliter se habet nũc, quàm prius, quia prius nullo modo se habebat, cũ nihil, ergo creans aliter se habet post creationem, quàm ante, & per cõsequens mutatur, sed Deus est immutabilis, ergo. Confirmatur, quia non ideo producens producit, quia productũ producitur, sed ècõuerso, ergo ex parte producentis est prima mutatio, quæ est causa mutationis in producto. Cõfirmatur per Arist. 2. de generatione, qui ait: Idẽ manẽs idem, est semper natũ facere idẽ. ergo nõ est mutatio, uel animatio in producto, nisi sit in producente.

2. de generatione contex. 57.

CONTRA. In principio creauit Deus cœlum, & terram, idest, in principio temporis.

Gen. cap. 1.

Respondeo, ꝙ creare est de nihilo aliquid producere. De, autem potest multipliciter sumi secũdum Ansel. Monol. sed in proposito, De, dicit ordinem, ordo autem quidam est naturæ, & quidã durationis, prout autem, De, dicit ordinem naturæ concedit Auicen 6. Met. quod Deus potest de nihilo aliquid creare, quia primam intelligẽtiam creauit ab æterno, ita de nihilo, quòd prius natura fuit sub non esse, quàm sub esse.

Quid sit creare. De, potest multis modis sumi. Duplex est ordo, naturæ, & durationis.

Ad cuius intelligentiam sciendum est, quòd aliquid esse prius natura alio potest esse dupliciter, unomodo, quòd aliqua simul duratione sint in eodem, sed prius natura illud subiectum sit sub uno, quàm sub alio. Alio modo, quòd unum tantum simul sit, sed subiectum illud natum est prius esse sub uno, quàm sub alio. Exemplum primi: Materia est sub forma substantiali, & accidentali, ergo. Eaemplum secundi: Materia non est simul sub forma, & sub priuatione eiusdem formę, sed prius natura est sub priuatione, quàm sub forma, quia ea se non est sub forma, sed datur sibi ab agente extrinseco; Itaque dimissa sibi esset sub priuatione, ut patet.

Aliquid esse prius altero, duobus modis sumi põt.

Exemplum.

Exemplum.

Nota hic de materia, forma, & priuatione.

TVNC ad propositum: Creatura non est simul sub esse, & sub non esse, ea quo non est sub esse ex se, quia non est formaliter necesse esse, sed datur sibi esse ab agente extrinseco, ut patet. Igitur creatura ab æterno de nihilo creata est. Ita quòd de nihilo dicat ordinem naturæ. Secundo modo, quia prius fuit sub non esse ex quo ex se non habet esse, sed ab agente extrinseco recepit esse.

Sciendum uero est, quòd magis propriè dicitur creatura formaliter esse non habet ex se, quã dicatur creatura formaliter ea se, non habet esse, itaque negetur de ea affirmatio ipsius esse, & nõ affirmetur negatio. Ratio est, quia non esse non est de formali ratione creaturæ, quia iam repugnat sibi esse. ergo.

Contra istam opinionem, quæ ponit creationem esse possibilem ab æterno, dicetur in quæstione sequenti.

Prout uerò, De, dicit ordinem durationis, negat Auicen. creationem esse possibilem, quia secundum eum ibi, ubi supra: Quicquid Deus immediatè produxit de necessitate naturæ producit, & ita æternaliter. Qnicquid autem producitur in tempore, producitur mediantibus causis secundis, & ita non creatur. Sed contra hoc argutum est in libro primo, ubi ostensum est, quòd Deus potest contingenter producere res, & immediatè.

6. met. cap. 2.

Quantum ad istum articulum distinguitur de nihilo, & dicitur, quòd nihil uel negat esse existentię, & de tali nihilo põt aliquid produci in tẽpore,

Hẽricus in sũma Arti. 2. q. 23. & 24.

pore, prout, De, dicit ordinem durationis, uel negat esse essentiæ, & de tali nihilo non potest produci aliquid in tempore; Ratio est, quia non esset causa, quare unum, nihil esset magis producibile, quàm aliud; & ita esse producibile nihil dicit asse prohibitum, uel nullũ esse producibile, & ita omnis creatio esset impossibilis.

Sed contra istam opinionem, quæ ponit differentiam inter esse essentiæ, & esse existentiæ, & quæ ponit essentias rerum esse ab æterno; argutum est in primo lib. contra unum membrum,

Dist. 36. & Scotus ibidẽ. Create est actus uoluntatis diuinæ, ꝑ supponens esse cognitum.

& contra aliud. Aliter distinguo de nihilo, ꝙ scilicet uel negatione esse simpliciter, sed non negat esse diminutum, & secundum quid, & de tali pōt aliquid produci, prout, De, dicit ordinem durationis, uel negat omne esse simpliciter, & secundum quid, & diminutũ, & de tali nihilo nō pōt aliquid produci, quia quod nō habet esse intellectũ, & uolitũ à Deo secundũ modũ prædictō in præcedẽti qõne, non est producibile. Esse aũt tale. s. intellectũ, & uolitũ nō est esse simpliciter, sed secũdum quid, & diminutũ, & de isto esse, quod habens res ab æterno in Deo, producitur ad esse simpliciter tam esse existentiæ, quàm esse essentię, quia idem sunt. In tali autem esse intellecto, & uolito de nulla re producuntur. ergo.

Ad principale nego minorẽ. Dico. n. ꝙ creatũ aliter se habet, quàm prius habebat esse secũdum quid, & diminutum. postea habet esse simpliciter.

Ad primam cõfirmationem, dico, ꝙ uolitione ęterna pōt Deus nouũ effectũ producere in tẽpore; & ita sine sui mutatione. Nã ab æterno uoluit effectum produci non ab æterno, sed in hoc tẽpore, ita quod æternitas refertur ad uolitionem, & non ad productionem actualem. & ideo stãte eadem uolitione ęterna effectus producitur in tpe. Concedo ergo antecedens, & nego cõsequentiã.

Ad secundam confirmationem dico, ꝙ philosophus loquitur ibi de agente naturali, sicut patet ibidem, sed Deus est agens uoluntariũ, & agens contingenter ad extra. & si dicas, ꝙ saltem mutatur secundum rationem, quia acquiritur sibi unus respectus rationis, quo de nouo refertur secundũ rationem ad effectum de nouo productum; Dico, ꝙ talis respectus cum sit factus ab intellectu creato, qui nihil pōt creare, uel innouare in Deo, nullam nouitatem, uel mutationem arguit.

VTRVM POSSIBILE SIT DEVM producere aliquid aliud à se sine principio durationis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 1. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 1. q. 3.
D. Thomas prima parte summæ q. 46. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 1. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 1. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 1. q. 4. 5. & 6.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, utrum Deus potuerit producere aliquid aliud à se ab æterno.

8 physi. contex. 10. & 11.

Quod sic, secundum Philosophum 8. physi. 12. Met. Tempus fuit sine principio, & ratio uidetur, quia si non fuit productum sine principio, ergo potuit prius produci, quàm produceretur, sed ante, & post sunt differentiæ temporis, ergo fuit tempus ante tempus, ergo. & inde. & 12. met. contex. 29. & inde.

Item agens non per motum, & non impeditũ potest producere effectum sibi coæuum sicut patet de Sole, ergo.

Contra. Ex hoc enim sequeretur, ꝙ posset esse in rerum natura actu infinitum tam secundum quantitatem continuam, quàm secundũ numerũ, ut patet intuenti. Sed utrunque istorum est impossibile, ut patet 3. phys. ergo.

Respondeo & dico, ꝙ non potest demõstrari 3. phy. cõtex. 37. 61. & ide. Mundum non fuisse ab æterno: Ratio est, quia articulus est fidei, Deum creasse omnia in tẽpore, sed articuli non possunt demõstrari, quia euacuaretur meritum fidei, ergo.

Item sicut creatura ex se non habet esse, ita ex se tendit in non esse; sed non obstante hoc secundo pōt perpetuari in infinitũ in post, ergo nō obstante primo potest fuisse infinitum in ante.

Item August. 6. de Trin. Si ignis esset æternus, 6. de tri. ca. 1. splendor æternus esset ab eo creatus; Et in homilia super Ioan. dicit idem de uirgulto, & imagine Homil. 26. eius causata in aqua, & idem dicit de pede in puluere, & eius uestigio. 10. de ciuita. Dei, ergo. Nec cap. 2. obstat, ꝙ ista sint agentia naturalia, & Deus agẽs uoluntarium, quia non uidetur inter talia agentia differẽtia inter posse agere prius, & posterius, sed solum etiam ex hoc, quod unum agit necessariò, aliud contingenter. Et confirmatur hoc, quia Deus ab æterno uoluit contingenter mundũ produci in tali nunc, ergo.

Item non est probabile, ꝙ tam pręclari philosophi, qui sic perfectè nouerunt naturas terminorũ, non uidissent cõtradictionẽ sibi inclusã, ergo.

Alia opinio est opposita, quæ arguit sic primo; Hẽricus quolib. 1. q. 7. & 8. & quolib. 1. q. 17. quare D. Bona. cap. ultí. Omne, quod est, quãdo est necesse est esse 1. Perhyer. ergo.

Item illud est impossibile, ad quod sequitur impossibile, sed ad positionem istarũ sequuntur multa impossibilia. primũ, ꝙ unũ infinitum esset minus alio, & per cõsequens esset cõtradictio, ꝙ sit minus, & sit infinitũ. Probatur assumptũ, quia uolutiones Saturni sunt pauciores, q̃ reuolutiones Lunæ. Secundum, ꝙ possent simul esse infinitæ animæ, & tunc quæro an media pars ipsarum sint infinitæ; si sic, ergo pars adæquatur toto, si non, ergo non omnes erunt infinitæ.

Item contradictionem includit esse in actu infinitũ quantũ, ergo & Mundũ fuisse ab æterno. 3. phy. cõtex. 60. 61. 63. Antecedẽs probat, nã uel esset diuisibile, uel indiuisibile, nō est dicendum, ꝙ quantum cõtinuum sit indiuisibile, quia iam non esset continuum. Si uerò sit diuisibile diuidatur, sed diuisio continui Quæ sit diuisio continui. est actualis terminatio partium, quæ prius erant actu indeterminatæ, ut patet, ergo quælibet pars esset terminata, & per consequens finita, ergo totum erat finitum, quia ex partibus finitis non resultat nisi finitum. Consequentia etiam probatur, quia Deus potuit pari ratione, qua pro-

duxisset

duxisset cœlum, omni die addere unam partem quantam,ergo.

Itẽ sequitur: Cras non anihilatur Mundus, nec post cras,& sic in infinitum,ergo nunquam.

Similiter ergo sequitur: Heri non fuit productus,nec alio heri, & sic in infinitũ,ergo nunquã.

Item quod ęternaliter est,permanens est ex se necesse esse formaliter. Maior probatur,quia tale habet totum suum esse simul.

Aduerte qualiter doctor in hac quæstione problematice procedit.

Ista opinio respõdet ad rõnes primę opinionis.

Ad primam: Mundum fuisse ab æterno non includit contradictionem,ita omnibus per se notũ, sicut est per se notum, ꝙ totum est maius sua parte. Et ideo potest esse de hoc articulus fidei, nec ex hoc euacuatur meritum fidei.sicut patet,quòd Augustinus & Anselmus,& alii frequenter conabantur inuenire rationes ad ea,quæ credebant,& tamen non est dicendum, quòd non habebant meritum fidei. Verbum Gregorij habet ueritatẽ in his,in quibus est ratio naturalis aperta.

Ad secundum non est simile, quia potest perpetuari in potentia, &non in actu in infinitum. nunquam enim esset dare punctum, in quo fuerit creatura perpetuata in actu in infinitum.

Demonstratio quantumcunque efficax ad comprobãdum fidem naturalem nõ est inutilis.

Ad tertium de authoritatibus Augustini ad illud de pede,& uestigio dicitur, quòd non loquitur ibi secundum intentionem suam,sed secundũ intentionem phylosophorum, sicut expresse patet ibi,& datur causa huius: Nam uestigium causatur à pede per motum aliquem localem, effectus autem causatus à causa per motum localem non potest esse coæuus omnino illi causæ, quia motus talis fit in tempore,ergo.

Ad alias authoritates dicitur, quod non est incõueniens,quòd si antecedens sit impossibile, & consequens sit impossibile, & consequentia sit necessaria.Exemplum:Lapis est homo, ergo lapis est rationalis; sic igitur dico, quòd si ignis esset æternus,& uirgultum in aqua esset ab æterno, splendor,& umbra essent eis coęterni,quia necessarium est, quòd effectus sit coæuus causę agenti naturaliter,& de necessitate naturæ. &ita consequentia Augustini est uera,& necessaria, & tamẽ antecedens est impossibile,& consequens similiter.quia nec ignis potest esse æternus, nec splendor,nec uirga in aqua,nec umbra.Ita dico in proposito, quòd si Deus causaret aliquid extra de necessitate naturæ,effectus esset sibi coæternus. Illud ergo,quod additur ibi pro confirmatione authoritatis,nego.Cuius negationis causa sunt rationes superius factę pro ista opinione,ut patet.

Exemplum.

Ad Vltimum de philosophis dico, quòd sicut errauerunt ponendo Deũ creare ad extra nõ cõtingenter,sed de necessitate naturæ; ita consequẽter errauerunt in proposito in multis etiam aliis tangentes fidem nostram errauerunt, quia nimis fuerunt confisi de eorum ingenio proprio.

Ob confidentiam maximi ingenii philosophi errauerunt.

Ad primum principale nego æternitatem temporis. Ad probationem dico, quòd illud ante, & & post nõ dicunt nisi ante,& prius imaginariè, & nihil reale eo modo, quo dicimus, Deum fuisse ante tempus & extra Mundum nihil esse, & id genus alia. Sed potuisset Mũdus añ produci, uel alibi produci producẽdo simul cũ eo illud,uel alibi.

Ad secundum: Maior est uera de agenti naturali necessario, sed in agente contingenter est alia causa impedimenti, sicut patet ex rationibus pro ista opinione. Vna talis ratio: Omne creatum possibile est non esse, ergo nullum creatum potest esse æternum. Antecedens patet, quia creatum non est ex se formaliter necesse esse,ex quo recipit esse ab extrinseco; Consequẽtia probatur, quia contradictio uidetur, quòd aliquid habuerit esse æternum,& tamen sit anihilatum.

Opposita opinio etiã soluit rationes istius opinionis. Ad primam: Deus uoluit mundum esse in tali nunc,& ab æterno, tamen uoluit contingẽter

Ad secundum de duobus impossibilibus dicit, quòd primo diuiditur quantum per infinitum & finitũ,quàm ꝑ æquale,& inæquale,uel per maius & minus,& ita dicit, quòd æquale, & inæquale, & magis & minus sunt differentiæ quanti finiti,& non quanti absolutè, & per consequens non sunt differentiæ quanti infiniti, quod est aliud membrum.ergo nõ est ibi dare maius,& minus. & hoc modo.&c.

Ad tertium posset dici eodẽ modo, quòd nec est diuisibile,nec indiuisibile, tamen hoc non uidetur bene intelligibile.

Ad quartum ita arguam tibi de filio,& de spiritu sancto in diuinis, sed hoc non uidetur naturale quia filius semper producitur,& similiter spiritus sanctus.Ita concedam de creatura, quòd semper producitur. sed contra.ergo non habet esse permanens,sed successiuum.

Respondeo.Ita dicam tibi de filio.

Ad quintum uerum est de eo quod est permanens esse sine agente extrinseco.tunc.n.maior est uera, sed non est uera de eo quod permanet aliquo extrinseco ipsum producente,& cõseruante.

Ad ultimum, quod ponitur hic supra post solutionem rationum dico, quòd consequentia ualet de eo,quod per manet ęternaliter ex utraque parte,s.ex parte ante & ex parte post.

Ad principalem rationem,in oppositum patet responsio quodammodo ex dictis, dico. n. ꝙ tale infinitum tunc non esset impossibile. Videas ibi si ualeant istæ solutiones. Scotus autem non determinat se ad aliquam partem in ista quæstione, ut uidetur.

Scotus problematicus se habet hic.

VTRVM CREATIO ANGELI SIT idem Angelo.

Scotus 2.sent.dist.1.q.4.

Quæstio quarta.

QVAERITVR quarto, Vtrum creatio passiua sit realiter idem cum re creata.

QVOD non. Auicen.5. Met. ait: Equinitas est tantum equinitas, ergo à simili creatura est tantum creatura,ergo nullus respectus est realiter sibi idem.Cõfirmatur, quia respectus nõ est de ratione absoluti,cum unũ sit ad aliud,nõ ad se.

Item creatio non manet nisi in primo instanti, in quo creatura accipit esse.

Item mutatio non est realiter idem, quòd terminus, alias idem esset uia, & terminus, & idem acciperet esse per se, ergo.

Non est medium inter Creatorē, & creaturam.

Cōtra id arguitur sic: Vel est Creator, uel creatura, quia, sicut patet, non est medium inter Creatorem, & creaturam, hoc est, quod non sit Creator, uel creatura; quia illa est prima diuisio entis, qua diuiditur per creatum, & increatum, ergo cū non sit Creator, est idem creaturæ. &c.

Respondeo, quòd creatio passiua non solum dicit respectum ad Deum, ut ad causam efficientem, sed etiam dicit ordinem durationis ad non esse præcedens, & hoc dicitur, quia uel ad non esse immediatè præcedens, & ut sic non dicitur creatura, nisi in primo instāti, in quo accipit esse, uel ad non esse præcedens absolutè, & indeterminatè, & ut sic, semper dicitur creatura. Creatio ergo passiua dicit tres respectus, unum ad Deum, ut causam efficientem; Alium ad non esse præcedēs indistinctè; Alium ad non esse immediatè præcedens. De tertio respectu non est dubium, quòd non est idem cum re creata, quia ille respectus non manet, nisi in primo instanti, in quo res accipit esse. Creatura autē manet post primū instans.

Creatio passiua dicit tres respectus.

De secundo respectu secundum illos, qui dicunt contradictionem includi, si creatura produ citur ab æterno; respectus ille est idem creaturæ, quia tunc esset impossibile esse creaturam, quæ non diceret originem durationis ad non esse præcedens. Secundum autem illos, qui tenent opinionem oppositam, non esset idem, quia posset esse creatura sine tali respectu, ut patet.

Hēricus quo lib. 3. q. 9. ui de Varronē q. 4. huius secundi.

De primo uerò respectu est difficultas, & dicit una opinio, q respectus ille non solum est idē creaturæ, imo nihil est creatura in comparatione ad Deum, nisi purus respectus, ita quòd licet creatura in se sit aliquid absolutum, tamen in comparatione ad Deum non est, nisi purus respectus.

Creatura respectu Dei dicitur non ens, secundū Anselmū monol. c. 31.

Contra id est August. 7. de Trin. Omne, quod respectiuè dicitur, est aliquid excepta relatione.

7. de Tri. c. 1.

Item diffinitio indicat totam quidditatem rei, sed diffinitio hominis nō includit respectum, nec diffinit unum respectum tantum.

Item tunc suppositum creatum esset una relatio subsistens.

Item tunc minus differret creatura à Deo, quā personæ diuinę inter se, quia ibi est realis relatio mutua opposita, hic esset solum realis relatio ex parte creaturæ.

Item respectus creaturæ ad Deum, ut ad causam efficientē, est unus specie in omnibus creaturis, quia terminus habet eundem respectum eiusdem rationis, ergo omnes creaturæ essent eiusdem speciei.

An sint tres respectus creaturę ad Deū.

Item respectus creaturæ ad Deum sunt tres. Vnus ut ad efficientem, alius ut ad finem, & alius ut ad formam exemplarē, & isti respectus sunt alii inter se, ergo fundamentum ipsorum est aliquid aliquo modo, non idem eis.

Hēricus quo lib. 9. q. 3. ui. de Varronem ubi supra. 5. de tri. c. 5.

Alia est opinio, quòd est accidens realiter distinctum à creatura, quia secundum Augustinum 5. de Trinit. quicquid in creaturis non secundum substantiam dicitur, restat, ut secundum accidens dicatur, sed nullus respectus est substantia, ergo.

Contra. Substantia est prior accidente secundum phylosophum 7. Met. cognitione, diffinitione, & tempore, esse autem substantiam prius accidente tempore, tunc intelligo, quando non est contradictio eam esse sine accidente, sed contradictio est, creaturam esse sine dependentia ad Deum, ergo.

7. met. cōt. 4

Dico ergo, quòd talis respectus est realiter idem creaturæ, sed non formaliter: Primum probo dupliciter, primo sic: Illud, quòd ita propriè inest alicui, quòd ipsum, cui inest, non potest esse sine eo, quod inest, sine contradictione, est realiter sibi idem, sed talis respectus ita in est creaturæ, ergo. Minor patet, quia si creatura posset esse sine dependentia ad Deum, posset esse per consequens sine termino dependentiæ, & sine Deo, quod est contradictio. Maior declaratur sic: Quādo aliquid se habet ita ad aliud, quòd illud non potest esse sine ipso, uel hoc est, quia sit realiter idem, uel quia illud, sine quo esse non potest, sibi naturaliter prius ordine essentiali, ita quòd essentialiter dependet ab eo, sicut patet de creatura, & Deo, uel quia habent necessariam simultatem in natura sicut fortè paternitas, & etiam filiatio, & huiusmodi; sed in proposito non potest dari secundum, nec tertium, ergo relinquitur primum.

Respectus est idem realiter fundamento. non tamē formaliter.

Secundo sic: Quod uniformiter dicitur de omni alio termino nulli dicto ad terminum accidit, sed talis respectus creaturæ ad Deum uniformiter dicitur de omni creatura ad Deum, ergo. Maior probatur, quia qua ratione accideret uni, & alteri. Minor etiam patet, quia omne aliud à Deo est æquè, de nihilo à Deo productum. Tunc ultra: Si ille respectus est accidens realiter distinctum à creatura, cum non sit ens improductum, quia tunc esset Deus, ergo est effectus Dei. ergo habet dependentiam ad Deum, & tunc quæram de illa dependentia, & sic procedam in infinitum ergo.

Instatur sic contra primam rationem: Essentia diuina non potest esse sine relationibus rationis creatis in ipsa ab intellectu diuino. Probatur, quia tunc intellectus diuinus esset mutabilis, si non posset creare, & postea crearet. Sed tales relationes non sunt realiter idem essentiæ diuinæ. Probatur, quia quod non est res, non est realiter idem rei; sed ipsę non sunt reales, ergo. Maior rationis non est uniuersaliter uera. Maior in possibilitatis essendi aliquod unum sine alio potest esse uel ex intrinseca ratione eius, quod sine alio esse non potest, & tunc est semper sibi idem realiter illud, sine quo esse non potest si sibi in sit. uel potest esse ex causa extrinseca. Exemplum: Contradictio est secundum philosophum esse cœlum sine motu nō quòd ex intrinseca ratione cęli, imo de se est indifferens ad motum, & quietem, sed ratione motoris, & tunc non oportet, q sint idem. Vnde celū nō est finis motus realiter, sic ad propositum

Subtilissima difficultas.

Vide in 1. sen. dist. 30. q. 2. Vide pro hoc paduanū Barolitā in suis contradictionibus pagina 20.

poſitum dico, quòd impoſſibilitas non poſſe eſſe creaturam ſine dependentia ad Deum accidit, ex intrinſeca ratione creaturæ, ſed impoſſibilitas non poſſe eſſe diuinam eſſentiam ſine illis relationibus non accidit ex intrinſeca ratione eſſentiæ, ut eſſentia eſt, ſed ratione immutabilitatis intellectus diuini, & ita eſt extrinſecum ab eſſentia formaliter, & præciſè loquendo, nec obſtat, ꝙ intellectua diuinua eſt idem eſſentiæ, & ita non extrinſecus, & ita quantum ad propoſitum ac ſi eſſet extrinſecus, ergo.

Iuſto contra ſecundam rationem ſic: Non uidetur inconueniens, ꝙ in relationibus procedatur in infinitum. Exemplum: Petrus eſt aliquo modo idem Martino, nec identitas in Martino eſt idem in Martino. Probatur, quia poteſt eſſe Petrus ſine Martino, & ſimiliter èconuerſo. Tunc ultra: Identitas in Petro eſt idem cum identitate in Martino, ſicut Petrus eſt idem Martino, & pari ratione non ſeipſa formaliter, ſed alia identate, & ſic proceditur in infinitum.

Reſpondeo & nego proceſſum in infinitum in relationibus, & dico, ꝙ eſt ſtatus in ſecunda identitate, ita ꝙ ſicut ſimilitudines reales inter duo realiter ſimilia ſunt ſibi ſimiles ſimilitudine eſſentiali, non alijs ſimilitudinibus, ſed ſeipſis formaliter, ita identitates in Petro, & Martino, ſunt igitur idem identitate rationis ſeipſis formaliter. Nō. n. poteſt eſſe identitas in Petro, quę non ſit idem idētitati in Martino, ergo.

Dictū eſt. n. in primo diſ. 19. quòd relatio fundatur ſupra relationē, ſicut proportionalitas ſupra proportionem, idē in 4. diſt. 6. Articulo finali. q. 2. & diſtin. 12. q. 1. & in quolib. q. 3. & 6.

Sed concluſio principalis ſatis patet. i. ꝙ fundamentum non eſt formaliter reſpectus, quia fundamentum quidditatiuè, & formaliter non eſt ad alterum, ſed ad ſe, ergo non reſpectus. Sciēdum autem, ꝙ quando aliquid includit aliud non formaliter, ſed per realem identitatem, hoc non accidit ex perfectione incluſi, ſed ex perfectione includentis. Exemplum de diuina eſſentia, & relatione. &c.

Exemplum.

Ad primum ergo principale dico, ꝙ equinitas eſt ſolum equinitas formaliter, & quidditatiuè, ſed realiter includit illum reſpectum.

Ad ſecundū patet reſp. ex dictis, quia ille reſpectus ad non eſſe immediate præcedens nō eſt idē creaturæ, quæ manet etiam poſt primum inſtans, in quo accipit eſſe.

Creatio non eſt mutatio proprie.

Ad tertium dico, ꝙ creatio nō eſt mutatio proprie, concedo. n. ꝙ propria mutatio non eſt idem realiter cum termino. ſed ſi creatio aliquo modo habeat rationem mutationis, hoc erit ratione illius reſpectus, quem dicit ad non eſſe immediatè præcedens, poſt quod non eſſe creatura accipit eſſe; ſed conceſſum eſt illum reſpectum non eſſe idem creaturæ.

VTRVM IN CREATVRIS REAlis relatio ſit realiter idem fundamento.

Scotus 2. ſent. diſt. 1. q. 4. & 5.
D. Thomas 1. parte ſumma q. 45. Art. 3.
Ioannes Bacconitanus 2. ſent. diſt. 1. q. 3.

Quæſtio quinta.

QVinto quæritur, Vtrum in creaturis realis relatio ſit realiter idem fundamento.

Titulus quæſtionis intelligendus eſt de reali identitate.

QVOD ſic. Quia ſi non, ergo album ſimile eſt realiter compoſitius albo non ſimili, qđ uidetur falſum.

CONTRA. Corrumpitur ſimilitudo manente albedine, ergo.

Reſpondeo, ut dicunt, ꝙ non eſt alia res relatio a fundamento etiam in creaturis. Ratio, quia ſic ibi ad aliud eſſet motus ꝑ ſe, qđ eſt cōtra phyloſophū. 5. phyſ. Conſequentia patet de albo non ſimili, quod fit ſimile adueniente alio albo, & nulla mutatione facta in primo albo, ſed eſt aliqđ abſolutum.

Hēricus quolib. 9. q. 3. & quol. 5. q. 6. & 7. & quol. 7. q. 1. quære Ocham & alios nominales.

Item ſi eſſet alia res à fundamento, cum ſit accidens, haberet proprium in eſſe aliud ab eſſe fundamenti, quod uidetur inconueniens, quia tunc non eſſet purus reſpectus.

5. phyſ. conte. 10 & 7. phy. conteſt. 11.

Item ſi ſimilitudo eſt alia res ab albedine, ergo poteſt eſſe albedo ſine ipſa abſque contradictione, cum ſit natura prior. ergo potuerunt eſſe duo alba non ſimilia, quod uidetur abſurdum.

Contra: Nihil eſt idem realiter, a, ſine quo poteſt eſſe realiter, a, ſed multæ ſunt relationes, ſine quibus poſſunt realiter eſſe ſua fundamenta, ergo non omnis relatio eſt realiter idem ſuo fundamēto. Maior patet per primum principium, quia idē realiter non poteſt ſimul eſſe realiter, & non realiter. Et confirmatur maior, quia alias non eſſet uia ad oſtendendam diuerſitatem in entibus. Diceret. n. proteruus, ꝙ homo eſt lapis, ſunt realiter idem homo etiam, & ſua albedo, non. n. habeau uā magis apertum contra eum, niſi quia poteſt eſſe unum ſine alio, ergo. Minor patet. nam poteſt eſſe ignis & ſtuppa ſine approximatione, quod patet, quia adueniente approximatione ſtatim ſequitur combuſtio, & per hoc etiam confirmatur tota ratio; nam ſi approximatio non eſſet alia res à fundamentis, ita ſequetur combuſtio exiſtentibus igne & ſtuppa, qualitercunque ſint.

Item nullum formaliter finitum continet per identitatem realem oppoſita realiter. Probatur, nam ꝙ diuina eſſentia contineat oppoſitas relationes per identitatem, accidit ex eius infinitate, ſed æqualitas & inæqualitas ſunt oppoſita realiter, ſaltem reſpectu eiuſdem termini, & idem quātum numero per eandem quantitatem poteſt eſſe æquale, & inæquale ad aliud quantum illo ſolo mutato. ergo ſi æqualitas, & inæqualitas ſunt realiter idem, quod iſta quantitas, quæ non eſt mutata, ſequitur, quòd eſt oppoſitá realiter.

Item relatio rationis eſt alia res rationis à ſuo fundamento, ergo relatio realis eſt alia res realis à ſuo fundamento.

Item fundamentum poteſt intendi, quando relatio remittitur, & è conuerſo.

Item phyloſophus in prædicamentis, & Simplicius ibidem: Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud, ſed eſſe fundamenti eſt ad ſe, ergo habet aliud, & aliud eſſe.

Cap. de relatione.

Item Auicen. 3. Met. c. de relatione declarat ex sua intentione, quòd relatio habet propriam realitatem. Concedo ergo, quòd relatio non tantum addit supra fundamentum actum intellectus comparantis, sed sunt aliquę relationes naturę reales, quæ habent propriam realitatem distinctam à re fundamenti, & maximè apparet de approximatione, quæ non est per actum intellectus, quia actiuo, & passiuo approximatis nullo intellectu comparante, sequitur actio.

3 met. cap. de relatione.

Ad primum respondet Simplicius super prædicamenta, quòd sicut relatio nō est forma ad se, sed ad alterum, ita illud, cui aduenit, non mutatur ad se ad aliud, ut uult Simplicius unde ipsa adueniente in uno termino mutatur alius terminus, & ipse primus terminus mutatur aliquo modo, quia alter se habet nunc quàm prius, ut patet; sed cum dicitur de 5. physicorū, dico, quòd inuestigat ibi genera, in quibus est motus propriè dictus. Vnde concedit in substantia esse mutationem, & nō motum, ita in relatione potest esse mutatio per se, sed non motus, nec est hoc contra intentionem philosophi, ergo.

Responsio Simplicii.

In relatione licet ex sentētia Arist. non sit motus, potest tamen esse mutatio.

Ad secundum concedit Scotus, quod habet proprium in esse aliud ab in esse fundamenti, cum sit accidens aliud ab ipso, & hoc per Auicen. qui uult hoc expresse, ubi supra. & secūdum hoc sequitur, quòd in esse sequitur omne accidens, sicut per se totam substantiam, ergo.

Tertium Argumentū non mouet Scotus, ideo tu solues.

Ad primum principale concedit, quòd album simile est compositius albo non simili, quia compositio est cum alio positiuo, ibi autē est alia res posita cum fundamento.

DISTINCTIO II.

CIRCA DISTINCTIONEM II.

Quæritur de loco creationis Angeli & tempore quando creabatur.

VTRVM ANGELVS ET ANIMA, differant specie.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 1 q. 1. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 1. q. 6.
D. Thomas prima parte summæ. q. 58. Art. 3.
Franciscus de May. 2. sent. distin. 3. q. 1.

Quæstio prima.

De angelica itaque natura circa istam dist. secūdam quæritur primo, Vtrum Angelus, & anima differant specie.

Qvod non. Potentię nō differunt specie, cū habeant idem obiectum formaliter. s. uoluntas, & intellectus in anima, & in Angelo, quia habent idē obiectum, ut ens, uel ut bonum, ergo, nec esse, in quibus fundatur.

Item per Augustinum Angelus, & anima sunt natura pares, sed officio impares.

Libro tertio de libero arbitrio.

Contra. Angelus. n. est naturaliter, & essentialiter natura spiritualis subsistens non perficiēs materiam aliquam, anima uerò est naturaliter, & essentialiter forma, & est perfectio corporis, ergo.

Respondeo, quòd conclusio est certa, ad quā sufficit ista ratio facta, sed quæ sit prima ratio differentię specificæ huius, & illius, Dicunt aliqui, quòd unibilitas ad materiam, & non unibilitas.

Opinio D. Bona. 2. sent. dist. 1. q. 1. Artic. 3.

Contra. Forma. n. est finis materiæ, & non ēconuerso secundo physicorum, ergo differentia est sumenda ex parte formę primæ, & non ex parte materiæ. Vnde Commētator primo de anima: Membra Cerui differunt à membris Leonis, quia anima differt ab anima.

2. phys. cont. 23.

1. de Anima commen. 53.

Aliter dicitur, quòd prima differentia est alius & alius gradus intellectualis, sicut differentia specifica inter Bruta est alius, & alius gradus insensibilitatis.

Alexander Alensis. prima secundæ collationes de substātia Angeli q. 5.

Declaratur: Iste gradus est in Angelo, secundum, quòd intelligit sine discursu, in anima uerò cum discursu, & ideo, quia isti actus intellectui sunt alterius speciei, principia ipsorum sunt alterius speciei.

D. Thomas prima parte summę q. 58. Ari. 3. & Henricus. 12. quolib. q. 8.

Contra. Anima non intelligit principia cum discursu, sed conclusiones.

Item Anima beata non intelligit cum discursu obiectum beatificum, ergo in animabus insunt naturæ intellectuales specie differentes, quarum una est principium intelligendi principia, & obiectum beatificum, alia est principium intelligendi conclusiones naturales, hoc autem patet esse falsum.

Dico igitur, quòd omne ens potens agere, est in se aliqua natura, & licet unum & idem sit in se talis natura, & sit principium actus secundi, tamē, prima differentia non est sumenda ex ea parte, quæ est principium actus secundi, sed ex ea parte quę est principium actus primi. sed ideo hæc natura est principium actus secundi, quia hæc natura in se talis est, tamen prius natura est hæc natura in se, quàm sit principium actus secundi, quia est talis natura in se, & hæc talis, & non ēconuerso. ergo ad propositū dico, quòd Angelus, & anima specie differunt, siue differunt, sicut species, siue sicut species, & pars speciei, nō quidem primo in quantum Angelus est principium talis actus secundi, puta intelligendi, & uolendi, & anima est principium talis. Sed quia Angelus est talis naturę in se, & anima est talis naturę in se. s. alterius. Et ultra hoc pōt probabiliter dici, quòd licet potentiæ. s. intellectus, & uoluntas non sint aliquid additum essentijs Angeli, & animæ, sed continentur in ipsis intrinsecè uirtualiter, & essentiæ differunt inter se specie, uel sicut species, & pars speciei, ut dictum est, tamen intellectus hic, & ibi in formali ratione uoluntatis sunt eiusdem speciei, ut potentiæ, quia habent obiectum formaliter. idem. hoc patet, quia ēcontrario dicendum. Contentę potentiæ intrinsecæ uirtualiter in eadē anima, uel in eodem Angelo, sunt diuersarum specierum in ratione potentiæ, & ex formalibus rationibus ipsarum. Hoc etiam patet in exemplo, quia potentia uisiua in Boue, & in equo non est alterius speciei, quamuis ipsa differant specie, sed hoc

Rationes D. Thomæ, & D. Bona. sūt rationes a posteriori, non a priori hoc pacto conciliari possunt.

Potentiæ diuersorum licet specie differentiam, ut potētiæ suot, eiusdem possunt esse speciei.

hoc ad præsens relinquitur sub dubio.

Ad primum principale potest concedi Antecedens, & negari Consequentia, ut patet ex dictis in fine quæstionis, & potest aliter dici, quod & si sint potentiæ specie differentes, possunt tamen habere idem obiectum formaliter, & tunc Angelus elicit in Angelo, & in anima & sic sunt eiusdē rationis in quantum causatæ ab eodem obiecto partialiter, sed sunt alterius rationis in quantum causatæ à diversis potentiis, sed tunc oportet concedere, quòd operationes sint simpliciter specie differentes, quia identitas, quam habent ex parte obiecti, est identitas non simplex, sed secundum quid; cum obiectum sit minus principalis causa.

Quære D. Bona. hic. & Varsonem dist. 6. huius quæstionis primæ oppositione.

Ad secundum & ad omnes authoritates consimiles dico, quòd paritas illa non est specifica, sed sunt naturæ pares, quia intellectuales, & beatifica biles ab eodem obiecto beatifico. ergo.

VTRVM IN EXISTENTIA ACTVALI Angeli sit aliqua successio formaliter.

Seraphicus 2. sent. dist. 2. Art. 1. q. 3.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio secunda.

Magister agit de loco creationis Angeli, & tempore quando creabatur.

SECVNDO quæritur, Vtrum in Angelis actuali existentia sit successio formaliter.

QVOD non. Quia quantitas uel permanēs, uel successiua non potest recipi in non quanto, etiam indiuisibili, cuiusmodi est Angelus, sed talis mensura est quantitas successiua. ergo.

Item quia talis successio causaret tēpus, ergo Angelus mensuraretur tempore.

CONTRA. Potest. n. Deus creare, & conseruare unum Angelum nullo alio angelo existente.

Item potest creare alium Angelū, qui existat simul cum illo, qui præexistebat primo solus. ergo ille præcessit istum secundum existentiam, ergo aliquo modo est ibi prius, & posterius, & successio in earum existentia.

D. Bona. lib. 2. dis. 2. parte 1. Art. 1. q. 3. quære etiam narronē. dist. præsenti. q. 1. & 2.

Respondeo, quòd opinio D. Bonauent. est, ut dicit Scotus, quòd in existentia actuali Angeli, & cuiuscumque creaturæ, est successio formaliter. imaginatur. n. quòd actualis essentia Angeli semper crettur eadem non alia, ita quòd in primo instanti, in quo accipit esse, post non esse simpliciter, dicitur creare, & ex tunc in omnibus sequentibus instantibus dicitur conseruari. ita tamen, quod conseruatio non est nisi iterata creatio eiusdem essentiæ, ita quòd eadem infinities creetur. Et quia dictum est: Existentia est eadē numero, ideo est in ea successio sine innouatione, quia essētia succedens non est noua, sed eadem, quæ prima, est quasi innouatio in eius mensura, quæ est æuum, quia æuum est quantitas successiua non permanens, & ita est aliud nunc æui posterius à priori, in quibus nunc sic sibi succedentibus existentia Angeli sic continuè creatur. Vel aliter posset intelligi dicta opinio, quòd esset innouatio in respectibus, ita quòd eadem existētia absoluta tota successit sibi ipsi secundum alium, & alium principiū & ita est permanentia in absoluto, & innouatio in respectu.

Pro hac opinione sunt rationes: Et prima secūdum Augustinum. 8. super Gen. sicut aer non est factus lucidus à sole, sed sit alioquin absente sole, remaneret lucidus, ita creatura non est facta, sed semper sit à Deo alioquin absente Deo per impossibile remaneret creatura. Libro 8. c. 12. Pulchra auctoritas. 4. super Gen. cap. 12.

Confirmatur, quia alias non propriè dependentia saluaretur creaturæ ad Deum secundum existentiam actualem, sed solum dependenter secundum fieri, ut domus ab ædificatore. Et ideo dicit Augustinus, quòd non sic dependet creatura à Deo, sicut domus ab artifice.

Confirmatur etiam, quia alias conseruatio non esset actio Dei positiua, sed solum priuatiua, & ita conseruatio non esset nisi distractio existentiæ primo productæ.

Item si totum esse Angeli est simpliciter, & simul, & totum æuum simul, ergo sicut Deus non potest facere Angelum non fuisse, ita non potest facere ipsum non esse, quod est falsum, quia si unum nunc æui simplex coexistit toti ipsi futuro, sequitur, quod est formaliter infinitum sicut si unum corpus coexisteret in infinitis locis, esset infinitū secundum locum.

Item si Deus creasset unum Angelum, & non creasset tempus, & ad huc potuisset istum Angelum anihilare.

Item potuisset iste Angelus esse bonus, & non bonus, & non creari, sed non simul crearetur, & anihilaretur, nec simul esset, & non bonus, ergo circumscripto omni tempore alicui potest esse successio non æternitate, ergo in æuo.

Item Augustinus 11. confessionum dicit, quod si nūc tempus non flueret, sed staret, non esset tēpus, sed æternitas, & uidetur ibi loqui de uera æternitate tractans illud Psalmi: Tu autem idem ipse es, & anni tui. &c. 11. Confessionum cap. 4. Psal. 101. sūt uerba glosæ exodi. cap. 3.

Item Hieronymus ad Marcellam: Solus Deus non nouit fuisse, nec futurum esse. Istam opinionem reputat Scotus probabilem, & soluit impugnationes contra eam, & eius rationes reputat probabiles.

Arguit autem Henricus contra eam, & dicit quod includit contra dictionem ponere in actuali existentia successionē formaliter sine innouatione, sed cum sola innouatione in mensura. Nam secūdum phylosophum 4. phys. non est prius, & posterius, in tempore, nisi propter prius, & posterius in motu. ergo prius, & posterius, & innouatio sit in mensura propter prius & posterius, & innouationem in mensurato. Tempus. n. est mēsura prioris & posterioris in motu, & similiter æuum est mensura æuiterni. Hēricus quodlib. 5. q. 13. & quolib. 9. q. 7 cum quo Varro. q. præsenti. 4. phys. cont. 99. & 100.

Item nunc æui non corrumpitur propter corruptionem subiecti, quia subiectum non corrumpitur, ut patet, nec habet contrarium, à quo corrū-

 patur.

patur. ergo nullo modo corruptionis eius apparet aliqua causa, non sicut aliquid nunc temporis, quia corrumpitur eius proximum subiectum. s. mutatio.

4. phys. cont. 99. & 100. Ad primum istorum dicitur, ad illud 4. phys. quod phylosophus dicit unum, quod partes temporis sunt creatæ à partibus motus, & ideo tenet consequentia ab effectu ad causam, sed in proposito non est sic, nec oportet, quod in omnibus sit ita. Exemplum: Ignis calefacit, & desiccat, & Sol similiter. Ista differentia præsupponit differentiam in qualitatibus, quæ sunt principia ipsarum in igne, nam distinguuntur in igne caliditas & siccitas. In sole autem non, Nam illæ qualitates continentur ibi non formaliter, & distinctè, sed solum uirtualiter. similiter etiā patet, quòd distinctio prioris, & posterioris in motu nō præsupponant distinctionem prioris & posterioris in mobili, alioquin esset processio in infinitum.

Exemplum.

Ad secundum dico, quod nunc æui corrumpitur sine deficit, quia ex se habet, quòd raptim & instantaneè transeat, & accidit, quòd nunc tēporis corrūpitur, quia eius proprium subiectum proximum corrumpitur. nam quæram, quomodo corrumpitur mutatum esse, quod est proprium subiectum eius nunc temporis, & patet, quòd non ad corruptionem subiecti, quia primum mobile non corrumpitur.

Cōtra. D. Bonauent. Aliter arguit Scotus contra opinionem Bonauēt. sic: Si intelligitur primo modo, quòd nunc æui sit aliquod absolutum, tunc sic: Aut est realiter distinctum ab actuali existentia Angeli, aut nonsi non, ergo sicut essentia manet eadē, ita & illud. si sicsi cut Deus potest conseruare essentiam infinities eam creando, secundum opinionem, ita potest de illo absoluto, ergo non oportet corrumpi, & innouari. Si intelligatur secundo modo de respectibus, tunc sic non uidetur probabile, quòd manente eodem fundamento, & eodem termino, respectus innouetur.

Defensio pro D. Bona. Sustinendo primum modum, qui est de intentione Bonauent. quòd si nunc æui sit aliquod absolutum potest dici, quòd est distinctum ab actuali essentia Angeli. & ad instātiam dico, quòd non potest sic conseruari nunc æui, sicut illa existentia, quia si cōseruaretur, & crearetur, infinities hoc esset in alio, & in alio nunc, tunc quæreretur de illo, & sic procederetur in infinitum. ergo est standum in secundo. s. quod existentia sit eadem, & nunc æui innouetur.

Opinio uera Doctoris subtilis. Scotus tamen uidetur sentire hoc, quòd nulla mutatio, uel noua successio in Angelo, nec in actuali existentia, nec in nunc æui, nec in respectibus, sed sicut conseruatur eadem essentia, ita potest conseruari omne illud, quod est ibi: & ideo soluit rationes Bonauent. Et quia solutiones non plenè uidi, substineo opinionem Bonauent. & maximè, quia Scotus dicit, eam esse probabilē, & eius rationes.

Ad primum ergo principale dico, quòd nō est inconueniens quantitatem totalem, quæ raptim transit esse in indiuisibili, & maxime, quia quod libet nunc æui, quod sic raptim transit, est indiuisibile. Difficilius. n. est uidere, quomodo i eo motus est tantum. ponitur. n. quòd Angelus moueri potest.

Ad secundum dicunt aliqui, quòd causatur ibi tempus discretum, potest dici, quòd non causatur tempus propriè dictum, quia tale tempus causatur à priori, & à posteriori, & in motu Causatur etiam quædam duratio alterius rationis, quæ dicitur æuum. &c.

VTRVM OMNIVM AEVITERNOrum sit unum æuum.

Seraphicus Bona. 2. senten. distinct. 2. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 3.
D. Thomas 1. parte summæ q. 10. Art. 5.
Ricardus 2. sent. dist. 3. q. 2.
Franciscus de Mayronis dist. 2. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 2. q. 5.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrum omnium æuiternorum sit unum, quod appellatur æuum.

QVOD NON. Quia esset in aliquo uno subiectiue, & ideo corrupto, uel mutato omnia æuiterna mutarentur, quod est incōueniens.

CONTRA: Est unum tempus omnium temporalium. ergo. 4. phys. cont. 95.

Respondetur, quod si æuum non sit aliud, quā actualis existentia cuiuslibet æuiterni, tunc tot sunt æua, quot sunt æuiterna, ut patet. Si uero æuum sit aliquid intrinsecum pertinens ad genus quantitatis distinctum cum aliquo æuiterno, sicut uidetur ponere Bonauent. in quæstione præcedenti, tunc etiam sunt tot æua, quot æuiterna, sed hoc non tenet Scotus, quòd. s. sit in Angelo aliquod absolutum distinctum ab actuali existentia eius, sed ponit, quòd immediatè Deus conseruat eius existentiam, sicut conseruaret illud additum. Si uero æuum sit aliquod extrinsecum mensurans actualem existentiam æuiterni, tunc potest intelligi dupliciter, uno modo, quòd actualis existentia cuiuslibet æuiterni superioris sit æuum, & mensura æuiterni inferioris pro eo, quod est existentia certior & notior, & perfectior, & per consequens nata mensurare inferiorem, & isto modo tot erunt æua, quot æuiterna, excepto, quod æuiternum inferius non est æuum alicuius, & omnia alia sunt eius æua, uel mediatè, uel immediatè, & ècōuerso. Aeuiternum superius omnium aliorum est æuum, & ipsum non habet æuum. Alio modo, quòd primum æuiternum sit æuum, & mēsura aliorum omnium pro eo, quòd eius actu essentia est simpliciter altior, & perfectior, & certior, & notior, sicut loquit phylosophus. 10. Met. quòd primum in uno quoque genere est mensura omnium aliorum illius generis, & secundum omnium æuiternorum erit unum æuum, uel numero, uel saltem specie, ergo.

Hēricus quo lib. 5. q. 14. uade etiam eū quolib. 2. q. 2. & Varro & D. Bona. hic.

Opinio uera Scoti.

Aeuum duobus modis intelligi pōt.

10. met. cont. 2. & inde.

Tunc ad rationem principalem dico, quòd nō mutaren-

mutarentur alia æuiterna, nisi quòd primo æuiter no corrupto ipsa incipient habere nouum respectum ad aliud primum, quod remaneret tanquam ad eorum mensuram, & hoc non esset incóueniens. Deus autem est mensura prima omnium entium, & perfectissima extra genus, ergo, &c.

VTRVM OPERATIO ANGELI mensuretur æuo.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 3.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 4.
D. Thomas prima parte summæ q. 10. Art. 6.
Franciscus de Mayronis dist. 2. q. 4.

Quæstio quarta.

Titulus quæstionis exponitur sic: An operatio intrinseca Angeli, scilicet intelligere, & uelle, mensuretur æuo.

QVARTO quæritur, Vtrum operatio Angeli mensuretur æuo.

QVOD NON, sed tempore: Auctor de causis de propositione penultima: Inter rem, cuius substãtia, & actio mensurãtur tempore, est res media, cuius substantia mensuratur æuiternitate i. æuo, & operatio mensuratur tempore. ergo.

CONTRA: Circunscripto omni tempore adhuc Angelus haberet propriam operationem. ergo.

Hẽricus quolib. 12. q. 8. quære Varronem quæstione præsenti.

Respondeo, & dico, quòd mensuratur tempore discreto, hoc autem declaratur sic: Proportio debet esse inter mensuram, & mensuratum. ergo, sicut mensuratum permanens mensuratur mensura permanenti; & successiuũ successiua; idẽ discretũ dẽt mensurari mensura discreta. ergo actualis existentia Angeli, quæ est permanens, mensuratur æuo. Quod est mensura permanens, & operatio, quæ est successiua, mensuratur tempore; quæ est mensura successiua. Operationes autem Angeli sunt discretæ; nam Angelus non habet unicam intellectionem omnium, quæ sit permanẽs, sed modò intelligit unum, modò aliud; ita tamen, quòd inter istas intellectiones non est connexio, quòd una sequatur ex alia, non intelligit cum discursu, sed indiuisibiliter, & modò est sub tota una intellectione, & modò sub tota alia prima cessante tota simul indiuisibiliter, ergo sunt distinctæ, & similitèr est de uolutionibus, ergo mensuratur tempore discreto.

Angelus non intelligit cũ discursu.

Quid sit tempus discretũ.

Si quæratur quid est id tempus discretum; dicitur, quòd uerè est quantitas alia ab oratione, & numero, partim conueniens, & partim differens cum utraque. Nam partes numeri, & si sint inconnexæ, tamen possunt permanere, partes uerò orationis nõ permanent, tñ sunt connexæ aliquo modo, quia possunt constitui ad inuicem, partes uerò istius temporis non permanent, nec sunt connexæ.

Quære D. Thomam, & Varronem & D. Bona. ubique. 12. met. & alibi.

Sed si quæratur, quare Arist. non connumerauit istam cum aliis speciebus quantitatis discretæ; dicitur, quòd ipse posuit omnes intelligentias esse quosdam Deos, & per consequens habere intellectiones proprias, & substantiales; & ideo nõ posuit tale tempus.

Quicquid sit de isto tempore, & de istis fictionibus; arguo tamen contra communem opinionem, & ostendo, quòd eodem æuo mensuratur operatio angeli sicut eius existentia actualis, quæ uniformiter permanẽt, dũ permanent: habẽt uniformem mensuram; sed essentia Angeli, & eius operatio uniformiter permanent, ergo. Minor probatur, quia utrumque permanet indiuisibiliter totum simul sine successione propriè dicta, nec obstat, quòd intellectio, uel uolitio nõ tam diu permanet sicut existentia, quia & si crearetur unus Angelus, quem Deus cito uellet anihilare, nihilo minus quàm diu permaneret mensuraretur æuo, sicut alius, quem uoluit perpetuare, ex quo dum permanent habent consimilem permanentiam. Concedo igitur conclusionem istius rationis, & alterius factæ in oppositum ad principale, & confirmatur, quia secũdum omnes, actus Angeli beatificus mensuratur æuo, & tamen ille actus est partialiter ab Angelo effectiuè, ergo aliqua eius operatio æui, & pari ratione omnis alia. Authoritatẽ illam de causis nego in proposito. nõ. n. tota sciẽtia de causis est uera, secundum, quòd dicit Auicenna, &c.

Actus Angeli beatificus mẽsuratur æuo.

CIRCA SECVNDAM PARTEM huius distinctionis in qua Magister tractat ubi fuerint Angeli creati, quæritur de loco Angeli.

VTRVM ANGELVS SIT IN LOCO.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 5.
D. Thomas prima parte summæ q. 52. Art. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 1. q. 6.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur circa secundam partem distinctionis; Vtrum Angelus sit in loco.

Hic non quæritur de loco circunscriptiuo, sed de loco diffinitiuo.

QVOD non: Boetius de ebdomadibus: Communis animi conceptio est incorporalis in loco non esse. Et confirmo per Augustinum 83. q. ubi ex intẽtione probat Deum esse in loco pro eo, quòd non habet corpus.

83. q. q. 20.

CONTRA id est Magister in litera hic, ubi adducit authoritatem Damasceni.

Distinc. 37. primi.

RESPONDEO, & dico, q Angelus præcisè est in loco, per operationem, & non aliter, ita quòd ibi solum est, ubi operatur.

Ca. 13. & 16. & 20.

D. Thomas prima parte summæ q. 52. Art. 1. & 2. & egiduũ in 1. dist. 18. q. 8.

Quod probatur per Damasc. Incorporea, inquit, natura ubi adest operatur, nõ corporaliter, sed spiritualiter continetur, & ita intelligentia intellectualiter dicitur circunscribi, ubi operatur.

Ca. 13. & 16. & 20.

Contra hoc est, quia articulus iste est excommunicatus ab Episcopo parisiensi.

Cap. 7.

Itẽ operari præsupponit esse, ergo operari in loco, psupponit eẽ i loco, ergo prius naturaliter est in loco, quàm operetur in loco. Confirmatur, quia iste Doctor in quæstione: An Deus sit ubiq;

pro-

probat Deum esse ubique, quia potest operari ubique.

Argumentũ est efficacissimum, ut uides.

Tunc sic: Vel ex hoc intendit probare Deum esse ubique solum per operationem, & tunc petit principium, quod idem est pręmissa & conclusio. Aut per essentiam, & præsentiam, & tunc habetur propositum, quòd .s. prius naturaliter est ubique, & immẽsus, quàm operetur ubique, & consimiliter est in proposito.

Ad quæstionem igitur soluendam sunt tria uidenda. Primo de locato quanto, & corporeo, secundo de loco, tertio de principali quæsito. De primo dico, quòd omne corpus quantum præter ultimum cęlum, extra quod nihil est, habet quinque conditiones. Prima, quòd est in loco. secunda quòd est in loco actualiter. tertia, quòd est in loco mensurante. quarta, quòd est in loco determinatè in hoc, uel in illo. quinta, quòd est in loco naturaliter, uel uiolenter. Omnes istæ cõditiones patẽt intuẽti de facto. De possibili diceret Arist. quòd etiam, quia secũdum eum extra uniuersum nihil posset fieri, quidquid autem quantum fieret infra uniuersum haberet istas quinque conditiones. Secundum autem Theologos, & fidem, & ueritatem, Deus posset creare, & conseruare unum corpus extra uniuersum nihil aliud creando secũ, & tunc tale corpus non esset in aliquo loco continenter, sed esset in se ipso.

Extra uniuersum nihil ẽ. primo cęli cõtex. 99. idem secundo cæli contex. 37. Deus potest conseruare unũ corpus extra uniuersum.

Sciendum, quòd quatuor primæ conditiones competunt corpori quatenus est quantum; Quinta uero in quantum est quale, & licet omne quantum sit quale, tamen prius naturaliter est quantũ, quàm quale. & ita naturaliter prius, potest esse de consideratione. Mathematici, quàm Philosophi. Quod aũt corpori quanto, ut quanto præcisè possint aliquæ operationes cõpetere; patet per phylosophum 4. phys. cap. de uacuo, ubi noluit, quòd si corpus præcise cubum, præcisè esset in aere, uel in aqua, adhuc faceret distare latera continentis, quantum distarent latera sua, circunscripta omni qualitate.

4. phys. cont.

De secundo patet per phylosophum 4. phys. ꝙ locus est ultimum continentis, & immobile, & est incorruptibile. Quidam declarant eius immobilitatem dicentes, quòd licet materialiter locus sit mobilis, formaliter autem, ut dicit ordinẽ ad partes uniuersi .s. ad centrum, & circunferentiam, est immobilis, & incorruptibilis.

4. phys. cont. 46.

An locus sit mobilis, uel immobilis.

Dico breuiter, quòd talis locus est corruptibilis, quia cum idem accidens numero non possit transmigrare de subiecto in subiectum, siue sit accidens absolutum, siue respectiuũ, oportet necessariò dicere, ꝙ moto subiecto, & corrupto subiecto, corrumpatur omne accidens, quod est in ipso, siue sit accidens absolutum, siue respectiuum. Imo plus dico, quòd omnis locus in quantum dicit respectum est corruptibilis, sed in quantum dicit ultimam superficiem corporis continentis sic potest esse in corruptibilis, quod patet de superficiebus cœlorum, quæ sunt incorruptibiles, tamen quia sunt mobiles, statim ipsis motis corrumpitur respectus ad locatum. hic autẽ non loquor de cęlo Empyreo, quod est immobile, quia illud nõ uidit Arist.

Corrupto subiecto, corrumpitur omne accidens, ꝙ est in ipso.

Quomodo locus sit corruptibilis, & in corruptibilis.

Arist. nunquam uidit cęlum empyreum, ꝙ sit immobile.

Dico igitur, quòd secundum phylosophum locus est immobilis, quia habet immobilitatem oppositam omnino motui locali, & est incorruptibilis secundum æquiualentiam. Primum patet sic: Omne, quod mouetur localiter, uel mouetur propriè, uel per accidens, uel in aliquo alio gradu, ut in 4. uel in 5. Exemplum: Subiectum mouetur per se, superficies per accidens, cœlorum supercificies accidentaliter, per accidẽs similitudo in quarto gradu. Neutro autem istorum modorũ mouetur locus, ut dicit respectum ad locatũ. Nã moto locato, statim corrumpitur ubi, quòd habebat, & acquirit aliud ubi, cum omnis motus sit de ubi ad ubi, & per consequens statim acquirit aliũ locum; & primus corrumpitur scilicet ille primus respectus corrumpitur; & acquiritur alius. ergo locus formaliter, ut dicit respectum, nullo modo mouetur, sed statim quod deberet per accidens moueri ad motionem sui subiecti, ipse corrumpitur, etiam si continens, & contentum simul mouerentur, locus tamen, ut dicit respectum, non mouetur, sed corrumpitur, quia tunc essent duo motus, sicut sua mobilia. & ita mouerentur à duobus ubi ad duo ubi, ut patet intuenti. Sed etiam patet, quòd est incorruptibilis secundum æquiualentiã, quia statim, moto locato, acquiritur consimilis respectus loci dimissi ad locatum, qui transfertur.

Resoluto notabilis.

De tertio dico, quòd Angelus non necessariò est in loco. Si Deus potest conseruare, & creare corpus extra uniuersum, multò magis potest de Angelo, & scd̃m aliquos quãdoque fuit sine omni loco, quia etiã duratione creatus fuit ante creaturam corporalẽ, secundũ illos, nec est modo de facto in loco cõmẽsurãte cõmensuratiuè, uel circũscriptiuè, sed diffinitiuè, nã sibi ita determinat hunc locum, quòd non alium, quia non est quantus, nec naturaliter, q̃a nõ cõseruatur plus ab uno loco, quam ab alio. imo à nullo nec uiolenter, q̃a nõ habet naturalem inclinationẽ ad locum oppositum. Est autem in loco, & actualiter est in loco, & in aliquo loco determinato, primum & secundum patet per Damascenum. c. 20. ubi dicit, ꝙ cęlum est continentia uisibilium, & inuisibiliũ creaturarum, & ita in ipso Angelorum uirtutes includuntur. tertium patet, quia non est infinitus.

VTRVM ANGELVS REQVIRAT determinatum locum.

Seraphicus Bona. 2. senten. distinct. 2. q. 3. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 6.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 2. q. 12.

Quæstio sexta.

IVXTA hoc quæritur, Vtrum possit se facere in loco maiori, & minori, & in infinitum, & Vtrum in loco punctali.

De Primo cõiter dicitur, quòd non. sed per uirtualem quantitatem, quam habet; ita potest se facere in

cere in

D. Bona. 2. sent. dist. 2. q. 3. Art. 2. tenet partē affirmatiuam. Varro negatiuam. D. Thomas prima parte. sūmę. q. 52. Art. 2.

cere in loco adequato sibi, quòd non in maiori, & hoc secundum, quòd in uno Angelo est plus uel minus, quàm in alio. De tali quantitate uirtuali dico, quòd qua ratione non potest se facere in maiori, & in minori, & in infinitum; pari ratione nec in maiori, & in minori in infinitum, quia utrū que arguit in eo uirtutem infinitam. Nam uirtutis est posse se applicare de uno loco in alium, ergo infinitæ uirtutis est in infinitum hoc posse, nec ua let, si dicas, quòd non est hoc conueniens, quia nū quam deueniret ad actum infinitum, & ideo non oportet eum, propter hoc habere uirtutem infini tam. non ualet, quia propter actum applicare se in loco, non aduenit sibi uirtus, sed oportet, quòd ha beat uirtutem, per quam possit. ergo si in infinitū potest, infinitam uirtutem præhabet.

De secundo non uidetur necessaria ratio ad ali quam partem. non quidem ad partem affirmatiuam, quia licet Angelus sit indiuisibilis, non tamē habet diuisibilitatem illimitatam, sicut punctus. Imo habet quantitatem uirtualem, per quam applicat se loco. Nec etiam ad partem negatiuam, quia si dicatur, quòd tunc non posset moueri, nisi spacium componatur ex punctis, non ualet, quia posset se immediatē facere in loco quanto, cuius ille punctus erat terminus.

AD authoritates omnes, quę uidentur negare Angelum esse in loco, respondetur, quòd uerum est, quòd non est in loco circunscriptiuè, & commensuratiuè.

Cap. 13. Ad Damascenū pro alia opinione dico, quòd ipse negat Angelum esse in loco secundum esse. concedit tamen eum operari in loco, & hoc patet per dictum eius superius assignatum in tertio arti culo. Item patet ibidē, ubi adducitur pro illa opinione. dicit. n. in prima authoritate: In corporea natura ubi adest, & operatur. Ecce, quòd præmittit eum esse in loco, ut operatur in loco. similiter in secunda authoritate præmittit eum intellectua liter circunscribi à loco. &c.

VTRVM VNVS ANGELVS POSsit esse simul in pluribus locis.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 7.
D. Thomas prima parte summæ. q. 52. Art. 2.
Franciscus de May. 2. sent. distin. 1. q. 8.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio septima.

Vide D. Thomam in primā parte sūmæ. q. 52. Ar. 2. & D. Boo. atqs Vaironem in quæstione præsenti. qui tenent partem negatiuam.

SEXTO quæritur, Vtrum unus Angelus simul possit esse in pluribus locis.

QVOD NON. Quia tunc distaret à se, sicut locus distat à loco. Consequentia probatur, quia quæ sunt simul in tertio, sunt simul inter se. ergo per oppositum: quę non sunt simul in tertio, distant inter se.

Item quia tunc simul posset moueri in uno, & in alio loco quiescere.

CONTRA: Potest. n. esse in uno loco toto quan to, ut in loco pedali. faciat ergò se solum in extremis non exhibendo se præsentem medio, non. n. est ibi, ut formā.

Respondeo, quòd non est idem Angelus in diuersis locis secundum Damascenum, quia secundum eum dum sunt in celo, non sunt in terra. De possibili autem loquendo, de propria eorum potentia naturali probabile uidetur, quòd non possint simul esse in duobus locis, ita q cuilibet loco applicarent se secūdū totam suam uirtutē. sed Vtrum propria uirtute possint se facere simul in diuersis locis quocunque modo, non uideo rationē necessaria pro una opinione, nec pro altera. Vide tur autem hoc Deus posse facere, ut puta non esse dubium, quòd sic, quia nullam contradictionē includit, ut dicetur in 4. libro in materia Eucharistiæ. Dist. 10. q. 2.

Ad primum principale, quod uidetur ostende re in possibilitatem, dico, quòd non sequitur. quā do unum est illimitatum ad Duo. Exemplum: Anima est aliquo modo illimitata ad ambas manus, & ideo cuilibet est tota præsens. & tamen non distat à se, licet manus distet à manu. Simile est de Deo respectu diuersarum rerum, quibus est totus præsens. Exemplum.

Ad secundum Dico, quòd sicut moueri est ali ter se habere, quàm prius, ita quiescere est eodem modo se habere nunc, ut prius. non est autem inconueniens aliquid unum respectu unius, ubi se habere codē modo, ut prius, & respectu alterius ubi se habere aliter, quàm prius. Et ideo concedo, quòd in diuersis ubi unum & idem potest simul moueri, & quiescere, nec ex hoc potest inferri: ergo si mouetur simul, & non mouetur, quiescit, & non quiescit; imo est ibi ignorantia elē chi de secundum quid ad simpliciter. Nam istud prædicatum mouetur, uel non quiescit, absolutē probatum non sequitur nisi ad quietem simpliciter, & ad moueri simpliciter. Modo autem sic, q non quiescebat simpliciter, sed cum determinatio ne. s. in hoc ubi. Exemplum: Linea pedalis est regula ad mediam pedalem, & non regula ad peda lem, non tamen sequitur absolute, quòd sit regula, & non regula. &c.

Angelus per diuinam potentiam pō esse in pluribus locis, uel cōtiguis, uel distinctis, uel adæquatis, quia tam loca, tam Angeli, sunt impo tētia obedētiali.

VTRVM DVO ANGELI POSSINT simul esse in eodem loco.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 4. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 8.
D. Thomas prima parte summa q. 52 Art. 3.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 4. q. 7.

Quæstio octaua.

SEPTIMO quæritur, Vtrum duo Angeli possint simul esse in eodem loco.

QVOD NON. Ratio est, quia quæ habent eundem modum essendi non possunt esse simul secundum naturam, sed plures Angeli habent cō similem modum essendi in loco, ergo, Maior patet in exemplis. nam duo corpora gloriosa non

possunt

possunt esse simul secundum naturam. nec plures Dii, si essent, possent esse simul secundum Damascenum, & tamen corpus gloriosum potest esse simul cum non glorioso, & Deus est simul cũ creatura.

Quære D. Thomã quo lib. 1. q. 21. & 22. ad hęc. Cap. 5.

Non puto esse dubium, quòd Deus potest facere plures Angelos esse simul in eodẽ loco. Vtrum autem hoc possit fieri secundum eorum uirtutem naturalem uidetur posse dici, ꝙ sic, quia si prius duratione fuerũt creati, quàm creatura corporalis, sicut dicit Damascenus, tunc esset dicendum, quòd omnes fuerunt simul, & pari ratione uidetur posse dici, quòd non.

Cap. 17 & 21. & Marci c. 5.

Ricardus etiam 4. de Trin. uidetur ex hoc probare Dęmones non habere corpora, quia una legio simul fuit in corpore unius obsessi. Quare ex hoc uellet dicere, quòd tunc plura corpora essent simul, & per consequens non uidetur habere pro inconuenienti, quòd plures spiritus sint simul.

Matth. & Lucæ. cap. 8. & Marci. cap. 5.

Ad rationem oppositam dico, quòd maior ratio, quæ habetur apud eos multum famosa, est irrationalis. nam maior est in dependentia effectus ad causam, cum sit respectus intrinsecus, & tamẽ possunt duo effectus ad eandem simul habere cõsimilem dependentiam. ergo, quod aũt dr de pluribus corporibus gloriosis, & pluribus Diis, si essent, si uerum sit, aliunde est quærenda causa: &c.

D. Thomas prima parte summæ. q. 52. Art. 3. Cõfutatio efficacissima.

VTRUM ANGELUS POSSIT MOueri de loco ad locum.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 9.
D. Thomas prima parte summæ q. 53. Art. 1.
Ioannes Bacconitanus dist. 3. q. 2.

Quæstio nona.

OCtauo quæritur, Vtrum Angelus possit moueri de loco ad locum motu continuo.

QVOD non: Motus est actus entis in potentia in quantum in potentia. 3. phys. sed Angelus non est ens in potentia. i. quantum in potẽtia, quia tunc esset imperfectum, ergo.

3. phys. cont. 6 & 10. 6. phys. cont. 1. & inde.

Item Angelus est indiuisibilis, ergo non potest moueri. Antecedens patet. Consequentiam probat Philosophus ex intentione 6. phys. & est ratio sua talis prima, quam ponit. cap. 3. & replicat ca. ultimo:

Omne, quod mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem, nõ cum est in termino à quo, totaliter iam motum est, & non mouetur, sed impartibile non habet partem, & partem. ergo.

6. phys. cont. 7 & 32 & 27.

Secũda ratio est talis, quam ponit cap. ultimo: Omne, quod mouetur, prius transit spatium sibi æquale, uel minus, quàm per transeat maius: sed impartibile non potest prius transire spatium sibi minus, ut patet. ergo æquale. sed spatiũ sibi æquale est indiuisibile. ergo per prius transit spatium indiuisibile, quàm diuisibile. ergo si impartibile moueatur per aliquid spatium continuum, sequũtur duo impossibilia. Primum, quòd per transiit actu infinita. Secundum, ꝙ continuum componitur ex indiuisibilibus.

6. phys. cont. 89.

Tertia ratio est, quia omnis motus est in tempore, sed omne tempus est partibile, ergo omnis motus est partibilis, quia accidens partibile nõ recipitur in subiecto impartibili.

Quarta ratio ea 4. phys. cap. de uacuo est, quia Omnis motus est successiuus. successio autem in motu causatur secũdum commentatorem ibidẽ, uel ex resistentia medii ad motorem, uel ex resistentia mobilis ad motorem, uel ex resistentia medii ad mobile. & ideo dicit, quòd in uacuo esset motus in non tempore, quia non esset ibi talis resistentia. Sed nulla dictarum resistẽtiarum potest esse in proposito. nam nec spatium resistit Angelo, ut motori, nec Angelo, ut mobili, nec Angelus nec mobile resistit sibi ipsi, ut motori, ergo.

Vide 4. & 5. phys. contex. 71. Ca. de uacuo.

Contra id est Damascenus.

Cap. 33. & 39.

Respondeo, quòd Angelus potest moueri motu continuo, ratio est: Omne susceptiuum aliquarum formarum eiusdem generis, quod ex se non est determinatum ad unam tantum, nec est illimitatũ ad omnes, potest mutari siue moueri de una in alteram. Propositio est adeo uera, quòd subiectum includit prædicatum. Sed Angelus est susceptiuus diuersorum ubi, quia potest esse alicubi diffinitiuè, ut patet in quæstione de locatione Angeli, nec est determinatus ad unum ubi tantum; quia non necessariò magis est in uno loco, nec est illimitatus ad omnia ubi. quia non est immensus. ergo potest moueri de uno in aliud, & quòd motu cõtinuo, patet, quia inter duo ubi sunt infinita ubi media, & in quolibet istorum potest se facere, sed nunquam faceret se in omnibus, nisi transeundo per omnia motu continuo, alias posset per transire actu infinita. ergo.

Angelus an possit moueri motu cõtinuo.

TVNC ad rationes in contrarium: Ad primam dico, quòd non est inconueniens omne ens creatum, cum non habeat perfectionem essentialem infinitam, esse in potentia ad aliquam perfectionem secundariam, & accidentalem, quæ tamẽ est ignobilior ipso perfectibili; sicut patet pro potentia intellectiua Angeli est in potẽtia ad intellectionem, quæ est sibi accidens.

Ad alias tres primas rationes de 6. phy. potest faciliter responderi, dicendo, ꝙ licet Angelus sit impartibilis secundum existentiam, est tamen quodammodo partibilis secũdum uirtutem, quæ habet quantitatem uirtualem, per quam applicat se toti loco quanto. & ita per istam quantitatẽ uirtualem potest dici quodammodo, quòd quando mouet partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem.

6. phys. cont. 1. & inde. Quomodo Angelus sit partibilis.

Quo ad primam rationẽ dico, quòd prius pertransiit spatium minus, & æquale, quàm maius, quia si applicatur toti loco pedali prius per transiit aliud medii pedalem, quàm pedalem, & pedalem, quàm bipedalem.

Quo ad secundam dico, ꝙ potest recipere accidens partibile mediante tali quantitate uirtuali.

Quo ad tertiam tamen ultra hoc dico, ꝙ impartibile omnino impartibile potest moueri. Ita, quòd

Impartibile an possit moueri.

quòd si esset punctus separatus, posset moueri diuina uirtute. Quod probo: Sphæra tangit planum in puncto, & tamen potest moueri super planum, nec ex hoc sequitur, quòd spacium super quòd mouetur, sit compositũ ex indiuisibilibus.

An sit dare corpus omnino sphæricũ Cęlũ est sphæricæ figuræ.

Respondent ad hoc multipliciter: Primo, quòd non est dare corpus omnino sphæricum in natura, sed solum in imaginatione Matem. sed hoc non ualet, quia non est dubium, quòd cælum est omnino sphæricum, alias esset dare uacuum, ut patet. sed esto, quòd non esset ita. istud tamen uerum est, quòd ex formali ratione non repugnat sphæricum plano, quin sphæra posset moueri super planum.

6. phys. cõtex. 86.

Aliter dicitur, quòd sphæra non tangit planum in puncto, sed in linea. sed hoc est omnino falsum, quia centrum est; quòd nulla pars lineæ omnino circularis est recta, alias circulus posset cõponi ex rectis partibus. ergo quælibet pars circuli est non recta. Impossibile tamen est, quòd tota linea tangatur à linea recta, quę est in plano. ergo.

Aliter dicitur, quòd secus est de puncto in sphæra, & de puncto separato: quia punctus in sphæra mouetur solum per accidens, punctum autem separatus, si moueretur, moueretur per se. sed hoc etiam non uidetur, quia quamuis moueatur punctus in sphæra, tamen commensuratur tali lineæ, super quam fit motus. nec commensuratur illi lineæ ipsa sphæra, uel linea sphærica, licet tota sphæra dicatur moueri per se, quia non tangit illam lineam rectam, nisi in puncto. ergo tantum ualet de pũcto in sphæra, quantũ ualet de puncto separato.

Item ad principale arguo sic: Signetur punctus in linea recta; & moueatur super eam quodcunq; corpus; certum est, quòd punctus signatus commensurabit se in toto motu continuo parti sibi æquali correspondẽti sibi immobili. ergo, ut punctus, & tamen non propter hoc mobile illud diceretur compositum ex punctis. ergo non apparet ratio, quare impartibile inseparatum non possit moueri.

Tamen propter intentionem Arist. quam adducit, & propter solutionem quartæ rationis, est sciendum, quòd successio in motu est ex duplici causa. s. ex diuisibilitate mobilis, & ex diuisibilitate spacii, utraque tamen causa esset per se sufficiens separata. nam si mobile sit diuisibile, prius pertrãsit spacium pars ipsius mobilis, quàm totum mobile, & ita in motu erit successio, si etiam spacium sit diuisibile, patet, quòd prius pertrãsitur pars spacii, quàm totũ spacium, & ita etiam in motu erit successio. Negat ergo philosophus, & benè, quòd impartibile non potest moueri motu continuo, ita quòd continuitas in motu causaretur, uel sumeretur ex parte eius, non tamen repugnat sibi moueri si posset haberi cõtinuitas, & successio motus aliũde s. à spatio, tantũ concludunt rõnes eius, & nõ plus.

Successio in motu est ex duplici causa.

Ex positio notabilis phylosophi quam malè pcipiũt aduersarii Scoticæ disciplinæ.

Ad primam ergo dico, quòd maioris probatio solum est uera, quando mobile est tale, quòd ex eius ratione contingit successio, & continuitas in motu.

Ad secundam dico, quòd quãdo mobile est impartibile, non prius tempore pertransit spacium sibi æquale, quàm maius; quia in quocunq; minimo tempore pertransit aliquid spatium, quantum ad diuisibile. sed pro tanto potest dici prius pertransire spatium sibi æquale, quàm maius, quia prius cõmensuratur puncto, quàm lineæ & ita prioritas accipitur solũ ex parte spacii: Vnde motus habet tunc continuitatem, & successionẽ, & non accipitur ex parte tẽporis, quãdo uerò mobile est partibile, prioritas illa accipitur ex utraque parte.

Ad tertiam dico, quòd quando impartibile mouetur, motus non habet partibilitatem à mobili, sed à spatio, ut prædictum est, ergo partibilitas illius motus non recipitur in mobili.

Ad quartam rõnem, & ultimam dico, quòd successio in motu potest etiam cõtingere ex defectu uirtutis motiuæ cũ distantia terminorum, inter quos fit motus, & ista sunt in proposito. nam uirtus motiua Angeli non est finita, & ideo non potest ponere mobile de termino in terminum, nisi in tpe.

Virtus motiua Angeli nõ est finita.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOuere se.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 10.
Franciscus de Mayronis 2. sen. dist. 2. q. 11.

Quæstio decima.

NONO quæritur, Vtrum angelus possit mouere seipsum.

Sermo noster non est motu intrinseco spirituali intellectus, et uoluntatis, ut multi Theologi faciũt, sed de motu locali extrinseco.

QVOD nõ: Quia idem esset in potentia, & in actu simul: nam mouens, ut mouens est in actu. & motum, ut motum est in potentia cum fieri, quod idem non est in potentia & in actu, quia differentiæ entis oppositæ sunt incompossibiles in eodem, idem. n. non sunt substantia & accidens. ergo. Item ex 8. phys. mouens seipsum componitur ex per se mouẽte & per se moto, sed Angelus est simplex, ergo.

8. phy. conte. 30.

Cõtra: nõ est minoris uirtutis angelus, quàm hõ &c.

Respõdeo in hac quæstione, dicit Scotus, quòd nõ solum angelus, & homo, imò et graue mouet seipsum effectiuè deorsũ. ratio prima est: Effectus in actu habet causam in actu ex 2. phys. & 5. Met. & causa efficiens in actu simul sunt & nõ sunt, quod etiam patet per rationem manifestam, quia quod nõ est, quãdo nõ est, nõ producit aliquid ad esse. sed motus grauis deorsum est effectus in actu. ergo hẽt causam effectiuã in actu. nõ potest dici quòd causetur à generante graue, quia anihilato generãte, cũ amoueretur deorsum. nec põt dici, quòd causetur à remouente prohibens, quia secũ philosophum 8. phys. remouẽs prohibens est agens per accidẽs. Agens per accidens reducitur ad per se. nec põt dici, quòd sit influentia cęli, quia ista est fuga, recurrẽre ad cãm uniuersalẽ, & negare causas pticulares, nã influẽtia cęli de se ẽ indifferẽs ad motũ inferius uel superius. & idõ oportet, quòd termineur per cãm particularẽ, puta p formã grauis, uel leuis. nec põt dici, quòd moueatur graue deorsum pcisè à Deo, quia tũc nõ esset motus naturalis, sed miraculosus. nec potest dici, quòd moueatur effectiuè à cẽtro, quia si

2. phy. cõt. 27
5. met. cõt. 3.

8. phy. cõt. 32
2. phy. cõt. 66.
et 8. phy. cõt. 39.

per impossibile nullum graue esset in centro, sed tota terra amota esset à centro, & nullum positiuum maneret ibi, maenete tamen ratione centri adhunc graue moueretur deorsum. Si dicatur, quod mouetur à uirtute generantis immissa ipsi graui, tunc habetur propositum, quia non est aliqua talis uirtus positiua in graui, nisi forma grauis data à generante. & ita sequitur, quòd ab aliquo principio intrinseco est actio motus grauis deorsum, & leuis sursum pari ratione.

Item graue descendens deorsum trahit secum leue sibi alligatum, si leuitas non tantã, quod uincat eius grauitatem. Frangit etiam obstaculum sibi oppositum quandoque, sed istorum effectus, scilicet descensus leuis, & fractionis alicuius dari, cum sint motus uiolenti est assignare causa agentem extrinsecam, sed non est fingenda alia causa, quàm ipsum graue. graue autem non causat illos effectus, nisi, quia intendit se facere in centro, ergo ab eodem principio intrinseco effectiuo est eius descensus deorsum, à quo sunt illi. ergo.

3. ethic. ca. 2.

Item duo grauia inæqualia possunt generari ab eodem generante, & esse in eadem distantia ad centrum, & in eadem influentia cœli, & tamen grauius uelocius mouebitur, ergo non potest dari alia causa istius deformitatis motuum, nisi principium intrinsecum in eis aliud, & aliud. s. alia, & alia forma grauis.

Primo cœli contex. 88. & 89. de uiolento.

Hic sunt duæ instantiæ, prima, quia secundum philosophum primo de cœlo, & mundo motus naturalis intenditur in fine, & uiolentus remittitur, ergu sicut uiolentus est effectiuè ab agente impellente eum, quia in fine deficit uirtus. ideo motus remittitur, ita motus naturalis est effectiuè à loco naturali attrahente, cui quanto mobili plus appropinquat, tanto motus plus intenditur.

Item motus uiolentus non est totus ab impellente, ut uidetur, quia posito, quòd, ut primum statim lapis egreditur à proiiciẽte, proiiciens anihiletur, adhuc lapis moueretur sursum, nec est à principio intrinseco lapidis, ut uidetur, ergo est dare aliam causam, puta, uel est ab aere impellente, uel est à uirtute primi agentis proiicientis reseruata in lapide, ergo rationes supradictæ in sufficientes sunt, quia ita potest dici de motu naturali.

Ad primum dico, quòd est pro me authoritas sic: sicut motus uiolentus, qà in fine remittitur, est à principio extrinseco; ita motus naturalis, quia in fine tenditur, est à principio intrinseco. Et confirmatur apertissimè. Nam si esset effectiuè à loco attrahente minus graue, uelocius moueretur, ut patet. causa ergo, quare motus naturalis est in fine uelocior, potest esse, quia uirtus naturalis intrinseca, quæ mouet per continuum motum, plus uigoratur.

Ad secundum dico, quòd aer primo motus à proiiciente, mouet aerem sibi propinquum, & sic aer motus impellit lapidem proiectum, donec uirtus illa in aere deficiat, & licet ista causa concurrat, forte in motu lapidis deorsum scilicet aer impellens, quia proiectus infertus cum uiolentia uelocius mouetur, quàm per se dimissus. non tamen est principalis causa, sed est dare causam intrinsecam principalem, ut rationes fact æ probant.

Ad primum principale patet quomodo aliquid potest agere in se, sed ad probationem, uel instantiam dico, quòd actus, & potentia, ut sunt differentiæ entis, sunt impossibile in eodem præcisè. Est enim differentia entis, ut potentia ad actum primum, & differentia sibi opposita est actus primus. Impossibile ergo est, quòd idem simul sit actus primus substantialis, uel accidentalis, & sit in potentia ad esse actum primum, sed non est inconueniens, quòd idem sit actus primus, & per consequens sit actus, & sit in potentia ad aliquam perfectionem secundam.

Dist. 3. primi q. 7. uel solut do rationes secundæ opinionis.

Ad secundum dico, quòd mouens se ipsum, si est organicum, est realiter compositum ex per se mouente primo, & per se moto, & de talibus ibi loquitur philosophus. Mouens autem se non organicũ, siue sit spirituale, sicut Angelus, siue corporale, sicut graue, uel leue, non est sic compositum, nisi secundum rationem. &c.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOueri in instanti.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 11.
D. Thomas prima parte summæ q. 53. Art. 3.
Franciscus de May. 2. sent. dist. 3. q. 13.

Quæstio undecima.

Decimo quæritur, Vtrum Angelus possit moueri in instanti.

D. Thomas prima parte summæ q. 53. Art. 3. & quo lib. 11. q. 4. uide Henricũ quolib. 13. q. 7. & quolib. 12. q. 8. 6. phys. con 29 & 90. sa si mili. Exempls.

Qvod non. Quia tunc Deus posset Angelum mouere in minori, quàm in instanti. Ita enim arguit philosophus 6. phys. quòd minor uirtus mouet in tempore, maxima mouet in instanti.

Contra: Ista corpora mouent in instanti, sicut patet de sole, qui illuminat medium in instanti. ergo Angelus potest se mouere in instanti, quia maior est eius uirtus motiua, & minor resistentia medii.

Respondeo, quòd motus, uel mutatio potest dupliciter accipi. uno modo, quòd includat totam realitatem motus, hoc quod si motus sit ad a. ubi ad. b. ubi id, quod mutatur simul habeat omnia ubi inter media, ac si fuisset mutatum simpliciter successiuè, & isto modo non uideo, quòd Angelus propria uirtute naturali possit mutari in instanti, quia tunc simul esset in diuersis ubi, cum in instanti non sit prius, & posterius. Alio modo, quòd includat præcisè realitatem termini motus, & isto modo non est inconueniens, quòd Angelus moueatur in instanti, hoc est, quòd in instanti sit intermino motus, Nam quòd terminus motus non in istanti includatur, hoc est ex imperfectione uirtutis motus, uirtus autem Angeli est dignificanda, ubi contrarium non apparet.

Ad

Ad rationem in contrarium dico, quòd incon ueniens philosophi tenet. Quia in antecedente includit mensuram diuisibilem, non ex quo mensura est diuisibilis, in qua mouet magna uirtus, maxima potest moueri in minori, quia est dare minus quocunque diuisibili dato, sed in proposito non sic, quia in antecedente assumitur mensura diuisibilis, quia non potest dari in minori. & cætera.

PRo maiori dilucidatione circa uerba Doctoris: An scilicet Angelus possit moueri in instanti dicendum est, quòd Motus Angeli consideratur tripliciter.

Vno modo quatenus est ad partem minorem eiusdem loci.

Secundo quatenus est ad partem, & locum maiorem eiusdem loci.

Tertio quatenus est de uno loco adæquato, ad alium locum adæquatum loci.

Si motus consideretur primo modo certe Angelus potest moueri in instanti, quia potest se facere præsentem, ac coarctare se ad locum minorem, quàm sit; ut pono casum, quòd ista manus sit locus adæquatus unius Angeli, pono etiam casum si uelit se coarctare ad minorem locum, quòd potest facere in instanti, quia in isto loco non sunt ubi, & loca intermedia, sic etiam si motus consideretur secundo modo, sic etiam potest moueri in instãti si sit in loco adæquato, & potest coarctari.

Si tertio modo consideretur motus Angeli de uno in alium locum adæquatum, non potest moueri in instanti, quia sunt multa loca intermedia ac multa ubi.

Hæc sit solutio breuissima addi ita Ant. Andr.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOueri ab extremo in extremum non transeundo per medium.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 12.
D. Thomas prima parte summæ. q. 53. Art. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 3. q.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 3. q. 12.

Quæstio decimasecunda.

VNDECIMO quæritur, Vtrum Angelus possit moueri de extremo in extremum non transeundo per medium.

QVOD sic, quia corpus Christi existens in cęlo est in altari, & non transit per medium ergo multo magis angelus, quia corpus plus sequitur leges loci, quàm spiritus.

CONTRA: Non potest transiri à præterito in futurum, nisi transeatur per præsens, ergo.

D. Thomas prima parte summæ. q. 53 Art. 2. & quolib. 1. Art. 5. Varro in sēt. dist. 2. Quære D. et Bona. Vide pulchrã solutionẽ Authoris.

Respondetur, quòd extrema possunt accipi distantia, uel mediata, uel immediata.

Item motus potest accipi, uel pro motu continuo, uel successiuo includente totam realitatem motus, uel pro motu indiuisibili, uel instantaneo includente præcisè realitatem termini motus. Dico, quòd non potest moueri motu continuo ab extremo distante ad extremum distans, nisi transeundo per medium; imo iam non esset motus, si cõtinuitas accipiatur ex continuitate medii. Motu autem indiuisibili, & instantaneo potest moueri de extremo ad extremum non distans, non transeundo per medium, hoc est, si sit in toto loco pedali potest se facere in instanti in alio toto loco pedali immediatè. nec dimittendo primo partem primi loci, & acquirendo primo partem secundi loci, sed simul dimittendo primum locum totum, & acquirendo totum secundum in instanti; & tamen dicitur moueri de extremo immediato ad extremum immediatum, non transeundo per medium, & hoc non solum potest esse, imo est necessarium, nam qui transiret illo modo per medium, tunc non esset motus indiuisibilis instãtaneus, sed continuus, & hunc modum conclusit quęstio precedens.

An Angelus possit moueri de uno extremo, in aliud nõ transeundo per mediũ.

Vtrum autem possit se facere de extremo distante in extremum distans in instanti non transeundo per medium, dubium est. & uidetur probabile, quòd non propria uirtute naturali, quia ordo institutus est ab authore naturæ, quòd motu naturali nunquam transeatur ab extremo in extremum, nisi per medium. Quando. n. est ibi medium ex natura rei, nec hoc repugnat dictis in secundo articulo, quia ibi non erat propriè medium, nisi extrema.

Ad rationem principalem dico, quòd illud fit modo super naturali, & uirtute infinita, ut patebit in quarto libro. In 4. lib. dist. 10. q. 6.

Sed est hic dubitatio, quia sol illuminat partem distantem in instanti, ergo Angelus potest se facere in instanti de extremo in extremum distans, & per consequens non transeundo per medium. Angelus enim est uirtualior sole, & minorem existẽtiam medii habet. Dico, quòd non est incõueniẽs aliquam alterationem esse totam in instanti, quando agens respicit totum passum, tanquam terminum indiuisibilem, & sibi ultimatè dispositum ad illam formam introducendam, & tunc est mutatio una, uel forte plures ordine, ita quòd una pars medii prius natura illuminata illuminat aliam posterius natura, sed simul duratione. non ergo est simile de motu locali, & de motu alterationis. & ideo soluit philosophus in libro de sensu, & sensato, quòd aer, uel medium non totum in instanti, & simul ratione alteratur à uoce, sicut à luce, quia fit illa cum motu locali. ergo. &c.

Hic doctor soluit unã authoritatẽ philosophi de sẽsu & sensato prius positã in præsenti dist. q. 9. in argumẽtis principalibus.

DISTINCTIO III.

CIRCA DISTINCTIONEM III.

Quæritur de distinctione personali in Angelis & de distinctione indiuiduali in substantiis materialibus.

VTRVM MATERIALIS SVBSTANtia ex se, siue ex natura sua sit indiuidua, uel singularis.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem tertiam quæro primo, Vtrum substantiam materialis ex se sit singularis,& indiuidua.

7. met, conte 48, et inde, Qvod sic: Nam 7. Met. probat philosophus contra Platonem, quòd substantia cuiuslibet rei est propria illa, cuius est, & non in est alij, ergo.

Contra: Cui de se conuenit unum oppositũ, ei de se repugnat aliud oppositum, igitur si natura de se sit una numero, ex se repugnat ei multitudo numeralis.

Respondeo, quòd sicut natura ex se formaliter est natura, ita formaliter ex se est singularis, nec est quærenda alia causa, qua sit formaliter singularis ab illa, qua formaliter est natura; & ratio est quia natura, ut natura, formaliter est res extra animam:& ut singularis etiam est extra animam, non est ergo quærenda causa uniuersalitatis, quia uniuersalitatem habet ab anima.

Contra: Obiectum naturaliter est prius actu intelligendi. in illo ergo priori, in quo præcedi actum est formaliter hoc singulare. Secundum te ergo intellectus in illo priori intelligit obiectum sub opposita ratione uniuersalitatis, & multiplicabilitatis, ergo nunquam potest sibi attribuere rationem uniuersalis, & communis multiplicabilis.

Item cuiuscunque unitas realis propria, & sufficiens est minor unitate numerali, illud non est ex se unum numeraliter; sed unitas naturæ lapidis existentis in hoc lapide propria illi naturæ est realis, & sufficiens, & est minor unitate numerali, ergo. Maior est manifesta. Nam nihil est formaliter unum unitate maiori, quàm sit unitas sua sibi propria,& realis, & sufficiens iam. n. non esset sibi unitas illa propria & sufficiens, si esset unum formaliter, non illa unitate, sed alia maiori. Maiorem probo. Nam si non, ergo omnis unitas non numeralis est unitas rationis, & nulla est unitas realis, nisi unitas numeralis, sed hoc est falsum, ut probabo multis uiis. Primo sic: Secun-

10. met. cont. 7i dum philosophum. 10. Met. In omni genere est dare unum, quod est mensura omnium, quæ sunt illius generis,& sicut patet per phylosophum ibidem, illud unum mensurat illa illius generis realiter,& illa sunt mensurata realia, ergo illud unum est unum reale, quia unum rationis non mensurat realiter mensurata realia. est enim realis relatio de primo modo relatiuo mensuræ ad mensuratum,& per consequens fundamentum reale, & ita illa unitas realis. Sed patet, quòd non est unitas numeralis, sed specifica, quia nullum indiuiduum est mensura omnium unius generis, quia secundum philosophum. 3. Meta. Inter indiuidua eiusdem speciei non est prius, & posterius, nec est essentialis ordo, quia unum indiuiduum non mensurat aliud eiusdem speciei, & per consequens nec omnia illius generis. ergo.

Efficacissimis probat rationibus Auctor unitatem minorẽ naturæ quæ faciunt aduersarios Balbutientes obliquari.

3. met. cõt. 11.

5. met. cõt. 20 Item secundo sic: Arist. 5. Metaphisicæ cap. de Ad Aliquid ait: Idem simile, & æquale fundantur super unitatibus illorum trium generum. sed certum est, quòd similitudo, & æqualitas sunt relatiunes reales. ergo habent fundamenta realia, & proximam rationem fundandi realem. ergo illa unitas, quæ est proxima ratio fundandi, est realis. sed patet, quòd illa non est unitas numeralis, quia nihil est sibi realiter simile, uel æquale, ergo.

Item tertio sic: Vnius oppositionis realis sunt duo prima extrema realia, sed contrarietas est una oppositio realis, quod patet, quia circunscripto omni actu intellectus, unum contrariorum corrumpit reliquum, quia contraria. ergo habent duo prima extrema realia. ergo quodlibet extremorum in quantum primum extremum contrarietatis est aliquo modo realiter unum. Sed patet, quòd non est unitate numerali, quia tunc tot essent prima contraria, quot sunt indiuidua sub specie. ergo. Quære Ocã quoli. 5. q. 17.

Item quarto sic: Non omnis multitudo realis est numeralis. Quod patet, quia tunc omnia æqualiter differrent realiter, & ita non plus distinguerentur realiter Petrus, & Brunellus, quàm Petrus, & Papa. Consequentiam probo, quia unum, & multa, idem, & diuersum sunt opposita. 10. Meta. & quotiens dicitur unum oppositorum, toties dicitur & reliquum, ex primo Thopicorum. 10. met. cont. 9. et inde. et primo Thopicorum. c. 12.

Item quinto sic: Diuersitas Petri ad lapidem est diuersitas realis, & realiter alia à diuersitate eiusdem Petri ad Sortem, & utraque diuersitas habet unum reale extremum primum, quod est eius fundamentum. ergo super alia unitate reali fundatur diuersitas. &c. Petri ad lapidem, quàm super unitate numerali, super quam fundatur diuersitas Petri ad Sortem, ergo.

Item sexto sic: Circunscripto omni actu intellectus, generatio ignis ab igne esset uniuoca, & generatio ignis à sole esset sibi æquiuoca. ergo uniuocatio est aliqua unitas realis, sed patet, quòd non est numeralis, quia idem non generat se, ergo unitas specifica, qua sunt idem indiuidua, quæ numero sunt plura, est aliqua unitas realis.

Quinta ratio non est ratio Scoti; & potest impugnari. quia pari ratione posset probari, quòd tot sunt unitates reales in natura specifica minores unitate numerali, quot sunt species rerum, à quibus omnibus realiter distinguuntur, alia & alia differentia, ut patet. Sed adhuc posset dici, quòd non est simile, quia respectus, quibus differt homo à quolibet specie, sunt eiusdem rationis, qua quodlibet differt tantum specificè, & non plus; & ideo possunt habere idem unum fundamentum formaliter. respectus autem, quibus differt Petrus à lapide, & à Martino sunt diuersarum rationum, ut patet, quia ab uno differt specie, ab alio solo numero. & ideo requirunt alia fundamenta formaliter. Ratio quinta non est opinio Scoti.

Sed contra hoc posset dici, quòd cum termini illorum respectuum sint specie distincti, quia relatio habet esse à termino, siue ad terminum

minum. Et confirmatur, quia termini numeraliter differentes arguunt numeralem differentiam respectuum, sicut patet. ergo pari ratione.

Ad hoc forte posset dici, quòd istæ instantiæ procedunt ex falsa imaginatione, supponunt.n. quòd unitas specifica sit una numero, quod est falsum, quia tunc esset unitas numeralis, nõ.n. est ita, imo cum unitate specifica stat multitudo numeralis, & ita patet, quòd unitas specifica sufficit ad fundandum omnes respectus, quibus differt homo ab omnibus speciebus rerum, siue sint respectus eiusdem rationis, siue non, sed unitas numeralis non sufficeret, ut patet, prosequendo istas instantias, & solutiones, forte melius patebit ueritas facti.

Vnitas specifica non est una numero.

Vnitas numeralis est maior unitate specifica.

Ad quæstionem ergo concedit Scotus conclusionem rationum. s. quòd unitas specifica est realis minor unitate numerali, per consequens rea materialis non est ex se singularis, sed contrahitur ad singularitatem per unitatem numeralem additam. Hoc autem potest aliqualiter declarari, ut dicitur per illud Auicenn. 5. Met. Equinitas est tantum equinitas, & non est una, nec plures uniuersalis, nec particularis, hoc est, non est una unitate numerali, nec plures pluralitate sibi opposita, nec uniuersalis, nec particularis, sed in potentia ad omnia illa. Ita tamen, quòd licet realiter non sit sine aliquo istorum, non tamen includit aliquod istorum, nec primo, nec secundo modo perseitatis. Et licet non sit etiam una unitate specifica perseitatis, est tamen una quasi propria passio. Natura autem, ut præcisè in se considerata, non includit aliquod istorum essentialiter, & in primo modo, & ut sic est præcisa quidditas, quæ est obiectum intellectus, & quæ diffinitur, & de qua uerificantur omnes propositiones in primo modo.

5. met. cap. 1.

Hic accipitur quanta sit aduersariorũ leuitas manifesta negantiũ naturæ unitatem.

Equinitas est una quasi propria passio.

Sed sunt hic obiectiones. Primo, quia ex hoc uidetur sequi, quòd sit dare uniuersale in rebus realiter, quod est contra Commentatorem primo de anima, ubi dicit, quòd intellectus precisè facit uniuersalitatem in rebus.

Primo de Anima comm. 8.

Secunda, quam tamen non mouet Scotus, quia ex hoc uidetur sequi, quòd ad corruptionem unius indiuidui sequitur corruptio totius speciei. Nam corrupto Petro corrumpitur quidquid realiter est in Petro, ergo corrumpitur illa unitas specifica ex quo est talis, ergo per consequens corrumpitur tota natura specifica.

Ad primam dicit, quòd natura specifica cum illa unitate non est præcisè uniuersale, quia licet sibi non repugnet esse in pluribus, non tamen includit, quòd actualiter sit in pluribus. Vniuersale autem est unum in multis, & de multis primo post. & ita non est actu uniuersale, nisi actu consideratum esse in multis, & de multis, uel saltem actu consideratum posse esse in multis, & de multis, & ita intellectus facit uniuersale.

Primo cõtex. 25. & primo perihermeniarũ c. 5. idẽ secundo post. ad finem.

Ad secundum potest dici secundum, quòd dictum est in solutione ultimæ instantiæ contra quintã rationem. Videtur enim procedere ex falsa imaginatione, ac si illa unitas esset una numero.

Ad principale dicit, quòd phylosophus impo nit Platoni, quòd ipse dixit esse uniuersale in rebus pro se subsistere, & existere separatum. hoc autem ipse probat dicens, quòd omnis substantia per se existens est propria ei, cui inest, hoc est uel ex se, uel ex aliquo ipsam contrahente. & hoc uerum est. Natura autem cum illa unitate nõ per se existit sine unitate numerali, & per ipsam sit propria ei cui inest. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS PER ALIQUID POSITIUUM intrinsecum sit de se indiuidua.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum substantia indiuiduetur per aliud positiuum intrinsecum.

QVOD NON. Vnum dicit priuationem diuisionis in se, & priuationem identitatis ad aliud. ergo dicit duplicem negationem. ergo nihil positiuum. Probatur propositio prima: Nam non dicit eandẽ unitatem cum ente, quia tunc esset negatio dicendo ens unum, nec aliam, quia tunc esset entitas addita identitati, quod est inconueniens. ergo.

CONTRA: Prima substantia per se generatur. 7. Meta. & per se operatur, quorum neutrum per se conuenit secundæ substantiæ, ergo aliquid positiuum addit prima substantia ad secundam, quia istæ perfectiones non conueniunt rei per negationes.

7. met. cõtex. 34. & 35. 9. met. in prohemio.

RESPONDETVR, quòd intentio quæstionis est, non quòd formaliter repugnet sibi repugnantia, sed quòd repugnet sibi tanquam proximo, & intrinseco fundamento, Vtrum. s. tale fundamentum proximum sit aliquid positiuum. Dicit Henricus in quolibet. quòd prima substantia non addit supra secundã substantiam nisi duplicẽ negationem. quære ibi.

Hẽricus quoli. 4. q. 8. & 15.

CONTRA: Quamuis negatio tollat proximam potentiam ad agere, non tamen ponit in substracto oppositam repugnantiam formalem. Exemplum: Substantia quanta est diuisibilis, tollatur ab ea quantitas, uel per possibile, uel per impossibile, & remaneat substantia non erit diuisibilis, tamẽ nõ repugnabit sibi diuidi formaliter, quia tũc repugnaret sibi suscipere quãtitatem. ergo ita est in proposito, quòd licet illa duplex negatio tollat à prima substantia proximam potentiam ad diuisionem in plures partes subiectiuas, quorũ quodlibet sit ipsum, non tamen repugnaret sibi formaliter diuidi, nisi aliud positiuum adderet supra secundam, & confirmatur: Negatio reducitur ad affirmationem, ergo quærenda est proxima causa, & potissima, quare insunt sibi illæ negationes, sed patet, quòd nõ est entitas naturæ, quia illi non repugnat sic diuidi, ergo.

Exemplum.

Confirmatur etiam apertisſimè, quia ſi Petreitas nullam entitatem poſitiuam dicit, niſi humanitatem, & Sorteitatem pari modo, ergo eadem entitas fundabit immediatè contradictoria. ſ. negationem idẽtitatis Petri ad Sortem, & Sortis ad Petrum; & cum non ſit niſi eadem entitas poſitiua Petri, & Sortis per te fundabit negationem idẽtitatis ad ſe. ergo eſt dare aliquam poſitiuam entitatem, quæ immediatè fundet iſtas negationes.

Diuidi dicit imperfectionem non diuidi perfectionẽ

Item diuidi dicit imperfectionem, quod patet, quia non diuidi dicit perfectionem, ſed perfectio non competit formaliter alicui enti per diuiſionem. ergo indiuiſio illa, quæ competit primæ ſubſtantiæ. cum dicat perfectionem, competit ſibi ratione alicuius poſitiui.

Confirmatur, quia negatione non conſtituitur res formaliter in eſſe perfectiori, quàm ſit entitas ſubſtracta illi negationi. ſed ſecundum phyloſophum in prædicamentis prima ſubſtantia eſt magis ſubſtantia, quàm ſecunda, & eſt maximè ſubſtantia. igitur.

Cap. de ſubſtãtia uide Henricum ubi ſupra.

Item tunc prima ſubſtãtia eſſet aliquod aggregatum ex entitate ſecundæ ſubſtantiæ, & negationibus, & ita ſcd'a ſubſtãtia nõ ꝑdicareẽ de prima tota ſed ſolũ ratione partis, & tunc non eſſet prædicatio ſuperioris de inferiori, ſed eiuſdem de ſe ut patet.

Optima ratio

Item, & eſt bona ratio: Entitas ſpecificica fundat etiam duplicem negationem. ſ. diuiſionis ſpecificæ ad alias ſpecies, & negationem identitatis, ad alias ſpecies. Cum ergo iſtæ duæ negationes inſint ratione entitatis ſpecificè poſitæ; ſequitur, ꝙ iſtæ aliæ duæ negationes indiuiduales inſint ratione alicuius entis poſitiui, ſed non ratione eiuſdem entis, ut patet, ergo. Et confirmatur, quia, ut patet ex quæſtione præcedente, unitas numeralis eſt maior unitate ſpecifica, ergo ſi illa unitas requirit poſitiuum, & iſta.

Vnitas numeralis eſt maior unitate ſpecifica.

Concedo igitur concluſionem iſtarum rationum, quòd. ſ. prima ſubſtantia indiuidua indiuiduetur formaliter per aliud poſitiuum, ratione cuius competit ſibi illa duplex negatio.

Ad rationem in propoſitum, licet aſſumptum ſit falſum. ſ. quòd unitas ſit formaliter, nego, quo forte alias, tamen patet ex dictis, quòd quærenda eſt cauſa poſitiua, ratione cuius conueniant primæ ſubſtantiæ illæ duæ negationes. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS PER ACTUALEM EXISTENTIAM SIT INDIUIDUA, UEL RATIO INDIUIDUANDI ALIQUID ALIUD.

Scotus 2. ſent. diſt. 3. q. 3.

Quæſtio tertia.

7. met. cõt. 49

TERTIO quęritur, Vtrum formalis ratio indiuiduationis ſit eſſentia actualiter. Dicitur, quòd ſic, quia. 7. Metaphiſicæ actus eſt, qui diſtinguit, ſed ultimatus actus indiuidui eſt exiſtentia eius actualis, ad quem actum omnia alia dicuntur eſſe in potentia, ergo per ipſum ultimatè diſtinguuntur, ſed illud, per quod indiuiduum ultimatè diſtinguitur eſt eius ratio indiuidualis: ergo.

CONTRA: Si unitas ſpecifica eſt unitas realis, ut probatum eſt in prima quæſtione, ſequitur, ꝙ entitas ex ſe habet actualem exiſtentiam, & tamen, ut patet ibi, ex ſe non eſt hoc formaliter, ſed ſit hoc per aliud contrahẽs. ergo nec actualis exiſtentia eſt formaliter hæc, ſed determinantur per aliud contrahens, ut fiat hæc.

Ad rationem oppoſitam dico, quòd actus diſtinguit eo modo, quòd eſt actus, qui ſit ex ſe formaliter hoc, ſed determinatur per aliquid contrahens, ideo non diſtinguit formaliter ultimate, & indiuidualiter.

Actus diſtinguit principaliter, materia uero ut ſiat ſub forma eſt diſtinctiua.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS SIT PER QUANTITATEM INDIUIDUA, UEL SINGULARIS.

Scotus 2. ſent. diſt. 3. q. 4.

Quæſtio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum ſubſtantia materialis ſit per accidentia.

Lib. 1. cap. 1.

QVOD ſic. Boetius de Trin. In numero differentiam uarietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque ſpecie, ſed ſuis accidentibus differunt, nam ſi illud omnino cuncta accidentia eius ſeparemus, locus tamen cunctis diuerſus eſt, quem unum fingere duobus minime poſſumus. Nam duo corpora unum locum non obtinebunt. ergo.

5. met. cap. 8.

Item Auicen. 5. Met. Naturæ, quæ eget materia ad ſui eſſe, aduentiunt accidentia, & diſpoſitiones, per quas etiam indiuiduantur.

7. met. conte. 34. & 35.

CONTRA. Prima ſubſtantia differt à ſecunda, quia per ſe generatur. 7. Metaphiſices, ſed iſta differentia non uidetur ſibi poſſe competere formaliter per aliud accidens. ergo.

Gotfredus quol. 6. q. 10. & quolib. 7. q. 5.

Exemplum.

RESPONDEO & dico, quòd ſubſtantia materialis eſt formaliter indiuidua per quantitatem, ratio eſt, quia quando aliquid conuenit alicui primo, & per ſe, conuenit omni alij per ipſum, cui conuenit primo & per ſe. Exemplum: Si diſgregare conuenit albedini primo, & per ſe; omnibus cõuenit per albedinem, quibus conuenit. Sed diuidi in partes eiuſdem rationis conuenit primo & per ſe quantitati, ergo omnibus conuenit per quantitatem, & hoc etiam uoluit philoſophus 5. Meta. Tunc ultra. Diuiſio ſpeciei indiuidua eſt diuiſio totius in partes eiuſdem rationis, ergo conuenit ſpeciei per quantitatem, ſed idem principium diuiſionis aliquorum, & diſtinctionis inter diuiſa, ergo indiuidua ſub ſpecie ſunt formaliter indiuidua per quantitatem.

Item hic ignis nõ differt ab hoc igne, niſi, quia forma differt à forma nec forma à forma, niſi qa recipitur in alia, & alia parte materię, nec materia habet partem diſtinctam à parte; niſi per quantitatem. ergo primum diſtinguens eſt quantitas.

CONTRA

Contra. Hic lapis non fit alius lapis numero nulla mutatione substantiali facta in substantia lapidis huius, quod patet, quia lapis est nomen substantiæ lapidis, sed absque contradictione potest Deus hanc substantiam huius lapidis informatá hac quantitate informare alia quantitate nulla substantiali mutatione facta in hoc lapide, sed solum accidentali hic remaneret idem lapis numero substantialiter, ergo quantitas pari ratione nec aliud accidens absolutum est formaliter indiuiduatio substantiæ, & ratio distinctionis numeralis substantialiter.

Item panis substantialis non transubstantiatur in corpus Christi, nec realiter, quia non omnis panis transubstantiatur, nec hic panis indiuidualis, ergo nihil transubstantiatur, quod est hæreticú.

7. met. contex. 4.

Item substantia est prior accidente. 7. Met. sed substantia hæc est prima substantia, ergo si prima substantia quælibet est prior accidente naturaliter, substantia hæc est maximè prior omni accidente naturaliter, sed prius non est formaliter prius per posterius. ergo substantia non est formaliter hæc per quantitatem, nec per aliquod accidens.

Cap. de substantia.

Et confirmatur, quia cum substantia prima sit maximè substantia in prædicamentis, & tota totaliter substantia, ergo non includit accidens, per quod formaliter sit prima, & sit hæc.

Itē quantitas non est gradus intrinsecus istius substantiæ, sed est sibi accidens ab ea realiter distinctum, ergo supponit subiectum, in quo recipitur, sed sicut quátitas supponit subiectum, ita hæc quantitas subiectum hoc supponit. ergo prius naturaliter substantia est hęc, quàm informetur quátitate hac.

5. met. contex. 16.

Item omne, quod est prius alio natura, potest esse prius illo duratione, absque contradictione, quantum est ex se. 5. Met. cap. de priori. ergo substantia potest esse sine quantitate absque contradictione, sed patet, quòd non esset substantia uniuersalis. ergo.

1. post. contex. 34.

Item coordinationes prædicamentorum sunt primo diuersæ, & ita nihil unius coordinationis est formaliter per aliud alterius coordinationis, sed secundum philosophum primo posteriorum in quantum prædicamenta sunt finita sursum & deorsum, sicut de ipsorum coordinatione est primum prædicamentum, de quo non prædicatur aliud; ita est ultimum subiectum, quod de nullo prædicatur, cuiusmodi est prima substantia. ergo substantia non est formaliter hæc per aliquid alicuius prædicamenti.

Opinio Egidij. quolib. 5. q. 1. Artic. 1.

Ad effugiendum aliqua de dictis argumentis exponitur sic opinio de quantitate: Dicitur, quòd à quantitate derelinquitur modus quidam proprius extensionis, & signationis in materia, ita extensio, & signatio materiæ non est nisi materia, sicut etiam extensio quantitatis non est, nisi quantitas, est tamen extensio materiæ derelicta à quátitate in modum materiæ.

Contra. Ista expositio includere uidetur cõtradictionem dupliciter, quia primo impossibile est quod aliud sit causatum naturaliter à posteriori, & non sit posterius eo quòd naturaliter est posterius sua causa, sed per te extésio materię est derelicta in materia à quantitate, & quantitas naturaliter posterior materia. ergo materia est naturaliter prior sua extensione, & per te non est naturaliter prior, quia sunt idem naturaliter, nihil est prius eo, quod est sibi idem. ergo est prior, & non prior.

Item impossibile est, quòd effectus causæ posterioris sit realiter cum eo, quod est prius causa ipsa.

Concedo igitur conclusionem istarum rationum, quòd .s. substantia materialis non indiuiduatur formaliter per aliquod accidens.

Ad primam rationem oppositionis dico, quòd Minor est falsa eo modo, quo ipse accipit eá. non enim ista conuenit quantitati posse diuidi in partes eiusdem rationis, quando etiam cõueniat substantiæ & albedini, & aliis. nec hoc potest haberi à philosopho, quòd ita conueniat quantitati primo & per se, quòd nulli alij nisi per quantitatem.

Ad secundam dico, quòd secunda propositio est falsa, quia cum forma substantialis sit prior naturaliter quantitate, ut probatum est, sequitur, ꝙ forma distingueretur à forma numeraliter circumscripta omni quantitate, & materia quanta.

Tertia autem propositio est falsa, ut ipse accipit, quia circumscripta omni quantitate, materia cum sit naturaliter prior, posset informari à diuersis formis substantialibus.

Ad primum principale dico, quòd uerum est dictum Boetij, quòd accidentia faciunt differentiam numeralem, tamen non primam. sed est alia prior differentia numeralis, ut probatum est, nec hoc dicit authoritas, quod differentia quam faciunt accidentia sit numeralis prima; dicit tamen quòd tres homines non differunt genere neque specie quod uerum est & differunt numero per accidentia, quod etiam uerum est, sed alia differentia prior.

Resolutio notabilis.

Vide in 4. distin. 11. Ar. 1. q. 2. & distin. 12. Arti. 3. & alibi.

Ad secundum de Auicen. dico quòd ipse accipit ibi naturam præcisissime pro quidditate, quę formaliter nec est una nec multa nõ quidē quòd est unitas specifica de qua dictũ est in prima quæstione fit sibi accidens superadditum; sed est sibi quasi propria passio non res alia ab ea, sed non inclusa in formali ratione eius, & ita Auicen. appellat ibi accidens ipsi naturæ omne, quod est extra eius formalissimum conceptum, & ita unitas specifica dicitur sibi accidens, & multo magis unitas numeralis. Item etiam differentia dicitur accidere generi, non quòd ita in se sint accidentia, sed quia sunt extra rõceptum formalem eius, cui dicuntur accidere. Ita patet quod ęquiuocatur de accidente. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS SIT Hæc, & indiuidua per materiam.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 5.

D. Thomas prima parte summa q. 7. Art. 1. & 2.

Quæstio quinta.

5. met. cap. de uno, & contex. 12.
1. met. contex. 17.

QVinto quæritur, utrum substantia materialis sit hęc, & indiuidua per materiam. Quod sic. Nam philosophus 5. Met. unū numero sunt quorum materia est una. ergo.

Contra in 1. Met. antiquę translationis: In fundamento naturæ nihil est distinctum. Sed quod ex se non est distinctum non potest esse alterius formalis ratio distinctionis. ergo.

D. Tho. 1. parte summæ. q. 7. Art. 1. & 2. 2. q. 50. & in 2. scripti dist. 3. q. 4.

Respondeo, & dico, quòd sic. Quod maxime tenetur propter multas authoritates philosophi, quæ uidentur hoc dicere. Nam 7. Met. Generans generat aliud per materiam. Callias enim & Sortes diuersa quidem propter materiam, idem uero specie.

CONTRA: Materia est formaliter pertinens ad quidditatem compositi, sed compositum non est formaliter hoc ex se ex prima quæstione, ergo nec materia est ex se hæc, quia tunc per ipsam, quæ est formaliter pertinens ad quidditatem cōpositi, ut dicit maior, compositum ex se esset hoc, quia per aliud sui formaliter. Maior ista probatur per philosophum 7. Met. cap. de partibus diffinitionis, qui dicit, quòd anima est prima substantia, corpus uerò materia, homo autem, uel Animal, quod est ex utrisque.

7. met. contex. 39.

Item materia est eadem etiam numero quantum ad eius quidditatē in generato, & corrupto, sed genitum, & corruptum non sunt idem numero, cum differant specie, ergo per aliud, quàm per materiam est differentia numeralis.

7. met. contex. 39.

Ad illud 7. Met. quod adducit alia opinio dico, quòd uerum est, quòd generans generat aliud per materiam, & materia facit differentiam numeralem, quia eo ipso, quòd forma, quæ est finis generationis, non informat materiam in generante, sed in genito. in generāte enim materia pręhabet formam. sequitur, quòd generans, & genitum nō sunt idem numero, non tamen materia facit primam differentiam numeralem, nec præcisè, imo dico, quòd principalius facit forma, quia sicut forma est pars principalior compositi, ita illa unitas una minor unitate numerali principalius ē ab ipsa, ratione cuius unitatis generans uniuocum assimilat sibi genitum, & etiam unitas alia numeralis principalius est ab ipsa ratione, cuius generans distinguit à se genitum, quia idem non generat se.

Hanc eādem respōsionem dat ille Author in 5. lib.

Ad primum principale dico, ꝙ uerum est, ꝙ unitas materiæ requirit unitatem numeralem, nō quidem, quòd materia sit præcisa unitas numeralis, nisi uocetur materia illa ultimata entitas positiua, de qua dicetur in sequenti quæstione, quæ pro tanto potest uocari materia, quia non est de formali ratione formę prout forma accipitur pro quidditate. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS sit indiuidua per aliquam entitatem positiuam per se determinantem naturam ad singularitatem.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 6.

Quæstio sexta.

SExto quæritur, Vtrum substantia materialis sit indiuidua per aliquam entitatem positiuā per se determinantem naturam ad singularitatem.

QVOD NON: Quia talis entitas se haberet ad naturam, sicut forma ad materiam, uel sicut materia ad formam, uel sicut accidens ad subiectum, sed utrunque est inconueniens. Nam primum arguit in composito duplicem formam secundum duplicem materiam. Tertius incidit in opinionem improbatam in 4. quæstione.

Item si indiuiduum componitur ex natura, & tali entitate determinante, ergo poterit proprie diffiniri sicut species, & diffinitio eius addet supra diffinitionem speciei, sicut ipsa supra diffinitionem generis, & ita erit perfectior diffinito, & ita de indiuiduo poterit haberi demonstratio, & scientia propriè dicta, quæ omnia sunt falsa.

Hæc rō cogit Nicolaū Bonetum concedere singulare diffiniri.

CONTRA: Omne inferius includit formaliter aliud, quod non includit superius; aliter cōceptus inferioris esset æquè communis, sicut conceptus superioris, & tunc non esset inferius, sed illud inclusum est aliud positiuum, & non est accidens, ergo est aliqua positiua entitas determinans naturam.

Ex solutione secundæ quęstionis.

RESPONDEO, & dico, quòd non, sed natura specifica de se est hæc, & athoma, & indiuisibilis ratio. Porphirius dicit, quòd descendentibus à generalissimis ad particularia iubet Plato quiescere, & natura de se esset diuisibilis.

Gotfredus quolib. q. 16. & quoli. 7. q. 5. Egidius &c. cap. de spē.

Item Boetius in libro diuisionum enumerans omnes diuisiones per se, & per accidens non facit mentionem de ista, quæ est speciei in indiuidua.

Item si indiuiduum addit supra entitatem speciei, non dicit totam essentiam indiuidui, quod est contra Porphi. Dicunt tamen isti, quòd per quantitatem eadem species potest esse communis pluribus indiuiduis, & potest diuidi in indiuidua, & quòd hoc sit possibile, patet per philosophum 1. physi. ubi dicit, quòd substantia de se est indiuisibilis, & tamen adueniente sibi quantitate est diuisibilis in partes eiusdem rationis.

1. phy. cōte. 55.

Positio ista potest habere duplicem intellectum, unum, quòd in omnibus indiuiduis specialibus sub specie sit eadem entitas substantialis, & substantialiter informata, tamē alia, & alia quantitate, per quam aliam, & aliam quantitatem dicatur aliud, & aliud indiuiduum, & ita indiuidua nō differunt nisi per accidentia. Aut, quòd substantia specifica de se sit hæc, & athoma, & indiuisibilis, recipiat tamen à quantitate, quòd posset diui-

Positio ista pōt habere duplicem intellectum.

Subtilissimè Author cōfutat fabulares disciplinas.

di etiam

di etiam ſubſtantialiter. Primus intellectus eſt impoſsibilis, quia ad ipſum ſequũtur impoſsibilia, ſicut patet in Theologia, Metaphiſica, & phiſica. In theologia quidem duo.

Primum, quòd non erit proprium diuinę eſſentiæ eadem indiſtincta manere, & ſubſiſtere in tribus ſuppoſitis, imò ſubſtantia materialis eadem indiſtincta ſubſiſtit in multis ſuppoſitis etiam abſolutis.

Secundum, quòd ſubſtantia panis, & uini non poterit tranſubſtantiari in corpus Chriſti, & ſanguinem, niſi ſubſtantia uini tranſubſtantiaretur; quia uinum non tranſubſtantiatur niſi ſecundum ſubſtantiam ſuam. Nam ibi remanet quantitas eadem.

In Metaphiſica, quia tunc multa accidẽtia eiuſdem rationis erunt ſimul in eodem, quod etiam ipſi reputant impoſsibile in Metaphiſica, quia tunc idem corpus ſubſtantiale ſimul informabitur diuerſis dimenſionibus.

In phiſica tria:

Primum, quòd idem corpus ſubſtantiale erit naturaliter in diuerſis locis ſimul.

Secundum, quòd nihil poterit ſubſtantialiter corrumpi, niſi tota ſpecies ſimul generetur, uel corrumpatur.

3. de Anima comment. 5.

Tertiũ, redibit error illius maledicti Auerrois de unitate intellectus. Nam ille cum ſit ſubſtantia ſpiritualis non poterit per quantitatem multiplicari. Secundus autem intellectus poſitionis deſtruit ſeipſum. Nam ſi aliud de ſe ſit hoc cui repugnat diuiſio in plura eiuſdem rationis impoſsibile eſt, quòd per aliquid ſibi extrinſecus adueniẽs diuidatur uel extrudatur, imo impoſsibile eſt, ꝙ poſsit in ſe ſuſcipere quantitatem molis, per quã poſsit diuidi, & extendi. Concedo ergo, quòd ſubſtantia materialis ex ſe non habeat diuiſibilitatẽ, & non extenſionem id eſt, quòd ex ſe habeat, ꝙ repugnent ſibi iſta, imo eſt ibi deceptio per fallaciam contrahentis.

Ad quæſtionem igitur dico, quòd ſic. Rõ eſt: Vnitas ſpecifica eſt minor unitate numerali, de qua dictum eſt ſupra: & conſequitur entitatem naturæ ſpecificæ, cuius eſt propria unitas, & realis. ergo unitas numeralis, quæ eſt unitas ſimplex, cõſequitur propriam entitatem numeralem.

Item omnis differentia differẽtium reducitur ad aliqua, quæ ſunt prima diuerſa: aliàs eſſet proceſſus in infinitum in differentijs, cum differẽtia ſint ad unum entia, ſed indiuidua ſunt unum entia, quia aliquid entia cum includant aliquam naturam eandem ſpecificam, ergo eſt dare in eis aliquas entitates, quæ ſint primo diuerſæ, ſed nõ niſi iſtas indiuiduales, ut patet. ergo.

Ad intelligentiam dictorum ſciendum, quòd quandoque differentia ſpecifica ſumitur ab alia forma ſuper addita generi, quandoque autem nõ ſumitur ab alia forma, ſed ab alia realitate eiuſdẽ formæ, à qua ſumitur conceptus generis. Exemplum primi: Rationale, & Animal ſecũdum illos, qui ponunt animam ſenſitiuam eſſe à generante. Exemplum ſecundi: Rationale, & Animal ſecundum illos, qui ponunt ſenſitiuam eſſe gradum intrinſecum intellectiuè. Tunc ultra hoc ſciendum eſt, quòd iſta entitas indiuidualis poteſt comparari ad ſuum ſuperius, ad ſuum inferius, & ad ſuum æquale. Secundum primam comparationem conuenit cũ differentia ſpecifica in hoc, quòd utrunque contrahit, & determinat ſuum inferius, cui additur. Differt autem in duobus; Primo, quia iſta nunquam ſumitur ab alia forma ſuper addita, ſed ab ultimata realitate eiuſdem formæ. Secundo, quia illa conſtituit compoſitum, cuius eſt pars in eſſe quidditatiuo. Iſta autem non, quia eſt extra formalem rationem quidditatis rei, ut dictum eſt ſupra. Secundum uerò comparationem ad inferius conueniunt in hoc, quòd ſicut differentia ſpecifica eſt indiuiſibilis in plures differentias ſpecificas, tamen iſta entitas eſt diuiſibilis in plures entitates. In hoc autem differũt, quia illa habet aliud ſub ſe, iſta uero nihil. Secundum autem comparationem ad illud, quod eſt iuxta ſe, conueniunt in hoc, quòd ultima differentia ſpecifica, quæ habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, ſed reſolubilẽ in duos. Ita etiam iſta entitas eſt primo diuerſa ab alia ſibi oppoſita, alias non eſſet ultima, & indiuiſibilis.

Exemplum. (margin, beside "formæ, à qua ſumitur conceptus generis")

Exemplum. (margin, beside "Exemplum ſecundi")

Entitas indiuidualis põt comparari ad tria.

Ad principale dico, quòd nec forma, nec materia, nec compoſitum, ſed eſt ultima realitas, qua forma, uel materia, uel compoſitum eſt hoc, nam forma, ut natura, non eſt ex ſe formaliter hęc, nec materia, nec compoſitum, ut patet ex dictis.

Ad ſecundum dico, quòd diffinitio eſt ſermo explicans quidditatem diffiniti, ut patet 1. Thopic. Iſta autem entitas indiuidualis non pertinet formaliter ad quidditatem, ut dictum eſt ſupra, & ideo indiuiduum non diffinitur alia diffinitione ſpeciei, cum non habeat aliam quidditatem, nec aliquid plus pertinens ad quidditatem. & ita etiã patet, quòd non poteſt demonſtrari demonſtratione potiſsima, cuius medium eſt diffinitio immediata, & per conſequens non poteſt haberi de eo ſcientia propriè.

1. Thopic. ca. 4.

Indiuiduum non definitur alia diffinitione ſpeciei.

Ad primum opinionis dico, quòd ſpecies ultima eſt athoma, & indiuiſibilis, quia non poteſt diuidi in plures ſpecies, iſta tamen indiuiſibilitas cõpatitur ſecum diuiſibilitatem in plura indiuidua, & in partes eiuſdem rationis. Iubet enim Plato ibi quieſcere propter rationem, qua ipſe ibi ſubiũgit: Infinita, dimittenda ſunt. Nam indiuidua ſunt infinita in potentia, & ideo eorum connumeratio non pertinet ad artificem diuidentem. Non enim iubet quieſcere, quia non ſit diuiſio in eo.

Ad ſecundum de Boetio patet reſponſio per idem.

Ad tertium dico, quòd accipitur ibi eſſe quidditatiuum indiuiduorum, quia indiuiduum non habet eſſe aliud quidditatiuum ab eſſe ſpeciei. Nã illa entitas indiuidualis non pertinet formaliter ad quidditatem, ut dictum eſt. &c.

VTRVM SIT POSSIBILE PLVres Angelos esse in eadem specie.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 9. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 7.
D. Thomas prima parte summa q. 50. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 3. q. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 3. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 3. q. 3.

Quæstio septima.

Septima quæstio, propter quam omnes aliæ sex sunt introductæ (innotescunt enim spiritualia per ista materialia) est, Vtrum possint esse plures Angeli eiusdem speciei.

7. Met. cõtex. 41. QVOD NON per Arist. 7. Met. cap. de partibus diffinitionis in fine: In separatis à materia idem est, quod quid est, ergo non potest in eis differre, cuius est cum non differat quod quid est. Sed differentia inter quod quid est, est specifica. ergo.

Item differentia formalis est specifica, sed Angeli sunt purè formæ subsistentes. ergo non possunt differre, nisi differentia specifica. non enim possunt differre nisi eo, quod sunt, uel quo sunt.

Contra id est Damascenus in elementario.

Cap. 15. Egidius Rom. quolib. 2. q. 7. & Gotfredus. D. Tho. secundo scripti distin. 3. q. 4. RESPONDEO, quòd qui tenent, quòd indiuiduatio fiat per materiam uel per quantitatem, dicunt conueniencer, quòd Angeli non possunt plurificari sub eadem specie. Istius quæstionis fundamẽta superius sunt improbata. Dico igitur, quòd sic. Ratio omnis quidditatis, quantum est de se, est communicabilis pluribus, quod patet, quia etiam quidditas diuina communicatur pluribus suppositis, de qua minus uidetur, sed quidditas angeli cũ non sit formaliter infinita, non potest communicari pluribus in unitate numerali. ergo in distinctione numerali. ergo.

Vide pro hoc clarius Scotũ in 3. dist. 20. Item animæ sunt puræ formæ, & tamen sunt plures eiusdem speciei. ergo & Angeli possunt sic esse. Nec ualet, si dicatur, quòd omnia indiuiduantur per hoc, quòd ex sua natura habẽt inclinationem ad corpus, cum talis inclinatio sit quidam respectus, oportet, quòd fundetur in aliquo absoluto. ergo hæc inclinatio præsupponit hanc animã.

Cap. 28. Item hoc uidetur esse mens Augustini in Enchiridion. Vbi assignans congruitatem, quare homo fuit redemptus, & non Angelus, dicit, quòd

Quare homo fuit redẽptus, & non Angelus. totus homo erat perditus, id est tota natura humana, non sic de Angelis. Ista autem congruitas parum ualeret, nisi de qualibet specie Angeli aliqui remansissent. Nã si perisset tota humana species, nihil ad eius salutem, si remansissent alia species. ergo. Dico igitur, quòd cum Angelus non sit purus actus, & non sit ex se formaliter necesse esse oportet, quòd eius natura specifica non sit ex se formaliter hæc, sed sit in potentia ad suam hæcceitatem, & qua ratione ad unam, ita ad plures, & ita possunt esse eiusdem speciei.

Declaratio notabilis Arist. inscquan rum ueritatis contineat. Ad primum principale dico, quòd apud philosophum, quælibet intelligentia erat formaliter necesse esse, & ita in eis non differebat esse à posse esse, & ita fuisset in potentia ad unam entitatẽ singularitatis, pari ratione ad infinitas, quia indiuidua possunt esse infinita sub specie successiuè, sed in eis fuissent simul, quia non differunt esse, & posse, & quia ipse habebat pro impossibili infinitatem in actu, præterquam in primo principio, ideo cogebatur dicere, quòd in eis erat omnino idẽ, quod quid est, & cuius est, & ita non poterat esse in eis multiplicatio indiuiduorum sub specie, & ita dicebat de omnibus nõ habentibus materiam partem suæ. Nos autem, qui negamus illud principium, tanquam falsum, habemus conuenienter negare conclusionem, quæ sequitur ex eo.

Ad secundum dico, quòd differentia formalis accipiendo formam pro quidditate, & principio, quo differre dicitur specificè, non autem est specificá differentia formarum, ita quòd formæ dicantur differentes, non ratio formalis differendi, & ita est in proposito, & duo Angeli possunt esse differentes, non formis quidditatiuis, sed entitatibus indiuidualibus. &c.

VTRVM ANGELVS POSSIT SE cognoscere per essentiam suam.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 8.
D. Thomas prima parte summa. q. 54. Art. 2.
Durandus 2. sent. dist. 3. q. 6.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio octaua.

CIRCA secũdam principalem partem distinctionis quæritur primò, Vtrũ Angelus possit cognoscere se per essentiam suam tanquam per rationem cognoscendi sine alio repræsentante, præcedẽte naturaliter actus intellectus. Quære Variem copios i his qõnibi & ubiq. q lapis.

QVOD NON. Quia si sic, hoc esset, quia essentia sua est actus intelligibilis, cum sit actu præsens intellectui, & intellectus suus est actus intellectiuus, sed hoc nõ uidetur sufficere, quia etiam anima est intelligibilis sibi actu, quia actu sibi præsens, & intellectus noster est actus intellectiuus, & tamen secundum philosophum 3. de anima intelligit se, sicut & alia, sed alia intelligit per species, quia lapis non est in anima, sed species lapidis. ergo. 3. de Anima contex. 8. & 15.

Item tunc intellectio esset idem, quod essentia, quod est inconueniens, quia illud est propriũ Dei. Probatur conuenientia, quia plus conuenit medium cum extremis, quàm extrema inter se. Intellectio autem mediat inter obiectum, & potentiam. ergo.

Item potentia cognitiua debet esse denudata à natura cogniti, quod patet secundo de anima, ubi dicitur, quod oculus debet esse absque omni colore, ut possit cognoscere omnem colorem. ergo non sunt eiusdem naturæ potentia, & immediatum obiectum, sed intellectus est idem, quod essentia Angeli. 2. de Anima contex. 71. & 141.

Item singulare non potest esse ratio per se intelligendi, sed essentia Angeli est singularis. ergo.

Contra.

Contra. Aliqua forma materialis est immediatum principium propriæ operationis, ut calor respectu calefactionis. ergo forma immaterialis potest multò fortius esse. ergo. Maior probatur, quia alias esset processus in infinitú in principijs.

Respondeo, & dico, quòd sic eo modo, quo accipit titulus qnæstinnis.

Qvod probo sic: Duæ causæ partiales concurrentes ad eundem effectum in eodem genere causæ integrando unam totalem respectu illius effectus, si sint in se sufficientes, & sint in se approximatæ, & non sint impeditæ, possunt causare illú effectum, sed intellectus Angeli, & eius essentia sunt huiusmodi, respectu intellectionis essentiæ, ergo. Maior ex se patet, & declarata est in 3. dist. primi libri, quia obiectum actu intelligibile præsens potentiæ actu intellectiuè integrat cum ea unam causam totalem, quæ dicitur memoria respectu intellectionis, sed essentia Angeli in se est actu intelligibilis, quia immaterialis est etiá eius intellectus actu intelligibilis, quia sibi per se præsens. Omne enim, quod est præsens intellectui, est actu sibi præsens, & omne quod est extra intellectum, est non actu intelligibile, Et ideo ponebat ibi in 3. dist. primi species intelligibiles in intellectu ut obiectum, quod per se non est sibi præsens, & per consequens nec actu intelligibile, nisi fieret sibi præsens per speciem, & per consequés esset actu intelligibile. Patet etiam de essentia Angeli, quod est actu per se præsens intellectui eius, quia est actu intellectiuus, nec apparet ibi impedimentum, non enim intellectus Angeli est colligatus, & in potentijs sensitiuis. Confirmatur ratio, uel potest esse alia ratio, quia si obiectú, quod habet esse diminutum in specie intelligibili, potest simul cum intellectu causare intellectionem, multò fortius poterit, quando pro se est præsens, quia tunc habet esse ibi simpliciter.

Et 14. q. quolib. & 15.

Essentia Angelica est præsens intellectui Angelico non formaliter, Sed obiectiue licet de hac re, ut uides, sit qõ maxima inter theologos.

Contra istam positioné arguitur primo sic, & est contra eius confirmationem, quia pari ratione oculus poterit uidere se, quia si oculus meus causat uisionem in oculo tuo per speciem eius, quam habet in oculo tuo, in qua habet esse diminutum, multò fortius poterit eam causare in oculo meo, ubi habet esse simpliciter.

Item duæ causæ diuersarum rationum concurrentes ad eúdem effectum in eodem genere causæ, non possunt concurrere de pari, sed oportet, quòd altera sit principalis, & mouens non mota, & altera sit minus principalis, & inferior, & sit mouens mota. Sed obiectum intellectus respectu intellectionis est huiusmodi, ergo. Præterea non potest obiectum mouens esse motum à potentia, quia nihil potest recipere à potentia, ut patet. Actiones enim talis potentiæ sunt immanentes, ergo oportet, quòd sit èconuerso, sed non aliter, nisi, quia obiectum mouet potentiam, uel totaliter intellectionem causando, & tunc est cótra positionem, quam assumit sua ratio, uel causando primo in eo speciem intelligibilem, & tunc est contra principalem quæstionem. Minor rationis patet. Maior probať. Dicitur enim primo, quod si concurreret de pari, ergo ex parte effectus correspenderet eis aliqua distinctio. & ita effectus causatus esset in se diuersarum rationum. Secundo, quia tunc uirtus unius posset tantum intendi, quòd æquaret uirtutem utriusque, & ita una sola posset causare totam intellectionem.

Duæ causæ concurrentes ad eundé effectum, oportet quòd altera sit pricipalis, altera minus principalis, & inferior.

Ad primam istarum dico, quòd obiectum uisibile non causat totam uisionem, sed partialiter simul cum potentia uisiua; núc autem sic est, quòd quandoque duæ causæ partiales inter se diuersarum rationum integrant unam causam totalem, una autem ipsarum non causante, reliqua nõ causat. Exemplum de materia & forma respectu cópositi sic est: Potentia uisiua, cum sit organica, nõ est reflexiua super se, ergo oculus non potest causare partialiter uisionem de se, in quantum est potentia uisiua, licet posset inquantum est obiectú, nisi impediretur ex non causatione suæ causæ, ut patet, non ergo remaneret ex parte oculi, ut obiectum, & ideo non uideret hic, si uisus esset purè passiuus, posset reflecti super se.

Exemplú de materia & forma.

Ad secundam dico, quòd licet potentia sit aliquo modo principalior causa, ut patet ibi dist. 3. primi, non tamen obiectum est mouens motú à potentia, nec èconuerso, ita quod motio potentiæ ab obiecto natura præcedit suum mouere, siue agere ad intellectionem, sed quádo obiectum est præsens per se simul natura cum potentia partialiter causat, & per consequens mouet potentiam, in qua recipitur subiectiuè eius causatio. Potentia etiam mouet, & agit partialiter ad eundem effectum. Quando uerò obiectum est absens, túc potentia mouetur ab eo per receptionem speciei intelligibilis prius, quamuis ipsa, & species moueantur, & agant ad intellectioné, sed tamen non propter hoc potentia est agens minus principale, quia est mouens motum, quia illa motio prima non requiritur propter passionem, ita, quod per illam habeat potentia, quòd possit agere, sed potius sequitur propter obiectum, ut scilicet fiat per eam actu intelligibile, & prius erat in potentia.

Dist. 3. q. 8.

Tunc ad primam probationem maioris patet, quòd assumitur falsum, nam non potest effectus in se distingui, quando est à duobus causis partialibus integrantibus unam causam totalem, nisi sic esset simpliciter ab una causa. Exemplum de materia, & forma respectu compositi, Vnde prius natura integrant in se unam causam totalem, quàm agant.

Ad secundam probationem dico, quòd eo ipso, quòd sunt causæ diuersarum rationú una non potest habere uirtutem utriusque, nisi fortè contineret illam eminenter. si uerò essent eiusdem rationis, posset una sic intendi, quòd haberet uirtutem amborum, sicut patet in trahentibus nauem.

Ad primum principale dico, quòd aliqui concedunt de anima, quòd intelligit se per essentiam suam, & ideo semper se nouit, ut uidetur dicere Augustinus in multis locis. Potest tamen dici, quòd non est simile de Angelo, & Anima, quia & si anima sit actu intelligibilis, quia actu præsens intellectui, & intellectus eius sit actus intellectiuus,

8. de tri. ca. 7. et 10. de trin. cap. 10. et 14. de trin. cap. 4. et inde.

ctiuus, quantum est de se, tamen plus adhuc requiritur scilicet quòd potentia non sit impedita ad agendum. Exemplum: Posset enim esse ignis præsens stuppæ, & tñ non combureret, si Deus impediret actionem ignis. Ita autem fortè est in proposito, quòd anima est impedita in intelligẽdo nisi præsentibus actibus potentiarum sensitiuarum, quibus dependet in agendo. Causa autem huius potest esse, uel quia forte Author naturæ sic instituit, quòd anima intellectiua haberet istã colligantiam cum potentijs sensitiuis, secundum, quòd uidetur dicere August. 15. de trin. Hoc, inquit, sibi facit infirmitas. & quæ causa infirmitatis, nisi iniquitas, hoc idem dicit Commentator.

Ad secũdum dico, quòd deficit dupliciter. Primo quia non omne medium plus conuenit cum extremis, quàm extrema inter se, nisi quando medium conficitur ex extremis. Quia intellectio nõ propriè mediat inter obiectum, & potentiam, cũ sit effectus, & terminus utriusque, tanquam unius causæ totalis. Aliqui tamen concedunt, quòd intellectio tunc est idem, quod eius essentia, tamen hoc est falsum, quia tũc oporteret, quòd esset formaliter infinita, sicut potest patere intuenti.

Ad tertium dico, quòd omnis potentia cognitiua debet recipere obiectum cognitum sine materia, ergo uisus recipit uisibile sine materia. Modo autem sic est, quòd uisibile requirit aliam, & aliam dispositionem in receptiuo, in quo recipi debet, & cum materia, & in recepto, in quo recipi debet sine materia. Nam albedo cum materia, siue materialiter recipitur in superficie corporis terminati, sine materia uerò intentionaliter recipitur in corpore perspicuo, ergo organum uisus debet esse perspicuum, ut possit recipere uisibile intentionaliter, & sine materia. Et ideo est absque colore, & denudatum à natura materiali ipsius recepti. In proposito autem non est sic, quia essentia Angeli est immaterialis.

D. Tho. 1. parte summæ. q. 56. Artic. 1. in solutione secundi Argumenti.

Ad quartum dicit unus Doctor, quod singulare non potest per se esse intelligibile, nõ quia singulare, sed quia materiale. Nam diuina essentia est ex se singularissima, & tamen maximè intelligibilis. & tunc patet solutio, quia essentia Angeli est immaterialis.

AN ANGELVS HABEAT NOTItiam naturalem distinctam essentiæ diuinæ.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 3. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 8.
D. Thomas prima parte summa q. 56. Art. 3.

Quæstio nona.

Vide Hẽric. quol. 5. q. 1. et quol. 4. q. 7. et 9. et quolib. 5. q. 14.

SECVNDO quæritur, Vtrum Angelus habeat notitiam naturalem distinctam de diuina essentia.

QVOD NON: Quia hoc esset per diuinam essentiam, uel per eius speciẽ. Non primo modo, quia tunc naturaliter esset beatus. Nõ secundo modo, quia philosophus 3. de anima non uidentur ponere speciem, nisi propter absentiam obiecti; diuina autem essentia est interior intellectui Angeli, quàm quæcunque species, ergo. Vnde philosophus 3. de anima non uidetur assignare necessitatem speciei, nisi quia obiectum non potest per se esse in anima, essentia autem diuina est ubique. ergo. 3. de anima contex. 38.

CONTRA: Vel nullam naturalem notitiam haberet de Deo, uel confusam tantum, quod est inconueniens, quia tunc esset eius intellectus potẽtialis, & imperfectus, sicut intellectus noster procedens de imperfecto ad perfectum.

RESPONDEO, quòd licet aliqui dicant, quod non; dico tamen, quòd sic. Præmitto autem distinctionem: Cognitio est duplex una est quidditatis, quæ abstrahit in ratione cogniti ab actuali existentia, & præsentia obiecti: Alia, quæ concernit in ratione cogniti actualem existẽtiam, & præsentiam obiecti. Primam uoco abstractiuam, secundam intuitiuam non quidem ut intuitiua distinguitur contra discursiuam, quia illo modo est intuitiua etiã aliqua abstractiua, puta Angeli, sed uoco intuitiuã; quæ intuetur res actualiter præsentes. Membra istius diuisionis probatur ratione, & exemplo. Ratione probatur secundum membrum sic: Quod est perfectionis in potentia inferioris non est negãdum à potentia superiori eiusdem generis, sed in sensu particulari est perfectionis intueri rẽ actualiter præsentem. ergo. Vide D. Thomam in 1. parte summæ. q. 56. Art. 3. Cognitio duplex.

Item illam expectamus in patria, quę uisio beata de diuina essentia dicitur facialis, non enim expectamus illam abstractiuã quidditatis, quę possit haberi de Deo ipso per impossibile non existente. Visio beata de diuina essentia uocatur facialis 1. Corin. ca. 13.

Primum membrum probatur, quia sciẽtia aliqua est quidditas abstrahens in ratione cogniti ab actuali existentia, & præsentia, alias corrumperetur scientia corrupta re, & ita non perpetua. Exemplo probantur sic; Cognitio sensus particularis est intuitiua, quia rei actualiter præsentis. Cognitio autem phantastica respectu illius est abstractiua, quia potest esse de re absoluiè, & corrupta, cuius tamen remanet species in phãtasia, sed quæ sunt dispersa in inferioribus sunt quãdoque unita in superiori potẽtia eiusdem generis. ergo. Subtilissima differentia inter sensum interiorẽ, et exteriorẽ, in cognoscendo.

Tunc ad propositum dico, quòd licet secundũ omnes communiter Angelus non habeat cognitionem intuitiuam de Deo ex puris naturalibus, de quo in 4. lib. pōt tñ habere abstractiuã notitiã, & distinctã de diuina essentia per aliquam speciẽ distinctiuam ipsam repræsentantem. Non enim omnis cognitio abstractiua est confusa, sed distinguitur in confusam, & distinctã. Ista species erit sibi indita à Deo in principio suæ creationis, & ita erit sibi naturalis, prout naturale distinguitur contra merè gratuitum, & gloriosum, quia nec erit habitus gratiæ, nec gloriæ istæ species, sed erit quædam naturalis eius perfectio, sicut alię perfectiones concreatæ sibi à Deo: non autem erit sibi naturalis, quòd naturaliter posset eam sibi acquirere, neq; ab aliquo naturali agente posset in Dist. 49. q. 14. Nõ oĩs cognitio abstractiua est cõfusa.

eo cau-

eo causari, sed à solo Deo, nec ab ipso Deo naturaliter, id est naturali necessitate, sed contingenter tantum, quia quidquid causat ad extra, causat contingenter.

7.q. quoli. & in 1.dist. 3.q. 2. & in 2.distin. 3.

Quòd autem talem speciem, per quam hoc modo naturaliter distinctè cognoscat diuinam essentiam, habeat Angelus probo sic: Intellectus Angeli in puris naturalibus est perfectior inter omnes intellectus creatos, sed homo ex puris naturalibus habet aliquam cognitionem de ultimo fine scilicet confusam, & in statu innocentiæ habuisset eam aliquo modo distinctam, quia perfectiorem. ergo.

Item, quòd species ista sit possibilis, quia si quis in raptu uideat Deum transitoriè intuitiuè, post raptum recordatur uisionis distinctè, non quidem tunc uidet intuitiuè, quia iam cessauit præsentia obiecti, ut præsens. ergo abstractiuè, sed non nisi per speciem derelictam. ergo. Probatur assumptum de raptu Pauli, qui post raptum recordabatur, uisionis distinctè, quia dicebat ad

Ep.2. Ca.12.

Corinth. Scio hominem. &c. audiuit arcana Dei. &cæt.

4. super Genesim ca. 23.

Item hæc uidetur intentio Augustini quarto super Genesim, ubi dicit, quòd illi sex dies non habuerunt ordinem durationis, sed in cognitione angelica hoc modo: In principio primi diei dixit Deus fiat lux, & tunc facta est lux spiritualis id est angelus, & tunc Angelus uidit se in uerbo, deinde, cum factum est uespere, uidit se in genere proprio. Deinde cum factum est uespere & mane dies unus rediit ad uisionem sui in uerbo, ut eum laudaret ex opere facto. Et in alio mane secundæ diei uidit in uerbo secundam creaturam. Et cum factum est uespere, uidit illam in genere proprio. Et cum factum est uespere, & mane dies secundus, rediit ad uisionem in uerbo ad laudandum Deum de opere in facto, & tunc uidit in eo aliam creaturam, & ita communiter isti sex dies sequuntur secundum, quòd ordine naturæ prius uidit se, quàm alia, & prius se, & alia in uerbo, quàm in genere proprio eo modo, quo dictum est. Sed illa uisio uerbi non uidetur, quòd fuerit intuitiua, & beatifica, quia Angeli non fuerunt statim beati. ergo.

Augustinus super Genesim ad quod diligens lector aduertat.

Hæc mirabilia speculare, & quiesce ab ulteriori inquisitione in hoc seculo.

Ad rationem principalem dico, quòd per speciem. Ad probationem illam dico, quòd quia diuina essentia est intimior ratio, unde posset causare illum actum, quem causat species, sed quia contingenter omnia causat ad extra; ideo ille actus non esset in potestate Angeli, & ita ipso actu cessante non posset intelligere, nisi Deus iterum causaret, & ita naturaliter posset ex sua uirtute intelligere. Ponitur ergo speciei, ut actus ille non oporteat esse perpetuus, & tamen possit eum causare, quando uult. Nam species illa causat de necessitate naturæ, & intellectus integrat cum ipsa unam causam totalem.

1.sent. dist.2. q.1.& in 2.distin. 1 q.1.& 7.q. quolib.

Si dicatur, quòd species, cum sit finita, non potest repræsentare obiectum infinitum, non uidetur, quia etiam beatificus actus est formaliter finitus, & tamen attingit obiectum sub ratione infiniti, alias non esset beatificus, ut probatum est in primo libro primæ distinctio. & ita repræsentat obiectum infinitum potentiæ infinitæ in esse cognito: non tamen quantum repræsentabile est absolutè, & simpliciter cuicunque intellectui, sed quantum repræsentabile est huic intellectui per hunc actum, uel per hanc speciem. Sciendum est autem, quòd potest esse cognitio abstractiua duplex; Vna, quæ dicta est supra; Alia, quæ abstrahit non solum quidditatem, sed etiam actualem existentiam sola præsentialitate, &c.

Beatificus actus est formaliter finitus.

Duplex est cognitio abstractiua.

VTRVM AD HOC QVOD ANGElus cognoscat quidditates creatas alias à se, sequiratur necessario, quòd habeat proprias & distinctas rationes cognoscendi eas.

Seraphicus Bona. 2. sentent. distinct. 3. quæstio. 1. Articu.2.
Scotus 2.sent.dist.3.q.10.
D.Thomas prima parte summa q.55. Art.3.
Ricardus. 2.sent.dist.3.q.2.
Durandus 2.sent.dist.3.q.6.
Ioannes Baconitanus 2.sent.dist.6.q.1.

Quæstio decima.

TERTIO quæritur, Vtrum Angelus intelligat distinctas quidditates causatas per rationes distinctas cognoscendi.

QVOD NON: Species rei materialis est imperfectior re materiali, cuius est species, quod patet, quia mensuratur ab ea; mensuratum autem naturaliter est posterius, & imperfectius sua mensura. sed aliquod, quod sit imperfectius re materiali; non potest esse perfectio rei immaterialis; species autem, quæ est ratio cognoscendi est perfectio potentiæ cognoscentis, ergo.

CONTRA: intellectus diuinus secundum multos cognoscit quidditates distinctas causatas per distinctas Ideas aliquomodo. ergo multò magis Angelus.

RESPONDEO, & dico, quòd Angelus intelligit omnia distinctè per unum habitum scientialem sibi communicatum continentem in uirtute omnia intelligibilia, etiam si essent infinita, omnia possent intelligi successiuè per istum habitum, modò unum, modò aliud, non quidem discurrendo, quòd unum intelligat ex alio, sed unum post aliud. Modus est iste: Licet enim habitus intellectus sit de prima specie qualitatis, fundat tamen unum essentialem respectum ad scibile, à quo absolui non potest, ita quòd sine scibili non potest intelligi. est habitus propter colligantiam naturalem correla-

Hericus quolib.5. q.14. in de Varione. qđue præsentia.

 tionis,

tionis, & ita habitus ſcientialis, ut qualitas ſit in intellectu ſubiectiue, relucet tamen in eo ipſum ſcibile propter illum reſpectum, & ex hoc ipſum ſcibile habet in intellectu eſſe obiectiuē. Per iſtum igitur habitum intelligit Angelus primo ſeipſum continenter creaturas magis abſtractas, & deinde alia ſecundum quòd eſſentialius inclinatur ad hoc intelligibile, quàm ad aliud, uel ſcilicet quia ſibi propinquius, uel quia in ſe eſt intelligibilius hoc, quàm illud.

D. Thom. 1. part. ſummæ. q. 55. Art. 3.

Alij dicunt, quòd & ſi Angeli inferiores non poſſunt omnia per unicam rationem cognoſcendi intelligere, Angeli tamen ſuperiores habent uniuerſaliorem ſcientiam, quàm inferiores.

Contra iſtas opiniones arguo ſic. Quando pluralitas numeralis arguit perfectionem maiorem, infinitas arguit perfectionem infinitam. Exēplum: Si poſſe ſimul multa portare pondera includit maiorem uirtutem, poſſe portare ſimul infinita, uel non tot, quando plura concludit, uirtutem infinitam, ſed ſi ſecundum unam rationem repræſentatiuam poſſe ſimul repræſentare infinita diſtinctè, ſiue non tot, quin plura, arguit perfectionem infinitam. Nullus autem habitus creatus eſt formaliter infinitus. ergo.

Exemplum.

Probo minorem dupliciter, primo. Ex hoc cōcluſum eſt ſupra diſt. 2. 1. lib. ſolam eſſentiam diuinam eſſe infinitam intenſiuè, quia eſt infinitorum receptiua diſtinctè. Secundo quia non eſt dubium, q̄ poſſe repræſentare unam aliquam perfectionem, dicit in repræſentato, & poſſe repræſentare aliud ſimul cum illo dicit aliquam aliam perfectionem alterius rationis, & ſic una ratio repræſentatiua duorum eſt perfectior qualibet illarum duarum per ſe.

Diſt. 2. q. 16. & principali.

Item pro tanto una ratio eſt ſimul receptiua plurium, quia habet unum obiectum primum, & adæquatum continens uirtualiter omnia illa pluraliter, ſed nullum unum obiectum creatum poteſt continere uirtualiter oīa cognoſcibilia creata, quia tunc eſſet formaliter infinitum. ergo. Maior probatur exemplo, & ratione. Exemplo: Quia pro tanto diuina eſſentia eſt repræſentatiua omnium, quia ipſa ut obiectum primum, & adæquatum continet eminenter omnia. Ratione: Quia unitas poſterioris depēdet ab unitate prioris, ſed ratio, quæ eſt non participata, ſicut diuina eſſentia, eſt natura poſterior obiecto repræſentato, quia menſuratur ab ipſo. ergo eius unitas dependet ab unitate obiecti primi adæquati.

Quare diuina eſſentia ſit repræſentatiua omnium.

Inſtatur autem contra iſtam probationē, quia unitas cauſæ productiuæ, poteſt ſtare cum pluralitate effectuum productorum, etiam diuerſarum rationū. Exemplum de Sole ad diuerſa producta ab ipſo, ita quòd non oportet habere unum primum productum adæquatum.

Reſpondeo, quòd non eſt ſimile, quia agens æquiuocum eſt perfectius quocunque ſuo producto, & per conſequēs naturaliter prius unitas poteſt ſtare in unitate in priori cum pluralitate, in poſteriori, ſed non è conuerſo, ſicut erat in propoſito.

Agens æquiuocū eſt perfectius quocūque ſuo producto.

Dico igitur ad quæſtionem, quod Angelus intelligit diſtinctas quidditates alias à ſe, & etiam ſua intellectione abſtractiua per diſtinctas rationes cognoſcendi.

Angelus Itelligit diſtictas quidditates alias à ſe.

Cognitione autem intuitiua ſe, & quæcunque alia cognoſcit per eſſentiam, & non per aliam diſtinctam rationem cognoſcit. Ita ſecunda pars de cognitione intuitiua probata eſt in prima quæſtione. Prima autem pars ſcilicet de cognitione abſtractiua reſpectu aliarum quidditatū à ſe probata eſt ſupra per illas duas rationes contra illas opiniones.

Aliam partem, q̄ ſcilicet poſſit cognoſcere abſtractiuè per rationem diſtinctam repræſentādi, probo, quia omnis cognitio poſſibilis in uno Angelo eſt poſſibilis eiuſdem generis in alio Angelo de eodem obiecto, ſed, ut patet ex dictis, unus Angelus habet cognitionē abſtractiuā de quidditate alterius Angeli per rationem diſtinctam repræſentandi. ergo.

Si quæratur, quid ſint iſtæ rationes cognoſcendi; dico, quòd licet impropriè poſſint dici habitus, inquantum ſunt quidditates de difficili mobiles; propriè tamen non ſunt habitus ſcientiales, ſed ſpecies intelligibiles. Et quòd diſtinguantur habitus, & ſpecies intelligibiles, probo dupliciter: Quia, ut ex alijs quæſtionibus patet, ſpecies intelligibilis neceſſariò præcedit omnem actum intellectus, habitus autem neceſſariò ſequitur aliquos actus ex quibus cauſatur.

Habitus & ſpecies intelligibiles diſtinguntur.

Secundo, quia poteſt eſſe ſpecies remiſſior in aliquo, & habitus intenſior, quàm in alio. Exemplum in illo qui habet perſpicaciorem intellectū ſpecies erit intenſior, quod patet quia cauſatur à cauſis uirtuoſioribus ſcilicet à phantaſmate, & intellectu agente, qui ſunt cauſæ naturales agentes ex toto impetu, quæ quidem in iſto ſunt perfectiores, quàm in illo, ut patet. Habitus tamen in illo poterit eſſe intenſior, quia forte ille frequentius conſiderat.

Exemplum.

Ad rationem principalem in oppoſitum dico, quòd non eſt inconueniens, quòd perfectio accidentalis alicuius perfectibilis immaterialis ſit in ſua entitate imperfectior re materiali ſubſtantiali. Omne enim accidens habet minus de entitate, quàm ſubſtantia. Nō enim eſt eius perfectio ſubſtantialis, & eſto, quòd cauſaretur à re materiali, cauſaretur ab eo non totaliter, ſed partialiter. &c.

Oē accidens hēt minus de entitate, quā ſubſtantia.

VTRVM ANGELI POSSINT proficere accipiendo cognitionem à rebus.

Scotus 2. ſent. diſt. 3. q. 11.

D. Thomas prima parte ſummæ q. 55. Art. 2.

Quæſtio undecima.

QVarto quæritur, Vtrum angelus poſſit accipere ſpecies à rebus.

QVOD

Qvod non: Quia, quod est plenum non potest plus recipere, sed intelligentiæ sunt plenę formis 9. propositione de causis. ergo.

Contra: Res cognoscitur per suam similitudinem, sed Angelus cognoscere potest singularia corporalia, non autem ipsorum, habet species concreatas, quia qua ratione unius, & alterius, & ita oporteret, quòd haberet species infinitas. ergo potest sibi acquirere.

S. Thom. prima part. summæ. q. 55. & 56. et in hoc secundo.

Respondeo, & dico, quòd non: Ratio. In Angelo non distinguitur intellectus agens, & possibilis. ergo Angelus non potest accipere species à singularibus. Antecedens probatur dupliciter. Primo quia intellectus agens, & intellectus possibilis non distinguuntur nisi per comparationē ad phantasmata, in Angelo autē non sunt phantasmata.

Secundo, quia intellectus agens non requiritur ad faciendum intelligibilia in potentia, & intellectus possibilis dicitur, quia reducitur de potentia ad actum, apud autem intellectum angeli omnia sunt sibi actu intelligibilia, & ipse semper est in actu intelligendi. ergo. Probatur consequentia, quia species, quę accipitur à rebus, quando fit species intelligibilis in intellectu causatur saltem partialiter ab intellectu agente, & recipitur subiectiuè in possibili.

Item non transitur de extremo ad extremum, nisi per medium, sed inter sensibile, & intelligibile, imaginabile est medium. ergo species rei sensibilis non transit ad intellectum, nisi transeat per phātasiam. Patet autem, quòd Angelus non habet phantasiam. ergo.

Dicit autem ista opinio, quòd Angelus cognoscit singularia, quod patet, quia habet prouidentiam de eis. Habet enim Angelus qualitates & perfectiones sibi possibiles concreatas, sicut corpora super cęlestia. ergo.

Contra: Angelus habet intellectum agentem, & possibilem. ergo potest accipere species à sensibilibus. Cōsequētia patet per locum ab oppositis iuxta argumenta positionis suæ in prima ratione. Antecedens probo, primo de agente sic:

Quod est perfectionis in potentia inferiori non est neganda à superiori eiusdem generis. sed intellectus agens, cum sit uirtus actiua est perfectionis in intellectu nostro. ergo.

Secundo de possibili sic: Intellectus receptiuus formarum intelligibilium est possibilis, siue passiuus, sed intellectus Angeli est huiusmodi. ergo. Nam secundum te est receptiuus specierum sibi concreatarum.

Tvnc ad rationes opinionis, ad primam dico, quod nego antecedens, & ad probationem, nego primam probationem. Dico enim quòd distinguuntur per comparationem ad obiecta, & ad actus. nam intellectus agens, ut hic, est præcisè actiuus in comparatione ad obiectum, & actum suum. Possibilis autē dicitur respectu illius obiecti, & actus, respectu cuius, ut sic, est passiuus, ut patet intuenti.

Ad secundam probationem dico, quòd intellectus Angeli non est actu intelligens respectu omnium intelligibilium. nō omnia intelligibilia sunt sibi actu intelligibilia, siue actu intellecta, non enim est intellectus simpliciter simplex, & primus.

Ad secundam rationem dico, idest ad minorē, quòd & si imaginabile sit medium inter sensibile, & intelligibile per comparationem ad intellectum nostrum propter naturalem connexionem potentiarum, dum est coniunctus, non tamen est medium necessarium ex natura rei, & ideo non oportet dare tale medium respectu intellectus separati.

Ad quæstionem igitur dico, quòd Angelus accipit aliquam notitiam à rebus. Quod probo. Nā potest cognoscere singulare, ut singulare, cum ipsius notitia non sit sibi improportionata, sed non per speciem uniuersalis præcisè, quia per illam non magis cognosceret hoc, quàm illud, cum ex se sit indeterminata ad omnia singularia illius speciei. ergo oportet, quòd per speciem singularis, ut singularis, sed non habet obiectum singulariū species concreatas, quia tunc haberet species infinitas. Nec magis istius, quàm illius, quia æqualiter ex suis singularibus naturalibus potest intelligere utrunque. ergo oportet dicere, quòd accipit eas à rebus.

Confirmatvr etiam, nam haberet sic species concreatas terminorum complexionis contingentis. Probo id, quia uel illa species determinaret actum angeli intellectiuum ad intelligendam alteram partem pro tali nunc, puta, me sedere cras, uel non sedere, aut species istius complexionis determinaret eum pro die crastina ad alteram partem uel ad nulla. Si sic, ergo illa cōplexio nō esset apud eum contingens, nec cognosceret eam, ut contingentem. Si non, ergo per eā nihil cras cognosceret plusquam hodie, uel ergo oportet, ꝙ quandocunque deberet cognoscere complexionem contingentem, Deus infunderet sibi speciem. Quod non est dicendum. Vel ꝙ nunquam eum cognoscit. Quod etiam non est dicendum. Vel ꝙ tunc accipit speciem à se, quando actu est.

Item cognitio intuitiua requirit præsentiam obiecti. ergo quod intuetur unum singulare illā notitiam non habet per speciem infusam. ergo aliquo modo accipit eam à re, & patet, ꝙ intuitiuè potest cognoscere hoc singulare, non solum in uerbo, sed etiam in proprio genere.

Quō Angelus cognoscet singulare in proprio genere.

Item dico; ꝙ si non haberet species quidditatis rerum, posset eas abstrahere, & si nō esset alia ratio, sufficeret ista, quia non est eius intellectus minoris pfectionis, & uirtutis, quàm noster. Sed ad perfectionē nostri intellectus pertinet, ꝙ possit sibi acquirere suas perfectiones. ergo.

Ad primum principale dico, quòd & si sint pleni formis uniuersalium, non tamen singularium. &c.

DISTINCTIO IIII.

CIRCA DISTINCTIONEM IIII. Quæritur de statu, in quo fuerunt creati Angeli.

VTRVM INTER CREATIONEM & Beatitudinem Angeli boni fuerit aliqua Morula.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 4. q. 3. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 4. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 63. Art. 5.
Ricardus 2. sent. dist. 4. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istã distin. quartam Magister ostẽdit quales sit creati Angeli, quãtum ad eorum conditiones nõ naturales, quæ sunt felicitas, & miseria.

CIrca distinctionem quartam quæritur, Vtrũ boni Angeli fuerint creati beati, & ma li miseri.

QVOD SIC de bonis: Fuerunt enim ipsi creati in beatitudine naturali. ergo & in super natura li. Antecedens patet, quia in primo instanti, sicut modo habuerunt intellectum perfectum, & uoluntatem perfectam, & obiectum utriusque præsens. Consequentia probatur, quia efficatior est causa super naturalis, quàm naturalis. ergo citius uel æquè cito potest producere suum effectum.

Item fuerunt creati in gratia. ergo in gloria. Consequentia patet, quia non est medium inter ultimam dispositionem, quæ uocatur necessitas, & formam introducendam. Antecedens patet per Augustinum sic: Deus fuit simul creans Angelorum naturam, & tribuens gratiam. 12. de ciuita. Dei cap. 9.

DE MALIS patet per Augustinum super Genesim. Putauerunt, inquit, quidam probabiliter, quòd statim Angelus malus factus est miser. Nam Ioãnes dicit, quòd ab initio homicida erat. Lib. 15. ca. 8. Ioannis ca. 8.

CONTRA: De bonis Augustinus super Gene. dicit, angelicam naturam primo fuisse creatam informem, & cœlum appellatam, postea formatam, & appellatam lucem, quãdo scilicet ad Creatorem est conuersa perfecta deliberatione. igitur inhærens. Libr. 1. cap. 5.

De malis patet per Ezechielem: In signaculum similitudinis plenus scientia, & perfectus, & plenus decore in delitijs Dei tui fuisti. ergo. Ezechielis ca. 28.

RESPONDEO primo, & dico, quòd Deus potuit bonos Angelos creare beatos. Ratio, qa ex parte Dei non repugnabat, cum ipse pro omni instanti sit æquè potens, nec ex parte Angeli repugnabat; cum ipse in primo instanti habuerit naturam ita perfectam, sicut modo. ergo.

Secundo dico consimili ratione, quòd etiam in primo instanti potuit creare malos Angelos, cum illo malo incommodo, quod habent modo, sed tunc propriè non diceretur pœna, quia non esset punitiua alicuius culpæ præcedentis.

Tertio dico, quòd de facto nec boni fuerunt creati, nec mali miseri.

De bonis patet in litera distinctio. 3. & distinctio. 4. cap. 1. De malis etiam patet in litera distinct. 3. & 4. Et Isaias: Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris. ergo primo fuit lux, & oriebatur. Isa. cap. 14.

Item Ezechiel ubi supra. Ezech. ca. 28.

Quarto est uidendum, Vtrum potuerunt peccare, uel mereri in primo instanti. Dicitur, quòd non potuerunt peccare in primo instanti. Ratio est, quia au: fuisset peccatum illud à Deo causatum, & hoc non, aut ab Angelo, & hoc etiam non, quia omnis operatio, quæ incipit, cum esse rei est effectiuè à causa, à qua res est. D. Tho. 1. parte summæ. q. 63. Arti. 5. & est opinio Hẽrici uide Varronem hic copiose, & Augustinũ. 83. q. 3.

Item in primo instanti non potuit deliberare. ergo non peccare. Antecedens patet, quia deliberatio requirit distinctam intellectionem plurium, sed Angelus non potuit plura simul distinctè cognoscere. Consequentia patet, quia peccatum non est nisi liberè elicitum, nec est liberè elicitum, nisi sit deliberatum.

Item quia, tunc necessariò fuisset elicitum, & non contingenter, & per consequens non fuisset peccatum. Probatur antecedens, quia res dum fit, necessariò fit, & Dum facta est, non potuit non esse facta. Sed ante non potuit non fieri, quia non fuit ante.

Item actio creaturæ non potest esse in instanti. ergo in primo instanti non potuit peccare. Antecedens patet per philosophum sexto physicorum ubi dicit, quòd si aliqua uirtus mouet in instanti, maior uirtus mouebit in minori, sed patet, quòd non est dare minus, quàm instans, & est dare maiorem uirtutem omni uirtute creata. 6. phys. cõtex. 89. & 90.

Teneo opinionem, & dico, quòd in primo instanti potuit peccare. Ratio est: Potentia potens habere operationem perfectam, quia habebat potentiam non impeditam, & obiectum præsens, & per consequens uolitionem, quia in omni instanti, quo intellectus intelligit, uoluntas potest uelle, & non determinabitur ad uolitionem rectam. ut patet. ergo. Consimili ratione supposito, quod boni fuerunt creati in gratia, quæ est ratio meriti in primo instanti, potuerunt mereri. Vera Opinio Authoris.

Tunc ad rationes opinionis. Ad primam dico, quòd peccare cum sit deficere, non est effectiuè à Deo, sed tamen & si peccare concernat actum, dico quòd actus elicitus potest esse ab Angelo in primo instanti, quia in primo pro instanti habet potentiam perfectam, & obiectum præsens. Vnde propositio illa est falsa, quòd operatio, quæ est simul duratione cum esse rei, sit effectiuè à quo est res. Nam si Deus produceret ignem calidum, & calefactibile sibi præsens, & dispositum in eo instanti durationis, calefaceret, sicut patet etiam de Sole, qui illuminat in eodem instanti, in quo est super Emisperium, & ita etiam in eodem instanti, in quo esset simpliciter primo, sufficit enim quòd esse rei præcedat natura eius operati. Quid sit peccare. Peccatũ non est operatio, sed defectus operationis.

Adse-

Ad secundum dico, quòd unica nolitio potest esse non recta: Vnica autem uolitio non requirit necessariò nisi unitam uolitionem distinctam, & illam non prius duratione, & si prius natura, non oportet necessariò, quòd præcedat deliberatio in tempore, ad hoc, ut uolitio sit recta, uel non recta, sed sufficit ex quo ipsa est illibera elicita. Hoc autem clarius probatur in libro tertio. Vtrum Christus omnia potuerit mereri in primo instanti suæ conceptionis.

Lib.3. dist.12. & 18.q.1.

Ad tertium alias dictum est. Dico enim, quòd effectus contingens, quando elicitur, contingenter elicitur, & tunc potuit elici, alias non esset contingēs, & patet hoc expressè, quia alias Deus prædestinasset, & præuidisset non contingenter, sed necessariò, & etiam quidquid producit ad extra, necessariò produceret, nihil mutaretur, ut patet intuenti, & in quæstione de æterni tate mundi.

Dist.1.huius secundi.q.3.

Ad quartum dico, quòd ratio Aristotelis non ualet de mensura diuisibili, quia si tanta uirtus mouet in tanto tempore, dupla uirtus mouet in medio tempore. & ualet de motu, quia cum motus sit diuisibilis, necessariò requirit mensuram diuisibilem, & ita si aliquod mouens moueret in instanti, necessariò illud, quod esset diuisibile, & ita dupla uirtus moueret in medio. In proposito autem non est sic, quia actio Angeli est indiuisibilis.

Ad primum principale nego consequentiam. Ad probationem dico, quòd non oportet, quod causa efficacior causet effectum suum citius, uel æquè cito, quando est uoluntaria.

Ad secundum dubium, Vtrum fuerint creati in gratia gratum faciente, respondetur ad dictum August. quòd loquitur de gratia gratis data. Sed esto, quòd sic, non tamen sequitur in tātum, quia non est ultimata dispositio ad gloriam, quin possit stare per morulam sine gloria, sicut patet in nobis.

Gratia gratū faciens nō est ultimata dispositio ad gloriam.

Ad ultimum illud ab initio, & huiusmodi accipitur pro modica morula.

DISTINCTIO V.

CIRCA DISTINCTIONEM V. quæritur

VTRVM ANGELVS PRIVS MEruerit Beatitudinem, quàm eam acceperit.

Scotus 2.sent.dist.5.q.1.
D.Thomas prima parte summa q.62. Art.4.
Ricardus 2.sent.dist.6.q.2.
Franciscus de Mayronis 2.sent.dist.4.& 5.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quintam quæritur, Vtrum Angelus prius meruerit Beatitudinē, quàm eam acceperit.

Quod non. Maxima beatitudo requirit magnum meritum, sed Angeli habent maximam beatitudinem, non autem potuerunt maximè meruisse ante, cum morula usque ad eorum beatificationem fuerit modica. ergo merentur post. Confirmatur, quia post eorum beatitudinem acceptam exercent nobis obsequia, ex quibus tamen merentur. ergo.

Contra: Augustinus de correctione, & gratia: Angeli sancti, qui perstiterunt, meruerūt illius uitæ mercedem accipere. ergo meruerunt antequam acciperent.

Respondeo hic quòd non tenetur Magister, qui in fine huius distin. uidetur asserere, quod Angeli modo merentur beatitud.nem per obsequia, quę nobis impendunt.

Opinio magistri, cōtercere probata.

Rationes in contrarium sunt duæ. prima, quia sequeretur, quòd si homo non fuisset creatus, Angelus non fuisset beatus, non enim tunc exibuisset ista obsequia, sed illud est falsum, quia Angelus non dependet ab homine in beatificari. Secunda, quia si præuisio, quòd quis bene utatur gratia sua data habeat rationem meriti, tunc gratia gratis data in aliquo non esset gratia, quia in aliquo præuideretur, quòd ea esset bene usurus. Exemplum pro opposito Magistri est quia miles quandoque recipit primo stipendia à Rege, & postea meretur recepta.

Exemplum.

Dico ergo, quòd Angeli meruerunt beatitudinem antequam eam reciperent. Primum patet, quia omnis natura cōsequitur perfectionem finā aliquo mō per suam propriā operationē, sed beatitudo est perfectio Angeli, etiam animæ. ergo.

Hæc est sētētia D.Tho. in 1. parte sūmæ. q.62. Artic.4. quæ acceptatur à doctore.

Secundum probatur, primo sic: Pro tāto actus est meritorius, quia cum posit esse nō rectus, est rectus, sed beati cum sint in bono confirmati nō possunt habere actum non rectum. ergo meruerunt antequam essent beati.

Item dispositio præcedit formam, ad quam est & uia ad terminum, sed meritum est dispositio, & uia ad terminum scilicet ad beatitudinem. ergo. Sed nunc uidendum est de morula ante beatorum beatitudinem, & malorum damnationem.

Dicit unus modus, quòd fuerunt tres morulę, in quarum prima omnes fuerunt creati in puris naturalibus. In secunda boni receperunt gratiā, & meruerunt. Mali uerò non receperunt gratiā, quia potuerunt ducere. & tunc demeruerunt in ista secunda morula. In tertia utrique fuerunt in termino. Boni in beatitudine, mali uerò in pęna.

Narratio copiosa omniū modorū possibiliū assignari in morulis.

Alius modus ponit tres morulas, sed in prima fuerunt omnes creati in gratia & meruerunt. In secunda boni perstiterunt in gratia, & merito; & mali ceciderunt à gratia, & demeruerunt. In tertia utrique fuerunt in termino, sicut dicit primus modus.

Tertius modus ponit quatuor morulas, in quarum prima omnes fuerūt creati in puris naturalibus. In secūda oēs acceperunt gratiam, & meruerunt. In tertia boni perstiterunt in gratia, & in merito, & mali ceciderunt à gratia, & demeru-

 erunt.

erunt. In quarta omnes fuerunt in termino, ſicut dicunt alij modi.

Iſti duo modi ſunt probabiles, ſed ſecundus, & tertius, qui ponunt omnes recepiſſe gratiam, uidentur magis approbabiles, quia magis atteſtantur Dei liberalitatem. Nam licet præuideret illos malè uſurus gratia accepta, tamen uoluit dare ex ſui liberalitate, ſicut etiam facit multis hominibus, ut patet. Et hoc forte ſecundus modus eſt probabilior, quia non benè apparet neceſsitas ponendi quatuor morulas. Quid ſint iſtæ morulæ, dicunt aliqui, quòd ſunt nunc temporis diſcreti, ſed non ponendo tempus diſcretū, poteſt dici, quòd ſunt nunc æui.

D.Thomas, et Henricus. Quid ſint morulæ.

Ad principalem ergo rationem in oppoſitum dico, quòd magnitudo meriti non conſiſtit in multitudine actuum meritorum, ſed in magnitudine intenſiua; In illa autem morula, in qua mali Angeli ſuperbierunt, boni maxime meruerunt, quia adhæſerunt per dilectionem intenſiuè & ex maximo conatu. Ita quòd forte plus tūc meruerunt, quàm poſſet mereri homo de communi lege in toto tempore ſuo.

Ad confirmationem dico, quòd per obſequia nobis impenſa non merentur præmium eſſentiale, ſed forte merentur aliquid accidentale præmium, uel fortè magis ſunt actus in nullo meritorij, ſed perfecti quidam actus redundantes ex plenitudine gloriæ. Exemplum: Si quis haberet habitum perfectum in ultimo gradu ſibi poſsibili, iſte eliceret actus perfectos ex redundantia habitus, qui tamen non aggenerarent habitum, nec augumentarent. Exemplum Magiſtri non cogit, quòd miles præmiatus primo à rege non eſt ita confirmatus, qui non poſſit elicere actus rectos, & non rectos, ſiue fideles, & non fideles circa regem & ita poteſt mereri.

Exemplum.

Exēplum magiſtri non cogit.

Sed tunc reſtat dubium de Chriſto, qui fuit uiator, & meruit, cum tamen eſſet confirmatus, & compræhenſor. Dico, quòd Chriſtus fuit uerus uiator, & perfectus compræhenſor quantum ad eſſentialia comprehenſoris, ſed quātum ad accidentalia forte non ſic potuit mereri; uel ſic, & uerius ut mihi uidetur, quòd non meruit ſibi, ſed nobis. &c.

Chriſtus per ſuam paſsionē meruit nobis remiſsionem peccati originalis, & primā gratiā baptiſmalē, atq. gloriam, ei correſpondentem.

DISTINCTIO VI.

CIRCA DISTINCTIONEM VI. Quæritur,

VTRVM ANGELVS MALVS potuerit appetere æqualitatem Dei.

Seraphicus Bona. 2. ſentent. diſtinct. 5. quæſtio. 2. Artic. 1.
Scotus 2. ſent. diſt. 6. q. 1.
D. Thomas prima parte ſumma. q. 63. Art. 3.
Franciſcus de Mayronis 2. ſent. diſt. 4. & 5. q. 3.

Quæſtio prima.

Circa diſtinctionem ſextam quæritur primo, Vtrū Angelus potuerit appetere Dei æqualitatem.

Magiſter agit de Angelorū malorū auerſione.

Dicitvr qvod non: Ratio prima, quia non ex paſsione, patet. nec ex ignorantia, quia pœna in eis non præceſsit culpam. ergo ex elatione. ſed elatio eſt impoſsibilium tertio Ethicorum. Angelus autem ſciebat hoc eſſe impoſsibile. ergo.

3. Ethic. cap.

Item Angelum eſſe Deo æqualem, eſt Angelū non eſſe Angelū, ſed Angelus non poteſt appetere ſuum non eſſe. ergo.

Item Angelum eſſe æqualem Deo includit contradictionem, ſed tale non habet rationem entis, quia tunc Deus poſset contradictoria ſimul uerificare. non ens autem non eſt appetibile. ergo.

Item uoluntas non poteſt uelle niſi per intellectum, ſed intellectus Angeli non intelligebat ſe eſse, uel poſse eſse Deo æqualem, quia non habebat intellectum errantem, alias pęna præceſsiſſet culpam. ergo.

Contra hoc eſt Magiſter in litera, quia rationes illæ non cogunt. Ideo dico cum Magiſtro, quòd potuit. Ratio eſt, quia uoluntas habet pro obiecto totum ens, & habet etiam ipſa duplicem actum ſcilicet amorem amicitiæ, & amorem concupiſcentiæ. igitur quidquid poteſt amare amore amicitiæ, eidem amato ſcilicet ſibi poteſt amare amore concupiſcentiæ uel concupiſcere, ſed patet, quòd ſibi poteſt amare amore amicitiæ omne ens. ergo ſibi poteſt amare amore concupiſcentiæ omne ens; ſed Dei æqualitas in ſe eſt quoddam ens. ergo. &c.

Item ſi eſset poſsibile, planum eſt, quòd poſſet illud appetere. ergo & modo poteſt, quia licet electio non ſit impoſsibilium, uoluntas tamen eſt impoſsibilium; ſecundum philoſophum tertio Ethicorum, & ſecundum Damaſcenum.

3. Ethic. c. Cap. 18.

Ad primam ergo rationem dico, quòd electio eſt duplex, una, quæ eſt efficax uolitio alicuius obiecti uolibilis, & iſta poteſt eſse impoſsibilium, ſicut dictum eſt. Nam obiectum aliquod in ſe uolibile poteſt concupiſci ab aliquo, cui tamen impoſsibile eſt habere. Alia eſt electio, ad quam conſequitur intellectus practicus, qui ſillogizat ſtatim de his, quæ ſunt ad illum finem ſequendum, & talis non eſt impoſsibilium, quia nullus procurat habere illud, quod omnino credit eſſe ſibi impoſsibile, & hoc certe docet experientia.

Electio duplex.

Ad ſecundam dico, quòd ſicut non oportet, quod qui intelligit antecedens intelligat conſequens, niſi intelligat conſequentiam, ita multo minus oportet, quòd qui uult antecedens, uelit conſequens, niſi uelit conſequentiam. Exemplum: Voluntas uult Epiſcopatum, & non

uult

uult Sacerdotium, & tamen ad nō sacerdotium sequitur non episcopatus.

Ad tertium dico, quòd licet complexio in se, & pręcisè terminorum incōpossibilium sit nihil: termini tamen in se sunt aliquid, & ideo licet illa cōplexio præcisè in se non sit appetibilis, nec intelligibilis; cum sit non ens, termini autem sunt appetibiles, & intelligibiles, quia sunt aliud, & sicut intellectus etiā non errans potest comparare terminum termino, quorum tamen complexionem uidit esse incompossibilem. Ita uoluntas potest appetere.

Ad quartum dico, quòd intelligebat terminos, & hoc sufficiebat. non enim uolitio eius terminabatur ad complexionem præcisè, quæ non erat ens. sed terminabatur ad terminos complexionis comparando uuum alteri modo prædicto. &c.

VTRVM PRIMVM PECCATVM Angeli formaliter fuerit superbia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 5. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 6. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 63. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 5. q. 4.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum peccatū primi Angeli fuerit superbia formaliter.

14. de ciuit. Dei. ca. 13. QVOD sic per Augustinū 14. de ciui. Dei. Et probatur per illud scripturæ: Initium omnis peccati superbia. Eccle. ca. 10.

Ioannis. ca. 2. Item Ioannes in canonica sua: Omne, quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut oculorum, aut superbia uitæ. sed non peccauit primis duobus modis, ut patet, ergo.

Psal. 73. Item Dauid. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

CONTRA: Eius peccatum fuit maximum, quia fuit irremediabile, sed superbia nō est maximum peccatum, quod patet per eius oppositum, quia humilitas formaliter non est magna uirtus, sicut caritas, Theologicè loquendo, cum possit esse in formis. Nec moralis est ita magna, sicut amicitia, quæ est nobilissima species iustitiæ. 8. phys. ergo. 8. Ethic. c. 10. & infra. Odiū, quod opponitur caritati, & amicitiæ Dei, est maius peccatum.

Item superbia est passio irrascibilis: passiones, autem irrascibiles non possunt esse primæ, quæ sequuntur ex passionibus concupiscibilibus. ergo.

Respondeo, quòd communiter dicitur, quòd sic. Ad cuius intelligentiam est sciendum, quòd uoluntas habet duplicem actum positiuum; Vnū, qui est uniuersalis, quo. s. acceptat aliud obiectū, quod est nolle, quo. s. refugit obiectum inconueniens; Vniuersale autem est duplex, unum. s. amicitiæ, quo. s. amat obiectum. Aliud concupiscentiæ, quo. s. amat aliud bonum obiectum, quod etiam amore amicitiæ, amat. Ordo autem istorum actuum patet, quòd nolle non potest esse primus

Voluntas habet duplicem actum positiuum. Vniuersale ē duplex.

actus, sed necessariò pręsupponit uelle, nunquam enim refugit uolūtas aliquod obiectum, nisi quia est disconueniens illi obiecto, quod amat. Nolle etiam concupiscentiæ necessariò pręsupponit uelle sicut expresse patet intuenti. Nam nō possę nolle aliquid, nisi uolo oppositum, Isti autem actus omnes possunt esse recti, & non recti, & idem ordo est in eis. sequitur ergo, quòd prima inordinatio uoluntatis in malo Angelo non potuit esse i. actu, quod est nolle circa obiectum in concupiscendo. ergo fuit in nolle amicitiæ, & hoc patet, quia si uoluntas amat obiectum ordinate, quantū debet, & sicut debet amore amicitię, nunquam cōcupiscit sibi aliquid in ordinatè, nec nult ab eo aliquid inordinate. igitur prima inordinatio fuit in nolle amicitiæ, sed non potuit habere inordinatum amorem amcitiæ erga Deum, quia Deus est tale amabile. ergo ex sola ratione sui, ut obiectum dat perfectionem tali actui quantumcunque intenso, nec est uerisimile, quòd primo amauerit tali amore aliud à se, quia plus inclinabatur naturaliter ad se, quàm ad aliud creatum quantuncunque, tum quia plus intelligebat se. igitur talem inordinatum amorem primum habuit ad se amando plusquam deberet, & aliter, quàm deberet, & sic fuit prima inordinatio in actu, qui est nolle amicitiæ.

Secunda autem eius inordinatio in actu concupiscentiæ, qui est secundus actus uoluntatis, ut patet supra. Dico autem, quòd primo ipse desiderauit beatitudinem, quod patet, quia sicut appetitus coniunctus primo appetit id, ad quod magis inclinat complexio appetitus sensitiui, ita quòd aliqui inclinat magis ad superbiā, ut colerici, alii magis ad luxuriam, uel ad gulam, & huiusmodi secundū complexiones uarias appetitus sensitiui, cui intellectio appetitus est cōiunctus, ita appetitus Angeli, qui est separatus, primo inclinabitur ad id, quod est maxime delectabile absolutè, cuiusmodi est beatitudo.

Sed dices, quòd in tali concupiscentia fuit deordinatio, quia talis concupiscentia est naturalis secundum Augustinum 13. de Trin. ubi dicit, quòd beatitudo ab omnibus appetitur. ergo & boni Angeli istam concupiscentiam habent. Dico, quòd fuit inordinatio ex parte concupiti absolute, sed ex parte modi, & hoc tripliciter non appetierunt eam, antequam deberent, & intensius, quàm deberent, & aliter, quàm deberent. Deus. n. uolebat, quod haberent eam post illam morulam, in qua fuerūt uiatores, & ipsi uoluerunt eam statim. Item uolebat Deus, quòd eam haberent secundum correspondentiam de congruo ad eorum merita, & ipsi uoluerunt eam maximam, & forte Lucifer uoluit eam æqualem Deo, & sic cōcupiuit Dei æqualitatem. Item uoluit Deus, ut aliqualiter sibi mererentur, & ipsi uoluerunt eam sine meritis, quia statim Boni appetierunt eam istis tribus modis, sicut Deus uolebat.

Argument subpeliter a, parentia. 13. de tri. c. 3.

Tertia autem deordinatio fuit in nolle. Nam amando se plus, & aliter, quàm deberet, amore amicitiæ, & concupiscendo sibi beatitudinē inde-

bitis modis uidens, quòd hoc non poterat obtinere, manente Deo, statim habuit inordinatissimum nolle circa Deum, ita quòd potius nolebat Deum esse, quàm se impediri à Deo in hoc, quod uolebat, & hoc fuit eius maximum peccatum; & hæc est expresse intentio Augustini 14. de Ciu. Dei, ubi ait: Duo amores fecerunt duas Ciuitates, Ciuitatem Dei, amor Dei, usque ad contemptum sui. Ciuitatem Diaboli amor sui usque ad contemptum Dei. Igitur prima radix Ciuitatis Diaboli fuit inordinatus amor sui, quæ radix germinat usque ad contemptum Dei.

14. de ciu. dei cap. ultimo.

Nunc uidendum est de genere istorum. Dico, quòd prima inordinatio in actu amoris amicitiæ respectu sui amando plus se, & aliter quàm debebat, fuit quædam præsumptio secundum Augustinum 14. de ciui. Dei: Præsumptio autem est quædam species superbiæ, & ita primum peccatum Angeli fuit quædam superbia, non tamen superbia propriè dicta, quæ est appetitus inordinatus laudis cum contemptu aliorum.

D. Bona. lib. 2. dist. 5. Art. 1. q. 1.

14. de ci. dei. cap. 13.

Secunda uero inordinatio, quæ fuit in amore concupiscentiæ, non propriè reducitur ad superbiam, sed potius ad luxuriam pro ut luxuria dicit inordinatam concupiscentiam cuiuscunque concupiscibilis, & non tantum carnis.

Tertia inordinatio, quæ. s. fuit in nolle respectu Dei, patet, quòd fuit odium, quod potest reduci ad iram, uel ad inuidiam, & hoc maximum fuit peccatũ, quia directè opponebatur caritati, qui est amor amicitiæ ad Deum.

Peccatum Luciferi fuit omniũ peccatorũ maximũ.

Ad primam rationem principalem responsio patet per Augustinum, quia accipit ibi superbiam pro illa præsumptione dicta.

Ad secundam dico, quòd Ioannes loquitur de peccatis hominũ, quod patet per illud, quod præmittit: Omne, inquit, quod est in mundo. &c.

Ad primum in oppositum dico, quòd peccatũ eius primum non fuit maximum, sed incepit à minori, & terminauit in maximo modo prædicto.

Ad probationem dico, quòd illud primum peccatum fuit remediabile, & ẽt secundum, si penituisset donec durauit ista morula in qua fuit uiator.

Ad secundum dico, quòd illa talis præsumptio dicta, quæ fuit primum eius peccatum, non fuit passio irascibilis, sed actua concupiscibilis, benè tamẽ alia species superbiæ, quæ est superbia propriè dicta est passio irascibilis.

DISTINCTIO VII.

CIRCA DISTINCTIONEM VII. Quæritur,

VTRVM MALVS ANGELVS VElit necessario malè.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 7. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 7. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 64. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 7. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 7. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. septimam quæritur, Vtrum malus Angelus semper male uelit.

Magister agit de confirmatione bonorũ & obstinatione malorum.

Quod non: Iacobus: Dæmones credunt, & contremiscunt, sed isti non sunt mali actus, ut uidetur.

Iacob. ca. 2.

Item cum pœna correspondeat culpæ, tunc se quereretur, quòd pœna Dæmonis augeretur in infinitum, & pari ratione præmium boni Angeli augeretur in infinitum, & ita nunquam essent intermino, sed ista sunt inconuenientia. ergo.

Item nullum uiolentum perpetuum, primo de Cœlo, & Mundo, sed malitia est contra naturam secundum Damascenum. ergo non est semper in Angelo.

Primo de cælo & mundo contex. 15. & expressius in 2 cæli cõt. 18.

Contra id per Dauid: Superbia eorum, qui te oderunt, ascendat semper ad te.

Psal. 73.

Respondeo primo uidendum est de ordine, & differentia bonitatum, & malitiarum sibi oppositarum secundo de principali proposito. De primo dico, quòd bonitas creata prima sui diuisione diuiditur in bonitatẽ naturalem, & moralem. Est autem bonitas naturalis, quam contrahit actus ex eo, quòd est quoddam ens positiuum, talis. n. bonitas sequitur omne ens positiuum, & cõuertitur cum omni ente, & recipitur in omni ente secundum magis, & minus, secundum maiorem, & minorem gradum entitatis. Bonitas autem moralis est triplex. s. bonitas ex genere, bonitas uirtuosa, siue ex circũstantia, & bonitas meritoria, siue gratuita. Illa, quæ est ex genere, quam cõtrahit actus ex eo, quòd transit super debitum obiectum. Virtuosa est, quam contrahit actus ex debitis circunstantiis. Meritoria est, quam contrahit actus ex aliquo habitu supernaturaliter infuso, in ordine ad Dei acceptionem, secunda præsupponit primam, & addit super eam. sed non econuerso. Tertia præsupponit utranque & addit, sed non econuerso. Pro tanto prima dicitur ex genere, quia est quasi naturalis respectu aliarum, & præsupponit ab aliis, & contrahitur per additionem, ut patebit in exemplis, quæ quidem sunt conditiones generis respectu specierum.

Bonitas creata duobus modis diuiditur. Quid sit bonitas naturalis.

Bonitas moralis triplex.

Quare bonitas moralis dicatur ex genere.

Secunda dicitur pro tanto uirtuosa, quia reddit hominem moralem, siue ethicæ uirtuosum, quod non facit prima per se.

Quare dicatur bonitas moralis uirtuosa.

Tertia dicitur pro tãto meritoria, quia ad eam sequitur præmium ex Dei ordinatione. Exemplũ primæ est dare elehemosinam alicui. Exemplum secundæ est dare elehemosinã de proprio, & egẽti, & loco, & tempore, & propter Deum. Exemplum tertiæ est dare elehemosina dictis modis cũ hoc addito, quòd ad hoc inclinat caritas, uel gratia, nam posset esse ea quadam inclinatione pietatis naturalis, ut patet. Prima potest stare sine secũda, quia posset dari elehemosina non habendo respectum ad aliquam circunstantiam, & patet etiã, quòd secunda sine tertia, patet etiã, quòd ista non est diuisio materialis, sed formalis, sicut diuiditur anima

Quare bonitas dicatur meritoria. Exemplum.

anima per uegetatiuam, sensitiuam, & intellectiuam. Patet etiam, quòd prima bonitas non est genus, sed habet conditiones generis, genus. n. non potest esse sine aliqua specie.

Genus nō pt esse sine aliqua specie.

Prima bonitas hēt malitiā sibi oppositā, contrariè, & immediatè, nam omnis actus transit super aliquod obiectum. omne autem obiectum, uel est debitum, uel indebitum, & ita omnis actus est bonus, uel malus ex genere.

Secunda bonitas habet malitiam sibi oppositā contrariè, & priuatiuè. Nam dare elehemosinam non de proprio, uel propter uanam gloriam, est actus malus positiuè, sed dare elehemosinam præcise sine aliqua circunstantia, est malum, non contrariè, sed priuatiue. i. non bona bonitate secunda, & ita bonitas, prima præcisè opponitur priuatiuè secundæ bonitati. Similiter tertia bonitas habet malitiam sibi oppositam contrariè, & priuatiuè, quia, ut patet intuenti, actus potest esse demeritorius, & neuter. Imo bonitas prima & secundæ præcise opponitur contrariè bonitati secundæ etiam opponitur contrariè bonitati tertiæ, uel semper uel ut in pluribus. licet ultra illam habeat aliquam malitiam specialem sibi contrarie oppositam.

Actus potest esse demeritorius & neuter infra dist. 41. huius.

Nam non est dubium, quòd aliquis actus esset bonus apud Aristotelem bonitate secunda, qui apud nos esset demeritorius.

Qūo aliquis actus apud Arist. sit bonus.

Notandum autem, quòd ad secundam, & tertiam bonitatem requiritur concursus omnium circunstantiarum debitarum. Bonum. n. est ex causa integra secundum Dyonisium di diuinis nominibus. Ad malitiam autem etiam contrarie ejs oppositam sufficit deffectus unius circunstantiæ, & maximè finis, qui est perfectissima circunstantiarū.

Cap. 4.

De secundo uidendum est, Vtrum malus Angelus possit habere aliquem actum bonum bonitate aliqua de prædictis.

Vbi sciendum est, quòd potēria est duplex. s. actiua, & passiua; loquendo de potentia passiua, siue receptiua non est dubium, quòd potest habere actum bonitate quantu ncunque bonum; Nam secundum Dyonis. ubi supra; Naturalia remanserunt in eo integra. ergo sicut ante lapsum eius uoluntas fuit receptiua actus boni, etiam meritorii, ita modo, ex quo mansit eadem. Loquendo autē de potentia actiua, sciendum est, quòd uoluntas non est causa totalis, sed partialis respectu actus, sicut patet lib. primo. Integratur autem causa totalis respectu alicuius actus imperfecti solum ex duabus partialibus. s. ex uoluntate, & obiecto, respectu autem actus perfecti, uel meritorii necessariò concurrit tertium. s. habitus. Non est ergo dubium, quòd Angelus malus possit habere omnem actum bonum quacunque bonitate, pro ut posse accipitur partialiter, quia habet uolūtatem, quæ est causa partialis, sed pro ut posse accipitur totaliter, non est dubium, quòd non possit habere actum bonum bonitate tertia morali, quia ad illam necessariò requiritur caritas, uel gratia, quæ non est in sua potestate habendi eam, sed solus Deus caritatem infundit, & Deus nunquam caritatem dabit eis, ut patet Isai. 2. Ignis eorum

Potentia est duplex.

Dist. 17. primi & tangetur in dist. 25

Solus Deus infra det charitatem. Isaias. ca. 66. Matt. cap. 25.

nō estinguetur, & uermis non morietur, & Matt. Ibunt hi in suplicium æternum. Nec potest habere actum bonum bonitate secunda, & perfecta, quia actus talis. s. perfectus requirit habitum uirtuosum, quem ipse non habet, nec infusum, nec acquisitum. Nec etiam potest habere actum bonum tali bonitate secunda. s. quantuncunque actū talem imperfectum, siue imperfectè bonum, quia cū ex talibus actibus possint aggenerari habitus, & aggeneretur, iam posset sibi aggenerare habitus uirtuosos morales, quod non est dicendum. Causa autem huius non posse assignatur, quia habet habitum uirtuosum intensissimum, qui semper inclinat uoluntatem eius ad malum. sed ista ratio est dubia apud Scotum, quia habitus quantuncunque intellectus ita inclinat, quòd nō cogit igitur cum habeat sufficientia principia illius. s. uoluntatem, & obiectum, quare. &c.

Ratio dubia apud Scotū.

De actu autem bono bonitate naturali non est dubium, quòd omnis actus eius positiuus est bonus tali bonitate. Nec est dubium de actu bono moraliter bonitate prima. s. ex genere, quia habet actus transeuntes super debita obiecta, ut quando diligit se ipsum, & huiusmodi.

Sed dubium est, Vtrum ibi sistere in tali actu præcisè non deprauando eū per malam aliquam circunstantiam, & dicunt aliqui, q̄ semper deprauat eum propter habitum malitiæ, qui semper inclinat. Scotus dicit oppositum, q̄ talis habitus nō ita cogit, quum uoluntas angeli possit se diligere non habendo respectum aliquem, circunstantiam bonam, uel malam, & ita erit neuter ex quibus nō poterit aggenerari habitus uirtuosus moraliter.

D. Bon. in 2. Dist. 7. q. 2. & 3.

Patet igitur ad oppositum principale, q̄ omnis actus angeli mali est malus malitiæ priuatiuè oppositæ tertiæ bonitati, & etiam secundæ, sed nō omnis actus eius est malus malitia opposita contrariè illis bonitatibus, quia, ut dictum est, potest habere actum neutrum secundum Scotum. Habet tamen semper aliquem actum malum malitia contrariè eis opposita non tantum priuatiuè, & hoc propter habitum malitiæ inclinantem, & propter eius obstinationem in malum.

Omnis actus angeli mali est malus.

Sed est dubium, Vtrū obstinatio ista sit à Deo, uel à uolūtate Angeli mali. Non à Deo, quia non est auctor malorum Deus, sed à uoluntate, ergo cum sit libera, potest resilire ab ista obstinatione, & ita poterit bene uelle. Dico, q̄ est à uoluntate eius effectiuè, quæ. s. ex sua libertate peccauit, quando potuit. Est à Deo negatiuè, quia. s. nō dat gratiam, quæ esset necessaria Angelo malo, si uellet resilire à male agere, & per hoc patet solutio ad dubium. Dico. n. q̄ ad posse resilire non sufficit sibi uoluntas sine gratia. licet tamen sufficiat uiatori. Potest. n. uiator peccator ex suis naturalibus suspendere omnem actum malum, & tunc Deus infunderet gratiam. Isti autem. s. Deum nō dare gratiam, ipse angelus fuit causa, quando finaliter in sua uia peccauit.

D. Bona. dist. præsenti. q. 1. optime ad hoc.

Obstinatio ē ab Angelo effectiue à Deo negatiue quia non dat gratiam.

Ad primum ergo principale dico, q̄ illud eorum credere potest esse actus non malus malitia contraria, sed priuatiua illis duabus bonitatibus

ulti-

ultimis, sicut prædictum est. Non autem est bonum bonitate secunda, uel tertia, quia ille actus non est finaliter bonus nec cum debito modo circunstantiarum, sed potius malus, quia odiût quod credunt.

Ad secundum dico, quòd omnis actus tam bonus, quàm malus habet terminum, ultra quem nõ potest intendi, & iste terminus uel est secundum capacitatem subiecti, uel saltem est præfixus à Diuina sapientia, & ita omnes actus subsequentes non augent habitum, sed sunt effectus habitus cõpleti præcedentes ex istius plenitudine.

Ad tertium dico, quòd minor nõ est uera simpliciter. &c.

DISTINCTIO VIII.

CIRCA DISTINCTIONEM VIII. Quæritur,

VTRVM ANGELVS POSSIT ASsumere corpus, in quo exerceat opera uitæ.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 8. q. 1. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 8. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 51. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 8. q. 5. & 6.
Durandus 2. sent. dist. 8. q. 2.

Quæstio prima.

Angelum assumere corpus, nil aliud est ni Angelũ eo corpore in quo é. uel secundum operationem. uel substãtiã, uel diffinitionem, ut moto rẽ extrinsecũ persistere. Gen. cap. 18.

CIRCA distinct. octauam quæritur, Vtrum Angelus possit assumere corpus, in quo possit exercere opera uitæ.

QVOD NON. Quia aut unietur sibi, ut forma, & hoc non; Aut assumeret ad unitatem suppositi, & hoc etiam non; Aut solum unitetur sibi, ut motor. sed ex hoc non sumeret corpus, quia hoc modo unitur cœlo, quod mouet, & tamen non dicitur assumere.

CONTRA id est scriptura, quæ sic iacet de tribus Angelis apparentibus Abrææ, & Thobiæ de Raphaele, & in libro Iudit de Angelo apparente Phanueli, & uxori eius, & in multis aliis locis.

Angelus non põt assumere corpus de natura cælesti quia oporteret quo tansfie ret cœlum. Angelus põt aurolibet corpus formare omne corpus.

Respondeo primo & dico, quòd Angelum corpus assumere non est corpus informare, nec hipostatice sibi unire, sed est ad se sumere; ad proprias operationes sumere per ipsum exercendo operationes proprias, & sicut eius motor intrinsecus.

Secundo, ꝙ corpus sic assumptum, nec est cœleste, nec purè elementare, sed mixtum, tamen differenter, quia quandoque mixtum completa mixtione, ut quandoque assumeret unum cadauer, uel unum lapidem, & huiusmodi. quandoque autem mixtum imperfecta mixtione, ut quandoque subito formaret unum corpus ex elementis, non quidem principaliter, quia non potest per se introducere formas naturales, sed ministerialiter applicãdo debita actiua debitis passiuis in debita approximatione, & in debita cęlorum influentia. Signũ autem, quòd sit mixtum. quia habet sensibiles qualitates. Signum autẽ, quòd imperfecta mixtione, quia subito resoluitur in elementa, sed si perfectè esset mixtum, esset natum resolui in cadauer.

Tertio dico, quòd corpori sic assumpto uere potest competere omnis motus localis ad omnẽ differentiam situs, & motus respirationis, & expirationis, & motio palpebrarum, & huiusmodi. Nõ tamẽ uerè competunt sibi operationes sensitiuę, quia uerè sensatio requirit organum uerè animatum, & informãta anima sensitiua, nec uere cõpetunt sibi operationes uegetatiuæ, uel nutritiuæ, quamuis posset localiter moueri, & cibus sumere, & dentibus scindere, & ad uentrem transmuttere, & huiusmodi, sed tales cibi non uerè digeruntur, nec in carnem conuertuntur, nec augumentant per consequens. Et ideo est, quia ista competunt animæ uegetatiuæ, quæ non est ibi, possunt tamẽ corpus assumptum augumentare eo modo, quo poterunt ipsum formare, nec etiam competit ue rè sibi operationes generatiuę, quia ista omnia rẽ quirunt animam uegetatiuam.

Potest autem malus Angelus in corpore muliebri assumpto recipere semen uiri, & conseruare in debitis qualitatibus naturalibus, & tunc assumere corpus uirile, transfundere illud semen in matricem mulieris, cui incumberet, & generaretur in defectus ac si fuisset immediatè transfusum à uiro.

Ad rationem in contrarium dico, quòd per Cęlum non exercẽt tot operationes uarias, sicut per alia, & ideo non sic dicitur assumere Cęlum, & præcipuè, quia in diuisibiliter sibi unitur à principio temporis, & exercet per eũ operationes semper uniformes, non sic autem de aliis, ut patet. & est. sed quando respondet uni uerbo sibi dicto, & huiusmodi, ita quòd uere uideatur sentire. Dico ꝙ non sunt nisi particulares intellectiones, ad quas exprimendas formant uerba mouendo labia, & huiusmodi.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM IX. Quæritur,

VTRVM ANGELVS SVPERIOR possit illuminare inferiorem.

Scotus 2. sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 106. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 9. q. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sen. dist. 12. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 11. q. 3

Quæstio prima.

Magister agit de distinctione ordinũ donorum, & officiorum Angelorum, & inferiorũ à superioribus illuminatione & hoc in multitudine bono rũ Angelorũ.

CIRCA distinct. nonam quæritur, Vtrum Angelus possit alium illuminare.

QVOD NON: Quia aut in eo lumen crearet, & hoc non, quia hoc est proprium Dei; aut in eo lumen causatum intenderet, & hoc etiam non est, quia ab eodem habitus intenditur, & generatur secundo ethicorum.

CONTRA id est Damascenus.

Respondeo

Angelus quõ loquatur Angelo.

RESPONDEO q primo uidendũ est de locutione. Secundo de illuminatione. De primo, omissis multis opinionibus, dico, q Angelus loquitur Angelo immediatè causando in intellectu Angeli audiuus conceptũ eius, de quo uult sibi loqui. Quod probo sic: Omnis loquens intellectualiter causaret immediate in eo, cui loquitur, conceptum de eo, de quo loquitur, si posset unus Angelus, potest hoc facere respectu alterius Angeli. ergo. Probatur maior, quia loquens principaliter intendit exprimere ei, cui loquitur, conceptum eius, de quo loquitur. Probatur minor, quia sufficienter est in actu primo, respectu alicuius effectus potest causare illum effectum in receptiuo acto, & sufficienter disposito, & approximato. Ista patet ex terminis, sed unus Angelus respectu alterius est huiusmodi. ergo. Probatio istius: Angelus loquens habet intellectum perfectum, & habet speciem obiecti, de quo uult loqui, ergo est in actu primo respectu intellectionis, quia, ut patet ex dictis alibi, potentia, & species obiecti integrant unam causam totalem respectu intellectionis, habitus autẽ Angeli audientis est sufficiens susceptiuum cuiuscũque intellectionis. ergo sicut Angelus loquẽs potest in suo intellectu causare conceptum, ita potest in intellectu alterius Angeli, cum sit eiusdem rationis, & eiusdem generis.

Lingua Angelorum est aliqua uirtus naturalis expressiua propriorũ cõceptuũ.

Instatur contra id tripliciter. Primo, quia saltẽ Angelus non poterit loqui Angelo distanti, quia actio agentis non recipitur in passum, nisi aut sit approximatum, aut actio transeat per medium, sicut de illuminatione Solis, & de specie rei uisibilis. sed patet, q nullum medium est receptiuum intellectionis, nisi solus intellectus. Confirmatur per philosophum secundo de anima, ubi dicit, q in uacuo non esset uisio, quia uacuum non est receptiuum rei uisibilis; secundo, quia actus intellectus sunt immanentes tertio de anima, sed tunc essent transeuntes de uno intellectu in alium. ergo.

2. de Anima contex. 74.

3. de Aia cõt. 18. & 9. met. contex. 16.

Confirmatur, quia ex hoc arguit Scotus contra Henricum de specie expressa. tertio, quia tunc malus Angelus posset bonum deprauare causando in eius uoluntatem unam prauam intellectionẽ in eius intellectu.

Actio agentis recipitur in passum.

Ad primum dico, quòd actio agentis recipitur in passum distans per medium dupliciter, uno modo quando medium est susceptiuum actionis eiusdem rationis, tunc illa actio prius natura recipitur in medio, quàm in extremo. Alio modo quando actiones diuersarum rationum sunt ab eodẽ agente, & se habent, sicut effectus subordinati eiusdẽ causæ, ita q minus naturaliter præcedit alium tũc iste effectus, siue illa actio, quæ natura præcedit, recipitur in medio prius natura, quàm alia recipiatur in extremo. Exemplum primi: Sol illuminat totum medium, sed eiusdem rationis illuminatio prius natura recipit in parte propinquiori, quàm in parte remotiori. Exemplum secundi: Sol illuminat, & calefacit, sed natura priusquam calefaciat terram, uel aliquod elementum, illuminat totum medium; ita etiam, q illuminat tres sphæras cęlestes, quas non calefacit. Non ergo, oportet, q omnis actio agentis, quæ recipitur in passo distãte, recipiatur in medio eiusdem rationis, nec alterius rationis. Nam ita recipitur calefactio Solis in elemento, quòd non in sphæris cęlestibus. Quando autem ita esset, quòd nec medium esset receptiuum actionis eiusdem rationis, nec actione alterius rationis necessariò præcederet, tunc posset actio agentis immediatè recipi in passo distante, sed ita est in proposito. Nam patet, quòd intellectio non est receptibilis, nisi in intellectu, nec etiã alia actio est receptibilis in medio, q illam natura, uel necessariò præcedat. Nam & si diceres, uel q causatio speciei intelligibilis pręcedit naturaliter, causatio intellectionis non habetur contra hoc, quia patet, quòd species intelligibilis non est receptibilis nisi in intellectu.

Exemplum.

Exemplum.

Intellectio non est receptibilis nisi in intellectu.

Species intelligibilis non recipitur nisi in intellectu.

Respondeo pro opinione ista facta superius, & solutio ista confirmatur per exempla primo sic: Sol generat uermẽ in terra, sed patet, quòd generatio ita recipitur in uerme genito, quòd non in toto medio.

Item ignis generans ignem de ligno, ita generatio recipitur in substantia geniti, quòd non in quantitate, quæ mediat. & si lignum ante aliquam actionem ignis esset summè dispositum ad substãtiam, & formam ignis, ignis generans generaret, & non prius natura medium alteraret, & ita actio agentis reciperetur in termino, & nec alterius rationis, nec eiusdem reciperetur in medio.

Item res uisibilis, quæ actu uidetur, causat immediatè uisionem in oculo. Probõ, quia si causaretur à specie existente in organo, & non à re uisibili, tunc non esset uisio intuitiua, sed abstractiua. ergo licet causatio speciei in organo natura præcedat causationem uisionis, utraque tamen causatio est ab eodem, & sunt duo effectus subordinati eiusdem causæ. Confirmatur, quia alias posset uisus uidere rem absentem, sicut intellectus intelligit rem absentem. Patet autem, quòd uisio non recipitur in medio, sed solum in termino. s. in uisu, & si Deus conseruaret in organo uisus speciem lapidis, quam heri uidi adueniente præsentia lapidis eiusdẽ hodie, ita ille lapis causaret in oculo meo uisionem, quòd nec actionem aliquam pręcausaret in medio.

Item Angelus inferior uidet se intuitiuè per essentiam suam, ut patuit. ergo Angelus superior põt eum uidere intuitiuè per essentiam. Probo id: Cum. n. omnem cognitionem, quam potest Angelus inferior habere, possit habere superior de eodem obiecto perfectiorem, uel ęquè perfectã, sed cognitio intuitiua est perfectior abstractiua, quæ habetur per speciem. ergo. Patet ergo, quòd essentia Angeli inferioris causet cognitionem intuitiuam partialiter in intellectu Angeli superioris, & patet, quòd non transit per medium. ergo.

Dist. 3. huius libri. q. 8.

Ad secundam instantiam dico, quòd memoria intellectiua est uerè productiua uerbi, & licet uerbum in creaturis sit immanens, & inhærens, hoc accidit propter imperfectionem. Vnde nõ est de ratione uerbi, quòd non sit distinctum à dicente, etiam suppositaliter, sicut patet, quòd uerbum diuinum

Memoria intellectiua est uerè productiua uerbi.

tinum est uerisimum uerbum, & uerisime à memoria productum, & tamen philosophus non uidit hoc.

Ad confirmationem dico, quòd potest assignari alia causa, quare debet poni in intellectu species intelligibilis impressa, ut. s. remaneat in anima separata, & etiam potest dici, quòd species, quæ est in phantasia non est actu intelligibilis.

Ad tertiam dico, quòd non est simile de intellectu, & uoluntate; quia uoluntas cum sit potentia libera, repugnat sibi, quòd in ea aliquid imprimatur, nisi quod uult. Intellectus autem est potentia mere naturalis, nec etiam intellectionis prauã potest sibi imprimere, quia boni Angeli sunt in bono confirmati, & ideo Deus non permittit, sed si permitteret posset, non tamen hæc depraauaret; quia posset non assentire, & tunc mereretur, & forte sit factum est in illa morula, quando boni, & mali meruerunt.

Intellectus è potentia mere naturalis.

VTRVM VNVS ANGELVS POSsit intellectualiter loqui alteri.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 10. q. 1. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 9. q. 2.
D. Thomas prima parte summa. q. 107. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 9. q. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 9. 10. & 11. q. 1.

Quæstio secunda.

Sed sunt hic quatuor uidenda. Primo, quid causet Angelus loquens in intellectu Angeli audientis. Secundo, qualis intellectio sit locutio, & qualis auditio. Tertio, Vtrum possit loqui ita uni, quòd non alteri. Quarto, Vtrum ista loquela possit celari ab aliis angelis, uidetur. n. non, cum sit quoddam ens intelligibile.

De primo dicitur, quòd potest causare conceptum tantum, & speciẽ tantum, & utrunque simul. Primũ, quia potest sibi loqui de eo, cui ille, cui loquit, fit habitualiter intẽtus. tũc. n. in eo causat conceptum, & non speciem, quia alias essent duæ species in eodem subiecto. Secundum etiam potest patere, nam si Angelus inferior loquitur superiori, & superior sit feruenter intentus circa alia, tunc non poterit eum reuocare ab eo, cui feruenter intendit, & ita non causabit in eo conceptum, sed speciem tantum, sicut quando nobis accidit, cum sumus multum abstracti, non intelligimus, quæ nobis tunc dicuntur, sed desistentes ab illa abstractione intelligimus, quandoque id, qđ prius fuerat nobis dictum, & hoc non nisi per speciem nobis derelictam. Tertium etiam patet, quia quandoque Angelus superior potest loqui inferiori de aliquo singulari negotio sibi reuelato, cuius Angelus ille inferior nõ habebat speciẽ, Omnia ista tria possunt exemplificari in nobis.

Illuminatio non est de his quæ sunt in uerbo, nec de uerbo, q̃a notitia uerbi & eorũ quę sunt in uerbo, est notitia mere supnaturalis.

Illuminatio Angelica ex genere põt ẽe de misteriis diuinæ prouidẽtiæ, quia Angelus superior ex iussu dei p̃t reuelare inferiorib. aliqđ misterium ex gratia tamen, ut est incarnatio.

Illuminatio ergo Angelica est de p̃priis conceptibus.

De secundo dico, quòd locutio non differt ab aliis intellectionibus, nisi in hoc, quòd ordinatur ad aliam intellectionem causandam. Vnde sciendum, quòd prius natura Angelus loquens causat conceptum in se, quàm in Angelo audiente, non enim est imaginandum, quòd loquatur sibi de eo, quod ipse non actualiter nouit. Auditio uerò differt ab aliis intellectionibus, quia respectu eius intellectus audientis Angeli, est purè passiuus, & nõ est causa partialis, nec species in eo existens, sed tota causatur ab extra, ut dictum est.

Audire Angelorum est uel addiscere, uel recipere. Inferiores ad discunt à superioribus, & superiores recipiunt ab inferioribus, tamẽ non addiscũt.

De tertio dico, quòd quia uoluntas Angeli loquentis, sicut copulat species illas secundum Augustinum 9. de Trin. Ita determinat materiam, ut ita causet conceptum in isto, quòd non in alio.

De quarto dico, quòd & si alius Angelus possit percipere, uel intelligere, puta superior Angelus; non tamen erit in eo auditio, quia non in eo causabitur à loquente, sed à se ipso, & specie in eo existente, si tamen uolumus celare, possumus dicere, quòd cum pertineat ad beatitudinem accidentalem Angeli beati, quòd omnis eius uoluntas impleatur, Deus non permittat, quòd aliquis intelligat id, de quo Angelus loquens loquitur, si uult, quòd omnibus sit secretum.

De secundo principali. s. de Angelorum illuminatione dico, quòd illuminare est quoddã speciale loqui, & illuminari est quoddam speciale audire. Illuminare. n. est conceptum causare in intellectu Angeli illuminando de aliquo reuelato sibi illuminato à Deo, & tunc patet, quòd est illuminari. Et idem illuminare dicitur perficere, & illuminari dicitur perfici, quia per talem illuminationem, ut patet, ille perficit, & perficitur in actu secundo. Idem etiam illuminare dicitur purgare, & illuminari dicitur purgari, quia per hoc purgatur, a nescientia Angelus illuminatus. Isti autem sunt tres actus Hierarchici secundum Dyon. Illuminare, purgare, & perficere.

Quid sit illuminare.

Quid sit illuminari.

Deus illuminat per reuelationem, & lumine infusio, nem, Angeli uerò, confortatione, nam est lumen confortans.

Sed utrum inferior possit superiorem illuminare dico, quòd sic, si Deus sibi primo aliquid reuelaret, non tantum posset auertere à suo cogitatu, in quo esset, & ideo non simpliciter eum illuminat. Credibile autem est, quòd semper superioribus fiunt primæ reuelationes.

Ad argumẽtum principale patet solutio, quia illuminare non est lumen causare, uel intendere, sed conceptum causare modo prædicto.

DISTINCTIO X.

CIRCA DISTINCTIONEM X. Quæritur,

VTRVM OMNES ANGELI Mittantur.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 10. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 10. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 112. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 10. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 10. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. decimã quæritur, Vtrum omnes An-

nes Angeli mittantur.

Qvod non: Daniel 7.cap. Millia millium ministrabant ei, & decies, centena millia assistebant ei.

Hebreorum ca.1.

Contra: Ad Hebreos Paulus: Omnes sunt administratorij spiritus.

Omnes Angeli sunt missibiles uel ad intra, uel ad extra.

Respondeo, & dico, quòd est duplex missio Vna ad intra, qua dicuntur mitti superiores, quibus de communi lege prius reuelantur mysteria, quando ea inferioribus reuelant loquendo eis, & illuminando eos de illis reuelatis. Alia missio ad extra, qua mittuntur inferiores ad manifestanda illa reuelata hominibus, & ita omnes mittuntur, uel ad intra, uel ad extra; sed illi, qui mittuntur ad intra in Daniele dicuntur assistere Deo. Sed uidetur, quòd etiam aliquis de superioribus sic aliquando missus ad extra ad magna mysteria reuelanda, quod patet de Angelo, qui nunciauit Mariæ mysterium incarnationis, & quòd ille fuerit de superioribus patet per hoc, quia sibi fuit notum illud mysterium, quod aliis, maxime inferioribus fuit celatum usque ad Christi ascensionem. Vnde impii dicebant inferiores superioribus, quis est iste rex gloriæ? Et Isa. quis est iste, qui uenit de Edon. & Apostolus ad Ephe. ut innotescat principibus, & potestatibus.

Danielis c. 7.

Psal. 23. Isa. cap. 63. Ephe. ca. 3.

Ad authoritatem principalem patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTIONEM XI. Quæritur,

VTRVM ANGELVS CVSTODIENS possit effectiue aliquid causare in intellectu hominis custoditi.

Scotus 2. sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istã dist. Magister agit de ministerio Angelorũ p comparationem ad homines custodiẽdos ab eis.

Circa distinctionem undecimam quæritur, Vtrum Angelus custos possit aliquid effectiuè causare in intellectu hominis custoditi.

Qvod sic: Potest aliquid causare in intellectu alterius Angeli ex distinct. 9. ergo & in intellectu hominis.

Matthæi c. 18.

Contra id est quædam Glossa Augustini super illud Matthęi: Angeli eorum semper uidẽt faciem patris.

Respondeo & dico primo, quòd non potest, secundo quid potest. De primo dico, quòd Angelus non potest causare in intellectu nostro coniuncto nec actualem intellectionem, nec speciem intelligibilẽ, nõ tñ hoc accidit ex impotẽtia Angeli, immò ipse est sufficiẽter ĩ actu primo, respectu cuiuscunq; intellectionis, uel speciem causare in quocunque intellectu nostro acto, sed accidit ex imperfectione intellectus nostri, cuius conditio est non posse primo immutari ab aliquo intellectu, nisi mediãte phantasmate. Vtrum autem hic accidat propter ordinem potentiarum, uel propter peccatum, de hoc alias dictum est.

Dist. 3 primi. q. 3. & circiter.

De secundo dico, quòd potest hominem docere perfectius, quàm homo, & hoc uel per uerba formata in corpore assumpto, uel per aliqua signa sensibilia. Potest autem circa phantasiam facere tantum, quòd si phantasia sit turbata, ex aliqua inordinata motione spirituum, uel humorũ, potest illam turbationem, & motionem sedare. forte autem potest phantasmata ordinare ordinãdo. s. subiectum eorum, puta illum humorem tali modo, quòd unũ phantasma præponatur alteri, & huiusmodi. Istud tamen est difficile, quia non est imaginandum, quòd quælibet phantasia habeat distinctam partem illius humoris pro subiecto, quia tunc posset ita repleri phantasmatibus phantasia, quòd non posset plura capere. Possunt ergo multa esse in eadem parte. Potest etiam in hoc multum iuuare. s. cognoscendo per suum intellectum agentem nostrum intellectum agentẽ, & tunc ambo simul, qui sunt eiusdem rationis, & & imphantasmate perfectius mouent intellectũ possibilem, causando in ipso perfectiorem speciẽ intelligibilem, & per consequens perfectiorem intellectionem, & tunc Angelus partialiter causabit aliquid in nostro intellectu, sed non, ut causa totalis, & hoc modo intelligatur supra esse negatum.

Dubium.

Sed Dubium est, Vtrum possit transferre unũ phantasma, & in suo. s. subiecto de homine in aliũ; & dicunt aliqui, quòd sic, non tamen illud phantasma, sic translatum immutaret intellectum illius hominis, quia non haberet illum ordinem ad intellectum agentem, nec ad intellectum possibilem, quem habebat in illo homine, unde fuit trãslatum. Quod probatur, quia in isto homine fuit causatum ab obiecto sensibili, in illo non.

Egidius quolib. 6. q. 16.

Sed ista probatio non ualet, quia si Deus causaret in phantasia cęci nati speciem coloris, non est dubium, quòd posset imaginari, & intelligere colorem.

Correlariũ.

Speculare.

Ex dictis sequitur unum corollarium, ꝙ quando malus Angelus trahit aliquem ad raptum, nunquam ille raptus est intellectualis uisio, sed uehemens imaginatio. Nam huius uehemens imaginatio facit animum distractum ab hac alia cogitatione cuiuscunque intellectualis cognitionis, siue intellectionis. Ex dictis patet, ꝙ non ualet illa consequentia rationis principalis.

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XII. Quæritur,

VTRVM IN SVBSTANTIA GEnerabili & corruptibili sit aliqua entitas positiua realiter distincta à forma.

Scotus 2. sent. dist. 12. q. 1.

Ricardus quolib. 4. q. 5. Arti. 1.

Quæstio prima.

Quære Varronem copiosũ in his quæstionibus.

CIRCA distinct. duodecimam quæritur primo, Vtrum in re generabili, & corruptibili sit aliqua substantialis entitas positiua distincta realiter à forma.

7. met. cõt. 8.

QVOD NON: 7. Met. Materia non est quid, nec quale, & sic de aliis prædicamentis. ergo est nihil.

Dices, quòd est ens in potentia.

Sed contra: Non est materia in potentia, quia materia non fit ex materia, nec est forma, nec compositum. ergo relinquitur, quòd sit nihil.

5. phis. cõt. 8.

Item 5. physicorum: Quod mouetur est, quod generatur non est. per hoc uult distinguere inter subiectum generationis, & aliorum motuum. ergo eodem modo remouet esse à subiecto generationis, quod est materia, quomodo attribuit illud subiecto motus, sed quod mouetur est ens in potentia secundum, quòd in potentia tertio physicorum. ergo esse in potentia tollitur à materia, & per consequens relinquitur purum nihil.

3. phis. cõt. 6.

Item si esset per se ens, esset per se scibile secundum Philosophum, sed materia non est scibilis, nisi in analogia ad formam primo physicorum. &c.

1. phis. cõt. 69

Item si esset per se ens, esset aliquis actus, & tunc compositum non esset per se unum.

2. phi. cõt. 18.

CONTRA id est Arist. secundo physicorum: Materia est, ex qua fit res, cum insit. per hoc, quod dicit, ex qua patet, quòd non est ex forma, & per hoc, quod addit: cum insit, patet, quòd non est priuatio.

Ricardus de media uilla quolib. 4. q. 5 Art. 1. tangit. idem quolib. 2. q. 1. uide Albertũ magnũ 12. dist. 3.

Respondeo & dico, quòd in re generabili, & corruptibili non est nisi una realitas positiua, quam quidam eorum dicunt materiam, quidam formam differentes sola uoce. Ratio est, sicut quantitas interminata terminatur per terminum intrinsecum, & non extrinsecum, ab ea realiter differentem. Ita materia sine forma est interminata, & terminatur per formam, tanquam per terminum sibi intrinsecum ab ea non realiter differentem. & ita eadem entitas considerata, ut interminata, dicitur materia. Considerata, ut terminus dicitur forma. Cnnsiderata, ut totum. i. ut terminata dicitur compositum, tamen realiter unum & idem est totum. Confirmatur hoc per phil. primo de generatione, ubi distinguens generationem ab alteratione, dicit, quòd generatio est factio totius, & corruptio, destructio totius. & quando unum generatur ex alio, totum conuertitur in totum, non sic in alteratione. ergo non est aliquid commune manens idem in generato, & corrupto, quia iam nón essent uera hæc prædicta, ut patet.

1. de gene. cõtex. 10. & 23.

2. phi. cõt. 28. & 29.

Contra: Ista positio repugnat doctrinæ philosophi, ubi uult, quòd causæ per se sunt quatuor, tunc enim non essent nisi duæ scilicet efficiens, & finis. patet, quòd non quarta, quia tu non ponis differre materiam à forma. Patet etiam, quòd non tertia, quia idem præcisè non est causa sui. Vnde quælibet causarum intrinsecarum est quodammodo alia compositione, respectu cuius est causa, quia saltem compositum dicit plusquam forma per se, uel materia per se, & hoc dico secũdum positionem Commentatoris, qui ex hoc uoluit habere istam propositionem, quod idem non est præcisè causa sui.

Item substantia diuiditur in simplicem, & compositam. ergo non omnis substantia est ęquè simplex realiter, sicut positio ista dicit.

Item tunc sequitur, quòd agens naturale potest creare. Nam principia contrarii non augent, sed diminuunt uirtutem agentis naturalis. ergo si ignis potest generare ignem ex aere, multò citius poterit ipsum producere nullo præsupposito. ex quo dicis, quòd generatio est ita productio totius, quòd nihil manet commune in generato, & corrupto. nam præsentia aeris non fortificat, sed potius debilitat uirtutem ignis, cum habeat ad eum aliquam repugnantiam.

Dico ergo, quòd materia est quædam entitas positiua in composito.

QVOD probo sic: Per se principium naturæ, per se causa, per se fundamentum formarum, per se subiectum generationis, per se pars compositi est per se ens aliquod positiuum; sed materia est huiusmodi. ergo. Maior patet, quia principium dependet à principio, & effectus à qualibet per se causa, & fundamentum à fundamento, & generatum à subiecto generationis, & totum à parte; sed impossibile est, quòd aliquod uerum ens dependeat realiter à non ente. Minor probatur: Nam materia est per se principium naturę, per hoc est & per se causa secundo physicorum, est per se fundamentum formarum 5. Metaphisicæ. & est per se subiectum generationis, & est per se pars compositi 7. Metaph. Dico, ergo, quòd materia est aliquod ens positiuum actu, & non est tantum in potentia subiectiua, sicut uult alia opinio, immo est potentia obiectiua, & licet dicatur potentia respectu formæ, uel compositi, est tamen in se aliquis actus licet imperfectius, quod patet, quia quicquid est extra suam causam efficientem, est aliquis actus.

Vide pro hoc Aureã digressionem Themistii.

1. phy. cõt. 5 & inde. 2. phy. cont. 7 & inde. 5. met. cõt. 2. 7. met. cõt. 28

Scotistæ ponunt actũ entitatiuũ opponi potẽtiæ obiectiuæ, et actum formalẽ opponi potentiæ subiectiuæ.

Ad rationem ergo opinionis dico, quòd forma non est gradus intrinsecus materiæ, quia si sic, cum materia sit eiusdem rationis in omnibus generabilibus, & corruptibilibus, sequeretur, quòd omnia generabilia, & corruptibilia essent eiusdem speciei, quod est absurdum; Nec etiam oportet, quòd quantitas terminetur semper per gradũ intrinsecũ, immo bene est terminus extrinsecus, sicut punctus respectu lineæ, & linea respectu superficiei, & sic de aliis.

Ad authoritatem philophi, quæ est pro eis tantum uocalis, dico, quòd generatio non solum simpliciter, sed ẽt secundum quid per se terminatur ad cõpositũ. Vñ dicit philosophus, quod nõ producitur albedo, sed solũ albũ. sed quia ex materia, & forma, fit per se unũ. Ex accidẽte aũt, & subiecto fit

unum

nnum per accidens, & per conſequens illud eſt uerum totum, & illud ſecundum quid. Ideo dicitur, quòd generatio eſt factio totius.

Ad principale primum dico, quòd quia actus & forma eſt, quę diſtinguit, & materia non habet formam ex ſe tanquam intrinſecam terminum; Ideo dicit philoſophus, quòd materia, nec eſt quid, nec quale. &c. Quod uerum eſt diſtinctè, & per ſe.

Ad ſecundum dicitur, quòd pro tanto dicitur, quòd id, quod mouetur eſt, quia licet id, quod eſt proximum motui, ſit entitas potentialis, ut dicit philoſophus, tamen neceſſario eſt annexa entitati ſimpliciter, ita quòd id, quod mouetur neceſſario, eſt ens completum, & ſimpliciter, ſed id, quod generatur non immediatè, ſed ex annexo; habet eſſe completum, & ſimpliciter.

Ad tertium dico, quòd in ſe eſt ſcibilis per ſe, ſicut per ſe habet eſſe proprium, & habet propriam ideam in Deo, ſed à nobis non, quia accidit ex noſtri intellectus imperfectione, qui non poteſt capere ea, quæ habent modicam entitatem, & imperfectam, cuiuſmodi eſt materia, quæ ſecundum Auguſtinum libro confeſſionum eſt propriè nihil.

12. confeſſio. cap. 32.

Ad quartum dico, quòd non eſt actus, prout actus dicitur ab informando, & perficiendo; ſed ſicut eſt potentia, quæ informatur, & perficitur, ſed eſt actus pro ut actus eſt differentia entis, quia cadit ſub membro, quod eſt actus. Non enim eſt ſolum potentia obiectiua, hoc eſt enim modo actus, quicquid eſt extra ſuam cauſam, & eſt poſitum in effectu, & tunc ex tali actu, & actu ſimpliciter, qui eſt forma; bene fit unum per ſe, & hoc eſt neceſſarium. Alias, uel omnis ſubſtantia eſt ſimpliciter, uel compoſita ex ente, & nihilo. &c.

Quo materia ſit in actu entitatiuo.

VTRVM PER ALIQVAM POTENTIAM materia poſſit eſſe ſine forma.

Seraphicus Bona. 2. ſent. diſt. 12. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. ſent. diſt. 12. q. 2.
D. Thomas prima parte ſumma. q. 66. Art. 1.
Ricardus 2. ſent. diſt. 12. q. 4.
Franciſcus de Mayronis diſt. 12. q. 2.
Durandus 2. ſent. diſt. 12. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 2. ſent. diſt. 12. q. unica.

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO quæritur, utrum materia per aliquam potentiam poſſit per ſe eſſe ſine forma.

Author in iſta quæſtione loquitur de poſſibili non de facto.

QVOD non ex ente & nihilo. Quæ ſunt magis idem ſunt minus ſeparabilia, ſed materia, & forma ſunt magis idem, quàm paſſio, & ſubiectum. Probatio eſt, quia faciunt unum per ſe, illa autem faciunt unum in ſecundo modo, & tamen paſſio non poteſt eſſe ſine ſubiecto, puta habere tres ſine triangulo.

Præterea eſſet implicatio. Quod probo ſic: Omne eſſe dicit actum. Omnis autem actus eſt forma. Præterea omne eſſe, uel eſt actus, uel participans actum, non actus, quia de ſua propria ratione eſt eſſe in potentia. ergo eſt participans actum. Actus autem à materia participatus non eſt niſi forma.

Item ſecundo ſic: Omni eo, quod poteſt per ſe eſſe, poteſt eſſe aliud inferius idem. ſ. quod non pōt per ſe eſſe. ergo ſi materia pōt eſſe per ſe propria paſſio, quæ non poteſt per ſe eſſe, erit infra ipſam, & non erit nihil, ſed aliud, quod eſt contra Auguſtinum libro confeſſionum.

12. confeſſionum cap. 32

CONTRA: Non minus depēdet quantitas à ſubſtantia, cum ſit accidens, & naturaliter poſterior, quàm materia à forma, cum ſit ſubſtantia, & natura prior, ſed uirtute diuina eſt quantitas ſine ſubiecto in ſacramento. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd qui dicunt formam eſſe intrinſecum gradum materiæ, non eſt mirum, ſi dicunt materiam non poſſe eſſe ſine forma. Idē enim ſine ſe eſſe non poteſt, ſed hæc poſitio improbata eſt in præcedenti quæſtione.

Albertus. & Egidius.

Alij dicunt materiam eſſe realiter diſtinctam à forma, & per hoc ſaluant compoſitionem realem in re generabili, & corruptibili, & tñ dicūt eā nō poſſe eſſe ſine forma. Ratio eſt, quia oē, quod per ſe eſt, uel eſt actus, uel habens actum. ergo. Minor probatur per Commentatorem de ſubſtantia orbis: Materia, inquit, ſubſtentatur per poſſe.

D. Thomas prima parte ſummæ q. 66. Art. 1.

1. cap. de ſubſtantia orbis.

Item per Boetium omne eſſe eſt à forma.

1. de tri. ca. 3.

CONTRA: Supra oſtenſum eſt, quòd materia, cum ſit entitas aliqua realis poſitiua, eſt in effectu extra ſuam cauſam, & eſt aliquis actus, licet imperfectus.

Ad Commentorem dico, quòd ſubſtentatur per poſſe ſubiectiuum, ſed non per poſſe obiectiuum, hoc eſt, quòd per ſuam eſſentiam immediatè eſt ſuſceptiua formarum.

AD Boetium Dico, quòd uerum eſt de eſſe ſpecifico, & completo, & uerum eſt de omni eſſe de facto, & ſecundum naturam.

DICO igitur ad quæſtionem, ſuppoſito, quòd materia dicit entitatem aliquam poſitiuam extra ſuā potentiam, ut patet ex quæſtione præcedenti, quòd uirtute diuina poteſt fieri per ſe, & conſeruari in eſſe ſuo proprio ab omni forma abſoluta ſubſtantiali, uel accidentali.

QVOD probo tripliciter: Primo ſic: Oē abſolutum naturaliter prius poteſt eſſe ſine omni abſoluto realiter ab eo diſtincto, ſed materia eſt hæc reſpectu omnis formæ abſolutæ. ergo. Maior patet, nam nulla contradictio eſt, quòd eſſe affirmatur de naturaliter priori, & negetur de naturaliter poſteriori realiter alio. Minor patet etiam, nam materia eſt entitas abſoluta, alias non faceret compoſitum abſolutum, & patet etiam, quia eſt ſubſtantia 2. de anima, eſt & natura prior forma ſubſtantiali, quia eius eſt fundamētum, & multo fortius eſt prior forma accidētali, eſt etiam ab eā realiter diſtincta ex quęſtione præcedenti.

2. de Anima comen. 25.

Item quicquid potest Deus mediante causa secundis extrinsecis, potest immediatè, sed forma licet sit intrinseca, respectu compositi, est tamen extrinseca respectu materiæ, ex quo realiter est ab ea distincta ergo.

Item quod contingenter respicit aliquid, potest esse sine illo, sed materia contingenter respicit omnem formam, nullam enim sibi determinat. ergo.

Si dicas, quòd saltem non potest esse sine respectu ad Deum. Dico, quòd ille respectus non est forma super addita, sed idem, secus remotum, ut patet, ex distinctione prima huius.

Ex dist. 1. q. ultima.

Vltra si dicas: Vbi esset; Dico, quòd alicubi, non circunscriptiuè, ex quo non haberet quantitatem, sed diffinitiuè, sicut Angelus.

Vbi sit materia prima.

Si dicas, Vtrum habeat partes, dico, quòd haberet partes substantiales, quia istas non habet per quantitatem.

Ad primum principale dico, quòd loquendo de identitate inter se, Maior est uera, sed minor est falsa. Non enim sunt magis idem, quæ non sunt idem, sed realiter distincta. Loquendo autem de identitate in tertio resultante Minor est uera, sed Maior est falsa. Quod patet, quia etiam per naturam corrumpitur forma manente eadem materia, licet sub alia forma, non autem manet idem subiectum corrupta propria passione.

Ad secundum concedo, quòd omne accidens in entitate est infra entitatem materiæ, cum sit uera substantia.

Ad Augustinū dico, quòd loquitur de his, quæ sunt in genere substantiæ, ergo.

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM LVX GIGNAT LVMEN tanquam propriam speciem sensibilem sui.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 13. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 13. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 67. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 13. q. 5.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 13. q. 1.
Ioannes Baccontanus 2. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istā 13. dist. mag. r agit de creatorum di

CIRCA distinctionem decimam tertiam quæritur, Vtrum lumen sit corpus.

QVOD SIC: Quia reflectitur, & frangitur quandoque radius, sed istæ sunt passiones corporis. ergo.

distinctione. & primo de luce quę fuit in prima die creata.

CONTRA per Arist. secundo de anima: Lux est per se sensibilis, & primo, ergo est de genere qualitatis.

2. de Anima contex. 68.

RESPONDEO & dicam primo, quid sit lux in corpore luminoso. Secundo, quid lumen à luce diffusum. Tertio qualiter diffunditur.

Quid sit lux.

De primo dico, quòd non est forma substantialis, sed accidentalis. Ratio est: In igne est accidens, ergo in nullo est substantia, patet consequentia primo Physicorum, ubi dicit, quod uerè est, nulli accidit. Antecedens patet ex fide, nam in inferno erit uerus ignis sine luce secundum Christum dicentem: Mittite eos in tenebras exteriores.

1. phy. cōt. 37

Matth. cap. 8.

Item quia est per se sensibilis. ergo.

De secundo dico, quòd etiam lumen diffusum in medio est accidens, quod patet, quia tum per se uisibile, tamen quia simul est cum aere, non enim cedit aer adueniente luce; alias in aere luminoso non fieret aeris respiratio, cuius contrarium patet, ad sensum. Sed patet, quòd naturaliter duo corpora non possunt esse simul in eodem loco.

De tertio dico, quòd secundum Alacen in sua prospectiua, lumen diffunditur in medium diaphanum per triplicem radium, rectum, reflexum, & fractum. Radius rectus est, qui diffunditur à corpore luminoso per medium eius dyaphanum, tantum durat, quantum uirtus luminosi corporis. Radius reflexus est, qui occurrente corpore opaco antequam terminetur uirtus actiua corporis luminosi, diffunditur in partem appositam, nam naturale agens agit ex toto impetu, quantum potest; Et ideo quando tota eius uirtus non est exhausta in rectum reflectitur. Radius fractus est, quando occurrente dyaphano alterius rationis frangitur in principio alterius dyaphani, & statim fit ibi angulus, qui radius receptus in secundo medio dyaphani cadit à perpendiculari, siue à rectitudine primi radii recepti in primo dyaphano, & ratio istius casus, uel istius anguli est, quia, uel secundum dyaphanum occurrens est densius, & firmius primo, uel est rarius, & debilius, & quia corpus luminosum agit naturaliter ex toto impetu in primo dyaphano agit in rectum, in secundo si sit densius inuenit ibi maiorem resistentiam, & ideo obliquatur, & fit ibi angulus. Si uerò sit rarius, inuenit ibi minorem resistentiam, & tunc plus obliquatur, & plus cadit à perpendiculari primo, & maior angulus ibi causatur. Exemplum: Radius primo diffusus per aerem, postea receptus in aqua, statim ibi frangitur, & obliquatur, sicut patet ad sensum, & si primo reciperetur in aqua, & postea in aere magis obliquatur propter causas dictas. Per istos igitur tres radios diffunditur lumen à corpore luminoso. Sciendum autem est, quòd duplex est lumen; Vnum primarium, quod diffunditur per medium recto radio. Aliud est secundarium, & quasi accidentale, quod diffunditur per radium reflexum, Et istud

Quid sit radius rectus.

Quid sit radius reflexus.

Quid sit radius fractus.

Exemplum.

Duplex est lumen.

Vmbra non est tenebra.

Vnde causatur Vmbra.

& istud est lumen umbræ. Nam umbra non est tenebra, quia tenebra est priuatio lucis. Vmbra uerò aliquid habet de lumine, sicut patet. Causatur autem ista umbra per reflexionem ad corpus opacum non politum, sicut est arbor, uel paries, & huiusmodi. Nam reflexio radiorum ad corpus politum causaret lumen primarium, non umbram, sicut patet de reflexione ad speculum, uel huiusmodi. Sciendum autem, quòd totus radius, uel rectus, uel reflexus, uel fractus, causatiuè est à corpore luminoso, & in instanti durationis, licet prius natura ab eodem corpore illuminetur pars propinquior, quàm remotior.

6. naturalium parte. 3. ca. 1.

Ad argumētum ergo in oppositum dico, quòd ista metaphoricè sunt dicta de lumine secundum Auicen. 6. naturalium. Non enim lumen est quoddam durum, quod sic frangitur, & flectitur, sicut unus Baculus, sed dicitur flecti, & frangi modis prædictis. &c.

DISTINCTIO XIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIIII.

Vtrum in cœlo sit materia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 12. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 14. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 66. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 12. q. 8.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 12. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 12. q. 1.
Ioannes bacconitanus 2. sent. dist. 14. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de opatione secunda dici, scilicet de natura cœlesti.

9. Met. cōt. 17

Hic patet quātū Scotus fuerit magnꝰ peripatheticus.

1. de substantia orbis ca. 2.

Gotfredus quoli. 5. q. 5. Hērieus quol. 4. q. 16. D. Thomas. 1. parte summæ q. 66.

CIRCA distinctionem quartam decimam quæritur primo, Vtrum in Cœlo sit materia.

Respondeo, quòd intentio Philosophi uidetur esse, quòd non. Nam secundum eum 9. Metaphisicæ; Potentia materiæ est potentia contradictionis, hoc est, quòd semper materia est in potentia ad priuationem eius formæ, quam habet. In nullo autem sempiterno est talis potentia secundum eum ibidem. cœlum autem secundum eum est sempiternum. ergo. Vnde si in cœlo esset materia, licet forte non posset esse aliquid naturale contrarium extrinsecum, quod posset eum corrumpere; de se tamen corruptibile esset; quia haberet in se principium intrinsecum, unde posset non esse, & esse. Vnde Commentator, in de substantia orbis, ponit cœlum esse quendam purum actum corporeum subsistentem, compositum cum quantitate, & qualitatibus, sed sine materia.

Sed si dicas, quòd habet materiam alterius rationis ab istis inferioribus.

CONTRA: Et primo, quia hoc uidetur falsum, tum quia non sunt primi efficientes, nec duo ultimi fines. ergo nec duæ primæ materiæ. tamen quia difficile uidetur assignare istam alteritatem rationis. Secundo, quia cuiuscunque rationis sit materia, si sit uerè materia oportet, quòd habeat materiam contradictionis. s. ad oppositam priuationem eius, quam habet, formam. & tunc idem, quod prius.

Nota quòd forma perfectissima satiat omnem appetitū materiæ intensiuè, sed non extēsiue, nisi uirtualiter cōtineret perfectiones omnium formarum.

Si dices, quòd non esset corruptibile, quia illa materia non est in potentia ad formam contrariam, quia forma cœli non habet contrarium:

Contra: Compositum est ex se, & ex intrinseco principio corruptibile, quia habet materiam, quæ est in potentia ad priuationem eius formæ, sub qua est. Esto, quòd non esset in potentia ad formam contrariam. Sed si dicas, quòd forma cæli complet totum appetitum materiæ.

Secūdū Theologos in cœlo est materia.

CONTRA: Nulla forma complet totum appetitum materiæ, nisi det sibi illum actum, cuius habet oppositam priuationem. ergo oporteret, quòd forma cœli saltem uirtualiter contineret omnes formas, quod est falsum. quia non continet animam intellectiuam. ergo. secundum autem Theologos dicendum est in cœlo esse materiam, saltem in omnibus aliis à cœlo Empyreo, quia secundum, quòd innuit scriptura, omnia fuerunt formata de illo primo Chaos, quod primo creatum est simul cum cœlo Empyreo, & Angelis. Non est autem corruptibile. non quòd de se non sit corruptibile, imo habet principium intrinsecum, per quod potest esse, & non esse; sed quia non habet contrarium naturale corruptiuum extrinsecum. Deus autem non corrumpit ipsum, imò conseruat, & præseruat. ergo. &c.

VTRVM CORPORA COELESTIA sint Animata.

Scotus 2. sent. dist. 14. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 70. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 14. q. 4.
Franciscus de May. 2. sent. dist. 14. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum cœli sint animati.

Ca. 41. uel 43

Respondeo, quòd Augustinus in Enchiridion loquitur de hoc dubitatiuè sic dicens: Nō illud certum habeo, utrum ad Ciuitatem supernam pertineant Sol, & Luna, & animata sidera, quamuis non nulla alia corpora, lucentia qui dem, si non intelligentia uideantur, nec tamen hoc retractat in aliquo libro.

Hieronymus super illud Isaiæ: Audite cœli, quod loquor; asserit partem negatiuam sic dicens: Quòd loquitur ad inanimata. Item deinde dicit excommunicatos esse, qui dicunt esse animatos.

Vide D. Thomã contra gẽtiles ca. 70. & prima parte summæ. q. 70. Art. 3.

Dico, quòd, cęlos non esse animatos, non est ratione conclusum, sed est purè creditum. nulla enim apparet contradictio in corpore tam perfecto, propter quam repugnet sibi animatio, & cætera.

DISTINCTIO XV.

CIRCA DISTINCTIONEM XV. Quæritur,

VTRVM IN CORPORE ANIMALIS, uel in quocunque mixto remaneant elementa secundum substantiam in actu.

Scotus 2. sent. dist. 15. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ. q. 76. Art. 4.
Franciscus de Mayronis 2. sen. dist. 15. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de opere quinto diei, scilicet de productione Animarum.

CIRCA distinct. quintam decimam queritur, Vtrum elementa maneant in mixto secundum substantiam.

QVOD NON. Quia aliquod mixtum generatur ex elementis, sed generatio unius est corruptio alterius. ergo cum generatur mixtum ex elementis elementa corrumpuntur, alias eius generatio esset alteratio.

Item quia elementa habent oppositorum inclinationem situum. ergo mixtum uiolenter mouetur, quocunque moueretur, & uiolenter quiesceret propter aliud, scilicet propter aliud elementum.

Item omne compositum ex contrariis ex se, & intrinsece corrumpitur, sed non omne mixtum corrumpitur ab intrinseco, ut lapis, & metalla, & id genus alia, quæ non nutriuntur. ergo non omne mixtum est compositum ex elementis in eo secundum substantiam remanentibus.

Primo de generatione ca. 90.

CONTRA per Arist. primo de generatione cap. de mixtione, qui ait: Mixtio est alteratorum unio. Ex hoc habetur duplex argumentum, quia dicit alteratorum, non corruptorum. Secundo, quia dicitur unio; Vnio autem non est nisi entium.

Item propria passio nõ inest nisi proprio subiecto, sed passiones elementorum sunt in mixto, ut patet, ergo.

3. cœli cõr. 67

RESPONDEO, quòd opinio Auicennæ fuit, ut recitat Comentator primo de generatione ca. de mixtione. & tertio de cęlo & mundo, quòd elementa manent in mixto secundum formas substantiales non remissas, sed secundum qualitates remissas.

CONTRA hoc arguit ipse sic: Eiusdem rationis sunt partes qualitatis, & tota qualitas, si ergo potest remitti pars qualitatis, non remissa forma substantiali elementi, pari ratione potest remitti tota qualitas, & ita manebit elementum sine naturali qualitate, ut ignis sine calore, quod est impossibile. Ponit ergo Comentator, quòd elementa manent in mixto tam substãtialiter, quàm accidentaliter.

Opinio Auerrois.

Sed contra se arguit tripliciter, Primo, quia tunc forma mixti erit accidentalis, quia adueniet enti in actu composito ex materia & forma substãtiali. secundo, quia tunc forma elementi susciperet magis, & minus, quod est contra philosophũ in prædicamentis. tertio dicit, quòd receptiuum debet denudari à forma recepti. ergo materia oportet quòd denudetur ab omni forma substantiali, quando recipit mixti formam. Ad istud tertium dico, quòd sufficit denudari à natura speciei.

CONTRA: Aqua manens aqua poterit recipere naturam ignis, cum sit alterius speciei. Ideo in fine Commenti innuit aliam rationem dicens, quòd formæ elementares sunt alterius rationis & ordinis à formis mixtis; tunc dicit, quòd oportet receptiuum denudari à tota natura recepti eiusdem ordinis.

Ad secundum dico, quòd formæ elementares sunt mediæ inter accidentales, & substantiales, & ideo possunt suscipere magis, & minus. Per idẽ patet responsio ad primum. Nam ex quo sunt mediæ non plenè constituunt ens in actu. Dico etiã, quòd ratio consequens contra Auicenn. non concludit, nam concedo, quòd pars qualitatis, & tota qualitas sunt eiusdem rationis inter se. sed non in comparatione ad tertiũ scilicet ad subiectum, quia illa pars ita potest respicere subiectum contingenter, quòd non tota. Exemplum: Hoc corpus contingenter respicit hunc locum, & hunc, quia potest esse sine hoc, & sine isto, non tamen potest esse sine omni loco.

Exemplum.

Opinio Antonii Andreæ.

Ad quæstionem igitur respondeo contradicendo utrique. Dico enim, quòd elementa non manent in mixto, nec secundum formas, & qualitates remissas, nec non remissas. Ratio est, formã substantialem quancunque corpoream consequi tur propria quantitas, igitur si formæ elementares sunt in mixto, cum ipsæ sint substantiales, & corporeæ, nel non quælibet pars mixti erit mixta, uel duo corpora erunt simul, ut patet.

Item mixtum generatur uera generatione ex elementis. ergo forma elementaris, quæ est terminus, à quo, est incompossibilis formæ mixti, quæ est terminus ad quem. Nam formales termini generationis sunt incompossibiles.

Item forma substantialis quæcunque est nata facere proprium suppositum cum propria materia, nisi sit forma subordinata alteri formæ perfectiori, sicut uegetatiua, & sensitiua; sed formæ elementares inter se non sunt subordinatæ, licet omnes subordinentur formæ mixti. ergo in uno mixto essent quatuor supposita, sicut quatuor elementa, quia quælibet forma elementaris cum forma mixti, cui subordinatur, constitueret unum suppositum.

Dico, quòd sicut rubedo dicitur mixta ex albedine,

albedine, & nigredine, non quidem, quòd illa maneat in ea secundum proprias formas, quantumcunque remissas, quia secūdum omnes color medius est simplex, sicut extremus, sed propter conuenientiam aliquam, quam habet cum extremis, quam quidem conuenientiam non habent inter se extrema. Ita mixtum dicitur ex elementis propter conuenientiam, quam habet cum eis, quam ipsa non habent inter se.

Et dico etiam, quòd forma mixti continet illas uirtualiter, sicut suo modo intellectum continet uegetatiuum, & sensitiuum. & ex ista cōtinentia consurgit dicta conuenientia.

Intētio Arist. Hæc est intentio Arist. qui cum prius dixisset, quòd elementa manēt in mixto, statim subdit explicando quomodo saluatur uirtus eorum.

Dico etiam conuenienter, quòd mixtum non semper generatur ex elementis omnibus. Vnde Gene.cap.1. Gen. primo dicitur: producant aquæ. Vnde pisces quandoque fuerunt generati ex sola aqua, & similiter modo unum mixtum generatur ex alio, ut patet. Consimiliter dico de qualitatibus elementorum, sicut de formis substantialibus ipsorum dictum est.

Ad argumenta principalia prima non oportet respondere, licet ultimum habeat difficultatem, & secundum multum non concludat.

Ad primum in oppositum dico, quòd in ultimo instanti, in quo fit generatio, mixtibilia corrūpuntur, sed usque tunc alterantur, alias autē non generarētur. Vnio autem accipitur ibi pro unione in uno effectu resultante, quia in forma mixti, quæ introducitur, corruptis alijs, uniuntur mixtibilia, quæ in uirtute continentur ibi.

Ad secundum dico, quòd non sunt ibi passiones elementorum, sed similes eis.

DISTINCTIO XVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XVI. Quæritur,

VTRVM IMAGO TRINITATIS consistat in tribus potentijs Animæ rationalis realiter distinctis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 16. q. 1.
Scotus 2. sent. dist. 16. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 77. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de creaturis cōposita ex corporali, & spirituali, scilicet de hoīe primo quo hō dicitur factus ad imaginem Dei.

CIrca distinct. sextam decimam quæritur, Vtrum imago Trinitatis in anima consistat in tribus potentijs realiter distinctis.

QVOD SIC: Personæ diuinæ sunt inter se realiter distinctæ; sed imago Trinitatis est in anima hominis, ergo sunt ibi tria distincta realiter, non actu, ergo potentia.

Præterea potentiæ distinguuntur per actus secundo de anima, sed actus animæ distinguuntur realiter, ergo. 2. de Anima contex. 33.

Item ubi est realis identitas, ibi esse potest idētica prædicatio, ergo potest dici: Voluntas est intellectus, & ēconuerso, quod est falsum.

CONTRA: Anima per suam essentiam est immaterialis, ergo per suam essentiam immediatē est intelligens, & nolens. Probatur consequentia, quia secundum Proclum, Omne immateriale est supra se conuersiuum. ergo intelligens, & intellectum sunt idem realiter in anima. ergo.

RESPONDEO, quòd una opinio dicit, quòd potentiæ animæ sunt accidentia absoluta super addita essentiæ animæ realiter distincta inter se, & ab anima. Ratio est: Potentia, & actus pertinent ad idem genus, sed uelle, & intelligere in nobis sunt accidentia, & sunt actua. ergo eorum potentiæ erunt etiam accidentia. ergo. D. Tho. 1. par te summæ. q. 77. Art. 1.

Item accidens uariabile, cuiusmodi sunt uelle, & intelligere, inest substantiæ nō immediatē, sed mediante accidente inuariabili: Quia maior distinctio non procedit ab unitate, nisi mediante aliquo alio minori. Egidius quo lib. 3 q. 10.

Item si anima intelligeret, & uellet immediatē per essentiam suam, sicut quia est principium uitæ, sed per actum uiuit, ita semper actu intelligeret, & uellet, quod patet esse falsum.

Item in prædicamentis philosophus, & Simplicius ibidem, & Damascenus reponunt potentias naturales in secunda specie qualitatis. Simplicius cap. de qualitate.

Item Commen. dicit, quòd anima diuiditur in suas potentias naturales, in secunda specie qualitatis, sicut pomum in colorem, & saporem. Istæ rationes non cogunt. 1. de Anima commen. 22.

Ad primas dico, quòd æquiuocatur de potentia, nam potentia, quæ diuiditur contra actū, non solum pertinet ad idem genus cum illo, imo addit in numero, quia ex 9. Metaphisicæ illud idem, quod fuit in potentia, fuit, & fit actus, sed potentia, quę est primum principium operandi, de qua hic agitur, non necessario pertinet ad idem genus, cum actu eius, quia est principium transmutationis primo. Substantia enim ignis est immediatē principium generationis, nam per suam caliditatem immediatē calefacit, ita per suam substantiam immediatē generat. Caliditas enim non potest esse immediatum principiū formale duarum actionum diuersarum. Per hoc etiam patet, quòd assumptum secundæ rationis est falsum. 9. met. cōtex. 13.

Ad tertium responsio patet, quòd non est simile, quia uiuere non est actus elicitus secundus, sed est primus, & ideo anima, quæ per essentiam est uita informando corpus dat sibi esse uiuum sicut forma ignis dat materiæ esse ignem, sed intelligere & uelle sunt actus secundi eliciti, ad quos etiā requiruntur obiecta. & ideo etiam nō est simile.

Ad illas authoritates dico, quòd posse naturale puta posse leuare pondus non est qualitas distincta, sed faciliter innata naturaliter ad hoc posse, & est in secunda specie qualitatis, & hoc patet ibi per exemplum de pugillare, & huiusmodi. Quære Ricardū in quolib. q. 1. an potentię Animarū, & Angelorū sint accidentia.

Ad Cōmen. Dico, quòd sicut color pomi non

 continet

continet formaliter perfectionem saporis, nec èconuerso, ita uoluntas formaliter non est intellectus, nec èconuerso, ut dicetur. non tamen sunt accidentia, sicut illa.

D. Bona. in 2. dist. 24. Artic. 2. q. 1.

Alia opinio dicit, quòd potentiæ animæ super essentiam addunt solum respectum realem, quia anima de se est indeterminata ad agere, determinatur autem ad hunc actum, & ad illum per aliũ, & alium respectum, & ita potentia dicit formaliter respectum realem additum animæ, & sic distinguuntur potentiæ animæ realiter inter se, nõ re absoluta, sed respectiua.

Circa hoc quærimus de potentia, quæ est principium formale, & immediatum secundi actus, cuiusmodi sunt intelligere, & uelle. Patet etiam, quòd relatio non est principium formale realis actus, & absoluti, imo prioris natura potentia in principiũ actus aduertit, quàm ad ueniat respectus ad actum.

Hẽricus quo lib. 3. q. 14.

Alia est opinio, quòd potentiæ animæ sunt partes essentiales ipsius animæ, & ita distinguuntur inter se realiter, sed non ab anima. Hoc confirmatur per philosophum 3. de anima, ubi uolẽdo tractare de potentia animæ, dicit: De parte uerò animæ.

3. de Anima contex. 1.

Item Boetius in libro diuisionum dicit, quòd anima diuiditur in suas potentias, sicut totum in suas uirtuales partes.

CONTRA: Pars præcedit suum totum ordine, & origine; sed uoluntas, & intellectus non præcedunt substantiam animæ, imo potius èconuerso. ergo.

9. de tri. ca. 5.

Præterea Augustinus de Trin. Qualibet istarum complectitur suum totum, pars autem non est huiusmodi.

Ad philosophum, & Boetium dico, quòd pro tanto dicuntur partes uirtuales, non, quòd sint tales partes constituentes essentiam, sicut opinio imaginatur; sed quia sunt quædam partiales perfectiores animæ, ut patebit.

Ad quæstionem igitur dico, quòd posset sustineri, quòd potentiæ animæ non distinguuntur nec ab ipsa anima nec inter se, nec realiter, nec formaliter ex natura rei. sed anima est sicut una essentia simplex, & illimitata ad diuersos actus potentiales immediatè elicitos per eam, tanquã per immediatum principium formale omnino indistinctum, nec ex hoc erit infinita, quia non est illimitata ad actus infinitos. Et uelis, quòd saltem distinguatur ratione, nihil ad factũ, quia propter medium concipere animam, ut principium uolitionis dicatur uoluntas; & ut concepta, ut principium intellectionis dicatur, intellectus propter tale concipere nihil plus, uel minus est potens elicere tales actus, & ita nonquam talis ratio pertinebit ad rationem formalem potentiæ, nec per consequens distingueret potentias nisi ad placitum. Sed quia multæ authoritates Sanctorum, & Prophetarum uidentur uelle, quòd potentiæ aliquo modo oriantur, & fluant ab essentia animæ, & sicut quædam perfectiones ipsius animæ, Ideo dico, quòd non sunt accidentia absoluta, uel respectiua addita ipsi animæ, sed sunt quædam eius perfectiones intrinsecæ, non realiter ab ea, nec inter se distinctæ, sed formaliter non idem ipsi animæ, nec inter se, eo quasi modo, quo dixi in primo de attributis respectu diuinæ essentiæ.

Quõ Anima sit simplex, & illimitata.

Hæc rõ facit pro Thomistis.

Ad cuius intelligentiam dico secundum Dyonisium de diuinis nominibus, quòd continentia uirtualis nec est illorum, quæ omnino sunt distincta, sed est illorum, quæ idem sunt realiter, & formaliter, & quidditatiuè. Continentia autem ista est duplex, quædam superiorum eo modo, quo hæc albedo dicitur uirtualiter continere per identitatem formalem rationem albedinis corporis qualitatis, & omnium superiorum. Alia est quasi inferiorum, & quasi passionum eo mõ, quo ens dicitur continere suas passiones, ut bonum uerum, & huiusmodi; non tamen passiones istæ sunt realiter distinctæ, ut probat Philosophus in principio 4 Metaphisicæ, distinctæ tamen formaliter, & quidditatiuè, formalitate dico reali, & quidditatiua. Alias Metaphisica, quæ probat de ente has passiones, non esset scientia realis.

Cap. 5.

Vide Scotum 4. met. q. 2. & 7. met. q. 13 & 46. dist. 4 & alibi sæpe in doctrina huius.

4. met. cõ 3. & 5.

Hoc ergo modo dico, quòd anima continet uirtualiter suas passiones, & continet eas in intellectu coniunctiuè, non tamen continetur ab aliqua ipsarum. Et ideo una ipsarum non continet aliam. Ex hoc sequitur, quòd inter se distinguuntur formaliter, sunt tamen idem realiter per accidens scilicet ratione essentiæ animæ, quę est alterum extremum istius compositionis.

Quõ Anima contineat suas potentias.

Per hæc patet responsio de principali propositio, quomodo magis propriè saluatur in eis ratio imaginis, licet non sit totalis similitudo cum Trinitate personarum. Et per hoc etiam patet responsio ad primum principale.

Ad secundum dico, quòd ad prædicationem in abstracto non sufficit realis identitas sine identitate formali, & præcipuè in creaturis. Vnde ista non est uera: Humanitas est animalitas. Sufficit autem ad prædicationem in concreto, unde dicimus: Homo est animal, & sic potest dici: Intellectiuum est uolitiuum, & èconuerso. &c.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. Quæritur,

VTRVM ANIMA ADAE FVERIT creata in corpore.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 17. q. 3. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 17. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ. q. 91. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 17. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinctionem decimam septimã quæritur primo, Vtrum anima Adæ fuerit creata.

Magis... agit de origine Aiæ adæ, et de loco, i quo productus fuit.

QVOD NON: Eadem productione producitur forma

forma, qua producitur compositum. Nam forma non producitur nisi quia compositum producitur 7. Metaphisicæ, sed homo non fuit creatus, sed formatus de limo terræ ergo.

7. met. cōtex. 22. & 27. idē 8. met. cōtex. 3.

Gen. 1. & 2.

CONTRA id est Magister in litera.

Respondeo, quòd unus error fuit hic, quòd anima esset de substantia Dei, habens ortum ab illo Verbo Augustini malè intellecto, quod dicit 7. super Genesim, super illo Verbo: Inspirauit in faciem eius spiraculum uitę, flatus, inquit, uidetur esse de substantia flantis. Iste error est nullus, quia patet, quod est de substantia Dei est indiuisibile, & inuariabile, anima autem uariatur de uitio ad uirtutem, de ignorantia ad scientiam. ergo.

Error manichorū quære Augustinū in libro de duabus aīabus.

Dico autem, quòd anima creatur, & creatur in corpore, est tamen creabilis per se. Est enim ibi considerare duo instantia naturæ, & in primo instanti naturæ anima creatur; Ita quòd creatio terminatur ad animam præcisè in illo primo instanti, & ita tunc est creatio hominis particularis, hoc est, secundum partem. In secundo autem instanti naturæ anima creata in primo instāti infunditur corpori, & ista secunda actio non est propriè creatio, & in isto secundo instanti totus homo dicitur productus.

Dico igitur, quòd animam esse creatā, & non de materia eductam & esse immortalem, & non subiacere alicui agenti naturali, nec quantum ad productionem, nec quantum ad corruptionē, non est demonstratione conclusum, sed purè creditum.

Dico etiam, quòd animæ non fuerunt productæ ante corpora, sicut aliqui dixerunt secūdum, quòd expressè patet per Augustinum de ecclesiasticis dogmatibus, & habetur in litera in distinct. sequenti.

Cap. 13.

Ad principale dico, quòd uerum est de composito naturali, quòd totum naturaliter producitur. &c.

VTRVM PARADISVS SIT LOcus conueniens habitationi humanæ.

Scotus 2. sent. dist. 17. q. 2.
D. Thomas prima parte summa q. 102. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 17. q. 5.

Quæstio decima.

SECVNDO quæritur, Vtrum paradisus terrestris sit locus aptus habitationi humanæ.

QVOD NON: Quia Magister in fine huius distinctionis dicit, quòd est locus ita altus, quod attingit spheram ignis, in igne autem non est apta habitatio hominum. ergo.

Gen. 2. ca. 14.

CONTRA: Gen. secundo: Creauit Deus hominem, & posuit illum in paradiso uoluptatis.

Alexander Alensis in summa. Albertus magnus in sūma, & Magister in litera.

RESPONDEO & dico, quòd paradisus iste quantum ad altitudinem attingit globum lunę, & ideo aquæ diluuij non ascenderunt illuc. Quantum ad situm dicitur, quòd est in oriente, & citrè sub æquinoctiali, & dicunt, quòd locus æquinoctialis maximè est habitabilis, quia licet habeat solem bis in anno super Zenith capitis nostri; calorē tamen ibi causat, quia habet ibi motū uelocissimum, & per consequens pauciores ibi causat reflexiones.

Dico, quòd est locus habitabilis, & pro statu innocentiæ, sicut patuit de Adam, & Eua Gen. 5. & pro statu naturæ lapsæ, sicut patet de Enoch ecclesiastici 44. & de Helia Regum 4. nec oportet ibi ponere miraculum, cum non sit necessarium. Dico tamen, quòd non est situs iuxta globum Lunæ, quia iuxta illud est sphæra ignis, & ita non esset locus habitabilis nec est in medio interstitio aeris, quia tunc non esset locus habitabilis, & hoc propter nimiam frigiditatem. Nam locus ille est frigidissimus duplici causa scilicet positiua, & priuatiua, positiua quidem, quia ibi semper sunt nubes frigidissimæ, priuatiua duplex scilicet carētia caloris causati ex reflexione radiorum à terra, & carentia caliditatis causatæ à sphæra ignis. Est. n. in nimia distantia ad utrunque istorum. Est ergo situa uel supra medium interstitium aeris in tali dispositione, quam habet tempore caloris causati à sphæra ignis, & sit tamē locus inaccessibilis propter frigus medij interstitij aeris, uel infra illud medium interstitium aeris. Et tunc ad illud de aqua diluuij dico, quòd ibi fuit substractio miraculi. Nam aqua illa tanta ascendit non naturaliter, sed miraculosè. Dico etiam contra opinionē, quòd sub æquinoctiali non est apta propter nimium calorem, cuius ratio est, quia quando nobis est maxima hyems, eis est propinquior Sol, quàm sit nobis in maximo æstu. Nam distat ab eis tunc per 24. gradus; A nobis autem in maximo æstu per 25. Ratio autem eorum de uelocitate motus potius est ad oppositum, quia motus ex se causat calorem.

Gen. 5.

Eccl. 44. 4. Regum.

Vide primo metheoros.

Opinio Scoti. quod paradisus terrestris quod est in regione tēperata. sed si est ad Orientem est æquè temperata.

Ad principale dico, quòd uerba illa sunt metaphorica, uel falsa, ut patet ex dictis. &c.

DISTINCTIO XVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVIII. Quæritur,

VTRVM IN MATERIA SIT ratio seminalis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 18. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 18. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 115. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 18. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 18. q. 2.
Joannes Bacconitanus 2. sent. dist. 18. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam octauam quæritur, Vtrum in materia sit ratio seminalis ad formam, de ipsa educendam.

QVOD

QVOD SIC. Quia alias forma crearetur, quia eius formalis terminus, à quo esset nihil, & simpliciter anihilaretur in corruptione, quia in idem redit, à quo incępit. ergo agens naturale poterit anihilare, & creare.

Item generatio est naturalis. Natura est principium motus in eo, in quo est 2. phys. & forma est magis natura, quàm materia. ergo in materia est inchoatiuum, quod fuit forma.

2. physi. contex. 3.

CONTRA. Nihil est inchoatiuum idem respectu diuersarum, formarum oppositarum, & hoc non, quia tunc formæ oppositæ in aliquo conuenirent, quia in isto inchoatiuo, & in aliquo differunt, ex quo sunt oppositæ, & ita neutra forma erit simplex in sua essentia composita. Vel est aliud, & aliud, & hoc etiam non, quia formæ substantiales specificæ plures nec in esse remisso, nec intenso possunt simul informare eandem materiam.

Albertus magnus. Quære Henrici quolib. 4. q. 14.

RESPONDEO quòd aliqui uolentes uitare creationem formæ naturalis, ponunt in materia rationes seminales, quas dicunt esse non essentiam materiæ, nec potentiam susceptiuam materiæ, quæ est idem realiter cum materia, quia neutra istarũ est forma; sed dicunt rationem seminalem esse quoddam potentiale concreatum materiæ, quod fit actus, & coagit naturali agẽti ex intrinseco ad eductionem ipsius formæ.

3. physic. contex. 3.

Hoc confirmatur per philosophum 2. physic. Vbi distinguens inter naturalia, & artificialia, dicit, quòd naturalia uerè habent principium motus ad intra. Artificialia uero non. Sed hoc nõ potest intelligi de principio passiuo, quia illud habent artificialia.

3. Ethi. cap. 1.

Item 3. Ethi. Violentum est, cuius principium est ad extra, non conferente uim passo, & sic est formaliter ab extra. ergo per oppositum motus naturalis non est formaliter ab extra, sed habet principium coactiuum, & conferens uim etiã ab intra, & in passo. Item Commen. 8. Metaphisicæ: Generans non largitur multitudinem, sed perfectionem; nec largiretur multitudinem, nisi aliquid pręesset in materia, quod fieret forma. ergo.

8. met. commento 15.

CONTRA: Ista opinio habet duplex motiuum; Vnum, ut uitet creatorem formæ; aliud, ut saluet differentiam inter naturalia, & artificialia.

CONTRA primum motiuum arguo sic: Vel tota forma præexistit in materia eo modo, quo habet esse, postquam est educta, uel pars formę, uel tota. Alio modo puta in potentia. Primum nõ potest dari, quia tunc per generationem nihil acquireret. Nec secundum potest dari, quia tunc nõ uitaret creationem eius partis formæ, quia nõ præexistit. Nec tertium potest dari, quia tunc non uitaret creationem illius modi, quem habet forma, postquam est educta, quia ille modus non præexistebat, nam si præexistebat in materia; quęro quo modo. Et arguam, sicut prius. Et patet, ꝙ tunc generatio erit solum quædam mortificatio.

Item secundum motiuum tollit primum, quia ex secundo motiuo patet, quòd nihil formæ artificialis præexistit in materia. ergo creatur.

Item tunc oporteret, quòd in qualibet materia essent infinitæ tales formæ potentiales, est enim materia in potentia ad infinitas formas.

Item est confirmatio primi: Si nihil omnino nouum educitur per generationem, quod non præfuerit in materia. ergo ad nihilum ualet generatio, & actuatio secundorum agentium naturalium.

Ad secundum forte diceretur, quod forma substantialis etiam præest in subiecto in potẽtia, sed non coagit artifici, & in hoc saluatur differentia, sed hæc non ualet, quia nulla apparet ratio, quare non coageret, sicut illa, si præexisteret sicut illa.

Ad secundum diceretur, quòd tot, & non plures præexistũt, quot sunt species rerum, ad quas est in potentia: non enim est in potentia ad aliquam nouam speciem, quæ non sit in uniuerso. Vna enim sufficit pro tota specie. Sed hoc nõ uidetur naturale. Nam quæro uel sunt nihil illę formæ, quæ præexistunt, & tunc &c. Vel sunt accidens, & hoc non, quia accidens non fit substãtia. Vel sunt substantia, & hoc non, quia formæ substantiales diuersarum rationum quantumcunque in remisso non sunt simul compossibiles in eodem, nisi sint subordinatæ. ergo. Dico ergo, quòd propter primum motiuum non oportet ponere, quòd aliquid formæ præexistat, quod fiat forma totalis, quia creatio, & anihilatio est quòd illud creetur, quod nihil sui præexistit. Modo autem sic est, quòd forma non generat, nec per se, nec in materia, sed compositum generatur, & ad ipsum per se terminatur generatio 7. Metaphisicæ, 7. met. cõtex. Compositi autem aliquid præexistit, quia materia, & similiter compositum corrumpitur, cuius aliqua pars remanet. s. materia. Nec est enim instantia de anima, uel substantia, quia ut dictum est in alia distinc. ipsa creatur per se in primo instãti naturæ, & in secundo instanti naturæ infunditur, licet totum fiat in eodem instanti durationis.

26.

CONTRA secundum motiuum arguo sic: Forma præexistens est eiusdem rationis cum forma educta; alias forma educta esset composita ex entitatibus diuersarum rationum, & esset imperfectior, quàm forma educta; alias propter nihil educeretur. Sed impossibile est, quòd ens imperfectum coagat ad perfectionem entis perfecti eiusdem rationis, uel ad productionem suipsius ad esse perfectum.

Item si agens continet in uirtute formam secũdum esse perfectum, unde continet eam secundum esse imperfectum, cum sit eiusdem rationis.

Item illud inchoatiuum formæ, quod ponis agere, non agit nisi excitatum ab agente naturali extrinseco, alias semper ageret generatio in primo instanti, in quo extrinsecum agens incipit agere, non agit intrinsecum agens scilicet illud inchoatiuum, & tunc est actio naturalis.

Ad illud igitur, quod adducitur de secũdo physicorum, dico, quòd differentia inter artificialia, & naturalia accipitur tam ex parte principij actiui, quàm passiui, quia agens naturale necessariò, & uniformiter agit, sicut dicitur de igne.

2. physic. contex. 3.

Agens

Agens autem à proposito non, sed potest nõ agere, & potest aliter agere. Ex parte etiam principij passiui, quia passiuum naturale inclinatur naturaliter ad hoc, ut sic agatur, & non aliter, passiuum autem artificiale est in potentia neutra, & quandoque inclinatur ad oppositum, ut patet de ligno archæ, uel nauis fiendæ de ipso.

3. Ethi. cap. 1. Ad illud de 3. Ethic. dico, quòd illud: non conferente uim passo debet exponi de inclinatione naturali, & non de eo agere actiue; ita quòd principium uiolenti motus ita se habet ad passum, quod non dat sibi inclinationem ad illum motum uiolenter, quia tunc non esset motus uiolentus.

Expositio peripathetica subtilissima.

Ad illud de Commen. dico, quòd Generans non largitur multitudinem, sed perfectionem. Quia non producit formam in materia, sed producit totum compositum perfectum.

Nunc ergo uidendum est, quid sit ratio seminalis. Dico, quòd in natura est triplex productio: Vna æquiuoca, sicut quando Sol producit ranã, & in ista nõ exigitur ratio seminalis respectu producti. Alia est uniuoca immediata, sicut quando ignis producit ignem, & non in ista requiritur. Alia est uniuoca mediata scilicet mediante propagatione, & in ista requiritur ratio seminalis. Et tunc dico, quòd ratio seminalis uel est forma substãtialis ipsius seminis maris, uel mulieris, uel neutri, sicut in plantis. Vel est aliqua naturalis qualitas continens naturaliter formam substantialem seminis, & dicitur ratio seminalis, quia nõ est per se intẽta ab agẽte, sed est seminaria, & præuia ad ulteriorem formam, sicut patet, quòd forma seminis in matrice ordinatur ad formam sanguinis, & illa ad formam embrionis, & sic continetur.

Quid sit ratio seminalis. In natura est triplex productio.

Quòd autem ista ratio seminalis non sit principium actiuum, sed solum passiuum respectu formæ, principaliter sic ostendo: Quod non est, non potest agere, sed in instanti, in quo generatur forma, ulterior forma seminis corrumpitur, & per consequens non est, quia res non est quando corrumpitur. ergo illã generationem non agit forma seminis.

Ratio seminalis nõ est principium actiuum, sed passiuum.

Item formale principium actiuum non est imperfectum in formali termino producto, sed forma ulterior semper est imperfectior, quàm prima. ergo. Dices ad hoc, quòd agit in uirtute principalis agentis.

Hoc in tota philosophia est difficillimum, & omnes uario modo laborauerunt, & nihil certi perceperunt.

Contra: Nihil potest agere in uirtute eius, quod non est, sed principale agens põt esse mortuum deciso semine. ergo.

Dices, quod agit in uirtute Cœli. Vel, quòd agit cœlum.

Contra: Aliqua forma circa producta est perfectior forma Cœli. ergo.

Confugiendum est ergo uel ad Angelũ, uel ad Deum; sed ad Deum magis. Vnde dico, quòd facta seminis decisione, & mortuo principali agẽte, actiuè se habente; ex tunc omnis forma, quæ introducitur, est à Deo effectiuè, nec tamen oportet, quòd sit creatio, quia non omnis actio Dei oportet, quòd sit creatio. Potest enim producere compositum naturale producẽdo formam de potentia materiæ, sicut faceret agens naturale. Potest enim per se immediatè, quod potest mediante causa efficiente secundaria, sola ergo anima intellectiua, quæ est perfectissima creatur, & quòd ad Deum sit confugiendum in talibus, patet per Comment. 2. Cœli, & mundi.

Nõ ois actio Dei est creatio.

Sola Anima intellectiua creatur. 2. cœli 69. & inde.

In solutione istarum difficilium quæstionum Galenus etiam uirtutes seminum uocat diuinas. Ex dictis patet, quòd in costa Adæ non fuit ratio seminalis ad adducendam de ea Euam.

Ad rationes principales responsio patet ex dictis. Sciendum autem secundum Auicennam, quod ipsum semen agit. Dicit enim, quod semen est uirtus principalis agentis, & ita ipsum agendo agit principale agens. Et per hoc soluit rationes supradictas. Nam si principale agens moritur deciso semine, non impedit; quia manet uirtus eius. & per hoc etiam patet, quod terminus productus non est perfectior producente. &c.

Opinio Galeni de semine.

DISTINCTIO XIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XIX. Quæritur,

VTRVM IN STATV INNOCENTIÆ habuissemus corpora immortalia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 19. q. 1. Art. 2. & 3.
Scotus 2. sent. dist. 19. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 97. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 19. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. decimam nonam quæritur primo, Vtrum in statu innocentiæ habuissemus corpora immortalia.

Magister agit de statu hominis, secũdum se, & absolute, quẽ habuisset in uita sua.

Quod non ex primo Cœli, & mundi: Omne generabile de necessitate corrũpitur. Sed tũc, sicut modo, fuissent generabilia. ergo.

contex. 102. & 126.

Præterea nullum uiolentum est durabile aut perpetuum, sed corpus generabile est mixtum ex elementis, quæ non sunt in suis locis, & sic sunt uiolenter. ergo.

Primo cœli contex. 18.

Contra: Paulus ad Romanos: Per unum hominem mors in omnes. & etiã dicit, quòd corpus mortuum est propter peccatum. ergo.

Rom. ca. 5.

Respondeo, & dico, quòd corpus corrumpitur uel ab intrinseco propter defectum humidi radicalis, & hoc modo non, quia fuisset restaurata per esum ligni uitæ. Vnde Gen. Vide, ne forte comedas de ligno uitæ, & uiuas i æternũ. Vel ab extrinseco & nõ potuisset corrumpi, quia iustitia originalis, ut dicunt, erat quædam qualitas eis innata præseruans, & conseruans eos ab omni læsiuo, ex qua postea habuisset anima plenum dominium supra corpus, ita ut potentiæ inferiores essent obedientes superioribus.

D. Bona. in præsenti dist. Artic. 2. & 3. q. 1.
Gen. 2.

Item pœna non infligitur sine culpa, sed mors est pœna peccati. in statu autem illo nõ fuisset peccatum, ergo.

Dico

Quid de corporibus nostris in statu innocentiæ.

Dico, quod in statu innocentiæ corpora nostra de se fuissent corruptibilia, nunquam tamen ista potentia fuisset reducta ad actum, ita quod nunquam fuissent corrupta.

Quo corpus mixtum dicatur corruptibile.

Ad quod intelligendum, sciendum est, quod corpus mixtum nō est corruptibile ab intrinseco propter rationes contrariorum elementorum, & cōtrariarum qualitatum, quia ostensum est supra, quod talia non manent in mixto. Est corruptibile autē ab intrinseco corpus animalis propter actionem unius partis organicæ in aliam ad perditionē humidi radicalis. Vnde sciendum, quòd calor naturalis continuè agit in humidum radicale, quod est ad uitam necessarium, & cōsumit ipsum, ita quòd nisi restauraretur per conuersionem ordinatam per nutrimentum, corpus animalis resolueretur.

Quo moriatur homo.

Modo autem sic, quòd uirtus illa conuersiua eū sit uirtus physica semper agendo repatitur, & ita semper debilitatur, & sanguis uel caro generata semper fit impurior. Exemplū Arist. ad hoc: uino cui admisceatur aqua paulatim. &c.

Primo de gene. cōtex. 42. Exemplum.

Patet ergo, quòd paulatim debilitatur uirtus il la conuersiua, quòd non possit plus conuertere, & tunc sequitur necessariò resolutio corporis animalis. Nec ad hoc euitandum sufficiebat plenariè lignum uitæ, quia ipsum non restaurabat, nisi quia conuertebatur in nutrimentum. Sumebatur enim in cibum, & ita finaliter secutum fuisset illud, quod dictum est, licet tardius, reassumeretur cibus maioris nutrimenti.

Dico, ergo quod corpora nostra in statu innocentiæ erāt de se corruptibilia ab intrinseco, licet tardius, quam nostra propter melius nutrimētum quod habuissent, nec status innocentiæ de se tolle bat dictam causam corruptionis sine aliquo nouo miraculo. Non autem ista potentia fuisset reducta ad actum, quia fuissemus translati ad gloriā ante tempus istius resolutionis. Et ratio hic congruens est illa, quæ dicta est supra, quia scilicet mors est pena peccati. &c.

De corruptione autem extrinseca sciendum, quòd ab extrinseco corruptio tripliciter dicitur. Vno modo effectiue quādo aliquid corrumpitur ab igne uel gladio & huiusmodi. Alio modo priuatiue, quia scilicet priuat id, quod est necessariū ad uitam, sicut aqua corrumpit corpus hominis, quia prohibet respirationem, quæ est necessaria ad uitam hominis & huiusmodi. Corrumpitur ēt corpus non ministrando ei cibum, &c. Primo modo etiam corrumpitur, & corrumpit, licet nō sic cito, sicut ignis. secundo modo sic corrumpet terra.

Tunc dico quod instante iustitia originali in omnibus à nullo agente extrinseco fuissent corrupta corpora nostra, non quidem ab igne, uel aqua, uel terra, & huiusmodi, quia quilibet præcauisset sibi, alias non fuissent innocentes. Dico antem instante iustitia originali. &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX. Quæritur,

VTRVM FILII PROCREATI IN statu innocentiæ fuissent statim confirmati in Iustitia.

Scotus 2. sent. dist. 20. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 100.
Ricardus 2. sent. dist. 20. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 20. q. 5.

Quæstio prima.

Circa distinct. Vigesimam quæritur primo, Vtrum in statu innocentiæ omnes fuissent confirmati in bono.

Magister agit de statu primi hominis secū dū quod erat principium aliorum.

QVOD SIC per Anselmum: Cur Deus, & homo. Si primi parentes ita uixissent, quod primo non peccassent, ita confirmati fuissent cum omni pro genie sua, ut ultra peccare non possent.

Lib. 1. ca. 18.

CONTRA: Fuissent uiatores, ergo non confirmati. Antecedens patet, quia etiam Angeli boni, & Primi Parentes, omnes fuerunt uiatores. Nam sola uia est status merendi, & meritum præcedit præmium. Consequentia patet, quia solus ille actus est meritorius, qui est rectus, & tamen posset esse non rectus. De Christo tamen est specialis difficultas, de qua in 3. lib. dicetur.

Respondeo, & dico, quòd confirmatio est duplex. Vna perfecta, in qua nemo potest peccare, & istam habent soli beati. Alia est minus perfecta, quam habuerunt, qui fuerunt sanctificati in utero, & Apostoli post missionem spiritus sancti. Cum autem ita de facto nunquam peccetur mortaliter, licet remaneat potentia ad peccandū; posset dubitari, an fuisset originalis iustitia transfusa ab Adam in filios; Dico, quòd non, sed data fuisset cuilibet ex Dei liberalitate, cum sit donum super naturale. Sed habuisset ne filius istam iustitiam propter merita parentum; Dico, quòd non de condigno, licet de facto Deus sic ordinasset, quòd si primi parentes uicissent primam tentationem omnibus descendentibus ab eis dedisset istā iustitiam ex sua liberalitate totam.

Confirmatio duplex est.

Vide in 4. dist. 46. q. 6.

Ad Anselmum dico, quod uel loquitur ibi opinando, & non asserendo, uel loquitur de secunda confirmatione supradicta. &c.

VTRVM IN STATV INNOCENTIæ fuissent illi soli geniti, qui nunc sunt electi.

Scotus 2. sent. dist. 20. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum tunc illi soli fuissent geniti, qui uerè sunt electi.

QVOD NON: Quia multi nunc electi nati sunt

4. moraliũ in fine.

sunt de parentibus non electis.ergo.

Contra id est Gregorius in Moralibus.

RESPONDEO, & dico, quòd nullus nunc reprobus fuisset tunc productus. & dico, ꝙ nunc nullus electus fuisset non productus.

Primum probo sic: Deus ab æterno præuidit omnem hominem possibile produci, & omnia merita, & demerita finalia cuiuslibet.ergo sunt incompossibilia ista, uidelicet, quòd præuiderit Iudam finaliter debere malè agere, & quòd staret in innocentia Ioannes, & quod Iudam accidentaliter produxerit.

Secundum probo sic: Deus præuidit Virginem finaliter debere benè agere, si eam producebat, & de facto sic est, quòd eam accidentaliter produxit.ergo, & tunc eam accidentaliter produxisset, alias status innocētiæ nocuisset sibi sine culpa sua.&c.

Vide magistrum in littera hic.

Sed nūquid creuissent paruuli sicut modo? Dico, ꝙ primo fuissent nescij, & creuissent in scientijs, & etiam in uirtutibus. & sic primo fuissent debiles, & indispositi ad motum localem, & creuissent in robore corporis.

Ad primum dico, ꝙ ad unitatem numeralem effectus non requiritur necessariò unitas numeralis efficientis, quod patet, quia idem corpus numero, quod producit natura, potest Deus reparare, quod non esset. Et non dico, quòd illi, qui sunt geniti electi, & de parētibus reprobis, fuissent generati de parentibus suis electis.&c.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXI.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM ADAE fuerit grauissimum.

Seraphicus Bona. dist. 21. q. 3. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 21. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 21. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 21. q. 3.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 31. q. unica.

Quæstio prima.

CIrca distinc. Vigesimam primam quæritur, Vtrum peccatum Adæ fuerit maximum.

Peccatum primorum parētum fuit maximū, nō tamē omnium grauissimū, fuit maximū quia totā massam inficit, & ideo maximum rōne extēsionis. Psal. 68.

QVOD SIC: Peccatum est maximū, pro quo infligitur maxima pœna, sed peccatum Adæ fuit tale.ergo. Probo id, quia sibi, & suis posteris fuit inflicta mors corporis, & priuatio beatitudinis.

Item Augustinus super illud Psal. Quem nō rapui, tunc ex soluebam. Dicit, quòd appetijt Dei æqualitatem, & ideo perdidit felicitatem. Sed appetitus diuinitatis est maximum peccatum in Angelo, & multò magis in homine, cui est magis improportionata.

12. sup Gen. cap. ultimo.

CONTRA id per Augustinū super Gen. ca. ultimo, & ponitur in litera. c. 1. ubi uult expresse, ꝙ Adam peccauit non carnali cōcupiscentia uictus, sed amicabili quadam complexus beneuolentia ad uxorem. Dicit, ꝙ peccatum Euæ fuit maius.

RESPONDEO, & Dico primo, quòd peccatū Adæ per se, & per accidens fuit minus peccato Angeli.

Secundo dico, quòd per se fuit minus peccatum Euæ.

Tertio dico, ꝙ per accidens fuit maius.

In hoc 2. dist. 6. q. 2.

De primo sciendum, quòd sicut dictum fuit supra; primum peccatum primi parentis nō potest considerari in actu, qui est uelle concupiscentiæ, sed in uelle amicitiæ. Velle autem amicitię est duplex scilicet ad se, & ad proximum; Ad proximū aūt non potest esse maximum, sed ad se; sic quia contra primum præceptum; scilicet, Diliges &c. Et in tali uelle cōsiderabatur primum peccatum Angeli, s. in uelle amicitiæ, ad se. & ideo fuit maximum. Peccatum autem Adæ non considerabatur in amore amicitiæ ad se, ut patet p Augustinum ubi supra, sed in amore amicitiæ ad proximum, scilicet, Euam, quam nimis dilexit, ut patet ibi per Augustinum. ergo peccatum eius non fuit directè contra primum, & maximum præceptum: Diliges Dominum Deum tuum, quia non fuit odium Dei, nec fuit contra secundum præceptum directè, quod est de dilectione proximi, quia non fuit odium proximi, sed amor excessiuus, ergò non fuit contra maximum præceptum, absolutè loquēdo, nec fuit inordinatus amor sui, ut dictum est, ergo per se non fuit maximum, sicut peccatum Angeli, nec per accidens, sicut ex circumstantia personæ, quia non fuit tantæ excellentiæ in naturalibus, nec in gratuitis pro tunc, sicut erat Angelus. ergo.

Quod nā peccatum fuerit grauius, Adæ, an Euæ. Respondetur qđ peccatū Euæ formaliter, peccatū Adæ accidētaliter. Nam Eua appetijt æqualitatē Dei formaliter, & directè, Adā uerò nō formaliter, sed tārum interpretatiuè, & arguitiue, quia ex amore inordīnato Vxoris.

Notādū est, ꝙ esus illius ligni de se erat indifferēs, sed solū erat illicitus, q̄a prohibitus. ergo p se grauius est facere contra pcepta decalogi, quorum opposita sunt contra legem naturæ. De secundo patet ueritas Augustini ubi supra, quia Eua peccauit in amore amicitiæ ad se, & appetijt æqualitatem scientiæ Dei, & diuinum uiolauit præceptum, commendando pomum. & tertio suggessit uiro, quòd comederet, & ideo grauius, & multiplicius peccauit. Adam uerò secundum intentionem Augustini solum peccauit, quia tantum dilexit uxorem suam, quòd comedit de pomo prohibito. Vnde directè non mouit eum contemptus Dei, nec appetitus scientiæ, nec gula ex pomo, sed inordinatus amor Euæ, quam noluit contristare, ei nō assentiendo. Per se ergo peccatum adæ fuit minus peccato Euæ, per accidens uerò fuit maius, in quantum ipse habebat notiora naturalia, & perfectiora gratuita, & ideo ipse, & non Eua receperat iustitiam originalem pro omnibus, quam perdidit pro se, & pro omnibus, & sic ex consequenti, & per accidens fuit maius.ergo.

Ad primum ergo dico, quòd per se directè maior pœna debetur multis peccatis mortalibus, quàm debetur illi. Vnde si Adam debuisset dānari pro illo peccato, minus intensam pęnā habuisset

 in infer-

in inferno, quàm daretur modo uni peccatori damnato pro uno peccato mortali. Tale posset esse, immò multa sunt talia. Per accidēs autem fuit illud peccatum grauius punitum scilicet per substractionem beneficiorum, quia ex quo receperat iustitiam pro omnibus, ab omnibus fuit substracta, unde inflictio mortis non fuit nisi substractio beneficij, quia, ut patuit supra, ante erat immortalis; priuatio autem beatitudinis debetur et omni peccato mortali.

Ad secundum patet responsio ex dictis, quia directè non appetijt Dei æqualitatem.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXII. Quæritur,

VTRVM PECCATVM PRIMI HOminis fuerit ex ignorantia.

Seraphicus Bona. 2. *sent. dist.* 22. *q.* 1. *Art.* 2.
Scotus 2. *sent. dist.* 22. *q.* 1.
Ricardus 2. *sent. dist.* 22. *q.* 1.
Ioannes Bacconitanus 2. *sent. dist.* 22. *q.* 1.

Quæstio prima.

Magister agit de tentatione primorum parentum. ut se tenet ex parte tentati.

CIRCA distinctionem uigesimam secundam quæritur, Vtrum Adam peccauit ex ignorantia.

QVOD SIC. Augustinus 11. de Ciui. Dei, & super Gen. elicit, quòd Adam credidit tunc peccare ueníaliter.

11. de Ciuita. Dei, & super Gen. ca p. 4.

Item non peccauit ex passione, quia ante peccatū nulla erat inordinata passio, nec ex electione, quia electio sequitur consilium, electio praua consilium falsum. sed ipse erat prudentissimus in consulendo. ergo.

Item quia saltem non poterat habere consiliū erronenm, ergo peccauit ex ignorantia saltem, quæ est nescientia.

CONTRA id per D. Paulum ad Thimo. Adā nō est seductus, sed Eua. 1. Thim. ca. 2.

RESPONDEO, quòd quædam ignorantia est, quæ est pura nescientia, & quædam erronea.

Vtrum peccatum primorū parentum fuerit ex ignorātia.

Item quædam est facti, & quædam circunstantiarum. Item quædā est causa peccati, & quæ dam concomitatur peccatum, & quædam sequitur ad peccatum. Tunc dico, quòd nec ignorantia erronea, nec facti nec circunstantiarum fuit causa primi peccati Adæ, nec etiam cōcomitans peccatum, quia tunc pœna præcessisset culpam. est enim talis ignorantia quædam pœna, licet enim hoc sit culpa. Potuit autem sequi talis ignorantia ad peccatum, quia peccatum habet excęcatam rationem. Dico etiam, quòd ignorantia nescientiæ nec facti, nec circunstantiarum fuit causa eius primi peccati, quia non sic fuit nescius, quin cognosceret, quòd magis erat obediendum Deo, quā prohibuerat sibi esum ligni, quàm esset assentiendum Vxori. Potuit autem talis ignorantia nō facti, sed circunstantiæ esse concomitans. non enim uidebat omnia mala, quæ sibi, & suis posteris euenire debebant propter illud peccatum, & si uidisset peccatum, fuisset grauius.

Ad primum dico, quòd fuit possibile peccatū concomitari ignorantiam nescientiæ alicuius circunstantiæ, immo omnis circunstantiæ. Vnde talis actus posset esse peccatum mortale. Videbat enim quòd de se erat actus indifferēs ille esus, & forte nesciebat, ꝙ Deus omnino efficaciter prohibuisset, & tunc habuit ignorantiam nescientiæ illius circunstantiæ. Vnde talis actus habebat, ꝙ esset peccatum mortale, non aūt erat ignorantia facti, sed circunstantię, quia, ut dictum est, ipse benè sciebat, ꝙ magis erat Deo obediendum, quàm assentiendum Vxori.

Patet ergo secuudum, ꝙ potuit credere, quod esset peccatū ueniale. Vel potest dici, ꝙ fuit credulitas erronea consequens ad peccatum.

Ad secundum dico, ꝙ peccauit ex electione non quidem ex electione, quæ esset conclusio syllogismi practici, sed ex electione simplici eligēdo, & cōplacēdo Vxori, circa cuius dilectionem fuerat excitatus, cuius effectus quandoque suggessit sibi. &c.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIII. Quæritur,

VTRVM DEVS POSSIT FACERE uoluntatem creaturæ rationalis impeccabilem per naturam.

Seraphicus Bona. 2. *sent. dist.* 23. *q.* 1. *Art.* 1.
Scotus 2. *sent. dist.* 23. *q.* 1.
Ricardus 2. *sent. dist.* 23. *q.* 1.
Durandus 2. *sent. dist.* 23. *q.* 1.
Ioannes Bacconitanus 2. *sent. dist.* 23. *q.* 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. uigesimam tertiam quæritur, Vtrum Deus posset facere uoluntatē creatam impeccabilem.

Magister agit de casu primo rum parētū, ex parte Dei permittentis. 2. lib. de libero arbi. ca. 10.

QVOD SIC: Anselmus enim dicit, ꝙ posse peccarē non est libertatis, nec pars libertatis, sed Deus potest facere rem sine omni eo, quod est, non de sua essentia. ergo.

Item noluntas necessariò uult finem. ergo pōt fieri noluntas, quæ necessariò uolet ea, quæ sunt necessaria ad finē. ergo. Antecedēs patet p Aug. 13. de trin. ubi dicit, ꝙ oēs uolunt beatitudinem. Consequentia probatur, quia eadē est tendentia ad finem, & in his, quę sunt necessaria ad finem. 13. de tri. cap. 5. & 8.

Item pōt Deus facere creaturam impeccabilem per gratiam, ergo per naturam. Antecedens patet de beatis. Consequentia probatur, quia non est contradictio, quòd fiat una natura continens ueram perfectionem uoluntatis, & gra-

tiæ simul. Non enim propter hoc esset infinita.

Lib. 2. ca. 10. Lib. 3. ca. 13. CONTRA id est Anselmus. 2. Cur Deus homo. Et Augustinus contra Maximinum libr. 3. & Hier. in tractatu de filio prodigo, omnes enim isti concordant in ista cōclusione, quòd Deus est impeccabilis per naturam.

Vide Alexandrum Alesem secunda secundæ.

Respondeo, & propter Authoritatem Magistri concedo partem negatiuam. Ratio probabilis ad hoc: Omnis uoluntas, quæ non est recta suæ intellectionis, sed habet rectam soperiorem aliam à se, potest discrepare à prima recta, si sibi dimittatur. sed omnis uoluntas creata est huiusmodi. Iden obiectum adæquatum uoluntatis est bonum commune, quod conuertitur cum ente. Tale autem bonum est indifferens ad bonum existens, & ad bonum apparens, sed est potentia sibi derelicta, potest etiam quodcunque per se conceptum sub primo per se obiecto. ergo omnis uoluntas creata sibi derelicta potest in bonum rectitudinis, & apparens, & per consequens potest nō rectè uelle.

AD PRIMVM ergo principale dico, quòd posse in illud, quod formaliter est peccatum, quod scilicet est priuatio rectitudinis, uel debitæ circūstantiæ in actu, non est pars libertatis, sed posse in actu substractum, cui est annexio talis, priuatio, & deformitas est libertatis.

Ad secundum potest negari antecedens, quòd uoluntas non necessariò uult finem, saltem, quin

In 1. libr. dist. 1. q. 4. possit non uelle, sicut dictum est in 1. libr. consequentia tamen non ualet de fine, & his, quæ sunt ad finem. Nec probatio antecedentis, & consequentiæ cogit.

Ad tertium dico, quòd & si uoluntas creata beata sit impeccabilis per gratiam; de quo dictum

In 4. libr. dist. 3. q. 6. in 4. lib. Consequentia tamen est falsa, quia quando aliqua duo sic se habent, quòd sunt primo diuersa, unum nunquam potest tantum intendi in sua essentia infra infinitatem, quòd contineat unitatem alterius.

Exemplum. Exemplum de materia, & forma, accidente, & subiecto; nūquam subiectum formaliter finitum in sua essentia continere potest uicem accidentis, sed uoluntas, & gratia sic se habent; nam uoluntas ex sua formali ratione habet, quòd sit perfectibile per gratiam, gratia autem quòd sit perficiens. &c.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIIII.

Quæritur,

VTRVM PORTIO SVPERIOR SIT potentia distincta à potentia inferiori.

Scotus 2. sent. dist. 24. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 79. Art. 9.
Ricardus 2. sent. dist. 24. q. 4.
Durandus 2. sent. dist. 24. q. 4.

Quæstio prima.

CIrca distinct. uigesimam quartam quæritur, Vtrum portio superior, & inferior sint duæ potentiæ distinctæ. Magister agit de adiutorijs ad resistendū, ponens quandā distinctionem Animæ potentiarum.

QVOD SIC: Potentiæ distinguuntur per obiecta 2. de anima, sed obiecta istarum portionum sunt distinctissimæ scilicet temporale, & æternum. ergo.

CONTRA: id est Augu. 12. de Trin. animam in hæc duo scilicet portionem superiorem, & inferiorem non nisi per officia geminamus. 12. de tri. cap. 4.

RESPONDEO, quòd unus intellectus potest esse, & est, quòd portio superior sit unica potentia, & portio inferior sit unica potentia, & ipsæ sint distinctæ; & iste intellectus est impossibilis, quia secundum Augustinum, ubi supra, in sola portione superiori consistit tota imago Trinitatis. Ratio autem imaginis secundum eum consistit in memoria intellectiua, & uoluntate, quæ sunt plures potentiæ, ut patet. Vide Magistrum in littera hic, quia singularis doctrina est.

Confirmatur, quia superior portio secundum Augustinum est respectu superiorum. patet autem, quòd memoria intellectiua, & uoluntas respiciunt æterna. ergo similiter potentia inferior aggregat plures potentias, immò easdem, quæ potentia respicit temporalia in ordine ad æterna. Quid sit portio superior secundū Aug.

Alius est intellectus, qui dicit, quòd potest esse, & est, quòd memoria, quæ est in portione inferiori, sit alia ab illa, quæ est in superiori & similiter intellectiua, & similiter uoluntas. Iste etiam intellectus est falsus, quia eiusdem potentiæ est respicere finem, & ea, quæ sunt ad finem. Sed, ut dictum est, portio respicit temporalia in ordine ad æterna. ergo. Quid sit portio inferior.

Ad argumentum ergo principale dico, quòd distinctio formalis obiectorum arguit distinctionem potentiarum, distinctio autem materialis non. Modò autem sic est, quòd æternum, & temporale sunt contradictiones materiales, respectu formalis obiecti potentiæ intellectiuæ, uel uolitiuæ, quia potentia talis abstrahit ab his contradictionibus, ut patet. Quia est communis potentia ad utrunque ipsorum, & ideo solum materialiter uariant obiectum tales contradictiones. Exemplum: Color est obiectum adæquatum uisus, & est formale obiectum uisus. sed albedo, quando non est obiectum adæquatum uisus, est obiectum materiale; & ideo quicquid percipit non colorem, est non uisus, sed non quicquid percipit non albedinem, est non uisus. quia uisus etiam percipit nigredinem.

CONTRA: Solutio ista petit principium, ut patet consideranti, & assumit etiam falsum. Dico enim quòd albedo, & hæc albedo est formale obiectum uisus, nam si nullus esset intellectus abstrahens colorem ab hac albedine, & hac nigredine, & huiusmodi, adhuc oculus bo-

uis uideret hanc albedinem, tanquam suum formale obiectum; immo nunquam oculus uidet hunc, uel illum colorem. Decipitur igitur in adæquatione, & formalitate, nec enim illæ rationes conuertuntur, nisi in solo obiecto intellectus, & uoluntatis diuinæ. ibi enim formalis ratio essentiæ est obiectum formale, & obiectum adæquatum, & ratio est, quia ipsa continet omnia intelligibilia, & uolibilia. nullus autem eorum est, qui contineat omnem colorem, & sic de alijs, ergo & contractio & particulatio non tollit formalem rationem obiecti, sed tollit rationem adæquationis.

Essentia diuina non pôt esse obiectũ primum, & adæquatũ intellectus creati, sed solum intellectus Dei, cui est proportionata, ut ꝑbatum est in 1. dist. 3. q. 3. & 2. & alibi sæpe.

Ad rationem ergo sufficit dicere, quòd & si temporale, & æternum sunt rationes formales distinctæ, non tamen sequitur, quòd distinguant potentias, sicut patet de albedine, & nigredine respectu eiusdem uisus. Inuenire autem præcisam rationem distinctionis in potentijs difficillimum est; sed de hoc magis dictum est in primo libro.

DISTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur,

VTRVM ALIQVID ALIVD A Voluntate causet effectiue actum uolendi in uoluntate.

Scotus 2. sent. dist. 25. q. 1.

D. Thomas prima parte summæ q. 77. & prima secũdæ q. 9. & 3. parte. q. 32.

Quæstio prima.

Magister in ista dist. 25. reuertitur ad determinatũ de se libero Arbitrio ꝗ cõsistit in uoluntate.

CIRCA distinctionem uigesimam quintam quæritur, Vtrum uoluntas sit passiua respectu uolitionis; Vel utrum aliquid aliud à uoluntate causet effectiuè actum uolendi in uoluntate.

QVOD SIC: Philosophus tertio de anima ponit ordinem motuum æternorum, quòd appetibile est mouens non motum, appetitus est mouens motum, actus autem est motus non mouens. ergo appetitus siue uoluntas mouetur ab appetibili.

DICES, quòd uerum est Metaphisicè solum in ratione finis.

Sed contra id, quia tunc Philosophus æquiuocaret, quia certum est, ꝙ secundum mouet tertium uerè in ratione efficientis.

5. Met. cõtex. 17. Item quinto Metaphisicæ: Potentia actiua est principium transmutandi aliud, inquantum aliud. ergo omnis potentia actiua habet actum transeuntem extra; sed uoluntas non. ergo non est actiua, sed passiua respectu uolitionis.

Item potentia indifferens, & indeterminata non determinatur ad agendum nisi per aliquod agens, sed uoluntas est indeterminata ad uolendum, & non uolendum. ergo determinatur per obiectum, tanquam per agens uolitionem. ergo.

Contra id est Augustinus primo retractationum, ubi dicit, quòd nihil est tam in potestate nostra, sicut uoluntas. Sed patet, quòd non loquitur de uoluntate, quæ est in potentia, sed de uolitione, quæ est actus. Tunc sic: Si tota uolitio esset ab obiecto, & uoluntas esset passiua, uolitio non esset in potestate nostra, quia passiuum necessariò patitur, obiectum autem agit naturaliter, nec agere obiecti potest esse in potestate uoluntatis, quia prius inquantum prius non est in potestate posterioris, sed actiuum inquantum actiuum est naturaliter prius passiuo. ergo. 1. lib. retractationũ cap. 22.

Item uoluntas est nobilissima potentia. ergo non potest esse purè passiua.

Respondeo, quòd dicit una opinio, quòd uoluntas non causat uolitionem, sed obiectum cognitum causat uolitionem in uoluntate. Confirmatur hoc per Commentatorem 12. Met. ubi dicit, quòd balneum in re extra mouet uires sensitiuas. Balneum autem in anima id est in intellectu mouet appetitum intellectiuum. Hẽricus quolib. 12. q. 5. 12. met. commẽt. 36.

Si dicatur contra hoc, quod non est ens nõ potest mouere uoluntatem, sed obiectum intellectiuum pôt esse non ens. ergo. Respõdẽt, & dicunt, quòd intellectio obiecti non existentis non est non ens: bene dicunt, ꝙ intellectus cum intellectione obiecti causat in uoluntate intellectionẽ. Quære D. Thomã 1. parte summæ. q. 77. & 1. 2. q. 9. & 3. part. q. 32.

Alia opinio dicit, ꝙ nec intellectus agens mouet intellectum potentialem, nec mouet uoluntatem, nec obiectum intellectiuum mouet uoluntatem. Sed phantasma actu phantasiatum, & immediatum mouet primo intellectum, & deinde uoluntatem. Ratio est: Oportet mouens, & motum in omnibus, & semper esse distincta subiecto, sed in parte animæ intellectiuæ nihil potest esse distinctum subiecto à uoluntate. ergo oportet, quòd sit extra partem intellectiuam scilicet phantasma, quod est in phantasia. Minor probatur multipliciter primo sic. Gotfredus quolib. 6. q. 7. & quoli. 8. q. 12. & quolib. 9. q. 19. et quolib. 3. q. 3.

Idem est dicere mouens, & motum esse indistincta subiecto, & idem mouere se, sed, quòd idem moueat se, est impossibile, quia tunc idem respectu eiusdem esset simul in potentia & in actu.

Secundo sic: Secundo physic. materia, & efficiens non coincidunt in idem numero. ergo idẽ non mouet se, quia coincideret. Tertio sic: Quinto Met. Mouens realiter refertur ad mobile, sed eiusdem ad se non potest esse relatio realis; Primo, quia extrema relationis realis sunt opposita, sed idem non realiter opponitur sibi. ergo. Minor rationis est manifesta. 2. physi. contex. 70. 5. met. cõtex. 20.

Contra conclusionem utriusque opinionis, in qua communiter arguo sic: Agens naturale non potest esse per se causa contrariorum circa idem passum, ut ex hoc excludatur instantia de dissolutione glaciei, & constrictione luti; quæ fiunt ab eodem scilicet agente naturali, puta à sole, sed non circa idem passum; sed uelle, & nolle sunt actus oppositi, & potest eos habereuo-

re uoluntas circa idem obiectum. ergo non sunt effectiuè à phantasmate, uel ab obiecto intellectiuo, cum ita sint agentia naturalia. Confirmatur, quia si nolle sit ab obiecto. ergo ab obiecto malo, quia uoluntas habet semper actum nolendi circa solum obiectum sub ratione mali, sed malum cum sit priuatio, non potest esse actus positiuus.

Pōt sustineri opinio Henrici.

Ad illud consequens primæ opinionis, Dico, ꝙ substinendo uolitionē esse non naturaliter, sed partialiter à uoluntate; Argumentū tunc totū pōt concedi, quia tunc uerū est, ꝙ balneū actu intellectiuū mouet uoluntatē partialiter causando uolitionem. Substinendo aūt, ꝙ uolitio sit totaliter à uoluntate, tunc potest dici, ꝙ balneum actu intellectiuum mouet uoluntatem metaphoricè in ratione finis, sicut etiam balneum extra mouet appetitum sensitiuum.

Ratio efficax contra opinātem.

Ad rationem pro secunda opinione, nego maiorem, & dico, ꝙ saltem in spiritualibus est omnino falsa. Angelus enim si esset in puris naturalib. sine omni specie, & habitu, adhuc intelligeret se, sed saltem habitis speciebus concreatis, uel habitu, intelligit se, & ita tunc mouens, & motum sunt indistincta subiecto, & similiter dico, ꝙ Angelus, & anima separata possunt mouere se localiter ad diuersa ubi.

Qūo actus & potētia, sunt differētiæ entis.

Ad primum ergo probationem dico, ꝙ actus, & potentia uno modo sunt differentiæ entis; Alio modo diuidūt principium actiuum, & passiuum in uniuocis. Alio modo in æquiuocis, & tūc dico, ꝙ primo modo actus, & potentia sunt incōpossibiles in eodem. Incompossibile enim est, ꝙ lignū sit actu album, quàm diu est potentia album. Similiter secundo modo sunt incompossibiles. Impossibile enim est, ꝙ ignis, qui est formaliter calidus faciat se formaliter calidum, causando in se caliditatem. Tertio modo sunt compossibiles. Nam illud, quod est uirtualiter, & eminenter tale, potest se facere formaliter tale. Vnde uoluntas, quæ est nolens uirtualiter, & non formaliter, potest se facere nolentem formaliter causando in se uolitionem, sicut patet, ꝙ aqua in summo calefacta non est formaliter frigida, sed uirtualiter. Et ideo cessante calefactione calefacientis extrinsecæ, facit se frigidam formaliter, redit enim ad frigiditatē, ut patet, & certum est, ꝙ ab aliquo agente, quia effectus nouus non est sine causa, ut patet. Quòd non à Cœlo, & huiusmodi, quia stante Cœlo in qualicūque dispositione, Hoc ergo esset à se ipsa.

Resolutio mirabilis infinitarū difficultatum in doctrina Arist. & Auerrois.

Achilles aduersariorum.

Contra: Quod est uirtualiter tale, & est eminenter tale, modo potest esse realiter tale, seu formaliter. Exemplum: Sol non potest esse formaliter calidus, nec Deus formaliter lapis, qui sunt uirtualiter, & eminenter tales.

Exemplum.

Cōfutatio & reflexio efficacissima.

Respondeo, in talibus exemplis: committitur non causa, ut causa, nā non ideo Sol non pōt se facere formaliter calidum, quia est uirtualiter, & eminenter talis. Probatio, quia si propositum est causa propositi, & oppositum causa oppositi. ergo Saturnus, qui non est uirtualiter calidus, poterit se facere formaliter calidum, quod tamen falsum est. Ratio ergo est, quia caliditas cum sit qualitas sensibilis, non est receptibilis nisi in corpore elementari, uel mixto, cuiusmodi non est Sol. Deus etiam non potest esse formaliter lapis, non quidem, quia est uirtualiter talis, sed quia est actus purus infinitus simplex, & huiusmodi.

Causa doctrinalis, & subtilissima, qua euanescit Achilles.

Ad tertiam probationem dico, ꝙ philosophus sequitur ibi de materia prima, quæ est subiectum transmutationis realis, quæ quidem cum excludat omnem rationem actus perfecti, non potest sibi competere aliquod agere.

Realis relatio est in triplici differentia.

Ad tertiam dico, quòd realis relatio est in triplici differentia, quædam est inter illa, quæ essentialiter dependent, sicut causati ad causam, quædam inter illa, quæ non essentialiter, nec accidentaliter dependent, sicut sunt relationes originis in diuinis. Quædam inter illa, quæ tantum accidentaliter dependent, sicut moti ad mouens. Nam totum illud, quod subijcitur motui præsupponitur isti accidenti motus, tanquam prius, & ita motum nòn dependet à mouente, nisi ratiòne istius accidentis, quod est motus.

Tunc dico, quòd primæ duæ relationes oppositæ non compatiuntur se, nec in eadem natura, nec in eodem supposito. quia nullum uniuocum unum & idem numero causat se in eadem natura illimitata, sicut patet ibi, nec in eodem supposito, quia idem non producit se. Relationes uero tertio modo dictæ compatiuntur se in eadem natura, & in eodem subiecto, quia non est inconueniens, quòd idem dependeat à se accidentaliter ratione alicuius accidentis realiter superadditi, & ita in proposito. Vnde relationes oppositę non sunt incompossibiles in eodem, in quantum oppòsitæ, sed inquantum faciunt essentialiter dependēre. Et tunc etiam dico, quòd si fuit ibi inter extrema oppositio realis, non tamen simpliciter, sed quia non supra idem omnino, sed inter uoluntatem absoluè sumptam, & uoluntatem formaliter uolentem, dum est sub uolitione. Vel fortè, & melius potest dici, quòd solum est oppositio realis inter extrema relationis, & non inter substracta. non enim sequitur, actiuum est, igitur nō passiuum, sed bene sequitur actio est, igitur nec est passio, uel si est motio actiua, igitur non passiua isto tertio modo.

Optima resolutio Authoris.

Ad Primum principale substinēdo, quòd uoluntas causat uolitionem non totaliter, sed partialiter, non erit ibi difficultas in argumento, ut patet. Substinendo autem, quòd totaliter, dico, ꝙ appetibile est mouens metaphoricè in ratione finis, & non propriè in ratione efficientis. Et cum dicis, quòd tunc per hoc æquiuocat philosophus; dico, ꝙ non est uerum, quia quando aggregatio diuersarum causarum, sicut sunt esse alterius generis, ita causant aliter, & aliter. Vnde & commune dictum est, quòd finis mouet efficientem, & efficiens introducit formam, & tamen iste propriè, & ille metaphoricè.

Qūo appetibile sit mouens in rōne finis.

Finis mouet efficientem.

Ad secundum dico, ꝙ inquantū reduplicat formalem rationem, & non oportet semper, quòd reduplicet suppositum, quod patet ibi in exēplo

suo. Medicus sanat se inquantum medicus, sed sanatur inquantum infirmus, & ita non duplicatur ibi suppositum, sed ratio formalis, quia ratio formalis medici, quæ est in quantum sanans, est alia à formali ratione eius, in quantum sanatur; & ita est in proposito suo modo, ut patet ex dictis. Non ergo oportet, quòd omnis potentia actiua habeat actum transeuntem, licet oporteat de potentia factiua, quia nihil facit se. Vnde & aliqui dicunt, quòd ibi diffinitur potentia factiua.

Ad tertium dico, quòd potentia actiua perfecta, & libera, hoc est uoluntas, ita est in potentia contradictionis, quòd potest se determinare ex se ad agendum, & propter hoc dicitur libera, alias enim non esset libera, ut patet consideranti. ergo. &c.

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVI. Quæritur,

VTRVM GRATIA SIT IN ESSENtia Animæ.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 26. q. 5. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 26. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 110. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 26. q. 4.
Durandus 2. sent. dist. 26 2.

Quæstio prima.

Magister agit de adiutoriis gratuitis, quæ habuerūt primi parētes ad resistendū malo Angelo.

CIrca distinct. uigesimam sextam quæritur, Vtrū gratia per prius sit in essentia animæ, uel in potentia.

Qvod in essentia: Id, quod primo à Deo exit in esse, per prius reducitur in Deum; sed essentia cum sit prior naturaliter, quàm potētia, per prius exit in esse. est ergo illud, per quod creatura rationalis reducitur in Deum. ergo. Maior probatur per Dionysium, quia res eo modo reducūtur in Deum, quo exeunt à Deo.

Libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ.

Preterea gratia semper est in actu, potentia autem non. ergo.

Contra: Gratia est quidam habitus infusus, sed habitus est in potentia, quia opus eius bonum reddit. ergo.

Distinc. 17. primi libri.

Respondeo, & dico, quòd per prius est in essentia.

D. Tho. 1 præsenti dist. Art. 3. quære D. Bona. dist. 2. q. præcedēti, & et D. Thomam 1. 2. q. 110. Art. 4.

Probatur per August. de laude caritatis, ubi dicit, ꝙ Gratia est animæ uita. Sed uita pertinet magis ad essentiam. ergo.

Item sicut agere naturale præsupponit esse naturale potentiæ, & esse naturale potentiæ esse naturale essentiæ, ita agere supernaturale. &c. Sed gratia est illud, per quod omnia ista dicuntur supernaturalia, ergo per prius est in essentia, cui dat esse supernaturale. ergo.

Contra: Vel gratia est idem cum gloria realiter, uel est per se dispositio eius, sed gloria est in potentia. ergo.

De hoc uide in 4 dist. 49.

Respondeo, ꝙ beatitudo semper prima est in essentia, & tamen redundat in potentiam.

Contra: Ergo essentia animæ potest beatificari exclusis potentijs, sed hoc est impossibile, primo quia beatitudo consistit in actu; secundo ut attingitur obiectū, sed impossibile est attingi obiectum per actum secundum, nisi mediante potentia. Consequentia patet, quia prius, ut prius, in nullo dependet à posteriori.

Item secūdo principaliter sic: Determinatum alicuius indeterminati non est in illo indeterminato nisi mediante eo, per quod determinatur ad illum actum, respectu cuius ponitur tale determinatuum. Sed anima de se est indeterminata ad diuersos actus, & gratia ponitur in anima, ut determinet eam ad actum meritorium, ergo non est in anima nisi mediante illa potentia, per quam anima meretur. huiua autem est uoluntas secūdum Anselmum.

Confirmatur ratio, quia præmium & meritum sunt in eodem. Confirmatur secundo, quia sapientia determinat anımam ad intelligendum, quę est in intellectu. ergo.

De conceptu uirginali cap. 4.

Item opposita sunt nata fieri circa idem, sed peccatum est in uoluntate secūdum Anselmum. ergo.

Item secundum Anselmum, omnis iustitia, & iniustitia est in uoluntate, sed grația est quædam rectitudo, & iustitia. ergo.

De conceptu uirginali cap. 3.

Concedo conclusionem istarum rationum.

Ad primum pro opinione de Augustino patet, quòd gratia dicitur uita spiritualis, spiritualiter autem uiuit uoluntas, ad quam pertinet mereri, & demereri.

Ad secundum dico, quòd gratia dans esse supernaturale uoluntati, dicitur dare esse supernaturale animæ.

Ad principale dico, & primo ad Dionysiū, ꝙ uerum est de his, quæ sunt distincta subiecto, sed non de his, quæ sunt idem subiecto. &c.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVII. Quæritur,

VTRVM GRATIA SIT Virtus.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 27. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 27. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 27. q. 5.
Durandus 2. sent. dist. 27. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distin. uigesimam septimam quæritur, Vtrum gratia sit uirtus.

Magister agit de uirtute in quirēdo ipsa.

Qvod non. Lumen naturale non est uirtus naturalis. ergo gratia, quæ est lumen infusum spirituale, non est uirtus spiritualis infusa.

Contra:

CONTRA: Gratia est habitus infusus, sed omnis habitus, uel est uirtus, uel uitium, sed non est uitium, ergo.

Opinio Scoti q charitas & gratia sūt idē realiter, distinguuntur formaliter, nō autem differunt in forma uel secundum formā.

Respondeo, quòd una opinio dicit, quòd gratia est uirtus, quæ est caritas, ita quòd gratia & caritas sunt omnino idem. Ratio est: Quicquid competit gratiæ, competit caritati, & èconuerso. Nam utraque æquè diuidit inter filios regni, & tenebrarū 15. de Ciuitate Dei cap. 18. Vtrumq; est forma uirtutis, & neutra potest esse informis. Vtrunque cōiungit fini ultimo perfecta coniunctione, qualis potest esse uia, & ideo si essent distinctæ, una sufficeret, & alia super flueret.

POTEST dici, quòd quantum ad tale absolutū, idem sunt; sed differunt secundum rationem, quia caritas dicitur in quantum Deum earum facit animæ. & ideo Deus dicitur caritas per essentiam, & in abstracto. Gratia autem dicitur in quantum animam facit gratam, & acceptam Deo. Aureolus uult, quòd gratia non sit habitus, uel uirtus particulariter distincta ab aliis, sed quòd sit quædam conformitas resultans ex aggregatione omnium uirtutum in anima, & ita formaliter est quædam pulchritudo animæ spiritualis, sicut patet; quia pulchritudo, & gratiositas corporalis non est præcipuè color, uel figura, uel proportio membrorum, quia, ut patet, neutrum per se sufficeret sine alio, sed est quædam conformitas resultās ex omnibus istis simul.

Opinio domini Aureoli.

Ad rationem principalem dico, quòd gratia non est lumen spirituale, sicut intellectus agens, sed dicitur lumen methaphoricè. Nam multi sunt habentes gratiam, qui tamen sunt ignorantes, & èconuerso. &c.

DISTINCTIO XXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII. Quæritur,

VTRVM LIBERVM ARBITRIVM hominis sine gratia possit uitare omne peccatum mortale.

Seraphycus Bona. 2. *sent. dist.* 28. *q.* 1. *Art.* 1.
Scotus 2. *sent. dist.* 28. *q.* 1.
D. Thomas prima secundæ q. 103. *Art.* 8.
Ricardus 2. *sent. dist.* 28. *q.* 2.
Durandus 2. *sent. dist.* 28. *q.* 3.

Quæstio prima.

CIrca distinct. uigesimā octauam quæritur, Vtrum homo per liberum arbitrium sine gratia possit uitare oē peccatum mortale.

Magister agit de insufficientia liberi arbitrii sine gratia & de errore Pelagii. Cap. 2.

QVOD SIC: Paulus ad Romanos: Gentes sine lege.

Reprehendit Apostolus Iudeos cōmendando Gentiles, quòd sine lege scripta seruabant ea, quæ debebant, & tamen, ut uidetur, gentiles erant sine gratia.

Item Augustinus: Non peccat, qui facit, quod uitare non potest, ergo.

9. de libero Arb itrio.

CONTRA: Hic est error Pelagii.

Hæresis pelagiana q liberū Arbitriū sufficiat sine gratia.

RESPONDEO, & dico, quòd peccatum originale nullus potest uitare sine gratia, sed hoc nō est, quòd peccatum originale, & gratia sint contraria immediata circa idem subiectum ex natura rei, immo Deus posset facere homines in puris naturalibus, qui essent sine utroque, sed de potentia ordinata nūquam faciet. Sed omnes fuimus nati filii iræ, ut ait, Paulus Ad Ephesios. Et ex ordinatione Dei, sic est, quòd peccatum illud, & etiam quodcunque aliud mortale non tollitur, nisi per gratiam. ideo &c. De peccato uero mortali actuali commissionis, quod consistit in actu dici to, dicitur, quòd potest uitare aliqua talia, sed non omnia. Quod patet per Gregorium in homil. Peccatum, inquit, quod per misericordiam non deletur mox suo pondere ad aliud trahit. ergo existēs in peccato mortali, uel originali, uel actuali, non potest uitare omnia, licet possit aliqua.

Ad ephe. c. 2.

Héricus quolib. 6. q. 2.

Ponitur exemplum de naui perforata indiuersis ptibus, qa licet possit obturari in uno loco, sub intrat aqua per alia foramina, tunc quando obturatur in una parte.

Exemplum.

CONTRA: Qua ratione potest uitare unum, potest uitare aliud, immò facilius, quia deuicta una tentatione, efficitur fortior. Exemplum eorum non est ad propositum, ut patet, saltem nō cogit.

Quære D. Thomam prima secūdæ q. 103. Art. 8. & Henricum quol. 5. q. 10. a quibus non multū de uiat doctor hic.

Ad Gregorium potest dici, quòd unum peccatum trahit ad aliud, nō quòd necessario cogat, sed quia inclinat. Aliter dicitur, quòd existens in peccato originali, etiam existens in aliquo peccato mortali actuali, non potest sine gratia uitare reatum, in quo est in peccatis potest uitare omne aliud peccatum ex tunc; Ratio est, quia potest facere omnia, ad quæ tenetur ex iudicio rationis naturalis, non enim præcipit Deus impossibilia. Potest etiam cauere ab omnibus illicitis eodē iudicio naturalis rationis, & pari ratione.

Confirmatur per Hieronymum in Epistola ad Damascenum episcopum: Confitemur nos semper posse peccare, & posse non peccare, nec ex hoc oritur error Pelagii, quia ipse non posuit in paruulis peccatum originale, & ita posuit, quòd ex puris naturalibus poteramus euitare omne peccatum, & acquirere nobis beatitudinem.

Aliter dicitur, quòd non. Ratio est, quia non potest seruanda adimplere secundum intentionē mandantis, sed hoc non faciendo peccat mortaliter. ergo. Probatio maioris: Quilibet tenetur diligere Deum, & proximum ex caritate, si autem nō pro semper, tamen pro aliquando; sed ille, qui nō habet gratiam, non potest diligere ex caritate. ergo peccat mortaliter.

D. Bona. dist. præsenti. Ar. 1. q. 3.

CONTRA: Stante Hipothesi, quòd Deus non infundat gratiam, & iste diligat Deum super omnia ex puris naturalibus, & proximum, sicut se, sufficit sibi, nec est obligatus ad aliud, quia obligatio esset iniusta, ut patet, nec est dicendum, quòd taliter diligendo peccaret mortaliter, quod est absurdum. Potest dici, quòd existens in peccato originali, uel actuali, posset per aliquod tempus

Specula tre.

cauere ab omni peccato mortali, & hoc esset exponere se ad gratiā. sed Deus daret sibi gratiā gratis statim datam, & quia illa benè uteretur, ex quo caueret sibi ab omni peccato mortali, statim daret sibi gratiam gratum facientem. postea uitaret omnia mortalia, sed stante hypothesi, quòd Deus gratiam non infunderet, non uideo, quòd posset diu dubitare, quia peccata inclinarent, & traherēt eum ad alia. Et si dicas: ergo non peccaret, si cogeretur. Dico, quòd immo peccaret, quia hoc accidit ex infirmitate, quam incurrimus ex peccato originali. Vnde si imponitur nobis illud, cui nullo modo consensimus nos, sed soli primi parentes, benè imponeretur nobis illud. Vnde hoc nunquā erit, quia Deus nunquam ex se subtrahit gratiam disponentibus se ad eam.

Deus nunquā subtrahit gratiam disponētibus se ad eā.

AD primum principale dico, quòd boni Gentiles, qui non habebant legem scriptam, poterant uiuere secundum legem uerè scriptam in cordibus eorum, & sufficiebat eis, & ita dabatur eis gratia, non enim omnes obligabātur ad legem Mosaicam, sed solus Israeliticus populus. non enim est imaginandum, quòd uiuentes secundum legem adorarent idola, quia iam uiuerent contra legem naturæ, sed adorabant uerum Deum secundum dictamen naturalis rationis. Et si aliquid erat supplendum, Deus supplebat per gratiam; secus autē est hodie de lege Christiana, ad quam omnes obligantur.

Ad illud de Augustino, & de Hieronymo, quos adducit opinio; dico, quòd uerum dicunt, quia Deus dat gratiam omnibus se exponētibus, per quam &c.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX. Quæritur,

VTRVM GRATIA SE HABEAT in ratione principii Actiui respectu actus meritorij.

Scotus 2. sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de gratia quā primi parētes in statu innocētiæ habuerūt.

CIRCA distinct. uigesimam nonam quæritur, Vtrum gratia se habeat in ratione principii actiui respectu actus meritorii.

QVOD non: Vnus actus est unum principium formale actiuum, sed uoluntas est principium formale actiuum respectu talis actus. s. merendi, quia ad ipsam pertinet mereri. ergo non gratia.

2. ethic. ca. 5.

CONTRA id Arist. ait: Virtus habentem perficit, & eius opus bonum reddit, sed quod perficit formaliter, & reddit eius opus bonum non nisi effectiuè, habet rationem principii actiui. ergo.

RESPONDEO, & primo dico, quòd omnis uirtus facit effectiuè ad substantiam actus perfecti, Secundo dicam qualiter. Primū sic probo: Quod intendit actus effectiuè, facit ad substantiam actus effectiuè, sed habitus intendit actum effectiuè, ex qua intentione est perfectus. ergo. Maior patet, quia actus non intenditur per aliam rem additam sed per gradum pertinentem realiter ad substantiam actus. Minor probatur: Nam actus perfectus intensior est, quàm actus imperfectus; & patet, quia potentia habituata elicit actum perfectum, & non habituata elicit actum imperfectum. ergo. & quod non nisi effectiue talis intensio, & perfectio actus sit ab habitu intensiuè, patet. Nam non in alio genere causæ, ut patet. ergo.

Actus perfectus intensior est quā actus imperfectus.

De secundo dico, quòd habitus non est causa totalis respectu actus perfecti, sed partialis integrans unam causam totalem cum potentia, & etiā obiecto, Dico etiam, quòd non est causa principalis. s. habitus, sed minus principalis, & principalior est potentia. Prima satis patet. Secundam probo: Nam cum habitus agat naturaliter, uel etiam obiectum esset causa principalior, & non potentia. tunc actus agentis uoluntarii non esset in eius potestate. & ita nullum esset agens uoluntarium. Patet igitur, quòd gratia, siue caritas est se habens in ratione formalis principii actiui, respectu actus meritorij, qui est actus perfectus.

Charitas se habet in ratione formalis principii actiui.

Sed attendēdum diligenter, quòd meritum addit supra actum. De hoc require in primo libro. nam si non aliquid absolutum, tunc caritas facit partialiter actiue ad substātiam absolutam actus, ut dictum est, & tota ratio meriti aliquo modo est ab ea, & potentia uoluntas dicitur mereri, quia elicit actum, qui est meritorius, qui fundat. s. respectus, quos dicit meritum.

Ad principale ergo dico, quòd unus actus potest esse à pluribus principiis formalibus actiuis partialibus integrantibus unum totale.

Sed instatur contra primum argumētum, quia ut uidetur, esset circulus in causis, & causatis. Nā actus imperfectus generat actum actiuè, ut uult phylosophus, & secundum te habitus causat actus perfectos actiuè, sed actus perfectus, & imperfectus sunt eiusdem speciei. ergo.

Respōdeo, quòd si actus, & habitus essent eiusdem speciei, solutio esset facilis, quia tunc esset tota generatio uniuoca, sicut: Sortes generat Platonem. Plato Martinum, & non differunt prius generatum ab ultimo generato, nisi numero. Sed actus, & habitus sunt alterius speciei, tunc est difficultas, quia utraque generatio est æquiuoca, & ita generās est perfectius genito. ergo si actus imperfecti generāt actum æquiuocè, habitus nō poterit generare nō solū actum perfectum, sed nec imperfectum.

DICO, quòd uerum est, si esset causa totalis, uel etiam partialis, & principalior, sed nec actus perfectus respectu habitus. Nam & habitus respectu actus perfecti non est causa totalis, nec etiam partialis, nec principalior, immo nec minus principalis. &c.

VTRVM PRAETER IVSTITIAM originalem in Adam necesse sit ponere aliquod donum supernaturale.

Scotus 2.sent.dist.29.q.1.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum iustitia originalis erat donum super naturale.

Respondeo, quòd principalis effectus iustitiæ originalis erat compellere rebellionem uiriũ, quæ sunt inferiores ad uires superiores. Modo autem sic est, quòd uires sensitiuæ relictæ sibi in puris naturalibus naturali necessitate delectantur in unione ipsorum, cum suis obiectis cõuenientibus & tristantur de opposito. Et appetitus intellectus relictus sibi in puris naturalibus propter naturalẽ unionem ad appetitum, sensitiuum naturali necessitate assentit sibi. Sed patet, quòd talis assensus frequenter esset contra iudicium rectæ rationis. & ideo necessarium erat aliquod donum supernaturale in appetitu intellectiuo, per quod posset delectabile non assentire appetitui sensitiuo in his, quæ essent contra iudicium rectæ rationis, nam non assentiendum erat sibi naturaliter triste, & tristitia non erat in superioribus uiribus in statu innocentiæ. ergo oportebat ibi ponere supernaturale. sed huius donum erat iustitia originalis. ergo iustitia originalis erat donum supernaturale in uoluntate, quod cõpellebat rebellionem uirium sensitiuarum ad eam. Sed nunc quid si ista complacẽtia debebat esse sine tristitia in parte sensitiua. ergo oportebat dicere, quòd aliquod donum super naturale erat in uiribus sensitiuis, propter quod delectabiliter posset non delectari inuicem potẽtiarum cum obiecto conuenienti, quando talis unio est contra iudicium rectę rationis, nam naturaliter delectatur in tali unione, ut patet, q quandoque à casu poterat concurrere talis unio, ut q uisus uideret aliquod inhonestum, & huiusmodi.

Author confirmat suam opinionem. Tamen dico, ut frequenter dixi, quòd non est mihi inconueniens, quòd in statu illo in uiribus sensitiuis posset esse aliqua tristitia. Nam, ut dictum est supra, natura humana tunc naturaliter nõ erat immortalis. ergo nec intristabilis in parte sensitiua; sed sufficit in parte intellectiua. non ergo oportet tale donum ponere in parte sensitiua, sed sufficit in intellectiua. sufficit enim q homo, in quantum homo, delectaretur, & esset sine tristitia, non obstante, quòd sensus tristaretur, quando cõpellebatur ab illicitis sibi, tamen naturaliter delectabilibus. Et ideo conuenienter dico, quòd in statu illo poterat homo peccare uenialiter assentiendo, & per consequens delectando in aliquo sensibili illicito, non tamen mortaliter, quia uoluntas non assentiebat, sed statim compescebat: &c.

Quõ in statu innocẽtiæ homo poterat peccare ueniãliter.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX. Quæritur,

VTRVM PECCATVM ORIGINALE sit carentia originalis iustitiæ.

Scotus 2.sent.dist.30.q.2.
Durandus 2.sent.dist.30.q.3.

Quæstio prima.

CIrca distinct. trigesimam quæritur, Vtrum peccatum originale sit carentia originalis iustitiæ.

Magister agit de trãsfusione peccati originalis in posteros.

QVOD NON: Adam habuit talem carentiã, & tamen non habuit peccatum originale, sed actuale.

Item Angelus caret ea, & tamen non habet peccatum.

Item peccans post baptismum habet talem carentiam, & tamen non habet pecccatum orginale, quia idem non redit, s. originale.

VTRVM QVILIBET HOMO SEcundum legem communem propagatus ab Adam contrahat peccatum originale.

Scotus 2.sent.dist.30.q.1.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum quilibet homo naturaliter propagatus contrahat aliquod peccatum secundum communem legem.

QVOD non: Augustinus de uera Relig. Peccatum adeo est, quia uoluntarium. ergo.

Item Augustinus 3. de libero Arbitrio: Nemo peccat in eo, quod uitare non potest, sed quod ab origine contrahitur, non potest euitari. ergo.

Item Deus non peccat infundendo animam, nec parentes generando. sed sunt in statu matrimoniali; nec ipse peccat, quando producit. ergo à nullo est peccatum illud effectiue, & per consequens est in nullo formaliter.

Item defectus naturales non sunt imputabiles, sed miserabiles. Vnde 3. ethicorum dicitur cœco nato: Nullus improperabit, sed miserebitur. ergo. 3. ethic. ca. 8.

Contra id est Augustinus in litera, & adducit Apostolum ad Rom. Et Augustinus de fide ad Petrum: firmissimè tene. Rom. ca. 5.

DISTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. Quæritu

VTRVM ANIMA CONTRAHAT peccatum originale à carne infecta concupiscibiliter seminata.

Seraphicus Bona. 2.sent.dist.31.q.2. Art.2.
Scotus 2.sent.dist.31.q.1.
D.Thomas prima secundæ q.83. Art.1.
Ricardus 2.sent.dist.31.q.1.

Durandus 2. sent. dist. 31. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam primam quæritur, Vtrum anima contrahat peccatum originale à carne infecta concupiscentialiter seminata.

Qvod non: Quia materia non agit in formã. ergo nec caro in animam.

12. super Gen. c. 28. & inde. Confirmatur, quia secũdum Augustinum 12. super Genesim, Agens est præstantius patiente, & secundum eũdem ibidem, nullum corpus est præstantius spiritu. ergo.

Item ista infectio in carne non est culpa, sed pœna non est causa culpæ, sed èconuerso. ergo.

Contra id est Magister in littera. &c.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. Quæritur,

VTRVM IN BAPTISMO REMITtatur peccatum originale.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 32. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 32. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 32. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 32. q. 1.

Quæstio prima.

In 30. dist. de peccati originalis quidditate, in 31. de eius traductione, et 32. de ipsius remissione agit magister in litera. De conceptu uirginali c. 27

Circa distinct. trigesimam secundam quæritur, Vtrum peccatum originale remittatur in baptismo.

Qvod non: Priuatio non intelligitur nisi per habitum sibi oppositum, sed iustitia originalis, cuius ipsa est priuatio, non restituitur in baptismo. ergo. Maior patet per effectum. Nam post baptismum remanet rebellio uiriũ quæ sunt inferiores.

Contra id est Magister in litera.

Respondeo ad istas quatuor quæstiones. Ad primam dico, peccatum originale esse in infantibus iustitiæ debitæ nuditatem factam per inobedientiam Adæ, per quam sumus omnes filii iræ, sicut ait Anselmus: Et probatur hoc, quia peccatũ formaliter est iniustitia. ergo & iniustitia secundum eundem est carentia iustitiæ debitæ.

Tunc ad rationes. Ad primam de Adam dico, quòd habuit carentiam talis iustitiæ, scilicet actu proprio. talis autem carentia non est propriè peccatum originale, sed quando habetur actu alieno.

Ad secundam dico, quòd Angelus non est capax huiusmodi iustitiæ, uel si est capax habet eam.

Ad tertiam dico, quòd in baptismo soluitur debitum habendi tale donum, & commutatur in debitum habendi aliud donum æquale, & istud manet, quàm diu peccat grauius, tamen est hoc donum secundum scilicet gratiam perdere peccando.

Ad quartam q. quatuor sunt uidenda. Primum qualiter ab anima contrahitur infectio à carne. Secundum qualiter sentiatur caro infecta. Tertium qualiter inficitur anima ab ipsa. Quartum qualiter ab ipsa infectione liberatur.

Quantum ad primum dicitur, quòd peccans in carne causauit quandam qualitatem morbidam cõtinentem curuitatem uoluntatis, quæ dicitur fomes, & est quoddam pondus in carne excitans motus sensuales, & inclinans animam ad consentiendum carni. Hēticus quolib. q. 23. quęre eundē quolib. 1. q. 22. et quol. 2. q. 11. et Antiquos. Quęre D. Thomam prima secundæ q. 81.

De tertio dicitur, quod in instanti creationis, & infusionis animæ anima inficitur à carne infecta sicut pulchrum pomum à uase infecto.

De secundo dicitur, quòd uel tota caro parentum fuit hac qualitate infecta, uel si non tota ista, saltē quę sentiatur ex feruore libidinis, inficitur. & hoc uidetur sentire Augustinus, quia hoc attribuit libidini, & non propagationi.

De quarto dicitur, quòd uel illa curuitas manet in uoluntate, quam incurrit peccando, uel saltem manet fomes in carne quomodocunq;, reatus tamen manet præcisè, tanquam pœna præcedentis peccati, & materia exercendæ uirtutis, & per hoc patet solutio ad quæstionem. Idem ibidē.

Ad rationes respondeo & primum dico, quòd peccatum uoluntarium non oportet semper esse ipsi habenti, sufficit. n. ab alio. Augustinus autem loquitur de actuali.

Ad secundam dico, quòd ad istud peccatum cõcurrunt duo. s. carentia iustitię, sicut formale & debitum habendi eam ut materiale, sicut in aliis priuationibus concurrunt priuatio, & aptitudo ad habitum. non ergo sufficit, si nullus peccet actualiter, cum sit ibi carētia, quæ non habet causam, nisi negatiuè. s. non dans.

Ad tertiam quæstionem dico, quòd nullus defectus ab origine est inculpabilis, nisi iste. Phylosophus autem non intellexit ista. Arist. non ista intellexit.

Ad tertiam quæstionem potest responsio patere ex dictis. Tunc ad primam rationem dico, quòd talis infectio non est à carne in animam, & sic potest concedi confirmatio Augustini.

Ad secundum dico, quòd pęna illa seu infectio in carne non est causa culpe principalis, sed quasi instrumentalis.

Ad quartam quæstionem dico, quòd peccatũ originale remittitur in baptismo. Ad rationem in oppositum dico, quod iustitia originalis restituitur in Deo æquiualenti, uel eminentiori. Sed hic dubitatur, quia cum iustitia originalis non sit formaliter gratia, igitur eius oppositũ. s. priuatio non erit formaliter priuatio gratiæ, & p cõsequēs nõ poterit stare cum gratia, & sic, licet gratia detur, manebit peccatum originale.

Respondeo, & dico, quòd illa originalis iustitia potuit esse sine gratia, non èconuerso.

DISTINCITO XXXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIII. Quæritur,

VTRVM

VTRVM PECCATO ORIGINALI debeatur sola carentia visionis diuinæ pro pœna.

Scotus 2. sent. dist. 33 q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de peccati originalis punitione.

CIrca distinct. trigesimam tertiam quæritur, Vtrum solum pœna damni debeatur peccato originali.

De fide ad Petrum. ca. 24.

QVOD non: Augustinus de fide ad Petrum: Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnes, qui sine baptismo moriuntur, æterni ignis supplicio puniendos.

Aug. in ench. cap. 89.

CONTRA id est Magister in litera, quia dicit quod eorum pœna omnium pœnarum est mitissima, quod aliter non habet ueritatem.

Quid sit peccatum originale.

RESPONDEO ad solutionem istarum quæstionum. Primo dicā, quid sit peccatum originale. Secundo, utrum actualiter sit materia. Tertio utrū possit remitti per gratiam. Quarto, qualiter cōtrahitur. Quinto, quæ punitio sibi debeatur.

De primo dico, quòd secundum Augustinum, Omne peccatum est formaliter iniustitia, & iniustitia est carentia iustitiæ igitur peccatum originale est iniustitia originaliter. Vnde Anselmus dicit, l. de peccato illo, ad quod paruuli tenentur, aliud uidere nequeo, nisi carentiam iustitiæ originalis, cum debito habendi eam. Notandum autē, quòd peccatum originale nō est carentia iustitiæ, quam quisque tenetur, & debet habere ex suis actibus, quia illa est iustitia actualis & iniustitia opposita non est iniustitia actualis, sed est carentia illius iustitiæ, quā quilibet debet habere à Parenti bus, qui eam acceperunt pro se, & pro nobis.

De conceptu uirginali c. 27

De secundo dico, quòd sic. Nam nullus naturaliter generatus habet iustitiam originalem. Quod patet, quia nullus sentit in se illam tranquillitatem uirium, quæ sunt inferiores ad superiores, quam iustitia faciebat originalis. Immo quilibet sentit rebellionem, & tamen quilibet naturaliter natus de Adam & debitor illius iustitiæ, quia ipse accepit eam pro se, & pro omnibus ab eo descendentibus naturaliter, sed per actum suum perdidit eā pro se, & pro omnibus, pro quibus eam acceperat. ergo quilibet naturaliter natus de Adā habet carentiam illius iustitiæ, cuius erat debitor, & talis carentia est peccatum originale, ut patet ex primo articulo. ergo & hæc est deductio Anselmi, ubi supra.

CONTRA: Non uidetur rationale, quòd acceperit eam pro omnibus, ex quo perdidit sine nostra culpa.

Respondeo, quòd non sic diceres, si non perdidisset, sed obediendo meruisset eam pro se, & tamen sine tuis meritis. Præterea non sic displiceret tibi de natura, quam accepit pro te.

ITEM contra: Quia Adam saltem quo ad imputabilitatem recuperauit eam, alias fuisset damnatus, ergo non debemus nasci cum tali imputabilitate.

Respondeo, quòd recuperauit eam tali modo pro se, quòd nō potuit pro nobis, quia non tantū ualebat, quantum natura humana.

De tertio dico, quod priuatio tollitur uel per habitum sibi directè oppositum, uel per aliud, quod continet uirtualiter illum habitum. Exemplum est, si intellectiuum continet uirtualiter sensitiuū introducta anima intellectiua in materia, statim, tollitur ab ea priuatio ad formam sensitiuam. Modò autem sic est, quòd gratia continet uirtualiter iustitiam originalem, quia unit ultimo fini perfectius, quàm ipsa; & peccatum originale est carentia talis iustitiæ, ut patet ex primo Articulo. ergo per gratiam tollitur, non tamen gratia tollit rebellionem illam totaliter, & consequitur tranquillitatem, sed habet alium effectum perfectiorem. s. perfectiori modo unire ultimo fini, & ita gratia est perfectior, ex hoc, quia ipsa sufficit sine illa, & illa non sufficiebat sine ista.

Exemplum.

De quarto dico, quòd infectio & qualitas morbida carnis concupiscenter generatæ est quasi materiale in peccato originali: Carentia autem, de qua dictum est in primo Articulo, est formale. & ista carentia est in uoluntate, quæ erat subiectum originalis iustitiæ. Vnde Anselmus, ubi supra, assignat duplicem rationem, quare Christus non cō traxit originale; tum quia non fuit filius naturalis Adæ, tū, quia caro Beatæ Virginis fuit primo purgata & illa per primam excludit formale peccati originalis, quia ex hoc sequitur, quòd non fuit debitor illius iustitiæ, quam Adam accepit. per secundam excludit materiale peccatum. ergo originale quantum ad suum materiale contrahitur ex naturali propagatione. Quantum uero ad suum formale non contrahitur, ut aliqui dicunt ex infectione causata in anima à carne infecta, sed quia anima filii est forma illius personæ, quæ cum sit filia Adæ, est debitrix originalis iustitiæ, & quia caret ea. ideo &c.

De conceptu uirginali c. 19 Quare Christus nō cōtraxit peccatum originale.

De quinto dico, quòd propter authoritatem Augustini supradictam, scilicet, quòd paruuli sine baptismo decedentes habebunt etiam pœnam sensus, sed secundum omnes non habebunt pœnam uermis, quę est tristitia de omissione beatitudinis ex propriis demeritis, quę est maxima pœna in dānatis, non quidem, quòd doleant de commissione propter dei offensam, sed quia ex hoc uidert se perdidisse tātam beatitudinem ex suis demeritis.

In enche. 25

Sed nunquid tristabuntur uidentes se priuatos beatitudine, ad quam cognoscent se ordinatos;

Dico, quòd non, uel quia non habebunt cognitionem in particulari de summa felicitate, quia ex puris naturalibus non potuerunt eam cognoscere, & Deus reuelabit eis, sicut reuelabit damnatis ad augmentum eorum pœnæ. Vel quia si habebunt, aut ex puris naturalibus, aut ex Dei reuelatione, non tamen tristabuntur, quia ex Dei ordinatione hoc erit, quòd sint cōtenti de statu suo. tristitia autem ex his est, quæ accidunt nobis in ui tis secundum Augustinum 14. de Ciuit. Dei.

Paruuli sine baptismo decedentes, nō tristantur.

14. de ci. Dei cap. 15.

Sed nunquid habebunt aliquam cognitionem naturalem

Beati sunt in cognitione speculatiuorum naturalium

turales. Dico, quod sic; Quia habebunt sui ipsius cognitionem, & multorum suorum sensibilium sibi occurrentium perfectam, & forte perfectiorem, quàm habuerunt phylosophi, quia nō habebunt tot peccata. nec ex hoc eorum status redditur mutabilis, quia solum erunt immutabiles, quantum ad hoc, quòd non potuerunt mereri. Vnde & beati perficiunt in cognitione contingentium, sicut patet de reuelationibus, quæ quandoque eis fiunt. Ex primo igitur articulo patet solutio primæ quæstionis. Et ex secundo Articulo patet solutio secundæ quæstionis. Ex tertio articulo patet solutio quæstionis tertiæ. Ex quarto articulo solutio quartæ quæstionis. Ex quinto articulo solutio quintæ quæstionis.

Ad argumenta respondendum est. Ad primũ principale dico, quòd peccatum, quod in Adam fuit, non fuit originale, sed actuale, quia non ex origine ipsum accepit, sed ex proprio actu. In nobis est è conuerso, sicut patet.

Ad secundum dico, quòd peccans post baptismum non amplius est debitor originalis iustitiæ, sed gratiæ, quæ est, quid perfectius.

Ad primum primæ quæstionis dico, quòd uoluntarium dicitur, uel quia formaliter est in uoluntate, uel quia in potestate uoluntatis. Primo modo patet, quòd est uoluntarium peccatum originale, quia omne peccatum est in uoluntate secundum Anselmum, ubi supra. Secundo modo est uoluntarium, non quidem, quòd sit uel fuerit in potestate uoluntatis cuiuslibet, sed alicuius, quia ipsius, quia uoluntariè peccauit. s. Adam.

Ad secundum dico, quòd & à quolibet non potest uitari peccatum originale, ab aliquo tamen quandoque potuit euitari. s. ab Adam.

Ad tertium dico, quòd demeritoriè est ab Adã, permissiuè à Deo, effectiuè à generante, concupiscenter quantum ad suum materiale. Quantum uerò ad suum formale, non oportet habere causam efficientem, cum sit priuatio, sed deficientem & hanc habet, ut patet ex quarto articulo.

Contra: Effectus in actu requirit causam in actu, sed peccatum Adæ non est modo in actu. ergo non est causa demeritoria modo.

Respondeo, quòd hoc habet ueritatem de causa efficienti, sed de causa meritoria, uel demeritoria nō; illud patet de Christi passione, quæ est pro nobis meritoria. — Vide in 4. dist. 2. q. 1.

Ad quartum dico, quòd licet dicatur deffectus naturalis in quantum consequitur totam naturam humanam, est tamen culpa, in quantum in aliquo fuit uoluntaria. s. in Adam.

Ad argumenta tertiæ quæstionis patet solutio ex dictis in quarto articulo. Concedo enim conclusionem illam.

Ad argumentum quartæ quæstionis patet solutio ex tertio articulo.

Ad authoritatem Augustini, & ad quintam quæstionem, dicit unus Doctor, quòd Augustinus loquitur ibi excessiuè contra hæreticos, qui dicebant paruulos non baptizatos saluari. Vel dicendum est, quòd sic intelligitur authoritas Augustini, quòd punientur supplicio æterno, idest pœna damni. &c. — D. Bon. dist. præsenti Art. 3. q. 1. soluen primum principale.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM SIT A BOno sicut à causa.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 34. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 34. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 34. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 34. q. 3.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam quartam quæritur, Vtrum malum sit à bono tanquam à causa secunda, & in bono, tanquam in subiecto. — Magister agit de peccato actuali.

Quod non à bono, ut à causa, quia contrarium non est causa contrarij.

Item Matth. ait: Non potest arbor bona malos fructus facere. — Matth. cap. 7.

Quod non sit in bono, sicut in subiecto: accidens denominat subiectum, sed malum non denominat bonum. Vnde Isa. Væ uobis, qui dicitis bonum malum, & malum bonum. — Isaias cap. 5.

In oppositum est Magister in litera.

Respondeo, & primo dico, quid sit malum. Secundo Vtrum sit in entibus. Tertio, Vtrum habeat causam effectiuam. Quarto, qualiter habeat causam, Quinto, Vtrum habeat causam subiectiuam.

De primo dico, quòd malum, uel est priuatio, uel negatio boni. Talia aut cognoscuntur p habitus sibi oppositos. ergo incipiendum est à bono. Bonum autem, & perfectum idem 5. Met. Perfectum autem est duplex; Vnũ, cui nihil perfectionis deest absolutè, & tale est perfectũ intrinsecè, & essentialiter, cuiusmodi est primum principiũ, quod includit omnem perfectionem absolutè. Alterum, cui nihil deest perfectionis non absolutè, sed perfectionis nata sibi inesse. Bonum igitur, siue perfectum primo modo dictum nō habet malum sibi oppositum contrariè, nec priuatiuè; sed solum contradictoriè. Primo non contrariè, quia nullum aliud sibi malum est natum inesse. Contraria autem sunt nata fieri circa idem, nec aliquod bonũ sibi deficit, & ita nullo bono priuatur. Bonũ autem, uel perfectum secundo modo dictum habet malum sibi oppositum priuatiuè, quia aliquo bono priuatur tale perfectum. non enim includit omnem perfectionem absolute. Priuatio autem perfectionis naturaliter dicitur malum naturæ, priuatio autem boni, uel perfectionis moralis in actu dicitur malum morale, & hoc de primo Articulo.

Quid sit malum. — 5. met. cõt. 21. — Perfectũ duplex est. — Quid sit malum naturæ. — Quid sit malum morale.

De secundo dico, quòd malum contradictoriè oppositum bono, & perfecto primo modo

mo modo dicto, non est, nec esse potest in entibus, quia illud bonum est necesse esse, & ita non potest esse, & per consequens contradictorium suum non potest esse; sed malum priuatiuè oppositum bono, & perfecto. Secundo modo dicto esse potest, & est in natura. Patet de modo naturali, siue naturæ, quia non omnia entia creata habent communem perfectionem sibi natam inesse, sicut patet de monstris, & de intellectu, siue scientia, & huiusmodi. Patet etiam de malo morali, quia non omnis actus uoluntatis habet rectitudinem sibi debitam inesse.

Opinio manichei. De tertio sciendum, quòd Manicheus posuit primum malum imprincipialiter, à quo sunt omnia mala, sicut primum bonum, à quo sunt omnia bona. Sed falsitas huius erroris patet. Nam, ut patet ex secundo Articulo, omne malum, quod est in entibus, est priuatio, uel negatio boni, siue perfecti secundo modo dicti, & ita summum malum est priuatio maximi boni nati inesse alicui. ergo summum malum est in aliquo magis bono, omni ente creato, quia illud, quod est natum recipere maximum bonum, est perfectum secundum naturam.

Item non potest esse imprincipiatum. Quod probatur sic: Contradictio, quæ est maxima in uno contradictoriorum, non est possibilis in reliquo contradictorio, sed necesse est ea se esse optima contradictio in summo bono scilicet esse summum bonum, & necesse esse. ergo non conuenit summo malo etiam quocuoque modo sibi opponatur. ergo esse suum non est ex se necesse esse, ergo est ab alio; sed non est ab alio malo, tum quia istud ponitur esse primum malum, tum quia est processus in infinitum. ergo est ab aliquo bono.

Malū aliquo modo est à bono. Dico igitur, quòd malum aliquo modo est à bono, patet de malo naturæ, quia cum illud sit carentia alicuius perfectionis naturalis, ista carentia erit aliquo modo à producente illum effectum, & hoc uel quia non fuit potens producere effectum perfectum, uel quia si fuit potens, non habuit tantam materiam dispositam, uel quia fuit impeditum à fortiori agente, & tamen de se est bona natura, seu ipsum agens. Patet etiam de malo morali, quia uoluntas non produxit actum rectum, quia aliquo modo noluit. ergo.

De quarto dico, quòd effectus substractus illi carentiæ rectitudinis, quæ carentia dicitur malum moris, uel effectus substractus illi carentiæ perfectionis, quæ dicitur malum naturæ; habet causam efficientem. Nam quicunque actus est ab aliquo agente per se, ut patet; & ista quæ est causa efficiens per se posita istorum subiectorum, est causa defectiua illarum carentiarum, & ita malum habet causam defectiuam, accipiendo malum formaliter pro illa carentia, & hæc est sententia Augustini. 22. de Ciuitate Dei ubi dicit, quòd bonum est causa mali, non effectiua, sed defectiua.

Malum habet causam defectiuam.
Cap. 9. & 78. Quo bonū sit causa mali.

De quinto dico, quod cum malum, quòd est in entibus, sit priuatio, uel negatio alicuius boni, uel rectitudinis, ut patet ex dictis, habet causam subiectiuam eo modo, quo negationes, & priuationes sunt in subiecto. Priuatio non est nisi negatio in subiecto apto secundum Anselmum. Subiectum accidentium non potest esse nisi aliquod ens positiuum, & tale ens est bonum, quia conuertitur. ergo malum aliquo modo est à subiecto, sicut à causa, & à bono est aliquo modo sicut à subiecto.

De conceptu uirginali cap. 5. & de casu diabuli c. 16.

Ad duo prima argumenta principalia responsio potest patere ex dictis.

Ad tertium, ubi adducitur Isaias, dico, quòd proximum subiectum mali naturæ est carentia alicuius perfectionis naturalis. ergo non est bonum, quod conuertitur cum ente. sed ipsum ens, quia caret tali perfectione. Et sic proximum subiectum mali moralis non est rectitudo in actu, sed ipse actus; & ideo non potest dici, quòd propriè bonum est malum, sed illud, quod est bonum bonitate, quæ conuertitur cum ente, est malum in quantum caret perfectione sibi debita, & consimiliter suo modo de actu. Dicitur ergo malum esse in bono, & in eo, quod est bonum, ut patet. Isaias enim redarguit illos, qui dicebant malum formaliter esse bonum formaliter, ut fornicationem, & idolatriam esse bonam, & id genus alia.

Quid sit proximum subiectū mali moralis.

DISTINCTIO XXXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXV.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM SIT PER SE corruptio boni.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 35. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 35. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 85. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 35. q...
Durandus 2. sent. dist. 34. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem trigesimam quintam quæritur, Vtrum malum formaliter sit corruptio alicuius boni.

Qvod Non: Per Augustinum, qui ait: Peccatum est dictum, uel factum, uel concupitum cōtra legē Dei, & habetur etiam in textu. sed neutrum istorum est formaliter corruptio. ergo.

Ca. 27. cōtra faustum.

Contra id est Magister in littera.

Respondeo, quòd primo uidendum est, cuius boni malum sit corruptio. Secundo quid sit formalius in peccato, uel auersio à bono incommutabili, uel conuersio ad bonum commutabile. Tertio, Vtrum peccata distinguantur specie. Quarto, Vtrum peccatum sit maius

alio. Quinto, Vtrum aliquod peccatum sit infinitum. Sexto, Vtrum peccatum possit augeri in infinitum.

D. Bona. lib. 2. dist. 35. Ar. 1. & 2. q. 1.

D. Thomas prima secundæ. q. 85.

De primo dicit una opinio, quòd corrumpit naturam, Quod probatur per illam parabolá Lucæ: Vbi dicitur, quòd ille, qui incidit in Latrones, fuit uulneratus etiam in naturalibus. Alia opinio dicit, quòd corrumpit gratiam. Tertia opinio dicit, quòd corrumpit uirtutes morales, quia existens sine gratia, potest peccare, & tunc peccatum non corrumpit gratiam, sed aliquid de uirtute morali.

CONTRA primam opinionem sic arguo: Si peccatum corrumpit naturam, ergo tantum possunt multiplicari peccata, quòd corrumperetur tota natura. Quod est falsum.

RESPONDEO, quòd corrumpit secundum partes eiusdem proportionis, sed non eiusdẽ quátitatis, & its nunquam potest tota deficere.

Sed contra: Peccatum sequens potest esse ęquè intensum. ergo corrumperet partem naturæ eiusdem quantitatis, uel maioris, quàm corruperit peccatum primum, ergo.

CONTRA opinionem secundam sic arguo: Paganus ante gratiam potest peccare, & etiam fidelis perdita gratia, quia post primum peccatú mortale potest adhuc peccare. ergo peccatú non semper causabitur post corruptionem gratiæ per gratiam,

Item omne generabile est corruptibile, quia per oppositum: non generabile, non est corruptibile, sed gratia non generatur naturaliter, sed supernaturaliter creatur. ergo per nullum agens creatum potest corrumpi. sed perditur Deo subtrahente ab ea conseruationem, ita quòd peccatum nõ est causa efficiens eius corruptionis, sed causa demeritoria eius subtractionis.

Gratia per nullũ agens creatum põt corrumpi.

CONTRA opinionem tertiam sic: Vnus in summo uitio suo mortaliter potest peccare mortaliter. ergo peccatum non semper corrumpit aliquid de uirtute morali.

Item peccatum stat cum uirtute. ergo non corrumpit ipsam, nec aliquid eius. Consequentia patet, quia qua ratione stat cum uno gradu, potest stare cum quocunque. Anteccdẽs patet, quia uno perfectè uirtuoso moraliter peccáte mortaliter, non statim corrumpit habitus morales in eo, ut patet, immo adhuc habet inclinationem ad benè operádum, ut patet, quòd multi pagani habuerút uirtutes morales. ergo.

DICO ergo ad primum articulum, quòd uoluntas est nata habere rectitudinem inclinando actú ad iudicium rectæ rationis, non solum habitualiter, immo etiã actualiter, & respectu omnis actus, quã elicit ex opposito, & ex hoc est debitrix istius rectitudinis actualis, quñ ergo deformiter elicit actum ad iudicium rectæ rationis, priuat se ista rectitudine actuali, cuius est debitrix, & hoc facit in omni peccato actuali, & ita quodlibet peccatum est priuatio, & corruptio, & carentia istius rectitudinis, quæ est quoddam bonum suum scilicet uoluntatis.

Quodlibet peccatum est priuatio rectitudinis.

Discrepantia inter uulnerationem, & mutilationem.

Ad illam ergo parabolam de uulnerato dico, quòd hæc est differentia inter uulnerationem, & mutilationem, quia uulneratio est diuisio continui, sine amotione partis; Mutilatio uerò cum amotione, & ita dico, quòd peccans spiritualiter uulneratur in natura, non quòd ab ea aliquid amoueatur, sed diuiditur spiritualiter, quia redditur magis inhabilis ad bonum.

De secundo Articulo dico, quòd auersio à bono incommutabili est formaliter in omni peccato mortali, ita quòd omne peccatum est formaliter peccatum per illud. Sed auersio duplex est, uel formalis, uel uirtualis. Formalis dicitur uel contrariè, uel contradictoriè. Contrariè auertit se à Deo, quia actu odit Deum. Contradictoriè, siue negatiuè auertit se à Deo, quia non diligit Deum quando debet, & ita odium Dei, & non delectatio Dei est, quando quis à Deo se formaliter auertit, aut contrariè, aut negatiuè. Virtualiter autem auertit se à Deo, qui auertit se ab aliquo, quod est peccatum, necessarium ad consequendum ipsum Deum. Exemplum; Qui negat conclusionem, quæ inducitur ex præmissis, negat conclusionem formaliter, & præmissas uirtualiter. Et dico, quòd quanto illud, à quo formaliter se auertit peccator, propinquius est ipsi ultimo fini, tanto uirtualiter se auertit ab ipso fine, cæteris paribus, & ita peccatum maximum est odium Dei actuale, sic tamen sit potentiale in natura, quia ipsum est formalis auersio à Deo cõtrariè. Cõsequẽter maius peccatú est non diligere Deú, quando debet, quia est auersio formalis negatiuè, & ideo de hoc est primum præceptum, immo omnia præcepta primæ tabulæ sunt ad hoc. Et inter peccata, quæ sunt auersio, quæ sunt à Deo uirtualiter, ista sunt grauiora, quæ auertunt ab eo, quod est magis propinquum, & necessarium fini, cæteris paribus. Patet igitur, quòd omne peccatum formaliter est auersio formalis, uel uirtualis à bono incommutabili. Et per consequens ista auersio est formaliter in peccato, immo nihil est formale sine ipsa. Vnde conuersio ad creaturam sine auersione à Deo, non est peccatum.

Auersio duplex est.

Pulchrú exemplum.

Omne peccatum est formaliter auersio.

Priuationes distinguuntur specie per habitus.

De tertio dico, quòd cum peccatum sit formaliter auersio, & auersio sit formaliter carentia, & priuatio rectitudinis debitæ in actu, & priuationes distinguantur specie per habitus, ut cæcitas, & surditas per uisionem, & auditum; sequitur, quòd peccata distinguuntur specie secundum, quòd rectitudines, quarum sunt priuationes, distinguuntur specie, & hoc potest esse respectu diuersorum, ut patet, quia alia & alia rectitudo acquisita in actu respectu alterius, & alterius obiecti, & etiam respectu eiusdem, quia respectu eiusdem obiecti requiruntur quandoque actu diuersæ rectitudines. & ideo priuatio alterius rectitudinis, est aliud & aliud peccatum specie.

De quarto dico, quòd iste articulus patet ex secundo.

De quinto dico, quòd peccatum materialiter

sumptum

sumptum pro actu substracto, semper est finitum formaliter, quia habet causam efficientem, & subiectiuam formaliter finitam, peccatum autem cũ sit formaliter deformitas, & priuatio mensuretur per habitum, quem priuat. omnis autem rectitudo in actu est formaliter finita, ut patet. ergo omne peccatum est finitum formaliter, & intensiuè; obiectiuè autem illud peccatum, quod est auersio formalis à Deo uel contrariè, uel negatiuè, formaliter est obiectum infinitum. Alia autem sunt infinita obiectiuè non formaliter, sed uirtualiter, quia uirtualiter infinita est auersio à bono infinito, ut patet.

Qũo uolũtas posfit peccare in infinitum.

De sexto dico, quòd si uoluntas conseruaretur in uia per tempus infinitum, posset peccare in infinitum, quia per gratiam sibi collatam est debitrix omnium rectitudinum, quæ sunt natæ inesse in quolibet suo actu. Si ergo per suum peccatum diminuerit substractionem gratiæ sibi primo collatæ, quilibet suus actus poterit esse priuatus rectitudine sibi debita, & ita si in infinitum conseruetur, uoluntas sine gratia in infinitum poterit multiplicare peccata, & ita reatus, qui remanet ex peccatis scilicet obligatio ad pœnam, poterit augeri ad infinitum augumentum esse actu.

Ad principale argumentum de Augustino dico, quòd dictum, factum, concupitum ponuntur in illa descriptione peccati loco materię, uel subiecti, & loco formæ ponitur contra legem Dei. Istud autem formale est priuatio rectitudinis. & cætera.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI.
Quæritur,

VTRVM PECCATVM SIT POEna peccati.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 36. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 36. q. 1.
D. Thomas prima secunda. q. 87. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 36. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 36. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem trigesimam sextam quęritur, Verum peccatum sit pœna peccati.

1. retractatio nũ c. 25. & 26.

QVOD non per Augustinum: Omne iustum est à Deo, sed omnis pœna peccati est iusta, nullum autem peccatum est à Deo. ergo nullum peccatum est pœna peccati.

Rom. cap. 1.

CONTRA id per D. Paulum, ad Rom. qui ait de phylosophis: Propter quod, idest propter peccata tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quę non licet.

Respõdeo, & dico, quòd pœna non solum est pœna mali incommodi, sed etiam absentia boni commodi, seu priuatio, & hoc patet in materiali exemplo, non enim pœna omnis posita in utilitate est personalis, sed aliqua est pecunialis, quæ solum est carentia boni commodi, i. pęcunię. Modo autem sic est, quòd bonum iustum est maius bono commodi: ergo carentia boni iusti est maior pœna, quàm carentia boni commodi. Omne autem peccatum formaliter est carentia debitæ rectitudinis in actu, quæ est quoddam bonum iustum. ergo omne peccatum est pœna.

Materiale exẽplum.

CONTRA: Nulla pœna est uoluntaria, sed omne peccatum est uoluntarium. ergo nullum peccatum est pœna.

RESPONDEO, quòd Maior non est uniuersaliter uera. nam Martyres uoluntariè moriebantur, & tamen mors erat eis pœna, quia contra naturalem eorum inclinationem.

Omnis pœna est passio.

Sciendum autem, quòd omnis pęna est passio, & peccare cum sit uoluntarium uidetur, quòd sit agere. Vnde dico, quòd uolũtas habet actum, qui est de genere actionis, propter quem producit actum, qui est uolitio, qui actus est de genere qualitatis. Non enim beatitudo, quæ consistit formaliter in intellectione, & nolitione, consistit in moribus. Tunc dico, quòd uoluntas debet habere actum rectè de genere actionis, per quem producat nolitionem rectam, & conformem suę glorię. Quãdo igitur peccat, caret istis uirtutibus, & tunc per actionẽ non rectam producit in se nolitionẽ non rectam. Est ergo uoluntas libera, & dominatiua, & augumentatiua in producendo actionem, per quam producit uolitionem. Sed est passiua nũquam libera in suscipiendo in se formaliter uolitionem. Et isto secundo modo peccatum est in ea pœna, quia caret formaliter ea rectitudine, quæ est quoddam bonum iustum.

Qũo peccatũ sit pœna in uoluntate.

Ad argumentum principale dico, quòd omne iustum est à Deo effectiuè, sed iniustum priuatiuè est à Deo permissiuè; peccatũ aũt est carentia, & priuatio, & Deus iustè permittit, ꝙ peccãs careat illa rectitudine, quę est quoddam bonum iustum, ex quo suis demeritis perdidit gratiam, quæ erat necessaria sibi ad habendam rectitudinem omniũ circunstantiarum in actu, nõ est sibi imponendũ, uel imputandum, si non habet illas rectitudines, ex quo non habent gratiam, sine qua actus recti non possunt haberi.

Ad hoc respondet Anselmus, & dicit, ꝙ impotentia non excusat, quando quis incidit etiã in pœnam uoluntariè, sed peccatum uoluntarie facit illud, per quod perdidit gratiam, secundo, etiã quia uoluntariè neglexit eam recuperare.

DISTINCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII.
Quæritur,

VTRVM PECCATVM POSSIT ESse à Deo.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 37. Art. 1.

Scotus 2. sent. dist. 37. q. 1.
D. Thomas prima secunda. q. 79. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 37. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 37. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. trigesimam septimam quæritur, Vtrum actus substractus deformitatis, quæ est peccatum, sit à Deo.

QVOD non: Aliquis est malus non nisi prohibitus, ut comestio pomi uetiti, si ergo talis actus est à Deo, omnis deformitas, quæ est ibi, à Deo est, quia ut patet, non est ibi deformitas per omissionem alicuius conditionis.

CONTRA id est Augustinus super illud Psalmi: Psal. 68. In fixus sum in limo profundi, & non est substantia. Vbi dicit, quòd omnis substantia, idest, omne ens eo modo, quo est, aliud positiuum est à Deo.

RESPONDEO, & dico primo quòd aliquo modo est à Deo. Quod probo dupliciter, primo sic: Omne positiuum, quod non est ex se necesse esse, est ab alio, & sic est à causa prima, uel immediatè, uel mediante causa secunda, ergo.

Secundo sic: Idem actus numero secundum substantiam potest esse meritorius, uel demeritorius propter aliam & aliam circumstantiam, sicut patet de danda elehemosina; sed actus meritorius aliquo modo est à Deo secundum actus. ergo. Secundo uidendum est, qualiter à Deo est. Hic est duplex opinio, & utraque probabilis: Vna dicit, quòd non oportet omnem actum, & effectum causæ secundæ esse immediate à Deo effectiuè, & elicitiuè, sed sufficit, quòd causa secunda habeat esse, & uirtutem à Deo, ut conseruetur in esse à Deo, & quòd etiam Deus assistat actui, & effectui causæ secundæ per generalem influentiam, & conseruationem ex causa secunda ex se totaliter eliciat proprium actum, & efficiat proprium effectum. Probatur hoc authoritatibus, & rationibus: Ab initio fecit Deus hominem, & dimisit eum in manu consilii sui. Eccle. cap. 15.

Item Augustinus de Ciuit. Dei sic ait: Res Deus administrat, ut proprios actus motus agere sinat. 7. de ciuit. dei cap. 30.

Item per rationes sic: Nulla causa est libera, nisi habeat in potestate sua actum, qui dependeat ab alia causa in agendo eam, cuius motio non est in sua potestate. sed patet, quòd agere Dei non est in potestate uoluntatis nostræ, ergo & uoluntas nostra non est libera, sed non est totalis causa cum obiecto suæ uolitionis. Nam obiectum non impedit suam libertatem, nec habitus, quia sunt causæ minus principales agentes naturaliter, & ita quantum est ex se semper agunt.

Item effectus productus à duabus causis, quarum una est principalior alia; si causa principalior est determinata, nunquam effectus erit contingens quantuncunque causa minus principalis sit determinata. Si ergo omnis nostra uolitio est elicitiuè à uoluntate Dei, cum uoluntas Dei sit determinata ab æterno ad omnem uolitionem, alias esset mutabilis, & sic causa principalior sequitur, quòd propter nostrum liberum arbitrium nihil contingenter eueniat.

Item si omnis nostra uolitio est à Deo elicitiuè, cum Deus sit causa principalior, sequitur, quòd Deus prius natura eliciat, quàm uoluntas nostra, licet simul tempore. In illo ergo priori, uel uolitio est recta, uel non recta, si recta; ergo non poterit esse non recta à uoluntate nostra, quia causa principalior est formatior, uel non uincitur à causa principali, minus, si est non recta, non poterit esse recta à uoluntate nostra propter eandem causam. ergo ad nostram uoluntatem non pertinebit mereri, neque demereri.

Alia opinio uidetur habere rationes formationes. Prima est talis: Si omnis actus, & effectus causæ secundę non est à Deo effectiuè, Deus non est præscius omnium futurorum. Probatio est: Nam si Deus ab æterno uidit hanc uoluntatem in tali nūc debere elicere talem uolitionem, ista præuisio non est infallibilis, quia ex qua uoluntas creata esset formalis causa suæ uolitionis, posset se determinare ad oppositum: ita quòd non esset determinata ad illud, quod Deus præuidit. Opinio uera Scoti.

Item sequeretur, quòd Deus non esset omnipotens. Et probatur, quia si Deus uoluit ab æterno me uelle in tali nunc talem uolitionem aduenienti tali nunc, potest uoluntas uelle cōtrarium, ex quo est totalis causa suæ uolitionis, sed uoluntas, quę non impletur in omnibus, quæ uult, non est omnipotens. ergo.

Item quia non esset ordo, & connexio essentialis inter causas in causando, sed solum in essendo.

Item tunc non quælibet creatura haberet rationes ad Deum in ratione triplicis causæ. s. efficientis exemplaris, & finalis.

Item pro hac opinione sunt bonæ rationes, & authoritates in secunda distinct. huius de successione in æuo. Scotus non determinat se hic ad aliquam partem, sed dicit in reportatis, quòd utraque opinio sustineri satis potest. Videtur mihi, quòd duę primæ rationes opinionis secundæ æquè concluderent pro illis, qui uolitionem ponunt omnem elicitiuè esse à Deo, & à uolūtate creata, nisi ponatur, quòd uoluntas creata, uel agit de necessitate naturæ, & non libere, uel agit uiolenter coacta ad agendum à Deo; hæc autem patere possunt intuenti. Et quia utrumque istorum est falsum, relinquitur, ut uidetur, quòd illæ duæ rationes sunt sophisticæ. Scotus non soluit hic rationes opinionis, tu uero solues tibi rationes opinionis illius, quæ tibi minus placet. Vide tamen aliqua pro opinione secunda in loco præassignato. Vide in 2. dist. huius de successione in æuo. Scotus hic nō se determinat

Sed nunquid peccatum, ut peccatum, possit esse à Deo; Dico, quòd non directè. Ratio est, quia peccatum formaliter est à Deo, uel formalis; uel uirtualis; sed Deus non potest An peccatum sit à Deo.

Potest auerti à se, nec formaliter, nec uirtualiter. ergo non potest causare peccatum in alio. potest autem concedi peccatum, in quantum est pœna alterius peccati, quod aliquo modo est à Deo. Sed nunquid Deus de potentia absoluta posset causare in uoluntate creata unam uolitionem nõ rectam; Dico, quòd sic, & tamẽ non propter hoc causaret peccatum.

Primum probatur, quia actus naturaliter prior est sua rectitudine, uel curuitate. Sed Deus potest influere in prius, non influendo in posterius.

Secundum probatur, quia tunc uoluntas, in qua esset talis uolitio, non esset debitrix illius rectitudinis, quæ deberetur illi actui, ex quo actus non esset ab ea, & ita uoluntas illa non peccaret, & per consequens Deus non esset causa alicuius peccati.

Ad argumentum principale dico, quòd quando Deus causaret illum actum neutrum, tunc non esset aliquo modo deformis. Non enim est deformis, nisi in quantum causaretur ab illo, cui est prohibitus. &c.

DISTINCTIO XXXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII. Quæritur,

VTRVM INTENTIO SIT ACTVS solius uoluntatis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 38. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 38. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 38. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 38. q. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de his, quę cõcurrũt ad peccatum ut uoluntas & intẽtio finis.

2. phys. cõtex. 46. & inde.

CIRCA distinct. trigesimam octauam quæritur, Vtrum intentio sit actus solius uoluntatis respectu alterius finis.

QVOD NON solius uoluntatis, & sic: Agens per se agit propter finem. Omne agens per se intendit finem, sed non omne agens per se est uoluntarium. ergo.

QVOD non respectu ultimi finis: quia uoluntas potest intendere aliquando finem ultimũ propinquum, & non ultimum.

OPPOSITVM uult Magister in litera.

Quid sit intẽdere.

Vide D. Bona. dist. presẽti. Art. 1. q. 1. in solutione.

RESPONDEO, & dico primo, quòd omnis intentio propriè dicta est actus uoluntatis, quod patet. Nam intendere est in aliud tendere. ergo nulla potentia, quæ ad aliud trahitur, habet actũ, qui est intentio, sed omnis potentia naturalis non libera trahitur quasi ab obiecto, & ideo dicitur agere de necessitate naturæ. ergo non habet propriè intentionem.

Quare dicatur finis ultimus.

Secundo Dico, quòd est respectu finis ultimi. Finis autem ultimus dicitur uel quia ulterius simpliciter non ordinabilis in alium finem, & sic non oportet, quòd omnis intentio uoluntatis sit respectu istius, uel quia tunc ultimus, quia actualiter est finis ultimus intentus, licet habitualiter sit intelligibilis, uel ordinabilis in alium finem ulteriorem. Et tunc dico, quòd omnis intentio uoluntatis respectu finis ultimi est acceptio istorum modorum.

Ad primum principale dico, quòd omne agens per se agit propter finem, sed si est agens non uoluntarium, non intendit ipsum finem. sed intenditur in finem ab intelligentia cognoscente ipsum.

Ad secundum patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIX. Quæritur,

VTRVM SYNDERESIS SIT IN intellectu.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 39. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 39. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 79. Art. 12.
Ricardus 2. sent. dist. 39. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 39. q. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam nonam quæritur, Vtrum conscientia sit in intellectu.

QVOD NON: Quia si sic, ergo habens plus de intelligentia, & de cognitione, haberet etiam plus de conscientia, quod tamen patet frequenter esse falsum.

CONTRA: Actus conscientiæ est accusare se ipsum, iudicare, testificari, & scire. Vnde Apostolus: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. sed patet, quòd isti sunt actus intellectus. ergo est in intellectu. Corinth. c. 4.

SECVNDO quæritur, Vtrum Synderesis sit in intellectu.

TERTIO, Vtrum omnis conscientia liget ad obseruantiam sui ipsius.

QVARTO, Vtrum plus peccet, qui facit contra conscientiam erroneam, quàm qui facit secundum eam.

RESPONDEO ad intelligentiã secundę quęstionis, & dico, quòd intellectus non solum habet notitiam, de per se notis speciebus, immo etiam de practicis; ita quòd principia prima practicæ agibilium sunt resolubilia in alia principia, & sunt nota ex terminis, sicut speculabilium.

Tunc ultra dico, quòd uoluntas in uia non necessariò uult illud bonum, quamtuncunque clarè tibi ostensum, sed posset habere actum negatiuum circa utrumque, ut dictum est, propter tamen naturalem ordinem intellectus, sicut etiam difficile est sibi non condelectari sensitiuo propter connaturalem ordinem appetiuum,

licet tamen non sit impossibile, sicut patet in factis, & perfectis uiris. Tunc igitur dico, quòd synderesis, quæ dicitur aliquid resistens contra malum, & dicitur quoddam onus inclinans uoluntatem ad bonum, non est aliud nisi habitus principalior agibilium, per quem habitum uoluntati semper ostendit intellectus illa principia practica per se nota de rectè agibilibus, & rectè resurgendis. & ideo quando uoluntas agit deformiter consurgit ibi remurmuratio, quæ nō est aliud, nisi clara ostensio de malo fugiendo, & bono sequendo. Patet autem, quòd omnis habitus cognitiuus est in intellectu.

Quid sit synderesis.

Quæ sit remurmuratio.

AD PRIMAM quæstionem dicò, quòd per actum istius prædicti habitus principalioris agibilium generatur in intellectu unus habitus de conclusionibus practicis, inclusis in illis principiis, per quæ habitus intellectus de agibilibus conclusionibus, quid esset agendum, & fugiendum conclusit per necessarias rationes practicas, & illud iudicium conclusit per præcedentem electionem uoluntatis, & sic uoluntas assuescit eligere & secūdum istud iudicium generabitur in ea habitus merè uirtuosus, contra generabitur habitus oppositus.

Est autem supponendum, quòd illud iudicium sit rectum, tunc dico, quòd conscientia non est aliud, nisi iste habitus conclusionum practicarum, & tunc patet, quomodo differt à synderesi, & patet, quòd est in intellectu, & etiam, quòd habitus mathematicus, & speculatiuus possit per unum actum aggenerari in intellectu, quia posset prima uice intellectus uidere sic necessariam rationem de una conclusione mathematica, scilicet, quòd triangulus habet tres angulos, & cætera, quòd statim haberet habitum de tali scientia. Nec autem sic in uoluntate de habitibus moralibus, quia isti generantur per electiones contingentes, & ideo per quam plurimas.

Quæ nam sit cōscientia, & quō differat à synderesi.

Ad quæstionem tertiam dico, quòd conscientia erronea potest esse in quatruplici gradu; Vno modo, quòd credat esse mortale, quod non est mortale, sed ueniale. Secundo modo, quòd credat esse mortale, quod est indifferens. tertio modo, quòd credat esse mortale, illud, cuius oppositum est mortale, puta, quòd credat esse mortale non furari, uel aliquid tale. Quarto modo, quòd credat mortale non esse mortale, sed potius meritorium.

Conscientia erronea pōt esse quatruplici gradu.

Tunc dico, quòd quælibet ligat, sed differunt. Prima ligat ad non faciendum contra ipsam, quia si faceret contra ipsam crederet peccare mortaliter, & ita contemneret salutem. si tamen faciat secundum ipsam, nec peccat, immo meretur; ut se sic cauendo à ueniali. Secunda ligat ad non faciendum contra eam eodem modo, & propter eandem causam, sed faciendo secundum eam, nec peccat, nec meretur ex quo est de actu indifferente.

Tertia, & quarta ligant non quidem ad faciendum secundum, nec ad faciendum contra eam, si enim faciat secundum eam, facit contra legem Dei, & sic peccat mortaliter, nec excusat eum ignorantia, quia est ignorantia prauæ dispositionis, & non negationis, faciendo etiam contra eam peccat mortaliter, quia facit contra saltem. ergo ligat ad deponendum eam.

Ad quartam quæstionem dico, quòd de tertia, & quarta conscientia erronea, plus peccat faciendo secundum eam, quàm contra eam, quia cum sit contra legem Dei; lex diuina plus ligat, quàm lex erronea, quam sibi fabricauit. Exemplum ad hoc est Augustini de natura boni; de illo, cui unum præcipitur à Rege, & oppositum à iudice.

Exemplū Augustini de Proconsule præcipiente unū, & alio inferiore Præcipiente contrarium.

Ad argumentum principale primæ quæstionis dico, quòd cæteris paribus ille, qui plus habet de intelligentia, plus habet de conscientia, sed potest accidere contrarium, uel quia actu non tantum considerat de agibilibus, uel quia considerat quasdam rationes sophysticas ad oppositum, puta de honoribus & huiusmodi, quas ille alius non considerat. &c.

DISTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCTIONEM XL. Quæritur,

VTRVM OMNIS ACTVS SIT BONUS EX FINE.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 40. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 40. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 40. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quadragesimam quæritur, Vtrum omnis actus sit bonus ex fine tantum.

QVOD sic: Actus est sufficienter uerus ex principio. ergo est sufficienter bonus ex fine, quia sicut principium in speculatiuis, ita finis in practicis. 2. phy. cōt. 89

OPPOSITVM uoluit Augustinus in litera.

RESPONDEO quòd actus habet triplicem bonitatem scilicet naturalem, moralem, & meritoriam primam habet ab efficiente, à quo est substantia actus, quia illa conuertitur. Est. n. bonitas naturalis actus idem, quod substantia actus. Bonitas moralis est duplex; Vna ex genere, & istam habet actus ex obiecto. tunc enim actus est bonus ex genere, quando transit super debitum obiectum, & ista bonitas est quasi materialis respectu alterius. Alia est ex circunstantijs, & ista est, secundum quam actus dicitur laudabilis, uel uituperabilis moraliter, & ista non consistit in uno tantum, sed consurgit ex omnibus debitis circunstantijs, & quòd una deficiente non consurgeret, omnibus tamen alijs suppositis, sicut & hæc pulchri-

Actus habet triplicem bonitatem.

Quæ sit bonitas naturalis. Bonitas moralis est duplex.

pulchritudo non est una qualitas absoluta, sed est una conformitas, consurgens ex multis qualitatibus, & similiter sanitas est una conformitas consurgens ex debita proportione humorum, & ideo uno humore solo improportionato facto cessat sanitas, & una qualitate existente improportionata cessat pulchritudo. Istam bonitatem habet actus principaliter ex fine, quia finis circunstantia est principalis, & aliæ sunt ad ipsam. Bonitatem uerè meritoriam habet actus à causalitate inclinante in ordine ad Deum acceptantem.

Ad rationem principalem nego consequentiam, quantum ad propositum. Nam bonitas plurificatur, plusquam ueritas. & etiam plura requiruntur ad bonitatem, quàm ad ueritatem. &c.

DISTINCTIO XLI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLI.

Quæritur,

VTRVM ALIQVIS ACTVS POSsit esse indifferens.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 41. q. 3. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 41. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 18. Art. 9.
Ricardus 2. sent. dist. 40. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 41. q. 3.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam primam quæritur, Vtrum aliquis actus humanus sit indifferens.

Quod non: Quia inter priuationem, & habitum non est medium, bonum, & malum sunt huiusmodi, & omnis actus est bonus, uel malus. ergo non est aliquis actus medius. 10. met. contex. 15.

Præterea si esset dare actum medium. ergo & habitum, hoc autem est falsum. & probatur consequentia, quia ex actibus generatur habitus. 4. met. cōtex. 27.

Oppositum uoluit Ambr. in littera.

Respondeo, quòd loquendo de bonitate naturali, dico quòd non, quia si actus habet perfectionem, quam natus est habere naturaliter, dicitur bonus naturaliter; si non habet, dicitur malus naturaliter.

Item inter habere, & non habere non est medium. loquendo uerò de bonitate morali, dico quod sic. Nam colligere festucam, nec est bonus, nec malus actus ex genere, quia obiectum nec est debitum, nec indebitum moraliter. Dare elchemosinam pauperi non propter aliquem finem bonū, nec malum, sed quoniam causaliter non est actus bonus ex circunstantijs, ut patet, & ideo non est laudabilis, nec tamen est uituperabilis, quia non est cōtra mores. Loquēdo uerò de bonitate meritoria, dico, quòd nullus actus est meritorius, nisi fit ill. us, qui actualiter habet gratiam, & nisi sit aliquo modo ordinatus in Deum. & tunc dico, quod actus hominis existēs in gratia est triplex, scilicet, uel quando actualiter ordinatur in Deum, ut quādo quis cogitat actu hunc actum facere propter Deum, uel uirtualiter; ut quando quis assumit sibi unum laborem propter Deum, non tamen in toto labore semper actualiter cogitat de Deo, uel habitualiter, uel aptitudinaliter, ut quādo quis facit aliquid, quod aliquo modo esset reducibile in Deum, non tamen refertur illud in Deum, nec actualiter, nec uirtualiter. Primo modo dico, quod est actus meritorius ille, qui actu dirigit in Deū, & dico etiam, quòd secundo modo est actus meritorius non actualiter relatus in Deum. sufficit enim uirtualiter. Tertio autem modo non est actus meritorius. Non enim existens in gratia semper meretur in omni opere suo, nec existens sine gratia semper actualiter demeretur. Actus primi scilicet primo & secundo modo sumpti habent actus oppositos, & hoc dicitur scilicet contrariè, uel priuatiuè, uel negatiuè. Actus oppositi cōtrariè, patet, quòd sunt demeritorij, puta facere aliquid contra Deum, uel semper actualiter hoc eo quando, uel uirtualiter, ut in principio operationis dirigit ad hoc suam intentionem. Oppositi autem actus negatiuè non oportet, quòd sint demeritorij, nisi essent actus de se uirtuales moraliter, & tunc rediret ad hoc, quòd essent actus oppositi contrariè uirtualiter, puta si quis furaretur, nō faciendo contra Deum, sed pro lucro; tunc enim uirtualiter esset actus contra Deum, quia contra eius præceptum. Tunc ad propositum dico, quòd existens in gratia, & sine gratia, potest habere actum indifferentem meritoriè. patet hoc de existente in gratia, quia potest habere actum actualiter, & uirtualiter relatum in Deū, nec tamen contrariè sibi oppositum, formaliter, nec uirtualiter, talis actus, nec esset meritorius, nec demeritorius. Quod patet etiam de non existente in gratia, quia posset habere actum bonum moraliter, & laudabilem, tamen non esset meritorius accipiendo meritum ad uitam. Non enim posset de congruo mereri gratiam. Multos autem alios actus posset habere indifferentes, ut patet intuenti.

Quid sit uerus actus meritorius.

Triplex est actus hominis existentis in gratia.

Vide etiā D. Thomā 1. 2. q. 18 Artic. 9. uide D. Bona. dist. præsenti Art. 1. q. 3.

Ad primum principale dico, quòd non cōcludis nisi respectu bonitatis naturalis, nō autem de morali, quia non omnis actus humanus est subiectum actuum respectu meriti, & demeriti.

Ad secundum concedo conclusionem eo modo, quo dictum est ad primum.

DISTINCTIO XLII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLII.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM POSSIT esse in cogitatione.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 41. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 42. q. 1.
D. Thomas prima secundæ. q. 75. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 41. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 41. q. 2.

Quæstio prima.

Magister recitat dictum Hieronymi, in quo innuitur, quod peccatũ consistit in cogitatione, sermone, & opere.

CIrca distinc. quadragesimam secũdam quęritur primo, Vtrum in cogitatione possit esse ratio peccati.

QVOD NON: Peccatum est in uoluntate, sed cogitatio non est in uoluntate. ergo.

Item omne peccatum est uoluntarium, sed cogitatio non est uoluntaria, cum sit in potentia nõ libera, sed naturali, quia ab intellectiua.

Item contrariorum est eadem cogitatio, sed cogitatio de bono est bona. ergo cogitatio de malo est bona.

Super Ezechielem: 12. de tri. cap. 12. Magister Iittera capite illo: Modi autẽ &c.

CONTRA id est Hieron. in littera & Augustinus 12. de Trin.

SECVNDO quæritur, Vtrum ratio peccati possit esse in uerbo sine sermone.

Tertio Vtrum in operatione.

Quarto Vtrum diuisio Hieronimi, quam ponit in littera de peccato, sit bona.

RESPONDEO ad primam quęstionem & dico primo, quòd peccatum formaliter non est nisi in uoluntate. Vnde Augu. 3. de libero arbitrio dicit, quòd peccatum nulli imputatur, nisi uoluntati.

3. de libe. Arbit. cap. 15.

Item per rationem, quia omnis alia potentia à uoluntate agit de necessitate suæ naturæ. Nulli autem imputatur, si agit eo modo, quo accepit naturam agendi.

Dico autem, quòd in actu alterius potentiæ à uoluntate, si cadit sub imperio uoluntatis, potest esse peccatum secundario, & per accidens, & si non cadit sub eius imperio, non potest esse peccatum, & ideo omnis actus, qui aliquo modo habet rationem peccati, est à uoluntate elicitus, uel imperatus. Hoc patet per Anselmum, Vbi dicit, quòd uoluntas mouet nos ad alias potẽtias, sicut instrumenta sua; sicut ergo tenetur rectè mouere se ad actus elicitos, ita tenetur rectè mouere potentias alias, quas mouet. Quod si non facit, in ea est peccatum formaliter, & in alijs potentijs, quæ secuntur imperium uoluntatis non rectum, est peccatũ secundarium & quasi materialiter.

De conceptu uirginali cap. 4.

Primæ cogitationes nõ cadunt sub imperio uoluntatis.

SCIENDVM autem, quòd primæ cogitationes non cadunt sub imperio uoluntatis, quia cogitatio præcedit primum actum uoluntatis, dicente Augustino: Inuisa diligere possumus, & ideo in talibus primis cogitationibus nullo mõ est peccatum, nec formaliter, nec materialiter. Secundę uerò cogitationes cadunt sub imperio uoluntatis.

8. de tri. ca. 4. Secundæ cogitationes cadunt sub imperio uoluntatis.

SCIENDVM insuper, quòd primus actus & secundus non accipiuntur quocunque modo. Nam non est intelligendum, quòd uoluntas possit prohibere intellectum, quòd non intelligat idẽ obiectum prima uice, & semel. Nam occurrente intellectui specie patris mei actu phantasiata malis cogitationibus uoluntatis, intelligam eum, quamuis alias multotiens intellexerim. Agunt enim intellectus, & species de necessitate naturæ tãquam duę causæ partiales illius actus intelligendi. Accipiuntur ergo primus, & secũdus pro principio, & pro continuatione eiusdem cogitationis. Itaque principium non subiacet imperio uoluntatis, quia occurrente specie in actu, statim intellectus intelligit, sed subiacet eius imperio cõtinuatio, quia uoluntas potest sibi imperare scilicet intellectui, quòd dimittat illam cogitationem, & accipiat aliam, ita quòd cogitet de alio obiecto, & pater, quòd ita debet accipi primum & secundum, quia uolũtas non potest prohibere nisi illud, quod actualiter sibi præsentatur ab intellectu. ergo oportet, quòd præintelligatur.

Sed de modo istius prohibitionis sunt maxima duo dubia. Vnum, quòd continuatio actus est ab eisdem causis, à quibus est principium actus. ergo si non potest prohibere principium pro eo, quòd causæ agũt naturaliter, sicut, quòd possunt; Nec uidetur posse prohibere cõtinuationem potentiæ.

Duo dubia notanda. Primũ dubiũ.

Alterum dubium est, quia uoluntas nõ potest imperare intellectui, quòd cogitet de aliquo obiecto, nisi actualiter psentet sibi illud obiectũ. Confirmatur primum dubium, quia præsente obiecto ipsi uisui, nunquam uoluntas potest prohibere uisionem, nec quò ad principiũ, nec quò ad continuationem, nisi imperando alij potentiæ actu impedienti illum, puta palpebris, quòd claudant se, uel manu, quòd ponant obstaculum, uel potentiæ motiuæ capitis, quòd uertat se ad aliam partem, &c.

Secũdum dubium.

In contrarium est experientia. Ista duo dubia à diuersis diuersimodè soluuntur. Nam illud, cuius ueritas ignoratur, multipliciter exponitur.

Ad primũ dubium.

Dico ad primum, quòd uoluntas aliquo modo concurrit, ut causa, ad secundam cogitationẽ, siue cogitationis continuationẽ. Hoc probo, quia uirtus unita fortius agit unita, quàm dispersa, sed uirtus animæ est finita. ergo fortius agit, quando omnes potentiæ conuertunt se ad idem obiectũ, quàm quando dispergũtur ad diuersa. Et hoc per experientiam, quia cogitatio fit intensior, quàdo uoluntas sibi cõplacet in ipsa, quàm quando non sibi complacet. Quòd possit concurrere uoluntas, patet, quia est causa superior ad intellectum.

Ad secundum dubium dico, quòd sicut uisus uidet unum punctum perceptibiliter, & completè, multa autem incompletè, & quasi imperceptibiliter, & tamen actualiter ita intellectus de intelligit unum perceptibiliter, & completè, intelligit multa alia simul scilicet incompletè, & quasi imperceptibiliter, & tamen actualiter nisi forte intellectio illius unius esset intantum intensa, quòd non compateretur secum aliquam aliam quantumcunque incompleram. Ex his duabus solutionibus dico, quòd secunda cogitatio, siue cõtinuatio cogitationis subiacet imperio uoluntatis uno modo, quia uoluntas, cum sit potentia libera, potest substrahere suam causalitatem, quæ erat necessaria ad illam continuationem ex prima solutione. Alio modo imperando intellectui, quòd fingat se ad intelligendum perceptibiliter & completè illud, quod intelligebat imperceptibiliter, & incomplete, quasi tamen actualiter ex secunda solutione. Et tunc oportet, quòd desistat à prima

Ad secũdum dubium.

cogi-

5 cognitione, & sic clarius patet solutio secundi dubij.

Ad confirmationem primi dubij dico, quòd non est simile de uisu, & intellectu, quia est maior colligantia uoluntatis, & intellectus naturaliter, quàm sit intellectus ad sensus exteriores. Et ideo ibi concurrit, ut causa, & hic non.

11. de tri. cap. 9. 15. & 27.

Ista sententia uidetur esse de mente August. qui dicit frequenter. 11. de Tri. quòd ad imperfectam intellectionem, idest ad continuationem, & intensionem intellectionis est necessaria intellectio uoluntatis copulans, sed non ad primam intellectionem, cum ipse dicat alibi: Inuisa diligimus. Et quòd solutio secundi dubij sit uera scilicet quòd requiratur actualis intellectio, licet incompletè illius, quod uoluntas imperat, quòd intellectus intelligat, & non sufficiat habitualis, ut quidam dicunt, patet. Nam non potest imperare de quocunque habitualiter noto. Exemplum: Mane audiui in scholis aliquod notabile, & intellexi, & proposui scribere post prandium. Veniente autem hora, uolui scribere illud, quia sum memor propositi, saltem inconfuso, sed non possum, quia tradidi illud obliuioni distinctè, satis uoluntas potest imperare, quòd intellectus intelligat, donec actualiter occurrant sibi illæ species, & tamen habitualiter nouit, quod patet, quia in sequenti mane non audiendo iterum, recordabitur illius. ergo. Ex dictis patet ad propositum, quod cogitatio secunda etiam sine consensu uoluntatis exeũdo in opere peccatum esse peccatum mortale tãtũ posset esse prolixa, & indebita, ex quo est sub imperio uoluntatis.

8. de tri. ca. 4. & 9. de tri. ca. 3. & 10. de tri. cap. 1. & alibi.

Speculare diligenter hoc exemplũ Authoris.

Sed cõtra solutionem primi dubij sunt tria dubia, Primum est sic: Posterius non est naturaliter causa prioris, sed uolitio est natura posterior cogitatione. ergo.

6. post. cõtex. 6.

Secundum: In causis eiusdem generis non est circulus, sed intellectus monet uoluntatem effectiuè, ergo non econuerso.

Tertium: Memoria est sufficiens principium actiuum respectu perfectissimæ intellectionis. Quod patet, quia uoluntas in diuinis non concurrit, ut principium, respectu uerbi, ut patet.

Ad primum dico, quòd prima cogitatio est natura posterior, ut patet ex dictis.

Contra: Secunda cogitatio est realiter idem, quod prima, cum sit intentio eius, & continuatio.

Respondeo, quòd non est inconueniens, quòd effectus ipsius etiam actus concurrat, ut causa respectu intensionis eiusdem actus. Exemplum: Vltimus actus qui generat habitum, posset durare idem numero, & intenderetur ratione habitus generati, ita q habitus concurreret, ut causa respectu intensionis illius actus, cuius ipse est effectus.

Exemplum.

Ad secundum dico, quòd iste circulus est impossibilis, quod effectus causæ recauset causam eandem eodem genere causationis, sed in proposito non sic. non enim intellectus causat uoluntatem sed obiectum, uel species in intellectu concurret, ut causa partialis respectu nolitionis, & postea uoluntas cum uolitione concurret, ut causa superior ad intellectionem, & continuationem intellectionis, quia non præexistebat etiam intensio actus, ad quem concurrit habitus, ut causa, ut dixi non præexistebat habitui.

Ad tertium dico, q uoluntas non concurrit, ut principium respectu intellectionis absolutæ, & simpliciter, sed in nobis sic, respectu continuationis ipsius intellectionis, & hoc patet ex dictis ex intentione Augustini.

Ad duo argumenta principalia patet responsio ex dictis.

Ad tertium dico, q eadem cogitatio numero potest esse bona, & mala moraliter propter scilicet aliam, & aliam circunstantiam. Dico igitur, q cogitatio illa est mala, ad quam sequitur inordinata delectatio, uel tristitia.

Ad secundam quæstionem, & ad tertiam dico, q potentia motiua obedit uoluntati, non quidẽ obedientia politica, sed seruili. ut habetur primo politicorum, nisi forte membrum esset paraliticum. alterum indispositum. subiacet ergo motiua imperio uoluntatis. ergo in sermone, & in operatione, cum sit actus potentiæ motiuæ potest esse peccatum materialiter, & secundario, quando scilicet sequitur non rectum imperium uoluntatis, sed in ipsa uoluntate est tunc peccatũ formaliter.

1. politicorũ cap. 3.

Ad quartam quæstionem dico, q non diuidit peccatum formaliter, est tamen quædam diuisio totalis peccati, hoc modo, q peccatum in cogitatione accipitur pro omni peccato interiori, & peccatũ in sermone, & operatione accipitur pro omni peccato exteriori. &c.

DISTINCTIO XLIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIII. Quæritur,

VTRVM VOLVNTAS POSSIT peccare in spiritum sanctum.

Seraphicus Bona. dist. 43. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 43. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 43. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 43. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinc. quadragesimam tertiam quæritur, Vtrum peccatum in spiritum sanctum sit impossibile.

Magister agit de peccato in spiritum sanctum.

QVOD NON: Qui odit me, odit & patrem meũ. ergo peccatum in unam partem est in tota parte. ergo.

Ioan. cap. 15.

Item peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile in hoc seculo secũdum Augustinum primo retractationum.

Primo retractationum cap. 19.

OPPOSITVM est in littera.

RESPONDEO, q sicut sunt tres distincti Articuli, de tribus distinctis personis, ita possunt esse distincta peccata contra distinctas personas, ita q peccatum directè, & formaliter esset tantũ cõtra

unam

tuam personam uirtualiter totam cõtra unam totam Trinitatem, quia, ut dictum est, omne peccatum formaliter est auersio à Deo, uel formalis, uel uirtualis. Vnde qui negaret Spiritum sanctũ esse personã in diuinis directè, & formaliter peccaret contra personam Spiritus sancti, sed uirtualiter contra totam Trinitatem, quia uirtualiter totam negaret, & licet correlatiua sint simul natura li intelligentia, unum tamen quando directè intelligitur, alterum in eo intelligitur. Dico tamen, ꝙ non sic accipitur in scriptura peccatum in Spiritũ sanctum, sed accipitur pro peccato, quod est contra appropriata Spiritui sancto. Appropriatur autem sibi bonitas. Peccatum ergo, quod non procedit ex ignorantia, nec ex passione, sed ex propria malitia, est peccatum in Spiritum sanctũ, sed adhuc non omne peccatum tale est proprie peccatum in Spiritum sanctũ, sed illa, quę de his sunt maxima. Vnde dico, ꝙ si Deus cũ sit summè bonus, in quo nulla ratio est odibilitatis, potest directè odiri, quod non credo; tale odium esset proprium, & primum peccatum in Spiritum sanctũ. Sed secũdum peccatum in Spiritum sanctum est de desperatione, quæ est directè contra Dei clementiam, & misericordiam, quæ sunt appropriata Spiritui sancto.

Ad primum patet ex dictis responsio.

Quo peccatũ sit irremissibile.

Ad secundum dico, ꝙ nullum peccatum est irremissibile in hoc seculo, nisi duret usque in finẽ, ita ꝙ fiat impœnitentia finalis; & omne peccatum, quod sic durat, est irremissibile. sed speciali modo desperatio est irremissibilis, quia negat Dei misericordiam, quæ est principium remittẽdi peccata. &c.

DISTINCTIO XLIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIIII. & ultimam huius secundi Quæritur,

VTRVM POTENTIA PECcandi sit à Deo.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 44. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 44. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 44. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 44. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam quartam quæritur, Vtrum potentia peccandi, prout accipitur pro respectu, sit à Deo.

Qvod non: Quia si sic; ergo est in Deo eminenter. ergo Deus potest peccare.

Contra id est Magister in litera.

Respondeo & dico, ꝙ potentia peccandi potest accipi pro respectu ad actum substractũ deformitati, quæ est peccatum formaliter, & potest dicere fundamẽtum proximum respectus, & potest accipi pro ordine ad ipsam deformitatem.

Primo modo est à Deo, quia ille respectus est positiuus, cum sit ad actum positiuum.

Secundo modo etiam est à Deo, quia illud fundamẽtum est liberi arbitrij hominis, qui dicit perfectionem. Vnde & liberum arbitrium illimitatũ est in Deo.

Tertio modo non est à Deo, quia illa deformitas cum sit priuatio rectitudinis, non est aliquid positiuum, & per consequens nec ordo ad ipsam est aliquid positiuum.

Ad argumentum principale dico, ꝙ non sequitur. Nam cursus eminenter est in Deo, & tamen Deus non potest currere, quia currere arguit imperfectionem, quia dicit posse deficere.

Contra: Põt Deus facere, ꝙ Petrus currat. ergo põt facere, ꝙ Petrus peccet, quod est falsum.

Respondeo, quòd non est simile, quia cursus dicit aliquid positiuum, sed peccatum non. Ideo Dico, quòd potentia peccandi secundo modo dicta non est eminenter in Deo, qui est Benedictus in secula seculorum. Amen.

Secundi Libri Sententiarum

FINIS.

Sequuntur quædam Conclusiones de Creatione, deq; Angeli Ad secundum Librum attinentes.

ANNOTATIONES OMNES SPECTANTES AD OPVS CREATIONIS,

IN QVIBVS D. THOMAS, SCOTVS, ET AVERR. IN IDEM ueniunt, & dissentiunt. & quæ Sancti, & Doctores asserenda esse de Creatione, deq; Angelis declarant.

Prima conclusio.

Gen.cap.1.
Comm.18, contex.53.

DIuus Thomas in Prologo secundi sent. & Scotus in 2. dist. 1. q. 2. tenent nouam rerum creationem de nihilo, iuxta dicta Moysis. Auerr. perfidus negat nouam creationem rerum 12.met.iuxta illud primi Physicorũ: Omnes, qui de natura locuti sunt, in hoc conuenerũt, quòd ex nihilo nihil fit. Verum est factione noua, quæ est cum tempore, motu, & mutatione; Factione uerò antiqua sempiterna producta sunt à prima intelligentia per simplicem emanationem, ut uerbis utar Algazelis, ex nihilo.

II. Conclusio.

D.Thomas in 2.sent.dist.1.q.1. & Scotus in 2. dist.1.q.3.tenent, quòd Deus potuit producere Mundum ab æterno, in qua conclusione conuenit Auerr. cum teneat sempiterna, & necessaria habere causam effectiuam sui esse, ut patet in libro de Substãtia orbis. D.Bonauentura in 2.sen. distin.1.q.2.negat. Videndum est, an in uia Arist. Intelligentiæ sint creatæ nec ne. Hic sunt duę opiniones diuersæ. Prima tenet partem negatiuam, quod scilicet, intelligentiæ inferiores non sint creatę, & sic negat creationem æternam. Secũda opinio, quòd sic. Et probatur ea doctrina Commentatoris, in libro de Substantia orbis, Vbi dicit, quod finis significat Agens significatione æterna, ita quod ubi est causa finalis, ibi est causa efficiens. Intelligentiæ habent causam finalem. ergo etiam habent causam efficientem, ergo productę. Amplius ex Arist. in 2. Physi. Vbi diffiniens causam finalem dicebat: Finis est, gratia cuius aliquid fit. Tunc sic: Intelligentię habent finem, ergo gratia eius sunt factæ ab efficiente, ergo habent causam efficientem.

Cap.2.
Cap.2.
Contex.81.

Vltimò confirmatur: Finis in tantum causat, in quantum mouet efficiens ad agendum, motu saltem metaphorico, licet non reali. Intelligentiæ habent finem, ergo & efficientem causam. Propter hæc uerba, & cõsimilia, Arist. semper tenuit, quòd datur creatio æterna intelligentiarum.

Doctissimus Alexander Achilinus de Intelligentijs quolib. 2. sic arguit: Omne creabile, est extrahibile de potentia ad actum, sed intelligentiæ inferiores non sunt extrahibiles de potentia ad actum, ergo. &c.

Maior probatur: Quia transit de non esse ad esse. Minor sic: Intelligentiæ non sunt extrahibiles, quia ex Arist. sunt semper purissimi actus, & nullam habẽt admixtã potentiã, ergo inextrahibiles.

Respondetur ad minorem, cum maior sit uerissima, quòd Intelligentias esse extrahibiles, potest intelligi dupliciter, Vno modo de potentia subiectiua ad actum formalem, & specificum, ut sunt omnes formæ materiales, quæ extrahuntur uirtute agentis naturalis ad actum specificum, & sic est uera minor, quia Intelligentiæ sunt purissimi actus, & propterea non extrahuntur. Alio modo potest intelligi, quòd sint extrahibiles de potẽtia obiectiua ad actum existentiæ, & hoc modo ab æterno sunt extrahibiles, quia primo fuerunt cognitæ, postea uerò creatæ.

Ecce quõ datur potentia obiectiua et secũdũ Arist. 9.met. cõtex. 13.

Sed dubitatur, & ingeniosè, sic:

Si Intelligentiæ inferiores ab æterno fuerunt extractæ, ergo non esse earum præcessit esse, ergo non æternæ.

Respondetur & negatur consequentia, quia illa processio fuit non secundum tempus, sed secũdum ordinem naturę, ut de filio Dei exempli causa tenemus, quòd est æternus, tamen ponimus ordinem suæ generationis, secundum ordinem originis, non secundum tempus, quia primo conside ramus ipsum ingenitum, postea uerò genitum.

In æternis nõ est processio temporis, sed naturæ tantũ 1. Cœl. contex.105.

Hæc de prima ratione istius Philosophi. Secundò Intelligentiæ inferiores si sunt creatæ ab æterno aut ex ente, aut ex non ente, si primo, ergo non fuerunt creatæ, quia creatio est ex nihilo. Si secundo, ergo non ens, & priuatio recipit esse, quod est falsum.

Respondetur per hanc bimembrem propositionem sic: Intelligentiæ inferiores æternæ sunt ab æterno creatæ, ex ente effectiuè, ex non ente priuatiuè, quia non esse præcessit esse, ut Terminus à quo.

Tertiò: Productio substantiæ non fit nisi in tẽpore, sed productio intelligentiarum non potuit esse in tempore, quia æternæ, ergo nullo modo productæ.

Respondetur sic primò ad formam: Productio substantiæ (in uia peripatetica) est duplex, alia cum motu, & mutatione, quæ est in sublunaribus omnibus entibus, alia est productio substantiæ, quæ uidelicet est sine motu, & transmutatione, & est quædam simplex emanatio, pullulatio, & hæc est Creatio æterna, qua fuerunt creatæ Intelligentię, ex quo facilè potest respõderi, ad hoc argumentum propositum.

Productio duplex.

Quartò, & ultimo: Aeternum, & ingenitũ conuertuntur; Intelligentiæ sunt æternæ, ergo ingenitæ, improductæ, ac increatæ.

Respondetur, quòd Ingenitum duplex, aliud per motum, & mutationem; alterum uerò nõ per

motum,

motum, & mutationem, ut Intelligentiæ, aliud uerò per simplicem emanationem, ut Deus. Authoritas Arist. intelligitur de primo ingenito, nō de illo Intelligentiarum, & sic patet solutio argumentorum.

III. Conclusio.

Cap. 2. Auerroes in 1. lib. de Substantia orbis, tenet necessaria habere causam effectiuam sui esse, & in Destruct. Destruction. Disput. 3. dubio 18. Vt declarāt Zimara, Theor. 46. & Suess. 5. met. q. 4. licet Gandauensis 8. Physi. q. 22. dicat oppositum; Auerroi consentit Scotus in 1. dist. 8. q. ulti. in 2. distinc. 1. q. 1. & 3. & 7. q. quolib. Ab ijs duobus discrepat D. Thomas, prima parte summæ. q. 62. artic. 2. & ut rei ueritatem quàm plenissimè metiri ualeamus, adduco loca Arist. & Auerr. in quibus asserere uidentur sempiterna habere causam effectiuam. Aristoteles enim 2. met. principia sempiternorum sunt uerissima, quia sunt causa ueritatis in alijs. Contex. 4.

Item 5. met. Nihil prohibet quorundam necessariorum esse alteras causas, uidelicet, efficientem, & finalem, similiter, 12. met. Ab hoc principio pendet cœlum, & natura. Contex. 6. Contex. 35.

Item primo Cœli: A primo ente omnibus cōmunicatum est esse, ijs quidem clarius, illis uerò obscurius. Auerr. in lib. de Substantia orbis: Cœlum non solum indiget uirtute mouente tantum, sed etiam largiente in se, & in eius substantia, permanentia æterna. Contex. 100. Cap. 2.

IIII. Conclusio.

D. Thomas in prologo 2. sent. & Scotus in 2. dist. 1. q. 2. tenent, Mundum esse creatum à Deo de nouo. Perfidus Auerr. insectatus uestigia sui Præceptoris Arist. tenet primo cœli, Mundum esse æternum, secundum speciem. Comm. 20.

V. Conclusio.

D. Thomas in 2. sentē. dist. 1. q. 1. & Scotus in 1. dist. 2. q. 1. & in 2. distinc. 1. q. 1. nec non in 7. q. quolib. tenent Deum agere ad extra contingenter, & liberè, & per uoluntatem, iuxta illud Psal. Deus autem noster in cœlo omnia, quæcunque uoluit fecit, & ideo potest producere omnia producibilia contingentia, immediatè, & mediante causa secūda, etiam ad suum beneplacitum, quod posset modo, si uellet, ipse Deus causare pluuiam absque hoc, quod Sol, & Astra calida eleuent uapores ad medium aeris regionem, tenent tamen de facto Deum operari effectus contingentes ad extra mediantibus causis secundis, non ad sui impotentiam, sed ad sui magnificam gloriam ostendendam, teste Aug. 7. de Ciuitate Dei, dicēte: Sic Deus res, quas condidit, administrat, ut proprios motus agere sinat. Perfidus Auerr. 8. Physi. ponit ordinem necessarium inter causam primam, & secundam ita, quòd causa prima non possit causare aliquod nouum absque causæ secundæ concursu. Ita quòd tota nouitas effectus reducatur ad causas secundas, hoc est, quòd prima causa, non possit causare hominem, neque plantam, nisi mediante causa secunda, iuxta illud 2. physic. Sol, & homo generant hominem, & 8. Physi. A uoluntate antiqua non prouenit noua factio, siue mutatione sui, in quo tamē mentitur Auerr. Vide Gandauensem. 12. met. q. 5. Achilinum libro de intelligentijs quolib. 1. dubio. 1. & Zimaram Theor. 60. Psal. 113. Cap. 30. Comm. 15. Contex. 26. Contex. 15.

VI. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, Aeuum esse mensuram æuiternorum, id est eorum, quæ habuerunt principium, & non habebunt finem, indiuisibilem tamen, sicut tempus est mensura diuisibilis, & sic triplex est mensura durationis rei, uidelicet, Aeternitas, æuum, & tempus. Scotus dist. 2. q. 3. dicit, quòd æuum est idem, quod existentia primi Angeli, qua omnia æuiterna mensurantur.

VII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, quòd omniū æuiternorum est unum æuum, hoc modo: Nam sicut idem tempus mensurat motum primi mobilis immediatè, & mediante illo motu, mensurat omnia generabilia, & corruptibilia, sic æuum primo mensurat existentiam primi Angeli, & per illam mensurat, postea in duratione, omnia æuiterna, Scotus in 2. distin. 2. q. 3. tenet, quòd omnium æuiternorum, est unum æuum, uidelicet existentia supremi Angeli.

VIII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, quòd operatio Angeli est duplex; una, qua considerat Deum, & superiora, & hæc mensurantur æuo; Alia, qua considerat inferiora, & mutabilia, & hæc mensurantur tempore discreto, quod quidem tempus non cognouit Arist. Scotus autem in 2. dist. 2. q. 4. negat dari tempus discretum, asserens Angeli operationes mensurari æuo, quia quælibet operatio Angeli est permanens.

IX. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, quòd tempus est mensura intrinseca motus primi mobilis, sic, quòd est terminus ipsius motus, mēsurantis eius durationem. Dicit enim Philosophus 4. Physic. Tempus est mensura motus secundum prius, & posterius, & sic secundum D. Thomam, tempus, & motus primi mobilis distinguuntur, realiter sicut accidens, & substantia. Scotus autem uidetur contradicere sibi ipsi prima facie, nàm in 2. dist, 2. q. 2. tenet, quòd tempus, & motus, non sunt idē realiter, ut in 4. dist. 48. q. 2. uidetur dicere, quòd sunt idem realiter tempus, & motus, & consequēter in prædicamento quantitatis. Gandauensis in Contex. 133.

4. lib.

4.lib.physi.q.18.& 19.dicit ad mentem Auerr.ꝙ motus,& tempus,uno modo, sunt idem realiter, & essentialiter; Alio modo distinguũtur,si capiatur tempus pro quodam fluxu continuo de Prędicamento quãtitatis, sic est idẽ cũ motu primi mobilis.Si uerò consideretur, ut est numerus numeratus ipsius motus,idest,quoddam numerabile,diuisibile,& partibile,in prius, & posterius, sic distinguitur à motu,& hoc est,quod dicit Scotus in 4.dist.48.q.2. Quòd tempus uniuersaliter nil addit supra motum nisi ratione mensuræ, concordes ergo sunt Scotus,& Auerr.

X. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.2.q.1.& Scotus,tenent,ꝙ Angeli non sont creati ante corporalem creaturã ex toto, de mẽte D.Augustini, & D.Greg. Nàm Venerabilis Beda dicit: Quatuor Deus primò simul creauit,uidelicet, Cęlum Empyreum,naturã Angelicam,materiã primã,& tempus. Alij Theologi,ut Gregorius Nanziázenus, & Damascenus asseruerunt esse creatos Angelos, ante creationẽ aliarum creaturarum omnium, & productionẽ, cui sententiæ, aliqua in parte uisus est adhærere D.Hiero. in expositione Epistolæ D. Pauli ad Titum,ubi dicit: Ante rerum creationẽ, erat nescio quod tempus,& erat immutabile,in quo tpe creati fuere Angeli,qui seruiebãt Deo, & ideo in hac parte, uidetur conuenire cum Greg.& Damascenо,licet non in alia, scilicet ꝙ in tempore immutabili,quæ opinio non tenetur in sacra schola. Verum nonnulli defendere conantur D.Hieronyꝙ hoc dixerit,non ex propria mente,sed referendo opinionem aliorum. Aug.in libello de rerũ Creatione asserit,ꝙ Angeli inceperunt cum Cęlo Empyreo cum tempore, cum materia elementorum confusa.Ita ꝙ quatuor simul, & semel inceperũt: esse, Cœlum Empyreũ, Angeli, Tẽpus,& Materia elementorũ confusa. Quod congruenter probatur, ne uiderentur Angeli creatores rerũ. Posset quærere curiosus,Quare Deus non creauerit Angelos,uel ante,uel post rerum creationẽ.Respondet D.Thomas, quòd hoc prouenit, quia Angeli dependent à diuina uoluntate, quia nobis ignota.

XI. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.2.q.2.tenet, ꝙ Angeli,& omnes beati,sunt in Cęlo; Empyreo,quod est corporeum,sed immateriale,& incorruptibile,ubi ibi le tamen,quod dicitur Empyreũ, hoc est igneum à pir,quod est ignis,non ab ardore, sed à splendore,hoc idem tenent D. Bonauẽ.in 2.dist.2.q.1.& Nicolaus de Orbellis dist.2.q.1.

XII. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.distin.2.q.2.tenet, ꝙ Cœlum Empyreum, non influit in alia corpora inferiora, quia non per lumẽ emissum põt influere, quia nõ irradiat extra, nec per motum; nã est immobile. Hoc idẽ tenet Seraphicus Bonau.in 2.dist.2.q.2.

XIII. *Conclusio.*

D.Thom.in 2.dist.1.q.1.& D.Bona. in 2.dist. 1.dicunt, ꝙ quatrifariam exponitur illud Geneseos: In principio creauit Deus. In principio,hoc est in filio. In principio,hoc est ante omne tẽpus, ut in æuo. In principio tẽporis. In principio creationis omnium rerum. Cęlũ,hoc est Empyreum tantum,corpus cęleste;uel secundũ Aug. Naturã Angelicam, & terram,hoc est materiã primã, ex qua cũcta materialia formata sunt postea, uel terram,hoc est totam rerum materialem massam.

XIIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.dist.37.q.3. tenet Angelos esse in loco non circumscriptiuẽ,sed diffinitiuẽ,cui conuenit Scotus in 2.dist.2.q.5.D.Bonau. etiam in 2.dist.2.q.1.

XV. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.dist.37.q.3.tenet, ꝙ Angelus est in loco per applicationẽ suæ operationis. Scotus in 2.distin.2.q.6.tenet, ꝙ est in loco Angelus per suam quantitatem uirtualem.

XVI. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.37.q.2.tenet, ꝙ soli Deo conuenit esse ubique,ideo Angelus nõ potest sua uirtute naturali esse in loco, quantuncunque magno,quia posset esse ubique. Hoc idem tenet Scotus in 2.dist.2.q.6.& dominus Ricardus.

XVII. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.distin.37.q.3.arbitratur,ꝙ Angelus non põt naturali uirtute esse simul in pluribus locis,quia sic non esset in loco diffinitiuẽ.Idẽ tenet Scotus in 2.dist.2.q.7.

XVIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.dist.37.q.3.tenet, ꝙ Angelus uirtute sua naturali potest esse in loco magno, & paruo,diuisibili,& indiuisibili, uelut operatio exigit. Hæc Scotus non negat.

XIX. *Conclusio.*

D.Tho.in 1.dist.37.q.3.tenet, ꝙ plures Angeli nõ possunt esse in eodem loco diffinitiuẽ, quia cõfunderetur operatio eorum. Idem tenet Ricardus.Scotus uerò uidetur tenere, ꝙ possunt,ut declarat Nicolaus de Orbellis in 2.dist. 2.q.2.quia scriptum est Marci cap.5.& Lucæ cap. 8.qualiter in uno corpore obsesso erat Demonum legio.

XX. *Conclusio.*

D.Tho.in 1.dist.37.q.4.tenet, ꝙ Angelus mouetur motu locali, diffinitiuo, sic tenet Scotus in 2.dist.2.q.9.

P Conclu-

XXI. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd motus Angeli non est continuus, nàm est in loco per applicationem suę operationis, ut dictum est. Vna autem Angeli operatio non est alteri continua, sed contigua, habita, uel consequens. Scotus autem in secundo d.2.q.9.tenet, quòd est continuus motus Angeli, quia mouetur in loco per quantitatem suam uirtualem.

XXII. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.73.q.4.tenet, quòd motus Angeli localis, est successiuus, quia una operatio eius succedit alteri. Mobile tamē nō est, partim in termino à quo, & partim in termino ad quem, ut dicit Phylosophus.6.phys.quia Angelus est indiuisibilis. Scotus autem in secūdo d.2.q.9. 6.phys. cōtex. 7.& 32. conuenit cum D.Thoma, quòd motus Angeli est successiuus, sed successio mensuræ in tali motu non est resistentia mobilis ad motorem, nec resistentia medij ad mobile, ut est in motu corporis, sed ex incompossibilitate, extremorum, & distantia partium loci, quia, quando Angelus est in puncto.A.non est in puncto.B.

XXIII. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd Angelus transit de extremo in extremum, nec trāsit necessario per medium, quia motus eius non est continuus, potest tamen transire per medium, sed non est necessarium. Scotus autem in 2.d.2.q.9.tenet, quòd Angelus in motu tuo continuo uirtute sua naturali, necessariò transit per medium, potest tamen uirtute diuina transire de extremo, ad extremum, & nonper medium.

XXIIII. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd motus Angeli non potest esse in instanti, quia nō esset motus, & successiuus. Hoc idem tenet Scotus in 2.d.2.q.9.

XXV. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4. tenet, quòd motus Angeli mensuratur tempore discreto, qđ quidem tempus discretum componitur ex instantibus sibi succedentibus absque medio, tale tempus non agnouit phylosophus, ut dictum est. Scotus autem negat dari huiusmodi tempus discretum; ideo ponit motum Angeli mensurari tempore continuo, non quod in tanto tempore fiat tantus motus, sed quia in breui tēpore facit ipse Angelus magnum motum, ut patet Gen.cap.18.

XXVI. Conclusio.

D.Thomas in 2.d.3.q.1.tenet, ꝙ Angelus est in prædicamento substantię, quia per se subsistēs, & licet non componatur ex materia, & forma, quia est simplex, componitur ex essentia, & esse, sic qđ essentia se habet, ut materia, & esse, ut forma. Scotus autem in 9.q.quolib.tenet, quod Angelus est subsistens in prædicamēto substantiæ compositus ex genere, & differentia, & in 1.dist.8.q.2.tenet, ꝙ Angelus est cōpositus ex perfectione, quā habet, & ex priuatione perfectionis, qua caret, ex ente positiuo, & priuatiuo. Auerr. autem tenet in cap.de specie, & in 2.lib.de cœlo.quod genus generalissimum in prædicamento substātiæ est corpus compositum ex materia, & forma, & sic Angelus non est in prædicamento. Vide Henricū in quolib.quo lib.4.q.16. Com.49.

XXVII. Conclusio.

D.Thomas in 2.d.3.q.1.tenet, quòd Angelus est de se hic, & non indiuiduatur per aliquid superadditum, nàm quodlibet immateriale est de se hoc. Scotus autem in 2.dist.3.tenet, ꝙ Angelus est de se hic, per hæccheitatem, quæ idem realiter, & distincta formaliter. Auerr. tenet cum D. Thoma.

XXVIII. Conclusio.

D.Thomas in 2. dist.3. q.1.tenet, ꝙ in Angelis est numerus transcendens, non autem numerus prædicamentalis, quia Angelus est substantia spiritualis, quantitas autem est in materia semper. Hæc Scotus non negat, ipse enim in primo Sent. dist.24.q.unica, tenet, quòd in diuinis personis non est numerus ternarius de prædicamento quātitatis. Ioannes enim cap. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt, sed est numerus rerum numeratarum, qui est numerus increatus, & transcendens, & non est propriè numerus, sed impropriè, secundum quid, puta, numerus personarum & sic debent intelligi authoritates sonantes numerum esse in diuinis.

XXIX. Conclusio.

D.Thomas in 2.dist.3.q.1. tenet, quòd multitudo Angelorum est nobis innumerabilis, sed Deo cuncta nota, & hoc de mente D. Gregorii super Danielem, cap.7.& D. Dyonisij in libro de cœlesti Hyerarchia cap.14.sic tenet Nicolaus de lyra super Apoc.5. Arist.& Auerr.12.met. numerarunt intelligentias ad numerum orbium, & errauerunt in cogitationibus suis. Contex.49.

XXX Conclusio.

D.Thomas in 2.dist.3.q.1.tenet, quòd quilibet Angelus facit unam speciem, Scotus in 2.dist.3.q.7.tenet plures Angelos esse sub eadē specie.

XXXI. Conclusio.

D.Thomas in 2.d.3.q.1.tenet, ꝙ omnes Angeli sunt unius generis, scilicet substantiæ de mente Auicennæ.

Auicennæ. Hoc idem tenet Scotus.

XXXII. Concluſio.

Rationes D. Thomæ ſunt à poſteriori.

D.Thomas in 2.diſt.3.q.1.tenet, quòd Angelus, & anima diſtinguuntur ſpecie, quia Angelus non eſt materia unibilis, anima uerò eſt materia unibilis. Scotus uerò in ſecundo diſtinct. 1.q.6. tenet quod diſtinguuntur ſpecie ſeipſis, hoc eſt, per differentias ſuas ſpecificas, quæ quales ſint, nullus ſcit.

XXXIII. Concluſio.

D.Thomas in 2.diſt.3.q.1.tenet, quòd Angelus, & Anima diſtinguuntur ſpecie, ſicut ſpecies, & ſpecies. Nam ſecundum D.Tho. Anima componitur ex eſſe, & eſſentia, uelut Angelus, & omne tale, ſi eſt ens abſolutum, hoc eſt non dependens, à materia in fieri, & conſeruari, eſt in prædicamento, tanquam ens completũ, & ſpecificum. Scotus uerò in 2.diſt.1.q.6.tenet quòd Angelus, & Anima diſtinguuntur ſpecie tanquam ſpecies, & pars ſpeciei.

XXXIIII. Concluſio.

D.Thomas in 2.diſt.3.q.1.tenet, ꝙ Angelus in principio ſuæ creationis, non potuit eſſe malus, iuxta illud Gen. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant ualde bona. Hoc Scotus non negaret. Cap. 2.

XXXV. Concluſio.

D.Tho.in 2.diſt.3.q.2.tenet, ꝙ Deus intelligit ſe, & omnia per eſſentiam ſuam, quæ eſt ſibi ratio cognoſcendi. Angelus intelligit non per eſſentiã ſuã, ſed per ſpecies concreatas; Anima uerò per ſpecies innatas per intellectũ agẽtẽ in intellectu
contex. 30.& 39. poſſibili; Nam Ariſt.3.de Anima: Oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari. Scotus in 2.diſt. 3.conuenit cum D.Thoma in hoc, quòd in Angelo ſint concreatæ ſpecies uniuerſales omnium rerũ, mediantibus quidditatibus, Angelus intelligit
Lib. 1. ca. 1. omnia extra ſe, nam dicit author de cauſis: Omnis intelligentia eſt plena formis. Tenet tamẽ Scotus, quòd eſſentia Angeli eſt ſibi ratio perfecta, cognoſcendi ſe, ſic quod Angelus non poteſt intelligere ſe per eſſentiam ſuam, Quod non poteſt, anima ꝑp ordinem conuectionis ad phãtaſmata.

XXXVI. Concluſio.

D.Tho.in 2.diſt.3.q.2.tenet, de mente D.Dionyſij libro de cœleſti Hyerarchia cap. 12. ꝙ Angeli ſuperiores intelligũt per ſpecies cõcreatas uniuerſaliores. i. plura repreſentantes, ideo illuminant inferiores. Hoc Scotus nõ negaret, immo dicit in 2.diſt.9 ꝙ Angelus ſuperior illuminat inferiorem, hoc eſt, alloquitur eũ intellectualiter; imprimendo in intellectu eius notitiam rei, uel ſpeciem quandam repræſentantem rem illam, quam ei declarare intendit.

XXXVII. Concluſio.

D.Thomas in ſecundo diſt.3.q.2.tenet, quòd Deus per eandem ideam cognoſcit uniuerſale, & ſingulare materiale in propria exiſtentia, quia ipſe producit formas, & materias, & in poteſtate ſua eſt forma uniuerſalis, & ſingulare, ſed Angelus per eandem ſpeciem concreatam cognoſcit uniuerſale, & ſingulare, uidelicet Alexandrum, & omnes homines. Scotus uerò in ſecundo diſt.3, tenet, quòd Angelus ſolum uniuerſalia cognoſcit per ſpecies uniuerſales concreatas, ſingularia autem cognoſcit per intellectum Agentem, conuerſum ad phantaſmata. Nam Scotus ponit in Angelo intellectum agentem, & poſſibilem.

XXXVIII. Concluſio.

D.Thomas in 2.diſt.3.q.2.tenet, quòd intellectus noſter pro ſtatu iſto non intelligit ſingularia niſi reflexè per conuerſionem intellectus agentis ad Phantaſmata, nam ſub ratione ſingularis non poteſt intelligi à nobis ſingulare, ſub ſpecie uniuerſalis. Sic etiam tenet Scotus in 2.diſtin. tertia cum ſingulare aliquid addat ad uniuerſale, quòd uerò intellectus noſter non cognoſcat ſingulare, ſub propria ratione ſingularitatis, eſt imperfectionis in ipſo pro ſtatu iſto.

XXXIX. Concluſio.

D.Thomas in ſecundo diſtinct. 3.quæſt.2.tenet, quòd Angelus non cognoſcit plura ſimul in genere proprio, per ſpecies proprias, ſicut intellectus noſter, ſed in uerbo cognoſcit plura ſimul. Hoc non negaret Scotus.

XL. Concluſio.

D.Thomas in 2.diſt.3.q.2.tenet, quòd in Angelis eſt intellectus agens, & intellectus poſſibilis. Idem tenet Scotus, nam aſſerit, quòd in Angelis non eſt intellectus agens, reſpectu cognitionis naturalis Dei, quia ibi eſt intellectus agens, ubi obiectum intelligibile potentia fit actu intelligibile, ut eſt in nobis, ui phantaſma eſt potentia intelligibile, quod fit actu intelligibile, per intellectum agentem depurantem; ſed Deus non poteſt fieri de potentia intelligibili actu intelligibilis, quia non eſt aliquo modo actus intellectus, Reſpectu rerum creatarum in Angelis eſt intellectus agens, & intellectus poſſibilis. Eſt intellectus agens, quatenus abſtrahit res ab eſſe ſenſibili, ad eſſe intellectuale; Eſt intellectus poſſibilis, quatenus eſt ſpecierum receptiuus.

XLI. Concluſio.

D. Thomas in 2.diſt.3.q.2.tenet, quòd intellectus poſſibilis Angeli, & hominis differũt in hoc, quia hominis eſt in potentia ad recipiendum ſpecies ab intellectu agente, & lumen ẽt intellectus

agentis, nam ficut lux facit potentia colores actu colores, hoc est potentia uisibiles, actu uisibiles; Ita intellectus agens lumine suo, facit potentia intelligibilia actu intelligibilia, uel potentia intellecta, actu intellecta, 3. de anima; pariformiter intellectus agens Angeli, & hominis differunt, nàm lumen intellectus agentis, solum nō sufficit, ad hoc ut intellectus agens producat distantem unam cognitionem, quia requiruntur species, quas ipse intellectus agens transfert illuminando phantasmata, & transferēdo de ordine in ordinem, nàm mediante illo lumine concreantur species in ipso in tellectu agente angelico; Hoc Scotus negat de intellectu agente angelico. Comm. 10.

XLII. Conclusio.

D.Thomas in 2.distin.3.q.3.ad calcem, tenet, quòd Angeli creati in puris naturalibus, in illo statu innocentiæ diligebant se, & Deum plusquam se, & super omnia, quia cognoscebant Deum esse summum bonum, illa tamen dilectio nō erat meritoria, sed naturalis, idem dicit Magister sent. ibidem, ponendo quòd Angeli non fuerunt creati in gratia.

XLIII. Conclusio.

D.Thomas in 2.dist.4.q.1.& D.Bonauentura in 2.dist. 4.q.1.tenent, quòd Angeli in principio suæ creationis, non fuerunt beati beatitudine supernaturali, quæ consistit in uisione, & fruitione Dei, qualem beatitudinem anima habet, sed fuerunt beati beatitudine naturali, quæ consistit in uidendo, & diligendo Deum naturaliter, & sic expressit Ezechiel: Tu signaculum similitudinis plenus scientia, & perfectus decore in delitijs Paradisi Dei fuisti. Sic tenent Magister sent.& Scotus. Ezech.ca.28.

XLIIII. Conclusio.

D.Thomas in 2.distin.4.q.1.tenet, quòd boni Angeli non præsciuerunt suam beatitudinem certa cognitione, sed bene per coniecturam, mali uerò, nec per coniecturam, nec certitudinaliter suū casum præscire potuerunt, sic tenent Magister sent.& D.Bona.in 2.dist.4.q.2.

XLV. Conclusio.

D.Thomas in 2.distinct.4.q.1.tenet, quòd si Deus reuelasset Angelis malis, quod ipsi essent casuri, non intellexissent illud esse dictum ad reuelationem, sed ad comminationem, uelut Petrus intellexit, quādo Christus prædixit ei: Antequam gallus cantet ter me negabis. Mat.cap.26.

XLVI. Conclusio.

D.Thomas in 2.distin.4.q.1.tenet, quòd utraque opinio est sustentabilis uidelicet, Angeli sunt creati in gratia gratum faciente, & Angeli sunt creati in puris naturalibus, Nam Augustinus 12.de Ciuitate Dei dicit: Deus simul condens naturam, & largiens gratiam; tamen quòd fuerint creati in puris naturalibus cum gratia gratis data, est communior opinio, dicit D.Thom. & hanc uiam uidetur tenere D. Bonauentura & Scotus, ut declarat Nicolaus de Orbellis, in secundo dist.4.q.1.

XLVII. Conclusio.

D.Thomas in secundo dist. 5.q.1.tenet, quòd Angeli mali suo libero arbitrio peccauerunt, pro quanto intelligendo unum, retraxerunt se ab alio. Iob: Ecce qui seruiunt Deo non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem, sic tenent D.Bonauentura & Scotus. Iob.cap.4.

XLVIII. Conclusio.

D.Thomas in secundo distin.5.quest.1.tenet, quòd in illo textu Esayæ, ubi dicitur: Ascendam in cœlum, & ponam sedem meam in Aquilone, per cœlum non debemus intelligere Empyreum, cū ibi esset, sed solum loquitur de Cœlo Trinitatis, eius æqualitatem appetendo, idem dicit. D.Bonauentura & Nicolaus de Orbellis in 2.sent.dist. 6.q.1.in persona Nabucdonosor. Cap.14.

XLIX. Conclusio.

D.Thomas in 2.distin.5.q.1.tenet, quòd Lucifer appetijt æqualitatem Dei, nō simpliciter, sed secundum quid, dupliciter primò, quia uolebat bonitatem suam transfundi ad omnes alios inferiores. secundo uolebat adipisci beatitudinem sine meritis, ante tempus, Sic tenet D.Bonau.& Nicolaus de Orbellis in 2.dist. 6.q.1.& quando philosophus dicit 3. Ethicorum: Electio non est impossibilium; glossant Doctores: Verū non est simpliciter, sed benè secundum quid. 3.Ethic.ca.2.

L. Conclusio.

D.Thomas in 2.dist.5.q.1.tenet, quòd peccatum Luciferi fuerit superbia, quæ est appetitus propriæ excellentiæ. Eccl. Initium omnis peccati superbia est, nec obstat dictum Pauli, uidelicet: Radix omnium malorum est cupiditas, quia non capitur ibi cupiditas specialiter pro auaritia, sed generaliter pro inordinato desiderio, cuiuscunque desiderij. Scotus uero tenet, quòd fuerit superbia, inuidia, odium, & luxuria, ut declarat Nicolaus de Orbellis in 2.dist. 6.q.1.capiendo luxuriam non pro lapsu carnis, sed pro inordinato amore sui ipsius. Eccl. cap. 10. Thi.cap.6.

LI. Conclusio.

Magister sent. in 2. dist.5.tenet, quòd Angeli, qui conuersi sunt ad Deū, habuerunt gratiā cooperantē.i.preueniētē, seu gratis datā, quia cōuersi sunt,

ad consequendam gratiam gratum facientem, D. Thomas uerò dicit, quòd indiget tunc tali gratia, & ideo non fuit apposita Angelis aliqua gratia, nisi sola libertas arbitrij sui, faciendo enim quod in se est, disposuere se ad gratiam gratum facientem.

LII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 5. q. 2. tenet, quòd Angeli per gratiam gratum facientem, quam receperunt disponentes se ad illam consequendam per actum conuersionis ad Deum meruerūt beatitudinem, sic quòd inter meritum, & præmium non requiritur prioritas temporis, sed naturæ, sic tenet D. Bona. sic Scotus, addens, quòd inter receptionem gratiæ, & beatitudinem fuit aliqua breuis morula tēporis imaginarij. Magister sent. tenet, quòd meruerunt beatitudinem, postquam habuerunt eā, non prius per obliquia, scilicet impensa fidelibus ad quos mittuntur, sicut miles nouus meretur stipendium, & mercedem, quam habet in principio, tanquam bene militaturus, non quia bene militauit, & reddo rationem, quia si homo non fuisset creandus, Angelus non habuisset beatitudinē, quod uidetur inconueniens.

LIII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 6. q. 1. tenet, quòd Lucifer fuit de ordine Seraphin. & supremus omnium Angelorum sic tenet Magister sentē. sic D. Bona. Sic etiam Scotus, ait enim Ezechiel: Omne lignū Paradisi non est assimilatum ei. Sic tenet D. Gregorius, licet D. August. 11. lib. super Gen. dimisserit quæstionem insolutam. Cap. 2.

LIIII. Conclusio.

D. Thomas dist. 6. q. 2. asserit, quòd in Angelis malis detur ordo, nam potestas Demonum ad exercendos homines, & puniendos damnatos à Deo est, & ideo ordinata per gradus prælationis debet esse. Hoc non negaret Doctor subtilis.

LV. Conclusio.

D. Thomas in secundo distinct. 6. q. 2. tenet, quòd aliqui Angeli mali sunt in hoc aere caliginoso, & aliqui sunt in inferno, idem tenet Scotus, ut declarat Nicolaus de Orbell. in secundo dist. 6. quæstio. 2. qui quidem dicit, quòd nostra habitatio competit eis propter nostrum exercitium. Vnde Grego. in libro Moralium: Immundi spiritus, qui de cœlo Aethereo lapsi sunt, in hoc cœli terræque medio uagantur.

LVI. Conclusio.

D. Thomas in secundo dist. 7. q. 1. tenet, quòd Angeli mali non possunt facere bonum, nam in Angelo malo est natura bona, à Deo creata, sed uoluntas mala, cuius malitiæ ipsi sunt causæ, & ideo, omnis actus naturæ eorum bonus est, sed actus uoluntatis eorum est malus, idem dicit Scotus, ut declarat Nicolaus de orbellis in secundo distinct. 7. quæst. prima. Nam in Demonibus est continuatio malitiæ, quia non possunt à culpa resurgere, nec meritoriè operari, cuius ratio est secundum Scotum, quia ad meritoriè uolendum, non sufficit uoluntas, sed requiritur gratia, tanquam principium cooperans, quæ non potest poni in esse, nisi à solo Deo creante, ex quibus concludit Augustinus 12. de Ciuitate Dei, quòd certum est Deum, nunquam eis daturum gratiam, & sic impossibile est, eos meritoriè operari, uel à culpa resilire.

LVII. Conclusio.

D. Thomas in secundo dist. 8. q. 1. tenet, quòd absque dubio Angelos quandoque corpora assumere, in quibus ab hominibus uidentur. Idem tenet Scotus in secundo distinct. 8. quest. 1. nam potest Angelus huiusmodi corpus localiter mouere, sed non potest mediante tali corpore, in operationes, sensitiuæ, quia illæ, non sunt natæ recipi nisi in composito ex anima, & parte corporis perfectè mixta, cuius neutrum est ibi, ita apprehendit colores oculis clausis, sicut apertis, & sonos auribus obturatis, sicut non obturatis, unde eius uidere, uel audire, nil aliud est, quàm intelligere, quantum autem ad operationes uegetatiuas, ut nutrire, & generare non sunt ibi completæ, non est ibi uera nutritio. Licet enim sit comestio, quæ præcedit nutritionem, inquantum est sibi diuisio, & in Ventrem, traiectio, non tamen est ibi cōuersio cibi in corpus, sed resoluitur in subtiles uapores, sicut cibus consumptus à corpore glorioso. Potest poni exemplum de Aqua, quæ sorbetur à radio Solis.

LVIII. Conclusio.

D. Thomas in secundo distin. 9. quæstio. 1. nouem esse ordines Angelorum promulgat Angelos, Archangelos, Principatus, Potestates, Virtutes, Dominationes, Thronos, Cherubin, & Seraphin. Nam Hierarchia dicitur, quasi sacer principatus à hyeros, quod est sacrum, & archos, quod est princeps. Hoc Scotus non negat in 2. distin. 9. q. 1.

LIX. Conclusio.

D. Thomas in secundo distinct. 10. quæst. prima tenet, quòd superiores Angeli non mittuntur in ministeriū, sed inferiores, unde patet, quòd hæc positio rationabilior est, tum quia Dionysius de cœlesti Hyerarchia hoc tradit, qui Discipulus Paoli fuit, & dicitur eius uisiones scripsisse. Scotus tenet in secundo distinct. 10. q. unica, quòd superiores mittuntur ad intra ad diuina mysteria inferioribus reuelāda. Inferiores uerò mit- Cap. 11. 12. & 13.

 tuntur

tuntur exterius ad illa reuelata explenda, & hominibus nuncianda. Videtur tamen, quòd supremi, uel aliqui de supremis, mittuntur quandoque ad extra. Nam Incarnationem, nescierunt multi Angeli, ante tempus Incarnationis, uel Passionis Christi, quod tamen non latuit maiores, nàm Angelum missum ad Beatam Virginem ad hoc nunciandum non latuit. ergo ille, cui hoc patuit, erat de superioribus, & non de infimis.

LX. Conclusio.

D. Thomas in 2. distin. 11. q. 1. tenet Angelum deputari ad custodiam hominis, hoc idem tenet Scotus in 2. dist. 11. hoc enim decet Altitudinem diuinæ potentiæ, cum enim Deus habeat Demones aduersarios, condecens est, ut ipse eos uincat per suos Ministros, ut per hoc ostendatur potentia manus domini, quæ non solum potens est in se, sed in suis seruis. Rogamus igitur hunc seruum. D. Antonium, ut intercédere digneiur pro hac Serenissima Republica Veneta, ac pro suis Patauis, ut Deus à peste, & ab isto morbo contagioso, qui nunc est Venetijs, & Patauij, liberare dignetur.

Patauij, in Aedibus D. Antonij. 1576.

EXIMII SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS FRATRIS ANTONII ANDREAE MINORITAE CONV.

IN TERTIVM SENTENTIARVM.

DISTINCTIO. I.

Circa Distinctionem primam Quæritur,

VTRVM POSSIBILE FVERIT NATVRAM humanam uniri uerbo in unitate suppositi.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 1. q. 1.
Scotus 3. sent. dist. 1. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 2. Art. 3.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 1. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem primam Tertij libri Sententiarum Queritur primo, Vtrum assumptio humanæ naturæ à uerbo sit possibilis.

QVOD non: Purus actus, & infinitus nulli est componibilis; ut probatum est in questione illa: Vtrum Deus sit summè simplex. Sed uerbum est huiusmodi. Ergo. & cætera. (Dist. 8. q. 1. primi.)

Item inter unibilia est aliqua proportio, sed finiti ad infinitũ nulla est proportio. ergo. &c.

Item cuntraria non possunt simul esse, ꝓpter repugnantiã, sed plus repugnant creatũ, & increatũ, quàm contraria. Contraria autem sunt in eodem genere: ergo non possunt uniri. at Authoritas probatur per Phylosophum quarto Metaphysices, (4. Met. cont. 9. 7. & 27.) ubi dicit, quòd si contraria essent simul; essent simul & contradictoria.

Item incarnare est agere; ergo incarnari est pati: Sed uerbum non potest pati: ergo. &c. Probatio consequentiæ; Cuilibet actioni correspondet passio. Et si negetur hoc propter instantiam de amare, & amari; ergo eodẽ modo de Vnire, & Vniri; quia illa est actio immanẽs, cui nó correspódet passio in obiecto; Incarnare aũt est actio trãsiens in obiectum extra, & sic sibi aliqua passio correspondebit extra.

Item per rationes proprias; & primo ex parte naturæ assumptæ arguitur sic: Eadem natura humana est hęc, & ꝑsonata propria personalitate; ergo non potest assumi, ut hæc, nisi assumatur, ut persona: Sed ut persona stante personalitate est inassumptibilis. ergo. & cætera. Probatio primæ propositionis; quia ratio personæ nihil personale addit supra naturam singularem. Probatio secundæ propositionis: Quia quando aliqua sunt idem realiter, uno assumpto, realiter reliquum assumitur.

Item ex parte assumentis sic: Quæ sola ratione differunt, unum non potest esse, ratio unionis realis, & non alterum; sed persona, & essentia in Deo sunt huiusmodi; alias esset ibi compositio. ergo persona non potest uniri, & non essentia; cum illa unio sit realis: sed essentia non incarnatur. ergo. & cætera.

Et confirmatur, quia cum unio realis sit ad aliquam rem secundum, quòd habet esse reale, in quantum reale; & non in quantum rationis, nihil terminabit illam unionem, quod habet tantum esse rationis.

Item omnis dependentia est ad independens,

ergo dependentia naturæ assumptæ, non potest terminari ad personam; ut persona: tamen persona, ut persona est independens.

Item Omnis dependentia alicuius ad alterum uel est causati ad causam, uel est effectus posterioris, ad effectum priorem; uel causę particularis ad causam uniuersalem; uel termini relatiui ad terminum. sed nullum istorum potest dari in proposito, nisi primum; sed primum. s. creare est commune tribus. igitur terminus illius dependentiæ erit communis tribus. ergo.

Ioannis ca. 1.

Contra: Ioannes ait: Verbum caro factum est: & sumitur ibi caro pro homine: secundum Augustinum.

Vide in Ench. ca. 38 & 4. de Trin. cap. 21. & 14. de Ciu. Dei cap. 1. & super Ioãnē.

Respondeo supponendo partem affirmatiuã, tanquam Articulum Fidei inter eos, qui respiciũt temporalia ad uidendam istam possibilitatē sunt tria uidenda.

Primo uidendum est quid sit Vnio.

Secundo Vtrum sit possibilis sine repugnantia ea parte naturæ assumentis.

Tertio Vtrum sit possibilis sine repugnãtia ex parte naturæ assumptæ.

De primo dico, quòd illa Vnio non dicit aliquid formaliter absolutum; quia cum Vnio dicatur ad se. Nam quocunque absoluto interminato non habetur unio, dicit ergo respectum; Sed non respectum communem, & eiusdem rationis in utroque eatremo; sicut similitudo; quia persona assumens non potest realiter dependere à natura

Ex dist. 30. primi libri.

assumpta, ea trigesima distinctione, sed natura assumpta realiter dependet ab assumente. Dicit ergo relationem disquiparantiæ, quæ solum in altero extremo est realis, nec est relatio, quæ sit ordo causati ad causam, quia dependentia naturæ creatæ ad Deum, ut ad causam terminatur ad totam Trinitatem. Tota ergo Trinitas diceretur increata: Nec est ordo causati posterioris ad causatum primum, quia persona assumens non est causata; ergo relatio, siue dependentia disquiparantię alterius rationis additis: & licet sit difficile reperire similem in creaturis, posset tamen dici, quòd

Accidens hēt duplicem dependentiã ad substantiam.

accidens habet duplicem dependentiam ad subiectum. Vnam, ut informans ad informatum: & ista arguit imperfectionem in subiecto, quia potentialitatem ad actum secundum quid. Aliam ut posterioris ad illud, quod est essentialiter prius in quo substentatur, & ista nullam imperfectionem arguit in eo quod est natura prius substentans:

Accidētia sūt entia, quia entia. 7. Me. cōt. 2. uera est in genere causæ materialis nō formalis nec efficientis.

Nec ista dependentia est causati ad causam: quia subiectum respectu accidentis non habet rationem causæ, nisi materialis, quia informatur. & ita est prima dependentia prædicta. Si igitur istæ duæ dependentiæ sunt inter se distinctæ, secunda erit similis huic, de qua agitur. &c.

De secundo dico, quòd ista unio siue assumptio est possibillis absque repugantia ex parte assumentis, quia si personæ assumenti repugnaret; hæc assumptio, aut esset hoc in quantum persona diuina, aut in quantum hæc persona. non primo modo, quia cum natura assumpta non se habeat per informationem in persona assumēte; ut dictum est in primo Articulo, non arguit in persona diuina imperfectionem, nec compositionē, nec limitationem, nec depēdentiã; quia non oportet eam referri realiter, nec etiam secundo modo. Puta, quia assumit hæc persona, & non illa. Nã licet ille respectus consequens naturam sit communis tribus; respectus tamen consequens personam non est communis tribus. Immo autem sic est, quòd determinare dependentiam naturæ assumptibilis non est naturæ, sed personæ. & natura assumptibilis non est natura dependens à natura, sed à persona. ergo una persona, ut ab alia distinguitur potest terminare dependentiam naturæ assumptibilis; quæ non dependet absolutè loquendo ad naturam, sed ad personam.

Alia ratio assignatur hic, quia persona diuina ideo hoc potest, quia continet uirtualiter perfectionem cuiuscunque personæ creatæ: Et ideo potest personare omnem naturam creatam, quæ est nata personari in proprio supposito.

Varro. lib. 3 q. 1. Vide D. Thomã in 3. dist. 1. q. 9.

Sed ista ratio deficit dupliciter. primo, quia si persona diuina, ut distinguitur contra aliam personam, & contra rationem diuinitatis, contineret uirtualiter perfectiones creatas; qua ratione unã, & infinitas. & ita diceret ipsa formaliter perfectionem in diuinis simpliciter, & esse personæ ratio formaliter infinita. quod non conceditur ab eis.

Istud argumētum dupliciter deficit.

Secundo, quia secundum omnes diuina natura magis cōtinet perfectiones creatas, quàm diuina persona, ut distincta contra rationem essentię. ergo si ratio sit bona, diuina natura pōt assumere humanam naturam; uel ad unitatem naturæ, quod est impossibile; uel ad aliam unitatem, qđ falsum est. Vnde sicut diuina essentia nulli naturę creatæ potest esse essentia, quanuis contineat uirtualiter omnem realitatem essentiæ creatæ; Ita diuina persona nulli naturæ creatæ potest esse persona. Non ergo arguo ex hac uia; sed ex hac; cum persona diuina sit independens, etiam ut distincta contra aliam personam, non repugnat sibi determinare dependentiam naturæ creatæ; quæ absolutè dependet ad personam diuinam; maximè cum talis terminatio non arguat cōpositionem, ut dictum est.

Tertius Articulus est difficilior, quia oportet ibi ostendere distinctionem naturæ creatæ ad propriam personalitatem. Probatur tamen propositum tripliciter.

Varro. ubi supra, & Henricus in sua sũma quolib. 5. q. 5.

Primo sic: Nam singularitas naturaliter præcedit rationem personæ. in eodem genere. ergo potest Deus influere in primam scilicet rationem singularitatis, non influendo in secundam. Potest ideo uerbum assumere naturam singularem, præcauēdo eam in illo priori, antequam personaliter propria personetur in se ipsa.

Secundo sic: Modus unius generis potest communicari alteri generi, sicut patet, quòd modus substantiæ communicatur accidenti separato in sacramento. è contrario modus accidentis potest communicari substantiæ. Sed hoc posito ex parte naturæ humanæ; quæ est substãtia, saluatur

Vnio,

Vnio,& dependentia illa,quæ dicta est.

Tertio sic:Quæ sunt magis diuersa,sunt magis unibilia; sicut patet de actu, & potentia,substantia,& accidente; quæ uniuntur. Et non uniuntur duo actus,uel duo indiuidua eiusdem speciei. sed Deus,& creatura sunt maximè diuersa.ergo possunt uniri in uerbo.

Istæ rationes non ostendunt propositum.

Contra primam: Si esset bona, sequeretur, quod Deus faceret naturam sine singularitate; cum ratio naturæ præcedat natura rationem indiuidui, & illud negatur multo magis,& illud scilicet singularitatem sine personalitate. Nam personalitas est ultima eius actualitas.

Contra secundam: Eo ipso, quòd modus est proprius elicitiuus est incompossibilis omni non tali,non ualet illud, quod adducitur,quia modus substantiæ est per se subsistere actu sine aptitudinali inclinatione ad inhærere;& iste modus nō cōmunicatur accidenti separato,ut patet.

Contra tertiam:Diuersa non uniuntur, nisi quia unum est actus,& forma respectu alterius.sed patet,quòd Deus non est formaliter respectu creaturæ;quia secundum Damascenum libr.3. assumpsit naturam nostram in atomo non tamen personatam. Ideo ad probandum propositum, ostendam quid sit illud proprium,quo natura est personata:& duæ uidentur uiæ possibiles.

Lib.3.cap.11.

Quære in maximis Alani.

Aliter ergo proceditur ad probandum propositum duplici uia. Vna uia ponit, quòd personalitas est quædam realitas positiua; & hoc siue illud positiuum sit absolutum,siue respectiuum, ultra realitatem singularitatis, quæ formaliter non est illa,sicut realitas singularitatis, est realitas positiua ultra realitatem specificam,quæ formaliter non est ipsa,sed sibi addita, sicut dictum est in libro secundo.

Quid sit personalitas.

Lib. secundo. Dist.3.de indiuiduatione.

Secunda uia ponit, quòd est quædam negatio, & non formaliter.ita quòd ultimata realitas positiua est singularitas;& ultra eam non est,nisi quædam negatio in materia à natura intellectuali,propter quam dicitur persona.

Personalitas est quædam negatio.

Contra primam uiam arguo duplici modo. Primo,quia illi realitati repugnaret communicari,& assumi;quia persona est incommunicabilis existētia:sed hoc esset inconueniens; tum quia secundū Damascenum,quod est inassumptibile est incommunicabile.tum quia non uidetur ratio,quare inassumptibilis erit illa realitas; cum omnis realitas positiua creata sit æque tota in potentiæ obedientiali respectu Dei.

Ca.6.tertii.li.

Secundo quia tunc sequitur,quòd modo à uerbo non sit assumpta omnis realitas positiua, quæ est in homine,quod est inconueniens,cum illa esset actualissima,quia ultimata.

Tertio,Quia in illo priori naturæ,in quo assumitur hęc humanitas posset non assumi,& tamen sic manu teneri nullo positiuo addito, & sic esset hic homo; & non persona; & etiam si dimitteretur à Verbo,uel oporteret,quòd aliquid reale positiuum sibi adderetur, uel remaneret non persona;quæ omnia sunt inconuenientia.

Contra secundam Viam arguitur primo, quia talis negatio non esset nisi independentia ad personam extrinsecam,& tunc sequeretur, quòd anima separata,quæ non dependet ad personam extrinsecam,esset persona,quod falsum est.

Secundo, Quia nulla negatio potest de se esse incommunicabilis,nisi per affirmationem: Sed personalitas est de se incommunicabilis. ergo nō est tantum negatio.

Tertio, Quia diuidi,dicit imperfectionem, sequitur,quòd indiuisio dicit perfectionem: & pari ratione incommunicabilitas dicit aliquam perfectionem scilicet, persona est incommunicabilis: Sed nulla negatio dicit perfectionem, nisi per affirmationem.ergo.&c. Non ergo per puram negationem est persona.

Non asserendo potest mediari inter istas duas uias negando omnem realitatem positiuam, quæ sit ratione personæ, cui repugnat contradictoriè communicari, cum omnis entitas creata positiua possit dependere à Verbo, & per consequens assumi:nec tamen est concedendum cum secunda uia, quòd sola independentia actualia ad personā extrinsecam sit formalis ratio personæ,quia,ut assertum fuit iam,anima separata esset persona.

Sed distingēdū est de independētia actuali,naturali,& aptitudinali,naturali, & potētiali absolutè.

Multiplex dependentia.

Est autem actualis naturalis dependentia accidentis ad subiectum, uel animæ separatæ ad corpus,uel grauis ad centrum, quando uiolenter tendit sursum. Potentialis absolutè non repugnare sibi contradictoriè dependere ad illud, ad quod tamen naturaliter non dependet nec actu, nec aptitudine, & hoc potest esse in aliquo propter potentiam obedientialem respectu potentiæ supernaturalis actionem. Possemus ergo dicere, quòd negatio primarum duarum dependentiarum cōplet formaliter in natura creata ratione suppositi, & personæ in natura intellectuali, non tamen ista duplex negatio tollit dependentiam tertiam, quę non est naturalis,ut dictum est: sed dependet omnis natura creata à Verbo aptitudine obedientiali:& sic datur sibi talis actualis dependentia, per agens super naturale personatur illa personalitate super naturali.Si uerò non datur,remanet in se propter illam solam duplicem negationem prædictam nullo alio positiuo addito,& ita patet, quod nihil positiuum deest in humanitate Christi.

Tunc respondendum est ad rationes superius factas,contra secundam uiam,quia sunt etiam cōtra istam uiam excepta prima ratione ibi facta,ut patet.

Ad secundam ergo dico,quòd incommunicabile,ut pertinet ad rationem personæ excludit duplicem cōmunicabilitatē. s.in ratione quo,& quod, esse enim singulare nisi sit illimitatum sicut essentia diuina est communicabile in ratione, quod & est communicabile in ratione quo.Persona uero, uel suppositum est incommunicabile utroq; modo.Ex quo ergo negatio personalitatis negat cōmunicabilitatem, sequitur, quòd ipsa est communicabilis.

Adquin-

Ad tertiam dico, quòd communicatio diuinæ essentiæ in tres personas, quia fit sine diuisione, non dicit imperfectionem, sed communicatio cũ diuisione sic.

Tunc ultra dico, quòd nulla entitas positiua creata est incõmunicabilis absolutè. Immo quælibet dependet à Verbo increato non solum, ut à causa, immo etiam ex hac dependentia speciali. Sed tamen unum concedo, quòd illa duplex negatio, in qua consistit ratio personæ, negat duplicem dependentiam supra dictam, s. actualem, aptitudinem, & naturalem, ratio alicuius positiui substracti, tamen illi positiuo non repugnat contradictoriè communicari: immò potest à Verbo assumi, ut dictum est. Et nota diligenter, quòd licet ratio personæ in creaturis non repugnet contradictoriè communicari, ut dictum est; Tamen est uerum, quòd non solum cõsistit in negatione duplici communicabilitatis actualis, & aptitudinalis, naturalis, immo etiam negat omnem communicabilitatem actualem, tam naturalem, quàm supernaturalem, quia iam contradictoriè sibi repugnaret, & Ideo humanitas in Christo non est persona; quia habet actualem communicabilitatem supernaturalem, & ita est personata supernaturaliter. & ita sibi dimissa statim esset persona nullo positiuo addito. Et ex hoc potest patere, quòd ratio personæ in creaturis consistit quodammodo in triplici negatione, licet alio modo possit dici, quòd solum in duplici pro quanto omnis actualis communicabilitas potest dici: & alia communicabilitatis aptitudinalis negatio.

Nota diligenter.

In psonis negatur omnis communicabilitas actualis.

Quo humanitas in Christo non sit persona, sed personata.

Dubitatio. Ex his dictis consurgit dubitatio, quòd cum Vnio sit relatio, & humanitas in Christo si dimitteretur à uerbo nullo addito positiuo absoluto substracto personaretur à Verbo, sequeretur, quòd per se esset motus, uel mutatio à relatione, ad relationem. Quod est contra Phylosophum 5. phy sicorum.

5. Phys. cont. 10. & 7. phys. cont. 21.

Respondeo & dico, quòd Relatio tripliciter potest se habere ad fundamentum. Vno modo, quod non possit poni fundamentum sine ipsa, & absque contradictione. Quia scilicet non potest poni sine termino absque termino illius relationis sine contradictione.

Relatio tribus modis pôt se habere ad suo fundamentum.

Exemplum. Exemplum: Relatio creaturæ ad creatorem, & talis relatio non est realiter distincta à fundamento, ut patet in lib. 2.

Ex dist. 1. secũdi libri. Alio modo, quòd positis quocunque modo extremis, statim de necessitate sequitur relatio inter ea, & istæ sunt rationes intrinsecus aduenientes.

Exemplum. Exemplum: Vbicunque ponantur duo alba, statim de necessitate consurgit similitudo inter ea.

Tertio Modo, quòd non sequitur relatio, nisi positis extremis certa dispositione, & istæ sunt relationes extrinsecus aduenientes: Exemplum: Nõ consurgit relatio inter agens & passum, nisi ipsa approximatis, nec cõsurgit unio inter unibilia, nisi approximentur.

Quæ sit relatio extrinsecus aduenies. Vide Scotum in 11. q. quolib. art. 4.

Exemplum.

Tunc igitur dico, quòd in relationibus sumptis duobus primis modis, non est motus, nec mutatio, nisi sit primo in aliquo absoluto; Sed in relatione sumpta tertio modo potest per se esse motus uel mutatio, sicut patet expresse de relatione, quæ est unio, nec hoc negat Phylosophus, cum concedat, quòd ad ubi, qui non est forma absoluta, sed respectus extrinsecus aduenens sit per se motus. Et de numero talium est relatio Vnionis humanitatis ad uerbum in Christo.

Nõ negat Arist. ad ubi esse motum locaiem ut declarat Auerr. 8. phys. cõmẽto 32.

Tunc ad argumenta pricipalia: Ad primum dico, quòd infinitũ nõ est componibile, ut pars, & tamen unibile modo dicto, idest potens terminare illam dependentiam.

Contra: Infinitum nihil potest addi. ergo nec uniri.

Respondeo: Verbum infinitum non continet omnia formaliter, sed uirtualiter, & eminenter, & ut sic non dependet ad uerbum, quia ut sic nõ habet entitatem dependentem. ergo potest aliquid sibi uniri eo modo, quo illud non continet. hoc est, quòd formaliter talis natura dependeat ad uerbum.

Verbum infinitũ quo cõtineat uirtualiter.

Ad secundum Dico, quòd depẽdentia illa specialis humanitatis ad uerbum est sufficiens proportio ad hoc, ut uniatur, & ista proportio potest esse infiniti ad infinitum: licet non illa, quæ est in duo quanta, ut dupli ad duplum, sed qualis dicitur esse actiui ad passiuum, ut ẽcõuerso, uel actus ad potentiam. Natura autem humana potentialis est dependere respectu personæ diuinæ dependẽtia aliqua speciali.

Duplex proportio assignatur & cõmen furationis prima est in proportio, sed nõ secunda. Vide Franciscum de Mayronis in u. q. [illegible]

Ad tertium dico, quòd non prouenit ex diuersitate contrariorum, quòd non possit esse simul, sed aliunde, scilicet ex repugnantia. Nam magis sunt diuersa superficies, & albedo, quàm albedo & nigredo: & tamen superficies potest esse alba, & nigredo non potest esse alba.

Ad quartum, quòd quia incarnare, siue assumere, siue unire est actio trãsiens, oportet, quod respondeat sibi passio in humanitate, quæ unitur, & assumitur. & licet uerbum dicatur incarnari, tamẽ nõ patitur, quòd nullam passionem importet nisi in humanitate.

Incarnare est actio transiens.

Et licet incarnari grammaticè loquendo uideatur significare passionem, non tamen propriè loquendo significat, nisi in natura humana, quæ assumitur, & unitur uerbo, & sic non in uerbo, sed in natura humana.

Ad quintum dico, quòd ut patet ex tertio Articulo, ratio personæ nõ dicit aliquam negationem ultra rationem singularitatis, & nihil positiuum.

Ad sextum dico, quòd non conceditur, quòd ratio formalis essentiæ, & personæ in Deo differant sola ratione, immò ponitur, quòd formaliter & ex natura rei habent aliquam identitatem, ut dictum est in primo libro.

Ad septimum dicitur, quòd persona uerbi terminat illam dependentiam naturæ humanæ effectiuè, & formaliter. Effectiuè quidem, quia uerbum ita assumit, quòd ad se sumit. Quod non faciunt aliæ personæ formaliter: quia perfectissimè terminat supplendo uicem proprii suppositi.

Dist. 2. primi lib. par. 2. q. 4. Hericus quolib. 13. q. 5. ui de Varronem hic q. 4.

Cõtra hoc sunt authoritates, quas adducit Magister,

gister in littera,quæ dicunt, quòd tota Trinitas si mul est operata effectiuè istam incarnationem.

Item,quia relatiuum,ut relatiuum, nō est prin cipium agendi.

Contra illud etiam ,quòd dicit,quòd est causa formalis uerbum , quia terminat . Ista est impropria locutio , quia ita posset dici,quòd una persona est causa formalis alterius,cum terminet relatiuum alterius personæ.

Ad illud, quod adducitur , quòd uerbum ad se sumit;dico,quòd tota Trinitas actiue assumit humanam naturam ad uerbum, & Verbum ultra alias personas nihil facit effectiue.Sed solum termi nat dependentiam illam. Dico ergo,& arguo , q si formalis ratio sit aliquod absolutum, tunc illud absolutum terminat . Et relatiter dico,quòd licet relatiuum in quantum tale non possit terminare dependentiam effectuum ad causam . Potest tamen terminare istam,quæ est alterius rationis, ut prædictum est.

Ad octauum Dico,quòd maior propositio nō est sufficiens,quia ut uisum est ; ista dependentia est alterius rationis ab omnibus illis.

VTRVM TRES PERSONAE POSsint assumere eandem naturam numero.

Seraphicus Bona.3 sent.dist.1.q.3.Art.1.
Scotus 3 sent.dist.1.q.2.
D.Thomas 3.parte summa q.3.Art.6.
Ricardus 3.sent.dist.1.q.4.
Durandus 3.sent.dist.1.q.3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum tres personæ possint assumere eandem naturam numero.

QVOD sic: Antequā assumeretur à uerbo, fuit assumptibilis à qualibet psona. Agāt ergo ad assumptionem ad se omnes tres personæ simul, quātum possunt,uel sumetur à qualibet,& tunc habetur propositum,uel à nulla, quod est inconueniens,ex quo agunt , quantum possunt , uel ab una tantum, quod etiam est inconueniens : Quia non est magis ratio de una,quàm de altera.

Item natura assumpta modo inclinatur ad proprium suppositum, cum talis inclinatio sit sibi naturalis,ergo potest assumi à quolibet,et supplere uicē proprii suppositi, cuiusmodi sunt personæ Patris,& filii.&c.

Itē natura assumpta modo est in potentia obedientiali respectu Patris, & spiritus sancti. sicut ante,quia non est reducta ad actum,nisi illa ,quæ erat ad uerbum , sed istæ aliæ duæ personalitates sunt alterius rationis , cum sint ad alias distinctas personas.ergo.

Item idem accidens potest esse in diuersis subiectis.ergo &,eadem potentia in diuersis suppositis.Cōsequentia patet, quia,ut dictum est in præcedenti quæstione,talis dependentia est illi simili ma. (Articulo pri-) Antecedens sic probatur:Quia corpus glorificatum potest simul esse cum non glorificato, ergo habuit idem ubi . sed ubi est subiectiue in loco to.ergo.

Contra: Anselmus de incarnatione uerbi, & Idem libr.2.Cur Deus,& homo,dicit, quòd plures personæ eandem naturam assumere omnino nequeunt. (Cap.7.)

Item multiplicato supposito multiplicatur natura.ergo & multiplicato,increato,multiplicatur natura.Consequentia patet, quia suppositum increatum supplet uicem suppositi creati . ergo ita distinguit,sicut creatum distingueret. (Cap.9.)

Item quòd conuenit alicui, & ab alio distingui tur,non potest conuenire illi, à quo distinguitur. sed incarnatio competit filio,ut distinguatur à Patre.ergo non potest competere patri,& filio.

Dicitur,quòd sic.Ratio est,quis potest multiplicari posterius absq; contradictione, stante uni tate prioris . Sed ratio indiuidui natura præcedit rationem personæ, quod patet, quia uerbum assumpsit naturam humanam atomam non personatam.ergo potest eadem natura numero esse in diuersis suppositis maximè sibi extrinsecis. (Varro.lib.3. q.5.& D.Thomas in 3. parte summæ Artic.q.3. Vide Henricū quodlib.6.q.7.)

Item relatiuum nō facit distinctionem ab absoluto,uel sic distinctio relationis non facit distinctionem in absoluto. Sed personæ diuinæ sunt relatiuæ, & natura assumpta est absoluta. ergo non oportet naturam distingui in tribus personis pro pter distinctione personarum, & sic à tribus personis poterit assumi.

Dicunt ergo,quòd sicut eadem anima est indi uersis partibus,& sicut idem corpus uirtute diuina potest esse in diuersis locis simul , ita eadem natura potest esse indiuersis diuinis suppositis,ex quo sunt sibi realiter extrinseca, & non eadem illi naturæ.

CONTRA: Ex hoc , quòd diuina essentia est in tribus suppositis , arguitur, quòd sit infinita . ergo natura assumpta esset infinita , si in tribus poneretur.

RESPONDEO, quòd Diuina essentia est in tribus suppositis,cum quibus est realiter idem: & ideo est infinita: sed natura assumpta nō esset rea liter idem cum suppositis,à quibus esset assumpta Similiter natura diuina fundat tres personalitates increatas,non autem natura humana.Et ex hoc sequitur eius infinitas. (Varro.ubi supra soluendo primum Argumētum oppositum primæ.)

CONTRA : Suppositum assumēs perfectissimè supplet uicem proprii suppositi, ita ergo esset infinita,ac si esset indiuersis suppositis propriis.

Item ita esset illimitatum accidens, quòd simul esset in diuersis subiectis, sicut forma substantialis,quæ simul informaret diuersas materias.

AD quæstionem potest dici, quòd uel intelligi tur terminus uniuocus naturæ assumptæ,sint tres personæ;uel essentia subsistens in tribus personis. Primus modus nō uidetur possibili , ratio est,quia dependentia unam essentialem unius naturæ non potest terminare nisi unum suppositum . sed dependentia naturæ assumptæ est essentialis, & eam totaliter terminat unum suppositū assumēs, cum perfectissimè suppleat uicem proprii suppo siti , à quo totaliter terminetur . ergo impossibiles est

sis est à tribus assumi simul. ergo.

Contra: Dependentia est relatio, relatio autem eiusdem rationis potest multiplicari in eodē, sicut patet, quòd idem album potest esse simile diuersis albis; & idem Pater respectu plurium filiorum. Et si diceretur, quòd depēdentia ad tria, supposita diuina essent alterius rationis, tanto magis possent multiplicari in eadem natura assumpta.

Ex dist. secun libri q. 4. & 5. de relatione creaturæ ad Deum.

Respondeo, quòd sicut non omnis relatio, Vnde relatio posset eadem esse realiter fundamēto; cum relatio creaturæ ad creatorem sit eadem ut dictum est; Ita nec unde relatio repugnat sibi, quòd plures eiusdem rationis sint in eodem. sed repugnat alicui relationi speciali, cuiusmodi est dependentia essentialis, sed, quòd tali relationi repugnet, patet de aliis dependētiis essentialibus, ut de pendentia causati ad causam. Impossibile enim est, quòd idem causatum totaliter dependeat à duobus in eodem genere causæ: Nam cum uno illorum remotó, & alio remanēte, adhuc staret causatum, sequeretur, quòd staret causatum remota causa, a qua totaliter dependebat. ut patet intuenti; sed hoc est impossibile.

Diuina essentia prius in se natura existit quàm in suppositis personetur.

Secundus modus uidetur esse possibilis, nam cū diuina essentia prius in se natura existat, quàm in suppositis personetur, & cum nullum esse habeat à persona, & det esse ipsi personæ, uidetur ꝙ sub illa ratione priori possit naturam assumere: & ita ratio unionis non esset incōmunicabilitas, sed per se essentia, uel per se subsistentia singularis. Sed tunc talis natura non esset persona propria personalitate, nisi metaphoricè; & ratio est, quia primo non uniretur personæ.

Tvnc ad rationes: Ad primam alterius opinionis dico, quòd non omne prius potest stare immultiplicatum, multiplicato posteriori: Quia iam sequeretur, quòd eadem natura numero posset esse in diuersis suppositis; quod non conceditur, & sic licet indiuiduatio sit prius natura personalitate, non tamen sequitur, quòd una & eadem indiduatio possit stare cū pluribus personalitatibus. Nam hoc etiam posset concludi de personalitatibus increatis, respectu quarū indiuiduatio prior est. Sic non potest manere quodcunque prius indistinctum cum distinctione posterioris cuiuscunque.

Ad secundum Dico, quòd licet relatiuum nō necessario distinguat absolutum, super quo fundatur; tamen necessario distinguit absolutum, cuius terminat essentialem dependentiam, & absolutum, quod sequitur ipsum relatiuum.

Exempla.

Exempla etiam de anima respectu partiū corporis, & de locato respectu diuersorum locorum non concludunt, quòd anima essentialiter dependeat à diuersis partibus corporis, ut diuersæ sunt, nec locatum à diuersis locis.

Sed contra secundum Membrum supra dictū arguitur, ꝙ illa assumptio non possit terminare aliquam unitatem naturæ, quia iam fieret unum ex natura assumpta, & diuina, quod est impossibile.

Respondeo, ꝙ assumeretur natura, non ad unitatem naturæ, nec compositionis, sed unionis, & esset specialis dependentia naturæ ad naturam, sicut modo est naturæ ad personam.

Contra: Assumitur à persona, ergo ad unitatem naturæ.

Respondeo, ꝙ non est simile; Quia prima consequentia non concludit identitatē realem inter assumptum, & assumētem, sed secunda sic. Ratio autem istius diuersitatis est, quia cum ratio personæ non dicat formaliter aliquid positiuum, tollitur, quando assumitur natura nullo positiuo remoto ab assumpto: & ita remanet ratio personæ solum in assumente, sed non sic esset in natura, ut patet, quia ipsa, ut singularis, dicit aliquid positiuum.

Tvnc ad rationes principales: Ad primam dico, ꝙ si omnes agerent actiuè, non tamen ad tres terminaretur assumptio; sed ad unam, ad illam. s. ad quam agerent, ut terminaretur, non tamen posset agere sibi ad terminandam eam, quia repugnat; ut uisum est: tanquam qualibet ageret. Nam impossibile est totaliter dependere dependentia eiusdem rationis ad plures personas, & sit nata terminari ad unam.

Ad secundam & tertiam simuliter dico, ꝙ stāte actuali assumptiune à uerbo, non potest reduci ad actum aliqua potētia ad assumptionem eiusdem, uel sit potentia obedientialis, uel inclinatio naturalis; & hoc propter repugnantiam assignatam, sicut patet, ꝙ stante albedine in subiecto, non potest reduci ad actum potentia ad nigredinem.

Ad quartum Dico, ꝙ idem accidens non potest esse primo in diuersis subiectis. Ad probationem dico, ꝙ essent duo ubi subiectiue in duobus locatis, quanuis locus sit unus. Vnde si locus sit formaliter respectus ad locatum, erit dicendum, ꝙ materialiter sunt in uno loco: qui fundat duos respectus ad duo locata. sicut idem album per eā dem albedinem est simile in duobus albis.

VTRVM VNA PERSONA POSSIT assumere plures naturas.

Scotus 3. sent. dist. 1. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 3. Art. 7.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 5.
Durandus 3. sent. dist. q. 1 3.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrum una persona possit assumere plures naturas.

Qvod non: Quia uel esset unus homo, uel plures. Non unus, quia deficeret sibi unitas naturæ. Nec plures, quia deficeret sibi pluralitas suppositorum. ergo. Prima cōsequentia probatur per hoc, ꝙ tres personæ sunt unus Deus. Secunda consequentia probatur per hoc, quia habens plures scientias est unus sciens propter suppositi unitatem.

D. Thomas 3. parte summæ q. 3. Art. 7. in solutione secundi Argumenti.

Præterea: Natura numeratur ad numerationē suppositorum

ſuppoſiti, & habet unitatem ab unitate ſuppoſiti. ergo ſi unum ſuppoſitum, una natura.

CONTRA: Plures naturæ ſunt in potentia obedientiali ad unam perſonam antequam aſſumatur. Et una aſſumpta non impeditur, quin potentia alterius non poſſit reduci ad actum, quia illa non adæquat totam potentiam terminandi in aſſummente. ergo.

Ricardus de Media uilla lib. 3. diſt. 1. Arti. 1. q. 5.

RESPONDETVR, ꝙ ſicut tota Trinitas: cum ſit infinitæ uirtutis, poteſt terminare omnes relationes reales omnium creaturarũ ad ipſam cauſam efficiẽtem: Nec ipſa ex hoc refertur realiter; Ita unum ſuppoſitum diuinum, cum perfectiſſimè poſſit ſupplere uicem omnium ſuppoſitorũ creatorum; poteſt ſimul terminare omnes dependentias reales naturarum creatarum ad omnia ſuppoſita propria, abſque eo, quòd ipſum referatur ad creaturam realiter. Et ſicut ibi non adæquatur tota uirtus effectiua; Ita nec hic tota uirtus terminandi.

Diſt. 12. primi libri ꝙ Pater & filius non ſit unus ſpir.

AD rationem in contrarium, dico, Quòd ſicut Pater, & filius ſunt unus Spirator, licet non unus ſpirans, ſed duo ſpirantes, ut dictum eſt; Ita eſſe unum hominem, eſt eſſe unam perſonam. eſſet ergo unus homo habens plures naturas.

CONTRA: Ergo Chriſtus non eſt homo, cũ nõ habeat perſonam humanam.

Item ſi aſſumeret Humanam, & non Angelicam, quid eſſet?

Ad primum dico, quòd eſſe hominem, eſt ab humana natura. licet eſſe unum hominem eſt à quacunque una perſona, in qua talis natura perſonatur.

Ad ſecundum dico, quòd eſſet perſona Angelus & Homo; ſicut ille eſſet quaſi bis homo. Dualitas autem non poſſet attribui, nec ibi, nec ibi, niſi ſolum ea parte naturarum. Ad aliud dico, quòd ſicut ſingularitas præcedit rationem ſuppoſiti, uel perſonæ, ita poteſt pluralitas perſonarum ſtare in eodem ſuppoſito. &c.

VTRVM SVPPOSITVM CREATVM poſſit ypoſtatice aliam naturam creatam.

Scotus 3. ſent. diſt. 1. q. 4.
D. Thomas 3. parte ſumma q. 3. Art. 1.
Durandus 3. ſent. diſt. 1. q. 5.

Quæſtio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum unum ſuppoſitum creatum poſſit ſuppoſitare alienam naturam creatam.

QVOD SIC: Omnem perfectionem limitatam poteſt Deus dare creaturæ: ſed ſuppoſitare alienam naturam, non arguit uirtutem illimitatam. ergo.

Item ſuperiora continent uirtutem inferiorũ, ergo ſuppoſitum Angelicum poteſt ſuppoſitare naturam humanam.

CONTRA: Suppoſitum propriũ, & natura creata propria adæquãtur. ergo ſicut eadẽ natura non poteſt eſſe in diuerſis ſuppoſitis primo, niſi eſſet infinita, nec è contrario.

Suppoſitare naturam põt accipi dupliciter.

RESPONDEO, ꝙ ſuppoſitare naturam alienam, poteſt intelligi effectiuè, & formaliter ſiue terminatiuè. Primo modo tota Trinitas ſuppoſitat naturam humanam in Chriſto. Secundo modo ſolum uerbum. Si intelligatur primo modo, dico, quòd non. Quia natura creata non habet dependentiam ad alienum ſuppoſitum, niſi obedientialẽ; alias uiolenter eſſet in proprio ſuppoſito. Potentia autem obediẽtialis ſolum reſpicit efficatiam primi agentis. Si intelligatur ſecũdo modo dicitur, ꝙ non. Quia iam unũ ſuppoſitũ eſſet illimitatum ad plures naturas, & ita eſſet infinitũ.

Varro libr. 3. diſt. 1. q. 2.

Sed iſta ratio non concludit, Quia ſuppoſitũ uerbi ſub propria ratione ſuppoſiti non eſt formaliter infinitum. Cũ ſub propria ratione uerbi realiter diſtinguatur à Patre, & tñ poteſt terminatiuè ſuppoſitare alienam naturam. Non uidetur impoſſibile, ꝙ Deo efficiente, poſſit unum creatum ſuppoſitum terminatiuè ſuppoſitare alienam naturam creatam.

Verbũ nõ eſt infinitum ſecundum rationem perſonalitatis ſuæ.

Ad principale dico, ꝙ actiuẽ hoc facere, arguit efficaciam infinitam. ut dictum eſt. Sed terminatiuè non.

Ad ſecundum dico, ꝙ ſuperiora non continẽt uirtutem inferiorum, niſi illorum, quæ ſunt ſibi eſſentialiter ſubordinata,

Ad illud in oppoſitum poteſt dici, ꝙ non eſt ſimile. Quia idem poteſt ſimul totaliter depẽdere à pluribus eodem genere depẽdẽtiæ. Ita ꝙ à quolibet totaliter. Sed benè idẽ poteſt terminare dependentiam totalem plurium. Exemplum: Idem effectus non poteſt eſſentialiter dependere à duobus efficientibus, ſed plures effectus ab uno efficiente.

Exemplum.

VTRVM FORMALIS RATIO TERminandi unionem ſit proprietas relatiua.

Scotus 3. ſent. diſt. 1. q. 5.
Ioannes Bacconitanus 3. ſent. diſt. 2. q. 2.

Quæſtio quinta.

QVINTO quæritur utrum aſſumptio humanæ naturę in uerbo terminetur ad proprietatem uerbi relatiuam; Vel ad eſſentiam.

Motiua Varronis ubi ſupra.

QVOD ad eſſentiam. Per illud uerbum terminat aſſumptionem humanæ naturæ, per quod cõuenit ſibi continere perfectionem creati ſuppoſiti, & per quod natura aſſumpta eſt ſibi in potentia obedientiali. Sed huiuſmodi eſt eſſentia, non proprietas relatiua. Nam continere pertinet ad infinitatem, & obedientialis potentia reſpicit omnipotentiam facientis.

Varro. libr. 3 diſt. 2. q. 1. & 2.

RESPONDEO, ꝙ dicentes, Verbum aſſumere naturam humanam, & terminare aſſumptam: Quia continet perfectionem ſuppoſiti creati, & erat ſibi in potentia obedientiali; haberent dicere. ꝙ terminat per rationẽ eſſentiæ, & nõ pra-

tionem relatioam personalem; & ideo in prima quæstione nõ probaui possibilitaem incarnationis à parte Verbi per has rationes, sed ex hoc, ꝙ Verbum est independens. nam ista dependentia est alterius rationis ab ista; quæ est causati ad causam, ut ibi patuit. Sed illæ rationes ualerent, si esser dependentia causati ad causam. Dico igitur, quòd terminat per rationem personalem, ita ꝙ essentia non est sibi formalis ratio terminandi. Ratio est, quia in quocunq; est ratio formalis terminandi, illud terminat. sed in Patre est essentia: & tamen Pater non terminat. ergo.

Diceretur forte ad hanc rationem, quòd licet eadem essentia sit in Patre & filio; Tñ sub alio, & alio mõ. Verbũ ergo terminat per rationẽ essentiæ, ut est in eo sub speciali modo non ualet instãtia. Nam cum illa unio sit realis, oportet, ꝙ uerbum terminet illam per rationem realem, non ergo per rationem illiusmodi, qui est quædam relatio rationis. & si dicas, quòd est relatio realis, non est.n. proprietas personalis. ergo.

Ad rationem incontrarium patet, quòd neganda est maior. Nota, quòd Scotus in hac quæstione pertractat multum prolixè de formali constitutiuo personæ diuinæ, Vtrum sit relatio, uel aliquid absolutum. &c.

DISTINCTIO II.

CIRCA DISTINCTIONEM II. Quæritur,

VTRUM NATURAM HUMANAM uniri Deo Hypostatice & tamen non frui includat contradictionem.

Scotus 3 sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de modo assumendi naturã

CIRCA distinctionem secundam Quçritur primo, Vtrum natura assumpta à Verbo immediate ad esse hypostaticum non frui Verbo, includat contradictionem.

QVOD sic: Vel esset nata frui, uel nõ. Si sic, cõtradictio esset, si non frueretur. Probatur: Maior est unio hypostatica, quàm unio per habitum gloriæ. sed cum habitu gloriæ non potest non frui, ergo. Maior stius probatur per Augustinũ. 13. de Trin. In rebus per tempus ortis nulla maior unitas ista, excepta illa, qua tres psonæ sunt unus Deus. Si autem dicatur, quòd non sit nata frui, tũc maior contradictio, quia sequitur, quòd Deus esset lapis, & huiusmodi.

13. de trin. c. 9 Arguitur per locum a minori.

Item si natura assumpta posset non frui, posset peccare, & damnari, quod est contradictio.

Hẽricus quolibet. 6. q. 9.

CONTRA: Verbum in triduo uerè, & immediatè uniebatur carni secundum esse hypostaticum. ergo.

Respondeo & dico, ꝙ si natura assumpta est apta nata frui, impossibile est quòd non fruatur. Ratio, quia cũ intellectus sit potẽtia naturalis impossibile est, ꝙ non moueatur ab obiecto præsente, & eo modo, quo obiectum est natum mouere. ergo intellectus naturæ assumptç moueretur à diuina essentia, quæ est in uerbo ad actum uisionis: quia taliter est natura mouere & tunc intellectus naturaliter ostenderet uoluntate essentiam clare uisam, & ita uoluntas necessario frueretur, quæ non potest resilire ab ultimo fine præsente.

Vide Varron q. præsenti.

Confirmatur. Quia ista unio magis eleuar potentias, quàm habitus gloriæ ad esse super naturale. sed cum habitu glorię nõ potest nõ frui. ergo.

Dicit ultra ista opinio, quòd natura non nata non frui non potest assumi ad talem unionẽ. Ratio est, quia sicut Deus non potest illabi creaturç ad esse, nisi illabatur ad operari, ita non potest illabi isto speciali illapsu ad tale esse. s. hypostaticum, nisi illabatur ad suum proprium operari, quod est frui uerbo assumente.

CONTRA Primum: Deus non causat aliquid ad extra, nisi contingẽter. ergo essentia diuina in uerbo non necessario causat intellectionem in intellectu assumpto, nec per consequens uolitionẽ in uoluntate, non conceditur etiam, ꝙ uoluntas necessitet ab ultimo fine pſente, ut probatũ est.

Scotus 7. q. quolib. & in 1. dist. 2. q. 1. & et in 2. dist. 1. q. 1.

ITEM contra utrumque simul: Prius potest esse sine posteriori, à quo est essentialiter distinctũ sine contradictione. ergo potest assumi natura ad esse suppositale absque eo, ꝙ assumatur ad operari, quod est frui. Operari autem est posterius, cũ præsupponat esse suppositi; & ita est posterius ad esse suppositale assumptum, sicut ad proprium, quia in eodem instanti assumitur, & suppositatur in supposito proprio. ergo.

Dist. 1. q. 4. primi libri.

Item contra secundam: Natura irrationalis nõ minus dependet ad uerbum ista speciali dependẽtia per potẽtiam obedientialem, q̃ natura rationalis. ergo de se est assumptibilis. ergo Verbum põt illam dependẽtiã terminare. Probatur primũ propositum, quia non habet aliquam entitatem positiuam incommunicabilem plusquam natura rationalis, quia iam esset perfectior, tum quia essentialius habet ordinem, & magis necessarium ad proprium suppositum, quia iam esset perfectio.

Et si dicas, ꝙ cũ uerbum sit personabile, cuiusmodi non est natura irrationalis; Dico, ꝙ immo, quia cum ratio personæ in uerbo nihil positiuum addat super rationem suppositi; & ita per eamdem realitatem potest terminare dependentiam naturæ psonabilis, uel suppositalis. Ex primis duabus instantiis patet solutio ad primam rationem opinionis, ad primum mẽbrum. Ad eius uero confirmationẽ dico, ꝙ existente habitu glorię in anima, adhuc Deus contingenter causat intellectionem in intellectu, & uolitionem in uolũtate creati. Vel dicẽdum, quòd gloria formaliter actu fruitur, licet ergo unio hypostatica sit maior, quàm ad actum primum, qui est ex se tale. Vnio tamen gloriæ est maior, quàm ad actum secundum, qui est frui, quia formaliter consistit in frui.

Ad illud pro scđo mẽbro dico, ꝙ sicut illaberetur ad operari, quod competeret tali naturæ assumptæ, & speciali illapsu; ita quòd in esse; ita &

inope-

inopetari esset communicatio hydiomatum. Vnde si assumeret ignem, sicut tunc Deus diceretur ignis, ita diceretur calefacere.

Ad quæstionem igitur dico, quòd propter rationes factas contra opinionem, non uideo, quòd sit contradictio naturam creatam assumi à Verbo ad esse hypostaticum, & non frui eo, & hoc siue sit natura nata frui, siue non.

Ad primam rationem in oppositum principalem dico, quòd ista unio est maior, quàm ad actum primum; & modo de facto est. Ad actum secundum, qui est frui, quia est de ratione gloriosi, quòd fruatur, sed non est de intrinseca ratione eius naturæ, quæ assumitur ad esse hypostaticum, quòd fruatur, ut uisum est. Tamen proprie luquendo una non est maior alia: quia sunt alterius rationis, ut patet.

Ad illud, quòd additur pro secundo membro, dico, quòd non est contradictio, quòd Deus esset lapis eo modo, quo est homo, quia non formaliter, & realiter. Sed per communicationem hydiomatum. omnis enim creatura distat ab eo.

Ad secundum dico, quòd ex ui unionis hypostaticæ ad Verbum natura in Christo assumpta non fuit impeccabilis ex necessitate absoluta, sed de congruo propter plenitudinem gratiæ. &c.

VTRVM NATVRA HVMANA fuerit assumpta per aliquod medium.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 2. q. 2. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 2. q 2.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 6. Art. 6.
Ricardus 3. sent. dist. 2. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 2. q. 3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum de facto fuerit aliquod medium congruitatis in assumptione humanitatis Christi à Verbo medians inter uerbum, & ipsam humanitatem: Et dico de facto, & de congruo. Quia patet ex quæstione præmissa, quòd non ex necessitate, cum possit natura absque eo, quòd fruatur, immo etiam irrationabilis; & per consequens sine habitu gloriæ, & gratiæ. Et ut quæstio includat de medio intrinseco, cuiusmodi est anima, & intrinseco, cuiusmodi habitus gloriæ, uel gratiæ.

Lib. 3. cap. 6. QVAERO quartum sub titulo, an uerbum fuerit immediatè unitum toti naturæ humanæ.

Cap. 6. et est litera cap. 11. QVOD NON: Et primo Arguo de medio intrinseco. quia secundum Damascenum; & secundum Augustinum de Agone Christiano, & habetur in litera assumpsit carnem mediante anima. Item cum in triduo fuerit totum uerè corruptum per mortem, quæ est uera corruptio dimisisset abunde, quod primo assumpsit, quod est cõtra Damasc.

Ca. 73. uel. 52 Item de medio extrinseco sic: Homo non utitur Deo quantum ad esse beatificum, nisi mediante habitu gratiæ, uel gloriæ. ergo nec ad esse hypostaticum, nisi mediante aliquo habitu. Consequentia probatur, quia ista est maior quàm illa.

CONTRA: & primo de medio intrinseco: Si assumpsit primo partes, quàm totum, non fuisset una assumptio, sed plures.

Item in triduo assumpsisset carnem de nouo, quia tunc non unicbatur carni, mediante anima.

Item de medio extrinseco sic: Deus illabitur illapsu generali creaturæ primo ad esse totius, & non per habitum, sed immediatè. ergo simile est de illapsu speciali.

RESPONDEO de medio intrinseco, & dico, quòd licet ordine intentionis primo assumpsit totum, tamen ordine naturæ in primo instanti naturæ assumpsit animam; & ipsa mediante assumpsit carnem in secundo instanti naturæ, & ita per consequens totum. Varro. lib. 3. dist. 2. q. 1. uel q. 11. totim. 8.

CONTRA: In triduo fuisset noua assumptio carnis; quia tunc nõ erat assumpta mediante anima.

Itẽ: Tũc Christus nõ fuisset primo homo; quia in illo primo instanti naturæ non fuisset homo, cum nec assumens, nec assumptum esset homo, ut patet.

DICO ergo quantum ad istud articulum, quòd distingui potest de medio. Est enim medium, quod, & medium quo. Si agatur de medio quod; Dico, quòd nullum fuit medium inter totum hominem & Verbum assumens: ita quòd primo assumpsit totum. Ratio est: Illud primo assumpsit, & immediate, quod primo & immediatè fuit personale. Sed tale fuit totum, non aliqua pars, ut patet. Probatio Maioris: In eodem instanti, in quo natura humana fuit assumpta a uerbo, fuit personata in supposito proprio, cum uerbum suppleat uicem proprii. Si uero agatur de medio quo; dico, quòd sicut anima est illud, quo formaliter homo est homo: Ita anima est medium, quo est assumptus. Duplex mediũ quo, et q.

Sed hic est dubium, Vtrum totum, quod dicitur primo assumptum realiter, sit distinctum à partibus; Et si sic, Vtrum sit aliqua entitas positiua absoluta, uel relatiua. Et tertio; Vtrum sit forma aliqua, per informationem, uel quid. Dubium.

Quantum ad primum, Videtur dicere Commentator primo Phy. Quòd licet totũ sit aliud à qualibet parte, & ab omnibus partibus absolutè: non tamen est aliud, quàm omnes partes simul sumptæ. Auerr. 1. phys. commẽto 17. Vide Varronẽ q. 11. huius. 3. 11. p Aueroe.

Sed ostendo oppositum, primo, quia tunc falsa, & nulla esset diuisio unius, & Totius. 8. Met. Dicit enim phylosophus ibi, quod unum, & totum quoddam est aggregatum, ut aceruus, & tale totum nõ est nisi partes simul sumptæ. Aliud est unum, & totum per se. 8. Met. cõt. 25

Item terminus per se generationis est aliquid habẽs propriã entitatẽ, sed nõ partes, sed totũ est per se terminus generationis, & generatio nõ ẽ sola unio. ergo. 7. Met. in fine sic arguit phylosophus: Manet, A, & B, & non manet AB. sed idem realiter nõ põt manere, & non manere. ergo AB est aliud ab A, & B. Nec ualet, si dicas, quod non manent unita, quia corruptio non est sola separatio. 7. Met. cõ.

Item terminus per se corruptionis. &c.

Item, quia tunc materia, & forma non essent causæ, quia respectu nullius causati, cum nec sint causa sui ipsius, nec altera alterius.

Item, quia propria passio, & propria operatio per se sequitur totum, non partem. ergo.

Idē dicit Ant. Andreas. in 7. Met. q. 28. Contra Auerroem.

Item ad Commentatorem dico, quòd male dicit ibi, sicut in multis alijs locis.

De secundo dico, quòd est aliqua entitas non respectiua, sed absoluta: Quod probatur per omnes præmissas rationes, Vt patet consideranti.

Item res sunt per se in prædicamento, ratione totius. ergo totum non est formaliter respectus, quia respectus non est in prædicamento absoluto.

De tertio dico, quòd non est forma informans distincta contra formam partis, cui correspondeant sibi pro perfectibili ipsæ partes: Quia tunc anima intellectiua non esset ultima, & perfectissima forma in homine; quia est inconueniens, nec potest hoc esse; quia materia, & forma sunt partes diuersarum rationum, & Ideo non correspondet eis una forma perficiens, sed potest dici totum forma totius, non quia informet totum, uel partes, sicut forma informat materiam, sed quia totum est formaliter totum, per ipsam entitatem, quæ dicitur compositum, sicut albū est formaliter albū per albedinē, non quia albedo informet ipsum album: sed totum subiectū, & tamen albedo potest dici forma albi. Et etiam compositum est illud, quo formaliter est aliquid quidditatiue, & specificè, & respectu talis entitatis materia & forma sunt causæ intrinsecæ.

Et si quæras, quare materia, & forma causant intrinsecè talem entitatem, quam non causant subiectum, & accidens; Dico, quòd non est dare aliquam causam, nisi quia materia est materia formæ, uel forma est forma materiæ: & ideo faciunt per se unum; & per consequens causant talem entitatem: Sicut cera, est cera, & figura est figura. Ideo faciunt unum per accidens. Et si quæras quid est talis entitas; Potest dici, sicut dicit Auicenna, quòd qualitas rei non est nisi quidditas. Ita quòd Equinitas non est nisi equinitas, & Humanitas, non est nisi humanitas, & talis entitas tantum entitas.

Idem habet Arist. 8. Met. contex. 15.

Quid sit talis entitas. Auicenna. 5. Met. cap. 1.

Et si quæras per quid unitur ista entitas absoluta, quæ est totius ipsi toto, uel ipsis partibus; Dico, quòd non quicquid unitur alteri, unitur per aliquam formam mediam, quia tunc illa uniretur extremis per aliam, & sic procederetur in infinitum. Dico ergo, quòd sicut inter calorem, & calefacere non est aliquod medium in genere efficientis: Ita inter formam totius, & ipsas partes simul sumptas, non est aliud medium in genere causæ formalis.

Et si dicas, quòd immo, quia necessariò formatotius, ut consurgat ex partibus, requirit rationem partium, Dico, quòd non est inconueniens, quòd aliquod absolutum præexigat, uel coexigat aliquem respectum, sicut patet, quòd causare causatum à pluribus causis coexiget approximationem causarum illarum, ergo. Ista opinio non uidetur saluare, quod materia, & forma sint causæ intrinsecæ, ut patet.

De medio extrinseco, dicitur, quòd gratia fuit medium in ista unione humanitatis ad Verbum.

Contra: ut prædictum est supra; in illo instanti, in quo fuisset personata, in se fuit personata in uerbo: sed patet, quòd gratia cum sit habitus, & principium operandi non attribuitur nisi ei, quod potest operari, operari uerò est suppositi. ergo, nec gratia, nec aliquod accidens potuit præcedere rationem suppositi, & per consequens nec mediare.

D. Bona. lib. 3. dist. 2. Art. 3. q. 2.

Ad argumenta ergo principalia respondetur.

Ad primum de medio intrinseco, Dico, quòd intelligendæ sunt authoritates de medio, quo, & non quod.

Ad secundum, quòd cum uerè Christus fuerit mortuus, uerè potuit dicere, quòd aliquam entitatem habuit uiuus, quam non habuit mortuus. Et ad Damascenum dico, quòd noluit plus dicere, ut patet c. 73. nisi, quòd nunquam dimisit animam, & corpus, quæ partes sunt essentiales, ita quòd nunquam fuerunt in se suppositatæ, sed semper in Verbo.

Sed mouetur hic unum dubium. Quia tunc uidetur, quòd de nouo in triduo assumpserit per se partes, cum primo non essent per se assumptæ, quod quidem dubium rectè tangitur in argumento, sed ipse hoc dubium dimittit insolutum. Quæras ergo solutionem in loco præassignato.

Vide in simili infra dist. 16. & hic confide ra bene plata.

Ad illud de medio extrinseco; Dico, quòd non est simile: quia beatitudo consistit in actu perfecto: Ideo necessarius est ibi habitus, qui aliquo modo concurrit, sed esse hypostathicum est esse primum. Ideo non mediat ibi aliquis habitus, licet consequitur ad istam unionem de facto ipsa Gratia, & Gloria. &c.

Vtrum incarnationem praecesserit corporis organizatio.

Scotus 3. sent. dist. 2. q. 3.
D. Thomas 3. parte summa. q. 2. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 2. q. 4.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrum organizatio corporis Christi, & informatio animæ præcesserint Verbi assumptionem.

Quod sic: Corpus Christi fuit formatum, & generatum ex sanguinibus Beatæ Virginis secundū Damascenum lib. 3. & per consequens fuit dē sius corpore, de quo generabatur. s. ipsis sanguinibus. Et ita per consequens occupauit minorem locum. ergo fuit ibi necessario motus localis. sed iste motus nō potuit esse simul cū assumptione, quia illa fuit in instāti, & motus nō est in instanti; Nec fuit post. Vt patet ergo fuit ante, ergo organizatio, & pari ratione animatio præcesserunt.

Libro 3. ca. 2. & cap. 38.

Contra:

Dist. 2. in fine & dist. 3. ca. 1. Lib. 3. cap. 2.

Contra id est Magister in litera. Et Damascenus dicit, quod simul fuit caro uerbi Dei simul animata caro.

Respondeo, quòd si arguitur de præcessione temporis, Dico, quòd animatio carnis non præcessit incarnationem Verbi. Ratio est, quia tunc in aliquo instāti temporis fuisset humanitas Christi personata in proprio supposito: & per consequens beata Virgo non fuisset uera Mater Christi: sed puri hominis, quod esset hæreticum. Antecedens patet, quia in illo instanti, in quo fuit caro animata, fuisset in proprio supposito animata personata nisi à Verbo fuisset præuenta. Consequentia etiam patet, quia non concepisset Verbū Deū, sed purum hominem, quamuis post conceptionē potuisset fieri Deus.

Hericus quo lib. 3. q. 6. D. Thomas in 4. dist. 11. q. 1. soluendo secundum Argumentū quęstiunculæ secundæ.

Similiter dico de organizatione corporis, accipiendo organizationem pro introductione ultimæ formæ corporis; quæ immediatè præcedit animam intellectiuam. supposito, quòd in homine sint plures formæ, Nam in illo instanti temporis, in quo talis forma fuit introducta, anima fuit infusa; cum talis forma sit ultima dispositio ad animam; quæ appellatur necessitas. Si uerò ordinatur organizatio pro motu locali sanguinis ad locum debitum generationi, & pro ipsa cōdensatione, & corporis figuratione; Tunc si dicatur, quòd talis præcessit incarnationem tempore, magis saluatur, quòd Beata Virgo fuerit aliquid cooperata ad formationem corporis Christi, de quo dicetur, & tunc patet solutio ad principale Argūm in oppositum. Si autem dicatur, quòd non; Melius saluatur, quòd in ultimo instanti consensus Beatæ Virginis fuit completa tota incarnatio; ita quòd nihil eius usque tunc præcessit. Et hoc magis uidetur consonum dictis Sanctorum.

De hoc in 4. dist.

Et Tunc ad argumētum in oppositum potest dici, quòd uirtute diuina potuit totum esse in instanti licet non naturaliter. Sed utrum potuerit communicari uirtus coagendi, in quarta distinct. dicetur.

Fundamentū ordine naturæ præcedit relationem.

Si autem quæratur de prioritate naturæ, dico, quòd cum fundamentum naturæ præcedat relationem, & tota humanitas sit primum fundamentum istius specialis dependentiæ ad Verbum, cuius depēdentiæ terminatio est Verbi incarnatio; sequitur, quòd organizatio, & animatio præcesserunt ordine naturæ, &c.

DISTINCTIO III.

CIRCA DISTINCTIONEM III. Quæritur,

VTRVM BEATA VIRGO FVERIT concepta in originali peccato.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 3. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 3. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 27. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 3. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 3. q. 4.
Franciscus de Mayronis 3. sent. dist. 3. q. 2.
Ioannes bacconitanus 3. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinctionem tertiam Quæritur primo, Vtrum Beata Virgo fuerit concepta in peccato originali.

Magister agit de qualitate naturæ assumptæ.

Qvod sic: Omnes in Adam peccauerunt.

Romanorum cap. 5. lib. 3. cap. 8.

Item Damascenus cap. 10. Spiritus sanctus purgauit eam. Sed non nisi à peccato: non autem ab actuali. ergo ab originali.

Cap. 23.

Item augustinus de fide ad Petrum: Firmissime tene, & nullatenus dubites omnem hominem, qui per concubitum uiri, & mulieris concipitur, nascitur cum peccato originali.

Sermone. 21.

Item Leo Papa in sermone de natiuitate Domini: Sicut à reatu nullum liberum reperit, ita liberandis omnibus uenit.

Item Bernardus de conceptu eius dicit, quod concepta fuit in peccato originali.

Item de consecratione distinctione tertia primo cap. Gloriosa conceptio Virginis non est celebranda.

Item Hieronymus super illud Psal. De manu canis unicam meam; Videtur dicere ibi idem.

Ioannis ca. 1.

Item Augustinus super illud Ioannis: Ecce agnus Dei. Solus Christus fuit sine omni peccato.

Cap. 16.

Item Anselmus 2. Cur Deus, & Homo.

Item Bernardus in quadam epistola, & probat per hoc, quia, ut patet, non fuit santificata, antequam concepta; nec in conceptu, quia ibi fuit libido. ergo. &c.

Item quia tunc Christus non fuisset omnium mediator, & redemptor.

Item quia ipsa fuit propagata secundum communem legem. ergo de semine infecto.

Item, ipsa habuit pœnalitates inflictas naturæ propter peccatum: Vt famen, sitim, & huiusmodi, quas iniustè habuisset, si peccatum non contraxisset. Nec potest dici, quòd uoluntariè eas assumpsit, sicut Christus, quia ipsa non fuit mediatrix.

Circa mediū & ponitur in litera. cap. 8.

Contra id Augusti. De natura, & Gratia: Cū de peccato agitur, De Maria nullam habere uolo quæstionem.

Cap. 18.

Item Anselmus De cōceptu uirginali. Decuit ut ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi.

D. Thomas prima secūdę q. 81. art. 2. & in 3. scripto dist. 3. & 3. parte summæ. q. 27. Art. uide D. Bona. & alios Antiquos hic.

Respondeo, quòd propter dictas authoritates, & rationes communiter dicitur, quòd sic. Sed primo ostendo possibilitatem oppositæ opinionis. Secundo congruitatem. Primum sic patet: Gratia æquiualet originali iustitiæ: potuit autem Deus infundere gratiam animæ Beatæ Virginis in primo instanti suæ creationis æqualem, uel maiorem ei, quam infundit in Baptismo, quo facto nunquam fuisset actualiter debitrix originalis iustitiæ. & per consequens nūquam fuisset cum originali culpa. ergo.

Secundū etiā sic patet: Quia absurdū uidetur,

ex quo fuit possibile aliter esse, quòd futura Mater Dei in aliquo instanti fuerit actu Deo odiosa,& Dei inimica, & digna damnatione; Ita q̄ si tunc fuisset mortua, fuisset damnata.

Qui uult tenere istam partem negatiuam, potest dicere ad omnes authoritates, quòd ipsa quantum est ex se contraxit originale: quia debitrix erat originalis iustitiæ; ex quo erat filia naturalis Adæ, quam tamen iustitiam habere non poterat ex se,& ideo originale peccatum in primo instanti contraxisset, nisi ab extrinseco præuēta per gratiam fuisset.

Contra: Quod competit alicui ex se, & ab intrinseco, conuenit sibi prius, eo, quòd competit sibi aliunde,& ab extrinseco. ergo prius fuit non iusta, quàm iusta.

Pulchra respō

Respondeo, & dico, quòd uerum est ordine naturæ, sed non duratione, eo modo, quo diceremus, si aliqua creatura esset ab æterno, ut aliqui dicunt impossibile. Tunc diceremus, quòd prius fuit sub non esse, quàm sub esse, non prius quidem duratione: sed prius quasi natura: quia ex se esset non ens, & aliunde scilicet à Deo esset ens. &c.

Ad authoritatem potest dici, quòd ipsa ex se contraxit originale, ita quòd actu fuisset sub originali culpa, nisi à Spiritu sancto fuisset præuenta, & ita purgauit eam ab eo, quòd infecisset, non quòd infecit, & ita uerè redemit eam; & mediauit eam, quæ debebat esse eius Mater. & fuit perfectior redemptio, eo quòd purgauit eam ab eo, quòd infecisset: quàm si permisisset inesse,& postea purgasset.

Ad Bernardum in speciali dicitur, quòd in uita fuit illius opinionis. Post mortē retractauit eā; apparens cuidam Monacho. &c.

Virgo gloriosa quanuis nō fuerit concepta in peccato, tamē mortum est nō ratione culpæ, sed per conditionem naturæ.

Ad ultimum de pœnalitatibus potest dici, q̄ non erat necessarium, quòd præseruaretur ab ipsis, quanuis peccatum non contraxerit, quia non propriis meritis fuit immunis à peccato, & ideo non iniustè habuit dictas pœnalitates, sed iustè sicut etiam contraxisset peccatum, nisi speciali gratia præseruata fuisset.

Quare corpus Christi nō cōtraxit peccatū originale.

De corpore autem Christi, quare non contraxit originale peccatum, secundum Anselmum, de conceptu uirginali cap. 10. usque ad cap. 14. fuit ista ratio: Quia secundū eum originale peccatum non est nisi carentia originalis iustitiæ. Originalis autem iustitiæ non erat debitor, nisi qui esset naturalis filius Adæ, ab eo accipiens esse per naturalem propagationem:& ideo dicit, quòd si Christus fuisset purus homo, ad huc non contraxisset originale, ex quo miraculosè eius corpus erat de puris sanguinibus uirginalibus formatum.

DISTINCTIO IIII.

CIRCA DISTINCTIONEM IIII.

Quæritur,

UTRUM BEATISSIMA VIRGO Maria fuerit uerè Mater dei & hominis.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 4. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 4. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa. q. 32. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 4. q. 1. & 2.
Durandus 3. sent. dist. 4. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de conceptione Christi per comparationē ad Virginem concipientē.

Circa distinct. quartam quæritur, Vtrum Beata Virgo fuerit uera Mater Dei, & hominis.

4. Met. cōt. 9. & 27.

Quod Non. Et primo non Mater; & Virgo. Maternitas, & Virginitas sunt contraria, ergo nō possunt eidem inesse simul. Consequentia probatur per Arist. ubi dicit, quòd contraria essent simul,& contradictoria, quod est inconueniens, & impossibile.

Item quòd non mater Christi hominis mater se habet actiuè respectu prolis, alias si tantum passiuè, Adam mater esset Euæ, & limus mater Adæ. Sed Beata Virgo, non se habuit actiuè respectu corporis Christi; quia uirtus creata non potest operari in instanti, quando opus est natum fieri in tempore; Sed corpus Christi formatum fuit in instanti. ergo.

15. de Animalibus. cap. 19. 5. Met. cōt. 20

Item ad idem: Mater, & Pater sunt sicunt actiuum,& passiuum. Actiuum, & passiuum sunt correlatiua mutua ex quinto Met. ergo qui caret patre, caret Matre; Sed Christus homo caret Patre. ergo.

Item quòd non Mater Christi, Dei non est filius nisi qui est per se terminus generationis, sed uerbum non est per se terminus generationis tēporalis. ergo. Maior probatur, quia Verbū per se non producitur temporaliter. Relatio autem nō producitur nisi producto fundamento, fundamentum illius dependentiæ specialis, ratione cuius dicitur uerbum incarnatum. non est ipsum uerbū, sed humanitas. ergo

Lucæ. cap. 1.

Contra: Lucæ primo: Concipies in utero, & paries filium.

Lib. cap. 12.

Et Damascenus cap. 58. Dei Genitricem uerè Sanctam Mariam prædicamus: Sicut. n. Deus uerè ex ipsa genitus est, ita ipsa uera Dei genitrix dicitur. Et subdit: Non hominem nudum genuit Sācta Virgo, sed Deum uerum, non nudum, sed incarnatum.

D. Thomas prima secūdæ q. 81. Art. 5. & 3. parte summæ. q. 32. Artic. 4.

Respondeo: Hæc est quęstio, quòd. s. Beata Virgo est uera Mater, & uera Virgo ueri Dei, & hominis Iesu Christi. Sed Vtrum actiuè aliquid fuerit cooperata ad formationem corporis Christi, Dicitur uniuersaliter de omni Matre, quòd non, sed solum ministrat materiam. Et pater habet totam uim actiuam. quod probatur per Arist. 15. de Animalibus, ubi patrem comparat arti, & matrem ligno, de quo fit scamnum.

Cap. 25. & 26 uel primo de generatione Animalium cap. 19.

Lib. 10. super Gen. cap. 5.

Item specialiter de Beata Virgine uidetur idē per Augustinum super Gen. ubi dicit Christum

non

non descendisse de parentibus secundum rationẽ seminalem. Sed si Beata Virgo fuisset cooperata actiuè uideretur, quòd descendisset secũdum carnem seminalem.

Alij dicunt, ꝙ omnis mater habet etiam nim actiuam respectu prolis, & nõ solum ministrat materiam. Nam si ministraret materiam in loco debito, sufficeret ad maternitatem; caro animalis diceretnr, quòd non est mater uermis, quia de ipsa generatnr, nisi forte, quòd non est generatio uniuoca; sed hoc non impedit. Sic enim Asina posset dici mater Muli, & Eqnus pater.

10. Met. conten. 25.

Item formas eiuldem speciei sequuntur potentiæ eiusdem speciei, & eiusdem rationia. Sed mascnlinum, & fœmininum diuersificãt speciem ex 10. Metaphisicæ. ergo potentiæ naturales, quę sequuntur masculinum, & fœmininnm, non sunt ità dinersæ, quòd altera sit solum passiua, & altera actiua. Secundum primam opinionem leuiua soluatnr, qnòd Beata Virgo fuit nera mater, quia ipsa uerè ministrauit materiam, de qua fuit formatum nerum corpus Christi. Sed sequendo opinionem secnndam, Dicunt aliqui, qnòd materia, quã ministranit Beata Virgo, habuit in se nirtutem naturalem actiuam ad coagendam productionem prolis, tamen non coegit actu, quia præuenta fuit ab agente supernaturali scilicet spiritu sancto, qui egit in instanti, in quo non potuit agere uirtus naturalis. Sed hoc non ualet, quia tunc seqneretur, quòd Beata Virgo non fuisset uera, & naturalis Mater nninocè cum alijs matribus, ex quo ipsa non egisset actu, aliæ sic.

D. Bona. libr. 3. dist. præsen. q. 3.

Varro libr. 3. q. 15.

Alter ergo dicitur, qnòd in materia, quam ministrauit Beata Virgo, fuit diuinitus impressa quædam supernaturalis uirtus, per quam coegit in instanti Spiritui sancto. Sed etiã hoc non ualet, quia sequeretur, sicnt prius, qnòd Beata Virgo nõ fuisset mater naturalis uniuocè cum alijs, sed potius supernaturalis. Sed si dicatur, quòd aliæ matres coagunt actiuè in productione prolis, tanquam munus principale, ipsis patribus, qui sunt causæ actiuę principales magis. Adhuc potest dici, quòd Beata Virgo fuit mater, & coegit actiuè spiritui sancto ad informationem corporis Christi.

Ad cnius intelligentiam sciendum est, ꝙ formationes corporis organici, cuius actus est anima intellectiua, præcedunt tres motns locales, & alteri communes.

Primus est translatio materiæ ad debitnm locum generationis; Puta seminis ad matrem, uel sanguinis, ut in Beata Virgine.

Secundus est debita figuratio illius materiæ, illa scilicet figuratione, quæ competit corpori organico.

Tertins est condensatio ipsius materię translatæ. & iste tertius motus non est de loco ad alium locum, sed de maiori loco ad minorem locum; & ita fortè sensns. Tunc in ultimo instanti istorum motuum introducitur forma substantialis, uel scilicet anima intellectius; secundũ eos, qui ponunt nnitatem formæ; uel forma corporea, quæ est necessitas ad illam secundum alios.

D. Tho. in 4. dist. 11. q. 1. Art. 1. Henricus quolib. 3. q. 6. quære alios Doctrina mirabilis.

Tunc dico, quòd si spiritns sanctus egit illos tres motus, & alterationea in tẽpore, ante assumptionem personalem, & in illo ultimo instanti, in quo forma fuit introducta, & animatio facta personauit Verbum. hoc patet scilicet, ꝙ Beata Virgo potuit cooperari spiritui sancto tam in illo tẽpore, quàm in illo instãti. Si autẽ ponatnr, quòd nulla actio spiritus sancti præcessit in tempore, sed omnes tres illi motus, & informatio, & animatio, & personatio omnia facta sunt in uno instanti; Adhuc dico, quòd Beata Virgo potuit in illo instanti cooperari, quia spiritua sanctua non agit ad extra necessariò, sed noluntariè, & ita potuit contemperare suam actionem, & non supplere nicẽ totalis agentis, sed solum uicem patris. tamen perfectiori materia, quòd fecisset pater, & ita Beata Virgo cum spiritu sancto compleuit rationem uniustotalis agentis.

Tunc ad rationes in contrarinm. Ad illud alterius opinionis de Philosopho dico, qnòd pro tanto facit illam comparationem, quia Mater principaliter ministrat materiam, & coagit, ut causa minus principalis.

Hanc eãdem respõsionem Affert Antonius Andreas i 8. Met. q. 2.

Ad illud de Augustino, ꝙ Christus non descendit de parentibus secundum rationem seminalẽ, quia principalis causa actina non fuit pater naturalis sed spiritus sanctus.

Ad primum principale dico, ꝙ maternitas, & nirginitas formaliter non opponuntur, nec contrariè, nec priuatiuè. Virginitas enim formaliter solum dicit priuationem causæ principalis actiuę naturalis, sed non negat causam supernaturalem snpplentem nicem illius maternitatis; si uerò dicit ministrationem materiæ, & creationẽ, ut causa actiua minns principalis, & ita fuit in proposito, ut patet.

Ad secundum patet responsio ex dictis, quòd Mater non est tantum passiua.

Ad tertinm dico, ꝙ passiuum requiret actum, non oportet, ꝙ tale, uel tale determinatum unum passiuum naturale ex parte matris respicit actinum, uel naturale, uel illud snpplens nicem causæ eius, sicut patet in omnibus alijs, ꝙ omnem potẽtiam passiuam naturalem põt reducere ad actum agena supernaturale.

Ad ultimum dico, ꝙ terminus per se istius generationis non fuit uerbum præcipuè, nec humanitas præcipue, nec relatio præcipue, sed totũ resultans ex uerbo & natura assumpta, quæ quidem duo faciunt unnm, uel sicut dependens, & terminans dependentiã, ut patet ex iam dictis, uel per quandam specialem, & inesplicabilem à nobis indiuisionem, quæ non est relatio secundum Aureolum, semper tamen intelligẽdo, ꝙ in tali uno resultante uerbum, nõ habet rationem partis, uel componibilis.

Nota secũdũ Dominũ Aureolum.

DISTINCTIO V.

CIRCA DISTINCTIONEM V.

Quæritur,

VTRVM NATVRA DIVINA assumpserit, uel assumere potuerit naturam humanam.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 5. q. 1. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 5. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 3. Art. 5.
Ricardus 3. sent. dist. 5. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de May. 3. sent. dist. 5. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 5. q. unica.

Quæstio prima.

Magister agit de extremis assumptiõis.

Hæ duæ q̃ones ponũtur seorsum cum suis solutionibus ab Antonio Andrea.

CIrca dist. quintam quæritur primo, Vtrum natura diuina assumpserit, uel assumere potuit naturam humanam.

QVOD SIC: Persona diuina assumpsit naturam humanam. ergo & naturam diuinam. Consequentia probatur, quia quæ sunt eadem realiter respectu cuiuscunque actionis realis, sunt eadem, siue ut principium, siue ut terminus se habeat ad illã.

Præterea, quòd potuit, arguitur: Natura diuina includit in esse rationem omnis suppositi. ergo potest supplere uicem cuiuscunque suppositi creati, cum ipsa sit infinita. ergo. &c.

CONTRA: Si natura assumpsit. igitur tres personæ, cum sit eadem in tribus.

Præterea, quòd non potuit: Quia uel assumpsisset ad unitatem naturæ, uel personę; utrunque est impossibile. ergo.

RESPONDEO quòd ad quæstionẽ patet responsio ex prima, & ultima quæstione primæ distinc. Nam dictum est in ultima, q̃ essentia non est ratio terminandi unionem, saltem substantialiter.

Dist. 2. primi libri.

Ad primam ergo rationem dico, Secũdum q̃ dictum est, quòd entitas communicabilis ex natura rei, non est formaliter incommunicabilis, & è conuerso. Et ideo, licet pater communicet filio entitatem communicabilem, non oportet, ut cõmunicet incommunicabilem, & sic ad quodcunque comparentur. Quod conuenit uni secundum suam rationem formalem, non oportet, quòd cõueniat alteri.

Ad secundam dico, quòd infinitas non est ratio terminandi istam unionem, non enim est formaliter idem infinitum, & incommunicabile.

VTRVM PERSONA CREATA fuerit assumpta uel potuerit assumi.

Scotus 3. sent. dist. 5. q. 2.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum persona creata fuerit assumpta, uel potuerit assumi.

QVOD SIC: Natura fuit assumpta. ergo persona. Consequentia patet, quia eadem realiter, & extra. Vt in 1. quæstione.

CONTRA: Quia duæ personæ essent una persona. ergo.

AD QVAESTIONEM patet respõsio per dicta in prima quæstione. Nam personalitas creata dicit negationem dependentiæ ad illud, ut ad suppositum alterius naturæ: cum igitur assumi sit dependere, & contradictio sit dependere ad personam extrinsecam, & non dependere. ergo impossibile uidetur ipsam personam assumi posse, ut persona. Et per hoc patet responsio ad rationẽ in oppositum. Nam illa consequentia non tenet. Et ad probationem dico, quòd licet natura, & persona dicant unum suppositum realiter idem, non tamen sunt omnino idem; sicut si esset aliqua entitas indifferens ad filiationem, & negationem.

Ex 1. q̃one & ultima. primę distinctiones.

DISTINCTIO VI.

CIRCA DISTINCTIONEM VI. Quæritur,

VTRVM IN CHRISTO SIT ALIVD esse Verbi ab esse creato.

Scotus 3. sent. dist. 6. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ q. 17. Art. 3.
Ricardus 3. sent. dist. 6. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 6. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de incarnatione considerata ut in facto esse.

CIrca dist. sextam quæritur, Vtrum in Christo sit aliud esse ab esse increato Verbi.

QVOD NON: Quia esse constituit ens. ergo si plura esse, Christus esset plura entia; quod est inconueniens. Vel si esset unum, esset unũ per accidens, quod etiam est inconueniens. Quia ista est maxima unitas post illam trium personarũ, & una essentia.

7. de trin. cap. 4. & 5.

CONTRA id est Aug. 7. de Trin. Sicut ab eo, q̃ est sapere dicta est sapientia, ita ab eo quod est esse dicta est essentia; sed ubi plura sapere sunt & plures sapientiæ, ergo plura esse plures essentiæ, & è conuerso, ubi plures essentiæ, ibi plura esse.

RESPONDEO quòd in ista quæstione, est certum de esse essentiæ, quòd non differt ab essentia, nisi in modo concipiendi, talia enim esse sunt ibi tot, quot essentiæ. Hic est certum de esse subsistentiæ, siue suppositali; non enim certum est esse ibi, nisi unum tale esse, sicut unum suppositum. Sed est difficultas de esse actualis essẽtiæ, de quo dicunt aliqui, quòd non: Ratio est, quia si humanitas Christi esset in proprio supposito, non haberet nisi unum tale. ergo nec modo. Consequentia probatur, quia uerbum supplet uicem proprij suppositi.

Hẽricus quolib. 3. q. 2. quę re D. Thomã 3. part. sũmæ. q. 17. & quolib. 9. Art. 3.

Item humanitas aduenit uerbo præexistenti, ergo sicut illa pars non haberet distinctum esse ab illo toto, sed communicaretur ibi esse totius, ita etiam in proposito. &c.

CONTRA: Per se terminus generationis est esse existentiæ, uel aliquid habens tale. 5. physi. Sed filius Dei uerè generabatur temporaliter secundum

Libr. 3. cap. 7.

dum Damascenum cap. 53. non quidem secundum esse increatum. ergo secundum esse creatū. ergo est ibi esse existentiæ creatum.

2. de Anima comen. 37.

Item secundo de anima: Viuere uiuentibus est esse, sed in Christo fuit uerè uiuere creatum, alias non fuisset uerè mortuus, cum mors sit priuatio uerę uitæ. ergo.

Item, anima uerè fuit creata, sed creatio uera terminatur ad uerum esse existentiæ. ergo.

Item si humanitas Christi determinatur à uerbo, nullo positiuo addito, uerè subsisteret per se. ergo. &c.

Ad primam rationem opinionis dico, quod uerbū supplet uicem proprij suppositi, in suppositando, & terminando dependentiam naturæ; sed non in faciendo identitatem, quia fieret proprium suppositum.

Ad secundum dico, quòd humanitas nō ita dicitur identificari uerbo, sicut pars toto, ut patet. Dico igitur, quòd ex quo humanitas Christi non est solum in intellectu, uel in causa, sed est extra intellectum, & extra suam causam; Concedēdum est, quod habet propriam existentiam actualē, & proprium esse quidditatiuum.

Ad rationem principalem in oppositum dico, quod licet in Christo sint duæ uoluntates, non tamē dicuntur duo uolentes, sed unus uolens, cuius ratio est, quia concretum nō numeratur nisi ad numerationem suppositorum; sicut patet, quia unus sciens dicitur habens plures scientias.

Ad illud, quod additur de unitate per accidēs, dico, quòd propriè dicitur unum per accidens, quod aggregatur ex duabus rebus duorum prædicamentorum, ut lapis albus. Sed in proposito, non est ita, quia natura diuina non est in prædicamento, & etiam humanitas, cum sit uera substantia, nulli accidit propriè. Vocando uerò per accidens impropriè, quod resultat ex duobus actualiter distinctis, potest dici unum per accidens, licet impropriè, & etiam non bene sonat. Et ad ultimū dico, quòd unitas dicitur magna, uel quia negat magnam distinctionem, & essentiam inter unita, & hoc modo ista non est magna, uel propter perfectionem unitorū, & isto modo ista est magna, quia alterum unitorum est infinitum, & alterum est substantia finita. Sed ista uidetur extorta expositio, quia secundum hoc sequeretur, quòd isto secūdo modo maior esset unitas acerui lapidum, quàm unitas ex materia, & forma; & ideo forte, & melior est in hoc opinio Aureoli, qui ponit inter uerbum, & naturam assumptam, unam specialem indiuisionem.

Natura diuina non est in prædicamento.

Optima opinio Illustrissimi Aureoli.

VTRVM PERSONA CHRISTI composita sit per assumptionum naturæ humanæ.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 6. q. 1. Art. 1. & q. 2.
Scotus 3. sent. dist. 6. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 2. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 6. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 6. 3.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum persona Christi sit aliquid compositum ex duabus naturis.

RESPONDEO & dico, quod non, propriè loquendo, quia nec sicut compositum ex materia, & forma; nec sicut constitutum ex partibus, sed dici debet, sicut dicit tertia opinio, quam Magister approbat in littera. Quātum ad hoc scilicet, quòd persona Verbi in Christo subsistit in duabus naturis, in una, à qua habet primum & propriū esse; in alia quasi aduētitia, à qua habet secundū esse. &c. Aliæ Duæ opiniones non sunt tenendæ.

Ista opinio, quæ dicit personā Christi esse cōpositam, non tenetur cōiter propriè loquēdo de cōpositione. Quære D. Thom. quolib. 1. Artic. 2. qui optime dicit.

DISTINCTIO VII.

CIRCA DISTINCTIONEM VII. Quæritur,

VTRVM ISTA SIT VERA: DEVS est homo.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 7. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 7. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 16. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinc. septimam quæritur primo, An ista sit uera: Deus est homo.

Magister explanat tres opiniones supra positas, circa incarnationem Christus in facto esse.

QVOD NON: Prima diuidentia entis sunt finitum, & infinitum. ergo si rationale, uel irrationale, uel aliqua alia incompossibilia, multò magis ista.

Item idem non prædicatur de eodem denominatiuè, & in abstracto, ut si homo dicitur albus, nunquam dicitur albedo. Sed Deus est humanatus secundum Damascenum. ergo nunquam dicetur homo.

2. Thopicorū cap. 3.

Ca. 51. & 47.

Itē Quinq; sunt prædicabilia, & nō plura, secūdum Porphyriū, & secūdum Arist. in Thopicis; sed a nullū ipsorum potest reduci homo respectu Dei, ut patet; non enim est eius genus, neque species, neque differentia, neque proprium, neque accidens. ergo.

1. Thopicorū cap. 3.

CONTRA id est Ioannes: Verbum caro factum est. &c. & accipitur ibi caro pro homine secundum Augustinum.

Ioan. cap. 1.

RESPONDEO & dico, quòd primo sciendum est, quòd hæc propositio: Deus est homo, nō est propositio uera; quia quando aliquod prædicatū dicitur de aliquo communi, ratione alicuius terminati suppositi illius communis, talis propositio non est propositio uera de illo communi, sed de illo supposito determinato; sed ita est in proposito. Nā ista est uera: Deus est homo, ratione istius determinati suppositi: Verbum. Vnde ista propositio est uera: Verbum est homo.

Secundo uidendum est de causa ueritatis propositionis istius: Verbum est homo, nō est nobis

natura-

naturaliter nota, quia nec potest concludi ex principijs naturaliter notis nobis, ut patet, nec potest cognosci ex terminis, quod patet, quia tunc oporteret, quòd istius termini à nobis naturaliter noti continerent euidentiam huius connexionis prædicati ad subiectum: Verbum est homo, sed patet, quòd non est, quia uerbum nel sit notum sub propria ratione nerbi, quod tamen est impossibile per naturam, uel sub conceptu confuso, ut dictum est dist. 3. primi libri; Neutro tamen modo continet connexionem istius prædicati: Homo, ad ipsam. Est ergo nobis uel primo credita, uel ex aliquo primo credito ostensa. Et secundum hoc probatur sic: Suppositum subsistens in aliqua natura est tale formaliter secundum illam naturam, sed suppositum uerbi subsistit in natura humana. ergo uerbum diuinum formaliter est homo. Maior istius est credita: Verbum carò factum est. Et èconuerso. Ista etiam probatur per Augustinum 1. de Trin. talis fuit ista assumptio, ut Deum faceret hominem Deum. Nunc uidendum est quomodo accipitur hic prædicatum respectu uerbi. Videtur, quòd sit species, quia uniuocè dicitur homo de uerbo, & de Petro, & etiam in quid, ut patet extra de Hæreticis. Sed contrarium uidetur, quia prædicatum non est de quidditate subiecti.

q. 1. & inde item q. 1. prologi 7. & 14. q. quolib.

Ioan. cap. 1.

1. de Trinitate cap. 16.

Extra de Hæreticis cap. cū Christus.

Respondeo & dico, quòd aliud est prædicare uniuocè, & prædicatum esse uniuocum. Nam omne illud est prædicatum uniuocum, quod dicit unum contentum. Vnde cum dicitur: Petrus est Albus; licet sit prædicatio denominatiua, prædicatum tamen est uniuocum, Prædicari uerò uniuocè est prædicari secundum diffinitiuam rationem, ut, homo est animal. tunc enim & prædicatū est uniuocum, & prædicatio uniuoca. Sed si diceretur: Vrina est sana, nec prædicatum est uniuocum, nec prædicatio uniuoca. Tunc ad propositū dico, quòd cum dicitur: Verbum est homo, prædicatum est uniuocum, quia uerus homo prædicatur de eiusdem speciei cum alijs, & ita intellige eum. Prædicatio tamen ipsa, siue modus prædicandi magis uidetur denominatiuus, quia prædicatū non est de essentia subiecti, & ita licet prædicatū in se sit species, tamen ratione modi prædicandi respectu talis subiecti magis uidetur pertinere ad quintum prædicabile, quod est accidens, quia aduenit uerbo actuali præsubsistenti in esse completo, & potest etiam ab eo esse. Concedo tamen, quòd nullum tale prædicatum reperitur in creaturis, quidquid sit de possibili.

Verbū est homo an sit pdicatum uniuocum.

Sed ultimo uidendum est, utrum sit prædicatio per se, uel per accidens; & uidetur ex modò dictis, quòd sit prædicatio per accidens.

Verbū est homo an sit pdicatio p se, uel per accidens.

In contrarium est Cassiodorus, qui expressè dicit, quòd uerbum quidditatiuè, & substantialiter dicitur homo.

Cassiodorus. Super illud ad Roman. 1. Factus est ei. &c.

Respondeo, quòd Scotus loquēdo de per accidens metaphisicè, ista propositio nō est per accidens, in qua uel prædicatum accidit subiecto, uel ambo accidunt. ergo, ut patet 5. Met. ca. de Ente, & uno; Sed quod uerè est nulli accidit, 1. Phys. Loquendo autem logicè nō potest dici, quòd sit per se, nec in primo, nec in secundo, quia nec prędicatum est de diffinitione subiecti, nec èconuerso. concludit ergo, quòd secūdum Damascenum debet dici non essentialis, nec accidētalis, sed substantialis, quia unio prędicati ad subiectum, nec est accidētalis, nec essentialis, sed substantialis. Et magis exprimendo, dico secūdum Aureolum, quòd licet ex humanitate, & uerbo non compleatur, siue resultet una tertia natura, uel substantia composita ex eis, tamen non est intelligendum, quòd humanitas ita sit extrinseca uerbo, sicut uestis ipsi uestito, licet uestis & uestitus sint substantia. Quia secundum exemplum Sanctorum: sicut ramusculus insertus arbori alterius speciei trahitur ad subsistentiam arboris, cui insertur. & tamen in se seruat propriam naturam, quod patet in fructificatione. Ita suo modo est in proposito. Et ita Verbum, & homo sunt magis unum, quàm uestitus, & uestis, & hæc Scotus non negat, ex quo dicit, quòd illa prædicatio non est accidentalis, sed substantialis. Nam ista: Homo est uestitus, est accidentalis. In hoc tamen discordant, quòd secundum Scotum ista unio est una relatio specialis humanitatis ad uerbum, quam terminat uerbum, ut patet ex ante dictis. Aureolo autem non uidetur, quòd hoc sufficiat, quia iam non esset homo substantialiter, & quidditatiuè, sed solum relatiuè, & esset uerbum homo, relatiuus, & ideò ponit, quòd talis unio non est extrinseca relatio, nec aliqua positiua relatio, sed una specialis indiuisio, nobis tamen naturaliter ignota. Ista autem prædicatio: Christus est homo. Scotus dicit, quòd nec est omnino per se, quia hoc subiectum, Christus, non dicit tantum unum contentum, sed implicat uerbū, & hominem, ita quòd idem est Christus, & uerbum, homo.

5. Met. cōtex. 13.

1. Phys. contex. 27.

Verbū est homo, est pdicatio substātialis secundum Dam. cap. 49.

Author exprimit doctrinam Domini Aureoli.

Pulchrū exēplum.

In idē ueniūt Scotus & dominus Aureolus.

In quo dissentiant Scotus, & dominus Aureolus.

Ista prædicatio Christus est homo secū dum Scotum. non est omnino per se.

Tunc ad argumenta principalia: Ad primum concedo maiorem diuersitatem, sed nego maiorem repugnantiam, magis enim diuersa sunt homo, & album, quàm album, & nigrū, & tamen ista repugnant, & illa se compatiuntur.

Ad secundum dico, quòd humanatum non est denominatiuū. Vnde sicut dicitur homo est dealbatus, & homo est albus, ita suo modo in proposito. Sed concedo, quòd non dicitur propriè Deus est humanus.

Ad aliud patet ex prædictis, quòd aliquid participat de secundo prædicati, & aliquid de quinto, sed nullum simile reperitur de facto in creaturis.

VTRVM ISTA SIT VERA: DEVS factus est homo.

Seraphycus Bona. 3. sent, dist. 7. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 7. q. 5.
Ricardus 3. sent. dist. 7. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Verū Deus factus sit homo.

Quod non: Sortes factus est homo, ergo Sortes est

tes est factus.ergo similiter sequitur: Deus factus est homo.ergo Deus est factus. Non enim homo est dictio distrahens, sed hoc est falsum, quod Deus sit factus.ergo.&c.

Item sequitur: Homo est factus albus homo, ergo est mutatus de non albo in albedinem.ergo similiter sequitur: Deus est factus homo. ergo est mutatus de non homine ad humanitatem, sed Deus est immutabilis.ergo.

CONTRA id est Ioann. Verbum caro factũ est. Et in Symbolo: Et homo factus est, etiam primo de Trin. Talis fuit ista unio, ut Deum faceret hominem.

RESPONDEO quòd factio passiua formaliter non includit nisi habitudinem ad faciens, & ordinem ipsius facti ad non esse præcedẽs. cum igitur quandoque Deus non fuerit homo, & in tempore per actionẽ Trinitatis fuerit unita humanitas ipsi uerbo. Sequitur, quòd Deus siue uerbum factũ est homo, & similiter homo factus est Deus, quia per actionem eandem Trinitatis unita est diuinitas humanitati in Verbo, cum primo non esset unita.

TVNC ad rationes in oppositum: Ad primã dico, quòd prima Consequentia non tenet gratia formæ, sed gratia materiæ pro eo, quòd prædicatum est idem, quod subiectum essentialiter. sed in secunda Consequentia non sic, sicut patet. Vnde nunquam hoc prædicatum factum dicit factionẽ simpliciter, nisi quando uel est solum secundum adiacens, uel attributum prædicamento essentiali.

Ad secundam dico, quòd solum illud mouere, quod transit aliquo modo de potentia ad actum, sed Verbum non transit de potentia ad actum. ergo. Maior patet. Minor probatur: Nam Verbum fieri hominem non est uerbum perfici, uel informari humanitate. sed est uel terminare unam specialem dependentiam naturæ humanæ, secũdum Scotum, uel fieri unum cum ea per quandam specialem indiuisionem secundum Aureolum. & ita sola humanitas est ibi in potentia passiua, quæ primò non erat, modò est per actionem Spiritus Sãcti, siue Trinitatis; & quæ primo erat respectu uerbi, etiam ad illam unionem in potentia passiua, & ita uerbum transit de non homine ad esse hominem sine aliqua sui mutatione, sed sola mutatione facta ex parte humanitatis, sicut suo modo trãsit de non creante ad esse creatorem, solum mutatione facta ex parte creaturæ.

[Margin: Speculatio resolutissima secundum Scotum & dominũ Aureolũ.]

[Margin: Vide D. Bon. dist. præsenti Art. 1. q. 3.]

CONTRA: Omni actioni correspondet passio. ergo huic actioni Trinitatis, quæ est unire humanitatem uerbo, correspondet passio. Sed passio extra transiens requirit subiectum. Subiectum autem in proposito non uidetur posse esse humanitas, quia ipsa est terminus. ergo uerbum mutatur.

RESPONDEO & dico, quòd omnis actio extra transiens, uel passio creata requirit subiectum aliud à termino, sed non sic de actione Dei, ut patet de creatione passiua, quæ non habet aliud subiectum, nisi terminum creatum. Sed si quęratur, quæ istarum est uerior, uel magis propria: Deus factus est homo; Et Homo factus est Deus; Videtur, quòd ista secunda, quia subiectum factionis passiuè nõ est uerbum, sed humanitas, ut dictum est. Respondeo, quòd ambæ habent ueritatem ex ista: Humanitas est unita uerbo. Verbum subsistit in humana natura, ad quã statim sequitur: Verbum est homo, ad quam statim sequitur, ipsius cõuersio: Homo est Deus. licet ergo utraq; sit propria, & uera tamẽ ista: Verbum, siue Deus est homo, est magis proxima illi primæ, à qua omnes habent ueritatem.&c.

DISTINCTIO VIII.

CIRCA DISTINCTIONEM VIII.
Quæritur,

VTRVM IN CHRISTO SINT duæ filiationes.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 8. q. 2. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 8. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa. q. 35. Art. 5.
Ricardus 3. sent. dist. 8. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 8. q. 3.

Quæstio prima.

CIrca dist. octauam quæritur primo, Vtrum in Christo sint duę filiationes reales.

[Margin: Magister agit de incarnatione quantũ ad idiomatum cõicationem]

QVOD NON: Quia filiatio constituit filium. ergo Duæ filiationes duos filios, sed Christus non est duo filij. ergo.

Item secundum Augustinum de Ecclesiasticis dogmatibus, & Anselmus de Incarnatione uerbi: Cur Deus, & homo c. 9. Ideo pater nõ est incarnatus, ne esset cõfusio inter proprietates personales. ergo modo non est illa confusio proprietatum in filio, quæ esset in patre, si esset incarnatus. ergo non est in filio alia filiatio ab æterno, alias non tolleretur confusio, sicut patet.

CONTRA: Si pater esset incarnatus, fuisset filius non filiatione æterna. ergo & modo uerbum est filius Virginis non filiatione æterna, sed creata.

RESPONDEO & dico, quòd nõ. Ratio Duplex est, Prima filiatio est contradictio suppositi, non naturæ; natura enim non dicitur filia; sed in Christo est unica ratio suppositi. ergo. Cõtra primam rationẽ non minus est cõtradictio suppositi, relatio originis actiuæ, quàm passiua, immò magis, & tamen in patre sunt duæ tales scilicet generare, & spirare; ergo & in filio propter duo finita erũt duæ relationes originis passiuæ.

Itẽ operatio est contradictio suppositi magis, uel tantum sicut filiatio, & tamen in Christo propter duas naturas sunt duæ operationes secũdum Damascenum.

CONTRA secundam rationem: Maior uidetur esse falsa. nam non est necessarium, quòd ad plurificationem posterioris plurificetur prius in realiter distinctis, sed saltem in creaturis accidens est realiter à subiecto, & natura posterius. ergo non *[Margin: Lib. 3. cap. 7.]*

est con-

est contradictio, quia stante unitate subiecti plurificatur accidens etiam eiusdem speciei, & ratio est huiusmodi, quia unum accidens non adęquat totam causalitatem materialem ipsius subiecti.

Item hoc patet de facto, in quibus natura in ea parte organi phãtastici sunt multę species eiusdẽ obiecti specie, puta plurium hominum, & q̃ species pluriũ hominum sint eiusdem speciei, patet, quia plures homines sunt eiusdem speciei, & q̃ sint plures, patet, quia si omnium hominum esset una species tantum, tunc corrupta illa, per quam ponebatur, imaginabatur Petrus, quòd nõ posset ex tunc imaginari aliquis homo, nisi prius denuo sentiretur contrarium, cuius patet ad sensum, & q̃ sint in eadem parte organi, patet. quia non est possibile, quòd diuidatur organum in tot partes sic minutas, q̃ obiecta possint sentire, & postea imaginari. ergo. &c.

Item. Maior uidetur falsa, quia creatum & increatum non possunt esse eiusdem speciei.

Item contra conclusionem opinionis: Hęc est falsa: Christus inquantum homo est filius æternus Dei Patris. ergo & hæc est falsa: Christus in quantum filius æternus est filius temporalis Virginis Matris. ergo oportet, quòd per aliam filiationem. Additur hic una tertia ratio pro opinione prædicta, quæ est confirmatio rationis secundæ, & est huiusmodi: Pater per unicam paternitatem refertur ad plures filios in creaturis, ergo & Christus. &c.

CONTRA: Relatiua sunt simul natura, qua posita se ponunt, & perempta, se perimunt. sed patet, quòd mortuo patre, remanẽte matre perimit paternitas. ergo & filiatio. Sed adhuc remanet filiatio ad matrem. ergo erat alia, & alia, & similiter arguitur de patre respectu plurium filiorum, ut patet.

Hoc dicũt D. Bonauẽ. & D. Thom.

Item contra conclusionem opinionis: Distinctio arguit distinctionem prioris, sed non solum suppositum, immò etiam fundamentum præcedit relationem. ergo plurificatis fundamentis, plurificantur relationes, sed in Christo sunt duo fundamenta, idest Duæ naturæ. ergo. &c.

Decisio quæstionis ponde randa an in Christo sint duæ filiationes.

Ad quæstionem igitur dico, quòd in Christo sunt duæ filiationes, & reales. Primum patet. Filiatio enim est habitudo producti naturaliter ad producens naturaliter in natura intellectuali, uel saltem sensitiua, uel propter defectum primę particulæ Spiritus sanctus nõ dicit Filius, & propter defectum fecũdæ ignis, uel planta, uel uermis pro ductus ex corruptione non sunt filij. In hac tota descriptione nihil per se, & primo respicit suppositum, nisi productio; si ergo in Christo sunt duæ productiones, erunt in Christo duæ filiationes. sed sunt in Christo duæ productiones, secundum Damascenum. ergo.

Item non plures terminos adęquat una relatio, quàm eius opposita. ergo non potest esse una filiatio ad duos terminos, puta ad paternitatem, & maternitatem.

Item si idem homo esset albus, & rubeus, & uere esset similis albo, & rubeo per aliam, & aliam similitudinem. ergo stante unitate suppositi, plurificatur relatio ad plurificationem fundamentorum.

Secundum etiam patet, quòd æterna sit realis, patet, quia est filius æternus realiter, & per eã realiter distinguitur à patre. De temporali etiam patet ex natura terminorum, quia positis Christo, & Maria, est etiam Christus realiter eius Filius absque omni operatione intellectus.

TUNC ad rõnes opinionis patet rñsio ex dictis. Ad primum principale dico quod abstractum non plurificat concretum, unde in Christo sunt duæ uoluntates, & tamen non est ibi nisi unus nolens. Ratio est, quia abstractum abstrahit à subiecto, sed concretum subiectum concernit. Vnde cum dico: Albedo & dulcedo, dico duas realitates totaliter distinctas; sed cum dico albũ dulce, dico easdem distinctas realitates, includendo unum commune subiectum, puta pomum. licet ergo filiatio arguat filium, non tamen duæ filiationes duos filios, sicut albedo & dulcedo non arguunt duo poma, nec ualet argumentum ex modo arguendi, quia filiatio nõ est filius formaliter.

In Christo sunt duæ uoluntates secũdum Damasc. cap. 60. uel lib. 3. & 14.

Ad secundum dico, quòd modo non est confusio, quia eadem persona, quæ est filius ęternus, est filius temporalis, sed si Pater esset incarnatus, esset quædam confusio, quia eadem persona diceretur modo filius, modo pater. &c.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM IX. Quæritur,

VTRVM CARO CHRISTI DEbeat adorari.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 9. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 25. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 9. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 9. 2.

Quæstio prima.

CIrca dist. nonam quæritur, Vtrum Christo debeatur honor latriæ solummodo secundum naturam diuinam.

Magister inquirit utrum caro Christi debeat adorari.

QUOD SIC: Latria est cultus debitus soli summo Deo ratione summi Dei.

CONTRA id Magister adducit authoritates.

RESPONDEO & dico primo, quòd uidendum est quid sit Latria. Secundo cui debetur cultus latriæ. Tertio quomodo, & quãdo exhiberi debet.

De primo dico, quòd sicut reuerentia est actu interiori alium reputare meliorem se, & se minorem illo, & est actus uirtuosus; ita Latriæ cultus est alium reputare actu interiori summè bonum, & seipsum nihil in comparatione eius. & ita Latriæ cultus est quasi summa reuerentia, & isti actus interiores reuerentiæ, uel Latriæ significantur quandoque p actus exteriores, ut in unaquaq; lege

Quid sit Latriæ cultus.

lege per sacrificia, & ritus, & genuflexiones, & huiusmodi & isti actus sunt uirtuosi, & laudabiles, si modo debito fiant, & cui debent fieri, & ex talibus actibus potest aggenerari quidam habitus facilitans potentiam ad consimiles actus faciliter eliciendum, & talis habitus est Latria, & est uirtus non Theologica, quia non immediatè respicit pro obiecto bonum increatum, sed honorem exhibendum bono increato, & ideo est uirtus moralis, & continetur sub iustitia, quæ est reddere unicuique quod suum est. Addunt autem aliqui, quòd cultus Latriæ est actus prædictus interior cum addito, scilicet recognoscere suum proprium, & totum esse ab illo summo bono. Ex hoc primo patet secundum, quòd scilicet propriè & præcipuè cultus Latriæ non debetur nisi soli Deo, qui est summum bonum; Et à quo quælibet creatura habet totum esse. Sed ad propositum de Christo dico, quòd sola diuinitas, quæ est in Christo, est sufficiens terminus, cui exhibeatur honor latriæ, non tamen sola humanitas.

Latria nõ est uirtus Theologica.

Cultus latriæ non debetur nisi soli Deo.

Item diuinitas in christo est ratio, quare detur sibi honor Latriæ, & non humanitas.

Secundo dico, quod humanitas non est excludenda à christo, quando ei exhibetur honor talis, immò toti christo, pro ut includit diuinitatē, & humanitatem, talis honor est exhibendus, licet ratio huius non sit humanitas, sed diuinitas, & hæc est intentio Damasceni.

Lib. 3. cap. 8.

Exemplum D. Augustini de Rège induto purpura, cui non debetur reuerentia ratione purpuræ, tamen purpura non excluditur, sed toti Regi induto purpura impenditur honor. Aliud exemplum est de homine uirtuoso, cui exhibetur reuerentia ratione uirtutis, non tamen excludendo corpus.

Exemplū D. Augustini de Rege induto purpura.

Exemplū de homine uirtuoso.

Dubium.

Sed est hic dubium, quia si ratione eius, quod à Deo recipimus esse, debetur Deo à nobis honor Latriæ, cum redemptio nobis tantum ualuerit, quantum creatio; quia per eam recuperauimus beatum esse, quod perdideramus; & opera redemptionis operatus fuit christus inquantum homo. Videtur, quòd ratione humanitatis possit ei exhiberi à nobis talis honor.

An rõne humanitatis possit sibi exhiberi a nobis talis honor.

Respondeo, & dico, quòd si sola ratio boni intrinsecè requiritur ad hoc, ut alicui exhibeatur honor Latriæ, patet, quòd inquantum homo, præcipuè ei non debetur talis honor, & secūdum hoc esset dicendum, quod si per impossibile essent plures Dij, & ab uno tantum essemus creati, adhuc cuilibet esset exhibendus honor. Si uero requiratur illud additum scilicet quod ab eo, cui talis honor à nobis est exhibendus, reciperemus esse, tunc illi soli, à quo essemus creati, exhibendus esset & tūc ad propositum dico, quòd adhuc christo, præcipuè inquantum homo, & ratione humanitatis, nõ est exhibendus, quia opera redemptionis principaliter operata est tota Trinitas.

De Tertio principali dico, quòd de tali actu, & cultu est præceptum affirmatiuum, & obligamur ad ipsum pro semper, sed non ad semper. Vnde Augustinus 10. de Ciuit. Rationale est creaturam intellectualem obligari ad aliquem recognoscendum, & reuerendum Dominum suum, & hoc exprimitur Deuteron. quod & allegat Saluator: Dominum Deum tuum adorabis. Et dico, quod pertinet ad primum præceptum primæ tabulæ, quando dr: Non habebis Deos alienos. Vnde licet illud præceptum uideatur purè negatiuum, tamen dico, quod est ēt affirmatiuum, ut sub intelligatur id est unum Deum adorabis, & coles.

10. de Ciuit. Dei cap. 1.

Deut. cap. 6.

Matth. cap. 4.

Exod. cap. 20. & 23.

Sed de tempore, quo exhiberi debet iste honor, uidetur, quòd tempore legis Mosaicæ fuerit instituta una dies in ebdomada, in qua cessare debebant homines ab omni opere seruili, & uacare deuotioni, & ultra hoc erant in anno quædam festiuitates colendæ. Tempore autem legis gratię in ebdomada est dies Dominicus, & ideo institutum est, quòd die tali non fiant opera seruilia, & quòd quilibet teneatur audire missam, ut habetur de Consecratione distinct. prima: Missas. Et sunt etiam multa alia festa instituta, ut patet,

Sed restat declarare, quod adoratio debeatur christo præcipue inquātum homo. Dico, quod Hyperduliæ, quæ est extrema reuerentia exhibenda creaturæ. christus enim inquātum homo, fuit plenus gratia, & uirtutibus, plusquam creatura aliqua.

Quæ adoratio debeatur, Christo inquantum hō.

Tunc ad argumentum principale patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO X.

CIRCA DISTINCTIONEM X.

Quæritur,

VTRVM CHRISTVS SIT FILIVS Dei Adoptiuus.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 10. q. 1. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 10. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 23. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 10. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 10. q. 2.

Quæstio prima.

Circa dist. decimam quæritur, Vtrum christus sit filius Dei adoptiuus.

Magister agit de cõ cacione Idiomatum, respicientium personā filii.

Quod Sic: Paulus Ad Rom. Qui prędestinatus est esse filius Dei.

Contra id Magister adducit authoritates in littera.

Item tunc esset filius Trinitatis, & ita esset filius sui ipsius.

Rom. cap. 8.

Respondeo, quòd adoptare filium, est alicui gratiam successionis, & hæreditatē impendere, quod iure hęreditatis est extraneus ab illa hæreditate, pro eo quod non est filius eius naturalis. Et ita cõcurrunt ibi tria. s. extraneitas ex parte adoptati; & acceptatio uolūtaria ex parte adoptantis, & bonum hęreditariū, ad quod acquirit ius succedēdi ex dicta acceptione, & intelligitur ad litterā apud Iuristas,

Quid sit adoptare filium

ita quòd extraneitas sit, quia non est eius naturalis filius. Apud Theologos uerò talis extraneitas intelligitur non solum, quia non naturalis à Deo generatus, sed etiam sine gratia, uel cum peccato creatus, & secundum hoc patet, quòd Christus nec inquantum Deus, nec inquantum homo est filius adoptiuus. Nam inquantum Deus, est à Deo patre naturaliter genitus, & per consequens non extraneus. Inquantum uerò homo, non est extraneus per peccatum, quia nec in peccato conceptus, nec sine gratia, immo plenus gratia.

Christus nec inquantū Deus, nec inquātū homo est filius adoptiuus.

Dubium.

SED hic est dubium, quia secūdum hoc, uidetur, quia beata Virgo si non contraxit originale peccatum, non fuit filia Dei adoptiua.

Item Angeli, quia non peccauerunt, non fuerunt filij adoptiui. Potest dici, quòd sufficit ad talem extraneitatem non solum peccatum, sed carentia gratiæ, & non solum prioritas temporis, sed naturæ; Modo autem sic est, quòd beata Virgo, & si non prius tempore, tamen prius natura fuit sub peccato; quantum ex se obligata erat ad debitum originalis iustitiæ, quam iustitiam ex se habere non poterat, & ita sub peccato fuisset, nisi præuenta fuisset per sanctificationem. Angeli uerò & si sine peccato, tamen sine gratia creati fuerunt: Christus autem nec sine gratia fuit conceptus, nec ex se debitor erat peccati, cum non fuerit conceptus per propagationem uiri, & mulieris. Sed adhuc restat dubium, quia si Angeli fuissent creati in gratia, non fuissent filij adoptiui. Potest tamen dici, quòd immò, quia ex se habebant, quòd deberetur eis gratia, & ita prius natura fuissent cum carentia gratiæ; De Christo autem non sic, quia propter unionē ad uerbum, omnino magis debebatur ei gratia, quàm alicui puræ creaturæ.

An beata Virgo fuerit sub peccato.

Ad argumentum in contrarium dico, quia prædestinatio non necessariò concernit extraneitatem, & ideo non sunt idem. &c.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTIONEM XI. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS SIT creatura.

Seraphycus Bona. 3 sent. dist. 11. q. 1. Art. 2.
Scotus 3 sent. dist. 11. q. 1.
D. Thomas 3 parte summæ q. 16. Art. 8.
Ricardus 3 sent. dist. 11. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de cōmunicatione idiomatū ad personā filij respectiuū.

CIrca distinct. undecimam quæritur primo, Vtrum Christus sit creatura.

QVÒD SIC: In Christo sunt duæ naturæ cum suis proprietatibus secundum Damascenum cap. 4. scilicet diuina, & humana. ergo sicut per naturam diuinam dicitur Creator, ita per humanam dicitur Creatura.

& pertinentium ad defectum.

Item Christus est homo, & in quid secundum illud, extra de Hæreticis, cap. cum Christus. sed non est homo increatus. ergo creatus; Patet consequentia, quia creatum, & increatum diuidūt totum ens. Cōfirmatur etiam, quia homo cadit sub differentia entis creati.

Item Christus ratione corporis est cōceptus, ergo ratione animæ est creatus, patet Consequētia, quia non minus denominat pars principalior, quàm pars minus principalis.

CONTRA id Magister in littera adducit authoritates.

Item. Omnis creatura rationalis potest esse filia adoptiua Dei, sed Christus non est, ut patet in præmissa quæstione. ergo.

Itē si Christus est creatura, & Christus est filius Dei, ergo filius Dei est creatura. Modus arguēdi est bonus, quia medio existente hoc aliquid necesse est extrema coniungi.

RESPONDETVR, quòd hæc propositio: Christus est creatura, est neganda, quia cōmunicatio Idiomatum fit in his, ubi est repugnantia unius naturæ ad aliam, sed ita est in proposito; nā esse creatum repugnat diuinæ naturæ.

CONTRA: Repugnat sibi esse mortuum, & tamen dicitur Christus fuit mortuus.

Item repugnat non esse potest esse, sicut esse non potest esse, sed sicut creatum dicit esse post non esse, ita mortuum dicit non esse post esse. ergo. &c.

Alij dicunt, quòd est negandū, quia non fit communicatio Idiomatum, nec in negationibus, nec in his, quæ dicunt relatiuum primum. Patet, quia contradictoria uerificantur de Christo, ut dicendo: Christus æternus, & non æternus, Deus, & non Deus. Secundum etiam patet, quia non sequitur, quòd si natura humana est assumpta, quòd diuina est assumpta, sed in proposito ita est, quia Christus dicitur Creator. ergo non Creatura, quia iam esset Creator, & non Creator. Itē quia Creatura dicit respectum ad creatorem.

Henricus in summa D.Bona. ubi supra uide D. Tho. 3. parte summæ. q. 16. Art. 8.

CONTRA: Sicut Creatura non est Creator, ita Creator non est Creatura. ergo si per negationem inclusam Christus non dicitur creatura, propter eandem causam non dicitur Creator.

Item sicut creatura non dicit respectū ad creatorem, ita èconuerso: ergo si non est communicatio Idiomatum in his, quæ dicunt respectum, christus non diceretur creator.

Ioan. cap. 14.

Item ista conceditur: christus est maior patre, & ponit eam Saluator, sed tamen dicit respectum unius naturæ ad aliam, quia non est minor patre nisi propter humanitatem.

Alij dicunt, quòd propositio est uera, si bene intelligatur, sed Sancti antiquitus negabant, & nolebant, quòd esset in usu propter multas hæreses, quæ tunc abundabant, dicentes, christum esse purum hominem, ut patet de Arrianis; Et quòd sit uera, patet per Damascenum. ubi

Varro præsg ti dist. q. Vai ca.

Libr. 4. ca. 10.

ubi dicit: Christus est creatus, & increatus, passibilis, & impassibilis.

Item Augu. in Sermone domini in monte uoluit esse creatura, qui creator est.

Cap. 2.

Item Hieronymus super Epistolam ad Ephesios dicit: Sic multi timore trepidant, ne Christũ creatum dicere compellantur, nos autem proclamamus non esse periculum dicere, Christum esse creatum. Si non placet ista opinio, potest dici, quòd creari accipitur propriè, & communiter.

Creari accipitur proprie, & communiter.

Creari propriè addit aliquid sup fieri, & est quoddam fieri speciale. Nam fieri dicit respectum ad efficiens absolutè, & nõ ad aliquod determinatè.

Item respicit oppositum præcedens quodcunque uel priuatiuum, uel contrarium, uel contradictorium. Creari uerò propriè sumptum respicit solum primum efficiens, & respicit oppositum præcedens solum contradictorium; ita quòd illud proprie dicitur creari, quod a solo primo efficiente immediatè de nihilo producitur, & hoc modo Creari dicuntur Angeli, Anima, Gratia, & id genus alia, & patet, quia hoc modo Christus nõ est creatura, quia ẽt humanitas tota nõ fuit sic producta, immo ultra primũ efficiẽs fuit ibi secũdũ efficiens. s. Beata Virgo, & ẽt præcesserunt sanguines, de quibus fuit formatum corpus. Secundo modo dicitur Creari minus propriè, quia respicit primum efficiens, non immediatè, sed mediante secundo, & respicit contradictoriam præcedens, non ratione totius, sed ratione principalioris partis, & hoc modo, omne aliud à Deo dicitur creatura, & Creari præter Christum, quia nullum ens producitur à secundis causis sine causalitate primæ causæ, & totum compositum resultans, uel etiam forma respicit non esse præcedẽs, licet præcedat materia: Hoc etiam modo Christus non potest dici creatura, quia Christus dicit duas naturas, ex quibus non resultat aliqua natura una secundum Damascenum quia iam non manerent naturæ nisi confusæ, principalior etiã christi pars scilicet Verbum, præexistit externaliter, ergo neutro duorum modorum christus est creatura.

Quid sit creari propriè.

An angeli, Aĩa, & Gratia, dicantur creari.

Quid sit creari minus propriè.

Christus dicit duas naturas. Libr. 3. cap. 3.

Ad Authoritatem primæ opinionis potest dici, quòd pro tanto communissimè, & propriè loquendo christus potest dici creatura, quia humanitas, quæ in ipso est, est uerè creata. Hinc Anima, & Materia prima corporis, & Gratiã, & huiusmodi alia sunt uerè creatura primo modo dicta.

Quõ Christus possit dici creatura.

Ad Primum principale, dico, quòd non omnis proprietas est apta nata denominare suppositũm illius naturæ, sed aliqua sic, aliqua non. Exemplum: Homo secundum caput est crispus, & rotundus, sed absolutè non dicitur rotundus; & ratio huius est, quia crispitudo non est apta nata inesse nisi capiti rotunditas uero sic. In proposito sic est, quod esse creatura est proprietas apta nata inesse supposito, licet non supposito uerbi. Et ideo licet humanitas, quæ est in christo, sit creatura, non tamen ex hoc dicitur christus creatura, nisi suppositum christi creatum. Dicitur autem christus creator, quia competit hæc proprietas, non supposito. &c.

Exemplum.

Ad secundum dico, quòd si natura denominet suppositum, non tamen proprietas naturas denominat suppositum Dei. Modo talis proprietas repugnat supposito. Vnde licet christus propter humanitatem sit homo, non tamen creatura, quia hæc proprietas repugnat supposito christi. Exẽplum: homo est species, sortes est homo, non tamen species. Ad probationem consequentiæ, & ad confirmationem, concedo, quòd christus est homo creatus, non tamen post inferri: ergo homo. Fallacia est ibi secũdum quid ad simpliciter.

Exemplum.

Ad tertium patet responsio, quòd esse conceptum non repugnat supposito, sicut esse creatum, quia non dicit accipere esse post non esse simpliciter.

VTRVM CHRISTVS SECVNdum quod homo sit creatura.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 13. q. 1. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 11. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa q. 16. Art. 10.
Ricardus 3. sent, dist. 11. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum hæc propositio sit uera: christus inquantum homo est creatura.

Respondeo sic: Quando aliqua propositio est falsa ex repugnantia terminorum, nunquã uerificatur per aliquam additionem, nisi talis additio tollat illam repugnantiam. Modò autem sic est, quòd nunquam reduplicatio facta ad subiectum tollit repugnantiam terminorum, & per cõsequens nec falsitatem propositionis; additio autem facta ad prædicatum, quandoque tollit. Exẽplum: Si ethiopi repugnat esse album, nunquam cum ista reduplicatione subiecti erit uera propositio ista: Ethiops inquantum homo est albus, sed cum additione ad prædicatum sic: Ethiops secundum dentes est albus. Tunc ad propositum dico, quòd cum ista non sit uera, ut prædictum est in illa quæstione: christus est creatura, nec ista erit uera: christus inquantum homo est creatura, si reduplicatio feratur ad subiectum, erit tamen uera cum additione ad prædicatum, christus secundum humanam naturam est creatura. &c.

Quære D. Tho. in 3 par. summæ q 16. Art. 10.

VTRVM CHRISTVS INcæpit esse.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 11. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 11. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 16. Art. 9.
Ricardus 3. sent. dist. 11. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 12. q. 1.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrũ Christus incępit esse. QVOD SIC: Quia Christus nominat suppositionem duarum naturarum secundum Damascenum, sed ab æterno non fuit suppositũ duarum naturarum. ergo. (cap. 49.)

Item Christus incæpit esse homo, sed cum homo sit substantia simpliciter. ergo simpliciter incæpit esse.

Item secundum Arist. 5. Physi. Generatio est à non esse simpliciter ad esse simpliciter. sed Christus temporaliter fuit genitus. ergo. &c. (5. physic. contex. 7.)

CONTRA: Antequam Abrahã fieret, ego sum. (Ioan. cap. 8.) Item Damascenus: Homo iste fuit sine principio. (cap. 50.)

RESPONDEO quòd Christus dicit unum suppositum in duplici natura, ex quibus quidem naturis resultat aliquod tertium compositũ, sed manent naturæ distinctæ secundum propria esse, ita tamen quòd principalius esse Christi est esse diuinum, & minus principale est esse humanum, & tunc potest dici, quòd sicut non sequitur ista consequentia: Homo incæpit esse albus. ergo incæpit esse; cum esse album sit minus principale esse in homine, quàm esse simpliciter, ita suo modo est hic. Ita quod non sequitur: Christus incæpit esse homo. ergo incæpit esse, quia esse hominem, est minus principale in Christo. Tamen si Christus de ui uocabuli dicatur formaliter totum, hoc. s. unum suppositum in duplici natura unitis in Christo ypostaticè, tunc uidetur ista concedenda: Christus in quantum Christus incæpit esse, quia non semper fuerunt illæ naturæ unitæ, & per consequens concedenda est absolutè: Christus incæpit esse, sicut uerbi gratia: Homo albus incæpit esse albus. ergo homo albus incæpit esse. Sancti autem antiquitus non concedebant istã: Christus incæpit esse propter multas hęreses, quę asserebant Christum esse puram creaturam. Ex dictis patet, quid dicendum sit ad argumenta utriusque partis.

(Quære D. Thom. 3. par. summæ q. 16. Artic. 9. & D. Bona. & alios hic. & maxime garrulos nominales.)

(An ista propositio sit cõcedenda. Christus incæpit esse.)

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS POTVERIT peccare.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 12. q. 1. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 12. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 15. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 12. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 12. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. duodecimam quæritur, Vtrum Christus potuerit peccare.

QVOD SIC: Si dixero, quia non noui eum, ero similis uobis mendax, tunc sic pôtuit dicere, non noui eum, ergo potuit mentiri, & per consequẽs peccare; Consequentiæ patent; Antecedens probo: Qui potest dicere totum, potest dicere partẽ; sed ipse dixit totam illam dictionem, si dixero, ergo. &c. (Ioan. cap. 7.)

Item potuit peccare, si uoluit. ergo absolutè potuit. Antecedens patet, quia uelle peccare est peccare. ergo si uoluit, non solum potuit, immo actu peccauit. Consequentia probatur, quia in simili probatur, potuit currere, si uoluit, ergo potuit currere.

CONTRA: Christus semper fuit beatus; beatus autem non potest peccare, quia iam non esset beatus. ergo. &c.

RESPONDEO, & dico, quòd non potuit. Ratio est: Nullus beatus potest peccare, Christus fuit beatus. ergo. Maior istius declarabitur in quarto libro, potest tamen hic breuiter probari, quia secundum Augustinum posse peccare, est posse deficere, sed beatus non potest deficere, quia iam non esset ultimatè beatus, cum beatitudo sit ultima fœlicitas. ergo. Minor patet, quia Christus ab instanti suæ conceptionis fruebatur uerbo, non tamen ex ui unionis, ut aliqui dicunt, quia iam, ut dictum est supra, posset natura assumi absque eo, quòd frueretur. Habuit ergo habitum non necessariò de ui unionis, sed de congruo, & per consequens non habuit potestatem peccandi, quę potius est deficientia, quàm potestas; habuit tamen ex dispensatione, cum habitu gloriæ, potestatem merendi, quatenus erat uiator, & ex hoc fuit uerè uiator, quia non est de ratione uiatoris posse peccare, sed posse mereri. &c.

(Nullus beatus põt peccare. in 4. dist. 49. q. 6. Quid sit peccare.)

(Christus non habuit potestatẽ peccãdi.)

(Christus fuit uiator. & cõprehensor simul.)

Ad primum ergo in cõtrarium dico, quòd potuit dicere illa uerba materialiter, sed non cum errore intellectu, ut sic dixisset falsum, nec cum puritate in affectu, & sic dixisset mendacium, & per consequens nec illa uerba habuissent illud significatum, quod modo habent.

Ad tertium dico, quòd Consequentia est falsa pro eo, quòd non potuit uelle peccare, & ita illa conclusio naturalis fuit impossibilis reduci ad actum, nec ualet probatio consequentiæ, quia non est simile de cursu, & de uelle, ut patet. &c.

DISTINCTIO XIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM CHRISTO POTVERIT conferri summa gratia, qua potuit conferri creaturæ.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 13. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 13. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 7. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 13. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio prima.

Magister determinat de pgressu Christi, quantũ ad eius conuersationem. & operationẽ.

CIrca dist. tertiam decimam quæritur, Vtrũ animæ Christi potuerit cõferri summa gratia possibilis conferri alicui creaturæ.

QVOD NON: Capacitas gratiæ accipitur secundum gradum perfectionis in natura intellectuali. ergo quãtò natura intellectualis est perfectior in naturalibus, tantò capacior maioris gratiæ, sed natura angelica est naturaliter perfectior, quàm anima. ergo.

CONTRA: Potuit habere summam gratiam gratis datam. ergo summam gratiam gratum facientem. Antecedens patet, quia fuit assumptibilis ad esse ypostaticum uerbi.

Gotfredus quol. 16.q.13. Quære D. Thomam 2. 2.q. 24. Art. 7.

RESPUNDEO, & dico, quòd sic. Ratio est, quia potuit sic dari habitus, per quem fieret capax summæ gratiæ.

CONTRA rationem istam: Si sine tali habitu, non potuit recipere summam gratiam, sicut Angelus, ergo cum habitu etiam non potuit recipere summam gratiam: Quia si Angelus est ex se capax maioris gratiæ. ergo & maioris habitus ampliantis capacitatem.

Summũ duobus modis accipitur.

DICO igitur, quòd summum dupliciter potest accipi, positiue scilicet & negatiue. Positiuè, ꝙ ipsum excedat omne aliud possibile. Negatiuè uerò, ꝙ a nullo possibili excedatur; Quamuis possit æquari. Primo modo accipiendo summũ, dico, ꝙ non, quia uerbum potuit, & potest naturam angelicam, uel humanam assumere, cui posset consimilem gratiam conferre. Secundo modo dico, ꝙ sic; propter quód dico, ꝙ creabilis summa gratia, ultra quã nulla est creabilis. Ratio est: Quicquid Deus intelligit esse creabile, potest creare, sed intelligit suam gratiam creabilem. ergo. Maior est manifesta. Minorem probo: Quicquid est creabile, est intelligibile, & quia intelligibile, iõ creabile, & non ècouerso: Sed quidquid est intelligibile actualiter intelligit. ergo intelligit gratiam, ultra quam non est procedere, quia si ultra ipsam est procedere, ipsa erit intelligibilis, & per consequens intelligetur actu. ergo quidquid est intelligibile actu, intelligit, & quiquid est creabile, est intelligibile necessariò. Sequitur, quòd aliquid actu intelligit, ultra quod nullum tale est intelligibile, ita aliquid est creabile, ultra quod nullum est creabile. ergo summa gratia est creabilis. Secundo modo accipiendo summum, scilicet ultra quam non est alia creabilis.

Quicquid est creabile, est intelligibile.

Item quiquid est creabile, Deus potest creare. ergo summam gratiam potest creare, ultra quam nulla est creabilis. Antecedens patet. Consequentiam probo: Possibili posito in esse, nullum sequitur impossibile. Creet ergo omnem gratiam creabilem, uel habebitur summa, ultra quam nulla est creabilis, & hoc est contra suppositum, quod assumebatur. ergo. &c. Et si dicas, quòd nulla est actu creabilis, ultra quam non possit alia creari, & sic procedatur in infinitum. Patet per primam rationem, quòd immo, quia omne creabile, uel intelligibile est à Deo actu intellectum.

Secundo dico, quòd ista summa gratia fuit possibilis dari animæ Christi. Ratio est: Non est actu infinita. ergo possibilis dari Christo. Antecedens probo, quia si aliquod creatum esset actu infinitum sequeretur, quòd exemplatum adæquaret Deo suam rationem exemplarem, quod est impossibile. Consequentiam etiam probo, quia anima Christi est natura intellectualis, & per consequens capax gratiæ, & per consequens omnis gratiæ finitæ, sicut omnis materia est capax omnis formæ materialis.

Aĩa Christi est natura Intellectualis

Nec obstat, quòd omnis materia sit eiusdem rationis, sed non omnis natura intellectualis, quia in ratione passiui, uel patientis non sunt alterius rationis, esse autem capacem gratiæ, pertinet ad rationem passiui.

Tertio dico, quòd credendum est de facto ita esse, quòd Christo fuerit collata sũma gratia possibilis dari creaturæ. Hoc patet per Magistrum in littera, qui sic dicit.

Item per illud: Plenus gratia, &c. Et infra. c. primo. nos omnes &c. & infra dicitur, ꝙ datus est ei spiritus non ad mensuram. Ioan. cap. 1. Ioan. cap. 3.

Item patet per August. tertio de libe. arbi. illã regulã: Quicquid tibi uera rõne melius occurrit, hoc scias Deum magis fecisse, quàm non fecisse, sed rationale uidetur, ut ita fuerit. patet ex hoc, quia commendatur, & extollitur, & magnificatur Christus, & misericordia Dei.

Ad argumentum principale patet respõsio per dicta in secundo Articulo.

VTRVM POSSIBILE FVERIT Voluntatem Animæ Christi habere summam fruitionem possibilem naturæ creatæ.

Scotus 3. sent. dist. 13. q. 3.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum anima Christi potuerit summè frui Deo, quantum possibile, quòd fruatur aliqua creatura.

QVOD NON: Quia potuit dari Angelo gratia æqualis, sicut Christo, quo facto talis Angelus perfectius frueretur, quia potentia, habitus, & obiectum sunt tres causæ partiales respectu fruitionis, & licet duæ essent, tunc æquales in Christo, & in Angelo scilicet obiectum, & gratia, alia tamen esset inæqualis scilicet potentia, & hoc sufficit, ut patet, ad eliciendum actiuè perfectiorem actum.

Contra: Potuit sibi dari summa gratia, ut patet ex alia quæstione. ergo & summa fruitio, quia utrunque est accidens sibi conueniens.

Aiam Christi habere suam fruitionẽ põt intelligi duobus modis.

RESPONDEO quòd animam Christi habere suam fruitionem, potest intelligi dupliciter, uel. s. à uoluntate Christi causata, ut partiali causa, & hoc modo uidetur esse dicendum, ꝙ non secundum, quòd probat ratio prima ad istã partẽ factã

uel à Deo causatam actiue informantem, tamen eius animam. ita quòd uere per illam frueretur. & hoc modo dico, quod credibile est ita esse de facto, quod scilicet Deus suppleat causalitatem uoluntatis Christi, ita quod fruatur summè, quantum possibile est alicui creaturæ.

Argumenta patent, & responsiones ad ea.

VTRVM ANIMA CHRISTI POtuerit summe frui Deo sine summa gratia.

Scotus 3.sent.dist.13.q.4.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrũ anima Christi potuerit habere summã fruitionem, quã summè frueretur Deo sine gratia.

Respondeo, & dico, quòd non causatiuè, id est fruitione, qua sua uoluntas eliciutiuè caret. Ratio est, quia deficeret sibi una causa partialis, scilicet gratia, & etiam, quia ipsa uoluntas, non est forte nobilissima in puris naturalibus. Sed dico, quòd sic formaliter id est fruitione suæ uoluntatis informatiuè, qua uerè frueretur, à Deo tamen causata. Ratio est, quia gratia respectu fruitionis non se habet nisi in ratione causæ efficientis secundæ. Deus autem potest supplere omnem causalitatem causæ efficientis secundæ. De congruo autem dico, quòd non, quia Deus sic instituit, quòd esset connexio causarum secundarum ad primã, ita quòd prima non causaret, secundis non causantibus.

DISTINCTIO XIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM POSSIBILE FVERIT INtellectum Animæ Christi primo & immediate perfici uisione uerbi perfectissima possibili creatura.

Scotus 3.sent.dist.14.q.1.

Quæstio prima.

Magister agit de perfectionibus assumptis cũ humana natura, & comparationem ad perfectionem naturæ diuinæ.

Circa distinctionem quartam decimam quæritur, Vtrum intellectus Animæ Christi potuerit perfici perfectissima uisione uerbi, possibili creaturæ. Et si sic, An immediatè.

Et Primo, quòd non potuit: Quia uel uidisset sub ratione infiniti, uel sub ratione non infiniti: Non primo modo, quia cum obiectum specificet actum, tũc actus uisionis, esset infinitus, quod est impossibile. Si autem secundo modo, ergo potest uideri perfectius, quia omni finito dato, potest illud excedi.

Item quòd non immediatè, & primo, quia sicut lumen naturale proportionale necessariò requiritur ad actum uisionis naturalem; ita lumẽ supernaturale ad actum supernaturalem. ergo intellectus, & immediatè, & prius perficitur per lumen, quàm per actum.

Item licet actus imperfecti præcedant habitũ, tamen habitus præcedit actus perfectos. ergo. Arist. 2.Ethi. ca.5. & inde.

Contra id est Magister in littera.

Item summa fruitio præsupponit summam uisionem, sed potuit uoluntas Christi summè frui uerbo ex distin. præcedente. ergo. Et quòd immediatè, patet, quia potentia passiua potest immediatè recipere sibi debitum actum, ad quem est in potentia, sed intellectus respectu uisionis est huiusmodi. ergo.

Respondeo de primo articulo, & dico, quòd eodem modo, quo dictum est de fruitione respectu uoluntatis uoluntate præcedenti, est distinguendum de uisione elicita ab intellectu Christi, tanquam à causa partiali, uel causata à Deo, sicut ibi fuit distinctum de fruitione, & eodem modo dicendo ad membra distinctionis, & per easdem rationes. Pro ècontrario require ibi.

De secundo Articulo, Vtrum immediatè, & primo dico, quòd sic. Ratio est, si necessario præexigitur lumen gloriæ, siue aliquis alius habitus in intellectu ante actum uisionis, peto in quo genere causæ. Si dicas in ratione efficientis, habeo propositum, quia quicquid causat secundum efficiens pòt immediatè supplere, & causare Deus. Si dicas, quòd in ratione materiæ, ita quòd sit eius proximum fundamentum, medians inter intellectum, & actum, sicut superficies respectu coloris, & obiecti. Scotus nõ negat lumẽ gloriæ, de facto, sed negat necessitatem talis luminis.

Contra; Quia primo intellectus esset immediatè beatus, cum beatitudo consistat in actu, sed esset beatus accidentaliter per accidens, sicut substantia est colorata. Secundo, quia tunc talis habitus separatus per diuinam potentiam posset per se esse uerè, & formaliter beatus. Sicut quantitas separata est uerè colorata. Et si dicas, quòd totũ resultans ex intellectu, & habitu, est immediatum fundamentum uisionis, & neutrum per se.

Contra: Visio est aliquid per se, & uerè unũ. ergo impossibile est, quòd habeatur pro immediato fundamento unum ens per accidens, cuiusmodi est illud. ergo oporteret, quòd alterum per se sit immediatum fundamentum. Sed non habitus, ut probatum est. ergo. Intellectus. ergo. Non enim potest se habere in ratione alterius causæ extra dicta, ut patet. Nec potes dicere, quòd recipitur propter eleuationem potentiæ, quia ista eleuatio non est necessaria, nisi ut potẽtia agat, sed ut sit magis passiua nõ oportet; sed modo agitur, quòd Deus præter illam uisionem summè immediatè in intellectu Christi causaret, ad quod intellectus immediatè se habet in potentia passiua obedientiali. Non enim potes dicere, quod requirit, ut obiectum fiat uisibile, sicut requiritur lumen naturale intellectus agentis, ut obiectũ materiale fiat intelligibile, quia uerbum ex se est maximè intelligi-

tellligibile,& uisibile. Nec etiam propter præsentiam obiecti, quia uerbum, cum sit obiectum uoluntarium,& uirtuosissimum potest ex se initiare potentiæ in ratione obiectum sicut uoluit. ergo.

Tunc ad rationes incontrarium. Ad primam, quæ est contra primum Articulum, dico, ꝙ uidet sub rõne infiniti, alias nunquã quietaret potẽtiã.

Ad probationem dico, quòd obiectum specificat actum non formaliter, quia non est formaliter actus causaliter, quia est causa actus, uel totalis, ut in proposito, uel partialis, ut de communi lege,& ideo sequitur ad differentiam specificã obiectorum, differentia specifica actuum, licet non èconuerso, quia idem est obiectum uisionis & fruitionis, ut patet. Non ergo sequitur, quòd si obiectum est infinitum,& agat, & terminet actũ sub rõne infiniti, ꝙ pp hoc actus sit infinitus nisi obiectiuè, sed formaliter nõ, nisi formaliter specificaret actũ. Exẽplũ: Agens creatiuũ, ut creatiuũ, est infinitum, & ut infinitum terminat dependentiam, siue effectus, & tamen effectus est formaliter finitus. Exemplum.

Ad secundam & tertiam, quæ sunt contra secundum articulum, patet, ꝙ procedũt de actu causato elicitiuè ab intellectu,& non de actu causato totaliter in intellectu à uerbo.

Et nunc, sicut dictum est de summa fruitione, respectu uoluntatis, ꝙ. s. de facto ita credendum est, ꝙ fuerit, & sicut in Christo summa enim fruitio necessariò præsupponit summam uisionem, ut patet.

VTRVM POSSIBILE FVERIT IN tellectum Animæ Christi uidere omnia in uerbo, quæ uerbum uidet.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 14. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 14. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 10. Art. 2. & 3.
Ricardus 3. sent. dist. 14. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. q. 2.
Franciscus de Mayronis 3. sent. dist. 12. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum anima Christi uideat omnia, quæ uidet uerbum in uerbo.

Qvod non: Quia uideret actu infinita, sed infinita non contingit pertransire secundo Metaphysices. ergo.

2. Met. cõt. 13 Contra id est Magister in littera, omnia uidet, quæ uerbum uidet.

Respondeo,& dico, quòd non. Ratio est, qa quanto causa perfectius cognoscitur; tanto cognoscuntur plures effectus contenti uirtualiter in ipsa,& èconuerso. Exemplum: Quanto principiũ perfectius cognoscitur, tanto plures conclusiones cognoscuntur uirtualitur in ipso contentæ, & ècõuerso, ergo qui posset cõprehendere causam, uel principium posset cognoscere effectus, uel cõclusiones,& ècõuerso, sed nullus intellectus creatus potest comprehendere uerbum infinitum, quia tam sua cognitio adequaretur cognitioni, diuinæ. ergo.

Distingunt ergo, quòd quædam cognoscit uerbum simplici notitia, ut futura contingentia fienda,& non fienda, sed possibilia fieri, & ista nõ cognoscit anima Christi in uerbo, nisi aliqua de eis ex speciali ostensione, quædam autem scientia uisionis non actualiter existentia, & ista cognoscit anima Christi in uerbo.

Contra rationem opinionis. s. B. & C. in sunt A. subordinatè ita, quòd A. C. B. mediate & cognoscens B. C. non comprehendit. A. multo minus cognoscens. C. comprehendet A. Exemplum de subiecto prima passione & posteriori passione. Vnde si cognoscens primam passionem non comprehendit subiectum, multò minus comprehenderet ipsam cognoscens secundam, non autẽ sic est, quòd, quia uerbum est infinitum intensiue ideo in ipso sunt infinita cognoscibilia, & non è contrario. ergo si cognoscens sub ratione infiniti non comprehendit uerbum, multo minus, quòd noncognoscit in ipso infinita cognoscibilia, sicut patet in quæstione præcedenti, quòd omnis beatus non tantum Christus cognoscit uerbum sub ratione infiniti, alias nõ quietaret. ergo. &c. Est ergo in rõne fallacia cõsequẽtiæ, licet. n. perfectius cognoscẽs causam posisit cognoscere plures effectus in ipsa, non tamen cognoscẽs plures effectus cognoscit necessariò perfectius causam, sed cognoscẽs effectus perfectiori modo, non ergo comprænenderet causam, nisi cognosceret effectus,& causam,& ita perfectè, sicut cognoscibilia sunt. Soluendo secundum principale.

Contra distinct. de opinione cõclusionis, Anima Christi cognoscit uerbum creare aliquod futurum contingens, ergo cognoscit illud futurum contingens, tamen aliqua speciali reuelatione.

Aliter ergo dicitur, quòd anima Christi potuit uidere in uerbo omnia, quæ uidet uerbum habitualiter, sed non actualiter. Primum supponit, Secundum probatur. Primo sic: Virtus infinita non potest nisi extẽsiuè. ergo si uirtus finita posset extensiuè, æquaretur uirtuti infinitæ. Hẽricus quolib. 5. q 14. Quære D. Bona.& Varronem hic. ad hæc.

Item uirtus finita distinctius uidet duo, quàm tria. ergo infinita uidet infinitè, confusione, sed hoc non est non uidere.

Item secundum Commentatorẽ de substantia orbis, Infinitas extensiuè præsupponit intensiuã, sed anima Christi non habet infinitatem intensiuam, cum sit creatura. ergo nec extensiuam. Et 12. met. cõ tex. 41.

Contra primum membrum quod supponit, si habitus unus erit, ratio cognoscẽdi infinita obiecta extensiue, ille habitus esset infinitus intensiuè, ut probatum est in lib. 2. de habitu, quæ ponũt aliqui in Angelis, per quem possunt cognoscere infinita. Dices, quòd iste habitus fundat infinitos respectus ad infinita obiecta. Lib. 5. dist. 3. parte secunda q. 3.

Contra: Si sunt respectus distincti inter se, & ab habitu, erit dare infinita in actu in entis, si non, pari ratione unus actus potest fundare infinitos

respectus ad infinita obiecta, & ita secundum mẽbrum contradicit primo.

Dico ergo ad quæstionem, quòd scientia Christi in uerbo actualiter uidet omnia, & omnia, quę uidet uerbum. Ratio est, quicunque intellectus est perfectibilis qualibet intellectione cuiuscunque obiecti, quia, licet pro obiecto adęquato totũ ens, & ita naturaliter inclinatur ad cognoscẽdũ quodlibet ens. & si quodlibet cognoscat qualibet cognitione naturaliter pficitur, & sicut est de cognitione, ita est de uisione in uerbo, quæ est perfectissima cognitio possibilis haberi de obiecto. Hoc autem dico diuisim, sed si diuisim ergo coniunctim. Probatur consequentia: Potest simul uidere duo. ergo omnia. Antecedens patet, quia simul, & semper uidet uerbum, & uidet se beatum in uerbo. Consequentiam probo primo, quia non opponunt, sicut etiam non duo alia simul opponuntur, ita nec omnia simul; & ideo non est magis impossibile de omnibus, quàm de duubus. Secundo quia per utramq; cognitionem perficitur naturaliter. Tertio, quia sicut ex se simul est in potentia, & in actu, & in potentia naturaliter ad omnia cognoscibilia; ita actu potest & simul omnem actualem cognitionem habere, quia hoc non arguit intellectũ naturaliter infinitum, quia cognitio ipsa est extra rationem intellectus, nec cognitio est formaliter infinita. sed infinita potentia est ex parte obiectorum. Nec cognitiones omnium sunt infinitæ extensiuè, quia illa omnia non sunt primo cognita, sed uerbum sub ratione infiniti est primo cognitum, & illa eadẽ cognitione sunt cognita omnia, quæ repræsentat uoluntarie ipsum uerbum Est enim obiectũ uoluntarium. sed Christo de facto repræsentans omnia.

14. de Tri. c. 15 Hoc confirmatur per D. Augustinum de Tri.
lib. 3. c. 2. 20. Confirmatur etiam per Damascenum, qui dicit, quòd Anima Christi habuit pręscientiam futurorum contingentium. Hæc positio potest habere duplicem intellectum, unum, quòd uerbum sit primum obiectum, & ea, quę relucent in ipso sint secundaria obiecta, ità quòd non quælibet uideatur uisione distincta. secundario, quia Verbum uidetur primo & tunc non sequitur in actibus infinitas extẽsiua, nec ĩ illo actu infinitas intẽsiua ĩ actibus, q nõ est cõpręhensiuus, sicut est intellectio Dei. Aliud, ꝙ oĩum uisorũ sint distinctæ uisiones sicut distinctæ [illegible] & dm hoc sequit infinitas intẽsiua in actibus. contra quod uidentur multæ Authoritates Sanctorum, & Prophetarum.

Dubium. Sed restat dubium, Vtrum intellectus possit respectu illius actus, uel respectu illorum infinitorum actuum ratione principii effectiui. Et uidetur probabilius, quòd non, sed causetur à Deo totaliter, quia quælibet uirtus creata potest habere uel unum effectum adæquatum, uel plures, ultra quos non possunt simul. Si neutra uia placet, potest dici, ꝙ uerbum, & aliqua finita in ipso intelligit actualiter, omnia uerò habitualiter, hoc modo exponẽdo, non quòd habeat habitum unum, qui sit sibi ratio intelligendi omnia, quæ in ipso relucent.

Tunc ad rationes in contrarium, & primo contra opinionem secundam, dico, quòd non æquaretur, quia uirtus infinita, intensius & perfectius uideretur illa, sed non plura.

Ad secundum dico, quòd uidere distinctius duo, quàm conuenit intellectui extrinseca eius ratione, sed ex aliquo concomitante pro statu isto, & si absolute sibi conueniat, hoc erit in quantum, respectu actus est principium effectiuum, qui nõ potest sic perfectè elicere simul tres, sicut duo, sed si ab aliquo causarẽtur uisiones, non sequitur, & ita est in proposito.

Ad tertium patet quòd secundum uiam primã illa infinitas extensiua est solum ex parte obiectorum, & ideo non arguit infinitatem intensiuam, nisi in uerbo, in quo repræsentatur.

Ad principale dico, quòd non ualet, saltem si infinita uideantur in uno actu ab alio causato.

VTRUM ANIMA CHRISTI NOuerit omnia in genere proprio.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 14. q. 2. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 14. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 12. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 14. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 14. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum à principio nouerit omnia in proprio genere. Quære Magistrum in littera.

QVOD NON: Iesus proficiebat ætate, & sapientia. Et ad Hebræos Paulus sic ait: Didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Lucæ. cad. 2. Hebræos c. 5.

CONTRA: id est Magister, qui dicit, ꝙ non assumpsit defectus, nisi nobis expedientes, sed ignorantia non expediebat nobis. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd scientia infusa à principio nouit omnia perfectè, sed postea potuit naturaliter sibi acquirere scientiam de eisdem; Ratio pro secundo membro est, quia habuit intellectum agentem possibilem, & potentialem, & sensus, & operationes proprias istarum potentiarum. D. Thomas 3. parte summæ q. 11. & 12. & q. 9. Art. 4. melius.

CONRA dicta opinionis secundum istos plura accidentia eiusdem rationis non possunt simul esse in eodem, sed plures cognitiones eiusdem obiecti sunt eiusdem rationis, quanuis una sit infusa, alia acquisita, sicut eiusdem rationis essent homo creatus, & homo generatus. Quære Varronẽ optimè hic tertia parte. q. 35. Art. 5.]

Item contra rõnem pro secũdo membro, si ratio sit bona, Angeli beati, & Sancti adhuc possẽt in scientia proficere.

CONTRA conclusionem, quia, & si duæ cognitiones eiusdem rationis possint de eodem obiecto esse simul in eodem, nõ tñ duæ perfectæ, quia tunc uel neutra esset perfecta, uel altera esset omnino superflua, si ergo perfectè nouit omnia per scientiam infusam, non potuit proficere per acquisitam.

Ex his apparet, quòd falsa est propositio, quam

assumit

assumit ratio. s. quòd omnis potentia possit in propriam operationem, non enim ualet de potentia iam perfecta, ex tunc enim non potest in actus, per quos perficiebatur antequam esset perfecta, quia idem respectu eiusdem non potest esse in potentia, & in actu. Nam habitibus existentibus in materia cessat motus. Valet ergo de potentia antequam perficiatur per actus, sed postquam est perfecta non potest per actus, per quos perficiebatur, licet possit ibi aliis actibus perfectis.

1. de gene. cō tex. 55.

Duplex est cognitio. In 2. libr. dist. 3. q. 9. & inde.

Ad quæstionem ergo dico, quòd duplex est cognitio. s. abstractiua, & intuitiua, quę distinctio probata est in secundo libro. Abstractiua est duplex. s. actualis, & habitualis. Loquendo de abstractiua habituali, potest dici, quòd à principio nouit omnes quiditates specificas rerum per species infusas. Ratio est, quia ad istam cognitionem intellectus est in potentia tanquam ad naturalem eius perfectionem. ergo si ista cognitione careret, esse naturaliter imperfectus eius intellectus per carentiam naturalem perfectionis, sibi debitæ in esse, quod non est dicendum de ista anima.

Vniuersale non dicit totam entitatē singularium.

Dico autem, quod non nouit per illas species singularia sub propriis rationibus, quia sicut uniuersale non dicit totam entitatem singulariū, ut probatum est alibi, ita nec dicit totam eius cognoscibilitatem, & per consequens illud, quod est ratio cognoscendi ipsum non est ratio cognoscēdi particulare sub propria ratione. si ergo nouit omnia particularia in proprio genere sub propriis rationibus, nouit ea per proprias species infusas, & tunc oportet ponere ibi infinitas species infusas, quia particularia potentialia fieri sunt infinita: Non enim per unam speciem, & per unam cognitionem nouit omnia, quia ut non in proprio genere sunt obiecta non secundaria, sed primaria. si non uideatur conueniens ponere istam infinitatem, potest dici, quòd non nouit ista omnia particularia habitualiter, sed solum facta & facienda, nec hoc est inconueniens, quia hoc sufficit, cum ex quo nouit omnia alia cognitione in uerbo. Loquendo de abstractiua actuali, potest dici, quòd talis potest esse duplex. s. uel causata à Deo miraculosè, uel causata naturaliter ab intellectu, tanquam à causa partiali. Primo modo posset nosse omnia simul actualiter, quæ nouit habitualiter.

Cognitio abstractiua actualis ē duplex.

Sed non uidetur necessarium ponere tale miraculum, sed secundo modo: non quia intellectus licet possit simul esse partiale principium actiuum respectu plurium intellectionum, non tamen respectu causatorum. Loquendo autem de intuitiua, quæ est obiecti, ut concernit essentiam actualem, potest dici, quòd non, quia talis cognitio propriè non est nisi de obiecto præsente, secundum præscientiam actualē, uel in se, uel in alio, in quo habet perfectius esse. sed patet, quòd omnia non fuerunt sibi præsentia in se ipsis. si autem dicatur, quòd fuerunt sibi præsentia in uerbo, iam redis ad illam cognitionem. s. beatificam in uerbo, de qua supradictum est.

Ad illas authoritates dico, quòd non solū profecit secundum apparentiam, ut communiter exponitur: sed & realiter, quantum ad cognitionem intuitiuam, ut patet ex dictis, quantum ad abstractiuam non, nisi uocetur perfectus transitus cognitionis habitualis ad actualem.

Quod autem cognitio rerum in proprio genere stet cum cognitione earum in uerbo, patet per Augustinum super Gen. Sunt enim alterius rationis.

VTRVM ANIMA CHRISTI NOuerit omnia perfectissime in genere proprio.

Scotus 3. sent. dist. 14. q. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 14. q. 4.

Quæstio quarta.

Quarto quæritur sine argumentis

Qvarto quæritur, Vtrum anima Christi habuerit à principio perfectam notitiam rerum in proprio genere.

Respondeo, quòd loquendo de cognitione habituali abstractiua, potest dici, quòd sic, quia credibile est, quòd illæ species sibi infusæ fuerūt perfectissimæ, quantum esse potuerūt, secundum quòd de gratia dictum est dist. tertia decima. Loquendo autem de actuali, siue abstractiua, siue intuitiua, si ponatur, quod totaliter sit causata à Deo, potest dici idem; sed si ponatur, quòd sit causata à suo intellectu naturaliter, tanquam à principio partiali actiuo, tunc distinguo, quòd perfectum potest intelligi uel simpliciter, quantum possibile est esse, & tunc dico, quòd non; quòd si species infusæ sunt perfectissimæ, non tamen alia causa partialis. s. intellectus, quia naturaliter intellectus angelicus est perfectior. Vel perfectum potest intelligi illud, cuiusmodi de facto nihil est æquè perfectum, & tunc dico, quòd possibile est, quòd sic, quia possibile est, quòd plus excedat in perfectione species infusa Angeli, quàm excedat intellectus Angeli intellectū Christi. hoc intelligas solum de cognitione actuali abstractiua; quia intuitiua nō causatur à specie, sed ab obiecto præsente: Et ideo de ipsa non simpliciter esset dicendum, quòd non est perfectissima, nisi sit totaliter causata à Deo.

Perfectum pt intelligi duobus modis.

DISTINCTIO XV.

CIRCA DISTINCTIONEM XV. Quæritur,

VTRVM IN ANIMA CHRISTI secundum portionem superiorem fuerit uerus dolor.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 16. q. 2. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 15. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 15. Art. 5.
Ricardus 3. sent. dist. 15. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 15. q. 3.

Quæ-

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quintam decimam quæritur, Vtrum in anima Christi secundum portionem superiorem simul fuerunt dolor, & gaudium.

QVOD nõ: Contraria nõ possunt simul in esse eidem, sed dolor, & gaudium sunt cõtraria, & Christus summè gaudebat secundum illam portionẽ, qua fruebatur ergo. Maior probatur, quia ad contraria sequuntur contradictoria. Propterea dicit Phylosophus 4. Met. quòd si contraria essent simul, contradictoria essent simul uera, nec ualet si negetur maior, & dicatur, quòd mobile simul est sub contrariis, quia partim in termino à quò, & partim ad quẽ ex sexto Phys. sicut patet de subiecto, quod dealbatur. non enim in istanti expellitur tota nigredo. & inducitur tota albedo, sed per motum in tempore hoc non ualet, quia tunc non sunt nisi contraria simul in esse remisso, ut patet: Anima autem Christi summè gaudebat, & summè tristabatur in morte, nec summus dolor mortis, cum esset actus summè meritorius, & acceptus Trinitati, minuebat fruitionem, & præmium nec etiam ualet, si negetur minor, & dicatur, quòd nõ sunt contraria, quia non de eodem obiecto, quia gaudium de Deo, & dolor de morte; hoc non ualet, quia obiectum respectu actu se habet, ut causa, sed nihil minus sunt contraria causata ab eadem causa, & causata ab oppositis causis, sicut albedo, & nigredo causatæ à calido, & frigitudo, uel caliditudo tantum ergo.

4. met. cõtex. 9. & 27.

6. phi. contex. 7. & 87.

Summus dolor Christi nõ minuebat fruitionem.

CONTRA: Meritum, & præmium debent esse in eadem portione, ergo dolor mortis, cum esset summè meritorius, erat in portione superiori, ubi erat fruitio, ita quòd ex dolore sensibili in parte sensitiua causabatur dolor tristitiæ in parte intellectiua. ergo.

RESPONDEO, quòd hic præmittenda est distinctio una de dolore, quam ponit D. Augustinus 14. de Ciuitate Dei: Dolor enim propriè dictus est primo, & per se in parte sensitiua, tristitia autẽ dicta est primo per se in parte intellectiua. Dicit enim ibi Augustinus, quòd dolor est offensio animæ à carne: tristitia uerò est offensio animæ ex his, quæ nolẽtibus accidũt. Hoc p̃misso primo uidendum est, quod sit dolor, & quòd tristitia, propriè accipiendo uocabulum. Secundo quomodo. dolor uerissimè fuit in aĩa Christi, & qua parte. Tertio quomodo tristitia, & in qua parte, & de quibus oppositis.

14. de ciu. Dei cap. 15.

Vnde dicatur dolor, & tristitia.

Quid sit dolor & tristitia.

De primo dicitur, quòd prima radix doloris est inmutatio corruptionis dispositionis, conuenientis naturæ. Secunda radix est proxima doloris appræhensio talis immutationis, nec ista secũda sufficit sine prima, quia corpus gloriosum existens in igne uerè immutaretur ab igne, & appræhenderet immutationem, & tantum non doleret, quia inmutatio nõ esset corruptiua dispositionis conuenientis. &c.

Hẽricus quolibet 11. q. 8. & 9. et quol. 12. q. 9. unde eum quol. 6. q. 52.

CONTRA: Potio amara causat dolorem in gustu, & tamen non corrumpit dispositionem cõuenientem naturæ, immo saluat; quia causat sanitatem, ergo prima radix non est necessaria; sed sufficit sola appræhensio immutationis absq; corruptione. Ad illud de corpore glorioso respondetur in 4. libro. Aliter ergo dico, quòd dolor propriè dictus est causatus ab obiecto sensibili in appetitu sensitiuo, & consimiliter delectatio opposita.

In 4. lib. dist. 49. q. 13. et 44.

Ad cuius intellectum sciendum, quòd potentiæ ad obiectum est triplex relatio, Vna, quæ est inclinatio potentiæ ad obiectum, sicut passiui ad actiuum suum, à quo recipit formam & perfectionem. Alia, quæ est debita approximatio, ut obiectum possit agere in potentiam. Alia, quę est conuenientia, uel disconuenientia, siue proportio, uel improportio obiecti ad potentiam, & istæ tres relationes fundantur super naturam obiecti, & potentiæ.

Potentiæ ad obiectum est triplex relatio.

Et tunc dico, quòd obiectum disconueniens, siue improportionatum causat dolorem, uel tristitiam. Conueniens autem obiectum, uel proportionatum causat delectationem, ita tamen, quòd relatio conuenientiæ, uel aliæ dictę relationes nõ sunt causa, & ratio causandi istas passiones; sed obiectum causat per suam formam absolutam, ipsæ tamen sunt coexigentiæ, & causa, sine qua non.

Obiectum disconueniens causat dolorẽ

Dicitur autem, quòd obiectum conueniens causat delectationem, & disconueniens causat dolorem, uel tristitiam circumloquendo loquendo absoluta per relatiua eo modo, quo dicitur, quòd actiuum agit in passiuum, cum tamen actiuum, & passiuum sunt termini relatiui.

Obiectum cõueniens causat delectationem.

Et si quæras, quare hoc obiectum est conueniens, & illud disconueniens, non est alia ratio, nisi quòd illud est tale, & illud tale. Dixi autem, quòd dolor uel tales passiones causantur in appetitu, licet potentia apprehensiua primo appræhendat obiectum, tamen appetitus terminat appræhensionem, & ita omnis dolor propriè dictus, est in appetitu sensitiuo, qui est unus omnium sensuũ, terminans omnium apprehensionem, & consideratur delectatio opposita. Tristitia autem propriè dicta est in appetitu intellectiuo, scilicet in uoluntate, quæ terminat appræhensionem intellectus obiecti conuenientis, uel disconuenientis, & ita ibi dictum est, delectatio opposita tristitię. Et nõ, quòd licet ista scilicet dolor, & delectatio, & tristitia dicantur passiones, non tamen sunt de genere passionis; sed de genere qualitatis, secundum quòd intellectio, & uolitio, & huiusmodi dicuntur passiones, sunt tamen ueræ qualitates; ut alibi dictum est. Hæc uidetur esse intentio D. Augustini ubi supra, & Damasceni cap. 38.

Omnis dolor propriè dictus est in appetitu sensitiuo.

tristitia est in appetitu intellectiuo.

Dolor delectatio, et tristitia, sunt de genere qualitatis.

De secundo Articulo dico, quòd uerus dolor fuit in anima Christi in parte sensitiua. s. in appetitu sensitiuo, & fuit dolor maximus. Ratio omniũ istorum, quia obiectum disconuenientissimum fuit approximatissimum tactui ipsius Christi, ut patet, quicquid tactus erat maximè perceptiuus obiecti; quia sicut anima Christi fuit perfectissima, ita corpus fuit maximè complexionatum, &

In Christo fuit uerus dolor in parte sensitiua.

per

per consequens sensitiuus tactus est maxime perceptions secundo De anima.

2. de Anima contex. 94.

Sed est sciendum, quòd uehemens dolor in parte sensitiua impedire usum rationis natos est. Quod probatur, quia plus uehemēs dolor in parte sensitiua, quàm uehemens delectatio, impedit secundum eundem. ergo. &c. Tamen in Christo in nullo impediuit, quia præseruatum fuit iudicio suæ rectissimæ rationis ex speciali Dei gratia; & simile dicēdū est de martyribus, in quibus uiguit iudicium rationis in suis acerbissimis pœnis. Sed est hic dubium, quia ex hoc uidetur sequi, quòd non sit actus uirtutis fortitudinis exponere se magnis pœnis, propter amorem iustitiæ, ex quo magnæ pœnæ impediunt iudicium rectæ rationis.

24. de Ciu. dei cap. 16.

In martyribus uiguit iudiciū rationis.

Dubium.

Sed dico, quòd immò, quia electio ad exponēdum se magnis pœnis propter iustitiam est electio bona, quia fuit propter bonum finem, & ita est debito modo circunstantionata, & fit secundum iudicium rationis. Exemplum est per oppositum de peccato. Nam in actu fornicationis propter uehementem delectationem succumbit ratio, & tamē est peccatū mortale, quia electio fuit uoluntaria, & contra iudicium rectæ rationis.

Exemplum.

De tertio dico, quòd portio superior uno modo accipitur strictè pro intellectu, & uoluntate, ut præcipuè respiciunt solum æterna. Alio modo magis largè, pro intellectu, ut iudicat de aliquibus secundum regulas æternas, & pro uoluntate, pro ut aliqua referendo ad æterna, & hoc secundo modo accipitur à D. Augustino 12. de Trin. Primo modo portio superior nullo modo potest tristari, nisi per actū nolitionis, & hoc uel nolēdo diuinam essentiā absolutè, uel nolendo sibi aliquā perfectionem intrinsecam, & tunc fortè esset peccatum in Spiritum sanctum; & forte, quòd damnati peccant hoc modo; quia & si uolunt Dei iustitiam, forte quòd non absolutè, sed nolunt eam in effectu, ut in sua punitione. Patet ergo, quòd nullo modo fuit tristitia in anima Christi, quantum ad portionem superiorem, hoc modo sumptam. Secundo modo portio superior sumpta potest tristari tripliciter, uel. s. de substractione fruitionis, uel de peccato suo, uel alieno, uel de aliquibus disconuenientibus proprio supposito, uel alieno. Primo modo non tristabatur in Christo, quia nullo modo fruitio, & uisio eius fuit substracta, nec diminuta. Secundo modo non tristabatur de peccato proprio, quia nec peccatum fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Sed potuit tristari de peccato alieno, ut de infidelitate Discipulorum dubitantium, & de crudelitate Iudeorum persequentium, & hoc est, quod dicit Ambrosius super Lucam, & ponitur in litera; Doles Domine, non tua uulnera, sed mea peccata. Tertiu modo potuit dolere, quia cum intellectus esset in apice, & suo uigore intuebatur dolorem inflictum in parte sensitiua, & ostendebat uoluntati, & tunc uoluntas compatiebatur proprio subiecto, & tristabatur, & similiter compatiebatur Matri.

Quō accipiatur portio superior.

12. de tri. c. 2. 4. & 14.

An portio superior possit tristari.

Quō damnati peccent.

Portio superior pōt tristari tripliciter.

Quō portio superior in Christo tristabatur.

Libro secundo de incarnatione Verbi.

Sed circa primum articulum est dubium, quomodo tristitia potest esse subiectiuè in uoluntate, cum sit libera. Item circa secundum Articulū est dubium, quomodo summus dolor quantuncunque fuerit in parte sensitiua, non in aliquo minuit suam delectationem, quæ causatur in uoluntate, cum experiētia omnino doceat oppositum. Et Arist. hoc dicit 7. Ethic. Item quis in uoluntate etiā sunt aliquæ tristitiæ, ut dictum est in tertio Articulo: & ita non potuit stare in eodem subiecto summa delectatio. Item, ut patet experientia, summa delectatio in uoluntate redundat ad cor, & illa causat ibi delectationem; similiter summus dolor in appetitu sensitiuo redūdat ad cor, & causat ibi tristitiam; sed ex delectatione cor realiter dilatatur, ex tristitia uerò realiter constringitur secundum, q̄ patet ex diffinitione istarum passionum, idem autem non potest simul constringi, & dilatari.

7. ethic. ca. 9.

Ad primum dubium dico, quòd tristitia, & huiusmodi passiones sunt realiter distinctæ ab actibus uoluntatis. Quod patet, quia Beati habent actum uolitionis circa peccatum, & tamen non tristantur de peccato. Tunc dico, quòd uoluntas est libera quantum ad actus suos, qui sunt uelle, & nolle, sed non immediate est libera quantum ad passiones, quæ causantur ab obiecto, immo supposito actu passio necessariò euenit, ut supposito actu nolitionis obiecti: similiter obiectum nolitum eueniat, uoluntas necessario tristatur, & similiter obiectum uolitum eueniat, necessario uoluntas delectatur. Est autem libera contra passionem mediatè, quia liberè potest uelle, & nolle. Exemplum. Comes tenens terram à Rege, tenendo terram necessariò, est seruus. Sed tamen dicitur liber seruus, quia liberè tenet terram, & potest eam dimittere, si uult.

Quō uolūtas sit libera.

Pulchrum Exemplum.

Ad secundum dubium dico, quòd naturaliter ita est, ut argutum est, sed ex Dei dispensatione factum est, quòd in Christo non minuit, & hoc fuit possibile, ex quo substantia doloris, & delectationis ponuntur diuersa.

Ad illud dubium eiusdem secundi Articuli patebit in solutione articuli principalis.

Ad illud eiusdem articuli secundi dico, quòd & si dolor appetitus sensitiui redūdat ad cor, & facit eum constringi, delectatio tamen non redundauit, licet naturaliter redundasset, quòd factum est miraculosè.

Ad argumentum principale patet de summo dolore, quia ille non fuit in eodem subiecto, sed in parte sensitiua. De tristitia autem, quæ fuit in uoluntate, ut dictum est in tertio articulo, dico, q̄ contraria merè absoluta, uel causantur à diuersis causis, uel ab eodem, incompossibilia sunt in eodem, ut albedo, & nigredo, & huiusmodi, sed contrariè relatiuè non sunt incompossibilia in eodē, si sunt in diuersis obiectis, quia dependēt ab obiectis, non solum, ut à causa, sed etiam ut à terminis. Exemplum: Scientia, & ignorantia sunt impossibilia in eodē intellectu de eodem obiecto, sed nō de diuersis obiectis, ut patet, similiter Beatus uult, cum diligit bonum, & summè non uult, & odit malum, quia uolitio, & nolitio, & amor, & odium,

& odium, scientia, & ignorantia sunt contraria relatiua. ergo similiter stabunt simul, summa delectatio de summo bono, quo fruitur uoluntas, & tristitia de aliis obiectis dictis in tertio articulo: Sunt enim contraria relatiua.

Sed hic est dubium, quia uoluntas Christi cum esset recta uolebat mortem, ex quo uolebat eam Deus, & per consequens delectabatur de morte, mediante actu uolitionis, ut dictum est in tertio Articulo tristabatur etiam de morte compatiendo appetitui sensitiuo, cum erat coniuncta. ergo de eodem obiecto delectabatur, & tristabatur.

Dico, quòd non de eodem obiecto formaliter, ratio obiecti propter aliam, & aliam circunstantiam; nam uolebat mortem, ut erat salus humanæ generationis, & ut sic uolebat eã Deus, & ut sic delectabatur de ea.

Nolebat ergo mortem, ut est opposita uitæ, & ut sic compatiebatur appetitui sensitiuo, & ut sic tristabatur de ea. Nec uolebat Deus, quòd ut sic uellet Deus mortem, immò, quòd nollet, & ita absolute uolebat mortem, & lætabatur de ea, & secundum quòd nolebat eam tristabatur: Exemplum, de illo, qui uult, proiicere merces in mari propter salutem. Aliud Exemplũ: Qui uult episcopatum, & non sacerdotium. Nam recipiũt alium, & alium finem, & ut uolitum, & ut nolitũ; uult.n. proiicere, sed non absolute, sed propter salutem, & ille uult, episcopatum non absolute, sed ut includit sacerdotium, & ita idem uult, & non uult alio, & alio respectu.

Exemplum.

Aliud exemplum.

Sed est hic sciendum, quòd appetitus sensitiuus est duplex; unus, qui est complantatus in sensu, & iste secundum aliquos non est, nisi naturalis inclinatio sensus ad proprium obiectum, & ita non est discursus, à sensu, & per consequens pluri ficatur sicut sensus. Alius est radicatus in corde, & iste proprio nomine uocatur appetitus animalis, & iste est qui secundum istos terminat appræhensiones omniũ sensuum, & in isto fuit summus dolor in Christo. Sed secundum Aureolum ille, qui est plantatus in sensibus terminat appræhensiones sensitiuas, & in ipso fuit summus dolor in Christo. Animalis autem appetitus, qui est radicatus in corde terminat appræhensiones sentiuæ uirtutis.

Appetitus sensitiuus est duplex.

Opinio domini Aureoli.

DISTINCTIO XVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XVI. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS HABVERIT necessitatem moriendi.

Seraphicus Bonã. 3. sent. dist. 16. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 16. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ q. 14. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 16. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 16. q. 1.
Franciscus de May. 3. sent. dist. 17. q. 2.

Quæstio tertia.

Circa distinct. sextam decimam quæritur, Vtrum in Christo fuerit naturalis necessitas moriendi.

Magister agit de modo, quo filius Dei assumpsit defectus humanæ naturæ.

Qvod non. Quia Christus non peccauit, nec actualiter, nec originaliter, ergo non habuit necessitatem moriendi. Antecedẽs patet. Consequẽtia probatur. Ad Rom. Corpus mortuum est propter peccatum. Et Gen. dictum est homini, & mulieri: In quacũq; hora cõmederis, morieris. ergo.

Rom. cap. 8.

Gen. cap. 2.

Contra: Habuit corpus naturaliter generabile. ergo naturaliter corruptibile.

Respondeo dicens quòd sic propter istas rationes: Primo, quia in corpore Christi fuit materia eiusdem rationis cum nostra, ergo cum priuatione annexa, ergo naturaliter appetebat esse sub alia forma.

D. Bona. prima senti dist. Artic. 1. q. 3.

Item, quia in corpore eius erãt qualitates actiuæ, & passiuæ sicut & in nobis, & modo sic est, ꝙ complexio corporis humani requirit inæqualitatem qualitatum, ita quòd una prædominetur alteri, & ita est ibi cõsequẽter actio, & passio, & per consequens ultimo fuisset necessaria resolutio. Ita quòd corpus Christi erat compositum ex quatuor elementis, sed elementa existentia extra proprium locum naturaliter appetunt locum proprium, & ita necessario iste appetitus fuisset quãdoq; completus, ita ꝙ redissent elementa ad proprium locum per resolutionem corporis.

Vide Varronem dist. præsenti, & Henricum quol. 3. q. 8.

Contra: Nisi plus dicatur, istæ rationes æquè cõcludunt de corpore Christi post resurrectionẽ, & modo sic ante mortem, ut patet intuenti. Dico igitur ad quæstionem, quòd Christus habuit naturalem necessitatem moriendi de facto, supposito uno tamen miraculo.

Quòd declaro sic: Gloria essentialis animæ necessario redũdat in corpus nisi miraculose impediatur, ex tali autem redundantia consurgunt quatuor dotes, quarum una est impassibilitas, sed anima Christi ab instanti suæ concæptionis habuit naturalem gratiam, ergo redundasset in corpus Christi, nisi quia miraculose, ex Dei dispensatione præseruata est talis redundãtia, ad hoc, ut Christus, posset pati, & mori propter nostram salutem. Quòd autem sint dotes corporis quatuor, dicetur in 4. libro. Hoc ergo miraculo supposito sic dico, quòd corpus Christi fuit naturaliter corruptibile ab intrinseco, & extrinseco. Ab intrinseco dupliciter. primo propter deffectum uirtutis nutritiuæ, secundo propter impuritatem nutrimenti. Primum patet sic: Nam omne agens physicum agendo patitur, sed paciendo debilitatur, ergo tantum potest agendo pati, quòd in tantum debilitetur, quòd non poterit amplius agere. sed uirtus nutritiua Christi erat uirtus naturalis, & finita, & ita conuertendo nutrimentum debilitabatur, & tandem ex diuturnitate temporis uenisset ad tantam debilitatem, quòd non potuisset amplius nutrimẽtum conuertere, tunc necessario fuisset corruptũ ex quo per nutrimentum nõ fuisset restauratum humidum radicale, fuisset tamen hoc longè tardius,

An corpus Christi fuerit naturaliter corruptibile.

Saluator noster fuit optime complexionatus, sobrius, & temperatissimus.

dius, quàm in nobis tum, quia ipse erat optime complexionatus, & per cõsequens nutritiua erat potentior, tum quia erat sobrius, & temperatissimus, & p cõsequẽs nutritiua minus laborabat, & & ideo magis durasset. secundum sic patet: Natura propter impuritatem nutrimenti, quo utitur, nutritum in quod conuertitur nutrimentum semper fit impurius, & ita in tantum potest fieri impurius, quòd tandem resolueretur. Sed quid si fuerit usus ligno uitæ? Dico, quòd si tunc tolleretur secunda causa intrinseca ratione corruptionis. s. impuritas nutrimenti remansisset tamẽ causa prima. s. debilitatio uirtutis nutritiuę in conuertendo cibum illum, licet tunc minus laborasset & per consequens tardius defecisset. Et idem dico de Adam relictis in puris naturalibus sine aliquo spirituali dono. Nam Adã si remansisset in originali iustitia fuisset sibi collatum donum immortalitatis, hoc est, quòd fuisset a Deo præseruatus a corruptione, sic suo modo præseruantur corpora gloriosa.

Dubium Curiosum.

De causa intrinseca patet de Christo de facto quòd potuit corrũpi, & occidi corpus eius, quòd etiam potuisset accidere ab agente continente uel alio huiusmodi nisi à Deo fuisset præseruatus, uel nisi substractum fuisset illud primum miraculum, ab istis etiã causis extrinsecis fuisset præseruatus Adam eius si remansisset.

An in potestate Christi, fuerit mori, & non mori.

Sed utrum in potestate fuerit mori, & non mori. s. Christi, dico, quòd sic in quantum Deus, & etiam sic, in quãtum talis homo, uel hic homo, uel Christus, quia uerissime erat Homo Deus, Christus Deus, & sic loquebatur, quando dicebat: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Sed in quantum purus homo circunscripta diuinitate dico, quòd non: quia ut patet ex dictis supposito illo primo miraculo habuit naturalem necessitatem moriendi, ergo nõ naturalem potentiam nõ moriendi.

Ioannis c. 10.

Ad rationem principalem in contrarium dico, quòd peccatum induxit necessitatem moriendi non quidem intrinsecam, & naturalem, quia natura hominis id ex se habet, ut ostensum est. sed remouendo prohibens, quia. s. remouit speciale donum Dei, quo homo fuisset à morte præseruatus, in Christo autem non fuit hoc donum, sed miraculose substractum est illud, quod redundasset ex gloria animæ, & aliud non est collatum, quod factum fuit dispensatione à Deo, ut posset pati pro salute nostra.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. Quæritur,

VTRVM IN CHRISTO FVERINT duæ uoluntates.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 17. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 17. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 18. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 17. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 17. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam septimam quæritur, Vtrum in Christo fuerint duæ uoluntates.

Magister agit de his quæ p naturam humanam operatus est Christus.

QVOD NON: In Christo fuit unum suppositũ. ergo tantum una uoluntas.

CONTRA id est Damascenus: Sicut in Cristo sunt duę naturę intellectuales, ita duæ uolũtates.

Libro 3. c. 14.

RESPONDEO, quòd fuit hic error dicentium in Christo esse tantum uoluntatem creatam. sed dico cum Damasceno, quòd in Christo sunt duæ uoluntates, & duo intellectus, sicut duæ naturæ intellectuales. s. diuinitas, & humanitas.

Quære. D. Thomam 3. partæ summę q. 18. Art. 1.

Item supra ostensum est dist. quarta decima: In Christo esse summam gratiam creatã. Et dist. quarta decima ostensum est in eo esse summam scientiam creatam. ergo in eo est intellectus creatus, in quo est scientia creata, & uoluntas creata, in qua est gratia creata.

Magister agit de merito Christi quod processit eius uolũtate.

Ad argumentum patet, quòd sufficit pluralitas fundamentorũ scilicet naturarum ad plurificandas potentias.

DISTINCTIO XVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVIII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS MERVERIT in primo instanti suæ conceptionis.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 18. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 18. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 19. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 8. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 18. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. decimam octauam quęritur, Vtrum potuerit Christus mereri, & si sic; Vtrum in primo istanti suæ conceptionis.

QVOD non potuit mereri; probatur sic: Non potuit peccare, ergo, nec mereri; Antecedens patet, quia eius uoluntas fuit perfectè unita ultimo fini per actum fruitionis. Consequentia probatur, quia si sic, ergo pari ratione beati possunt nũc mereri. Nam pro tanto actus est meritorius, pro quanto liberè actus elicitur rectus, cum possit elici non rectus.

Item aut actus meritorius est idem cum actu beatifico fruitionis, aut non idem. Si idem. ergo non meritorius, alias, & modo esset meritorius, & in beatis similiter. Si non idem, cum actus meritorius habeat Deum pro obiecto, sicut, & actus beatificus fruitionis adæquat totam uoluntatem,

S tatem,

tatem, sequeretur, quòd eadem potentia circa idem obiectum habebit actum adæquatum, & alium. Quod est contradictio, quia iam ille non adæquaret totam potentiam; & quòd sint circa idem obiectum, patet, quia in nobis est actus maxime meritorius, Diligere Deum.

Item quòd non in primo instanti conceptionis in speciali arguitur sic: Actus meritorius est contingens, & liber, sed in primo instanti actus esset necessarius, quia res dum fit, necessariò est fieri, ante uerò non potuit habere electionem, ut patet.

Item duæ mutationes, quarum terminus unus præsupponit terminum alterius, non possunt esse simul; sed creatio uoluntatis, & agere, uel motio uoluntatis sunt huiusmodi; Nam actus meritorius, qui est terminus ipsius agere, siue motionis uoluntatis, necessariò supponit esse uoluntatis, quod est terminus creationis uoluntatis; ergo.

CONTRA: Quòd potuit mereri, patet, quia fuit uerè uiator, sicut nos. ergo.

QVOD in primo instanti, patet, Nam posse mereri sufficit potentia libera, Gratia, Obiectum præsens, & posse potentiam exire in actum circa illud obiectum mediate illa gratia, sed hęc omnia fuerunt in Christo in primo istanti suæ conceptionis. De tribus primis patet ex dictis. De quarto probatur per Augustinum 6. de Trin. Si ignis esset æternus, splendor esset sibi coęternus, & tamen splendor eius est effectus. ergo effectus potest esse coęuus causæ suæ.

6. de trin. c. 1.

Respondeo, quòd difficile est uidere, quòd Christus meruerit, quia cum fuerit uere beatus, si potuit mereri, uidetur pari ratione, quòd omnis beatus potest mereri, & ita eum semper merito correspondeat præmium, nunquam haberet premium ultimatum.

PRIMO igitur uidendum est, quid sit meritum.

Secundo quomodo Christus potuit mereri.

Tertio quomodo in instanti suæ conceptionis.

Quid sit meritum.

DE primo dico, quòd meritum est aliquis actus uirtuosus; & laudabilis in aliquem ulteriorē finem, qui correspondeat sibi pro præmio secundum acceptionem præmiantis. Ex prima particula istius descriptionis excluduntur ratione meriti omnes actus uitiosi, & indifferentes. Ex secūda excluduntur omnes actus beatifici, & cōtinentes actus beatificos; nam actus beatificus, cum sit ultimus, qui expectatur in genere actuum, non habet rationem meriti, quia non est ordinabilis in alium actum ulteriorem. Similiter actus consequentes beatificum actum non sunt ordinabiles in alium actum ultimum; ex quo consequuntur ultimum. Ex tertia excluduntur omnes actus à ratione meriti, qui eliciuntur ab aliquo, uel sunt in aliquo, qui non habet charitatem ex Dei ordinatione; ita quòd sola charitas est ratio acceptionis ad præmium æternum.

Sola charitas est acceptio ad præmium æternum.

DE SECVNDO dicitur, quòd Christus non meruerit nisi secundum partem sensitiuum, quia solum secundum illam fuit passibilis, sed hoc non sufficit, præsertim cum etiam passibilis fuerit secundum partem intellectiuam quantum ad inferiorem portionem, ut ostensum est. Dolor enim de peccatis non potest esse in parte sensitiua, & ipse doluit pro peccatis nostris, secundum Ambrosium, ut ibi dictum est.

Dist. 15. huius libri.

DICO ergo de hoc, quòd Christus meruit ad omnes actus partis sensitiuæ, ut imperati erant à uoluntate, quia omnes tales actus erant recti à uoluntate, quia imperati à uoluntate recta, & secundum illam partem fuit uerè passibilis, & uiator.

Libro 2. de incarnatione uerbi.

Item dico, quòd & meruerit quantum ad omnes actus intellectiuæ partis secundum inferiorem portionem, quia etiam secundum illam fuit passibilis, & per consequens uiator, & hoc dico quantum ad illos actus, qui respiciunt ea, quæ sunt ad finem. Nam actus intellectiuę partis respicientes ultimum finem simpliciter, sunt actus portionis superioris. Non enim portio inferior sunt diuersæ potentiæ, sed eadem potentia dicitur portio superior, ut respicit finem ultimum simpliciter. Inferior uerò ea, quæ sunt ad finem in respectu ad ipsum ultimum, idest secundum regulas æternas.

Quō Christus meruerit.

Sed contra hoc uidetur, quòd potentia, quæ simpliciter est in termino, non potest mereri, cum meritum ordinetur ad præmium, quod respondet sibi pro termino, sed potio inferior in Christo erat simpliciter in termino; quia coniuncta erat superiori portioni, quæ erat simpliciter beata. ergo.

Respondeo portionem Christi inferiorem esse in termino simpliciter, potest intelligi dupliciter, uel scilicet ad affectionem iustitiæ, & impeccabilitatem, & hoc modo uerum est, uel quantum ad commodi affectionem, & impassibilitatem, & hoc etiam modo non est, ut patet distinc. quinta decima. ergo. sed istud sufficit ad posse mereri. ergo.

Adhuc dico, quòd omnis etiam actus portionis superioris in Christo potuit esse meritorius, & si potuit, fuit; & licet hoc sit difficilius tenere propter authoritatem aliquorum sanctorum; tamen hoc probo sic:

Omnis Actus portionis superioris in Christo fuit meritorius.

Omnem actum laudabilem potest Deus acceptare ad aliquod præmium, sed omnis actus portionis superioris Christi fuit laudabilis, & actus beatificus. ergo. Minor patet. Maior probatur, quia & si actui beatifico non possit correspondere pro præmio alius actus beatificus in eodem, uel intensio eiusdem, quia iam non esset ultimus, & perfectissimus, potest tamen sibi correspondere pro præmio aliquod bonum in alio, & ita Christus meruit pro nobis, & ita secundum maiorem istius rationis oportet dicere, quòd & modo actus beatificus creatus cuiuscūq; beati posset à Deo acceptari ad aliqđ præmiū in aliquo absq; contradictione, sed de facto non est ita, fuit. n. in Cħo usq; ad eius mortē, & resurrectionē, qa ipse non erat

Quomodo Christus meruerit nobis.

non erat totaliter extra statum uiæ; immò quantum ad aliquod sui erat uere uiator, & hoc dispésatiuè factum est, ut nobis mereretur.

Christus in primo instanti suę conceptionis potuit mereri.

De Tertio principali Articulo dico, quòd in primo instanti suæ conceptionis potuit Christus mereri, nec uideo oppositum. Ratio est: Posse dicere ad actum meritorium non requiritur nisi potentia uolitiua non impedita, habitus gratiæ, & obiectum præsens in ratione obiecti; sed omnia hæc fuerunt in anima Christi in primo instanti suæ conceptionis. ergo. Maior patet. Minor declaratur. Nam in primo instanti fuit in anima Christi uoluntas perfecta, quantum ad actum primum, & gratia perfectissima, ut patet ex dictis, & in eodem instanti potuit sibi præsentari totum, quod debebat pati pro salute nostra secundum uoluntatem Dei patris. Habebat enim in intellectu in eodem instanti perfectissimam scientiam, ut patet, ergo in eodem instanti potuit acceptare uoluntariè ea, quæ sibi ostendebantur, & per consequens mereri.

Dist. 14. huius libri.

Sed dices, quòd non, quia actus meritorius est actus elicitiuus, electio præeligit deliberationé. Deliberario requirit syllogismum practicum, & per consequens discursum, & moram.

Respondeo, & dico, quòd est uerum in eo, qui non est perfectè habituatus, sed in eo, qui est perfectè habituatus non sic. Vnde dicitur à Phylosopho, quòd si cythareda, quando habet tangere chordã, primo deliberaret imperfectè cytharizari, sciret, & certe hoc satis patet. Vnde si aliquis uirtuosus olim sit exercitatus í actibua uirtuosis, statim, quòd præsentaretur sibi bonum eligibile, acceptaret illud sine aliqua prædeliberatione, & similiter esset de uirtuoso suo modo, ut patet; sed nullus unquam fuit sic habitustus completè, nec in uirtutibus, nec in scientijs; sicut Christus in uirtutibus, & scientijs in primo instanti: ergo.

Nullus fuit ita complete habituatus í uirtutibus, & sciétiis, sicut Christus.

Tvnc ad rationes principales in contrarium.

Ad primum concedo antecedens, sed nego consequentiam. Ad probationem patet responsio ex dictis in quæstione, quu modo Christus, licet fuerit beatus quantum ad portionem superiorem, tamen potuit mereri quantum ad portionem inferiorem, & partem sensitiuam, secundũ quam fuit possibilis, & etiam secundum portionem superiorem potuit mereri, ut prędictum est, nec ex hoc sequitur, quòd beati possent mereri, quia ipsi sunt extra statum uiæ. Christus uero erat uiator; nec etiam est necessarium, quòd actus meritorius possit elici non recte, sed sufficit, quòd sit actus rectus, & liber, & habens caritatem, quæ est ratio meriti ordinabilis ad aliquem finem, qui correspondeat sibi pro pręmiu, uel in se, uel in alio, alias beata Virgo non potuisset mereri, cum fuerit confirmata.

Ad secundum dico, quòd ut prædictum est, in Christo fuit actus meritorius, tam actus beatificus, quàm alij actus. Et cum dicitur: Si beatificus, ergo meritorius. Dico, quòd non sequitur, quia modo Christus, & Beati sunt semper in termino, quantum ad affectionem iustitiæ, & in peccabilitatem, & quantum ad affectionem cõmodi, & impossibilitatem. Tunc autem Christus non nisi quantum ad primam affectionem, ut prędictum est. Et cum dicitur non alius &c. Dico, quòd actus beatificus adæquat potentiam intensiuè, ita quòd potentia non potest elicere actum intensiorem, & perfectiorem, sed non adæquat extensiue, quando simul cum eo possit habere alios actus imperfectiores, circa tamen alia obiecta immediata, alias, beatus non uideret unquam res in uerbo, & minus in proprio genere. Et cum dicitur, quòd actus meritorius habeat Deum pro obiecto; dico, quòd non oportet semper pro obiecto immediato, sed bene pro obiecto finali, ut, quòd omnis actus meritorius sit propter Deum, tanquam finem. Vnde in Christo non fuit actus meritorius, qui haberet Deum pro immediato obiecto, nisi actus beatificus, sed alii actus eius meritorij respiciebant pro immediato obiecto res alias, uel uires in uerbo, uel in proprio genere, conferendo eas ad Deum, ut ad finem, ut patet.

Quo Christus & beati sint in termino.

Actum beatificus adęquat potentiam intensiue.

An actus meritorius habeat Deũ pro obiecto.

Verũ in Christo fuerit actus meritorius.

Ad illud quod non in instanti, &c. Concedo maiorem, sed nego minorem. Nam sicut nulla res est formaliter necessaria, nisi quando actu existit, ita nulla res est formaliter contingens, nisi quando est actu. Vnde dico, quòd non oportet causam præcedere effectum contingentem duratione, sed sufficit, quòd natura. Vnde etsi mundus esset ab æterno, esset tamen contingenter productus, & ab æterno Deus contingenter determinasset producere mundum in tali nunc, & tunc potuit determinare oppositum. Et cum dicitur: Res dum fit, necesse est fieri; Dico, quòd est uerum in sensu composito, sed falsum est in sensu diuiso, unde non sequitur absolutè: ergo necessariò fit. Ista ergo est uera in sensu composito: Voluntas Christi in primo instanti uolens, necessariò est uolens; sed non sequitur: ergo in primo instanti necessario est uolens: immo contingenter uoluit, & potuit non uelle ea bona, quæ sibi præsentabantur, licet nõ potuerit ea nolle, quia iam confirmatus erat.

Quo causa pcedat effectũ contingenté.

primo phys. me. in fine.

Ad ultimum dico, quòd uerũ est de simultate naturæ, sed non est uerum de simultate durationis, in quo Sol lucet, Sol illuminat. Nota etiam, quòd non est necessarium omnem actum meritorium esse elicitum ab eo, cui est actus meritorius, potest enim unus mereri pro alio, sicut Christus meruit pro nobis. Sed unde oportet, quòd actus meritorius uoluntariè, & libere eliciatur ab eo, à quo elicitur. unde & aliquis posset mereri actu causato in eius uoluntate à Deo, quo actu esset formaliter uolens, licet non causaliter.

DISTINCTIO XIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XIX.

Quæritur,

VTRVM CHRISTVS MERVERIT omnibus, hominibus gratiam, & gloriam, & remissionem culpæ, & pœnæ.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 18. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 19. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 48. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 19. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 18. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam nonam quæritur, Vtrum Christus meruerit omnibus hominibus præteritis, præsentibus, & futuris remissionem culpæ, & pęnæ, & collationem gratiæ, & gloriæ.

QVOD non: Meritum semper ordinatur ad pręmium, & pręmium semper excellit meritum, sed præmia omnium hominum non excellunt merita Christi, nec sunt nobiliora. ergo. &c.

CONTRA id est Leo Papa in sermone de natiuitate: Sicut à reatu nullum liberum reperit, ita liberandis omnibus uenit.

D. Thomas tertia partæ summæ q. 48. quære Henricũ quolib. 5. q. 10. & Alios Antiquos.

Respondeo, quòd sic, quantum ad sufficientiam, sed non quantum ad efficaciam.

Primum probatur, quia peccata, & pœnæ omnium hominum non possunt esse formaliter infinita, sed merita Christi habuerunt quandam infinitatem; quia sicut uita Christi dicitur infinita, pro eo, quòd vita Christi est uita uerbi, ita mors Christi dicitur infinita pro eo, quòd mors Christi est mors uerbi, siue Dei, & opera meritoria Christi aliqua dicũtur infinita pro eo, quòd sunt opéra uerbi.

2. de Anima conte. 24.

Secundum ẽt probatur, quia actus actiuorum sunt in patiente, & bene disposito, sed nõ omnes disposuerunt, & disponunt se ad remissionem peccatorum, & pęnarum, & ad gratiam, & ad gloriam.

CONTRA primum: Opera Christi non fuerũt increata, & pertinentia ad diuinitatem, ergo creata, & finita, pertinentia ad humanitatem, ergo non habent ueram infinitatem, sed est infinitas hyperbolica. Et cõfirmatur, quia actiones nõ sunt nisi suppositorum, ut agentium, sed agens nõ dat effectui infinitatẽ. ergo opera Christi meritoria cum pertineant ad humanitatem non sunt infinita, licet eliciantur à supposito uerbi. Nam formale principium talium operationum est finitũ, scilicet humanitas, & ab eo, uel ea habent infinitatem. ergo.

In prohemio met.

DICO igitur, quòd sicut omne illud à Deo est bonum, quia Deus uoluit, & non è conuerso, ita quòd bonum, ideo est meritorium, quia Deus illud acceptat, & non econuerso. ergo quãto Deus potest acceptare actiuè, tanto illud bonum potest acceptari passiuè. ergo non necessariò requiritur æquiualẽtia inter bonum, quod acceptatur, & ipsam acceptationem, & hoc patet in exemplo. Nam percutiens pilam in platea lucratur, nõ quidem ex natura actus rei percussæ æquiualet lucro, sed æquiualet propter acceptationem uoluntariam instituentis, ita quòd debetur brauiũ, etiam secundum iustitiam distributiuam.

Pulchrũ exẽplum.

Tunc ad propositum dico, quòd meritum Christi in se, & formaliter fuit finitum, quia mediãte principio finito elicitum, & respectu ad suppositum, uel ad finem non dant sibi infinitatem, cum omnes sint respectus finiti, & ideo ex formali ratione eius, & ex natura rei non erat acceptabile nisi finite, & tamen Deus acceptauit ipsum infinite extensiue; hoc est, pro deletione infinitorum peccatorum, si darentur simul uel successiuè, & ita pro liberatione infinitarum pęnarum, & pro collatione infinitarum gratiarum, & gloriarum, & ideo dicunt sancti, quòd meritum Christi fuit sufficiens pro redemptione infinitorum mundorum, si essent. Quod uerum est, quia uoluntariè ista Trinitas tota ita acceptauit actiuè. potuit autem de congruo sic acceptare Christi meritum plusquam unius alterius personæ propter conditionem suppositi operantis, & si nõ totaliter propter opus operatum, tamen in se, & ex natura rei.

Quõ meritũ Christi fuerit finitum, et Deus benedictus acceptauit ipsum infinite.

Quõ meritũ Christi fuerit sufficiens.

SED quid meruit nobis Christus? Dico, quòd primam gratiam totaliter absque nostro aliquo coadiutorio, mediantibus sacramentis, ut patet in baptismo, ubi confertur gratia absque omni præuia dispositione in pueris, & hoc contra peccatum originale, quod est peccatum primum, meruit etiam nobis secundum gratiam in pœnitentia contra peccatum actuale mortale. Sed ad hãc requitur ex parte nostra dispositio, & attritio, & huiusmodi; & ideo in adultis baptizatis requitur aliqua attritio propter peccata actualia. Meruit etiam nobis aperitionem Ianuæ paradisi.

Quid meruit nobis Christi

Sed est hic unum dubium, quia si Christus meruit nobis omnibus primam gratiam contra peccatum originale, cum patres ueteris testamenti habuerint gratiam delentem originale peccatum, alias fuissent damnati; sequitur quòd in eis præmium præcessit meritum, & ita pari ratione poterit esse uera opinio Magistri in secundo libro, quòd in Angelis gratia præcessit meritum, ita quòd meruerunt eam postea in custodia, quam nobis exhibent. Et si dicatur, quòd passio Christi, ut præuisa à Deo, & oblata sibi, & acceptata ab eo, meruit omnibus gratiam, & ut sic, præcedit; pari ratione potest dici, quòd ab æterno potuit mereri prædestinationem prædestinatis, quia ab æterno fuit sic præuisa, & acceptata, & ita prædestinatio habebit causam.

Dubium.

Dist. 5. in fine.

DICO ad primum, quòd præmium proprie, & principaliter correspondens in nobis pro merito Christi est gloria æterna, quæ nulli fuit data ante Christi passionem positam in effectu, tamen ex meritis eius, quia ante omnes patres, immo ab æterno præsentabatur Deo, satisfactoria futura humani generis, quam etiam præuidebat Deus, & acceptabatur

bater à Deo, ut taliter satisfactoria, & meritoria gratiæ, & gloriæ, sed differenter, quia nõ gloriæ dandæ antequam ipsa poneretur in effectu, & ita patet, quòd meritum Christi aliquo modo præcessit omnem gratiam, & remissionẽ culpæ, & ita patet, quòd non ualet illud, quod dicitur de Angelis.

Sed restat respondere ad secundam instantiã de prædestinatione, ad quam dico, quòd consequentia non tenet, quia in priori signo naturæ Deus prædestinauit electos, quàm præuideret Christi passionem, propter quod sciendum est, quòd fuit ibi talis ordo ab æterno. Ab æterno. n. Deus in primo signo intellexit se sub ratione summi boni. In secundo signo intellexit in se creaturas. In tertio signo prouidit aliquos ex sua libertate debere finaliter bene agere, & aliquos male, & illos etiam uidit; quos bene prædestinauit, circa alios habuit actum negatiuum non prædestinando. In quarto signo uidit omnes istos, & illos casuros in Adam. In quinto signo præordinauit, & præuidit de remedio quomodo scilicet omnes deberent redimi per merita passionis filij. Et ad argumentum principale patet respõsio ex dictis.

Notabilis speculatio doctoris circa ordinẽ redẽptionis, cui adde plura ex 39. dist. primi & 42.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX.

Quæritur,

VTRVM NECESSE FVERIT GENUS HUMANUM REPARARI PER PASSIONEM CHRISTI.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 20. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 20. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 46. Art. 2. & 3.
Ricardus 3. sent. dist. 20. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 11. q. 1.
Franciscus de May. 3. sent. dist. 17. q. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de conuenientia, & modo passiõis Christi.

Circa distinct. uigesimam quæritur, Vtrum fuerit conueniens genus humanum redimi per passionem Christi.

Qvod non: Nobilior natura scilicet angelica non fuit redempta nec redimetur, ergo nec natura humana debuit redimi, quæ est ignobilior.

Lib. 2. cap. 2.

Contra id est Anselmus: Cur Deus & hõ?

Respondeo quod ista quæstio est pure Theologica, & propter eam solum fecisse uidetur Anselmus librum: Cur Deus, & Homo?

Primo igitur uidendum est, quòd necessarium fuit hominem redimi.

Secundo, quòd non potuit redimi sine satisfactione.

Tertio, ꝙ satisfactio erat facienda à Deo hoĩe.

Quarto, quòd conuenientius fuit, quòd fieret per passionem Christi.

Primum probo sic: Deus & natura nihil faciũt frustra, sed homo ordinatus est ad beatitudinem

3. de Anima contex. 45.

æternam, ergo si non posset eam assequi, fuisset frustra, sed non poterat eam assequi post lapsum, nisi redemptus fuisset. ergo &c. Hoc Anselmus libro 2. Cur Deus, & Homo?

Lib. 1. cap. 2.

Secundum probo sic: Dicitur iniustus qui non soluit homini quod debet, ergo multo magis est iniustus qui non soluit Deo quod debet. Sed nullus iniustus admittitur ad uitam æternã. ergo &c. De hoc Anselmus 1. libro: Cur Deus, & Homo? Sed dices non est iniustus; quia excusatur propter impotentiam. Item quia potuit sine satisfactione sibi remitti offensa per misericordiã. Sed his responsionibus obuiat Anselmus:

Lib. 1. ca. 24. & 25.

Ad primam dicit, quòd licet aliqua impotentia excuset, non tamen illa, cui uoluntarie se submersit homo, immo ipsa impotentia est peccatum. Modo autem sic est, quòd homo accepit potentiam à Deo reddendi honorem, quia accepit originalem iustitiam, sed ipse uoluntarie fecit se impotentem ad hoc. ergo.

Ad secundam dicit, quòd aut remitteret Deus debitum homini, quo obligabatur sibi ad reddendum honorem, quia hoc debitum homo nullo modo habere posset, & sic esset derisorium talem misericordiam attribuere Deo. aut remittit hoc modo, quia uoluit eum præmiare absque eo, quòd reddat sibi debitum, & ita præmiabit eum absque eo, quòd reddat sibi honorem. ergo præmiabit eum de peccato, quod est absurdũ. ergo.

Tertium probo sic: Non potest satisfieri Creatori, nisi reddatur sibi plus, uel tantum, quantum sibi aufertur, sed homo per peccatum abstulit ipsi Deo debitum honorem: honor autem debitus Deo est maior omni creatura, ergo oportebat, ꝙ redderetur, & immolaretur Deo aliquod maius omni creatura. ergo Deus homo. De hoc Anselmus: Cur Deus, & Homo.

Item probatur minor sic: Quia homo per peccatum abstulit Deo illud, quod Deus disposuerat de homine facere. disposuerat autem de eo reparare casum Angelorũ, sed creatura reparare non poterat, cum non posit iustificare. ergo.

22. cap. primi libri. cap. 2. & 24. primi libri.

Qvartvm probo sic: Quia homo peccauit per suauitatem gustus, ergo ille, qui satisfecit, debuit satisfacere per asperitatem; sed nihil asperius morte. ergo. De hoc Anselmus lib. 2.

Tvnc ad rationem in contrarium dicunt aliqui, quòd non est simile de Angelis, & Hominibus; quia de Angelis multi remanserunt, de hominibus uero nullus.

Lib. 2. cap. 2. D. Tho. dist. præsenti q. 1. in solutione tertii Argumenti.

Sed hęc responsio non ualet maxime illis, qui eam faciunt, quia ipsi ponunt, quòd quilibet Angelus constituit unam speciem. ergo cum multi Angeli ceciderint, multæ ceciderũt species nobiliores, quàm una species ignobilior, sed omnes homines faciunt unam speciem, ergo.

Quære Magistrum dist. 21. secundi.

Aliter respondetur, quòd non est simile, quia homo fuit ab alio tentatus, sed Angelus nõ: Sed peccauit ex pura malitia.

D. Tho. in 3. dist. 1. q. 2.

Sed etiam hæc responsio non uidetur ualere, quia uerisimile est, quòd Lucifer tẽtauit alios, ut sibi assentirent, & hoc reperitur in Apocalypsi,

Apoc. cap. 3.

quando dicitur, quòd factum est prælium in Cœlo inter Draconem,& Michaelem. Ita quòd Draco, idest Lucifer preualuit tentando, & inducēdo alios ad suum consensum, sed Michael cum suis non assensit aliis sic. ergo.

Quare fuerit necesse homi nē reparari, & nō naturā Angelicam. Aliter ergo dico, quòd quia homo erat debilioris,& imperfectioris naturæ, ideo eius tētatio fuit sibi uiolentior, & ideo minus imputabatur si bi casus, quàm Angelis, qui erant perfectioris naturæ, clarioris scientiæ, & ideo eorum casus grauior.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXI. Quæritur,

VTRVM CORPVS CHRISTI FVISset putrefactum, si resurrectio non fuisset accelerata.

*Seraphycus Bona.3.sent.dist.*21.*q.*2.*Art.*1.
*Scotus 3.sent.dist.*21.*q.*1.
*D.Thomas 3.parte summæ q.*51.*Art.*3.
*Ricardus 3.sent.dist.*21.*q.*2.
*Durandus 3.sent.dist.*21.*q.*2.

Quæstio prima.

Magister agit de statu Christi in morte, & de consequētibus corpus Christi post separationē Animę. Circa dist. uigesimam primā quæritur, Vtrū corpus Christi fuisset putrefactum, si resurrectio non fuisset accelerata.

QVOD SIC: Natura non incipit motum, quam non potest terminare, ex secundo Metaphisicę & 5. Physicorum in fine. Sed terminus corruptionis hoīs est incenératio cadaueris, cū ergo Christus fuerit mortuus, fuisset corpus eius incineratum. Et confirmatur, quia istos defectus pęnales, Lib. 3. cap. 19. non culpabiles, assumpsit Christus secūdum Damascenum.

Psal. 15. CONTRA: In psalmo dicitur: Non dabis Sanctum tuum uidere corruptionem.

RESPONDEO, & dico quòd effectus futurus, qui habet sufficientes causas particulares naturales non impeditas simpliciter annunciatur euenire, & uerè; sed si suæ causæ particulares impediātur à causa superiori simpliciter, non eueniet, licet secundum quid eueniret. Exemplum: Ezechias Rex debebat mori de illa infirmitate secundum causas particulares, & ideo Isaias annunciauit sibi mortem, sed, quia propter eius lacrimas, & orationes Deus impediuit causas particulares per quindecim annos; ideo simpliciter effectus mortis non euenit usque ad quintum decimum annum. Isa. cap. 38.

Tunc ad propositum: Corpus Christi cum esset mixtum elementis habuit sufficientes causas naturales particulares corruptionis intrinsecas, ut quatuor qualitates actiuas, & passiuas, & extrinsecas, ex quibus poterat pati,& corrumpi, ut à calido, & frigido, & id genus alijs. Istæ tamen causæ erant impeditæ à causa superiori. s. Deo, qui suspendebat earum actiones miraculosè, & supernaturaliter, ne possent in talem effectum. s. corruptionis. Hucusque benedictum est, & concedo.

Tunc ulterius dicitur, quòd hæc suspensio actionum istarum causarum non fiebat nouo miraculo, sed antiquo modo, eodē scilicet quo corpus uniebatur hypostaticè in uerbo, & ita nō nouo miraculo, quia nō de nouo uerbum assumpsit corpus in triduo. Probatur hoc in exemplo supra dicto Isaiæ. Nam ab æterno præuidit lacrymas Ezechiæ, & noluit uolitione non noua, sed æterna suspensione illarum causarum. Esaiæ ca. 38.

SED contra hoc arguo, quia tota humanitas erat unita uerbo, sicut corpus, & tamen uere fuit corrupta in morte. ergo ex uirtute unionis non præseruatur corpus ab inceneratione sine alio nouo miraculo.

Dico igitur, quòd sicut causæ particulares impediebantur post mortem Christi supernaturaliter, & non ante mortem, quia tunc conseruabatur naturaliter ab anima, quia animabatur, ita ꝙ oportet dicere, quòd tunc dependebat illud corpus à Deo speciali dependentia, tanquam a causa specialiter conseruante, & erat dependentia realis, & ita ex parte corporis erat noua relatio realis, ex parte autem uoluntatis diuinæ noua relatio rationis, & ita erat ibi nouum miraculum, & ita dico suo modo de Ezechiele, ut patet consideranti. Pulchra resolutio Authoris.

Ad rationem principalem in contrarium dico, quòd natura nō potuit terminare illum motum, quia impediebatur supernaturaliter.

Ad confirmationem dico, quòd non oportuit, quòd assumeret defectus pœnales non culpabiles, nisi illos, qui erant aliquo modo nobis necessarij ad salutem, sed ista corruptio non erat de illis, sed potius ad oppositum, quia impedisset fidem resurrectionis. &c.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS FVERIT homo in triduo.

*Seraphycus Bonæ.3.sent.dist.*22.*q.*1.
*Scotus 3.sent.dist.*22.*q.*1.
*D.Tqomas 3.parte summæ.q.*50.*Art.*4.
*Ricardus 3.sent.dist.*22.*q.*1.
*Durandus 3.sent.dist.*22.*q.*1.

Quæstio prima.

Circa dist. uigesimam secundam quæritur, Vtrum Christus fuerit homo in triduo. Magister agit de statu Christi in morte quantum ad tēpus sequēs horā mortis.

QVOD SIC: Christus est homo, Christus in triduo fuit Christus. ergo Christus in triduo fuit homo. Maior patet, quia species prædicatur de indiuiduo. Minor etiam patet, qua idem prædicatur de se.

Item

Item Christus in triduo totam habuit humanitatem, ergo fuit homo. Consequentia patet. Antecedens probatur dupliciter: Primo, quia uerbũ habuit unitam animam, sed anima est forma; forma autem dicit totam quidditatem secũdum philosophum, & Commentatorem 7. Metaphisices. ergo.

7. met. cõtex. 34. 35. & inde.

Secundo quia habuit animam, & corpus, sed tota humanitas non est nisi anima, & corpus realiter, & mors est solum ipsorum separatio secundum Dyonisium ecclesiasticæ Hierarchię, & Damascenum. ergo &c.

Cap. 5. Lib. 3. cap. 26.

Item suppositum subsistens in aliqua natura non potest ab illa natura denominari, sed in triduo uerbum subsistebat in natura, quam assumpserat, & non dicebatur animatum, nec corpus, nec corporeum. ergo relinquitur quòd poterat dici humanatus homo.

CONTRA: Homo mortuus non est homo, sed Christus in triduo uere fuit homo mortuus. &c.

RESPONDEO, quòd ista quæstio primo tractãda est Theologicè, quia Theologi non curant de conceptibus uocabulorũ, sed de uirtute realitatis.

Theologi nõ curãt de conceptibus uocabulorũ sed de ueritate realitatis.

Secundo tractanda est logicè.

Primo modo tractando eam dicit Vgo libr. primo parte secunda de sacramentis, quòd Christus in triduo fuit homo, quia ad rationem hanc sufficit, quòd tota humanitas, quæ est in anima, & corpus uniantur supposito, absq; eo, quòd anima, & corpus uniantur inter se, sed solum in supposito.

1. lib. cap. ult.

Item in hac cõclusione cõcordat Magister sententiarum. Alii concordant in cõclusione, sed aliter eam probant. Dicunt enim, quòd pro tanto Christus in triduo fuit homo, quia habuit totam simpliciter humanitatem sibi unitam: hoc autem sic probãt: Forma dicit totam quidditatẽ rei, sed Christus habuit unitam totam formam hominis in triduo scilicet animam. Maior probatur multipliciter, primo sic: Materia est illa, secundum quã res potest esse, & non esse. 7. Metaphisices, sed quidditas rei non potest esse, & non esse. eodem 7. Materia non est de ratione quidditatis, sed sola forma. ergo.

Hic cõiter nõ tenetur magister.
Vide D. Thomã 3. part. sũmæ. q. 50. Artic. 4. Vide D. Bona. distinc. præsenti. q. 1.
7. met. cõtex. 22.
7. met. cõtex. 34.

Item quidquid est potest esse principium cognoscendi rem 7. Met. sed materia secundum se est ignota 1. Physi. ergo non est de ratione quidditatis.

7. met. cõtex. 20. & 21.
1. Physic. cõtex. 69.

Item in separatis à materia idem est quidditas, & habens quidditatem 7. Metaphisices, cap. 4. in habentibus autem materiã differunt, ergo ea quo materia est causa differentiæ inter quidditatem, & habẽs quidditatem; sequitur, quòd materia est extra rationem quidditatis.

7. met. cõtex. 20. & 34. & 41.

Item 7. Met. cap. 2. dicit Philosophus, ꝙ materia est posterior quidditate. ergo extra rationem quidditatis est. Tunc uel ultra dicunt isti, ꝙ intantum forma dicit totam quidditatem, quod si anima in resurrectione alteri corpori uniretur, adhuc esset idem homo numero, quia eadem tota humanitas numero.

7. met. cõtex. 40.

Contra primam conclusionem Aug. 13. de Ciuitate: Nõ totus homo, sed pars melior hoĩs, aĩa est: nec totus homo corpus, sed pars inferior est. Sed quod est utrunque coniunctum simul, habet hominis nomen. Hæc autẽ authoritas est contra maiorẽ illius rationis, quæ dicit, quòd anima est totus homo.

cap. ultimo.

Item in symbolo: Sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & hõ unus est Christus, sed non est Christus nisi uniatur humanitas diuinitati. ergo nec homo nisi uniatur aĩa carni.

Quære ĩ symbolo Athanasii.

Item Damascenus dicit, quòd omnes homines compositi sunt ex anima & corpore.

Libr. 3. cap. 3.

Item contra maiorem illius rationis Damasceni contra hæreticos dicentes, Christum habuisse corpus supercęleste, & sic pertransisse per corpus beatæ Virginis pro eo quòd fuit homo uniuocè nobiscum, sed argumentum nihil ualeret, ut patet, si corpus non esset de ratione hominis.

Libr. 3. cap. 12.

Item si anima sola dicit totam humanitatem, ergo homo est totaliter, & simpliciter creatus. & nullo modo generatus, maximè si non ponatur in homine nisi una forma.

Item si materia est extra rationem essentiæ & quidditatis compositi non est causa intrinseca cõpositi, frustra ponitur materia in composito, immo compositum erit compositum sine materia.

Item quod habet quidditatem completam in genere non facit per se unum cum aliquo, quia si ex duobus debet fieri per se unũ, oportet, quòd neutrum per se præcipuè sit ens completum. Si ergo sola forma dicit totam quidditatem completam. nunquam facit per se unum cum materia, & ita uel omnes rei sunt immateriales, & simplices, uel compositum ex materia, & forma non est unum ens per se, sed aggregatione.

Item quod non includit in se aliquam quidditatem alicuius generis, nec includitur ab aliqua tali quidditate, nec est in genere per se, nec per reductionem. ergo uel est Deus, uel nihil. ergo.

Item 7. Metaphisices uult Philosophus, quòd sicut ex hac materia, & hac forma fit hoc indiuiduum, ita ex hac communi forma in communi resultat quidditas communis, & ratio est, quia ex hac materia, & ex hac forma non fit per se unũ, nisi quia illa est in potentia, & illa est actus, sed materia est potentia per rationem materiæ in cõmuni, & forma est actus per rationem formæ in communi. ergo.

7. met. cõtex. 39.
Q̃ꝺo ex materia, & forma fiat ꝑ se unũ.

Item scientia naturalis est de rebus materialibus, & corruptibilibus, & est uera scientia: sed uera scientia non est nisi de quidditatibus 7. Metaphisices uersus finem, ergo quidditas naturalis rei est corruptibilis, sed omne corruptibile includit materiam per tuam prædictam rationem, ergo quidditas rei naturalis includit materiam.

Vera scientia est de quidditatibus.

Ad quæstionem ergo dico, quòd Christus in triduo non fuit homo, quia, ut probatum est, sola anima non dicit totam humanitatem, nec anima & corpus præcipuè dicunt totam humanitatem non solum non unita inter se, immo etiam unita, quia formalis ratio humanitatis non consistit in una relatione unionis, quia tunc homo non esset

Afferit Author contra Magistrum, Christũ in triduo non fuisse hominem.

per se unum ens, sed unum aggregatione.

Dico igitur, quòd homo habet unitatem quandam, & entitatem aliã ab istis partibus simul sumptis, ut probaui, non quidem alia partialis, quę se habeat per additionem, ad illa, quia procederetur in infinitum, ut patet. Sed est alia constituta, & resultans ex his, & per ipsam homo est homo formaliter, sed ipsa in morte fuit uerè corrupta. ergo.

Dist. 2. q. 2. huius libri.

Tunc ad rationes, & ad primam probationem maioris illius rationis:

Ad primam sciendum, φ Philosophus 7. Met. loquitur æquiuocè de his tribus scilicet de specie, simul toto, & materia. Aliquando namque accipit pro forma spec.em, quæ est altera pars compositi, aliquando pro ultimo abstracto, aliquando pro quidditate totius, quæ est totalis resultãs, similiter simul totum accipit pro hoc indiuiduo existente secundum esse existentiæ, aliquãdo pro toto composito concretiuè absolutè sumpto, & non concreto; similiter materiam aliquando accipit pro materia non contracta, sed absolute sumpta; aliquando pro materia ultimatè contracta, ut est pars istius indiuidui sensibilis.

7. met. cõtex. 34.

Aequocatio nominũ multotiens decipit. 7. met. cõtex. 37.

His uisis patet solutio. Materia enim primo modo sumpta est de essentia, & ratione quidditatis secũdo modo sumptæ, & materia secundo modo sumpta est de essentia, & ratione quidditatis tertio modo sumptæ. Et similiter materia primo modo sumpta est de ratione simul totius secũdo modo sumpti, & secundo modo sumpta est de ratione simul totius primo modo sumpti. Nunquã autem materia est de ratione quidditatis primo modo sumptæ.

Quo materia est de ratione quidditatis.

Tunc ultra dico, quòd omne habẽs materiam primo modo sumptam partem sui, potest esse, & non esse solum in potentia remota, & non in potentia propinqua pro eo, quòd habet illud, per quod potest corrumpi, nunquam tamen corrumpetur nisi potentia propinqua. Est autem res corruptibilis in propinqua materia, quãdo habet materiam partem sui secundo modo sumptam. Exemplum: Ignis semper est in potentia ad calefaciendum, sed nunquam in potentia propinqua, & nũquam potest exire in actum, nisi quãdo habet calefactibile approximatum, quãuis relatio approximationis non sit ratio formalis calefactibilitatis, est tamen ratio necessariò requisita. Materia. ergo secundo modo sumpta est in potentia propinqua, ut res, cuius est pars, potest esse, & non esse, sed tali modo sumpta non est pars quidditatis secundo modo sumptæ, & ideo quidditas taliter sumpta dicitur in corruptibilis, quia non est in potentia propinqua ad corruptionem, nec põt corrumpi, nisi fiat in potentia propinqua; & tunc haberet partem sui materiam secundo modo sumptam, quomodo non est de ratione quidditatis, ut ipse accipit ibi quidditatem.

Speculatio singularis maximas difficultates enucleans, in doctrina Arist.

Exemplum.

An materia sit pars quidditatis.

Ad secundam dico, quòd sicut materia est imperfectior, quàm forma in essendo, ita in causando respectu compositi, & cum similiter in causando cognitionem compositi, & ideo dicitur secundum se ignota, quia non est potissima in causando cognitionem, benè tamen cognoscitur materia in composito, quando compositum cognoscitur, alias nunquam cognoscentur compositum, sed omnis cognitio est simplicium.

Materia est ignota, quia nõ est perfecta rõ cognoscendi cõpositũ.

Aliter potest dici, quia materia secundo modo sumpta est ignota cognitione scientifica, & illo modo non est pars illius quidditatis, cuius est cognitio scientifica.

Materia est ignota, cognitione scientifica.

Ad tertium dico, quòd in separatis à materia non est differentia partium realiter diuisarum, sed in rebus materialibus sic, & ideo non sunt idem partes componentes scilicet materia, & forma, ita quòd habẽs quidditatem accipitur ibi pro materia, & quidditas pro forma.

Aliter potest dici, quòd aliqua habent quidditatem per se, & primo, ut homo, & tũc idem sunt quidditas, & habens quidditatem, ita quòd idem sunt homo, & eius quidditas, ut expresse uult Philosophus ibidem, ita quòd idẽ sunt homo, & eius quidditas, ut uult Philosophus in 7. Met. ita quòd tale dicitur separatum à materia, id est, à materia contracta secundo modo dicta. Alia uero habent quidditatem per se, & non primo, ut hic homo, & in talibus non sunt idem primo, licet sint idẽ per se; & hoc intendit ibi Philosophus, ita quòd accipit ibi materiam pro ratione indiuiduali.

Quo quidditas, & habens quidditatem sint idem. 7. met. cõtex.

Expositio notabilis.

Ad quartam dico, quòd loquitur ibi de materia contracta secundo modo sumpta.

Tunc tractando quæstionem logicè dico, φ hæc propositio est uerè logicè: Cæsar est homo, etiam Cæsare non existente. Sed tamen hæc non est uera: Christus in triduo fuit homo etiam logicè. Primum patet, quia logicus considerat conceptus terminorum, modo aut sic est, φ conceptus termini prædicti clauditur in conceptu termini subiecti, & est ibi terminus adiacens non secundũ, ita quòd non requirit actualem existentiam terminorum.

Secundum probatur sic. Quando aliquid prædicatum attribuitur alicui subiecto, quod subiectum non dicit unum conceptum, sed plures, si conceptus subiecti ad inuicem repugnant, propositio est falsa. Exemplum: Nullo homine existente albo, hæc est falsa: Homo albus est homo, quia stante Hipothesi conceptus repugnant, ut patet, si Christus dicit non unum cõceptum, sed duos, quia est unum suppositum subsistens in duplici natura completa secundum Damascenum. ergo ista est falsa: Christus in triduo fuit homo, quia subiectum huius: Christus in triduo includit in se repugnantiam conceptuum, ut patet, quia tunc non erat una natura completa scilicet humana, & quòd non sufficiant conceptus prędicti includi in altero tantũ conceptu subiecti, si cõceptus subiecti inuicem repugnent. Patet alias, hæc esset uera: Aliquid maius Deo est, quia esse includitur in cõceptu Dei.

Exemplum.

Lib. 3. cap. 3.

Tunc ad rationes in oppositum: Ad primã patet responsio ex modo dictis, quia subiectum includit repugnantiam conceptuum.

Ad secundam patet responsio ex dictis in quæstione,

ſtione, quòd in triduo non fuit ibi tota humanitas.

Quid ſit mors.

Sed ad authoritates probantes, quòd ſic, quia mors non eſt niſi ſeparatio partium; Dico, quòd mors eſt partium ſeparatio cum corruptione illius totalitatis, quæ ex earum unione, uel unitate reſultabat.

Ad illud uero de Philoſopho dictũ eſt ſupra.

Corpus & Anima ſũt partes eſſentiales hominis.

Ad tertium dico, quòd corpus, & anima ſunt eſſentiales partes hominis, & partes non denominant, quando actu ſunt extra totum, quia iam nõ eſſent partes; Ideo in triduo non denominabant uerbum, cui non erant unitæ, ex quo actu erant extra ſuum totum, quod ex eis reſultabat ſcilicet ex humanitate. non ergo uerbum poterat dici corpus, uel anima, ſiue corporeum, uel animatum, quia talia non ſunt partes hominis, potuiſſet tamẽ nominari aliquo alio nomine competenti, ſi non eſſet impoſitum, non tamen nomine hominis, ex quo humanitas non remanſit &c.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIII. Quæritur,

VTRVM DE CREDIBILIBVS NObis reuelatis neceſſe ſit ponere fidem infuſam.

Seraphicus Bona. 3. ſent. diſt. 23. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. ſent. diſt. 23. q. 1.
D. Thomas ſecunda ſecundæ q. 6. Art. 1.
Ricardus 3. ſent. diſt. 23. q. 2.
Durandus 3. ſent. diſt. 23. q. 2.

Quæſtio prima.

Magiſter agit de uirtutib. & primo de fide, quantum ad eius eſſentiã quæritur unum.

CIrca diſtinct. uigeſimam tertiam quæritur, Vtrum fides infuſa ſit nobis neceſſaria.

QVOD NON: Ad omnem actum credendi, quem habemus de credibilibus reuelatis, poſſumus attingere per fidem acquiſitam, ergo non eſt neceſſaria fides infuſa. Conſequentia patet, quia habitus non ponitur niſi per actum. antecedens probatur, quia unus Hæreticus quandoque ita fortiter credit articulos, in quibus ipſe errat, ſicut unus fidelis, & ita pro eis exponeret ſe morti, & tamen patet, quòd nõ habet fidem infuſam, ex quo Hæreticus eſt, & maxime qui eſſet natus inter hæreticos, ita quòd nunquam fuiſſet fidelis, nec baptizatus.

Item habitus, quem non poſſumus acquirere ex propria uirtute, ex puris naturalibus, cuiuſmodi eſt omnis actus infuſus, alias fruſtra infunderetur, eſt perfectior omni habitu acquiſito, quia ex eius perfectione prouenit, quòd non poſſimus ex nobis eum acquirere: ſed perfectioni habitui correſpondet perfectior actus, quia per actũ eſt habitus; poſſumus autem naturaliter acquirere habitum principiorum, qui eſt intellectus, & concluſionum, qui eſt ſcientia. ergo actus credendi in nobis erit perfectior, quàm actus ſciendi, & quam intelligendi primum principium, ſi ponatur fides infuſa, quòd uidetur ualde abſurdum, cum actus credendi ſit cum ænigmate, & obſcuritate.

CONTRA: Apoſtolus enumerat fidem inter uirtutes theologicas, ſicut charitatem. ergo eſt uirtus infuſa, ſicut charitas, & quòd iſta ſit nobis neceſſaria, patet, quia ad Hebreos dicitur: Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. ergo. &c. Heb. cap. 11.

RESPONDEO, & primo dico de fide acquiſita. Secundo de infuſa. Tertio ad quæſtionem.

In nobis eſt fides acqſita.

DE PRIMO dico, quòd manifeſtum eſt in nobis eſſe fidem acquiſitam circa credibilia nobis neceſſaria ad ſalutem. Quod patet, quia exiſtente uno fideli, & contingat, quòd incipiat errare circa unum tantum de articulis, manentibus in eo aliis, certum eſt, quòd in iſto corrumpitur tota fides infuſa, alias ſtarent ſimul fides, & Hæreſis, & tunc etiam non eſt diſpoſitio ad fidem acquiſitã. ergo fides, quæ ſibi remanet de articulis, etiam in quibus non errat in eo, & illa non eſt infuſa, quia tota infuſa eſt corrupta. ergo ſequitur, quòd iſta acquiſita, quam ſibi primo acquiſierat ex auditu; Hoc etiam patet, quòd ſi puer Iudæus nutritus inter Chriſtianos, & non baptizaretur, ita firmiter, cum eſſet adultus crederet omnia, ſicut Chriſtianus: hoc etiam patet per Apoſtolũ ad Rom. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo audient ſine prædicante? ergo ſecundum eum fides eſt ex auditu, & auditus ex prædicatione. Sed patet, quòd argumentum non tenet niſi de fide acquiſita. Quòd autem firmiter credantur alia non neceſſaria ad ſalutem ſolum per fidem acquiſitam ex auditu, patet. Certiſſime enim credo Angliam eſſe, quam tamen nunquam uidi, ſed credo illis, qui eam uiderunt, & ita de aliis. Rom. cap. 10.

Sequitur unũ corollarium.

Ex his dictis ſequitur unum corollarium, quòd ut firmiter credantur articuli, & alia neceſſaria ad ſalutem, & ita firmiter, quòd omnino ſine formidine ad aliam partem contradictionis non præciſe. Propter hoc eſt neceſſaria fides infuſa, quia ſola fides acquiſita ex auditu ſufficeret, ut patet ex dictis. ita enim quandoque hæreticus exponet ſe morti propter ea, quæ credidit, ſicut unus fidelis.

Qũo fides infuſa aliquãdo eſt ſimilis fidei acquiſitę.

DE SECVNDO dico, quòd fides infuſa ſimilis eſt in aliquo fidei acquiſitæ, quia ſicut fides acquiſita innititur ueritati aſſerentis hoc, quod credo, ita quòd ex hoc iſtud Credo, quia credo eſſe ueracem illum, qui hoc aſſerit; ita fides infuſa innititur ueritati Dei reuelantis, ita quòd pro tanto hoc credo, credo enim eſſe ueracem Deum, qui hæc reuelat. Quia Deus ſupernaturaliter talia reuelat, ideo fides infuſa eſt habitus ſupernaturalis, & ex hoc patet, quòd eſt cum ænigmate, non habens euidentiam ex obiecto credito, ſed innitẽdo ueritati reuelantis, & ſecundum hoc poteſt dici, quòd fides eſt una omnium credibilium, quia non fertur per ſe, & ultimate in credibilia ſub propriis rationibus, ſed in ueritatem reuelantis, ita quòd eodem habitu, quo credit Deum reuelantem ueracem eſſe, credit ẽt uera eſſe oĩa, quæ reuelat.

Quid ſit fides infuſa.

Sed

Maximum dubium.

Sed est hic magnum dubium. Nam dicam tibi: Quare credis Deum esse uerum trinum, & unum? Tu dices: Quia Deus reuelauit, qui est uerax. Est autem uerax, quia Deus est Deus, & ibi est status. Sed ego dicam tibi: Quare credis, quòd Deus hoc reuelauit, non enim tibi reuelauit. Si dices: Credo, quia ipse reuelauit se esse trinum, & unũ, quia hoc reuelauit illud reuelasse, & sic procedit in infinitum, sicut patet. Si dicas, quòd hoc credis es fide acquisita, quia Ecclesia tibi dicit, quia Deus reuelauit se esse trinum, & unum; tunc sequitur, quòd fides infusa dependeat essentialiter ab acquisita, quod est inconueniens. Si dicas: Ideo credo, quia reperio sic scriptum in Euangelio, non euadis, quia tunc quæram: Quare credis euangelio? & sic redibimus ad idem.

Articuli fidei sub proprijs rõnibus sunt nobis ignoti naturaliter, sub conceptibus cõibus sunt nobis noti.

Et ideo potest aliter dici de fide infusa. Dicam ergo sic: Termini articulorum fidei sub proprijs rationibus sunt nobis ignoti naturaliter; & iã eorum complexio est nobis naturaliter ignota, sed quia termini, qui nobis sunt ignoti sub proprijs rationibus sunt nobis naturaliter noti sub conceptibus generalibus, & communibus, ideo eorum cõplexio, quæ est nobis naturaliter ignota, est nobis naturaliter neutra, & non nota naturaliter negatio complexionis, quia tunc falsitas esset nobis falsitas nota.

Tunc ergo dico, quòd fides infusa facit, quòd adhæream firmiter complexioni terminorũ, quæ tamen complexio erat mihi naturaliter ignota, & ita cessabit dubium supradictum, quia non dico, quòd fides infusa faciat me credere articulos, qui sunt reuelati à Deo, quem scio, uel credo esse ueracem: Sed dico, quòd fides infusa immediatè inclinat ad credendam complexionem terminorũ, quæ naturaliter erat mihi neutra. Sed in quo genere causę, se habeat fides infusa respectu istius actus credendi, Dico, quòd in genere causæ efficientis partialis, & secundum istam uiam patet differẽtia inter fidem acquisitam, & fidem infusam, si alicui magis placeat primus modus, soluat dubium supradictum.

De tertio articulo, dico, quòd oportet ponere fidem infusam propter authoritates Sanctorum, & scripturæ, sed hoc non potest demonstrari nolenti credere, sed ex fide tenendum est, ita quòd sicut credo Deum, trinum, & unum; ita credo me habere habitum fidei infusum, quo credo. Potest autem hoc sic manuduci: Nam Deus est medicus perfectissimus ita quòd quem curat, perfectè curat. ergo totam rationem imaginis in nobis per peccatum deformatam reparauit. ergo sicut reparauit uoluntatem per habitum charitatis infusum, ita reparauit intellectum per fidem.

Ad primum principale patet responsio ex dictis. Nam & si possumus omnem actum credendi habere per fidem acquisitam, non tamen ita infusum, & perfectum: Vnde dico hoc, quòd sicut per uoluntatem, sine charitate infusa potest diligi Deus, & aggenerari intelligendi habitus, per quem poterit uoluntas in omnem actum delectationis, in quem potest cum charitate, non tamen in actum ita intensum, & perfectum; ita etiam est ex parte intellectus, & habitus fidei, habitus enim cum sit causa partialis respectu actus, facit ad substantiam actus, & ad eius intensionem; ergo si habitus perfectior, & actus erit perfectior.

Habitus est causa partialis respectu Actus.

Sequitur etiam sicut dilectio sine charitate nõ est meritoria, ita nec actus credendi sine fide infusa.

Actus põt cõsiderari duobus modis.

Ad secundum Dico, quòd actus potest considerari dupliciter, uno modo in se secundum suã substantiam, & sic concedo, quòd actus elicitus ab habitu supernaturali, & perfectiori est perfectior. Alio modo in comparatione ad obiectum, & tũc dupliciter dicitur actus perfectior, uel quia est circa perfectius obiectum, & hoc modo etiã actus credendi est perfectior, quàm actus noster sciendi, uel intelligendi principium, quia obiectũ eius, Deus est, uel quia perfectius intelligit totã attingibilitatem obiecti, & hoc modo actus intelligendi principium sciendi conclusionem est perfectior, quàm actus credendi. Sed hoc nõ accidit propter imperfectionem habitus fidei, sed propter excellentiam obiecti. Exemplum: Oculus Aquilæ, uidet Solem, & ego uideo unum lumen cãdelæ. Dico, quòd in se, & simpliciter uisio Aquilæ est perfectior uisio, quàm mea, quia à perfectiori organo elicita, & circa perfectius obiectũ.

Exemplũ, quòd uisio Aquilæ sit nobilior uisione nostra.

Tamen secundum, & secundo modo dicto, uisio una est perfectior, quia plus attingit totam uisibilitatem obiecti. Ad hoc etiam ualet, quòd Philosophus dicit libro de Animalibus, quòd melius est parum attingere de nobili, obiecto, quàm de alio multum.

1. lib. de Animalibus.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIIII. Quæritur,

VTRUM DE CREDIBILIBUS REuelatis possit aliquis habere simul scientiam & fidem, loquendo de scientia, ut accipitur pro omni notitia certa accepta ex euidentia rei.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 24. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 24. q. 1.
D. Thomas 1. parte summæ. q. 1. Art. 12.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 24. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam quartam quæritur, Vtrum de eodem obiecto possit simul esse fides, & scientia accipiendo scientiam pro omni scientia creata, quæ habet causam rei ex obiecto.

Magister agit de fide, quantum ad eius obiectum, & naturam.

Quod sic: Quia ut ait Ioannes. Vidisti me Thoma, credidisti, ergo Thomas simul habebat de resurrectione Christi fidem, & uisionem intuitiuam. Sed uisio intuitiua est certior, quàm scientia, ergo.

Ioan. cap. 20.

Item

Item de eadem concluſione poteſt haberi ſciẽtia, & opinio. ergo multo fortius fidea, & ſciẽtia. Conſequentia patet, quia opinio plus deficit à ſcientia, quàm fides, cum ſit adhæſio ad unam partem contradictionis cum formidine ad aliam partem: Antecedens probatur, quia ad eandem quæſtionem poteſt haberi medium demoſtratiuum, quod cauſat ſcientiam, & dialecticum, quod cauſat opinionem.

1.Cor.ca.12. CONTRA id eſt Apoſtolus ad Corinthios dicens: Per fidem ambulamus, non per ſpeciẽ. Gloſa: In uia non habemus ſcientiam de credibilibus, ſed fidem.

D.Tho.1. par. ſummæ. q.1. Art.12. RESPONDEO, quòd ſcientia ſubalternans, quæ eſt notitia habens euidentiam ex obiecto, nõ reſoluit principia ſua in terminos ſuperioris; qui ex natura rei ſunt euidentes. Iſta non poteſt ſtare ſimul cum fide de eodem obiecto, cum fidea ſit notitia ænigmatica, & obſcura; & ideo theologia Sãctorum non ſtat ſimul cum fide in beatis, quia illis eſt clara notitia dicens propter quid de credibilibua nobis. Theologia autem noſtra, quæ eſt illi.ſ. ſcientiæ Beatorum ſubalternata, ſtat in nobia ſimul cum fide de eiſdem. Quia ſcientia ſubalternans nõ reſoluit ſua principia in terminos ſimplices ſibi notos ex natura rei, ſed ſupponit ſua principia, quia accipit ea à ſcientia ſubalternãte, in qua illa principia ſunt concluſiones. Non ergo principia ſcientiæ ſubalternatæ habent euidentiã rei ipſius ſcientiæ ſubalternantis, ſed adhæret eis firmiter ſupponendo ea eſſe probata in ſcientiã ſubalternante, & ideo poteſt ſtare ſimul cum fide, ut patet.

Rõnes ſũt aliquãtulum tediosæ in forma.

Alia argumẽta contra D. Thomã quære. 3.q. prulogi. & in repor tatis. CONTRA, & primo contra opinantem, ꝙ ſcientia ſubalternata ſit uera ſcientia, quia theologia noſtra eſt uera ſcientia, ſed ſecundum eum in ſecunda ſecundæ ubi ex intentione mouet quæſtionem, Vtrum fides, & ſcientia ſtent ſimul in eodẽ de eodem obiecto: non ſtant ſimul, ut ibi dicit. ergo nec theologia Sanctorum, nec noſtra poterit ſimul ſtare cum fide de eodem obiecto.

Item contra hoc, quod dicit, quòd theologia noſtra ſubalternatur illi Beatorum, in eodem lumine poteſt haberi ſcientia ſubalternans, in quo habetur ſcientia ſubalternata, ſicut patet de perſpectiua, & Geometria; & de omnibus aliis, quia omnes habentur in lumine naturali. ergo uiator in lumine fidei, in quo habet theoricam noſtram, poſſet habere theologiam Beatorum, & tunc ſimul eſſet uiator, & beatus.

Item contra concluſionem in ſe: ſcientia ſubalternãa ſimul ſtat in eodem cum ſubalternata. Vnde idem poteſt eſſe perſpectiuus, & Geometra, ſed per te ſimul ſtat ſcientia ſubalternana cum fide, & de eodem. ergo fides & ſcientia ſubalternãs ſtãt ſimul. ergo in Beatis ſtaret fides cum eorum Theologia. Prima propoſitio patet, quia concluſiones unius ſunt principia alterius. &c.

Hẽricus quolib. 8.q.14. & quolib.12.q. 2. & in sũ.na. Aliter ergo dicitur, quòd triplex eſt lumen, ſcilicet lumen gloriæ, in quo Beati habent de credibilibus à nobis uiſionem intuitiuam, & uident de eis illo lumine propter quid. Aliud eſt lumen fidei, quod eſt in nobis. Aliud eſt lumen medium infra lumen gloriæ, & lumen fidei, à quo nos habemus ſcientiam abſtractiuam ſcilicet theologiã de eiſdem credibilibus, ſed iſtud lumen fidei medium innititur lumini fidei, & ſupponit ipſum.

Tunc ad propoſitum: Licet lumen gloriæ non ſtet cum lumine fidei, & per conſequens uiſio intuitiua Beatorum de credibilibus à nobia nõ ſtet cum fide; tamen lumen medium ſtat cum lumine fidei, cui innititur; immo neceſſariò ſupponit lumen, & ita theologia noſtra ſtat cum fide de eiſdem credibilibus. Minus enim repugnat mediũ, & extremum, quàm extrema inter ſe. Hoc confirmatur per Gloſam Auguſtini, & per Gloſam interlinearem ſuper illud Ioãnis: Erat lux uera. &c. Vbi uolunt ꝙ maiores in Eccleſia habent lumen fidei, & aliud lumen; Minores uerò ſolum habeant lumen fidei. Opinio multũ colorata. Ioan.cap.1.

CONTRA: Nulla ſcientia ſpeculatiua depẽdet eſſentialiter à uoluntate, immo de ſe eſt naturaliter prior omni uolitione. ergo lumen, in quo habetur theologia noſtra, cum ſit ſcientia abſtractiua, & ſpeculatiua, ſi ſit aliud à lumine fidei, & ſit ſupra ipſum, ut dicis, non dependet eſſentialiter à uoluntate. ergo hoc nec ab eo quod eſſentialiter dependet à uoluntate; ſed lumẽ fidei, cum ſit euidentia obiecti eſſentialiter, dependet a uoluntate in cauſando aſſenſum, nõ enim cogit intellectum ad aſſentiendum articulo, niſi uoluntas cogat eũ. ergo non poteſt dicere, quòd illud lumen mediũ innitatur lumini fidei, & neceſſariò præſupponat eum, immo dico, quòd ſi tale inde eſſet, ꝙ poſſemus per eum habere theologiam ſine omni fide, quod tamen eſt impoſſibile. Aliter ergo dico, ꝙ ſi accipiatur ſcientia propriè, ſicut accipit eã Philoſophus primo poſteriorum, ut eſt clara notitia cauſata ex obiecto euidenti intellectui, ſic impoſſibile eſt, quòd ſtet ſimul cum fide de eodẽ obiecto, & maxime quantum ad actum, quiquid ſit de habitu. Ratio eſt, quia actua fidei attingit obiectum obſcure uiſum, ita quòd illa obſcuritas in actu adeo eſt annexa actui, quòd ipſa remota non eſſet actua fidei, ſicut præteritio eſt relatio adeo annexa memoriæ, quòd ipſa remota, nõ eſſet memorandi actus ſcientiæ propriè ſumptæ attingitur obiectum, ut clarè uiſum, ita quòd remota tali claritate ab actu nullo modo eſſet actua ſciẽtiæ, ſed impoſſibile eſt, quòd eadem potentia ſimul attingat idem obiectũ clarè, & obſcurè, ſicut nec præſens, & ut præteritum. ergo &c. Et licet illæ relationes: Obſcuritas, quæ eſt priuatio claritatis. Claritas præteritio præſentialitatis, & aliæ huiuſmodi, nõ ſint formales rationes obiectales, ſunt tamen neceſſariò annexæ, ut dictum eſt. Aliter accipitur prout. diſtinguitur contra opinionem, ut ſcilicet dicit firmam adhęſionem ad unam partẽ contradictionis ſine formidine, & ut ſic accipitur ab Auguſtino, & ab Ariſt. 6. Ethic. & ſic accepta non ſolum poteſt ſtare cum fide, immo poteſt eſſe idem, quod fides, ut patet. 1. poſt. cõ tex.5. 15. de tri. cap. 12. uel 32. & 1. retractatio num cap. 13. 6. ethi. cap. 4. & 7.

SED ultra hoc eſt ſciendum de habitu noſtro theologico, ubi ſciendum eſt, quòd habitus Theo

logicus

Quid sit habitus theologicus. logicus potest appellari ille, qui causaretur in aliquo ex frequenti lectione, & meditatione scripturæ intellectæ solum superficialiter, & ad litterã sicut iacet, & talis habitus non esset certæ notitiæ ex euidẽtia rei, sed potius creditus ex testimonio scripturarum, cui adhibetur fides. Esset tamen alius habitus ab habitu fidei, quia non est in omni habenti fidem, ut patet; Esset tamen causatus in lumine fidei alius habitus perfectior, ut non solum sciatur scriptura, ut sonat, immò quòd sciatur exponi, & declarari, & sciantur solui dubia, & contrarietates, quæ ibi apparent, & hoc dupliciter declarando locum magis obscurum, per alium magis obscurum, & tunc etiam est habitus purè creditus, ut patet, quia præmissæ sunt creditæ, sicut conclusiones, uel declarando eam per alias scientias, sicut communiter modo faciunt Doctores miscendo philosophiam, & tũc etiam dico, quòd est habitus creditus, quia semper altera præmissarum est credita, licet altera sit necessaria ex euidẽtia: Nam conclusio sequitur naturam illius præmissæ, quæ minus est euidens, sicut patet in mixtione. Syllogismus enim, cuius est altera pars necessaria, & altera contingens, nunquam cõcludit, nisi propositionem contingentem, ita quòd conclusio talis Syllogismi semper est contingens. Talis ergo habitus est etiam acquisitus in lumine fidei, & stat cum fide, licet sit alius ab habitu fidei. Alius habitus theologicus perfectior potest haberi etiam in uia per infusionem à Deo, quem habuerunt Prophetę, & Apostoli, & aliqui Sancti; & talis habitus in tantum est perfectus, quòd ipso stante intellectu; intellectus non potest non assẽtire ueritati ac si haberet euidentiam rei ex obiecto. Quòd hoc sit possibile, patet, quia quicquid potest Deus in genere causæ efficientis per causam secundam, potest per se immediatè. ergo potest immediate causare habitum scientiæ in intellectu, quem causaret obiectum euidẽs. ergo. Sed attende, quòd si iste habitus faceret obiectum clare uisum, iam esset habitus gloriæ, non ergo sic facit.

Præmissæ sũt creditæ sicut conclusiones.

Habitus theologicus perfectior pòt haberi ẽtiã in uia.

Item si faceret cognoscere obiectum sub propria ratione, sicut facit scientia propriè dicta; tũc non staret simul cum actu fidei; sed si solum cogat intellectum ad assentiendum ueritati, sicut cogit scientia propriè dicta, & non plus faciat tunc stabit simul cum fide.

Tunc ad rationes in contrarium. Ad opiniones alias non oportet respõdere, ut patet, nisi ad Glossas adductas pro secunda opinione, ad quas dico, quòd accipitur ibi lumen illud in maioribus pro habitu theologico, uel infuso, uel acquisito; quẽ habent ultra habitum fidei.

Ad primum principale secundum Gregorium in homelia in octaua Paschæ, ubi dicit, ꝙ Thomas aliud credidit, quia uidit hominem, credidit Deum.

Ad secundum dico, quòd & si uiderunt hominem pati, non tamen nisi ex fide uiderunt Deum pati. Articulus autem est, quòd Deus homo passus est, & quamuis Beata Virgo, uel alius Sanctus habuerit de aliquo Articulo aliquam uisionem intuitiuam, non pro tunc habuit fidem de eodem, saltem quantum ad actum, sed potuit habere de aliis.

Ad tertium dico, quòd Antecedens est falsum, quia si effectus sunt incompossibiles in eodem, & causæ in actu sunt incompossibiles, & si ad eãdem conclusionem habeatur medium demõstratiuum, & dialecticum, nihil operabitur, & si prius fuerat aggenerata opinio, corrumpetur adueniente scientia.

DISTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur,

VTRUM ANTE CHRISTI ADuentum fuerit fides necessaria de his, quæ modo credimus.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 25. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 25. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ.
Ricardus 3. sent. dist. 25. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 25. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam quintam quæritur, Vtrum ante aduentum Christi fuerit necessaria ad salutem fides de his, modo non credimus. Magister agit de fide, quantum ad eius sufficiẽtiam.

Quod non: Ipsi non tenebantur plura credere, quàm Angeli possunt intelligere, sed Angeli non intellexerunt Christi incarnationẽ, nisi postquam Ecclesia eam prædicauit, ergo. Maior patet, quia intellectus Angeli est supra intellectum nostrum: Minor patet per Paulum ad Ephes. Sacramentum incarnationis Christi absconditum fuit principibus, & potestatibus cœlestib. & per Ecclesiam eius innotuit. Isaia sic ait: Quærũt Angeli: Quis est iste, qui uenit de Edon tinctis uestibus de Bosra? Ephe. cap. 3. Isa. cap. 63.

Contra: Tenebantur diligere omnia diligibilia ex charitate, quia pro omni statu fuit necessaria ad salutem charitas, sed omnia, quæ nos diligimus sunt diligibilia ex charitate. ergo tenebantur omnia credere, quia non poterant diligi, nisi crederentur.

Respondeo, & primo uidendum est de fide Antiquorum, quantum ad habitum. Secundo quãtum ad actum. Tertio quantum ad obiecta credibilia. Videndũ est de fide Antiquorum.

De primo dico, quòd sicut semper fuit necessaria charitas infusa, per quam reprobatur uoluntas per peccatum deformata; Ita semper fuit necessaria fides infusa, per quam reformaretur intellectus, ut scilicet tota imago deformata, reformaretur, & sicut nullus est Deo acceptus sine charitate, ita nec sine fide, & hoc dico pro statu in uia; non quidem, quòd sit contradictio ea ab inuicem

In uia manet fides informis sine charitate, in patria manet charitas sine fide.

uicem separari, quia de facto modo separantur in uia, ubi manet fides informis, sine charitate; & in patria manet charitas sine fide; Sed quia Deus sic instituit ab æterno, quod nullus possit in charitate perficere sine fide.

De secundo dico, quòd nullus adultus poterit saluari sine aliquo actu uirtutis moralis, ita multò minus sine aliquo actu uirtutum theologicarum, & ideo tenebantur habere aliquem actum fidei explicitum, non quidem semper, sed aliquando, loco, & tempore debitis, quia hoc cadit sub præcepto affirmatiuo.

De tertio, dico, quòd simplices homines, & communes, non oportebat explicitè tot credere, quot Moyses, & alij credebant, quibus plura credibilia reuelabantur, oportebat autem eos omnes aliqua credere explicite, ut Deum esse unum Creatorem Cœli, & terræ, & saluari debebant in fide uenturi, nec forte Moyses, & maiores tot credebant explicite, quos nos modo, quia forte non tot credibilia eis reuelabantur.

Veteres nostri saluabantur in fide uenturi.

An ueteres tenebantur ad fidem trinitatis explicitã.

Ad fidem autem trinitatis explicitam non tenebantur tunc, nisi illi soli, quibus Deus reuelabat, qui erant magis capaces, non autem potest determinate scientia, quæ credibilia, & quot illi maiores credebant esplicite, quia non habebant infiatum terminum credibilium, nisi quia Deus plura uel pauciora illis reuelabat, uel per se, sicut Moysi, & prophetis, uel per alium, ut maioribus populi per Moysem, & Aaron.

Speculatio subtilissima de Articulorum fidei sufficientia.

De nobis etiam sciendum est, quòd non omnes tenentur explicitè credere omnes articulos. Sed principaliores, ut, Deum esse unum, & trinũ, Creatorem omnium, Increatum natum, Passum, Resuscitatum, & id genus alios, qui pertinent ad opus redemptionis, Nec ista oportet scire cum difficultatibus, sed sufficit, quòd absolutè credantur, sicut tenet Ecclesia: Et si aliquis esset ita rudis, quòd non posset capere terminos naturæ, & personæ, tunc non oportet, quòd explicitè credat trinitatem, quia Deus nec obligat aliquem ad impossibilia, sed sufficit, quòd credat ea, quæ potest capere, cum hoc addito, quòd ipse credit, & uult credere quiquid credit Ecclesia. Curatos uerò oportet scire articulos esplicitè, saltem in communi sine difficultatibus, ut sciant populum sibi commissum instruere de rudimentis fidei.

Doctrina notabilis.

Deus nõ obligat ad impossibilia.

Episcopi sunt spõsi ecclesiæ.

Episcopi uerò cum sint Sponsi Ecclesiæ tenentur sic scire ea, quæ sunt fidei, quòd sciant ea defensare contra uolentes ea impugnare, quia ad eos hoc spectat secundum Augustinum 14. de trinit. Ex dictis potest patere, quid sit dicendum de alijs, secundum diuersos gradus, quos in Ecclesia obtinent.

14. de tri. ca. 1.

Ad principale dico, quòd licet de communi lege prius illuminentur Angeli, quàm homines de scibilibus, tamen Deus põt aliter facere. Non ergo sequitur, quòd si Angelus fuit celatũ mysterium incarnationis, quòd homines non tenentur credere, quia obligantur illud credere, quod pro eorum salute fiebat. Angeli non, ex quo eis celabatur. nec tamẽ forte omnibus fuit celatum. Gabriel enim incarnationis mysterium annunciauit Virgini, &c.

Mysterium incarnationis nõ latuit Angelum Gabrielem.

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVI. Quæritur,

UTRUM SPES SIT VIRTUS theologica, distincta a fide, & charitate.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 26. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 26. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 17. Art. 5. & 6.
Ricardus 3. sent. dist. 26. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 26. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 26. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istã distin. 26. in qua Magister agit de spe quæritur unum.

Circa dist. uigesimam sextam quæritur, Vtrũ spes sit uirtus theologica distincta à fide, & charitate.

Quod non: Spes est media duarum malitiarum, ergo non est uirtus theologica, sed moralis. Antecedens patet, quia mediat inter præsumptionem, & desperationem. Consequentia probatur, quia in alijs uirtutibus theologicis extremum nõ est malitia, non enim potest Deo minus credi, uel potest Deus minus diligi. ergo.

Contra: Ad Corinth. Apostolus enumerat eas inter uirtutes theologicas: Nunc autem manent Fides, Spes, & Charitas. &c. 1. Cor. ca. 13.

Respondeo, quod fundamentum istius quæstionis est prædicta authoritas Apostoli, cui innituntur authoritates Sanctorum ponentes spem, distinctum habitum à fide, & charitate. Si quis autem uellet contemnere dictum, & uellet sequi uiam naturalem, secundum quam pluralitas est uitanda, ubi non apparet necessitas ex primo Physicorum, diceret, quòd sicut intellectus sufficienter perficitur supernaturaliter per unum habitũ infusum scilicet fidem; ita uoluntas per charitatẽ, & èconuerso, & ita non est necessarium ponere spem, distinctum habitum alium ab istis. Et ideo, Sequendo hanc uiam, posset dici, quòd non est habitus separatus alius ab istis, sed est habitus cõprehendens, & complectens utrunque istorum. Nam non est aliud spes nisi desiderium beatitudinis, quam beatitudinem mihi fieri tibi posse donari à Christo Deo; & ita complectitur desiderium meritorium, quod est actus charitatis, & credere, quòd est actus fidei.

1. Physi. contex. 50.

Sed hoc stare non põt, quia secundũ Sanctos, & Doctores, spes põt esse informis. ergo põt remanere in anima sine charitate, & patet, quod remanet in aĩa peccatoris, quia nõ omnis peccator desiderat. ergo non cõplectitur charitatẽ, tãquã partẽ suam constitutiuã. & ideo sequẽdo eam uiam posset dici, quòd spes non est nisi quædam particularis fides, & firma credulitas de beatitudine

T mihi

Quid sit spe rare.
Qûo distinguatur spes à fide.

mihi ad futura, ita quòd non est aliud sperare, nisi firmiter credere bestitudinem mihi esse à Deo concedendam; & ita distinguitur à fide, sicut pars subiectiua à toto uniuersali, & nõ sliter, ita quòd fides respicit absolutè omne credibile præsens, præteritum, & futurum, non necessariò referendo ipsum ad aliquem. Sed spes respicit præcipuè futurum credibile referendo ipsum ad se sperantem, & non etiam respicit omne credibile futurum, sed tantum beatitudinem, nec ex hoc potest tamen inferri, quòd sit distinctus habitus à fide, quia habet illud obiectum formaliter, cum non sit formalis ratio ipsius, sed relatio communicans, & annexa eo modo, quo approximatio est annexa inter actiuum, & passiuum, si debeat se qui actio, & tamen non est illa relatio formalis ratio agendi, & patiendi.

Hæc uia posset probari per oppositum, quia desperatio non est odire beatitudinem, immò etiam desperans, ut Iudas, desperasset bestitudinem, si non credidisset posse eam adipisci, quia cogitauit esse maius suum peccatum, quàm Dei misericordiam. ergo sperare non est desiderare, sed firmiter hoc partiale credere. Sed nec iste modus plscet, quia obniat dicto Apostoli, & Sanctorum, & ueritatis, ut patet desideranti, quia sperare licet necessario præsupponat credere sliqnid, tamen aliud dicit, ultra credere, puta quandam assurgere ad beatitudinem adipiscendam, posset etiam quis credere beatitudinem à Deo posse sibi dsri, & tamen non speraret, quòd sibi daretur, & non assurgere, quia forte non credit sibi finaliter agere, quòd sit eam dignus recipere, & certe hoc manifeste patet; quia quilibet qnasi fidelis habet imensissimam, & firmam fidem, quòd Deus potest sibi dare beatitudinem, & tamen nõ habet ita firmam spem, immò uacillat multi, & timet sibi. ergo formaliter est alius actus sperare, quàm credere. ergo & alius est habitus.

Actus fidei sunt multi.

Sed forte posset responderi ad instantias, & posset dici, quòd actus fidei sunt multi, etiam de credibili futuro. Exemplum: Credo beatitudinem esse, Credo eam mihi posse dari à Deo; Credo, qnòd dsbitur mihi à Deo. Licet autem primi duo actus non sint formaliter spes, sed supponatur tertius, tum erit formaliter spes. Instantię autem cũrrebant contra secundum actum.

Hoc non obstante, non teneo illam uiam præcipuè, quia repugnat dictis Apostoli, & Sãctorũ.

Aliter potest dici, quód est passio animæ, quæ est spes absolutè, indiget moderamine pro eo, quòd potest in ea esse extensus, sicut apparet in desperantibus, & ideo infunditur ab eo una uirtus, quæ est moderatrix istius, & appellatur spes theologia.

Sed hoc non ualet. Primo, quia tunc non esset uirtus theologics, & infusa, sed moralis, & acquisita; quia quilibet moralis indiget omnibus habitibus moderatoribus passionum, quæ natæ sunt esse in eo extensiuè, & defectuosè, & potest eos naturaliter acquirere, alias non posset esse bonus moraliter.

Item qnia adhuc non apparet, quòd spes sit fides quædam, quia illa extrems possent dici infidelitas, & nimia crednlitas.

Hẽricus quolib. 8. q. 15. uide D. Bona. dist. u. præsenti. q. finali.

Aliter ergo dicit Henricus, quòd spes est uirtus theologica, quę habet Deum pro obiecto, qui Deus est beatitudo nostra obiectine, & causaliter, & est habitus distinctus à fide, & charitate, non ex parte obiecti, cnm omnes tres sint nirtutes theologicæ, & ideo, oportet, quòd non habeant Deum pro principali obiecto, sed ex parte subiecti. Nam spea est in uoluntate subiectiuè. ergo distinguitur à fid e quæ est in intellectn & etiam distinguitur a charitate, quia charitas est. Ponit enim & concupiscibilem non solum in appetitu sensitiuo, sed etiam in intellectiuo.

Spes est distinctus habitus infusus à charitate.
Spes est in uoluntate subiectiuè.
Qũo sit charitas in uoluntate.

Aliter nidetur hic dicere Scotus, quòd spes est distinctus habitus infusua à charitate, & fide, & distinguitur non ex parte obiecti formaliter, sed ex parte actunm, & ex parte subiecti. Nam spes est in uoluntate subiectinè, nt effectata amore commodi, & eius proprius actus est amor desiderii; Charitas uero est in uoluntate; ut affectata amore insti, & eius proprius actus est amor amicitiæ. Hoc autem sic persuadetur, qnia experimur in nobis bunc actum de desiderare nobis infinitum bonum dandum nobis scilicet ipsum Deũ in ratione ultimi finis, & perfectissimi obiecti. Sed iste actus est bonus, quia debito modo circũstantionatus. ergo est dare habitum uirtuosum, qui sit principinm istius actus, est spes, & est habitus theologicus, qnia habet Deum pro obiecto.

Duo dubia.

Sed hic sunt dubia. Primum, quia nideor desiderare bonum mihi fieri, ac formalem rationem obiecti, quia commutat bonnm bonestum in bonum utile. ergo distinguitur à charitate in formali ratione obiecti, & ita nõ erit uirtus theologica.

Item amicitia acquisita sine alio habitu sufficit ad omnem actum amoris circa amicum, tam ad amorem desiderij, quàm ad amorẽ amicitiæ. ergo charitas, quæ est amicitia specialis lõgè perfectior sufficit ad amorem desiderij, & ad amorẽ amicitiæ circa Deum.

Itẽ, ꝙ desiderare sit actus spei, probatur, quia etiam desperans de beatitudine, desiderat eam, quod patet, quia tristatur de eius amissione.

Item quilibet desiderat beatitudinem naturaliter secundum Augn. 13. de trin. ergo non oportet propter istum actum ponere habitum infusum supernaturalem. 13. de tri. c. 5.

Ad primum istorum dico, ꝙ nulla conditio, & consimiles non uariant naturalem rationem obiecti, sed sunt quædam conditiones annexæ, sicut dictum est supra de fruitione.

Ad secundum dico, ꝙ desiderare infinitum bonum mihi eo mõ, quo dictũ est supra, est ita excessinus actus, ꝙ requirit actum supernaturalem.

Ad tertium dico, quòd sicut ille, qui proijcit merces in mari propter tempestatem, habet uelle absolutum de proiectione; uoluntariè. n. proiecit, & habet uelle conditionatnm in proiectione. Nollet. n. eas proiicere, si posset aliter euadere; Ita desperãs habet nõ desideriũ absolutè de beatitudine,

titudine, sed habet de ea desiderium conditionatum. Ita quòd uellet eam, si crederet ad eam posse attingere. Sed quia nullo modo credit posse; Ideo non simpliciter desiderat eam. ergo desperare non est desiderare; sed priuatio desiderij simpliciter.

Quo desideremus beatitudinem.

Ad quartum dico, quòd naturaliter desideramus beatitudinem absolutè, & in generali, & non in particulari sub propria eius ratione, quod patet, quia Philosophi naturales diuersimode locuti sunt de ea, ergo desiderare eam imparticulari sub propria ratione, ut desiderare mihi dari in ratione finis ultimi, & obiecti bonum infinitum scilicet ipsum Deum, non est desiderium naturale; immo est desideriũ ita altũ, ꝙ præsupponit fidẽ, & requirit specialẽ habitũ supnaturaliter infusũ.

Virtus moralis cõsistit in medio.

Ad primum principale dico, ꝙ uirtus moralis consistit in medio, & ratione modi in actu, & ratione obiecti. Virtus autẽ theologica nõ ratione obiecti, sed bene ratione medii intẽdendi in obiectum.

Exemplum quid sit intẽperatus.

Exemplum: Intemperatus est, qui nimia comedit, quantumcunque suauiter comedat, & qui nimis rapaciter quãtumcunque parum comedat, & simile est de alio extremo, ut patet, sed non potest minus obiectum credere, uel sperare, uel diligere, quàm Deum. põt aũt in illum tẽdere inordinato modo; Vnde secundum hoc fides mediat inter leuitatẽ, & pertinaciã, iuxta illud: Qui cito credit, leuis est corde. Actus autem uirtutum theologicarum non possunt esse nimis intensi. ergo. &c.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVII. Quæritur,

VTRVM CHARITAS SIT ALIquis habitus inclinans uoluntatem ad diligendum Deum super omnia.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 27. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 27. q. 1.
D. Thomas secunda secunda q. 23. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 27. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de charitate qua diligimus Deum.

CIrca dist. uigesimã septimã quæritur, Vtrũ sit aliquis habitus charitatis inclinans uolũtatem ad diligendum super omnia.

QVOD NON: Quia talis habitus esset amicitia, ut patet, quia talis habitus esset amor amicitiæ; sed secundum Philosophum. 8. Ethico. Amor nostri ad Deum non est amicitia, quia ipse est infinitus, excedit nos, & amicitia debet esse inter aliquos aliquo modo æquales. *8. Ethi. cap. 7.*

Item nullus habitus inclinat ad actum impossibilem, sed talis actus esset impossibilis, ergo. Minor probatur dupliciter, Primo, quia ex 9. Ethicorum, Amicitia ad alterum mensuratur ex amicitia ad se; sed impossibile est, quòd mensuratum excedat mensuram. ergo. *9. Ethi. cap. 4.*

Secundo fundatur super unitatem amicitia, sed impossibile est uoluntatẽ magis uniri Deo, quàm sibi ipsi. ergo.

CONTRA id est Magister in littera, & Augustinus 5. de doctr. Christiana. *De doct. Christiana ca. 4. & 5.*

RESPONDEO, & primo uidendum est de tali actu. Secundo de habitu, qui est eius principium. Tertio de formali obiecto istius actus & habitus. Quarto Vtrum uoluntas possit in hũc actum ex puris naturalibus. *Ordo dicendo, doctrinalis maxime speculatiõis.*

DE PRIMO dico, quòd recta ratio naturalis dictat Deum esse super omnia diligendũ. ergo summè bonum, summè diligendũ, quia magis bonũ, magis diligendum. Sed qđ superabundantiam dicit uni soli conuenit. ergo summum bonũ, quod est Deus, est super omnia diligendum, ex dictamine rectæ rationis naturalis, & hoc dico non solum extensiuè .i. plusquam omnia alia diligibilia, immo etiam intensiuè, ita quòd actu intensiori, & dico, ꝙ talis actus est bonus ex se moraliter, quia debito modo circumstantionatus, & circa optimum finem. *Quo Deus sit diligendus.*

De secundo Dico, ꝙ cum talis actus possit esse summè meritorius, est dare habitum supernaturalẽ infusum, qui sit principiũ talis actus, à quo trahat rationem meriti, & huiõi habitus est charitas; & est uirtuosus habitus, & Theologicus uirtuosus quidem, quia principium actus uirtuosi. theologicus quia habet Deum pro obiecto, sicut habere dẽt omnis habitus theologicus, siue speculatiuus, siue practicus, & siue sit in intellectu, siue in uoluntate, alias non esset theologicus. *Charitas est uirtuosus habitus. & theologicus.*

De tertio dico, quòd formale obiectum talis actus, & habitus est Deus sub ratione diuinitatis. Ratio est, quia uoluntas positiuè ultimate non quietatur nisi in obiecto, in quo reperit rationem suam obiectiuam in summo: sed ratio obiectiua uoluntatis est ratio entis, ut dictum est in primo libro. Sola autem ratio diuinitatis est ratio summæ entitatis. ergo. *Quo Deus sit obiectũ habitus, & actus.* *Quæ sit ratio obiectiua uoluntatis.* *In 1. q. de obiecto theologiæ.*

De quarto dico, quòd sic. Ratio est: Quicquid dictat recta ratio naturalis, uoluntas potest exequi; alias non esset moralis. sed naturaliter mala, uel nõ esset libera, sed recta ratio naturalis dictat Deum esse super omnia diligendum, ut patet ex primo articulo. ergo.

SED est hic dubium, quia secundum prædicta, In uia poterit impleri illud præceptum datum: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex totis uiribus tuis, cuius contrarium dicunt Sancti. Dicũt enim ꝙ in patria implebitur, ut patet p Magistrum in littera, & adducit Augustinum. *Dubium.* *Deut. cap. 6. & Matth. cap. 22.*

RESPONDEO, & dico, quòd in uia potest impleri, & debet quãtum ad firmitudinem actus, quia ita firmiter, debet quilibet Deum diligere, quòd nihil cũ deliberatione euellat eũ ab eius dilectione: sed nõ oportet, ꝙ impleatur quãtũ ad teneritudinẽ, & dulcedinẽ dilectionis, sed sic implebitur in patria, ubi summè delectabitur in Dei dilectione,

Qúo charitas posit dici Amicitia.

Ad primum principale dico, quòd charitas potest dici amicitia aliquo modo, & cum dicitur, q amicitia debet esse aliquomodo inter æquales, dico, q oportet, q sit talis æqualitas in uera amicitia, q ex parte utriusq; sit redamatio: & quia Deus summè redamat, nec ideo ex parte eius potest dici super amicitia.

Aequalitas requiritur in uera Amicitia.

Ad secundum nego Minorem. Ad primã eius probationem dico, quòd illud debet intelligi quã tum ad innotescentiam: innotescit.n.amicitia ad alterum, quando eadem uolumus sibi bona, quæ uolumus nobis, & hoc quantum ad amicos inter, quos non est talis excessus ex parte altera, sed quando ex parte altera est talis excessus in bonitate, sicut est in proposito, non est mensurata talis amicitia ad se. Ad aliam probationem dico, q excessus extremi in bonitate superat illum excessum uirtutis.

DISTINCTIO XXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII.

Quæritur,

VTRVM EODEM HABITV SIT diligendus proximus, quo diligitur Deus.

Seraphycus Bona. 3 sent. dist. 27. q. 3. Art. 2.
Scotus 3 sent. dist. 28. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 25. Art. 1.
Ricardus 3 sent. dist. 28. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de diligendis ex charitate.

Circa distinctionem uigesimam octauã quæritur, Vtrum eodem habitu diligatur Deus, & proximus.

Qvod non: Vnius habitus est unum obiectũ formale, sed formalis ratio bonitatis est alia in proximo, quàm in Deo.

Item charitas, qua diligitur Deus, est habitus theologicus, sed habitus, quo diligit ur proximus, non est theologicus, quia respicit pro obiecto aliquod temporale.

Contra: Eodem habitu potẽtia respicit finẽ, & ea, quæ sunt ad finem, sed proximus est diligendus propter Deum, ergo.

Qúo Deus sit diligendus.

Respondeo, & dico, quòd Deus est diligendus ultimate propter se diligendo sibi bonum, & suas perfectiones, & complacendo in eis, licet diligatur consequenter à creatura rationali propter beneficiã recepta, & propter præmiũ, quod ab eo expectat. Ratio est, quia ratio bonitatis est ratio diligibilitatis. ergo quod est bonum ex se, & non est ab alio, est diligendum ex se, & propter se, primo, & principaliter, & non propter aliud. Proximus autem est diligendus non propter se principaliter, & præcipuè, quia non est ex se habens bonitatem, sed propter Deum, & in Deum, tum quia à Deo creatus, tum quia à Deo ordinatur, ut ad finẽ, tum quia in eo relucet bonitas Dei, & ex hoc patet, quo ordine creaturæ fini diligendæ. Nam pp primum tum omnia sunt diligenda equaliter, quia omnia à Deo creata. Propter secũdum creatura rationalis magis, quia speciali modo tendit in Deum, scilicet, ut in finẽ, quo beatificet. Propter tertium illa creatura est magis diligẽda ex charitate, quæ habet plus de perfectione, & bonitate, uel animali, uel meritoria. Sed in istis est diuersus ordo, de quibus forte dicitur infra. Ex his patet, quòd eodem habitu est diligendus proximus, & Deus, quia Deus propter se, & alius propter eum, & in eum. Notandũ uerò est, quòd Deus non est diligendus amore Zelotipiæ, & priuato, uel proprio, sicut quandoque uir diligit uxorem, quam non uult diligi nisi à se ipso. Talis enim est amor inordinatus circa Deum, quia cum Deus sit bonum communissimum debet sic diligi, quod diligens Deum, uelit, quòd à quolibet diligatur.

Qúo proximus sit diligẽdus.

Speculare diligenter.

Deus non est diligendus amore priuato.

Ad primum dico, quòd obiectum primum, & principale, in quo ultimate sistitur, est Deus tantum, sed proximus diligitur eodem habitu propter Deum, & in Deum, ut dictum est. & per idẽ patet responsio ad secundum. &c.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX.

Quæritur,

VTRVM QVILIBET TENEATVR maxime diligere se post Deum.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 29. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 29. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 26. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 29. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 29. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam nonam quæritur, Vtrum quilibet maximè debeat diligere se propter Deum ex charitate. — Magister agit de ordine diligendi, ex charitate.

Qvod non: Quia secundum Gregorium in Homelia super Lucam, nemo proprie dicitur habere charitatem ad se; sed charitas semper tendit in alterum. — Super illud Lucæ cap. 10. misit illos binos.

Contra: Mensura non est maior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi iuxta illud Matthæi: Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

Respondeo: Sicut patet ex præcedenti quæstione, & primo, & principaliter & maximè diligendus est Deus actu directo, & charitas, quæ est mediatum principium istius acti directi, quo diligitur Deus, est etiam principium uolendi, quòd quilibet potens Deum diligere, cum diligat,

diligat, ut dictum eſt ibi, & ita principium diligendi omnem actum, quo diligitur Deus, & etiã diligendi omnem diligentem Deum. Sed immediatius eſt principium tale reſpectu actus, quem quis diligit, & ſuper eum immediatius reflectitur. ergo poſt Deum immediatius, & prius diligit ſe, & ſuum actum, quo diligit Deum, & uult ſe diligere Deum, & ita diligit ſe charitate; quia uoluit ſibi bonum iuſtitiæ. ergo. &c.

Poſt Deũ quilibet ex charitate dei plus diligere ſe.

Confirmatur, quia Deus ſicut eſt ſuper omnia diligendus, quia ſummè bonus; ita ſeipſum debet quilibet poſt Deum plus diligere, quia ſibi ipſi eſt magis unum, quàm alicui. Ratio unitatis eſt prima ratio diligibilitatis, poſt rationem bonitatis. nullus autem excedit poſt alium Deum in ratione bonitatis, quam ipſe excedit ratione unitatis. Ita quòd maior eſt unitas eius ad ſe reſpectu unitatis eius ad alium, quàm ſit exceſſus alterius reſpectu bonitatis propriæ, niſi bonitas Dei, quæ eſt infinita. ergo poſt Deum quilibet ex charitate debet plus diligere ſe, quàm alios.

Ad Gregorium dico, quòd diligens ſe ea charitate, non diligit ſe, præcipuè propter ſe, ſed propter Deum, nolendo ſe diligere Deum. & ideo eſt actus charitatis in alterum, ſcilicet in Deum.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX. Quæritur,

VTRVM NECESSE SIT EX CHAritate diligere inimicum.

Seraphycus Bona. 3. ſent. diſt. 30. q. 4. Arti. 1.
Scotus 3. ſent. diſt. 30. q. 1.
D. Thomas ſecunda ſecundæ q. 45. Art. 8. & 9.
Ricardus 3. ſent. diſt. 30. q. 1.
Durandus 3. ſent. diſt. 30. q.

Quæſtio prima.

Magiſter agit de charitate quãtũ ad perfectionẽ meriti.

CIrca diſtin. trigeſimam quęritur, Vtrum neceſſarium ſit diligere inimicum.

QVOD NON: Quædam Gloſa ſuper illud tertij Regum: Fecit quoque mare; dicit, quòd decem præceptis legis omnia, quæ facere debemus, Deus expreſſit, ſed in illis non continetur dilectio inimici. ergo. Confirmatur per illud Saluatoris in Matth. Qui iuueni petenti, ab eo quomodo poſſet ſaluari, dixit; Serua præcepta. ergo ſola obſeruantia præceptorum ad ſalutem ſufficit.

3. Reg. cap. 7.
Matth. ca. 16.

Item Lucæ: Dicit Gloſa quædam, quòd diligere inimicum eſt perfectorum, non paruulorum. & Auguſt. ſuper illud Pſal. Reuela oculos meos; dicit, quòd diligere inimicos eſt mirabiliſſimum, ſed non tenemur homines ad uitam perfectam, nec ad mirabiliſſimam. ergo.

Lucæ cap. 6.
Pſal. 118.

CONTRA id eſt Matth. Ego autem dico uobis: Diligite inimicos ueſtros.

Matth. cap. 5.

RESPONDEO, quòd ſic dicitur inimicus pro illo, qui iniuſtè te odit, uel offendit, & etiam pro omni peccatore, qui eſt inimicus Dei. Talis poteſt conſiderari uel inquantum peccator, ſiue quantum inimicus, & ſic eſt odiendus. Hoc enim modo odiebat Dauid, quando dicebat: Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita, ut non ſint. Vel inquantum talis homo, qui eſt inimicus, & tunc ſi intelligatur, quòd ſit neceſſario diligendus actu poſitiuo diſtincto elicito, dico, quòd non oportet. Poſſet enim tantum uacare contemplationi, quòd nunquam haberet de inimico diſtinctam memoriam, ſi uerò ueniat in memoria, cũ uellet ſic diligere actu poſitiuo diſtincto ſupererogationis, & perfectionis, & non neceſſitatis, ſed actu indiſtincto; & habitualiter, tenetur, quia tenetur rogare pro tota Eccleſia, quæ eſt corpus myſticum: & nullum debet excludere; immo omnes includere tanquam membra. Iuſtos autem, ut conſeruentur, & augumententur in gratia, & peccatores, ut reuocentur ad gratiam.

Quõ inimicus ſit diligendus eſt odiendus.
Pſal. 103.
Eccleſia eſt corpus myſticum.

Si autem intelligatur de actu neceſſario id eſt; Vtrum teneatur non odire; tunc diſtinguenda ſunt in inimico bona gratiæ, naturæ, & bona fortunæ: Bona gratiæ ſunt omnino non odienda; non enim debet nolle ſibi gratiam, & correctionem, & alia huiuſmodi. Bona uerò naturæ, puta ſanitatem, fortitudinem, uitam, pulchritudinem, & ſcientiam & id genus alia, nolitione abſoluta non debet ſibi nolle ſcilicet poſitiuo nolle, & elicito, ſed ſufficit ſibi non uelle nolitione conditionata. Poteſt ea ſibi nolle, puta hoc ſuppoſito, quòd probabiliter crederet, quod non eſſet ſibi ad correctionem, ſed potius ad peiorationem; excepto, quòd de uita corporali habet ſpecialem difficultatem, quia poſt ipſam non eſt locus pœnitentiæ, & correctionis, ut patet. Sed tamen uideret, quòd ipſius uita corporalis eſſet in Dei offenſione, ſine ſpe correctionis, uel in detrimentum iuſtorum, tunc poſſet eam ſibi nolle, ut uidetur; Quod probatur ex legenda Sanctæ Anaſtaſiæ, quæ ſcribebat ſancto Griſognono, ut oraret pro matre uiri ſui, pro eo, quòd eam moleſtabat in ſeruitio Dei, pro eo, quòd filium Dei blaſphemabat.

Bona gratiæ nõ ſunt odiẽda.
Hoc habetur in legenda S. Griſogoni

Probatur etiam, quòd Iudex recta uolitione poteſt uelle mortem malefactoris, ut ſcilicet ponat finem ſuis peccatis, & ſit alijs in exemplum. Rectè etiam poteſt quis uelle mortem illius, qui proſequitur Eccleſiam Dei, uel deſtruit bonum Eccleſiæ.

De bonis uerò fortunæ, ut de diuitijs, & huiuſmodi conſimiliter dicendum eſt, ſicut de bonis naturæ. excepto, quòd de his bonis poteſt dici, quòd abſolutè poteſt ſibi uelle paupertatem uoluntariam, quia eſſet ſibi meritoria, & ſimiliter perſecutionem, uel tribulationem, uel etiam infirmitatem uoluntariam, ut ea ipſius patientia, ea quo uoluntariè ſubſtineret, mererentur.

Vt fuit pater Franciſcus.

Ex dictis patet quod dicendum eſt de conſimilibus, quę poſſunt occurrere circa iſtam materiã.

Ad argumenta utriuſque partis patet rãtio ex

dictis: Dico etiam, quòd omnia præcepta secundæ tabulæ explicant preceptũ de dilectione Christi, quia prohibent ne lædatur in se, uel in sua uxore, uel in suis bonis.

Matt. cap. 5. Sed hic est dubium de eo, quod dicit Saluator Math. Audistis (inquit) quia dictũ est Antiquis: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis, &c. Ergo in legalibus præceptis includebatur odium inimici.

Vide D. Bonau. dist. præsẽti q. 4. & 5. & alios. 8. Topi. cap. 20. & inde. RESPONDEO, & dico, quòd nõ est uerum, sed Iudæi male intelligentes scripturam arguebant à contrario sensu dicentes: Amicus est amandus, & inimicus odiendus, sicut arguitur in secundo Topicorum, & ita erat prouerbium apud Iudæos. Ideo Saluator non dixit audistis, quia scriptum est. Sed quia dictum est. Sed quia declarabat intellectum scripturæ, uerum subiunxit; Ego autem dico uobis.

DISTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. Quæritur,

VTRUM CHARITAS MANEAT in patria quantum ad eius durationem.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 31. q. 2. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 31. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 24. Art. 11.
Ricardus 3. sent. dist. 31. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 31. q. 6.

Quæstio prima.

Magister agit de charitate quantum ad eius durationem. CIrca distinct. trigesimam primam quęritur, Vtrum charitas remaneat in patria.

QVOD NON: Fides euacuatur in patria, quia habet obiectum latens, sed circa idem obiectum latens est charitas in uia, non enim habet pro obiecto Deum clarè uisum, sed creditum.

Corin. ca. 13. CONTRA id est Apostolus ad Corinth.

RESPONDEO, quòd nullus habitus superfluus est in patria, sed fides est habitus inclinans ad obiectum latens, & spes est habitus inclinans ad obiectum futurum, in patria uerò obiectum beatificum erit clarum, & præsens potentiæ, ergo nec fides, nec spes remanebunt in patria, quia essent ibi superfluæ, sed succedit eis uisio, & tentio.

Duo dubia notanda. Sed sunt hic duo dubia. Primum, Vtrum dicti habitus euacuentur, quia succedunt eis alij incompossibiles, uel solum quia essent superflui. Secundum, quia cum formaliter sit idem obiectum fidei, & uisionis, & similiter spei, & tentionis, uidetur, quòd credere, & uidere, & tenere non sint actus differentes specie; sed solum per perfectum, & imperfectum.

QVOD sit idem obiectum formaliter patet, quia tunc non essent fides, & spes habitus Theologicus, ex quo haberent pro formali ratione obiectali aliquid non æternum.

Responsio ad primũ dubiũ. Ad primum istorum dico, quòd uisio, & tentio non sunt habitus, sed actus, quia habitus non ponitur, nisi ut inclinet potentiam, Intellectus autem, & uoluntas de se sunt summè dispositi respectu obiecti beatifici præsentis clarè uisi; & ideo superfluum esset ponere ibi habitus; sunt ergo præcipuè actus. Tales autem actus non essent incompossibiles uel habitibus exclusis; Quod patet, quia Paulus in raptu non perdidit fidem, & spem, & tamen habuit actus uisionis, & tentionis. non ergo euacuantur propter primum, sed præcipuè propter secundum. D. Paulus in rapta nõ perdidit fidẽ, & spem.

Responsio ad secundum dubium. Ad secundum dico, quòd immo differunt specie, quamuis obiectum formaliter sit idem. Nam differentiam specificam in actibus causat non solũ diuersitas formalis obiectorum, sed etiam quandoque rationes necessariæ annexæ. Quod patet, nam credere sicut uidere causatur à duabus causis partialibus scilicet ab obiecto, & potentia, sed uidere causatur ab eis ut perfectè approximate per se, & clarè. Credere autẽ ut approximata per accidens, quia obiectum non semper est præsens in ratione obiecti potentiæ, & realiter; sed intentionaliter per aliquid alind, & simile est suo modo de sperare, & tenere.

Tunc uidendum est de habitu charitatis. Dico, quòd habitus charitatis inclinat uoluntatem ad actum dilectionis Dei absolutè, & accidit actui charitatis, ut est eius, quòd sit perfectus, uel imperfectus; & ideo idem habitus charitatis potest esse principium actus imperfecti in uia, & actus perfecti in patria, & ideo non oportet, quòd sibi succedat alius habitus; sed quod ipse idem perficiatur, sed non sic erat de fide & spe, quia ipsi inclinabant ad actus imperfectos, & non perfectos.

Actus dilectionis nõ differunt in uia & in patria. Ex his dictis uidetur sequi, quòd nec actus dilectionis differũt in uia, & in patria nisi sicut perfectum, & imperfectum infra eandem speciem, quia nec uariatur formalis ratio obiecti, nec potentia, nec habitus, nec aliqua conditio est ibi necessariò annexa; sed solum per accidens. Accidit enim quòd Deus in uia sit absens, & obscure uisus, ut diligitur ex charitate. Sed utrum in patria posset esse actus dilectionis sine habitu quemadmodum est ibi uisio, & tentio, uideas ibi.

Ad rationem in contrarium responsio patet ex dictis. Accidit enim, quòd obiectum charitatis sit creditum, uel non creditum. &c.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. Quæritur,

VTRUM DEVS DILIGAT EX charitate omnia æqualiter.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 32. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 32. q. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 32. q. 1.

Duran-

Durandus 3.ſent.diſt.32.q.1.

Quæſtio prima.

Magiſter agit de charitate qua Deus diligit creaturam.

CIRCA diſtinct.trigeſimam ſecundam quæritur, Vtrum Deus omnia æqualiter diligat ex charitate.

QVOD non: Nam nõ omnia æqualiter ſunt diligenda ex charitate, quia non omnia æqualiter bona.ergo.

CONTRA: Omnia æqualiter diligit, intelligit ergo & diligit.

Diſt. 2. primi libri.q.1.

Reſpondeo,& primo dico,quòd Deus ab æterno omnia uoluit. Nam ipſe eſt intelligens, & uolens, ut patet, ſed in eo potentia non præcedit actum,quia iam eſſet potentia imperfecta,& expectaret perfici.ergo quæcunque uoluit ab æterno,uoluit,quia primo ſuam eſſentiã, quæ eſt eius obiectum primum,& adæquatum, conſequenter omnia, quę relucent in ea, relucent autem in ea omnia.ergo.

Secundo dico,quòd iſte actus,qui uoluit omnia eſt unus,quia eſt infinitus adæquans totalem potentiam,& eſt realiter idem,quod eſſentia.

Tertio dico,quòd eſt communis tribus perſonis,& nõ proprius alicuius, quia eſt actus beatificus,beatitudo aut eſt una trium.ergo.

Ex his patet quartum,quòd comparando actũ ad agens omnia æqualiter diligit,ſed eſt inæqualitas ex parte conuocatorum obiectorum ſecundorum,ſuper quæ tranſit dilectio. Vbi ſciendum, quòd licet unico actu uelit ſe,& omnia,tamen illo actu aliquo ordine primo uult ſe, & in illo ſigno eſt perfecte beatus.ſecundo uult ea, quæ immediatius ordinantur ad ipſum,ut creaturas rationales. Tertio uult eis ipſa, quæ protendunt ad ipſum,ut bona gratię,& in quarto ſigno uult eis ea, quæ eis ſub ſeruiunt ad hunc modum ſenſibilem. Ad rationem in contrarium, patet reſponſio ex dictis.

Speculatio notabilis.

DISTINCTIO XXXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIII. Quæritur,

VTRVM VIRTVTES MORALES ſint in uoluntate ſicut in ſubiecto.

Seraphycus Bona.3.ſent.diſt.33.q.3.Art.1.
Scotus 3.ſent.diſt.33.q.1.
D.Thomas 3.prima ſecunda q.50.Art.5.
Ricardus 3.ſent.diſt.33.q.1.
Franciſcus de May.3.ſen.diſt.37.q.2.
Ioannes Bacconitanus 3.ſent.diſt.33.q.3.

Quæſtio prima.

Magiſter agit de uirtutibus moralibus, uel Cardinalibus.

CIrca diſtinc.trigeſimam tertiam,quæritur, Vtrum uirtutes morales ſint in uoluntate, uel in appetitu ſenſitiuo ſubiectiuè.

QVOD in appetitu ſenſitiuo, Tertio Ethicorũ ponit phyloſophus fortitudinem, & temperantiã in appetitu ſenſitiuo. Confirmatur,quia fortitudo, quæ reſpicit bonum arduum, eſt in iraſcibili. Temperantia uerò, quæ reſpicit bonum delectabile,eſt in concupiſcibili. Iſta autem proprie non diſtinguuntur in appetitu ſenſitiuo. 3. ethic. cap ultimo.uel penultimo ad finem.

CONTRA: Virtus eſt habitus electiuus ex diffinitione eius ſecundo Ethycorum. Electio autem non eſt niſi uoluntatis,uel rationis.ergo. 2.ethic. ca. 6.

Item uirtus habet pro ſe obiectum bonum,honeſtum,ſed tale eſt per ſe bonum uoluntatis. 9.ethic. ca. 5.

Item uirtus eſt principium actus laudabilis ex ſecundo Ethycorum, ſed nulli debetur laus proprie, niſi intellectualiter, & uoluntariè agenti.ergo. 2.ethic. ca. 5.

RESPONDETVR, ꝙ dicitur ꝙ ſecundum doctrinam phyloſophi uirtutes ſunt in appetitu ſenſitiuo. Vbicunque enim loquitur de eis, ponit eas in appetitu ſenſitiuo,ut dicunt, excepta iuſtitia,quam ponit in uoluntate 5.ethic.

Ad hæc ſunt rationes, Prima: Voluntas de ſe eſt determinata ad bonum ſimpliciter, tanquam ad ſuum proprium obiectum. ergo non indiget uirtute determinante. 5.ethic.c.1.de iuſtitia.

Item ibi eſt medium, ubi ſunt extrema, ſed paſſiones extremæ, quæ indigent moderamine, non ſunt in uolũtate, ſed in appetitu ſenſitiuo.ergo uirtus media, quæ eſt earum moderatrix, eſt ibidem. D.Thomas in 3.ſcripti præſenti diſt.Art. 1.q.4. Ægidius de Roma quolib. 4. q.18.

Item uoluntas eſt libera. ergo poteſt ſe ipſam determinare,& non indiget alio determinante.& confirmatur, quia habitus inclinat per modum naturæ,& ideo repugnat libertati uoluntatis,ſi eſſet in ea. Vide etiã D. Thomam prima ſecundæ. q. 50. Art. 5. aliqualiter ad hoc.

Item quia tunc uirtutes morales poſſent eſſe in angelis,quod eſt inconueniens:

CONTRA: Phyloſophus ait: nunquam ponit eam in uoluntate, & tamen rationes eorum cõcludũt ita de iuſtitia,ſicut de aliis; Quòd non ſit in uolũtate,patet intuenti. Primo politicor.ca.1. & 5. ethic. ca.1. & aliis in locis.

Item per oppoſitum rationis primæ: Voluntas eſt determinata ad agendũ.ergo indiget habitu determinante. Conſequentia patet per oppoſitum locum ſuæ conſequentiæ. Antecedens probatur, quia reſpicit indifferenter omne obiectũ, in quo inuenit rationem boni,ſed ibi poteſt agere non rectè,circa bonum apparens, nec ſufficit ſibi iudicium rationis ad terminandum eam ad unam partem,cum ſit libera, & quamuis nec per habitum cogatur,tamẽ delectabiliter inclinatur.

Item habitus ponuntur non ſolum, ut determinent potentiam ad agendum,immo,ut per eos facilius,& delectabiliter operetur ſecundum rectũ iudicium rationis,eſto quòd determinaret uoluntatem ſufficienter, non tamẽ per hoc delectabiliter ageret,& faciliter. Quod patet, quia peccator de nouo conuerſus ſequebatur rectum iudicium rationis, & tamen non delectabiliter, & faciliter,immo difficulter recte agit.

Item conceditur, quòd ex frequentia actuum generatur prudẽtia in intellectu. ergo ex frequẽ-

tia rectarũ uolitionum generatur in uoluntate habitus uirtuosus.

De moribus ecclesiæ c. 15.

Item ad huc sunt multæ authoritates Augustini de moribus Ecclesiæ, dicit enim, quòd quatuor uirtutes morales sunt ordinatæ ad mores.

14. de tri. ca. 50. & 6.

Item 14. de Trinitate.

Item Auicenna 9. Met.

9. met. c. ulti.

Ad quæstionem igitur dico, quòd licet uoluntas sine habitu posset in actum rectum moraliter bonum. Nam primus actus rectus præcedit omnem habitum uirtuosũm, cum ex solis rectis actibus generetur, & simile est ex parte intellectus; tamen dico, q̃ sicut ex multis rectis iudicijs generatur in intellectu habitus prudẽtię, ita ex multis rectis uolitionibus generatur in uoluntate habitus uirtuosus, secundum, quòd sunt actus. Hoc probatur: Nam electio in uoluntate pręcedit omnem rectum actum imperatum in appetitu sensitiuo. ergo ex multis rectis electionibus primo generatur uirtuosus habitus in uolũtate, quã ex multis actibus imperatis generetur in appetitu sensitiuo uirtuosus habitus moderator passionum; tamen concedo etiam, quòd in appetitu sensitino generantur tales habitus uirtuosi, qui sunt quædã qualitates damnantes passiones indebitas ipsius, sed non ex hoc excluditur, quin uirtutes sint in uoluntate generatæ ex rectis electionibus, immo ex redundantia quadam ex uoluntate generatur in appetitu sensitiuo, ex quo modo dictum est.

Ratio efficacissima.

Ex his patet responsio ad phylosophi dicta, quæ adducunt alij pro se, quia ita ponit cap. 5. fortitudinem, & temperantiam in appetitu sensitiuo, quod tamen non excludit uoluntatem quin principaliter sint in ipsa modo dicto.

Ad primam rationem alterius opinionis patet responsio ex dictis, quòd maior est falsa.

Ad secundum dico, quòd passiones appetitus sensitiui principalissimè moderantur per uoluntatem imperantem oppositos actus illis passionibus, ergo habitus uirtuosus existens in uoluntate principalius est moderator passionum existentium in appetitu sensitiuo, quàm habitus existens in ipso appetitu sensitiuo, licet uterque concurrat, ut patet dictis.

Ad tertium dico, quòd licet uoluntas posset se determinare, ut patet, quòd determinat se in primo actu recto, non tamen quòd faciliter, & delectabiliter agat sine appetitu, nec etiam quòd eliciat ita perfectum actum, si habitus sit partialis causa, respectu actus. Et ad confirmationem dico, quòd quando causa principalis est libera, & causa minus principalis est naturalis respectu eiusdem actionis, ad quam concurrit tota actio, dicitur libera, & effectus dicitur liber productus. Non enim naturalis causa minus principalis, cogit ad agendum causam principaliorem.

Ad quartum concedo, quòd si Angeli essent creati in puris naturalibus, & non essent à Deo imprimente in eis uirtutes perfectiores, potuissent sibi acquirere actus uirtuosos morales; & cõfirmatur hoc, quia Angeli mali acquisierunt sibi actus uitiosos. Item hæc opinio confirmatur, & opposita impugnatur, quia secundum illum Doctorem in statu innocentiæ homo non habuisset in appetitu sensitiuo, passiones indigentes moderamine, & tamen habuisset perfectiores uirtutes morales, quàm modo habet, ut patet per Magistrum in littera & per D. Augustinum.

Ad principale igitur patet responsio ex dictis de dicto phylosophi. Ad confirmationem dico, quòd irascibilis, & concupiscibilis sunt etiam in uoluntate &c.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII. Quæritur,

VTRVM VIRTVTES DONA, ET beatitudinis & fructus sint idem habitus inter se.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 34. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 34 q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 68. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 34. q. 1.
Durandus 3. sen. dist. 34. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 34 q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam quartam quæritur, Vtrum uirtutes, dona, & beatitudines, & fructus sint distincti habitus. — Magister agit de septem donis.

QVOD non Per Gregorium super illud Iob: Nati sunt ei septem filij, & tres filiæ. — Libro primo cap. 8 in tertia expositione.

Item quia donum, & uirtus est fortitudo, ut patet, ergo & alia pari ratione.

Præterea si essent distincti, unus ex una parte esset idẽ, alij ex alia parte. Antecedẽs est falsum, quia fortitudo est donum, & fortitudo est uirtus. Contra: Quia habent alium & alium numerum, ut patet. Nam uirtutes sunt septem, beatitudines octo. Matth. Dona septẽ. Isai. fructus duodecim ad Galath. ergo. numerata sunt alia. — Math. cap. 5. Isaiæ cap. 11. Galath. ca. 5.

RESPONDEO, & dico, quòd sunt idem, sed dicuntur uirtutes, in quantum perficiunt modo humano dona, ut perficiunt modo super humano, beatitudines, ut perficiunt modo in humano; de fructibus non facit mentionem ista opinio. — Henricus quo lib. 4. q. 33.

CONTRA: Ista sunt uerba metaphorica. Nam formaliter omnia perficiunt modo humano, quia informant hominem causaliter, perficiunt modo super humano, idest super naturali, non tantum dona, sed etiam uirtutes theologicæ, ut patet; nullum enim donum est perfectius charitate, quæ est uirtus modo in humano, perficere non est aliquid dictum nisi Metaphoricè. — Nullũ donũ est perfectius charitate.

Aliter dicitur, quòd contingit per uirtutes uoluntatem rectè agere per dona perfectè, per beatitudines expeditè. — D. Bona. Art. 2. q. 1. præsentis distinctionis.

CONTRA: Virtus est, quæ habẽtem perficit, ut ait Phylosophus in ethicis, Et etiam cum sit habitus, facilitat, & habilitat potentiam, ut expeditè agat, — 2. ethic. ca. 5.

agat, ergo distinctio assignata nulla est, quia omnia competunt primo membro.

D. Thomas prima secundæ. q. 68. Ar. 1. & ricardus Art. 1. q. 1. præsentis distinctionis.

Aliter potest dici sine assertione, quòd præter habitus speculationis, & practicos acquisitos, qui pertinent ad scientiam, uel ad artem de quibus nihil ad præsens, non est necessarium ponere in uiatore alios habitus uirtuosos præter septem uirtutes theologicas, & quatuor morales; sed istæ sufficientes sufficiunt, & perficere possunt uiatorem. Quod probatur sic: Viator non potest habere actum nisi circa obiectum creatum, uel increatũ.

Ordo notabilis qualiter uirtutes Animam perficiant respiciendo obiectum, increatum siue creatum.

Contra: Obiectum increatum potest habere triplicem actum. s. intelligendi, & ad istum sufficit sibi fides, quæ quidam si sit perfectissima sufficienter perficit quantum ad omnem actum intelligendi, qui est necessarius de Deo in uia diligendi Deum. Cum in se, & ad istum sufficiat charitas, & diligendi eum, ut bonum mihi secundum affectionem commodi, & ad istum sufficit spes, ita quod spes, & charitas sufficienter si sint perfectissimæ perficiunt uoluntatẽ, quantum ad omnẽ actum amandi, & desiderãdi. Circa obiectũ creatum sufficienter perficitur per prouidentiam, ut sit pfectissima siue sit acquisita, siue infusa, quia

Prouidentia perficit, & ordinat intellectum.

prouidentia sufficienter perficit, & ordinat intellectum circa omne agibile secundum omnem rationem agibilis appetitus uerò tam intellectiuus, quàm sensitiuus sufficienter perficitur per tres alios habitus morales, si sint pfectissimi siue sint acquisiti, siue sint infusi. Nam iustitia perficit uo-

Iustitia perficit uolũtatẽ.

luntatem, quantum ad omnem actum, quem habere potest circa bonum honestũ, & utile, & hoc tam ad se, quàm ad alterum. Temperantia uerò

Temperantia perficit concupiscibilẽ.

perficit cõcupiscibilem circa omne delectabile, bonum, arduum. Sufficienter ergo perficitur Viator istis septem uirtutibus Theologicis, & moralibus acquisitis, & infusis, quantum ad omnem actum ordinatũ, quem habere potest circa quodcunque obiectum.

Est autem diligenter notandum, quòd dictæ quatuor uirtutes morales, non sunt quatuor habitus singulares, immo sunt quatuor genera communia, sub quorum quolibet continentur multa alia genera subalterna, quamquam descendant ad species specialissimas. Et ideo quando dicitur: sufficienter perficitur; est intelligendũ, quòd uerum est, quòd omnis habitus uirtuosus particularis, qui est in Viatore naturaliter acquisitus, uel infusus est sub aliquo dictorum septem.

Diuisio habituum.

Omnis habitus est intellectualis, uel appetitiuus.

Vnde sciendum, quòd habitus habet duas diuisiones generales, & immediatas. Nã oĩs habitus, uel est itellectualis, uel appetitiuus, & qlibet istorum membrorum est acquisitus, uel infusus intellectualis acquisitus diuiditur in speculatiuum, & practicum. Speculatiuus per realem, & rationalẽ.

6. Met. cõt. 2.

Qualis diuiditur 6. Met. in Metaphysicam, Physicam, & diuinam. Et adhuc forte quodlibet istorum diuiditur multis diuisionibus, antequam descendat ad species specialissimas. Habitus rationis diuiditur in Grammaticam, Logicam, & Rethoricam. Practicus uerò acquisitus diuiditur in ea, quæ sunt circa factibile, & circa agibile. Et ille, qui est circa factibile, plurimas habet diuisiones, quia quidam est nauifactiuus, quidam domificatiuus, & sic de aliis multis. Ille etiam, qui est circa agibile, multas habet diuisiones, ut patebit in quæstione de connexione uirtutum. In omnibus istis diuisionibus de habitu intellectuali non cadunt nisi duæ uirtutes ex septem. s. fides, & Prudentia, ut patet. non autem alii habitus intellectuales prædicti tam practici, quàm speculatiui numerantur inter uirtutes morales, nec sunt necessarij homini ad bene operandum, & ad rectè uiuendum.

Ex hoc patere potest uanitas phylosophiæ commentiũ phylosophantium de diminutis cognitionũ suarum diuisionibus.

Habitus autem infusus habet sub se duas species. s. Charitatem, & Spem. Acquisitus uerò primo diuiditur in duo. s. in uirtutem, quæ disponit appetitum ad se, & alterum uocatur iustitia, quia ipse est uirtus, qua redditur unicuiq; quod suum est. Illa uerò, quæ disponit ad se, non habet commune nomen, & ista forte est ratio, quare non sistitur in numero ternario in uirtutibus moralibus . s. sed in quaternario, quia ista, quę disponit ad se, immediatè diuiditur in duas nominatas, scilicet in Fortitudinem, & Temperãtiam. Nam appetibilia sunt in duplici differentia, quædam, quæ ex se statim sunt nata appeti, uel fugi, sicut bona delectabilia, uel indelectabilia, & circa ista est Temperantia, quæ moderatur appetitũ, ne statim prosequatur appetibilia, nisi modo debito; nec statim fugiat inappetibilia: Nam quandoque inappetibilia sunt prosequenda. Exemplum de medicina amara. Quædam autem, quæ non sunt ex se appetibilia in appetitu primo modo, sed secundario, ut bonũ arduum, quod si sit appetibile, ut bonũ, est tamen inappetibile, ut arduum, & circa ista est fortitudo. Ponitur autem fortitudo in irascibili, quæ respicit arduum. Temperantia uerò in concupiscibili, quæ respicit delectabile, & ita omnes species contentæ sub fortitudine, sunt in irascibili subiectiuè. Et species contentæ sub Temperantia sunt in concupiscibili. Et species contentæ sub Prudẽtia, sunt in intellectu, siue ratione. Species autem contentæ sub iustitia, ita sunt in uoluntate, quòd non in appetitu sensitiuo, & ideo nõ oportet dicere, quòd sint in cõcupiscibili, uel irascibili, sed absolutè in uoluntate. Species autẽ contentæ sub habitu infuso, Vna ut fides, est in intellectu; Aliæ duæ in uoluntate, & in concupiscibili, quia Deus, qui est eorum obiectum, & bonum delectabile: & nullo modo habet rationem fugiẽdi. Vt autem sciantur species Temperantiæ, notãdũ est, quòd concupiscibilia sunt duo prima. s. honor, & delectatio. Temperantia circa honores dicitur Humilitas. Sed illa circa delectationes, & uoluptates, rectum nomen sui generis. s. temperantiæ, sed ista est muliplex secundum quòd quædã delectabilia sunt comestibilia, quędam potabilia, quędam lasciuia, & hæc circa sensum tactus. Et circa ista est alia, & alia Temperantia; ut Sobrietas circa potabilia; Abstinentia circa comestibilis. Castitas circa lasciuia, & sic de multis aliis speciebus tam temperantiæ, quàm aliarum uirtutũ, quæ, Deo dante, alibi explicabuntur.

Quæ sit iustitia.

Appetibilia sunt in duplici differentia.

Exemplũ de Medicina amara.

Fortitudo ponitur in irascibili.

Temperantia ponitur in cõcupiscibili.

Duo sunt cõcupiscibilia, honor, & delectatio.

Doctrina mirabilis quali ter Saluator dedit in euangelia intelli ge uirtutes.

TVNC ad quæstionem prædictam potest dici, quòd dona beatitudinis, & fructus non sunt distincti habitus à prædictis, & uirtutibus, sed sunt earum species. Vnde prima beatitudo. s. Paupertas est species Temperantiæ, ut patet. Secunda. s. Comitas, uel, ut ita dicam; mitas est species iustitiæ secundum Scotum, quia accipitur hic pro affabilitate, qua quis communicat se alteri per bonum amicitiæ. Tertia. s. luctus cõtinet sub spe, quia accipitur hic lugere pro desiderare. Quarta. s. esuries iustitiæ, uel est etiam desiderium, & continetur sub spe, uel, ut dicit Scotus, est actus diligēdi Deū in se, & pertinet ad Charitatem uiæ, & ideo dicitur esuries, quia nō est ita completa dilectio Dei in uia, sine desiderio ammiato, ut patet. Quinta scilicet Misericordia est perfectissima species iustitiæ, communicare. s. proaimo se, & sua. Sexta. s. Munditia cordis est species Temperantiæ, Moderatum illicitarum uoluptatum. Septima. s. paa est species iustitiæ. Nam pax seruatur quando Rector iustitiæ regit, & subitus iuste obedit, & ita paa in subdito est quædam obedientia, & per cõsequens iustitia. Octaua. s. Patientia est perfectissima species fortitudinis, & ita Saluator omnes beatitudines locauit sub uirtutibus appositis, & nullam sub prudentia, & fide. Nominauit autem istas, plusquam alias species, quamuis sint multæ aliæ species uirtutum, ad excludendos errores multorum phylosophorum ponentium beatitudinem in oppositis passionibus. Vt, aliqui in diuitijs, aliqui in honoribus, aliqui in uoluptatibus, & & in alijs alii.

Quãdo seruetur pax. Quæ sit pax in subdito.

Vbi posuerint phylosophi Beatitudinem.

CONSIMILITER dico de donis. Nam donum sapientiæ est charitas, quia in scriptura Sapiētia dicitur à sapere, Donum intellectus pertinet ad fidem, & scientiam, & est quintum donum. Dicitur autem intellectus fides terminorum articulorum fidei. Scientia uerò fides conclusionum. Donum consilii est prudentia, quę est habitus cõsiliarius de cõclusionibus practicis. Quartum donū est ipsa fortitudo proprio nomine nominata, ut patet. De quinto dono iam dictum est, Donum scatum scilicet pietatis, idem est, qd̄ est Misericordia, quę est quarta beatitudo nominata à Christo, & ideo est species iustitiæ, ut ibi patuit, Donum septimū scilicet timoris idem est quod humilitas, & ideo est species temperantiæ, ut patet supra.

Bonum sapientiæ est charitas. Vnde dicatur sapientia.

Galath. ca. 5.

DE fructibus spiritus, quos enumerat Apostolus ad Galathas, patet, quòd ibi nominatur fides, & Charitas sub proprijs nominibus, quæ quidem sunt duæ uirtutes Theologicæ. Gaudium & pax sunt delectationes consequentes ad charitatem. Patientia est species fortitudinis. Longanimitas est spes, ut patet. Vnde Patriarchæ dicuntur longanimes fuisse, quia diu expectauerūt promissionem iam eis factam à Deo de Christo, Et ita longanimitas est perfecta spes. Bonitas est idem hic, quod Misericordia. Et ideo est species iustitiæ, ut patet supra, Māsuetudo idē est quod obedientia, & ideo species est iustitiæ, ut patet supra. Modestia est species Temperantiæ. Modestus est, qui est temperatus in gestibus, & in aliis id genus rebus. Continentia, & Castitas sunt duæ species Temperantiæ. ita. quòd Continentia sit temperantia respectu aliorum delectabilium, & Castitas præcipuè respectu lasciuium. Modestia posita sub temperantia potest poni sub prudentia; ut ille dicatur modestus, qui prudenter se habet in agibilibus, Patet igitur totum.

Longanimitas est perfecta spes. Quis sit modestus.

AD argumenta principalia ad utranque partē patet respōsio ex dictis. De uirtutibus moralibus habetur in libro Sapientiæ. Sapiētia c. 8.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI. Quæritur,

VTRVM VIRTVTES MORALES SINT connexæ.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 36. q. 1.
Scotus 3. sent. dist. 36. q. 1.
D. Thomas prima secunda. q. 65. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 36. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 36. q. 1.
Franciscus de May. 3. sen. dist. 37. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 36. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca Distinct. trigesimam sextam, omissa dist. trigesima quinta, in quę agitur de differentia Donorum, qua differentia patet ex quæstione præmissa; Quæritur, Vtrum uirtutes morales sint connexæ.

Magister agit de uirtutum connexione.

QVOD NON: Religiosus potest habere opportunitatem circa passiones temperantiæ referendas, & non circa passiones, quæ pertinent ad fortitudinem, puta circa bella, & alia huiusmodi. Et ita aggenerabitur in eo uirtus Temperantiæ, & non uirtus fortitudinis. habitus enim generantur ex actibus.

Item uoluntas potest eligere contra rectum iudicium rationis sibi ostensum. ergo ex multis rectis iudiciis poterit generari in intellectu habitus prudentiæ, & in uoluntate non generabitur uirtus, immo potius uitium ex illis multis primis electionibus contra rectum iudicium rationis.

Item Castitas uirginalis est uirtus, & Castitas coniugalis simul, & utraque est species temperantiæ, & non solum una potest esse sine alia, immo non stant simul, ut uidetur.

Item Magnanimitas est uirtus, & non stat simul cum humilitate, ut uidetur, nec Liberalitas cum paupertate, nec Magnanimus dignificat se in magnis honoribus. Humilis uerò in paruis. Similiter pauper nō potest exercitari in actibus liberalitatis, & ita non potest aggenerare sibi habitum.

CONTRA id est phylosophus 6. ethic. & Augustinus 6. de Trin. 6. ethic. & 6. de trin. cap. 8.

RESPONDEO, quòd primo uidendum est de connexione trium uirtutum moralium inter se, Se-

se. Secundo de connexione earumdem cum prudentia. Tertio de connexione uirtutum moraliũ cum Theologicis. Quarto de connexione Theologicarum interse.

Hēricus quo lib.5.q.26.& 17.quere etiam quol.4. q.6.& in 3.& q.12.

De primo dicitur, quòd Virtutes morales inesse imperfecto nō sunt conexæ necessariò, sed in esse perfecto sic. Primum probatur, quia potest se aliquis exercere circa actus Temperantiæ, non exercendo se circa actus fortitudinis. Et ita generabitur in eo habitus Temperantiæ, & non fortitudinis.

Secundum etiam probatur, quia non est uirtus perfecta in eo, qui potest deuiare à suo proposito, & debito fine, sed siquis sit temperatus, & non fortis potest deuiare à debito fine temperantiæ. ergo. Minor probatur: Nam non posset cogi ad actus in temperantiæ timore mortis, et tunc ipse assentiret, ex quo non haberet uirtutem fortitudinis, quæ est necessaria ad aggrediendam mortē propter bonum uirtutis.

Pulchra opinio D. Thomæ prima secundæ. q. 65. Arti.1.

Aliter dicitur, quòd secundum nullum gradū perfectum, uel imperfectum sunt connexæ secundum esse naturale; quod habent tales habitus, immo perfectè potest haberi unus sine alio. Sed tamen sunt connexæ secundum omnem gradum, quantum ad esse morale, & ad esse uirtutis. Primum probatur, quia prius potest esse sine posteriori secundum omnem gradum sui, & similiter eorum, quæ sunt essentialiter ordinata, unum potest esse sine alio secundum omnem gradum sui. Sed ita est in proposito. Nam prudentia est in intellectu, & ita actus, quibus generantur aliæ uirtutes, aliæ etiam non habent essentialem ordinē inter se, ut patet ex dictis.

Secundū etiam probatur, quia ratio uirtutis moralis formaliter consistit in conformitate ad aliam uirtutem moralem, uel saltem talis conformitas est necessariò requisita ad hoc, quòd sit uirtus moralis.

Quò uirtutes morales sint cōnexæ ad inuicem.

Aliter dico, quòd Virtutes morales secūdum nullum esse ipsarum sunt necessariò connexæ, sed tamen dico, quòd sunt connexæ, in quantum aliquo modo sunt principium merendi. Primam partem probo: Nam uirtus moralis non perficit hominem in esse morali totaliter, sed partialiter. Alias una sola sufficeret, secundum quòd uirtus uisiua non perficit hominis sensitiuam totaliter, sed partialiter ī esse sensibili, & uisibili: Alias sola ipsa sufficeret, sicut ergo homo potest perfectè esse uidens secundum quencunque gradum absq; eo quòd participet aliquem gradum de auditu; immo omnino si sit surdus, potest homo esse perfectè temperatus absq; omni gradu fortitudinis. Sed sicut ille non est perfectus sentiens, sed perfectus uidens: ita iste non esset perfectus moralis, sed perfectus temperatus. Et dico, quòd potest hoc esse uel per infusionem à Deo, de potētia absoluta ipsius Dei, quia de congruo non infundit unam sine alia, uel naturaliter non essentialiter, quia generatur ex diuersis actibus, non essentialiter ordinatis, immo disperatis, & circa diuersa, & disperata obiecta.

Tunc ad probationem secundæ partis primæ opinionis dico, quòd sicut ad uisum non pertinet dirigere hominem in finem auditus, ita ad Temperantiam non pertinet dirigere hominem ad finem fortitudinis. ergo nō accidit ex imperfectione Temperantiæ, si talis non aggreditur mortem propter bonum uirtutis. Et cum dicit, quòd ipse facit contra temperātiam; Dico, quòd aliquo modo in uoluntarie hoc faciet, & tristatur. Sed eligit istud minus triste, ut effugiat aliud magis triste. s. mortē. Exemplū: Perfectè auarus proijciet merces in mari timore mortis. Exemplum.

Ad probationem secundæ partis opinionis secundæ dico, quòd illa conformitas nec est formalis ratio uirtutis moralis, nec est necessariò requisita, nisi in quantum uirtus moralis est aliquo modo principium merendi, & hoc modo intelligende sunt omnes authoritates Sanctorum de cōnexione uirtutum moralium loquentium.

Tunc ergo probo secundam partem meæ opinionis, quæ ponit hanc secundam partem connexionis, quia ratio meriti est Charitas: Charitas autem præexigit omnes alias uirtutes aliquo modo, ut patebit. Qđ sit ratio meriti.

Secundus articulus habet tres difficultates. Prima, Vtrum quælibet uirtus moralis appetitiua sit connexa cum propria prudentia, hoc est, Vtrum stante intellectu in apice rationis, uoluntas posit eligere oppositum cōtra illum rectum rationis iudicium, & prudentiæ. Secunda, Vtrum tres uirtutes morales appetitiuæ ita necessariò sint connexæ cum prudentia, quòd exigant intellectum, quantum ad habitum. Tertia Vtrum prudentia sit una.

De primo dicitur à multis, quòd sic, ita quòd uoluntas non potest eligere oppositum eius, qđ actu iudicat intellectus, sed necessaria malitia uoluntatis excæcat rectum iudicij intellectus. Qđ probatur per phylosophum 3. ethic. ubi dicit, q; Omnis malus est ignorans.

Gotfredus quol. 5. q. 12. quol. 8. q. 16. quol. 19. q. 13. quol. 12. q. 2. quere Albertum & alios, & Henricum infra.

Item 6. ethi. uult phylosophus, q; si uolūtas est mala, intellectus malè dictat.

Item Augustinus super illud Psal. Loquetur ad eos in ira sua; ait: Obumbrātio mētis sequitur eos, qui legem Dei transgrediuntur. 3. ethic. ca. 8. 2. ethic. ca. 15 Ps. 2. c. 3.

Item Dionysius de diuinis nominibus: Nullus operatur bonum, ad malum aspiciens. Cap. 3.

Item per rationem sic: Si prima praua electio uoluntatis non excæcat intellectum, pari ratione nec secunda, nec aliqua alia, & ita poterit esse uoluntas summè praua absque aliquo errore in intellectu, quod est ualde absurdum, & cōtra omnē sententiam Sanctorum omnium.

Ad articulum autem, qui dicit, quòd stante intellectu uoluntas non potest elicere oppositum; dicunt, quòd uerum est, si intelligatur, quòd rectitudo in intellectu causet rectitudinem in uoluntate, quia tunc uoluntas nō liberè uellet bonum, sed cogeretur. sed si intelligatur consecutiuè, ita quòd ad reductionē unius sequatur reductio alterius, & ècōuerso, & de errore similiter; Tunc dicunt, q; non est error, hoc dicere, immo uerum,

nec sic intelligitur Articulus.

Pf. 125. Quære Henricum quolib. 10.q.10.

CONTRA: Augustinus super illud psal. Forte uiuos deglutissent nos; Viui absorbentur à morte, qui sciunt malum esse, & consentiunt.

Psal. 68.

Idem dicit super illud psalmi: Fiat mensa eorũ coram ipsis.

Psal. 118. Gimel sermone, 6.c.5.& 4.

Item super illud psalmi: Concupiuit anima mea.

Item per rationem sic: Volũtas nõ potest peccare, stante intellectu in apice recti iudicii, nunquam peccabit ex pura ignorantia, quæ excusat peccatum. Sed consequens est falsum, quia uolũtas in uia nõ est impeccabilis, nec omne peccatũ est ea pura ignorantia, immo quandoq; ex malitia, immo alias nullum esset mortale. Sequitur ergo illud Antecedens, ea quo sequitur, ꝙ sit falsũ. Nunc probo consequentiam, ꝙ sequatur ex illo Antecedẽte: Si uoluntas excæcat intellectũ, quãdo debet peccare, hoc est, quia causat in eo errorem oppositum illi recto iudicio, in quo erat, uel quia auertit eum per suum imperiũ, ne actu consideret. Sed non potest dari primum, quia ille error esset q̃dã falsa intellectio. Nulla aũt itellectio causatur in intellectu à uoluntate, sed ab obiecto.

SI dabis secundum, ꝙ magis uidetur.

Cõtra: Omnis actus uoluntatis necessariò præexigit actum intellectus prius natura, & simul tẽpore; Ille ergo actus, per quem uoluntas imperat intellectui, quòd non actu consideret, præexigit actum intellectus, tũc sic: Si talis actus est rectus, uoluntas per te non poterit auertere intellectum per suum imperiũ ab illo recto iudicio, quia tũc contra iudicium rectæ rationis, si non est rectus, ergo faciendo contra eum, non erit peccatum, nisi puræ ignorantiæ, & totum, quod sequitur, erit ex pura ignorantia.

Si dicas, ꝙ non præexigit, tunc uoluntas aliũ actum in intellectu, nisi illud rectum iudicium, à quo eum auertit. Tunc sequitur per te, quòd possit eum auertere, quia iam faceret contra rectum iudicium, cum auertere tale sit male uelle; igitur ea hac ueritate patere p̃t intuenti diligenter, ꝙ ad saluandum, non esse peccatum, est ex pura ignorantia, immo ignorantia non est imputabilis, nisi malitia sit causa illius ignorantiæ aliquo modo, & sic necessariò oportet dicere, ꝙ uoluntas potest uelle, & eligere oppositum eius, quod dictat iudicium rectæ rationis, stante etiã tali iudicio in sua rectitudine.

Confirmatur etiam iste modus, quia damnati odiunt Deum, nec tamen sunt ita excæcati, ꝙ iudicent Deum esse odibilem, immo oppositum iudicant, & ideo semper habent remorsum consciẽ-

Isaiæ ca. ulti,

tiæ. Nam ut dicit Isaias, Vermis eorum non exinguetur.

DICO ergo, ꝙ stante recto iudicio in intellectu, uoluntas potest uelle oppositum; & ex hoc

Corollarium.

sequitur unum Corollarium, ꝙ potest ex illis rectis iudiciis aggenerari in intellectu prudentia, absq; eo, quòd in uoluntate generetur bonus habitus moralis: immo uitium potest in ea generari ex illis malis electionibus, ut patet.

AD authoritates omnes Sanctorum, & Phylosophorum pro alia opinione, dico, ꝙ malitia in uoluntate dupliciter excæcat intellectum, positiuè. s. & priuatiuè, quia uolente eligere contra rectum iudicium rationis, auertit intellectũ, ne diu sistat in illo iudicio. Nam iudicio stante, remorsus conscientiæ surgit, & ita uoluntas aliquo modo tristatur. Et ideo ad faciendam talem tristitiã auertit intellectũ à tali iudicio, & ita excæcat eũ priuatiuè, quia tollit ei lumen, ut patet. Positiuè ẽt potest eum excæcare, quia facta electione illius

Malitia in uoluntate duobus modis excæcat intellectum.

praui finis contra iudicium intellectus, qui iudicabat illum non esse eligẽdum, sed fugiendum; tũc uoluntas auertit intellectũ ab illo recto iudicio, & imperat ei, ꝙ intelligat ea, quæ faciunt ad illũ malum finem consequẽdum. Et ita excæcatur intellectus, & positiuè per intellectionem eorum, quæ faciunt ad malum finẽ, & etiam per inuestigationem alicuius rationis probabilis, & apparentis, probãtis illum finem iam electum esse bonũ.

Speculatio singularis, & resolutissima.

Per hoc patet, ꝙ ratio opinionis alterius est falsa, quia nõ potest diiudicare rectum iudicium, facta praua electione, ut patet ex dictis.

D. Thomas prima secũdæ q.65. Art. 1. & Henricus quol. 5.q. 16. & quol. 13.q. 14.

DE secũda difficultate dico, ꝙ omnes tres uirtutes morales appetitiuæ sunt connexæ in Prudẽtia, quia ipsam necessario supponunt. Nam nõ potest esse appetitus rectus, nisi sit conformis rectæ rationi, ex 6.ethic. Habitus etiam moralis uirtuosus non generatur in appetitu, nisi ex rectis actibus appetitiuis. ergo non generatur uirtus moralis in appetitu, nisi prius saltem natura generetur in intellectu habitus prudentiæ ex illis rectis rationibus.

6.ethic. ca. 3.

Nũc igitur diligẽter ex istis duabus difficultatibus dictis, & solutis, attende, ꝙ licet prudentia nõ sit necessariò connexa cum aliis uirtutibus moralibus appetitiuis, potest tamen aggenerari sine ipsis, ut patet ea solutione primæ difficultatis. Ipsæ tamen sunt connexæ in ea, quia quælibet ipsarum necessario ipsam præsupponit, ut patet ex modo dictis.

Dubium. 6.ethic.c.3.

Sed est hic unum dubium, quia ea 6.ethic. Prudentia est ratio recta confisiè se habens appetitui recto. ergo nõ est prudentia in intellectu sine uirtutibus moralibus in appetitu.

Dico tamen, ꝙ cum prius, ut sit, non necessario dependeat à posteriori, & prudentia sit natura prior appetitu recto cum diffiniat ipsum. Ideo &c.

Vide quæstionem de praxi & practica in prologo primi sent.

AD phylosophum dico, ꝙ est cõfisiè se habẽs &c. quia quantum est ea se est relatiuum ipsius praxis elicitæ, uel imperatæ à uoluntate, ut patet ex quæstione de scientia practica in prologo primi libri sent.

DE tertia difficultate dico, ꝙ sicut Ars respicit factibilia, ita prudẽtia respicit agibilia, nec est maior connexio hic, quàm ibi. Sicut ergo diuersa factibilia respiciunt, & requirunt diuersas artes proprias, ita diuersa agibilia requirunt diuersas prudentias proprias.

Confirmatur, quia sicut affectus potest esse bene ordinatus circa aliqua agibilia, & mala circa

alia

alia in eligendo, ita intellectus in dictando. Nam quælibet uirtus moralis appetitiua præexigit proprium rectum dictamen intellectus.

6.ethi.ca.ult. Ad phylosophum ergo in 6.ethicorum dico, quòd ponit unam prudentiam unius generis, sicut & unam temperantiam, & non quòd sit unus habitus unitate formali, & specifica.

Dubium. Sed est dubium, Vtrum sint connexæ uirtutes infra idem genus, puta, utrum possit dici prudens, qui est prudens circa aliqua agibilia, & circa aliqua non. Et temperatus, qui est temperatus circa aliqua, & circa aliqua non, puta circa commestibilia, & non circa alia, puta circa honorem, &c. Videtur, quòd sic, quia simpliciter saluatur in una specie, unde homo simpliciter est animal.

Contra: Qua ratione una species denominat, etiam alia opposita denominat. ergo simul erit prudens, & non prudens, temperatus, & non temperatus.

Responsio ad mentem Scoti. Respondeo secundum Scotum in solutione ultimi articuli principalis istius quæstionis, quòd nec species uirtutis moralis infra idem genus sunt necessariò connexæ secundum aliquod esse perfectum, uel imperfectum. Quod probatur eodem modo, quo probatus est primus Articulus principalis.

Ad instantiam dico, quòd aliter fiunt denominationes secundum esse morale, quàm secundum esse logicum; Non enim propriè diceretur prudens, uel temperatus absolute & simpliciter, sed cum determinatione, ut in tali materia; immo potius absolutè denominaretur uitium oppositum, quia ad hoc, quòd homo sit prauus sufficit unum uitium, sed ad bonitatem moralem non sufficit una uirtus, maximè, si insit positiue uitium.

Quò uirtutes morales non sint connexæ cum aliis. De tertio Articulo principali dico, quòd uirtutes morales, nec quantum ad actum, nec quantum ad habitum sunt necessariò connexæ cum Theologicis. Quod patet, quia ex puris naturalibus possunt acquiri etiam ab uno Pagano. nec è conuerso est necessaria connexio. Quod patet, quia Puero in baptismo infunduntur Theologicæ uirtutes, & tamen non habebat morales acquisitas.

Sed dices, quòd tunc infunduntur sibi.

Dico, quòd non est necessarium, quòd infundantur morales distinctæ à Theologicis. Quod patet, quia unus peccator conuersus habet theologicas uirtutes, & non morales; Probo id quia si infunderentur sibi habitus morales uirtuosi in quocunque gradu, statim tollerentur oppositi habitus uitiosi, quos sibi acquisierat, ut patet, ergo statim delectabiliter eliceret actus morales uirtutes, uel saltem non delectabiliter, & difficulter, cuius tamen contrarium experimur, immo difficulter abstinet talis ab actibus uitiosis, donec per exercitium aggeneret habitus corruptis oppositis uitiis, sed bene pro tunc remanent habitus uitiosi, ita quòd habitualiter adhuc est uitiosus, sed nó actualiter, quia cessant actus, sed qa Charitas uirtualiter est omnis uirtus, quia ipsa existente statim adulrus potest elicere omnem actum moraliter uirtuosum circa quamcunque materiam, uel saltem fugere oppositum actum uitiosum. Ideo habens Charitatem diceretur quodammodo habere omnem uirtutem, & ideo dicit Gregorius in sermone de Apostolis, uel in homelia, quia etiam ipsa est preciosa ratio merendi; ideo ipsa dicitur forma omnium uirtutum, & sine ipsa omnes dicuntur informes, quia ipsa per suam præsentiam omnibus dat rationem merendi, & per eius absentiam tollit eandem. Et ideo dixi superius in primo Articulo, quòd omnes uirtutes sunt connexæ in ueritate, quantum ad rationem merendi: Et dixi, quòd Charitas aliquo modo uel exigit omnes uirtutes morales, quia est uirtualiter omnis uirtus mō dicto. Dico autem, quòd de facto Deus tāquam Medicus perfectissimus, & liberalis infundit habitus morales pueris beatificandis, & peccatoribus conuersis, si prius moriantur, quàm eos sibi acquirant in istam, quo eos beatificat.

Charitas uirtualiter est omnis uirtus.

Charitas est forma omniũ uirtutum.

De quarto Articulo principali dico, quòd nec uirtutes theologicę per se inter se sunt necessario connexæ, quòd patet quia in patria manet Charitas sine fide, & spe, saltem quantum ad actum, & etiam quantum ad habitum secundum multos, uel saltem potest, in uia autem possunt manere fides, & spes informes, & sine Charitate, licet nun è conuerso, ut patet.

In patria manet charitas sine fide.

Tunc ad argumēta dico, quod principalia duo prima uerum concludunt, & sunt pro me, ut patet.

Tertium etiam uerum concludit propriè accipiendo Virginitatem, sed largo modo post dicl, quòd Castitas coniugalis stat cũ Virginitate mētali, licet non corporali.

Eodem modo posset dici ad quartum, quia magnificus in actibus, & ubi oportet, potest esse humil s in mente, & ubi oportet, & similiter pauper in opere, uel in rebus, etiam uoluntariè pauper potest etiam mentaliter esse liberalis aliquo modo.

Concedo tamen quòd in summo non solum non sunt connexæ, immo sunt incomposibiles, quamuis sint species eiusdem generis uirtutis.

Authoritates D. Augustini & Phylosophi patent ex dictis.

DISTINCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII Quæritur,

VTRVM OMNIA PRAECEPTA decalogi sint de lege natura.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 37. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 37. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 100. Art. 1. & 8.
Ricardus 3. sent. dist. 37. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 37. q. 1.

V Quæstio

Quæstio prima.

Magister agit de præceptis.

CIRCA distinct. trigesimam septimam quæritur, Vtrum omnia decem præcepta Decalogi sint de Lege Naturæ.

QVOD NON: Quæ sunt de Lege naturæ, sunt naturaliter nota. ergo. Maior probatur, quia sunt secundum dictamem rectę rationis. Minor patet per Apostolum ad Ro. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret: Non concupisces.

Roma. ca. 7.

Item in his, quæ sunt à Lege Naturæ, Deus non potest dispensare, sed dispensauit in aliquibus de istis, ut de Homicidio. sic habetur in Genesi. Vbi præcepit Abrahæ, quòd sibi immolaret Filium. Et in furto, quãdo præcepit filiis Israel quòd exspoliarent Egiptios. ergo. Maior probatur, quia quidquid dictat recta ratio naturalis, est iustum, & licitum naturaliter ex natura rei, & oppositum est illicitum; Sed Deus non faceret licitum esse illud, quod est de natura rei, & ex se illicitum. ergo.

Gen. cap. 22.

CONTRA: Quia omnia sunt secundum dictamen rectæ rationis, ut patet consideranti.

RESPONDEO, quòd aliquid potest dici de Lege Naturæ dupliciter; Vno modo strictè, & propriè, & hoc modo ea, quæ sunt de Lege Naturæ, sunt, uel principia practica non ex terminis, uel cõclusiones necessariò sequentes ex talibus principiis practicis, & ex terminis notis. Alio modo largè sunt aliqua de Lege Naturæ, quæ pro eo. s. quòd multum sunt consona talibus principiis practicis, uel conclusionibus. In his, quæ sunt de Lege Naturæ primo modo per nullam potentiam possunt dispensari, quia tunc fieret licitum illud quod de natura rei, & ex se est illicitum. In his autem, quæ sunt de Lege Naturæ secũdo modo possunt dispẽsari, quia ipsis recognitis, uel immutatis ad huc posset haberi ultimus finis, & intentus.

Aliquid põt dici de lege naturæ duobus modis.

Exemplum in politia cõmunitatis. Istud principium iuris supponitur per se uerum, quòd in tali politia sit pacificè uiuendum, sed ut pax ista melius cõseruetur, ordinatur, quòd possessiones omnium sint distinctæ, nam si omnia essent communia, infirmi, qui plus curarent de bono proprio, quàm de communi, possent turbare pacem in politia. ergo ista ordinatio est multum cõsona illi principio per se uero, sed tamen non est omnino necessaria, quia & si omnia essent communia, adhuc, si homines uellent, possent pacifice uiuere in politia.

Exemplum.

Tunc ad propositum dico, quòd præcepta primæ Tabulæ. s. Non habebis Deos alienos, non assumas nomen Dei in uanum, & memento, ut diẽ sabbati sanctifices. Ista tria, & maxime prima duo negatiua, sunt de Lege Naturæ primo modo. Et ideo nunquam Deus posset in eis dispensare. Nũquam enim posset permittere, quòd adorarentur plures Dii, aut alius Deus falsus, quia sibi fieret irreuerentia, sed de hoc est dubium, quantum ad illud; certum est, quòd non est de Lege Naturæ, nec alicuius Legis, quòd Deus sit colendus, & diligendus actualiter omni tempore, quia pręcepta affirmatiua nõ obligãt ad sẽper, nec est de Lege Naturæ, quòd colatur, & diligatur actu elicito in tali die, uel in tali tempore determinato.

Nota de pręceptis primæ tabulæ.

Præcepta affirmatiua nõ obligant ad semper.

ALIVD dubium est, quia uidetur, quòd non. Quia ex quo nõ tali vel tali tpe determinato, ergo pari ratione nec in tali, & ita in nullo per inductionem ab omnibus singularibus ad unũ uniuersale.

Dubium.

SED contra: Videtur ꝙ tunc Deus posset dispensare permittendo, ꝙ Creatura rationalis nunquam eũ diligeret actu elicito, quod uidetur ualde inconueniens. Credo, quòd sit de Lege Naturæ, ꝙ Creatura rationalis in aliquo determinato tempore colat, & diligat actu elicito, & cum dicitur non in isto, nec in isto; Dico, ꝙ quãdo actualiter occurrit sibi intelligere ratione ultimi finis Creatoris omnium, uel Redemptoris, & talium, ita ꝙ ratio dictat, ꝙ tunc est diligendus, & non occurrit sibi impedimentum, tunc dico, ꝙ nisi actu elicito eũ diligeret, sed ex sua prauitate, & malitia resiliret, dato, ꝙ non odiret, faceret contra Legẽ Naturę.

Opinio Authoris.

Præcepta autem secundæ Tabulæ sunt de Lege Naturæ secundo modo, quia licet nõ sint principia practica ex terminis notis, uel conclusiones ex his necessariò sequentes, sunt tamen eis multũ consona, & hoc secundum magis, & minus, secundum ꝙ patere potest. Et ideo in aliquibus de his potest Deus dispensare, exclusis tamen malis circunstantiis. Non posset. n. permittere furtum, uel homicidium faciendum cum praua intentione, & si praua intentio, uel alia praua circunstantia sit formalis ratio in pręcepto negatiuo, puta furtum, uel homicidium, uel concupiscẽtia, &c. huiusmodi: tunc potest dici, ꝙ dispensare potest in materiali, & non in formali.

Quæ pręcepta secundæ tabulę sint de lege naturæ.

TVNC ad argumenta principalia dico: Ad primum, dimissa maiori, quæ posset distingui secundum prædictam distinctionem, ut patet; dico, ꝙ ad probationẽ Minoris. s. ad authoritatẽ Apostoli, quòd ipse tractat in parte illa de peccato originali, & tũc uult dicere, ꝙ nisi lex diceret: Nõ cõcupisces, nescirer concupiscentiã, quã experiebatur in se ipso esse sibi innatam naturaliter, uel inflictam propter peccatum, Quia Lex non prohibet naturalis hominis concupiscentias ideo nescientia, non refertur ad concupiscentiam præsertim cum alibi ipse dicat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Sed refertur ad causam. Attamen, quia hoc non uidetur sufficere, quia ad hnc sequitur, ꝙ non erat per se notum naturaliter concupiscentiam esset illicitam, ita potest dici, ꝙ istud præceptũ est secundæ tabulę, & ideo non est de Lege naturæ primo modo, & tunc erit respondendum ad maiorem per distinctionem.

Ad Rom. c. 7.

Ad secundum patet responsio per eam dist. Tunc potest dici, ꝙ tunc cum filiis Israel non dispensauit in furto, quia cum ipse sit Deus omniũ potuit eis concedere spolia egiptiorum, transferẽdo dominium ad eos.

Ad aliud oppositum dico, quòd non omnia sunt secundum dictamen rectæ rationis, tanquã

principia

principia practica nota ex rerminis,uel conclusiones,sed alia tanquam eis consona.

DISTINCTIO XXXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVIII.
Quæritur,

VTRVM OMNE MENDACIVM sit peccatum.

Seraphycus Bona. 3.sent.dist.38.q.
Scotus 3.sent.dist.38.q.1.
D.Thomas secunda secundæ q.110.Art.3.
Ricardus 3.sent.dist.38.q.2.
Durandus 3.sent.dist.38.q.1.
Ioannes Bacconitanus 3.sent.dist.38.q.1.

Quæstio prima.

Magister agit de quibusdam peccatis pertinentibus ad explanationē quinti præcepti.puta de mendacio, & periurio, quæ in illo præcepto prohibentur.

CIRCA dist.trigesimam octanam quæritur, Vtrum omne mendacium sit peccatum.

QVOD non: Genesis cap. 22. Dixit Abrahā pueris suis,quādo nolebat immolare Isaac: Expectate hic:Ego,& puer illuc properātes, post quā immolauerimus reuertemur ad uos.Sed credebat occidere Isaac,& per consequens non credebat se reuersurum cum eo. ergo dixit contra illud,qnod credebat in mente, & tamen non est uerisimile, quòd tunc peccauerit, quando debebat exercere illum actum obedientiæ,pro quo tantū commendatur in scriptura.

Gen.ca.42.
Gen.cap.43.

Item Gen.dixit Ioseph Fratribus suis:Per salutem Pharaonis,exploratores estis. Similiter fecit poni Scyphum in sacco Beniamin, & dixit, quòd auguratus est Scyphum,& tamen non dicebat nerum,quia non erat ei licitum augurari.

Exodi. cap. 1.
Iudith.c.10.

Item de obstetricibus Pharaonis, & de Iudith coram Oloferne, & multa alia exempla sunt in scriptura.

Primo Regū. cap.21.

Item simulatio in factis non est minus peccatum,quàm in uerbis, & tamen Dauid fingebat se fatuum coram Acchis.

CONTRA id est Augustinus in libro de mendacio in multis locis.

RESPONDEO,& dico, sicut cōmuniter dicitur, quòd omne mendacium est peccatum.Ratio est: Omnis actus substractus deformitati, ut sic, est peccatum;sed omne mendaciū est tale.ergo. Maior patet.Minor probatur, quia mentiri est cōtra mentem ire,& ita de sua ratione includit intentionem fallendi, & per consequens deformitatem, quia intentio fallendi est circunstantia mala. Sciēdum est autem,quòd actus substractus non includit formaliter deformitatem semper,sed bene aliquis,ut odire Deum,&c.huiusmodi,& talis actus non potest separari à deformitate, & ideo nō potest esse non malus.Sed actus substracti,qui pertinent ad præcepta secundæ tabulæ non includunt deformitatem semper, & ideo potest ab eis tollere Deus deformitatem,& ideo potest in illis præceptis dispensare.Hoc modo,potest elici actus sine deformitate, puta occisio hominis, acceptio rerum, idque genus alia.Sed tunc nō proprie posset dici homicidium,uel furtum,quia hoc nomen furtum nō significat præcipue actū substractum, sed totum aggregatum ex actu, & circunstantia mala,scilicet deformitate,& ita mentaliter significat mentire totū aggregatū ex uerbis prolatis,& deformitate scilicet intentione fallendi,& ideo dixi,quòd hoc totum mentiri includit deformitatem,quod uerum est,ut patet.Sed quia actus substractus, puta prolatio uerborum de se non includit,ideo eadem uerba possunt proferri sine mendatio,ut patet.

Quid sit mentiri.

In quibus præceptis potest Deus dispensare.

SECVNDO uidendum est, quale peccatum sit mendacium. Vbi distinguēdum est, quòd triplex est mendacium. Perniciosum,officiosum, & iocosum. Perniciosum est, quòd nocet uel ei, cui mentior,uel ei,quo,siue contra quem mentior,& tale mendacium semper est peccatum mortale; & secundum quòd magis,uel minus nocet; ita est magis,uel minus peccatum,puta,si nocet sibi contra fidem,uel contra mores,secundum quòd nocent falsi Prædicatores,& Hæretici, uel contra uitam corporalem,uel contra bona temporalia, sicut faciunt falsi testes,uel falsi accusatores, & inuidi,uel contra famam, sicut faciunt detractores, & sic de aliis.Et sic iudicandum est peccatum maius,uel minus,secundum quòd magis, uel minus nocet,& secundum quòd sit maius uel minus praua intentione, & secundum alias circunstantias personales,tam personæ mentientis, quàm personæ, cui mentitur, quàm etiam personæ, contra quam mentitur,sicut patet intuenti.

Triplex est mendacium.

Quō nocent falsi concionatores, & falsi hæretici.

Officiosum mendacium est, quod alicui prodest,& nulli nocet. Verbi gratia:Si furiosus uellet occidere quanquam,& à me peteret gladium, & responderē, non habere, supposito, quòd haberem.

Quid sit officiosum mēdacium

Iocosum est, quod uerè à mentiente dicitur, cum intentione fallendi, nec ipsum de se est aptū natum fallere,immo statim apparet esse mendacium,nec per consequens per ipsum aliquis fallitur, immo audiētes statim animaduertūt, ꝙ iocose dicitur, & propter solatium. Ista duo mendacia semper sunt peccata uenialia i hoibus cōibus. in Viris autē perfectis possunt esse peccata mortalia dupliciter. Primo, si ex hoc scādalizetur proximus,quia Vir perfectus debet cauere à scandalo proximi, non solum propter substractionem, cui de se est annexa aliqua culpa, scilicet uenialis, immò etiam propter substractionem actus neutri. Secundo,si Prælatus, cui ex officio suo conuenit alios iudicare,& etiam prędicare,si esset assuetus dicere talia mendacia in iudicijs,& in prędicationibus,uel etiam coram illis, quos habet iudicare,& prædicare; talis posset peccare mortaliter, quia redderet se suspectum de ueracitate illis,quibus debet esse uerax, & ita posset cessare fructus prædicationis ex sola occasione.

Nota,& bene

Vir perfectus debet cauere a scandalo proximi.

In primo casu accipitur Vir perfectus: Religio

Viri perfecti qui nam sint

Nota de concionatorib. & de nostris prælatis.

sus, qui est perfectus ui suæ professionis. In secũ do soli Prælati, quibus ex officio conuenit prædi care, & iudicare, nec tamen excluduntur à primo casu, ut patet.

Ad principalia argumenta, siue Authoritates. Ad primam de Abraham dicitur, ꝙ nullo modo fuit mentitus, quia firmiter sperabat, quòd Deus resuscitaret eum post immolationem. Erat enim in nullo dubitãs de promissione sibi facta à Deo: In Isaac uocabitur tibi semen. Unde dicit Iosephus in libro Antiquitatum, quòd per uiam eundo Abraham cum Isaac dixit, quomodo miraculose fuit conceptus, & natus, & quòd Deus resuscitaret eum, si permitteret eum immolari; erat enim tunc Isaac. 33. annorum. Et ideo non potuisset eum immolare, si noluisset.

Gen. cap. 21.

Nota hic pulchra meditãdo.

Isaac erat triginta Annorũ.

Opinio Scoti

Ad illud de Iacob uidetur Scotus concedere, quòd dixerat mendacium, sed fortè, quòd fuit mẽ dacium officiosum, quia debebat prodisse populo Dei futuro. Et licet noceret Esau; iste tamẽ pro fectus proponebatur ei nocumento, licet posit dici, quòd non fuit mentitus, quia ipse erat Esau primo genitus, & si non quantum ad personam, tamen quantũ ad ius primogenituræ, quam alias sibi emerat ab Esau, ut patet. Et etiam quia Deus sic uoluit eum præscire descensurum ex eo populum suũ, & ita mater eius Rebeccha diuinitus inspirata forte ad hoc eum induxit.

Gen. ca. 25.

Ad illud de Ioseph cõceditur, quòd fuerint mẽ dacia iocosa.

Quære Nicolaum. de lyra ubi que.

Ad illud de Obstetricibus aliqui dicunt, ꝙ peccauerunt mortaliter, & ideo earum actus non meruerunt retributionem æternam, sed temporalem. Sed longè probabilius dicitur, ꝙ earum mẽ dacia fuerunt officiosa, quia pietate motæ mentiebantur, ut prodessent pueris iudæorum.

Ad illud de Iudith dicitur, quòd fuit mendacium officiosissimum, quo ad Iudæos, quos ex hoc sal uare uolebãt, licet fuerit perniciosum ad Olofernem. sed ista officiositas præponebatur illi perniciositati.

Ad illud de Dauid potest etiam dici, quòd fuerit solatium officiosum, ut patet.

DISTINCTIO XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIX. Quæritur,

UTRUM OMNE PERIURIUM SIT peccatum mortale.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 39. q. 1. Arti. 1.
Scotus 3. sent. dist. 39. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 98. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 39. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 39. q. 5.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 39. q. 1.

Quæstio prima.

Circa dist. trigesimam nonã quæritur, Utrum omne periurium sit peccatum mortale.

Quod non: Aliquando iuratur implendum aliud, quod ex se est illicitum, & peccatum mortale. sed nullum illicitum fit licitum per iuramentum. ergo tale iuramentum non est implendum, quia peccaret mortaliter, implendo. ergo ꝑ iurare tale iuramentum non est peccatum mortale. Alias esset talis perplexus, quod non est dicendum in lege Christiana. 22. q. 4. in malis.

Item magis uidetur iurare per Deum, quàm per Euangelium, sed durum esset dicere, quòd iurare per Deum, & per iurare sit peccatum mortale cum tota die homines sic faciant.

Item potest esse iuramentum incautum ex parte iuranti, dolosum, uel coactum ex parte faciẽtis iurare, sed talia iuramenta non uidentur obligare mortaliter ad impletionem. ergo.

Contra id illud Exodi: Non periurabis, sed reddes Domino tuo iuramenta tua. Cap. 20.

Respondeo, quòd iuramentum est ultima assertio humana de dicenda ueritate, adducendo Deum in testem. Propterea, quòd homo propter peccatum incurrit in istũ defectũ inter alios, quia non est sufficienter uerax, sed pronus ad decipiendum; ideo adinuentus est modus iste iuramenti, ubi adducitur, & inuocatur Deus in testẽ, qui nullo modo potest falli, & ex hoc statim patet, quòd periurium est peccatũ mortale, quia in periurio fit irreuerentia Deo, ac si esset uerax. & posset falli & decipi. & ideo periurium est contra illud præceptum primæ tabulæ: Non assumes nomen Dei tui in uanum.

Quid sit iuramentum.

Per iuriũ est peccatũ mortale.

Periurium est contra præceptum primæ tabulæ.

Sed sunt hic duo dubia, Primum est: Utrum in deliberatio excuset à peccato mortali. Secũdum: An iurans asserẽdo illud, quod credit esse uerũ ꝑ opinionẽ, & nõ ꝑ uerã sciẽtiã, peccet mortaliter.

Ad primum dico, quòd nullũ periurium inde liberatum, & quotiescunq; iteratum est peccatũ mortale. Sed tamen est diligenter attendẽdum, ꝙ sicut dictum est de actu meritorio; ita suo modo dicendum est hic. Dicebatur. n. supra, cum ageretur de uirtutibus, ꝙ quis ita potest se exercere in bonis actibus, ꝙ aggeneratur in eo habitus inclinans ad bene agendum, ita ꝙ statim qñ præsentabitur sibi materia debita, eliciet actum landabilẽ, nec tamen dicẽdum erit, ꝙ talis actus nõ sit meritorius, quia nõ cum deliberatione elicitus, immo erit meritorius, & deliberatè elicitus, sed deliberatio in se habituato fit tpe imperceptibili sicut ponebat exemplũ de Cithareda, qui nunquã laudabiliter pulsaret, si semper die deliberaret, qñ dẽt tangere chordã. Ita impropósito põt quis ita se exercere in malis actibus, ꝙ aggenerabitur in eo habitus uitiosus, ꝗ pfecte inclinãs ad male agẽdũ, ꝙ statim, ꝙ accidit sibi materia, eliceret malũ actũ. Unde talis non excusatur propter indelectationem; immo deliberatè malè agit; sed indeliberatio fit in tempore imperceptibili propter malam consuetudinem, & habitũ indeliberatũ, supposito quòd periurium, uel quicunque alius fit uere, & proprie indeliberatus nunquam est peccatum mortale.

Pulchrũ exẽplum.

Ad

Ad secundum Dubium dico, quòd cum iuramentum sit ultima assertio humana, ut dictum est supra, nunquam debet fieri de certo; Vnde si quis ex deliberatione iuret de aliquo absolutè, & asser tiuè affirmando uel negando illud, de quo nō est certus, quamuis illud credat probabiliter per aliquas coniecturas, peccat mortaliter; hoc patet, quia asserit se habere scientiam ex quo absolute iurat de eo, de quo habet opinionem.

Pro Confessoribus. Item quia ex hoc possent sequi multa pericula, puta, si petatur ab eo testimonium, ut puta, Vtrum talis interfecerit talem, & φ ipse credat, φ sic: & iuret absolute, φ sic, Ille forte ex testimonio huius punitur pœna mortis, & tunc posset contingere, quòd esset innocens.

Dubium. Est aliud dubium, quia periurium non uidetur esse contra præceptum primæ tabulæ, ut dixisti supra, sed potius contra præceptum secundæ tabulæ, ubi dicitur: Non reddes contra proximū tuum falsum testimonium.

In periurio è duplex peccatum. RESPONDEO, & dico, quòd in periurio est duplex peccatum, & si non in omni, saltem in aliquo potest esse, sed mendacium cōtra proximū, & illud est ibi materiale, & hoc est contra præceptum secundæ tabulæ, & hoc intendit Magister in littera. Et falsa inuocatio Dei in testem, sicut dictum est supra, & hoc est ibi formale, & hoc est assumere nomen Dei in uanum, & irreuerenter, Et hoc est φ est contra præceptum primæ tabulæ, ut diai.

De speciebus iuramenti. SECVNDO est hic uidendū principaliter de speciebus iuramenti. Vbi est sciendum, quòd quoddam iuramentum est assertorium, & de isto dictū est iam. Et quoddā est promissorium, & illud sem per est de futuro;

Triplex est iuramentum. Sed illud potest esse triplex: Coactum, Incantum, & Dolosum, & quartum potest esse carens omnibus istis circunstantijs. De iuramento coacto promissorio, Vtrum obliget ad obseruandū, uidendum est, quæ coactio potest cadere in uirū perfectum, & quæ in uirum alium, & de hoc sunt opiniones. Quære de hoc alibi in summis.

Iuramentū in cautū est duplex. IVRAMENTVM incautum est duplex, uel quod cadit super materiam illicitam, puta iurare fornicari &c. huiusmodi, & talem non est seruandum, quia iuramentum nō facit licitum, quod de se est illicitum; tamen in actu iurandi peccauit mortaliter; Quia uel non intendebat facere, & tunc adducebat Deum in testimonium falsi, uel intendebat & tunc est peccatum mortale, quia uelle peccare mortaliter, est peccare mortaliter.

Quid sit iuramentum promissorium. ALIVD est iuramentum promissorium' incantum, ut ab inrare opera perfectionis, puta non intrare Religionem, &c. huiusmodi, & tale etiam iuramentum non est seruandum, quia licet liciū sit stare sine operibus perfectionis, non est tamē licitum cum opposito proposito, quia tunc poneretur obex gratiæ Spiritus sancti, & ideo in tali actu iurandi peccauit mortaliter, nisi adimpleat.

Quid sit iuramentum dolosum. Iuramentum dolosum est uerbo aliquid asser tiuè cum iuramento promittere, & mente opposi tum proponere, & tale iuramentum, esto, quòd sit de re licita, non est tamen obligatorium, quia nemo obligatur ad illud, cuius oppositum propo nit, nisi forte alia iura obligarent eum. Sed dico, quòd non ex ui iuramenti. In actu autem talis iuramenti peccatur mortaliter, quia adducitur in testimonium Deus falsi propositi secundū uerba.

Quartum autem iuramentum promissorium carens istis dictis circunstantijs, est obligatorium in tantum, quòd quando; iurans cum determinatione determinat non implere, peccat mortaliter. Sed circa istam materiā possunt multa dubia fieri, sed hæc in summis.

Ad argumenta principalia. Ad primum respō sio patet ex dictis; nam licet tale iuramentū nō sit implendum, peccatur tamen mortaliter in actu iurandi. Require hos casus in summis.

Ad secundum dico, quòd cęteris paribus maius iuramētum, quod esse pōt, est iurare per Deū, immo nullum aliud est magnum, nec scitum in quantum in illo, per quod iuratur relucet Deus, & quanto specialius, & perfectius in eo relucet tanto iuramentum est maius. sed iuramētum per Euangelia est maximum, quia ex communi consuetudine approbata ab ecclesia tale est iuramen tum solemne. Et ita semper præsumitur, quòd sit cum deliberatione. sed iurare per Deum, & per id genus alia ex usitato modo loquendi frequenter fit sine deliberatione, sed si quis solemniter, & cum deliberatione iuraret per Deum, nec posset facere maius iuramentum, & periurare esset maximum peccatum, quantum ad culpam. periurās autem per Euangelia esset magis infamis ex insti tutione ecclesiæ, non ex quantitate culpæ, non enim semper infamia sequitur quantitatem culpæ, sicut potest patere in multis exemplis. An iuramētū iurare per Deum sit maius. An iurare per euangelia sit maximum iuramentum.

Ad tertium patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCT. XL. ET VLTI. Quæritur,

VTRVM LEX NOVA SIT GRAuior ueteri.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 40. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 40. q. 1.
D. Thomas prima secundæ q. 107. Arti. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. quadragesimam, & ultimam quæritur, Vtrum Lex noua sit grauior lege ueteri.

QVOD sic: Noua includit totam ueterem, & ad dit aliquid plus. ergo est grauior. Consequentia patet: prima pars antecedentis probatur. Matth. Non ueni soluere legem, sed adimplere. Secunda pars probatur ibidē: dictū est antiquis: Nō oc cides, ego aūt dico uobis, q irascit fratri suo. &c. Matth. cap. 5.

Contra Matth. Venite ad me omnes, qui laborati estis &c. Et infra: Iugū.n. meū suaue est. &c. Matth. ca. 11.

Grauitas legis ex duobus pendet.

RESPONDEO, ꝙ ex duobus pendet grauitas Legis.s.ex onere imposito, & ex defectu adiutorij ad sufferendum onus impositum; ista ergo duo sunt hic uidenda. De primo dico, quòd in Lege ueteri fuerunt præcepta moralia, ceremonialia, & iudicialia.

Dubium.

DE moralibus dictum est supra, quòd illa eadem, quæ fuerunt in Lege ueteri, sunt in nostra.s.decem præcepta. Sed dubium est, in qua Lege eorum obseruantia fuerit difficilior, & si uera fuit expositio Pharisæorum, qua docebant diligẽdum esse amicum, & licitum esse odire inimicum per locum à contrariis arguentes, & similiter, ꝙ non essent prohibita præcepta actualiter; & huiusmodi. Tunc nostra essent difficiliora, hoc est, ꝙ illa eadem tenemur obseruare difficiliori modo, & perfectiori, ut patet Matthęi. Sed forte Pharisæi malè exponebant illa præcepta, ut tactũ fuit in præcedentibus. & ideo dixit eis Christus: Audistis, quia dictum est antiquis: & non dixit, quia scriptum est.

Mirabilis doctrina doctoris subtilis de cõditionibus utriusque testamenti, & legis.

Matth.cap.5.

Matth.cap.5.

Quænã sint nostra cæremonialia.

DE ceremonialibus non est dubium, quòd illa fuerunt quasi incomparabiliter plura, & difficiliora; nam nostra ceremonialia non sunt nisi septem sacramenta, quorum ritus, & obseruantia facile potest impleri, ut patet; nec sunt ipsa omnia necessaria omnibus, sicut patet de matrimonio, & ordine, nisi forte dicas de confessione, cuius obseruantia uidetur multum difficilis reuelare. s. propria, & secreta peccata nota soli Deo, & sibi, qđ est ualde uerecũdum, & pęnosum, ut uidetur; sed hic oppositum est remedium: Quia ne confidens ex hoc possit confundi; Confessor obligatur ad maximum sigillum secreti, & etiam rationabile est, ꝙ quilibet in hac uita erubescat de propriis peccatis, ut ex hoc fugiat pęnam futuram pro eis debitam. Sed illa Lex habebat tot præcepta ceremonialia, quòd sicut dicit D. Augustinus ad inquisitiones Ianuarii, & ponitur in canone; Omnia Rabbi Moyses enumerat plusquam sexcenta pręcepta ceremonialia, ad quæ omnia obligabantur & aliqua erant ualde grauia, ut quòd tribus uicibus in anno omne masculinum cõueniret in Hierusalem, quantumcunque distarent, & ꝙ tollerẽt septimum Annum propter ꝙ duobus annis perdebant fructus, & alia munera; unde dicebat Petrus secundo Actuũ: Quare uultis imponere nobis onus graue, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus?

Ad quid obligetur Confessor.

Tangitur in Canone dist. 12.

Exodi ca. a. leuit cap. 25. & Deut. cap. 15.

Actuũ. c. 15

DE præceptis iudicialibus non est dubium, ꝙ Lex Christiana in quantum à Christo immediate tradita, est leuissima, & illa erat grauis. Nam ibi dicebatur: Dentem pro dente, Oculum pro oculo, Pedem pro pede, & id genus alia. Debebat autem lapidari mulier depræhensã in adulterio, & multa talia. Verum est, quòd eis non erat licitum aliquid addere ad præcepta iudicialia, sed nobis sic. Et ideo modo sunt tot addita per Rectores populi Christiani, tam spirituales, quàm tẽporales. Hinc hodie nostra præcepta iudicialia sunt multo plura, & forte grauiora, sed factum est ad obseruandum bonum pacis propter discolos.

DE secundo Articulo principali dico, ꝙ adiutorium collatum nobis ad portandum onus est longè maius, & perfectius, quia propter merita passionis Christi iam posita in effectu nobis datur longè perfectior gratia, cęteris paribus. Est.n. unum ualde notandum, quòd nobis pro isto onere promittuntur cęlestia, & ęterna. Vnde Faustus & Manichæus hæretici dixerunt Legem illã non esse ab uno Deo, pro eo, quòd non promittebat nisi terrena. Multò ergo leuius est nobis portare onus, quàm eis erat. Non est etiam omittendum de adiutorio, quod nos habemus ex meritis Beatæ Virginis Mariæ, & Patris Nostri Francisci, ac Diui Antonij, nec non aliorum innumerabiliũ Sanctorum. Omnibus ergo pensatis, longè facilior & melior est lex nostra, quàm uetus.

Nota.

AD rationem principalem in contrarium dico, quòd & si Lex noua contineat omnia præcepta moralia ueteris Legis, & forte aliqua addat, uel saltem explicationem aliquorum de illis, alleuiatur tamen magis ex alia parte, quantum ad præcepta cęremonialia, ut patuit, & propter alia, quæ dicta sunt in secundo Articulo principali.

Et hæc de Tertio. Deo Gratias.

FRATRIS ANTONII ANDREAE MINORITAE CONVENTVAL.

SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS, ET EXPLORATORIS PROFVNDISSIMI IN QVARTVM SENTENTIARVM.

DISTINCTIO. I.

Circa Distinctionem primam Quæritur,

VTRVM CREATVRA POSSIT HABERE actionem respectu termini creationis.

Scotus 4.sent.dist.1.q.1.
D.Thomas prima parte summæ q.45.Art.5.
Ricardus 2.sent.dist.1.q.4.Art.4.
Durandus 2.sen.dist.1.q.4.

Quæstio prima.

Vide Varronem, & alios cõiter in principio secũdi, ubi hanc qõnẽ disputant.

CIRCA distinct. primam quarti libri Sentẽtiarum consueuit quæri, Vtrum Sacramẽta nouæ legis habeant aliquam emicantiam respectu gratiæ; & quia gratia tantum creatur; Ideo quæritur sub hoc titulo: Vtrum potentia creandi posit communicari creaturæ aliquo modo, saltem, quòd creatura posit Creatori coagere.

Homilia 80. & ponitur in Canone 1.q. 1.Detrahe.

QVOD SIC. Augustin. super Ioan. ait; Quæ est ista uirtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? Sed cor non abluitur nisi per gratiam, ergo aqua baptismi creat in corde gratiam.

83.q.78.

Item Augustinus ait: Ideo creatura non potest creare, quia agit per corpus, sed si ista est bona, consequentia patet, quòd Angeli, qui non agunt per corpus, potuerunt creare.

Item creatura potest anihilare, ergo põt creare. Consequentia patet, quia eadem est distantia affirmationis ad negationem, quæ est èconuerso. Antecedens probatur, quia uoluntas ex se potest peccare, si peccatum corrumpit gratiam, sed gratia non corrumpitur nisi per anihilationem, sicut non producitur nisi per creationem.

PRAETEREA corrumpendo formam naturalẽ anihilat eam. Probo, quia non manet nisi in potentia materiæ; uel ergo manet eadem numero, & poterit duci eadem numero per agens naturale, quod est impossibile, uel solum manet eadem specie, & tunc habetur propositum; quia eadem numero uel est anihilata, uel transubstantiata.

Item effectus, qui non adæquat causam superiorem, potest produci à causa inferiori; sed gratia non adæquat primam causam, & eius causalitatem. ergo.

CONTRA id est Augustinus super Gen. dicẽs: Lib.9.cap.21.
Ita Angelus non potest creare, sicut nec seipsum producere; sed patet, ꝙ nulla creatura potest seipsam producere. ergo.

RESPONDEO, quòd in ista quæstione imponitur Magistro sententiarum, quòd ipse tenuit partem affirmatiuam; sed hoc nõ credo esse uerum. sicut patet consideranti eius litteram. Concedunt communiter Doctores partem negatiuam, quam quidem probant sic: Primus terminus creationis est esse, ut patet per Authorem de causis, tunc sic: Effectus uniuersalissimus non potest esse nisi à cã uniuersalissima, sed esse est huiusmodi. ergo nõ põt esse nisi à Deo, qui est uniuersalissima cã.

D.Tho.1.parte summæ q.45.Art.5.

2.Physi. & 5. Met.

SI QVIS dicat, quòd effectus uniuerſaliſſimus eſt, qui eſt ab uniuerſaliſſima cauſa principali, ſed non oportet, quòd ſit ab uniuerſaliſſima cauſa inſtrumentali, & ſic creatura poterit creare, non ſicut cauſa principalis, ſed ſicut cauſa inſtrumentalis,

CONTRA: Inſtrumentum habet aliquam actiuitatem reſpectu effectus principalis agentis, aliter fruſtra adderetur, & fruſtra eſſet diuerſitas requiſita inter inſtrumenta à diuerſis agentibus in diuerſis actionibus. ergo ſi creatura poſſet creare, ſicut cauſa inſtrumentalis, haberet actiuitatem reſpectu ipſius eſſe, ꝙ eſt primus terminus creationis; ſed hoc non poteſt fieri, iō probatum fuit, quòd reſpectu effectus uniuerſalis cauſa quæcunque non uniuerſalis actiuitatem aliquam habere non poteſt. ergo nec ſicut cauſa principalis, nec ſicut inſtrumentalis, poteſt creare, & per conſequens nullo modo.

Hēricus quo lib. 4. q. ulti. & Ricardus in 2. diſt. 1. Art. 4. q. 4. quære D. Bona.

ALII probant eandem negatiuam ſic: Omnis cauſa ſecunda præſupponit primam, aliter non eſſet cauſa ſecunda in creando, & effectus primæ præſupponit effectum cauſæ ſecundæ, & etiam patet in exemplo. Nam uidemus, quòd effectus artis præſupponit effectum naturæ, ſed omnis creatura eſt cauſa ſecunda reſpectu Dei. ergo præſupponit effectum Dei in materia. ſed creatio nihil præſupponit. ergo,

Item diſtantia infinita non poteſt tolli per uirtutem finitam, ſed inter contradictoria, quæ ſunt extrema creationis, ut eſſe, & non eſſe, eſt diſtantia infinita. ergo nō poterit tolli per aliquam creaturam.

Opinio Authoris.

DICO, quòd concluſio uidetur mihi uera. ſed rationes non uidentur mihi concludere, ideo ſoluam eas. Ad primam dico, quòd uniuerſaliſſimū eſt æquiuocum, uel ibi accipitur pro perfectiſſimo, & tunc eſt uerum, quòd uniuerſaliſſimus effectus eſt ab uniuerſaliſſima cauſa, & perfectiſſimus effectus eſt à perfectiſſima cauſa; ſed talis effectus non eſt niſi à cauſa principali, quem concedo non poſſe produci niſi à Deo. Si uero accipitur pro communiſſimo; tunc ratio nō ualet, quia effectus cōmuniſſimus eſt perfectior omni contento ſub eo, & ita ſi creatura poteſt producere effectum determinatum particularem ipſum producendo primo, & per ſe producit conſequenter omne ſuperius, ſicut in ſex principijs dicitur, ꝙ natura in his latēter operatur, id eſt in uniuerſalibus.

Perfectiſſimus effectus eſt à perfectiſſima cauſa.

Ad illud quòd additur de cauſa inſtrumentali dico quòd eſt falſum, quia non oportet quòd inſtrumentum per ſuam cauſalitatem attingat effectum principalis agentis, ſicut patet quòd ſerra non attingit formam domus, eſt autem neceſſarium, & non fruſtra inſtrumentum, quia ſibi debetur aliqua operatio propria quæ eſt neceſſaria ꝑuia ad effectum principalis agētis, ut patet. multæ enim actiones ſunt ſibi præciſe quinque, &c.

Inſtrumētum eſt neceſſarium.

Ad primum alterius opinionis dico, quòd cauſa ſecunda præſupponit primam, & effectus effectum, quia actio ſecundæ cauſæ oportet quòd præſupponat effectum cauſæ primæ in quo recipiatur eius actio, & eius effectus, & hoc eſt, ꝙ quæritur quod tu non probas.

Quinq. ſunt actiones inſtrumenti.

Ad illud quod dicit de arte, & natura non ualet quia ars eſt ſolum circa formas accidentales; accidentia autem requirunt ſubiectum, & ideo actio artis præſupponit effectum naturæ in quo recipitur; Ideo hoc non accidit propter ordinem cauſarum.

Ars eſt circa formas accidentales. Accidentia requirūt ſubiectum.

Ad ſecundum dico, quòd inter contradictoria non eſt aliqua magna diſtantia poſitiua niſi quanta eſt entitas alterius extremi, & ideo ſolum inter creaturam, & Deum, uel inter nihil, & Deum, eſt diſtantia infinita propter infinitatem alterius extremi. Dicitur autem inter contradictoria diſtantia infinita negatiue ſiue priuatiuè iam determinata, quia negatio negat omne ens, & non hoc determinatum, & ideo pro quocūque ente tollitur, quòd inter contraria non eſt diſtantia determinata. Vnde albedo contrariatur ſoli nigredini, poſitiue uero maior eſt diſtantia inter contraria, quàm inter contradictoria, quia quāta eſt entitas utriuſque extremi. Vel poſſumus dicere, quòd eſt duplex infinitas ſcilicet poſitiua, & permiſſiua. Dico, quòd inter Deum, & non Deum eſt diſtantia infinita poſitiua, quia unum extremorum, eſt infinitum; ſed inter ens, & non ens eſt diſtantia permiſſiua.

Inter creaturam, & Deū, eſt diſtantia infinita.

Duplex eſt infinitas.

Ad quæſtionem igitur dico, quòd creatio poteſt intelligi dupliciter, uno modo pro productione alicuius ab aliquo agente, non coexigente alia cauſa nec intrinſeca nec extrinſeca, niſi forte cauſa finalis; nam finis mouet efficiēs, & ideo prior, & illo modo ſolus Deus poteſt creare, quia ipſe ſolus eſt, qui non coexigit aliquam aliam cauſam nec conſeruantem ſuum eſſe, cum ſit neceſſe eſſe nec coagentem ſibi, cum eius uirtus ſit infinita, non autem excludit eius finis intētionem, cum ſit agēs non naturale, ſed uoluntarium, & a propoſito, immo agit propter ſeipſum tanquam propter finem, non quidem, quia ipſe, qui eſt efficiēs ſit finis ſui ipſius, quia iam eſſet ſe ipſo nobilior, ſed eſt finis operati, ita ꝙ agit propter ſe tāquam propter finem actua ſui operati ab ipſo,

Creatio duobus modis intelligi poteſt

Solus Deus pōt creare.

Deus eſt agēs uolūtarium.

Deus agit ꝑꝑ ſeipſum tanquā propter finem.

Alio modo poteſt accipi creatio pro productione alicuius effectus ab aliqua cauſa non excludente niſi cauſam materialem, ita ꝙ producat aliquid non de materia, & iſto modo quæſtio habet difficultatem.

De agente autem materiali quāto patet, quòd non, quia tale agens agit propter contactum, ergo oportet præſupponere paſſum in quo agit, & quod tangat, ſed de Angelo, eſt difficile uidere, qui eſt agens in materialis, & non quantum ſaltē quantitate mobili, licet uirtuali, & dico, quòd nō poteſt adduci demōſtratio. ſed fide tenemus Deū ſolum eſſe creatorem. ſed propter authoritates ſanctorum adduco unam rationē ſi ualet, ualeat, quòd ſcilicet Angelus non poteſt creare, arguo ſic: Omnis actio Angeli, eſt accidens. ergo nō poteſt creare ſubſtantiam. antecedens probatur; nā omnis actio Angeli uel eſt itellectio, uel uolitio, uel operatio potentiæ motiuæ: ſecundum eos, qui

Qūo Angelus nō poſſit creare.

ponunt

Intellectio Angeli est accidens.

ponunt eam distinctam ab alijs duabus operationibus, sed probo, quòd intellectio Aogeli est accidens, & pari ratione erit accideos omnis euis operatio uel actio. boc probo sic; Angelus potest intelligere infinita successiue distinctè, quia quodlibet indiuiduum continetur sub per se obiecto sui iotellectus scilicet sub ente, & talia possunt esse infinita successiue, sed si eius intellectio esset substantia, & uon tunc transiret, sed permaneret, eo quòd substantia tunc sequeretur, quòd per unicā intellectionem possent simul intelligere infinita distinctè, si darentur, & tunc oporteret, quòd talia actus esset infinitus intensiue ergo, sed tunc probo coosequentiam, quia omne accidens depēdet a subiecto, & sic intellectio, uel actio Angeli intrinseca ex quo est accidens dependet ab ipso tanquam a subiecto; ita passio correspondens extra habebit dependentiam ab aliquo subiecto, quia esset accidens, & ita oportet supponere passum in quo agat. hic non bene uide intentiouem Scoti, quia in diuersis libris diuersa legi.

Oē accidens dependet a subiecto.

Est autem punctus quæstionis: Vtrum Angelus possit dici creare posse, uel tanquā instrumentale agens: ita quòd esset instrumeotum primæ causæ, uel principale agens, ita tamē, quòd sit causa secunda in agendo dependens a causa prima. Ita quòd primo modo quasi ipse coageret primo agenti in creando secundo modo quasi ipsum primum agens coageret sibi secūduin, quòd uniuersalissima causa coagit agenti in omni actione.

Sed utrum eliciendo omnem actum eundem, quem elicit causa secunda uel solum couseruando esse ipsi causæ secundæ, ita quòd secunda causa propter esse sibi datum, a prima causa, & actualiter conseruatum possit ex se totaliter, elicere actum, & producere effectum, ita quòd oon oportet eundem actum elicere, & eundem actum elicitiue producere causam secundam, sed solum conseruare illum actum elicitum a causa secunda, & effectum prædictū de his sunt multæ opiniones.

Ad argumenta io contrarium. Ad primū principale dico, quòd aqua baptismi abluit cor, quia causat in anima dispositionem ad quam necessaria creatur a Deo gratia ex eius ordinatione, eo modo quo dicitur hominem generare homines, quia introducit ultimam dispositionem, quæ uocatur oecessitas.

Responsio domini Aureoli.

Aureolus dicit: nullum positiuum causat in anima, sed solum applicat actiua passiuis.

Ad secundum dico, quòd Augustinus assignat unam causam qua creatura corporalis nō potest creare, sed non assignat ibi causam de creatura spirituali, uel solum unam causam tantum, sed non alias.

Ad tertium, quòd creatura uon potest anihilare; ad primam probationem dico, quòd peccando non anihilat gratiam ipsa uoluntas creata nisi occasionaliter, quia ipsa peccante Dens subtrahit conseruationem gratiæ, & tunc gratia anihilatur, est ergo anihilatio non conseruatio licet nou conuertatur, quia non omnis non conseruatio, est anihilatio.

Quæ sit Anihilatio.

Ad secundam probationem dico, quòd hic esset uidendum quid est forma esse in potentia materiæ, quia si aliquid positiuum, est in materia, quod fiat forma esset aliter dicendum. Sed si nihil positiuum sit in materia, quòd fiat forma tunc non oportet, quòd cedat forma in eadem potentia numero nec spetie, quia nec unitas specifica nec numeralis competit ei, quod nou dicit aliquid positiuum nec tamen forma anihilatur cum corrumpitur nec creatur cum generatur, quia nec generatio incipit a termino formali per se ipsius formæ, nec terminatur per se ad ipsam formam, sed incipit a per se termino a quo ipsius compositi, & terminatur per se ad compositum, & quia aliqnid essentiale ipsius compositi scilicet materia supponitur ideo generatio non est creatio, quia creatio nihil præsupponit cuius, & per se, & primo creatur, similiter, & corruptio incipit a composito, & terminatur ad non compositum, & quia remanet materia, quæ est pars cōpositi, non est anihilatio.

A quo incipiat generatio.

Generatio nō est creatio.

Ad quartum dico, quòd id quod creatur, & si non adęquat potentiam producentis quantum ad esse productum cum sit finitum adæquat tamen quantum ad modum producendi, qui producitur modo infinito, & ratione illius modi excedit omnem potentiam agentis inferioris.

VTRVM HAEC SIT RATIO DIFfinitiua, quam ponit Magister: Sacramentum est Inuisibilis gratiæ, uisibilis forma.

Scotus 4. sent. dist. 1. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa q. 60. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 2. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum sacramentum possit proprie diffiniri. Videtur, quòd oon, quia diffinitio non est entis, qnòd non est per se unum 7. Met. sed sacramentum est huiusmodi. ergo. Probatio minoris: Accedit uerbum ad elemeotum, & fit sacramentum, sed patet, quòd ex uerbo, & elemento non fit per se unum, cum unum sit permanens scilicet elementum, & alterum successiuum. ergo.

Si sacramētū proprie non sit diffinibile, tamen aliquo mō pōt diffiniri utpote p quid nōis.

CONTRA id est Magister in littera, qui diffinit ipsum.

RESPONDEO, quod primo uidendū est cuius est diffinitio, & cuius non est. Secundo Vtrum sacramenti sit diffinitio. Tertio Vtrum diffinitio Magistri sit propria.

Circa primum, est sciendum, quòd diffinitio duplex est, scilicet quid nominis, & quid rei, tunc aliquis habet quid nominis quando scit resoluere in suum significatum nomen. Tunc aliquis habet quid rei quando scit resoluere significatū in principia sua, ut diffinitū in principia diffinitiua; Tunc de primo dico, quòd omne quod potest concipi, & per nomen significari potest aliquo modo describi

Duplex est definitio.

ſcribi in qua deſcriptione explicetur, quod impli cite dicebatur per nomen, ſiue id tale ſit ens reale, uel ſecundum rationem, ſiue non ens, ſed diffinitio proprie dicta ſecundum Philoſophum, eſt tanquam oratio longa uerum ſignificans, & uerá quidditatem, uel eſſentiam diffiniti.

3. Topic. c. 4.

Quinque excluduntur a diffinitione propriæ dicta.

Dico ergo, quòd quinque excluduntur a diffinitione proprie dicta primum eſt non ens, & hoc habet ueritatem, ſiue ſit non ens cui repugnat eſſe, ſiue ſit pura negatio, uel priuatio, nullum enim tale habet ueram quidditatem, cum non habeat entitatem. Secundum, eſt ens non per ſe unum, ut dicitur 7. Met. Sed hoc eſt duplex, uel quòd ſit unum, ſed non per ſe, quia eſt ex rebus pluribus, eiuſdem generis, & tunc dicitur quoddam totum aggregatum ſicut aceruus lapidum, uel ex rebus diuerſorum generatum, & tunc dicitur unum per accidens ſicut homo albus, neutrum horum poteſt proprie diffiniri, quia neutrum habet ueram quidditatem, ſed plures. Accipitur autem hic unũ per ſe, uel quod eſt realiter compoſitum ex per ſe actu, & ex per ſe potentia.

7 Met. cõtex. 16. & inde. Ricard. lib. 4. diſt. 1. Art. 1. q. 2.

Tertium eſt ens diminutum. accipitur autẽ hic ens diminutum non omne, quòd eſt in anima ſubiectiue, quia etiam in anima ſunt uere res de genere qualitatis, ut ſcientiæ, uirtutes, fides, & talia. nec omne, quod eſt in anima obiectiue, quia hoc modo uniuerſale eſt in anima, & tamẽ diffinitur, ſed illud, quòd eſt in anima non primo modo cõſideratum ſecundum modum rectum, ex hoc eſt prima intentio, uel pertinens ad aliquid de genere primæ intẽtionis, quod eſt, uel ſit uera res, ſed ſecundo modo conſideratum ab anima per actũ reflexum hoc eſt, ꝙ ſit ſcd̃a intentio cuiuſmodi ſunt relationes rationis, talia enim cũ non habent realem entitatem, ex quinto Met. ideo non proprie diffiniuntur. Quartum eſt ens ſimpliciter, uel ſimplex, quia ſecũdum Philoſophum 8. Met. c. 3. diffinitio eſt oratio longa habens plures conceptus. ergo quod nõ habet plures conceptus nõ poteſt proprie diffiniri, quia non poteſt explicari per ſermonem longum, qui fit ex pluribus conceptibus. Quintum eſt ſingulare nam cõceptus ſingularis aliquid plus dicit, quam ſit quidditas, & poſitiuum, ut patet libro ſecundo q. de induiduatione, ergo non poteſt explicari per ſolam quidditatem. De ſecundo dico, quòd ſecunda conditio de illis quinque prædictis non tollit quin ſacramentum non ſit diffinibile, quod ſic oſtendo: Sacramentum ſecundum communem uſum loquẽdi de ipſo eſt ſacra rei ſenſibilis infallibile ſignũ ſcilicet rei pertinentis ad ſalutem uiatoris, ſed patet quod Deus per ſuam omnipotentiam poteſt creare talem rem ſacram ſcilicet gratiam pertinẽtem ad noſtram ſalutem, ut patet, quòd iſti rei ſacræ poteſt imponere aliquod ſenſibile infallibile ſignum ſignans ipſam oſtenſam potentialitatem ex parte Dei, Quapropter dico, quòd de facto eſt ita; Sed hoc non poteſt demonſtrari, ſed fide tenemus, & ex dictis, hoc igitur tale ſignum, eſt ſacramẽtum; ſed patet ex quo eſt ſenſibile ſignũ, quòd eſt aliquid poſitiuum. ergo.

Sciẽtia & uirtutes. ſunt in Anima ſubiectiue.

5. Met. cõtex. 14.

8. Met. cõtex. 9.

2. libr. diſt. 3. q. de induiduatione.

Nota & bene.

Secunda conditio ſecundum aliquos tollit à ſacramento diffinitionem propriam, quod ut dicunt eſt unum, non per ſe, ſed aggregatum ex elemento, & uerbo, ſed dico, quòd non tollit, quia ſi unum accidens eſſet in diuerſis ſubiectis non eſſet minus diffinibile, quàm ſi eſſet in unum tantũ. Ita dico, quòd ſacramentum non eſt formaliter elementum, & uerbum, ſed eſt formaliter quidã reſpectus, ut patebit. Cuius reſpectus elementum & uerbum eſt fundamentum. gratia autem, quam ſignat eſt terminus. ergo ſicut paternitas, quæ eſt in uno fundamento ad unum terminum eſt diffinibilis, ita eſſet diffinibilis, ſi eſſet in duobus fundamentis, tamen ad eundem terminum, ſed materialiter, & fundamentaliter, ut patet.

Tertia conditio uidetur aliquantulum impedire cum non ſit uera res extra animam exiſtẽs, ſed reſpectus rationis. Dico enim, quòd iſte reſpectus, qui eſt ſacramentum, non eſt realis, quia nõ conſurgit ex natura fundamenti, ut patet. non. n. elementum, & uerbum de ſui natura ſignificant gratiam ſupernaturalem, ſed ex Dei inſtitutione ſignificãt huiuſmodi gratiam, ergo eſt reſpectus rationis. non ergo diffinitur diffinitione propria, qua diffinitur res extra animam, ſed tamen, quia habet uerum conceptum, per quem poteſt exprimi, & explicari, iõ poteſt diffiniri, hoc enim modo diffiniuntur intentiones omnes logicę, non. n. habent eſſe extra animam, & tamẽ hæc diffinitio eſt propria, quantum ſufficit ad rationem ſciẽtiæ, alias logica non eſſet ſcientia.

Quõ diffiniãtur ſecundæ intentionis.

Quarta conditio non tollit, quia nullum accidens poteſt ſic impediri à diffinitione ſibi debita, cum omne accidens diffinatur per additamentũ, & per conſequens non habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, quia conceptus accidentis, & ſubiecti non eſt idem, multo etiam minus in relationibus, ubi additur terminus. Circa quintam conditionem nõ oportet immorari, quia patet quòd non habet conceptum ſingularem, ſed uniuerſalem.

De tertio articulo principali dico, quòd diffinitio Magiſtri eſt uera tam prima, quam ſecũda. ſed prima eſt quaſi præcipua Metaphyſica, quia non concernit, nec explicat niſi formalitatem ſacramenti, ſcilicet terminum, & ſignũ, ad quod eſt; non enim reſpectus poteſt formaliter diffiniri ſine comparatione ad terminum, cum relationis eſſe, ſit ad eſſe. Secũda uero diffinitio eſt quaſi Phyſica, quia etiam addit materiam ſcilicet uiſibiliter eſſe, ſic ad eſſe. Completa autem diffinitio ſacramenti eſt iſta: Sacramentum eſt ſignum ſenſibile gratiam Dei, ex inſtitutione diuina ſignificans, ordinatum ad ſalutem hominis uiatoris. Signum ponitur pro genere. Senſibile notat fundamentum, gratiam Dei; Ecce terminus: ex inſtitutione diuina ſignificans. Ecce formalitas ſacramenti: ex inſtitutione diuina, & efficaciter ſunt differentiæ. Vna ſignificans hoc diffinitũ eſſe reſpectũ rationis; alia ſpecificans ipſum ultimatè, ſed ordinatum &c. hic tangitur finis.

Quõ diffinitio Magiſtri ſit uera.

Speculatio notabilis de diffinitione ſacramenti.

Ad argumentum principalẽ reſponſio patet

ex

ex dictis, quod illa sunt materialia in sacramento scilicet elementum, & Verbum &c.

VTRVM PRO TEMPORE CVIVS cunque legis à Deo datę debuerit institui aliquod Sacramentum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 2. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 1. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 61. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 1. q. 2. Art. 2.
Durandus 4. sen. dist. 1. q. 2.

Quæstio tertia.

Sacramenta propter quinque esse instituta, uide ad hoc D. Bona. distinc. psenti parte. 1. q. 1. Contra Faustum. 19.

TERTIO quæritur, Vtrum in omni tempore cuiuscunque legis fuerit à Deo institutum aliquod sacramentum saltem contra originalem culpam.

QVOD NON: Quia tempore legis naturæ non legitur fuisse institutum aliquod sacramentum.

CONTRA id est D. Augusti. In nullum nomen religionis possunt homines coagulari, seu uerum, seu falsum, nisi aliquorum signorum uel sacramentorum consortio colligentur.

RESPONDEO, & dico, quòd omni tēpore post lapsum fuit homini necessarium remediū, & nullo tempore dimisit Deus humanam naturam sine necessario remedio ad salutem, sed deletio originalis culpæ erat necessaria ad salutem. ergo signū aliquod dimisit ad sciendum quando culpa esset deleta; & si ad deletionem culpæ suffecisset in adultis aliquis bonus motus intrinsecus contritionis, non tamen in paruulis, qui non poterant talē motum habere. ergo ad sciendum pro certo, quādo originalis culpa esset dimissa, necessariū erat aliquod signum sensibile. ergo in omni tempore cuiuscunque legis, est dicendum, quod fuit à Deo aliquod sacramentum constitutum, saltem cōtra originalem culpam, & hoc dico post lapsum. Patet enim, quòd tempore innocentię non erant necessaria sacramenta, quia nō erat morbus, cōtra quē essent habenda sacramenta, tanquam spirituales medicinæ, & etiam ad salutem. Illi autem sunt in termino certo salutis.

Deus nūquā reliquit genus humanū sine remedio.

Ad argumentum principale dico, quòd non omnia scripta sunt, nisi necessaria ad salutem.

VTRVM SIT POSSIBILE ALIquod sacramentum quantumcunque perfectum habere causalitatem actiuam respectu gratiæ conferendæ.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 1. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 1. q. 4.
D. Thomas 3. parte summæ q. 62. Arti. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 1. q. 2. Art. 4.
Durandus 4. sent. dist. 1. q. 5.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum sit possibile aliquod sacramentum nouæ legis habere causalitatem actiuam respectu gratię conferendæ.

QVOD SIC: Augustinus super Ioan. homil. loquens de aqua baptismi dicit sic: Quæ est ergo tāta uirtus aquæ baptismi, ut corpus tangat, & cor abluat. Sed patet, quòd cor id est anima non abluitur nisi per gratiam. ergo uirtus aquæ baptismi aliquam causalitatem actiuā habet respectu gratiæ.

Homel. 80. Vide Varronem de hac materia in 4. q. 1.

CONTRA id Augustinus: Quædam sunt, quæ Deus efficit per seipsum, sicut est illuminare animas, non autem illuminatur anima à Deo, nisi gratiam infundendo. ergo nullam habebunt actiuitatem.

83. q. 53.

RESPONDEO, & dico, quòd ab aliquibus dicitur, quòd necesse habemus dicere, quòd sacramēta nouæ legis habeant aliquam causalitatem actiuam respectu gratiæ, tū propter authoritates Sanctorum, quæ hoc sonant, tum propter ecclesiæ dictum, tum propter distinctionem ipsorum à sacramentis ueteris Legis. illa enim significabant gratiam. ergo ista, quæ sunt perfectiora, non tantum significant, sed aliquo modo causant. Dicunt tamen isti, quòd non causant gratiam, ita quod gratia sit terminus actionis, uel causationis ipsorū, quia ipsa creatur. sed causant dispositionem ad gratiā, quæ gratia est forma supernaturalis, & per consequens dispositio ad eam est aliquo modo supernaturalis, & ideo consequenter dicunt, quòd in sacramēto est aliqua uirtus supernaturalis, qua mediante sacramenta causant dispositionem ad gratiam.

D. Tho. in 4. dist. 1. parte illius qōnis.

Quō sacramēta nouæ legis causent gratiam.

CONTRA: Vel ista dispositio ad gratiam educitur de potentia subiecti, uel non; si sic, igitur non est ibi necessaria illa uirtus supernaturalis indita sacramentis, quia sola uirtus naturalis sufficit ad educendum de materia, uel de potentia materiæ. Vel dicas, quòd forte educatur de potentia obiectali subiecti omne, quod est ibi in potentia naturali.

PRAETEREA hoc non potest dari, quia quando subiectum respectu formæ est in pura potentia obiectali; non est in potentia naturali ad eius dispositionem, si non; ergo causatur, sed non conceditur, quòd aliqua uirtus finita potuit creare, ut fuit habitum in prima quæstione.

Dico ergo, quòd sacramenta nouæ legis causalitatem actiuam non habent respectu gratiæ. Vbi sciendum est, quòd necessitas eorum, quæ sunt ad finem, sumenda est à fine. Finis autem sacramenti secundum omnes loquentes de sacramento est gratia, Gratia autem secundum omnes supernaturaliter creatur. Igitur nulla necessitas est, quòd sacramentum habeat aliquam necessitatem respectu gratiæ, uel respectu dispositionis ad gratiam aliam ab ipso sacramento, quia talis dispositio non requiritur, ea quo gratia creatur, ubi autem non est necessitas multitudinis, multitudo est euitanda secundum doctrinam Philosophi 1. Physi.

Hanc opinionē insequutur D. Bona. Scotus Durādus, & Ricardus.

Physi. ergo nec per consequens ponenda est in sacramento aliqua supernaturalis uirtus actiua; sed propter authoritates Sanctorum, quæ sonant, ꝙ sacramentum uerè est aliquo modo causa gratiæ instrumentalis, & per ipsum uerè dicitur, quòd inducatur gratia. Ideo primo declaro, quod probabiliter potest sustineri, quòd uidelicet instrumenta non habent aliquam actiuitatem respectu effectus instrumentalis, ut nebil gratia: Serra. probatio illius: in serra sunt quantitas figurarum, & motus localis. Sed patet, quòd neutrum est forma actiua; nec ualet, si dicatur, quòd durities, quæ est ibi, est qualitas actiua respectu sectionis, quia si Deus separaret duritiem in omittendo, hoc est in dimittendo serram, quo ad alia, & non induceret mollitiem, adhuc sequeretur idem effectus, scilicet sectio; sectio igitur effectiue est à solo secante, sed requiritur serra ad expellendas partes ligni secum proportionem partium in serra; ita quòd inter serram, & Lignum, siue inter partes serræ, & inter partes ligni non est repugnantia actiui ad passiuum, sed formalis, scilicet, quòd duo corpora non patiuntur se in eodem loco, sicut etiã suo modo, inter albedinem, & nigredinem respectu eiusdem subiecti non est repugnantia actiui, & passiui, sed formalis, ut patet. Quia albedo nõ agit in nigredinem, nec èconuerso, sic igitur sequitur, quòd causa instrumentalis nõ dicitur pro eo, ꝙ respectu actus habeat actiuitatem, sed quia recipit in se ab agente principali unum effectum necessariò primum, secũdum naturam ad effectum principaliter intẽtum, sicut serra recipit in se motum localem, qui est effectus primus ad sectionẽ. Ita suo modo in proposito sacramentum, respectu gratiæ, est causa instrumentalis. Vel potest dici isto modo: Causa instrumentalis non ex hoc, quod habeat respectu gratiæ aliquam actiuitatẽ, sed quia est quidam effectus primus ad gratiam, & necessario primus, quia ex Dei pacto. Et si dicatur, quòd non est simile, quia sacramentum in se non suscipit effectum ab aliquo præuiũ ad gratiam, sicut serra recipit motum localem. Dico, ꝙ sicut serra suscipiens motum localem dicitur instrumentum, ita motus localis susceptus potest dici instrumentum. Vnde uerè dicitur, quòd secans secat per motum localem serræ, sicut per instrumentum suum, ita in proposito potest dici, ꝙ Deus inducit gratiam per sacramentum, tãquam per suum instrumentum supposita sua ordinatione, hoc est, quia sic ordinauit.

Doctrina singularis peripatetica plurimos larẽs philosophantes.

Ex ultimo dicto patet aliqualiter secundum, quod est declarandum scilicet: Vtrum per sacramentum inducatur gratia. Quod sic declaro aliqualiter: Sicut enim per meritum inducitur præmium, & meritum est causa præmij, non quòd effectiuè, nec quòd meritum sit susceptiuum præmij, tanquam subiectum; sed quia est effectus præuius ad præmium, ita est in proposito, quòd sacramentum non causat gratiam effectiuè, nec per uirtutem aliquam existentem in se, causat dispositionem ad gratiam; sed dico, quòd ipsum sacramentum est quædam dispositio ad gratiam, nec ex natura rei hoc est, sed ex Dei pacto; uel est effectus præuius, sicut dictum est, uel applicãs actiua passiuis, ut dicit Aureolus.

Explicatissime iã modo in Cõc. Trid. sess. 7. in prologo, Canone 5. decretũ est sacramẽta cõferre gratiã, non ponẽtibus obicem.

Opinio domini Aureoli.

Ex dictis patet ad duo motiua opinionis alterius scilicet ad authoritatem Sanctorum, & ad commune dictum, quomodo scilicet sacramenta nouæ legis efficiant, quod significant.

Ad tertium uero motiuũ dico, ꝙ distinctè ista sacramenta, & illa significãt. Nam ista modo prædicto efficiunt gratiam perfectiorem meritis, scilicet passionis Christi.

Aliqui dicunt hic, quòd sacramenta ueteris legis ordinata principaliter ad delendam culpam, & ex consequenti ad collationem gratiæ. Sacramenta uerò nouæ legis èconuerso, & in hoc distinguuntur.

Varro in 4. dist. 1. q. 2.

Contra: Agens secundum rectam regulã per prius intendit finem, & quod est melius; sed gratia est finis deletionis, & illud, quod melius est, & Deus agit secundum rectam regulam. ergo.

Magister sẽt. in 4. dist. 1. c. ultimo.

Alii dicunt, quòd in sacramento ueteris legis non conferebatur gratia, sed tollebatur culpa, & postea conferebatur propter alia bona opera, & hoc dicunt esse tenendum propter authoritates Sanctorum, quæ negant gratiam à sacramentis ueteris legis.

Contra: Tunc purè circuncisus, & immediatè mortuus, non fuisset saluatus, quia nemo saluatur sine gratia. Quod est inconueniens dicere.

Alij Dicunt, quòd Deus nec de potentia absoluta, nec de potẽtia ordinata potest tollere ab anima culpam, sine infusione gratiæ. Ratio autẽ eorum est, quia stante subiecti constantia, secũdum eos dico, ꝙ non potest tolli priuatio nisi infundatur habitus, sed peccatum est priuatio gratiæ; gratia autem habitus in anima. ergo.

Item omnis mutatio terminatur ad aliquã formam absolutam, sed cum anima mundatur, à culpa mutatur. ergo debet ad aliquam formam absolutam terminari.

Contra: Deus potest hominẽ reparare, qualem creauit; sed creauit eũ sine culpa, & sine charitate, sed solum cum rectitudine originalis iustitiæ. ergo potest eum reparare sine culpa, & sine charitate. Minor patet, saltem de possibili, quia neutrum est de essentia hominis, nec culpa, nec gratia.

Dico ergo quantum ad hoc, quòd Deus de potentia ordinata non potest, sed de potentia absoluta potest, quia ordinauit sic diuina potentia, ꝙ homo post lapsum, uel esset sub culpa, uel esset sub gratia.

Ad primum in contrarium dico, quòd Gratia, & culpa non sunt immediate contraria circa animam absolute, & ex natura animæ, quia mediat originalis Iustitia, sed sunt immediatè solum ex ordinatione diuina post lapsum. Per idem respondetur ad secundum, ad authoritatem Augustini. Ad principale dico, quòd est potius pro me, quia patet, quòd nulla uirtus creata collata aquæ potest gratiam creare, quia creatur, sed cor, idest anima abluitur per gratiam, igitur illa uirtus aquę, de

Qũo gratia & culpa sint immediata contraria.

qua

quia loquitur Augustinum, non est uirtus aquæ insistens, sed uirtus Dei assistens. &c.

DISTINCTIO. II.

CIRCA DISTINCTIONEM II.

Quæritur,

VTRVM SACRAMENTA NOVAE legis habeant efficaciam a Christi passione.

Scotus 4. sent. dist. 2. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 62. Arti. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 1. q. 3. Art. 4.

Quæstio prima.

In hac 2. dist. Magister incipit agere de sacramentis nouæ legis.

CIRCA dist. secundam quæritur primo, Vtrũ sacramenta nouæ legis habeant efficaciam à passione Christi.

2. physi. contex. 37.

VIDETVR quòd non, quia causa in actu, & effectus in actu simul sunt, & non sunt secũdo Physic. Sed passio Christi non est modo in actu, & sacramenta, ergo.

25. de tri. ca. 26.

CONTRA id est Magister in littera. & August. 15. de Trin. In ista quæstione primo per ordinem tria declarabo: Secundo respondebo ad principale quæsitum. Primo dico, quòd cognitum fuit in noua lege habere perfectissima sacramenta. Secundo, quòd omnia sacramenta nouæ legis fuerunt instituta à Christo. Tertio, quòd omnia habent efficaciam à passione Christi.

Vide D. Bon. & alios Antiquos hic.

Primum probo sic: Quando in aliquibus est processus de imperfecto ad perfectum, ultima habent maiores perfectiones prioribus, sed in legibus est dictus ordo, ergo Lex noua, quæ est ultima, habet, & habere debet pfectiora sacramẽta.

Confirmatur, quia perfectior est scientia de præsenti, quam de futuro, sed sacramenta nouæ legis Christus instituit, qui erat præsens in re, illis autem de alijs legibus christus affuit in spe tantum, & per fidem, ergo. Et quòd ista lex sit ultima, etiam ultra quam nulla erunt perfectiora sacramenta, patet per Matthæum: Hic est calix noui, & æterni testamenti, id est post quod nullum aliud erit. Matt. cap. 26.

De sacramentorum institutione.

Secundum probo per singula sacramenta, uã patet de Baptismo, quòd à christo fuit institutũ, quia Apostoli baptizabant, ipso uiuente, ut patet per Ioan. Vnde uenit Iesus in Iudæam, & morabatur cum eis, & baptizabant, & ipse præcepit eis, quòd baptizarent, cum dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Quando autem fuerit institutum, patebit suo loco. De Eucharistia etiam patet, nam fuit prolixè prædicata, & prædicta per Ioan. ubi dicitur: Ego sum panis uiuus, si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum, & in eodem: Caro mea, idest corpus meum, uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Et instituta fuit in Mattheo: Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit. &c. De confirmatione patet per Ioan. Accipite Spiritum sanctum, uel in die Penthecostes quando datus est Apostolis Spiritus sanctus. De Matrimonio patet per Matthæum, ubi christus approbat matrimoniũ. De ordine patet per Ioannem: Quorum remiseritis peccata. extra & per Matthæum: Hoc facite in meam commemorationem. Ista autem facere pertinet ad Sacerdotem, idest peccata dimittere, & corpus christi conficere. De prima & extrema Vnctione dicitur, quòd instituta sunt, cũ per Iacobum dicitur: confitemini alterutrum peccata uestra. Et cum infirmatur quis in uobis. &c. Sed hoc non ualet. Iacobus enim non habebat authoritatem instituendi sacramenta, ibidem enim subdit: Et orate pro inuicem. &c. Sed certum est, quòd tunc non instituit aliquod sacramentum, ideo nec quando dixit: confitemini. Dico igitur, quòd à christo sunt instituta. Patet de pœnitentia per Ioannem: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis, & cætera. Patet etiam, quòd promissa fuit à christo per Math. Tibi dabo claues. Patet de extrema Vnctione per Marcum, qui dicit, quòd Apostoli ungebat oleo multos infirmos, sic igitur patet, quòd omnia sacramenta nouæ legis instituta sunt à christo, sed magis patebit suis locis.

Ioan. cap. 3. Mat. cap. ulti. Ioan. cap. 6. Mat. cap. 26. Ioan. cap. 20. Actuum. 2. Matt. cap. 19. Ioan. cap. 20. Matt. cap. 26. Iaco. cap. 5. Ioan. cap. 20. Matt. cap. 16. Marc. cap. 6.

Tertium sic ostendo: Deus, qui fuerat offensus per primum peccatum, statuit, nec reconciliari ei potuit perfectè humana natura, nisi per oblationem alicuius ei tantum, uel plus accepti, quantum primum peccatum fuerat ei inacceptũ. Sed tale quidẽ non fuit nisi passio christi, & patet, quòd per sacramentum nouæ legis homo Deo perfectè reconciliatur, quia Deus aperuit hoĩ ianuam, quod non faciebat ante. ergo & sic Deus. s. christus sua passione nos sibi reconciliauit. Nam ipse s. christus est pax nostra, qui fecit utraque unum. Nam non corruptibilibus, auro, & argento redẽpti estis Deo uestro, non cõuersatione patriæ traditionis, sed precioso sanguine Iesu christi.

Ephe. cap. 2. Primo petri cap. 1.

Ad argumenta in contrarium dico, quòd si passio christi nõ sit modo in actu, est tamẽ in acceptatione diuina, & hoc sufficit, ut Deus per eam conferat gratiam in susceptione sacramentorum, ut patet, quòd quis confert alicui bona propter aliquod opus sibi acceptum, quod non est tunc in actu, sed in memoria, & quando etiam solum est in opinione pro futuro. &c.

Pulchrum exemplum.

DISTINCTIO III.

CIRCA DISTINCTIONEM III.

Quæritur,

VTRVM BAPTIZATVS BAPTISmo Ioannis necessario tenebatur baptizari baptismo Christi.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 2 q. 3. Art. 2.

eam mutare, nec inuenitur in aliquo casu Decretalium de prohibitione. Forma autem Laterię Ecclesiæ dicit. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, quam formam Minister istius Ecclesiæ tenetur obseruare, nec potest mutare.

De Trina autem immersione, uel una; idem dico obseruandum, quod in latina Ecclesia est consuetum, & concessum à Romana Ecclesia. Patet igitur quid dicendum sit de mutatione uerborum accidentaliter pertinentium magis ad hanc formam, Oportet enim exprimere, & baptizatum, & baptizantem iuxta illud Matthęi: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed in secunda, & tertia persona non est determinata.

Matth. c. ulti.

De mutatione essentialiter pertinentium ad hanc formam dico, quòd secundum Philosophũ quinto Physicorum. Mutatio est quadruplex scilicet ad substantiam, ad qualitatem, quantitatem, & ubi, & hoc erit, uel uariando uocem, & non significatum, uel uocem, & significatum uariando in substantia, quantitate, qualitate, & ubi.

5. Physi. context. 7. 9. & 18. Mutatio quadruplex.

Potest ergo fieri mutatio istorum uerborum, in substantia, & hoc dupliciter, uel mutando uocem, & non significatum, uel uariando uocem, & significatum. Primum non tollit debitam formam, quia in qualibet lingua potest celebrari Baptismus, Forte tamen, quòd non esset licitum in lingua Latina Ecclesiam baptizare solemniter, nisi in Latino sermone, quia institutum est à Romana Ecclesia, quòd sacramenta ministrentur in Latino sermone.

In qualibet lingua potest celebrari Baptismus.

Secundum potest esse tripliciter, uel uariando uocem, & significatum, uel secundum rem, uel secundum proprietatem, uel secundum modum primum: In nomine Patris, ponendo lapidem, uel alia huiusmodi, & sic patet, quod tollitur debita forma. Secundum dicendo genitoris, & geniti, & spiriti, & huiusmodi, & sic dico, quòd tollitur debita forma, quia Christus uoluit determinare, & exprimere illas proprietates, quas expressit per Matthęum.

Matth. ca. ult.

Tertium potest fieri scilicet dicendo tres personas implicitè, & hoc sub nomine Trinitatis, puta dicendo: In nomine Trinitatis, uel in nomine Christi, nam in nomine christi implicantur tres personæ, scilicet Vngens, Vnctus, & Vnctio. Primum tollit debitam formam. Voluit enim christus explicari tres personas, ut patet Matth. secundum facit dubium. Nam in primitiua Ecclesia Apostoli baptizabant in nomine christi, ut patet actuum secundo, sed hoc dispẽsatiuè factum est, ut publicarent nomen christi, sed modo Minister, qui sic baptizaret, peccaret mortaliter, quia nulli licitum est mutare formam à superiori institutam.

Matth. ca. ult.

Verum autem talis esset baptizatus, non audeo assentire contrarium, quia non inuenitur retractata illa dispensatio, nec audeo assentire, quod sic, quia nulli licitum est mutare formam, qua utitur modo Ecclesia, & ideo talis rebaptizandus esset sub conditione.

Nota pulchrũ dictum.

Notabile documentum.

Mutatio uerò in quantitate potest fieri dupliciter scilicet addendo uerbum, uel subtrahendo primum dupliciter, uel scilicet addendo uerba cõdecentia illis, ut dicendo: In nomine Patris omnipotentis maioris, & Filij minoris, & huiusmodi, tunc dico, quòd tollitur debita forma, uel addendo uerba impertinentia, & hoc dupliciter uel omnino impertinentia, ut in nomine Patris, lapis est albus, & alia huiusmodi. Adhuc tollitur forma debita, uel non omnino impertinentia, ut dicendo: In nomine Patris, & tunc diceretur circunstantibus silere, & alia huiusmodi, & postea non replicando Patrem, sed subiungendo, & filij, & cętera, & tunc dico, quòd non tollitur debita forma, nec talis esset rebaptizandus. Subtrahendo uerò, dupliciter hoc potest fieri; uel subtrahendo totum unum uerbum, uel plura, & tunc patet, quòd tollitur forma debita, uel subtrahendo non totaliter, sed per sincopem, & tunc dico, quòd non tollitur, quia Deus non instituit uerba nisi signata. ergo sufficit ex quo audientibus caperentur signata, & dico, quòd talis non peccat, ex quo hoc non facit ex malitia, sed ex impotentia, nisi faceret ex contemptu.

De mutatione uero in qualitate patet per illud: Retulerunt de consecratione. Si enim Minister faciat non ex malitia, sed ex ignorantia Grãmaticæ, dicendo: In nomine Patria, & filia, & spiritua sancta, uere baptizat. Sed mutatio uerborũ omnino corrumpens sententiam, ut: Ego Patris te baptizo, Filij, & spiritus sancti; tũc patet, quòd tollitur debita forma, quia tenetur in proferendo indebitus ordo, & licet sit necessarium ex parte Ministri, cui nec licet uariare, non tamen uidetur necessarium ex parte sacramenti.

De consecra. dist. 4.

De tertio principali dico, quòd materia dicitur respectu formę. Forma autem duplex est, ut dictum est in principio secundi articuli. Materia ergo respectu formæ primo modo ibi sumptæ est elementum, & uerbum. Materia autem respectu formæ secundo modo ibi sumptæ, est duplex, scilicet proxima, & hæc est ablutio, & remota, & hoc est elementum, & de ista materia quæritur hic.

Forma duplex.

Materia duplex.

Dico igitur quantum ad tertium principale, quod debita materia est aqua, quæ sit in specie aquæ, & apta ad abluendum; per primum excludit uinũ, & acetũ, & omnis liquor alius ab aqua.

Sed si quæratur Vtrum brodium carnium, uel hmõi uel ceruisa, uel hmõi sit debita materia: Dico, ꝙ si sint in specie aquæ elementaris, quod sic. Sed dico, ꝙ nõ, si non sint in specie aquæ elemẽtaris, & idẽ dico de alijs artificialibus, puta de aqua rosacea deq; alijs hmõi. Determinare aũt utrum talia sint in specie elementaris aquæ, uel non; hoc non pertinet ad Theologum, sed ad Physicum, cui licet scire naturas rerum, & si in talibus occurreret dubium, confugiendum est ad cautelam. s. ad baptizandum iterum sub conditione, si quis huiusmodi esset baptizatus.

Quære Ricardum dist. præsenti q. 3. Arti. 3.

Per secundum excluditur aqua imbibita spongiæ, uel in farina, sed luto multum spisso, &

etiam glacies, aut nix, aut grando. talia enim dum sunt in dicta dispositione, non sunt apta ad ablutionem, aqua uero turbulenta, uel turbida nõ impedit, ea quo potest abluere.

VTRVM SACRAMENTA SINT solum ex institutione diuina.

Seraphycus Bona.4.sent.dist.1.q.1.Art.1.
Scotus 4.sent.distin.2.q.1.
D.Thomas 3.parte summa q.63.Art.2.
Ricardus 4.sent.dist.2.q.3.Art.2.
Franciscus de May.4.sent.dist.2.& 3.q.1.
Durandus 4.sen.dist.2.q.1.
Ioannes Bacconitanus 4.sent.dist.2.q.1.

Quæstio quarta.

DE quarto principali dico, quòd sunt duo uidenda, primum est de tempore ordinato institutionis Baptismi. Secundum de euacuatione circuncisionis. De primo dico, ꝙ à Christo fuit institutum, uiuente ipso. sed tempus determinatum, & certum non legitur. Aliqui uolunt, ꝙ sit institutum, quando Ioannes Christum baptizauit. Sed hoc non potest esse, quia Ioannes Christum baptizauit, & nõ in forma baptismi Christi, Tum quia institutor non fuisset Christus nisi materialiter, & passiuè; Tum quia Christus disposuit materiam, quando fuit baptizatus à Ioanne, quia sanctificauit aquas per suum sacrum contactum. Aliqui dicunt fuisse institutum, quádo dixit Christus Nicodemo: Nisi quis renatus. &c. Nec uidetur uerisimile, quòd fuerit institutũ, quando Christus dixit Nicodemo: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare Regnũ Cęlorum; Quia tam solemne sacramentum non debebat institui sic occulte, sed publicè, & solemniter, saltem coram omnibus Apostolis.

Vocatur Baptismus Ioannis quia fuit primus promulgator.

Ioan.cap.3.

Aliqui dicunt fuisse institutum in Ascensione, cum in die Ascensionis dixit: Baptizátes eos. Sed hoc non potest esse, quia Christo uiuẽte Apostoli baptizabant, ut patet per Ioan. Vbi discipuli dixerunt ad Ioã. Ecce hic baptizat, & ueniũt ad cũ.

Mat.cap.ulti.

Ioan.cap.3.

De secundo dico tamen, quòd duplex est tempus baptismi, unum in quo fuit Baptismus sub cõsilio, & aliud, in quo fuit sub præcepto. Primum tempus incæpit ab illa hora, in qua fuit institutũ. Secundum uero tempus non incępit uniformiter apud omnes. Credo tamen quòd in Hierusalem in die Penthecostes incœpit. Nam usque adhuc Apostoli non prædicabant iuxta Christi mandatum: Sedete, inquit, in Ciuitate, donec induamini uirtute ex alto: Aut in die Penthecostes prædicauerunt solemniter in Ciuitate, & conuersi sunt ad eos circiter tria millia, & baptizati sunt. Ex tunc autẽ exierunt ad alias Ciuitates uicinas, & postea per totum Mundum iuxta illud Isaiæ: Ex Syon exibit lex, & uerbum domini de Hierusalem. Et ideo aliquibus incœpit illud tempus ad mensem post Penthecostem: Aliquibus ad annum: Aliquibus ad decem annos, secundum ꝙ citius, uel tardius prædicabatur Euangelium.

Duplex est tẽpus Baptismi

Luc.cap.24.

Actuum.2.

Isa.cap.2.

Tempus autem circuncisionis distinguit quatuor tempora. Aliquando enim Iudæis fuit necessaria. s. à tempore suæ institutionis, ut habetur Gen. Circuncidetur in uobis omne masculinũ, & circuncidetur caro pręputij uestri usq; ad horam Baptismi. s. qñ fuit Baptismus institutus. Aliquando fuit eis non necessaria, sed utilis. s. toto tẽpore Baptismi supradicto. s. tempore, cum Baptismus fuit sub consilio. Tunc enim qui nolebant baptizari baptismo Christi non tenebantur circũcidi, sed quid non oportebat eos non esse circuncisos. Aliqñ uerò non fuit utilis, sed inutilis. s. in principio secundi temporis Baptismi. s. in principio primitiuæ Ecclesiæ. s. qñ fuit sub præcepto. Tunc. n. tenebantur baptizari, quia tunc baptismus iã erat sub præcepto, ut patet, & non prohibebantur adhuc legalia, ut patet: Nã Paulus circuncidit Timotheum satis post illud tempus, ut patet, qũo Paulus, & Barnabas ascenderunt Hierusalẽ super illã quõnem, & qũo terminata est per Apostolos, qui erant Hierusalem, & præcipuè per Iacobum, qui ibi erat Episcopus, ut dicit Magister Historiarũ, ꝙ ipse sententiando respondit, ut patet, qũo ipse prohibuit aliqua illicita legalia, & licet aliqua essent simpliciter illicita. s. fornicatio prohibita ex lege, & ita patet, ꝙ tunc temporis non erãt omnia legalia illicita, sed paulatim ordinata processu, & cum honore fuit sepulta Sinagoga cum suis ceremonijs. Aliquando uerò, sicut modo, & hoc est quartum tempus, & postquam Euangeliũ Christi fuit plane prædicatũ; Circũcisio fuit oĩno illicita. Vnde apostolus ad galatas: Dico. n. uobis: Si circũcidimini, Christus in hoc uobis nihil proderit.

Gen. cap.17.

Actuum cap. 16.& 21.

Galat.cap.5.

Sed contra hæc arguitur, & primo cõtra illud. quod dictũ est de tpe tertio Circuncisionis: Nam hoc non uidetur uerũ, quia apostolus ad Gal. dicit, ꝙ ipse in faciẽ restitit Petro, qui timens offendere Circuncisos seruabat cum eis aliqua legalia, subtrahens se. &c. & in hoc dicit eum fuisse reprehensibilem. ergo.

Galat.cap.2.

Itẽ contra illud, qđ dictũ est de quarto tpe circuncisionis, ꝙ est illicita. Nam Gen. data fuit Habraę in fędus sẽpiternũ. ergo nunq̃ euacuabitur.

Gẽn.cap.17.

Itẽ christus nõ uenit soluere legẽ, sed adimplere, & confirmatur, quia ipse seruauit circuncisionem in seipso. Et omnis christi actio est nostra instructio secundum Augustinum.

Matt.cap.5.
Luc.cap.2.

De uera Religione.

Ad primũ dico, ꝙ de illo de facto uř esse controuersia in tã solẽnes Apostolos, Petrum, & Paulũ, & tã egregios Doctores Hieronymũ, & Augustinũ. Sed, salua reuerentia aliorum, teneo cũ Paulo, & Aug. Nã licet Apostoli, uel Prophetæ errare potuerint in factis, & uerbis, in quãtum hoĩes, nunq̃ tñ errauerunt in quantum Scriptores sacri canonis. Vnde Aug. in Epist. ad Hieronymum, & ponitur in canone; His solis libris, qui canonici nominantur, hanc didici ferre reuerentiam, ut nullum illorum inscribendo errasse credam. Sed patet, quòd Epistola ad Galat. est de sacro canone, igitur necessariò habemus credere quicquid ibi scribitur uerũ esse. Sed ibi dicit, quòd Petrus repre-

Dist.9.

reprehensibilia erat, & subditur: quòd non rectè ambularet ad ueritatem euangelij. Ergo inquirenda est causa illius reprehensionis. Sed patet, quòd causa fuit obseruantia legalium absolutè, quia ita post illud tempus Paulus circuncidit Timotheū, & purificauit se in templo, ergo argumentum nō concludit. Potuit esse causa, quia cum Petrus cū Gentilibus conuersis non obseruaret legalia, & obseruaret ea cum eisdem in præsentia Iudæorū, quasi ex timore Iudæorum, poterit esse occasio Gentilibus, quod obseruarent ipsi legalia, uel huiusmodi alia.

Actuum cap. 16. & 21.

Ad secundum dico, ꝙ circuncisio fuit fœdus sempiternum, inter Deum & hominē partim in se, & partim in alio æquiualente, uel perfectiori. s. Baptismo, qui ei successit, cuius ipse erat figura, qui quidem baptismus durabit usq; ad Iudicium.

Ad tertium dico, quòd in lege Moysi erāt præcepta Legalia, Iudicialia, & Ceremonialia. Legalia Christus non soluit, sed adimplenit & perfecit: ut patet Matth. ubi præcepta decalogi perfectiua exposuit, quàm Iudæi intelligerent. Iudicialia etiā non soluit, quātum ad uirtutem sed perfecit, quia talia instituta erant ad pacem seruādam, sed perfectius seruatur pax percutienti unam maxillam præbendo aliam, ut docuit Christus, quam eruendo oculum pro oculo, & dentem pro dente secundum legem. Ceremonialia etiam perfecit, quia sacramenta perfectiora instituit; quæ continent illa in uirtute, & ita eorum uirtus non est euacuata. bene dicit Christus: Nō ueni soluere, sed adimplere, idest perficere.

Matt. cap. 5.

Nota hos passus mirabiles ad obstādum perfidiæ Iudaicæ.

Ad confirmationem dico, quòd non seruauit, ut necessaria, qui est nouæ legis lator, sed in alijs erat tunc licita circūcisio, immò necessaria, quia non erat Baptismus institutus, sed non Christo necessaria.

DISTINCTIO. IIII.

CIRCA DISTINCTIONEM IIII. Quæritur,

VTRVM PARVVLI SINT baptizandi.

Scotus 4. sent. dist. 4 q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 68. Arti. 9.

Quæstio prima.

Magister agit de suscipientibus Baptismum.

CIRCA dist. quartam quęritur primo, Vtrum paruuli baptizandi sint.

QVOD NON: In baptizato in baptismo requiritur cōsensus. Probo per oppositum, quia dissentiens non recipit effectum Baptismi, sed puer non potest consentire. ergo.

CONTRA id est August. de fide ad Petrum: Firmissime tene, & nullatenus dubites, quia pueri, qui sine Baptismo recedunt, ęterno supplicio cruciabuntur. ergo.

Circa illam quæstionem sic procedam: Primo per ordinem septem declarabo. Secūdò ponam quosdam casus. Tertio respondebo ad principale quæsitum.

QVANTVM ad primum, Vtrum puer sit baptizandus. Secundum, Vtrum puer baptizatus recipiat gratiam. Tertium, utrum puer possit baptizari in utero matris. Quartum, utrum adultus non consentiens sit baptizatus. Quintum, Vtrum recipiat effectum Baptismi. Sextum, Vtrum quis tenetur Baptizari. Septimum, Vtrum omnes baptizati æqualiter recipiant effectum baptismi. Vltimo ponam quosdam casus.

De primo dico, ꝙ in hoc fuit error Pelagij, qui dicit, ꝙ pueri non contrahunt peccatum originale, & ideo non sunt baptizandi. Iste error improbatus est supra libr. 2. Dico igitur, quòd cum pueri contrahant originale peccatum, & baptismus sit remedium contra illud peccatum, & deletio illius peccati sit omnibus necessaria ad salutē, ut patet Ioan. Nisi quis renatus fuerit. Et per Augustinum, ubi supra, sequitur necessariò, ꝙ pueri sint baptizandi.

Vide Augustinum in Epist. 23. ad Bonifacium.
Lib. 2. distin. 30.

Ioan. cap. 3.

VTRVM PARVVLI BAPTIZATI recipiant effectum baptismi.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 4. q. 2. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 4. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa q. 69. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 4. q. 1. Art. 1.

Quæstio secunda.

DE secundo uidetur, ꝙ non, quia gratia non infunditur sine fide, sed pueris non infunditur fides. Probatio, quia habens habitū potest eo uti, nisi sit impeditus. Sed puer ueniens ad annos discretionis non potest uti habitu fidei, nisi fuerit datus. ergo in baptismo non fuit fides infusa sibi, ergo nec gratia.

Dico igitur, quòd sicut creditum est, & naturali ratione ostendi non potest, per baptismum remitti culpam originalem; ita in baptismo infundi gratiam. Nam, ut dictum fuit supra pro statu naturæ lapsæ, Deus nulli dimittit culpam, nisi cui dat gratiam. Nullum enim liberat à perditione, nisi quem ordinat ad beatitudinem. Sed in baptismo puer liberatur à perditione, ergo ad beatitudinē ordinatur. hoc autem non est sine gratia. ergo.

AD rationem in cōtrarium dico, ꝙ licet Deus possit infundere gratiam sine fide, posito, ꝙ sint actus absoluti realiter distincti, tamen quia Dei perfecta sunt opera, dico, ꝙ nulli dat gratiam sine præuia fide, & spe.

Deut. ca. 32.

Tunc ad rationem dico, ꝙ ex Dei ordinatione est, ꝙ nullus naturaliter possit cognoscere certitudinaliter se habere aliquem habitum infusum, quia iam minueretur in nobis meritum fidei, sed posito illo casu. s. ꝙ non esset ex ordinatione diuina, sed naturaliter cognosceretur talis habitus infusus, posset in actu uti illo habitu. ergo.

VTRVM PARVVLVS EXISTENS in utero Matris poſſit baptizari.

Seraphycus Bona.4.ſent.diſt.6.q.1.Art.1.
Scotus 4.ſent.diſt.4.q.3.
D.Thomas 3.parte ſumma q.68.Art.11.
Ricardus 4.ſent.diſt.5.q.1.
Durandus 4.ſent.diſt.6.q.1.
Franciſcus de May.4.ſen.diſt.4.& 5.q.1.
Joannes Bacconitanus 4.ſent.diſt.5.q.2.

Quæſtio tertia.

DE Tertio principali dico, quòd pueri in utero poſſent habere baptiſmum flaminis, ut ut patet de Ioãne Baptiſta, & de Hieremia Propheta, & forte baptiſmũ ſanguinis, ut ſi occideretur mater Chriſtiana, non ſolum pp ſe, ſed intuitu filii naſcituri chriſtiani. Credẽdũ eſt enim quòd tũc Deus acceptaret eius martyrium, ſicut Deus acceptauit martyrium puerorũ interfectorum ab Herode. Tamen non poteſt habere Bapt[i]ſmum fluminis, cuius ratio eſt, quia baptiſmus fluminis nõ eſt ſine corporis ablutione facta per aquam, ſed puer in utero non poteſt ſic ablui, ergo nec baptizari. Si uero extra mitteret partem principaliorem puer baptizandus eſſet, & poſſet ſimpliciter baptizari, nec eſſet rebaptizandus, nõ enim eſt ueriſimile, quòd in die Penthecoſtes tot millia fuiſſent ſubmerſi in aqua. Si uero mitteret extra partem minus principalem, ut pedem, uel manum, ſi de morte timeretur, eſſet baptizandus, & creditur, quòd Deus acceptaret, ſi moreretur, quia in quolibet membro eſt tota anima, & ita ſi moreretur ſepeliendus eſſet in Cimiterio. Si uerò uiueret, rebaptizandus eſſet ſub conditione. Ex dictis patet, quòd inuolutus in corio, uel in alijs rebus hmôi, non eſſet baptizatus, ex quo non abluitur ab aqua. Proiectus etiam de ponte, uel ex alis hujuſmodi, non eſſet baptizatus, quia hoc nõ ordinatur ad uitam, & ad ablutionem, ſed ad mortem, ergo.

Quod aliqui naſcantur, aliqui uero non nulla eſt reddenda cauſa, niſi qđ Deus Iacob dilexit, Eſau autẽ odio habuit.

Actuũ cap.2.

VTRVM ADVLTVS NON CONſentiens poſſit recipere effectum baptiſmi.

Seraphycus Bona.4.ſent.diſt.4.q.1.Arti.3.
Scotus 4.ſent.diſt.4.q.4.

Quæſtio quarta.

DE quarto principali, diſtinguo de adulto, & etiam de conſenſu, & dico, quòd adultus aut eſt utens ratione, autem non, ſicut furioſus, uel fatuus; & tunc aut ſemper fuit talis, aut aliquando fuit uſus ratione. Conſenſus autem, aut eſt habitualis actualis, aut uirtualis. Dicitur autem habitualis, aut uirtualis in toto tempore, in quo habet actum negatiuum. poteſt tamen habere actum affirmatiuum, conſenſui autem diſſenſus opponitur contrariè, quia. ſ. actus poſitiuus circa obiectũ negatum, uel contradictorium, quia. ſ. puta negetur conſenſus, & diſſenſus eſt cõtrarie oppoſitus, diſſenſus eſt uel habitualis, uel uirtualis, uel actualis, ut patet ex dictis.

Conſenſus multiplex.

Diſſenſus opponitur conſenſui contrarie.

His præmiſſis dico, quòd de adulto, qui nunquam fuit uſus ratione, idem eſt iudiciũ, ſicut de pueris, & debet baptizari, & talis ſic baptizatus recipit effectum Baptiſmi, excepto, ꝙ ſi probabiliter crederetur, ꝙ poſſet breui tempore curari, eſſet expectandum tempus liberationis ad baptizãdum propter reuerentiam ſacramenti.

De adulto uerò, qui aliquando fuit uſus ratione, non tamen actu utente; Dico, quòd ſi talis uirtualiter, & habitualiter conſentiens ſecundum prædictam expoſitionem de uirtuali, ſi baptizatur, recipit uerè effectum baptiſmi, licet tunc non ſit actualiter conſentiens; immo dico etiam utente ratione, conſenſus uirtualis & habitualis non requiritur neceſſariò actualis, non enim oportet, quòd in toto illo tempore habeat actum elicitum de conſenſu, quia poſſet eſſe ad alia diſtractus, non enim Deus obligat nos ad impoſſibile, uel nimis difficile, ſed ſecundum Auguſtinũ, non eſt in poteſtate noſtra quibus uiſis tangamur. Vnde, & Sacerdos uerè conficit ex quo accedit ad altare cum debito propoſito, quanquam in uerbis cõſecrationis eſſet diſtinctus. Si uerò eſſet actualiter diſſentiens, & ſi quando utebatur ratione fuit actualiter etiam diſſentiens actu propoſito, nec poſtea reuocauerit, dico quòd ſi baptizatur non recipit effectum baptiſmi, nec ualeret ſibi aliquid. Si uerò eſſet neuter, ꝙ ſcilicet nũquam habuiſſet actum poſitiuum de conſenſu; dico, ꝙ talis non eſt capax baptiſmi, & dico, ꝙ in adulto utente ratione requiritur conſenſus actualis, uel uirtualis, ſufficeret tamen cõſenſus ſimpliciter ex eo, ꝙ ſecundum quid diſſentiret. Exemplum in adulto non utẽte ratione neceſſariò requiritur aliqua dominatio præuia, tamen poſſet quis cogi ad ſuſceptionem baptiſmi per tormenta, talis tunc poſſet dicere intra ſe: Si poſſẽ aliter effugere tormenta, nollem baptizari, & intendo, ꝙ intẽdit eccleſia, tunc dico, ꝙ talis uerè baptizatur. Quòd patet, ꝙ tunc peccaret mortaliter, quia iſto modo fornicaretur, licet minus peccaret, & ita iſte uerè baptizatus eſſet, ſi non recipetet gratiam ad minus tantam. Si uerò diſſentiret in corde, quanquã conſentiret in ore, nihil ualeret. Tamen ab Eccleſia cogendus eſſet ad obſeruantiam Legis Chriſtianæ, ſi tunc non reclamaret, uel proteſtaretur.

3. de lib. arbi.

Exemplum.

VTRVM ADVLTVS FICTVS REcipiat effectum baptiſmi.

Seraphycus Bona.4.ſent.diſt.4.q.3.Art.2.
Scotus 4.ſent.diſt.4.q.5.
D.Thomas 3.parte ſumma q.69.Art.10.
Ricardus 4.ſent.diſt.4.q.2.
Durandus 4.ſent.diſt.4.q.4.
Franciſcus de May.4.ſent.diſt.4.& 5.q.3.

Quæ.

Quæstio quinta.

DE quinto principali dico, q fictus pôt esse dupliciter, uel q fingat se cõsentire in ore, & dissentiat in corde, & de hoc dictum est in præcedenti Articulo, quòd non recipit sacramentum, & absolutè est rebaptizandus. Alio modo dicitur fictus, non quòd ipse dissentiat in corde, sed quia habet aliquod peccatum mortale præsens, uel præteritum, cuius non pœnitet, uel de eo non est cõtritus; immo placet sibi fecisse. Tũc dico, quòd talis forte peccat mortaliter, faciendo irreuerentiam sacramento substituendo ipsum fictè cum peccato mortali, & ita non recipit gratiã baptismalem, recipit tamen sacramentum, nec est rebaptizandus, sed si uult esse filius Dei, oportet eum pœnitere primi peccati, de quo non fuit cõtritus, & de illa fictione, siue irreuerentia. Sed nũquid in baptismo fuerint dimissa omnia illa peccata mortalia, de quibus habuit contritionem, si qua alia habuit. Dico, q uidetur, q nõ, quia scđm Augustinum nõ dimittitur unum peccatum mortale sine alio, ergo oportet eum iterum in pœnitẽtia habere contritionem de illis omnibus, uerum est, quòd diuersi diuersimode loquuntur. Nam ab aliquibus uno modo dicitur, quòd prima contritio, & statim in pœnitẽtia datur sibi gratia Pauli. s. gratia cõtinens illã uirtutẽ, quę sibi data fuisset in baptismo, si attribuisset hic illam fictionem, & illam, quam meruit in pęnitentia, & illam de illis, de quibus in baptismo contritionem habet, modo in pœnitentia plenariam remissionẽ, ita q pro eis non obligatur ad aliam pœnam de illo peccato, de quo non habuit contritionem, & de illa fictione, siue irreuerentia, sicut pro aliis peccatis, quæ commisit post baptismum. Alio modo dicitur, quòd oportet in pœnitentia iterum habere contritionem de omnibus, & pro omnibus æqualiter obligatur ad pœnam, quia omnia ista sunt dimissa in pœnitentia, & non aliter, & gratiam recipit, quam meretur in hac pœnitentia, & non ampliorem. Scotus uidetur determinare alteram partem expressè; uidetur tamen secundam uiam magis securam reputare.

VTRVM IVSTIFICATI TENEANtur ad susceptionem baptismi.

Scotus 4. sent. dist. 4. q. 6.
D. Thomas 3. parte summæ q. 68. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 4. q. 3.
Durandus 4. sent. dist. 6. q. 1.

Quæstio sexta.

DE sexto principali uidetur, quòd non, quia nõ legitur de beata Virgine, nec de Apostolis, quòd fuerint baptizati.

Item baptizatus baptismo sanguinis est absolutus à baptismo fluminis, ergo nec baptizatus baptismo fluminis tenetur ad illud. Antecedens patet, quia talis euolat ad patriã. Dico, quòd à Lege uniuersaliter data nullus excipitur, nisi ex singulari Priuilegio. Sed preceptum de baptismo datum est uniuersaliter omnibus uiatoribus, ut patet. ergo omnis uiator, quantumcumque sanctificatus, tenetur ad baptismum fluminis, nisi forte ablueretur à Legislatore ex priuilegio speciali. Hoc autem est congruum, quia principaliter in baptismo recipimus signum, in quo Christiani omnes inter se assimilantur, & ab aliis distinguuntur.

Ioannis ca. 3. Matth. c. ult.

Ad primum dico, quòd quædam Glosa super illud Ioannis: Qui lotus est. &c. uidetur dicere, q Apostoli omnes fuerunt baptizati, & hoc potest manu duci probabiliter, quia saltem de congruo Sacerdotiũ supponit baptismum. Ipsi autem fuerunt Sacerdotes. nam acceperũt à Christo authoritatem conficiendi: Hoc facite in meam commemorationem. Et absoluendi: Quorum remiseritis & cætera. Et baptizandi uniuersaliter. ergo idem dicendum est de beata Virgine, nisi forte cum ipsa fuerit dispensatum, & ratio dispensationis autẽ forte fuit, quia in baptismo semper confertur gratia, si modo debito suscipiatur, ipsa autem forte in conceptione filii sui recepit gratiam in ultimo gradu, ad quam Deus disposuit eam peruenire. ergo.

Ioannis c. 13. Ioannis c. 20. Matth. c. ulti.

An iusti ficati teneantur ad susceptionem Baptismi, uide Ricardũ in 4. dist. 4. q. 3.

Ad secundum dico, quòd consequentia non tenet, quia baptizatus baptismo sanguinis euolat, ad cœlum, & non manet nihilominus uiator, quia si remaneret uiator, esset hic nobiscum uiator, & sic baptizandus baptismo fluminis. ergo.

Ad tertium etiam dico, quòd consequentia nõ ualet.

VTRVM OMNES BAPTIZATI recipiant æqualiter effectum baptismi.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 4. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 4. q. 7.
D. Thomas 3. parte summæ q. 69. Arti. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 4. q. 3.
Franciscus de May 4. sent. distin. 4. & 5. q. 2.

Quæstio septima.

DE septimo principali dico, quòd præcipue uirtute baptismi Deus ordinauit dare gratiã in aliquo gradu determinato, ita quòd nec maiorem, nec minorem. Potest autem hic effectus baptismi, scilicet gratia, comparari ad causam principalem scilicet ad Deum, & ad causam meritoriam. s. ad passionem Christi, & ad causam susceptiuam, & ex utraque comparatione potest sequi æqualitas, sed æqualitas istius baptismi non erit præcipue causa principalis, sed erit causa, sine qua non. Ex prima ergo comparatione potest sequi inæqualitas, quia Deus huic baptizato, quem ordinauit ad maiorem gloriam, potest ex sua liberalitate dare maiorem gloriam. ex secunda cõparatione potest sequi idem, quia Christus, qui scientia uisionis nouit omnia, quæ nouit, uerbum potest efficacius offerre meritũ passionis suæ pro

Dictum subtilissimæ speculationis.

illo baptizato, quem Deus præordinauit ad maiorem gloriam. De Tertia comparatione dico, q; si baptizati sint paruuli, non potest ex parte eorum esse inæqualitas, quia nullum habent uoluntatis motum bonum, uel malum; potest tamen esse in eis inæqualitas propter inæqualitatem fidei meritorum in parentibus, uel assistentibus pro eis respondentibus, uel Sacerdotum, & Ministrorum eorum baptizantium. Et ideo attendendum est in talibus, quando pueri traduntur ad baptizandum, bene forte merita parentum meruerunt bono uiro illam gratiam in pueritia. Si uerò adulti baptizati potest esse in eis inæqualitas secundum quòd magis & minus pœnitent de commissis, & magis deuotè suscipiunt, & intensius, & minus intensè dissentiunt. Comparando uero adultum puero quantum est ex parte suscipientis præcipuè adultus maiorem accipit gratiam, si aliquam recipit. Posset enim ponere obicem, ut patuit supra, ita q; recipiet baptismum, & non gratiam, si ratione illius est, quia ex quo non ponit obicem patet, q; aliquid meretur, est autem alius effectus baptismi & magis essentialis, qui dicitur Character, de quo dicetur in sexta distinct.

Exemplū sit de ipso D. Nicolao. uide Scotum dist. præsenti. q. 7.

QVID FACIENDVM SIT DE paruulo exposito.

Scotus 4. sent. dist. 4. q. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 4. capa secundo.

Quæstio octaua.

De ultimo principali, quid faciendum est de puero exposito, dico, quòd si eum inueniatur signum, quòd non sit baptizatus sicut mulierculę facere consueuerunt cum eo ponere sal, & huiusmodi tunc absolute est baptizandus, si uerò non, & non possit sciri, baptizandus est sub conditione.

Cum isto tenet etiam Ricardus distin. præsenti.

Sed nunquid pueri Iudæorum, uel aliorum infidelium baptizandi sint inuitis parentibus; Dico, quòd licet hoc facere non pertineat ad homines communes, tamen si principes sub cuius dominio cōstituti hoc facerent cautè, ne illi præscientes, eos interficerent, & faceret eos religiosè, & honestè eruditi in fide Christi, commendandi essent tales etiam si ipsos posset per minas cogere ad baptismi susceptionem, quia quanquam ipsi forte non perfectè conuerterentur, in corde tamen minus malum esset si imperfectè seruarent legē Christi, quam si liberè seruant eorum illi legem, quia eorum filii in tertia, uel quarta generatione essent perfectè fideles.

Et si dicas, quòd oportet impleri prophetiam Isaiæ, quam recitat Paulus ad Ro. Reliquię Israel conuertentur in fine. Ista oportet quòd saltem à Iudæis dimittantur usque tunc in lege sua. Dico, quòd tempore Antichristi nō tantum perfectū fa cient Iudæi, qui conuertūtur ad Christum, quòd propter hoc oporteat eos tanto tempore sustinere. Et ideo dico, quòd propter illam Prophetiam sufficeret sustinere aliquos in aliqua separata Insula, ne tot essent in tot mundi partibus dispersi.

Isaiæ cap. 9. Romanorum cap. 10.

Contra obstinatos Hebreos.

Ad argumentum principale quæstionis in oppositum dico, q; in pueris baptizandis sufficit cōsensus parentum, & aliorum assistentium.

Alexander in 4. parte summæ q. 1.

Contra: Esto q; omnes assistentes, & parentes essent infideles, adhuc puer esset baptizatus, si Minister intenderet, quod intendit Ecclesia.

Dico ad hoc, q; sibi sufficiunt merita passionis Christi.

DISTINCTIO V.

CIRCA DISTINCTIONEM V. Quæritur,

VTRVM MALITIA MINISTRI impediat conferri uerum baptismum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 5. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 69. Art. 9.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 6. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 5. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. quintam quæritur, Vtrum malitia ministri pueri baptizandi impediat effectum baptismi in baptizato.

Magister hic agit de ministro.

Respondeo, & primo dicam de proposito. Secundo, Vtrum recipiens baptismum a malo ministro scienter peccet mortaliter. Tertiò, Vtrum quis debeat baptizare illum de quo præsumit, quòd baptizatio sit ei in præiudicium mortis.

De primo dico, q; Christus ita baptismum instituit, q; siue baptizās sit infidelis, siue hæreticus uel huiusmodi si intendat facere quod facit ecclesia uerè baptizat nec est adhuc alia ratio propter quid, nisi quia Christo placuit sic instituere ex sua liberalitate: Ordo tamen congruentiæ est quia cum hoc sit sacramentum necessitatis, Christianus esset ualde perplexus, si oporteret suscipere à bono ministro, quia cum nullus sit certus de bonitate propria, minus potest esse de bonitate ministri, & si dicas, quòd non est certus, Vtrū intendat minister talis facere quod facit Ecclesia & tamen recta intentio ministri est de necessitate huius sacramenti, Dico quòd non est simile, satis enim est uerisimile, q; minister exercens actū ecclesiasticum intendat, q; intendit ecclesia.

Nullus est certus de bonitate propria.

Confirmatur ista congruentia, quia iniustum uidetur, q; alicui noceat malitia alterius, cum ista malitia non consentit. cum ergo baptizandus nō consentiat malo ministro, ergo. Si aliquę Sanctorū authoritates sonāt cōtra, hęc sūt exponēdę, q; uerum est, q; suscipiēs baptismū à prauo ministro in cuius prauitate consentit, si est prauitas infidelitatis non recipit sacramentum, si est alia prauitas recipit sacramentum, sed non rem. i. gratiam.

VIRVM

VTRVM RECIPIENS BAPTISMVM scienter à malo ministro mortaliter peccet.

Scotus 4.sent.dist.5.q.2.
D.Thomas 3.parte summa q.64.Art.5.
Ricardus 4.sent.dist.5.q.4.Art.5.
Durandus 4 sent.dist.5.q.1.

Quæstio secunda.

Ricardus dist. præsenti Art. 5.q.4.

De secundo dico, quòd malus Minister aut est totaliter præcisus ab Ecclesia publicè, quasi schismaticus, uel excõmunicatus, uel huiusmodi, aut nõ; si est totaliter præcisus ab Ecclesia, dicunt aliqui, quòd cum baptismus sit sacramentum necessitatis à quolibet est suscipiendus quãdo alius haberi non potest. Alij dicunt ꝙ non, quia baptizandus, aut est adultus, aut paruulus. si adultus sufficit sibi baptismus flaminis, & non debet communicare cum illo cum sit prohibitum ab ecclesia, quòd cum talibus nullus communicat, maximè in actibus ecclesiasticis, & ita si scienter recipiat à talibus baptismum peccat mortaliter: Si sit paruulus, nullus debet paruulum suũ tali tradere, quia ut dictum est, cum tali non potest communicare. Sed quid debet facere, dico, ꝙ baptizet eum ipse, si alium meliorem ministrum habere non potest.

D.Dhomas 3 senti.dist.Art. 2.q.2.Solutio ne secundi Argumenti de facto simoniæ quintæ quæstiuncula.

CONTRA secundum modum arguo, quia magis obligatur quis ad legem superioris, quàm inferioris. Sed præceptum de baptismo uniuersale est datum à Christo Ioan. prohibitio autem illa est ab Ecclesia. ergo non intendit Ecclesia, nec põtest prohibere Christi præceptum.

Ioannis ca. 3. Matth.ca. ult.

Notabile singulare.

Confirmatur: Nam plus tenetur quis uitare alios, quàm alij ipsum, sed si ipse sciret puerum nõ baptizatum moriturum teneretur baptizare eũ, quia teneretur subuenire ipsi de cibo in casu necessitatis extremæ, ergo multo magis de cibo spirituali, quia uita eterna est preponenda uitæ temporali, ut dicit Gregorius.

Dico igitur, quòd licet adulto, qui uellet eum uitare propter irreuerentiam Ecclesiæ forte sufficeret baptismus flaminis, omnibus tamen compensatis, securius esset, quòd à tali susciperet baptismum in casu necessitatis, quãdo aliunde habere non posset, & ita etiam tradendus esset puer in casu necessitatis, esto, quòd ille, qui puerum traderet esset adhuc dignior illo, cui traderetur, si nõ sit totaliter præcisus ab ecclesia, sed sit alio modo malus, tũc uel esset notorie malus, uel non, si nõ, nullo modo est uitandus si sibi incumbit ex officio, putà si sit eius Prælatus uel huiusmodi, nec alias esset uitandus publice, quia non debet eius peccatum publicare, ex quo occultum sit. Sed dico, quòd si sit eius curatus, id est curam habens, nec habeat subcuratum, non est uitãdus, quia nullus peccat soluendo debitum suum. Sed quia curator eius, in hoc est debitor Parochiæ suæ; si uero non incumbit sibi ex officio, dico, quòd scienter non est suscipiendus à tali baptismus non pro se, nec pro paruulo suo, nisi in casu, in quo alius melior haberi non possit.

Sed nunquid præeligendus est bonus secularis malo sacerdoti? dico, quòd non, sed èconuerso propter reuerentiam sacerdotij, ad quod spectat collatio sacramentorum.

Dubium notabile & curiosum.

De tertio dico, quòd talem non debet quia tali modo baptizare, ꝙ ex hoc acceleretur mors, sed oportet eum baptizare modo debito puerũ balneando. s. aliqualiter caput cum aqua calida, nel tepida, nulli enim ex hoc esset periculum mortis. &c.

DISTINCTIO VI.

CIRCA DISTINCTIONEM VI. Quæritur,

VTRVM SOLVS SACERDOS POSSIT Baptizare.

Seraphicus Bona.4.sent.dist.5.Art.1.q.1.
Scotus 4.sent.dist.6.q.1.
D.Thomas 3.parte summa.q.67.Art.2.
Ricardus 4.sent.dist.5.q.1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. sextam quæritur, Vtrum solus Sacerdos possit baptizare.

VIDETVR, quòd sic per Isidorum, qui ait: Constat baptismum solis Sacerdotibus traditum esse eiusque misterium non ipsis Diaconibus implere est licitum absque Episcopo, uel Presbytero. ergo alteri, quàm Sacerdoti nõ licet, sed soli Sacerdoti.

Magister hic determinat de statu, & gradu ministri. Libro 2.c.25.

CONTRA hoc idem Isidorus: Laicis fidelibus etiam permittitur. ergo non Sacerdotibus tantũ. Et infra: Mulier enim sancta baptizare non præsumat, nisi necessitate cogente.

Libro 2.c.15.

RESPONDEO, quòd in baptismo requiruntur tria. s. ablutio facta cum aqua debita, prolatio uerborum, & recta intentio, ergo oportet, quòd baptizans habeat uirtutem motiuam, quam possit abluere, uel in mergendo, uel aspergendo, & quòd habeat loquelam, & quòd habeat usum rationis, & quia ista non reperiuntur in supposito, nisi intellectuali, ideo solus homo potest baptizare, & quia hæc tria etiam reperiuntur in non Sacerdote, ideo potest baptizare etiam non Sacerdos. De congruo autem spectat ad Sacerdotem sacramentum conferre, & baptizare, quia ipse in talibus actibus præsidet, nec quis ab alio baptizandus esset, nisi in casu necessitatis.

In Baptismo tria requiruntur.

Nota de laico Baptizante.

SED nunquid Angelus in corpore posset baptizare? dico, quòd de congruo, & de lege communi baptizare debet solus homo. tum quia Christo baptizato institutum fuit hoc, tum quia præceptum de baptismo dictum fuit hominibus. s. discipulis Matth. ultimo ergo tamen si bonus Angelus baptizaret, esset baptizatus, nec esset rebaptizandus, quia bonus Angelus nunquam hoc faceret, nisi

nisi ex speciali præcepto Dei. Si uero Angelus malus baptizaret, nisi cõstaret quod ex pcepto Dei hoc faceret, talis esset rebaptizandus, quia præsumendum esset, quòd hoc faceret fraudulenter, non cũ debita intentione. Sed propter inuidiam, quam habet ad salutem hominis.

Ad principale patet responsio. &c.

VTRVM PLVRES POSSINT vnum baptizare.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 67. Art. 6.
Durandus 4. sent. dist. 3. q. 3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum unus possit à pluribus baptizari.

RESPONDEO, quòd si intelligatur successiuè, dico, quòd non potest unus à pluribus baptizari, quia est sacramentum irreiterabile, ut patebit. si uerò intelligatur, quod simul ambo baptizantes faciunt totum. s. uterque abluit, & dicit uerba, aut non, sed unus abluit & alius dicit uerba. Si primo modo, tūc dico, quod talis est baptizatus, quia effectus agentis non impeditur per consimilem actionem alterius consimilis agentis, sicut patet, quòd si unus tantum baptizasset, esset baptizatus, ergo.

CONTRA: Effectus non potest esse totaliter à duabus causis totalibus. Probatio est, quia una tantum causante, ita eueniret effectus, sicut si ambo causarent, & tunc posset esse effectus sine causa totali. quod est impossibile. sed quocunque illorum duorum baptizantium substracto alius baptizaret. ergo utraq; simul concurrente non eueniret effectus baptismi.

Dico, quòd quia effectus baptismi, puta gratia uel etiam creatio gratiæ non est administratio acta ab homine, sed à Deo, qui est unus. ergo sequitur effectus.

Quid sit effectus baptismi. CONTRA: Saltem ablutio, & uerborum prolatio sunt effectiuè à ministro.

RESPONDEO, & concedo hoc, quia sic ordinabit Deus ad suam gratiam tribuendam, & si Deus uult unam, & aliam uult ad gratiam, erit illa relatio, quæ patuit supra, nec est inconueniens, quòd respectus rationis habeat plura fundamenta. si secundo modo, dico, quòd non baptizant, nec alia ratio est propter quid nisi quia sic instituit Christus, quòd totalis baptizatio esset ab uno ministro qui sic instituit ex forma, qua Romana ecclesia utitur. Cõuincitur etiam sic: In sacramento ueritatis nō debet dici mendacium, sed ille, qui diceret uerba non abluendo diceret mendacium, ergo. &c.

VTRVM VNVS POSSIT SIMVL plures baptizare.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur Vtrum unus possit simul plures baptizare. Cõter sic dicitur, tamen peccaret mortaliter, quia oporteret eum mutare formam ab ecclesia institutam, oportet enim eũ dicere: Ego uos baptizo. nisi esset casus necessitatis. puta si plures deberent statim mori, tunc enim posset, & deberet eos simul baptizare, nulli enim præcluditur uia salutis, sed si non possent plures simul baptizari intellige sine peccato mortali, baptizatis iam præcluderetur uia salutis. ergo.

Sed quid de monstro, de quo dubitatur utrum habeat unam animam, aut duas. Dico, quòd fienda est diligens inquisitio antequam baptizetur. & si certe reperitur, quòd habeat duas animas baptizari debet utraque pars principalis per se, puta caput si habeat dua capita, unum plusquam aliud; si autem reperiatur quòd non habeat nisi unam animam semel tantum baptizandum est; signum probabile esset de duabus animabus, quando partes principales essent diuersæ, puta, quando haberet duo capita, uel duas spinas dorsi, uel huiusmodi. signum autem infalibile esset quando essent adulti tunc uideretur, Vtrum semper uellent, uel nollēt idem, & si idem intelligerent. Nam si essent duę animę non oporteret, quòd idem scirent, & idem uellēt, sed quod uellet unus, alius posset nolle, & quod unus sciret, alius posset ignorare, sicut de illo, qui fuit in regno Franciæ de duabus puellis in uno corpore, & una mortua fuit antequā alia, & mortua contaminauit uiuam, quæ postea parum uixit. &c.

Causa notabilis monstruositatis duorũ capitum.

VTRVM REQVIRATVR SIMVL esse ablutionem, & prolationem uerborum.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 3.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum oporteat simul proferre uerba, & facere ablutionem.

QVOD NON: Quia Euchatistia est unũ sacramentum tãtum, & tamen potest esse interruptio temporis inter uerba consecrationis panis & uini. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd Christus sic instituit baptismũ, quòd nec aqua nec ablutio per se, nec uerba per se, fundarẽt illum respectum supra dictum signi ad gratiam quod baptismus dicit formaliter, sed utrumque simul esset unum fundamẽtũ, ut patet per Augustinum super Ioan. accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum, ergo oportet esse simul, tamen non sic, ut repetatur falsitas, ita quòd oporteat simul incipere, & simul terminare utrumque, non enim uoluit nos Christus obligare ad tam difficile simultatem, quæ uix posset impleri. Sed sufficit, quòd ante terminationem uerborum incipiat ablutionem, uel econuerso: Homilia 80. & 1. q. 1. detrahe.

Actuum c. 7. econuerso: Non enim uerisimile est, quòd Apostoli, qui in uno die baptizarunt tot millia, quòd baptizando potuerunt seruare totam simultatem.

Ad argumentum dico, quòd non est simile, quia pro tanto Eucharistia est unum sacramentum, pro quanto est ibi unum corpus Christi, tamen illud uerè totum est ibi sub speciebus panis ante consecrationem nisi, sed baptismus non est in altero eorum tantum, ergo. &c.

VTRVM SACERDOS POSSIT baptizare se ipsum, uel idem homo.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 5. q. 3.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur, Vtrum Sacerdos, uel quicunque possit baptizare seipsum.

QVOD sic: Quia idem Sacerdos conficit in Missa, & sumit corpus Christi, quod conficitur.

RESPONDEO, & dico, quòd non, quia extra de baptismo, & eius effectum debitum dr ibi, adhuc adducit figuram, quia Christus non baptizauit se; sed à Ioanne uoluit baptizari, & Dixit Christus Discipulis suis: Ite baptizate omnes Gentes. Ita quòd distinxit personaliter inter baptizatum, & baptizantem; quia unum posuit in secunda persona, & alium in tertia.

Matth. c. ult. AD rationem dico, quòd non est simile, quia corpus Christi summere non est formaliter sacramentum, sed conficere est sacramentum, & illud est sumere in baptismo, aut non sic, quia non primo consecratur aqua, & fit sacramentum, & postea sumitur, sed simul fit sacramentum, & conficitur. ita quòd baptizatus essentialiter consistit in usu. Eucharistia autem non, ergo. &c.

VTRVM IN BAPTIZANTE REquiratur intentio baptizandi.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 5.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 64. Art. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 2. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio sexta.

SEXTO quæritur, Vtrum in baptizante requiratur intentio.

QVOD NON: Quia Minister non efficit, ut patet supra, sed instrumentum non intēdit, ut patet, de securi. ergo.

Homelia. 5. Item Augustinus super Ioan. Homil. noluit, q̄ Ebrius possit baptizare, sed talis non intendit, qa non utitur ratione. ergo.

Cap. 1. CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO, & primo dicam: An requiratur intentio. Secundo qualis intentio. De primo communiter conceditur, quòd sic. Ratio est, quia baptizare est actus humanus, qui est intentio. ergo. Et dico, quòd intentio dicitur quandoque actus elicitus, quandoque respectus finis, propter quē intendens, operatur, & propter quem elicit actū. Quid sit Baptizare.

Ad propositum dico, quòd ablutio id est baptizatio cum prolatione uerborum est operatio baptizantis. Finis autem baptismi est duplex scilicet unus remotus, sed principaliter intentus, scilicet gratia, propter quam baptizatus fiat filius regni. Quid Baptizatio. Finis Baptismi ē duplex.

Alius propinquus, sed minus principaliter intentus scilicet, ut baptizatus fiat ea hoc membrū Christianum, & de populo Christi. Tunc dico, q̄ in Ministro non requiritur intētio respectu finis ultimi, & remoti intenti tamen principaliter, quia infidelis potest uere baptizare solum quòd intendat, quod ecclesia intendit, & tamen patet, quòd intendit alium finem, immo credit, quòd nihil ualeat sibi ad uitam eternam, & quòd infidelis possit baptizare patet. Intentio autem respectu finis propinqui supradicti requiritur, nō tamen necessario imparticulari, sed sufficit in uniuersali intentione scilicet, quòd ecclesia, uel Christiani intendunt. Intentio uero respectu actus requiritur etiam imparticulari alias ille actus esset casualis, & fortuitus, & non humanus, sed patet, quòd nō debet esse, quia super tales actus non potest esse præceptum, & obligatio. Sed Christus præcepit Apostolis, ut baptizarent. ergo. An infidelis possit Baptizare. De consecratione dist. 5. Matth. c. ult.

VTRVM IN BAPTIZANTE REquiratur intentio actualis.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 6.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 3. Art. 1.

Quæstio septima.

DE secundo principali communiter distinguitur de intentione habituali, & dicitur communiter, q̄ habitualis intentio sufficit. Vnde dico, quòd inter ista cadit medium scilicet intentio uirtualis, quæ est minor actuali, & maior habituali, est enim intentio habitualis habere habitum, ad hoc inclinantem scilicet ad actum, & istam habet dormiens. est aūt actualis, quæ cōsistit in actu actualiter elicito. Sed uirtualis dicitur, quæ non consistit in actu elicito in principio operationis postquam non interueniet alius actus sibi cō trarie oppositus, & ita ille remanet in uirtute. Exemplum de illo, qui assumit sibi aliquem laborem propter Deum, tota operatio dicitur illi meritoria, quamuis nō semper cogitet Deum pro fine, sed distrahatur ad alia, ut patuit supra. Dico igitur, quòd sola habitualis non sufficit, sed uirtualis etiam sufficit sine habituali accipiendo semper, ut dictum est in primo articulo, non respectu finis remoti scilicet gratiæ; sed respectu finis propinqui, saltem uniuersali modo prædicto. Triplex. intētio scd'm Scotum. Quæ sit intētio habitualis. Quæ sit intētio actualis. Quæ sit intētio uirtualis. Exemplum.

Ad primum oppositum dico, quòd instrumentalis causa accipitur quinque modis: Vno modo

pro

pro causa particulari, & secunda respectu causæ uniuersalis, & primæ. Alio modo pro forma actuali, & dispositiua respectu generationis. Tertio modo pro causa, quæ non præbet formam ad agendum, sed accipit eã pro motione principalis causæ. Quarto modo pro parte totius. Quinto modo pro instrumento propriè dicto in artificialibus. Primo modo instrumentũ habet propriam actionem, sed non attingit eundem effectum, sed dispositionem ad eum. Secundo modo patet. Tertio modo, sicut primo; Quarto modo non habet aliã actionem ab agente principali attingit tamen eũdem effectum, non actiuè. Exemplum secundi: Ignis, & calor, in generatione ignis. Exemplum Tertii: Calor illuminatus, & species in medio respectu motionis uisus. Exemplum quarti: Homo, & manus, uel alia pars organica per quam agit. Exemplum quinti. Artifex, & serra.

Tunc ad propositum dico, quòd Minister respectu gratiæ dicitur esse instrumentum, quia nullam actionem habet respectu gratiȩ, sed respectu baptizationis, & ablutionis, & prolationis uerborum, se habet in primo modo, & ideo oportet intendere actum.

Ad secundum dico, quòd Augustinus accepit ibi ebriosum non in actu, sed pro consueto inebriari.

VTRVM BAPTISMVS POSSIT reiterari.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 6. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 6. q. 7.
D. Thomas 3. parte summæ q. 66. Art. 9.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 4. & 5. q. 4.
Ioannes Baconitanus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio octaua.

Septimo quæritur, Vtrum baptismus possit reiterari.

Respondeo, & primo dicam, quòd baptismus non est reiterandus. secundo quæ pœna deberetur iterantibus.

De primo dicitur, quòd non. Ratio congruentiæ ponitur, quia in eo imprimitur Character, qui est signum indelebile. (Alexãder Alésis quarta parte summæ. q. ultima de Baptismo.)

Item quia Passio, & Mors Christi non fuit iterata. Sed prima ratio nihil probat. Probat enim ignotum per ignotum, quia æquè ignotum est, & forte magis imprimi characterem in baptismo, sicut baptismum non debere reiterari. Nam non potest reiterari baptism. nisi per multas authoritates Sanctorum. Sed de charactere, sicut nos utimur, Sancti non loquuntur, nec etiam Magister, nisi in secundo cap. determinat de eo. Secunda autem ratio non concludit. Nam omnia sacramenta habent efficaciam à morte Christi, & tamẽ aliqua reiterantur, sicut Eucharistia, & extrema unctio. Dico igitur, quòd ratio propter quid nõ est alia, quia Christo sic placuit instituere. Fuit tamẽ (D. Thomas in 4. dist. 6. Art. 2. q. 1. Damascenus lib. 4. cap. 1. In 2. ca. huius distinctionis.)

hoc rationabile, tum quia cum in baptismo fiat totalis remissio, & pȩnȩ, & culpæ, iam daretur occasio delinquendi, si iteraretur, & etiã quia in baptismo quis regeneratur, ut dicit Augustinus, & Chrysostomus super Ioan. Vnde, sicut non potest, quis renasci causa naturaliter, sic nec spiritualiter. s. baptismo, nisi per pœnitentiam. (Super Io. c. 3.)

IVXTA HOC QVAERITVR QVAE sit pœna reiterantium Baptisma.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 8.

Quæstio nona.

De secundo dico, quòd baptismũ reiterans, uel suscipiens, uel conferens baptismum: Item scienter, uel ignoranter reiterat: Si scienter uel publicè, uel occultè, si occultè irregularis est iste. Si scienter reiterat, uel sit conferens, uel suscipiens, forte tamen, quòd posset cum eo dispensari per Episcopum. Si uero publicè irregularis est. Si scienter reiterat nec potest dispensari cum eo nisi per Papam. Si uero ignoranter, uel est ignorantia iuris uel facti. prima in nullo excusat, quia quilibet tenetur scire, quòd iura prohibent reiterari baptismum. secundo autem est dubia, aut probabilis, prima non excusat. Secunda uerò si probabiliter dubitatur, Vtrum iste sit baptizatus, & debet iterari saltem sub conditione. & nota, quòd idem iudicium est per omnia de conferente, & suscipiente. (Extra de Apostati. et iterãtis. ... in 2. dist. ...)

VTRVM IN BAPTISMO IMPRImatur character.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 6 q. 9.
D. Thomas 3. parte summæ q. 63. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 5. q. 4.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio decima.

Octavo quæritur, utrum in baptismo imprimatur character.

Quod non: In circuncisione non imprimitur character. ergo nec in baptismo. Consequentia patet, quia baptismus successit Circuncisioni, & est contra eundem morbum. Antecedens probatur, quia si Circuncisus non erit baptizandus, ex quo incircũcisione imprimeretur character, cum character impressus in circuncisione & baptismo sit eiusdem rationis, quia accidentia eiusdem rationis, quia non sunt simul in eodem, sed patet, quòd circuncisi erant baptizãdi, ut Apostoli, & alii iudȩi, & conuersi. ergo. (Dionysius de ecclesiastica Hierarchia. cap. 2.)

Contra id est Damascenus qui ait, quòd per baptismum fit nobis regeneratio, & sigillum; per sigillum intellige characterem. (Lib. 4. c. 10.)

Respondeo, & primo dicam: Si character imprimatur in baptismo. Secũdo: Si character est

aliqua

aliqua forma absoluta. Tertio: In quo est, ut i proximo subiecto.

D.Thomas in 4.dist.1.q.4. & 3.parte summæ.q.63.Artic.1.

De primo dicitur cōmuniter, quòd sic, & ponitur ad hoc quadruplex cōgruentia, prima quia character est dispositio ad gratiam baptismalem. Secunda quia per characterem distinguuntur fideles ab infidelibus. Tertia, quia per characterē conformatur Christo. Quarta, ut signum rememoratiuum ipsius sacramenti quod est irreiterabile.

Contra conclusionem, & congruentias arguitur sic: Sicut in naturalibus est uitanda pluralitas, ubi non est necessitas ponendi plura. Ita in Theologia est uitanda pluralitas, ubi non est necessitas fidei, uel authoritatum Sanctorum. Sed ponere istum characterem baptismalem non cogit aliquis Sāctus nec etiam ex aliquo articulo fidei iste ponitur character, nō.n. ex formali rōne baptismi q. baptismus formaliter est respectu signi ad gratiam, non ad istum characterem. ergo non est ponendus.

Item authoritates Sanctorum non cogunt. Augustinus.n. qui tam diligēter tractauit de baptismo in diuersis libris, in sexto libro de baptismo contra Donatistas, & in libro de baptismo paruulorum, & in tertio libro de unico baptismo, & in Homiliis super Ioan. & in aliquibus capitulis de fide ad Petrū, Nunquā tñ de isto charactere quo fecit mētionē, quo nos utimur, semper pro effectu baptismi accepit gratiam. Et si dicas, q nō negat, dico, q sufficit in proposito, quòd tantus Doctor, qui tam diligenter quæsiuit naturam baptismi ipsum non posuit.

Item hoc est non immerito ponderādum, quia nec Magister in toto tractatu de baptismo sed fecit mentionem de charactere, nisi in loco supra dicto, & ibi non ad istam intentionem, ut uidetur.

Congruentiæ quatuor non cogunt.

Nec etiam congruentiæ prædictæ cogunt. Non quidem prima, quia aut esset dispositio ex parte animæ, quia anima eo ipso, quòd est sine peccato mortali, est summè disposita ad gratiam, nec ex parte Dei agentis, quia ipse est infinitæ uirtutis agentis. Nec secunda congruentia cogit, quia professi in ordine uerè distinguuntur à secularibus, & assimilantur aliis professis, & tamen non per characterem impressum ex professione, sed tantum ex actu professionis iam præterito remanente in uirtute, ita in proposito. Nec tertia, quia professus confirmatur, & assimilatur suo prælato ex ui suæ professionis sine aliquo charactere impresso. Nec etiam quarta, pari ratione, quia etiam nec professio iteratur, siue in comparatione ad Deum & hoc non, quia sine signo congnoscit baptizatos: aut in comparatione ad bonos, & hoc etiam non, pari ratione, ac in comparatione ad uiatores, & hoc non quia uiator non cognoscit tale signum. ergo. Dico tamen, quòd licet fides non cogat, nec expresse aliqua authoritas Sāctorum, ut dictum est, tamen ponendus est character, potentialitas ponendi apparet, quia nec repugnat animæ suscipienti, nec Dei infundentis. Necessitas etiam apparet, quia Ecclesia cogit. Vnde Innocentius extra de baptismo & eius effectu, maiores, qui fictè accedunt ad baptismum characterē non suscipiūt Christianitatis impressum. Cōgruentiæ possunt esse ad hæc quatuor supra dictæ licet non demonstrent. Non.n. oportet, quòd congruētiæ sint omnino insolubiles, nō tamen est accipiēda prima congruentia simpliciter, quia character non est necessaria dispositio ad gratiā, sed quòd sit congruentia dispositionis cuiusdam, & quasi cuiusdam reuerentiæ; potest etiam addi quinta congruentia, ut per hoc distinguatur baptismus ab aliis sacramentis iterabilibus.

Qūo character nō sit dispositio ad gratiam.

VTRVM CHARACTER SIT FORma absoluta.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 9. q. 10.
D. Thomas 3. parte summa. q. 63. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 5. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio decimaprima.

D.Thomas in 4.dist.4 q.1. uide Alexandrum Alensē & D.Bonauc.

De secundo principali communiter dicitur quòd sic. ratio quia ad aliud. i. ad relationē nō est motus nec mutatio, ut patet. 5. physi. sed ad characterem potest esse motus per se, ut patet in ficto baptizato. s. in illo, qui accedit cum peccato mortali, qui nullum aliquid absolutū recipit nisi characterem.

Item per characterē anima conformatur Christo. Confirmatio autem est relatio, sed relatio nō fundat relationem. ergo character non dicit aliquid ultra relationem.

Item in quolibet sacramento acquiritur nouus respectus animæ sic sacratæ ad Christum. sed nō in quolibet sacramento imprimitur character. ergo Character non est præcisè respectus.

Contra: In diffinitione Characteris ponitur signum pro genere, etiam secundum ipsos, quia impossibile est, quòd in diffinitione alicuius absoluti ponatur respectus loco generis, quia illud diffinitum esset formaliter absolutum, & relatiuum ad se, & nō ad esse. Signum autem formaliter est respectus. ergo. Maior patet, quia character est signum sanctę communionis fidei datum animæ à Deo, & à sūmo Hierarcha, ita diffiniūt Isti. ergo.

Vide D.Thomam. 3.parte summæ.q.63. Arti.2.

Duplex est respectus.

Respondeo, & dico, q rationes istorum non cōcludunt. Ad primam dico, q maior eius est falsa. nam respectus quidam dr intrinsecus aduenies & de isto negat Phylosophus motum, & mutationem per se. Quidam est extrinsecus aduenies & istum nō negat phylosophus motū p se, nā ad ubi est motus p se, & tñ ubi est formaliter respectus quidā scdm eum, patet autē, q character nō dicit respectum intrinsecus aduenientē, quia non consequitur animam ex natura animæ. ergo.

Arist. non negat ad ubi esse motum localem uide Auer. 5. phys. comm. 12.

Nota & bene quicquid dicat Caietanus 3 parte summę q 63. Ar. 2

Sed probo etiā per rationē, q pōt esse motus p se, ad respectū extrinsecus aduenientē, nā respectus potest magis extrinsecus aduenire, quàm q consurgat ex natura fundamenti posito termino. nam si consurgeret ex fundamento, siue termino, iam non esset respectus, quia non esset ad terminum, ergo nullus erit respectus extrinsecus aduenniens,

niens,& hoc est negare communia concessa ; uel oprortet dicere , quòd respectus extrinsecus adueniens non statim consurgit ex fundamento posito termino,sed aduenit aliter. ergo potest aduenire non adueniente nouo fundamento , nec nouo termino.

Ad secundum dico,quòd uel accipitur in maiori,ꝙ per characterem anima cõformatur Christo formaliter , & tunc est cõtra te,& est pro me, uel fundamentaliter,& tunc petis principium.

Ad tertium dico , quòd hæc tertia ratio repugnat primæ . Concedit.n.ꝙ aliquibus sacramentis aquiritur respectus sine charactere . ergo uel dices,quòd ad respectum est motus per se, quòd negabit prima,oportet te dicere uel fingere in alijs sacramentis aliquod aliud absolutum quod requiratur.Si dicas quòd acquiratur gratia. Cõtra: Quia potest fieri matrimonium uerũ sine gratia, ut patet,& sic de alijs. Ratio autem in se non plus concludit,nisi quia character est aliquid alterius rationis ab eo,quod imprimitur in alijs sacramentis:Sed hoc non tollit characterem esse respectũ, potest tamen esse respectus alterius rationis. Ponendo igitur,quòd character sit respectus extrinsecus adueniens,ut ostensum est,restant duo dubia. Primum,quòd eius est fundamentum. Secundum quomodo distinguuntur characteres indiuersis sacramentis. Ad primum posset dici, quòd est actus sacramentalis transiẽs , sicut ponitur ab aliquibus, quòd peternitas fundatur super generasse,& tunc pateret. Ad secundum quia distinguerentur per aliud & aliud fundamentum.sed cõtra hoc,ꝙ proximum fundamentum relationis,& relatio sunt in eodẽ subiecto,sed actus ille sacramentalis est transiens in corpore,ut patet. character uerò in anima.ergo.

Hæc uidetur esse intentio D.Thomę.5. Met.ca.de ad Aliquid. Assignãdo fundamenta secundi modi.

Item nõ ens nõ põt esse fundamentum entis, sed actus postq̃ transit, non est ens.ergo.

Ad primũ põt dici,qđ realitas animæ nuda est eius proximum fundamẽtum,quia ex quo est respectus extrinsecus adueniens non potest ex hoc concludi,quòd oriatur ex principiis ipsius animę ita quòd naturaliter consequeretur ad ipsam , sed præcise aduenit sibi extrinsecus ex uoluntate cõstituentis. Vtrum autem in esse,uel in potentia,de hoc dicetur in tertio articulo .

Ad secundum potest dici, ꝙ sicut si essent , ita si sint respectus distinguuntur se ipsis formaliter.

Ad quæstionem uel ad Articulũ istum dico,ꝙ nec ex authoritatibus Sanctorum , nec ex principiis fidei,nec ex ratione euidenti potest probari, quòd character sit forma absoluta in anima , nec quòd sit respectus. Sed utrumque potest sustineri,quia neutrum est impossibile.

VTRVM CHARACTER SIT IN essentia Animæ,ut in proximo subiecto.

Seraphicus Bona.4.sent.dist.6.q.3. Art.1.
Scotus 4.sent.dist.6.q.11.
D.Thomas 3.parte summæ q.63. Art.4.
Ricardus 4.sent.dist.5.q.2.
Durandus 4.sen.dist.4.q.1.

Quæstio decimasecunda.

De tertio principali uidetur,quòd esset in intellectu,quia character est signum fidei,fides autem est in intellectu.

D.Thomas in 4. dist. 44. Art.1.q.3.hoc idem Alexander Alensis. D.Bona.& Ricardus etiam D. Thomas prima parte summæ. q.77 Art.6. Lib.2.dist.26.

Item ex alio uidetur ꝙ esset in uoluntate,quia character est dispositio ad gratiam, gratia autem est in uoluntate, & ideo potest dici , ꝙ est in uoluntate,tanquam in proximo subiecto, quia communiter ponitur , quòd character est dispositio ad gratiam sacramentalem , ut declaratum est in lib. 2.quòd gratia & charitas sunt idem , & quòd charitas est in uoluntate.Sed patet, quòd dispositio est in eodem subiecto,in quo est forma.ergo.

Itẽ character est signum obligationis ad Christũ.ergo est in illa potentia, p cuius actũ oĩa obligantur principaliter,huiusmodi est uolũtas.ergo.

Opinio Scoti quod character sit in uoluntate.

Ad rationem incontrarium dico, quòd nõ est ita proxima, & per se dispositio ad fidem, sicut ad gratiam.

Ad primum principale potest cõcedi, quòd in Circuncisione imprimatur character,nisi Theologus hoc neget , quia sicut Baptismus in lege noua, est prima Ianua salutis,ita Circuncisio in lege Mosayca erat prima Ianua salutis, & tũc ultra potest concedi,quòd ille character,& iste sunt eiusdem rationis,nec differunt, nisi ut perfectum , & imperfectum:Tunc ulterius dico,ꝙ Circuncisus esset rebaptizãdus,& ad probationem dicitur , ꝙ non:quia plura accidentia,&c.Et dico, quòd Circuncisus primo recipit characterẽ, & postea quãdo baptizatur non suscipit alium characterẽ , sed primus perficitur . Vel etiam potest concedi , ꝙ imprimatᷣ in baptismo alius character pfectior, nec hoc est inconueniens,ex quo educetur de potentia subiecti,& ab intrinseco; pro tanto.n.subiectum non suscipit aliã formam eiusdem rationis cum præhabita , quia non est in potentia tunc respectu illius,sed habet in actu.&c.

DISTINCTIO VII.

CIRCA DISTINCTIONEM ,VII. Quæritur,

VTRVM CONFIRMATIO SIT SAcramentum.

Scotus 4.sent.distinct.7.q.1.
D.Thomas 3.parte summa q.72. Art.1.
Durandus 4.sent.dist.7.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinct.septimã quæritur, Vtrũ confirmatio sit sacramentum nouæ Legis.

Magister agit de sacramento confirmationis.

Respon. Cõfirmatio põt sic describi:Cõfirmatio est sacramẽtũ unctionis hoĩs uiatoris consentiẽtis,uel libero arbitrio nunq̃ usi,facta ĩ frõte in signum crucis,cum Chrismate sanctificato à Mi

nistro

nistro idoneo, cum intentione debita simul ungẽte, & uerba debita proferente, significans efficaciter ex institutione diuina unctionem animæ per gratiam roborantem ad conficiendum cum fiducia fidem Christi.

Quæ nam sit materia propinqua huius sacramenti. Quæ nam sit materia remota.

In hac descriptione tangitur materia propinqua istius sacramenti. s. Unctio, & prolatio uerborum, & materia remota. s. Chrisma consecratũ. Componitur autem ex oleo oliuæ, & balsamo, & sanctificatur ab Episcopo. Tangitur etiam hic susceptiuum, quia homo uiator. cõsensus autem est conditio requisita in susceptiuo, si sit adultus, eo modo per omnia, ut dictum est de baptizãte. Sed frons tangitur pars determinata in susceptiuo, tãgitur etiam modus benedictionis, quia in signum crucis tangitur. Minister qui debet esse Episcopus. Tangitur conditio requisita ex parte Ministri: s. recta intentio. Tangitur etiam forma secundo modo accepta, sicut accipiebatur in baptismo. Tangitur etiam forma principalis illius sacramẽti. s. signum efficax, est. n. formalis respectus rationis fundatus in illis tribus. s. in oleo, balsamo, & uerbis. uel in materia eius, & fundamentum in unctione, & uerborum prolatione, sicut dicebatur in baptismo, suo modo. Tangitur finis, uel respectus illius. s. gratia. Et forma uerborũ est istas Signo, uel consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Quæ nam sit forma principalis sacramẽti cõfirmationis.

VTRVM SACRAMENTVM CONfirmationis sit necessarium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 7. q. 2. Art. 3.
Scotus 4. sent. dist. 7. q. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio secunda.

De consecratione dist. 5.

SED nonquid hoc sacramẽtum est necessariũ? Videtur, quòd sic de cõsecratione: Omnes fideles per manus Episcoporum impositionẽ post baptismum. s. cõfirmationẽ suscipere debẽt, ut pleni Christiani inueniantur. Sed patet, quòd necessarium est ad salutem, quòd quilibet sit plenus Christianus. ergo. Dico, ꝙ non est simpliciter necessariũ ad saluẽ iuxta illud Marci: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. ergo solus baptizatus de sacramentis nouæ Legis sufficit ad salutem, absolutè loquendo. hoc etiam dicitur de consecratione.

Marci ca. ult.

De consecratione dist. 5.

Respondeo, & Dico, quòd est necessarium ad salutem habenti tempus debitum, & locum suscipiendi eum, quia tunc, si non susciperet, uideretur rectè ex contemptu hoc facere. & ita peccaret mortaliter, & ita esset extra statum salutis, & hoc modo intelligitur distinctio præallegata.

VTVM ISTVD SACRAMENTVM possit iterari.

Scotus 4. sent. dist. 7. q. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 7. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 7. q. 5.

Quæstio tertia.

SED nunquid est reiterabile? Videtur, quòd sic, quia morbus, contra quem est possibilitas, est reiterabilis. Dico, quòd non est reiterabile, & reiterando scienter, siue sit conferens, siue suscipiens, peccat mortaliter, nec habet efficaciam. Ratio propter quid non est alia, nisi Christi institutio.

Ad rationem dico, quòd morbus, ut est contra eum illud sacramentum, non iteratur, quia tunc secunda iure non haberet efficaciam. Potest autem iterari aliter.

Sed quæ pœna debeatur iterantibus? Dicunt canonicæ sanctiones, quòd similis pœna debetur iterantibus illud sacramentum, & iterantibus baptismum. Quod per locum à simili probatur per idem capitulum distinct. 4. Quibis. Dico, quòd pœna irregularitatis infligitur pro aliquo peccato. cum ergo non inueniatur in iure canonico expresse pœna irregularitatis inflicta pro iteratione confirmationis, sequitur, quòd nõ incurratur, ut patet de consecratione præallegata. Iterantibus autem baptismum infligitur talis pęna expressa. & ideo propter eorum dispositionem per locum à simili, uel per locũ à cõtrario sensu nõ est infligẽda talis pęna: Ubi à Legislatore nõ est inflicta. Sciuisset. n. hoc exponere, si uoluisset, sicut expressit de baptismi iteratione. Et confirmatur, qa pęnę à Lege nõ sunt ampliandæ, sed restringẽdę.

De consecratione dist. 4. Arti. 4. q. 2.

Innocentius põtifex exponendo ius canonicũ; ab ipso talis pœna non fuit inflicta iterãtibus sacramẽtum confirmationis.

Sed nunquid imprimitur character in hoc sacramento? Dico, quòd sic: sed non potest aliter probari, nisi sicut de baptismo.

VTRVM SACRAMENTVM CONfirmationis sit dignus sacramento Baptismi.

Scotus 4. sent. dist. 7. q. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 7. q. 2.
Franciscus de May. 4. sen. dist. 2. & 3. q. 3.

Quæstio quarta.

SED nunquid hoc sacramẽtũ sit nobilius baptismo? Vr̃ dicere Magister in littera, quòd sic. Item habet digniorem materiam, & conficitur à digniori Ministro.

An confirmatio sit nobilior baptismi

RESPONDEO, & dico, quòd accipiendo utrumque per se, & seorsum, baptismus simpliciter nobilior est; tũ quia maioris necessitatis, tum quia in ipso fit remissio totalis, & à culpa, & à pęna. tum etiam quia in ipso uirtute sacramenti infunditur maior gratia. Non tamen habet ita dignam materiam, quia cum sit sacramentũ necessitatis multis esset occasio perditionis si non esset materia sic cõis. Nec oportet, ꝙ aqua sanctificetur sicut chrisma; tũ ꝓpter istam cãm, qa nõ haberet materia semꝑ ꝓparata, tũ quia sanctificauit christus oẽm aquã ex contactu suæ mundissimę carnis, tũ

propter etiam dictam causam non fuit necesse, ita digno ministro pro eo ꝙ patet ad illa in oppositũ de nobilitate Ministri,& materiæ.

Qũo unũ sacramentum possit dici maius alio.

Sacramentum potest dici maius alio propter dignitatem rei subsistentis, & sic Eucharistia est maius sacramentũ. Aut propter maioritatem effectus,& sic baptismus, aut pp rei significantẽ maioritatem,& sic est confirmatio. Vnde uersus:

Carmina.

Maior in effectu Baptismus, Corpus in esse.
Coniugium signo, maiori Chrisma Ministro.

Ad Magistrum in littera dico, ꝙ accepit cõfirmationẽ nõ excludendo baptismum, sed ut supponit eũ.s.augumentũ uirtutũ,& gratiæ, ut dicit Magister, licet plus baptismus ad remissionẽ ualeat. Additur autẽ in isto augumẽto gratiæ, & ita sunt perfectiora ambo simul, quàm alterũ tm̃. Hoc.n. modo accipitur de consecratione. Sed sunt hic duo dubia: Primum, quia Christus nõ sic instituit eũ Chrismate,& hmõi Vnctione, ut patet Ioan. ubi cõfirmauit discipulos per insufflationẽ dicẽs: Accipite Spiritũ sanctũ, & etiã ipsum in actibus, quia Apostoli dabant Spiritũ sanctũ per impositionem manuum sine Chrismate.

Duo dubia.

Ioãnes. c. 20.
Actuum c. 2.

Secundũ dubium est, ꝙ non vr̃, ꝙ solus Episcopus possit confirmare, immo ẽt Sacerdos, ut patet Canone: Peruenit. Vbi Papa concessit illis Sacerdotibus, ꝙ possent confirmare sine tali materia. Potuit ẽt iam Apostolis dispensare in primitiua Ecclesia, ut confirmarent sine tali materia, & maximè, quia ad eorũ manuũ impositionẽ cõiter descendebat Spiritus sanctus, ut patet in Actibus. sed cessantibus his miraculis, ꝙ Ministri uteretur hac materia,& hac forma, qua modo Ecclesia utitur. Supponitur.n. ꝙ ita fuerit institutum à Christo, licet nõ reperiatur expressè in scripturis; non .n. omnia facta,& dicta Christi fuerũt scripta. Cõgruentia aũt istius materiæ assignatur, quia oleũ significat uirtutẽ, & quia supereminet omnibus liquoribus, quibus amiscetur, significat charitatẽ. Et balsamum propter redolentiam, significat castitatem. Ad Cor. Christi bonus odor sumus.

Dist. 95.

Actuum c. 8.

Ioãnes. c. ult.

Corinth. c. 2.

Ad secũdũ dico, ꝙ Christus forte cõmisit dispẽsandũ istud sacramentũ oĩbus Sacerdotibus sicut Eucharistiã,& licet soli Apostoli legãtur cõfirmasse,& nõ discipuli, tñ hoc potuit esse, uel forte, qa soli Apostoli erant sacerdotes. Vnde Stephanus qui dicitur maximus inter eos, nõ legit, ꝙ fuerit nisi Diaconus, & Ecclesia ita tenet, uel esto, ꝙ fuerint Sacerdotes aliqui, tñ ĩ isto actu cedebãt Apostolis, tum quia ipsi tunc sufficiebant, tũ ẽt pp tantũ miraculũ, quia in confirmatione cõiter descendebat spiritus sanctus. Alio modo, quia pp casum allegatũ dico, ꝙ in casu illo prẹallegato pp necessitatem illius patriæ instituit illos sacerdotes Episcopos, quantum ad istum actum, tamen de Confirmatione intendendo primam solutionem, esset dicendum, quòd pro tantomodo Sacerdotes communes non confirmant, sed soli Episcopi, quia ita ordinatum est à Papa, & ab Ecclesia, non quòd absolute loquendo Sacerdos non possit.

Ex cõmissione pape sacerdos potest sacramentũ cõfirmationis exhibere.

DISTINCTIO. VIII.

CIRCA DISTINCTIONEM VIII.
Quæritur,

VTRVM EVCHARISTIA SIT SAcramentum nouæ legis.

Scotus 4.sent.dist.8.q.1.
D.Thomas 3.parte summæ.q.73.Art.1.
Durandus 4.sent.dist.8.q.1.

Quæstio prima.

Magister agit de sacramento eucharistiæ quo nutrimur & in bono confirmamur.

CIRCA distinc.octauam, in qua Magister incipit agere de sacramento Eucharistiæ; quæritur primo, Vtrum Eucharistia, sit sacramentum nouæ Legis.

QVOD NON: Quia, ut patet de præcedentibus sacramentis; sacramentum est signum efficax gratiæ. Sed Eucharistia est signum corporis christi, & non gratiæ, ut patebit. ergo.

CONTRA: De consecratione distinct.2.

RESPONDEO, ꝙ primo, uidẽdum est de eius descriptiõne. Secũdo de eius unitate. Tertio de eius excellentia ad alia sacramenta. De primo dico, ꝙ potest sic describi: Eucharistia est signũ sensibile ex institutione diuina post consecrationẽ materiæ debito ritu factam corporis & sanguinis christi ueraciter contẽtiuum. In hac descriptione ponitur implicitè fundamentum materiale, s. panis & uini species, quæ sunt fundamentũ istius signi, quod notatur per materiam debito ritu factam in debita prolatione uerborum, & debita intẽtione Ministri,& ita idoneitas tangitur causa efficiens, unde habet efficaciam hoc sacramentum. s. diuina institutio tangitur. & finis etiam significatur istius sacramenti. s. corpus,& sanguis christi.

Descriptio sacramenti eucharistiæ.

De secundo Dico, ꝙ unitas istius sacramenti nõ ẽ unitas indiuisibilitatis, sicut aliorum sacramẽtorum, sed unitas integritatis. Vnde sciendum, ꝙ corpus hominis aliquando sumitur proprie pro corpore animato, & isto modo sanguis nõ est de corpore, quia non est animatus, licet sit in potẽtia propinqua ad aĩam pro tãto, pro quanto est in potentia propinqua, ut cõuertitur in carnẽ. Alio modo accipitur corpus hoĩs proprie nõ solũ pro corpore animato, sed pro oĩ eo, ꝙ est in potentia propinqua ad corpus aĩatũ, & isto modo sanguis est de corpore. Tunc dico, ꝙ solæ species panis fundãt signũ ad corpus, primo mõ dictũ,& solæ spẽs uini fundãt signũ ad sanguinẽ, & ideo potest esse unum istorum sine altero; Sed species panis,& uini simul integrant unum fundamentũ,& fundant signũ ad corpus secundo modo dictum, qđ quidẽ signum integratur ex illis duobus signis dictis. Ita ꝙ quodlibet illorum per se habet unitatẽ indiuisibilitatis, sed simul ambo habent unitatem integritatis. Est autem hoc conueniens, quia istud sacramentum est completa refectio animæ. sed completa refectio corporis non consistit in solo cibo,& potu. ergo habet integritatem, & nõ

Quæ sit unitas huius sacramenti.
Corpus hominis duobus modis sumi potest.
An sanguis sit aliquid corporis.

indiuisi-

indiuisibilitatem.ergo consimiliter est dicendum de defectione animæ.

Hoc sacramẽtũ excedit oĩa alia sacramẽta in quatuor

De Tertio dico, quòd hoc sacramentum excedit alia in quatuor. Primo, quia alia sacramenta significant gratiam accidentalem inhærẽtem. Hoc autem significat gratiam subsistentem, quæ est perfectior.s.ipsum Christum, per hoc patet solutio argumenti principalis.

Secundo, quia alia sacramenta licet ex se sint signa efficacia gratiæ, quandoque tamen non habent suum significatum.s. quando susceptiuũ est indispositum, istud uerò semper habet suum significatum.s.maiorem gratiam, quandoque maiorem, & minorem dispositionem suscipit. Tertio, quia istud sacramentum, quod signat, realiter continet. Quarto, quia alia sacramenta solum cõstant in usu, ita quòd ipsorum esse est in usu & fieri, hoc autem manet, ut patet. Vltimo dico, quòd hoc sacramentum fuit institutum à Christo, & ab eo collata est authoritas Apostolis de conficiẽdo quando dixit: Hoc facite in meam commemorationem.

Matth. ca. 26. Lucæ ca. 22.

AN FORMA SIT QVAE PONItur in Canone missæ.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 8. q. 1. Art. 1. parte 2.
Scotus 4. sent. dist. 8. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa. q. 78. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 8. q. 1. Art. 3.
Durandus 4. sent. dist. 8. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 8. q. 3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum forma uerborum, qua Ecclesia utitur in hoc sacramento, sit competens.

QVOD non: Quia istud pronomen: Hoc, non demonstrat nisi pro instanti in quo profertur. Probatio est, quia in nullo alio instanti habet esse, sed in nullo instanti, in quo profertur: Hoc, nondum est corpus Christi: ergo, uel demonstrat substantiam panis, uel accidẽtia, uel nihil. & utroque modo demonstratio falsa. sed in sacramẽto ueritatis non debet esse falsitas. ergo.

Item de forma consecrationis sanguinis arguitur, quòd non sit illa, qua utimur, quia illa non inuenitur tradita à Christo, cũ in nullo Euãgelio reperiatur.

CONTRA id est Innocentius Papa extra de celebratione Missarum, ubi ponit hanc formã, quã asserit sic esse traditam à Patribus.

Extra de celebratione missæ cum Marthæ.
Idem Ricardus dist. ĩcta ne præsenti. q. 2.

RESPONDEO, sicut dictum est in alia quæstione, quòd hoc sacramentum non est unum unitate indiuisibilitatis, sed integritatis. ergo nõ habet unã formã uerborum unitate integritatis, & ideo primo uidendum est de forma uerborum consecrationis corporis. Secundo uidendum est de forma uerborum consecrationis sanguinis. Vterque eorum habet efficaciam per se, aliter fideles adorãtes hostiam, quando ostenditur à Sacerdote, essent idolatræ. Quod absit.

Duo dubia.

De primo dico, quòd forma præcisa est hæc: Hoc est corpus meum. sed sunt hic duo dubia:

Primũ dubiũ.

Primum est, quia illa nõ est præcisa forma uerborum consecrationis corporis Christi, ex cuius ui non fit præcisè conuersio. ergo. Minor probatur, quia in uirtute falsorum uerborum non fit cõuersio, sed ista uerba à Sacerdote præcisè dicta essent falsa. Probatur, quia tunc ex ui uerborum nõ haberetur, quòd loqueretur in persona Christi illa uerba: Qui pridie, quàm pateretur. Quæ uerba ex ui uerborum dicuntur de Christo, & tunc poterit dicere in persona Christi ex ui uerborũ, hoc est istorum, quæ uerba ex ui uerborum dicuntur de Christo, sicut patet. omnia illa uerba. ergo. Et confirmatur: Prophetæ quando recitabant uerba Domini, dicebant: Hæc dicit Dominus.

Scdm dubiũ.

Secundum dubium est, quare additur: Enim, cum non ponatur ab aliquo Euãgelista, nec Christus posuit eam dictionem.

Ad primum communiter dicitur, quòd si Sacerdos diceret solum illa uerba cum debita intentione uerè conficeret. sed hoc nõ assero, nec eius oppositum. Certus sum, quòd si Sacerdos cum intentione debita dicit distinctè, & completè uerba, quæ ponuntur in Canone Missæ, uerè conficit. Sed utrum sola illa uerba, quæ sunt de forma sufficerent sine alijs præcedentibus, ita etiam, quòd præcedentia non dicantur, nisi propter reuerentiam, & consecrationem, ut dicunt, hoc non determino. Nõ enim sine causa uerba Canonis sunt ita connexa ab illo loco: Communicantes, usque post consecrationem ad illum locum: Supplices. Sunt enim omnia uerba illa cõnexa, ut patet, uel per copulationem cum præcedentibus uerbis, ut patet de illa oratione: Quam oblationem. Et: Qui pridie, uel per relationem, uel per nomen relatiuum, ut ibi: Simili modo. Quid ergo esset faciendum, si Sacerdos proferret super panem absolutè sola illa uerba: Hoc est enim corpus meum, sine præcedentibus; Dico, quòd illa hostia esset adorãda sub cõditione, nõ & absolutè.s.sic intendendo, ut si est corpus Christi adoro eam, & si non est, non adoro.

Sed nunquid essent uerba iteranda. dico, quòd nõ, quia nõ est tantum periculum dubitare hic, sicut in baptismo, quod est necessarius ad salutem. & ideo quãdo ibi dubitatur est iterandum sub cõditione

Sed nunquid esset ista hostia sumẽda? Dico, quòd sumenda est à Sacerdote post communionem ante uini resumptionem cum intentione conditionata, ut dictũ est. Nec hoc est periculũ, quia tũc Sacerdos adhuc est ieiunus, ut patet, & si non est corpus Christi, nõ fit etiam irreuerẽtia sacramẽto sũpto. Sumimus.n. purũ uinũ, ut patet, post cõmunionẽ.

Ex his patet, quòd periculosum est uelle præsumere de propria scientia, ut cum Sacerdos celebrat, dicat intra se ista uerba præcisè: dico.n. cum intentione consecrandi, & nõ plura. Sed securius est sic intendere ista & alia dico cũ illa intentione, cum qua Christus instituit esse dicẽda, ut Ecclesia tenet. Patet etiam, quòd nõ est uerbũ, quod aliqui dicunt quòd oportet nos præcisè scire, quæ est præcisa forma

uerborum omnium sacramentorum, ex tri quorum uerborum præcisè fit sacramentum. Dico, quòd non oportet, sed sufficit, quòd sciamus omnia uerba instituta ad dicendum, & illa distinctè, & complete dicantur. Scire autem, utrum omnia

Nota bene.

sint de necessitate, uel quæ præcisè sunt de necessitate, & quę sunt de bene esse, nō oportet; & hoc dico non solum de sacramento Eucharistiæ; sed etiam de omnibus alijs. Vnde non assero, an esset baptizatus, uel non ille, qui mergeretur in aqua à Ministro dicēte hæc uerba, & non plura: In nomine Patris, & filij, ut Spiritus sancti. Et similiter nō assero, quòd esset absolutus, cui diceretur à Sacerdote: Absoluo te; & non plura; & sic conferendo ordines nescimus præcisè uerba necessaria. Possunt etiam concurrere non necessaria uerba, quæ non sunt de esse formę principalis, sicut patet per hæc uerba: Ego te baptizo, nō sunt ita essentialia, sicut ista, in nomine Patris, & filii, & Spiritus sancti. Quod patet, quia possunt mutari & illa. Nam Græci non ita dicunt, & tamen sine eis forte non posset quis baptizare, uel baptizari.

Author fatetur se hic non intelligere Scotum.

Et non intelligo, quid Scotus uelit dicere hic; quia non sumus certi in sacramento altaris de cōuersione facta, nisi completis omnibus superius assignatis connexis. tunc enim quando adoramus hostiam ante consecrationem sanguinis, possemus esse Idolatræ. Quod absit, sed forte uult dicere, quòd ab illo loco: Qui pridie, usque ad: Simili modo. Et in consecratione sanguinis, ut dicitur in secundo articulo ab isto loco: Simili modo, usque ibi exclusiuè: Hęc quotiescunque. Et hoc patet, quia ipse idem in præcedenti quæstione dicit, quòd fiebat conuersio panis ante conuersionem uini, & per hoc probauit, quòd illud sacramentum non erat unum unitate indiuisibilitatis.

Hic aperit mētem Scoti.

Tunc ad secundum dico, quòd hæc dictio: Enim, non est de essentia formę, sed ponitur secundum unum Doctorem ad copulandum ipsum sacramentum cum ipsius usu, quasi dicat: Accipite, & manducate. i. sit uobis sacramentum in usum æternum; enim; pro quia, hoc est corpus meum. Potest etiam secundum præmissa alia ratio assignari. Dico, quòd illud ponitur ad coniungendum, ut ista uerba, quæ sunt forma, proferātur sine præmissis, ut per hoc innuatur, quia licet præmissa uerba non sint forma, sunt tamen necessariò præmittenda ad formam, & hoc confirmatur per D. Ambrosium de sacramentis, & de consecratione panis, ubi dicit sic: Sermo Christi in altari mutat naturam. Cōsecratio uerò quibus uerbis fiat hic attendite, quæ sint uerba illa: Accipite, & Edite ex hoc omnes, hoc est enim. &c. Ecce ergo, quòd D. Ambrosius uult, quòd de necessitate sint præmittenda uerba illa.

Cōiunctio. enim nō est de essētia formæ.
D. Thomas præsenti dist. Arti. 2. q. 1. in solutione secundi Argumenti.
Opinio Scoti de ly enim.
De consecratione dist. 2.

De secūdo articulo principali. s. de forma uerborum consecrationis sanguinis est maius dubiū, dicunt enim aliqui, quòd præcisa forma uerborū est ista: Hic est calix sanguinis mei, & non plus.

Alexāder Alensis 4. parte summæ. q. 33. & D. Thom. in 4. dist. 8. Arti. 1. q. 3.

Alii dicunt, quòd tota oratio completa usque ibi exclusiuè: Hæc quotienscunque. Et ratio istorum est, quia illa, quæ sequuntur immediate, ad sanguinis mysterium, scilicet noui, & æterni testamēti sunt specificatio præcedentium. Ideo pertinent ad eandem rationem, sicut alia sequentia: Qui pro uobis. &c. quia, ut dicunt, relatiuum implicat antecedēs, & ita omnia illa uerba sunt partes eiusdem orationis completę. Sed ista ratio non cogit, quia potuisset dicere Christus: Hoc est corpus meum natum de uirgine, suspendendum in cruce sicut dixit de sanguine, qui pro uobis effundetur. & tamen patet, quòd sine istis uerbis illa est forma completa.

Dico hic igitur; quòd ibi est duplex dubium, unum; quod est commune enim forma uerborū consecrationis, sanguinis. Verum. s. sint præmittēda illa uerba de necessitate, simili modo postquā cœnauit dicens, &c. Et quantum ad hoc per omnia dicendum est, sicut dictum est ibi, quia nescitur determinatè, & pro certo; utrum illa uerba, quę sequuntur: Noui, & æterni testamenti sint de essentia formæ, uel non. sunt tamen saltem necessariò subiungenda eo modo, quo dictum est, illa essent necessario prætermittenda, & etiam plus pro quanto de istis dubium est, utrum sint de essentia formę, & si uerba ista non subiungerentur, dicēdum esset de isto calice, sicut dictum fuit de illa hostia, & de hac dictione, Enim dicēdum est hic, sicut ibi.

Duplex dubium.
Scotus tenet esse in certū

Secundum dubium est de illis uerbis: Hęc quotiescunque feceritis. &c. certum est, & esse oportet apud omnes, quòd non de essentia consecrationis sanguinis; quod patet, quia æquè referuntur ad hostiam; sicut ad sanguinem; sed non sunt de essentia consecrationis corporis. ergo. & quia etiam non sunt uerba pertinentia ad consecrationem, si essent, quod absit, de necessitate consecrationis corporis, & tunc essemus idolatræ, quando adoramus corpus ante, ut patet, sed ad usum sacramenti ponuntur. Hic etiam patet intentio Scoti superius posita.

Dubium.

Ad argumenta principalia. Ad primum dicitur, quòd sacerdos recitat solum hæc uerba materialiter, quia in persona Christi, Christus autē conuertit panem in corpus suum, non quando dixit hæc uerba, sed quandocunque panem benedixit, & tunc uere potuit dicere, accipite &c. & per hoc tollitur difficultas de pronomine demonstratiuo: Hoc, ut patet. Et cōfirmatur hoc per Innocētium de officio Missæ, sed hoc communiter non tenetur, Videtur enim irrationabile dicere, quòd aliam formam nobis tradit ad conficiendum ab illa, qua ipse fuit usus. Scotus tractat hoc dubium prolixè logicè, & Theologicè, sed breuiter potest dici aliqualiter secundum intentionem eius, licet incompletè, quòd oratio uoce prolata non causet conceptum de se in intellectu audientis, nisi in ultimo istanti suæ prolationis; & hoc probatur, quia non habentur omnes illius orationis partes ante illud instans, sed non causatur conceptus orationis antequam habeātur omnes partes orationis, & hoc confirmatur, quia nulla pars orationis signat totum conceptum complexum illius orationis, & tunc tollitur difficultas. s. quòd ista pars.

De officio missæ pre tertia c. 6. & 14.
Gotfredus picauensis 4. parte summę præsenti distinctione.
Vide Scotum in presen. dist.
Quære Varronem. q. præsentē.

hoc est

hoc est enim non demonstrat suum demonstratiuum in illo ultimo instanti, sed in illo instanti est ibi corpus. Tunc enim demostrat corpus Christi, & per consequens, demonstratio est uera. Sed restat dubium de illa probatione, non enim demonstrat aliqua dictio, nisi quando est, sed non est nisi quando profertur, & non in illo instanti est corpus Christi. ergo. Dico, q dictio q est pars orationis, quādo profertur causat similitudinem sui in fantasia, & ex illis derelictis in fantasia, & ex singulis dictionibus, quando proferebantur, intellectus per suam collectionem omnium illorū in ultimo instanti, causat in se conceptum complexum illius orationis, & tunc quælibet dictio habet suum significatum in quātum est pars illius orationis, & non ante, quia si ante, ergo non esset pars illius orationis, sed esset dictio per se, & ita nunquam haberetur conceptus complexus alicuius orationis, quod patet esse falsum. ergo.

Dubium.

Ad secundū dicunt aliqui, q forma uerborum consecrationis non est præcipuè illa, quę ponitur in canone. Vnde Græci utuntur alia forma dicendo: Hic est sanguis meus, nec Ecclesia dicit eos non cōficere. Vnde forma Græcorum, & nostra, quæcunque alia pōsita, & scripta in euangeliis esset sufficiens. Ista tamen, qua utimur, est de necessitate Ministri in Ecclesia Romana. Non dubito tamē istam, qua utimur, fuisse institutam à Christo, & traditam Ecclesiæ ab Apostolis, sicut dicit Innocentius ubi supra, nec obstat, quòd nullus Euangelista eam posuit, quia ipsi intendebant nominare rem gestam, & non ponere formam conficiendi, & hoc patet expressè, quia nec ipsi recitant eandem formam. Congruitas aūt, quare ibi ponit calix, est, quia cōsecratio fit in potu, quia in uino, sicut consecratio corporis in cibo, potus autem cum sit liquidus non est potabile sine uase.

Petrus de Taranto præsenti dist. Art. 3. q. 2.
Vide Ricardū ubi supra Ar. 3. q. 2.

Extra de celebratione Missæ ca. cū Martha.

VTRVM HOC SACRAMENTVM posit recipi à non Ieiunis.

Scotus 4. sent. dist. 7. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 80. Art. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 8. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum istud sacramentum posit recipi à non ieiuno.

QVOD sic: Quia Christus dedit Apostolis ipsum post cęnam. Item prima ad Cor. Si quis esurit, domi manducet. Vbi Apostolus uidetur innuere, quòd prius sit fames tollenda per cibum, ne, s. immoderate sumatur de illis speciebus.

Matth. ca. 26.
Corint. c. 11.

CONTRA id est Augustinus: Placuit enim spiritu sancto, ut in honore tanti sacramenti prius in os Christiani corpus dominicum intraret, quàm alii cibi, ideo utrobique mos iste seruatur.

De consecratione dist. 2. liquido, & sumitur ab Augustino ad inquisitiones Ianuarii.

Dico, quod aliquis recipit sacramentum, sed non sacramentaliter, nec spiritualiter, sicut infidelis, qui recipit hostiam consecratam, uel & Christianus hæreticus, qui non credit rectè esse ibi corpus Christi, & de talibus dicit Apostolus, ubi supra, ad iudicium sibi manducat, & bibit, nō diiudicans corpus Domini.

Corint. 11. c. 2.

Aliquis recipit sacramentum sacramentaliter, sed non spiritualiter, quia non recipit gratiam, quæ est effectus, & res sacramenti, sicut fidelis, qui recipit cum conscientia peccati mortalis: Aliquis recipit sacramentum sacramentaliter, & spiritualiter, sicut bonus Christianus. Aliquis solum spiritualiter, sicut deuotus homo, qui deuotè de ipso contemplatur, & tamen ipsum non recipit, uel propter humilitatem quandoque, uel propter Infirmitatem, uel propter defectum dantis hostiā sacratam. Vnde Augustinus distinguens spiritualem manducationem à sacramentali ait: Quid paras dentem, & uentrem? Crede, & mãducasti. Credere enim in eum est manducare panem, & bibere uinum. Qui credit in eum, mãducat eum. Duobus primis modis pōt accipi bene ante ieiunium. Ieiunium autem duplex est. s. Ecclesiæ, & naturæ. Ieiunium Ecclesiæ non soluitur propter sumptionem aliquarum specierum, nec propter potum post prandium, uel cœnam, & huiusmodi. Ieiunium autem naturę solueretur per omnia ista. Tunc dico, quòd non à ieiuno ieiunio naturæ potest sumi, sumitur enim semper sanguis post hostiæ sumptionem, & in die natiuitatis Domini potest sumi corpus & sanguis Christi, bis, uel ter, ut patet etiam de sumptione. Loquēdo tertio modo dicto, à nō ieiuno ieiunio Ecclesiæ potest sumi in duobus casibus, primo in casu mortis, non esset hoc negandum hoc sacramentum, quod est uiaticum salutis illi, qui esset in articulo mortis, quamuis non esset ieiunus. Secundo occurreret talis casus, quòd Minister poneret in calice aquā pro uino, & Sacerdos non auerteret, nisi quando sumeret liquorem credens sumere sanguinem. Tunc dico, quòd licet non esset ieiunus, quia iam aqua descendisset ad stomachum, omnino tamen deberet, & posset ponere in calicem uinum, & guttam aquæ, & iterum consecrare ab illo loco incipiendo: Simili modo, usque ibi: Vnde & memores. Quo facto debet sanguinem sumere cōsecratum. Hoc probatur, quia ad istam consecrationē, & integritatem sacramenti requiritur, quòd qui conficit corpus, conficiat & sanguinem, & sumat utrumque, & obligatur strictè de præcepto Ecclesiæ, de consecratione: Comperimus. Et licet sit etiam pręceptum Ecclesiæ, q non sumatur nisi à ieiuno, dico tamen q in isto casu non ligat, quia illud præceptum est primum, & superius traditum Apostolis à Christo. Nec ualet argumentum, quòd in Parasceue Sacerdos sumit corpus sine sanguine, quia illo die non conficit corpus, & ideo non tenetur ad istam integritatem, sicut etiam seculares summunt corpus sine sanguine, ut patet.

De consecratione dist. 3.

Duplex Ieiunium.

Quibus non est negādum sacramentum eucharistiæ.

De consecratione dist. 2.

AD primum principale respōdet Augustinus, quòd non sumendum est hoc sacramentum à pransis, pro eo, quòd Christus dedit hoc sacramentū Apostolis post cœnam, quia ipse fecit illud non pro eo, quòd uellet sic à nobis recipi, sed ut magis sa-

In illo c. liquido.

gis sacramentum hoc imprimeretur ipsorum memoriæ. Ideo ultimo ante eius passionem dedit eis hunc cibum. Sed tamen ipse instituit per Apostolos, & successores suos, quòd non sumeretur ex tunc, nisi à ieiunis.

Ad secundum etiam patet solutio per Augustinum, quia Apostolus non monet, quòd primo comedant, & postea accedant ad sacramentum, immo istos redarguit. Sed ait, quòd post sumptionem sacramenti, uadant domos, & postea satisfaciant fami, non in Ecclesia de istis speciebus. &c.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM IX. Quæritur,

VTRVM EXISTENS IN PECcato mortali peccet mortaliter percipiendo hoc sacramentum.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 9. q. 3. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 80. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 9. q. 1. Art. 2.
Durandus 4. sen. dist. 9. q. 4.

Quæstio prima.

Magister tractat de perceptione sacramenti istius.

CIRCA distinct. Nonam quæritur, Vtrum quis hoc sacramentum summens cum peccato mortali, peccet mortaliter.

QVOD NON: Quia nullus peccat faciendo illud, ad quod tenetur, sed quilibet Christianus tenetur communicare semel in anno, extra de pœnitentia. ergo.

Omnis utriusque sexus.

Item Sacerdos, qui conficit, tenetur sumere de consecratione. Sed possibile est istum esse tunc in peccato mortali. ergo.

De consecratione dist. 2. relatum.

Item nullus tenetur confiteri nisi semel in anno ex ipso præcepto: Omnis utriusque sexus. & cætera ubi supra. ergo Sacerdos poterit celebrare missas suas absque confessione aliqua infra annum.

Corinth. c. 11

CONTRA id est Paulus ad Cor. Qui indigne māducat, &c. sed nullus est dignus sine gratia, igitur omnis cum peccato mortali indigne manducat hoc sacramentum. ergo.

Aliquis pōt esse in peccato mortali tripliciter.

Respondeo tripliciter. Potest enim quis esse in peccato mortali primo actualiter peccando mortaliter actu interiori per actum exteriorem, & talis peccat mortaliter, si sumit hoc sacramentum, indigne enim sumit illud. Secundo habitualiter scilicet, qui habet peccatum mortale, de quo non est cōfessus, nec contritus. Tertio, qui habet peccatum mortale, cuius pœnitet, sed nōdum est confessus, & absolutus ab Ecclesia.

De primo dictum est, quòd peccat mortaliter. De secundo dico, quòd uel ille non est confessus, uel contritus de illo peccato, quia non recolit, & est ignorantia crassa, & affectata, quia s. non diligenter examinauit conscientiam suam, & tūc non excusatur, licet minus peccatū habeat, quàm primus, quia tenetur se diligenter examinare, ut ait D. Paulus ad Corinth. Probet se homo. Si uero diligenter examinauit conscientiam suam, quantum possibile fuit eius fragilitati, & tamen non recolit, nō peccat. Quod probatur, tum quia non requiritur hic maior puritas animæ, quàm ad bene moriendum, & tamen certum est, si moritur, quòd saluatur, tum etiam, quia alias, quicunque communicaret exponeret se periculo, quia nemo scit, utrum odio, uel amore dignus sit. Ex in psalmo: Delicta quis intelligit.

Corinth. c. 11

Eccle. ca. 9.
Psal. 18.

De tertio dico, quòd si habet copiā debet primo confiteri. Quod probatur per illud ubi supra: probet autem se homo. Non enim esset diligens probatio conscientiæ, nisi de recolitis habendo contritionem confiteatur ex quo habet copiam. Si uero non habet copiam aut potest uitare communionem, sine scandalo alicuius, aut non, si potest debet, abstinere, quod probatur ex eodem dicto Apostoli. Si non, puta, quia est Sacerdos, qui celebrare uel debet communicare cum sociis ex ordine illius collegii uel huiusmodi. Tunc dico, quòd sufficit sibi sola contritio cum proposito confitendi, occurrēte debita opportunitate. Nūc autem dico, quòd debita opportunitas confitendi post communionem est intelligenda strictè. s. quando faciliter, & conuenienter tibi occurrere potest, cui possis confiteri, tunc non debes differre.

Corinth. c. 11

Ad illud principale, quòd illud præceptum de unica cōfessione in anno est ualde generale, quia in multis aliis casibus est præceptum de confessione, puta quādo quis grauiter infirmaretur, uel, etiam quando quis exponit se periculo mortis, probabiliter timendo de morte. ergo quādo quis debet communicare, debet confiteri, ut patet ex dicto præcepto Apostoli.

Ad secundum patet solutio ex dictis. Si quæras, qua lege teneamur confiteri in isto casu communionis, dico, quòd ex dicto Apostoli, ubi supra.

DISTINCTIO X.

CIRCA DISTINCTIONEM X. Quæritur,

VTRVM POSSIBILE SIT CORPVS Christi sub specie panis & uini realiter contineri.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 10. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. distinct. 10. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 76. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 1. Art. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam quæritur, Vtrum corpus Christi sit sub speciebus sacramēti.

QVOD non: Non est sub eis ante consecrationem.

erationem.ergo nec qui post.] Antecedens patet. Consequentia probatur: nam species habent eandem habitudinem ad ipsum post, sicut ante, quia sicut ante nec erãt in ipso subiectiue, ita nec post sunt in ipso subiectiue. ergo in comparatione ad ipsum nullo modo mutantur. ergo si corpus Christi sit sub eis post, & non ante, oportet, ꝙ ipsum mutetur, quia aliquid est ubi primo non fuit, nisi per mutationem sui uel illius, ubi prius sub quo dicitur esse, sed corpus Christi permanet in Cęlo immutabiliter secundum Augustinum de Consecratione, donec sæculum finiatur, inquit Christus sursum est Deus.

De consec. di stinc. 2. primo Heresis.
Ioan. cap. 12.

Præterea de Consecratione distin. 2. non hoc corpus, quod uidetis, manducaturi estis.

Præterea ait: pauperes semper habebitis uobiscũ, me autem non semper habebitis.

Item quòd est alicubi ubi prius non fuit mutatum est sed per uerba quæ dicit sacerdos Christi substantia non mutatur. ergo.

Matth. ca. 26.
Luc. cap. 22.
Corint. ca. 11.

CONTRA per Matth. & Luc. & Paulũ ad Cor.

RESPONDEO primo, quòd uidendum est, quid est credendum. secundo uidenda possibilitas huius crediti.

Quid sit sub stantia fidei.
Dist. 2.

De primo dico, quòd credere Christũ esse realiter in hoc sacramento simpliciter est de substantia fidei, sicut ueritas alterius sacramenti, quod patet ex dictis authoritatibus, & consecratione. Vbi accessit cõsecratio de pane fit caro. Quapropter habemus dicere, quòd substantia corporis Christi uerè, & realiter continetur sub specie panis, nec ualeret, si dicant illud esse dictum similitudinaliter, sicut dicitur Ioan. ego sum uitis uera. Nã falsitas huius hæresis apparet manifeste per Augustinum 83. quomodo sic solet circunstãtia scripturarum illuminare sententiam. Veritas igitur dictorum Christi, quæ intelliguntur, apparet ex præcedentibus, uel ex sequentibus, uel ex aliis locis scripturæ, modo autem sic est, quòd quandò dixit: ego sum uitis uera, subiunxit statim, & uos palmites. Sed patet, quòd Apostoli non erant palmites nisi figuratiue, & non naturaliter. ergò nec Christus erat uitis nisi figuratiue, sed quando dixit: hoc est corpus meum, statim subdit: quod pro uobis tradetur. & de sanguine subiũxit, quid pro uobis effundetur, & hoc etiam declaratur per illã prædicationem Ioan. ergo.

Ioan. cap. 15.
83. q. q. 69.
Ioan. cap. 6.

De secundo: quando aliquid, est in potestate alicuius agentis, quantum ad suum esse totale, & partiale potest illud agens facere totaliter, & partialiter desinere esse, & facere quod sibi aliud succedit, sed quælibet substantia creata, est huiusmodi respectu primi agentis. ergo. Hæc ratio probat conuersionem totalem unius rei in aliam. Sed uidetur implicari multa impossibilia sequendò suam Philosophorum primum, quòd quantum simul sit cum quanto, uel quod quãtum sit sine sua quantitate propriè, & sic duo corpora simul. secũdum, quòd etiam maius quãtum sit simul, uel sub minori. Tertium, quòd corpus Christi incipiat esse de nouo alicubi sine sua reali mutatione propriè dicta. Quartum, quòd illud quantum sit simul in diuersis locis realiter. Ista uerò non declarabuntur omnia in quæstione ista, quia nimis esset prolixa. hic igitur declarabitur tertia difficultas, & alia in aliis quæstionibus sequentibus, & una seruabitur usque ad tractatum de resurrectione quomodo sit possibile duo quanta esse simul.

In 4. dist. 49 q. ult. & in quolib. q. 10

Sed de primo sunt duo uidenda, primum quomodo corpus Christi incipiat esse sub speciebus sine sua mutatione propriè dicta. secundum quomodo corpus Christi est in quanto sine mõ quantitatiuo. De primo dicitur, quòd hoc fit per conuersionem panis, & uini in ipsum, quòd sic genitum est, ubi corruptum fuit, & non nisi per loci mutationẽ ipsius corrupti in ipsum, ita quòd corpus Christi, est sub speciebus panis, & non per eius mutationem, sed per conuersionem panis, & uini in ipsum.

D. Thom. præ senti dist. q. 1. soluẽdo quartum argumẽtum idem tenet Varro. in 4. q. 8.

CONTRA: Deus posset facere, quòd substãtia corporis Christi esset sub speciebus consecratis sine aliquo impossibili, sicut est modo manente substantia panis, & uini. ergo tunc non esset præsens speciebus ex conuersione, uel mutatione alicuius substantiæ in ipsum. ergo nec modo.

Item quando aliquid cõuertitur in aliquid magis acquirit conditiones, ubi cõuersi, quam illud, in quod conuertitur acquirat conditiones, ubi eius quod conuertitur, sed panis cõuertitur in corpus Christi existens magis ex ui istius conuersionis deberet dici, quòd acquisiuit esse in cęlo, ubi est corpus Christi in quod conuertitur, quam corpus acquirat ex hoc esse præsens, ubi panis erat. Et nota, quòd ista ratio ualet, quãdo illud in quo fit conuersio actu præexistit idẽ numero, sed non ualet de eo, quod conuerteretur in id, quod non actu præexisteret eo modo, quo corruptum dicetur conuerti ingenitum, sed in proposito, est conuersio præexistentis actu. ergo ratio ualet, & eorum exemplum, sed probatio de corrupto, & genito non ualet.

DICO igitur quantum ad istum articulum, ꝙ quando corpus mouetur expellendo aliud corpus conueniunt sibi octo termini, quatuor mutationes, duę in corpore expellente, & duæ in corpore expulso, & ambę cum suis terminis. nã corpus expellens mutatur a suo ubi, ut ad priuationẽ eiusdem, & ita mutatio, quæ est de termino positiuo ad terminum priuatiuum potest dici perditiua. Mutatur etiam à priuatione illius ubi, quod acquirit ad ipsum ubi, quod acquisiuit, & ista potest dici acquisitiua. Consimiliter sunt duæ aliæ mutationes, & quatuor termini in corpore, quod expellitur, ut patet. Si autem mutaretur sine expulsione alterius corporis, quod possibile est, ut dicetur in tractatu de resurrectione tum ibi nõ essent nisi duæ mutationes, & quatuor termini. si autem mutaretur sine perditione primi ubi, tunc non esset ibi nisi una mutatio, & duo termini; illa quæ dicitur acquisitiua, quæ est a priuatione ipsius, ubi acquirendi ad ipsum. sed si nulla istarum mutationum poneretur, nunquam corpus inciperet esse realiter, ubi primo non fuit, quia impossibile est, & contradictio est, quòd fiat aliqua realis mutatio

Speculatio subtilissima

tio

tio à contradicto modo in contradictorium secundum aliquod prædicamentum reale, nisi fiat realis mutatio in aliquo extremorum. tunc ad propositum patet, quòd ad hoc, quòd corpus Christi sit speciebus, non oportet ponere expulsionem alterius corporis, manet enim quantitas panis, & posset etiam remanere substantia, ut dictum est. ergo non oportet ponere illas duas mutationes cum suis quatuor terminis ex potestate corporis expulsi.

Item non est hic prima mutatio cum suis terminis ex parte corporis expellentis, quæ dicitur deperditiua, quia corpus Christi nō propter hoc descendit de Cœlo aliquid perdendo, ut patet per Augustinum, ubi supra. cum autem corpus Christi de nouo fiat realiter præsens speciebus sacramentalibus quibus primo realiter erat non præsens necessario oportet ibi ponere aliquo modo secundam mutationem, quæ dicitur acquisitiua scilicet a priuatione alicuius, ubi ad ipsū ubi, isto tamen modo potest dici mutatio propriè, tum quia non præcedit, uel concomitatur prima mutatio, quæ dicitur deperditiua, tum quia iste terminus, qui acquiritur non est propriè ubi, sed simpliciter præsentia corporis Christi per unum nouum respectum realem ipsius corporis Christi ad species de nouo extrinsecus aduenientes, qui respectus est talis præsentialitatis.

Duplex mutatio, acquisitiua, & deperditiua.

Et si quæras in quo genere sit iste respectus, uel ista mutatio. Dico quòd propriè nec est in aliquo de assignatis generibus a philosopho, sicut nec mutatio, qua Angelus fit de nouo præsens alicui loco diffinitiue, magis tamē potest reduci ad genus, ubi inter omnia genera, quę cum ipso plus conuenit nec ex hoc sequitur, quòd sint plura, quàm decem, quia potest dici, quòd aliqua ipsorū non sunt, ita generaliter assignata sicut possent assignari.

In quo genere sit mutatio.

5. physic. tex. 7.

De secundo articulo dicitur, quòd sic. quia sicut substantia, quæ est de se indiuisibilis quando inest alicui mediāte quantitate, est ibi diuisibiliter modo quantitatiuo eo, quod quantitas, quę de se est diuisibilis, si inesset alicui mediāte substantia esset ibi indiuisibiliter, & non modo quantitatiuo nunc autem sic est, quòd ex ui conuersionis non est ibi nisi sola substantia corporis, & omnia alia sunt ibi per naturalem concomitantiam ad ipsam. ergo est ibi propria eius quantitas mediāte substantia. ergo indiuisibiliter, & non quantitatiue.

Contra: Vnum quodque siue sit primus terminus transubstantiationis, siue secundus, si tamen est habet proprietates suas, quæ ibi necessario cōueniunt. Exemplum si Deus creet substantiā quantam, uel etiam natura generet substantiam, & cōcomitetur quantitas utriusque productionis siue creationis siue generationis primus terminus, est substantia, & quantitas est concomitās, & tamen tam ingenitū, quàm increatū habent suum modū naturalem sicut haberet si primo terminaret aliquam mutationem. Hoc probatur etiam ratione, quia diuina habitudo ad agens non uariat rem actu secundum Augustinum. ergo quòd quantitas propria Christi sit ibi per naturalem concomitantiam, & non primo non tollit, quin esset ibi quantitatiue sicut expresse patet de substātia quātā generata, ubi quantitas probatur per naturalem concomitantiam. ergo.

Exemplum.

3 de tri.

Aliter dicitur, quòd quantitas Christi non est dimensiue, quia substantia corporis Christi non habet partem extra partem, sed partem intra partem.

Contra: Non esset tunc corpus organicum, & quantum, & per consequens nec animatum, tā anima sensitiua, quàm rationalis, quæ omnia sunt falsa.

Dico igitur, quòd sciēdum est positio, quę est differentia quantitatis dicit ordinem partium in toto, & istam oportet ponere ex quo uere, realiter, & ibi totum corpus Christi, quod est in Cœlo. Alia est positio, quæ dicit ordinem locati ad partes loci, & ista est prædicamentum secundum aliquos, sicut ubi dicit ordinem totius locati ad totum locum, tunc dico, quòd Deus potest separare istam a primo faciendo, & insistendo ad primam, & non ad secundam, & hoc modo potest non solum negatiue scilicet faciendo unum quantum extra uniuersum, & tunc non haberet illud quantum corpus locum ex cuius partibus haberet ordinem eius partes, immo posito, quòd quantum existat per præsentiam alteri quanto absque ista secunda posita. hoc probo, quia quādo subiectum respicit contingenter speciem quamlibet alicuius generis dicendum est, quòd totum genus respiciet contingenter non extrinseca, & essentiali eius ratione, sed inquantum respicit contingenter quamlibet eius partem secundo modo dictam. Probo, quia potest mutari de illo loco, & ire ad alium locum tunc habebit aliam positionē. ergo contingenter respicit totum genus illius passionis. ergo potest esse sine tali positione.

Positio dicit ordinem partium.

Positio dicit ordinem locati.

Ad principale patet ex primo articulo, quòd corpus Christi non mutatur mutatione, quæ dicebatur deperditiua, & ideo manet in Cœlo, sicut dicebat Augustinus tamen mutatur secunda mutatione, quæ dicitur acquisitiua, quia acquirit nouum respectum realem præsentialitatis ad species, qui respectus est extrinsecus adueniens, ut patuit.

Ad secundum dico, quòd debent intelligi illa decreta, quòd non manducat &c. idest corpus uisibiliter, sed benè inuisibiliter, ut patet ibidē Ioā. idem ad secundum non habebunt uisibiliter, sed bene sacramentaliter, & uere realiter.

Ad aliud maior habet ueritatem quando perdit primum locum, sed possumus dicere, quòd mutatur, qui acquirit, ut dictum est nouum respectum ad species quibus est præsens nec propter hoc potest inferri, quòd possit moueri localiter, & ratio, quia quòd mouetur tali motu oportet, quòd aliquid perdat, & aliquid acquirat, quia corpus Christi nihil in Cœlo dimittit, ideo moueri non potest, & talis existentia sub speciebus, est sine motu locali.

Vide Augustinū in epistola ad Ireneum, & refertur canone non hoc. de consecrat. dist. 2.

VTRVM

VTRVM POSSIT ESSE SIMVL localiter in cœlo & alibi.

Scotus 4.sent.dist.10.q.3.
D.Thomas 3.parte summa q.76.Art.5.
Ricardus 4.sent.dist.10.q.2.Art.2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum idem corpus possit simul esse in diuersis locis.

QVOD NON: quia idem non potest referri ad se realiter oppositis relationibus, sed tunc referretur, quia idem corpus esset superius se, & inferius, deatrum, & sinistrum respectu eiusdem, & huiusmodi.ergo.

Part. 8.c.11. CONTRA p Vgonem de sacramētis: Qui fecit, quòd unum corpus esset in uno loco, fecit quomodo uoluit, & si uoluisset potuisset aliter fecisse.

RESPONDEO, quòd si quæratur absolute, quæstio nō habet difficultatem apud Doctores, quia omnes concedunt corpus Christi esse simul in cęlo, & in diuersis altaribus. Sed si quæstio quærit, Vtrum localiter; dicunt multi doctores, quòd nō, & ponunt uarias rationes, quidam arguit sic: si idē corpus esset ex se receptibile esse diuersorum situum. ergo omnium quantum est ex se, sed Deus, cum sit potentiæ infinitę potest sibi dare omne illud cuius ex se est receptibile. ergo idem corpus potest esse ubique, sed hoc est proprium Dei. ergo non alteri.

Hic tenetur à multis conclusio negatiua. sed diuersimode probant. Henricus quo lib.9.q.31.

Item sequerentur multæ cōtradictiones, quia tunc in uno loco posset moueri, & in alio quiescere, & in uno calefieri, & in alio frigefieri, & in uno infirmari, & in alio sanari propter aliam, & aliam aeris dispositionem, in uno interfici, & mori, in alio resurgere, & mori, sed omnia ista sunt impossibilia.ergo.

Alius arguit sic: Sicut unum suppositum per unam naturam non est nisi in una specie, ita unū corpus per unam dimensionem nō est nisi in uno loco.ergo.

Egidius quo lib.1.q.1.& quol. 2.q.17.

Alius sic arguit: Aut esset in diuersis locis una mutatione, aut alia, & alia, non una & eadem, quia una mutatio non est nisi ad unum terminū, nec alia, & alia mutatio, quia idem non potest simul moueri diuersis mutationibus eiusdem rationis. 3. Physic. sed patet, quòd esset eiusdem rationis.ergo.

3.Physic. coa tex. 19 & 5. Met.ca. de eodem. 5.Physic. con tex. 26.in principio & ad finem quasi habetur idē.

Item termini motus sunt incompossibiles. 5. Physicorum, sed inter quæcunque duo, ubi potest esse motus, ut patet, ergo duo ubi sunt incompossibilia respectu eiusdem locati.

Item arguitur sic: Eadem materia non potest simul informari diuersis formis. ergo nec idem corpus in diuersis locis, uel in diuersis ubi, Antecedens patet, Cōsequentia probatur, nam si idem nutrimentum esset simul in diuersis locis poterit a diuersis animalibus recipi, & ita conuerti in eorum nutrimentum.

Sed contra: Illud est possibile Deo, quod non includit contradictionem, nec eius impossibilitas concluditur per manifestam rationem, sed istud, de quo arguitur, est tale, ut patebit in solutione argumentorum.ergo.

Item Deus potest facere duo corpora simul in eodem loco. ergo potest facere idem corpus esse simul in diuersis locis localiter. Consequens patet de corpore glorioso, & Cęlo empyreo. Consequentia patet per philosophum, qui utrunque haberet pro impossibili.

Item sicut Deus potest conuertere substantiā in substantiam, ita potest conuertere quātitatem, sed si conuerteret quantitatem esset ibi quantitas ex ui conuersionis, & per consequens modo quantitatiuo, sed potest esse secundum eos, quod illud, in quod aliud conuertitur illud. ergo aliud quod primo præexistebat erit simul in diuersis locis localiter scilicet ubi primo existebat, & ubi primo erat illud, quod in ipsum conuertitur.

Vide Scotum in 2. distia.2. q.5.

Ad quæstionem ergo dico, quòd cum sit mihi maxima Deum posse facere quidquid non includit contradictionem, & istud sit tale, ut patebit in soluendo rationes, ideo absolutè concedo, quòd Deus potest hoc, dupliciter. Cōfirmatur primo, quia esse in loco localiter non addit supra corpus nisi respectum realem ad quantum locabile extrinsecus aduenientem, sed non est impossibile plures respectus extrinsecus aduenientes esse eiusdem rationis fundamentaliter. ergo idem corpus in diuersis locis non erit impossibile esse. Maior probatur, quia ubi est prædicamentum, & positio, sunt duo de principiis respectiuis extrinsecus aduenientes, & sunt eiusdem rationis, & possunt fundamentari in eodem fundamento respectus intrinsecus aduenientes fundātur in eodem, de quibus minus uidetur, sicut patet de diuersis similitudinibus eiusdem albi ad diuersa alba, ut probatū est. Et minus sit inconueniens. de illis patet, quia minus uidetur adæquare suum fundamentum scilicet respectus extrinsecus aduenienis. Secundo quia ad pluralitationem posterioritatis non uidetur necesse sequi pluralitatio prioris. sed fundamentum est prius naturaliter ipso respectu.ergo.

Quære Ricardum dist. præsenti Arti. 2. q.3. nam Scotus sequutus est Ricardum cōtra eorum uiam cōem. Libr.3.dist.8.

Ad rationes in oppositum. Ad primam primi Doctoris dico, quòd illud corpus per potentiam Dei potest simul esse ubique, & cum dicit, quòd illud est proprium Dei. Dico, quòd quia Deus est immensus, ideo necessario sequitur, quòd nō sit aliquod ubi, in quo Deus non sit præsens, etiā si infinita ubi essent, & hoc modo est proprium Dei, sed hoc modo non competit corpori, ut illud concesserunt. probo, quia ipsi idem cōcedunt quòd Deus possit conuertere omne corpus esse ubique sacramentaliter non addit nisi unum respectum realem extrinsecus aduenientem scilicet ad corpus locans, sed non est impossibile addere illum respectum.ergo.

Ad solutionem secundæ rationis, quæ implicat multa difficilia imaginationi, dico præmitten do tres propositiones. prima est talis. Quæcūque in sunt corpori prius natura, quàm ipsum ubi uni formiter insunt sibi quantumcunque ponantur in diuersis

diuersis ubi hoc probatur, quia prius natura non uariatur propter uarietatem posterioris.

Secunda talis est: quia passum existens in uno ubi non recipit formam absolutam aliam ab agentibus sibi approximatis in illo ubi, quam recipiat ab eisdem agentibus sibi approximatis in duobus ubi, & econuerso. Hoc probatur, quia nō plus requiritur inter agens, & patiēs nisi actiuum respectu passiui habeat potentiam actiuam per quam agat in ipsum non impeditam, & sit approximatio debita, sed quòd approximatio ista fiat in hoc ubi, uel in alio hoc accidit.

Tertia talis est: Sicut actiuum se habet in ratione actiui ad duo passiua sibi approximata in uno ubi ita se habet ad eandem sibi approximatam in diuersis ubi, hoc probatur sicut præcedens.

Tunc dico, quòd idem iudicium est si idem patiatur a diuersis agentibus sibi approximatis in diuersis ubi, sed si ponantur duo agentia contraria approximata eidem passio in eodem ubi, uel illa agentia erunt æqualis uirtutis in agendo, & tunc unum impediat aliud, & nullum assimilabit sibi passum perfectè, sed agent in passum ad unum effectum medium, uel forte ad nullum, si uerò non sint æqualis uirtutis passum patietur ab agēte uirtuosiore uiuente uirtutem alterius, & illi assimilabitur licet non ita perfectè propter resistentiam illius agentis contrarii. Illud idem uidendum erit si illud passum, & illa agentia ponantur in diuersis ubi.

Tunc ad propositum, sed si in uno, ubi pateretur a colore, & in alio a frigore, & huiusmodi patet ex dictis quid dicendum est.

Ex dictis etiam patet, quòd si moriatur in uno loco, ubique mortuum erit, & si in uno infirmaretur, ubique infirmum erit, & si hic percutiatur, ubi percussum erit non tamē ubique percutietur, quia percutiens non erit nisi hic, sed ubique erit percussum, ubique dico ubi erit.

Doctrina singularis.

Ad illud de motu, & quiete dico, quòd cū motus, & quies secundum locum supponant ubi, & & uariato priori uariatur posterius, non est inconueniens, quòd in diuersis ubi uarietur secundum motum, & quietem, ita quòd in uno ubi quiescat, & in alio moueatur. Et si instes, quòd secūdum hoc sequitur, quòd idem homo de se solo poterit facere choreas, & congregare exercitum in cāpo, & ea pugnare ciuitatem, & huiusmodi, quæ uidentur mira; dico, quòd ista sunt puerilia. mirum est enim de aliquibus, quæ uidentur posse transcendere imaginationem, quàm esse hoc scilicet in sacramento Eucharistiæ secundum ea, quæ de ipso credimus. Dico, quòd Deo non est impossibile facere, quòd idem homo sit simul in mille ubi, & hoc facto talis homo posset se mouere, ita in illis ubi, à primo quasi faceret choreas, & exercitum, & talia; nō tamen haberet nisi unam uirtutem ad expugnādum, uerum est, quòd ea illa uirtute possit simul in nullo, & faceret mille percussiones æquales tamen esset sibi diligenter cauendum, quia si percuteretur in uno, ubi in omnibus esset percussus, & si mortuus in uno mortuus esset in oib.

Me existente Patauii, 1561 Deus simul statuere Saxonem, faciens, ut ambo simul loca repleam.

Ad illud alterius Doctoris nego similitudinē. Nam per ipsam naturam esse suppositum intelligi formaliter speciei quantum est in loco localiter per ipsam dimensionem non formaliter, sed fundamentaliter, & per respectum additum extrinsecus aduenientem, est etiam ibi formaliter, sed talis respectus potest multiplicari stante unitate fundamenti, ut dictum est.

Ad aliud alterius Doctoris dico, quòd existente corpore uiuo per diuinam uirtutem simul in diuersis ubi posset seipsum facere ad alia diuersa ubi, & alia, alia mutatione, & illę mutationes essent eiusdem rationis, & tamen in eodem subiecto, sed ad diuersos terminos, nec esset aliquod inconueniens, nam mulę similitudines possunt esse in eodem fundamento, ad diuersos terminos, ut dictum fuit supra. Vide D. Thomam quol. I. Art. 21. & 22.

Ad secundum dico, quòd primi termini motus sunt incompossibiles, sed tales termini nunquam sunt ambo positiui, sed unus est priuatio alterius, ut patet 5. Physicorum nam per se, & primo fit album de non albo, & non nigro, sed termini positiui non sunt omnino incompossibiles. 5. Physic. con tex. 26.

Exemplum. Exemplum: Natura inducit in embrione secundum aliquos animam sensitiuam, & postea introducitur intellectiua, secundum aliquos mediante prima sensitiua, & tunc termini motus sunt simul in eodem, sed non illi, qui erant primi scilicet non intellectiuum, & intellectiuum. Patet ergo, quòd duo termini non sunt incompossibiles eidem corpori, sed sunt sibi incompossibiles ubi & priuatio eiusdem.

Ad ultimum nego antecedēs, nam materia eadem existente in diuersis, ubi miraculosè posset ibi & ibi diuersas formas facere. tamen in proposito non oportet supponere difficultatem, dico, tamen, quòd si cibus ille sumeretur in diuersis, ubi à diuersis animalibus idem uidēdum esset ac si stomaci illorum animalium essent simul cum ipso cibo in eodem ubi, & dicendum est sicut dictum est supra de calefieri, & frigefieri.

Ad principale nego maiorem, cuius causa patet ex dictis.

VTRVM CORPORI CHRISTI naturaliter existenti, & eidem sacramentaliter existenti necessario insint eędem partes, & proprietates.

Scotus 4. sent. dist. 4. q. 4.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum corpori Christi existenti in bostia sacramētaliter insint omnia absoluta tam essentialia, quàm accidentalia, quæ sibi insunt in cœlo existenti naturaliter.

QVOD NON: Christus non est in Eucharistia nisi per conuersionem panis, & uini in ipsum, sed panis, & uinum non conuertuntur nisi in præcisam substantiā corporis, & sanguinis igitur non sunt in anima, & accidentia, & Deitas.

Item

Magister dis. a 9. in fine.

Item in hostia consecrata est uerum corpus Christi sacramentaliter, & ante conuersionem sanguinis, ut patet ex præcedentibus, sed tunc nō est ibi sanguis. Probatio; quia iam frustra esset cō secratio uini. ergo.

Parte 3. c. 10

CONTRA id est Innocentius de officio Missæ, parte tertia.

RESPONDEO primo, quòd uidendum est de supposito. Secundo de quæsito. De primo dico, quòd supponitur, quòd corpus Christi existat naturaliter in cœlo, & sacramentaliter in hostia. Primum suppositum patet per Augustinum de consecratione: prima Hæresis donec seculum finiatur, sursum est Dominus, secundum suppositum patet.

Distinct. 2.

Per primam quæstionem huiusmodi distinctionis.

De secundo principali dico tres conclusiones: Prima, quòd sicut possibile est Christum esse in Eucharistia sacramentaliter, ita realiter, & esse sicut modo est, ex eo; quòd nunquam existeret naturaliter. Secunda quòd ex ui sacramenti præcipue est in hostia sacrata sola substantia corporis Christi, & in uino solum sanguis. Tertia quòd ex cō- cōcomitantia utrobiq; sunt omnia absoluta pertinentia tam ad essentialia, quàm ad accidentalia, quæ sunt in cœlo in ipso naturaliter existentis. s. quando fit consecratio.

PRIMAM probo: Quod est indifferens ad duas existentias diuersas, potest existere in una sine alia, sed corpus Christi est huiusmodi. ergo. minor patet, quia ea utroque modo existit. s. naturaliter in sacramento, ut patet ex primo articulo; sed dicitur ad maiorem, uerum est quòd una existentia forme Christi sacramentalis dependet ex existentia naturali, & ideo non potest extrahi ista sine illa.

Sed contra: Non dependet ab illa, quòd scilicet illa sit de existentia illius, patet; quia tunc in hostia, seu in Eucharistia haberet modum essendi naturalem. nec dependet ab ea tanquam à causa prima, quia Deus per se est immediata causa per se istius existentiæ sacramentalis. ergo.

Corollariū arduū, & notabile.

Ex illa conclusione sequitur corollarium, quoniam scilicet ante incarnationem potuit hoc sacramentum uere institui, & esse sicut hodie.

SED contra: Nihil præhabens esse simpliciter incipit esse simpliciter. Sed incarnatio Christi incipit esse simpliciter, ergo non potuit præhabere esse sacramentaliter. cum etiam in sacramēto habeat esse simpliciter, quia ibi est realiter.

Solutio notabilis, & sapientioribus dubitanda qualiter fuisset generatio Christi substantialis, & simpliciter.

Respondeo ad minorem, quòd uerum est, quòd Christi incarnatio incipit esse simpliciter in quantum homo. Dico, & hoc de facto non sic erat, quòd præhabuerit esse sacramētaliter, sed si præhabuisset, tunc dico, quòd tunc in sacramento incipit esse simpliciter, & incarnatio incipit esse secundum quid. s. solum quantum ad modum naturalē existendi, sicut recte modo, & ē conuc. so.

SECVNDAM conclusionem probo primò esse possibilem: Nam corpus, ut est primum factibile ab anima, est realiter ab anima distinctum, & multo magis ab accidentibus. ergo & etiam à sanguine, quia sanguis non est animatus. ergo.

Sanguis non est animatus.

Secundo probo sic esse de facto: Nam in triduo potuisset sacerdos conficere, sed tunc panis esset conuersus in corpus mortuum, patet ergo; quòd anima non est ibi ex ui conuersionis, uel ex ui sacramēti, & multo minus accidentia, quæ plus differunt à substātia corporis, nec etiam sanguis; quia possibile fuit in morte, quod sanguis fuerit effusus, & tunc panis fuisset conuersus in corpus sine sanguine. ergo.

TERTIAM conclusionem probo: Nam ut patet ex prima quæstione huius distinct. quando Christus de nouo incipit esse ī eucharistia nō acquirit nisi unum nouum realem respectum extrinsecus aduenientem, sed talis respectus aduenies fundamento non tollit ab eo absoluta permanentia, quæ naturaliter insunt. ergo quidquid inest corpori in Cœlo naturaliter existēti quādo fit cōuersio panis in ipsum totum commutatur ipsum, & ita in hostia consecrata ubi primo erat substantia panis est corpus christi primo per se & ex naturali cōcomitātia est ibi anima sāguis & accidētia absoluta pmanētia, ut quātitas, qualitas, & hmōi. Diuinitas est ibi ex supernaturali concommitantia & ex Dei pacto, & in calice consecratio est solus sanguis christi primo & per se ex ui sacramenti, & concomitanter sicut in hostia. sed sunt hic tria dubia. primum utrum modus essendi ibi sit naturalis. secundum quia uisio & aliæ sensationes sunt quædā qualitates absolutæ, & tamen nō uidētur esse in Christo, ut in Eucharistiā. Probo: Quia tales sensationes nō recipiunt, nisi in organo extēso, sed christus hic non hēt organa extensa. ergo.

Tria dubia notanda. Primum dubium. Secundū dubium.

Item tales sensationes non sunt sine præsentia obiecti, sed patet, quòd obiectum in cœlo uisibile, non est ibi præsens, immo est obstaculum hic in medio. ergo.

Tertiū dubiū est de motu. Vtrū motus qui est in corpore christi in cœlo sit hic concomitanter.

Tertium dubium.

AD primum quòd modus naturalis essendi corporis, uel est formaliter ipsum ubi, quod est circunscriptio loci ad locatum, uel necessario concernit & connotatur ipsum ubi sine obiectione, ubi aūt est respectus extrinsecus adueniēs, respectus aūt non est terminus. Terminus aūt talis respectus est locus scdm ipsum, quòd locus cœli, ubi christus naturaliter est, naturaliter est etiā in hostia, tn̄ nō est hic in loco, nec illum modum, uel aliud similem potest hic habere, ut sit formaliter, sicut ibi, naturalitei autem sic, quia eadem quantitas, & qualitas, quæ est in christo in cęlo, naturaliter est in eo, etiam hic, ut hic autem concomitanter.

Eadem quantitas, quæ est in Christo in Cœlo naturaliter, est ē in eo in sacramento per concomitantiam.

Ad scdm dico, quòd cū sensationis sequitur delectatio, uel tristitia sensitiua. & in dellectatione sēsitiua consistat beatitudo, quæ pōt complere corpori, & in tristitia sit miseria illi beatitudini opposita, sicut in corpore christi, ut existit in hostia nō essent sensationes, quæ in eo, ut existenti in cęlo, sequeretur, quòd corpus christi, ut existit in Eucharistia non esset beatum, & per consequens esset miserū, saltē priuatiuē, sed hæc sunt absurda.

Tunc ad instantiam, ad scdam dico, quòd pręsentia obiecti nō est pp terminationem actus, ut aliqui imaginant, sed solum pp actiuitatē, ut sic causet sensationem, sed tunc dico, quòd nulla sensatio potest

in ſenſu Chriſti, ſaltem naturaliter, ut exiſtenti in ſacramento, ſed ſenſatio, de qua hic agitur, cauſa in ſenſu Chriſti, ut exiſtenti in Cœlo, & tunc patet per præſentiam obiecti. Tunc ad primam dico, quòd extenſio organi non requiritur propter eſſe exiſtens ipſius ſenſationis. ergo. ſed ſolùm propter eius fieri, & creari, quia agens in quantũ non agit non eſt paſſum extenſum. ergo.

Ad tertium dubium præmitto tres diſtinctiones; unam de motu trimembrem. Motus. n. accipitur propriè, & ſic accipitur tantum in tribus generibus. ſ. quantitate, qualitate, & ubi. Alio modo accipitur communiter, & ſic in continuatione impropriè dicta, & ſic eſt in genere ſubſtantiæ 5. phyſicorum.

Motus tribus modis accipitur.

5. phyſ. cõt. 7. & 9.

Alio modo accipitur communiſsimè pro acceptione cuiuſcunque formæ tã abſolutæ, quàm reſpectiuè. & iſto modo dicitur moueri etiam quando de ſimili fit aliquid ſimile. Aliam bimembrem de primo, & nõ de primo, Nam aliquid poteſt moueri primo, & non primo, aliam de agente poteſt enim moueri naturaliter, & ſupernaturaliter. Et tunc pono ſex concluſiones.

Diſt. de duplici motu.

Diſtinctio de Agente.

Prima quod corpus Chriſti, ut in Euchariſtia à nulla uirtute creata poteſt moueri primo motu. hoc probatur, quia uirtus creata nõ agit in corpus niſi ſibi approximatum ſecundum locum, ſed corpus Chriſti non in Euchariſtia, ut in loco patet ergo.

Prima concluſio.

Alia concluſio, quòd in ſacramẽto poteſt moueri primo motu impropriè dicto hoc probatur, quia calor corporalis poteſt eſſe, & creari in anima ſeparata, ut hic ſupponitur, ergo non minus in corpore Chriſti in extenſo in exiſtenti.

Secunda concluſio.

Tertia concluſio eſt, quòd etiam de facto mouetur motu communiſsimè dicto corpus Chriſti ut in Euchariſtia, probatur, quia mota hoſtia conſecrata corpus Chriſti hic retinet eundem reſpectum ad ſpecies hoſtiæ, acquirit tamẽ alium, & alium reſpectum præſentiæ ad corpus continẽs hoſtiam, ut patet.

Tertia concluſio.

Quarta concluſio eſt, quòd hoc modo dicto in tertia concluſione non mouetur, niſi à Deo, hoc probatur, quia non ex natura Dei, ſed ex Dei pactione corpus Chriſti eſt ubicunque ſunt ſpecies illæ.

Quarta concluſio.

Quinta cõcluſio eſt, ꝙ nõ primo corpus Chriſti, ut in Euchariſtia mouetur ad omnem formã abſolutam permanentem, ad quam mouetur, ut exiſtens in cœlo, & ab eodem agente. Hoc probatur, quia ut dictum eſt ſupra reſpectus extrinſecus adueniens non tollit à fundamento illa abſoluta permanentia, quæ ſibi inſunt. ergo modus eſſendi, ſicut in Euchariſtia, cum ſit quidam reſpectus extrinſecus adueniens ipſi ſubſtantiæ corporis Chriſti, ut patuit ſupra non tollit ab ipſa ſubſtantia ea, quæ in ſunt ſibi tanquam formæ abſolutæ permanentes. Dixi in tertia concluſione corpus Chriſti moueri motu communiſsimè accepto, ut exiſtens in Euchariſtia, quia ille reſpectus præſentialitatis ad corpus continens illas ſpecies, quæ in eo uariantur ita aduenit ſibi, ut exiſtenti in ſacramento, ꝙ non aduenit ſibi ut exiſtenti in cœlo, ut patet.

Quinta concluſio.

Sexta concluſio eſt, ꝙ corpori, ut exiſtenti in ſacramento non poteſt ineſſe motus localis primo niſi communiter. Hoc probatur, quia motus localis neceſſario concernit in mobili alium, & alium reſpectum in toto motu ad aliam, & aliam partem corporis locantis, ſed patet, quòd quãdo Chriſtus moueretur in cœlo corpus Chriſti in pixide non acquireret alium, & alium reſpectum immo nullum ad partes cœli locantis. Alia concluſio poteſt addi, quòd Chriſto, ut exiſtenti in ſacramento patet competere primo aliqua operatio, prima, quæ non ineſſet ſibi, ut exiſtenti in cœlo niſi concommuniter.

6. concluſio.

Alia concluſio põt addi.

Hoc probatur duobus ſuppoſitis. Primum, ꝙ intellectiua cognitio non poteſt eſſe in qualicunque diſtantia obiecti ad potentiam, ſed requirit debitam approximationem, ſecundum quòd intellectus Chriſtus cum ſit beatus non requirit curſum ad fundamẽta quando debet intelligere. Tunc dico, quòd corpus, ut in Euchariſtia poteſt intuitiuæ cognoſcere animam ſacerdotis cõficiẽtis, uel aliud tale ibi præſens, quòd non poteſt, ut exiſtens in cœlo loquendo de cognitione in proprio genere, quæ conuenit Chriſto in quantum homo, & quòd hoc poſsit Chriſtus in Euchariſtia patet ex primo & ſecundo ſuppoſito, quòd non poſsit primo, ut in cœlo patet ex primo præſuppoſito. Ex hoc ſequitur correlarium. q. 5. inſtitutio ſacramenti Euchariſtiæ non ſolum non eſt ad Chriſti imperfectionem immo ad aliquã perfectionem ulteriorem accidentalem.

Intellectus Chriſti nõ requirit phãtaſmata ad ſui itellectionem.

An Chriſtus in euchariſtia poſsit cognoſcere Animam ſacerdotis.

Corolarium.

Sed contra ſextam concluſionem ſunt duo dubia. Vtrum Angelus poſsit moueri localiter, & ut patet ex ſecundo libr. poteſt ergo, & Chriſtus, ut in Euchariſtia, quia nec angelus eſt in loco circũſcriptiuæ.

Duo dubia.

2. lib. ſen. diſt. 2. q. 9.

Secundum dubium, quòd corpus Chriſti moueatur in ſacramento localiter, quia unum, & idẽ non poteſt eſſe continuum, & diſcõtinuum cum continuitas forma abſoluta præcedat ubi, ſed corpus Chriſti in cruce non erat continuum loquimur de diuiſione facta per uulnera ergo in pixide non erat continuum. Confirmatur, quia motis nobis mouentur omnia, quæ ſunt in nobis mota. ergo hoſtia mouetur corpus Chriſti in hoſtia.

2. Thop. c. 21.

Secundum quando Chriſtus fuit affixus Cruci corpus diuidebatur, & per conſequens mouebatur localiter, ſed tunc Chriſtus fuit in pixide diuiſus, ut conceditur licet tamen ibi cõcomitãtur ergo ſalſem concommitanter poteſt moueri localiter, ut in Euchauriſtia, & idem poteſt arguide nutritione, & auctumentatione ergo confirmat quia alias cõtradictoria eſſent ſimul uera de eodẽ. ſ. ꝙ idem mouebitur, & non mouebitur. ergo.

Ad primam dico, ꝙ non eſt ſimile, quia Angelus licet non ſit in loco circunſcriptiue, cum ſit indiuiſibilis applicat ſe tamen toti loco, quãto, ut patet ibi, & hinc eſt, quòd poteſt moueri motu locali, ſed corpus Chriſti, ut in Euchariſtia nulli loco quanto ſe aplicat.

Angelus põt moueri motu locali.

Ad secundum dico, quòd partes corporis locātis secundum primam comparationem accipitur compositio, quæ est differentia quantitatis secundā, secundam accipitur prædicamentū ubi, secundum tertiam accipitur positio, quæ est prædicamentum, quod omnem uariationem, quam recipiūt partes corporis Christi, ut in Cœlo. Primo, ut in ordine ad totum recipiunt concomitanter, ut in pixide aliter essent contradictoria uera de eodem cum sit idem corpus numero, sed in ordine ad corpus locans, uel ad eius partes, non quia in pixide nō habet illum ordinem, ut patet. ergo corpus Christi in pixide concomitanter fuisset diuisum, augmentatum, uel diminutum, ut talia sumuntur secūdum ordinē, & terminum, sed nō potest dici moueri, quia motus includit uariationē in illos duos ordines secundos, & non secundum ordinem primum dictum necessario, ut patet. Ad confirmationem dico, q̄ motus non informat mobile præcisè, sed in comparatione ad locum, & illud est cōpletum subiectum motus, ibi autem non.

Hoc Argumentum fit ad secundam q̄ōnem primi Articuli.

Per hoc patet solutio unius Argumenti, quòd si idem liquor sit in diuersis uasis in uno integro, & in alio perforato ibi manebit continuum, & ibi effundetur, & discontinuabitur. Dico enim, quòd ubique habebunt partes eundem ordinē ad totum, sed non ad corpus locans, & eius partes.

Ad principale dico, q̄ maior est falsa, ut patuit supra in alijs quæstionibus.

Ad secundum dico, quòd si sanguis ponatur non esse de essentia corporis, ubi est primum signum specierum hostiæ consecratę tunc patet, q̄ non erit frustra consecratio uini, quia in hostia esset sanguis concomitanter, & in uino primo. & non primum signum, si uero ponatur ad hoc non erit frustra, quia hoc non est, ut pars secundū primum signum, sed ut pars primi significati, ibi autem sic, ut patet, sed nullo est frustra, quia illud sacramentum erat instituendum in cibum, & potum. ergo. &c.

VTRVM CHRISTVS IN EVCHAristia existens, posit per aliquem naturalem uirtutem transmutare aliquid aliud à se.

Scotus 4. sent. distinct. 10. q. 7.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum Christus, ut in Eucharistia posit transformare aliquod corpus.

QVOD SIC: Homo uiuens uita corporali, continue indiget cibo, & potu, quo nutriri possit, primo de Generatione. ergo corpus Christi in pixide ante mortem eius fuisset nutritum. ergo conuertisset cibum in carnem. ergo.

1. de genera. contex. 41. & 2. de Anima contex. 47.

CONTRA: Omne agens physicè agendo repatitur 3. physi. sed corpus Christi in Eucharistia nō potest pati à corpore. ergo.

3. Physic. contex. 8. idē 1. de gene. contex. 54. & 55.

RESPONDEO, quòd potentia actiua in hostia est triplex. Vna pure spiritualis sicut est intelligere, & uelle. Alia pure corporalis, sicut patet de illa, cuius principium est totum cōiunctum, & passiuum etiam, uel terminus illius est formalis sicut est potentia sensitiua, nutritiua, generatiua, augmentatiua, uel huiusmodi, quarum neutra est præcisè spiritualis, sed totius compositi. Alia est spiritualis ex parte principij, & corporalis ex parte termini sicut motiua potentia. Ista tñ est duplex in anima, una organica, & ista cadit sub 2. membro. Alia non organica, & ista constituit tertium membrum, & q̄ ista sit in anima probatur, Nam secundum Philosophum 2. de generatione in fine dignificanda est natura in quantum possibile est. nō est ergo neganda, ut patet, q̄ talis uirtus est perfectionis in angelis, nec apparet manifesta necessitas immo contrarium uidetur, Inconueniens. n. esset dicere, quòd anima separata non posset mouere unam paleam.

Potentia motiua est duplex in Aīa.

1. de Generatione contex. 59. idem 8. physi. contex. 56.

His præmissis dico tres conclusiones. Prima est, q̄ Christus in Eucharistia potest intelligere, & uelle. hoc probatur, quia nec sibi repugnat ex parte principij istorum actuum, nec ex parte termini nec propter ipsum requiritur situatio, uel aliquid corporale, præcipue si in Christo non sit recursus ad fundamenta.

Vide Ocham pro hoc in 4. q. 9. nam oīa ista negat.

SECVNDA conclusio, q̄ propter uirtutem secūdo modo dictam non potest operari Christus, ut in Eucharistia. hoc probatur, quia uirtus organica agens in corpore requirit passum sibi approximatum secundum locum ex 7. Physi.

Tertia conclusio est, q̄ per uirtutē 3. modo dictam, q̄ Christus in Eucharistia potest agere in corpus. hoc probatur, quia anima Christi habet talem uirtutem motiuam non organicam, ut probatum est. ergo per eam potest agere, quia cum talis potentia non requirat organū, per consequens tale agens, quod agit per talem uirtutem non requirit talem situationem. ergo.

7. Physic. contex. 8. & 9. & inde.

Confirmatur de Angelo, & Deo, qui immediate possunt mouere corpus, & forte, q̄ quando hostia uidet mouere, mouetur hoc modo a Christo, ut ibi existit.

Ad primum principale dico, quòd corpus christi in pixide fuisset nutritum, sed non ut in pixide, sed ut habebat existere naturaliter, & hoc sufficiebat, ut patet.

VTRVM INTELLECTVS CREAtus posit uidere corpus Christi, ut in Eucharistia.

Scotus 4. sent. dist. 10. q. 8.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 76. Art. 7.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 1. Art. 5.
Franciscus de May. 4. sen. dist. 11. q. 6.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur, Vtrum forma Christi, ut in Eucharistia posit intelligi ab aliquo intellectu creato naturaliter.

Cognitio duplex est.

3.de Anima contex.14.

RESPONDEO, & primo declarabo terminos scilicet intelligi naturaliter, & intellectu creato: Intellectus enim siue cognitio est duplex, ut alibi dictum est, adest abstractiua, quæ potest esse rei absentis, & intuitiua, quæ est rei, ut præsentis. Sed quæstio non quærit de cognitione abstractiua. Nam omnis intellectio potens formare cõclusionem intelligit aliquo modo abstractiue terminos cõclusionis, sed intellectus noster format hanc conclusionem: Christi corpus, & esse ibi naturaliter accipitur hic per puram, & nudam naturam intellectus, quia ut sic, est sicut tabula rasa. 3. de anima. sic accipitur naturaliter causis naturalibus concurrentibus. s. actiuo, & passiuo naturali.

Intellectus Angelicus est separatus à materia.

Sapient. ca.9. 3. de Anima contex.30. & inde.

Intellectus creatus quidem est omnino separatus a materia, ut angelicus. quidã sibi similis in operatione, ut intellectus animæ separatæ, & coniunctæ corpori beato, ut hic supponitur, & ita hic declarabitur, & istorũ quilibet intelligit sine phãtasmate, quidam uero est coniunctus corpori qđ aggrauat animam, & talis intellectus non intelligit sine phantasmate 3. de anima.

Tunc dico tres conclusiones. prima, quòd intellectus corpori coniunctus non potest naturaliter intuitiue cognoscere corpus Christi in Eucharistia. hoc probatur, quia talis intellectus non intelligit nisi manentibus sensibilibus, sed sensibilia accidentia non uariantur ante consecrationẽ, nec post. ergo nec potest arguitiue intueri ibi illam substantiam plusquam primo.

2.

4. Met. cõtex. 4.

Secunda conclusio est, quòd intellectus omnino separatus potest hoc naturaliter uidere, quia talis intellectus se habet ad intelligibilia sicut ipsa ex se sunt intelligibilia, ex secundo Met. sicut se habet res adesse ita ad intelligi, sed substantia, est prior omni suo modo accidentali. ergo prius intelligit, sed patet, quòd modus, quo Christus existit in Eucharistia, est sibi accidentalis, & non naturalis, quia est respectus extrinsecus aduenìens. ergo ille modus non impedit talem intellectum ab intellectione eius, cuius est iste modus, cum igitur uerè realiter corpus Christi sit in Eucharistia, sequitur, ꝙ talis uerè intellectus angelicus ibi existẽs potest diffinitiue in ipsum intueri.

Confirmatur, quia totum ens existens creatú est obiectum talis intellectus, & patet, quòd corpus Christi in Eucharistia per se continetur sub tali ente.

Tertia conclusio est, quòd illud idem potest intellectus animæ separatæ & animæ coniunctæ corpori beato, & sicut præcedens probatur, ita hæc. confirmatur de intellectu ipsius Christi, nã ut in Eucharistia potest intelligere, & uelle, ut patet ex quæstione præcedenti. ergo.

Duo dubia
Primũ dubiũ.

Secũdum dubium.

SED contra duas conclusiones sunt duo dubia. Primum, quòd corpus existit in hostia supernaturaliter. ergo non potest cognosci ibi esse nisi supernaturaliter. Secundum, quòd hoc est purè creditum, & est articulus fidei secundum ecclesiam sanctam catholicam, sed purè credita non sunt cognita nisi supernaturaliter loquendo de cognitione intuitiua. ergo.

AD PRIMVM dico, quòd supernaturalitas in obiecto, & etiam in potentia non arguit supernaturalitatem in actu, unde cæcus a natiuitate supernaturaliter recipit uisum, & tñ uisu recepto supernaturaliter uidet naturaliter simul, si Deus de nihilo crearet unam albedinem separatam, illa esset supernaturalis quantum ad produci, & quantum ad existere, & tamen naturaliter uideretur, sicut modo patet de accidentibus panis, & uini in Eucharistia.

Ad secundum dico, quòd sufficit, ꝙ credibilia quæ sunt naturaliter intelligibilia a nobis quibus sunt credibilia credantur.

VTRVM EXISTENTIA CORPOPORIS CHRISTI POSSIT UIDERI OCULO CORPORALI.

Scotus 4. sent. dist. 10. q. 9.
D. Thomas 3. parte summæ q. 76. Art. 7.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 2. Art. 5.
Durandus 4. sen. dist. 10. q. 4.

Quæstio sexta.

SEXTO quæritur, Vtrum Christus, ut in Eucharistia possit oculo corporali uidere se, uel uidere aliud a se, uel possit uideri ab aliquo oculo corporali.

Propositione qõne primæ partis p̄specṫmæ eiusdem.

RESPONDEO primo ostendendo, quòd oculus Christi, ut ibi existens, non potest aliquid uidere, quia in uisione corporali requiritur situatio ex parte oculi uidentis, & ex parte rei uisæ, & ex parte distantiæ, & inter oculum, & rem uisam, ut scilicet situaliter distet. & ratio est, quia talis uisio fit sub piramide, cuius basis est in re uisa, & conus in oculo, sed oculus non est ibi situaliter nec distat situaliter a se, uel ab alio. ergo. Secũdo dico, quòd Deus de potentia absoluta potest creare uisionem corporis, esto, quòd alibi non esset nisi in Eucharistia in oculo glorioso, uel non glorioso. Ita tamen, quòd licet ille formaliter esset uidens, & uideret tale corpus, non tñ tale corpus, ut ibi existens esset terminus primo illius uisionis, nec terminans illam uisionem. Prima pars istius propositionis probatur. Nam uisio est forma absoluta. ergo non est contradictio, quòd fiat in oculo de obiecto, sine præsentia obiecti, quia non includit essentialiter respectum ad obiectum præsens.

Visio est forma absoluta ut patet ex primo libr. distinc. 3.

AD ILLVD, quod ibi dicitur, ꝙ non esset terminus primo illius uisionis propriæ, quia obiectum terminans uisionem corporalem debet adesse oculo situaliter in debita distantia. Ad illud, ꝙ ibi additur: Nec terminans, probatur eodem modo ex probatione primæ partis istius suppositionis arguitur, ꝙ Scotus uidetur uelle, posse esse cognitionem intuitiuam, & sensitiuam sine præsentia obiecti. ergo secundum eum intuitiuam, & abstractiuam non possumus discernere per concernentiam obiecti præsentis, & non cõcernentiam, sed per aliud, & aliud formale.

Vtrum

Vtrum autem Deus posset in corpore Christi existentia in sacramento creare uisionem alicuius obiecti, Scotus hic non determinat nec innuet expresse, forte addit, quòd non, quia oculus ad recipiendum formaliter uisionem requirit situationem.

In solutione illa 6. conclusionum positarum in ultima parte tertiæ quæstionis huius dist. dictũ est in solutione secundæ conclusionis, quod uirtus potest causare in corpore Christi, ut in eucharistia calorem existenti primo.

Item in solutione secundi dubii principalis huius quæstionis parum supra dictum est, quod extensio organi non requiritur propter esse ipsius sensationis, sed propter creare ab agente quanto quod quidem agens non agit nisi in quanto extenso. Videtur ergo posse dici secundum intentionem Scoti, quod sicut uisio, quæ est in corpore Christi, ut in Cœlo, est & eadem in eucharistia concomitanter, ita tamen, quod formaliter Deus posset immanatam (?) hem in oculo Christi creare, ut existenti in eucharistia, esto, quòd alibi existeret, tamen sicut nunc per illam, quæ est in eo concomitanter, non aliter, ut hic existens, ita forte nec per illam sic à Deo creatam, quia non posset eius oculus, ut hic existens conum piramidis, cuius basis existeret in re uisa quanta extensa esset: ergo in eius oculo non, ut hic existenti, solum illud absolutum uisionis, quòd est qualitas absque respectu actuali ad oculum.

Capreolus in 4. dist. 10. q. 4. negat oculũ Christi ui dere se, in sacraměto, sed samẽ fuit falso codice seductus, legit enim truncã solutionẽ secundi Argumẽti D.Tho.

Contra: In hac quæstione dixisti, quòd oculus, in quo Deus de potentia absoluta crearet uisionem huius corporis existentis in eucharistia, esto, quòd nunquam alibi existeret, esset formaliter uidens.

Respondeo. Vel illud nõ debet ita addi, quòd esset formaliter uidens, & uidere tale corpus cũ hoc non inueniretur expresse in Scoto. Vel posset dici secũdum Aureolum, quòd esset uisio, sed non uera, immo falsa, sicut suo modo accipit in ludificamentis, ita tamen, quòd licet corpus, cuius esset uisio, uerè existeret in Eucharistia, tamẽ non fundaret bases illius piramidis, cuius cõnus est in oculo, & ideo uisio non esset uera, sicut oculo apparet. ergo illam basem corpus, ut apparens, ut existens, sed in proposito non est simile, quia oculus Christi, ut in Eucharistia non posset fundare conum illius piramidis, sicut posset ille oculus.

Respõsio domini Aureoli.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTIONEM XI.

Quæritur,

VTRVM SIT POSSIBILIS transubstantiatio.

Scotus 4 sent. dist. 11 q. 1.
Franciscus de May. 4. sent. dist. 11 q. 14.

Quæstio prima.

Circa dist. undecimam quæritur primo, Vtrum transubstantiatio sit possibilis.

Quod non: Quia sic esset aliqua mutatio, sed species mutationis sunt quatuor, ex 5. Physic. quarum nulla est ista, quia quælibet istarũ manet aliquod commune in utroque termino, ut patet ex 6. Physi. sed in isto non. ergo.

5. Physic. con tex. 7. & inde. 6. Physi. contex. 31. 73. & inde.

Contra id est Amb. de sacramentis, & habetur de consecratione re uera.

5. Physic. contex. 7. & 9. & inde dist. 2. Re uera mirabile.

Respondeo & primo uidendum est de significato huius nominis: Transubstantiatio. Secũdo, Vtrum talis sit possibilis. Tertio, Vtrum soli Deo conueniat. De primo dico, quòd transubstantiatio est totalis transmutatio de substantia in substantiam. Totum autem accipitur dupliciter. Vno modo præcipuè pro illo toto, quod resultat ex partibus non includendo partes, & isto modo generatio substantiæ est transmutatio totius in totum secũdum Philosophum primo de generatione, quia quando ex aere fit aqua, quia quando totum per se quod resultat ex materia, & forma aeris corrumpitur, & succedit totum resultans ex materia, & forma aquæ. In alteratione uerò non est transitio totius in totum nisi totius secundum quid in totum secundum quid, ut lignum calidum in lignum frigidum, per se autem totum manet ibi in prædicto termino. Est autem transubstantiatio transitio totalis substantiæ in substantiam, quia totius in coniungendo partes per se, quæ sunt substantia, & quia nihil substantiæ manet, quòd non transeat ideo dicitur totalis; generatio non dicitur totalis, sed magis potest dici partialis, dicitur autem transitio substantiæ in substantiam non includendo accidentia, quæ manent, & non transeunt, quia eorum transitio non esset transubstantiatio, sed transaccidentatio.

Totũ duobus modis sumit.

Primo de gene. cõtex. 10. & 24.

De secundo dico, quòd transitio ista est possibilis nam ille transitus est possibilis cuius extremis non repugnat desinere esse totaliter, & accipere totaliter nouum esse, sed ita est in proposito. ergo. probatio minoris, quia neutrum extremorum, est necesse esse nec includit aliquid ex parte sui, quòd non sit necesse esse. ergo. Non quòd hic probatur primo possibilitas transubstantiationis absolute, sed in ista tangetur difficultas illa quomodo est possibilis transubstantiatio totius in toto actu præexistens.

De tertio dico, quod ista transubstantiatio est possibilis soli Deo, quia ut patet ex primo articulo ista includit materiæ in materiam, sed materia præsupponitur in omni actione agentis naturalis nec ista potest desinere esse, uel capere nouum esse nisi actione diuina.

Transubstantiatio possibilis est soli Deo.

Ad principale dico, quòd secundum acceptionem philosophi 6. Physic. ubi dicit, quòd illud quod mutatur alteratur, quia aliter nunquam prius, & in omni mutatione præsupponitur aliud commune, ideo transubstantiatio, uel etiam creatio, uel etiam annihilatio non sunt mutationes sic acceptæ, quia in nulla istarum manet aliquid

a. Physic. contex. 32. & 73.

commune, quòd aliter se habeat nunquam prius nõ ergo possunt reddi proprie ad aliquod genus mutationis assignatum per Philosophum. Potest autem dici, quòd sicut per Philosophum 3. Physicorũ triplex est mutatio naturali, una de subiecto in subiectum, alia de non subiecto in subiectum, alia de subiecto in non subiectum accipiendo semper non subiectum pro priuatione, ita suo modo in superioribus est ista triplex mutatio, seu transitus transubstantiatio de subiecto in subiectum, creatio de non subiecto in subiectum, & anihilatio de subiecto in non subiectum. &c.

Triplex mutatio. 3. Physic. com. 7.

VTRVM QVODLIBET POSSET conuerti in quodlibet.

Scotus 4. sent. dist. 11. q. 2.
Durandus 4. sen. dist. 11. q. 2.
Franciscus de May. 4. sent. dist. 11. q. 15.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum quodlibet possit conuerti in quodlibet.

QVOD SIC; & primo, quòd creatura in diuinitatem sic: non repugnat diuinitati terminare actionem realem, ergo non repugnat sibi, quòd aliquid conuertatur in ipsam. Antecedens probatur, quia uerbum terminat incarnationem, quę est actio realis. Consequentia conceditur.

Item terminus, ad quem conuersionis nõ mutatur, ergo. Cõsequentia conceditur. Antecedens probatur, quia potest fieri conuersio in illud, ꝙ actu præexistit, ut patet de facto. ergo.

Item, quòd quælibet creatura in quamlibet creaturam possit conuerti, potest probari per locum à minori: Quia omnis creatura, quantum ad totale earum esse, subest esse diuino.

CONTRA, & primo, quòd non creatura idest Deus non potest conuerti in creaturam, ergo nec ècõuerso.

Item nõ quælibet creatura in quamlibet, quia tunc posset conuerti quantitas panis in quantitatem corporis Christi, & per consequens corpus Christi quantum esset, ubi prius panis fuit. Consequens impossibile est, quia tunc corpus maius esset in loco minori.

Item nõ absolutum in respectum, primo quià tunc respectus esset sine fundaméto, & termino.

Item Aug. super Genesim, & Boetius de duabus naturis, & una potentia Christi: Corpus conuerti in spiritum impossibile est.

3. super Gen. cap. 4. De duobus naturis & una persona Christi ca. 7.

RESPONDEO primo, & dico, quòd nihil potest conuerti in diuinitatem, ratio tacta est in secundo articulo præcedentis quæstionis, quia termini cõuersionis quantum ad totale esse ipsorum debent subiacere uirtuti conuersiue. Sed patet, ꝙ deitas est necesse esse, ergo. Secundo dico, ꝙ quælibet creatura potest conuerti in quamlibet, & hoc patet per idem conuertendo minorem, nam omnis creatura quantum ad suum totale esse, quàm non esse subiacet potentiæ diuinæ. ergo.

Nihil potest uerti in diuinitatem.

Omnis creatura subiacet potentiæ diuinæ.

Ad primum nego antecedens. Omnia enim repugnant necessitati, & immutationi, & infinito terminatè primo quam actionem realem, de genere actionis. Ad probationem dico, quòd uerbũ non terminat actionem realem primo, sed respectu unionis ad ipsum unde incarnari non est proprie pati, sed uniri actionem, ergo realem, quę est incarnatio terminat ipsa unio siue respectus ipse.

Incarnari est proprie uniri.

CONTRA: Incarnare est realiter agere, ergo incarnari est realiter pati.

Item, ut dixisti, terminus primus actionis realis est respectus unionis secundum Philosophũ.

Ad primum dico, quòd obiectum, uel fundamentum istius actionis, quæ est incarnare, est natura humana, & terminus est unio humanitatis ad uerbum. Incarnari ergo formaliter non est proprie pati, sed uniri. Incarnare est agere, non pro ut respicit uerbum unitum, sed pro ut respicit ipsam unionem.

Incarnare est agere.

Ad secundum dico, quòd licet ibi non fuerit productus solus respectus, sed etiam humanitas Christi, tamen potest fieri, quòd productio terminetur ad solum respectum extrinsecus aduenientem sicut posset assumere naturam actu præexistenté, ut patuit supra, & ex ista conuersione non acquiritur Christo nisi unus respectus realis extrinsecus aduenions, scilicet præsentialitas ad species illas.

Ad principale, nego antecedens. Ad probationem dico, quòd non præexistit ista noua præsentia, quæ acquiritur, unde aliquo modo mutatur, ut patuit supra, quia accipit nouum respectum realem.

CONCLVSIONEM tertiæ rationis concedo. Primam etiam rationem in oppositum concedo.

Ad secundam dico, quòd dato, quòd quãtitas esset primus terminus conuersionis, adhuc tamẽ Deus posset facere, quòd haberet in sacramento eundem modum existendi, quem habet modo, dum est ibi concomitãter, sicut patuit supra, quia accipit nouum respectum realem tantum.

Ad tertiam dico, quòd si absolutum conuerteretur in respectiuum, respectus caperet de nouo esse sibi debitum, & ideo non debet poni sine fundamento, & termino, quia ad suum esse requiruntur ista, nec ualet probatio, non enim oportet, ꝙ terminus conuersionis sequatur modum existendi eius, quod conuerteretur, ut patet de facto, quòd terminus conuersionis panis habet esse, & tamen non similiter est, si conuertatur in albedinem, illud enim, quòd conuertitur habebit esse subsistens, & terminus conuersionis habebit esse inhærens.

Ad ultimum dico, quòd hi, qui loquuntur in comparatione ad potentiam creatam unde nec corpus in corpus potest conuerti per potentiam creatam. Dico igitur, quòd dissimilis conuersio magis est impossibilis, quantum est de se, quàm in terminos magis similes in comparatione ad creaturam, sed in comparatione ad Deũ utraque sit possibilis. Possunt ergo glosari authoritates, quòd

Henricus quodlib. 1. q. 5. Egidius quodl. 1. q. 4. Vgo de nouo castro præcedenti dist. q. 2. sol uendo secundũ argumentum.

quòd ex se impossibilius est corpus conuerti in spiritû, quàm corpus cõuerti in corpus. ergo. &c.

VTRVM PANIS CONVERTATVR in corpus Christi in eucharistia.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 11. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 11. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 75. Arti. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 11. q. 1. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 3.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 8. q. 5.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum panis transubstantietur in corpus Christi.

Parte 1. c. 16. RESPONDEO, q Innocentius de officio Missæ dicit de hoc fuisse tres opiniones, quarum una est, q substantia panis, & substantia uini remanent simul cum substantia corporis Christi.

Altera est, quòd non remanent, sed anihilãtur, uel in aliud resoluuntur.

Tertia est, q nec remanent, nec anihilantur, nec in aliud resoluuntur, sed transubstantiãtur in substantiam corporis Christi, & sanguinis. Omnes tamen in hoc concordant, quòd in eucharistia est uerè, & realiter corpus Christi.

PRIMO igitur dico, quòd hoc firmiter tenendum est, sicut necessarium ad salutem, quòd uerè, & realiter in eucharistia est corpus Christi uerum, & etiam sanguis, & hoc tenet ecclesia à principio, sicut patet. Dist. 10. q. 3.

SECVNDO uidẽdum est, quæ opinio sit uerior. Pro prima opinione arguitur: Sicut pluralitas est uitanda in naturalibus, nisi naturalis ratio cogat, ut patet 1. phys. ita etiam in creditis est uitãda ni si innuatur expresse, uel per scripturam sacrã, uel per declarata ab ecclesia, uel ex aliquo istorum: sed neutrum istorum cogit ponere substantiam panis non remanere. ergo. Maior patet per locũ à sufficienti diuisione. Minor declaratur per Ioan. qui prolixè declarat de eucharistia, ubi non habetur, quòd panis non remaneat, immo habetur oppositũ: Ego, inquit, sum panis uiuus, & si quis mãducauerit ex hoc pane. Et prima ad Corinth. panis, quem frangimus. Et sic discurrendum per singula loca scripturæ non inuenitur ubi hoc Ecclesia declarauerit, nec manifestè sequitur ex aliquo credito. Hoc confirmatur, quia ponendo remanere substantiam panis, pauciora miracula ponuntur, immo quasi omnes magnæ difficultates tolluntur, ut patet, & per consequens oppositum ponendo ipsam. s. non remanere tot difficultates insurgunt, quòd quasi tollitur uia salutis omni uolẽti sequi uiã rationis naturalis, & omnino phylosophis, sed non est conueniens, quòd talia conueniant sacramentis fidei nostræ ordinatis ad salutem.

1. phys. cont. 50. & 8. phys. contex. 48.

Ioannes c. 6.

Corinth. c. 10

Item in sacramento ueritatis non debet esse falsitas, sed certum est, quòd species illę similiter significant substantiam, quam effecerũt. ergo est ibi uerum signum.

Item hoc sacramentum significat nutrimentũ animæ spiritualę. ergo cõgruum est, quòd sit sub stantia, quæ corporaliter nutrit. Ita quòd substantia, & eius species figuram rei sacræ. s. corporis, & sanguinis contenti ibi, ostendant.

Item Damascenus in libro 4. uidetur uelle, q sicut aqua abluitur in baptismo, quia aqua est liguor aptus ad abluendum ita in eucharistia sumemus panem, & uinum, quia ista sunt conuenientes cibus, & potus: sed certum est, quòd in baptismo est uera acqua eiusdem speciei cum aliis aquis. ergo. Libro 4. ca. 14.

Tertia opinio probatur quasi ex prima ratione huius primę opinionis, maximè si teneatur, quòd substantia panis, & uini resoluitur in aliquid aliud, tunc enim erit intelligibilius hoc sacramẽtum, & pauciores erunt ibi difficultates.

CONTRA primam arguit quidam Doctor, quòd sit inconueniens, falsa, & hæretica. Primum probat sic: Huic sacramẽto debetur honor Latriæ propter Christum, qui uere cõtinetur ibi; Sed si substantia panis esset ibi, iam non deberetur sibi cultus latrię, & ita tolleretur reuerentia huius sacramenti. Ocham ubi supra.

Item primum signum in hoc sacramento debet esse corpus Christi.

Item hoc sacramẽtum est ad refectionem animæ, & non corporis.

SECVNDVM probat sic: Impossibile est, quòd aliquid incipiat de nouo esse, ubi nõ fuit prius nisi per mutationem aliquam, uel sui, uel alterius, sed patet, q corpus Christi, quia præexistit, non mutatur. ergo oportet, quòd substantia panis mutetur. s. quòd transubstantietur in ipsum.

TERTIVM probatur per illud Matth. Hoc est corpus meum. Tunc enim hoc dictum Saluatoris non esset uerum, quia substantia panis non esset corpus Christi. Math. cap. 26.

RESPONDEO, quòd quidquid sit de ueritate; dicunt tamen, quòd rationes istæ non concludunt. Ad primam dico, quòd sicut modo adorãtur species, quæ sunt aliquid creatum, sed signum speciei rum, ita tunc non adoratur panis, sed Christus significatus per panem, & eius species. Rationes Ocham non cõcludunt.

Ad secundum dico, quòd in quantum sacramẽtum primum signum esse corpus Christi, & eius sanguis esse substantia panis cum suis speciebus, sicut modo sunt solæ species.

Ad tertium patet, quòd potest dici ad oppositum, sicut supra dictum est, cum argueretur pro hac opinione.

Ad aliud patet ex præcedentibus, quòd cõuersio illa non est necessaria ratio existendi corporis Christi in sacramento, immo, si nõ posset esse ibi, patet etiam quomodo Christus aliqua mutatione mutatur, scilicet per acceptionem unius respectus noui.

Ad aliud dico, q sicut modo hoc non demonstrat species, sed corpus Christi, quod est ibi in fine prolationis uerborum. Ita tunc nõ demõstraret substantiam panis, sed corpus Christi. Dico

De consecratione dist. 2. tridentina synodus in decreto de sacramento eucharistiæ canone secūdo: Siquis inquit &c.

Igitur, quòd quantum ad hæc tertia opinio tenetur communiter, & est tenenda, adhuc sunt authoritates Ambrosij multū expressę de sacramētis, & ponuntur de consecratione. Panis, inquit, est in altari, ubi accessit consecratio, & fit corpus Christi & ibidem, qui potuit facere, quæ nō erant, nōne potest mutare ea, quæ sunt, quasi dicat sic.

Adducuntur etiā aliquæ aliæ authoritates Ambrosij, & ponuntur in littera.

Dist. 10. & dist. ista.

Ad hoc Magister uidetur mouere, quia illud est tenendum, quod tenet sancta Mater Ecclesia sed Ecclesia Romana non tenet, quòd panis substantia remaneat, sed transubstantietur in corpus Christi. ergo. Maior patet per Augustinū, & per illud extra de hæreticis ad abolendam. Minor patet per illud extra de summa Trin. credimus, ubi dicitur sic: Ipse uerus Iesus Christus, & Sacerdos, & Sacrificium corpus eius, & sanguis in sacramēto altaris sub specie panis, & uini continetur ueraciter. Et postea sequitur statim: Transubstantiatis in corpus pane, & in sanguinem uino potestate diuina. ergo.

Ad primum ergo pro opinione prima concedo maiorem, sed nego minorem, cuius negationis causa apparet per illud: Credimus, ut modò dicum est, ubi Ecclesia declarauit hanc ueritatem expressius, quàm est et declarata in symbolo Apostolorum, Athanasij, siue Niceni.

Dubiū curiosum.

Et si quæras, quare Ecclesia elegit hoc ita difficile, & tamen possent saluari scripturæ sine eo, ut patuit; Dico, quòd scripturæ declarantur ab Ecclesia eo spiritu, quō conditæ sunt. Vnde Ecclesia elegit hunc intellectum, quia uerus est; Non. n. fuit in eius potestate facere eum uerum, uel non uerum, sed Dei instituentis. Ecclesia ergo directa spiritu ueritatis, ut credimus, ideo ita declarauit, quia Deus sic instituerat.

Solutio notabilis.

Ad confirmationem dico, quòd Deo fuit possibile facere, quòd esset ibi corpus Christi cū substantia panis, quo facto essent ibi pauciora miracula, sed placuit sibi sic instituere ex rationali causa, ut supponimus, forte ad augumentum meriti nostri in credendo ita ardua captiuando intellectum nostrum propter Christum.

Ad secundum dico, quòd licet istæ species naturaliter significent substantiam sibi diuersam, tamen ad placitum instituentis significant corpus Christi uerum.

Ad tertium patet, quòd non cogit, unde etiam species illæ mutantur aliquo modo, ut suo loco dicetur.

Ad Damascenum dico, quòd ita est aptua cibus, & potus istæ species, ac si esset ibi substantia panis, & uini. & de hoc intelligit Damascenus.

AN PANIS ISTA CONVERSIONE ANIHILETUR.

Scotus 4. sent. dist. 11. q. 4.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 75. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 13. q. 3. Art. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 11. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio quarta.

SED quantum ad secundam opinionem uidetur, quòd panis anihiletur. Quod probatur sic: Quod præfuit, & non manet, nec in se, nec in alio, anihilatur; sed panis non manet in se; ut patet ex dictis, nec in corpore Christi, quia tunc corpus augumentaretur, & tamen præfuit. ergo.

Henricus quodlib. 9. q. quol. 13. q. 4. quol. 12. q. 10.

Item productio, cuius totalis terminus, ad quē est tota, & totalitas entitas entis desinētis, est anihilatio, sed in proposito est ita, quòd nec manet materia panis, nec forma, sed tota substantia panis desinit esse. ergo.

CONTRA: Si de corpore Christi fieret purus panis, non crearetur, quia terminus à quo non esset nihil. ergo si panis transit in corpus Christi non anihilatur, quia terminus ad quem non est nihil.

Tunc dicitur, quòd panis nō anihilatur pro eo, quòd eius forma manet in potentia materiæ corporis Christi, ita quòd si postea educeretur forma panis de potentia mariæ corporis Christi, nō crearetur, sed generaretur. ergo nec modo anihilatur, sed cedit in potentiam materiæ corporis Christi, ita quòd si educeretur postea forma panis de potentia materiæ coporis Christi non crearetur, sed generaretur, ergo nec modo anihilatur, sed cedit in potentiam materiæ corporis Christi.

Egidius Theoremate. 1. & 43.

CONTRA: Nihil desinens esse cedit in potentiam alicuius materiæ, nisi per naturalem mutationem illius materiæ; sed patet, quòd ista conuersione, uel transubstantiatione panis, materia corporis Christi non transmutatur realiter. ergo.

Item si forma materiæ in potentia materiæ tollit anilationem, sequitur, quòd nunquam potest anihilari aliquod corpus, nisi anihilentur omnia corpora, quia in potentia materiæ cuiuslibet corporis est omnis forma corporea, quæ nō actu existit. Dico ergo quantum ad hoc, quòd panis non anihilatur, & quòd nihil eius remanet post Primum probo: Nam præcisus terminus, ad quem anihilationis est nihil, & negatio terminus à quo nec ultra est aliquid positiuum, quod terminet illam desinentiam per se ex ui talis mutationis, sed in proposito non est sic, licet per terminos istius conuersionis panis sit negatio termini à quo, s. negatio panis, sic suo modo in omni mutatione tamen ex ui illius conuersionis est ibi terminus positiuus, qui etiam per se, licet non primo, in termino positiuo mutatur.

Q̄ūo panis non anihilatur quære Verone tē 4. dist. 11. hic.

Secundū Scotū panis non anihilatur simpliciter, quia terminus anihilationis est purū nihil

CONTRA: Si Deus anihilaret lapidem, statim ibi erat lapis, ibi esset aer, uel aliud corpus succederet, quia natura non patitur uacuum, & tamen ista esset uera anihilatio; sed ita est in proposito, quòd illam conuersionē corporis Christi nō accipimus esse simpliciter, sed incipit esse hic, ergo.

Responsio patet ex dictis in ratione, nam ibi aer succederet non ex ui illius mutationis, s. ad tollendum uacuum, sed in proposito aliter est, ut patet, & ideo illa mutatio nullo modo esset per se

in ter-

in terminos poſitiuos.

Secundum probo. ſ. quòd nihil eius remaneret, quia per illam conuerſionem corporis Chriſti nec acquirit reſpectum niſi præſentialitatis, ut dictum eſt. ſed patet, quòd ille panis nõ eſt ille reſpectus, nec eſt corpus Chriſti, ergo. &c.

Tunc ad rationes in oppoſitum & ad primam patet reſponſio ex dictis, quòd falſa eſt maior.

Ad ſecundum etiam dico, quòd eſt falſa maior, nã licet non inueniatur de facto, tamen Deus poſſet unum corpus totaliter in aliud, quod nunquam præfuerit, quo facto, terminus, ad quem nõ acciperet totale eſſe per illam mutationem & tamẽ nõ crearetur, quia terminus à quo eſſet nihil.

Excluſis ergo duobus opinionibus primis, relinquitur, quòd opinio tertia ſit uera, quæ dicit, quòd ſubſtantia panis tranſubſtãtietur in corpus Chriſti, & hoc erit principale quæſitum.

Opinio uera.

Sunt duo uidenda.

Sed ſunt hic duo uidenda. Primum quomodo aliud dicitur tranſubſtantiari in aliud actu præexiſtens. Secundum, Vtrum trãſubſtantiatio fiat primo in aliquod totum.

De primo dico, omiſſa non intelligibili, uel nõ uera opinione, quòd pluralitas abſoluta iſtius tranſubſtantiationis eſt ex plenaria obedientia utriuſque termini reſpectu uirtutis diuinæ.

Tranſubſtantiatio poteſt eſſe duplex.

Sed propter ſpecialem difficultatem actualis præexiſtentiæ termini ad quem, poteſt dici, quòd tranſubſtantiatio, quæ eſt in terminos poſitiuos, qui ſunt ſubſtantia poteſt eſſe duplex. Vna propriiſſima, quæ eſſet ad entitatem termini ad quem, ita quòd per eam terminus ad quem acciperet ſimpliciter eſſe ſubſtantiale nouum, & ita eſſet productiua ſui termini, & talis nõ poſſet eſſe ad terminum præexiſtentem. Alia minus propria, quæ eſſet ad entitatem termini, ad quem, ſed magis ad præſentialitatem, ita quòd per ipſam nõ acciperet entitatem nouam ſibi ſpecialem, ſed ſolum acciperet nouum eſſe hic, & talis poſſet dici adductiua ſui termini productiua, ſicut & talis unde eſt ad terminum actu præexiſtentem, & talis eſt iſta.

Dubitatio difficultatis ſpeculationis.

CONTRA: Ergo non eſt tranſubſtãtiatio, quia illa præſentialitas non addit ſupra corpus Chriſti reſpectum. Dico, quòd eius terminus non eſt ille reſpectus præcipue, ſed corpus ſubſtantiale, quod fit panis.

D. Thomas prima parte ſummæ. q. 76. Art. 3. & 4.

De ſecundo dicitur communiter, quòd trãſubſtantiatio panis fit primo in aliquid compoſitum ſed hic dicitur differenter à diuerſis. Quidam. n. dicunt, quòd in humanitate Chriſti non ſunt realiter niſi duo. ſ. materia prima, & anima intellectiua. Ad quod ſunt quatuor rationes fundamentales; prima: unius rei unicũ eſt eſſe ſimpliciter, ſed forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, ergo unius rei unica debet eſſe forma ſubſtantialis, ſed anima intellectiua eſt forma ſubſtantialis. ergo.

Hoc cõfirmatur per illud phyloſophi 7. Met. c. de unitate diffinitionis & cõt. 43.

Item forma ſubſtantialis diſtinguitur ab accidentali, quia accidentalis aduenit enti in actu, & ideo non dat eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid uel potius inferendo econtra. ſubſtãtialis autem, quæ dat eſſe ſimpliciter aduenit enti in potentia, ſed ſi ſimpliciter forma, ſequeretur formam ſecundam, non aduenirct enti in potentia ſimpliciter, ſed enti in actu, & ita non daret eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & ſic eſſet accidentalis.

Item ſi in homine eſſent plures formæ, oporteret dicere, quòd non ad eandem, ſed ab alia, & alia, ſumitur genus, & differentia. ergo iſta prædicatio: homo eſt animal, non erit in primo modo, ſed in ſecundo modo, quia prædicatũ, & ſubiectũ non erunt realiter.

Item pluralitas non eſt ponenda ſine neceſſitate 1. phyſ. ſed hic non eſt neceſſitas, quia ultima continet uniuerſaliter omnes præcedentes, ſicut tetragonum trigonũ ſcdo de aĩa. Tenentes cõcluſionem iſtarum, rationum ſunt diuerſi. Quidam eorum dicũt, quòd panis conuertitur in corpus Chriſti compoſitum ex materia & anima dãte ſolus eſſe corporeum, dicunt, n. quòd eadẽ anima dat huic eſſe hominẽ, eſſe aliter, corpus, ſubſtantia, & omnia talia, materia igitur non recipit ab anima eſſe, corporeum eſt per ſe terminus, in quem tranſubſtantiatur panis.

1. phy. cõt. 50

2. de Anima contex. 32.

Alius dicit, quòd a materia efficitur quãtitate, & accidentibus, & poſt ſeparationem animæ materia remanet affectata. terminus etiam iſtius affectationis quãtitatiuę dicitur corpus, & in tale corpus tranſubſtãtiatur panis.

Egidius Theoremate 28. 29 & 30.

CONTRA primam opinionem: Si hoſtia conſecrata in cœna in triduo reſeruata, uel etiã ſi in triduo Apoſtoli conſacraſſent, certum eſt ſecundũ omnes Theologos, quòd fuiſſet ibi idem corpus realiter, quod nũc eſt per ſe terminus iſtius tranſubſtantiationis, ſed patet, quòd tunc tota anima erat ſeparata, quia uerè erat mortuus. ergo, uel tunc fieret tranſubſtãtiatio panis in puram materiam, quod eſt falſum, & ipſi negãt, uel in materiam accidentalem. Nam & ipſi uolunt, quòd ſit falſum, uel in materiam formatam à forma ſubſtantiali noua, quod eſt hæreticum, quia tunc non fuiſſet in triduo corpus Chriſti non informatum anima intellectiua, & hoc eſt falſum, quia anima uerè erat ſeparata.

CONTRA ſecundam opinionem: Aut iſte modus quantitatiuus, qui dat materiæ eſſe corporeũ, poſt aĩæ ſeparationẽ eſt aliquid, aut nihil: Si nihil & opinio eſt nihil, ſi aliquid uel eſt ſubſtantia, uel accidens; Si ſubſtantia, uel idem materiæ, & uerba multiplicãtur ſine fructu, uel aliud à materia, & tunc uel anima intellectiua, quod non eſt uerum, uel alia forma, & tunc habeo propoſitum. Si autem accidens, arguitur, ſicut ſuperius argutum eſt.

CONTRA aliam opinionem alius Doctor dicit, quòd quatuor rationes ſuperius aſſignatæ cõcludunt de omni ente, quod per ſe producitur ab uno agente, uel à pluribus particularibus integralibus unum formale agens, ſed in homine nõ concludunt, quia producitur a generante, & creãte, ita quòd anima ſimpliciter eſt ab extra. Nam ſecundum eum in omni alio ab homine eſt unica forma ſubſtantialis. In homine aũt ſunt duæ animæ, uel formæ. Vna intellectiua, quæ continet in

Secundũ Henricum in homine ſunt duæ Animæ.

uirtute

uirtute uegetatiuam, & sensitiuam: Alia corporea quæ est forma mixti, quæ non potest contineri in uirtute animæ intellectiuæ, sed ipsa continet omnes alias formas corporeas puta ossium, & huiusmodi. Tunc uerò ad propositum dicit, quòd conuersio panis fit in corpus Christi compositū ex materia, & forma corporea siue forma mixti; & non compositum ex materia, & anima intellectiua.

Contra illud, quod dicit de dualitate formarum in homine arguitur sic: Forma perfectè continens aliam potest perfectè continere contentā ab illa, sed secundum eum uegetatiua cōtinet formam mixtionis, & sensitiua in bruto continet uegetatiuam, & forma mixtionis in talibus. n: immò in omnibus ab homine secundum eum non est nisi forma substantialis, ergo intellectiua, quæ secundum eum continet perfectè uegetatiuam, & sensitiuam non potest continere formam mixtionis.

Extensio repugnat Animæ intellectiuæ.

Dicit etiam quòd non potest, quia forma mixtionis de se est extensibilis, & ideo repugnat animæ intellectiuæ continentia illius, sed sensitiuę, & uegetatiuę nō repugnat, quia eis non repugnat extensio.

Contra: Virtualis continentia formę præcedentis est ex perfectione continentis secundum eum & secundum ueritatem. Tunc sic: Perfectio, quæ debetur formæ secundum esse imperfectiua non est neganda ab ea secundum esse perfectius: sed uegetatiua, & sensitiua cōtentę in intellectiua habent perfectiua esse, quàm in bruto. ergo si in bruto continent formam mixtionis multo magis continebunt eam, ut contentę ab intellectiua, aliaa ex tali continentia fierent imperfectiores, uel oporteret dicere, quòd in homine, & in bruto sunt alterius rationis, quorum utrumque est in cōueniens.

An in homine sint plures formæ substantiales nō se determinat Auctor.

Dico igitur quantum ad istum articulum, non determinando, Vtrum in homines sint plures formæ substantiales, quàm duæ, quòd ad minus est ibi forma substantialis mixtionis, siue corporeitatis, dans quoddam esse partiale materiæ præcedēti, sàltem informando ipsam, anima intellectiua, & materia per istam formam est constituta in esse partiali hominis, & est immediate perfectibilis respectu animæ ītellectiuę, & istud tale cōpositum fit per se in conuersione panis, & ista forma remansit in Christo in triduo, & ideo fuisset in triduo primum signum institutio sacramenti sicut modo.

Tunc ad quatuor rationes factas.

Quòd unius rei sit unicū esse.

Ad primam dico, quòd ista propositio potest concedi: unius rei est unicum esse ab una forma præcipue. Nam sicut ens diuiditur per simplex, & compositum, ita esse. ergo sicut ens compositum includit plura entia partialia, ita etiam esse compositum, cuiusmodi est esse hominis totius includit plura esse partialia habituata per formas præcedentes. Et si omnino fiat uis in uerbo, cōcedo, quòd unum esse totale, & specificum est principaliter ab una forma ultima, sed sicut illud esse eum sit compositum, & nō simplex præsupponit plura esse partialia, tunc ista forma præsupponit formas præcedentes dantes illa partialia, sed materia omnibus illis formis præcedentibus correspōdet ultimæ formæ pro uno per se perfectibili, & ita ultima forma est per se actus talis pfectionis, uel perfectibilis.

Ad secundum dico, quòd simplex distinguitur contra compositum secundum quòd omnis forma substantialis dat esse simpliciter ei, quod informat; quia tale esse dat sibi qualis, ipsa ergo dat sibi esse substātiale, ex quo forma est substātialis, sed accipiendo esse simpliciter pro esse ultimato & specifico, sola ultima forma non aduenit enti in actu. Dico, quòd materia prima cum omnibus formis præcedentibus, si sunt plures, uel cū una, si non sunt plures est simpliciter in potentia respectu ultimæ formæ, & correspondet sibi proprissimum perfectibile.

Potentia intellectiua uirtualiter continet uegetatiuam, & sensitiuam.

Ad tertiam Scotus non exprimit utrum intellectiua contineat uegetatiuam, & sensitiuam. Nā ponendo, quòd sic ita quòd illę non sint a generante, patet solutio, quia tunc genus, & differentia sumuntur ab eadem forma realiter, & uidetur etiā dicere, & uelle, quòd non tantum genus propinquū, immo quantumcunque remotum sumatur ab anima. Dicit enim hoc expresse, quòd illa forma mixtionis hominis non est in genere corporum nisi per reductionem, sed tantum soluet istā rationem, ac si concederet, quòd genus propinquum sumatur ab alia forma, quàm differētia. Dicit n. quòd si genus accipitur à forma prima, Tūc non habetur plus nisi ista non erit per se in primo modo, aliter est homo, sed hoc concedo. Et si dicas, quòd non èconuerso, etiam quia solum ista non est per se, in primo modo superficiatum, & coloratum, sed nec etiam coloratum est superficiatū. Dico, quòd præcipue prædicando formā priorē de forma posteriori, uel èconuerso prædicatio non est in primo modo, sed non sequitur ex hoc, ergo non prædicatur de specie, per se in primo modo, quia species non solum includit ultimam formam à qua accipitur differentia, sed etiā alias præcedentes, siue earum conceptus, ex hoc patet etiam, quòd non differunt ibi subiectum, & prædicatum.

Ad quartam non respondet affirmando, nec negando, quòd intellectiua contineat uegetatiuā & sensitiuam, sed dicit, quòd necessitas est ponere saltem formam corporeitatis aliam ab alia, quia anima separata manet ista, sed contradictio esset, quòd illud esset simul, separatum, & non separatum. hic etiā dicit expresse, quòd homo per istam formam in nullo genere est, nisi per reductionem, sed per eam solum est altera pars compositi.

QVIBVS PROPOSITIONIBVS posset hæc conuersio uerè exprimi.

Scotus 4. sent. dist. 11. q. 3.

Quæstio

Quæstio quinta.

Quartum quæritur, Vtrum ista conuersio possit uere exprimi per aliquam propositionem.

Respondeo, & dico, quòd ponēdo ambo extrema in recto nunquam poterit formari propositio uera, nec de uerbo est, nec de uerbo fit, Vnde omnes istę sunt falsę, panis est, uel fuit, uel erit corpus Christi. Ratio est, quia esse nō uerificatur de extremis nisi inter ipsa sit aliqua identitas realis, uel accidentalis, sed neutra istarum est impro posito, ut patet. Non etiam possunt uerificari rectę propositiones de uerbo hoc, fit. ratio est, quia fit prędicat de subiecto formam secundum quam subiectum transmutatur, ut patet cum dicitur: homo fit albus, sed patet, quòd in proposito nō est. Ita enim potest dici in recto sine aliquo alio addito, ut panis, uel factus est, uel fiet corpus Christi. Possunt & uerificari propositiones ponendo alteram in obliquo, ut dicendo ex pane, uel de pane fit corpus Christi, uel fuit, uel factum est. Sed adhuc magis proprie additur præpositio, in qua de uel ex, & tunc in obliquo est ponēdus terminus, ad quem, ut dicendo conuertitur siue transubstantiatur in corpus Christi. &c.

VTRVM SOLVS PANIS TRITIceus cum aqua elementari coagulatus sit conueniens materia conuersionis in corpus Christi.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 11. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 11. q.
D. Thomas 3. parte summa. q. 74. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 11. q. 3. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 4.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 8. q. 2.

Quæstio sexta.

Qvinto quæritur, Vtrum solus panis triticeus, uel confectus cum aqua elementari sit conueniens materia consecrādi corpus Christi, uel solum uinum expressum de uua sanguinem.

De consecratione dist. 2. § Sacramento. Respondeo, quòd panis triticeus confectus cum aqua elementari, & coctus solus talis panis est apta materia consecrandi corpus Christi. hoc patet. Sed sunt hic tria dubia. Primum an

Tria dubia. sufficiat panis factus de amido. Secundum an de farina triticea pasta confecta non cocta possit cōfici. Tertium an panis fermentatus. Videtur enim de omnibus, quòd sic, quia talia non diuersificāt speciem à pane, quo utimur inconsecratione.

De primo dico, quòd dubium esset, Vtrum panis factus de amido sit conuersionis materia apta nata, & ideo non est utendum tali pane amido, in talibus non debemus eligere partem dubiam, si quis scienter talem panem consecraret, peccaret mortaliter.

De secūdo dico, quòd licet coctio non uariet speciem, tamen Christus non posuit nos in ista subtili disputatione, de uariatione speciei, sed usus est pane usuali cocto, & quia in tali materia Christus instituit, ideo pasta non cocta non conficeretur.

De tertio dicunt Græci, quòd Christus confecit panem fermentatum, & ideo negant Latinos conficere pro eo, quòd non conficiunt in materia, quam Christus instituit. Istud probatur per aliqua uerba Euangeliorum. Primo per illud Ioā. Ante diem Paschæ, & sequitur illud totum de cœna, & institutione Eucharistię, quę, ut dicunt, factū est ante diem Paschæ, postea autem accipitur ibi pro agno Paschali, ut dicūt. Agnus autem Pascha lis debebat comedi hora quarta decima, die Mensis primi, qui erat Martius, sed ante istam 14. Luna licitū erat Iudæis uti pane fermentato, ea quò cœnam illam colebant, colebāt autē 14. Lunam, si manducarent Pascha. Item quando Iudęi tradiderunt Christum Pilato non introierunt Prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha, ergo Christus traditus est Pilato Luna 14. quando debebat comedi Pascha. f. Agnus paschalis, qui significabat Christum pascharum 14. Luna. ergo 14. Luna Passus est, & ideo ipse antici pauit cœnam per diem ante. ergo. Ioan. cap. 12. Ioan. cap. 18.

Contra hæc est Matth. Prima die azimorum accesserūt Discipuli ad Iesum dicentes: Vbi uis tibi paremus comedere Pascha? Et Lucas: Venit Dies azimorum, in qua necesse erat. &c. Ex his apparet expresse, quando Christus celebrauit cœnam prima die azimorum. f. quarta decima Luna scilicet, quando agnus paschalis debebat comedi, & per consequens tunc utebatur pane azimo, sicut quædam uerba Euangelij sonant. ergo in azimis confecit. Matth. ca. 26. Lucæ cap. 22.

Ad propositiones eorum est præmittenda distinctio, Innocentius De officio Missæ dicit, quod Pascha accipitur multis modis, pro solemnitate paschali, quæ erat Luna 15. Secundo pro die, quo comedebatur Agnus paschalis, quę erat Luna 14. Tertio pro hostia determinata illius diei, in quo immolabatur Agnus paschalis, quę erat pars diei, 14. Quarto pro Agno paschali. Quinto pro azimis panibus. Parte 3. ca. 4. Pascha multis modis sumitur.

Tunc dico, quòd in prima authoritate, & in secunda accipitur Pascha primo modo. f. pro solemnitate, quæ celebratur Luna quintadecima. Tertium est magis ad oppositum, quia comestio Agni, qui comedebatur Luna quarta decima ad literam significabat institutionem istius sacramenti. Dico igitur ad propositum, quòd nec necessarium est, quòd panis sit fermētatus, nec quod sit azimus, sed uterque potest confici. Patet de azimo, quia Ecclesia Romana, quæ non potest errare, utitur tali pane, sicut Christus in tali pane confecit. Patet etiam de fermentato propter quādam hæresim euitandam, quę dicebat Iudicium in omnibus esse, & ideo necessario oportebat confici panis azimus, sicut Iudæi tempore cœnæ Christi utebatur ad euitandam istam hæresim, ordinatū fuit, quòd conficeretur in pane fermentato, sed Hæresis ebionitarum.

cessante

Scotus hic, & Paludarius q. 1. Art. 4. asserunt graecos grauiter peccare cōficientes in fermentato.

cessante haeresi, reduxit Ecclesia ad pristinam cōsuetudinem, sicut Christus confecit: Patet etiam hoc idem, quia nos dicimus Graecos uere conficere, licet conficiant in fermentato: Dico tamen, quòd modo est de necessitate ministri, saltem in Ecclesia Latina, quòd conficiat in azimo.

VTRVM SOLVM VINVM EXpressum de uua sit conueniens materia conuersionis in sanguinem.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 11. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 11. q. 6. ad secundam quaestionem.
D. Thomas 3. parte summae q. 74. Arti. 5.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 4. Art. 2.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 4.
Ioannes Bacconitanus 4. sent dist. 8. q. 2.

Quaestio septima.

Dico igitur secundo principaliter, quòd solum Vinum naturaliter de uite est apta materia huic sacramento, & nullum aliud, puta de pomo, uel hujusmodi. Ratio principalis est, quia Christus sic instituit. Congruentia est, quia uinum est secunda pars nutrimenti. Istud autem sacramentum est nutrimentum spirituale animę, & ideo debet esse de botro expressum, ita tamen, quòd in botro non potest consecrari, ut habetur, Congruentia est ad hoc Eucharistia. quantum ad secundam sui partem principalem, datur uinum in potum, botrus autem magis est cibus, ratio uero eadem, quae supra. Posset autem botrus tunc exprimi in calicem, & tunc effici, ut habetur ubi supra. Debet autem ad misceri aqua, non quòd sine hac non possit uinum confici, quia nec quando conficitur, manet aqua, quia iam conuersa est. Vnde debet cito, & tam modicum poni, quòd ante tempus consecrationis sit cōuersa in uinum. Graeci etiam non ponunt, ut dicit Innocentius de officio Missae, sed hoc est de necessitate Ministri, saltem in Ecclesia Latina, & hoc propter praeceptum ecclesiae, & etiam, quia Christus sic instituit, ut dicit Damascenus libro 4. Christus calicem ex aqua, & uino tradidit Discipulis suis dicens: Accipite, & bibite. &c.

de cōsecratione dist. 2. Vinum

Extra. de cele. Missa. c. 5.

libro 4. cap. 5.

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XII. Quaeritur,

VTRVM IN EVCHARISTIA SIT aliquod accidens sine subiecto.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 12. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 12. q. 1.
D. Thomas 3. parte summae q. 77. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 1. Arti. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 12. q. 3.
Durandus 4. sent. dist. 12. q. 1.

Quaestio prima.

Circa distinct. duodecimam quaeritur, primo; Vtrum in Eucharistia sit aliquod accidens sine subiecto.

Qvod non: Impossibile est esse substantiam, nisi sit per se: ergo impossibile est esse accidens, nisi sit in aliquo. Antecedens probatur 1. physic. Quod uere est, nulli accidit. Consequentia patet, quia illi sunt modi diuidentes in substantiā, & accidens. ergo. — 1. phys. cōt. 27

Item posterius essentialiter nec potest esse sine priori essentialiter, sed accidens est essentialiter posterius ad substantiam sibi subiectam. ergo. Maior patet ex 5. Met. c. de priori. Minor patet ex q. ubi dicitur, quòd substantia est prior accidente, natura, diffinitione, & tempore. — 5. met. cōt. 16

Item diffinitum non potest esse sine quacunque parte diffinitionis, sed substantia diffinit accidens. ergo. Si dicis, quòd non ualet de diffinitione, quae datur per additionem. ergo. — 7. met. cōtex 4. 14. & inde

Contra: Terminus diffinit respectum nō per quidditatem, sed per additamentum, & tamen est contradictio esse respectum sine termino.

Item album, & albedo significant idem in praedicamentis, ergo si multiplicatur quantum ad quantitatem, sic album ad albedinem. ergo impossibile est esse quantitatem sine quanto, quia iam idē esset sine se. — Ca. de substātia.

Contra id est Magister in littera, & authoritates Sanctorum.

Respondeo, quòd accidens potest dupliciter accipi, uel formaliter, & praecise per se, pro significato huius nominis: Accidens: s. pro ipso accidere, uel pro eo, quòd denominatur ab hoc. s. pro eo quod dicitur accidere, & istud denominatū, uel est formaliter respectus, uel est formaliter absolutum, & illud praedicatum inesse. Vel potest accipi actualiter, uel aptitudinaliter. Tunc dico tres conclusiones. — Accidens sumitur duob. modis

Prima contradictio est, quòd accidens primo modo sumptū intelligatur sine inesse, & hoc uniformiter. s. actu, & aptitudine.

Secvnda: Contradictio est etiam intelligere accidens secundo modo sumptum, sine inesse, si sit formaliter respectus, & hoc etiam uniformiter, ut dictum est supra. Et etiam accipiendo hoc pro fundamento, quòd uterque dicit proximum subiectum.

Tertia conclusio est, quòd non est contradictio, accidens tertio modo sumptum, quòd sit formaliter absolutum sine inesse actu, non dicō aptitudinali.

Prima probatur sic: Accidens primo modo dictum non est, nisi ipsum accidere ipsum inhaerere, & ipsum inesse, & tale non est nisi quidam respectus eius, quod accidit ad illud, cui accidit, sic ergo contradictio est intelligere respectum, nisi intelligatur ipsum inesse, quod insit, & hoc proportionabiliter, ita quòd si intelligatur ipsum accidere actuale, oportet intelligere, quòd accidat actualiter si aptitudine, aptitudinaliter. Si quaeras, — Prima conclusio.

qualis

qualis respectus est, ideo dico, quòd est extrinsecus adueniens, quia non necessariò consurgit positis terminis, quia, ut probatur in tertia conclusione, possunt esse extrema sine ipso respectu. Si quæras, in quo genere; si in genere passionis, ita passio non solum sit respectus passi ad agens, sed etiam subiecti ad formam inhærentem, uel forte in genere actionis, ita quòd actio nō solum sit respectus agentis ad passum; sed formæ inhærentis ad subiectum.

2. conclusio. SECVNDA conclusio, probatur: Omnis respectus est inter extrema intelligere respectum, qui non sit alicuius ad non terminum. ergo si esse potest respectus sine fundamento, quia iam esset respectus ad terminum, & nihil respiceret terminum. Quod est contradictio.

3. conclusio. TERTIA conclusio probatur, quia absolutum, ut absolutum, non requirit terminos, quia iam non esset ad se. ergo si requirit subiectum, hoc non est nisi propter quandam dependentiam ad ipsum, ut ad causam, sed non, ut ad causam intrinsecam, quia subiectum non est essentia accidentis, immo accidens secundum se est ens per se 5.

5. met. cōt. 14. Meta. c. de ente. ergo, ut ad causam extrinsecam. Sed Deus potest supplere omnes causalitates causæ secundæ extrinsecę, quia continet omnes tales causalitates eminenter. ergo.

Item absolutum non includit respectum, quia iam non esset absolutum, sed inhærere est respectus ea prima conclusione. ergo non est contradictio, quòd tale absolutum non actualiter inhæreat.

Doctrina singularis pro opinionibus phylosophorum diluendis. Ex istis rationibus patet, quòd phylosophi nō dicunt esse impossibile accidens esse sine subiecto pro eo, quòd tale accidens absolutum includat in sua essentia subiectum, uel respectum ad subiectum, immo utrumque negant; sed pro eo, quòd ipsi ponunt ordinem causarum esse simpliciter necessarium, ita quòd secundum eos nulla causa potest supplere causalitatem alterius sine illa, & ideo uoluit phylosophus, quòd sole non moto, ignis non combureret stuppam. Et quòd

7. met. cōt. 4. ista sit eorum intentio patet 7. Meta. ubi uoluit phylosophus, quòd subiectum præcedit accidens etiam tempore, quòd non intelligitur aliter nisi quòd non est contradictio, quòd subiectum sit in omni accidente, & econuerso. sed expressius

1. phys. cont. 39. idē 7. met. cootex. 3. patet ad propositū primo phys. ubi dicit phylosophus, quòd intellectus quærens segregare passionem à subiecto, quærit impossibile hoc est dictu, quòd non includat cōtradictionem, quia nec subiectum, nec actualis inhærentia, uel ille respectus est de essentia eius.

CONTRA primam conclusionem arguitur, ꝙ respectus, qui est ad terminum non est in termino sicut patet, quia paternitas, quæ est ad filiū non est in filio, sed est in patre. ergo, cum accidere sit respectus eius, quod accidit, & illud, cui accidit, & per consequens habeat pro termino, patet, quòd non inest sibi. Ratio illa nihil probat. Respectus. n. qui est de genere relationis, nō est in termino, sed in fundamento, sed respectus, qui est alterius generis, potest inesse ei, ad quem est, sicut potest patere in multis exēplis. Sed iste respectus non est de genere relationis, ut prædictum est. Vnde dico, quòd simul cum suo fundamento est in termino, & subiecto.

CONTRA secundam cōclusionem arguitur, quia si respectus inest subiecto inhærentia, quæ est respectus, ergo respectus erit fundamentum respectus.

RESPONDEO, quòd non est inconueniens, ꝙ respectua natura prior sit fundamento respectus prioris extrinsecus aduenientis.

2. phys. cont. 28. CONTRA tertiam conclusionem arguitur, ꝙ Deus non potest supplere causalitatem causæ intrinsecæ, sed materialis causa, & formalis sunt intrinsecę 2. phys. sed subiectum respectu accidentis est causa materialis, quia sicut materia 2. phys. RESPONDEO, quòd materia, & forma sunt causæ intrinsecæ respectu compositi, & ideo concedo, ꝙ compositum non potest fieri sine istis causis, ita ꝙ nec humanitas, uel homo sine anima, & corpore, nec album sine subiecto, & albedine; sed nec materia est causa intrinseca respectu formæ, nec subiectum respectu accidentis. Hæc est opinio Aureoli, qui non ponit uerùm accidens per respectum medium positiuum, sed solum per in- Opinio domini Aureoli. diuisionem.

Duo dubia. Primū dubiū. Sed adhuc sunt duo dubia contra prædicta. Primum, quia si inhærentia accidentis ad subiectū est realiter distincta ab accidēte, cùm ipsa etiam sit accidens, quia quidam respectus, ut dicis, ergo inhæret subiecto, uel ergo de se ipsa, & tunc pari ratione poterat dici de accidente.

Scēm dubiū. Secundū, si inhærentia est posterior ad accidēs ergo accidens potest intelligi sine inhærentia ad

7. met. cōt. 2. subiectum, quod est contra phylosophum 7. Meta. Accidentia enim non sunt entia, nisi quia entis. Et est contra Boetium: Accidentis esse est inesse.

CONTRA rationem, quia tunc actus accidentis erit substantia, & etiam poterit diffiniri sine subiecto, quod est contra phylosophum 7. Metaphys.

AD primum dico, quòd inhærentia non propriè inhæret, sed formaliter est illud, quo accidens inhæreat, quia est inhærentia accidentis, & ideo in ea est status, & semper in talibus est etiam status.

Secundo potest responderi sicut de differentibus, quæ differunt differentia, & hoc modo melius patet solutio dubii adducti contra primam conclusionem.

Ad secundum dico, quòd licet actualis inhærētia non sit de essentia accidentis, & sit natura posterior, eo quòd per consequens possit intelligi, & diffiniri sine ea aptitudinali tamen inhærentia non. Et si quæras, quomodo se habet illa actio ad accidens, est ne propria passio eius, & inhæret sibi? Dico, quòd secundum intrinsecam naturam accidens est accidens, ita per suam naturam, & nullum sibi additum, est aptum inhærere, & hinc est, quòd non potest intel-

ligi sine aptitudinali dependentia ad subiectum, quia intelligeretur esse substantia. Diffinitur autem per subiectum non quia propter dependentiam, quam habet ad subiectum, quia plus dependet lapis à Deo, & tamen Deus non ponitur in diffinitione lapidis. Quid ergo, quòd conceptus diffinitionis est conceptus completus, non conceditur, ergo illud quod informat, ideo. & cætera.

2. de Anima contex. 6. & inde. Et si dicas, quòd forma substantialis diffinitur per materiam, cócedo, ut patet secũdo de anima, ubi phylosophus diffiniens animam dicit, quòd est actus corporis organici physici uitam habentis.

TVNC ad argumenta: Ad primum dico, quòd sicut accidens per suam naturam extrinsecam est aptum inhærere, ita substantia per se, sed sicut actualiter inhærere non est essentiale substantiæ, patet de humanitate in Christo.

SED utrum actualiter per se esse addit supra substantiam indiuiduam aliquam entitatem positiuam, sicut actualiter inhærere addit supra accidens respectum positiuum; de hoc quære in secundo libro.

Dist. 5. in quæstione de indiuiduatione. Ad secundum dico, quòd accidens est posterius substantia non actu, sed aptitudine, & actu est posterius naturaliter, & ideo non potest fieri secundum naturam, quin aptitudinaliter non dependeat à substantia, nec per aliquam potentiam, quin aptitudine iam non esset accidens.

Ad tertium dico, quòd relatio non potest esse sine termino, non pro eo, quod terminus est diffiniens ipsam, ut additamentum, sed pro eo, quòd respectus essentialiter respicit terminum proportionabiliter, tamen si respectus in actu tantum in actu, & si aptitudine aptitudine. Nam relationis esse est ad esse.

Ad quartum dico, quòd album uno modo accipitur pro forma ipsa albedinis, ut significans actualiter, actualiter inhærens, ut dicit phy-

Cap. de qualitate. losophus in prædicamentis, quòd album solam qualitatem significat, non enim tunc diffinitur ab albedine nisi in modo significandi scilicet, ut abstractum, & concretum, albedo enim in suo modo significandi non concernit modum inhærendi, & ideo apud Grammaticum est subiectũ. Alio modo accipitur pro toto composito ex subiecto, & accidente. Patet autem, quòd secũdo modo sumptum album non est præcise idem cum albedine, quia addit subiectum primo modo sumptum, si accipitur aptitudinaliter tunc sunt idem & patet, quid dicendum, si aptitudinaliter tunc album adderet relatiuum supra albedinem, & tunc patet responsio ex dictis, ergo &c.

AN QVODCVNQVE ACCIDENS REMANENS SIT SINE SUBIECTO.

Seraphicus Bon. 4. sent. dist. 12. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 12. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 77. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 1. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 12. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 12. q. 4.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur; Vtrum in Eucharistia sint omnia accidentia sine subiecto.

QVOD SIC: Nullum accidens est in substantia, ergo nec in aliquo subiecto. Antecedens patet ex præcedentibus. Consequentia probatur, nam secundum phylosophum 4. Metaphys. Accidens non accidit accidenti, nisi quia ambo accidunt. ergo. Nihil enim hoc illi magis, quàm illud huic. Confirmatur, quia, sicut substantiæ repugnat inesse, ita accidenti repugnat subiici. 4. Met. cõt. 14.

Item relatio potest esse sine subiecto, ergo omne aliud accidens. Consequentia patet per locum à minori. Antecedens probatur, quia aut repugnat sibi in quantum accidens, aut in quãtum relatio. Non primo modo, quia repugnaret omni accidenti. Non secundo modo, quia tunc relatio diuina, cum sit uera relatio, esset in subiecto.

CONTRA: Tunc motus esset sine subiecto. Patet etiam, quòd species illæ possunt moueri.

Respondeo, quòd una opinio dicit, quòd quantitas potest esse ibi sine subiecto, & est prima ratio. Sola quantitas est ex se indiuidua & omnia indiuiduantur per ipsam. ergo si esset ibi aliud accidens, & non in quãtitate, esset ibi hoc, & non hoc, quod est contradictio. Egidius ex Theoremate 31.36.37.38.39.

Item si qualitas esset ibi, & non in quanto, esset ibi sensibilis, quia in secunda specie qualitatis, & in sensibilis, quia nihil potest sentire nisi quantum.

Item tunc esset qualitas corporis spiritualis, quia inextensa, & corporalis, quia in tertia specie qualitatis.

Item tunc non repugnaret sibi esse in spiritu subiectiuè, & ita Angelus posset esse albus.

CONTRA conclusionem istius opinionis arguitur sic: In essentialiter ordinatis omnia posteriora plus dependent à priori simpliciter, quàm ab inuicem igitur qualitas plus à substantia, quàm à quantitate. cum ergo Deus possit supplere causalitatem substantiæ respectu qualitatis poterit supplere causalitatem quantitatis respectu qualitatis.

Item posse per se esse dicit perfectionem. ergo si non repugnat quantitati non repugnat qualitati, cum sit perfectior. Maior patet, quia hoc conuenit substantiæ soli, quia nobilior omni accidente. Consequentia probatur, quia secundum istos materiam sequitur quantitas, & formam qualitas. & forma est

perfectior

7.met. cõt.7.

perfectior materia 7. Metaphyſicæ, tum quia qualitas poteſt eſſe principium agendi, & quantitas non ſine forma, tum quia qualitas eſt perfectio ſubſtantiæ. Nam ſubſtantiæ perfectæ per qualitates conſequũtur fines ſuos ſcilicet per uirtutes Theologicas.

Item Cœlum eſt propinquius Deo, & in corruptibile, quòd homo, & tamen homo eſt ſimpliciter perfectior, quia propinquior Deo, ut intelligenti, quæ eſt nobilior perfectio.

Item à ſimili: Qualitas eſt ſubſtantiæ propinquior omni accidente, quæ eſt perfectio maior, quàm ſit ratio informandi, in qua quantitas eſt ſibi immediatior.

Ad primum dico, quòd ſicut in quolibet genere eſt dare ſupremum, & medium non propter aliud extrinſecum, ſed propter intrinſecum, ita eſt dare infimum; non ergo qualitas induiduatur intrinſecè per quantitatem. De hoc pro lixius dicitur in ſecundo lib.

Lib. 2. diſt. 3. q. de indiui duatione.

Ad ſecundum dico, quòd eſſet ſenſibilis in potentia remota, quia forma quædam eſt natura ſua corporalis, ſed non in potentia propinqua, quia non habet motum requiſitum ad ſenſationem.

Ad tertium dico, quòd eſſet de natura ſua intrinſeca, ſed corporalis, quia nata informari corporea, & ſi non in actu extenſa tamẽ extenſibilis. Exemplum: Si Deus separaret à lapide omnem quantitatem, ad huc intrinſecè remaneret lapis, ſicut prius.

Exemplum.

Ad quartum dico per idem: nam albedo repugnat non ſolum, quia extenſa, immò principalius, quia albedo eſt formaliter albedo, & Angelus eſt Angelus.

Alia opinio dicit, quòd nullum accidens poteſt eſſe ſubiectum accidentis, & ideo in Euchariſtiâ omne accidens eſt ſine ſubiecto. Rationes iſtius opinionis ſunt motæ ad principale.

Gotfredus pictauenſis in 4. parte ſummæ in materia de Euchariſtia.

Contra: Paſſio, quæ demonſtratur de alio, in ſecundo modo dicendi per ſe, eſt in illo, in quo demonſtratur, tanquam in ſubiecto. Sed in tota ſcientia Matematica demonſtrantur paſſiones de quantitatibus in ſecundo modo dicendi per ſe, ergo quantitas poteſt eſſe ſubiectum accidentis. Maior patet, quia ſubiectum, ut additum, ponitur in diffinitione paſſionis de ipſo, non niſi ut eſt ſubiectum eius. Minor etiam patet, nam quantitas eſt ſubiectum in illa ſcientia, & patet, quòd illa ſcientia fiunt uerisſimę demonſtrationes, ergo propriæ paſſiones demonſtrantur de quantitate in ſecundo modo, nec minus uerè demonſtraretur habere Triangulus tres angulos ſeparato quadrangulo, immo magis uerè, ergo.

Ad quæſtionem igitur dico, quòd ſubiectum accipitur dupliciter: Vno modo pro illo, quod ultimate determinat dependentiam accidentis, & tale ſubiectum eſt ſola ſubſtantia. Alio modo pro omni eo, quod aliquo modo determinat dependentiam accidentis, & hoc non ultimatè.

Subiectũ duobus modis ſumitur.

Et iſto modo dico, quòd accidens poteſt eſſe ſubiectum accidentis, ut probat ratio contra ſecundam opinionem. Accipitur autem hic determinare dependentiam informatiuam ad differentiam relationis ad terminum. Dico etiam, quòd poſsibile eſt eſſe de accidentibus reſpectiuis, ut probatum eſt in quæſtione pręcedenti, ſed de facto dico, quòd omnia accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto ſecundo modo dicto. Dixi autem, quòd reſpectus non poteſt eſſe ſine ſubiecto, accipiendo ſubiectum primo, & ſecundo modo dictum.

Ad Argũ principale rñdeo, ideſt ad authoritatẽ Ariſt. quia ibi Ariſt. capit ly, quia, concomitanter, & non cauſaliter, ita quòd eſt ſenſus: Vnum accidens non accidit alteri, niſi quomodo ambo accidunt uni tertio. Alio modo poteſt dici, quòd ipſe loquitur ibi de accidentibus diſperatis non ſubordinatis, ſicut patet in exemplo ſuo de albo, & muſico.

Ad confirmationem dico, quòd non eſt ſimile, quia ſubſtantia eſt ſimpliciter primum in ordine naturali, & prædicabili: Et ideo non habet prius ſe, cui accidat, ſed non ſic de accidentibus, ut patet, tamen bene concedo, quòd ſi eſſet aliquod accidens omninò ultimum nulli poſſet ſubiici.

Ad ſecundum dico, quòd eſt dare ibi medium. Dico enim, quòd relationi repugnat eſſe ſine aliquo ſubiecto in quantum relatio accidentalis. Oportet enim quòd ibi habeat fundamentum, & ſubiectum ſuo modo. &c.

VTRVM ACCIDENTIA IN EVchariſtia poſſint habere quamcunq; Actionem, quam poterant habere in ſubiecto.

Scotus 4. ſent. diſt. 12. q. 3.
D. Thomas 3. parte ſumma q. 77. Arti. 3.
Ricardus 4. ſent. diſt. 12. q. 1. Art. 2.

Quæſtio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum accidentia ſeparata habeant eandem actionem ſicut primo.

Qvod non: Quia actiones ſunt ſuppoſitorum primo Metaphyſicæ, ſed accidens ſeparatum non poteſt eſſe ſuppoſitum, ergo nec agere.

Contra: Quia patet, quòd accidentia ſeparata in Euchariſtia moueant ſenſum; mouere autem eſt quoddam agere, ergo.

Respondeo, & dico ſecundum aliquos, quòd formæ naturales nõ ſunt immediatum principium actionum naturalium, quia agunt mediantibus formis accidentalibus, ſicut mediantibus ſuis inſtrumẽtis. Vnde ſecundo de anima dicitur, quòd calor naturalis eſt, à quo anima agit, quia inſtrumentum non agit in propria uirtute, ſed in uirtute principalis agentis. Ideo acci-

D. Thomas 4. diſt. 12. q. 1. in ſolutione pricipali ſecũdæ quæſtiunculæ.
Quære Varronem q.

dentia agunt in uirtute substantiæ, cuius sunt instrumenta. Ita tamen, quòd accidentia, & instrumenta sunt immediatum principium agendi omnis actionis, quæ competit substantiæ, & non solum immediatè, respectu alterationis, immo etiam respectu generationis. non tamen ex hoc sequitur, quòd agant ultra suam speciem, quia non agunt in propria uirtute. Similiter etiam ex parte passi formalis substantialis; Vel substantia, non est immediatum passiuum, sed qualitates priuatiuæ.

TUNC ad propositum dico, cum accidentia separata uirtute diuina sint eiusdem speciei, quando erunt coniuncta, sequitur, quòd eodem modo agant, & ita, ut dicunt, non solum possunt alterari, sed etiam attingere terminum generationis, nec oportet ponere propter hoc, quòd redeant ad substantiam panis, uel uini.

CONTRA istam opinionem tria sunt uidenda, quæ ponit ista opinio. Primum est, quòd forma substantialis naturalis non est immediatum principium alicuius actionis. Secundum, quòd accidens coniunctum substantiæ in uirtute substantiæ, cuius est instrumentum immediatè attingit terminum generationis substantiæ. Tertium, quòd idem potest accidens separatum.

CONTRA primum arguitur tripliciter: Primo sic: Quod est in potentia merè priuatiua respectu alicuius, est in potentia contradictionis 9. Met. sed subiectum respectu, & immediatè passionis, non est in potentia contradictionis, quia non potest esse sine ea, ergo subiectum substantiale respectu potentiæ, & immediatè passionis habet aliam causalitatem à causalitate materiali, sed nō formali, ut patet, nec de finali ut patet. ergo effectiua. ergo respectu eius esset immediatum principium. ergo forma substantialis naturalis est immediatum principium agendi.

Item quod est perfectionis in natura inferiori non est negandum à superiori, si sibi non repugnat; sed esse immediatum principium effectiuum est perfectionis in qualitate, quia propter hoc excedit in perfectione quantitatem secundum Comentatorem. ergo non est neganda ista actiuitas à forma substātiali, quia excedit, & est superior ad qualitatem.

Item in generatione uniuoca genitū assimilatur generanti immediato principio formali agendi, & assimilatur in forma substantiali, quia alias generatio uniuoca non esset. ergo substantialis forma, in qua generant uniuocum assimilatur sibi genitum est immediatum. ergo.

CONTRA primam rationem arguitur sic: Si ratio esset bona, sequeretur, quòd Triangulus accidentaliter haberet tres, & ita quantitas actionem agendi, quod est falsum.

CONTRA secundam sic: Si ratio esset bona materia substantialis posset habere actiones, quia est natura superior ad qualitatem.

Item sufficit sibi, ꝙ sit mediatum principium.

Ad primam instantiam dico, quòd phylosophus loquitur ibi de potentia substantiali passiua, quæ est prima simpliciter, per hoc dat differentiam inter potentiam passiuam subiecti respectu formæ substantialis, & potentiam passiuam respectu accidentalis. Non enim est contradictoria respectu cuiuscunque formæ substantialis.

Ad secundum dico, quòd non est simile, eo quod materiæ repugnaret agere; sed formæ non, & ideo in ratione illa additur, si sibi non repugnat.

Ad tertiam dico, quòd etiam esse immediatum principium actionis dicit perfectionem, aliter non competerent Deo omnia secundum illam opinionem, nec est principium mediatum, nec immediatum, ut dicit in tertio dicto. Accidentia ita agunt separata, sicut coniuncta. Sed patet, quòd substantia panis, quæ non manet, non agit nec mediatè, nec immediatè, quia quodlibet, quod debet agere, præsupponit esse. ergo.

Quo accidentia agunt separata sicut coniuncta.

TUNC contra secundum dictum opinionis arguo sic: Accidens agere in uirtute substantiæ, aut dicit aliquid positiuum additum ipsi formæ accidentali, aut non; Si sic; aut illud additum est respectus, aut non, si non; dicit aliquid absolutum, sed respectus tunc non ageret ex hoc plusquam ante, quia respectus non est principium agendi; Aut est aliquid absolutum, & tunc esset contra primum dictum opinionis, quia saltem respectu ipsius absoluti additi, forma substantialis erit immediatum principium actiuum, & productiuum. sed non dicit aliquid additum, hoc potest dupliciter intelligi, uel scilicet, quòd agere accidens dicatur agere in uirtute substantiæ pro eo, quòd est agens sibi subordinatum, ita quòd simpliciter coagit disponendo ad terminum generationis. & iste est uerus intellectus, sed ex hoc non sequitur, quòd accidens immediatè attingat terminum generationis, sed attingit immediatè terminum alterationis, & ipso mediante, attingit terminum generationis, & est præuia generatio, & ista secundum uerum intellectum forma substantialis est immediatum principium illius actionis, quæ immediate attingit terminum generationis, sed attingit immediate terminum alterationis. & ipso mediante terminum generationis, & forma accidentalis est immediatum principium illius alterationis, quæ est præuia generatio, & mediatum respectu termini generationis, si non intelligatur, quòd nec sic, nec sic nihil est dictum, ut patet.

Respectus nō est principiū agendi.

CONTRA tertium dictum opinionis, arguo sic: Si accidens separatum habet aliquid additum, cum illud non sit substantia, uel nihil est imperfectius genito, quod est substantia; & patet, quòd est causa æquiuoca corporalis, quia accidens generans, & substantia genita non sunt eiusdem generationis, & patet etiam

Accidens generans, & subiecta genita non sunt eiusdem rationis.

etiam, quòd essent, quod est impossibile. Consequentia patet, quia accidens separatum, quod habet additum, cum illud etiam sit substantia, uel nihil est imperfectius generato, quod est substantia, & patet etiam causa totalis, quòd nihil faceret ibi substantia, ac si esset anihilata. Falsitas consequentis patet, quia æquiuoca continet uirtualiter, & terminat effectum.

Ad quæstionem igitur dico duas conclusiones: Prima est, quòd accidentia separata possunt habere eandem actionem quam habebant coniuncta.

Secunda conclusio, quòd non possunt generare, & corrumpere substantiam.

Actio prior non dependet a posteriori.

Primam probo, quia actio prior non dependet a posteriori, sed dictum supra cuius immediatum principiũ est forma accidentalis est præuia ad actionem cuius immediatum principium est forma substantialis, ergo non requirit aliam actionẽ non etiam requirit necessario formam substantialem, uel subiectum, quia dictum est in præcedentibus, quòd actualis inhærentia præcedentis accidentis ad subiectum non est, nisi quidam respectus extrinsecus adueniens realis, aut respectus non necessarius simpliciter ad hoc, ut forma substantialis agat.

Secunda conclusio patet ex improbatione tertii dicti primæ opinionis.

Sed contra istam scdam opinionẽ arguitur sic: Si frigiditas, & caliditas essent in quãtitalibus separatis, & approximarẽtur, certũ esset, quòd una ageret in illa, & illa, quæ præualeret totaliter corrũperet aliam. ergo pari ratione corrumperet eandem, si in eodem gradu esset in subiecto. Ponatur ergo, quòd frigiditas præualeret, sicut frigiditas in quãtitate separata à subiecto, ergo ignis posset esse in tali gradu, sed certum est, quòd corrupta caliditate ignis corrumperetur, & corruptio unius est generatio alterius. Dicit Scotus, quod si in tota substantia ignis esset anihilata remaneret tota caliditas nõ posset ista caliditas corrumpere unam guttam aquæ, licet posset eam calefacere, & similiter si tota frigiditas aquæ maris esset separata nõ corrumperet scintillam ignis.

Ad istam dico, quòd non est simile de caliditate separata, & igne. Nam quantitas nullum gradũ caliditatis determinat sibi, & ideo tota caliditas in quantitate separata posset corrumpi, sed ignis, licet non determinet sibi supremum gradum caliditatis, tamen determinat sibi aliquem gradum. & licet frigiditas separata posset caliditatem ignis diminuere, non tamen posset eam corrumpere. Et dicas, quòd saltem posset caliditatem in ligno totaliter corrumpere, quia lignum non determinat sibi aliquem gradum caliditatis concedo, sed ex hoc corrumperet substantiam ligni.

Ad argumentum principale dico, quòd de facto secundum naturam actiones sunt suppositorum, ut augumentum, sed de possibili apud Deũ non ita necessaria, non quidem, quòd uelim dicere, quòd oporteat Deum facere aliquod miraculum, nisi solum separare accidens, & manu tenere eum sic separatum.

Hic potes notare opinionem Aureoli, qui dicit, quòd accidentia dicuntur agere in uirtute substantiæ, quia sic uirtus substantiæ, & hoc accidit ex imperfectione substãtiæ creatæ, quòd eius uirtus non sit substantialis, sicut in Deo, sed accidentalis. Scotiza. — Opinio demi as Aureoli.

AN OMNIS TRANSMVTATIO QVAE potest causari ab agente creato circa accidentia in eucharistia manente, necessario requirat eandem quantitatem manere.

Scotus 4. sent. dist. 12. q. 4.
D. Thomas 3. parte summa q. 77. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 2. Art. 2.

Quæstio quarta.

Quarto quæritur, Vtrum accidentia in eucharistia possint corrumpi ab aliquo agente creato.

Quod non: In omni transmutatione ab agente causata requiritur aliquod subiectum commune manens in utroque termino transmutationis; ex tertio physicorum motus est actus entis in potentia, & ex sexto physicorum, quòd transmutatio aliter se habet nunc, quàm prius. Sed si corrumperentur illa accidentia nihil maneret ibi commune, ut patet, quia nec materia cum non sit ibi, nec quantitas, quæ dicitur esse subiectum respectu aliorum accidentium. Ita quòd saltem quantitas non potest transmutari.

Item si corrumperetur, aut caderet in nihil; & hoc non, quia ex non substantia non fit substantia. aut in accidentia, & hoc non, quia agens naturales tunc faceret accidentia sine subiecto.

Item Boetius dicit, quòd forma simplex subiectum esse non potest, sed ista accidentia sunt simplicia, ergo non possunt esse subiectum transmutationis. — Libro de tri.

Item 7. Metaphysicæ quicquid corrumpitur corrumpitur propter materiam, sed hic non est materia. ergo. — 7. met. côtex.

Contra: Ad sensum patet, quòd istæ species à Sacerdote diuiduntur dum masticantur, & possunt ab igne comburi, uel corrumpi.

Respondeo, & dico, quòd ista accidentia separata habent diuina uirtute esse quoddam conforme esse subsistentiæ, quod habet naturaliter substantia panis cum eis, & ideo à creatis agentibus, & eisdem modis possunt — D. Thomas 4. senti. dist. Artic. 2. in solutione principali tertiæ quæstiunculæ

terminari, & comedi, & corrumpi tunc, sicut ante.

CONTRA: Esse subsistentiæ, quòd habet substantia panis, concernebat aliquod positiuum. s. ipsam substantiam; sed modo accidentia per separationem non acquirunt aliquod positiuum, immò amittunt respectum actualis inhærentiæ, & acquirit negationem oppositam: ergo non est conforme illud subsistere illi ubi in negatione; sed illud positiuū. s. panis aliquid faciebat ibi nec suppletur ibi propter aliquid positiuum correspondens, ergo illa ratio non concludit.

Ad quæstionem igitur dico, quòd tria sunt uidenda. Primo; Vtrum ab agente creato possint illa accidentia aliquo modo transmutari.

Secundo, quæ transmutatio tollit esse corpus Christi, & quæ non.

Tertio si accidentia corrumpātur, quid fit de eis; quomodo subsistantur.

DE primo dico, quòd sic. Ratio est, quia agens creatum, & non impeditum, & sufficienter dispositum potest transmutare passum approximatum & sibi proportionatum, sed patet, quòd multa agentia sunt talia, & patet, quòd istæ species possunt isti agenti approximari. Sed nunc probo, quod est passum sibi approximatum, quia est quoddā quātū extensum informatū, qualitatibus actiuis, & passiuis. Si dicas, quòd nullum est naturale, & proportionatū sint materia patebit quādo soluētur authoritates phylosophi 7. Met. adductas ad principale.

DE secundo dico, quòd ut ex fide tenemus Deus sic instituit hoc sacramentum, quòd post uerba consecrationis esset ibi corpus Christi loco substantiæ panis, uel uini hoc excepto, quòd non informaret ab accidentibus istis, sicut informabatur substantia panis, & uini.

Tunc dico, quòd omnis transmutatio facta in accidentibus, quæ non tollit, quòd accidentia nō remaneant apta nata informare naturaliter substantiam, quam primò informabant non facit desinere esse ibi corpus Christi. Omnis autem trāsmutatio sic intensa, quæ sic uariat naturam istarū accidentium; quòd non manent naturaliter apta informare substantiam, quæ primo informabatur facit desinere esse ibi corpus Christi. Hæc aūt nō possunt aliter probari nisi, quia Christus sic instituit. Patet autem, quòd multæ transmutationes possunt fieri circa ea, quæ non uariant ipsa. Ita quod non remaneant apta nata informare substātiam, quam primo informabant. Possunt enim illæ species diuidi, contrahi, obliquari, mollificari, indurari, dilatari, magis, uel minus mutari secundum locū, & alia & huiusmodi, quæ omnia possunt fieri sicut temperatæ, & remissę, quòd non uariant ea. Possunt autem comburi in cineres, uel in aliquod aliud diuidi in sic minutas partes, quòd nō posset remanere quantitas sufficiens pro substantia panis, uel uini.

DE tertio dicit Innocen. de officio Missæ, quod quando ista accidentia corrumpuntur, uel debēt corrumpi per agēs naturale, substantia redit, nec ex hoc fit nouum miraculum, sed secundum antiquam Dei institutionem fit, quia ab æterno instituit, quòd accidentia non essent sine subiecto nisi in Eucharistia. ergo statim, quòd illa accidentia in tantum alterantur, quòd desinat ibi esse corpus Christi, substantia redit, in qua sustentantur accidentia.

CONTRA: Aut redit ante ultimum instans, in quo accidentia corrumpuntur, aut in eodem instanti; Si ante, ergo desinit ibi esse corpus Christi antequam accidentia corrumpantur. Si simul in eodem instanti erit ibi panis; uel alia substantia, quæ redit, quàm corpus Christi, quorum utrum que est inconueniens. si autem tunc ponatur redire principaliter ad hoc, ut ex ea aliquid possit generari, sequitur quòd substantia, quæ redit, simul erit, & non erit substantia. Nam quando redit ponitur esse, & tamen oportet dicere, quòd non est, quia qū substātia corrūpitur, & de ea aliā generatur, non est. Si quis uellet sustinere hanc opinionem, posset dicere redire ante ultimū instans corruptionis accidentium, nec erit simul cum corpore christi, quia potest dici, quòd corpus christi desinit esse ibi statim, quòd accidentia tantū transmutantur, quòd non sunt apta nata ad mittēdum, & tunc redit substantia, & hoc uidetur conueniens, quòd tunc desinat ibi esse corpus christi, quia illa accidentia non figurant nutrimentum spirituale.

ALITER modo posset dici, quod forte non redit, ut extrinseca generetur aliud, sed ut in ea subsistentur accidentia, quæ etiam illis corruptis generantur, & tunc diceretur, quòd in ultimo instanti non redit substantia, quę prius fuit, sed de nouo inducitur substantia noua, cui conueniunt accidētia generata.

ALIA opinio dicit, quòd redit sola materia, ut ratione ipsius possunt ibi saluari transmutationes naturales; & de ipsa potentia sic generari substantia.

CONTRA: Si redit ante ultimum instans corruptionis accidentium, erit ibi materia sine substantiali esse, quod non potest esse sine nouo miraculo, sed miracula nō sunt ponenda sine necessitate. Si in ultimo instanti, frustra redit, quia de potentiā materiæ nō educitur forma naturalis, nisi prius transmutetur.

ALIA opinio dicit, quòd substantia, quæ de istis speciebus corruptis generatur naturaliter, educitur de istis dimensionibus, quę sunt ibi, quia ut dicit quantum extensum informatum qualitatibus actiuis, ut passiuis, est proportionatum passum naturale. ergo per agēs naturale posset educi de ea omnis forma, quam ipsum agens continet in uirtute.

CONTRA: Sequeretur, quòd ex non substantia fieret substātia, immo ex quantitate fieret quātitas & substantia.

Item sequeretur, quòd forma pertinens ad primum genus informatum haberet possibile potentioris generis.

Item, quòd illud genitum non esset per se, sed patet,

patet, quòd omnia ista sunt absurda. ergo.

ALIA opinio dicit, quòd in trasubstantiatione ipsis accidentibus remanentibus Imprimitur per creationem quoddam purum possibile consimile illi potentiæ, quæ in materia esse dicitur secundū istam opinionem, & sic per istud purum possibile saluat ibi ista opinio omnem transubstantiationem naturalem, & generationem alterius substātiæ, ac si esset ibi substantia panis, & uini.

CONTRA: istud purum possibile est argutum secundo libro.

DICO igitur, quòd propter omnem transmutationem factam circa species consecratas non tollitur Eucharistia. Quædam enim transmutationes stant cum Eucharistia, ut ex secundo Art. quæstionis patet, & istæ non requirunt, quod aliqua substantia redeat, quia habent debitum subiectū, ut patet ibi, nec etiam redit de facto, quia tunc simul essent ibi corpus Christi, & aliqua substātia, quod non conceditur. Quædam uero tollunt eucharistiam, & istarum quædam non tollunt identitatem quantitatis, sed conseruant.

EXEMPLUM: Dato, quòd in illis dimensionibus induceret calor ignis in tanto gradu, quòd repugnaret speciea panis, uel uini.

Tunc dico, quòd non maneret Eucharistia, quia non consistit in sola quantitate, sed in aliis accidentibus, quæ ibi corrumperentur per calorem, & talea transmutationes non requirunt de se aliquam substantiam redire, quia habent subiectū scilicet quantitatem, quæ ponitur manere, & esset ibi quantum calidum, rediret tamen de substātia de facto cum ibi non esset Eucharistia, quia Deus sic instituit, quòd nunquam essent accidentia sine subiecto nisi in Eucharistia. Quædam nō seruant, sed corrumpunt quantitatem, & omnia alia accidentia, & ista requiritur, quòd substantia redeat tum, ut accidentia ex illis generata habeāt subiectum, in quo sint tum etiam quia in ultimo istanti corruptionis, ista transmutatio non est sine subiecto, nec redit, ita ut corrumpatur alia substantia & generetur, quia non est transubstantialis, sed accidentalis. Et ideo dico, quòd ex illis accidentibus nulla substantia generatur, nec est ibi aliqua naturalis generatio, uel corruptio substantiæ, sed est noua reductio nouæ substantiæ illius scilicet substantiæ, quæ est apta nata perfici, & officii illis accidentibus de alii generatis. Et dico, quòd quandocunque ponitur substantia redire, redit in ultimo instanti, in quo desinit ibi esse corpus Christi.

Dico secundo, quòd ista substantia est composita, & non solum sola materia. Dico etiam, quòd ista relatio non fit uirtute naturali, quia nullum agens naturale potest producere compositum, nisi de materia primo naturaliter transmutata redit ergo uirtute diuina. Et si dicatur: Per creationem nullum inconueniens est, quia talis creatio non est superflua, nec in omnibus istis est nisi unum totale nouum miraculum scilicet institutum diuinum, à principio enim Deus sic instituit.

TUNC ad argumenta. Ad primum dico, quòd non est de essentia motus, quòd non habeat subiectum manens idem cum toto, licet idem sit secundum naturam. Vnde sufficit, quòd tota trasmutatio quantitatis fiat in quantitate, dū manet. Ita quòd istud subiectum sufficit sibi sic in ultimo instanti corruptionis quantitatis, redit substantia, nec trāsmutatio maneat sine subiecto, & quātum ad hoc non est naturalis.

Ad secundum dico, quòd ex illis accidentibus corruptionis generantur alia, & alia accidentia, uel cōtraria, uel disperata, & alterius gradus, nec sunt sine subiecto, quia redit substantia.

Ad tertium dico, quòd loquitur de forma, quæ est simpliciter purus actus, unde explicatur de Deo.

Ad quartū dico, quòd apud Arist. nihil poterat corrumpi, nisi cuius aliqua pars remaneret post corruptionem; nec generari, nisi cuius aliqua pars præesset, & ideo posuit materiam in omni generabili, & corruptibili, & ratio huius, erat, quia ipse ponebat ordinem causarum simpliciter necessariò, sed ipse concessisset, quòd potuisset transmutari, & corrumpi, non enim dixisset, quòd esset idem accidens, quod primo, sed apud eum accidens erat impossibile sic esse: &c.

DISTINCTIO XIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRUM SOLA ACTIONE DIVIna possit confici corpus Christi.

Scotus 4. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam tertiam quæritur, Vtrum eucharistia possit confici sola actione diuina.

QUOD sic: Quia natura potuit formare corpus Christi in esse naturalis. ergo potest ipsum producere secundum esse sacramentale. Antecedēs patet, quia, producit, & format alia corpora eiusdē rationis in matrice mulieris. Consequentia patet, quia esse sacramentale non est perfectius suo esse naturali.

CONTRA id sunt Authoritates in littera.

RESPONDEO secundum quòd Scotus dicit hic ualde multa. Sed omitto, & alibi reseruo, quia nō uidentur esse ad propositum directa.

Primo igitur uidendum est, Vtrum actione diuina. Secundo Vtrum actione agentis creati, ut principaliter agentis. Tertio, Vtrum actio eius, ut instrumentaliter agentis.

De primo patet, quòd fuit de facto in cœna Domini, tum etiam, quia quicquid potest mediante causa secunda potest per se.

De secundo uidetur, quòd sic, quia nulla actio cuius formale principium actiuum non est for-

maliter infinitum. ergo. Probo minorem: Formale principium actiuum, ideo omnium actionum ad extra est sua uoluntas, sed ipsa non uidetur esse formaliter infinita, quia si sic, contineret omnem perfectionem, quia infinitum est cui non potest fieri additio, & tunc esset pelagus infinitæ substantiæ, sed sola essentia est ipse pelagus secundum Damascenum. Dico, quòd non potest; Ratio tacta fuit supra in isto tractatu. Nam istam conuersionem non potest nisi agens, cuius uirtuti actiuæ totaliter subest esse, & non esse utriusque extremi. sed nullum agens creatum est tale, quòd in sua actione nõ præsupponat esse materiale. ergo.

Lib. 1. cap. 9.

Ad instantiam neganda est minor. Ad probationem maior est concedenda, sed minor est neganda. Nam si uoluntas diuina non esset formaliter infinita, nõ diceret perfectionem simpliciter.

Infinitas io diuinis duobus modis põt intelligi.

Tunc ad propositum dico, quòd infinitas diuinis potest dupliciter intelligi. Vna quasi extensiua, Alia quasi intensiua, & ista secunda dicitur, uel fundamentaliter, uel formaliter tantum. Tunc dico, quòd infinitas prima, scilicet extensiua non est in diuinis formaliter. Omnia enim, quæ sunt in Deo, non sunt infinita numero. s. notiones, personæ, relationes, perfectiones attributales, & alia huiusmodi. Infinitas autem fundamentalis, & formalis simul est in sola essentia, & ideo secundum Damascenum appellatur radix, & fundamentum omnis infinitatis formalis cuiuscunque attributalis perfectionis, à qua radice quodlibet attributũ habet suam infinitatem formalem. Infinitas autem intensiua solum formaliter est in uoluntate, & in quolibet attributo.

D. Thomas ubi supra art. 5. solutione principali.

De tertio uidetur, quòd sic, quia secundum aliquos instrumentum substantiæ producit substantiam, ergo creatura, ut instrumentum dici potest conuertere substantiam in substantiam. Consequentia probatur, quia actio mensuratur à termino, sed terminus, qui est substantia plus distat ab accidente, quod est principium instrumentale istius actionis, quàm terminus conuersionis à creatura. ergo si accidens potest esse principium instrumentale istius actionis, sequitur, quòd creatura possit esse principium instrumentale conuersionis.

Instrumentũ multis modis accipitur dist. 1. & 12. & dist. 6.

Dico, quòd instrumentum accipitur multipliciter, ut patuit supra distinct. prima. Accipiendo igitur instrumentum pro formali principio actionis; dico, quòd nulla creatura potest esse instrumentum istius conuersionis, & ad hoc sufficit ratio pro secundo Artic. facta, nã omnis actio creaturæ supponit materiam, in ista autem conuersione conuertitur materia.

Ad instantiam negatur antecedens, contra quod antecedens argutum fuit supra. Potest etiã negari consequentia, quia illa actio ex modo suo non est super naturaliter, sicut ista.

Ad argumentum principale dico, quòd antecedens non est uerum simpliciter. non. n. natura potuisset form r: corpus Christi eo modo, quo formatum fuit à Spiritu sancto totum simul ex sanguinibus Virginis Mariæ. Consequentia tamẽ non ualet, quia ex suo mõ ista est supernaturalis. Dico, quòd Sacerdos est aliquomodo instrumentum in ista conuersione ex ista institutione, sicut & in aliis sacramentis dicuntur Ministri. Instrumentum dico, non quidem, quòd Sacerdos per suam actionem attingat terminum istius conuersionis, nisi quia ex Dei pacto, & dictis uerbis à Sacerdote super materia debita cum debita intentione Deus sua propria actione conuertit. &c.

AN QVILIBET SACERDOS POSsit conficere eucharistiam.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 13. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 13. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 82. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 13. q. 1. Art. 1.
Durandus 4. sen. dist. 13. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, An Eucharistia possit ministerialiter confici à solis Sacerdotibus.

RESPONDEO, & dico primo, quòd solus Sacerdos potest conficere. Quod patet per illud de summa Trin. & fide catholica, ubi de Eucharistia dicitur sic: Hoc conficere sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus secundum claues Ecclesiæ, sed unde hoc habuit Ecclesia ex scriptura dico, quòd ex uerbo Christi p Matthæũ: Hoc quotiescunq; feceritis. &c. loquitur ibi Apostolis, & Discipulis, sed Apostolis succedunt in Ecclesia soli Episcopi, & Discipulis soli Sacerdotes, sicut habetur in nouo testamento. Cap. firmiter. Matth. ca. 2.

Duobus modis potest intelligi posse conficere.

SECVNDO uidendum est, Vtrum omnis Sacerdos possit conficere, ubi sciendum, quòd de posse dupliciter possumus loqui, Vno modo absolutè, & simpliciter. Alio modo ordinatè, plura. n. requiruntur ad posse ordinatè, ut patebit, quàm ad posse simpliciter, & absolutè. Loquendo de posse simpliciter, dico, quòd primo requiritur præcisè materia debita, & ex per se Ministri. Secundo. s. caracter sacerdotalis, q; possit proferre uerba, & quòd habeat intentionem debitam. Duæ conditiones ultimæ sunt cõmunes in Ministro istius sacramenti, & aliorum, ubi requiritur Minister. Sed prima conditio est propria huic per secundã conditionem, per aliam conditionem excluditur mortua, & alii huiusmodi, & omnis non potens uti ratione, & per istas duas conditiones simul excluditur omnis natura non intellectualis; per primã excluditur Angelus, Mulieres, & huiusmodi multi homines propter aliquas causas speciales. Deus enim sic instituit, q; soli Sacerdotes possint conficere.

Vide D. Thomam. 3. parte summæ. q. 82. Art. 1.

Sed nunquid Sacerdos degradatus, uel excommunicatus, uel irregularis, uel prohibitus, uel alii huiusmodi possint conficere? Loquendo de potentia absoluta, & simpliciter, communiter dicitur, quod sic, quia habet alias duas conditiones, & habet

Vide Ricardũ in 4. dist. 13. Art. 2. q. 1.

habet materiam debitam, & aptam. Ratio est, quia caracter sacerdotalis ea diuina institutione indelebilis est, & tunc oportet conuertere regulam illam: Plura requiruntur ad construendum, quàm ad destruendum. Immò in proposito erit è conuerso. Verum est, quòd caracter imprimitur à Deo principaliter, & ab Episcopo solum instrumentaliter. Deus enim bene potest delere eum, si uult. Et si arguatur, quòd Sacerdos prohibitus non potest absoluere, ergo non potest conficere; Dico, quod non est simile, quia potentia cõficiendi immediatè fundatur super caracterem, sed non sic potentia absoluendi, ut dicetur suo loco. Dico etiam, quòd si Sacerdos scismaticus, uel hæreticus, qui erret circa Eucharistiam causa nihil esse arbitretur, si tamen super debitam materiam proferret uerba debita cum intentione faciendi quod Christus instituit, & quod ecclesia facit, non obstante, quòd in particulari crederet, quòd nihil inde fieret; adhuc tamen uerè conficeret; non est alia ratio, nisi quòd Christus sic instituit, quia quandocunque dicerentur uerba. &c. ita quòd Christus noluit uenire contra pactum firmatum cum Ecclesia. Loquendo autem de posse ordinate, dico, quòd ad posse ordinatè conficere hostiam requiruntur omnia prædicta, quæ requiruntur ad posse simpliciter, & multò plura. ista autem plura possunt ad tria reduci, quia respiciunt: Ministrum, uel locum, uel tempus & de his tribus est hic agendum.

7. Thopic. c. 8 & 9.

Episcopus cũ sit causa ministerialis characteris, non potest eum auferre.

An sacerdos Hæreticus possit conficere sacramẽtum.

Respicientia ministrum sunt in duplici differentia, uel quia sunt amotio impedimentorum, uel approximatio idoneorum. Impedimenta, uel sunt culpa, uel pœna, uel neutrum de primo impedimento scilicet culpę dictum est supra omnis culpa mentalia tollitur ordinatè posse conficere, & distinguendum sicut dictum est ibi.

Distin. 8. q. 3.

Impedimenta uerò, quæ non sunt nec culpa, nec pœna, sicut est ieiunium naturę. &c. quomodo tollitur ordinate posse conficere, & quomodo non, dictum est ibidem.

Impedimenta autem quæ sunt pœna, uel sunt naturalia, uel à iure naturali. Impedimenta naturalia sunt multa, quæ tollunt posse ordinatè conficere, quæ ponunt in canone, ut sunt notabiles infirmitates sicut lepra, & huiusmodi, sicut etiam abscisio manus, uel policis & huiusmodi & hoc est rationabiliter institutum propter reuerentiã sacramenti & lenones & tales prohibebãtur à seruitiis diuini Ministerii.

Dist. 55. & extra de corpore uitiatis.

Pœnæ autem à iure impositæ, quæ impediũt ordinatè posse conficere; multæ sunt, ut irregularitas, degradatio, excommunicatio, maior suspẽsio ab executione ordinum prohibitio sui superioris. Ita tollunt ordinatè posse conficere, etiam si sint sine culpa, sicut uń que esse possunt.

Pęnæ quę impediunt conficere sacramentum.

Appositio idoneorum propter caracterem sacerdotalem sunt ornamenta, quæ debent sacramentis, & non alijs usibus applicari, ut totum habetur de consecrat. Vestimenta. Quę autem sint ista, exponit Innocentius de officio Missæ, dicit, quòd sunt sex, quæ debent cõsecrari, & benedici scilicet Amictus, Alba, Cingulum, Stola, Manipulus, & Planeta. Siquis celebraret sine aliquo istorum, peccaret mortaliter nisi sufficiens ignorantia eum excuset. Requiritur etiam ex parte Ministri ad posse ordinatè conficere, quòd non solũ dicat uerba sacramentalia, sed etiam omnia alia, quæ in Missali continentur, uel ordinantur.

Dist. 1. De officio missæ parte prima ca. 10.

Requisita uero respicientia locum ad posse ordinatè conficere sunt, uel amotio impedimentorum, uel appositio idoneorum, potest autem distingui locus in locum proprie dictum, & in uas, quod est locus mobilis secundum phylosophum 4. physic. Impedimentum autem, qđ est amouendum à loco proprie dicto est, quòd non sit interdictus, nullus enim debet celebrare in Ecclesia, uel loco interdicto, ut habetur ubi supra. Appositio cõueniẽtiũ est, quod locus sit cõsecratus, ut hẽtur de Cõsecrat. sicut loca consecrata, sunt Ecclesiæ chatedrales, uel collegiatæ, & parochiales, regulariter loquendo. Oratoria autẽ consecrata haberi non possunt nisi de licentia Episcopi. De hoc habetur de Consecrat. Sunt autem casus, in quibus licet celebrare alibi, quàm in loco consacrato, ut habetur, ubi supra concedimus. Casus autem sunt hi itenerantes, qui nec possunt commode ad Ecclesiam accedere, ut nauigantes, & alii huiusmodi. Et, quòd tales possint, patet, quia præceptum Decalogi de sãctificatione sabbati interpretatur Ecclesia, quod quilibet Christianus audiat missam diebus dominicis, ut habetur de Consecrat. non ergo prætermittendum est istud præceptum propter absentiam loci consecrati.

4. phys. cont. 41. & circa.

Dist. 1. sicut.

Dist. 1.

Exodi ca. 20. & 23. & de ue. ca. 5. & alibi sepe.

Dist. 1. missas

Item si Ecclesiæ in aliqua parte essent destructæ, uel haberent aliquod impedimentũ, uel alia huiusmodi.

Item quod priuilegiati de oratorija non consacratia, sunt fratres minores, & prædicatores, ut habetur extra de priuilegiis & excessibus prælatorum in his, & quicunque alii licentiati.

Vasa autem propinqua, sunt calix, & patena; quæ debent esse argentea, uel aurea, uel stamnea, ubi paupertas cogit, ut habetur de consecrat. Calix, & patena non possunt esse de auricalco, uel alio metallo ex his tribus propter rubiginem, nec ex ære propter imbibitionem, nec de uitro, propter suam fragilitatem, nec de aliqua materia ex dictis, ut habetur de Consecratione. Vas magis rectum est altare, quod debet esse lapideum, & consecratum, ut habetur de Consecratione, Debet esse ibidem lumẽ extra de Celebratione Missarum. Debẽt etiam esse ibi corporalia, & omnia alia ornamenta.

Dist. 1. Calex domini.

Dist. 1. Altaria prima.

Ex parte temporis sciendum, quòd debita hora celebrandi est à principio auroræ usque ad nonam, in diebus ieiuniorum Ecclesiæ maxime extenditur usque ad nonam. Hora autem alia non est debita, nisi in natiuitate Domini, & in Sabbato sancto, ut Missarum solemnia consueuerunt celebrari circa principium noctis diei resurrectionis. Vnde in benedictione cerei tangitur hæc nox. Ista probatur de Consecratione. Nocte sancta natiuitatis Domini. Vltimo dico, quòd oportet celebrantem.

Quo tempore debeant celebrari missæ

Dist. 1. Nocte sancta

lebrantem habere aliquem, qui sibi respondeat in persona totius ecclesiæ. ergo. &c.

DISTINCTIO XIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIIII. Quæritur,

VTRVM POENITENTIA NECESSARIO requiratur ad deletionem peccati mortalis.

Scotus 4. sent. dist. 14. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 86. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 14. q. 1. Arti. 7.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam quartam quæritur, Vtrum pœnitentia sit necessaria ad deletionem peccati mortalis post baptismum commissi.

QVOD NON: Cessante actu interiori, & exteriori, cessat omne peccatum, sed actus interior & exterior possunt cessare sine aliqua pœnitentia. ergo. Minor patet. Maior probatur, quia peccatū formaliter non est nisi priuatio rectitudinis in actu exteriori, uel interiori, ut patet in 2. lib.

Dist. 37.

CONTRA id per illud Lucæ: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. ergo.

Lucæ cap. 13.

RESPONDEO, quòd primo uidendum est, quid remaneat in peccato, transeunte actu peccandi. Nam si nihil remaneret frustra quæreretur, quid esset delendum. Secundo, Vtrum requiratur aliqua punitio ad delendum illud, quod remanet. Tertio, Vtrum omnis punitio sit pœnitentialis.

CIRCA primum sciendum est, quòd peccatū per Augustinum est formaliter iniustitia. In iustitia autem est carentia iustitiæ, & sic iustitiæ priuatio. Priuatio autem non cognoscitur, nisi per habitum. Ideo primo dico de iustitia: Vbi est sciēdum, ꝙ duplex est iustitia. s. actualis, & habitualis. Habitualis quidē, ut charitas, siue gratia antecedens elicitum rectum, & inclinans ad actum rectum eliciendum. Actualis autem est, ut rectitudo debita in actu elicito interiori, uel exteriori. Ita duplex est iniustitia opposita scilicet habitualis, quæ est priuatio gratiæ, siue cæcitatis debitæ inesse. Actualis scilicet rectitudo nata inesse actui elicito.

Libro de duabus Animabus.

3. de Anima contex. 25.

Duplex est iustitia.

Duplex est iniustitia.

TVNC ad propositum dico, ꝙ priuatio huius habitus scilicet, gratiæ uel charitatis, quæ quidem priuatio est iniustitia habitualis, manet, transeunte actu, ut patet, sed ab ista sola non dicitur quis peccator. Alias ita esset magnus peccator, qui cōmittit unum peccatum mortale & secundum omnem gradum intensiuè, & extensiuè, sicut ille, qui commisisset infinita, & omnia alia subsequentia, nihil priuaret de gratia, quia iā tota priuata erat, licet potuerunt augumentare habitum uitiosum, sed iste habitus nō est formaliter peccatum, cum possit stare cum gratia, sicut patet in peccatore conuerso, in quo remanēt inclinationes ad uitia, contra quas pugnando meretur.

Priuatio autē rectitudinis debitæ inesse actuali est iniustitia actualis, quæ non remanet transeūte actu, quia priuatio non remanet cessante fundamento; actus autem peccandi est fundamentū talis priuationis, nulla enim esset cæcitas, si nullus esset oculus.

Priuatio non remanet cessante fundamento.

PER quid ergo unus peccator est alio maior? dicitur communiter, ꝙ remanet reatus, transeunte actu, quia priuatio non remanet cessante fundamento, quia reatus actu est obligatio ad pœnā, & iste reatus est maior in uno, q̄ in alio, quia maior obligatio ad maiorem pœnam. ergo.

D. Thomas presenti dist. q. 2. Art. 1. in solutione principali secundæ quæstionis.

Sed uidendum est, quid sit iste reatus dicitur quòd est quędam realis relatio obligationis ad pœnam debitam peccatis, ita ꝙ augumentatur in omni peccato actuali in essentia animæ, transeunte actu.

Quid sit reatus.

CONTRA: Ista relatio non potest esse intrinsecus adueniens, quæ non pertineat ad certum genus, quæ necessariò consurgit, positis terminis. Probatio minoris, quia tunc esset æquè in iusto, sicut in peccatore, quia in eo est ab essentia animę, quæ est unus terminus, & est ex parte alia pęna, quæ posset puniri, quæ est alius terminus. Erit ergo alius respectus extrinsecus adueniens, pertinens ad alia sex genera. Tunc sic: Nullus respectus extrinsecus realis aduenit nisi per aliquam actionem realem, sed in proposito non potest dari aliqua actio realis ad quam sequetur iste respectus, quia peccatum formaliter est priuatio. Priuatio autem non est actio realis, actus autem qui substernitur peccato, est de se aliquod absolutum, & solum est malus priuatiuè, quia priuatur debita rectitudine. ergo.

Quæ sit relatio intrinsecus adueniens.

Quæ sit relatio extrinsecus aduenięs.

Peccatum est formaliter priuatio.

DICO igitur, ꝙ transeunte actu exteriori, & interiori nullum reale positiuum remanet in anima, nec absolutum, nec relatiuum, quod sit de formaliter peccatum, nec reatus, siue obligatio ad pœnam, quæ quidem remanet trāseunte actu. Potest dici aliquid reale, qui si remaneret actu, habitus uitiosus non est aliquid tale, ut uisum est supra. reatus ergo, qui est obligatio ad pœnam, qui quidem, transeunte actu, est in peccatore, non est nisi quidam respectus rationis per comparationem ad uoluntatem diuinam, quia sic intellectus diuinus uidens hunc peccatorem elicere hunc actum priuatum debita rectitudine, statim uoluntas diuina uult hunc peccatorem propter hāc deformitatem in actu esse obligatum ad talem pœnam, donec satisfaciat per pœnitentiam.

Resolutio singularis pluriū dubitationū.

DE secundo dico, quòd iste reatus, & ista obligatio dicta, quæ remanet, à solo Deo principaliter, & immediatè deletur, & non deletur propter factam punitionem, uel per aliud æquiualens in acceptatione diuina.

Primum patet, quia aliquis prædestinatus fuit aliquando sic obligatus, sicut Petrus, & Paulus, & & multi, sed modo certum est, ꝙ sunt beati, nec sic obligati. ergo remissa est eis ista obligatio. Vnde unus

Aliquādo prædestinatus labitur in peccatum mortale.

de unus articulus fidei dicit: Credo remissionem peccatorum.

Secundũ patet, quia sola uoluntas diuina obligauit. ergo a solo Deo deletur.

Quid sit obligare ad pœnã. Pœna est ordinatiua culpæ. accipitur à Boetio lib. 4. de cõsolatione, prosa. 4.

Tertium patet, quia hunc obligare ad pœnam est uelle punire eum. ergo non tollitur obligatio, nisi sequatur punitio debita, uel aliquid æquiualens in acceptatione diuina, quæ eum obligauit, & uoluit, quòd puniretur, nec potest mutari, nec separari, non tamen intelligo, quòd esset contradictio Deum remittere obligationem absque illa punitione, uel aliquo æquiualenti, quia cum remittere obligationẽ, & exigere punitionem, sunt sicut quædam duo distincta, & non est contradictio, unum poni sine alio. Vnde posset Deus de potentia absoluta unum ab alio separare. De potentia autem ordinata, secũdum quòd diuina substantia ordinauit, obligatio non remittitur sine punitione, uel æquiualenti, quo satisfiat.

De potẽtia ordinaria obligatio non remittitur sine punitione.

De tertio dico, quòd nulla punitio est pœnitentialis, idest tollit obligationem debitam pro culpa actuali, nisi aliquo modo sit uoluntaria. Hoc probo, quia tale peccatum fuit uoluntarium, quia secundum D. Augustinum, Peccatum adeo est uoluntarium, quia si non sit uoluntarium, non est peccatum. ergo punitio, quæ tollit obligationem debitam pro tali peccato, debet esse aliquomodo uoluntaria, & de hoc dico de congruo loquendo de potentia Dei ordinata.

De uera religione & post tur secundo libro retractationum.

Corollarium.

Ex hoc sequitur corollarium, quod punitio tollẽs obligationẽ à punitione, quę non tollit obligationẽ, nõ distinguit per maioritatẽ, & minoritatẽ extensiuam, uel intensiuam, quia damnati substinet pro peccatis maiorem pœnam, & punitionem intensiuè, & extensiuè, quam uiatores, & non tollit obligationẽ, sed distinguitur per esse magis, uel minus uoluntaria.

Quõ aliqua pena possit esse uoluntaria.

Sed est hic difficultas, quomodo aliqua pœna possit esse uolũtaria. Nam cum omne peccatum actuale, ut dictum est, sit uoluntarium, uidetur, quod omnis punitio pro eo sit inuoluntaria. Dico, quod cum uoluntas sit potentia libera, & ratio naturalis, & potentiæ rationales ualeant ad opposita, naturales autem non, & per cõsequens possit ad cõtradictoria, non est inconueniens, quod in uno tempore uelit peccare, & pro alio tempore uelit pœnitere pro illo peccato. Esto autem, quòd punitio possit esse uoluntaria. Videtur uno modo, quòd sit ab aliquo causata, quam tamen uoluntas patienter substinet, non remurmurando. Alio modo, quòd ipsam terminat & ad hoc dicitur, quod sic directè, & per se dolendo de peccato commisso, & ex hoc causando in se tristitiam. Secundus modus addit super peccatum de ratione uoluntarii, ut patet. 3. super secundum in primo modo, & secundo modo, Tristitia est solum obiectũ uolitionis. In tertio modo est tantum effectus. Et inquanto est obiectum effectus, utraque tamen punitio est uoluntaria, quòd potest esse satisfactoria pro obligatione debita pro peccato, & cõcurrentibus aliis necessariis scilicet contritione, & confessione, loco, & tempore. Tamen cæteris

Speculatio subtilissima.

paribus, secunda plusquam prima, & tertia plusquam secunda, & quarta minus, quàm tertia.

Ad rationem principalem in contrarium patet solutio ex dictis in primo Articulo, quòd licet transeat actus, & priuatio rectitudinis in eo, per consequens manet tamẽ obligatio, & reatus. &c.

VTRVM ACTVS POENITENTIS requisitus ad deletionem peccati mortalis sit actus alicuius uirtutis.

Scotus 4. sent. dist. 14. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa 85. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 14. q. 2. Art. 2.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum actus pœnitendi requisitus ad deletionem obligationis, quę remanet pro peccato mortali sit actus alicuius uirtutis.

Quod non: Actus pœnitendi est passio. ergo non est actus alicuius uirtutis. Antecedens patet, quia punitio, uel pœna est passio. ergo & pœnitẽtia per locũ à coniugatis, sicut à simili delectatio est passio. ergo delectari est pati. Consequentia probatur, quia uirtutibus laudamur ex secundo Ethicorum. Passionibus autem non laudamur ex eodem secundo. *2. Ethic. ca. 5*

Præterea pœnitentia nõ est uirtus, igitur actus pœnitendi non est actus alicuius uirtutis. Antecedens patet, quia pœnitentia est sacramentum. ergo non est uirtus. Secundo, quia nulla uirtus præsupponit esse, uel fuisse in uirtuoso. Vnde Arist. 4. E hic negat uerecundiam esse uirtutem. *4. Ethic. c. ult.*

Præterea uirtus est dispositio perfecti ad optimum, pœnitentia autem est dispositio imperfecti ad perfectum. ergo non est uirtus.

Item uirtus est circa bonum, & difficile, pœnitentia autem circa peccatum, quod est malum, ergo non est uirtus. Antecedens patet, & est Arist. secundo ethic. *2. Ethic. ca. 3. Dist. 14.*

Contra id est Magister in littera.

Respondeo, & primo uidendum est, Vtrum pœnitere sit actus alicuius uirtutis. Secundo cuius uirtutis. Tertio cuius potentię. Quarto mouebo quædam dubia, & respondebo de ipsa pœnitentia. Quinto respondebo ad principale.

De primo dico, quòd sic ratio est, quia omnis actus, qui potest esse conformis rectæ rationi, potest esse actus alicuius uirtutis, sed pœnitere potest esse talis actus. ergo. Maior patet ex diffinitione actus uirtuosi. Minor probatur: Nam omnis iustus Legislator potest iustè punire secundũ rectam rationem transgressorem suæ legis. Vnde phylosophus in fine libri Ethico. posita doctrina de uitiis, & uirtutibus, statim introducit legẽ positiuam, tanquam ultricem uitiorum, & remuneratricem uirtutum. Sed si Legislator iustè iudicat secundum rectam rationem, Minister iustitiæ exequitur etiam secundum rectam rationem. Nam ipse uoluit, quòd rectitudo in actu subministran *10. Ethi c. ult.*

tis est

tis est ex conformitate ad actum superioris, cui subministrat. ergo Minister, ut Minister, potest punire rectè, & secundum rectam rationem peccatum commissum contra legem Legislatoris, cuius est Minister. Sed quilibet est Minister Dei ad puniendum in seipso peccatum commissum contra Deum. Vnde dicitur Matt. Pœnitentiam agite. &c. Pœnitere autem est punitio peccati ex præcedenti quæstione. ergo pœnitere est actus alicuius uirtutis, ex quo potest esse conformis rectę rationi, & actui superioris agentis, qui obliquè agere non potest.

Matth. cap. 3. Pœnitere q̄d sit nisi punitio peccati.

De secūdo dico, q̄ pœnitere est actus uirtutis scilicet. Iustitiæ, ut patebit. Vnde sciendum est, q̄ pœnitere non est aliud formaliter, nisi quoddam imperare intellectui, ut recogitet peccatum commissum, & uoluntati, ut detestetur illud peccatum recogitatum, non enim uoluntas potest detestari peccatum, nisi uirtualiter recogitatum.

Pœnitere est actus uirtutis

1. conclusio. TVNC pono quinque conclusiones principales; Prima est, quòd pœnitere est actus specialis uirtutis. Hoc patet, quia habet speciale obiectū. s. peccatum, & habet speciales circunstantias, ut patet. Nam requiritur recogitatio ex parte intellectus, & detestatio ex parte uoluntatis de peccato, ut est offensa Dei expiabilis, & delebilis per pœnam, & punitionem.

2. conclusio. SECVNDA est, quòd non est actus alicuius uirtutis intellectualis. Hoc requiritur ex præmissa descriptione per locum à sufficienti diuisione, quia intellectus non est potentia imperatiua. ergo non est alicuius uirtutis intellectualis existentis in intellectu, ex quo dictum est, quòd pœnitere est formaliter quoddam imperare.

Intellectus non est potentia imperatiua.

3. conclusio. TERTIA, quòd est uirtutis appetitiuæ. Hæc sequitur per locum à sufficienti diuisione. Nam ex quo non est aliud formaliter pœnitere, nisi quoddam imperare, & non est actus intellectualis uirtutis, erit necessariò uirtutis appetitiuæ, cum eius non sint ab aliis aliæ uirtutes.

4. conclusio. QVARTA, quòd non est actus alicuius uirtutis appetitiuæ ordinantis tantū ad se cuiusmodi sunt temperantia, & fortitudo. Nam temperantia, & fortitudo sunt uirtutes tantum ordinantes hominem ad se, & ita ad se, quòd non ad alios. ergo pœnitere non erit actus fortitudinis, uel temperantiæ, nec imprudentiæ, quia actus prudentiæ non punitio aliæ, ut etiam ex alio patet, quia pœnitere est quædam punitio, quam exequitur minister contra offensam factam in Legislatorem, cuius est minister istius uindictæ exercendæ in se, uel in alio; immo si Legislator institueret eum ministrum respectu alterius, ita posset punire alium agendo conformiter rectæ rationi, sicut in se. ergo.

5. conclusio. Ex his sequitur quinta conclusio principaliter intenta, quòd pœnitere est actus iustitiæ, quia ipsa sola est uirtus appetitiua ordināsse & ad aliud.

De tertio iam satis patet, quòd pertinet ad uoluntatem, quia ipsa sola imperat intellectui, & ipsa sibi ipsi. Illud probatur, quia actus pœnitendi, cum sit quoddam imperare. ergo erit tantum potentiæ imperatiuæ, cuiusmodi est uoluntas.

De quarto principali sequitur modo declarandum. s. quædam dubia, quorum primum est an pœnitentia sit uirtus generalis.

An pœnitentia sit uirtus generalis uide Ricardum in 4. dist. 14. q. 2.

RESPONDEO, quòd sic: Pœnitentia est iustitia, sed iustitia est uirtus generalis, igitur ubi sciendū est, quòd uirtutem esse generalem potest intelligi tripliciter; essentialiter, causaliter, & dispositiuè. Primo modo dicitur uirtus generalis, quæ prædicatur essentialiter de qualibet uirtute, nec est distincta per essentiam ab aliqua, & hoc modo uirtus generalis nihil aliud dicit, quàm quālibet uirtutem modo indeterminato, & isto modo pœnitentia non debet dici uirtus generalis. Alio modo dicitur uirtus causaliter, sicut charitas, quia cæteræ uirtutes quantum ad esse completum habent esse causaliter per charitatem.

Virtutē esse generalē pōt intelligi tribus modis.

Alio modo dicitur uirtus generalis dispositiuè, cuiusmodi est pœnitentia, nam disponit ad susceptionem aliarum uirtutum & distinguitur ab aliis, quia obiectū propriū pœnitētiæ est actuale peccatum sub ratione, qua est transgressio diuinæ legis uindicabilis, & expiabilis per actum ipsius pœnitentis, sed ut sic, non est obiectum alicuius alterius, ex quo sequitur, quòd huiusmodi actus distinguitur ab aliis actibus essentialiter, & per pœnitentiam distinguitur ab alijs uirtutibus, quia distinctio uirtutum attenditur penes distinctionem actuum illarum uirtutū, hoc de primo.

Cæteræ uirtutes causaliter habent esse per charitatem.

Quid sit obiectū pœnitentiæ.

Idem inquit Scotus dist. p̄senti q. 2. Ar tic. 1.

SECVNDVM dubium est: An pœnitentia sit pars iustitiæ.

RESPONDEO, q̄ sic, quia Glosa super illo uerbo: Sacrificate sacrificium iustitię. &c. dicit Quid iustius, quàm ut quilibet suis peccatis potius, quàm alienis irascatur? seque puniens per pœnitentiæ satisfactionem Deo offerat; quasi dicat: hoc iustū est, ex quo sequitur, quòd sit actus iustitiæ, & sic pœnitentia est iustitia, & sub iustitia continetur. Vbi sciendum est, quòd aliquid contineri sub aliquo potest intelligi multipliciter. Vno modo, ut pars integralis sub integrato. Alio modo sicut pars subiectiua sub toto. Alio modo sicut pars potentialis sub toto potentiali. Non primo modo, quia ad iustitiam duo requiruntur, ipsa integrātia. s. declinatio mali, & operatio simpliciter boni, sed per pœnitentiā habituatur hoc ad declinandum hoc malum. s. culpæ & ad faciendum opera bona in quantum secundum iustitiam legis diuinæ ordinatæ sunt ad expiationem culpæ, non ergo primo modo, nec secundo quia pars subiectiua perfectè recipit diffinitionem totius uniuersalis, uel sibi competit ratio totius, sed pœnitentiæ non perfectè competit diffinitio iustitiæ, quia iustitia circa operationes, quæ sunt ad alterum obseruat rationem debiti, & æqualitatis, sed non pœnitentia. Vnde quamuis pœnitentia reddat debitum homini ex legis diuinæ necessitate, non tamen potest reddere æquale. Magnitudo. n. malitiæ excedit magnitudinem cuiuscunque emendationis, quam pœnitens potest facere.

Psal. 4.

Aliquid contineri sub aliquo pōt intelligi multipliciter.

Ad iustitiam duo requiruntur.

RESPONDEO, & dico, quòd cōtinetur, quia pars potentialis debet participare aliquam uirtutem

totius

totius, & non totam oportet. Sed pœnitentia est huiusmodi respectu iustitiæ, igitur quæ pœnitentia quantum ad operationes, quæ sunt ad alterum, ut ad Deum, obseruat rationem debiti ex legis necessitate, licet non per pœnitentiam reddat æqualem, sicut per iustitiam. Tertium est, in quo est pœnitentia, sicut in subiecto.

Pœnitētia est in uoluntate sicut in subiecto singularissime hæc habentet à Scoto.q. 2. huius distinctionis.

RESPONDEO, quòd in uoluntate. Vbi sciendum est, quòd habitus est in potentia illa, qua est actus eius principalis, sed actus principalis pœnitentiæ, qui est pœnitere proprii peccati in quantum est contra iustitiam legis diuinæ, & expiabilis per actum pœnitentiæ in punitione, aut peccati principalis est efficax peccati displicentia, sed displicere est actus uoluntatis, ergo est in uoluntate.

An pœnitētia sit in beatis.

QVARTVM dubium est an pœnitentia sit in beatis.

Sapientię c. 5.

RESPONDEO secundum aliquos, quòd non, quia nullus habitus moralis, qui est in damnatis, est in beatis, sed pœnitentia est in damnatis. Vnde sapientiæ dicitur, quòd sunt pœnitentiam agentes. ergo pœnitentia non est in beatis.

Cap. de pœnitentia in fine

Item de pœnitentia distinct. tertia pœnitentia ueram agere est commissa plangere, & iterum plangenda declinare, sed in beatis non est planctus per illud. 6. Apoc.

Apoc. 21. Sapientię c. 1.

CONTRA est illud Sapientiæ: Iustitia perpetua est, sed pœnitentia est iustitia, & sic perpetua.

Sancti in triplici differentia sunt in patria in quorū primis, & tertiis, est pœnitentia, in mediis nequaquam.

RESPONDEO & dico, quòd de numero beatorum, quidam sunt, qui nunquam peccauerunt, peccare tamen potuerunt, & si peccassent, tamen potuisset remitti peccatum.

Alii sunt, qui nunquam peccauerunt, sed peccare potuerunt si tamen peccassent, non eis potuissent remitti peccatum, cuiusmodi sunt Angeli sancti.

Alij sunt, qui peccare potuerunt, & peccauerunt, sicut boni, & Sancti homines mortui in pœnitentia. In primis est habitus pœnitentiæ infusus. Vnde talis cum non requirat actum, sed tantum possibilitatem, in eis est habitus pœnitentiæ infusus. In mediis, nec est uirtus pœnitentiæ, quia in talibus non est potestas remissionis peccati, ut patet de Angelis malis. In tertiis, & est, & fuit habitus pœnitentiæ, quia in eis pœnitentia & habuit actum suum, & habet; non actum, qui est de peccato dolere, sed qui est gaudere de peccati remissione, & se uelle nunquam peccasse, si esset possibile.

In mediis tenen pęnitētiā esse respectu aliorum, ad mentē Scoti.

AD primum conceditur, quòd in damnatis, &c. Et dico, quòd non est in damnatis uirtus pœnitentiæ, quia quamuis pœniteat de peccato suo, propter pœnas, quas substinent, non tamen pœnitet eos de peccato in quantum est contra iustitiam legis diuinæ, hoc autem non est propriè pœnitere. Nam obiectum ipsius pœnitere, ut patuit in primo argumento est peccatum, ut est offensa Dei, & contra legem diuinam.

Quid ergo dicam de his, qui solum timore mortis, uel pœnæ infernalis, non propter Christi offensam pœniter eos, & confitentur. Ad aliud dico, quòd pœnitentia, quæ est in beatis, non habet actum, qui est dolere, ut habuit in uia, sed actum, qui est gaudere de remissione peccati.

Quid sit pœnitere.

AD rationem principalem in oppositum. Ad maiorem declarationem dictorum est sciendum, quòd, ut dictum est supra, pœnitere est formaliter imperare intellectui, ut cogitet peccatum, & uoluntati, ut detestetur. Hæc autem imperare patet, quòd non est passio, sed actio, & effectus eius proximus est, uel est intellectus imperantia, uel detestatio imperata ipsi uoluntati, quæ est quædam uolitio, & ista duo scilicet imperantia, & detestatio sunt causæ proximæ tristitiæ causatæ, & ista tristitia, quæ est passio, & punitio formaliter, non est actus, qui est pœnitere, nec proximus eius effectus, sed remotus. Pœnitere autem, quod est actus uirtutis, est punitio, non formaliter, quia actio, ut patuit, sed causaliter imperantia intellectus, & detestatio uoluntatis, quæ sunt causa proxima tristitiæ, quæ est passio, ergo de primo ad ultimum pœnitere solum causaliter erit passio, & non formaliter.

Ad aliud, quando dicitur, quòd pœnitentia non est uirtus; dico, quòd est falsum. Vnde Magister in secundo libr. Virtus est bona qualitas mentis, qua recte uiuitur, & qua nullus male utitur.

Lib. 2 dist. 27

Item Arist. secundo ethic. Virtus est habitus bonus, qui habentem perficit, & opus eius bonum reddit. Huius autem est habitus pœnitentiæ. ergo.

ethic. ca. 5

Pœnitentia quatuor modis sumi potest.

Sed propter obiecta sciendum est, quòd pœnitentia potest sumi quadrifariā. Vno modo pro remedio ministrandi per Sacerdotes habentes iurisditionem contra peccatum mortale, &, ut sic, est Sacramētū, ut patebit, &, ut sic, patet ad primū.

Alio modo pro habitu quodam humiliante ad pœnitendum sub debitis circunstantiis, & sic est uirtus, ut concludunt duæ rationes ad partem affirmatiuam hic factæ.

Tertio modo pro pœnitendi actu, & pœnitentia isto modo est actus iustitiæ, ut superius patuit.

Quarto modo pro dolore sensibili, qui quidē præcedit actum pœnitendi, ipsum actum promouet, seu intendit; si autem sequetur tanquam causatus ex illo intentionem eius, & perfectionē ostēdit, & sic non est uirtus; sed passio.

Erubescentia quando est uirtus.

Tunc ad secundum dico, quòd maior est falsa. Ad Phylosophi dictum dico, ꝙ non negat uerecundiā esse uirtutem secundum ꝙ causata est ex multotiens uerecūdari, quia ut sic est uirtus, dico quando est sub debitis circunstātiis. sed negat hoc in quantum accipitur pro passione: est tamen passio bona in quantum prohibet. Vel possumus dicere, ꝙ Phylosophus loquitur de uirtute, cuius actus nihil uituperabile præsupponit, uel esse, uel fuisse in uirtuoso, uel non repugnat cuicunque perfectioni uirtuosi.

Ad aliud dico, quòd est perfectio perfecti ad

perfectionem sufficientiæ, est enim respectu peccati præteriti, & non præsentis nisi in consideratione.

Aliud quando dicitur, quòd uirtus est circa bonum debet intelligi de actu, idest, quòd omnis uirtutis actus difficilis est, & bonus, quamuis obiectum pœnitentiæ sit peccatum, tamē eius effectus, id est detestatio est bona.

VTRVM POENITENTIA SIT SAcramentum.

D. Thomas 3. parte Summæ q. 84. Arti. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 14. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 14. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum pœnitentia sit sacramentum.

QVOD non: Sacramentum est signum sensibile gratiā significās Dei ex institutione, efficitur ad salutem uiatoris, sed pœnitentia non est signum sensibile, ergo. Maior patet ex diffinitione sacramenti posita in prima distinct. huius quarti. Minor patet ex præcedenti quæstione, nam ibi dictum est, quòd pœnitentia est quædam iustitia, & sic uirtus, sed uirtutes non sunt sensibiles, ergo.

CONTRA: Quia pœnitentia connumeratur inter alia sacramenta nouæ legis, tum quia latum à datore legis.

RESPONDEO & primo dicam de hoc nomine: Pœnitentia, quid sit.

Secundo an isti nomini possit aliquid subesse. Tertio de principali quæsito. Quarto Vtrum per pœnitentiam deleatur culpa. Quinto mouebo aliqua dubia.

Pœnitentia quid.

DE primo dico, quòd pœnitentia est absolutio hominis pœnitentis facta certis uerbis, cum debita intētione prolatis à Sacerdote iurisdictionem habente, ex institutione diuina efficaciter significantibus absolutionem animæ à peccato.

In hac descriptione ponitur illud, quòd pœnitentia est formaliter scilicet absolutio. Debitum susceptiuum, homo. Ponitur dispositio requisita in susceptione, Pœnitere ponitur pro forma Sacramenti, secundo modo sumpta, sicut dictum fuit de baptismo. Facta certis uerbis. Ponitur conditio, requisita cum debita intentione in ministro. Tunc ponitur minister idoneus scilicet Sacerdos habens iurisdictionem, non enim sufficit solū caracter Sacerdotalis. Ponitur finis principalis, à quo habet efficaciam, quia ex institutione diuina.

Pœnitētiæ nomen est ualde æquiuocū.

DE secundo dico, quòd sic. Nam possibile est Deum instituisse aliquod signum sensibile efficaciter significans peccati deletionem in anima. Item per illud simboli: Credo remissionem peccatorum.

DE tertio dico, quòd hoc nomen pœnitentiæ est ualde æquiuocum, potest autem accipi secundum proprietatem uocabuli, & tunc pœnitentia idem est, quod peccatum; & isto modo pœnitentia non est Sacramentum, quia non est signum sensibile, sed est quædam tristitia sine aliqua pœna causata uel à uoluntate, uel ab alio, sicut dictum est in fine primæ quæstionis huius distinctionis. Et isto modo potest præcedere, & sequi pœnitentiam, quæ est Sacramentum, ut patet. Alio modo potest accipi pro actu illo imperato, ut dictum est in secundo Articulo præcedentis quæstionis. Vel etiam pro habitu inclinante ad illum actum. Sed neutro istorum modorum est Sacramentum, quia non est signum sensibile, sed quædam uirtus, uel actus uirtutis idest quædam iustitia, uel actus iustitiæ, ut patet ibi. Alio modo potest accipi pro quodam signo sensibili efficaci fundato super debita forma uerborum prolatorum à Sacerdote iurisditionem habente cum debita intentione significante ablutionem animæ à peccato efficaciter ex institutione diuina, & hoc modo est Sacramentum formaliter. Et si accipiatur pro dicta uerborum forma debitè prolatorum à Sacerdote; erit Sacramentum fundamentaliter. Et si accipiatur pœnitentia secundum communem modum loquendi pro ipsa confessione facta à pœnitente; erit Sacramentum præueniēter, & dispositiuè.

Qūo pœnitentia sit Sacramentum formaliter.
Qūo pœnitentia sit sacramentum fundamētaliter.

De quarto dico, quòd culpa principaliter, & immediate tollitur à Deo, & gratia infunditur à Deo, & ministerialiter, & quasi instrumentaliter à Sacerdote absoluente; significatiuè uerò, & instrumentaliter tollitur culpa ipsa per pœnitentiam, quæ est sacramentum eo modo, quo dictum est circa principium huius quarti libri. s. quòd Sacramenta nouæ legis sunt instrumenta Dei. Hoc patet ex dicto Christi in Matth. & Ioanne: Quorum remiseritis peccata, &c. Sed consideratur hoc in aliis Sacramentis, cum signum sit quædam relatio, & Sacramentum formaliter uel solum fundamentaliter. Sensibilia per se, & primo sunt in sola tertia specie qualitatis. Sensibilia uerò per se, & non primo sunt quantitas continua, & numerus, & motus, uideas si aliqua relatio. &c.

Qūo pœnitentia sit sacramentum dispositiue.
Culpa effectiuè tollitur à Deo.

Matth. c. 16.
Ioānis c. 20.

SED nunquid actus pœnitendi, de quo dictum est in secundo articulo præcedentis quæstionis, necessario præexigitur ad pœnitentiam, quæ est Sacramentum, ut scilicet per eam tollatur culpa, & intendatur gratias Magister uidetur dicere, quòd sic, sed uidetur derogare nimis Sacramentis nouæ legis, quòd non habeant efficaciam, nisi sicut Sacramenta ueteris legis, sicut uidetur ibi innuere Magister quantum ad hoc. Dico ergo, ꝙ sic adultus suscipiens baptismum non fictè, sed cum intentione suscipiendi illud, quod Christus instituit, & ecclesia facit, & non ponit obicem scilicet habendo actum peccati mortaliter, uel potestatem peccandi mortaliter, uerè purgatur à peccato actuali, dato, quòd non habeat actualem contritionem de commissis, etiam infunditur sibi gratia, ita di-

Dist. 18. c. 6.

ita dieo in proposito de pęnitentia, siue de sacramento pœnitentiæ; & confirmatur, quia non tenetur implere omnia præcepta ex charitate.

Dico antem; quòd sicut adulto baptizato infunditur maior gratia, si præcederet bonus motus intrinsecus contritionis, ita in proposito.

In pęnitentia requiritur cō fessio uocalis.

SED quòd non aliquo modo plus requiratur in pœnitentia, quàm in baptismo ex parte suscipientis. Nam in pœnitentia requiritur confessio uocalis, uel saltem mentalis, in non potente loqui, & ideo præexigitur saltem actua pœnitendi, qui est imperare intellectui, ut saltem recogitet commissa. In baptismo autem non est necessarium, ut patet. Est autem dissimilitudo in hoc, quia baptizatus cum actuali peccato mortali dummodo sit aliquo modo fictus, licet non recipiat gratiam, non tamen est rebaptizandus, ut dictum fuit in sacramento baptismi. in proposito autem non sic esset dicendum, ut patet. Et ratio dissimilitudinis patet, quia baptismus non est iterabilis, Pęnitentia autem sic. Ex his dictis consideratur illa conditio posita in descriptione pęnitentiæ, quæ est conditio pęnitentis, quomodo requiratur, & quomodo non. Ex dictis etiam uidetur, quòd hoc sacramentum nullo modo potest dispensare non sacerdos in aliquo casu, immo cauendum est, ne sit indetrimentum confiteri in aliquo casu non sacerdoti, cum non sacerdos non possit recipere uerba sub sigillo confessionis.

Differētia inter baptismū, & pęnitētiā.

PRIMVM principale quantum ad dubia primum dubium est, an pænitentia sit in nobis ex acquisitione.

RESPONDEO, quòd sic, quia pænitentia continetur sub iustitia, sed iustitia est in nobis ex acquisitione, ergo & pœnitentia.

Duplex est pęnitentia.

VBI sciendum est, quòd duplex est pœnitentia. Vna habilitans hominem ad puniendum peccatum proprium in ordine ad finem, non transcendentem nostram facultatem naturalem. Alia in ordine ad finem supra nostram facultatem naturalem pœnitentia primo modo dictæ. In nata sunt nobis principia scilicet naturalis cognitio boni, & dilectio. & naturalis cognitio mali, & detestatio: in quorum uirtute per habitum potest habitus pœnitentiæ acquiri. Pœnitentia autem secundo modo dicta à nobis etiam acquiri potest per actus, ut aliqui dicunt; non tamen in uirtute naturalium principiorum, sed super naturalium. s. super naturalem cognitionem, & dilectionem finis transcendentis nostram facultatem naturalem.

SECVNDVM dubium est, an pœnitentia concipiatur in nobis ex timore.

Eccl. cap. 1.

RESPONDEO, quòd sic. Nam timor domini expellit omne peccatum, sed non nisi mediante pænitentia, ergo pœnitentia concipitur ex timore.

VBI sciendum est, quòd pœnitentiam concipi ex timore potest intelligi dupliciter, aut quòd secundum seipsam concipiatur, & sic non est uerum. dico de illa, quæ est in nobis per infusionem; aut secundum suam propriam dispositionem in nobis, & sic concipitur ex fide, & ex spe & ex amure aliquo, & timore. Vnde, quia talis dispositio est ex parte nostra, & ideo uoluntaria, & unius motus uoluntatis possunt esse diuersa motiua, & ideo non est semper unus modus concipiendi illam dispositionem. Et nota, quòd non est idem timor, & pęnitentia, quia obiectum timoris est peccatum in quantum meretur arduum malum pęnæ, pœnitentiæ autem est peccatum, ut est contrarium iustitiæ diuinæ legis, & expiabile per actum pœnitentis.

TERTIVM dubium est, an actus pœnitendi sit nobilior habitu pœnitentiæ.

RESPONDEO, quòd sic, quia Arist. ait primo ethic. felicitas ciuilis non consistit in uirtute, sed in operatione optima secundum optimam uirtutem, ergo.

1. ethi. cap. 6 & 9.

Præterea per actum pœnitentiæ magis quis recedit à malo culpæ, & accedit ad summum bonum per habitum pœnitentiæ. ergo actus pœnitentiæ est nobilior ipso habitu.

AD argumentum principale in oppositum patet solutio ex dictis in tertio Articulo.

DISCTINCTIO XV.

CIRCA DISTINCTIONEM XV. Quæritur.

VTRVM CVILIBET PECCATO mortali actuali correspondeat satisfactio propria.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 15. q. 3. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 15. q. 5. Art. 1.
Durandus 4. sent. distin. 15. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinct. quintam decimam quæritur primo, Vtrum cuilibet peccato mortali cōueniat propria satisfactio.

QVOD non: Quia tunc posset satisfieri pro uno peccato, non satisfaciendo pro alio, & per consequens posset tolli unum peccatum sine alio. sed hoc est falsum, quia peccatum non tollitur nisi per gratiam, gratia autem nulli datur habenti peccatum mortale aliquod. ergo.

Quid sit satisfactio.
Deut. cap. 26.

CONTRA: Satisfactio est solutio pœnæ debitæ pro peccato, sed cuilibet peccato correspondet propria pœna. Vnde legitur Deut. & iuxta mensuram delicti erit plagarum modus.

Satisfactio pt accipi pluribus modis.

RESPONDEO, quòd satisfactio potest accipi generaliter, & proprie, & strictè. Accipiendo generaliter sunt quinque uidenda. Primum de ratione nominis.

Secundo, Vtrum hoc sit possibile.
Tertio in quo consistit.
Quarto de principali quæsito.
Quinto utrum satisfactio pro uno peccato possit reparari à satisfactione pro alio peccato.

Satisfactio debet esse uoluntaria. De primo dico, quòd satisfactio est redditio uoluntaria æquiualentis pro æqualenti, alias non debiti. Prima particula patet, quia satisfactio non est datio absoluta, sed redditio, & hoc notat hæc particula satis. Dicit enim conuersionem ad aliud præcedens. Secunda particula patet, scilicet uoluntaria. nam si non sit uoluntaria, non erit satisfactio, sed satis passio, sicut in damnatis, qui satis patiuntur. Nam si non esset æquiualens pro offensa, id est si non tantum placet offensa, quantum læsit eum offensa, non esset satisfactio. Vltima etiam particula patet, scilicet secundum acceptionem offensæ. nam si non de potentia ordinaria, saltem de potentia absoluta, potest Deus remittere culpam sine satisfactione æquiualenti ex natura rei, ut dicetur in 2. Articulo.

Sed dicat quis: Actus satisfactionis est ne actus uirtutis?

Respondeo, quòd sic, quia est actus pœnitētiæ, pœnitentia est iustitia, at ergo, sed hoc est uerum de uoluntaria, sed de uiolente dico, quòd licet non sit actus uirtutis, respectu satisfacientis tamen est actus uirtutis respectu iudicis cogentis. Vnde satisfactio est pro illata iniuria uoluntaria repræsentatio secundum iustitiæ æqualitatem cum proposito non committendi nouam iniuriam.

Satisfactio quid.

De secundo uidendum, an huiusmodi satisfactio sit possibilis. Dicitur ab aliquibus, quòd homo non potest ex se satisfacere pro peccato. Quod probatur, quia peccatum mortale aufert à Deo honorem debitum, sed nullum bonum à uoluntate factum potest æquiualere honori Deo debito.

Item offensa mensuratur ex offenso. Deus offensus est infinitus, ergo offensa est infinita, sed omne bonum, quod potest à nobis fieri, est finitum, ergo.

D. Aug. 83. q. q. 68. & Bernardus de diligendo Deū cap. 16. Item omne bonum, quod potest à nobis fieri, est Deo debitum propter beneficium creationis, & conseruationis, & per cetera huiusmodi, nec est sufficiens, ergo nullum nostrum bonum potest esse satisfactorium. sed rationes istæ non concludunt.

Præterea grauius est peccatum mortale actuale, quàm originale, sed nullus purus homo satisfacere potuit pro eo, igitur nec pro actuali mortali.

Vide Ricardū in 4. dist. 15. q. 2. Dico igitur aliter, uidelicet quod homo potest satisfacere in uirtute meritorum Christi, quia merita passionis eius fuerunt toti trinitati magis accepta, quàm sibi essent inacceptæ omnes offensæ hominum. Nam ipsa pœnitentia, sicut cetera sacramenta, habet efficaciam à passione Christi, quia ipsi Deo in infinitum fuit accepta, quis enim poterit Deo satisfacere pro peccato sua uirtute?

Sed ista opinio si loquitur de facto, & de potentia Dei ordinaria secundum ordinata, & præmissa à sua sapientia; uerum concludit. omnia enim bona hominum non sunt ex se satisfactoria Deo, sed sunt satisfactoria in uirtute meritorum Christi, uel præuisorum, ut fuit tempore ueteris legis, uel ut exhibitorum in noua lege. sed si intelligatur de potentia Dei absoluta, falsum concludit, potuit enim Deus præfigere alium modum redemptionis humanæ, quàm per filii sui incarnationem. Vnde Augustinus libro de Trinitate dicit, quòd hunc modum redimendi Deus statuit, non quòd aliter redimi non poterat genus humanum, sed quia ille modus magis homini congruebat. Tunc ad rationes in oppositum dico, quòd prima & secunda non concludunt, quia honor debitus Deo, quem peccator per peccatum aufert, est honor, quem ipse Deo debebat, & per consequens est formaliter finitus, similiter culpa est formaliter finita, licet obiectiue sit infinita, sed patet, quòd supposita Dei gratia habere potest actum bonum æquiualentem offensæ, qui quidem actus erit formaliter & obiectiuè infinitus, quia circa Deum. lib. 13. de tri. cap. 10.

Quō culpa sit finita, & infinita.

Tertia ratio probat, quòd nullus actus hominis ex natura rei præcisè est satisfactorius secundum æquiualentem iustitiam omnibus pensatis, sed non probat, quin possit esse talis secundum acceptationem liberam.

Ad ultimum dico, quòd licet actuale mortale sit grauius originale ipsi personæ, originale tamen est grauius naturæ, quia totam naturam refecit, & sic per purum hominem, uel purus homo non potuit satisfacere.

De tertio dico, quòd generaliter loquendo, scilicet quòd satisfactio consistit in actibus pœnalibus, uel exterioribus uoluntariè assumptis, uel interioribus passionibus uoluntariis, posset tamen acceptare aliquem actum bonum charitatis, puta unam bonam intensam dilectionem, siue charitatem pro satisfactione præcedentium peccatorum; non tamen illa dilectio esset satisfactio in quantum pœnosa; sed satisfactio pro quanto plus honoris redderetur per ipsam, quàm per unam uoluntariam passionem, quæ esset formaliter pœnosa.

De quarto dico, quòd non quilibet peccatum appropriat sibi propriam satisfactionem, ita quòd illa eadem non possit satisfacere pro alio, uel etiam per illo peccato, non possit aliter satisfieri.

Immo dico, quòd una satisfactio secundum speciem posset satisfacere pro omni peccato. Non enim est aliquod peccatum, pro quo non posset satisfieri per conditionem. Vna enim satisfactio secundum numerum, puta una contritio numero posset satisfacere pro isto peccato, & pro illo etiam, & pro pluribus simul, adeo posset esse intensa, cuilibet ergo peccato correspondet propria satisfactio, id est appropiata pro tūc, quia

quia quodlibet peccatum requirit propriam satisfactionem. Sed utrum habeat hanc uel illam, uel utrum habeat illam, quæ non sit alterius peccati, uel illam, quæ sit illius, uel alterius, totum hoc accidit.

De quinto dico, quòd nunquam Deus remittit unum peccatum mortale sine alio, & sic una satisfactio non separatur ab alia, & ad hoc sufficiat ratio principalis facta superius. non enim secundum potentiam Dei ordinariam remittitur peccatum mortale sine infusione gratiæ, sed non infunditur gratia habenti aliquod peccatum mortale, quia iam simul esset amicus Dei, & inimicus. Hoc probatur per Augustinum de uera, & falsa pœnitentia. non enim separatur satisfactio pro uno peccato ab alio quantum ad esse. Vnde de pœnitentia: Falsam pœnitentiam constat cum spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur. consimiliter agitur de uno. ergo satisfactio unius ab alia separari non potest, nec ita pro uno, quòd nõ pro alio posset satisfieri sine alio; possunt tamen aliquomodo separari quantum ad effectum. Nã satisfaciendo pro uno peccato posset quis impediri per aliquam uiam satisfaciendo pro alio, uerum est si impedimentum, uel merita Christi totaliter satisfacerent, sicut faciunt pro adulto baptizato, uel pro absoluto à pœna, uel culpa seruarentur sibi alibi.

Margin: Et ponitur distinc. 16. ca. 1. — Dist. 5. ca. vlt.

Accipiendo autem satisfactionem strictè, dico, quòd satisfactio est operatio exterior laboriosa, uel pœnalis uoluntariè assumpta ad puniendũ peccatum à se commissum, & ad placandum diuinam maiestatem offensam, & ista est satisfactio, quæ peccatori confitenti à Confessore imponitur. Et ista communiter consistit in tribus operibus laboriosis. s. oratione uocali, ieiunio; & elehemosina, secundum. s. quòd sunt tria genera peccatorum. s. carnis, contra quam est ieiunium. Superbia, contra quam est oratio. Concupiscentia oculorum, contra quam est elehemosina. Ad ista enim tria reducuntur omnia peccata iuxta illud Ioan. 2. Omne, quod est in mundo, aut est, &c. & ita naturaliter loquendo contra ista peccata impositæ sunt istæ satisfactiones. Ita q̃ cõformiter reddant singula singulis non tamen est ista necessitas absolute. ideo in casibus est mutandus ordo. Vnde uni nobili, qui fuit luxuriosus, & esset ita delicatus, quod non posset ieiunare, uel orare, imponenda esset elehemosina, uel oratio, & deberet fieri secundum quòd magis acceptaret. Dico etiam, quòd si peccator maximus confiteretur, & nollet recipere aliquam pœnitentiam, id est nollet promittere facere aliquam satisfactionem, sed assereret se habere propositum non peccandi mortaliter de cetero, absoluendus esset, ne incurreret in desperationem. Sed aliquis quæret an partes satisfactionis sint sufficienter numeratæ.

Margin: Satisfactio strictè sumpta quid sit. — Tria sũt gña peccatorum. — Ioan. 2.

Respondeo, quòd sic. Vnde sciendum est, quòd debemus satisfacere de bonis nostris. Tria autem habemus bona secundum Philosophum, scilicet bona fortunæ, quæ ab eo uocantur bona exteriora, de quibus satisfacimus per elehemosinam, sub quo comprehenditur quicquid expenditur in proximorum utilitatem. Bona corporis, de quibus satisfacimus per ieiunium, sub quo comprehenditur quicquid pertinet ad corporis flagellationem, uel afflictionem. Bona animæ, de quibus satisfacimus per orationem, sub qua comprehenditur quicquid Deo exibetur per latriæ uirtutem.

Margin: Bonorũ tria sunt gña pti. — ...mo ethic. c. 8

Ad rationes principales pro, & contra patet solutio ex dictis. Sed quid dicemus de flagellis, quæ Deus permittit?

Respondeo, quòd aliqua sunt satisfactoria, Aliqua non. Vnde flagella, quæ permisit Iob, dico quòd quia erat iustus, & sanctus, propter patientiam fuerunt ad augumentationem præmij, & meriti: Ipsi autem Mariæ permisit lepram, & huiusmodi flagellũ fuit satisfactorium, quia uoluntarie substinuit propter peccatum murmurationis, quod commiserat contra Dominum, & Moysem. Ipsi cœco propter eius glorificationem. Ipsi Herodi in initium infernalis supplicij.

Margin: Vide August. 1. de ciuitate Dei cap. 8. — Vnde Persius Nobile uincendi genus, & patientia.

VTRVM QVICVNQVE IN IVSTE abstulerit, uel retinuerit rem alienam teneatur illam restituere, quòd non possit uerè pœnitere absque tali restitutione.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 2.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, utrum possit quis uerè pœnitere, & uere absolui, nisi restituat aliena, quæ nouit se iniustè tenere. ità quòd non sit necessarium restituere alienum.

Qvod sic: Quilibet tenetur diligere se, plusquam alium, ergo quando tenet alienum, quòd scilicet sit necessarium ad sustentationem sui, uel quòd est sibi magis necessarium, quàm ei, cuius est, non est obligatus, & potest hoc tenere, ergo.

Item restitutio non est facienda ad malum Reipublicæ, & eius, cui fit. Sed si restituatur gladius furioso, poterit esse ad turbationem Ciuitatis, & eius, cui fit restitutio, ergo in tali casu, & in consimilibus non sunt restituenda aliena.

Præterea homo non tenetur restituere, nisi sciat, quibus sed frequenter contingit, quòd non possunt haberi, uel ignorantur, ergo non semper tenetur.

Præterea nullus tenetur facere restitutionem in præiudicium boni communis, quia secundum Philosophum bonum commune debet præponi bono proprio, igitur non semper facienda esset restitutio.

Margin: ...t. Ethic. c. 1.

Præterea in bellis, siue prælijs inferuntur dāna innocentibus, & tamen non est consuetum talibus restituere. Consuetudo autem est optima interpres legum: extra de consuetudine, ergo in isto uidetur, quòd restitutio non teneatur.

Præterea extra de iniurijs, & damno dato, si culpa dicitur, quòd qui occasionē damni dat damnum uidetur dedisse, & tamen non omnes eum adiuuantes tenentur restituere, quia tunc restitutio excederet damnum.

Item si aliquis procuraret sibi aliquod beneficium ecclesiasticum, cum iam esset in potentia propinqua ad habendum; si alius diligentior superueniret, & sibi tantum procuraret, quòd habere ipsum damnificaret, quia ille, qui est prope magnum bonum, & nō obtinet infortunatus est, & tamen talis non tenetur restituere.

Præterea retrahens personam utilem Religioni ab ingressu eiusdem, damnificat iustè, nec consuetum est tales restituere de damno illato Religioni.

Item mulier de adulterio suscipiens filium exhæredat iuste uerum hæredem, & tamen secundum multos restituere non tenetur, si hoc non fecit animo exhæredandi sed luxuriandi.

In s. epistolà. CONTRA id est Augustinus in littera contra Macedonium: si res ablata, propter quam peccatum est, non redditur, pœnitentia non agitur, sed fingitur. &c.

Exod. cap. 22. Item exo. si non habuerit fur quod pro furto reddat, ipse uenundabitur.

14. q. 6. cap. 1. Et August. ait: non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Respondeo quòd hic sunt tria uidenda. Primū est, quomodo dominia rerum sunt distincta. s. q̄ hæc dicatur meum, illud tuum. nam si omnia essent communia, non esset inquirendum de restitutionibus. Secundo quomodo dominia rerum iustè distincta transferuntur. Tertio de principali quæsito.

DE PRIMO sit prima conclusio, quòd dominia non sunt distincta iure naturæ, sed iure positiuo. Hoc probatur per illud Decretorum: Distin. 8. ca. 1. Iure naturæ sunt omnia communia omnibus, & adducit Augustinum super Ioann. Quilibet possidet illud, quod possidet humana uoluntate. nam iure diuino Domini est terra, & plenitudo eius. iure ergo humano dicitur: hæc domus est mea, hæc uilla est tua. Hic seruus est meus, & ibidem iure imperatoris, qui audent dicere; hæc uilla est mea, & ibidem subditur per iura regia possidentur possessiones. ergo, ex dictis ergo sequitur corollarium quòd in statu innocētiæ omnia fuissent cōia, nec aliquis occupasset aliquā rem, quæ fuisset alteri magis necessaria, q̄ sibi, sed occupasset rē quā sibi pinguisset magis necessariam, ergo post lapsum hōis reuocatū est præceptum de cōitate omnium rerum, & concessum est homini diuidere dominia, & possessiones; & hoc fuit rationale, quia post quàm homo factus est iniquus, si omnia fuissent communia, magis cupidi essent, & fortiores oppressissent, & ita turbaretur pax, & bonum commune. Vnde legitur Gen. de Nembroth, quòd robustissimus uenator coram Domino, id est hominum aprehensor. Vnde politia Arist. 2. politicorum longè melior est, quàm politia Socratis, quoniam reprehendit de omnibus communibus, qui dixit, quòd omnia debebant esse communia.

cap. 2. Corollarium. Omnia fuerūt cōia in statu innocētiæ.

Gen. cap. 10. 2. politicorū circa princip.

Secūda sequitur ex prima, quòd post lapsum facta est distinctio dominiorum, & possessionum per leges positiuas, & probabile est, quòd hoc modo. s. quòd homines forte diuisi, qui conueniebant ad ædificandam unam Ciuitatem eligebant de se ipsis aliquem, ut aliquos prudentiores, qui dominarentur orbi, qui diuiderent possessiones, orbitale dominium fiebat ex tunc iustum in his, quæ non essent contra Deum. ita q̄ de cetero tenebantur sibi obedire. unde probabile est, q̄ Noe post diluuium diuisit filijs suis regiones per se, & suis posteris. uel forte ipsi sic inter se pacifice sibi diuiserunt, ut legitur Gen. q̄ Abraham dixit Loth, quòd eligeret sibi unam regionem, & ipse acciperet sibi unam aliam.

Gen. cap. 13.

Tertia conclusio ita sit, uidetur quid requiritur ad hoc, ut lex positiua sit iusta de quo dicendum, q̄ duo requiruntur. s. prudētia & secundum eam legislator condat legem secundum rationem rectam & auctor, non enim legiat iudicium prudentis nisi illos, super quos habent aliquam authoritatem. Authoritas autem est duplex. s. paternalis, & politica, prima fuit in lege naturæ & in statu innocētiæ. pater enim habuit authoritatem super filios, nec ita fuit reuocata, sed magis confirmata in lege Mosaica, & euangelica. Secunda fuit, & incepit eo modo, quo dictum est in secunda conclusione.

Authoritas duplex est.

DE ratione principali dico, quòd translatio rerum potest esse totalis, quantum ad dominium, & usum, nihilo reseruato de dominio apud transferentiam, & utrunque potest fieri uel authoritate publica s. principis uel legis, uel authoritate priuata. s. ipsius, qui dicitur immediatè rem possidere, & utraque translatio. s. totalis, uel particularis ab utraque authoritate. s. publica, uel priuata pōt esse licita patet sic authoritate publica, quia sic ex tali authoritate potuerunt licitè dominia, possessionesque diuidere, & patuit in secunda conclusione primi Articuli, licet possit trāsferri de uno ad alterum, culpa exigente, uel alio casu rōnabili.

SED hic essent multa uidenda, require alibi, quamuis Scotus ualde prolixè tractet istum articulum tamen transeo.

De tertio dico, quòd constitutio est duplex, una intrinseca, & uoluntaria, & ad istam tenetur quilibet semper, & per semper, & de omni re, quam se nouit iniustè tenere, & inuito domino, cuius est.

Restitutio duplex est.

Alia est extrinseca, & actualis, & ad istam tenetur etiam quilibet, exceptis aliquibus casibus, ubi est impotentia faciendi. & illi sufficit uoluntaria satisfactio cum proposito satisfaciendi actualiter, cum poterit.

Si quæras cui facienda est restitutio: Dico quòd

Cui sit facienda restitutio.

quod illi, cui ablatum est, uel hæredibus, uel eius propinquis, & si ipse mortuus est: uel pauperibus, si omnino ignoraretur cuius sit facienda.

Per quem sit fienda restitu. Si quæras per quem est facienda; Dico, quòd si Domino, cuius est res, notum sit, quòd tu habes rẽ suam, potest fieri per temetipsum. si non est illi notum, non debes te infamare apud illum, sed debes eam restituere per aliquam personam fidelẽ, & maximè per Confessorem, ut nullo modo possit te manifestare. Si non restitutio sit facienda potest fieri uel per fidelem Confessorem, uel per te ipsum cum consilio boni uiri.

Quãdo sit facienda restitutio. Si quæres quando: Dico, quòd cum primum opportunitas occurrit, est facienda restitutio actualis extrinseca, excepto casu, de qua dicetur in solutione secundi Articuli principalis. Voluntaria autem, & intrinseca est facienda statim simpliciter, nam pro quocunque tempore tenemur uitare actum cuiuscunque peccati mortalis.

Dico ergo, quòd si restitutio esset facienda alicui, & distaret, quòd nõ possit remitti res sine maiori damno remittentis, quæ illa res esset utilis ei, cui remitteretur in tali casu dicit Scotus, quòd restitutio possit commutari, ut satisfaceret ei spiritualiter satisfaciendo pro eo pauperibus. sed illud uidetur dubium de hoc, & de alijs dubiis con similibus, ideo quæratur alibi.

Nota istos casus. Ad primum principale dico, quòd si tenere rem alienam sit in extrema necessitate, nõ debet eam reddere, si uero ipse, & ille, cuius fuit, sint in extrema necessitate, tunc si Dominus, cuius erat res, primo deuenit ad istam necessitatem, reddenda est ei dupl:ci iure, tum quia primo erat eius, tum quia facta est eius, cum deuenerit ad istam necessitatem. Si uero ille, qui retinet primo deuenerit ad istam extremam necessitatem, non est reddenda alteri, quia illo priori facta est sua. Si uero simul deuenerunt, reddenda est illi, cuius primo fuit, quia, ut patet, nunquam decidit ab eius dominio. Si uero postea ille cuius est, deuenit ad extremam necessitatem, non per hoc acquirit ius maius, nisi ille, qui possedit, non esset amplius in extrema necessitate, & illi non esset amplius necessaria.

Ad argumentum quando dicis, quòd debet plus diligere se, quàm alios dico, quòd uerum est iuste, sed non iniuste, & contra salutem animæ. Esset autem cõtra salutẽ animæ, quando uellet seruare corpus suum per detentionem rei alienæ, quæ non est facta sua. Si uerò retinens rem alienam, non sit in extrema necessitate, patet, quòd reddenda est ei, cuius sit, non obstante, quòd magis ea indigeat; & cum dicitur: debes te plus diligere; patet quid dicendum.

Pro solutione aliorũ argumẽtorũ uide Scotum in pñti quæst. & Ricardũ in pñti distinc. 5. q. 4. Ad secundum dico, ut dictum est in tertio Artic. restitutio est uoluntariè facienda, & statim. sed in illo casu, & similibus, ubi probabiliter crederetur, quòd restitutio actualis extrinseca esset contra bonum eius, cum fieret; dico, quòd esset differenda, donec cessarent tales circunstantiæ, non obstante, quòd ista retentio esset iniusto illo, quia iustè esset iniuius.

¶ VTRVM DAMNIFICANS ALIVM in bonis personæ, scilicet corporis, uel animæ teneatur restituere ad hoc quòd possit uere pœnitere.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 15. q. 2. Art. 5.

Quæstio tertia.

TERTIO quęritur, utrum quis teneatur ad restitutionem boni personalis iniustè accepti.

RESPONDEO quòd bona personalia sunt in duplici differentia, quia quædam pertinent ad animam, & quædam ad corpus. pertinentia ad animam sunt essentialia, & ista non possunt auferri directè, quia nemo potest cogi ad peccandum, quia peccatum adeo est uoluntarium, quòd si non, secundum Augustinum, non esset peccatum. Potest tamen auferri indirectè cum minis, uel suasionibus. & hmôi, inducendo aliquẽ ad malum, & retrahendo à bono, & talis tenetur ad restitutionem, quantum ei possibile est, inducendo eũdem ad bonum, & retrahendo à malo, si non sufficiat semel, uel bis; cũ homo citius peruertatur, quàm conuertatur; oportet frequenter, & solicite orari ab alijs pro eo ad Deum, ut eum conuertat. *De uera religione.* Debet etiam inducere eum ad bonum per alios si fieri potest sine manifestatione delicti occulti, & ideo patet quantum periculum est inducere aliquẽ ad malum, uel subtrahere à bono, quia uix uel ualde difficultas potest quis pro talibus sufficienter satisfacere. Hæc dicit Scotus. Pertinẽtia ad corpus sunt multa, quæ possunt iustè auferri. potest aliquis aliquem interficere, uel percutere grauiter, uel leuiter, & tunc uidendum est, qualis lex sit instituta. Tertio de principali proposito.

DE primo dico, quòd si in talibus instituetur lex talionis iusta esset, quia non facile possunt restitui, & compensari talia damna illata per bona fortunæ, quæ non æquiualent illis bonis corporis. Et si dicas, quòd tunc essent iudaismi, quia ita erat institutum in lege mosaica; Dico, quòd non sequitur, quia non obseruantur tales leges in quãtum mosaicę, sed in quantum à Deo, & à Legislatore in lege Christiana, nec est in conueniens, quia in multis talibus concordamus, immo est de facto, quòd multæ leges in iure canonico sunt illis consimiles. *Iste terminus talionis secundum Iuristas signat retributionẽ pœnæ similis pro pœna sibi.*

De secundo dico, quòd communiter pro homicidio instituta est lex talionis, quòd qui interficit gladio, interficiatur. hoc etiam rationabiliter non solum in lege ueteri, sed in noua innouatum est, & statutum: Qui gladio ferit, gladio peribit. *Matth. ca. 26.* Et si in aliqua communitate ista lex non sit statuta, uel non obseruetur, nullus debet eam sibi inferre, quia nullus debet esse homicida sui ipsius sine Dei præcepto speciali. Debet tamen exponere se morti pro aliqua iusta causa, puta pro defensione sui ipsius, quando aliter non potest euadere mortem, uel pro defensione fidei Christianæ,

uel pro alia huiusmodi re, ut.s.faciat debitã restitutionem eius, quod iniuste abscidit. Debet etiã patienter, & uoluntarie pati mortem, quando ab aliquo sibi infertur secundum legem talionis. Propter homicidium debet etiam restituere, si põt, bona temporalia filiis, uel parentibus, quæ perdiderunt ex morte eius, quem ipse iniuste interfecit.

Nota punctũ singulare & Confessore.

Et mirum est, quòd aliqui fatui absoluunt homicidas sine restitutione, cum tamen non absoluant illum, qui interfecisset bouem alterius, nisi sufficienter satisfaceret ei, cuius erat bos, integraliter de toto damno illato. Hoc dicit Scotus.

De mutilatione, & percussione, & alijsque huiusmodi, non est imposita lex talionis communiter, sed ubi est posita, est patienter substinenda. debet aũt inferẽs tale damnum restituere totũ damnum, quod ex hoc consecuturus est mutilatus, puta si amputauit manum artificis, uel alia huiusmodi, debet etiam restituere expensas factas in curatione, & cęt. huius modi. Et hoc patet de restitutionibus.

Quis est iuste occidẽs, hi 33.q.5.

Quis autem possit iuste occidere. Sed propter quæ crimina possit quis iuste occidere. Dico, ꝙ cum sit præceptum: Nõ occides, nulli inferiori licitum est occidere nisi in casibus, quos excepit Deus. Sunt autem multi casus sicut patet in Exodo, ut blasfemia, adulterium, homicidium, & multi alij. Si alicuius ergo pro furto non debet quis occidi, cum non sit casus aliquis de illis. Dico, ꝙ peccatũ furti nõ excipitur ab isto præcepto: Non occides, nec in lege Mosaica, nec in euangelica, nec in aliqua parte scripturæ, nec uideo ꝙ aliqua lex positiua, quæ hoc statuit, possit esse iusta nisi super hoc sit à Deo specialiter priuilegiata, quod non audiuimus: Hoc probatur, quia Aug. de libero arbitrio dicit, quòd nulla lex potest esse iusta, nisi deriuetur ab aliqua lege diuina, uel cum eã concordet, uel saltem non discordet. Ista autẽ discordat, sed sic est, quòd aliquis occidatur pro illo furto, Dico autem solo quia sic cum esset furator iam presumeretur, quod esset homicida qa præsumitur quod disponit se ad occidendum sibi resistẽtẽ probatur per illud exodi de fure nocturno uel diurno ut habetur. Si fuit nocturnus occidatur occisor non erit reus sanguinis, sed si post ortum solis occidatur fur, occisor erit homicidij reus. causa huius modi diuersitatis est quia de fure nocturno præsumitur quod exponat se ad occidendum sibi resistentem. si quem inueniat. De illo autem, qui die furatur, non sic, quia præsumitur, quòd furetur solum necessitate coactus. & ex primatur totum hoc, quia maius peccatum est adulterium quàm furtum, & tamen pro adulterio non occiditur aliquis in lege Christiana. Vnde si lex Christiana mitigat hanc punitionem, quæ debebatur pro adulterio non debet grauare priuationem pro furto. Ex dictis in quæstione patet, quid dicendum sit de tertio. s. de principali quæsito. hoc dicit Scotus.

Ex.c.21.&22

Libro primo.

Vide caute.

Exo. cap.22.

Quõ peccatũ adulterij, sit maius, quàm furtum.

VTRVM DAMNIFICANS ALIquem in bono famę teneatur ad restitutionem, ita ꝙ pœnitere uerè non possit nisi famam restituat.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 15. q. 3. Arti. 5.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, utrum teneatur quis ad restitutionem famæ, quam alteri iniuste abstulit.

QVÒD non: Qui inuenitur falsus accusator, infamis est, extra de calumnia, sed si quis imponat alteri graue crimen quod tamen est uerũ, sed occultum, nõ tenetur iste hoc publice confiteri, sed uidetur posse negare & negando ille accusator redditur mentitor & per consequẽs infamis.

Cap. 1. & 2.

CONTRA id est August. in quadam epistola: Nõ dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si potest restitui, & patet, quòd etiam intelligitur de fama potius, quàm de diuitijs.

Epistola a. & ponitur 14.q. 6.cap.1.si res.

RESPONDEO, ꝙ tripliciter potest quis aliquem infamare; uno modo directè, ponendo ei crimen falsum, & scienter, & tunc non est dubiũ quia peccat mortaliter & tenetur reuocare, & si publice infamauit in publico reuocare tenetur, & si in occulto in occulto.

Hoc idẽ ricar dus dist. pñti. Artic.5.q.3. Dãnificat quis alium ĩfamia tripliciter.

SI dicas, quòd non hoc potest facere nisi diffamando se, sed non uidetur, quòd debeat se diffamare pro bono alterius. Dico ꝙ bona corporalia non sunt diligenda nisi in ordine ad salutem animæ, ergo non cõtra salutem animæ, sed ista fama .s. quod reputetur uerax ubi est mendax est cõtra salutem animæ suæ, & maxime, quia ex hoc sequitur, quòd qui aliũ diffamauit, reputatur malus, ubi est bonus, & ideo ad bonam famam non debet diligere salutem animæ, debet igitur reuocare, & si ex hoc ipse habeatur infamis, meruit sibi, & ideo patienter portet pœnam peccati, non enim est iniuste infamis.

Quomõ bona corporalia sint diligenda.

ALIO modo potest quis diffamare alium manifestãdo sibi crimẽ suum quod erat occultũ in publico & tunc iste non tenetur reuocare, quia mentiretur ut patet & nemo debet mentiri propter famam alterius, Debet tamen restituere debito modo quo potest dicendo: egu dixi de te talia uerba incaute & mala dixi, non habeatis de eo nisi bonam opinionem & huiusmodi, alia dicẽdo ista uerba non mentitur, quia certum, quòd incaute, & maledixit manifestando crimen proximi occultum nisi fecisset per modum iuris coram Prælato & huiusmodi, tunc enim dicit certum dicendo quod habenda est de eo bona opinio, quia de quolibet præsumendum est bonum nisi contrarium probetur, sed nunquid peccat talis mortaliter si facit ex odio contra illum, cuius occultum crimen publicat, non est facile euadere quin talis faciat extra charitatem fraternam, & per consequens mortaliter peccat, si uero ex lapsu linguæ, uel ex imprudẽtia nõ est facile euadere quod exeat

Dubia cõfessa.

eat genua peccati uenialis, quia lingua lubrica est & qui non offendit in uerbo hic perfectus est uir. Nec auditione debet statim talibus uerbis ex improuiso dictis adhibere fidem qa qui cito credit leuis est corde & ideo rara fides est quia multi multa loquuntur.

Iacobi ca. 3.

Cur rara fides reperiat.

Similiter dico de illo, qui dicit coram aliis se audisse à tali tale crimen ita quod recitat sicut audiuit non addendo nec asserendo ex se nisi quod audiuit.

ALIO modo potest aliquis alium infamare, sicut tactum est in argumento principali indirecte negando si in iuditio uel coram aliis crimẽ, quod sibi imponitur, licet uerum sit, quòd cõmisit tale crimen, tamen in occulto, & ita negãdo ipsum infamat negantem indirecte, quia reddit eum mẽdacem, & iste non tenetur reuocare, quod negauit, quia non tenetur manifestare in publico peccatum suum occultum nisi sufficienter constrictus.

SED nunquid iste peccat mortaliter uidetur, quòd sic, mentiendo uerum, & uidetur mendacium perniciosum, quia in infamiam accusantis, ut patet.

Deut. ca. 16.

DICO, quòd non quia scriptum est Deuteronomio iuste quod iustum est exequeris non in publico Dicendum est quod non potest sufficiẽter probari. nam Deus uoluit aliqua occulta sibi seruari. Nam homo uidet ea, quæ patent. Deus autem intuetur cor. non ergo negans in publico crimen sibi impositum in occulto commisit peccatum mendacii in accusante, sed ipse est sibi perniciosus qui sufficienter probare non poterat debet autem ille negans sobrie loqui dicendo credo quod ipse credat dicere uel probare uerum, sed fuit deceptus, & huiusmodi uerbis palliare illius infamiam.

Primi Regu. cap. 16.

AD principale patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XVI. Quæritur,

VTRVM ISTA TRIA: CONTRITIO confessio & satisfactio sint partes pœnitentiæ.

Scotus 4. sent. dist. 16. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 90. Arti. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 16. q. 1. Art. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 15. q. 4.
Durandus 4. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. sextamdecimam quæritur primo, utrum ista tria .s. contritio, confessio, & satisfactio sint partes pœnitentiæ.

QVOD non: Pœnitentia est forma simplex. ergo non habet partes.

CONTRA id est Magister in littera, qui dicit, hæc tria requiruntur ad pœnitentiam, sed non nisi, ut eius partes, ut uidetur, ergo.

RESPONDEO sicut patet ex dictis, quòd pœnitentia potest accipi multipliciter; Vno modo pro uirtute, quæ est quædã iustitia uindicatiua peccati à se comissi. Alio modo pro actu illius uirtutis, qui est quoddam imperare intellectui, ut recogitet peccatum, & uoluntati, ut detestetur illud. Alio modo pro ipso actu imperato .s. pro ipsa recogitatione & detestatione uoluntatis. Alio modo pro tristitia causata in uoluntate ex istis actis imperatis immediate, sed neutrum istorum modorum accipiendo pœnitentiam illa tria sunt partes eius, ut patet. Alio modo pro ut pœnitentia est sacramentum, & sic est sacræ rei signum, & tunc formaliter pro illo signo efficaci significantis efficaciter ex institutione diuina absolutionem animę à peccati. Alio modo fundamentaliter pro debita forma uerborum prolatorum a sacerdote iurisditionem habente cum debita intentione, & patet etiam quòd neutro istorum modorum ista tria sunt partes pœnitentiæ proprie nec integrales nec essentiales nec subiectiuæ, sed quid dicemus ad Magistrum?

distinc. 14. q. 2. & 3.

Pœnitentia multis modis põt accipi

RESPONDEO quòd sunt, uel dicuntur partes pœnitentiæ, quia exiguntur ad pœnitentiam, quæ est sacramentum, uel antecedunt, ut contritio, & confessio, uel consequuntur, ut satisfactio.

AD argumentum patet ex dictis responsio.

VTRVM REMISSIO, VEL EXpulsio culpæ, & infusio gratiæ sint una simpliciter mutatio.

Scotus 4. sent. dist. 16. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, utrum expulsio culpæ ab anima, & infusio gratiæ in anima sint una simplex mutatio.

QVOD non: Expulsio est corruptio culpæ, & habet duos terminos .s. esse culpæ, & non esse culpæ, & similiter infusio gratiæ est creatio, & habet duos terminos .s. non esse gratiæ, & esse gratiæ, igitur sunt ibi quatuor termini, ergo duæ mutationes.

CONTRA: Si expulsio culpæ est alia mutatio ab introductione gratiæ, uel est positiua, uel acquisitiua, uel priuatiua, nec potest dari primũ, quia terminus ad quem non est aliquod positiuum excepta gratia. nec potest dari secundum, quia terminus à quo non est aliquid positiuum. culpa enim est priuatio formaliter. ergo.

RESPONDEO, & dico primo, quòd non sunt a una simplex mutatio. Hoc probo dupliciter, primo sic: Vnum simplex non potest plurificari manendo idem, & unum. & hoc accipiendo uniformiter, unum simplex non potest plurificari. ita quòd si unum realiter, & reliquum realiter & si unum simplex plurificatur secundum

Vide Varronem in 4. q. præsenti.

ratio-

rationem, & reliquum. Sed infusione gratiæ existente una simpliciter, remissiones culpę possunt esse multæ, ergo. Maior patet, quia suum oppositum repugnat primo principio. tunc enim idem esset unum, & non unum, multa & non multa. Minor patet, quia si quis habeat multa peccata mortalia, ab omnibus absoluitur, & non infunditur nisi una gratia. ita quòd infusio gratiæ est simplex una, sed remissiones culpæ sunt tot quot erant obligationes, sed obligationes erāt tot, quot erāt peccata, quia pro quolibet peccato erat obligatus, & quælibet obligatio potuisset per se remitti, si fuisset sola, ergo.

Item secundo sic. Idem simpliciter non potest separari à se accipiendo uniformiter idem simpliciter, & separari, sicut supra, sed infusio gratiæ potest separari à remissione culpæ, ergo. Maior probatur, sicut maior primæ rationis. Minor patet, nam angelis fuit infusa gratia sine remissione culpæ, nulla enim culpa ibi fuit simpliciter. De potentia Dei absoluta potest fieri è conuerso, sicut probatum fuit in quæst. de circuncisione, sicut enim potuit creare hominem in puris naturalibus sine gratia, & sine culpa, ita potest lapsū sic reparare, & sic nō sūt una mutatio simpliciter. (Dist. 1. q. 6.)

SECUNDO Dico, quod non sunt duæ mutationes reales. Quod probo sic: Remissio culpæ nō est mutatio realis, ergo. Consequentia patet. Antecedens probatur, quia non est mutatio realis, nisi alter terminorum sit realis. sed patet, quod esse culpæ, quod est formalis terminus ad quē istius mutationis, non est aliquid reale, & terminus à quo. s. obligatio ad pœnam, non est terminus realis, probatum enim est, quòd post actum peccandi non remanet in anima aliquid reale positiuū; nec absolutum, nec respectiuum, quod sit obligatio & reatus, sed est purus respectus rōnis, ergo. (Dist. 14. q. 1. Artic. 1.)

AD Argumenta, pro & contra patet ex dictis quid sit dicendum, quia non sunt una simplex mutatio. Secundum probat quod non sunt duæ mutationes reales.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. Quæritur,

UTRUM NECESSARIUM SIT AD salutem peccatoris confiteri sua peccata omnia suo sacerdoti.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 17. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 17. q. 1.
D. Thomas 4. sent. distin. 18. q. 2. Art. 3.
Ricardus 4. sent. distin. 19. q. 4.
Durandus 4. sent. distin. 16. q. 4.

Quæstio prima.

CIrca distin. decimam septimam quæritur, Vtrum sit necessarium peccatori, ad salutē acquirendam confiteri sua peccata omnia suo sacerdoti.

QUOD non per Matth. ubi iuueni quærenti quid faciendo, ut uitam æternam possideret, dixit saluator: Serua præcepta, & alibi dixit. Si uis ad uitam ingredi serua mandata. Præcepta nosti, hoc fac, & uiues. Ex his habetur, quod sola obseruatio decem præceptorum Decalogi sufficiunt ad salutem. sed patet, quod sub nullo præceptorum continetur id præceptum de confessione peccatorum, ergo. (Matt. cap. 19.)

Contra: De pœnitentia adducuntur multæ authoritates, quarum aliquas Magister adducit in littera, ergo. (Distinct. 1.)

RESPONDEO quod primo dicendum quo iure teneatur Christianus ad confessionem peccatorum sacerdoti. Secundo quid includit hoc præceptum de confessione. Tertio cur Ecclesia uult peccatores sacerdoti confiteri peccata.

DE primo dico, quod non tenetur iure naturæ, nec iure decem præceptorum legis Mosaicæ. patet etiam, quod non in statu innocentiæ, nec post lapsum, aut in lege scripta ante Christum tenebantur homines cōfiteri peccata suo sacerdoti, & sic patet, quod non inuenitur alicubi in ueteri testamento, quòd homo confiteretur peccata sua occulta sacerdoti.

SED contra id est illud Gen. Adam ubi es? Glosa: Vox est increpantis, & confessionem requirentis, ergo fuit confessio in tempore legis naturæ, post lapsum. (Gen. cap. 3.)

Similiter de Aaron, & filijs Aaron legitur in lege illa: Qui peccauerit tali peccato, confiteatur peccatum suum, & offerat tale, & tale sacrificiū. (Leuit. ca. 16. & inde.)

DICO ad primum quod Glosa illa non dicit, quod Adam deberet confiteri peccatum suum Sacerdoti, sed Deo, cui nihil est occultum, petendo ab eo unicam peccati commissi, ita quod uoluit dicere Glosa, quòd non debuit se excusare super mulierem directè, etiam in Deum indirectè, qui dederat eam sibi sociam, sed debuit humiliter se recognoscere, & confiteri culpam, & expetere ueniā.

(In lege natu ræ nulla erāt propriè sacramēta, & in lege scripta. licet essent sacramēta grs tiam significātia per Chri stū conferen dam, tñ nul lā perficiebāt, sed omnes in sola fide uentori salui fiebant.)

Ad secundum dico, quod omnes tales authoritates, quæ inueniuntur in lege Moiayca non loquūtur de confessione sacramentali omnium peccatorum facienda Sacerdoti, de qua nos loquimur, sed de confessione generali, quam debebat facere populus, & Sacerdos pro populo de peccatis publice cōmissis contra legem, & tunc Sacerdos debebat pro sic peccante offerre certa sacrificia, & ita Dei misericordia placabatur. Vnde non erat confessio integra, & secreta omnium peccatorum, sed generalis tantum dicendo: Domine peccauimus, iniustè egimus, iniquitatē fecimus in omnem iustitiam tuam, & mandatis tuis non obediuimus, & cęt. huiusmodi.

QUOD autem ex præcepto ecclesiæ, patet per illud de penitentia, & remissione peccatorū: Omnis utriusq; sexus, saltem in anno, debet peccata sua confiteri.

QUOD autem teneatur iure Euangelico est difficilius probare, dicunt .n. aliqui quod Christus nō instituit per se ipsum hoc præceptum, sed per Apostolum suum: Confitemini alterutrum peccata

Iacobi c.5. & Alexand. Alẽsis in 4. parte summæ de confessione.

cata uestra. Sed illud non reputo uerum. non.n. Apostolus Iacobus intendebat sacramentum instituere, sed nos ad humilitatem inducere, quod patet ex eo, quia statim subiungit, & inducit nos ad charitatem fraternam dicens: Et orate pro inuicem, ut saluemini. Certum est enim, quod in hoc uerbo non instituit aliquod sacramentum, ergo, nec in illa, Vlterius etiam ipse non habebit authoritatem instituendi aliquod præceptum generale in tota Ecclesia Christiana, cum non esset Episcopus Romanus, sed Hierosolimitanus, nisi forte diceretur, quod in principio illo Eccesia Hierosolimitana fuit caput, quod Romani non concederent.

Ioã. cap. 20.

Dico igitur, quod præceptum de confessione haberi potest in Euangelijs Ioannis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata. Ex hoc arguitur sic, quod Christus tunc loquebatur Apostolis tantum, ergo Sacerdotibus dedit potestatem absoluendi à peccatis, sed credendum est, quod non tanquam principalibus agentibus, uel remittentibus, quia solus Deus est principalis remissor culpæ, ergo tanquam instrumentis, & arbitribus, sed non possunt esse arbitri peccatorum ignoratorũ, ergo oportet, quòd manifestentur eis per confessionem, cum ipsi non cognoscant abscondita cordis, ergo.

Omnibus sacerdotib. data est ptãs remittendi peccata nõ principaliter, qa hoc est propriũ Dei, ergo ministerialiter.

Sed forte dicerent quod uerum est quod concessum est sacerdotibus quod possint peccata dimittere, sed ex hoc non habetur quod nobis sit præceptum confiteri.

Dico quod si concessum sit sacerdotibus mandatũ, tamẽ ipsi Sacerdotes non possunt ut arbitri dimittere peccata nisi illa sciant, & non possunt illa scire nisi alij confiteantur eis, sequitur quod consequenter eodem præcepto obligantur peccatores ad confessionem, quo obligantur sacerdotes ad absolutionem.

Si uero non sit præceptum, sed purum concessum adhuc sequitur propositum quod Christus concessit hoc sacerdotibus ut possent peccata dimittere propter salutem peccatorum, ut frequenter habetur in Euangelio quod cum peccatis non potest quis intrare in regnum cœlorum, uel Dei, ergo de necessitate salutis est, quod peccatoribus dimittantur peccata, sed non habetur à Christo alius modus expressus, quo quis possit absolui à peccatis, uel saltem, ut facilior, quàm à sacerdotibus quibus hanc potestatẽ concessit, licet ipsis tum arbitri sint non possint dimittere peccata ignota. ergo oportet ut eis notificentur per propriam confessionem & per propriã personam, ergo ex ui Euangelij habetur quod spectat ad salutem confiteri propria peccata & qua ratione unam & omnia, ergo.

Conditiones notabiles cõfessionis.

De principali dico quod includit aliqua ex parte confitentis, & aliqua ex parte confessoris. ex parte confitentis includit diligentem examinationem, & peccatorum recogitationem in propria conscientia. ita quod non sit qualiscunque sed diligens quantum est possibile nostræ fragilitati. Item quod de peccatis sic recogitatis habeat aliquam displicentiam & detestationem & propositum non amplius peccandi & propositum et obediendi Ecclesiæ de satisfactione non quidem quòd sit necessarium satisfactionem aliquam à sacerdote imponi, quia si nullam uellet recipere ex quo haberet alias duas conditiones permissas absoluẽdus esset, ut dictum est. sed si recipiat oportet quod obediat sacerdoti, & obedientiam perficiat. si autem non recipiat à sacerdote, oportet quod habeat propositum recipiendi eam à Deo in purgatorio uel alibi & per hoc patet quod non quilibet homo includitur super hoc præcepto, sed solum adultus habens usum rectæ rationis quia aliqui habere incipiũt citius & aliqui tardius & patet quod soli tales includuntur qui non habẽt usum rectæ rationis ut possint recogitare, & detestari & confiteri peccata ea quo ipsi non cognoscunt licet habeant peccata mortalia si nũquàm habuerũt usum rationis. Ex parte uero cõfessoris dico de necessitate non sunt confitenda nisi peccata mortalia, uel alia de quibus dubitatur utrum sint mortalia. Venialia autẽ cum perfecta charitate quæ est nauis Ecclesiæ stant. & ideo pro eis non oportet recurrere ad pœnitentiam quæ est secunda tabula post naufragium. secundũ Hieronimum includitur etiam quod confiteatur omnia peccata mortalia fideliter quæ primo sunt recogitata quod nullum dimittatur quin confiteatur illi eidem sacerdoti alias non potest absolui ab alijs secundum Augustinum de uera & falsa pœnitentia. includitur etiam quod confiteantur circunstantias loci temporis in peccato, & sunt Modus, status personæ & motus, quo ducitur hora propria, & mora secundum Augustinum ubi supra.

Distinct. 2.

Hieronimus ad demetriadem & lib. 2. super Isaiam cap. 3. Dist. 5. c. consideret.

Ex parte autem temporis non includitur ex præcepto Ecclesiæ quod Christianus cõfiteatur nisi semel in anno de communi lege. sed sunt multi casus in quibus alias tenetur ut in casu mortis non solum infirmitatis sed quando aggreditur aliquod arduũ de quo dubitatur de periculo mortis ut bellum & naufragium & huiusmodi & quando debent recipere communionem uel ordinem sacrum propter reuerentiam sacramenti.

Quando sit tpˢ confitẽdi

De tertio dico quod Ecclesia non specificat quæ peccata habent confiteri, sed absolute dicit in præallegato cap. omnis utriusque sexus. adultus eo modo quo expositum est de adulto quod semel cõfiteatur in anno omnia peccata sua mortalia tantum, quia uenialia ex quo sunt cum gratia non oportet de necessitate confiteri. Vnde non propter necessitatem sunt confitenda uenialia in se uel propter præceptum Ecclesiæ quo generaliter omnis utriusque sexus ad confitendum ligatur semel in anno saltem.

Ricard. pñte dist. Art. 2. q. 4. solutione primi argu.

Sed hoc non uideo. nam cum dicit cap. omnis utriusque sexus quod quilibet confiteatur oĩa peccata sua uel hoc signum distribuit oẽ pro mortalibus, & uenialibus quod à nullo conceditur. s. quod confessio uenialium cadat sub præcepto uel tantum pro mortalibus quod conceditur. Verum est ergo non habens peccatum mortale

nullo

nullo modo includitur in iſto præcepto: Et cõfirmatur quia irrationale uidetur quod peccatum mortale portet ſecum aliquod commodum ſed modo ita eſſet, nam in propoſito, poſito, quòd in ultimo die anni quando debet cõfiteri aliquis non haberet niſi peccata uenialia tenetur confiteri de illis per te, poſito quod eodem die anteq̃ confiteatur committat unum peccatum mortale tenebitur confiteri de iſto & non de uenialibus, ergo actus peccati mortalis abſoluit eum ab obligatione confitendi de uenialibus quod uidetur inconueniens.

D. Thomas 3 par. ſummæ. q. 65. Art. 1. ſeſt nobiſcũ, expreſſe ait, ad deletionem peccati uenialis nullũ ẽe directæ inſtitutum ſacramentum.

Dico igitur quod ex nullo præcepto Eccleſię habetur quod quis teneatur confiteri in aliquo caſu niſi de mortalibus, & confirmatur de Eremitis ſolitarijs.

Confirmatio de Hæremitis ſolitariis.

Sed cui erat peccata confitenda Eccleſia ſpecificat in cap. t. dicto. ſ. propriu ſacerdoti. In primitiua Eccleſia non erant ſpecificati proprij ſacerdotes ſed Apoſtoli qui diſcernebant. hi erant ſacerdotes omnium ſed poſtea ſpecificatæ ſunt dioceſes inter ſe & parochie & ſacerdotes in parrochijs & tunc Curati parrochianarum dicuntur hi proprij ſacerdotes non tamen excludendo ſuperiores ut Epiſcopus non etiam excludendo commiſſarios ſeu priuilegiatos ſed de hac contẽtione require alibi & etiam de quando ſpecificauit Eccleſia cum dixit ſemel in anno, & id tempus intelligitur naturaliter loquẽdo circa paſcha quia in paſche tenetur etiam quia præcepto Eccleſiæ quilibet communicare tenetur niſi in caſu, & cætera.

Dubium.

Alexand. Alẽſ. q. 2.

Sed eſt hic dubium utrum quis teneatur cõfiteri de peccato commiſſo ſtatim quod ſibi occurrit opportunitas cõfeſſorum quibuſdam dicẽtibus quod ſic quia quilibet ſtare debet ſine peccato mortali, quibuſdam quod non ſed poſſit expectare uſque ad tempus quo cogitur confiteri ex præcepto Eccleſiæ.

De re ipſa.

Secunda opinio uidetur mitior quia præcepta pœnalia non ſunt reſtringenda ſed potius amplianda & modo ita eſt quod ex illo capitulo iuris habetur quod teneatur talis ſtatim confiteri, uel quod non debeat ſiue poſſit expectare, debet, tamen talis ſtatim confiteri. ſ. ſemper habere propoſitum confitendi ſiue actualiter uel habitualiter quando obligatur ex præcepto Eccleſiæ & tenetur habere propoſitum non peccandi.

Præceptũ de cõfeſſione reducitur ad 3. præceptũ decalogi, aut ad ſabbata ſãtifices.

Ad argumentum principale dico quod omnes obſeruantię legis Chriſtianæ reducendę ſunt ad præceptum Decalogi. præceptum autem hoc de confeſſione reducitur ad præceptum decalogi: memento ut diem ſabbati ſantifices in quo prę cipitur quod Deus colatur, ergo coli debet ſicut uult coli & ſi etiam alio tempore uult coli aliter & aliter colendus ſed in lege Chriſtiana uult ſic coli, ergo, & cætera.

DISTINCTIO XVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVIII. Quæritur,

VTRVM POTESTAS CLAVIVM tantummodo ſe extendat ad pœnam temporalem.

Scotus 4. ſent. diſt. 18. q. 1.

Quæſtio prima.

Circa diſtinct. decimam octauam quæritur, Vtrum poteſtas clauium Eccleſię in Sacerdote confeſſore ſe extendat ad pœnam tẽporalem uel ad culpam.

In hac diſtin. 18. Magiſter tractat de poteſtate clauium.

Qvod non ad pęnam, quia, aut ad remittendum eam, aut ad infligendum; non primo modo, quia tũc per frequentes abſolutiones poſſet tolli tota pęna & ita in quolibet confeſſore eſſet poteſtas abſoluendi à culpa & à pęna, quod eſt inconueniens. Nec ſecundo modo quia tunc pro quolibet peccato poſſet infligere quamcunque pęnã uellet ſacerdos confeſſor, & confitens teneretur eam obſeruare & ita teneretur implere pęnitentiam ſibi iunctam omnino indirectam quæ omnino excederet quantitatem delicti, quod eſt falſum.

Contra: Ad aliquid extenditur, quia alias eſſet fruſtra ſed non ad culpam immediate, tollitur enim immediate à Deo per infuſionem gratiæ, ergo ad pęnam aliquo modo.

Respondeo quòd uidetur dicere Magiſter diſtincte quod poteſtas clauium diſtincte Eccleſiæ non ſe extendit ad remittendam culpã, nec pęnam æternam, ſed Deus immediate illam dimittitem, quid ergo facit ſacerdos Euangelicus, dicit, ꝙ Chriſtus conceſſit ſacerdotibus poteſtatem ligandi, & ſoluendi. i. ligatos, & ſolutos eſſe oſtendere eorum arbitrio hoc confirmatur per illud Lucæ de illo leproſo, quem prius Chriſtus mundauit à lepra deinde miſit eum ad ſacerdotem ut, ſcilicet eum oſtenderet eſſe mundatum.

Magiſter ſententiarum oblitus fuit, dicens ſacramenta cõferre gratiã, tñ Sacerdoti non uere abſoluere. ſed oſtendere abſolutum.

Lucæ cap. 5.

Item de Lazaro quem Chriſtus prius reſuſcitauit, deinde comiſit eum Apoſtolis ſoluendum. ita dicitur hic, quod Deus abſoluit peccatorem à peccato & pœna debita peccato quando ante confeſſionem, uel abſolutionem conuertitur de peccatis, & tunc ſacerdos abſoluit eum, id eſt abſolutum oſtendit. Dicit autem, quòd ſe ad pœnam extendit temporalem, quia ſi pro temporali peccato debetur tanta pœna ex ſoluenda poteſt eam mediare uel aliter mutare ſecundum ſuum arbitrium.

Ioannis c. 2.

Quære Ricar dũ diſti. pñti Art. 2. quæſt. 1. & 2.

Contra: Secundum hoc: Pœnitentia non eſſet ſacramentum nouæ legis, nam ſacramenta nouæ legis ex inſtitutione diuina ſunt ſigna efficatia gratiæ non præteritæ ſed futuræ, ſicut patet in baptiſmo puerorum ſicut etiam patet in Euchariſtia, nam uerba prolata a ſacerdote cum debita intentione ſuper debitam materiam non ſunt fundamentum ſigni exiſtentiæ corporis Chriſti præexiſtentis ibi in præterito, ſed debentis ibi exiſtere in futuro, ſcilicet in fine prolationis uerborum.

Item

Opinio Scoti

quòd sic, & dicit, quòd probabile est concedere. quòd sint caracteres alterius speciei, & dicit, quòd si ipsi gradus spirituales prædicti sunt ipsi caracteres, uel quilibet gradus habet suum proprium caracterem. hoc autem ipse dicit in solutio ne secundi argumenti principalis, quod argumentum ego non posui.

Ad secundum dico, quòd omnia ista instituta sunt à Christo, & ipse in se exercuit actum singulorum ordinum, ut dicit magister in littera. In primitiua Ecclesia non oportuit tot ordinare secundum omnes ordines, quia propter paucitatem credentium sufficiebant sacerdotes & diaconi ad dispensandam Eucharistiam fidelibus.

Ad tertium dico, quòd episcopatus nō est proprie ordo, ut dictum est dicitur autē ab illis ordo pro quanto est quidam spiritualis gradus præeminentiæ in ecclesia.

Ad quartum dico, quòd prima tonsura non est ordo nec illa probatio cogit, quia etiam laici in ordinibus approbatis gaudent quantum ad aliud priuilegio clericorum.

DISCTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur.

VTRVM POENA CANONICA impediat à susceptione & collatione ordinum.

Scotus 4. sent. dist. 23. q. 1. & 5. q. 1.
D. Thomas 4. sent. distin. 25. q. 1. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 18. q. 1. & 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. uigesimam quintam quæritur, Vtrum pœna canonica impediat à susceptione ordinum.

QVOD non: Maius est conficere, quàm ordinē conferre, & maius est sacramentum pœnitentiæ suscipere, quàm ordinem suscipere, sed nulla pœna canonica impedit sacerdotē, quin attentet conficere, uere conficiat, quamuis peccet. nulla etiā pœna impedit, quin uerè pœnitens uerè absoluatur, alias in lege Christi præcluderetur uia salutis, quod absit. ergo.

Dist. 1. de cetera & c. proximo.

CONTRA habetur.

RESPONDEO, quod primo uidendum est de pœnis canonicis. secundo quomodo impediūt collationem, & susceptionem ordinum. tertio, si ætas pueri impediat ordinum susceptionē, quarto, si sexus mulierum.

DE primo dico, quòd pœnæ canonicæ sunt septem. s. depositio, degradatio, infamia, irregularitas, excommunicatio, interdictum, suspēsio. Quid sint istæ pœnæ, & quomodo contrahuntur, & alia huiusmodi, quære alibi. Dico autem, quòd nulla dictarum pœnarum tollit ab ordinato, uel consecrato caractetem impressum, & potētiam ipsam

Pœnæ canonicæ sunt septē. Vide Scotum & alios.

spiritualem collatam in talibus consecrationibus. sed solum impedit actum, ne si de congruo possint exercere tales actus, & dico de congruo, quia de facto, si sacerdos degradatus, uel irregularis, uel excommunicatus, uel huiusmodi auderet conficere, uerè conficeret, sed mortaliter peccaret.

De secundo dico, quòd quinque pœnæ ultimæ non tollunt in conferente ordines potentiam cō ferendi, nec in suscipiente potentiam suscipiendi quin de facto si attent uere conferantur & illi ue re suscipiāt, sed impediūt eos de congruo ita quòd peccaret uterque. De pœna autem prima est dubium. s. utrum Episcopus degradatus de facto pos sit conferre ordines, & Vtrum degradatus possit de facto suscipere ordines. solutionem huius quæ re alibi.

Vide pro hoc Ricardū in distinc. præsenti q. 3.

De tertio dico, quòd non posse suscipere ordines potest intelligi tripliciter uno modo. s. nō pos se debite, & honeste. alio modo non posse licite. tertio nullatenus non posse etiam de facto. primo modo non possunt pueri infra annos discretionis suscipere ordines sacros. alios autem sic, primum probatur, quòd cuilibet ordini sacro est annexum uotum continētiæ, & ideo prohibitum est ne quis ordinem sacrum suscipiat, nisi potens libere & sponte promittere continentiam. ergo talis puer nōn potest libere talem ordinem suscipere ex quo non est contra probitionem iuris.

An pueri ante usum rationis possint sacros initiari.

Secundum probatur, quia non inuenitur in iure prohibitum, ergo nōn est illicitum ex quo non est contra prohibitionem.

Tertio modo non excluditur puer in quacunque ætate, quin si attentaret sibi conferri ordinē etiam sacrum uere conficeret & susciperet. Nam in susceptione ordinis nō requiratur in puero primus consensus, sicut, nec in susceptione baptismi, ubi nete imprimitur caracter sicut etiam nec in confirmatione ubi similiter imprimitur. caracter nec etiam requiritur quòd statim exerceat actus per illam spiritualem potentiam, quam suscipit, immo potest per tempus expectare, ut patet, sed per quātum tempus debet expectare puer, ut pos sit licite, & de congruo suscipere sacros ordines de subdiaconatu habetur in canone 77. distinct. ubi dicitur, quòd nun ordinetur in subdiaconatū puer infra 20. annos. Et secundum hoc esset dicē dum de diacono 25. De sacerdote 30. Dico, quòd ad exercendum tales actus moralea multæ sunt attendendę conclusiones debentq; tales actus exercere. Dico quòd antiquitus pueri nō sic excitabātur acti infra uigesimum annum ad exercendum tales actus sacros, modo aut pueri nutriū tur i talibus. & ideo magis esset aptus forte modo unus puer, quàm tunc fuerit unus rusticus uiginti annorum. Dico autem quòd non credo esse modo contra prohibitionem aliquam, si puer aptus, & expertus esset in actibus ecclesiasticis.

De quarto principali uidetur, quòd non quia in canone fit mentio de diaconista, & fit mentio de presbyteriffa.

Dist. 27. q. 1. & 32. q.

DICO ergo, quòd nō mulier nec de facto nec de cōgruo, nec aliquomodo est capax susceptionis ali-

De tertio patet, quòd primæ duæ non sunt eędem cum alijs duabus nec è conuerso, quia primæ duæ possunt esse in simplici sacerdote, in quo non sunt aliæ duæ primæ. Dico et q duę primæ inter se non sunt eędē, nec secundę duæ inter se imo dico, q sunt distinctę, & alię quamquam alij oppositum dicant licet enim de facto separētur ab inuicem sed in quocumque est una est alia tamen de possibili possent quantum de potentia Dei absoluta. Nam sicut Dominus temporalis posset alicui committere excommunicationem & inquisitionem super aliquo negotio reseruando sibi sententiam ita quòd diceret alicui suo sub dito: examina talem super tali negotio sed sententiam dandam serua mihi. posset etiam facere è cõuerso dare. s. auctoritatem alicui sententiandi de tali negotio sine illa examinatione licet ista secũda commissio non esset debita ei qui habet uoluntatem obliquabilem.

Quæ claues inter se sint distinctè.

Tu dico, quòd absque contradictione posset deus de potentia absoluta dare alicui ullam de illis clauibus sine alia ex quo patet, quòd claues sunt inter se distinctæ.

De quarto dicit quòd primæ duæ claues sunt idem cum caractere sacerdotali ita quòd etiam inter se sunt eadem ita quod potentia confitendi examinandi sententiandi siue discernendi siue absoluendi, siue ligandi sunt omnino unus, & idem caracter.

D. Tho. dist. 18. huiusquar ti. q. 1. solutione primi Argumēti, secūdæ quæstiunculæ.

Contra: In cæna fuit data Apostolis potentia conficiendi; sed clauis ligandi, & absoluendi non fuit eis data, nisi post resurrectionē Christi per Ioan. Quorum remiseritis. &c.

Item in Ecclesia nō datur simul quia potestas conficiendi datur sibi quando porrigitur sibi calix & dicitur ab episcopo: accipe potestatem celebrãdi missam tam pro uiuis quam pro defunctis & tunc ut uidetur imprimitur sibi character sacer sacerdotalis. Postea quibusdam interpositis ponit sibi manum in capite dicens: accipe spiritũ sanctum &c. Hoc tamen non assero utrum non simul tempore dentur in Ecclesia prædictæ potestates, tamen ita uidetur.

Item relatio eadem non potest esse ad diuersos terminos, sed character Sacerdotalis, ut est dictum supra est relatio ad diuersos terminos.

De quinto principali secundum illos, qui dicunt potentiam conficiendi, discernendi, sententiandi esse formaliter eundem characterem, esset dicendum, quòd sicut omnis sacerdos potest conficere, si habet debitam materiam, ita & cæt. Sed hoc est supra improbatum; potest tamen dici, quòd licet tres dictæ potestates sint tres distincti characteres dati in tribus signis sensibilibus, ita quòd primus scilicet sacerdotalis, in quo est potestas conficiendi, est principalis, & datur prius tempore, ut ostensum est supra. Alij autem duo dantur simul tempore in impositione manus super caput. Vel potest dici, quòd tres dantur simul in ecclesia tempore, ita tamen, quòd character sacerdotalis, qui est potestas cõficiendi est principalia, est fundamentum harum duarum: tenendo primam uiam, esset dicendum quòd non quilibet sacerdos eo ipso quòd sacerdos potest absoluere, absolute, & ligare, & discernere habita debita materia, imo nihil posset si recepto sacerdotali charactere in tactu calicis omittere secundum, scilicet impositio manus. tenendo uerò uiam secundam, esset dicendum, quòd omnis sacerdos eo ipso quod est sacerdos habet potestatem conficiendi, discernendi, & sententiandi.

Sed adhuc restat uidere de materia delata si ei omnia pœnitens.

Respondeo, quòd debita materia istis possibilibus, scilicet discernendi & sententiandi, sicut omnis panis triticeus, & omne uinum uitis respondet in eucharistia, & tunc esset dicendum, quòd sicut omnis sacerdos quantuncunque prohibitus uere conficeret habita debita materia, sed peccaret mortaliter, ita omnis sacerdos pœnitentem absolueret uere ab omni peccato quantuncunque prohibitus licet peccaret mortaliter. sed illud communiter non tenetur, sed tenetur, quòd non est debita materia omnis pœnitens, scilicet, nisi detur ei ab aliquo superiori, nam sententiare, & discernere requirit auctoritatem super iudicato. Vnde sicut sententia non esset sententia nisi esset dato à suo iudice ita &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX Quæritur,

VTRVM POENITENTIA IN extremis ualeat ad salutem.

Scotus 4. sent. dist. 20. q. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 20. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem uigesimam primam, quæritur. Vtrum pœnitentia ualeat in extremis.

Quòd non. auctoritatea Augustini contra hoc ponuntur in litera.

Item D. Augustinus in sermone de Innocentibus: Percutitur hac anima aduersitate peccator, ut moriens obliuiscatur sui.

Item D. Augustinus, Age pœnitentiam, dum sanus ea. si sic egisti pœnitentiam eo tempore, quo peccare potuisti, si autem uis pœnitere, quando peccare non potes, peccata te deserunt, non tu illa.

Eccl. cap. 17. adducit istud Augustini.

Item oē peccatum debet sufficienter purgari per pœnitentiam aliquam temporalem si debeat remitti, sed in morte non remanet tempus sufficiens nec post mortem, ut uidetur, quia sic moriens in peccato mortali statim damnatur, ita

ita moriens in gratia ſtatim ſaluatur, ergo poſt morté non eſt peccatorum purgatio, ut uidetur.

Contra id eſt Auguſtinus de uera & falſa pœnitentia & ponitur in litera. Diſt.7. i can.

Respondeo hic ꝙ ſunt duæ concluſiones ſatis certæ, prima eſt, ꝙ oīs pœnitentia citra punctum mortis eſt ſalutifera. hoc patet citra pũctum mortis homo ſemper eſt uiator, ſed nulli ꝓcluditur uia ſalutis in toto ſtatu uitæ. Secũda autem tabula poſt naufragium eſt pœnitentia, ergo. Hæc concluſio confirmatur per D. Aug. ad dicta in principali argumento ad oppoſitum. (1. concluſio. Hyeroni. ad demetriadē.)

Secunda concluſio eſt, quòd uix nullus, qui in uita ſua fuerit prauus & peccator in morte habet ueram pœnitentiam hoc probatur, quia uera pœnitentia, ſiue ſit ſolum intrinſeca quæ de cõgruo meretur ueniam ſiue ſit extrinſeca ſacramẽtalis requirit uſum liberi arbitrij, ita ꝙ requirit uſum recti iudicij rationis & uſum liberum uolũtatis, ſed in infirmitate mortali propter uehementem dolorem in parte ſenſitiua talis uſus libertatis ualde impeditur licet non totaliter tollatur, & hoc idem tangitur ab Auguſt. in litera. (2. concluſio. Pœnitentiæ ſeræ periculũ)

Confirmatur quia habitus uitioſus aggeneratus in uita ualde inclinat ad oppoſitum & ualde retrahit à propoſito hæc confirmatio tãgitur ab Auguſt in litera. Et confirmat quia uera pœnitentia requirit debitas circunſtantias, & maxime finem, ꝙ. ſ. fiat propter debitum finem. ſ. propter amorem Dei, & peccatorum deteſtationem magis, ꝙ̃ propter pœnarum timorem, ſed tunc ualde difficulter poſſunt haberi iſtæ circunſtantiæ à tali habituato in uitijs cuius ſignum eſt quod communiter conualeſcunt ad uomitũ redeant, ergo.

Hæc etiam confirmatio tangitur ab Aug. in litera quando dicit: age pœnitentiam in uita, & ſanitate. Ex hac concluſione ſequũtur duo corollaria primum eſt ꝙ peccator inducendus eſt ad pœnitentiam tempore ſanitatis. Secundum eſt ꝙ in infirmitate mortali inducendus eſt toto poſſe ad conatum liberi uſus recti iudicij & uoluntatis, ita quòd uere pœniteat propter debitum finem, & ad hoc inducenda ſunt exempla & huiuſmodi & eſt proponenda diuina miſericordia ne deſperet adducendo ſibi exemplum de latrone, qui licet fuit ſerotinus in pœnitendo fuit tamen feſtinus in inueniendo ueniam. (Latronis exẽplũ affertur.)

Ad argumenta principalia dico, quòd omnes illæ auctoritates Auguſtini confirmant concluſionem ſecundam.

Ad Vltimam quod moriens in peccato mortali non habet in memoriam, & recordationem peccata, & ideo ſtatim damnatur, ſed moriens in gratia poteſt habere recordationem, ſcilicet obligationem pro peccatis, quæ comiſiſſet pro quibus pœnituit, & ideo ſtatim non beatificatur donec purgetur. ergo.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXI.

Quæritur,

VTRVM ALIQVOD PECCATVM poſſit dimitti poſt mortem.

Scotus 4. ſent. diſtin. 21. q. 2.
D. Thomas ſecunda ſecundæ in tractatu de peccato ueniali quæſt. 9.
Ricardus 4. ſent. diſt. 20. q. 2.

Quæſtio prima.

Circa diſtinct. uigeſimam primam quæritur, Vtrum aliquod peccatum poſſit dimitti poſt mortem.

Quòd non: Mortuus in gratia non poteſt poſt mortem peccare, ergo mortuus in peccato nõ põt poſt mortem à peccato reſurgere. Antecedens probatur, quia ex tũc eſt confirmatus in gratia, & non eſt amplius uiator. Conſequentia patet per locum à minori, quia leuius eſt cadere, quam reſurgere.

Contra id eſt Magiſter in litera.

Respondeo quòd peccatum poteſt accipi pro culpa, uel pro pœna exſoluendo pro culpa. & poteſt accipi pro mortali, & pro ueniali accipiendo peccatum mortale pro culpa concluſio eſt certa, ꝙ non ſecundum Dei potentiam ordinariam. Ratio eſt, quia peccato mortali debetur pœna æterna, ergo, ſi in uita non fuit dimiſſum & commutata pœna æterna in pœnam temporalem oportet, quod poſt mortem abſoluatur pœna illa, ſed æternam non eſt pertranſire, ergo peccatum mortale in uita non dimiſſum poſt mortem non dimittitur, ſed æternaliter punitur. Accipiendo autem peccatum mortale non pro culpa, ſed pro pœna, ſcilicet peccatum in uita dimiſſum quantum ad culpam, ſed non ſufficienter in uita punitum. Concluſio eſt certa, quòd ſic. nam mortuus ſine peccato mortali, & per conſequens cum gratia eſt benedicendus, ſed Deus nullum beatificat niſi expeditum à ſolutione omnis pœnæ, ergo, omnis pœna debita pro peccato commiſſo, & iam dimiſſo in uita quo ad culpam ſi non exſoluatur tota in uita ſoluenda eſt poſt uitam, ſed non ſimul cum beatitudine quia beatitudo excludit omnem pœnam non poſt, quia beatitudo eſt æterna, ergo ante. ſ. in purgatorio. Accipiendo & peccatum ueniale pro pœna pro ipſo debita dicendum eſt idem. Accipiendo autem peccatum ueniale pro culpa quæſtio habet difficultatem, Vtrum, ſcilicet peccatũ ueniale in uita non dimiſſum quo ad culpam poſſit poſt morté dimitti, & uidetur quòd non, quia culpa non dimittitur niſi per aliquem actum meritorium extrinſecum, ſed poſt mortem homo eſt extra ſtatum uiæ, & per conſequens nec poteſt habere actum meritorium, ergo. (Peccatũ mortale non dimittitur, ſed æternalr punitur.)

Contra, quòd poſſit quis mori in gratia & cum actuali peccato ueniali, ergo antequã ille beatificetur, oportet, ꝙ dimittatur ſibi ueniale non ſolum quo ad pœnã, ſed omne quo ad culpam. Primum uidendum eſt, qualis pœna debeatur peccato ueniali. Secundo de propoſito.

De primo dicitur, ꝙ per se debetur sibi pœna æterna, sed per accidens temporalis pœna debetur sibi inquantum stat cum gratia, & unitur gratiæ. Prima pars probatꝰ, quia alias in inferno esset aliqua redẽptio, ubi peccatum ueniale punitur in dãnatis æternalr̃, sicut mortale, licet nõ ita itẽse.

D. Thomas secunda secũdæ tractat. de peccato ueniali. q. 9.

Aliter dr̃ ẽ conuerso, ꝙ. s. de se debetur sibi pęna temporalis, per accidens autem pęna æterna, inquantum unitur peccato mortali. In damnatis hoc probatur eodem modo, quia in inferno nulla est redemptio.

Contra utrunque dico oppositum propter unionem ad gratiam, uel ad peccatum mortale, non exigit genus peccati uenialis, ergo propter talem unionem ad hoc, uel ad illud non debetur sibi pœna temporalis alia uel alia.

Dico, ꝙ cum peccatum ueniale non auertat ab ultimo fine semper debetur sibi pœna temporalis secundum quencunque rigorem iustitiæ, vnde deberetur sibi pęna æterna uideretur esse contra iustitiam & esset punitio ultra condignum.

Ad probationem in oppositum dico, ꝙ in inferno nulla est redemptio illius peccati pro quo, quis damnatur ad infernum, sed patet ꝙ nullus dãnatur ad infernum propter peccatum ueniale, nõ ergo est inconueniens quòd pęna debita pro peccato ueniali tota exsoluatur etiam in inferno quia peccatum in uita dimissum per ueram pęnitentiã & tamen pro eo in uita non satisfactum esto, ꝙ ille talis damnetur propter aliud peccatum mortale superueniens, certum est, ꝙ post mortem exsoluatur pœna pro illo, sed non æterna, quia tamen quando in uita fuit per ueram pęnitentiam fuit dimissum mutata pęna æterna in temporalẽ, ergo.

Notabile singulare.

De secundo dicitur, ꝙ idem sit remissio peccati & solutio pęnæ debitę pro peccato soluto, ergo culpa est dimissa, sed post mortem põt exsolui tota pęna debita pro peccato ueniali cum sit tẽporalis, ergo, dicitur, ꝙ ultimo mortis illius, qui moritur cum gratia, Deus dimittit sibi omnẽ culpam uenialem & solũ reseruat sibi pęnam exsoluendam. vnde neuter istorum modorum placet Scoto & ad aliud nõ determinat, sed dicit ꝙ alius modus q̃ratur. Primus non placet quia assumit falsum, nõ. n. sunt idẽ omnino quę possunt reparari, sed patet, ꝙ põt esse dimissio culpæ mortalis, uel uenialis in uita & solutio pęnæ post mortẽ, ergo.

Singul. dubiũ

Secundus nõ placet, quia certum est, ꝙ in ultimo instanti mortis nullus põt habere actum meritorum sed de cõgruo non remittitur culpa, nisi per aliquem actum meritorium, ergo. Posset forte dici ꝙ ille qui moritur in gratia dat Deus ante mortem aliquem actũ meritorium propter quem dimittit omnem culpam uenialem, ita ꝙ nunq̃ permittit talem esse sub peccato ueniali actuali usq; ad mortem. Et tunc patet, quid dicẽdum ad illud primum argumentum istius primæ acceptionis.

Ad primum principale patet, ꝙ consequentia est falsa accipiendo peccatum pro pœna debita peccato. Nota uero quòd in hac qõne dicit Scotus quòd gratia uiatoris intenditur secundum aliquem gradum per actum meritorium.

VTRVM CONFESSOR IN QVOcunque casu teneatur cęlare peccatum sibi in confessione detectum.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 21. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 21. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 18. q. 4. Art. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 21. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 21. q. 4.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, utrum in aliquo casu sacerdos possit reuelare peccatum sibi confessum sine peccato mortali.

Qvòd sic: Cuilibet est licitum renunciare iuri suo, ergo pęnitẽs potest renunciare iuri isti. quod sacerdos teneatur cælare, quæ sibi confitentur, ergo potest licentiare, quòd reuelet, ergo in tali casu potest.

Item nullum præceptum est contra charitatẽ, sed bene despensatione & præcepto, sed in multis casibus uidetur esse contra charitatem cælare peccatum sibi confessum puta quando esset contra fidem uel aliter bonum commune, & huiusmodi, ergo.

Item ponuntur insidiæ in nemore sacerdotem & socios transeuntes & recedit unus de insidijs, & occurrit sacerdoti, in introitu Siluæ & confiteẽ ei omnia sua peccata, tunc sacerdos his auditis non tenetur procedere in uia cępta, quia non tenetur se exponere morti, sed non procedendo reuelat socijs confessionem factam, quia illi statim aduertent, ergo in hoc casu, & in consimilibus licet confessionem reuelare.

Contra de Pœnitentia, & habetur in litera: Sacerdos ante omnia caueat. &c. dist. 6.

Item de pœnitentijs, & remissionibus: Omnis utriusque sexus omnino caueat, ne uerbo, uel signo, uel alio quo uis modo prodeat peccatorem. & sequitur: Si peccatum sibi confessum præsumpserit reuelare nõ solum sacerdotio decernimus esse priuatum, uerum etiam ad agendam strictissimam pęnitẽtiam in actissimum Monasterium recludendum. De pœnit. & re. extra.

Respondeo & prima conclusio sit, ꝙ cælare peccatum detectum tenetur sacerdos de lege naturæ.

Secunda quod tenetur de lege diuina positiua.

Tertia quod de lege Ecclesiæ positiua.

Quarta quando & qualiter.

Quinta de alijs secretis.

Prima conclusio probatur sic: Quilibet tenetur de iure naturæ non mentiri, & maxime mendacio pernicioso, sed sacerdos mentiretur recitando peccatum sibi confessum, ergo. Minor probatur, quia non audit in propria persona, sed in persona Dei. Vnde Angelus loquens Moysi in persona Dei uerè cum dixit: Ego sum Dñs Deus tuus; fuisset mentitus Angelus, si hoc dixisset in persona propria. Ita Sacerdos, Cum in

Ricard. dist. pñti Ar. 4. q. 5

Exo. cap. 20.

eadem

eadem persona sacerdos audit confessionem, & absoluit quia ad hoc audit ut sententiet supandita, sed absoluit nō in psona Dei sed ī propria persona licet authoritate Dei. Probatur minor, quia absoluit, ut minister Dei, nam si absolueret in persona Dei, & non ut minister posset dicere sine prece præuia, scilicet Dominus te absoluat, nec diceret authoritate, qua fungor, sed absolute diceret: ego principaliter te absoluo sicut angelus absolute dicebat: ego sum Dominus Deus.

Ricard. ubi supra q. 2.

Item quia mentitur sacerdos, dicendo, ego hodie celebraui in tali altari, & dicat talia uerba: Hoc est corpus meum, ergo, patet, quòd non minus celebrat & baptizat in persona Dei, quàm audiat confessionem.

Item ratio est insufficiens, quia saltem non mētiretur, si diceretur: Ego in persona Dei audiui talia à tali, uel ego, ut minister audiui in persona Dei talia.

Item sacerdos non mentitur recitando peccatum sibi confessum in uniuersali non applicando se ad aliquam singularem personam, sed absolute, dicendo, occurrit mihi in confessione talis casus, ergo non mentiretur recitando personam singularem. Consequentia patet, quia sacerdos nescit in uniuersali nisi quia audiuit illud à tali persona singulari. Antecedens patet per communem experientiam, quia communiter dicunt sacerdotes, quod non diceret si mentiretur. Vbi Innocentius Papa respondet cuidam, qui rescripserat sibi, quid esset agendum de tali casu qui sibi in confessione occurrit. Vnde Papa non redarguit, sed scripsit ex quo personam singularem non nominauit imo super casu illo consuluit sibi quid sit agendum. Non tamen teneo illam opinionem, quæ uidetur esse communis ad hanc conclusionem.

Probo igitur primā cōclusionē aliter primo sic, & sumitā ratio ex parte cōitatis: lex naturæ de fraterna charitate exprimitur Matth. quęcunq; uultis ut faciant nobis hoīs hoc facite illis, sed nullus debet uelle suam propriam infamiam, sed rectam rationem, ergo, nec alterius sed confessor uellet infamiam alterius si reuelaret peccatum alterius sibi confessum. Eccles. Curam habe de bono nomine. & Prouer. melius est bonum nomen.

Matth. cap. 7.
Eccl. cap. 41.
Prouer. c. 21.

Secunda ratio sumitur ex parte fidelitatis, nā quilibet ex lege naturæ tenetur seruare fidelitatem proximo suo quam secundum rectam rationem uellet sibi seruari, sed quilibet uellet sibi secrete seruari secretum commissum, ergo. Hæc ratio tangit Prouer. qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est celat in anima commissum. certum est autem quod ex lege naturæ non tenetur quilibet esse fraudulentus, sed esse fidelis, ergo.

Prouer. ca. 2.

Tertia ratio sumitur ex parte uirtutis nam quilibet ea lege naturæ tenetur esse uerax & per consequens seruare promissum, sed certum est, quod confessor saltem implicite promittit cælare peccatum sibi confessum, ergo.

Secūda cōclusio principalis probatur sic. Quilibet Christianus tenetur confiteri ex præcepto Christi & per consequens ex iure positiuo diuino ut ostensum est, ergo qui retrahit Christianum à confessione facit contra legem Christi positiuā, sed reuelans peccata sibi cōfessa retraheret alios à confessione quantum esset ex parte sua, ergo.

Distinct. 17.

Tertia conclusio principalis probata est supra ad aliud oppositum principale.

De quarta conclusione uidendum est, primo de quibus, secundo de quando. De primo dico, q non solum tenetur confessor, sed alius cui confessor, uel maliciose reuelaret, uel incaute, quia incauta uel maliciosa reuelatio sibi facta à sacerdote non debet præiudicare confitenti, nec dat ius isti, cui fit reuelatio, quòd ipse possit reuelare.

Item dico de illo qui audiret illum qui confiteretur ita quod omnia audita tenetur celare & omnino, & si maliciose obseruat peccat mortaliter. omnia ista possunt probari per rationes factas ad primam conclusionem principalem.

De secundo .s. de quando dico, q semper & ad pro semper quia præceptum est necessarium & negatiuum .s. non reuelare, & totum hoc pōt probari, ut patet per illas rationes primas, sed de quo dicitur, quod cuilibet tenetur celare, nisi superiori cui in casu potest reuelari, sed rationes præmissæ, ita concludunt de superiori, sicut de inferiori, sed nunquid Papa potest præcipere confessuri, ut reuelet, dicitur q non potest super ea quæ sunt de lege naturæ.

Guilielmus Altisiodorensis 4. pat. sum. tract. de confessione ca. 3.

Sed nunquid peccatum dictum confessori in confessione à quo sacerdos non potest absoluere potest superiori reuelari? uidetur quòd sic quia tale peccatum à quo non potest sacerdos absoluere confitentem non est necessarium teneri secretè quia non uidetur confessio. Contrariū uidentur probare omnes rationes factæ ad primam conclusionem & etiam illa ratio Innoc. super allegata. nun.n. ille Cardinalis scripsit Papæ reuelādo nomen mulieris, nec Papa uoluit scire, & tamē uidetur q ab illo peccato non potuerit eum absoluere ante Papæ responsionem. Videas, quid dicendum, sed quod sit celandum dico, q non solum peccatum & peccati circunstantias imo etiā personas complices in peccatis si in confessione reuelentur à confessore reuelari non possunt, & hoc etiam probant illæ primæ rationes.

Pro hoc uide Ricar. distin. pāti, q. 2.

De quinta conclusione dico, q in secreto recipiuntur, quæ in secreto dicuntur hoc est, q talia sunt quæ secreta habenda sunt, uel quod ex modo loquendi apparet qd loquens uult illa ca eo, q non exprimat. omnia talia reuelari non debēt quod probatur ex eisdem rationibus.

Ricard. dist pāti, q. ult.

AD primum dico, quòd celare secretum non solum est bonum confitentis, sed etiam communitatis, quia tunc sequerentur turbationes, & tolleretur fidelitas & pax inter homines, & ideo renuntiatio istius non absoluit confessorem à lege secreti & etiam quia sacerdos obligatur ad hoc multis uiis, ut dictum est supra, à quibus non potest eum absoluere confitens. consideratur, dico

de alio secreto suo modo. Quid igitur, si confitēs uoluit quòd illud pandatur? Dico quòd confessor potest & debet exigere quòd dicat sibi iterum extra confessionem & extra modum secreti per modū narrationis communis & tunc poterit illud narrare tanquam commune dictum non tamen debet nisi ei uel eis cui uel quibus confitens uult.

Ad secundum dico quòd celare peccatum sibi confessum non est contra charitatem sed pandere esset contra charitatem ut probant primæ rationes ad primam conclusionem.

Et cum dicis quod posset esse contra fidem, uel bonum commune, dico quod relatiua illa uera est iuste, quod iustum est exequeris. ergo qd contra charitatem est non debet charitatem exequi, nec iniuste, sed magis debet dimitti, sed alter illud exequi non potest, unde reprobādus est uersus iuristarum, & hæresis crimen quod nec confessio celat, uel quod metrum non sit bonum, sed quia sententia est falsa.

Deuter. c. 20.

Ad tertium dico quod sacerdos debet cogitare aliquam uiam diuertendi ita quod nullus aduertat de aliquo. Vnde ipse possit dici reuelator confessionis nec uerbo nec facto uel debet inducere confitentem quod ipse moneat alios quod nō intrent, & si nullo modo posset palliare quod socij cognoscant peccatum confessum dicit quidam quod debet intrare & exponere se morti, quia ex hoc erit martyr quia propter iustitiam moritur propter conseruantiam legis diuinæ de celando secretum confessum. Alter potest dici, quod si non intret accepta illa occasione nō propter hoc debet dici reuelator confessionum quia illud non intrare nemus non est signum quod de natura rei manifestat peccatum confessum, cum possit habere multas alias causas.

Ricard. parti dist. Art. 4. q. 3. in solutione 5. argum.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXII. Quæritur,

VTRVM PECCATA PER POENItentiam dimissa in recidiuante redeant eadem numero.

Scotus 4. sent. distin. 22. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 88. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 22. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 22. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam secundam quæritur: Vtrum peccata, per puram pœnitentiam dimissum redeant in recidiuante eadem numero.

Qvod sic: Augustinus contra Donatistas uidetur hoc uelle allegans dictum Christi Matt. de primo seruo, cui Dominus dimisit omnia debita, & quia ipse non est misertus conserui sui dominus repetijt ab eo debita sibi prius dimissa usque ad nouissimum quadrantem.

lib. 1. cap. 5. Matt. cap. 18.

Contra: Peccatum consistit in actu, actus est de numero successiuorum, successiua autem non possunt redire eadem numero. ergo.

Respondeo quòd peccatum potest accipi pro culpa actuali, quæ est deformitas in actu, uel priuatio debitæ rectitudinis uel pro culpa habituali siue pro reatu qui est obligatio ad debitā pœnam.

Peccatū pluribus modis pōt accipi.

Posse etiam, uel potest accipi pro potentia Dei absoluta, uel pro potentia ordinaria loquendo de peccato secundo modo sicut magis quæritur quæstio & loquendo de potentia Dei absoluta, dico, quòd potest obligatio redire eodem numero & eadem ad pœnam numero, siue in recidiuante, siue in non recidiuante, quia talis potentia non dependet ab actu recidiuantis. Quod ad eandem pœnam, patet, quia illa pœna non erat posita in actu, ergo, non minus est potentialis futura nunc quàm prius.

Ricard. pāti dist. q. 1.

Qvòd uero eadem obligatio numero patet quia positis eisdem terminis & fundamentis numero ponitur uel potest poni idem respectus numero, sed obligatio illa, quæ est reatus, est quædam relatio rationis uoluntaria diuinæ uolentis hunc esse ligatum ad hanc pœnam, sed patet, quòd manet eadem uoluntas diuina & eadē aia obligabilis, & eadē ut dictum est supra, ergo, loquendo de potentia Dei ordinata dico, quòd sapientia Dei sic instituit, quod rediret obligatio debita per ueram pœnitentiam deleta: hoc patet per Augustinum super illud Psalmi: Beati quorum tecta sunt peccata, & habetur de Pœniten. Diuina, inquit, clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.

Ex distinct. 1. Psalm. 31. Distinct. 4.

Contra hoc: Bona meritoria prius facta, & postea mortificata per superueniens peccatum mortale cessante peccato mortali per gratiam, iterum reuiuiscunt, & redit eorum acceptio ad primum, ergo, ita erit in peccato prius deleto, quòd recidiuatione redibit obligatio pro eo ad pœnam reuiuiscat.

Aug. de pœn. dist. 2. & ponitur in littera dist. 15. cap. 5.

Ad hoc potest dici, quòd hoc est ex superabundanti Dei misericordia, non enim uult, quòd peccata reuiuiscant, & merita sic, & hæc est sententia beati Augustini, ut habetur in canone & ponitur in littera. Vnde sciendum, quòd bonis meritorijs pro præmio respondet gloria ex Dei ordinatione, peccato autem mortali correspondet pro pœna damnatio æterna, diuina autem clementia concessit uiatoribus, quòd pœna æterna debita pro peccato mortali posset cōmutari per ueram pœnitentiam in pœnam temporalem, soluta ergo pœna temporali pro peccato dimisso in uera pœnitentia nulla obligatio remanet, nec debet redire unquam ex quo tota soluta est, sed pro bono meritorio in uia non est redditum premium, scilicet gloria, ergo si mortificetur poterit reuiuificari ex quo nondum erat remuneratum.

In hoc ergo consistit super abundans Dei misericordia, concessit enim quòd pœna æterna debita pro peccato mortali possit commutari simpliciter in pœnam temporalem, & tamen noluit, quòd præmium, quod ipse ordinat ad præmium possit simpliciter commutari in bonum temporale, & dico simpliciter, quia in eo qui finaliter est malus commutat, si aliqua opera meritoria facit & reddit ei pro eis aliquod præmium temporale, ex quo ipse ponit obicem ad præmium æternum. nullum enim bonum dimittitur irremuneratum. Declaratur etiam per hoc maxime Dei clementia superabundans, quia pœna æterna debetur pro peccato mortali ex natura rei, siue ex rigore iustitiæ. & tamen Deus commutari concessit in temporale. Pro nostris autem meritis proprus non debetur nobis uita æterna ex rigore iustitiæ, sed ex clementi Dei institutione, & tamen nó ei simpliciter commutat hoc præmium in præmium temporale.

De tertio autem dico, quòd de peccato in recidiuante reddi aliquo modo obligatio pro peccato prius dimisso nó quidem in se ut ostensum est in secundo articulo sed quasi in alio scilicet in circunstantia aggrauante peccatum recidiuantis ná recidiuans grauius peccat ut dicit ceteris paribus primo quidem, quia quanto quis magis immeritus recepit ab alio beneficiú táto grauius peccat, si postea facit contra illum, quia est sibi magis ingratus, sed peccatori Deus est debitor in nullo nisi in pœna, ergo si dat tibi gratiam dimittendo pœnam & culpam commutando hoc est ex maxima sua liberalitate ergo talis iterum offendens est ingratissimus. secundo quia quanto, quis obligatur pluribus obligationibus tanto grauius offendit si facit contra eas, sed pœnitens per se obligat implicite non amplius peccare alias non ualeret pœnitentia sine illo proposito, ergo iterum peccando facit contra illam obligationem, & contra illam, qua obligatus est sicut & iustus sine innocens.

Deus non est debitor peccatori nisi in pœna.

CONTRA: Maius beneficium est continuè seruare hominem in innocentia, quàm post casum concedere pœnitentiam, ergo ingratior est innocens dum peccat, quàm pœnitens dum recidiuat, & confirmatur, quia minus habet occasioné peccandi cum non habeat habitum inclinantem ad malum.

RESPONDEO, quod circunstantiæ aggrauantes possunt esse diuersæ, & aliquæ competunt uni, quæ repugnant alteri. Concedo igitur, quod cadens ab innocentia habet illas duas circunstatias aggrauantes peccatum: scilicet ingratitudinem, & quia non habet habitum inclinantem cócedo etiam quod cadens haber duas circunstantias aggrauanté peccatum. s. ingratitudinem, & quia implicite facit cótra obligationes plures, sed cum illud peccatum cadétis à statu pœnitentiæ sit grauius primo peccato, quo primo cecidit à statu innocentiæ, uel non sit grauius, sed minus graue nihil minus in recidiuante dicitur aliquo modo redire peccatum primo dimissum nó quidem in se, nec ita intense, sed quia dimissio primi peccati est occasio quod. s. habeat illas duas circunstantias aggrauantes peccatum, quæ quidem addit ad rationem peccati simpliciter. s. ad peccatum idem si posset esse absque omni circunstantia.

Sed nunquid grauius peccat cadés à statu pœnitentiæ, quàm à statu innocentiæ. cæteris paribus quia maius Dei beneficium est simpliciter conseruare Matrem, quàm Magdalenam non est dubium, immo Sancti in gloria habent singulare gaudium de non cecidisse. Ille aút grauius peccat quantum ad hoc, quia facit implicite contra plures obligationes simpliciter. ergo peccat magis ingratus, si ingratitudo est maius peccatum in se, quam infidelitas de seruando promissa. Si forte fit econuerso; dicendum, quòd ille infidelior grauius peccat.

Maiús beneficium cótulit Deus suæ Matri quá Magdalenæ.

Sed nunquid oportet confiteri recidiuationem de omnibus peccatis primo dimissis, ex quo sunt circunstantiæ aggrauátes ultimum peccatum; Dico, quòd licet forte posset esse utile non tamen uidetur esse necessarium omnia recapitulare implicite, sed sufficit dicere pater in isto peccato recidiuaui, quia de consimili fui absolutus semel, & pluries, sicut est.

Dubiú oportet ne confiteri recidiuationem.

Sed uidetur hic dubium nam recidiuans in eodé peccato post decimam absolutionem uidetur quòd undecimum peccatum sic tenens grauius, quàm primum quia addit ad ipsum decem obligationes, & ad secundum peccatum nouem, & ad tertium octo, & sic de aliis, & omnes istæ additiones sunt circunstantiæ aggrauantes. ergo.

Dubium.

RESPONDEO, quod recidiuans non intendit explicitè, nec per se facere cótra istas obligationes, licet illud consequatur ad id quod per se intendit & licet non intendat peccatum per se, tamen substátia peccati principalis est magis annexa, & magis explicite ad illud, quod per se intendit. Vnde dico: Vna talis circunstantia forte non addit ad substantiá peccati in se centesimam parté de ratione peccati. i. forte centum tales circunstantiæ nó habent tantum de ratione peccati quantum ipsum peccatum in se nisi forte peccans intenderet ex proposito illas circunstantias propter suam prauitatem.

Sed est hic aliud dubium contra illud, quod dictum est supra. Nam Lucæ Dominus loquens Simoni dicit: Duo debitores erant. &c. & ita quis eum plus diligit. & ille: estimo ille cui plus donauit. Et Christus: recte respondisti, sed patet, quod plura donantur magno peccatori cui dimittuntur multa, quàm iusto cui nihil dimittitur, ergo plus debet diligere, ergo ingratior est si peccat.

Dubium de duobus debitoribus; id est de Simone & Magdana. Lucæ cap. 7.

Et confirmatur, quia ad hoc uidebatur intendere Christus in parabola dicebat. enim illam propter Magdalenam, ut patet. ergo.

RESPONDEO, quòd donare uno modo dicitur liberaliter dare, & tunc plus donatur ei, cui maiora liberaliter donátur, & hoc modo plus donatur iusto, quàm pœnitenti, quia maius beneficium, quia cóseruatur in innocentia, quod est maius, quàm concedere pœnitentiam, ut dictum est supra. Alio modo donare pro donare. i. dimittere,

Donare duobus modis accipitur.

& isto modo accipit Christus, ubi supra, ut patet expressè, & hoc modo accipiendo: ille plus diligit, cui plus, uel maiora dimittuntur. Et istam cõparationem facit Christus, ut patet expresse, & nõ comparat donare secundo modo dictum ad donare primo modo dictum. Patet ergo, quid dicendum aliter.

DISCTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XX III. Quæritur.

VTRVM EXTREMA VNCTIO SIT Sacramentum nouę legis.

Scotus 4. sent. dist. 23. q. 1.
D. Thomas 4. sent. distin. 23. q. 1. Art. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 23. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 23. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 23. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. distin. 24. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam tertiam quæritur una quæstio, quæ compræhendit totam distinct. & totam materiam istius Sacramẽti, Vtrum. s. extrema Vnctio sit Sacramentum nouæ legis.

Ex dist. 2. q. 1. Iacobi cap. 5.

QVOD non: Sacramenta nouæ legis sunt instituta à Christo, sed hoc Sacramentum fuit institutum à Iacobo: Infirmatur quis in rebus. &c.

CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO, & primo dico, quòd possibile fuit Christum instituisse aliquod Sacramentum, per quod tollerentur omnia peccata uenialia finaliter. secundo dico, quòd fuit congruum. tertio, ꝙ hoc fuit de facto institutum.

Ex dist. 1. q. 2.

PRIMVM probo sic: Sacramentum nouæ legis est signum sensibile efficax. tunc sic: possibile est Christum dimittere omnia peccata uenialia finaliter, ergo possibile est Christũ instituisse aliquod sacramentum signum efficax sensibile significans efficaciter talem remissionem. Antecedẽs patet. Consequentia etiã patet per locum à minori, quia etiam purus homo potest instituere ad placitum signum sensibile efficaciter sibi significans illud, quod proponit facere. Dico autem, quòd hoc sacramentum tollit peccata uenialia, quia peccata mortalia non tollit nisi baptismus, & pœnitentia.

SECVNDVM probo: Nam peccatis uenialibus respondet aliqua pœna temporalis cuilibet enim culpæ respondat pœna. ergo congruum est esse institutum aliquod sacramentum per quod remittantur peccata uenialia, quę quasi commutari possunt usque ad finem uitæ hominis, & sic in fine remissis, liberius, & citius possimus ad gloriam euolare.

Tertium probatum est supra.

SED uidendum est de diffinitione istius sacramenti. Dico igitur quòd extrema Vnctio est Vnctio consecrati olei ab episcopo facta homini infirmo pœnitẽti in determinatis partibus corporis à sacerdote sub certis uerbis prolatis cum debita intentione ex diuina institutione efficaciter significans finalem remissionem omnium uenialium.

Extremæ unctionis definitio.

Quæ sit materia propinqua unctionis, & materia remota.

Hic tangitur materia propinqua istius sacramenti scilicet unctio, & materia remota. s. oleum consecratũ ab episcopo, & debitum susceptiuum homo infirmus pœnitens. nam sanus non debet suscipere hoc sacramentum esto etiam quòd exponeret se morti intrando bellum, uel mare, & huiusmodi, ita quòd in talibus non debet ministrari, nec etiam infirmo qualicunque infirmitate, sed infirmo graui de quo probabiliter præsumatur de morte. nam ut dictum est, datur in remissionem finalem omnium peccatorum uenialium. Debet etiam esse potens in statu pœnitentiæ, & gratiæ, quia istud sacramentum non confert primam gratiam, sed supponit eam, augumentat autem primam gratiam scilicet baptismalem, & pœnitentialem, & tollit integraliter omnia uenialia. per hoc enim patet quòd non debet ministrari pueris ante usum liberi arbitrii, quia tales non sunt pœnitẽtes licet habeant gratiam baptismalem non tamẽ indigent remissione aliqua ex quo sunt infra usum liberi arbitrii. Non enim debet ministrari furiosis, & amentibus & huiusmodi carentibus usu rationis, quia tales non sunt pœnitentes nisi forte ante tales passiones, quando habent usum rationis, & expresse petierunt sibi dari istud sacramentum.

Quare hoc sacramentũ nõ ministretur sanis. uide D. Bona. dist. præsenti.

Sunt septem partes principales in quibus recipitur ista unctio.

Tanguntur determinatæ partes in quibus recipitur ista unctio. sunt autem partes istę principales septem, sed omnes geminãtur accepta una & in qualibet illarum partium principaliũ, & geminatarum fit in uncto & in uniuerso sunt tredecim particulę ungendę, sed septem tantum principales, in quibus dicitur tota illa oratio, quæ est uerborum forma & ita eadem forma uerborum septies iteratur sunt autem partes principales organa quinque sensuum, & organa principalia potentiæ motiuæ, & potentiæ generatiuæ pro organo principali. Potentiæ tactiuæ duæ manus. Motiuæ duo pedes. Potentię generatiuæ duo lumbi iuxta uerba Gregorii: In uiris luxuria in lũbis, ubi exponit illud Lucæ: Sint lumbi uestri præcincti. Pro organo potentiæ uisiuæ duo oculi. Potẽtiæ auditiuæ duæ aures. Potentię olfactiuę duę aures. Potentiæ gustatiuæ lingua tantum. Ita licet istud organum non geminetur, non tamen fit mẽtio in lingua, sed in labiis ad tollendam abominationem. Ideo fit super labia, & ista unctio deseruit contra peccata uenialia comissa cum lingua, quantum ad gustum & quantum ad loquelam. nam de istis duobus seruit lingua in natura secundo de anima sunt autem istæ unctiones uniuersaliter. Tangitur etiam minister idoneus. qui est solus Sacerdos. Vnde sic sacerdos hoc non acceptaret facere & faceret nihil fic, nec conficeret. si &c. Tangitur uerborum forma quæ est ista per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiã parcat tibi Dominus quicquid manuum oculorũ & huiusmodi uitio deliquisti: Tangitur etiam conditio

Lucæ ca. 12.

2. de anima countex. 88.

ditio requisita ex parte ministri, quæ est recta intẽtio & debet simul proferre uerba & ungere sicut in baptismo. Tangitur aut ratio quare istud sacramentum est formaliter signum efficax, & ex institutione diuina remissionis finalis omnium uenialium cum augumento gratiæ. debet etiã materia remota huius sacramenti.s.oleum esse consecratum ab Episcopo sicut institutum est, ꝙ tamẽ non oportet de aqua quæ est materia remota in baptismo, tum quia baptismus est sacramentum necessitatis, & ideo materia eius debet esse communior, tum quia Christus sanctificauit omnem aquam ex tactu suæ mundissimæ carnis non autẽ apponitur ibi balsamum sicut in confirmatione propter aliud, & aliud significatum. nam confirmatus non solum debet habere puritatem conscientiæ, quæ significatur per oleum, sed etiam odorem bonæ famæ, quæ significatur per balsamũ, sed unctio, quæ est in fine uitæ sufficit puritas conscientiæ.

Corollariũ. Quo sacramẽtũ unctionis sit unum. Ex dictis sequitur corollarium, ꝙ sacramentũ hoc non est unum unitate simplicitatis, uel indiuisibilitatis, sed unitate integritatis ita ꝙ est quidam signum efficax cuius proximum fundamentum sunt tredecim particulæ unctionis siue septẽ totales cum oratio illa siue uerborum forma species explicata.

Dist. 1. q. 2. Ad argumentum dico, ꝙ sola sacramenta nouæ legis fuerunt instituta à Christo, ut patuit supra, sed per Apostolum Iacobum fuit hoc sacramentum promulgatum.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIIII. Quæritur,

VTRVM IN ECCLESIA SINT septem ordines eo modo quo ordo uel ordinatio ponitur sacramentum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 24. q. 4. Arti. 2.
Scotus 4. sent. dist. 24. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 24. Arti. 3. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 24. q. 3.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 24. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 24. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem uigesimam quartam quæritur, Vtrum in Ecclesia sint septem ordines.

QVOD non: Quia tunc essent tredecim sacramenta, nam post sacramentum ordinis sunt alia sex.

Item in primitiua ecclesia non fuerunt nisi duo, ergo nec modo sunt. Cõsequẽtia patet, quia nullus post Christum habuit authoritatem instituendi aliquid, quod per se pertineret ad sacramẽtum. Antecedẽs probatur, quia in actibus apostolorum non legitur de sacerdotio, & de diaconatu.

Item episcopatus est ordo, ergo plures, quàm septem. Consequentia patet. Antecedẽs probatur per Dionysium de ecclesiastica hierarchia & per Isidorum libro 7. & idem habetur in canone. Cap. 5. Cap. 11.

Item prima tonsura est ordo, ergo plures, quã septem. Consequentia patet. Antecedẽs probatur quia tales gaudent priuilegio clericali. In cano. dist. 21. ca. cleros.

CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO, quod primo uidendum est, quid sit ordo. secundo quot sunt ordines, tertio, si ordo est sacramentum nouæ legis. quarto, quo modo est unum.

Quid sit ordo. D. Bona. Art. 2. primę partis præsentis distinctionis. q. 1. De primo dicitur, ꝙ ordo est quædam spiritualis potestas exercendi in ecclesia aliquem actum sacramentalem, & ita secũdum, quòd est potestas ad alium, & ad alium actum talis dicitur alius, & alius ordo.

CONTRA: Tunc Episcopatus esset ordo, quia est potestas spiritualis ad aliquem actum. s. ad actum confirmandi & ordines, ad quos se non extendit sacerdotium.

Item tunc potestas absoluendi esset in sacerdote ordo distinctus à potestate conficiendi cum sit potestas alia ab alia, ut probatum fuit.

Item tunc quilibet laicus haberet unum ordinem, quia possent baptizare in casu necessitatis.

19. de ci. Dei cap. 13. Dico igitur ꝙ ordo uno modo describitur ab Augustino, quòd ordo est congrua dispositio rerum parium, quia unicuique sua loca tribuens, & isto modo omnia entia uniuersi dicuntur habere ordinem debitum sicut dicitur, ꝙ omnia uolunt bene ordinari, sed in proposito ordo accipit pro gradu spirituali in ecclesia, qui quidem gradus est quidam spiritualis potestas, uel dispositio in comparatione ad actum excellentiorem, qui sit in ecclesia. patet etiam, ꝙ excellentior actus in ecclesia est consecratio Eucharistiæ, igitur solum per comparationem ad actum istum, & non ad alium actum sacramentalem accipitur hic ordo. potest autẽ sic describi: Ordo est quędam spiritualis potestas uel dispositio in ecclesia respectu consecrationis Eucharistiæ. 12. met. cõ. 52 Quid sit ordo sacer.

De secundo aliqui nitentes dictis Dionysii, & Isidori, & Can. allegatis supra ad principale, dicũt Episcopatum esse ordinem spiritualem, quia est potestas spiritualis ad actũ, ad quẽ nõ est sacerdotiũ. s. ad actũ confirmandi, & ordines conferendi, & ita ordines erunt octo. Sed ex dictis ex primo principali patet, ꝙ non, quia secundum hoc essent plures, quàm quatuor. Dico, igitur quòd sunt tantum septem, nam potestas spiritualis conficiendi est supremus gradus in Ecclesia. Potestas autem dispensandi Eucharistiam, & spiritualiter est secũdus ordo in Ecclesia. s. diaconatus. Potestas autẽ offerendi materiam Eucharistiæ est tertius ordo in Ecclesia scilicet subdiaconatus. & isti tres dicũtur ordines sacri, quia respiciunt immediate rem sacram sicut duo primi uel materiam rei sacræ sicut tertius. Patet autem ordo istorum, quia conficere est ordo excellentior, quàm dispensare, & dispensare est actus excellentior, quàm materiam offerre, & ideo sacerdotium est ordo excellentior

propter

propter aliam causam, quia .s. nõ sacerdos, nec de congruo nec de facto potest conficere, sed non diaconus potest dispensare de facto licet non de congruo, & similiter non subdiaconus. Ex dictis patet q primus ordo diaconi non est legere euangelium nec subdiaconi Epistolam, sed isti sunt remoti actus eorum. Alii autem quatuor ordines non dicuntur sacri, quia non ita de propinquo respiciunt rem illam sacram .s. consecrationẽ Eucharistiæ eorum autem sufficientia sic accipitur. nam sacramentum Eucharistiæ propter suam excellentiam multa requirit. Nam ex parte populi suscipientis requirit diuersionem quantum ad effectum, & ad istam attẽdit populus accolitus, qui habet cereos accendere requiri. et cognitionẽ quãtum ad intellectum, & ad hoc est lector. Requirit indignorum prohibitionem, & nec indigni, uel sunt homines & hos prohibet hostiarius, uel sunt dæmones, & hoc prohibet exorcista.

Ex his considera quantum est uenerandum sanctissimum sacramentum.

De tertio principali dico, quòd cum sacramentum sit signum sensibile sacræ rei ordo proprie nõ est sacramentum, quia non est signum sensibile, sed est quidam gradus spiritualis & ecclesiæ, uel quædam dispositio, uel potestas, ut uisum est supra. Imo si ordo esset sacramentum cum ordines sint septem, omnia sacramentum essent tredecim. Nec potest hoc dici, quòd isti septẽ ordines sint fundamentum istius signi, quia est sacramentum sicut septem unctiones cũ oratione septies replicata sunt fundamẽtum unius signi, q est extrema unctio, tum quia fundamentum cuiuslibet signi, quod est sacramentum nouæ legis debet esse sensibile, ut ipsum signum sit sensibile, & patet, quòd isti septem ordines sunt gradus & potestates quędam spirituales, tum quia ad fundamentum cuiuslibet signi quod est sacramentum nouæ legis necessario concurrunt aliqua uerba prolata cum debita intentione, & tamen, quia sacramentum non est sine toto suo fundamento, tum quia subdiaconatus ordinatus uerè suscipit sacramẽtum nouæ legis. Quid igitur sit sacramentum septimum Ecclesiæ, dico, quòd sicut ablutio facta propriis uerbis prolatis cum debita intentione etiam proximum fundamentum illius signi sensibilis, quia formaliter est sacramẽtum baptismi, ad quã ablutionem sequitur caracter baptismalis, qui non est baptismus, uel sacramentum baptismi. Ita suo modo dico, quòd ipsa ordinatio, uel consecratio est illud sacramentum septimum ad quam consecrationem sequitur gradus, uel potestas spiritualis in consecrato sicut sequebatur caracter baptismalis in baptizato.

Quid sit sacramentum septimum ecclesię

c. Et tunc sic describitur consecratio, quæ est sacramentum nouæ legis est institutio alicuius in aliquo gradu siue in aliqua potestate spirituali ad exercendum dignæ aliquem actum circa Eucharistiã factam à ministro idoneo certa uerba proferente sicut cum debita intentione ex institutione diuina efficaciter significans hoc sacramentum esse institutum in gradu prædicto particulę istius descriptionis possunt declarari consimiliter suo modo sicut declaratæ sunt in aliis sacramẽtis. Ista descriptio est uniuersalis ad omnes ordines possunt autem uariari ad alium, & ad alium ordinem pp hoc, q est institutum in alia & in alia potestate spirituali ad digne exercendum alium, & alium actum circa Eucharistiã. Ex dictis considera, q hoc sacramẽtum nouæ legis cõsistit in actu transeunte licet post actum aliquid aliud, ut post baptismum caracter baptismalis post consecrationem manet talis caracter, uel talis gradus uel potestas spiritualis. Videndum est etiam quòd hoc sacramentum nouæ legis nõ est præcipue signũ, quod est relatio ita quòd nihil plus includat formaliter, sed tantum materialiter & quasi per accidẽs imo dico, quòd totum hoc est sacramẽtum nouæ legis proximè fundamentale signa, ita quòd ad esse moris requirit plus, quàm ad esse naturæ. Exẽplum. Virtus secundum esse moris, uel includit decentiã, uel congruentiã, & huiusmodi circumstantias, quæ sunt relationes, & tamen secundum esse naturæ non est nisi qualitas in suo modo ad esse sacramentale baptismi requiritur non solum ablutio cum aqua facta cum prolatione uerborum simul cum debita intentione imo etiam includit signum efficax. considera hoc deligenter, sed quomodo consecratio est sacramentum nouæ legis secundum prædicta cum non sit signum sacræ rei, sed gratiæ .s. cuiusdam spiritualis gradus siue potestatis. Dico, quòd in quolibet sacramento nouæ legis si digne suscipiantur confertur gratia, & augmentatur.

Consecrationis descriptio.

Exemplum.

Considera diligenter.

In quolibet sacramento cõfertur gratia.

De quarto principali dico, quòd est unum unitate generis propinqui & non unitate specifica cum sint multę consecrationes diuersarum rationum, ut patet, quia possunt ad inuicem separari, & habent aliam & aliam materiam & formam uerborum. Dico etiam quòd est unum unitate cuiusdam ordinis non quidem necessitatis, sed cõgruitatis, quia de congruo sacerdotium supponit omnis alios ordines præcedentes. Et dico de cõgruo, & non de necessitate, quia de facto posset, quis suscipere sacerdotium non præsuppositis aliis ordinibus primis sicut patet extra de clerico per saltum promoto ubi dicitur, quòd non est iterandũ in talibus quod factum est, sed quod omissum est, supplendum esset autem iterandum si nullum fuisset factum ibi. patet igitur quod ordo posterior nõ est de necessitate, sed de cõgruitate supponit primum.

Sed quis est idoneus minister ad conferendũ ordines: Dico, quòd ad conferendum tres ordines sacros solus episcopus, alios autem nõ sacros quatuor possunt conferre quidam alii Abbates, uel prælati priuilęgiati super hoc.

Solus episcopus ex officio ẽ huius sacramẽti minister

Ad argumenta, & ad primum dico, quòd sacramenta nouæ legis diuiduntur in septem prima diuisione, & tunc consecratio, ut est genus propinquum ad septem consecrationes, stat pro uno sacramento, licet postea posset subdiuidi in species suas, sed nunquid in qualibet istarum cõsecrationum imprimitur caracter, Dicit Scotus expresse

quòd

Opinio Scoti

quòd sic, & dicit, quòd probabile est concedere. quòd sint caracteres alterius speciei, & dicit, quòd si ipsi gradus spirituales prædicti sunt ipsi caracteres, uel quilibet gradus habet suum Proprium caracterem. hoc autem ipse dicit in solutione secundi argumenti principalis, quod argumentum ego non posui.

Ad secundum dico, quòd omnia ista instituta sunt à Christo, & ipse in se exercuit actum singulorum ordinum, ut dicit magister in littera. In primitiua Ecclesia non oportuit tot ordinare secundum omnes ordines, quia propter paucitatem credentium sufficiebant sacerdotes & diaconi ad dispensandam Eucharistiam fidelibus.

Ad tertium dico, quòd episcopatus nō est proprie ordo, ut dictum est dicitur autē ab illis ordo pro quanto est quidam spiritualis gradus præeminentiæ in ecclesia.

Ad quartum dico, quòd prima tonsura non est ordo nec illa probatio cogit, quia etiam laici in ordinibus approbatis gaudent quantum ad aliud priuilegio clericorum.

DISCTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur.

VTRVM POENA CANONICA impediat à susceptione & collatione ordinum.

Scotus 4. sent. dist. 23. q. 1. & 25. q. 1.
D. Thomas 4. sent. distin. 25. q. 1. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 18. q. 1. & 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. uigesimam quintam quæritur, Vtrum pœna canonica impediat à susceptione ordinum.

QVOD non: Maius est conficere, quàm ordinē conferre, & maius est sacramentum pœnitentiæ suscipere, quàm ordinem suscipere, sed nulla pœna canonica impedit sacerdotē, quin attentet conficere, uere conficiat, quamuis peccet. nulla etiā pœna impedit, quin uere pœnitens uerè absoluatur, alias in lege Christi præcluderetur uia salutis, quod absit. ergo.

Dist. 1. de cætera & c. proximo.

CONTRA habetur.

RESPONDEO, quod primo uidendum est de pœnis canonicis. secundo quomodo impediunt collationem, & susceptionem ordinum. tertio, si ætas pueri impediat ordinum susceptionē, quarto, si sexus mulierum.

Pœnæ canonicæ sunt septē. Vide Scotum & alios.

DE primo dico, quòd pœnæ canonicæ sunt septem. s. depositio, degradatio, infamia, irregularitas, excommunicatio, interdictum, suspēsio. Quid sint istæ pœnę, & quomodo contrahuntur, & alia huiusmodi, quære alibi. Dico autem, quòd nulla dictarum pœnarum tollit ab ordinato, uel consecrato caracterem impressum, & potētiam ipsam spiritualem collatam in talibus consecrationibus. sed solum impedit actum, ne si de congruo possint exercere tales actus, & dico de congruo, quia de facto, si sacerdos degradatus, uel irregularis, uel excommunicatus, uel huiusmodi auderet conficere, uerè conficeret, sed mortaliter peccaret.

De secundo dico, quòd quinque pęnæ ultimæ non tollunt in conferente ordines potentiam cōferendi, nec in suscipiente potentiam suscipiendi quin de facto si attent uere conferantur & illi uere suscipiāt, sed impedit eos de congruo ita quòd peccaret uterque. De pœna autem prima est dubium. s. utrum Episcopus degradatus de facto possit conferre ordines, & Vtrum degradatus possit de facto suscipere ordines. solutionem huius quære alibi.

Vide pro hoc Ricardū in distinc. præsenti. q. 3.

De tertio dico, quòd non posse suscipere ordines potest intelligi tripliciter uno modo. s. nō posse debitē, & honeste. alio modo non posse licite: tertio nullatenus non posse etiam de facto. primo modo non possunt pueri infra annos discretionis suscipere ordines sacros. alios autem sic, primum probatur, quòd cuilibet ordini sacro est annexum uotum continētiæ, & ideo prohibitum est ne quis ordinem sacrum suscipiat, nisi potens libere & sponte promittere continentiam. ergo talis puer non potest libere talem ordinem suscipere ex quo non est contra probitionem iuris.

An pueris ante usum rationis possint sacris initiari.

Secundum probatur, quia non inuenitur in iure prohibitum, ergo non est illicitum ex quo non est contra prohibitionem.

Tertio modo non excluditur puer in quacunque ætate, quin si attentaret sibi conferri ordinē etiam sacrum uere conficeret & susciperet. Nam in susceptione ordinis nō requiratur in puero primus consensus, sicut, nec in susceptione baptismi, ubi uere imprimitur caracter sicut etiam nec in confirmatione ubi similiter imprimitur caracter nec etiam requiritur quòd statim exerceat actus per illam spiritualem potentiam, quam suscipit, immo potest per tempus expectare, ut patet, sed per quātum tempus debet expectare puer, ut possit licite, & de congruo suscipere sacros ordines de subdiaconatu habetur in canone 77. distinct. ubi dicitur, quòd non ordinetur in subdiaconatū puer infra 20. annos. Et secundum hoc esset dicē dum de diacono 25. De sacerdote 30. Dico, quòd ad exercendum tales actus morales multæ sunt attendendę conclusiones debentium tales actus exercere. Dico quòd antiquitus pueri nō sic excitabātur acti infra uigesimum annum ad exercendum tales actus sacros, modo aut pueri nutriūtur ī talibus. & ideo magis esset aptus forte modo unus puer, quàm tunc fuerit unus rusticus uiginti annorum. Dico autem quòd non credo esse modo contra prohibitionem aliquam, si puer aptus, & expertus esset in actibus ecclesiasticis.

De quarto principali uidetur, quòd non quia in canone fit mentio de diaconista, & fit mentio de presbybiterissa.

Dist. 27. q. 1. & 32. q.

DICO ergo, quòd nō mulier nec de facto nec de cōgruo, nec aliquomodo est capax susceptionis ali-

nis ali-

De tertio patet, quòd primæ duæ non sunt eędem cum alijs duabus nec è conuerso, quia primæ duæ possunt esse in simplici sacerdote, in quo non sunt aliæ duæ primæ. Dico ẽt q̃ duę primæ inter se non sunt eędẽ, nec secundę duæ inter se imo dico, q̃ sunt distinctę, & alię quamquam alij oppositum dicant licet enim de facto separẽtur ab inuicem sed in quocumque est una est alia tamen de possibili possent quantum de potentia Dei absoluta. Nam sicut Dominus temporalis posset alicui committere excommunicationem & inquisitionem super aliquo negotio reseruando sibi sententiam ita quòd diceret alicui suo subdito: examina talem super tali negotio sed sententiam dandam serua mihi. posset etiam facere è cõuerso dare. s. auctoritatem alicui sententiandi de tali negotio sine illa examinatione licet ista secũda commissio non esset debita ei qui habet uoluntatem obliquabilem.

Qđo claues inter se sint distinctè.

Tu dico, quòd absque contradictione posset deus de potentia absoluta dare alicui unam de illis clauibus sine alia ex quo patet, quòd claues sunt inter se distinctæ.

De quarto dicit quòd primæ duæ claues sunt idem cum caractere sacerdotali ita quòd etiam inter se sunt eadem ita quod potentia confitendi examinandi sentẽtiandi siue discernendi siue absoluendi, siue ligandi sunt omnino unus, & idem caracter.

D. Tho. dist. 18. huius quarti. q. 1. solutione primi Argumẽti, secũdæ quæstiunculæ.

Contra: In cæna fuit data Apostolis potentia conficiendi; sed clauis ligandi, & absoluendi non fuit eis data, nisi post resurectionẽ Christi per Ioan. Quorum remisseritis. &c.

Item in Ecclesia nõ datur simul quia potestas confitendi datur sibi quando porrigitur sibi calix & dicitur ab episcopo: accipe potestatem celebrãdi missam iam pro uiuis quam pro defunctis & tunc ut uidetur imprimitur sibi character sacer sacerdotalis. Postea quibusdam interpositis ponit sibi manum in capite dicens: accipe spiritũ sanctum &c. Hoc tamen non assero utrum non simul tempore dentur in Ecclesia prædictæ potestates, tamen ita uidetur.

Item relatio eadem non potest esse ad diuersos terminos, sed character Sacerdotalis, ut est dictum supra est relatio ad diuersos terminos.

De quinto principali secundum illos, qui dicunt potentiam conficiendi, discernendi, sententiandi esse formaliter eundem characterem, esset dicendum, quòd sicut omnis sacerdos potest conficere, si habet debitam materiam, ita & cæt. Sed hoc est supra improbatum; potest tamen dici, quòd licet tres dictæ potestates sint tres distincti characteres dati in tribus signis sensibilibus, ita quód primus scilicet sacerdotalis, in quo est potestas conficiendi, est principalis, & datur prius tempore, ut ostensum est supra. Alij autem duo dantur simul tempore in impositione manus super caput. Vel potest dici, quòd tres dantur simul in ecclesia tempore, ita tamen, quòd character sacerdotalis, qui est potestas cõficiendi est principalis, est fundamentum harum duarum: tenendo primam uiam, esset dicendum quòd non quilibet sacerdos eo ipso quòd sacerdos potest absoluere, absolure, & ligare, & discernere habita debita materia, imo nihil posset si recepto sacerdotali charactere in tactu calicis omittere secundum, scilicet impositio manus. tenendo uerò uiam secundam, esset dicendum, quòd omnis sacerdos eo ipso quod est sacerdos habet potestatem conficiendi, discernendi, & sententiandi.

Sed adhuc restat uidere de materia delata si ei omnis pœnitens.

RESPONDEO, quòd debita materia istis possibilibus, scilicet discernendi & sententiandi, sicut omnis panis triticeus, & omne uinum uitis respondet in eucharistia, & tunc esset dicendum, quòd sicut omnis sacerdos quantuncunque prohibitus uere conficeret habita debita materia, sed peccaret mortaliter, ita omnis sacerdos pœnitentem absolueret uere ab omni peccato quantuncunque prohibitus licet peccaret mortaliter: sed illud communiter non tenetur, sed tenetur, quòd non est debita materia omnis pœnitens, scilicet, nisi detur ei ab aliquo superiori, nam sententiare, & discernere requirit auctoritatem super iudicato. Vnde sicut sententia non esset sententia nisi esset dato à suo iudice ita &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX Quæritur,

VTRVM POENITENTIA IN extremis ualeat ad salutem.

Scotus 4. sent. dist. 20. q. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 20. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem uigesimam primam, quæritur. Vtrum pœnitentia ualeat in extremis.

QVÒD non. auctoritates Augustini contra hoc ponuntur in littera.

Item D. Augustinus in sermone de Innocentibus: Percutitur hac anima aduersitatè peccator, ut moriens obliuiscatur sui.

Item D. Augustinus. Age pœnitentiam, dum sanus es. si sic egisti pœnitentiam eo temporè, quo peccare potuisti. si autem uis pœnitere, quando peccare non potes, peccata te deserunt, non tu illa.

Eccl. cap. 19 adducit istud Augustini.

Item oẽ peccatum debet sufficienter purgari per pœnitentiam aliquam temporalem si debeat remitti, sed in morte non remanet tempus sufficiens nec post mortem, ut uidetur, quia sic moriens in peccato mortali statim damnatur,

institutia sunt à Christo, quia omnia septem sacramenta nouæ legis Christus instituit, ut dictum est in hoc quarto libro, non ergo institutum fuit Gen. ut sacramentum nouæ legis, sed magis in Matthæo, quando Christus dixit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. nec inuenitur in Euangelio locus magis expressus institutionis huius sacramenti, & forma uerborum determinata non habetur de hoc sacramento expresse, sed forte posset esse sufficiens forma quæcumque uerba, uel quæcumque signa certa exprimentia mutuum consensum in hoc sacramento, forte ex parte uiri, & uxoris. Minister uero non est aliquis determinatus in hoc sacramento, sed indifferenter forte quicumque est idoneus minister. Vnde quandoque ad inuicem hoc sacramentum ministrauit uir, & Vxor absque alio ministro tertio, quandoque autem mediante tertio ministro, & tunc oportet dicere: non hic est unus minister unitate indiuisibilitatis, sed unitate integritatis, sicut etiam secunda prædicta oportet dicere de forma uerborum.

Dist. 2. q. 1. Ge. c. 2. uel 9. Matth. c. 19. Tria bona matrimonii explicuit, bonum inseparabilitatis bonum fidei, & bonū prolis.

Et si dicatur, quòd in matrimonio est determinata forma uerborum, & determinatus, & certus minister, sicut in aliis sacramentis, oportet dicere, quòd non omnes contrahentes utantur eisdem uerbis, nec eodem consimili ministro, ut patet. Effectus autem primus & immediatus huius sacramenti est gratiosa coniunctio animorum utriusque, & est etiam effectus, cuius tanquam signum augumentum gratiæ in utroque si non ponant obicem, & si sint quando contrahunt in statu pœnitentiæ, & habeant in contrahendo intentionem debitam. si uero unus ipsorum sit in tali casu, & alter, non ille tantum, uel illa recipit augumentum gratiæ. Est autem unum hoc sacramentum non unitate indiuisibilitatis, sed integritatis, ut iam patet, & patebit.

Quid sit effectus huius sacramenti.

Quō matrimonium sit unum sacramentum.

Sciendum tamen, quòd non sunt idem matrimonium, contractus matrimonii, & sacramentum matrimonii. Contractus autem matrimonii consistit tantum in fieri, & est causa in fieri, & est quædam obligatio perpetua, quæ nascitur de illo contractu, & illa obligatio non consistit tantum in fieri immo est permanens, & perpetua usque ad mortem, & quædam relatio realis extrinsecus aduenіens cum habeat terminos reales, uel rationis, & uerius uidetur quia non est nisi relatio mutui dominii de nouo acquisiti in utroque ex consensu uoluntario utriusque; Dominium autem non addit aliquid reale super terminos. Sacramentum autem est annexum ipsi contractui, & consistit in fieri solum, sicut ipse contractus, & etiam sicut alia sacramenta. Potest autem contractus sic describi: Contractus matrimonii est maris, & fœminæ mutua translatio suorum, corporum, ad usum perpetuum ad procreandum prolem debitè educendam. Sacramentum potest autem sic describi: Sacramentum matrimonii est expressio consensuum inter marem, & fœminam facta per uerba, uel forte per signa significans ad se inuicem mutuam potestatem suorum corporum ad usum corporum ad procreandam prolem debitè educendam ex institutione diuina efficaciter significans gratiam augumentandam, & gratiosam coniunctionem mutuam animorum. In hac descriptione non ponitur determinatus minister, quia non uidetur ibi necessarius. Dicitur autem per uerba, uel forte per signa, quia non est certum utrum oporteat esse uerba, & determinata ad exprimendum consensum mutuum. Verba communiter usitata sunt: Accipio te in meam, & accipio te in meum, sed uel uerba, uel alia signa sufficiant illa omnia exprimentia mutuum consensum sunt proximum fundamentum illius signi efficacis, quod formaliter est sacramentum, ut alias dictum est de aliis. Alias partes descriptionis considera si uis.

Quid sit contractus.

Definitio sacramenti matrimonii.

Cap. licet de sponsa.

Sed est hic magnum dubium, quia in qualibet dictarum descriptionum ponitur ad procreandam prolem, & ita uidetur, quod esset matrimonium, uel contractus sine illa intentione generandi, uel procreandi, quod patet esse falsum.

Maximum dubium.

Dico, quòd in ueteri lege non inuenitur expresse iste actus concessus propter solam delectationem, sed præcipue cadebat sub præcepto propter generationem, & ideo tunc forte erat necessaria intentio generandi ad euitandum peccatum mortale. in lege autem non est indultum, & ille actus est concessus ad euitandum peccatum fornicationis non enim cadet modo sub præcepto de illa concessione, ut patet prima ad Corinth. Hoc autem secundum indulgentiam dico. Videtur autem omnino tunc esse dicendum, quòd quando fit talis contractus inter marem, & fœminam non propter bonum generationis prolis, sed propter delectationem, ad quam sentit se pronum, ut ex hoc uitet peccatum fornicationis, uel etiam propter aliquem alium finem. tunc enim ibi est uerum matrimonium, id est, nascitur in natura obligatio ex quo est ibi consensus hinc inde, sed non est ibi sacramentum nouæ legis, uel saltem non est ibi res sacra scilicet gratia, uel augumentum gratiæ, & hoc dico ex parte illius, in quo deficit intentio ad illum debitum finem.

Corint. ca. 7.

Ad principale argumentum dico etiam, quòd in lege ueteri fuit matrimonium institutum à Deo, sed non fuit tunc sacramentum nouæ legis.

Ad aliud, quod dicitur de Adam dico, quòd Adam dixit illa uerba, ut præco Dei, ut patet expressè per uerba Matthæi. ubi dicit: Non legistis, quia qui fecit masculum, & fœminam? &c.

Matth. 19.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVII. quæritur.

VTRVM DIFFINITIO MATRImonij sit bona.

Scotus 4. sent. dist. 27. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 27. q. 1. Art. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem uigesimam septimā quæritur, Vtrum diffinitio matrimonii, quam Magister ponit in littera, sit bona, & sufficiens.

RESPONDEO, & dico, quòd potest attribui illa diffinitio, aut contractui, aut obligationi illi, quæ nascitur ex tali contractu, ut dictum est in quarta conclusione distinct. præcedentis, & tunc, si accipiatur pro contractu, exponenda est, & accipienda, sicut ibi accipitur. tunc enim coniunctio dicit actum, qui consistit in fieri. si uero accipiatur pro obligatione dicit habitum, seu habitualem respectum permanentem.

DISCTINCTIO XXVIII.

CIRCA DSTINCTIONEM XXVIII. Quæritur.

VTRVM SOLVS CONSENSVS de præsenti expressus uerbis causet motrimonium.

D. Thomas 4. sent. dist. 27. q. 1. Arti. 3.
Scotus 4. sent. dist. 28. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 48. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem uigesimam octauam quæritur, Vtrum solus consensus de præsenti expressus uerbis, uel signis de præsenti causet matrimonium.

QVÒD non: Omnis consensus, ad quem potest consequi carnalis copula, causat matrimonium, sed ad solum consensum de futuro potest consequi carnalis copula. ergo. Minor patet, quia tales consentientes per uerba de futuro, si inter eos interueniat cornalis copula non dicitur fornicari, immo ecclesia reputat eos astrictos uinculo matrimonii.

CONTRA id est magister in littera. Ex dist. 26.

RESPONDEO, ut patet, consensus matrimonialis est actualis datio siue traditio coporum mutua inter uirum, & mulierem, ita quòd uterque dat alteri actualiter potestatem sui corporis, sed consensus de futuro non est actualis datio, sed tantum promissio de actuali traditione, & datione. ergo nunquam causat contractum matrimonialem talis consensus de futuro. Quid sit consensus matrimonialis.

AD primum dico, quòd post carnalem copulam interueniente ecclesia reputat esse inter eos uerum matrimonium, quia Ecclesia nouit, quæ sunt extra tantum & non consensus mentales, & ita præsumit illos non mortaliter peccare uoluisse, sed habuisse tunc consensum actualem de præsenti, ex quo uidet eos deuenisse ad carnalem copulam, & ideo reputat eos astrictos uinculo matrimoniali non quidem propter primum consensum de futuro, quem habuerunt, sed propter actualem consensum de præsenti, quem iudicat habuisse, quando deuenerunt ad carnalem copulam. sed quid si secundum ueritatem non habuerunt? dico, quòd nec forte secundum ueritatem sunt astricti uinculo matrimoniali in foro conscientiæ, sed in foro ecclesiæ sic.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX. Quæritur.

VTRVM CONSENSVS COActus sufficiat ad contrahendum matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 29. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 29. q. 1.
D. Thomas 4. sent. distin.
Ricardus 4. sent. dist. 29. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 29. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 29. q. 1.

Quęstio secunda.

CIRCA distinctionem nigesimam nonam quæritur, Vtrum consensus coactus sufficiat ad uerum matrimonium.

QVOD sic: Sufficit ad uerum baptismum. ergo sufficit ad uerum matrimonium. Consequens uidetur tenere per locum à minori, quia plus de uoluntario requiritur in actu spirituali, quàm carnali, baptismus autem est quoddam matrimonium spirituale. Antecedens patuit supra in tractatu de baptismo. talis autem, qui sentiret in baptismo timorem pœnarum uere reciperet baptismum, & esset ex tunc cogendus ad obseruantiam legis Christianæ.

Item

Item pater Spiritualis, ut Papa, potest cogere filium spiritualem, ut sacerdotem ad recipiendum episcopatum. ergo pater carnalis potest cogere filium ad matrimonium carnale.

CONTRA id est magister in littera.

Gotfredus de fontibus quo libet. 15.

RESPONDEO, & dico, quòd omnis consensus uoluntaris sufficit ad uerum matrimonium, quia nullus talis consensus potest esse coactus. nam qui incurritur potest effugere sub uerbo solo consentientiendo, & non actu intrinseco. ergo si consentiat actu intrinseco præsumitur, quòd sponte, & non coactè consentiat. ergo talis consensus causat actum sibi annexum in tantum ab eo separari non potest sine peccato mortali, sed ille non potest consentire uerbo solo sine consensu interiori quin peccet mortaliter. committeret enim mendacium pernitiosum. ergo eo modo, quo cogitur ad consensum exteriorem cogitur ad interiorem.

DICO igitur primo quomodo consensus potest esse coactus, secundò Vtrum talis consensus causat matrimonium. Primò dico, quòd cum uoluntas sit formaliter libera in quantum noluntas contradictio est, quód ipsa possit cogi simpliciter, nec quatum ad actum elicitum, nec quantum ad actum imperatum. unde potest simpliciter cogi corpus quantum ad illa, quæ præcipue non dependeat ab imperio uoluntatis, puta ad non ambulandum, quia potest ligari, & carcerari, & huiusmodi. potest etiam & & uolentem capi manus unius, & eum ea potest percuti aliquis ac si percuteret cum uno baculo, sed isti actus non erunt à uoluntate imperati, ut patet; solum ergo quantum ad certos actus, qui sunt humani, potest cogi secundum quid metu scilicet mali maioris, quàm ille sit, ad quem cogitur, & ita coactio bene potest concedere in uoluntate secundum rectam rationem, & de illo, qui secundum rectam rationem proiicit merces in mare timore mortis, & huiusmodi licet, ergo secundum rectam rationem nullus possit cogi ad peccandum mortaliter timore alicuius pœnæ cum omnis pœna sit minus malum, quàm culpa peccati mortalis, potest tamen cogi ad aliquem actum eliciendum, qui non sit peccatum mortale timore maioris mali, quam sit ille actus, ad quem cogitur scilicet timore mortis, & huiusmodi, & secundum rectam rationem, quia talis timor bene cadit in uirum constantem, dicunt iura, & illa est coactio secundum quid, ita quòd eliciat, uel imperabit actum quem alias non eliceret, nec imperaret. potest ergo, quis secundum rectam rationem consentire interius, & proferre aliquid exterius in matrimonium timore mortis, uel mutilationis, uel duræ carcerationis, & huiusmodi: ita quòd alias nullo modo consentiret, immo eliceret, & imperaret actum contrarium scilicet nolendi, & illa erit coactio secundum quid, non tamen si consentit exterius uerbo, debet interius consentire, alias peccaret mortaliter propter mendacium perniciosum. modò actus loquendi præcipue dependet ab imperio uoluntatis.

Voluntas nō potest cogi.

De secundo dico, quòd non sic habetur ex presse extra de sponsalibus. Ratio huius congruentiæ est duplex, una ex parte formæ. nam ut patet, contractus matrimonii est libera datio mutua corporum ad usum perpetuum, ergo nullo modo debet esse coacta, nec simpliciter, nec secundum quid. Alia ex parte efficientis. nam non est uerum matrimonium, quod Deus non ratificat. sed non ratificat nisi matrimonium purè uoluntarium, & nullo modo coactum. ergo. Minor patet, quia sancta Ecclesia in spirata à Spiritu sancto non aliter diceret, ut supra.

Extra de sponsa cum locu & consuetis a. &c. consultationi.

Ex dist. 26.

Item Genes. dixit Abraam illi seruo: Si noluerit mulier uenire tecum liber eris à iuramento. Similiter cum ille seruus nellet Rebeccam ducere, dixerunt parentes Rebeccæ: Vocemus puellam, quæramus eius uoluntatem.

Gen. cap. 24.

Alia tertia ratio sumitur ex parte finis, nam finis matrimonii debet esse bonum prolis.

Ex dist. 26.

Item effectus primus matrimonii est gratiosa animarum coniunctio.

SED contra utrumque istorum arguitur, quia, ut dicitur uigesima distinct. quæstione prima; Præsens quidem quod quis non diligit, facile contemnit & cætera. Sed sunt hic dubia. Primum est, quia ille ex quo consentit interius & exterius uerbo transfert dominium sui corporis alti, in quem consentit. ergo est uerum matrimonium, tunc esset consensus secundum quid coactus, quia si Deus non præciperet, uel si posset præceptum excusare sine peccato mortali nullo modo consentiret.

Duo dubia primū dubiū.

Item si mulier pro certo asseret, quòd nisi talis in eam consentiat statim dabit se stupro, uel interficeret, & alia huiusmodi, si ille, ex quo consentiet in illam esset matrimonium, & tamen esset consensus secundum quid coactus. ergo.

Sēm dubiū

Ad primum dico, quòd non transfert, quia non est translatio talis nisi præcise uoluntaria.

Ad secundum dico, quòd non est simile, quia ille consensus esset propter bonum salutis, & iustitiæ, & ideo Deus ratificaret eum.

Per idem patet ad tertium. esset enim consensus propter charitatem.

Sed nunquid in isto tertio casu tenetur consentire ex necessitate salutis dicit Scotus, quòd quæras solutionem.

Sed nunquid in primo casu talis, qui coactus consentit potest, uel debet exigere debitum. Videas, quid dicendum respiciendo ad solutionem primi dubii etiam considerando si alter consentit sponte, & alter coactus, quid dicendum.

Ad primum principale dicitur, quòd non

est simile, quia ex illo consensu melioratur conditio baptismi, ideo Deus illum consensum ratificat, sed non istum, quia ex isto non melioratur, sed peioratur, conditio consentientis, & hoc totum prouenit ex Dei clementia hinc, & idem, ut pater.

Ad secundum dico, quòd eodem modo.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX. Quæritur,

VTRVM AD CONTRACTVM Matrimonii requiratur consensus sequens rationem non erroneam siue apprehensionem.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 30. q. 1. Art. 1. Scotus 4. sent. dist. 30. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem trigesimam quęritur, Vtrum consensus sequens apprehensionem erroneam causet uerum matrimonium.

Gen. cap. 29. QVOD SIC per illud Gen. Iacob quærens habere Rachelem, habuit Lyam, & tamen inter eos fuit uerum matrimonium alias coitus fuisset illicitus. Nec sufficit dicere, quòd dixit, quòd soluatur, & excusatur propter ignorantiam, quia saltem in crastinum debuisset eam dimittere, tanquam non suam, quod non fecit. ergo.

CONTRA id est Magister in littera.

Ex secunda conclusione primæ quæstionis dis. 26. 8. de Trin. c. 4. RESPONDEO, quòd cum contractus matrimonii, ut iam sæpe dictum est, sit in utroque uoluntaria datio mutua suorum corporum ad usum, & nihil possit esse uolutum, nisi cognitum secundum Augustinum de Trinitat. sequitur, quòd error in præcognitione tollit uoluntariam dationem, & per consequens uerum tollit contractum matrimonii. Illi autem errores impedientes, possunt esse duo; Vnus, quando crederet contrahere, cum Berta, & contraheret cum aliqua alia, uel etiam crederet, nullo modo contraheret cum Berta, esto, quòd omnes alii essent sibi indifferentes, deciperetur, & contraheret cum ea. Alius quando crederet contrahere cum libera, & contraheret cum serua. nam tunc non teneret, quia ipse dat illi potestatem sui corporis, ut æquali modo illa det sibi potestatem sui corporis, non potest serua liberi dare sicut libera. & ideo non tenet, quia fraus non debet isti innocenti præiu-

Corollariū. dicare. Ex hoc sequitur corollarium, quòd conditio melioris non impedit, ut si credens contrahere cum serua contraheret cum libera, & hoc dico, si non est error in persona, sed tantum in conditione seruitutis, & libertatis, ut si contrahat cum bona, quia credit esse seruam & est libera. Sed mouet hic doctor dubium dimissum in solutum in præcedenti distinct. si ex parte unius, sit uoluntaria, & non coacta, nec fraudulenta datio, & consensus interior, & exterior ex parte autem alterius sit coactus, fraudulentus, id est, quòd in ore consentit, & uoluntate dessentit, certum est, quòd tunc non est uerum matrimonium, sed quid agendum dicitur, quod quantum ad secundum, si alter consentit fraudulenter ore, & dissentiat corde, quòd ille, cuius fraudulentia fuit, tenetur de necessitate salutis corrigere fraudulentiam satisfaciendo alteri parti, quæ pure, & fideliter tradidit sibi dominium sui corporis, & ipse non sibi debuit, ergo debet habere nouum consensum purum. & fidem, & ante hoc non potest purum debitum petere, & si ab eo petatur non debet denegare, sed statim sine mora debet habere ipsum consensum, & tunc reddere, & non ante alias semper est extra statum salutis, illa autem, quæ fideliter incessit, si fraudutia alterius sibi non est nota patet, quòd non peccat reddendo, & petendo, sed si fraudulentia esset sibi sufficienter nota, quòd non posset nisi ex diuina reuelatione tunc patet, quòd non deberet debitum petere, nec reddere nisi ille primo corrigeret fraudulentiam si uero ille idem manifestaret sibi, nec uellet corrigere dicit, quòd ille non debet sibi credere imo debet credere, quòd mentiatur modo, & in contractu dixit ueritatem, & hoc facto potest petere debitum. Si uero omnino credat, & nolit conscientiam delere, dico, quòd est perplexa, quia peccat mortaliter petendo, uel reddendo debitum stante ille conscientia, & non reddendo peccat mortaliter, quia dat occasionem fornicandi illi.

Scotus mouet unum dubiū dimissū in solutum.

Nullus debeat nec cogatur esse perplexus in lege diuina tenetur deponere omnino talem conscientiam. Nullus debet esse perplexus i lege diuina.

Aliud de consensu coactò ex parte unius, & non ex parte alterius, nec mouet, nec manet nisi solum ex parte, sed ex hac dicta solutione patet, quid ibi dicendum.

AD principale dico, quòd in crastinum consentit nouo consensu forte propter uerbum Labam dicentis non est consuetudo in terra ista.

Vtrum autem Iacob peccauerit illa nocte, uel fuerit sufficienter excusatus per ignorantiam non est ponendum, non enim erat confirmatus.

VTRVM INTER MARIAM, ET Ioseph fuerit Matrimonium uerum.

Seraph. bona 4. sent. dist. 30. q. 2. Art. 1.

Scotus

Scotus 4.sent.dist.30.q.2.
Ricardus 4.sent. dist.30.q.2.
D.Thomas 4.sent. distin.30.q 1. Art.2.
Franciscus de Mayronis 4.sent.dist.30.q.2.
Durandus 4.sent.dist.30.q.2.

Questio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum inter Mariam, & Ioseph fuerit uerum matrimonium.

QVOD NON: Ex sæpe dictis: Contractus matrimonii est consensus in carnalem copulam cum sit mutua datio ad usum, sed beata Virgo cum uouerit uirginitatem non consensit in carnalem copulam, ergo non contraxit uerum matrimonium.

CONTRA id est Magister in littera. & accipit ex Euangelio Matth. cum esset dispensata Maria Ioseph.

Matt.cap.1.

RESPONDEO, quòd primo uidendum est, quia est ita. secundo quomodo ita est. Primum patet per multas authoritates, quas ponit Magister in littera ratione congruitatis, Aliquæ sumuntur ab Ambrosio super Lucam, Vt Ioseph esset testis uirginitatis Mariç. Alia, ut hoc sacramẽtũ celaretur Diabolò. Tertia ratio potest esse, uel quia erat generale præceptum de nubendo ante legem nouam, & ideo Maria nupsit, ne uideretur transgredi diuinum præceptum, uel si non erat generale præceptum, cum uidemus, quòd Hieremias, & Ioan. Baptista remanserant uirgines, est dicendum, quòd forte nupsit ex diuina reuelatione sibi super hoc facta.

Vide D. Thomã & Ricardum & D. Bona. & Alios Antiquos.

Aliam rationem tangit Origenes super illud Matth. Cum esset desponsata, ut Ioseph esset in obsequium Mariæ eunti, & redeunti de Egypto Alia ratio potest esse, quòd Deus noluit incipere ab iniuria legis, ut nasceretur de inupta partus, partus enim innuptæ Mulieris damnabatur in lege, hanc enim rationem ponit Ambrosius super Missus est scilicet ne uirgo infamaretur de adulterio.

Matt.cap.1.

De secundo principali dicitur, quòd Maria uouit uirginitatem sub conditione scilicet, quòd conseruaret castitatem nisi aliter disponeret, & ideo uere potuit contrahere.

Vide Magistrum in littera hic, & Ricardum præsenti dist. Art. 2.q.1.

CONTRA: In omni uoto intelligitur hæc conditio, nullus enim potest uouere secundum rectam rationem obseruandi, uel implendi aliquid uelit nolit Deus. ergo illa conditio non tollit quin uotum fuerit absolutum, & non conditionatum.

Dico igitur, quòd Maria uouit uirginitatem perpetuam simpliciter, & absolute, quod patet ex ratione eius ad Gabrielem: quomodo inquit fiet istud quoniam uirum non cognosco non enim uolebat dicere solum non cognosco pro præsenti nec cognoui pro præterito, quia tunc quæstio fuisset nulla, potuisset enim sibi dicere angelus sufficit, quòd enim non cognoscas pro futuro cum non sis sterilis uoluit enim dicere uirum non cognosco, id est, nunquam cognoscere firmiter uoui, & promisi. Hoc etiam patet ex responsione Angeli. dixit enim: spiritus sanctus superueniet in te quasi dicat ne timeas, quia bene seruabis uotum, quia non concipies per cognitionem uiri, sed per operationem Spiritus sancti.

Lucæ cap. 1.

Quid enim uoluit dicere Virgo gloriosa. Virum nõ cognosco.

De secundo principali quæsito dico, quòd contractus est liber, & uoluntaria datio corporum mutua ad usum, ut sæpe dictum est; non est autem de necessitate contractus, quòd contrahens sic intendat dare corpus suum alteri, quòd omnino ista datio ponatur in executione, sed sufficit intendere sic dare, quòd reddat sibi debitum si petat, uerè tamen contrahere possunt illę personæ, quæ proponerent statim post contractum uouere uirginitatem ante carnalem copulam. si igitur persona, quæ debet contrahere esset certificata ante contractum, quòd persona cum qua contrahit nunquam peteret ab ea debitum, esto, quòd ipsa primo uouerit uirginitatem perpetuam, nihil hominus posset uere contrahere absque ulla uiolatione primi uoti, ut ex dictis patet, sed ita fuit in proposito. nam beata Virgo, uel à Deo immediate, uel per Angelum omnino certificata antequam contraheret, quòd Ioseph nunquam peteret ab ea debitum, nec mirum, si Maria fuit primo certificata, cum etiam ipsi Ioseph apparuit Angelus dicens: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. & tamen quicquid Ioseph fiebat, sibi ratione Mariæ fiebat.

Matt.cap.1.

AD Argumentum patet responsio ex dictis.

DISCTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. Quæritur.

VTRVM SINT TRIA BONA MAtrimonii, quæ Magister ponit in littera scilicet fides, proles, & sacramentum.

Seraphycus Bona.4.sent.dist.32.q.2.
Scotus 4.sent. dist.31.q.1.
D.Thomas 4 sent.dist.31.q.1. Arti.2.
Ricardus 4.sent. dist.31.q.2.
Durandus 4.sent.dist.31.q.2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam primam quærunt hęc tria, quæ Magister ponit in littera scilicet fides, & proles, & sacramen-

tum sint bonum matrimonii.

Quòd non: Verum matrimonium potest esse inter adulteros, & in talibus non est fidelitas, & inter steriles, & in talibus non est bonum prolis, & inter non existentes in prima gratia & in talibus non est saltem res sacramenti scilicet gratia, ergo inter infideles hæc sunt.

Contra id est magister in littera.

Respondeo, quòd bonum & perfectum idem sunt. 5. Metaphysicæ cap. de perfecto perfectio rei est duplex scilicet intrinseca, ut forma, & extrinseca, ut finis, finis duplex scilicet propinquus, & minus principalis, remotior, & principalior. Tunc ad propositum dico, quòd matrimonium est quædam mutua obligatio indiuisibilis permanens perpetua, significans uinculum indissolubile, quod est inter Christum, & ecclesiam, & ratione istius significationis dicitur illa obligatio quoddam sacramentum non quidem sacramentum nouæ legis, quod consistit in signo sensibili, de quo dictum est supra. Sed sacramentum tale, quod accipitur hic, non consistit in solo fieri, sed habet esse per manens. ergo sicut illa obligatio est permanens, & sicut matrimonium est intrinseca, & formaliter obligatio talis ita est sacramentum hoc modo dictum, ergo sacramentum sic sumptum est bonum, & perfectio matrimonii formalis.

5 met cōt. 21 Perfectio rei est duplex. Finis duplex.

In 1. q. cōclusione prima.

Ad istam etiam indissolubilem obligationem sequitur tanquam finis propinquus, quòd semper unus alteri reddit debitum, si petatur, & illud est fidelitas quædam. Bonum ergo fidei sic sumptæ est bonum, & perfectio matrimonii, tanquam finis propinquus.

Ad istam etiam obligationem mediante ista fidelitate, quæ consistit in debita, & libera redditione sequitur, uel habet sequi in quantum in se est proles debitè educenda, igitur bonum prolis est bonum, & perfectio matrimonii tanquam finis ultimus & principalis.

Ad argumentum principale quid dicendum patet. ergo.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. quæritur.

VTRVM SIT SIMPLICITER NECESsarium in matrimonio reddere debitum petenti.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 32. q. 1.
Scotus 4. sent. dist. 32. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 32. q. 1. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 32. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent dist. 32. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 32. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem trigesimam secundam quæritur, Vtrum in matrimonio teneatur de necessitate alter alteri reddere debitum si petatur.

Quòd non: Nullus tenetur se priuare usu rationis, sed in tali actu absorbetur ratio 7. ethicorum talis actus furatur intellectum sapientis. ergo.

Item intrans religionem ante carnalem copulam nō tenetur ex tunc reddere debitum, quia priuaret se maiori bono.

Item in loco sacro nōn tenetur, quia per talem actum locus sacr. remaneret interdictus. ergo.

Item in tēpore sacro non tenetur, quia tunc redderet se indignum ad degustationem agni, ut dicitur in littera.

Contra: Vir debitum uxori reddat, & uxor uiro prima ad Cor.

Respondeo, quòd matrimonium est propter duplicem finem scilicet propter bonum prolis procreandum, tanquam pro fine principali, & propter delectationem, ut ex hoc uitetur fornicatio, & hoc tanquam propter finem minus principalem, quia indultum est homini post lapsum propter eius pronitatem ad hunc actum, maxime in lege noua.

Cor. cad. 7. Matrimoniū est ꝑp duplicem finem.

Item redditio debiti potest esse propter hunc duplicem finem si sit propter primum finem talis actus habet duplicem bonitatem, quia est propter finem bonum, & quia in se est actus iustitiæ, & fidelitatis scilicet reddere alteri quod suum est, si uero sit propter finem secundum habet saltem, ut patet utroque modo potest redditio debiti habere aliquas bonitates annexas, ut uitationem fornicationis, & huiusmodi.

Dico, ergo quòd reddere debitum est præceptum affirmatiuum, & ideo ligat ad semper, sed non pro semper.

Ex duplici autem causa in genere potest, quis non licite reddere debitum: Vno modo si alter coniugum amisit ius petendi, tunc alter qui non amisit non tenetur reddere.

Secundo si non ad reddendum obligatur fortiori præcepto, uel saltem redditio tolleret maius bonum, quàm sit ipse actus reddendi.

Primum accidit quando alter coniugum fidē seruat alteri, & alter non sibi, tunc si isti qui fidem seruauit sit sufficienter notum, quòd alter fornicatus est, non tenetur sibi reddere debitum, sed si semel reddit, ex tunc non potest non amplius reddere, nisi iterum constaret sibi, quòd frangeret fidem sibi. Si uero uterque frangit fidem, uterque habet ius non reddendi.

Secūdum potest accidere multipliciter, primo modo tempore, quo fœtus esset in uentre matris, in tali dispositione, quòd redditio debiti esset in periculum ipsius fœtus, ne moreretur, & ma-

tris

tris ne aboriret; Et tempore menstrui mulieris, tunc esset redditio debiti contra principalem finé matrimonij.f.contra bonum prolis, quia pro les,uel nasceretur monstruosa,uel leprosa; Vnde non fine causa in ueteri lege ex diuino præcepto tales, qui accedebant ad mulieres menstruatas,cerant lapidandi.

Item tempore,quo alter coniugum esset notabiliter infirmus, ita q̃ redditio debiti posset inducere in periculum mortis.

Leuit.cap.20 Item post contractum matrimonium,antequã consumetur per carnalem copulam, si alter coniugum diuina inspiratione uellet intrare Religionem, posset aliquod tempus expectare in seculo ad ordinandum de factis suis. Ita quòd tempus non tenetur reddere debitum, etiam petitum. cu ius ratio est, quia si redderet, priuaret se maiori bono,quia ex tunc redderet se inabilem ad intrãdam Religionem nisi cum licentia alterius coniu gis cum uoto continentiæ.

Dubium. Sed est hic dubium de eo,quod dictum est su pra, quòd non licet accedere ad mulierem menstruatam propter prolis periculum cauendum, nam maius periculum prolis, & uiri accedentis potest esse, si sanus accedat ad leprosam, uel leprosus ad sanam, & tamen si uxor facta leprosa peteret debitum uiro suo, uel è cõuerso uir lepro sus ad sanam, omnino tenetur debitum reddere, sicut expressè habetur extra de coniugio leprosorum.

cap.1. & seq. Dico quòd non est simile, quia lepra est infirmitas perpetua, & ideo non potest expectari per tempus, donec infirmitas transeat, menstruũ autẽ cito transit & ideo propter periculum mortis præcauendum expectandum est donec menstruum transeat & ex tunc haberi potest proles perfecta, sed si ibi expectatur nunquam habetur hoc tempus.

Et si dicas, q̃ est periculum sano; Dico, q̃ habeat patientiam, quia ad hoc obligauit, quando contraxit matrimonium perpetuum.

Ad primum dico,quòd nullus debet se priuare usu rationis per semper sed pro aliquo paruo tempore debet,si ad hoc cogitur propter aliquod aliud. Vnde Martyres exponebant se morti, & certum est, quòd excessiuus dolor de communi lege absorbet usum rationis tantum, uel plusquã excessiua delectatio.

Ad secundum patet solutio ex dictis.

Ad tertium dico,quòd debent recedere de loco sacro si possunt, sed si duo essent ibi uiolenter detenti debet reddere & forte locus non esset interdictus propter talem actum occultè operatũ.

Ad quartum dico, quòd consimile est de non petendo, & non est præceptum,sed ille, à quo petitur omnino debet reddere in quocunque præter quam in casibus prædictis,nec dicerem, quòd peccaret mortaliter .f.ille, qui redderet, nec forte ille, qui peteret, licet tamen abstinere debeat propter reuerentiam sacramenti.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII. Quæritur,

VTRVM FVERIT ALIQVANDO licita bigamia.

Seraph.bona 4.sent.dist.33.q.2.Art.1.
Scotus 4.sent.distin.33.q.1.
D.Thomas 4.sent.dist.33.q.1.Art.2.
Ricardus 4.sent.distin.33.q.2.
Franciscus de Mayronis 4.sent.dist.33.q.1.
Durandus 4.sent.dist.33.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinct.trigesimam tertiam, quæritur, Vtrum bigamia pro aliquo tempore fuerit licita.

Qvòd non per illud Gen. Erunt duo in car ne una, ergo nunquam fuit licitum uiro uti, nisi una muliere, nec è conuerso.

Contra per illud Gen. Abraham habuit tres uxores,& Iacob quatuor.& Dauit plures, & Salomon,& multi alij. Gen. cap.4.

Respondeo, vt sæpe dictum est, matrimonium est mutua datio corporum,est ergo datio secundum institiam distributiuam, sed talis iu stitia requiris æquiualentiam in terminis, ergo si mulier dat uiro totum dominium sui corporis, & non sit sibi licitum uti alio uiro, ita debet esse è conuerso secundum iustitiam distributiuam, & secundum dictamen rectæ rationis,& quia quicquid est contra tale dictamen, est contra legem naturæ; ideo bigamia de habendo plures uxores,semper fuit,& est contra legem naturæ, quan tum ad hoc,quod dictum est. Verum quia,ut sæpe dictum est, matrimonium est propter duplicẽ finem.i.propter prolem procreandam tanquàm finem magis principalem, & propter delectationem ad fornicationem euitandam tanq̃ pp finẽ minus principalem; Ideo dico,q̃ habendo respectum ad finem magis principalem, non est omni no æquiparantia in terminis, quia unus uir potest fœcundare plures uxores, ut patet, sed non è conuerso,cum mulier portet per nouem menses, & ideo, quando finis ille principalior erat magis necessarius, quando scilicet erant pauci fideles Dei cultores, pro tunc legislator conuenienter potuit,dispensare absque eo, q̃ faceret contra legem naturæ,ut patet, & ita credimus, q̃ dispensa uerit cum sanctis patribus aliquibus ante Christi aduentum,sed in lege noua non oportet dispensa re,quia per Dei gratiam multi sunt fideles. In statu autem innocentiæ non fuisset bigamia, quia omnes fuissent Dei cultores, & nulli steriles, & propter talem prolem procreandam fuisset usitatus ille actus, & fuissent patres masculi, & fœminæ procreati, ergo.

Gen.cap.16. Gẽ.c 29.e 30 2.Regũ.ca.5.

Matrimoniũ & pp duplicem finem.

Ad argumenta principalia patet responsio ex dictis,quid dicendum.

VTRVM BIGAMVS ANTE BAPtiſmum poſt Baptiſmum ad ſacros ordines promoueri poſſit.

Scotus 4.ſent. diſtin. 33.q.2.

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum in lege noua bigamia quæcunque ante baptiſmum impediat ordinis ſuſceptionem.

RESPONDEO quòd hic non arguitur de bigamia, quæ contrahit ex ſimul habente plures uxores, quia hoc nulli eſt licitum in lege noua, ut dictum eſt in præmiſſa quæſtione. Bigamus igitur dicitur in lege noua, uel qui habet plures uxores ſucceſſiue, uel qui contraxit cum uidua, quæ habuit alium uirum; Tunc dico, quòd omnes cõcordant in iſta quæſtione, quòd ſi bigamia, aut ante baptiſmum, aut poſt contracta inducit irregularitatem, ſicut expreſſe habetur in canone. Confirmatur per Apoſtolum prima ad. Thim. Vnius uxoris uir. Ratio congruitatis aſſignatur communiter Vna, quæ accipitur ab Aug. & ab Ambr. in capitulis præallegatis & ratione ſignificationis, Nam ſacerdos in Eccleſia repræſentat perſonam Chriſti, ergo non debet habere in ſe aliquid, qđ repugnaret Chriſto, ſed Chriſtus eſt unicus ſponſus unius Eccleſiæ, & Eccleſia eſt unica ſponſa unius Chriſti, ergo.

Quid ſit bigamus.

Prima Thim. cap. 3.

Dubium.

SED eſt hic dubium, quare baptiſmus nõ tollat irregularitatem bigamiæ, cum tollat irregularitatem homicidij, ut expreſſe habetur in Gloſa diſtinct. 50. cap. ſi quis iudicatur. Et confirmatur. nam irregularitas non eſt niſi priuatio habilitatis ſuſcipiendi ordines, priuatio uero non eſt niſi in ſubiecto apto nato ſuſcipere habitũ, cuius eſt priuatio, & pro illo tempore tantum quando eſt ſubiectum aptum. Vnde Catulus ante nonum diem dicitur cæcus, ſed nullus eſt habilis ad ſuſcipiendos ordines ante baptiſmum, ut expreſſè habetur extra de puero non baptizato, ergo nullus ante baptiſmum eſt irregularis.

Extra de puero non baptizato. cap. 5.

AD primum dicitur multipliciter, primo ſic: Baptiſmus tollit omne peccatum, & ſequelã peccati, & ideo tollit peccatum homicidij, & eius irregularitatem quæ eſt ibi ſequela, ſed non tollit irregularitatem bigamiæ, quia non eſt peccatum nec ſequela peccati, ut patet, cum bigamia non ſit peccatum.

CONTRA: & pono quòd iudex ante baptiſmum iuſte interficiat. tunc eius homicidium non eſt peccatum, & per conſequens eius irregularitas non eſt ſequela peccati, ergo non tollitur per baptiſmum.

RESPONDEO quòd unus Gloſator concedit concluſionem, ſed irrationabiliter, quia inconueniens eſt dicere, ꝙ peccatum in conſimili caſu reddat meliorem conditionem peccatis.

Baſianus Gloſator ut notatur in deſcre.

Aliter dicitur, ꝙ baptiſmus tollit omne illud, quod non ſolum eſt in ſe peccatum, ſed quia non exiſtit genus peccati, quanquã in ſe ſiat non peccatum ratione alicuius debitæ circunſtantiæ annexæ & tale eſt homicidium iudicis iuſte occidẽtis, bigamia uero nullo modo eſt intra genus peccati.

CONTRA: & pono ꝙ bigamia ante baptiſmum ſit contracta illicite, tunc eſt peccatum, & per cõſequẽs irregularitas, & eſt ſequela peccati.

Aliter, ergo dicitur, ꝙ irregularitas ſequitur, bigamiã ex natura actus, ratione. ſ. defectus ſignificationis, ut ſupra fuit declaratum, & ideo non poteſt tolli per baptiſmum, ſed homicidium ſequitur ſolam ex reſtitutione Eccleſiæ, & cõditio tollitur per baptiſmum, qui eſt ſacramẽtũ Eccleſiæ.

CONTRA: Pœnitentia eſt ſacramentum Eccleſiæ, & tamen nõ tollit irregularitatẽ homicidij.

Item ſi irregularitas bigamiæ ſequeretur ex natura actus, Eccleſia non poſſet diſpenſare, quia non poteſt facere quin bigamia non habeat annexũ illum defectum ſignificationis & tamen quando diſpenſat, ut habetur extra ubi dicitur, quod Martinus Papa conceſſit lectorem bigamum fieri ſubdiaconum.

Dico igitur ad illum Pont. quòd præciſa ratio quare baptiſmus tollit unam irregularitatem, & non aliam, eſt, quia Eccleſia ſic inſtituit, ratio autem congruitatis eſt, quæ dicta eſt. ſ. defectus ſignificationis, qui eſt in una, & non eſt in alia. Nã pro tanto homicida eſt irregularis, quia eſt effuſor ſanguinis. Vnde propter effuſionẽ ſanguinis prohibitus eſt Dauid ædificare templum Domino, ſed Eccleſia præſumit, ꝙ ille, q recipit baptiſmum muteiur de lupo in agnum.

2. Regũ. cap. 7

Ad illas confirmationes dico, ꝙ non ualet, nã infra illud tempus in quo ſubiectum non eſt aptũ ſuſcipere habitum poteſt ipſi ſubiecto occurrere impedimentum, propter quod nec poſt illud tempus erit aptum, & tunc diceretur uere priuatum. Exemplum: Catulo infra nonum diem poteſt impedimentum occurrere, propter quod nec in extremo die uidebit, & tunc uere erit cæcus, ſed ita poteſt eſſe in propoſito, ut patet intuenti.

Exemplum.

VTRVM IN LEGE MOSAYCA fuerit licitum repudiare uxorem.

Seraph. Bona 4. ſent. diſtin. 33. q. 1. Art. 3.
Scotus 4. ſent. diſt. 33. q. 3.
D. Thomas 4. ſent. diſt. 33. q. 2. Art. 2.
Ricardus 4. ſent. diſtin. 33. q. 3.
Franc. de May. 4. ſent. diſt. 35. q. 1.
Durandus 4. ſent. diſt. 33. q. 3.

Quæſtio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum in lege Moſayca licitum fuerit uiro repudiare uxorem.

QVÒD ſic per illud Deuteronomij: Si acceperit homo uxorem, & non inuenerit gratiã &c.

Deut. ca. 24.

Item Malachiæ: Cum odio habueris uxorem, dimitte illam, dicit dominus Deus.

Malach. ca. 2.

CONTRA: Nũquam fuit licitum uxori dimittere uirum, ergo nec è conuerſo, cum ſint pa-

res

tes in his, quæ spectant ad matrimonium.

Item ex uero matrimonio nascitur uera obligatio,& perpetua,ut sæpe dictum est. ergo si tūc fuit licita separatio ibi non fuit uerum matrimonium.

Ricard. ubi dist. Ar. 3. q. 1. Matt. cap. 19. RESPONDEO & dico,ꝙ non. Quod probatur per uerba Christi dicentis: Qui dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, mechatur,& qui dimissam acceperit mechatur.

Item patet hoc idem ex ratione sua, ubi audistis,inquit, quòd qui fecit ab initio. & sequitur:

Matt. cap. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separaret, ergo.

Item patet hoc idem ex eius ratione ad Phariseos dicentes: Quare Moyses mandauit dare libellum repudij. Respondit Christus: Moyses permisit ad duritiam cordis uestri, ab initio autem non fuit sic.

Glosa super illud Matth. cap. 19. Magister in hac dist. ca. 1. Vbi dicit Glosa: Permisit Moyses, non Deus, & subdit, fuit consilium hominis, non Dei impe rium, hoc idem dicit Magister in litera, ergo.

Ricar. ubi su. Alia opinio dicit, quòd sic, quia Moyses in tradendo legem fuit præco Dei, ergo quæ ipse nunciauit, ut cōcessa præcepta, fuerūt à Deo cōcessa.

Alias si dubitatur in uno, pari ratione pōt dubitari de alio, sed absit, quòd scriptura sit ad dubitabile, & non ad uerum.

Confirmatur, quia alias Moyses dedisset iudicia occasionem peccandi mortaliter, concedo ergo conclusionem secundæ opinionis ꝙ.s. licitum fuit in lege Mosayca repudiatio uxoris odiosæ cum libello repudij scripto licita sine peccato mortali. Ratio autem congruitatis, quare tunc repudiatio uxoris fuit permissa est illa quam innuit

Matt. cap. 19. Christus Matt. duritiea. s. cordis iudæorum, quia erāt tam duri cordis quod nisi fuisset eis hoc permissum perpetrassent uxoricidium, uxoricidium autem est maius malum quàm inseparabilitas inter coniuges sit bonum, quia est malum pœnæ ex parte uxoris & malum culpæ ex parte uiri & malum damni ex parte prolis educandæ, per matrē. & malum perturbationis contra communem pacem & ideo ad tollendum maius malum fuit substractum minus bonum.

Ad primum primæ opinionis quòd Christus in illo uerbo promulgauit matrimonium pro lege noua.

Ad secundum eodem modo respondetur.

Ad tertium patet responsio ex dictis.

Ad illas Glosas, & ad literam Magistri dico, ꝙ uel sunt negandæ, uel exponendæ, ꝙ uerū est, non permisit immediate, sed mediante Moyse. Vnde nec Deus dedit istam concessionē Moysi, sicut quando dedit ei aliam legem quod patet nū quam habetur ista concessio in quatuor primis literis legis, sed tantum in ultimo libro. itaq; Moyses in processu temporis uidens illorum conditiones concessit eis dare libellum, quam tamen concessionem Deus non improbauit, imo permisit, ut dicitur Malachiæ secundo.

Ad secundum dico, ꝙ pro tunc propter causam prædictā matrimonium poterat esse ex Dei permissione mutua datio corporū non absolute, sed ad tempus, & ideo nō nascebatur inde obligatio perpetua, uel si erat datio mutua absolute, poterat tamen ex Dei permissione separari propter prædictā causam ad ueniente casu prædicto.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII. Quæritur,

VTRVM IMPOTENTIA AD Actum carnalem impediat matrimonium simpliciter.

Seraph. Bona. 4. sent. distin. 34. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 34. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 34. q. 1. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 34. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 34. q. 2.

Quæstio prima.

CIrca dist. trigesimam quartam quæritur, Vtrum impotentia ad actum carnalem impediat matrimonium.

RESPONDEO & dico, ꝙ si impedimentum quo dicitur quis impotens ad illum actum sit perpetuum dico, ꝙ impedit matrimonium contrahēdum,& iam contractum dirimit. Ratio, quia ut sæpe dictum est contractus matrimonij est mutua datio corporum ad talem usum, ergo si sit impotens ad talem usum datio ex parte eius est nulla.

Confirmatur quia in tali datione quilibet se obligauit ad reddendum debitum si petatur, ergo ille, qui est impotens ad impossibile se obligauit, uel Deus non ratificat aliquam talem obligationem, ergo. Si uero impedimentum accedat post matrimonium consumatum per carnalem copulam, certum est, ꝙ non dirimit. patet. n. ꝙ contractus uerus fuit, quia datio uera. nam quilibet accepit possessionem dationis, ergo. Si uero accidat post contractum matrimonium antequam sit cōsumatum per carnalem copulam, dubium est an dirimat. Videtur dici, ꝙ sic. Contrarium uidetur, quia iā cōtractus fuit uerus, & datio uera, ut patet. 33. q. 1. cap. 1.

Duplex impedimentum. Sciendum autem, ꝙ impedimentum ad illum actū potest esse duplex scilicet naturale, & casuale. naturale impedimentum ex parte uiri est duplex. s. uel frigiditas excessiua, uel priuatio membri requisiti ad actum. ex parte uero mulieris arctatio. Casuale autem uero impedimentum com muniter fit per maleficium, nam dæmones licet non sint ueraces seruant aliquando pacta cum ho

Nota pācta minibus sibi seruientibus tantum, ut alij eis adhæreant, & ut ex hoc homines sibi credāt, & eū honorent, & colant. multum enim hoc appetunt ppeorum superbiam. sed si nunquam seruarent pacta, nullus eis crederet. seruant ergo quando que pacta in aliquo signo sensibili, ut in caractere aliquo, uel alia huiusmodi re, ut quandiu durat tale signum duret pactio. Deus autem hoc permittit pro-

propter peccata hominum, sed quid in talibus est faciendum dico, q sicut maleficiati debent se iuuare cum rationibus, & alijs deuotionibus tum p se quàm per alios, ut Deus dissoluat tale maleficium; sed nunquid est licitum destruere tale maleficium, si ab aliquo inueniatur, dicunt aliqui, q non, quia esset actus infidelitatis, si adhiberet fidem factis dæmonum. Dico q est illud theuphaticum dictum, quia non est actus infidelitatis, sed est actus meritorius, facta dæmonum impedire, ne ueniant ad finem. non ergo destruit adhibendo fidem factis dæmonum, sed detestatio eorum facta. Credo tamen, q quandiu durat illud signũ, dæmones seruant pacta, nec hoc est illicitum credere. Quod aliter aũt sit fiendum diuortium inter personas impotentes ad talem actum habetur extra de frigidis. Extra de frigidis dist.35.q. laudabilium.

DISTINCTIO XXXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXV. Quæritur,

VTRVM ADVLTERIVM CVM Aliqua, uiuente uiro, impediat matrimonium cum eadem post mortem illius Viri.

Scotus 4. sent. distin.35.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam quintam quæritur. Vtrum adulterium cum alia uxore uiuente primo uiro impediat matrimonium cum illa.

2. Regum. QVÒD non. Dauid adulteratus est cum Bersabee uxore Vriæ, & mortuo uiro accepit eam in uxorem.

CONTRA id, trigesima tertia quæstione. Illud uero, & cætera.

RESPONDEO q tria sunt peccata, quæ circa matrimonium faciunt difficultatem. s. adulterium cum aliquo ante mortem primi uiri, & è cõuerso, cum aliquo ante mortem primæ uxoris promissio cum iuramento, quòd accipiet eam in uxorem post mortem primi uiri, uel è conuerso. Machinatio ad mortem alterius coniugis cum intentione uel promissione celebrãdi inter eos matrimonium. Tunc dico, q primum sacramentum impedit sicut patet per Aug. & Mag. in litera. secundum solum non impedit sicut patet extra de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. tertium etiam per se non impedit si fuit tñ de consensu unius, hoc est, si mulier interficiat primum uirum intentione accipiendi aliũ, illo tamen non consentiente. Potest nihilominus cum alio contrahere, quem intendebat, & è conuerso, si uir interficiens uxorem intendens habere aliam; sed si uir, & mulier cum dicatur adinuicem de interfectione talis cum intentione utriusque, ut coniũgat se postea uinculo matrimoniali, tamen non fiat inter eos de hoc promissio, uel iuramentum, nec interueniat adulterium, dubium est inter tales, utrum possit esse matrimoniũ. Sed quæcunq; de dictis tribus coniugantur matrimonium impeditur intèr eos, sicut expresse habetur de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. Hoc autem non est ex natura cõtractus uel ex institutione Ecclesiæ, est autem institutio congrua, quia mulier diligens alium uirum posset facilius ad machinandum de morte primi uiri & e conuerso uir diligens aliam. De nuptijs & eb [illegible] cap. uterque.

Sed quid si mulier adulteratur cum illo quem non credit habere uxorem & ipsa non habet uirũ & promittunt de matrimonio faciendo inter eos est ne matrimonium?

Dico, q non si uxor uiri uiuat, siue post commissum adulterium mortua sit tamen mulier de cætero excusatur per ignorantiam inuincibilem ex quo uir non manifestauit sibi, & ideo mulier non peccat stando cum tali & petendo debitum, & reddendo.

AD principale dico, q cõcurrunt duo. s. adulterium & homicidium, sed in lege illa non impediuit dictum est enim quòd est statuto Ecclesiæ, ergo, &c.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI. Quæritur,

VTRVM SERVITVS IMPEDIAT matrimonium.

Seraph. Bona 4. sent. dist.36.q.2. Art.1.
Scotus 4. sent. dist.36.q.1.
D. Thomas 4. sent. dist.36.q.2. Art.1.
Ricardus 4. sent. distin.36.q.1.
Durandus 4. sent. dist.36.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam sextam quæritur, Vtrum seruitus impediat matrimonium.

QVÒD sic: Dominus non est seruus, ergo non potest dare usum corporis sui. sed in tali datione non est matrimonium.

Item seruus non potest profiteri in religione, sine uoluntate Domini sui, ergo per locum à minori, ita non potest contrahere matrimonium.

CONTRA: Habetur extra de coniugio seruorum. cap. 1.

RESPONDEO q uidendum est de seruitute. secundo de quæsito. De primo dico, q seruitus nõ est de lege naturæ, omnes enim nascuntur liberi, secundum autem legem naturæ filij ad parentes habent fidelem reuerentiam, & subiectionem tanquam ad eos à quibus recipiunt esse, & disciplinam secundum Philosophum 8. Ethicorum. seruitus autem, de qua hic quæritur, est secũdum aliquam legem positiuam. De hoc autem tãctum est supra de tali seruo dicit Philosophus 1. Politicorum, q non potest exercere actus uirtutis. 8. Ethic. c.a. Dist.15.

tis . oportet autem eum exercere actua seruiles. ex hoc patet quomodo seruitus est conditio pessima. in natura humana talis seruitus potest esse ex duplici causa iusta in natura humana. vno modo, si quis uoluntarie se submittit tali seruituti, licet enim sit magna bestialitas hoc facere qui hoc facit contra legem naturæ abdicãdo à se propriam libertatem, ita ꝙ quodámodo facit se brutum, tamen ex quo factum est necesse est seruare seruitutem quia iustum est.

Alio modo si quis iuste dominetur alicui cõmunitati & uideat aliquem ita discolum, & uitiosum, quòd libertas sua noceat reipublicæ, & potest enim punire etiam pęna seruitutis iustè, sicut & iusta potest eum occidere in aliquo casu.

Si dicas, ꝙ potest dari alia causa .s. captus in bello iusto & præseruatus à morte, uidetur, quòd captor sic iustè potest eum occidere. ita iusta potest eum seruituti suæ subdere, sed hoc non apparet, quia & si habuit iustum bellum, & per consequens potest eum iuste occidere se defendendo siue iustam suam causam defendendo; non tamẽ potest ipsum inuadendo, & ideo ex quo habet eũ captum, non uidetur quòd possit eum facere sibi seruum ipso inuito.

D.Tho.pñti dist. quæst. 2. Ricar. præsenti dist. Art. 4. quæst. 2.

De secundo dicitur, quòd seruus potest contrahere inuito Domino. Ratio est duplex: Prima, quia seruitus est de lege positiua & contra legem naturæ. matrimonium autem est de lege naturæ. Illud autem quod est de lege positiua non tollit quod est de lege naturæ. secunda quia seruus non est ita seruus, quin sit Dominus actuum permanentium ad conseruationem proprij indiuidui, ergo multò magis est Dominus actuum pertinentium ad conseruationem speciei, cum illud sit maius bonum, & commune bonum, ergo potest dare usum sui corporis, ergo.

Prima ratio potest solui, nam libertas est magis de lege naturæ, quàm matrimonium, & tamẽ tollitur per seruitutem, quæ est de lege positiua.

Secunda etiam ratio potest etiam solui, nam non est tanta necessitas bono communi, quod serui generent, quia multi sunt liberi, qui uacant huic actui.

Seruus de uoluntate domini, põt cõtrahere matrimonium.

Dico igitur, quòd seruus potest cõtrahere de uoluntate Domini, & tunc licentians eum de cõtrahẽdo eum, implicite absoluit eum ab eo quod impedit usum corporis, in cuius usua datione cõsistit contractua matrimonij, & ideo ex tunc non possit eum remittere ad partes remotas in uita uxoris uel detinere, uel nimis grauare oneribus, uel laboribus impedientibus illum actum, &c. huiusmodi. & si faceret talis Dominus, esset ab Ecclesia puniendus.

Seruus põt & contrahere matrimoniũ dño inuito.

Dico etiam quòd potest contrahere inuito domino, dummodo illa mulier, cum qua contrahit, sciat eum esse seruum. nam non est in tantum seruus, quin habeat aliquod dominium sui corporis, quãtum ad tales actus, & ita potest dare illud modicum, quod habet, & datio tenet, ex quo recipiẽs contentatur de isto modico. Nam si ipsa esset ancilla, modicum etiam daret, si uero est libera dat multum pro pauco. tamen uoluntariè ex quo ipsa scit ipsum esse seruum, sed tunc dico, quòd licet dominus congrue debeat sibi magis parcere à laboribus impedientibus actum, tamen si non parcat non uidetur facere iniuste quia ille contrahendo non potest se absoluere à seruitute, nec petiuit facere præiudicium Domino. Vnde si remitteret eum ad remotas partes, teneretur ire absq; licentia uxoris.

Ad primum principale patet ex dictis, quòd aliquod dominium habet sui corporis, quantum ad aliquos actus.

Ad secũdum dicitur quod non est simile, quia ille qui profitetur simpliciter subintrat seruitutem prælati, & præiudicat domino, sed ille non subintrat seruitutem uxoris, quãtum ad ea, in quibus est seruus.

VTRVM AETAS PVERILIS POSsit impedire matrimonium.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 36. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 36. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 25. q. 2. Art. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum Aetas in pueris impediat matrimonium.

QVÒD non: Puer potest suscipere ordines ante tempus, quo potest exequi actus ordinum, ergo potest contrahere ante tempus, quo possit uti actu carnali.

Extra de frigidis, & maleficiatis quod sedem.

CONTRA id est illud extra de frigidis, & maleficiatis.

RESPONDEO & concedo, quòd puer ante tẽpus discretionis non potest contrahere, quia non potest habere quod ad contrahendum requiritur, nec etiam potest contrahere ante tempus, in quo potest uti illo actu, quia contractus est datio sui corporis ad talem usum, sed nemo potest dare, quod non habet. Dare autem pro tempore futuro non esset datio, sed promissio. Aetas impotens communiter in puero ponitur usque ad quartum decimum annum. In puella usque ad duodecimum, nĩ quãq; malitia supplet ætatem.

AD principale dico, quòd non est simile, quia suscipere ordinem non est dare, sed recipere est. Contrahere uerò est dare. Benè autem potest quis recipere quod non habet, sed non potest dare quod non habet, ergo.

DISTINCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII. Quæritur.

VTRVM SACRAMENTVM ORdinis impediat Matrimonium.

Seraph. Bona 4. sent. dist. 37. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 37. q. 1.

D. Thomas

D. Thomas 4. sent. dist. 38. q. 1. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 37. q. 1.
Franc. de May. 4. sent. dist. 37. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 37. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distin. trigesimam septimam quæritur, Vtrum sacer ordo impediat matrimonium.

1. Thim. c. 3. QVOD non per Diuum Paulum. Vnius uxoris uir debet esse Episcopus.

vt dicit. decr. distinct. 31. Item Sacerdotes Græci sunt Sacerdotes, & tamen habent uxores.

Item nō magis opponitur ordo matrimonio, quàm è conuerso, sed cōiugatus potest suscipere ordinem, licet peccet suscipiendo, ergo & è conuerso.

Dist. 37. præsbiteris. Item dis. 28. nullum. CONTRA: In trigesima septima distinct.

RESPONDEO quòd conclusio est certa, quia impedit. Dico autem, quod hoc non accidit propter uotum continentiæ annexum ipsi ordini, ut aliqui dicunt, quia in primitiua Ecclesia nubebantur, uel uti poterant sacerdotes matrimonio iam contracto, sicut modo Græci. Accedit ergo ex institutione Ecclesiæ, quæ illegitimat omnes constitutos in sacris ad posse contrahere matrimonium, & sacris ordinibus annectit uotum continentiæ. hoc autem est conueniens quia talis deputatur ad mysterium sacrum, quod requirit mētis munditiam, perspicacitatem intellectus, & etiā munditiam corporalem, ad quæ omnia disponit continentia, & ad oppositum disponit luxuria.

AD principale dico, quòd Apostolus loquitur de matrimonio præterito, non de præsenti, ex hoc excludens bigamiam, quę faceret irregularitatem, uel etiam si non loquitur de præsenti, ut dictum est, in primitiua Ecclesia licebat sacerdotibus uti matrimonio iam contracto.

Ad secundum patet responsio ex dictis.

Ad tertium dico, quòd non est simile, quia Ecclesia non illegitimauit coniugatos respectu susceptionis ordinis, sicut facit, & è conuerso.

DISTINCTIO XXXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVIII. Quæritur.

VTRVM VOTVM CONTINENtia impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 38. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 38. q. 1.
D. Thomas 4 sent. dist. 38. q. 2. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 38. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 38. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distin. trigesimam octauam quæritur, Vtrum uotum continentiæ impediat matrimonium.

RESPONDEO quòd uotum continentiæ potest esse publicum, & priuatū, solemne, & simplex. Et istæ distinctiones non sunt eædem distinctiones, sicut aliqui uolunt dicere, imo tam uotum solemne quàm simplex potest esse publicum, & priuatum, dicitur autem uotum priuatum, quod probari non potest sufficienter in foro iudiciali: Publicum autem, quod potest probari. Dicitur autem uotum simplex omne illud, quod non est solemne, siue sit publicum, siue priuatum. Solemne uero uotum est triplex de iure, ut habetur in c. de uoto, & uoti solutione. Et professio in ordine approbato, siue sit uera, siue sit prosuntuosa. Dicitur autem professio prosuntuosa, uel qui recipit habitum professorū in quo est distinctio inter habitus. professorum & nouitiorū & qui ultra annum moratur in monasterio absque protestatione de profitendo. (Quod si uotum priuatū, & uotum publicum. Quid sit uotum simplex.)

Tūc ad quęstionem dico, quòd uotum solemne, siue continentiæ siue sit publicum, siue sit priuatum, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, ita quòd reddit nullum, ut habetur extra. Votum autem continentiæ, siue sit publicum, siue sit priuatum, non impedit simpliciter, quia non dirimit contractum. impedit autē secundum quid, quia impedit contrahendū quantum ad forum conscientiæ. Et forte si uotum simplex esset uotum, Episcopus posset talem sibi subditum ad suam obseruantiam cogere. Quod autē non dirimat contractum, & per consequens non impediat, simpliciter habetur extra ubi supra. (Vt habetur extra qđ clerici nouētes.)

Sed quid debeat facere talis, qui contraxit de facto fregit uotum simplex? Dico quòd contrahendo peccat mortaliter. (cap. rursus. C. susceptio sacri ordinis.)

Item prima uice non debet uotum petere nec exigere, sed debet se exponere ad intrandum Religionem aliquam, sed si reddat, uel petat prima uice mortaliter peccat, sed ex tunc non peccat reddendo debitum ut communiter dicitur peccat non petendo Ita quod nūquam petere potest. Non tamen assero, quòd contrahendo & prima uice debitum petendo, uel reddendo peccet duplici peccato mortali, imo quòd sine peccato mortali possit contrahere cum firmo proposito intrādi Religionem ante omnem actum. sed si contra hat cum proposito exercendi actum, tūc peccat.

DISTINCTIO XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIX. Quæritur,

VTRVM DISPAR CVLTVS IMpediat matrimonium.

Scotus 4. sent. dist. 39. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem trigesimam nonam quæritur, Vtrum dispar cultus impediat matrimonium.

QVOD

Gen. cap. 41. Exod. cap 4. QVÒD non: Ioseph fidelis accepit uxorem infidelem, & idem fecit Moyses.

Hester.cap.2 Item Hester hebræa nupsit Assuero infideli.

3.Regũ.c.11. Item Salomon accepit uxorem filiam Pharaonis, & multas alias infideles.

1.Cor.cap.7. Item prima ad Cor. si quis habet uxorem infidelem, & cõsentit habitare cũ ea, non dimittet eã.

CONTRA id habetur in Can. &c.

2.Cor.cap.6. Itẽ 2. ad Cor. Nolite iugũ ducere cũ infidelib.

RESPONDEO & primo uidendum est an infidelis possit legitimè contrahere matrimonium. Ricardus hac dist.Art.1.q.1 Secundo de principali proposito. De primo dicitur, ꝙ non, quia infidelis Deo, non potest esse fidelis proximo, sed matrimonium requirit fidelitatem inter coniuges, ergo.

Item matrimoniũ est principaliter propter bonum prolis educandæ, sed tunc esset malum prolis, quia parentes educarent prolem in ritu suo.

Item matrimonium habet annexum sacramẽtum, sed cum infidelitas non habeat sacramẽtum primum. s. baptismum, non potest esse capax alterius sacramenti.

Item de ratione sacramenti est indiuisibilitas sed inter infideles non potest esse matrimonium indiuisibile, quia altero coniugum conuerso ad fidem, & altero remanente infideli, nec uolente conuerti, potest fidelis discedere ab infideli, & hanc rationem tangit Magister in litera, quando dicit, ꝙ est matrimoniũ legitimũ sed non ratum.

Item infidelis cum ignoret legem diuinam, non potest dare usum corporis sui innitẽs approbationi legis diuinæ, sed si Deus non approbat talem dationem, matrimonium est nullum, ergo.

Prima ratio non cogit nec includit infidelitatem ad Deũ, uel ad proximum in ordine ad Deũ, sed sufficit fidelitas qualis est in contractibus, qui fiunt inter fideles, & infideles.

Secunda etiam ratio non cogit, quia matrimonium potest esse, non solum propter bonum prolis procreandæ, sed etiam propter usum illum indultum à Deo post lapsum, & sæpe dictum est, & etiam sufficit, ꝙ parentes intendat prolem nutrire qñtũ cognoscũt in quod dictat naturalis rõ.

Tertia ẽt ratio minus cogit. nam certum est, ꝙ ante legem nouam erant uera matrimonia etiam tamen non erant annexa illa sacramenta.

Quarta ẽt ratio non cogit quia illud matrimoniũ non est indissolubile nisi superueniente uinculo fortiori: non est aũt inconueniens adueniente uinculo tali, sicut patet, ꝙ quandoq; põt dissolui matrimonium inter fideles, & infideles, ut patet per ingressum religionis. Q̃ño possit dissolui matrimonium.

Quinta rõ nõ cogit, quia uel põt dici, ꝙ Deus generalr̃ licentiauit oẽs homines post lapsum ad talem cõmutationem & mutuã dationem sui corporis faciendum uel põt probabiliter dici, ꝙ contractus matrimonij inoleuit apud oẽs ex primis parẽtibus fidelibus. Ita quòd primi filij infideles licet non patribus in fide successerint tum sibi in modo contrahendo matrimonium successerũt & ita ex consuetudine disseminatio est apud oẽs. Concedo igitur, ꝙ inter infideles potest esse matrimonium legitimum, & licet ipsi nesciant se esse in hoc licentiatos à Deo tamen cum ita sit, ut patet ex solutione ultima rationis & ipsi non credant contrarium, ita ꝙ in hoc nõ credant in hoc facere contra Deum, dico, ꝙ in hoc non peccant. Confirmatur, quia alias Hester contrahens cum Assuero dedisset sibi occasionem peccandi. Verum inter infideles sit verum matr im

De secũdo dico, ꝙ aliud est absolute ꝙ põt esse matrimonium inter aliquos & aliud est posse esse licite & honeste. Dico tamen, ꝙ utroque modo põt esse matrimonium inter infidelem & fidelẽ. verunq; probatur per Apostolum prima ad Cor. 1.Cor. cap.7. ut fidelis non dimittat uxorem infidelem, quæ consentit habitare cum eo. Nam si non posset absolute, ergo Apost. suaderet fornicationem, sed non honeste & licite. dico ꝙ illud Apost. non suaderet, hoc aũt dico posse esse de iure diuino, uel positiuo Ecclesiæ iure dico, ꝙ fidelis non posset contrahere cũ infideli, ut patet, ubi allegatum est.

AD oppositum principale 28.q.1. sic enim & ratio congruentiæ est quia non est honestũ Christiano cohabitante cum infideli. Apost. aũt ubi supra suadet cohabitationem fidelis cõiungis cum infideli inter quos antequam ille esset fidelis matrimonium iam erat contractum, tamen contrahendum non suadet, sed prohibet causa. sñt illius suasionis subditur ibi: saluabitur, inquit, id est fiet fidelis uir infidelis propter mulierem fidelem, tamẽ dico, ꝙ cessante illa causa. s. ꝙ infidelis nollet fieri fidelis cõiux conuersa, potest eum dimittere etiam debet si iudicaret ꝙ non posset secum cohabitare absque Dei offensa. Corin.cap.7.

Ad primum principale de Ioseph & Moyse patet quod tunc erat licitum.

Ad secundum de Hester tunc fuit licitum. non enim in lege Mosayca erat eis prohibitum matrimonium nisi cũ illis Cananeis, quos uolebat Dominus corporaliter extirpare.

Ad aliud de Salomone concedo quod ipse tanquam ingratissimus Deo contraxit cum multis prohibitis à Deo iudæis.

Ad primum patet solutio ex dictis.

DISCTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCTIONEM XL. Quæritur.

VTRVM CONSANGVINITAS impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 40. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 40. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 40. q. vnica. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 40. q. 2.
Franc. de May. 4. sent. dist. 40. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 40. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem quadragesimam quæritur, Vtrum consanguinitas impediat matrimonium.

Ee QVÒD

Qvod non. In statu innocentiæ fuisset uerũ matrimonium, & in lege naturæ fuit uerum matrimonium. sed in statu innocentiæ frater accepisset sororem in uxorem, & in lege naturæ ita factum est.

Cayn enim nupsit sorori suæ, ergo.

Contra id est Magister in litera, & extra de consanguinitate non debet.

Respondeo primo uidendum est de consanguinitate, secundo de proposito. De primo dico, ꝙ consanguinitas est uinculum personarum ob eadem persona carnali propagatione descendentium, & illa persona, à qua plures personæ propagantur, dicitur stipes, illud uero uinculum dicitur gradus, gradus uero diuiditur in ascendentem, & descendentem, & transuersalem. Dicit autem descendẽs gradus parentum ad prolem. Ascendens uero è conuerso. Transuersalis inter illos qui descenderunt ab eodem, & tamen mater ab altero numeratur recta. In linea recta est gradus secundum numerum propagationum, & ideo tot sunt, gradus quot sunt personæ propagantes & propagate una minus ut patet intuenti. omnis propagatio requirit duos terminos, & ideo termini sunt una plures, quam propagationes. sicut ergo linea est recta, & transuersalis, ita gradus inter gradus rectos non oportet numerare, quia quicunq; sint impediunt matrimonium, ut dicetur, numerandi ergo sunt gradus transuersales.

vide Isydorũ 9. li. Ethi. c. 5.

Quid sit consanguinitas.

Est ergo primus gradus transuersalis, inter duos descendentes immediatè ab eodem, quia, ibi est. una propagatio. patet, ergo unus gradus ergo primus gradus. nec te moueat, ꝙ duæ propagationes sunt duo propagatores numero, & ex hoc oporteat istos esse in secundo gradu, quia non denumerantur gradus secundum illas numerales propagationes inferiores, & superiores.

Secundus gradus est inter filios duorum fratrum, quia ibi sunt duæ propagationes, ut patet, ergo duo gradus.

Tertius gradus est inter filios illorum & sic deinceps ut patet. Notandum tamen ꝙ gradus numerantur secundum numerum propagationum ex parte illa ꝙ plus distat, unde nepos & patruus sunt in secundo gradu, & sic de alijs.

De secundo dico, ꝙ in omni statu & in omni lege est prohibitum matrimonium inter illos, qui sunt in recto gradu secundum superius & inferius, quantuncunque sit distantes. Vnde hodie Adam non posset habere uxorem nisi Euam hoc excipitur ex illo uerbo Genes. propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ quantum scilicet ad coniunctionem matrimonialem, ita ꝙ illa coniunctione non coniungetur homo patri, uel matri, & intelligitur non tantum de immediatis, sed de quantuncunque distantibus. Ratio naturalis ad hoc est quia proles parẽti ad hoc subditur reuerentia filiali & ideo contra naturam esset uniri tali uinculo ꝙ dicit paternitatem in tali actu. Et signum huius est, ꝙ sit contra naturã, quia etiam aliqua bruta animalia abhorrent hoc. Vnde Arist. lib. de animalibus dicit de equo, qui uelatus cognouit matrem suam, quòd postea discoperiens oculis uidens hoc se præcipitauit. Legitur etiam de elephante, qui ingeniatus ut matrem suam cognosceret post hoc ingeniatorem occidit. In statu autem innocentiæ, & in lege naturæ non fuit prohibitus aliquis gradus transuersalis, & ratio est, quia donec gentes multiplicarentur oportebat necessario sic esse, ut patet. Primum enim matrimonium post illud inter Adam, & Euam oportebat esse inter germanos immediate. In lege uero Mosayca hominibus iam multiplicatis fuerunt prohibiti aliqui gradus transuersales, ut patet. In lege uerò Euangelica non inuenitur à Christo specialis prohibitio, nisi ꝙ confirmauit prohibitionem in recto gradu factam in lege naturæ, & habetur in Matth. Ecclesia autem in processu temporis quandoque prohibuit septẽ primos gradus transuersales, sed postea Innocentius restrinxit usque ad quartum gradum inclusiuè, ita ꝙ modo soli primi quatuor gradus transuersales sunt prohibiti, sicut habetur extra de cõsanguinitate non debet ea assignari causa, quare septem gradus sunt reducti ad quatuor quia, scilicet erat multum difficile seruare hoc. Ratio autem congruentiæ huius statuti Ecclesiæ in quartum gradum ad contrahendum inter se est, quia usque ad illum quartum gradum satis inter homines uiget amicitia, & familiaritas consanguinitatis, sed ex tunc incipit deficere, & ideo congruum fuit, ut reuocaretur per uinculum matrimoniale.

Gen. cap. 2.

Leuit. ca. 18.

Matt. cap. 19.

Ad argumentum in contrarium patet responsio ex dictis, ergo &c.

DISTNCTIO XLI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLI. Quæritur,

VTRVM AFFINITAS CARNALIS impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 41. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 41. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 41. q. vnica. Arti. 3.
Ricardus 4. sent. distin. 41. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 41. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 41. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. distin. 39. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam primã quæritur, Vtrum affinitas carnalis impediat matrimonium.

Qvod non: Effectus non repugnat suæ causæ, sed affinitas est effectus matrimonij, ergo.

Contra habetur.

Respondeo ꝙ affinitas est quoddam uinculũ alicuius ꝑsonæ copulatæ carnaliter ad oẽs ꝑsonas con-

consangu ineis illios, cui carnalr̃ copulat̃ consur gẽs ex dicta copula carnali inter tales ita q̃ uir af ficitur omnibus consanguineis proprij uiri, & hoc non solum habet ueritatem de uiro & uxore, sed etiam de quacunque carnaliter coniunctis, siue cum concubina, siue meretrice, siue cum for nicaria. tunc dico, quòd persona cognoscens aliã carnaliter efficitur illegitima, ad contrahendum matrimonium cum omni consanguinitate il lius personæ, quam cognouit usque ad quartum gradum inclusiue ita quòd efficitur illegitima ad contrahendum cum omni persona, cum qua con trahere non potest ista persona, quam cognouit propter consanguinitatem & prohibita illi propter affinitatem, & ẽ conuerso. Hoc autem solum est ex instituto Ecclesiæ in locis præassignatis.

Ad oppositum principale est statutum Ecclesiæ propter bonum honestatis. Videtur etiam hoc dicere Doctor, quòd affinitas contrahitur ad consanguineos uxoris ab ipso, scilicet uiro nõ solum cognita uxore carnaliter, sed etiam statim factis sponsalibus.

Ad argumentum principale solutio patet, q; affinitas non impedit matrimonium, cuius est effectus, sed impedit ex tunc omne ad matrimonium contrahendum.

DISTINCTIO XLII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLII. quæritur.

VTRVM COGNATIO SPIRITVALIS impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 42. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 42. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 42. q. 1. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 42. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 42. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 42. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. distin. 40. q. 1.

Quæstio prima.

Circa dist. quadragesimam secundam quæritur, vtrum cognatio spiritualis impediat matrimonium.

QVÒD non: Extra de cognatione spirituali, si uir. Dicitur ibi, q; matrimonium non est dissoluẽ dum inter eos, qui sunt spiritualiter consanguinei nec alter alteri debet debitum subtrahere, si ue contraxerint ignoranter se esse spiritualiter cognatos siue scienter.

cap. ueniens. CONTRA id habetur ibidem, ubi mandatur fieri diuortium inter tales.

RESPONDEO & dico, q; cognatio spiritualis est quoddam uinculum estractum ex dispensatione aliquorum sacramentorum, maximè baptismi, & cõfirmationis de illa, & de eius gradibus habetur extra de cognatione spirituali in c. 6 extra de cognatione spirituali.

QVANTVM ad principale quæsitum dico, q; si illa cognatio spiritualis præueniat matrimonium simpliciter impedit, & de hoc loquitur capitulum præallegatum ad oppositum principale ueniens.

Si uerò nõ præueniat, sed sequatur matrimonium dico, q; non impedit. & de hoc loquitur ca. primum causa primi non est nisi statutum Ecclesiæ illegitimans istos in tali actu, uel casu. Dico etiam, quàm cognatio legalis impedit matrimonium, & de hoc habetur extra de cognatione legali, quo tangitur ibi. Authoritates adductæ ad principale, pro utraque parte patent ex dictis. cap. primũ & uero sacerd. extra de cognatione legali c. unico.

Vlterius uidetur declarare doctor quòd spiritualis cognatio contrahitur præcipue inter supra scriptas personas & non alias plures, scilicet baptizantis ad baptizatum, & ad patrem, & ad matrem & cum uxore baptizati, & ẽ conuerso baptizati ad baptizantem, & ad eius patrem, & matrẽ, & uxorem.

Item baptizati ad recipientem eum de baptismo siue sit unus, siue sint plures, & ad eius, uel ad eorum patrem, uel matrem, & uxorem, & ẽ conuerso suscipientis baptizatum de baptismo ad baptizatum ipsum, & ad eius patrem & matrem & uxorem & per omnia idem est iudicium de sacramento confirmationis.

In alijs uero sacramentis non contrahitur affinitas spiritualis, nec unquam alias contrahitur à dictis modis nisi per cathechismum qui præcedit baptismum contrahitur dicta affinitas, siue spiritualis cognatio eo consimili modo ad modos pręd dictos excepto qd̃ ista spiritualis cognatio, quæ hic contrahitur solum impedit matrimonium cõ trahẽdum sed non dirimit cõtractũ. De his omni bus quæras diligenter. Nota quòd persona coniugata non tenetur reddere debitum furioso, uel amenti tempore, quo est in tali passione, sed quando habet lucidum interuallum, tunc tenetur. Quando persona coniugata non tenetur reddere debitum.

NOTA etiam, quòd uir accipiens uxorem fraudulenter, scilicet non consentiens corde, sed proferens ore uerba, patet, quòd nõ est matrimonium, & ille peccat mortaliter. tamẽ eam sic fraudulenter decipiendo, quam postea carnaliter cognoscendo cum non sit sua uxor uera, sed dico q; si talia uult esse in statu salutis debet de no uo consentire, ut satisfaciat sibi de fraude commissa. & si iterum contrait cum alia debet facere iuxta posse suum q; illi satisfaciat. s. procurando q; alius secum contrahat æquiualens sicut ipsi, qui contrahere secum debuit. Etsi illa persona de isto reclamat ita q; ab Ecclesiæ cogitur ab eam re deat sicut utique cogi potest in foro iudiciali, si contractus fuit publicus quanquam in corde fraudulenter fuerit. Dico, quòd redire non debet ex quo non est uera uxor, & debet sustinere excommunicationem patienter ferendo talem pœnam propter peccatum fraudulentiæ, quod commisit. ergo. Quando non sit legitimũ matrimoniũ.

DISCTINCTIO XLIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVIII. Quæritur,

VTRVM RESVRRECTIO GENEralis hominum sit futura.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 43. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 43. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 43. q. 1. Art. 2.
Franc. de May. 4. sent. dist. 43. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam tertiam quæritur, Vtrum generalis resurrectio hominum futura sit.

QVÒD non per illud Eccl. Vnus est interitus (Eccles. cap. 3.) hominum, & iumentorum. sed iumenta non resurgunt, ergo.

(Iob. cap. 14.) Item homo, cum dormit nun resurget, donec atteratur cœlum, non euigilabit, sed cœlum nunquam atteretur, ergo homo nunquam resurget.

Item 2. de generatione, & 5. Phisicorum Aris. (2. de generat. contex. ult.) ait: Quorum substantia deperit, non redeunt eadem numero, sed specie.

(Cor. cap. 15.) CONTRA per Apost. 1. ad Corinth. omnes quidem resurgemus.

RESPONDEO quod primo uidendum est de possibilitate, secundo de facto.

(D. Tho. in 4. dist. 44. q. 1. in solution. tertii Argumē.) DE primo dicitur quod si anima sensitiua esset in homine distincta ab intellectiua, ita quod corrumperetur in hoīe, sicut in brutis optime concluderet, quod in resurrectione non rediret homo idem numero. Cuius ratio est, quia esse corruptum nō pōt redire idem, sed ponendo in homine unicam animam. s. rationalem, quæ sola dat esse totius hominis, & est incorruptibilis, ita quod separata tota manet nullas in hoc angustias patiemur, quod redit idē numero homo, quia reuiuiscitur eadem anima eidem materię, & dat sibi idem esse.

CONTRA quod possit, potest redire idem esse interruptum, non solum ostenditur si sit corruptum, sed ēt si sit anihilatum. Augus. de ciuitate (22. de ciuit. Dei. cap. 20.) Dei loquens de carne nostra resurgenda, dicit sic: Et si quidem omnibus perüsset mors, nec nulla eius materia in ullis naturæ latebris remansisset, unde si uellet, repararet eam omnipotens.

Item per rationem primo sic: Lapis duratus de nihilo, & postea anihilatus idem omnino einsdem rationis, quod primo habuit à termino à quo, modo habet pro termino ad quem, ergo qua ratione primo potuit de illo nihilo produci, & illud idem esse significatur omnino.

(dist. 3. q. 2.) Item sicut probatum est in tertio lib. esse totius, ut humanitas, est aliquo modo realiter aliud à partibus simul sumptis. Nam illud esse est uerè, & realiter creatum intrinsecum, sed nec materia est creata intrinsecè, nec ambo, nec forma simul, ergo tūc sic illud esse totius, quod est aliquo modo aliud à partibus simul sumptis uere corrumpitur in morte, ergo si debeat redire idem homo numero in resurrectione, cum non sit idem homo, nisi habeat eandem humanitatem, oportet dicere, quòd esse interruptum, uel anihilatum, uel corruptum possit redire idem numero actu, imo ista opinio uidetur ponere, quod mors non est uera corruptio, quia nō est corruptio alicuius esse substancialis, sed est tantū separatio partium, & ideo nō perditur nisi una unio, quæ est relatio, uel una indistinctio, quæ est negatio secundum alios.

Item ad minus accidentia, quę subiectiuè sunt in toto, corrumpūtur in morte. ergo ipsa non redeunt, sed propria passio, ut risibilitas est in toto subiectiuè, ergo corrumpitur & non redit eadem quod est falsissimum; quòd sit idem numero, & non eadem propria passio.

Item secundum istum potentię animæ sunt accidentia, & sunt in toto potentiæ sensitiuæ, in toto coniuncto secundum Philosophum de sensu, & sensato, ergo ipsæ corrumpūtur, non ergo redeunt eędem. ergo in me non est eadem potentia uisiua, & huiusmodi quæ omnia sunt absurda. (D. Thom. 1. parte sum. q. 77. Artic. 1.)

Item inconueniens est dicere, quod idem brutum numero nō possit resuscitari diuina uirtute, cum frequenter legatur, quod sint resuscitata inter miracula sanctorum, ergo necessarium est dicere, quod idem esse numero possit Deus reparare, siue sit corruptum, siue anichilatum.

Aliter ergo dicitur, quòd quia agens naturale agit propter transmutationem, & motum; ideo non potest idem numero reparare, quòd non potest eadem mutatio, uel idē motus redire. Deus autem, quia agit absque mutatione & motu pōt. (Egidius theorema 1.)

Confirmatur, quia Deus immediate attingit materiam, ut quid est, & quià est, ut quid sibi idē, & indistinctum in omnibus. & ideo potest in ea imprimere eādem formam, sed agens naturale attingit materiam semper, ut est quanta. ergo.

Cōtra istam opinionem assumit falsum, quòd resuscitando non agat per mutationem. Nam ante resurrectionem materia hominis est sub priuatione, & per resurrectionem fit sub forma, ergo est ibi transitus de priuatione ad habitum, sed talis transitus est proprijssime mutatio.

Item fallacia consequentis est, quòd ideo natura non posuit, quia agit per mutationem. nam mutatio est posterior ad formam, quæ mutatur. Ex alietate enim posterioris non potest argui alietatio prioris, tunc fallacia consequentis, sed bona è conuerso. Vnde si forma esset alia, & alia; Vnde mutatio esset alia, & alia. sed non è conuerso.

Confirmatur, quia ad idem ubi specie, & forte numero, possunt esse diuersi motus specie, scilicet rectus, & circularis, quia adeo sunt diuersi, quòd etiam sunt impossibiles, septimo Philosophorum.

Confirmatur, quia de facto in resurrectione sunt diuersæ mutationes ad eādem formam, quia non sunt eadē mutatio, generatio hois, & resuscitatio eiusdē. Patet quod primo quātū ad generationē est creatio, ēt si dicas, quod creatio non est mutatio, (7. Phys. contex. 81.)

saltem

saltem generatio, quæ fuit ibi, fuit mutatio.

Dico igitur, quòd possibile est Deo per suam omnipotentiam, ut dicit Augustinus, ubi supra. reparare idem numero, siue sit corruptio, siue sit annichilatum, ut probant rationes contra primã opinionem, & siue agat per mutationem, siue non, ut probatum est cõtra secundam opinionẽ.

De proposito principali dico, quòd conclusio certa est ex fide. hoc enim dicit Symbolum Apostolorum: Carnis resurrectionem. & Symbolũ nicenum: Et expecto resurrectionem mortuorũ. Et symbolum Athan. Omnes habent resurgere

Math. ca. 25. corporibus suis. Hoc etiam dicit Scriptura in diuersis locis per Math. & per D. Paulum 1. ad Corint.

2. Mach. c. 12 Ad primum principale dico, quòd Salomon in libro illo fuit cõcionator & ideo loquitur pro & contra, modo pro stultis, modo pro sapientibus. & ibi loquitur pro stultis secundam opinionem stultam, sed uirtutem determinat cap. ultimo, ubi ait: Ibit homo in domo æternitatis suæ.

Ad secundum dico quod si cœlum non alteratur secundum substantiam alteratur, tamen tunc in finali resurrectione quantum ad influentiam istorum inferiorum.

Ad tertium patet, quod non concluditur, quod non possit redire eadem per omnipotẽtiam Dei, sed utrum per potentiam naturalem, uel non, de hoc quæretur infra.

VTRVM POSSIT ESSE NOTVM per rationem naturalem resurrectionem generalem hominum esse futuram.

Scotus 4. sent. distin. 43. q. 2.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum possit esse homini naturaliter notum resurrectionem generalẽ esse futuram.

Qvòd sic; Desiderium naturale potest esse homini naturaliter notum, sed homo desiderat naturaliter esse, ergo.

Tunc ultra: Desideriũ naturale nõ est frustra

2. Meth. 1 proemio. per Comẽtatorem 2. Met. ergo desiderium, quo homo desiderat semper esse, quandóque complebitur, & totum hoc potest esse homini naturaliter notum, sed non potest desiderium illud compleri, nisi generalis resurrectio hominum sit futura, ergo ex his concluditur generalem resurrectionem hominum esse futuram. Et quòd possit hominibus naturalibus esse notum.

Prima propositio primi pro sillogismi probatur, quia non est excessus obiecti ad potentiam, & cadit illud obiectum sub se obiectó etiam naturali intellectus.

Secũda etiã probatur, quia nemo naturaliter fugit oppositum, nisi quia naturaliter diligit propositum, sed quilibet naturaliter fugit mortem, ut per experientiam patet, ergo.

Oppositvm uidet esse per Aug. 13. de Trin.

13. de Tri. c. 9. Respondeo quod nihil potest esse nobis notum notitia intellectiua, nisi quod potest per naturalem rationem necessario concludi: In uestiganda est ergo naturalis ratio, si qua est, quæ generalẽ resurrectionẽ hominum futuram necessario concludat. Est autem manifestum, quod hæc rõ ex his, quæ cõia sunt homini, & cæteris animalibus, sumi non potest, ergo oportet, quod sumatur ex proprijs hominis in quantum homo. Sunt aũt tres propositiones, quæ naturaliter poterunt concludere propositum. Prima est: Anima intellectiua est forma hominis specifica.

Secunda est: Forma specifica, scilicet anima intellectiua est incorruptibilis.

Tertia est: Forma specifica hominis non manebit perpetuó extra suum totum.

Ex his statim cõcluditur propositum, quia ex quo anima intellectiua est forma specifica hominis, & est incorruptibilis, & nõ manebit perpetuó separata à suo toto, ergo aliquando reunietur, sed ista reiterata unio est resurrectio, & probatur secundum Damasce. — Anima intellectiua est incorruptibilis.

Est ergo uidendum di his tribus propositionibus. Prima probatur ex dictis Phi. & rõnibus naturalibus. Primo sic Arist. 2. de anima diffiniens animam dicit, quod est actus corporis physici organici: Et in principio tertij de anima dicit: De parte aũt animæ quæ cognoscit, & sapit. Et ità animã intellectiuam asserit esse partem subiectiuam animæ in cõi, quæ est actus corporis, ut prius diffiniuit. Patet aũt, quod ipse nõ cognouit nisi naturaliter. — lib. 4. cap. 19. — 2. de Aia contex. 6. — 3. de aia contex. 1.

Itẽ philosophi cõiter in diffinitione hominis ponunt rationale, & per rationale intelligunt animam intellectiuam, nec unquã aliquis notabilis Philosophus ab hac ueritate discrepauit, excepto illo Auerroe, inimico fidei nostræ sua fictione tertio de anima, qui posuit animam intellectiuã esse quandã substantiam separatam, quæ solum uniebatur nobis per fantasmata, quam fictionem, nec ipse, nec aliquis sequens eum, potest intelligere, quia intelligibilis non est. Per rationem autem naturalem probari non põt faciliter à priori, nec à posteriori nisi p eius proprias operationes, sicut & multæ formæ innotescunt nobis per proprias rationes. materia enim non notescit nobis hoc modo, quia transmutatio facit nos scire materiam. Per hunc ergo modum probatur propositum sic: — 3. de aia comento 5.

Intelligere est operatio hominis specifica, ergo est ab eius forma specifica, sed est ab anima intellectiua, ergo oportet ad istam rationem dicere, quod intelligere est propria operatio hois, non actiua sed passiua, & ideo sufficit, quod sit actiua ab intellectu separato, uel etiam ab obiecto, uel etiã à fantasmate. sed dico quod hoc nihil ualet. — D. Tho. 4. parte summæ q. 75. art. 2.

Formo illam rationem sic? Homo intelligit formaliter, ergo aia intellectiua est forma hois. Antecedens patet ex 3. de aĩa, & 2. Ethic. ubi uult Phil. quod intelligere est propria operatio hoĩs, accipiẽdo operationẽ, ut distinguitur cõtra factionẽ. Patet ẽt ex 1. Eth. ubi uult Phil. quod felicitas nostra

10. Eth. c. 10 si nõ esset actus nr, ergo. Probo ẽt antecedẽs per consistit in hoc actu, sed nõ esset felicitas nostra,

rationem contra proteruum: Experientia.n. docet, ꝙ aliquid cognoscimus cognitione, quæ est extra totum genus cognitionis sensitiuæ, quia omnis cognitio sensitiua tam intrinseca, q̃ extrinseca est obiecti extẽsi, nos aũt experimur in nobis cognitionem alicuius obiecti extensi, ergo ipsa est inextensa, ergo recipitur in extensè in obiecto, & per hoc patet probatio consequentiæ, quia subiectum inextensum non est nisi anima intellectiua. Patet etiam consequentia, quia cognitio, qua homo est formaliter cognoscens, non potest esse in aliquo subiectiuè, quod est pars hominis, sed non est pars accidentalis, ergo substantialis, sed non est subiectiua cognitio intellectiua, nisi in forma intellectiua, ergo forma, siue anima intellectiua est pars hominis substantialis. Ratio quare non pars accidentalis, quia dictum est, quod intellectio est propria cognitio hominis specifica. Si proteruus neget se aliud aliquod cognoscere in extensum, & tali cognoscere non est contra eum amplius disputandum, sed dicendum est ei, quòd non est homo, sed brutum. Hoc idem potest probari ex actibus uoluntatis. Nam homo est dominus suorum actuum, & potest ad oppositum, ut experientia docent, sed non Dominus suorum actuum per aliquam potentiam organicam, & per appetitum sensitiuum, imo ista cogitur ab obiecto, ergo per aliquam ulteriorem, & non organicam, ergo.

Omnis cognitio sensitiua est obiecti extensi.

Subiectũ inextẽsum, est anima intellectiua.

Aĩa intellectiua est pars hominis substantialis.

Secunda conclusio siue propositio, scilicet, ꝙ illa anima, quæ probata est hominis specifica forma, est incorruptibilis probatur eodem ordine, quo prima per dicta Philosophorum. Arist. enim secundo de anima dicit de intellectu nostro, ꝙ separatur à cæteris, sicut perpetuum à corruptibili. & tertio de anima assignans differentiam inter sensum, & intellectum, dicit, ꝙ excessiuum sensibile corrumpit sensum, sed excessiuum intelligibile non corrumpit, per hoc dans intelligere, ꝙ sensus est corruptibilis, intellectus autem non. Et 12. Meth. eo uidetur dicere, quòd intellectus est forma manẽs post corruptionem compositi, & 16. de animalibus: Derelinquitur solum intellectum de foris aduenire, ergo secundum eũ non accipit esse per generationem, sed ab extra, & per consequens non accipit esse per corruptionem. Et 7. Metaph. Materia est ex qua res possunt esse, & non esse, sed anima secundum eum non habet materiam, ergo & 3. Ethicorum uult, ꝙ fortis debeat se exponere morti pro bono uirtutis, & pro bono communi; sed nollet hoc, nisi crederet animas esse incorruptibilem, quia nullus debet uelle non esse simpliciter propter aliud, sed oppositum uidetur sentire alibi Philosophus, nã 7. Metaph. in fine ex intentione uidetur dicere, quòd omnes partes, quæ possunt manere separatæ à toto, sunt elementa, id est partes materiales, & post has partes oportet dare formam, quæ dat esse totum, quæ quidem forma non manet separata à toto, ergo si aĩa intellectiua apud eũ esset forma hominis, ut ostensum est in prima propositione, oportet eum dicere, quòd ipsa non manet separata à toto. Et etiam quòd principium erat apud eum, quod quicquid incipit esse de nouo, desinet esse. Vnde primo de cœlo contra Platonem uidetur habere pro impossibili, quòd aliquid incipiat esse, & sit perpetuum, & incorruptibile. Patet quantum ad hoc, quòd homo non potest habere determinatè nec hoc, nec illud, sed probabile est, quòd in hac conclusione Arist. semper fuit dubius, & quandoque uidebatur plus declinare ad unam partem, quàm ad aliam, & quandoque ad oppositum secundum quòd tractabat materias diuersas conformes ad hãc partem, uel ad islam. Ex principijs enim suis uidetur posse cõcludi modo unum, modo aliud. Dico tamen, ꝙ authoritates adductæ possunt exponi ad alium sensum.

Ricard. lib. 2. dist. 19. art. 1. quæst. 1.

2. de Aĩa. con tex. 21.

3. de aĩa con. tex. 7.

12. Meth. con tex. 16.

7. Meth. con. tex. 22.

3. Ethic. ca. 2. & 9. & hic c. 9. uult idem.

7. Meth. con tex. 60.

Idẽ dicit Hẽricus ubi sup.

Ad primũ potest dici, quòd intellectus apud eum separatur quantum ad hoc, quòd non operatur per organum corruptibile, & ex hoc recipit quandam perpetuitatem. Compositum corrumpitur quantum ex opposita causa incurrit sensus, quia sensus in operando utitur organo, corrumpitur quantum ad operari ad corruptionem organi. Intellectus uero non ex quo utitur organo.

Per idem patet ad secundam. Sensibile enim excellẽs corrumpit organum, quo corrupto corrumpitur potentia sensitiua per accidens, non tamen quantum ad esse, sed quantum ad operari. Vnde primo de anima: Si senex haberet oculum iuuenis, uideret, ut iuuenis.

2. de Aĩa con tex. 65.

Ad tertium potest dici, quòd hoc ipse non asserit omnino, sed loquitur dubitatiue. Vnde dicit si forsam.

Ad quartum magnum dubium est, utrum Philosophus posuerit animam intellectiuam esse ob intra, uel ab extra. Vult ergo dicere ibi, quòd de alijs est certum eas aduenire de foris, de intellectu autem non est ista certum, licet nec oppositum sit certum.

Ad secundum patet, quòd non cogit, nõ enim uult quòd quicquid corrumpitur habeat materiã partem sui, quia tunc nulla forma, nec accidentalis esset corruptibilis, ergo uult, quòd oppositũ, quod per se corrumpitur habeat materiam partem sui.

Ad sextum potest dici quòd melius reputabat paruum extensiue esse magnum, & oppositum intensiue, quàm è conuerso. & ideo melius reputabat, quòd fortis per actũ uirtutis aggreditur mortem, ita quod per illud modicum tempus habuit esse uirtuosum, quod si diu uiueret in esse uitioso, saltem priuatiue. i. nõ uirtuoso. Ista igitur propositio secunda nec à Philosopho, nec ab aliquo potest sufficienter probari in lumine naturali, sed solum per aliquas probabiles persuasiones.

De tertio principali dicitur, quòd suppositis primis duobus propositionibus posset sufficienter probari. Primo sic: Pars extra totum est imperfecta, ergo non semper separata.

Hẽricus quolib. 2. q. 3.

Item nullum uiolentum est perpetuum secundo de cœlo, sed anima extra corpus stat uiolenter, quia extra suum perfectibile, à quo uiolenter sepa-

ſeparatur, ergo non perpetuo ſtaret, ſed quandoque uniretur. Dico, quòd ſi Phyloſophus concedeset propoſitionem ſecundam, magis diceret animá perpetuari extra corpus, quàm in corpore, qa principium erat apud eum, ꝙ omne compoſitum ex contrariis corrumperetur, corpus igitur humanum eſt huiuſmodi. ergo.

Ad primam iſtarum rationú diceretur, ꝙ propoſitio illa ſolum habet ueritatem de parte, quæ perficitur in toto. Sed anima intellectiua non perficitur in toto illo ſuppoſito ſecundum ſuam propriam perfectionem, communicat illi toto. ergo.

Anima ſatiatur in corpore noſtro ſecundú Auicennam quia ibi lucratur merita, & perfectiones.

Per idem patet ad ſecundam, uel poteſt dici, ꝙ ſicut dicit Auicenna, Animæ ſufficit ſemel perficere, ita ꝙ poſtquam ſaparata eſt, non amplius inclinatur ad perficiendum corpus. Ad quęſtionem igitur dico, ꝙ prima propoſitio nõ eſt probabilis, nec uera, nec theologicè, nec etiam phyloſophicè, & naturaliter, & eius appoſitum non ſolum eſt contra fidei ueritatem imò etiam contra ueritaté phyloſophię ſicut ſupra oſtenſum eſt. Vnde peſſimus Auerroes illa ſua fictione deſtruxit omnẽ ſciẽtiam, & oẽm uirtutem moralem, quia ſcientia acquiritur per actus intellectua & uirtus moralis per electionem appetitus intellectiui.

Contra peſſimum Cõmẽtatorẽ Auer.

Aliæ uero duæ propoſitiones non ſunt probabiles rationibus neceſſariis in ſolo lumine naturali, nec à priori, nec à poſteriori, ſed ſunt probabiles per quaſdam probabiles perſuaſiones, & iſto modo probãt Sancti, & Doctores. ergo eſſe reſurrectionem hominum futuram generalem eſt purum creditum.

Reſurrectio generalis eſt pure credita.

Ad principale ergo in oppoſitum dico, ꝙ nunquam ex deſiderio naturali poteſt concludi ſufficienter propoſitum, niſi probetur, quòd in natura eſt agens potens complere actiuè illud deſideriũ. Quę probatio deficeret in propoſito. Deſiderium autem naturale eſt duplex. ſ. quo; Vno modo accipitur pro inclinatione naturali, & etiam illo modo inclinatur brutum ad ſemper eſſe, ut patet per illam probationem, quia naturaliter fugit mortẽ. Alio modo accipitur pro actu elicito, qui ſequitur apprehenſionem, & iſto modo non oportet, quòd deſiderium hominis impleatur.

Deſiderium naturale eſt duplex.

VTRVM NATVRA POSSIT ESSE cauſa Actiua reſurrectionis.

Scotus 4. ſent. diſt. 43 q. 3.

Quæſtio tertia

Tertio quæritur, Vtrum natura poſſit eſſe cauſa actiua reſurrectionis.

Vide Varronem q. præſenti.

Quod sic: Naturæ eſt duplex proceſſus, unus componendo, & alius reſoluendo. & ubi unus incipit, alius terminatur, & è conuerſo. ergo ex quo uterque eſt proceſſus naturalis uterque terminans uterque proceſſus eſt æque in poteſtate naturæ, ſed natura poteſt reſoluere hoc cõpoſitum hominis in ſua componibilia. ergo & reparare, idem de eiuſdem componentibus.

Naturæ duplex proceſſus.

Contra id eſt Dionyſius de diuinis nominibus.

Cap. 6.

Reſpondeo ſuppoſito pro uero, ꝙ forma multipliciter in homine eſt realiter diſtincta ab anima intellectiua. Primo uidendum eſt generaliter, Vtrum natura poſſit reparare aliquem effectum, qui ſit idem numero. ſecundo ſpecialiter, Vtrum idem numero tale. ſ. corpus humanum. tertio, Vtrum eidem mixto tali poſſit reuniri eadem anima numero.

De primo recitat Auguſtinus de Ciuitat. Dei opinionem quorundam phyloſophorum dicentium, per circuitum annorum animam corrumpi, & eandem generari. ita ꝙ in magno anno, qui continet triginta ſex millia annorum omnia redirent, quæ fuerant primo in illo tempore, & eodem modo ſe habentia, ſic poſtea conſequẽter. Ratio iſtorum erat, quia ſecundum Ptolomæum aſtrologũ Octauum cœlum, quod eſt cœlum ſtellarum, mouetur contra impetũ primi mobilis motu ſuo proprio in centum annis, uno gradu, & ita computando in prædicto magno anno redit ad idem punctum, completo toto ſuo circulo, & tunc neceſſe eſt, quòd omnia corpora ſuper cœleſtia ſint in eodem puncto, & in eadem diſpoſitione uniformiter ad alium conſimilem annum, & per conſe cauſabunt eoſdem effectus.

12. de Ciuit. Dei cap. 13.

Tholemęus in Almage.

Et contra iſtam opinionem arguit ibidem Auguſtinus per multas authoritates ſacræ ſcripturæ, contra quos dicitur in Pſalmo: In circuitu impii ambulant.

Pſal. 11.

Contra hoc etiam arguitur, quòd ſecundũ hoc nulla beatitudo eſſet uera, quia iterum quilibet rediret ad miſeriam, & dum actu eſſet beatus, aut ſciret ſe reuerſurum ad miſeriam, & tunc timeret ſibi, & per conſequẽns non eſſet uere beatus. aut neſciret, & tunc eſſet beatus in falſa opinione.

Contra hoc etiá eſt, quod dixit Phyloſophus primo poſteriorum, quòd ſecũdum hoc, ſcire noſtrum eſſet quoddam reminiſci.

1. poſt. cõt. 4.

Contra rationẽ iſtorum etiam poteſt argui, quia ſupponit aliqua dubia de illis punctis, & de illo reditu, quia contrarium dicit plures mathematici, etiam ſupponunt multa falſa. ſ. quòd corpora ſuper celeſtia ſint totalis cauſa efficiens omnium effectuũ, quod eſt falſum, ſaltem de animabus noſtris, & de his, quæ ſunt de libero noſtro arbitrio, & de omnibus illis, quæ immediate cauſantur à Deo. Supponit, etiam quòd ad producẽdum effectum ſufficiat ſola cauſa efficiẽs, quod eſt falſum.

Eſt autem opinio oppoſita, quæ dicit, quòd nihil poteſt per natura redire idem numero, quia ſecundũ Phyloſophum ſecundo de Generatione in fine: Quorum ſubſtẽtia perit non reuertitur eadẽ numero, ſed ſpecie.

Gotfredus quol. 6 q. 2. & egidius Theore. 1. 2. de generatione con tex. ultimo.

Eſt tertia opinio, quæ mediat dicens, quòd nõ omnia, quæ corrumpuntur, poſſunt per naturam redire eadem numero, aliqua tamen poſſunt. Ratio eſt, quia poſitis cauſis omnibus eiſdẽ in numero, & eodem modo cauſantibus, effectus eſt idem numero accipiendo cauſas pro materia, & efficiẽte, & non pro forma, quia tunc eſſet petere princi-

 pium.

pium. Sed possunt esse eædem causæ, & eodem modo causantes respectu effectu primo producti, & postea corrupti, & iterum producendi. ergo. Minor probatur, quia idem numero potest mouere, quòd ab heri produxit hunc ignem, qui quidē ignis ab heri productus ista nocte potest corrumpi, & hodie erit generandus iterum. Materia etiā potest esse eadem numero, quantum ad quantitatem, quia licet ignis corruptus nō resoluatur in puram materiam, sed in aliquod compositum, quia generatio unius est corruptio alterius, & econuerso, tamen materia erit eadem, ut patet. Illa autem forma introducenda in materiam ignis corrupti non obstat, si est alia, quia non ponitur esse causa nec efficiens, nec materialis, respectu ignis generādi: ergo poterunt istę causę eodem modo causare, sicut prius. Patet de materia, quia suum causare intrinsecè semper est. Vnde eiusdem uirtutis, & tūc eodem modo causabit cum agat necessitate naturæ. Maior uidetur uera, quia non plura uidētur requiri ad unitatem numeralem ipsius effectus producendi, nisi identitas numeralis ipsius efficientis huius, & illius, siue eiusdem indiuersis temporibus sit uniformis. statim enim educere de materia eandem formam, & per consequens erit idem cōpositum ex quo materia, & potentia eius ad formā est eadem, & actio agentis est uniformis. Nec obstat si, si talia, & alia actio numero, quia illud accidit, immo accidit, quòd efficiēs sit alius numero, uel nō alius, dūmodo efficere sit uniforme, quia nō uidetur ratio quare de eodem ferro non potuisset Petrus educere eundem clauum numero, quem prędixit Martinus, si eodem modo percussisset.

Prima de generatione contex. 17. et 18. et hoc in substantiis ut habetur ibidem con tex. 20.

Causare ipsius materię semper est.

An materia et potentia eius ad formam sit eadem.

Item non uidetur ratio, quare non esset eadem unio numero duorum lignorum hodie unitorum, ut cras separatorum, & postea unitorum, ex quo ligna sunt eadem numero. Nam positis eisdem fundamentis reunio resurgit eadem.

Istam tertiam rationem reputat probabiliorem doctor.

Tunc de secundo Articulo principali dicit, quòd si tertia opinio est uera, non uidetur ratio, quare non possit redire per naturam idem mixti numero. Nam per multas transmutationes posset contingere, quòd in eadem matrice mulieris, & eodem modo disposita posset fieri comistio eiusdē seminis, saltem quantum ad materiam concurrentibus similibus dispositionibus Solis, ut patet consideranti. & tunc rediret idem corpus mixtum, & secundum numerum.

De tertio articulo principali secundum prædicta uidetur esse dicendum, quòd sic, quia corpus humanum mixtum, quando est perfectum, & ultimate dispositum dispositione, quæ uocatur necessitas ad animam intellectiuā numero. ergo si corpus idem numero erit tali dispositione dispositū ad eandem animam intellectiuam numero. ergo, sed dicit Doctor, quòd non est ita, quia ista unio animæ ad corpus non subest alicui agenti naturali. Ratio, quia agens æquiuocum naturaliter est perfectius, quàm effectus productus, quod patet, tum quia continet ipsum uirtualiter, tum per Augustinum super Gen. ubi dicit, quòd agens est præstantius passo, quod intelligi debet de agente æquiuoco respectu actus æquiuoci producti, sed nullum agens corporeum est perfectius homine, ut patet. ergo nullum agens tale posset animam illi corpori reunire, quia qui reuniret produceret et hominē, ut patet, nec ipsa eadem posset se sibi unire, ita quòd esset causa actiua istius effectus tum propter eandem causam, quia est pars essentialis hominis, & per consequens non esset perfectior suo toto, tum quia secundo physicorum forma, & efficiens non coincidunt in idem numero, anima autem est forma hominis. ergo non efficiens, tum etiam quia sicut idem non producit se effectiue primo de Trinit. nec producit id, quo formaliter est ipsum totum. ita forma non producit totum, cuius est forma, nec potest dici, quòd homo alius, uel anima possit uniri illi corpori. ergo. &c.

13. q. q. 2. Gen. cap. 12.

2. phys. cōte. 70. Primo de Tri.

Vtrum Angelus posset, non tangit Doctor. posset forte dici, quòd nō, quia sicut prima informatio subest soli Deo, ita & ista secunda.

Ad id, quod additur pro isto articulo tertio dico, quòd indispositio, uel tota non per toto uocatur necessitas, quia ipsa effectiuè inducat formam ad quam. sed quia ista positiua statim agens inducit formam, modo autem, quia iste effectus. s. homo productus subiicitur ipsi Deo, & Deus est agens. ideo &c.

Ad argumentum principale dico, quòd non est simile de processu resolutionis, & compositionis. Possum enim diuidere consolidum, & continuum non tamen partes diuersas possum reconcinuare. ergo. &c.

VTRVM RESVRRECTIO POSSIT dici naturalis.

Seraph. Bona 4. sent. dist. 43. q. 5. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 43. q. 4.
D. Thomas 4. sent. dist. 43. q. 1. Art. 2.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 45. q. 1.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum resurrectio possit dici naturalis.

Libro 3. c. 14.

QVOD sic per Damasc. Quod in est hominibus in eadem specie, est mere naturale, sed resurrectio erit huiusmodi. Omnes quidem resurgemus per D. Paulum. ergo.

Corint. c. 15.

Item mutatio ad formam naturalem est naturalis, sed resurectio est mutatio ad eandem formā quæ primo erat. ergo.

CONTRA p Dyonisium, qui dicit ipsam esse super naturalem.

De diuinis nominibus cap. 14.

RESPONDEO, quòd naturale est multiplex. Quod patet, quia multis opponitur, & illa est una doctrina multiplex cognoscēdi multiplex, primo Topic. Opponitur enim uno modo supernaturali. Alio modo artificiali siue uoluntario. Tertio modo uiolento. De secūdo modo oppositionis istius habetur secundo physicorum, ubi phylosophus distinguit

Naturale multiplex. 1. topic. c. 12.

2. phys. cōt. 3. et inde.

9.Met. cōtex. 2. & inde. stinguit agens à natura contra agens à proposito, & 9.Met. ubi distinguit potentiam actiuam, rationalem. i. uoluntariam contra irrationalem, id est naturalem.

De tertio modo habetur tertio ethic. ubi phylosophus distinguit uiolentum, (ethic. cap. 3.) tunc ad propositū dico, q resurrectio formaliter est quædam passio correspondens resuscitationi, quæ est quędam actio. Itē dico, quòd resurrectio non est naturalis prout naturale opponitur supernaturali, sed opponitur uoluntario; Primo istorum patet ex præcedenti quæstione, ubi dictum est, quòd agens naturale non potest hominem resuscitare, sed solus Deus, ergo, Ex quo resurrectio est supernaturalis. Sequitur, quòd resurrectio quę est passio sibi correspondens est supernaturalis.

Secundum etiam probatur, quia corpus naturaliter inclinatur ad animam, ut ad suam naturalem perfectionem, & anima ad corpus, ut ad suum naturale perfectibile. (Quō anima inclinetur ad corpus, et corpus ad Aiam.)

Tertium etiam probatur, quia agit semper ad extra contingenter, & uoluntariæ, & per consequēs resuscitatio similiter in comparatione ad agens.

Ad primum principale dico, maior est uera. dico quòd in est, uel à principio intrinseco, uel ab agente naturali.

Ad secundum dico, resurrectionem esse naturalem, prout opponitur uiolento. ergo. &c.

VTRUM RESVRRECTIO ERIT in instanti

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 43. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 43. q. 5.
D. Thomas 4. sent. dist. 43. q. 2. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 43. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 43. q. 3.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur, Vtrum resurrectio erit in instanti.

QVOD non per D. Paulū: Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi, deinde nos qui uiuimus, &c. (Thessal. c. 4.)

CONTRA id per eundem Paulum: In momēto, in ictu oculi in nouissima tuba. (Corint. c. 15.)

Item generatio est in instanti: ergo & resurrectio. Et Magister hoc, uult in littera.

RESPONDEO, in morte hominis primo est separatio animæ à corpore deinde est incineratio, uel corruptio corporis mixti. Primo ergo uidendum est de adunatione partium dispersarum corporis mixti.

Secundo de informatione ipsius corporis mixtionis.

Tertio de animatione ipsius corporis mixti per animam intellectiuam.

Quarto de hora resurrectionis. Quinto de loco, in quo fiet.

De primo dico, quòd collectio partium corporis mixti in diuersis partibus, & locis, & sub diuersis formis existentibus, ut patet intuenti ea collectio, & coadunatio talium partium, ad unum locū fiet misterio Angelorum, & fiet in tempore. primum patet per illud Matth. Mittet filius hominis Angelos suos cum tuba, & uoce magna, & congregabuntur. &c. Hoc est dictu, q isti Angeli missi congregabunt illas partes, ubicunq; dispersæ fuerint. Partes in elementa, siue in ignem, siue in aquā siue in terram, siue in quodcunque aliud. Secundū patet per illud, quod dictum est secundo libro, q Angelus non potest mouere corpus in instanti. (Matth. ca. 24.) (Dist. 2. q. uni.)

De secundo dicò, quòd informatio illius corporis mixti ex partibus sic adunatis non immediate Angelico enis misterio partes sunt sic adunatę, sed immediatè à Deo, & ideo est in instanti; quia licet Deus posset formam introducere in corpore, sic ut & agens creatum, tamen magis congruit, quòd inducat eam in instanti, ex quo instanti potest induci, quia forma, quæ est inducibilis in instanti, non inducitur in tempore, nisi propter defectum uirtutis agentis, sed Deus non habet defectum uirtutis. ergo inducit in instanti.

Sed est hic dubium, quia secundum hoc sequeretur, quòd motus localis esset in instanti: Nā corpus, quod generatur ex illis partibus adunatis, uel est densius, & tunc occupabit minorem locum. habebit enim aliam figuram ab illis partibus, ex quibus, fiet & ita sequeretur, q localis motus esset in instanti, siue fiet reparatio, & regeneratio illius corporis. (Dbium.)

Dico, quòd non est impossibile diuina uirtute mutationem localem esse in instanti. Verum est quòd propriè ex istis argumentis non cōcluditur ibi motus localis, quia non est ibi mobile idem in diuersis ubi. sed in uno ubi sunt partes, quæ corrumpuntur in alio, ubi est corpus generatum, tamen alium, ac potest ibi concludi motus localis proprie dictus. s. ex parte aeris circunstantis, cuius partes, uel in instanti capellentur. Si corpus fiat non densum, uel in instanti concurrunt, si corpus generetur densius. Vnde dico, quòd si fiat corpus rarius, potest Deus facere, quòd partes aeris non cedant, & tunc erunt duo corpora simul, & potest facere, quòd cedant, & tunc motus localis erit in instanti; si uero fiat dēsius perfacere, quòd partes concurrunt aeris. s. & tunc motus localis erit in instanti diuina uirtute. & potest dimittere naturam sibi, & tunc partes illæ non possunt in instanti concurrere, sed in tempore. & tunc sequitur quòd ad tempus remanebit ibi uacuum. s. spacium medium sine corpore impellente, nec in illis dictis uideo aliquam cōtradictionem, quin uirtute diuina hoc non possit. Hæc dicit Scotus. (An motus localis sit in instanti.) (Doctrina. Scoti.)

De tertio principali dico, quòd animatio fiet in instanti non solum propter rationem dictam in secundo articulo, quia fiet nec uirtute diuina immediate, cui nihil resistit, immo etiam propter animæ conditionem, quæ non potest nisi induci. Nā successio accidit inductione formæ, uel ratione partium ipsius forme quarum una introducitur prius in alio, uel ratione partium materiæ, quarū

una

una informatur prius alia, sed utraque causa deficit in proposito, anima enim cum sit substantia spiritualis est indiuisibilis non habens partes. necessario enim sibi correspondet pro proprio informabili aliquod corpus totum ita, quòd illius non informatur prius una pars, quàm alia, uel huiusmodi; Concedo tamen quantum ad partes exteriores quòd una pars potest informari siue animari, prius, quá alia, sicut sunt manus, & pedes & huiusmodi.

De quarto principali dico, quòd hora illa est accipienda per comparationem ad Orizontem illius terræ, in qua fiet. Tunc dico, quòd probabile est, quòd fiet in media nocte iuxta illud Matth. Media nocte clamor factus est, & ad Thessal. Dies Domini, sicut fur in nocte, ita ueniet. Probabile est etiam, quòd fiet in consimili hora, qua Christus resurrexit, uel forte, qua fuit à Pilato sententiatus, uel forte, in qua fuit in Cruce mortuus. neutra tamen terminatur in scriptura. Sed sciendú est, quòd si fiat in media nocte, non est ita obscuritas, quin miseri uideant beatos ad eorum maiorem pœnam, & beati uidebunt miseros ad eorum maioré gloriam.

Matth.ca.25.
1.Thessal.c.4.

Illud dictum s. media nocte exponendum est pro incertitudine.

De quinto principali probabile est, quòd fiet in terra promissionis, & in ualle Iosaphat. ita tamen, quòd miseri soli stabunt in terra, iusti autem occurrent obuiam Christo in aera.

1.Thessal.c.4.

Ad argumentum principale dico, quòd factio, siue generatio corporis mixti ex illis partibus congregatis misterio Angelorum, & animatio eiusdé corporis mixti per animam rationalem fiet in eodem instanti, ut patet. Dico etiam quòd non est una mutatio, sed duæ realiter distinctæ, quia habét reales terminos realiter distinctos s. formá mixti, & animam intellectiuam.

Ad quæsitum autem in articulo concedo secúdum uerbum Apostoli, quòd tunc illi, qui mortui erunt, resurgent primi, deinde superuenientes rapientur, iusti Christo obuiam in aera, & credibile est, quod ibi morientur, & statim resurgét, & hæc est expressa mens Augustini.

DISTINCTIO XLIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIIII. Quæritur,

VTRVM IN QVOLIBET HOMINE resurget totum, quòd fuit de ueritate humana natura in eo.

Seraph.Bona 4.sent. distin.44.q.2.Art.1.
Scotus 4.sent. dist.44.q.1.
D.Thomas 4.sent.dist.44.q.unica Art.2.
Ricardus 4.sent. distin.44.q.1.
Durandus 4.sent. dist.44.q.2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam quartam quæritur, Vtrum in quolibet homine resurget totum, quod fuit de ueritate humanæ naturæ in eo.

QVOD non: Costa, de qua fuit formata Eua. Genes. uel resurget in Eua, & tunc non in Adam, cuius primo fuit pars, uel in Adá, & tunc non in Eua, cuius postea fuit pars.

Gen.cap.2.

Item idem resurget in pluribus, sed potest contingere, quòd id, quod in uno est de ueritate humanæ naturæ fiet in alio per nutrimentum, si nutriatur de illis carnibus humanis.

CONTRA id est Augustinus de Ciuit. Dei adducens illud uerbum Lucæ: Capillus de capite uostro non peribit.

2.de ciuit.dei c.12. & inde. Lucæ cap. 21.

RESPONDEO quòd primo uidendum est, quid sit de ueritate humanæ naturæ. Scdo de quæsito.

Magister in 4. dist.30. c. quibus res. & consequent.

De primo dico, quòd nihil nutrimenti transit in ueritate humanæ naturæ in substantiam, sed de ueritate humanæ naturæ illud quod trahitur à parentibus & illud in se augmentatur, sicut augmentabátur panes Apostolis in manibus Christi & nutrimentum siue alimentum non est nisi quoddam fomentum illius primi, sicut oleum est fomentum luminis, ne extinguatur.

CONTRA: secundum hoc sequitur, quòd tota augumentatio hominis à pueritia est miraculosa, & non naturalis. Patet per exemplum suum de illis panibus, certum est enim quòd miraculose multiplicabantur.

Item secundum hoc sequitur quòd uegetatiua in homine perfectior quàm in bruto, in bruto. n. conuertitur alimentum in substantiam aliti.

2. de anima cont.45.

Item est contra Phylosophum, qui uult dicere in libro de anima, quòd alimentum conuertitur in substantiam aliti. aliter ergo dicitur, quòd alimentum conuertitur in substantiam aliti & fit de ueritate humanæ naturæ, sed hoc modo quòd alimentum conuersum non informatur noua forma, sed informatur præexistente ita, quòd forma alimenti corrúpitur & eius materia additur materiæ ipsius aliti & suscipit informationem eiusdem formæ præexistentis.

Confirmatur per Phylosophum primo gener. c. de augumento. Caro, inquit, secundum speciem manet, sed caro secundum materiá fluit & refluit.

1.de gene cō tex.35.

Item confirmatur per exemplum de anima intellectiua, quæ eadem præexistens informat de nouo carnem additam per nutrimentum.

CONTRA: Omnis forma naturalis, quæ extenditur per accidens ad extensionem per se subiecti mensuratur a subiecto & secundum mensurá subiecti. Vnde phylosophus in prædicamentis: Tanta est ad bedo, quanta est superficies, & ita sequitur, quòd alia & alia pars formæ est in alia & alia parte materiæ & tota forma est in qualibet parte materiæ nisi forte accipiendo totalitatem secundum rationem speciei, sed nihil de hoc ad propositum tunc sic eadem perfectio non potest simul perficere plura perfectibilia quorum quodlibet, uel saltem ad alterum est sibi adæquatum, perfectibile materia præexistens, ergo non poterit simul perficere materiam alimenti sibi additam. ergo oportet quòd sicut materia additur realiter ita formæ addatur aliqua realitas. Maior istius similitudinis est

Ca.de quantitate.

nis est per se nota. Minor supponitur ex declaratis antequã formaretur sillogismus, & per hoc patet exemplum opinionis præcedentis. de anima intellectiua non ualet, quia ipsa est inextensibilis & est tota in qualibet parte.

Anima intellectiua est inextensibilis.

Ad illud phylosophi dico, quòd male accipit, quia phylosophus accipit materiam ibi pro ratione indiuidui & speciem pro ratione specifica, & tunc patet, quòd est ad oppositum.

An in nutritione fit generatio.

Dico igitur de isto articulo tres conclusiones. prima est in nutritione est quædam generatio non quidem generatio simpliciter, quia non alicuius per se existentis, sed potest dici adgeneratio, quia ad totum præexistens & in toto præexistente fit additio nouæ substantiæ siue nouæ realitatis substantialis patet, quòd potest dici quædam generatio, quia est à priuatione ad terminum nouum substantialem positiuum, licet non per se existente, quia tunc esset generatio non quędam, sed absolute, & simpliciter.

Secunda est, quòd pars adueniẽs est aliquo modo similis & aliquo modo dissimilia parti pexistẽti similis est in ratione specifica non tantum ratione animæ intellectiuæ, sed etiam ratione formæ corporeę, dissimilis uero, quia pars adueniẽs semper est impresior præexistente, & ratio est, quia agens naturale agendo repatitur & per consequẽs eius uirtus debilitatur & ita uirtus uegetatiua siue nutritiua semper conuertit alimentum & magis debilitatur & ita alimentum conuersum semper fit impurus & in tantum tandem debilitatur uirtus nutritiua, ꝙ non potest amplius conuertere. Exemplum huius est de aqua guttatim posita in uino.

Exemplũ. 1. de gener. cõ tex. 42.

Tertia conclusio est, quòd ad ueritatem humanæ naturæ pertinet non solum illud, quod aparentibus trahitur, sed etiam totum illud, quod per nutrimentum in ipsum conuertitur realiter & fit anima non anima intellectiua etiam omne illud, qđ pertinet ad ipsum siue sint partes essentiales, siue sint partes integrales, siue homo geneæ, siue ethorogeneæ.

Tunc de secundo principali dico, quòd non totum quod fuit de uirtute humanæ naturæ in toto cursu uitæ resurget in quolibet homine, sed resurget totum quod à parentibus trahitur cum toto illo quod in ipsum priori, uel principaliori modo conuertitur, uel conuersum fuisset usque ad triginta annos, cum omnibus illis, quæ ad se pertinent.

Homo in resurrectione habebit illã quantitatem quã attigisset in 30. Anno remotis, impedimentis.

Primũ probatur, quia cũ in toto tpe uitæ Adæ multę partes fluxerũt & refluxerunt si omnes partes tales resurgerẽt in eo, uel oporteret, ꝙ corpus eius esset immeditate dẽsum, uel in moderate magnum & quòd haberet mirabiles capillos, & ungues, & huiusmodi, quæ omnia aliunde per se pertinebant ad decorem, & complementum corporis. ergo.

Secundum declaratur. natura enim duo intendit in nutritione. s. corporis augumentationẽ usq; ad debitam quantitatem & restaurationem eius quod deperditur per calorem naturalem. primum intendit per se secundum uero per accidens. s. ad uitandam imperfectionem, quia illud facit ad corporis perfectionem. Nam si posset libentius conseruarci primum sine deperditione, quia illud est prius, quàm illud quod restauratur.

In nutritione duo intendit natura.

Tunc dico, qđ probabile est, ꝙ resurget totũ illud ꝙ aparentibus trahitur cũ illud sit purius ẽt illud qđ in ipsum est cõuersum ex per se intẽtione naturæ uel secundum aliam uiam illud, quod in ipsum puriori modo est cõuersum usque ad tempus prædictum intelligendo uero, quòd natura non fuerit impedita in tali conuersione propter aliquã obseruationem in subiecto, uel huiusmodi. tunc enim Deus supplebit quod supplendum est sicut in pueris etiam congruentia prædicti temporis accipitur, tum quia natura hominis tunc est in perfectiori statu tum propter uerbum Apostoli qui dicit, quòd resurgent corpora nostra in mensuram plenitudines Christi.

Ad ephes. c. 4

Ad primum principale dico, quòd illa costa nõ fuit in Adam de necessitate suppositi & ita in Eua pertinuit ad ueritatem humanæ naturæ magis, q̃ in Adam, resurget. ergo in Eua nec ex hoc Adam est imperfectus, quia fuerat sibi data à Deo superflua propter prædictum finem. Et si uelles contendere, quòd non fuit in eo superflua, dico, ꝙ Deus suplebit sibi, uel forte suppleuit in uita, quia non est probabile, quòd non habuit costas sufficiẽtes.

Idẽ dicit Ricardus dist. p̃senti Arti. 1. q. 4.

Ad secundum dico, quòd nunquam aliud unũ, & idẽ est æquè purè in pluribus de ueritate humanæ resurget ergo in illo, in quo fuit modo puriori, uel modo magis per se intento à natura, & si uelles contendere, quòd imo potest esse in pluribus simili modo quod tamen non credo dico, quòd resurget in illo, in quo prius fuit pars illa animata anima intellectiua, & hoc uidetur dicere Augustinus in littera.

In enchiri. c. 85.

VTRVM IGNIS INFERNALIS Cruciet malignos spiritus.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 44. q. 2. Art. 3.
Scotus 4. sent. distin. 44. q. 2.
D. *Thomas 4. sent. dist. 50. q. unica Art. 2.*
Ricardus 4. sent. dist. 44. q. 6.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 49. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 44. q. 10.

Quęstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum ignis corporalis possit realiter affligere spiritus malignos.

QVOD non per Augustinum super Gen. qui arguit ex intentione sic: Agens est præstantius passo, corpus non est præstantius spiritu, ergo non potest agere in spiritum.

12. super Ge. cap. 29.

Item corpus non agit nisi per contactum primo de generatione, sed corpus non potest tangere spiritum, quia illa se tangunt quorum ultima sunt simul, sed spiritus non habet ultimum, cum sit quid indiuisibile. ergo.

1. de gene. cõ tex 43. 44. et inde.
5. phys. cont. 22.

CONTRA: Per Matth. Ite maledicti in ignẽ ęternum

Matt. ca. 2.

æternum, qui præparatus est diabolo, & Angelis eius.

RESPONDEO, & dico, quòd patitur solum propter apprehensionem ignis ubi se uidet religatum, ut obiecti disconuenientis sibi, quòd probatur per Gregorium Dialogorũ. 4. ecce, inquit, patitur, quem uidet etiã, qui uidet se cõcremari, ideo cruciatur.

4. Dialogorũ parum ante mediũ ca. 30.

Ad possibilitatem huius est Auic. 9. met. ubi dicit expresse, quòd quandoque homo in somnio cruciatur ex aliqua uisione phantastica, ac si realiter extra pateretur ab eo, quia tunc phantasiatur.

9. me. cap. 7.

CONTRA: Aut apprehendit ignem, ut obiectũ disconuenientem uera apprehensione, aut apprehensione falsa. non primo modo, quia uera apprehensione uideret, quòd tale obiectum cum sit corpus nullam disconuenientiam habeat ad eum cum sit spiritus, & si habet, ergo aliter cruciatur, quàm ex sola apprehensione. nec etiã secundo modo, quia Deus tunc esset immediate causa illius falsę apprehensionis, quod est inconueniens. si autem ab ipso Angelo, non uidetur probabile unde secundum Dionis. naturalia sunt in eis splendidissima. ergo.

Item Gregorius, ubi supra ipse allegat dicens, quòd anima non solum uidendo, sed experiendo incendium patitur.

Item Augustinus de Ciui. cur non dicamus quãuis miris, ueris tamẽ modis spiritus, & animas posse pœna corporalis ignis affligi.

21. de Ci. dei cap. 10.

Aliter ergo dicitur, quòd Deus creat in eis quẽdam habitum, per quem sunt susceptiui incendii ignis.

Hẽricus col. d. q. 3. d.

CONTRA: Si ille habitus est spiritualis nõ erit magis aptum subiectum incendii, quàm substantia angeli, si est corporalis substantia angeli non suscipiet eam & sic non erit apta magis suscipere ipsum incendium nun, cquàm prius.

DICO igitur, quòd secundum Augustinum de Ciuit. Dei dolor proprie dictus causatur in aliquo ex apprehensione facta in appetitu sensitiuo alicuius sibi disconuenientis. tristitia uero proprie dicta causatur in aliquo in appetitu intellectiuo obiecti disconuenientis. Primum membrum non habet locum in proposito, quia in Angelis nõ est appetitus sensitiuus, nec etiam in anima separata, nisi sit uirtualiter. talis enim appetitus sicut est quælibet uis sensitiua completiue, & formaliter est in coniũcto & non in anima præcipue, ita quòd potentia quęlibet sensitiua includit essentialiter utrũque & hoc patet per phylosophum primo de anima ubi dicit, quòd dicere animam tristari, uel gaudere, est dicere, eam texere, uel filarẽ. Quod uerũ est de tristitia, & gaudio, quæ sequuntur apprehensionem sensitiuã, quæ tristitia proprie est dolor.

14. de ciu. dei cap. 5.

Tristitia causatur in appetitu intellectiuo.

In Angelis non est appetitus sensitiuus.

1. de Anima contex. 64.

Est ergo uidendum de secundo scilicet de tristitia, quæ sequitur appetitus intellectiui apprehẽsionem, quæ est tristitia proprie dicta & dico, quòd ista tristitia causatur ex eo, quòd apprehenditur obiectum nolitum esse positum. Tunc dico, quòd ignis tanquam obiectum nolitum & positum affligit spiritum malignum. Dicitur primo, quod diffinitiue detinet eum perpetuo. Secundo, quia discõuenienter immutat eum obiectiue.

Primum declaratur. nam licet nullus locus corporalis sit naturalis spiritui. Quod patet, quia nullus locus est sibi naturalis, quia iã haberet uirtutẽ, quæ esset naturale saluatiuũ eius, nullus ergo locus est sibi naturalis. si. n. Michael ex beneplacito diuino determinaretur perpetuo diffinitiue in igne in nullo tristaretur, etiam siue alio nouo miraculo, licet ergo ita sit, tamen malignus spiritus ex hoc tristatur pro eo, quòd uidet se indifferentem ex sua natura ad omnem locum, & uidet se perpetuũ detentum diffinitiue huic loco. Ideo ex hoc causatur in eo tristitia initiatiue propter eius superbiam, quia nullus posset uti indifferenter omni loco sicut aptus est uti, & non potest completiue propter eius inuidiam, quia. s. uidet se ibi perpetuo detẽtum in pœnam ex diuino præcepto nolit Deum habere potestatem detinendi eum.

Secundum declaratur nam primo Angelus malignus apprehendit ignem, ut obiectum, cui perpetuo se uidet detentum. Secundo apprehendit illã perpetuã detentionem. Tertio odit eam ex illa duplici causa. s. superbiæ & inuidiæ. Quarto apprehẽdit totum hoc præcedens cum ipso odio. Quinto ex hoc causatur in eo tristitia intensa. Iste est modus Scoti, quem tractat diffusius.

De tentio est effectiue à Deo ab igne ut actiue, sed minus principaliter.

Ponitur etiam alius modus in Varrone, quòd quia calor est qualitas & per consequens de se intense, & non extenditur nisi per subiectum nõ est impossibile quòd subiectiue, & realiter recipiatur in subiecto inextenso, & quia tunc non extẽdetur per accidens erit ibi in extensiori modo, & per cõsequens plus affliget, sed iste modus uidetur incõueniens. nam ita uidetur inconueniens, quòd Angelus sit formaliter calidus, sicut, quòd lapis sit formaliter sapiens.

Opinio Varronis præceptoris Scoti.

Sunt etiam tres aliis modi Aureoli, quorũ primus est, quòd sicut secundum eum sacramenta nihil causant effectiue nec gratiã nec dispositionẽ, sed solum applicant actiuum passiuo. s. diuinam uirtutem ad causandam gratiam in anima suscipiẽtis digne sacramenta & hoc ex pacto Dei & Ita in proposito suo modo ignis infernalis, cui determinatus est diffinitiue malignus spiritus applicat actiuum passiuo scilicet uirtute diuina ad causandum in eo tristitiam immediatè, & hoc ex pacto diuino. Alii duo modi eius hic non ponuntur.

Opinio domini Aureoli.

Ad principale dico, quòd omne agens totale, & formale est præstantius, & perfectius formali termino actionis, & hoc est uerum absolute, & simpliciter in omnibus. Formalis aũt terminus actionis est perfectior suo perfectibili, in quo recipitur quandoque absolutè, & simpliciter quando scilicet terminus est perfectio substantialis. Quandoq; uerò non, sed secundũ qd. s. ut sic, s. ut agens & hoc, quando ille terminus est perfectio accidentalis, tunc concedo, quòd omne agens in quantum agens cum, ut sic, sit in actu, est præstantius passo, in quantum passum cum ut sic sit in potentia, sed quia Augustinus ibi ex illo dicto uult probare corpus non posse agere in spiritum; dico, quòd uerũ est de agente totali, & principali; ignis enim agit, ut di-

Libro 12. super Gen.

ut dictum est, in spiritum non, ut agens totale & principale, sed ut quasi agens instrumentale quasi eo modo, quo phantasma se habet ad intellectum agentem.

Quo corpus agit i spiritū.

Ad secundum dico, quòd corpus agit per contactum, uel mathematicum, uel uirtuale, sicut possunt poni exempla.

VTRVM HOMINES DAMNATI post iudicium cruciabuntur illo igne infernali.

Scotus 4. sent. dist. 44. q. 3.

Quæstio tertia

TERTIO quæritur, Vtrum ignis infernalis cruciabit æternaliter post iudicium corpora damnatorum.

QVOD non: Passio facta magis abijcit à substantia, ergo si ignis infernalis agat in corpus tandem corrumpet eius substantiam, ergo non æternaliter cruciabit.

6. Topic. ca. 9.

CONTRA per Matth. qui ait: Ite maledicti in ignem æternum. ergo.

Matth. ca. 25.

RESPONDEO, quòd ignis potest dupliciter immutatare corpus sensibile scilicet realiter, & intentionaliter. Prima actio est igni uniuoca, inducēdo formam caloris per suam caliditatem, & tandem potest inducere formam substantialem ignis. Secunda actio est ignis æquiuoca, quia species sensibilis non est eiusdem speciei cū obiecto creante eam.

Ignis pōt habere duplicē actionem.

Illæ duæ actiones sunt realiter distinctæ, nec una dependet ab alia. sunt enim semper habiles, nam potest lignum immutare realiter, & non intentionaliter, cum non habeat sensus, & è conuerso, potest uisum meum à remotis immutare intentionaliter, & non immutabit realiter, & dico, quòd prima immutatio sine secunda nunquam causat dolorem. Hoc patet de ligno, quod immutatur ab igne realiter, & tamen quia non intentionaliter nihil dolet.

Vide Henricum quolib. 11. q. 8. & 9.

Secunda autem sine prima causare potest dolorem, & hoc patet ratione, quia dolor causetur in appetitu sensitiuo ex apprehensione alicuius obiecti discōuenientis alicuius sensitiui. Patet autem, quòd ista disconuenientia non includit formaliter nisi immutationem intentionalem. patet hoc idem in exemplo, nam si manus sit extensiue frigida ex contactu glaciei uel huiusmodi, & tunc approximetur igni patet, quòd ignis tunc uel modicam, uel nullam habebit ibi realem immutationem propter excessum sui contrarii, & tamen propter solam immutationem intētionaliter causabitur ibi magnus dolor.

Dolor causatur in appetitu sensitiuo.

Exemplum.

Dico ergo, quòd ad causandum dolorem in appetitu sensitiuo immutatio intentionalis sufficit sola, & immutatio realis accidit.

Ad oppositum tunc dico, quòd cum corpora damnatorum ponantur solum ad causandum dolorem in eis & dolor causetur ab appetitu sensitiuo ex sola apprehensione immutationis intentionalis, ut declaratum est, & multitudo non sit ponenda sine necessitate; Probabilius est dicere, quòd ignis non mutabit corpora illa realiter, sed solum intentionaliter.

Confirmatur, quia sic ponuntur pauciora, quia hoc modo sufficit ibi unum miraculum scilicet, quòd Deus non coagat igni ad realem immutationem, sed si sit ibi realis immutatio oportet ibi ponere plura, nam ignis est natus inducere in corpus mixtum caliditatē ita in summo, quòd formaliter est in compossibilis illi quātitati naturali corporis mixti, quæ est necessaria ad uitam corporalem & tunc uel oportet, quòd Deus manu teneat ibi uitam absque illa quantitate, quæ est necessaria ad uitam ab sque illa qualitate quorum utrunque est maius miraculum, quàm sit illud, nel forte dicea, quòd coagit sibi Deus ad inducendam caliditatem in tali gradu composs ibili illi quantitati naturali & tunc non coagit sibi ultra, sed totum illud uidetur superfluum.

Speculare diligenter.

Aliter ergo confirmatur, quia secundum hoc facilius soluuntur uerba scripturæ Iob: Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, nam intentiones oppositorum in nullo sunt incompossibiles eodem, & ita secundum hoc potest dici, quòd simul posset dici dolere dolore caloris & frigoris, sed non sic si immutentur realiter quia formæ reales sunt in summo sin composs ibiles in eodem & ideo uel oportet ibi ponere aliud nouum miraculum uel non simul patientur in illo duplici dolore.

Iob cap. 24.

Sed sunt hic duo dubia. Primum, quia dolor in summo est in composs ibilis illi qualitati naturali corporis sensibilis sicut calor in summo, ergo, ex hac non effugitur miraculum si non ponatur calor realiter.

Dubia. Primū dubiū.

Secundum quia si corpus beati esset in illo igne immutaretur ab ipso intentionaliter non est dubium, & tamen, quia non realiter doleret, ergo non sufficit sola immutatio intentionalis ad causandum dolorem.

Secundum.

Ad primum dico, quòd calor in summo est composs ibilis illi qualitati formaliter. dolor autem non formaliter, sed realiter, quandoque ergo maius miraculum esset ibi, & illud miraculum non excluderet illud, ut patet, & ita poneretur illud sine necessitate.

Ad secundum dico, quòd non doleret, quia sensus illius corporis beati sunt ita perfecti, quòd nullum sensibile est eis improportionatum, uel forte pro eo appetitus sensibilis, ut habet causare dolorem est ita repletus delectatione sensitiua, quòd non est capax alicuius doloris. nam excessiua delectatio excludit dolorem 7. Ethicorum. nō est ergo propter non immutari realiter; dico tamen quòd licet illud non uideatur probabilius non est necessarium, immo forte, quòd est ibi immutatio realis simul cum intentionali, & tunc ponetur de illis miraculis.

7. ethi. c. 13.

Ad argumentum principale dico, quòd si non est ibi realis immutatio, authoritas non erit si non est ibi dico, quòd authoritas habet ueritatem naturaliter.

DISTINCTIO XLV.

CIRCA DISTINCTIONEM XLV. Quæritur,

VTRVM ANIMA SEPARATA possit intelligere quidditates sibi ante separationem habitualiter notas.

Scotus 4. sent. dist. 45. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam quintam quæritur, Vtrum anima separata possit intelligere quidditates rerum, quas cōiuncta nouit habitualiter.

1. de Anima cont. 66. QVOD non: Primo de anima intelligere corrumpitur quodam interiori corrupto scilicet organo phantasiæ, sed illud corrumpitur in morte. ergo.

3. de Anima cont. 39. Item tertio de anima phantasmata se habent ad intellectum sicut sensibile ad sensum, sed non potest sensus habere sensationem nisi moueatur à sensibili: ergo.

3. de Anima cont. 6. CONTRA id est Aristoteles dicens: Anima est locus specierum, non tota, sed locus est conseruatiuus locati. ergo in anima separata remanent species, & per consequens potest per eas intelligere.

6. naturalium 1. parte. ca. 6. sapientiæ c. 9 Item Auic. 6. naturalium anima separata clarius uidebit ueritates, quàm cōiuncta iuxta illud sapientiæ: Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam.

In 2. lib. dist. 3. q. 10. RESPONDEO supposito, quòd species intelligibiles sint in intellectu impressiue, siue subiectiue, & quòd sunt ibi habitualiter, & permansiue non quid sint habitus propriè dictus, qui est habitualitas potentiæ inclinans potentiã ad faciliter agendum, immo præcedunt actus ex quibus generantur isti habitus, sed dico habitualiter id est permansiue, quia remanent ibi post actum transeuntem. His ergo suppositis ex declaratis in locis assignatis dico ad propositum, quòd anima separata potest intelligere ea, quæ coniuncta habitualiter nouit. Hoc probo sic: Ad actũ intelligendum obiectum sufficiant memoria illius obiecti & potentia receptiua ipsius actus, sed ista sunt in proposito. ergo. Maior patet ex dictis alias memoria est sufficiens principium actiuum respectu intellectionis. Minor etiam patet, nam ut alias dictum est, memoria integratur ex potentia intellectiua & obiecto sibi præsente uel in sua specie, sed patet, quòd in anima est intellectus agens, si ipse integrat memoriam est ibi intellectus possibilis si ibi concurrit, ad memoriam immediate & non intellectus possibilis, ut receptiuus ipsius actus, & sunt ibi species obiectorum, ut prædictum est. ergo.

3. de Anima cont. 8. et 8. phys. cōt. 31. Item potentia, quæ est in potentia actuali ad agendum ex tertio de anima, & 8. phys.

Cap. 7. Item Hieronymus in prologo super bibliam: Discamus in terra, quorum scientia nobis manebit in cœlis. ergo scientia acquisita remanebit in anima separata, & per consequens potest per eam exire in actum & certe inconueniens uideretur, quòd non manerent scientiæ & uirtutes, quæ cum tanta difficultate acquiruntur.

Duo dubia curiosa. Sed sunt hic dubia. Primum si anima separata habet multas species aut omnes simul manebunt ad intelligendum, quod est inconueniens, quia non possumus omnia simul intelligere, aut nulla manebit, aut una & non alia, & hoc, non, quia quantum ad hoc omnes sunt indifferentes.

Secundum est, quia propria operatio totius non potest competere parti separatæ à toto, sed intelligere est propria & specifica operatio totius hominis. ergo. Maior patet, quia sicut esse totius est aliud ab esse partis, ita & operari.

Ad primum dico, quòd oportet necessario, quòd una species sit efficacior alia ad mouendum, & quòd potentia sit magis inclinata ad unum, quàm ad alium. & tunc dico, quòd illa species magis mouebit intellectum ad actum, uel quæ est efficacioris uirtutis uel ad cuius obiectũ magis inclinatus intellectus. non soluit hic aliter, sed circa finem libri secundi uel tertii sufficiẽter tractat illud dubium.

Ad secundum dico, quòd maior est falsa de parte, quæ in toto est formale principium illius actionis & hoc patet, nam album disgregat mediante albedine, & albedo disgregat separata, sicut patet in eucharistia.

Ad primum principale dico, quòd corrupto organo phantasiæ corrumpitur intelligere nouum, hoc est ex tunc intellectus non potest habere nouam intellectionem cum non possit acquirere species de nouo, & hoc saltem habet ueritatem de intellectu coniuncto, & naturaliter loquendo.

Ad secundum dico, quòd similitudo tenet solum in requirendo species obiectorum, ita quòd sicut sensibilia causant in sensibilibus suas similitudines ita phantasma causat species intelligibiles in intellectu, sed ex tunc non est simile, nam intellectus est uirtus retentiua obiectorum intentionalium specierum, sed non sic sensus. ideo, &c. Vel potest dici ad utrumque argumentum, quòd & si ueritatem habeat pro statu isto scilicet pro intellectu de quo Arist. loquebatur, quòd non possit habere actum suum, nisi phantasmate existente in actu, & hoc forte propter ordinem potentiarum, non tamen habet ueritatem pro intellectu, siue pro anima separata.

VTRVM

VTRVM ANIMA SEPARATA POSsit acquirere cognitionem alicuius prius ignoti.

Scotus 4. sent. dist. 45. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 50. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum anima separata habeat cognitionem alicuius prius ignoti.

QVOD non: Quia si sic frustra unitetur corpori, ex quo sine corpore & sensibus corporis posset sibi acquirere suas perfectiones. non enim uniuntur sibi propter corporis perfectionem, quia forma non est propter materiam, sed econuerso secundo physicorum, nec etiam propter perfectionem suam, quantum ad esse, quia anima in sua natura non dignificatur quantum ad esse ex unione ad corpus. ergo. 2. phys. cont. 14. & 23. et circiter.

CONTRA: Natura non est sine propria actione, sed anima separata non conuenit formis materialibus, ergo separata poterit habere proprias actiones. sed propria operatio eius est per intellectum agentem abstrahere, & per possibilem intelligere, & per uoluntatem uelle. ergo.

D. Thomas 4. dist. 50. q. 1. Vide Henricum quolib. 10. 12. et 13.

RESPONDEO, & dico, quòd non. Ratio est, quia non potest fieri transitus de extremo ad extremum nisi per medium, sed res extra habent esse omnino materialiter, & in intellectu omnino materialiter, ergo oportet pertransire per sensus ubi habent esse medio modo, & dicunt, quòd anima separata earum non præcognitarum recipit species infusas sibi à Deo & ab Angelis.

CONTRA istam opinionem: Dedignificat animam, quia tollit sibi potentiã propriæ operationis, quia inconueniens uidetur, quòd anima separata, quæ tunc non habet ordinem accidentalem ad sensitiuas potentias non possit immediate recipere notitiam eius, cuius notitiam potest habere uisus immediate, quæ est potentia cognitiua inferior.

Item ponit miraculum de influxu specierum à Deo sine necessitate.

Item ponit falsum quod non credo angelos posse creare species in anima tales, & ratio eius non cogit.

Dico enim quòd illud non est medium necessitatis nisi respectu intellectus coniuncti, nã si esset medium absolute necessarium sequeretur, quòd nec Angelus ex sua uirtute posset accipere nouam notitiam alicuius.

Ad quæstionem igitur dico, quòd sic. Ratio, quia sicut intellectus agens, & phantasmata sunt sufficiens principium ad causandam speciem intelligibilem in intellectu possibili, ita obiectum in se præsens intellectui agenti cum ipso agente erit etiam sufficiens principium immo uidetur quòd magis, quia obiectum in se habet perfectius esse, quàm in phantasmate, nec ponitur phãtasma nisi propter præsentiam obiecti. Patet autem quòd anima potest esse præsens diffinitiuè alicui obiecto sibi nunquam noto ex his infero, q̃ non solum abstractiuam, sed etiam intuitiuam notitiam de nouo potest acquirere, ut patet.

Ad argumentum principale dico, quòd non unitur sibi frustra, quia ex tali unione resultat esse totius hominis. Quod est esse perfectum.

VTRVM ANIMA SEPARATA RECordetur præteritorum.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 50. q. 3. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 45. q. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 43. q. 1.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum anima separata recordetur præteritorum.

QVOD non: Aristoteles de memoria, & reminiscentia, & Damasc. secundo lib. ponit memoriam solum in parte sensitiua, sed pars sensitiua non remanet in anima separata. ergo. Cap. 1. Lib. 2. cap. de memoratiuo

Item quòd tunc beati recordarentur præteritorum peccatorum, quod est inconueniens. Vnde Isaiæ legitur: Ecce ego creo cœlum nouum, & sequitur: obliuioni tradentur angustiæ priores; quod exponens Gregorius dicit forsitam in futuro præscientiæ conuersationis omnino memoria delebitur. Isaiæ. ca. 65.

CONTRA: Ait Abraham: Illi recordare. Itẽ Augustinus lib. 9. confessionum dicit, q̃ mortui habent memoriam nostri. Lucæ cap. 6.

RESPONDEO, quòd primo uidẽdum est, quid est memoria. Secũdo in qua parte animæ sit. Tertio de quæsito. De primo dico, quòd memoria est quædam uis cognitiua præteriti sub ratione præteriti. Hoc patet p phylosophum in libro de memoria, ubi dicit sic: Post tẽpus memoria omnis At, hoc est dictu, quòd actus memoriæ est post tempus à primo actu cognito habito de eodem obiecto. Ex hoc sequuntur tria. Primum est, quod actus memoriæ est post tempus à primo actu, & nunquam cadit nisi super obiectum alias cognitum. Memoriæ definitio.

Secundum quòd illud tempus medium inter potentiam cognitiuam, & sensitiuam, quæ uocatur memoratio, est præceptum.

Tertium quòd actus memoriæ siue memoratio habet duplex obiectum unum immediatum & ipsum rememoratum & aliud mediatum quod est ipse actus cognitiuus, qui alias cadebat super illud obiectum primũ istorum. Tertiũ satis patet. Secundum probatur, nam nunquam recolo resedisse nisi quia recolo me habuisse actualem, & præsentialem cognitionem sessionis tuæ, & per hoc patet tertium per secundum quia non percipiam tempus medium nisi recolam me habuisse alias præsentialem cognitionem de tua sessione, & per consequens cognitio, quam modo habeo de ea, non erit recordatio nec actus memoriæ, sed intelligentiæ. Actus memoriæ habet duplex obiectũ.

De secundo principali dico, quòd cum Aristotelis in locis prææallegatis in primo argumento principali, quòd memoria est in parte sensitiua, quod patet ex multis actibus quos uidemus in brutis in quibus non est nisi anima sensitiua, qui quidem actus arguunt in eis esse memoriam præteritorum, & licet forte omnes tales actus saluari possent ponendo, quòd cognitiua præteritorum sub ratione præteriti, facilius tamen & leuius saluantur ponendo in eis cognitionem præteritorum sub ratione præteritorum & per consequens memoriam.

In libro de memoria & reminiscentia cap. 2. Dico etiam, quòd est in parte intellectiua quod patet authoritate philosophi in libro de memoria ubi dicit sic: quorundam intelligibilium memoramur, ut patet, triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis hic quidem qui fuit speculatus & didicit.

Idem etiam uult Aristoteles, quòd reminiscentia proprie dicta soli homini inest, ergo inest ei secundum illam partem per quam distinguitur à bruto, hoc idem patet ratione, nam id, quod est perfectius in potentia cognitiua inferiori, non est negandum à potentia sensitiua superiori, sed recordari de præterito sub ratione præteriti est perfectionis in quacunque cognitiua. Vnde & in Deo poneretur iste actus nisi quia suus unicus actus intelligendi, quo omnia intelligit est sempiternus. Vnde & scriptura attribuit frequẽter istum actum: Recordare Domine, quid acciderit nobis.

In tren. ca. 5 De tertio principali dico, quòd sic, nam ut patet ex præcedenti quæstione in anima separate remanent species obiectorum primo cognitorum habitualiter & permansiue, & potest uti, ergo potest recordari præteriti sub ratione præteriti. Sciendum autem, quòd memoria intellectiua nõ distinguitur ab intellectiua in ratione potentiæ ac si essent duæ potentiæ cognitiuæ, sed quantum ad actus ita quòd idem intellectus possibilis in cognitione præteriti sub ratione præteriti dicitur memoria, ut non cognitiuus præsentis dicitur intelligentia, & ut cognitio futuri sub ratione futuri dicitur prouidentia.

Sed contra tertium argumentum est dubium, quòd si Aristoteles in libro illo dicit, quòd memoria intellectiua non habet suum actum nisi in memoria sensitiua existente in actu, sed econuerso sic. Patet autem, quòd in anima separata non est actus memoriæ sensitiuę, ergo.

Dico, quòd quãdo intellectus est coniunctus, talis est ordo potentiarum ad inuicem, quòd nec intelligẽtia est in actu nisi phãtasmate existẽte in actu, nec memoria est in actu nisi existente in actu memoria sensitiua, sed in anima separata cessat iste ordo, ergo.

Ad primum principale patet solutio ex dictis, quia non ponitur solum in parte sensitiua, sed in parte intellectiua.

Ad secundum quòd bene habebunt cognitionem habitualem præteritorum peccatorum, quæ quandoque poterit reduci ad actum, nec tamen propter illam actualem recordationem peccatorum causabitur in eis aliqua tristitia. Et hoc, quia Deus miraculosè suspendet illum actum, sed non coagendo actuali recordatione ad causandam tristitiam in uoluntate quam nata est causare, uel si uolumus intelligere nouum miraculum, potest dici, quòd causa naturalis impeditur à sua actione propter excellentiam sui contrarii, modo autem sic est, quòd concupiscibilis ipsius beati est tota repleta delectatione, & ideo actualis recordatio peccatorum non potest ibi causare tristitiam, tum quia suum oppositum causans delectationem est excellens, tum quia ipsa concupiscibilis non est capax tristitiæ cum sit repleta tota delectatione.

Ad authoritates Gregorii, & Isaiæ dico, quòd obliuiscentur quantum ad istum effectum tristitiæ, quæ in eis cessabit, &c.

VTRVM BEATI COGNOSCANT orationes nostras.

Scotus 4. sent. distin. 45. q. 4.
D. Thomas 4. sent. dist. 41. q. 3. Arti. 2.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum beati cognoscãt orationes nostras, quas ei offerimus.

QVOD non, Abraham non nouit nos & Israel ignorauit nos, ubi dicit Augustinus, quòd mortui, & sancti nesciunt quid faciunt uiui, etiam eorum filii. Isaiæ cap. 63.

Item oratio saltem mentalis est secretum cordis, sed solus Deus talia nouit, ergo.

CONTRA est: Quia hic est quidam error, quẽ tangit Hier. in quadam epistola. Hieronymus ad uigilantiũ

RESPONDEO, & primo uidendum est si naturaliter possent eas nosse. Secundo si super naturaliter.

Tertio si ipsis notis orent pro nobis.

De primo dico, quòd sicut dictum est, anima separata potest sibi de nouo acquirere notitiam, etiam intuitiuam multorum, etiam pure intelligibilium, & hoc naturaliter ex propria uirtute. Faciendo se illi præsentem in debita proportione. Vnde dico, quòd anima beata cognitione naturali potest cognoscere rationes nostras tam uocales, quàm mentales, si non impediatur uel per immoderatam distantiam uel per aliquod impedimentum. In solutione secundæ quæstionis huius distinctionis.

CONTRA: Actus mentales sunt nobis intimi, ergo non possunt cognosci nisi à Deo, qui illabitur menti nostræ, nulla enim alia creatura potest nostræ illabi & intimari. Vnde dico, quòd ad cognoscendum aliquod obiectum nõ oportet, quòd cognoscens illabatur cognito, sed sufficit alia debita approximatio, alias enim Angelus nihil aliud à se posset intelligere, cũ nulli ei illabatur, quia hoc est propriũ Dei. Et sicut

sicut Angelus tam bonus, quàm malus, & anima separata potest cognoscere essentiam animæ meæ, quæ est mihi maxime intima absque eo quod sibi illabatur ita potest nosse omnes actus eius tam intellectus, quàm uoluntatis, qui non sunt mihi ita intimi. Omnes enim cadunt sub per se ratione sui proprii obiecti etiam, ut obiecti motiui naturaliter talem potentiam hoc dico, pro tanto, quia ut alias patuit non omne per se ens est naturaliter motiuum intellectus coniuncti, sed solum ens sensibile & hoc per ordinem potentiarum naturalem, qui qu.dem ordo ces- sat ibi.

Dico autem quòd licet ita sit de possibili, non tamen oportet, quòd omnes angeli & animæ de facto cognoscant actus nostros mentales, quia non semper sunt nobis in debita approximatione requisita propinqua. Angeli autem mali non cognoscunt, quia prohibentur à Deo.

Animæ damnatę non cognoscunt orationes factas pro ipsis.

De secundo quòd nec est de essentia beatitudinis nec necessario est consequens ad beatitudinem, quòd beatis reuelentur à Deo orationes nostræ, & actus nostri, & tamen conueniens est, quòd Deus reuelet illi beato cui nos dirigimus preces nostras & ut ipsi sint per comparstionem ad nos coadiutores Dei orando ipsum pro nobis.

Argumentũ curiosum & difficile.

De tertio uidetur dubium, quis aut beatus Petrus nouit Deum ipsum nelle saluare, qui sibi Petro dirigit preces, & tunc frustra pro eo oraret. Aut nouit Deum ipsum nolle saluare. & tunc frustra oraret, quia propter eius orationem non eueniret sibi salus, quia iam Deus mutaretur, aut non nouit noluntatem Dei.

Punctus notabilis maiori bus applicandus difficulta tibus in quacunque opinione Theologorum.

Dico, quòd non oportet dare aliquod præmiorum duorum membrorũ. Potest enim Deus celare beato Petro salutem, uel non salutem. Ideo tunc non frustra orat sicut nec nos frustra oramus pro salute nostra de qua non sumus certi nec de eius opposito. Potest etiam beatus Petrus nosse Deum uelle saluare Ioannem, & tamen non frustra oraret pro eo, quia forte Deus uult saluare eum mediantibus precibus beati Petri. Si uero Petrus nosset Deũ ista uelle istum damnare determinate non rogaret pro eius salute.

Ad primum principale, quòd tempore, in quo Isaias dixit illa uerba Abraam, & Iacob ad huc erant in Limbo, & impediebantur in cognitione eorum, quæ fiebant ibi propter indebitam distantiam, nec oportebat, quòd Deus eis reuelaret, quis nondum erant beati & de illis sanctis loquitur Augustinus.

Ad secundum dico, quòd cognoscere omnia secreta cordis & omnium cordium, & semper ex se, & immutabiliter hoc est proprium Dei, sed Angelis, & animabus potest competere non hoc modo, sed sicut dictum est in quæstione. &c.

DISTINCTIO XLVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVI. Quæritur,

VTRUM IN DEO SIT IUstitia.

Scotus 4. sent. dist. 46. q. 1.
D Thomas 4. sent. dist. 46. q. 1. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. quadragesimam sextam quæritur, Vtrum in Deo sit iustitia.

Quod non: Arist. quinto Ethicorum dicit, q Domini ad seruum nulla est iustitia, quia nulla æqualitas. ergo multo minus Dei ad creaturam. 5. ethic. ca. 2.

Item Iustitia inclinat ad reddendum debitum, sed Deus nulli est debitor. ergo.

Contra: In Psal. iustitia plena est dextera tua. Psal. 47.

Respondeo secundum Ansel. Iustitia est rectitudo uoluntatis per se seruata, & secundum Arist. quinto Ethicorum additur in ordine ad alium, ut igitur habeatur completa ratio, uel diffinitio potest dici: Iustitia est rectitudo uoluntatis per se seruata in ordine ad alterum. Patet autem quòd ista tota ratio perfectissime conuenit Deo, nam ipse habet uoluntatem rectissimam, immo inobliquabilem, quæ est prima regula rectitudinis, & istam rectitudinem habet seruari propter se id est propter suam bonitatem secundum quòd congruit suæ bonitati. habet etiam eam in ordine ad alterum. secundum etiam, quòd congruit suæ bonitati, sed quia in nobis iustitia est habitus naturaliter inclinans uoluntatem ad actum rectum in ordine ad alterum. Ideo sciendum, quòd eo modo quo in Deo inter perfectiones essentiales siue attributales accipitur distinctio, uel non identitas, iustitia Dei inclinat uoluntatem eius ad unicum actum rectum essentialem. Ideo primo in ordine ad alterum simpliciter, sed in ordine ad se tanquam ad alterum scilicet in ordine ad suam bonitatem prout sibi congruit. secundario autem quasi ad obiecta secundaria inclinat ad actum rectum in ordine ad creaturas ita tamen quòd actus est omnino idem, qui terminatur ad bonitatem diuinam tanquam ad obiectum primarium ad quod siue in ordine, ad quod inclinat creaturas tanquam ad obiecta secundaria in ordine ad quem inclinat. De ueritate. cap. 12. 5. ethic. ca. 3. Iustitiæ diffinitio.

In ista autem secunda comparatione scilicet in ordine ad creaturas potest in Deo dici distingui duplex iustitia ita tamen, quòd in se omnino manans eadem, actus eius omnino manens idem dicatur dupliciter propter congre- Duplex iustitia.

Quæ sit Iustitia distributiua. gata scilicet iustitia distributiua, & iustitia commutatiua. Est autem iustitia distributiua, quæ cuilibet reddit quod suum est. Commutatiua uero, qua fiunt commutationes pro accepto redendo æquiualens. Primo iustitia distributiua dicit esse in Deo per cōparationē ad perfectiones naturales creaturarū, q̃a in tota hierarchia entiū ipse Deus primus Hierarcha distribuit cuilibet enti perfectionem naturalem, quæ congruebat suę naturę. Ideo aliam, & aliam maiorem, uel minorem, secundum quòd in ordine entium congruit. Commutatiua iustitia dicitur esse in Deo per comparationem ad præmia & supplitia. Ita tamen quòd in reddēdo pro meritis pręmia semper reddit ultra cōdignū, sed reddendo pro culpis supplicia semper reddit citra cōdignū. & ratio huius est, quia sic congruit suę bonitati. Quō iustitia distributiua sit in Deo.

Ad primum principale dico, quòd non est ęqualitas simpliciter nisi Dei ad suam bonitatem. est tamen Dei iustitia ad creaturam eo modo quo declaratum est supra.

Deus non est debitor creaturæ. Ad secundum dico, quòd Deus non est debitor alicui creaturæ nisi ex sua bonitate, uel liberalitate, sed soli bonitati suę est debitor simpliciter, & ideo sua iustitia simpliciter solum sumitur per cōparationem ad suam bonitatem. per comparationem autem ad creaturam sumitur cōmodo, quo dictum est. &c.

VTRVM IN DEO SIT MISERIcordia.

Scotus 4. sent. dist. 46. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum in Deo sit misericordia.

Libr. 2. ca. 13. QVOD non per Damasc. libro secundo dicentem, quòd misericordia est compassio de malo alieno, sed in Deo nulla est compassio, quia nulla passio. ergo.

Psal. 102. CONTRA: Patiens Deus, & multum misericors.

RESPONDEO, quòd Misericordia in nobis est habitus inclinans ad actum nolendi miseriam aliorum, & ita consequenter inclinat ad actum pręseruandi alium a miseria futura si præsentitur, & releuandi à miseria præsenti.

Ad istum actum nolendi miseriam aliorum sequitur compassio, quæ causatur ex ipso, igitur misericordia est habitus inclinans ad actum nolēdi miseriam alienam ad quē actū sequitur actus præseruandi alium à futura miseria & releuandi à præsenti & ad istos duos actus inclinat misericordia mediante illo actu nolendi, & consequenter ex hoc scilicet ex illo actu nolendi causatur compasio, ad cuius etiam causationem inclinat idem habitus. Ab isto autem effectu causato à compassione est proprie sumptum nomen misericordiæ.

TVNC ad propositum dico, quòd in Deo est misericordia inclinans ad actum nolendi miseriam aliorum & consequenter præseruandi eos à miseria futura, & releuandi à præsenti. hoc totum patet, nam multæ miserię inessent multis nisi, quia Deus uult, etiam multæ miseriæ multis euenirent, nisi, quia Deus præseruat, & releuat à multis miseriis, quæ insunt. Duplex materia in deo.

AD argumentum dico, quòd in Deo non est misericordia, quæ est compassio causata ex illo actu nolendi, quia Deus non est susceptiuus alicuius talis passionis dicentis imperfectionem, & ideo ex dictis patet solutio ad hoc argumentum.

VTRVM IN PVNITIONE MAlorum concurrat iustitia, & misericordia.

Scotus 4. sent. dist. 46. q. 3.
D. Thomas prima parte summæ q. 12. Art. 4.

Quæstio tertia

TERTIO quæritur, Vtrum in punitione malorum concuerrant iustitia, & misericordia Dei.

QVOD non: Punitio iusta est ad corruptionem puniti. Phylosophus primo rethoricorum, sed punitio æterna non est ad corruptionem damnati; ut patet ea præcedenti quæstione, sed in eo, qui punitur neuter istorum est. ergo. 1. rhetoric.

CONTRA: Vniuersæ uiæ domini misericordia & ueritas. Psal. 24.

RESPONDEO supposito, quòd formaliter non sunt idē in Deo iustitia & misericordia, quòd utique sustineri potest, quia sunt proxima principia formalia diuersorum effectuum ad extra. nam ut patet ex prima quæstione huius dist. iustitia, est qua datur unicuique quod sibi congruit scilicet distribuendo, uel commutādo. Misericordia autem ut patet ex quæstione secunda est, qua misero subuenitur, uel præsentem miseriam subleuando, uel à futura præseruando, cum ergo proximum principium alicuius effectus sit tale principium formale per illud quod est formaliter, ut ostensum est ista duo non sunt formale principium proximum eiusdem effectus, sed diuersorum, sequitur, quòd non sunt idem formaliter & quiditatiuè licet sint idem totaliter identitate, & realiter, stant enim simul. hoc patet. Nec ad hoc sufficeret sola distinctio rationis ex primo, quia nihil est formale principium alicuius effectus realis per suum esse rationis, sed per suum esse formale siue per illud quod est formaliter. hoc igitur rationaliter supposito uidetur posse dici, quid non necessario in omni effectu Dei ista duo concurrunt, sed possunt separari, tamen quantum ad propositum, primo nidendum est, quod sit punitio malorum. Secundo, Vtrum sit à Deo. Tertio, Vtrum concurrat ibi iustitia. Quarto, Vtrum misericordia. Iustitia quæ sit. Misericordia quæ sit. Dist. 3. prima libri. Punitio quæ sit.

De primo dico, quòd punitio est perceptibilis carentia conuenientis boni in natura intellectuali, uel perceptibilis positio mali disconuenientis in natura intellectuali; bonum autem intellectuale est duplex. s. bonum honesti & bonum commodi & licet ambo ista bona concurrant simul quandoque in eodem, ut in fruitione Dei, imo generaliter omne honestum sit commodum, sed non è conuerso, tamen summum cōmodum possibile, tam naturæ est beatitudo quod, & esset sibi summum honestum, & summum honestum si per impossibile non esset commodū, igitur posset esse in natura intellectuali duplex punitio per priuationem istius duplicis boni sibi conuenientis & priuatio boni honesti uocatur priuatio culpæ, siue malum culpæ, priuatio autē boni commodi uocatur punitio culpæ, siue malum damni. malum autem positiuum disconueniens tali naturæ non potest esse nisi actus intellectus, uel uoluntatis secundum se acceptus. Nā omnis actus intellectus secundum se acceptus, siue sit uelle, siue sit nolle cōuenit uoluntati, & est libere ab ea elicitus, igitur malum positiuum disconueniens naturæ intellectuali non potest esse nisi aliqua passio in uoluntate, & illa est tristitia. Causatur autem tristitia in uoluntate dupliciter, scilicet uel quia obiectū nolitum, & est actus positiuus, uel quia obiectum uoluntatis positiuum, igitur secundum prædicta quatuor punitiones sunt in genere, in damnatis duæ propter carentiā boni conuenientis & duæ propter carentiam mali disconuenientis, ita tamen debes intelligere, ꝙ quælibet de istis quatuor punitionibus est positiua formaliter, quia quædam tristitia in uoluntate, sed causaliter duæ sunt propter præsentiam obiecti noliti, & duæ propter carentiam obiecti uoluit. Nam carentia boni honesti est in eis pœna uermis .i. remorsus conscientiæ, dolent enim continuè de culpa commissa & carentia gratiæ, non quia ex hoc fuit Deus offensus, sed quia ex hoc incurrunt damnationem æternam, carentia autē boni commodi uacatur in eis pœna damni; summè. n. tristantur & dolent quia uident se priuatos beatitudine, cuius erant capaces. Duplex autem obiectum nolitum actu positiuum, quia causat in eis duplicem tristitiam, unum est ignis, cui se uident diffinitiue perpetuo alligatos, & ex hoc, causatur in eis tristitia, quæ uocatur pœna incarcerationis. Aliud est intensa, & continua consideratio ipsius ignis ad quem determinatur & ista tristitia potest uocari pœna obcęcationis, nam cum de se sint liberi & in applicando se loco & considerando obiecta est in eis maxima pœna, ꝙ non possunt uti illa libertate.

Bonum intellectuale est duplex.

In natura intellectuali potest esse duplex punitio.

Tristitia causatur in uolūtate dupl.

Nota quadruplicē iustitiā damnatorū.

Duplex obiectū nolitum.

Istæ sunt punitiones, quæ debentur præcipue Angelo malo uel animæ damnatæ. hic autē non fit mentio de punitione corporum.

De secundo articulo principali dico, quòd omnes quatuor punitiones, siue pœnæ dictę sunt à propria uoluntate ipsius damnati demeritoriè, & sunt aliquo modo à Deo, sed differenter. Primæ enim. s. carentia boni honesti, & boni commodi, sunt à Deo negatiuè. s. non conferente eis gratiam, & gloriam. Aliæ autem duæ sunt aliquo modo effectiuè à Deo. nam ignis non posset illā naturam de se perpetuo liberam alligare sibi diffinitiuè nec posset eam sibi determinare ad sui perpetuam & intensam cōsiderationem nisi Deo uolente. Istæ quatuor pęnæ, cum sint formaliter quatuor tristitiæ positiuæ in uoluntate damnati, considera à quibus causis sint immediatè.

Effectiue à Deo, et formal. ab igne sunt punitiones damnatorum.

De tertio pricipali dico, ꝙ in istis quatuor pęnis dictis relucet diuina iustitia, tā iustitia simpliciter dicta, q̄ est suo mō inclinatiua diuinæ uolūtatis ad actum rectum in ordine ad diuinam bonitatem, quàm iustitia commutatiua. Nā relucet ibi iustitia, simpliciter dicta, quia ita congruit diuinę bonitati, quod isti sic puniantur. nam patet hoc de singulis. Iustum est non conferre eis gratiam, cum se non exposuerunt de congruo, secundum eorum possibilitatem ad eam suscipiēdam, immo exposuerūt se ad oppositum. iustum est ēt nō conferre eis gloriam, cū eā non meruerint de congruo, sed meruerunt oppositum. Iustum est etiam, ꝙ non possint uti sua libertate, nec in se locando diffinitiue, nec in considerādo obiecta. sed alligentur ac determinentur ad ignem, cum quando potuerint non bene fuerint usi sua libertate, nec in uolendo, nec in considerando. Relucet igitur iustitia per simpliciter dicta sicut congruit diuinæ bonitati. s. ꝙ ita punitur. relucet ēt iustitia cōmutatiua, quia pro culpa merito est eis pœna.

Vtrum Deus iuste puniat damnatos.

De quarto principali dico, ꝙ misericordia dicitur dupliciter. s. misericordia liberans, & misericordia parcēs. Prima excludit omnem miseriā, & patet, ꝙ non est ibi. secunda excludit partem miserię debitę in esse & ista est ibi, q̄a sicut Deus præmiat ultra condignum, ita punit citra condignum. Congruentia istius dicti potest haberi per illud Iacobi: & misericordia, inquit, super exaltat iuditium, hoc est, ꝙ cum actus, qui est à duplici uirtute, sit perfectior regulariter loquendo, q̄ si esset ab una uirtute tantum. sequitur, ꝙ misericordia concurrens simul cū iustitia ad iudicium sup exaltat, eū q̄a reddit ipsum dignius. Similiter etiam concurrunt ambæ istæ uirtutes in præmiatione iustorum ut patet, quia præmiat ultra condignum.

Misericordia dupl. dicitur

Q̄uo Deus non puniat culpam ultra condignum. Iacobi cap. 2

Sed contra: Iustitiæ est iudicare, ergo sicut cōtra iustitiam esset non iudicare, ita contra iustitiā est non totaliter iudicare, ergo misericordia non exaltat iudicium, sed destruit, ut uidetur.

Respondeo ꝙ contra iustitiam est conferre modum indebitum, sed non est contra iustitiam conferre bonum indebitum, quia est actus liberalitatis. actus autem unius uirtutis non repugnat alteri uirtuti. sed pari passu concurrunt conferre bonum indebitum, & non conferre malum indebitum, ergo punire citra condignum non est contra iustitiam, sed est nun conferre totum malum debitum, & per consequens est actus liberalitatis.

Punire citra condignum, non est cōtra iustitiam.

Contra: ergo pari ratione est actus liberalitatis nihil punire, & nihil conferre pro malo

debito, ergo non punire peccatores non esset cõ tra iustitiam, quod est inconueniens. Dicit Doctor: quære solutionem huius.

Vide ꝓ hoc additionẽ in Scoto.

Ad argumentum principale ad primam eius partem dico, ꝙ punitio est iusta, uel ꝙ fit ad puniti correctionem, uel fit ad correctionem, & ad exemplum aliorum, sicut in punitionibus politiæ ciuilis.

Ad secundam partem patet, ꝙ procedit de misericordia liberante, quę conceditur non esse ibi, sed esse ibi aliqualiter misericordia ꝑ oẽs, ergo.

DISTINCTIO XLVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVII. quæritur.

VTRVM VNIVERSALE IVDIcium sit futurum.

Scotus 4. sent. dist. 47. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 47. q. 1. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 47. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 47. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 48. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam septimam quæritur, Vtrum vniuersale iudicium sit futurum.

Naum. ca. 1. QVÒD non: Nam primo non puniet Dominus bis in ipsum, sed quemlibet iudicat & punit in morte, ergo iterum non iudicabit.

Psalm. 1. Item non resurgent impij in iudicio, ut legitur in psalmo.

Matth. c. 19. Item in Matt. Sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel, ergo ipsi, & aliæ gentes ab Israelitis non iudicabuntur.

Item iudicium debet præcedere executionẽ, & non ẽ conuerso, quia ociosum est iudicium, postquam negotium est executioni mandatum. sed cuilibet fit retributio in morte secundum merita, & demerita, ergo frustra erit iudicium uniuersale.

20. de ciu. Dei cap. 21. CONTRA id August. est de ciuitate Dei.

RESPONDEO quòd primo uidendum est, quid sit iudicium. Secundo an futurum. Tertio an erit in instanti, uel in tempore. Quarto ubi erit.

DE primo dico, ꝙ largè loquendo dicitur iudicium omnis determinata alicuius iudicati ueri apprehensio, siue sit apprehensio intellectiua, siue sensitiua. Vnde secundo de anima dicit, ꝙ sensus communis habet iudicare de sensibilibus aliorum sensuum particularium, proprie uerò loquẽdo iudicium est determinata apprehensio intellectiua cum uoluntate determinante nolitione efficaci illud, quod intellectus apprehendit, & iudicat esse faciendum, & habentis authoritatem super illum, de quo iudicat. Et hoc modo accipitur iudicium in proposito.

2. de Aĩa con text. 145. et inde.

De secundo dico, ꝙ illud uniuersale iudicium esse futurum non potest demonstrari, quia est purum contingens respectu diuinę uoluntatis, unde creditur in Symbolo: Qui uenturus est iudicare uiuos, & mortuos. Ponuntur autẽ congruentiæ. Prima est ꝙ congruum est, ꝙ finaliter omnes mali ab omnibus bonis separentur. Nam in hac uita fuerunt omnes simul, uel ut mali corrigantur per bonos, vel ut boni exerceantur per malos. Ex tunc, nec mali conuerti poterunt, nec boni amplius exerceri, quia erunt extra statum merendi.

Quatuor cõgruẽtias ufis iudicii ex Scoto habes.

Secundum illud Aug. sup Psalm. 54.

Secundo, quia põt hoc esse, ꝙ quilibet ascribatur regno, uel carceri. Congruum tamen est, ꝙ tota simul multitudo præuisa ascribatur.

Tertio citer dr̃, ꝙ locus reproborum, quando iudicabũtur, est uallis Iosaphat, & si illa sola non poterit eos capere, statuni interim iuxta ipsam uallem, nisi Deus nellet ibi facere miraculũ, ut plura corpora sint simul in eadem loco. De electis uerò planè dicit Apostolus ad Thesal. ꝙ occurrent obuiam Christo in æra.

D. Tho. præsenti dist. et in Art. 2. q. 2. Ioelis cap. 3. Locus iudicii quadruplex vide Franciscũ de Mayr. distin. 48. huius q. 3. Art. 3.

DE quarto ut communiter dicitur cuilibet tunc erunt manifesta merita omnium electorũ, & demerita omnium reproborum, & tunc si hoc non fieret miraculum, oporteret ponere multum de tempore ad hoc, ut quilibet intelligeret merita omnium electorum, & demerita omnium reproborum. Miraculosè autem de potentia absoluta poterit Deus causare cognitionem omnium istorum in intellectu singulorum, & hoc in instãti, uel in paruo tempore, sicut sibi placebit, ita ꝙ per illos distinctos actus intellectiuos sic creatos miraculosè simul quilibet intelliget omnia illa. nam Deus potest facere, quòd sint simul in eodẽ omnia illa, quæ de se sunt nota esse ibi successiue, dum modo inter ea esse simul non sit repugnantia formalis, sed non est formalis repugnantia inter actus intellectiuos, cum & per naturam possint plures esse simul, licet non rot. sententiatio autem si proferatur uocaliter magis uidetur consonare Euangelio. erit in tempore, si uerò mẽtaliter tantum poterit esse in instanti ita ꝙ in conceptu in mente Christo iudicantis, & omnium iudicatorum erit.

Vide pro hoc Franciscũ de May. dist. 48. huius q. 1.

Ad primum dico, ꝙ in morte iudicatur quilibet, ut est quædam singularis persona, sed finaliter in uniuersali iudicio iudicabitur quilibet, ut est pars familiæ deputatæ ad gloriam, uel ad pœnam, & per idem patet ad quartam rationem.

Psal. 1. Ad illud psalmi dico, ꝙ impij non resurgent spiritualiter, ut iudicentur cũ electis ad pręmium electorum. & ideo sequitur; nec peccatores in consilio iustorum.

Ad illud de Euangelio dico, quòd nec Apostoli, nec alij electi iudicabunt, sicut reprobi, super quos aliquo modo Apostoli deputabũt; quia assistent iudici tanquam ipsius præcipui familiares, sed iudicabuntur ad gloriã, quando dicitur eis: Venite benedicti patris mei, & dico, quòd aliquo modo argumentabitur illis gloria, & pœna, quando dicetur: Ite maledicti in ignem æternũ, quod uobis paratum est. Matt. ca. 25.

Vtrum

VTRVM MVNDVS SIT PVRgandus per ignem.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 48. q. 4. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 47. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 48. q. 1. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 47. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 47. q. 3.

Quęstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum mundus sit purgandus per ignem.

Qvod non, quia tunc ignis purgaretur per ignem, & tunc idem per idem.

Psalm. 96. Contra .i. Ps. Ignis ante eum præcedet.

Respondeo & dico, quod sic: Quod patet ex multis authoritatibus, & præcipue in secunda 2. Petri ca. 3. can. Petri: Purgabitur autem aer, & terra pp illa peccata hominum, quæ in his duobus elementis commissa sunt. Ille autem, qui purgabit, poterit à Deo de nihilo creari, vel de aliquo corpore generari sicut Deo magis placebit.

Quamuis .n. angeli peccauerint i cęlo Empyreo, ut bô i terrestri Paradiso nô pp hoc ignę purgabitur, uam de Paradiso negat Scotus in 2. dist. 17. q. 2.

Ad argumentum principale dico, quod non purgabitur, quia non purgabuntur elementa à suis proprijs naturis sed ab infectionibus peccatorũ.

DISCTINCTIO XLVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVIII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS IVDICABIT in forma humana.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 48. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 48. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 47. q. 2. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 48. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 48. q. 1.

Quæstio prima.

Circa dist. quadragesimam octauam quæritur, Vtrum Christus iudicabit in forma humana.

Qvod non: Quia apparet in forma gloriosa, Ioã. cap. 19. & tunc reprobi, qui eum uidebunt iuxta illud Io. Videbunt in quem transfixerunt, haberent de eius aspectu in tali forma aliquam delectationem, quod est inconueniens, aut in forma non gloriosa quod est contra illud Lucæ: Veniet filius hominis cum potestate magna, & maiestate, ergo. Lucæ ca. 21.

Ioan. cap. 5. Contra per Ioannem: Potestatem dedit eum iudicium facere, quia filius hominis, ergo in filius hominis iudicabit.

D. Thomas phũ dist. q. 1. Respondeo & dico, quod sic, quia ratio iudicandi ad iudicandum debet esse dominium, sed Christus etiam secundum humanitatem habuit dominium ad homines, ergo. Probatio minoris: quia secundum humanitatem est omnium redemptor, sed redemptoris ad redemptum est dominium, ergo. Dicitur vlterius quòd mali non uidebunt eius diuinitatem. Ratio est, quia delectarentur summè, quod est inconueniens. Probatio antecedentis, quia uisio diuinitatis est uita æterna, ergo beatitudo, aut includit summam delectationem. Prima probatio patet per Io. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te. D. Tho. dist. pf. art. 1. q. 4. Ioan. cap. 17.

Contra primum dictum: Iudicare secundum humanam naturam, ut hic sumitur, non dicit solum concomitantiam humanitatis ad actum iudicandi, quia & hoc modo uerum est, quod Christus creat animam secundum humanitatem, quia uerbum non deponit humanitatem, quãdo creat, dicit, ergo causalitatem ad actum. Tunc ostendo, quod Christus non iudicabit principaliter secundum humanitatem. Iudicium principale est determinata apprehensio alicuius intellectus iudicantis, quam apprehensionem sequitur determinata, & efficax uolitio ex prima quæstione præcedentis dist. ergo principaliter iudicare est talis apprehensio, & talis uolitio principalis, & non subordinata alij superiori, sed omnis intellectiua apprehensio Christi in quantum homo subordinatur intellectioni diuinæ, & uolitio uolitioni, quibus, scilicet conformatur, & maxime quantum ad præmiationem iustorum, & punitionem paccatorum, ergo.

Ex oĩbus dictis, uel aliud uult habere authoi. nisi q Christus secundũ humanitatẽ nô iudicabit tanq̃ ẽsi princip.

Ad rationem in oppositum, licet uideatur arguere in secunda figura ex puris affirmatiuis. tamen dico quantum ad minorem, quod actus humanus Christi nũquam fuisset redemptus, nisi quia ad redemptionem Deo acceptus, ergo ex hoc nô principaliter alligamur Christo in quantũ homo noua seruitute, sed magis ipsi Deo .s. toti Trinitati ultra obligationẽ seruitutis rõne creationis.

Contra secundum dictum: Absolutum in quantum absolutum potest separari ab absoluto absque contradictione. sed quod est naturaliter posterius & à quo est realiter distinctum, sed visio diuinitatis est quid absolutum naturaliter prius & naturaliter distinctum à delectatione quæ ipsam uisionem consequitur, quæ etiam delectatio est quid absolutum, ergo non est omnino necessarium, quod reprobi si uiderent diuinitatem delectarentur. Patet minor, quia uisio est actus & delectatio est passio consequens actum, ergo. Probationem nego, quia tota uisio sit tota beatitudo. Contra secũ duin conclusionem.

visio est actus. Delectatio est passio cõsequẽs actũ.

Ad authoritatem Io. dico, quòd intellectio est actus uitalis & est uita 12. Met. est prelse, ergo intellectio æterna est uita æterna, si actu, actu: si aptitudine, aptitudine. ergo benedicitur quòd cognitio clara deitatis cum sit de se apta esse æterna, ergo uita æterna. Sed ex textu Euangelij non habetur, quod ista cognitio sit beatitudo, & si tu uis glosare, quod ibi accipitur uita æterna pro beatitudine, & mihi licebit glosare, quod ibi accipitur cognitio pro uisione, & delectatione, ut cognoscant te .s. uidendo, & diligendo. sed si tu uis ire sine glosis iam fuluo tibi sine glosa. 12. Met. contex. 39.

Ad quæstionem igitur dico, quod Christus iudicabit in forma humana, & secundum humanitatem non principaliter, & pręcipue, quia tota natura creata non potest in propria uirtute beatificare unam

ani-

animam, ad quā tamē beatitudinem adiudicantur tūc electi, sed speciali, & singulari modo commissionis pro eo, quod in humanitate exercuit actus redemptionis.

Ad principale dico, quòd in forma gloriosa. Ad inconueniens, quod adducitur, dico, ꝙ Deus poterit in reprobis separare uisionem corporalē à delectatione, quæ nata est causari in appetitu sensitiuo.

VTRVM IN IVDICIO, VEL POST cessabit motus corporum cęlestium.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 48. q. 2. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 48. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 48. q. 2. Art. 2.
Ricardus 4. sent. distin. 48. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 48. q. 3.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum in iudicio, uel post iudicium cessabit motus cœlorum.

QVÒD non, quia post iudicium uniuersum non erit imperfectius, quàm modo, sed esset imperfectius, si cessaret talis motus, ergo. Minor probatur, quia motus ille est profectio cœlorū, alias frustra mouerentur, & est etiam perfectio elementorum, & mixtorum, quia per motum cœli habent influentiam in ista inferiora.

In omnibus his ad Scotū recurre disti. præsenti q. 2

CONTRA id est Magister in litera adducens authoritates.

RESPONDEO primo uidendum est, quid circa hoc senserit Philosophus. Secundo quid sentiant Theologi.

8. Phys. contex. 61.

DE primo dico, ꝙ expresse sentit Phil. in diuersis locis, ꝙ motus cœlorum est perpetuus. Prima ratio eius est talis: Substantia perpetua est incorruptibilis, & finis non potest priuari suo fine, sed intelligentia motrix est perpetua, & incorruptibilis, & finis eius est mouere cœlum, cui applicatur tanquam motrix, ergo non potest eum non mouere, ergo perpetuo mouebit. Ista ratio à quibusdam deridetur, qui dicunt etiam, ꝙ secundum Philosuphum est falsum, ꝙ finis intelligentiæ sit mouere cœlum, immo secundum eum 12. Met. finis & perfectio intelligentiarum consistit in speculatione ueritatis, & non in mouere cęlum, ut uidentur sonare uerba eius. sed isti decipiuntur per æquiuocationem de fine. Nam secundum Arist. quidam finis est, qui est perfectio eius, & est finis, qui non est perfectio eius, cuius est. sed necessario quasi redundat ex plenitudine perfectionis illius. igitur finis intelligentiæ, qui est eius ultimata perfectio de quo fine loquitur etiam Phil. 10. Ethic. consistit secundum eum in speculatione ueritatis, sed ex ista speculatione & ex plenitudine istius perfectionis necessario consequitur secundum eū iste effectus, qui est mouere orbem cui est coniuncta & de illo fine currit sua ratio hic.

12. Met. cōt. 19. et inde.

1. Ethic. c. 10

8. Phil. et 2. cœli, et 12. met. dici pōt

Secūda rō sua talis est: existētibus in corruptibilibus extremis, & perpetuis manet ea perpetua, & eadē habitudo inter eā, sed in proposito sic est ꝙ extrema sunt talia s. intelligentia & mouēs, & cœlum, quod ab eo mouetur, ergo & habitudo, quæ modo est inter talia extrema manebit perpetuo, sed patet, quod modo est inter ea habitudo motoris ad motum, ergo.

Tertia ratio talis est: In perpetuis non differt esse, & posse 3. Phys. ergo cum intelligentia possit mouere cœlum, semper mouebit.

3. phys. contest. 32.

De secundo principali dico, ꝙ Theologi communiter sentiunt oppositum. ad hoc autem sunt authoritates in littera. Dico tamen quod neutra pars potest demonstrari, sed utraque pars est contingens, & possibilis. tamen oppositum eius, ꝙ tenet Philos. est magis tenendum.

Quod neutra pars possit demonstrari patet, nam omnis effectus ad extra est adeo contingenter, sed motus cœli est effectus ad extra, & si non immediate, ergo potest non esse, ergo non potest demonstrari semper esse. Non potest etiam demonstrari oppositum, quia ipsum potest contingere, nam uirtus, quæ in mouendo non fatigatur potest perpetuo mouere. sed talis est uirtus intelligētiæ motricis & maxime, quia mouet in uirtute primi motoris cuius uirtus est infinita. ergo patet, ꝙ neutra pars potest demonstrari, & quod quælibet pars est possibilis.

Oppositum autem eius, quod Philosoph. sentit, licet non possit demonstrari, nec etiam per expressas authoritates scripturæ probari, quia omnes possent exponi ad alium sensum, est tamen illud magis tenendū. tum quia Theologi communiter sentiunt sic, tum etiam quia sancti uidentur hoc sentire. sed contra hoc sunt duo dubia. Primum: contradictio uidetur, ꝙ sit alicui successio sine tempore ita ꝙ talis successio non mensuretur tempore, sed patet ꝙ post iudicium erit successio saltem in cogitationibus & etiam in multis alijs, ergo erit tempus, sed tempus est passio primi motus, ergo est talis motus prima propositio patet 4. Phis. cap. de tempore.

Duo dubia. Primū dubiū

4. phys. contex. 183.

Secundum dubium quia in essentialiter ordinatis moto primo impossibile est remanere posterius secundo Met. sed motus cœli est simpliciter primus motus 8. Phis. & cum post iudicium multa poterunt moueri ut patet, ergo non cessabit motus cœli.

Secundū dubium.

2. Met. cōt. 6.
8. phys. contex. 73. et Ide

Tertium quia si Sol stabit fixus semper in opposita parte terræ semper erunt tenebræ, quod est inconueniens.

Ad primum istorum dicitur, ꝙ tempus formaliter complebitur ab anima, materialiter autē est prius & posterius in motu cessante, ergo motus cœli non est aliquis motus uelocissimus secundarius cuius prius & posterius sit tempus, & ideo tēpus est alterius, quantum ad suum materiale, quia est prius, & posterius aliorum motuum, & non præcipue alicuius unius, sicut modo, sed quantū ad suum formale quod est ab anima mensurante illud prius & posterius non est alterius rationis, ista est responsio Scoti.

Rēsio Scoti.

Ad secūdum negatur, ꝙ alij motus dependeāt

essen-

Iosue cap. 10

essentialiter à motu cœli, ꝙ patet quia tempore Iosue stetit Sol, & per consequens totum cœlum. alias fuisset ibi rarefactio & densatio, & tamen erat talis motus hic inferius. Aug. etiam uult, ꝙ stante cœlo, adhuc moueretur rota figuli. motus ergo cœli dicitur primus ratione perfectionis.

lib. 2. confessionum.

Ad tertium non habetur pro inconuenienti ꝙ illa pars terræ perpetuo careat luce Solis, nec tamen est ratio huius ad hoc ut damnati sint ibi in tenebris ut Isidorus uidetur uelle, quia damnati non erunt in opposita parte terræ, nec sunt in centro uel in alia terræ concauitate, & tunc dato, ꝙ circuirent terrã non propter hoc haberent plus, uel minus de lumine.

Vide D. Th. et Ricar. hic.

Ad primam rationem dico, ꝙ Philosophus supponit, ꝙ Deus, & intelligentiæ agunt ex necessitate naturę & non contingent quod quidem suppositum negatur à Theologo, quo negato ratio non concludit, quia tũc negabitur sibi, ꝙ moueat de necessitate naturæ, immo contingenter, & maxime per comparationem ipsius motus ad primã causam à quo principaliter dependet, nec ex hoc frustrabitur intelligentia suo fine naturali, immo iste finis, qui est mouere sibi accidentalis.

Ad secundum dico, ꝙ maior est falsa quando illa habitudo non est de necessitate naturæ, sed est contingens per comparationem ad causam potentem eam impedire.

Ad tertium dico, ꝙ maior est neganda secundum illum sensum ad quem adducitur.

Ad argumentum principale dico ad minorẽ, ꝙ motus cœli est perfectio non intrinseca & accidentalis & tamen non est inconueniens, quòd sit sine ipso maxime, quia quies opposita erit sibi maior perfectio, modo autem non frustra mouetur, quia eius motus est ad perfectionem generabilium. tunc autem cessabit generatio & corruptio, & ideo ille motus nõ erit necessarius uniuerso & per hoc patet ad secundas partem minoris.

Q̃ñ motus cęli sit perfectio extrinseca ac cidentali.

DISTINCTIO XLIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIX. quæritur.

VTRVM BEATITVDO IMMEdiatius perficiat essentiam uel potentiam ipsius beati.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 2.

Quæstio prima.

Circa dist. quadragesimam nonam quęritur primo, Vtrum beatitudo immediatius perficiat essentiam, uel potentiam ipsius beati.

Qvòd perficiat essentiam: Notabilissima perfectio respicit immediatè nobilissimum perfectibile, sed beatitudo est nobilissima perfectio hominis, animæ autẽ essentia est nobilior, quàm sua potentia. Hoc patet, si potentia sit accidens, quia substantia intellectualis est nobilior accidẽte. Patet etiam si sit distincta sola ratione, quia idem est ordo nobilitatis inter distincta realiter secundum rem, & inter distincta ratione secundum rationem, ergo.

Contra: Beatitudo finaliter consistit in operatione, ut dicetur in quæstione sequenti. Operatio autem meditatius perficit potentiam, quàm essentiam, quia non competit operatio essentiæ nisi mediante potentia.

2. de aĩa con tex. 6. et inde diffuse 9. Metha. cõtex. 10 et circiter. Hẽricus quolibet 13. q. 12

Respondeo, ꝙ beatitudo principaliter cõsistit in lapsu obiecti beatifici ad naturam beatificabilem. Modo autem sic est, quia Deus, quod est obiectũ beatificum immediatius illabitur ipsi essentiæ, & per lapsum ad essentiam redundat in lapsum ad potentiam, igitur beatitudo, quæ est illapsus talis immediatius, ergo perficit essentiam.

Item beatitudo est gratia conseruata, sed gratia immediatius est in essentia, ergo.

Item beatitudo redditur secundum iustitiam distributiuam, iustitia autem distributiua exigit, ꝙ realitati digniori reddatur plus de præmio, dignior autem realitas est essentia, quàm potentia, ergo.

Contra: Illapsus Dei est uniformis ad omnem naturam propter Dei immensitatem, ergo beatitudo formaliter aliquid plus dicit, q̃ illapsum, quia non omnis natura est beata, & tamẽ intimissime illabitur omni naturæ, ergo.

Confirmatur, quia quando de non beato fit beatus, est mutatio realis. igitur est ibi aliqua forma realis de nouo acquisita, sed non illapsus, quia primo ille inerat, ergo.

Item aliquo modo conformiter est beatitudo in Deo, & in nobis, sed Deus non est præcipue, & formaliter beatus pro eo, quòd est sibi idem, quia etiam lapsus est sibi idem, sed pro eo, quod intelligit & diligit se, ergo beatitudo consistit pręcipue in actibus & operatione & non illapsu operatio autem immediatius respicit potentiã, ergo.

Dico quòd quæstio potest habere duplicem intellectum unum, ꝙ sint duæ perfectiones, quorum una immediatius perficit essentiam, alia immediatius potentiam, & tunc quæritur quæ istarum sit principalior beatitudo, & secundum hũc modum, & intellectum uidetur currere prima opinio. & tunc dico, quòd etiam secundum hunc intellectum beatitudo principaliter esset illa perfectio, quæ immediatius perficit potentiam, quia ista esset operatio, illa autem esset quasi actus primus respectu istius. Impossibile autem est, quòd sit beatitudo sine operatione. Alium intellectum potest habere, quòd beatitudo formaliter sit una perfectio tantum, & tunc quæratur, utrũ ista perfectio immediatius perficiat essentiam, uel potẽtiam, & tunc dico, quòd potentiam immediatius perficit. Ratio, quia quando aliqua perfectio sic se habet ad duo perfectibilia, quòd unum nõ perficitur nisi mediãte alio, ita quòd remoto illo per possibile non perficeret ipsum. è conuerso autẽ sic non est dubium, quòd illud, quo aliud perficit, immediatius perficit, sed remota potentia ab essentia animę per possibile, uel impossibile nũ-

quam

Beatitudo formalis est operatio. quam beatitudo perficeret essentiam, quia beatitudo formaliter est operatio. Contradictio tamẽ est, quòd operatio sit sit essentiæ sine potentia operatiua, si autem per possibile, uel in possibile potentia intellectiua esset separata ab essentia animæ adhuc esset beatificabilis ex quo beatitudo formaliter est operatio, ut patebit. Sequitur propositum, quia operatio potest perficere potentiã operatiuam uel sit separata uel coniuncta.

S E D contra: Si potentia sit accidens, illud dictum uidetur falsum. nam secundũ Arist. 4. Met. (4. Met. cont. 14.) accidens non accidit accidenti, nisi quia ambo accidunt substantiæ, ergo beatitudo cum sit accidens non est immediatè potentia, si est accidens, sed ambo immediatè insunt, & perficiunt substantiam. Dico ergo iterum, ꝙ accidẽs propriè inest accidenti etiam si non inessent ambo substantię. Nam prima passio inest proprio subiecto, sed patet, ꝙ multę sunt propriæ passiones accidẽtiũ, quæ dicũtur de eis in secundo modo dicendi per se, quæ etiam non sunt propriæ passiones substãtiæ subiectę illis accidentibus, sicut patet de omnibus proprijs passionibus mathematicis. (Doctrina singularis.) Vnde habere tres non est propria passio alicuius substantiæ, sed solius trianguli. Sed si triangulus fuisset separatus ab æterno, ista passio inesset sibi, & sic de alijs. Authoritates autẽ Arist. solum habent ueritatem de accidentibus disperatis, & nõ subordinatis & de talibus ipse eaemplificat .s. de albo, & musico, & hoc sufficit sibi, quia ipse uult probare ibi, quòd in prædicamentis per accidens nõ est processus in infinitum.

A D primum ergo primæ opinionis patet, ꝙ assumit falsum, scilicet quòd beatitudo nõ sit formaliter nisi lapsus.

Ad secundum dico, quòd ratio duceret ad oppositum quia immediatius perficit potentiam, quàm essentiam, ut dictum est in libro secundo. (li. 2. de dis. 26)

Ad tertium dico, quòd iustitia distributiua, uel cõmutatiua exigit, quòd præmium reddatur animæ commutati eo modo, quo sibi est melius, & quo nata est recipere, & quo ipsum meruit de cõgruo, sed ex quo beatitudo est operatio formaliter, anima nata est eam recipere mediante potentia, quæ mediante potẽtia est nata uidere Deum, & diligere, & mediante potentia eam meruit de congruo.

Ad argumentum principale dico, quòd maior est falsa in multis. patet enim quòd forma substantialis est perfectior, quàm accidentalis, & tamen illa immediatè perficit materiam, & ista compositum. nec etiam de solis perfectionibus accidentalibus est uera, nisi de his, quæ sunt eiusdem ordinis, sed in proposito non est sic, quia beatitudo cum sit operatio perficit in ratione actus secundi, & non in ratione actus primi, & ideo mediatius perficit potentiam, quàm essentiam, quæ est nata perfici in ratione actus primi. (Beatitudo pficit in rõne actus secũdi.)

VTRVM BEATITVDO CONsistet per se in operatione.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 1. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 49. q. 1.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum beatitudo formaliter consistat in operatione.

Q V Ò D non: Beatitudo est quid perfectissimum, sed perfectior est habitus, quàm actus, ergo consistit in habitu. Probatur minor, tamen quia habitus est diuturnior in prædicamentis cap. de qualitate & diuturniora sunt perfectiora, quia causa æquiuoca est perfectior suo effectu, sed non uniuoca, ergo æquiuoca est perfectior, ergo. (cap. de qualitatem.)

C O N T R A: August. primo de doctrina Christiana: Summa merces est, ut ipso perfruamur. s. Deo, sed summa merces est beatitudo, & perfrui est operatio, ergo. (1. de doctrina Christi ca. 6.)

Item Phil. 1. Eth. Felicitas est operatio optima. (1. Eth. c. 8. et inde.)

Item 10. Ethic. specificat qualis sit operatio, & dicit, quòd est speculatiua. (1. Eth. cd. 10.)

Item 9. Met. facit quandam adductionem in fine, quæ concludit sic: Quare felicitas in operatione consistit. (9. Met. cont. 16. et ad finẽ.)

R E S P O N D E O & dico, ꝙ circa beatitudinem multa possunt considerari, quæ ibi concurrunt. s. obiectum beatificum. nam beatificabilis operatio, quæ est ratio coniunctionis naturæ beatificabilis ad beatificum obiectum. ipsa coniunctio, quæ est quædam relatio, & actio de genere actionis, per quam reducitur illa operatio, quæ est actus de genere qualitatis. Si igitur quæratur quid est beatitudo, uel in quo consistit obiectiue, dico quòd in Deo, sed si quæratur, in quo consistit subiectiue dico, ꝙ in anima mediante sua potentia. Sed si quæratur In quo consistit exigitiue potest dici ꝙ ibi exigitur ubi est actio, quæ est de genere actionis, per quam. s. perducitur operatio illa, quæ est actus de genere qualitatis. Si quæratur in quo consistit formaliter, & essentialiter, & quidditatiue sicut quæstio quærit, dico ꝙ essentialiter includit utrunque. s. actualem coniunctionẽ naturæ beatificabilis ad obiectum beatificũ, quę coniunctio est relatio, & ipsam operationẽ, quę est qualitas. Ratio istius coniunctionis est proximum fundamentum ipsius relationis, quæ est cõiunctio, uel includit in recto solam coniunctionẽ & in ipsa consistit formaliter: Commutatiue autẽ includit ipsam operationem necessario, tamen neutrũ istorũ determinat hic Doctor, sed probat ꝙ oportet dare alterũ istorum, & rõ eius talis est. (Beatitudo consistit in Deo obiectiue. Beatitudo cõsistit in a1a subiectiue.)

Impossibile est animam actualiter esse beatam, nisi sit actualiter coniuncta ultimo fini & obiecto beatifico, necessario ergo relinquitur ibi actualis coniunctio, quæ est relatio, sed impossibile est est esse relationẽ sine proximo fundamento, quæ est præcipua causa talis relationis inter extrema; illud aũt proximũ fundamẽtũ est operatio, ergo.

Sed contra: Omnẽ absolutum potest esse sine contradictione & respectu, siue sit ab eo realiter distin-

distinctum, uidetur ꝙ posit esse in anima beatitudo sine actuali coniunctione, quæ est relatio. Dicitur ꝙ beatitudo non est nomen illius absoluti præcisè, sed uel essentualiter includit utrunque, uel includit coniunctionem illam in recto, & absolutū illud cōnotatiue necessario est, nō tamen è conuerso, quia cum respectua sit posterior absoluto si includeret in recto solum illud absolutum non necessario connotaret illum respectum, & ita anima diceretur beata absque eo, ꝙ est actualiter coniuncta obiecto beatifico, quod est impossibile.

Ad argumentum principale dico, ꝙ ille actus perfectior est, quàm quicunque actus. Ad primá probationem de diuturnitate dico, quòd quātum ad istā conclusionem esset nobilior, quàm actus, non tamē propter hoc esset simpliciter nobilior. Nam simpliciter est nobilior charitas, quæ quandoque non durat in anima nisi per modicam horam, quàm sit nigredo, quæ semper durat in coruo, uel quàm musica, dico tamen ꝙ habitus non est pmanentior, q̃ actus beatificus, q est æternus.

Ad secūdam probationem dico, ꝙ habitus nō est causa totalis actus, sed partialis, non est aūt inconueniens, ꝙ causa partialis æquiuoca sit imperfectior suo effectu. De causalitate pertiali habitus respectu actus patuit in libro primo dist. 17.

Cā partialis æquiuoca est imperfectior suo effectu.

VTRVM BEATITVDO PER SE consistat in pluribus operationibus simul.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 6.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 1. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 6.

Quæstio tertia.

TErtio quæritur, Vtrum beatitudo consistat in pluribus operationibus simul.

10. de Tr. c. 5. QVÒD sic August. 13. de Trin. Beatus est, qui habet quicquid uult, & nihil mali. sed homo rectè uult non tantum unam operationē, sed plures, quia si recte uult fruitionem de Deo, rectè uult uisionem de eo, sine qua non potest esse fruitio, & etiam si rectè uult uisionem de Deo rectè uult fruitionem de eodem.

Prosa secūda. Item Boetius 3. de consol. Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, sed bona est de Deo, non tantum fruitio, sed etiā uisio, ergo.

CONTRA: In quolibet ordine est dare simpliciter primum, ergo in ordine fruibilium nō solum extrinsecorum, sed etiam intrinsecorum est dare unum primum, ergo est dare unam operationem primam, in qua beatitudo principaliter, & formaliter consistat.

Ric. pñti dist. art. 1. q. 6. RESPONDEO, ꝙ consistit in duplici operatione. s. in uisione Dei, & in fruitione. Ratio, quia natura intellectualis non est beata, nisi sit perfectè iuncta obiecto beatifico secundum omnes potentias, secūdum quas est sibi unibilis, sed est sibi unibilis tam secundū intellectū, q̃ secūdū uolūtatē; cum ambæ potentiæ sint partes imaginis, ergo.

Item addo aliam rationē: Natura nō esset simpliciter intellectualis nisi haberet intellectum, & uoluntatem perficiētes eam in actu primo, ergo natura intellectualis non est perfectè beata, nisi habeat uisionem & fruitionem perficientes eam in actu secundo. Consequentia patet quia sicut ille duæ potētiæ sunt sibi summa perfectio in actu primo, ita beatitudo in ratione actus secundi.

Aliter dicitur, ꝙ cōsistit in unica operatione, quia secundum Phil. 1. Ethic. Felicitas est operatio optima secundum uitam perfectam, sed impossibile est ab eadem natura beatificali esse plures operationes æquè optimas, & esse in ea plures uirtutes æquè summè, ergo.

D. Th. dist. pñti Art. 1. q. 1. i solutione principali i 2. q̃stiunculæ.

Potest dici, quasi mediando inter opiniones, ꝙ beatitudo potest accipi tripliciter, uno modo per aggregationem omnium bonorum possibilium competentium ipsi beato, & isto modo consistit non solum in operibus partis intellectiuæ ipsius animæ, sed etiam possunt cōcurrere ibi multa alia, & hoc modo accipitur à Boetio. Alio modo pōt accipi proprie magis pro omni eo, ꝙ immediate attingit obiectū beatificabile & isto modo consistit in duplici operatione. s. duarum potētiarum partis intellectiuæ. nam utraque potentia. s. intellectus & uoluntas per suam propriam operationem immediatè attingit ipsum obiectū beatificum, & secūdum hanc acceptionem uadit prima opinio. Tertio modo potest accipi proprijssimè, & strictissimè. s. solum pro eo, quod immediatius, & perfectius, & intimius attingit obiectū beatificum. Iste autem actus est perfectissimus, & summus & per consequens in ipso proprijssime ratio beatitudinis, quæ est summa perfectio nobis possibilis, & isto modo dico, ꝙ necessario oportet ipsam ponere consistere in unica operatione unius potentiæ propter rationem secundæ opinionis. Vadit enim secunda opinio ad hanc acceptionem per istam trimembrem diuisionem. Patet solutio ad rationes opinionis, & ad authoritates, & ad principale.

Beatitudo potest summi tribus modis.

3. de consol. Prosa secūda.

VTRVM BEATITVDO PER SE consistat in actu intellectus, uel uoluntatis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 15.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 4. Art. 6.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 5.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 6. Art. 2.

Quæstio quarta.

QVarto quæritur in cuius potentiæ operatione beatitudo principalius consistat.

QVÒD in operatione intellectus: Hæc est uita æterna, ut cognoscant te. ut ait Ioā. ergo. Ioan. cap. 17.

CONTRA: Augustinus primo de doctrina Christiana ait: Fruitio est summa merces, ergo beatitudo. sed frui est actus uoluntatis, quia est amore inhærere alicui propter se, ergo.

1. de doctrina Christ. cap. 6. Frui quid sit.

RESPONDEO, ꝙ omnes tenentes beatitudinem conſiſtere in operatione concedunt eam cōſiſtere in operatione partis intellectiuæ, ipſius animæ, ut diſtinguitur à parte ſenſitiua, quia ſola ipſa immaterialis, & beatificabilis, & per conſequens loquendo de beatitudine propria, quia ipſa ſola eſt immediatè unibilis ultimo fini, ergo.

D. Th. diſ prīti ar. 1. q. 1. ſoluendo 2. queſtiunculam.

SED ad oppoſitum dicitur, ꝙ in actu intellectus conſiſtit principaliter & eſſentialiter, in actu uero uoluntatis conſiſtit tanquam in quadam perfectione extrinſeca ſuperueniente uiſioni in qua conſiſtit tota ſubſtantia beatitudinis. Ratio eſt quia ſicut finis ultimus extrinſecus eſt beatitudo formaliter, de qua quæritur, tunc ſic illa operatio eſt finis ultimus intrinſecus, per quam primo attingitur, uel per quam primo anima aſſequitur ultimum finem extrinſecum, ſed talis eſt operatio intellectus, & non uoluntatis, ergo. Maior patet, quia beatitudo formaliter non eſt niſi aſſecutio ultimi finis extrīſeci, ergo prima aſſecutio eſt beatitudo, & totum illud ſuperueniens eſt extrinſecum. Probatur minor, nam uoluntas habet duplicem actum, Vnum, qui eſt actus deſiderij, & iſte eſt primus. Sed patet, ꝙ iſte actus non eſt aſſecutio obiecti, immo eſt de obiecto non habito, & obiecto facto habito ceſſat deſiderium, & tunc eſt alius actus uoluntatis, qui uocatur quietatio in obiecto habito, & patet etiam, quòd iſte actus non eſt prima aſſecutio obiecti, immo non eſt aliqua aſſecutio, ſed ſupponit aſſecutionem obiecti factam per intellectum, & ipſa eſt quietatio in obiecto iam aſſecuto, & habito.

Voluntas hēt duplicē actū.

CONTRA: Quando aliqua plura ordinantur ad ultimum finem inter ſe habet ordinem, ſed intellectus, & uoluntas ordinantur ad ultimum finē ergo inter ſe habent ordinem. Maior patet, quia alias non per ſe ordinarentur ad idem. Minor ēt patet, quia tūc ſic: Aut uolitio ultimi finis eſt propter intelligere, aut ē conuerſo, aut neutrum propter alterum, nō poteſt dari tertium membrum, quia repugnat maiori propoſitioni; ſimiliter non etiam primum quia ſecundum Anſel. 2. cur Deus homo, ordo peruerſus eſſet uelle amare, ut intelligeret. dabitur ergo ſecundum. ſ. ꝙ intellectio ultimi finis eſt propter amare eiuſdem finis, ergo intelligere & uiſio non eſt ultimus finis intrinſecus, ſed ordinabilis ad alium ulteriorem. ſ. ad uelle, ergo in ipſo uelle conſiſtit beatitudo principaliter, & eſſentialiter.

lib. 2. cap. 1.

Ad rationem opinionis dico, ꝙ peccat propter inſufficientem diuiſionem actuum uoluntatis. habet enim uoluntas triplicem actum, unū, qui eſt deſiderium, & iſte præcedit, & concedo, ꝙ in iſto non conſiſtit beatitudo, quia iſte eſt de obiecto non habito & ceſſat ad habitationem obiecti, ut dicebat. Alium, qui eſt delectatio, & ipſe non eſt actus elicitus, ſed eſt paſſio ſuperueniēs, ſicut pulchritudo iuuentuti & de iſto currit ratio quia iſta delectatio eſt quietatio in obiecto iam habito, & ſupponit totalem aſſecutionem obiecti, & concedo, ꝙ nec in iſto conſiſtit beatitudo, ſed eſt alius actus uoluntatis qui eſt elicitus circa obiectum præſens, ſcilicet uelle amare & diligere & in iſto conſiſtit principaliter & eſſentialiter beatitudo quia iſte eſt finis ultimus & intrinſecus ad quem aliquo modo ordinatur uiſio, & patet, ꝙ uoluntas habet iſtum actum, quia falſiſſimum eſt dicere ꝙ non habet actum elicitum circa obiectum præſens, ſed talis actus non eſt deſiderium cum ſit de obiecto iam habito nec delectatio cum ſit actus elicitus, & ipſa ſit paſſio ſuperueniens.

Voluntas hēt triplicē actū.

Opinio D. Aureoli in 4. ſen. qui collocat beatitudinē in gaudio, et delectatiōe

Tunc ergo dico, ꝙ per actum uiſionis non fit totalis aſſecutio actus beatifici, ſed per actum conſeruati amoris, & licet iſte actus præſupponat illum tanquam priorem uia generationis, iſte tamen eſt prior ordine perfectionis, unde 9. Methaph. dicitur dicēdum ſicut ſupra ꝙ priora generatione ſint poſteriora perfectione.

9. Met. cōt. 15

AD argumentum principale eſt dicendum, ſicut ſupra diſt. 48. quæſtione prima.

VTRVM BEATITVDO CONSIſtat in actu qui eſt fruitio.

Scotus 4. ſent. diſtin. 49. q. 5.

Quæſtio quinta.

QVinto quæritur, Vtrum beatitudo conſiſtat in actu, quæ eſt fruitio.

QVÒD non: Actus beatitudinis dicit beatū, & non beatum. ſed talis actus eſt fruitio. Maior eſt manifeſta. Minor patet ex diffinitione ipſius frui.

CONTRA: Auguſtinus de doctrina Chriſtiana: Summa merces eſt, ut eo fruamur. ſ. Deo.

De doct. Chriſtiana cap. 6.

RESPONDEO ꝙ actus uoluntatis elicitus eſt duplex in genere. ſ. uelle, & nolle. Velle ſub diuiditur in amorem amicitiæ, & in amorem concupiſcentiæ. Patet ꝙ beatitudo non conſiſtit in actu qui eſt nolle, quia obiectum iſtius actus eſt malum ſub ratione mali. tale autem obiectum non poteſt eſſe obiectum beatificum. Patet etiam, ꝙ non conſiſtit in actu, qui eſt amor concupiſcentiæ, tum quia iſte actus nō eſt ex ſui ratione obiecti ita bonus ſicut amor amicitiæ cum poſſit eſſe prauus etiam circa obiectum diuinum. Vnde in lib. 2. dictum eſt peccatū angeli fuit inordinatus amor beatitudinis quia. ſ. concupiuit eam priusꝗ̄ debuit & aliter ꝗ̄ debuit, amor autem amicitię circa Deum non poteſt eſſe niſi bonus ſaltem in exceſſu non poteſt deprauari, ſed magis pōt eſſe minus perfectus per defectum. Secundo quia obiectum iſtius actus non eſt æque perfectum ſicut illius nam obiectum amoris amicitiæ eſt bonum in ſe, obiectum autem amoris concupiſcentiæ eſt bonum relatum ad alterum, tum tertio quia amor concupiſcentiæ non eſt gratia ſui, ſed gratia amoris amicitiæ. Nam pro tanto concupiſco tibi uel mihi bonum, quia amo te, uel me amore amicitiæ. Relinquitur ergo ꝙ conſiſtat in actu, qui eſt amor amicitiæ, ſed amor amicitiæ, circa Deum, eſt fruitio. Quod patet ex diffinitione frui.

Actus uolūtatis elicitus eſt duplex.

diſt. 6. q. 2.

Quid ſit obiectum amoris.

Amicitiæ, et concupiſcētię

Amor amicitiæ circa Deū quid ſit.

frui: Frui namque est amore in hærere alicui propter se, id est propter ipsum amatum, & talis est amor amicitiæ, ergo beatitudo simpliciter consistit in actu, qui est frui Deo.

AD argumentum principale dicitur uno modo, quod frui Deo est eiusdem speciei in beato, & uiatore. nec differunt nisi sicut perfectum, & minus perfectum. & hoc patet, quia habere præcipuè easdem causas totales, scilicet uoluntatem, & obiectum sub eadem ratione, uel etiam habitus charitatis potest ibi concurrere eiusdem speciei, ut patet, ergo effectus sunt eiusdem speciei.

Ad rationem dicitur, quòd hoc nomen beatitudo non est impositum ad significandam totam illam speciem illius actus, sicut fruitio, ita quod quilibet talis actus mereatur nomẽ fruitionis, sed nomen beatitudinis non meretur nisi sit in toto gradu & ita patet in ratione beatitudinis quod distinguũtur comprehẽsor & uiator, sed nõ in ratione fruitionis. Vnde secundum istam uiam, uidetur esse dicendum, quod Deus de potentia absoluta posset causare ueram beatitudinem in uoluntate stante cognitione ænigmatica de Deo in intellectu.

Quõ distiguãtur cõprehensor, et viator.

Aliter dicitur, & probabilius, quod sunt alterius speciei formaliter quidem ex se ipsis efficienter, aut ex causis suis. nam si ponatur, quod actualis intellectio concurrat ad uolitionem, & causa partialis, habetur propositum, quia uisio, & cognitio ænigmatica sunt diuersarum specierum ad effectum eiusdem speciei, non necessario concurrit partialis causa alterius speciei, quæ non concurrit ad effectum eiusdem speciei. Vnde nunquam ad causandum Petrum concurrit aliqua causa necessaria alterius speciei, quæ nun necessario concurrit ad causandum Ioannem, si autem ponatur, quod non concurrat, ut partialis efficiens, sed concurrat, ut causa sine qua non, & hoc necessario, quod saltem oportet dicere. tunc dico, quod adhuc habetur propositum, quia ad affectũ eiusdem speciei non concurrũt necessario causæ, sine quibus nõ, quod sint alterius speciei. In proposito autem concurrunt, scilicet uisio clara in comprehensione, & cognitio ænigmatica in uiatore. Ista uia non cogit concludere illud, quod inferebatur secundum illam uiam. Patet autem solutio argumenti secundum istam uiã, quia æquiuocantur de fruitione hic, & ibi.

Visio, et cognitio ænigmatica, sunt diuersarũ specierum.

VTRVM AD ESSENTIAM BEAtitudinis pertineat securitas.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 6.
D. Thomas prima secundæ q. 10. Art. 1. & 2.

Questio sexta.

SExto quæritur, Vtrum securitas sit de essentia beatitudinis.

QVÒD sic uidetur esse intentio Aug. 13. de Trinitate.

13. de Tr. c. 7.

CONTRA: beatitudo consistit essentialiter in actu, qui est fruitio, & amor amicitiæ, sed securitas si est actus non est talis actus, sed habet pro obiecto talẽ actum, & beatitudinẽ, ut patet, ergo.

RESPONDEO, quod primo patet ueritas, quod s. est perpetua per Math. Ibunt iusti in uitam æternam. Et Psal. In sæcula sæculorum laudabunt te. Et sapientiæ: Iusti autem in perpetuum uiuẽt. Et August. 13. de Trin. Beata uita esse non põt, nisi sit immortalis, & hoc habetur in multis alijs locis scripturæ in dictis sanctorum. Sed sunt hic tria uidenda. Primum quando est perpetua. Secũdum quali perpetuitate est perpetua. Tertium qualiter inest beatitudini illa perpetuitas.

Matt. cap. 25.
Psalm. 83.
13. de Tr. c. 8.

DE primo istorum uidetur forte, quod est perpetua, quia sit ex se formaliter necesse esse.

Quære Egidiũ hic D. Tho. in quolib. 1. q. 5. Artic. 1.

CONTRA: Accidens est magis dependens, q̃ subiectum, sed beatitudo est accidẽs formaliter, subiectum autem eius. s. anima dependet à Deo conseruante, ergo & ipsa, ergo non est formaliter necesse esse. Aliter forte diceretur, quia sicut forma cœli, quæ tollit à materia omnem priuationem, constituit unum compositum incorruptibile, ita beatitudo, cum sit summa perfectio creaturæ tollit à natura beatificabili omnem priuationem perfectionis, & per consequens cõstituit beatum perpetuum, & incorruptibile.

CONTRA: Quod ex natura non caret principio durationis, ei non repugnat habere terminũ durationis, ergo.

DICO, ergo quod beatitudo est perpetua præcipue à causa extrinseca. s. à uoluntate diuina conseruante ipsam perpetuo, & nec permutente ipsam corrumpi, & anihilari.

DE secũdo dico, quod nõ est perpetuitas quæ sit duratio temporis propriè dicta, quia durabit beatitudo cessante tempore propriè dicto, nec æternitate propriè dicta, quia ipsa est solum mensura Dei, & idẽ quod Deus erit, ergo perpetuo perpetuitate æternitatis, qua mensurantur omnia æuiterna, & pro ista accipitur æternitas in scriptura, quãdo attribuitur alij, quàm à Deo.

Quõ beatitudo sit perpetua.

DE tertio dico, quod accipiendo beatitudinem intensiuè non concludit perpetuitatem, immo põt esse secundum omnem gradum, ita per unum instans, sicut per infinitam durationem, & istud est cõe omnibus formis permanentibus. vnde 1. Eth. dicitur, quod albedo unius horæ põs esse intensa, sicut albedo, quæ duraret in æternum. Si uero accipiatur extensiuè, tunc includit perpetuitatem, ut patet ex authoritatibus superius adductis. sed hoc modo non dicit aliquid per se unum, sed dicit aggregationem omnium bonorum, ut describit eam Boetius 3. de consolatione.

1. Ethic. ca. 6.
Prosa secũda.

DE secũdo principali dico, quod securitas accipitur pro ut opponitur timori, timor aũt uel est de malo futuro, ne ueniat, uel de malo præsenti, ne duret. igitur securitas uel est de bono futuro, quod ueniat, uel de bono præsenti quod stet. In proposito aũt securitas, quæ spectat ad beatitudinem est de bono præsenti, quod perduret perpetuò, & istam securitatẽ, quæ est actus uolũtatis, præcedit certitudo in intellectu de eodem. Ista aũt certitudo non potest esse intellectui naturaliter nota, cum ille effectus, de quo est, scilicet perpetuitas beati-

Securitas est de bono pñti.

tudinis, totaliter dependeat à uoluntate diuina, ergo est sibi super naturaliter reuelata; similiter autem timorem, qui est actus uoluntatis, præcedit quandoq; dubium in intellectu, sed non semper & necessario sunt ibi, ut patet.

Ad quæstionem dico, quòd securitas non includitur in beatitudine, quæ consistit in actu fruitionis, & amoris amicitiæ, sed consequitur eam, includitur autem in beatitudine extensiuè sumpta eo modo, quo dictum est supra de perpetuitate. De Tentione autē sciendum, quòd quadrupliciter accipitur, uno modo pro ut memoria tenet obiectū habitualiter, alio modo ut intelligentia tenet obiectum actualiter. Tertio modo tētio est actus uoluntatis, & succedit spei, quæ est uirtus, & quia spes, quæ est uirtus, quę est de bono concupito, ut patet, & ideo tentio, quæ sibi succedit, est in cō cupiscibili. Quarto modo tentio est actus uoluntatis, & succedit spei, quæ est passio. nam ex spe, quæ est uirtus in concupiscibili, consurgit quædā passio irascibili, quæ est quædam firmitas de eo, quod speratur, & ideo tentio, quæ sibi succedit, est in irascibili, & ista magis appropinquat ad beatitudinem. Quod respicit bonum in se non includitur in beatitudine, nisi ut sumitur extensiuè pro aggregatione omnium bonorum, sicut dictū est supra de perpetuitate, & securitate. Patet etiām quomodo pertinet ad beatitudinem tentio secundo modo dicta, & tertio.

In præcedēti Art. ī solutione tertiæ dubitationis. Quid tētio sit

Ad argumentum principale dico, quòd Augustinus accipit ibi beatitudinem extensiuè pro aggregatione omnium bonorum.

VTRVM GAVDIVM SIT DE ESsentia beatitudinis.

Scotus 4. *sent. dist.* 49. *q.* 7.
D. Thomas 4. *sent. dist.* 48. *q.* 3. *Art.* 1.
Ricardus 4. *sent. dist.* 49. *q.* 6.

Quæstio septima.

Septimo quæritur, Vtrum gaudium sit de essentia beatitudinis.

10. li. confessionum.

Qvòd sic: Augustinus loquens de Deo dicit: Gaudium de te erit uita beata.

Contra: Beatitudo essentialiter consistit in operatione ex præcedentibus, sed gaudium non est operatio, sed passio superueniens, ergo.

D. Th. 47. dis. 4. art. 1. q. 3.

Respondeo & dico, quòd sic: Ratio, quia si non, ergo Deus posset beatitudinem dare sine gaudio, & sic esset quis beatus, & non gauderet, quod est absurdum.

Item pœna esset essentialiter iustitia, ergo pręmium essentialiter est gaudium. Antecedens patet ex dist. 43. Nam pœna cum sit in uoluntaria, alias non esset tristitia, non posset consistere in actu uoluntatis, sed in passione, quia omnia actus elicitus uoluntatis est uoluntarius.

10. Eth. ca. 1.

Item decimo Ethicorum est ratio ad hoc illius andoxi, quia operationes appetimus pp delectationem, ergo delectatio & gaudium sunt finis ultimus intrinsecus, & per consequens beatitudo.

Confirmatur, quia priora generatione sunt posteriora perfectione 9. Met. ergo sicut tu probasti superius ex hoc beatitudinem non consistere essentialiter in uisione, sed in amore, ita hic probatur non consistere in amore, sed in gaudio, quod est posterius generatione. 9. Met. cōt. 15

Contra; licet opinio uideatur probabilis quantum ad illud, quod principaliter intendit, tamen oppositum uidetur mihi probabilius. Nā certum est, quòd nulla natura creata est intrinsecè beata, quia hoc est proprium Dei. anima ergo non est ex suis intrinsecis beata, est ergo beata, ut unitur obiecto beatifico. unitur propriè, & præcipue per operationem, & non per passionem superuenientem ad unionem iam ultimate adeptam, ergo tota essentia beatitudinis saluatur in operatione.

Quō anima sit beata.

Dico autem, quòd uoluntas potest considerari ut est actiua & dicitur sui actus ut sic beatificatur per passiones superuenientes, scilicet per gaudium & delectationem, nam respectu talium est pure receptiua, sed primo modo beatificatur principalius & essentialius.

uoluntas duobus modis potest considerari.

Ad primum oppositum dico, quòd sicut Deus de potentia absoluta potest causare claram uisionem in intellectu de se absque fruitione causata in uoluntate, & talis esset essentialiter beatus secundum illos qui ponunt totam beatitudinem cō sistere essentialiter in uisione; ita dico hic suo modo, tamen non esset beatus quo ad omnia, quæ sequuntur beatitudinem, non tamen esset uoluntas beata, ut receptiua.

Ad secundum nego consequentiam, nam pœna oportet, quòd sit inuoluntaria, & ideo oportet, quòd consistat in passione, sed præmium oportet esse uoluntarium, & ideo oportet consistere in operatione. Vnde Philosophus secundo Ethicorum. In passionibus, nec laudamur, nec uituperamur. 2. Ethic. ca. 5.

Ad Tertium dico, quòd Philosophus arguit ibi contra illum, qui ponebat felicitatem consistere in passione, & ponit ipse eam consistere in operatione. Ad rationem dicit, quòd illud est falsum, immo frequenter appetimus operationes sine delectatione sicut patet de actibus uirtutis, nā patet, quòd actus uirtutis temperantiæ, & fortitudinis non delectant appetitum sensitiuum & tamen sunt appetibiles, quia boni.

Ad confirmationem, quòd illud tenet in his, quæ sunt eiusdem rationis, & ordinis. Vnde in ordine operationum posterior generatione est prior perfectione, & similiter in ordine passionum, sed non tenet in his, quæ sunt alterius, sed in proposito uariatur ordo, quia itur de operatione ad passionem.

Ad principale dico, quòd Augustinus accipit ibi beatitudinem per omnibus, quæ eam consequuntur, & non pro eo, in quo consistit principaliter, & essentialiter.

Vtrum

VTRVM NATVRA HVMANA fit natura infima capax beatitudinis.

Scotus 4.sent. distin.49.q.8.

Quæstio octaua.

Octauo quæritur, Vtrum aliqua natura intellectualis sit beatificabilis.

Qvod sic: Beatitudo est unio perfecta cum fine proprio, sed natura intellectualis est unibilis cum suo fine, ergo.

14.de Tri.c.18 CONTRA: Aug.14.de Trin.dicit, quod natura est beatificabilis inquantum imago Dei.

RESPONDEO quod hic sunt tria uidenda. Primo an conueniat naturæ intellectuali. Secundo an omni naturæ intellectuali. Tertio an alteri naturæ ab intellectuali.

Beatitudo proprie et improprie accipitur. De primo dico: Beatitudo potest proprie, & improprie accipi, proprie accepta non conuenit, nisi naturæ intellectuali; quia illo modo accepta consistit in fruitione Dei, uel clara uisione eiusdem secundum alios, sed patet, quod natura non intellectualis nõ potest habere tales actus, ergo.

De secundo dico, quod talis beatitudo potest cõpetere omni naturæ intellectuali. Quod patet, quia intellectus perficitur per quamcunque intellectionem & uoluntas per quamcunque uolitionem, cum tales actus sint earum perfectiones naturales, ergo nulla intellectio repugnat intellectui, & nulla uolitio uoluntati, nisi essent formaliter intensiuè infinitæ, immo citra infinitatẽ, quanto sunt perfectiores, tanto magis perficiunt ipsas potentias, cum ergo beatitudo consistat formaliter in aliquo tali actu, ergo &c.

Quando potentia sensiti ua sit beata. De tertio dico, quod beatitudo impropriè accepta potest competere alij naturæ. Vnde potentia sensitiua potest dici beata, quando est unita suo proprio obiecto sibi proportionato; per hoc etiã patet solutio ad principale.

VTRVM OMNES HOMINES uelint de necessitate summe beatitudinem.

Scotus 4.sent.dist.49.q.9.
D.Thomas prima parte summæ q.49.Art.1.
Durandus 4.sent.distin.49.q.8.

Quæstio nona.

uide D.Tho. dist.præsenti. Nono quæritur, Vtrum quilibet naturaliter appetat beatitudinem in summo.

10.de Tri.c.1. Qvod non: Nihil põt uoluntas uelle nisi cognitum per Aug.10.de Tri.sed beatitudo non est naturaliter cognita, sicut patet 1. Eth. ubi ponuntur de ea multæ opiniones, & oẽs falsæ, ergo.

13.de Tri.c.5. CONTRA per Aug.13.de Trin.ardentissimo amore omnes finem appetunt.

RESPONDEO quod uoluntas põt considerari, ut natura, & ut sic necessario, & naturaliter, & continuè appetit beatitudinem, sed iste appetitus non est actus elicitus, sed est quædam inclinatio naturalis eo modo, quo graue inclinatur deorsum, nã si esset actus elicitus nõ esset continuus sicut est, quod aũt isto modo inclinetur ad beatitudinẽ patet, quia omnia naturalia naturaliter inclinãtur ad suum proprium finem, beatitudo autem est proprius finis uoluntate.

Henr.quolib. 3.quæst.7. Alio modo potest considerari ut libera, & ut sic, quãquam aliqui dicunt quod naturaliter & necessario appetat beatitudinem in uniuersali apprehensam non in particulari. Dico tamen, quod nõ in uniuersali nec in particulari appetit beatitudinem necessario, sed contingenter ut in pluribus autem appetit eam quomodocunque apprehensam. Primum probo, quia cum uoluntas possit determinare intellectum ad intelligendum determinatum obiectum, & posuit etiam imperare alijs potentijs inferioribus si necessario, ut libera actu elicito, ea, quę appetetat beatitudinem determinatet intellectum ad semper intelligendum eam, & alijs potentijs ad persequendum ea, quæ sunt ad eam, tanquam ad finem. cuius tamen contrarium experimur, et repugnantiam uidetur includere, quod ut libera necessario aliquid uelit actu elicito. Secundum et probo quod inclinatio naturalis non põt totaliter tolli per aliquem habitum in clinantem ad oppositum, immo non põt aggenerari talis habitus. vnde nullus habitus generari potest in graui, quod tollat sibi inclinationẽ ad deorsum, nec in materia, qui tollat sibi inclinationem ad formam. igitur semper manet inclinatio naturalis uoluntatis ut naturæ ad beatitudinem, sed naturale est, quod uoluntas quanquam sit libera sequetur tamen inclinationem finitam naturalem, & nisi esset libera esse necessaria, ergo ut in pluribus sequitur eam. Inclinatio naturalis, nõ potest totaliter tolli.

Argumenta pro & contra patet solutio ex dictis dicta de uoluntate.

VTRVM HOMO EX PVRIS NAturalibus possit consequi beatitudinem.

Scotus 4.sent. dist.49. q.10.
D.Thomas 4.sent.dist.49.q.6.Art.2.

Quæstio decima.

Decimo quęritur, Vtrum homo naturaliter possit consequi suam beatitudinem.

1.de cœli con tex.50.et 59. Qvod sic: Arist.2.de cœlo dicit quod frustra dedisset natura stellis motum progressiuum, nisi dedisset eis organa apta ad talem motum, ex quo accipitur, quod natura nõ deficit in necessarijs, igitur si beatitudo est finis, & perfectio hominis naturalis, sequitur, quod natura dedit ei sufficientia principia, per quæ possit sibi alia accipere.

CONTRA: Quia in hoc fuit error Pelagij.

RESPONDEO primo & dico, quod natura humana siue anima in puris naturalibus, sine aliquo addito est immediatum principium susceptiuũ beatitudinis. Secundo quod in puris naturalibus non est sufficienter actiua ad causandum claram uisionem de diuina essentia, & ista sit necessaria ad beatitudinem saltem & primaria. sequitur oppositum, quòd.s.homo ea puris naturalibus non potest consequi beatitudinem.

Primum probo, quia si susciperet eam mediante aliquo hoc esset mediante habitu, sed hoc nō, ergo. Probatio minoris: Habitus in uia acquiritur ex actibus, ergo actus præcedit in ipsa potentia omnem habitum. ergo non est de ratione actus, q recipiatur in potentia mediante habitu, sed beatitudo consistit in habitu, ut patet ex præcedentibus, ergo potest recipi immediatè in potentia animæ nuda, & per consequens recipitur, quia nihil est ibi ponendum frustra.

Habitus acquirit ex actibus.

Item si reciperetur mediante habitu, ergo immediatius beatificaretur habitus, q aīa separata posset beatificari, quod est inconueniens, ergo.

Secundum probo: Nam intellectus non pōt causare cognitionem de obiecto, nisi præsente obiecto sibi in ratione obiecti, uel in se, uel in suo representatiuo, & si causare debet de obiecto claram uisionem, oportet, q ipsum obiectum in se sit præsens in ratione obiecti, uel in alio in quo contineatur eminenter, sed patet, q diuina essentia licet sit præsens intellectui creato propter illapsum propter suam infinitatem, non tamen in ratione obiecti, nisi ipsa uelit, cum sit obiectum uoluntarium, & si esset præsens non causaret nisi uellet. non etiam potest ipsa contineri eminenter, ergo nullo modo intellectus creatus ex puris naturalibus potest causare claram uisionem de diuina essentia & cum ista sit necessaria ad beatitudinem saltem antecedenter à Deo, ergo.

Corrollariè concludo, q nec ex parte intellectus, nec ex parte uoluntatis est necessarius aliquis habitus propter beatitudinem, & ideo illi, qui ponunt intellectum, & uolūtatem esse puras potentias passiuas, tollunt necessitatem habitus gloriæ ex parte intellectus, & causalitatis ex parte uoluntatis. Vnde si isti habitus requiruntur nō propter actus eliciendos, & cum saltem charitas necessario sit ponenda secūdum fidem, & scripturam. ideo ad minus de uoluntate habet concedere, quòd sit actiua.

D. Thom. et Henricus.

AD argum. principale dico, q natura dedit naturę intellectuali sufficientia principia passiua, ex quibus est immediatum susceptiuum beatitudinis, sed non potuit sibi dare sufficientia principia actiua.

Et si dicas, q oē potentiæ passiuę correspōdet in natura potentia actiua. Dico, q uerū est, q omni potentiæ passiuæ correspondet aliqua potētia actiua in toto ente, quia saltē potētia actiua Dei, sed non oportet, quòd saltē in natura creata, & suf fecisset Philosopho, qui ponebat agere ad extra de necessitate naturæ.

Oī potentiæ passiuæ correspondit potētia actiu quo.

VTRVM ANIMA SIT ACTIVA respectu beatitudinis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 11.

Quæstio vndecima.

VNdecimo quæritur, Vtrum anima sit actiua respectu beatitudinis.

QVOD non: Quia tūc aīa beatificaret se. Item quia à præmiante est præmium collatum præmiato.

Item si esset effectiue ab anima, cum ipsa sit delectatio gratuita, sequeretur, quòd esset sibi meritoria, sicut in uia. cum ergo sit extra statum meriti, oportet, quod non sit elicitiuè ab ea, sicut erat in uia.

Item quia intensior est à Deo elicitiuè, quàm si esset ab anima.

Item quia tunc esset libere elicita ab anima, & per consequens posset eam non elicere, & ita posset facere se non beatam, & sic posset peccare.

Itē tūc qui habent meliora naturalia esto, q essent eiusdem meriti cum aliquo eliceret intēsiorē actum & ita esset beatior, q est inconueniens.

Item cum nihil producatur per se nisi compositum ex 7. Metaph. si uoluntas produceret actiue suā uolitionem, cum uolitio sit formaliter, & subiectiue in uolente, per consequens uoluntas produceret uoluntatem uolentem, ita causa efficiēs esset causa intrinseca, quia esset pars sui effectus essentialis, uel intrinseca.

7. Met. contex. 26.

Prima quatuor de istis articulis inueni in Scoto, in quæstione, Vtrum beatitudo essentialiter existat in actu fruitionis, nec inueni ea soluta cum tamen quæsierim plures libros. Dicitur tamen, q Scotus fuit istius opinionis, q uoluntas cū obiecto sit actiua respectu aliorum uolitionum, tamē respectu uolitionis, quæ est formaliter beatitudo, est pure receptiua. Ita q illa totaliter causatur ab obiecto beatifico. Sed oppositum huius uidetur expresse dicere in ista dist. Vtrum homo in puris naturalibus consequi possit beatitudinē, & in declaratione secundæ quæstionis parum ante solutionem argumentorum principalium.

opinio Scoti.

VTRVM CORPORA BEATOrum erunt impassibilia.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 49. q. 1. Art. 4.
Scotus 4. sent. distin. 49. q. 12.
D. Thomas 4 sent. dist. 49. q. 4. Arti. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 1.

Quęstio duodecima.

DVodecimo quæritur, Vtrum corpora beatorum erunt impassibilia.

QVOD non: Gregorius super illud Ioann. Affer digitū tuum huc; dicit sic: Necesse est corrumpi omne quod tangi potest, sed corpora Sanctorum erunt tangibilia, sicut patet de corpore Christi post resurrectionem per illud Lucæ: Palpate, & uidete.

Lucæ cap. 24.

CONTRA per D. Paulum: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

1. Cor. cap. 15.

RESPONDEO quod cum corpus nostrum sit dupliciter passibile, ut patet. s. realiter, & intentionaliter; Primo ergo uidendum est, Vtrum corpus gloriosū erit impassibile passione reali,

Corpus nostrū duobus modis est passibile.

Secundo

Secundo utrum passione intentionali. De primo. ergo est certa & ex fide, & ex sacra scriptura. q. s. corpus gloriosum non non erit passibile passione reali corruptiua; congruitas est ad hoc, ꝙ cum anima de se sit immortalis & sit forma corporis congruum est, ꝙ imperpetuo informet corpus, non aliud, & aliud cum soli uno sit proportionata, ergo illud unum erit perpetuum & incorruptibile, sed de causa istius impassibilitatis est dubiũ. nõ. n. põt dici, ꝙ causa est, quia corpus gloriosum non est compositum ex elementis, quia iam non esset idem numero, quod prius fuit, nec potest dici, ꝙ nõ habebit qualitates elemẽtares, quia iã nõ esset eiusdẽ rõnis, ut prius, nec põt dici, quòd qualitates tunc nõ erant cõtrariæ, quia qñ formæ sunt contrariæ ex propriis rationibus ubicunque ponantur sunt contrariæ, nec põt dici, ꝙ tunc erunt reductæ ad tantã æqualitatẽ, ꝙ non poterũt agere ad inuicẽ, quia iã qualitates illę sequunt naturam formarum elementorũ & elementa sint in qualiter actiua, & passiua, oportet, quòd in illo corpore esset in moderatus excessus unius elementi ad aliud.

Anima est immortalis.

Vide D. Bona. s. psenti parte 2. Art. 2. q. 2. et 2.
Vide Varronem quæst. præsenti.

Præterea oẽs illæ quatuor uiæ deficiunt, quia saltem non prohibent corruptionem extrinsecã, nec põt dici quinto, ꝙ materia corporis gloriosi non esset sub priuatione, quia anima gloriosa satiabit totum suum appetitum, quia cũ aĩa sit substantialiter eadẽ, nullo modo uariata substantialiter, nõ poterit replere totũ appetitũ naturalẽ materiæ plus tunc, q̃ modo. nulla ergo cã intrinseca põt poni istius impassibilitatis. causa uero extrinseca ponitur dupliciter. s. anima informans, & dos super addita priuatiue etiã duplex. s. cessatio motus cœli, & alia, quam ultimo ponam.

Caus. extrin seca ponitur duplex.

Pro prima uia arguitur sic: Sicut anima tũc est totaliter Deo subiecta, ita corpus gloriosum est totaliter subiectum animæ beatæ, & ideo non poterit ipsa uolente.

CONTRA: Anima nõ est maioris uirtutis, q̃ Angelus, sed Angelus non põt prohibere agentia naturalia à suis quæ proprius actionibus. ergo.

Hẽricus quo lib. 9. q. 16.
Ricardus dis. præsenti Art. 4. q. 1.

Pro secunda uia arguitur sic: Quia secundum Augustinum in epistola ad Dioscorũ: Fecit Deus animam, inquit, ut ex eius plena felicitate redundet in corpus sanitas perpetua, & uigor incorruptibilis. dicunt ergo illi, ꝙ sicut uidemus, aliqua qualitas puta durities præseruat corpus ab aliquali corruptione, ut à modica incisione ita Deus poterit causare & causabit in corpore glorioso unã qualitatẽ imperfectã, quæ præseruabit eum ab oĩ corruptione intrinseca & extrinseca.

Ad Dioscorũ ante mediũ.

CONTRA: Aut ista qualitas dicitur esse dos impassibilitatis cęlestis, aut est elementaris, aut mixti corporis. & tunc non poterit probibere corruptionem perpetuam, Esto, ꝙ posset ad tempus.

Pro tertia uia arguitur sic: Remoto priori remouetur posterius, sed motus cęli est primus motus 8. phys. ipse autem cessabit post iudicium. ergo extunc non poterit ad corpus moueri ad corruptionem.

8. phys. cont. 37. et inde.

Contra hoc est articulus damnatus: Qui dixerit: ignem non posse comburere stuppã approximatã, cessante motu cęli, error est. Patet etiã contrarium per scripturam sacram tempore Iosuæ. Dico igitur quarto modo, ꝙ causa huius impassibilitatis est sub causatio diuinæ coactionis agentibus naturalibus petentibus illud corpus corrumpere. nã sciendum, ꝙ nullũ naturale agens põt agere nisi Deo sibi cooperante per generalem influxum, sed Deus ad extra agit contingenter per suam uoluntatem, ergo corpus gloriosum nõ poterit corrumpi naturaliter nec ab intrinseco, nec ab extrinseco, quia diuina uoluntas nõ coaget aliquid agens naturali ad ipsum corrumpendum, & hoc modo pueri in camino non fuerunt combusti, quia Deus non coagebat igni ad eos cõburendum & per hoc ad authoritatem argumenti adductam pro secunda uia, dico, ꝙ pro tanto dicitur hæc impassibilitas redundare in corpus ex plena felicitate animæ, quia ex meritis animæ corpus habet impassibilitatẽ, pro eo. s. ꝙ informatur ab anima beata, quæ de congruo hoc meruit.

Iosue c. 10.

Vide in primo sent. dist. 2. q. 1. & in 2. dist. 1. q. 2. nec non in 7. q. quolib.

SED sunt hic dubia. Primum quia secundũ hoc uidetur, ꝙ impassibilitas non sit dos, ex quo non est aliqua qualitas gloriosi corporis.

Dubia.
Primũ dubiũ
Vide D. Bona. et alios antiquos hic.

Secundum ꝙ eo modo secundum istam uiam erunt impassibilia corpora damnatorum sicut beatorum.

Scd'm dubiũ.

Ad primum dico, quòd non oportet dotem inesse ei cui datur, sed sufficit, ꝙ habeat eius commodum. Vnde spõsę nõ realiter insisrit eius dos, sed habet eius commodum, ita est in proposito suo modo.

Ad secundum dico, quòd dãnatis illud prouenit ad eorum pœnam propter eorum demerita, beatis uero propter eorum gloriam.

De secundo principali dicitur, quòd de uisu non est dubium, quòd erit ita & de auditu, si poterit ibi uox multiplicari, & si erit ibi talis uox de aliis tribus sensibus, non uideo necessitatem quare debeant esse in suis actibus cum actus talium sensuum præcipue sint necessarii propter conseruationem uitæ corporalis, qui quidem motus conseruandi uitam non est ibi necessarius ut patet.

D. Thomas i 4. dist 44. Ar. 2. q. 1. in sol. 3 et 4. quæstiũcula.
Ricardus dist. præsenti Art. 4 q. 5.

Ad principale dico, quòd argumentum Gregorij non plus probat nisi quòd corpus tangibile naturaliter est corruptibile, sed patet ex dictis, quòd corpus gloriosum est incorruptibile supernaturaliter, non tamen apparuit ratio quare cęlũ non posset sensibiliter tangi à digito, si esset ibi, sicut potest sentiri alio sensu scilicet uisu. &c.

VTRVM CORPORA GLORIOSA erunt agilia.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 49. q. 1. Art. 7.
Scotus 4. sent. dist. 49. q. 12.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 4. Art. 7.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 7.

Quæstio tertiadecima.

TERTIO decimo, quæritur, Vtrum corpora beatorum erunt agilia.

QVOD non: Agilitas ponitur propter motum localem, ſed ibi non eſt motus localis, ergo. Maior eſt nota. Minor probatur, tum quia motus eſt ſolius entis imperfecti, quia entis in potentia, ſecundum, quòd in potentia 3. phyſ. tum quia nullus beatus nellet ſe mouere, quia quilibet ſtabit in determinata approximatione ad Christum, qui eſt obiectum beatificum ſenſuum, & ideo nollēt ire remotius, nec propinquius, q̃a nō meruerūt.

3. phyſ. cont. 6

CONTRA: id eſt illud ſapiētię: Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent.

Sapientiæ. c. 7

RESPONDEO, & dico, q̄ omne corpus ſenſitiuum naturale habet duplicem motum, unum ſecundum elementum prædominans in ipſo. ſ. terræ, & iſte motus eſt deorſum, cuius immediatum principium eſt ipſa terra prædominans. Vnū aliū motum habet, inquantum eſt corpus animatum, & iſte eſt motus progresſiuus, cuius immediatū principiū eſt anima ſenſitiua. Loquetur. n. de corpore animato animā ſenſitiua. Iſte aūt motus ſecundus tam in nobis, q̃ in brutis ſequitur aliquo modo apprehenſionem appetitus ſenſitiui,

Totius corporis naturalis ſenſitiui, eſt duplex motus

Secundo dico, quòd agilitas eſt quædam habilitas, ſecundum quam corpus glorioſum pręſentialiter & faciliter poteſt moueri motu lucali. tertio dico, quòd iſta agilitas, quę eſt dos agibilitatis ut commune dr̄ eſt quædam qualitas ſupper addita ipſi corpori glorioſo, per quam pōt faciliter & expedite moueri ad omnes differentias ſitus, ſed non uideo qualis qualitas eſſet iſta. Quod patet, quia nec cœleſtis, nec elementaris. quia non ſufficeret ut patet, nec alicuius corporis mixti pp eandem cauſam non uideo neceſsitatem dicendi, q̄ eſt quædam realitas creata à Deo nouæ ſpeciei, & alterius ab omnibus qualitatibus, quę ſunt mō.

Agilitas quæ ſit.

Ricardus diſt. præſenti Art. 4. q. 7.

Dico igitur aliter. primo quòd licet in animali non appareat aliqua uirtus motiua ſecundum motum progresſiuum, niſi organica, tamen ratione conuincitur, quòd in homine eſt uirtus motiua non organica, quæ eſt præcipue in anima. Nā omnino eſt inconueniens dicere, quòd anima ſeparata non poſsit moueri ſecundum locum, quia cū repetat ſibi eſſe in loco diffinitiue ſi non ſe poſſet facere de loco ad locum eſſet imperfectisſima, eſt ergo in anima uirtus motiua non organica. Tunc dico, quòd ſicut uirtus uiſiua in me poſſet à Deo intendi uſque ad gradum uiſiuæ uirtutis aquilę. quo facto uidere poſſem rotam ſolis ſicut aquila; ita Deus pōt intendere quantū ſibi placet iſtam uirtutem motiuam animæ non organicā. quo facto poterit anima mouere corpus ſine fatigatione per uirtutem illam non organicam.

Item etiam ex parte corporis ſunt multa impedimenta modo & malę indiſpoſitiones ad motū quæ ſunt in neruis & iuncturis & alibi. Vnde patet, quòd non oēs æqualiter ſunt potentes ad motum. Iſta autem oia impedimenta amouebuntur à corpore glorioſo, & ēt non erit repletum fecibus, ſicut mō. ſed forte Deus replebit ipsū optimo & mundisſimo aere, & uigorabit & purgabit ſpiritus uitales in eo, & tunc erit leuiſsimū & eſpoſsiſsimum ad motum. Vnde patet, quòd idē corpus nullo addito eſt magis ponderoſum mortuū, quàm uiuū. dico ergo, quòd Dos agilitatis non eſt niſi uirtus motiua animæ beatæ non organica bene intēſa cum dictis diſpoſitionibus oppoſitis. tunc. n. & corpus erit facillime mobile & anima uirtuoſa ad mouēdum & ſine fatigatione ex quo per uirtutem motiuam intentam non organicam habet.

AD argumentum principale, ad primam probationem minoris dico, quòd aliquid dicitur imperfectū tripliciter: uno modo negatiue abſolute. ſ. quia non habet omnem perfectionem iſto modo omnia ſunt imperfecta excepto Deo. Alio modo negatiue non abſolute, ſed comparatiue ſicut plumbum eſt imperfectum reſpectu auri, & iſte modus eſt imperfectior, quàm mobile. Alio modo priuatiue. ſ. quòd nō habet omnē perfectionem ſibi debitam ſicut monſtra dicuntur imperfecta.

Aliquid tribus modis dicitur imperfectum

Dico igitur quòd corpus glorioſum nō eſt imperfectum reſpectu motus, niſi ſcd̄m quod quia motus eſt ſibi quædam accidētalis perfectio, ſed quando non mouetur non eſt imperfectum, quia tunc magis ſibi congruit quies.

Ad ſecundam probationem dico, quòd ſupponit falſum. ſ. quòd Chriſtus ſemper ſtet in eodem ſitu. poterit enim moueri ſicut Rex.

VTRVM CORPVS GLORIOSVM erit clarum.

Seraphycus Bona. 4. ſent. diſt. 49. q. 1. Art. 5.
Scotus 4. ſent. diſt. 49. q. 14.
D. Thomas 4. ſent. diſt. 49. q. 4. Arti. 8.
Ricardus 4. ſent. diſtin. 49. q. 6.

Quęſtio quartadecima.

QVARTO decimo quæritur, Vtrum corpora beatorum erunt clara, & lucida:

QVOD non: Erunt pulchra, ergo nō lucida. Antecedens patet. Conſequētia probatur ſecundum Auguſtinum: Pulchritudo eſt quidam color cum ſuauitate, ſed color, & lux non compatiuntur ſe in eodem. Vnde corpora ſuper cęleſtia, quę ſunt lucida, non ſunt colorata.

22. de ciu. Dei ca. 19.

CONTRA: Fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu Dei per illud ſap.

Sapientiæ. c. 3

RESPONDEO eſt quædam relucentia ſuper illud, quod lucet & addit manifeſtationem. Vnde dr̄ lux clara, ueritas clara, & huiuſmodi, quæ ſunt bene manifeſta. Et ſecūdum Auicen. 5. naturaliū, Lux, lumen, & color differunt, quia lux eſt in ſole, lumen in medio color in corpore ſolido, & terminat uiſum. Tunc dico, q̄ licet Gregorius uideatur dicere ſuper illud Iob: Nō ęquabit ei nec aurum, nec argentum, quòd corpora glorioſa erunt perſpicua & dyaphona, pōt tñ dici, quòd erūt ſpiſſa, & ſolida & tñ clara & luminoſa, quia etiā ſol & alii planetæ ſunt ſolidi, & tñ ſolidi in tantū, quòd prohibuerunt à uiſu noſtro aſpectus eorū poſt ſe. Vñ ſoliditas non repugnat claritati, immo non eſt dubium,

Scd̄m Auicē. lux lumen, & color differūt

18. libro moralium.

bium, quòd solidata corpora sint planetæ, & stellæ, quàm sint aliæ partes orbis, in quo sunt, & isti planetæ, & stellæ sunt corpora lucida, & aliæ partes non sunt propter nimiam perspicuitatem.

Dico igitur, quod corpora gloriosa erunt solida, clara, & lucida. Authoritas, autẽ Gregorii potest glosari.

Vide Varronem in hoc 4. q. præsenti.

Sed nunquid beatus possit occultare claritatẽ sui corporis alii nõ beato. s. uiatori; Dicitur, quòd sic, quia oculus non beatus nullo modo posset esse capax illius uisionis, & ideo necesse esset ex se, ut occultaretur sibi, sed hoc non credo esse uerũ, quin aliquo modo sensibiliter posset oculus non beatus percipere illam claritatem, licet non perfectè, sed tamen transitoriè, sicut patet de sole, quẽ percipere possumus trãsitorie, & imperfectè etiã corporali oculo.

D.Thomas dist. 44. quarti Art. 2. q. 4. princ. in solu tertii argumenti.

Aliter dicitur, quòd si pro eo, quòd tantũ corpus erit sub pleno dominio animæ, sed nõ uideo quomodo anima ex propria uirtute possit prohibere actiones naturales agentium naturaliũ, q̃ sunt in debita approximatione ad passum sufficienter dispositum.

Aliter ergo dico, ꝙ hoc potest pro eo, ꝙ uolũtas diuina assistit uoluntati cuiuslibet beati, ut totum quod uult impleatur, & ideo q̃ uellet quòd claritas sui corporis non appareret uoluntas diuina, non coageret illi claritati ad multiplicandam similitudinem in oculo eius.

Opinio uera & propria.

Ad principale dico, quòd in corpore glorioso compatientur se mutuò color & claritas in tantũ quòd erit pulcherrimum, & clarissimum.

VTRVM CORPVS GLORIOSVM habebit donum subtilitatis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 15.
D.Thomas 4. sent. dist. 49. q. 4. Art. 6.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 5.

Quæstio quintadecima.

QVINTO decimo quæritur, Vtrum corpus gloriosum habebit donum subtilitatis.

Vide Varronem in 4. q. præsenti.

QVOD non: Quia habebit eandem materiam totam, quam habet modo & habebit tantundem de quantitate, & non plus uel modicum plus. ergo nõ erit magis subtile, quàm modo. sed erit spissum, & solidum, sicut modo. ergo.

Libr. 4. c. ult.

CONTRA id est Damasc. lib. 4.

RESPONDEO primo & dico, quòd corpus gloriosum est simul cũ aliquo loco in eodẽ ubi. Hoc patet ex fide, nam secundum fidem corpora gloriosa erunt in cœlo empyreo, sed Cœlũ illud, & cœli alii, per quos transibit gloriosum corpus, sunt indiuisibiles, ergo.

Marci ca. 16.

Item Christus resurrexit clauso sepulchro, uñ tres Mariæ dicebãt: Quis reuoluet nobis lapidẽ,

Ioanis c. 20.

Item apparuit discipulis ianuis clausis possibilitas huius. s. quòd diuina uirtute possent duo corpora esse simul tractatum est supra in tractatu de Eucharistia.

Secundo dico, quòd hoc erit per dotem subtilitatis, nam hoc conceditur, beatus, s. esse simul cũ alio corpore ad libitum suum propter eorum perfectionem igitur illa perfectio sibi collata à Deo dicitur Dos subtilitatis.

Tertio dico, quòd dos subtilitatis non est aliqua substantia qualitas super addita, sicut aliqui putant. nam inter dimensiones plurium corporũ respectu eiusdem ubi non est repugnantia actionis & passionis sicut ĩ illo tractatu fuit declaratũ, & ideo non oportet ponere aliquam qualitatem ad tollendam illam repugnantiam, quasi sit principium oppositæ actionis.

Dico igitur, quòd sicut dos impassibilitatis nõ erat aliqua qualitas super addita, sed erat substractio coactionis diuinæ ab agentibus debentibus illud corpus corrumpere. Ita dos subtilitatis non est qualitas super addita, sed est à causa extrinseca. s. à Deo nõ multiplicata ipsa, ubi ad multiplicationem corporum locatorum possibilitas potest esse talis sicut causa, cum sit naturaliter prior põt esse sine suo effectu absq; contradictione põt esse cum opposito sui effectus, sed modo sic est ꝙ esse quantitatem est causa eius, quod est esse eam situaliter distinctam ab alia quãtitate. ergo Deus potest facere, quòd sit quantitas, & non sit situaliter distincta ab alia quantitate, immo quòd sit oppositum. s. quòd sit situaliter in distincta.

Ad argumentum principale, quòd corpus gloriosum non erit subtile propter raritatem materiæ, sed modo prædicto, & ideo poterit esse solidum. ergo.

DISTINCTIO L.

CIRCA DISTINCTIONEM L. Quæritur,

VTRVM ALIQVIS SECVNDVM rectam rationem ad fugiendam miseriam possit appetere non esse.

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 50. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quinquagemam quæritur, Vtrum damnati, uel quicunque alii possint secundum rectam rationem appetere non esse ad fugiendum miseriam.

QVOD sic: Carentia pœnæ est delectabilis primo Rethoricorum, sed delectabile est desiderabile, ergo carentia mali est desiderabilis. sed non esse non nõ includit aliquod malum, ergo est delectabile, & per consequens desiderabile.

1. Rethoricorum. cap. 8.

CONTRA id est D.Augustinus de lib. arbit. ubi ex intentione probat oppositum per tres rationes. Prima talis est, quòd nihil est appetibile, sed non esse est nihil.

3. de libero arbitrio ante diũ uel circa.

Secunda talis est: Omne appetibile habet rõnẽ boni, sed nõ esse nõ habet rationẽ boni, ergo. Tertia talis est: Qui rectè appetit, necesse sit melior,

ſior, eum perueniet ad illud, ſed peruenire ad non eſſe, nullus fit melior. ergo.

VTRVM DAMNATI APPETANT non eſſe propter fugiendam miſeriam.

Scotus 4. ſent. diſtin. 50. q. 2.
Ricardus. 4. ſent. diſt. 50. q. 3.

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO Iuxta hoc quæritur, Vtrum de facto appetant damnati non eſſe.

QVOD non: Obiectum uoluntatis eſt bonum exiſtens, uel apparens. ſed non eſſe non eſt bonum exiſtens, uel apparens. ergo.

CONTRA id eſt illud Apoc. Deſiderabunt mortem, & non inuenient.

Apo. ca. 9. RESPONDEO, quòd miſeria eſt duplex. ſ. pœnæ, & culpæ. de prima dicitur, quòd propter eius carentiam. ſ. miſeriæ pœnæ non eſt appetendū nō eſſe ſecundum rectam rationem. Miſeria duplex eſt.

Prima ratio, quia ſimpliciter nō eſt maius bonum in genere boni, quàm pœnoſum eſſe ſit malum in genere mali. ergo propter carentiam eſſe pœnoſi, quod eſt maius malum, non eſt appetendum nō eſſe ſecundum rectam rationem. Carētia de ly ſimpliciter eſſe, eſt maius malum. ergo. Antecedens probatur, quia non eſſe priuat omne eſſe, ſed pœnoſum eſſe ſupponit aliquod eſſe. Ricardus præſenti diſt. Ar. principali. 4. q. 2.

Secunda ratio: Eſſe ſimplicit dicit maiorē perfectionem, quàm quies, quæ opponitur pœnoſo eſſe. ergo ſecundum rectam rationem nō eſt ſimpliciter propter carentiam pœnoſi eſſe, cuius oppoſitum dicit maiorem perfectionem.

Item non eſſe ſimpliciter adimit plus de eſſe, & per conſequens plus de bono, quàm adimat pœnoſum eſſe. ergo eſt minus appetendum ſecundum rectam rationē, quàm carentia pœnoſi eſſe.

Alii dicunt idē etiam de miſeria culpę propter carentiam miſeriæ, & culpæ non eſt ſecūdum rectam rationem appetendum non eſſe ſimpliciter & iſti eiſdem rationibus mouentur, ut patet intuētí prædictas tres rationes de miſeria culpæ ſicut de miſeria pœnæ.

Alii concedentes hoc. ſ. de miſeria pœnæ. ſ. pp eius carentiam ſecundum rationem rectam non eſt appetendum non eſſe ſimpliciter. Dicunt oppoſitū de miſeria culpæ. Ratio eorum prima hęc eſt: Quilibet tenetur diligere Deū, pluſquam ſe. ergo ſecundum rectam rationē magis debet appetere ſimpliciter non eſſe, qđ eſt cōtra ſeipſum, quàm uelit eſſe culpę, quòd eſt contra Deum.

Secunda talis eſt: Secundum rectam rationem maius malum eſt fugiēdum, ſed malum culpæ eſt maius malum, quàm ſimpliciter non eſſe, minor probatur, quia malum culpæ eſt priuatio boni debiti ineſſe, ſed ſimpliciter non eſſe non eſt priuatio debiti boni ineſſe. Probatur eadem minor ſecundo, qua malum culpæ eſt ſimpliciter malum, quia contra Deum, qui eſt bonum commune, ſed non eſſe eſt malum tantum huic. ergo.

Credo, ꝙ rationes prædictę nō concludunt. Dico igitur ad iſtam primam quæſtionem, ꝙ nullus ſecundum rectam rationem debet appetere non eſſe propter caretiā pœnæ. Ratio prima eſt: ꝙ pœna habet rationem iuſti, ſed non eſſe habet rationem non iuſti. ergo non debet appetere nō iuſtū propter carentiam iuſti. Scotus & Antonius Andreas ſunt cōtra Ricardum in diſtinctione præſenti.

Secunda ratio: pœna eſt à Deo uolita, nō eſſe autem non eſt à Deo uolitum, ſed nullus ſecūdū rectam rationem debet appetere, quod non eſt à Deo uolitum propter carentiam eius, quod eſt à Deo uolitum. Prima probatio maioris propoſitionis: Prima, quia eſt à Deo inflicta. ſecunda patet, quia continue agit ad cōtrarium de ly nō eſſe.

Quantum autem ad carentiam culpę diſtinguo de appetitu ad non eſſe, quia uellet ſe anihilare ſi poſſet & hoc modo quæſtio eſt nulla, quia appetitus eſſet maxima culpa & maximum peccatum poſt odium Dei, & ita appendo hoc non fugeret, ſed incurreret culpam. Appetere nō eſſe cōtingit dupliciter.

Alio modo poteſt intelligi appetere non eſſe, quia. ſ. non plus appetit, ꝙ Deus eum non anihilaret, ſed conſeruaret eū in eſſe, quàm appetat carētiam culpę. Et tunc dico, ꝙ quilibet ſecundum rationem rectam debet magis appetere carentiam culpæ, quàm debeat appetere eſſe prout opponitur illi modo non eſſe, hoc eſt dictū, quòd debet ſecundum rectam rationem illo modo appetere non eſſe propter carentiā culpæ. Ratio, quia quilibet ſecundum rectam rationem debet uellet ſeruare præcepta Dei, ſed appetere carentiā culpæ mortalis cadit ſub præcepto Dei, appetere autem ꝙ Deus eum anihilaret, & non conſeruet in eſſe non cadit ſub præcepto Dei. ergo.

Ad ſecundam igitur quęſtionem concedo, ꝙ damnati non appetant non eſſe propter carentiā culpæ quamuis deberent, quia ſunt oſtinati in malo. credo, ꝙ tamen appetant non eſſe propter carentiā pœnę, ꝙ tñ non deberent, quia ſumme diſplicet eis tanta pœna, ſed non eſſe non eſſet eis pœna ſicut non fuit eis pœna antequam eſſent.

CONTRA: Eſſe eſt maxime eligibile ſecūdum affectionem commodi. ergo ſuum oppoſitum eſt maxime deteſtabile ſecundum affectionem commodi, ſed damnati maxime uolunt ſequi affectionem commodi, & non honeſti. ergo.

Dico ꝙ prima propoſitio eſt uera, ſed ſecundum falſa de oppoſito negatiue, ſed de oppoſito cōtrariē eſt uera.

AD principale primum pro prima quæſtione patet, ꝙ non concludit de appetitu ſequente rationem rectam, ſed de appetitu ſequente rationem commodi.

Ad principale pro ſecunda quæſtione dico, ꝙ non eſſe poteſt directè eſſe nolitum, ſed dico, ꝙ ibi ſunt duo uolita. ſ. non eſſe & miſerū. eſſe, ſed illud ſecundum nolle eſt fortius. Primo quia eſt maius incommodum, quàm illud. ſ. quàm oppoſitū negatiue ipſi eſſe, & illud uolitū cedit iſti. &c.

VTRVM BEATI VIDEANT POENES damnatorum.

Scotus 4. ſent. diſt. 50. q. 3.

Duran-

Durandus 4. sent. distin. 50 q. 3.

Quæstio tertia.

SECVNDO quæritur, Vtrum beati uideant pœnas damnatorum.

QVOD non: Quia aut illæ pœnæ ab eis uisæ essent eius obiectum uolitum, & tunc essent impii, aut obiectum nolitum, & tunc tristarentur, quia nolitum positiuum in effectu causat tristitiã.

Lib. 4. cap. 34. idẽ super Lucam ca. 16.

CONTRA id est magister in littera, & Gregorius 4. Dialogorum.

In 2. lib. dist. 8.

RESPONDEO: Si quæstio quærat de cognitione in proprio genere hoc spectat ad secundũ librum in tractatu de cognitione Angelorum, ubi dictum est de hoc, utrum. s. localis distantia impediat cognitionem rerum in proprio genere, & dictum est ibi, ꝙ sic, si quęratur de cognitione rerũ in uerbo, dico, ꝙ beati uident in uerbo distinctè pœnas damnatorum, quia uident clare, & distinctè Deum, qui tanquam Speculum perfectum, & uoluntati repræsentat eis distincte omnia, quæ uult eis repręsentare, sed uult eis repræsentare pęnas dãnatorũ in quibus relucet eius iustitia. ergo.

Qũo beati uideant in uerbo pœnas dãnatorum.

AD argumentum in oppositum nec intelligo, quòd ipsi nec gaudeant, nec doleant pęnis damnatorum, quia Deo proprium est misereri semper, & parcere, & non uult mortem peccatorũ. Vnde dicit, quàm dolẽs Isaias: Consolabor de hostibus meis. Dicitur tamen, quòd pœnæ damnatorum sunt beatis uolitæ, non directè in quantum ipsorum effectiuæ, sed in quantum in eis saluatur diuina iustitia, ita, quòd odio diuinæ iustitiæ hoc exigit. Sciendum, quòd efficacius sunt uolitæ à Deo, qui est iudex, ad quẽ spectat punire, quàm ab eis, ad quos non spectat, sed ab eis sunt uolitę, quia uident, quòd Deus uoluit, quòd ipsi uelint, & si uiderent, quòd Deus uellet eorum liberationem, ipsi etiam intensius uellent eorum liberationem, quàm uelint modo eorum pœnam, & Deus ita uult eos uelle. &c.

Pœna damnatorũ quo sint uolitæ ipsis beatis.

VTRVM POENA OMNIVM DAMnatorum sit æqualis.

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 4.

Quęstio quarta.

TERTIO quæritur, Vtrum pœna damnatorũ sit æqualis.

QVOD sic, quia pœna damni est carentia beatitudinis, sed ista cum sit priuatio non suscipit magis & minus.

Item pœna sensus est pœna ignis, sed ignis cũ agat naturaliter agit uniformiter in omnes secundum ultimum de potentia. ergo.

Apoc. ca. 18.

CONTRA id est illud Apoc. Quãtũ glorificauit se in deliciis tantũ date illi tormẽtum, & luctum.

RESPONDEO, quòd pœna omnium damnatorum extensiue secundum durationem, patet, quòd est æqualis, quia æterna extensiue, secundum numerum pœnarum, poterit esse in æqualis quia secundum inæqualitatem culpæ uni poterũt applicari plura afflictiua, quàm alteri. Intensiue uerò pœna sensus erit inęqualis secundum culpæ inæqualitatem, uel quia uni applicabitur magis afflictiuum, quàm alteri, uel quia, si idem, tũc erit ibi miraculum. s. quòd Deus assistet isti igni ad intentius agendum in unum, quàm in alterum. Erit etiam inæqualitas ex parte complexionis corporis, itaque propter aliam complexionem, quàm Deus dabit illis corporibus magis & minus poterunt affligi, uel ab eodem uel à cõsimili afflictione pœna & damno, licet sit in omnibus æqualis quantum ad illud, quod dicit absolute de carentia beatitudinis omnis, tamen totali beatitudine erit tamen in eis inęqualis formaliter, quãtum ad hoc quòd uni erit magis uoluntaria, quàm alteri, nam pro tanto quis plus peccauit, quàm alius, quia intensius seipsum dilexit amore commodi plusquã Deum. ergo Incommodum erit sibi intentius nolitum & quia nolitum in actu positum causat tristitiam ideo intensius nolitum causabit maiorem tristitiam. ergo.

Qũo pęna dãnatorũ sit in æqualis.

AD argumenta patet solutio ex dictis.

VTRVM BEATITVDO OMNIVM beatorum sit æqualis.

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 5.

Quæstio quinta.

QVARTO quæritur, Vtrum corpora beatorum omnium æqualiter beata erunt.

QVOD sic: Dos impassibilitatis & subtilitatis non dicunt aliquam qualitatem positiuã, ut patet ex præcedenti quæstione, ergo ipsi non poterunt esse inęquales, sed æquales in omnibus.

CONTRA: Alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia stellarum, & stella differt à stella in claritate. Corith. c. 15.

RESPONDEO, quòd si omnes quatuor dotes corporũ beatorum essent qualitates positiuæ redundantes in eis ex felicitate animæ, ut multi dicunt, esset uidendum qũo possent esse, in æquales secundum inæqualitatem meritorũ, sed quia dictum est de dotibus in præcedẽti quæstione, dico, quòd in illis duabus dotibus de quibus argutũ est cum non dicant aliquam entitatem positiuam in ipsis corporibus beatorum non oportet in eis ponere inæqualitatem, ut patet intuenti quid sint illæ dotes. In aliis autem duabus dotibus. s. in agilitate et claritate, dico, quòd erit inæqualitas secundum inæqualitatem meritorum, & possibilitas huius bene apparet consideranti quid sint illæ dotes secundum ea, quæ in præcedenti distin. de eis dicta sunt.

Qũo .n. dotibus sint inęqualitas.

AD argumentum principale patet solutio ex dictis. &c.

VTRVM GLORIA OMNIVM BEAtorum erit æqualis quantum ad animam

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 6.

Quæstio

Quæstio sexta.

QVINTO & ultimo quæritur, Vtrum gloria omnium beatorum erit æqualis quan tum ad animam.

Homilia. 66. QVOD sic: Augustinus super Io. & ponitur in litera: Omnium beatorum hominum est par gaudium.

Ioannis c. 14 CONTRA: In domo patris mei mansiones mul tæ sunt, per Ioannem.

RESPONDEO & primo dico, q beatitudo in animabus perfectis erit intensiuè inæqualis secundum inæqualitatem meritorum, nam beatitudo redditur secundum iustitiam distributiuam, uel commutatiuam in ordine ad merita, licet ultra condignum, ergo iustitia exigit, quòd habenti plus de merito detur beatitudo intensior. patet autem, quòd beatitudo non redditur contra iustitiam, quia tunc non esset una beatitudo, ergo.

Beatitudo uera & perfecta quæ sit. CONTRA: Beatitudo uera & perfecta est ultima perfectio naturæ beatificabilis, ergo oportet, quòd repleat totam capacitatem naturæ beatificabilis, alias non esset uera & ultima beatitudo, sed capacitas naturalis naturæ beatificabilis respectu beatitudinis non est nisi naturalis appetitus cum sit naturalis & natura actus elicitus, sed inclinatio naturalis in omnibus erit æqualis. ergo per æqualem beatitudinem oporter, quòd repleatur, alias ille, cuius appetitus non repleretur, non esset simpliciter beatus.

Et si concedas, quòd appetitus in omnibus nõ est æqualis oportet dicere, quòd erit maior in eo, qui habet meliora naturalia & tunc isti dabitur intensior beatitudo non obstante, quòd alius plus meruit, quod est maius inconueniens, quàm primum.

Dico, quòd non oportet in quolibet, ut repleatur totus appetitus naturalis, & tota capacitas naturalis nisi solum in anima Christi.

Dico enim quòd uera beatitudo non est perfectio appetitus naturalis simpliciter, sed appetitus naturalis sequens regulam rectæ rationis. recta autem ratio cuilibet dictabit tantum appetere & non plus nisi quantum de eo uidetur esse largiendum. Deus autem respicit ad merita, quia ita exigit sua iustitia, ergo replebitur in quolibet beato totus appetitus sequens totam rationem, qui quidem appetitus consistit in actu elicito ita quòd nullus beatus habebit unquam appetitum elicitum ad maiorem beatitudinem, quàm habeat. Appetitus autem ille naturalis in nullo replebitur nisi in anima Christi. patet ergo possibilitas inæqualitatis in beatitudine.

Disposuit Deus secūdū iustitiam distributiuam meritorum dare nobis gloriam.

Tertio dico, quòd inæqualitas ista formaliter loquendo non est ex parte obiecti beatifici, quia ipsum est idem & sub eadem ratione formaliter omnibus beatis erit. ergo formaliter in ipsa beatitudine causata, quæ in uno est intensior & in alio minus intensa secundum inæqualitatem meriti, effectiue autem est à principio effectiuo ipsius beatitudinis, quod quidē principium in uno causabit beatitudinē intensam, & in alio intensiorem secundum exigētiam meritorum, sed si istud principium effectiuum totaliter est obiectum beatificum, ut aliqui dicunt, tunc dicendum est, quòd inæqualitas ista effectiue est tota, & totaliter ab obiecto. Et notandum, quòd si Deus esset agens ad extra non contingenter, sed de necessitate naturæ, tunc in omnibus causaret æqualem beatitudinem, ut patet, sed si principium effectiuum illius beatitudinis causatæ dicatur integrari ex tribus. s. ex obiecto & potentia & habitu charitatis, ita quòd tam uoluntas, quàm charitas concurrant in ratione principii actiui simul cum obiecto, secundum quòd expresse uidetur uelle doctor in ista quæstione, tunc dicendum est, quòd in æqualitas beatitudinis effectiue est ab illis tribus integrantibus unum principium actiuum totale respectu beatitudinis.

Speculate diligenter.

Inæqualitas beatitudinis a quo sit.

Sed de restat respondere ad illa septem dubia mota superius contra hoc, & ad quinque prima inuestiga tu tibi solutionem.

Dist. 49. q. 1 & 2

Ad sextum dubium, quod doctor nõ mouet in ista quæstione, uidetur dicere, quòd uoluntas beata ad actum, qui est beatitudo non agit secundum suum conatum totum naturalem absolutè, sed in ordine ad merita præcedentia in ea, & ideo inæqualitas beatitudinis naturalis non tollit quin beatitudo non mensuretur in intentione secundum gradum meriti, uel forte posset dici, quòd Deus non coagit uoluntati ad agendum nisi secū dum indigētiam meriti uel forte posse dici, quòd Deus, qui est obiectum uoluntarium beatificum supplet defectum uoluntatis minus potentis secū dum sua naturalia.

Deus est obiectum uoluntarium beatificum.

Ad argumentum dico, quòd est par gaudium beatorum omnium intensiue, ut ostensum est. nõ autem extensiue, quia quilibet beatus gaudebit de omnibus, de quibus alius beatus gaudebit. Ad quod gaudium Christus Dei Filius nos perducat, qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat per infinita seculorum secula. Amen.

Beatitudo æqualis erit intensiue uero inæqualis, ad quam perducat nos Deus

Explicit quædam compilatio super quatuor libros Sententiarum extracta de libris Reuerendi Fratris Ioannis Scoti Sacræ Theologiæ Doctoris secundum Antonium Andream ordinis Fratrum Minorum Conuen.

Series Chartarum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

Omnes sunt Terniones. Tabula per se patet.

Quæstio sexta.

QVINTO & ultimo quæritur, Vtrum gloria omnium beatorum erit æqualis quantum ad animam.

Homilia. 66. QVOD sic: Augustinus super Io. & ponitur in litera: Omnium beatorum hominum est par gaudium.

Ioannis c. 14 CONTRA: In domo patris mei mansiones multæ sunt, per Ioannem.

RESPONDEO & primo dico, quod beatitudo in animabus perfectis erit intensiue inæqualis secundum inæqualitatem meritorum, nam beatitudo redditur secundum iustitiam distributiuam, uel commutatiuam in ordine ad merita, licet ultra condignum, ergo iustitia exigit, quòd habenti plus de merito detur beatitudo intensior. patet autem, quòd beatitudo non redditur contra iustitiam, quia tunc non esset una beatitudo. ergo.

Beatitudo uera & perfecta quæ sit. CONTRA: Beatitudo uera & perfecta est ultima perfectio naturæ beatificabilis, ergo oportet, quòd repleat totam capacitatem naturæ beatificabilis, alias non esset uera & ultima beatitudo, sed capacitas naturalis naturæ beatificabilis respectu beatitudinis non est nisi naturalis appetitus cum sit naturalis & natura actus elicitus, sed inclinatio naturalis in omnibus erit æqualis. ergo per æqualem beatitudinem oportet, quòd repleatur, alias ille, cuius appetitus non repleretur, non esset simpliciter beatus.

Et si concedas, quòd appetitus in omnibus nō est æqualis oportet dicere, quòd erit maior in eo, qui habet meliora naturalia & tunc isti dabitur intensior beatitudo non obstante, quòd alius plus meruit, quod est maius inconueniens, quàm primum.

Dico, quòd non oportet in quolibet, ut repleatur totus appetitus naturalis, & tota capacitas naturalis nisi solum in anima Christi.

Dico enim quòd uera beatitudo non est perfectio appetitus naturalis simpliciter, sed appetitus naturalis sequens regulam rectæ rationis. recta autem ratio cuilibet dictabit tantum appetere & non plus nisi quantum de eo uidetur esse largiendum. Deus autem respicit ad merita, quia ita exigit sua iustitia, ergo replebitur in quolibet beato totus appetitus sequens totam rationem, qui quidem appetitus consistit in actu elicito ita quòd nullus beatus habebit unquam appetitum elicitum ad maiorem beatitudinem, quàm habeat. Appetitus autem ille naturalis in nullo replebitur nisi in anima Christi. patet ergo possibilitas inæqualitatis in beatitudine.

Disposuit Deus secūdū iustitiam distributiuam meritorum dare nobis gloriam.

Tertio dico, quòd inæqualitas ista formaliter loquendo non est ex parte obiecti beatifici, quia ipsum est idem & sub eadem ratione formaliter omnibus beatis erit. ergo formaliter in ipsa beatitudine causata, quæ in uno est intensior & in alio minus intensa secundum inæqualitatem meriti, effectiue autem est à principio effectiuo ipsius beatitudinis, quod quidē principium in uno causabit beatitudinē intensam, & in alio intensiorem secundum exigētiam meritorum, sed si istud principium effectiuum totaliter est obiectum beatificum, ut aliqui dicunt, tunc dicendum est, quòd inæqualitas ista effectiue est tota, & totaliter ab obiecto. Et notandum, quòd si Deus esset agens ad extra non contingenter, sed de necessitate naturæ, tunc in omnibus causaret æqualem beatitudinem, ut patet, sed si principium effectiuum istius beatitudinis causatæ dicatur integrari ex tribus. s. ex obiecto & potentia & habitu charitatis, ita quòd tam uoluntas, quàm charitas concurrant in ratione principii actiui simul cum obiecto, secundum quòd expressè uidetur uelle doctor in ista quæstione, tunc dicēdum est, quòd inæqualitas beatitudinis effectiue est ab illis tribus integrantibus unum principium actiuum totale respectu beatitudinis. Speculare diligenter. Inæqualitas beatitudinis a quo sit.

Sed iam restat respondere ad illa septem dubia mota superius contra hoc, & ad quinque prima inuestigatu tibi solutionem. Dist. 49. q. 4.

Ad sextum dubium, quod doctor non mouet in ista quæstione, uidetur dicere, quòd uoluntas beata ad actum, qui est beatitudo non agit secundum suum conatum totum naturalem absolutè, sed in ordine ad merita præcedentia in ea, & ideo inæqualitas beatitudinis naturalis non tollit quin beatitudo non mensuretur in intentione secundum gradum meriti, uel forte posset dici, quòd Deus non coagit uoluntati ad agendum nisi secū dum indigētiam meriti uel forte posse dici, quòd Deus, qui est obiectum uoluntarium beatificum supplet defectum uoluntatis minus potentis secū dum sua naturalia. Deus est obiectum uoluntarium beatificum.

Ad argumentum dico, quòd est par gaudium beatorum omnium intensiue, ut ostensum est. nō autem extensiue, quia quilibet beatus gaudebit de omnibus, de quibus alius beatus gaudebit. Ad quod gaudium Christus Dei Filius nos perducat, qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat per infinita seculorum secula. Amen. Beatitudo est æqualis extēsiue lo beatis intēsiue uero inæqualis, ad quam perducat nos Deus

Explicit quædam compilatio super quatuor libros Sententiarum extracta de libris Reuerendi Fratris Ioannis Scoti Sacræ Theologiæ Doctoris secundum Antonium Andream ordinis Fratrum Minorum Conuen.

Series Chartarum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

Omnes sunt Terniones. Tabula per se patet.